This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 057 011 488

.ia. Laws, statutes, etc. Judiciary law

nik na dieĭstvuiushtitie sŭdebni zakoni
v kniazhestvoto

iia, 1906

HARVARD LAW LIBRARY

Gift of

Digitized by Google

ПЕТЕРБУРГСКАЯ ГОРОДНАЯ ВАННА
№ 28
ПРЕСЛАВЪ

Digitized by Google

Digitized by Google

Bulgaria. Laws, statutes, etc.

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА
ПРЕСЛАВЪ

Сборникъ

на

дѣйствующитѣ сждебни закони

въ

княжеството

(1878-1906 год.)

Официално издание на Министерството на Правосждието.

София
Държавна Печатница
1906.

BUL 207 K

Digitized by Google

Забѣлѣжка. Старитѣ текстове на измѣненитѣ, отмѣнитѣ и допълненитѣ членове сѫ помѣстени подъ линия.

Digitized by Google

БЪЛГАРСКА ГАГОДНА БАНКА
№ 61
ПРОСЛАВ

Съдържание.

Стр.

I. Основни и съдоустройствени закони.

1. Конституцията 9
2. Законъ за държавния печатъ 33
3. Законъ за устройството на съдилищата 37
4. Законъ за съдебнитѣ заседатели 73
5. Законъ за съдебнитѣ пристави 81
6. Законъ за адвокатитѣ 91

II. Граждански закони.

а) Процесуални.

1. Законъ за гражданското съдопроизводство 111
2. Законъ за запоѣдното съдопроизводство 319

б) Материални.

1. Законъ за българското поданство 335
2. Законъ за признаването на незаконнороденитѣ дѣца, за узаконяването имъ и за усиновяването 347
3. Законъ за настойничеството 355
4. Законъ за имуществата, за собственостьта и сервитутитѣ 381
5. Законъ за наслѣдството 441
6. Законъ за задълженията и договоритѣ 499
7. Законъ за извършенитѣ съ частни актове продажби на недвижими имущества отъ изселившитѣ се изъ България българи и чужди поданици 605
8. Законъ за продажба на недвижими имущества, извършени съ домашни условия или частни актове 607
9. Законъ за ипотекитѣ 609
10. Законъ за давностьта 615
11. Търговски законъ 629

III. Наказателни закони.

а) Процесуални.

1. Законъ за углавното съдопроизводство 829
2. Съдопроизводство по углавни дѣла, които се подсѣдни на мировитѣ съдии 931

Digitized by Google

Стр.
3. Законъ за сждене министритѣ 961
4. Законъ за прѣслѣдване на незаконно обогатенитѣ чиновници . . 967

б) Материални.

1. Наказателенъ законъ 973
2. Законъ за условното осжждане 1083
3. Законъ за отмѣнение закона и наредбитѣ за печата 1085
4. Законъ за наказанията, които се налагатъ за прѣстжпленията, прѣдвидени въ 155 чл. отъ конституцията 1087
5. Тълкувателенъ законъ на чл 2 отъ закона за наказанията, които се налагатъ за прѣстжпленията, прѣдвидени въ 155 чл. отъ конституцията, отъ 10 декемврий 1880 год. и на забѣлѣжка б отъ сжщия законъ 1089
6. Законъ за прѣстжпленията, извършени чрѣзъ печата противъ държавния глава и членоветѣ на неговото сѣмейство 1091

IV. Разни закони.

1. Законъ за нотариуситѣ и мировитѣ сждии, които извършватъ нотариални дѣла 1099
2. Законъ за замѣняване на турскитѣ документи за право на собственость съ крѣпостни актове 1121
3. Законъ за разрѣшение лихвенскитѣ дѣла въ варненското и силистренското окржжия 1123
4. Законъ за пожаритѣ по селата, махалитѣ, колибитѣ и по-малкитѣ градове, които се занимаватъ прѣимуществено съ земледѣлие 1125
5. Извлѣчение отъ закона за горитѣ 1127

Digitized by Google

I.

Основни и сждоустройствени закони.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Конституция на българското княжество.

		Членове
Глава	I. За територията на княжеството	1— 3
„	II. Каква е княжеската власть и какви сж нейните прѣдѣли	4— 18
„	III. За мѣстопрѣбиваниего на князя	19— 20
„	IV. За герба на княжеството, за печата и за народното знаме	21— 23
„	V. За начина, по който ще става прѣстолонаслѣдието	24
„	VI. За пълнолѣтието на князя, регентството и за настойничеството	25— 33
„	VII. За вѣтавяне на прѣстола и за клѣтвата	34
„	VIII. За обдържане на князя и на княжеския домъ	35— 36
„	IX. За вѣрата	37— 42
„	X. За законитѣ	43— 50
„	XI. За държавнитѣ имоти	51— 53
„	XII. За гражданитѣ на българското княжество.	
Дѣлъ	I. Общи правила	54— 64
„	II. За държавната и обществена служба	65— 66
„	III. За правото на собственостьта	67— 68
„	IV. За даждията и държавнитѣ берии	69— 70
„	V. За военната служба	71— 72
„	VI. За личната неприкосновеность, за неприкосновеностьта на жилищата и кореспонденцията	73— 77
„	VII. За народното учение	78
„	VIII. За свободата на печата	79— 81
„	IX. За свободата на събранията и за съставяне дружества	82— 83
„	X. Право за подаване прошения	84
Глава	XIII. За народното прѣдставителство	85
„	XIV. За обикновеното народно събрание.	
Дѣлъ	I. За състава на обикновеното народно събрание	86— 92
„	II. За свободата на мнѣнията и за неприкосновеностьта на членоветѣ отъ събранието	93— 98
„	III. За публичностьта на заседанията въ народното събрание	99—104
Глава	XV. Какви работи има да върши народното събрание	105—107
„	XVI. За реда, по който се внасятъ и разглеждатъ проектитѣ и прѣдложенията	108—118
„	XVII. За бюджета	119—122

Digitized by Google

			Членове
Глава	XVIII.	За държавнитѣ займове	123—126
„	XIX.	За свикване на народното събрание	127—139
„	XX.	За великото народно събрание.	
Дѣлъ	I.	Какво има да върши великото народно събрание	140—143
„	II.	За състава на великото народно събрание	144—147
Глава	XXI.	За върховнитѣ правителствени уредби: За министерския съвѣтъ и министерствата	148—166
„	XXII.	За начина, по който може да се измѣнява и прѣглежда конституцията	167—169

Digitized by Google

Конституция
на
българското княжество.

(Законъ отъ 16 априлий 1879 година).

Глава I.

За територията на княжеството.

1. Намаляване или уголѣмяване територията на българското княжество не може да стане безъ съгласието на великото народно събрание.

2. Изправление границитѣ, ако не става въ мѣста населени, може да бѫде разрѣшено и отъ обикновеното народно събрание (чл. 85, т. I).

3. Територията административно се дѣли на окржжия, околии и общини.

Особенъ законъ ще се изработи за народбата на това административно дѣление върху начала за самоуправление на общинитѣ.

Глава II.

Каква е княжеската власть и какви сѫ нейнитѣ прѣдѣли.

4. Българското княжество е монархия наслѣдствена и конституционна, съ народно прѣдставителство.

5. Князътъ е върховенъ прѣдставитель и глава на държавата.

Digitized by Google

6. *(Изменен: 3. 15 май 1893 год.*[1]) Българския князъ и прѣстолонаслѣдникъть му носятъ титлата ЦАРСКО ВИСОЧЕСТВО.

7. Безъ съгласието на великото народно събрание, българския князъ не може да бѫде сѫщеврѣменно управителъ на друга нѣкоя държава.

8. Лицето на княза е свѣщено и неприкосновено.

9. Законодателната власть принадлежи на княза и на народното прѣдставителство.

10. Князътъ утвърждава и обнародва приетитѣ отъ народното събрание закони.

11. Князътъ е върховенъ началникъ на всички военни сили въ княжеството, както въ мирно, така и въ военно врѣме. Онъ раздава военнитѣ чиновe по закона. Който постжпя въ военна служба, дава клѣтва, че ще да е вѣренъ князу.

12. Изпълнителната власть принадлежи князу; вситѣ органи на тая власть дѣйствуватъ отъ негово име и подъ неговъ върховенъ надзоръ.

13. Сждебната власть и въ всичката пѣлна ширина принадлежи на сждебнитѣ мѣста и лица, които дѣйствуватъ отъ името на княза. Отношението на княза къмъ тия мѣста и лица се опрѣдѣлятъ чрѣзъ особни наредби.

14. Князътъ има право да смѣкчава или да отмѣнява наказанията спроти начина, който е опрѣдѣленъ въ правилата на криминалното сждопроизводство.

15. Князътъ има право за помилване въ криминалнитѣ дѣла. А правото за амнистия принадлежи на княза, заедно съ народното събрание.

16. Изложенитѣ въ чл. чл. 14 и 15 правдини на княза не се простиратъ и на присждитѣ, по които сж осждени министри за нѣкакво нарушение конституцията.

17. Князътъ е прѣдставитель на княжеството въ всичкитѣ му сношения съ иностраннитѣ държави. Отъ негово име и съ пълномощие отъ народното събрание се свързватъ съ правителствата на съсѣднитѣ държави особни сговори за работи по управлението на княжеството, за които се изисква участието и сждѣйствието на тия правителства.

---

[1]) *Стария чл. 6.* На българския князъ се дава титлата — СВѢТЛОСТЬ, а на наслѣдника на прѣстола титлата — СИЯТЕЛСТВО.

Digitized by Google

18. Наредбитѣ и разпорежданията, които излизатъ отъ князя, имать сила въ такъвъ случай, *когато тѣ сж подписани отъ надлежнитѣ министри*, които приематъ на себе всичката за тѣхъ отговорность.

Глава III.

За мѣстопрѣбиванието на князя.

19. Князътъ е длъженъ да се намира постоянно въ княжеството. Ако на врѣме излазя изъ него, той си назначава намѣстникъ, който, докатѣ отсѫтствува князътъ, ще има правдини и длъжности, опрѣдѣлени съ особенъ законъ. За излизането си изъ княжеството и за назначаването намѣстника си, князътъ обявява народу чрѣзъ прокламация.

20. Наслѣдникътъ на прѣстола такожде трѣбва да живѣе въ княжеството и може да излиза изъ него само съ съгласието на князя.

Глава IV.

За герба на княжеството, за печата и за народното знаме.

21. Българския държавенъ гербъ е златенъ коронованъ левъ на тъмночервено поле. Надъ полето княжеска корона.

22. На държавния печатъ се изображава гербътъ на княжеството.

23. Българското народно знаме е трицвѣтно и състои отъ бѣлъ, зеленъ и червенъ цвѣтове, поставени хоризонтално.

Глава V.

За начина, по който ще става прѣстолонаслѣдието.

24. Княжеското достойнство е наслѣдствено въ мужката низходяща права линия на първия избранъ князъ. За наслѣдството ще се изработи особенъ законъ.

Глава VI.

За пълнолѣтието на князя, регентството и за настойничеството.

25. Царствующия князъ и наслѣдникътъ на прѣстола се считатъ пълновръстни на 18-та си година.

Digitized by Google

26. Ако князът встжпи на прѣстола прѣди да е достигналъ тая възрасть, то до пълнолѣтието му се отрежда регентство и настойничество.

27. Регентството състои отъ троица регенти, които се избиратъ отъ великото народно събрание.

28. Царствующия князъ може още при живѣ да назначи трима регенти, ако наслѣдника на прѣстола е непълновръстенъ, но за това се иска съгласието и утвърждението на великото народно събрание.

29. Членоветѣ на регентството могатъ да бждатъ министри, прѣдседателтъ и членоветѣ на върховното сждилище, или пъкъ лица, които сж заемали безукорно тия длъжности.

30. Членоветѣ на регентството, при встжпването си въ тая длъжность, даватъ въ великото народно събрание клѣтва, че ще бждатъ вѣрни на князя и на конституцията. Слѣдъ това, чрѣзъ прокламация къмъ народа, тѣ обявяватъ, че наченватъ да управляватъ княжеството въ прѣдѣлитѣ на княжеската власть и отъ името на князя.

31. Князътъ отъ какъ достигне пълнолѣтие и даде клѣтва, встжпя въ управление на княжеството, и за това извѣстява на народа чрѣзъ прокламация.

32. Възпитанието на непълновръстния князъ и управлението на имота му се поржчва на овдовѣлата княгиня и на настойници, назначени отъ съвѣта на министритѣ, по съгласие съ княгинята.

33. Членоветѣ на регентството не могатъ да бждатъ и настойници на непълновръстния князъ.

Глава VII.

За встжпването на прѣстола и за клѣтвата.

34. Слѣдъ смъртьта на князя, наслѣдника му встжпва на прѣстола и незабавно се разпорежда, за да се свика великото народно събрание, прѣдъ което той дава слѣдующата клѣтва:

„Кълна се во име всѣмогущаго Бога, че свѣто и ненарушимо ще пазя конституцията и законитѣ на княжеството и че въ всичкитѣ си разпореждания ще имамъ прѣдъ очи само ползата и доброто на княжеството. Богъ да ми е на помощь“.

Digitized by Google

Глава VIII.

За обдържане на княза и на княжеския домъ.

35. Народното събрание опрѣдѣлява за обдържане на княза и на неговия дворъ шестстотинъ хиляди франка на година.

Това количество не може да бъде нито уголѣмено безъ съгласието на народното събрание, нито намалено безъ съизволението на княза.

36. Народното събрание опрѣдѣлява обдържането на наслѣдника на пръстола, отъ какъ той достигне пълнолѣтието си.

Глава IX.

З а в ѣ р а т а.

37. Господствующата въ българското княжество вѣра е православно-християнската отъ източно изповѣдание.

38. *(Измѣненъ: З. 15 май 1893 год.*[1]) Българския князъ не може да изповѣдва никаква друга вѣра, освѣнъ православната. Само княза, който по изборъ е стъпилъ на българския пръстолъ, ако принадлежи къмъ нѣкое друго християнско изповѣдание, както той, така и първия пръстолонаслѣдникъ, може да си останатъ въ него.

39. Българското княжество отъ църковна страна, като съставлява една нераздѣлна часть отъ българската църковна область, подчинява се на Св. Синодъ — върховната духовна власть на българската църква, дѣто и да се намира тая власть. Чрѣзъ послѣдната княжеството съхранява единението си съ вселенската възточна църква въ всичко, що се отнася до догмитѣ на вѣрата.

40. Християнитѣ отъ неправославно изповѣдание и друговѣрцитѣ, било природни поданици на българското княжество, било приети въ подданство, а така сѫщо и чужденци, които постоянно или само врѣменно живѣятъ въ България, ползуватъ се съ свобода на вѣроизповѣданието си, стига изпълнението на тѣхнитѣ обряди да не нарушава сѫществующитѣ закони.

41. Поради религиозни убѣждения никой не може да отбѣгнува отъ изпълнението на дѣйствующитѣ и задължителни за всѣкиго закони.

---

[1]) *Сравни ч.л. 38.* Българския князъ и потомството му немогатъ да изповѣдватъ нѣкоя друга вѣра, освѣнъ православната. Само първия избранъ български князъ, ако принадлежи къмъ друга вѣра, може да си остане въ нея.

Digitized by Google

42. Църковнитѣ работи на християни отъ неправославно изповѣдание и на друговѣрци управляватъ се отъ тѣхнитѣ духовны власти, но подъ върховния надзоръ на надлежния министръ, споредъ законитѣ, които ще се издадатъ за тоя прѣдметъ.

Глава X.

За законитѣ.

43. Българското княжество се управлява точно споредъ законитѣ, които се издаватъ и обнародватъ по начина, който е показанъ въ конституцията.

44. Ни единъ законъ не може да се издаде, допълни, измѣни и отмѣни, докатѣ той по-напрѣдъ не се обсѫди и приеме отъ народното събрание, което има право така сѫщо и да тълкува неговия истински смисълъ.

45. Приетия отъ народното събрание законъ се прѣдставя на княза за утвърждение.

46. Слѣдъ като се утвърди отъ княза, законътъ въ пълния си текстъ трѣбва да се обнародва. При обнародване на закона трѣбва да се каже, че той е приетъ отъ народното събрание. Никой законъ нѣма сила и дѣйствие, докатѣ той не се обнародва.

47. Ако би държавата да се заплашва отъ нѣкоя външна или вътрѣшна опасность, а народното събрание не би могло да се свика, то само въ такъвъ случай князътъ, по прѣдставление на министерскиятъ съвѣтъ и подъ обща отговорность на министритѣ, може да издава наредби и да прави разпорѣждания, които иматъ задължителна сила като законъ. Такива извънредни наредби и разпорѣждания се прѣдставятъ за одобрение на първото, свикано слѣдъ това, народно събрание.

48. Показанитѣ въ по-горния (47) членъ разпорѣждания въ никой случай не могатъ да се отнасятъ до нареждане данъци и държавни берии, които всѣкога ставатъ съ съгласието на народното събрание.

49. Само народното събрание има право да рѣшава, упазени ли сж всичкитѣ показани въ тая конституция условия, при издаването на нѣкой законъ.

Digitized by Google

50. Разпорежданията, за да се въведе единъ законъ въ дѣйствие и да се взематъ потрѣбнитѣ за това мѣрки, зависятъ отъ изпълнителната власть.

Глава XI.

За държавнитѣ имоти.

51. Държавнитѣ имоти принадлежатъ на българското княжество и съ тѣхъ не могатъ да се ползуватъ нито князътъ, нито неговитѣ родини.

52. Начинътъ, по който ще се отстжпватъ и залагатъ самитѣ имоти, а така сжщо и разпореждането съ приходитѣ имъ, ще се опрѣдѣлятъ съ законъ.

53. Държавнитѣ имоти се управляватъ отъ надлежния министръ.

Глава XII.

За гражданитѣ на българското княжество.

Дѣлъ I.

Общи правила.

54. Всички родени въ България, които не сж приели друго поданство, сжщо и онія, които сж родени другадѣ, отъ родители български поданици, броятъ се поданици на българското княжество.

55. Чужденци могатъ да приематъ българско поданство като утвърди това народното събрание.

56. Всѣкой поданникъ на княжеството може да се отрѣче отъ поданството, слѣдъ като си отслужи по-напрѣдъ военната служба и като изпълни другитѣ си длъжности спрямо държавата, по особенъ законъ, който ще се изработи.

57. Всичкитѣ български поданици сж равни прѣдъ закона. Раздѣление на съсловия въ България не се допуща.

Digitized by Google

58. *(Измѣненъ: З. 15 май 1893 год.*[1]) Титли за благородство и други отличия не могатъ да сѫществуватъ въ българското княжество.

59. *(Измѣненъ: З. 15 май 1893 год.*[2]) Князътъ има право да раздава ордени. Учрѣдението на орденитѣ става съ особенъ законъ.

60. Съ политически правдини се ползуватъ само гражданитѣ на българското княжество, а съ граждански правдини спроти законитѣ, се ползуватъ всички живущи въ княжеството.

61. Никой въ българското княжество не може нито да купува, нито да продава человѣчески сѫщества.

Всѣкой робъ, отъ какъвто полъ, вѣра и народность да бѫде, свободенъ става, щомъ стѫпи на българската територия.

62. Законитѣ за благоустройството и полицейскитѣ закони еднакво сѫ задължителни за всички лица, които живѣятъ въ княжеството.

63. Всички недвижими имоти, които се намиратъ въ княжеството, макаръ би че принадлежали и на чужденци, се намиратъ подъ дѣйствието на българскитѣ закони.

64. Въ всички други случаи, положението на чуждитѣ подданици се опрѣдѣлява отъ особени за това закони.

Дѣлъ II.

За държавната и обществена служба.

65. Само български подданици могатъ да заематъ длъжности по държавна, обществена и военна служба.

66. И чужди подданици могатъ да се приематъ на служба, но за това всѣкой пѫть се изисква разрѣшението на народното събрание.

Дѣлъ III.

За правото на собственостьта.

67. Правата на собственостьта сѫ неприкосновени.

68. Принудително отстѫпване имотъ може да стане само заради държавна и обществена полза, и то съ справедлива и прѣд-

---

[1]) *Стария ч.л. 58.* Титли за благородство и други отличия, сѫщо и ордени, не могатъ да сѫществуватъ въ българското княжество.

[2]) *Старая ч.л. 59.* На князътъ се прѣдоставя да отреди единъ знакъ за дѣйствително отличие въ врѣме на война и само за военни лица.

Digitized by Google

паритолна заплата. Начинътъ, по който може да става такова отстъпване, има да се опрѣдѣли по особенъ законъ.

Дѣлъ IV.

За даждията и държавнитѣ берии.

69. Всѣкой поданикъ на българското княжество, безъ изключение, длъженъ е да плаща опрѣдѣленитѣ по закона даждия и държавни берии и да носи тегобитѣ.

70. Князътъ и наслѣдникътъ на прѣстола се освобождаватъ отъ всѣкакви даждия, държавни берии и тегоби.

Дѣлъ V.

За военната служба.

71. Всѣкой български поданикъ е длъженъ да служи въ военна служба, по наредений за това законъ.

72. По работи криминални, военни лица се съдятъ отъ военни съдилища само тогава, когато се намѣрватъ на дѣйствителна служба.

Дѣлъ VI.

За личната неприкосновеность, за неприкосновеностьта на жилищата и кореспонденцията.

73. Никой не може да бѫде наказанъ безъ присѫда отъ надлежния съдъ, който е вече добила законна сила.

74. Затвори и прѣтърсвания по жилищата могатъ да ставатъ само споредъ правилата, които сѫ наложени въ законитѣ.

75. Никому не може да се наложи наказание, което не е установено отъ законитѣ.

Мѣчения при какво да е обвинение, сѫщо и конфискуване на имотъ, се запрѣщаватъ.

76. Ако би се появили нѣкои събития, които би могли да нарушатъ обществената безопасность, то князътъ може да спре въ цѣлото княжество, или въ отдѣлни мѣста, дѣйствието на 73 и

Digitized by Google

74 членове, но задължава се да внася такива свои разпореждания за подтвърждение въ първото народно събрание.

77. Частни писма и частни телеграфически депеши съставляватъ тайна и се бранятъ неприкосновени.

Отговорностьта на длъжностнитѣ лица за нарушение тайната на писма и депеши ще се опрѣдѣли по особенъ законъ.

Дѣлъ VII.

За народното учение.

78. Първоначалното учение е безплатно и задължително за вситѣ поданици на българското княжество.

Дѣлъ VIII.

За свободата на печата.

79. Печатътъ е свободенъ. Никаква цензура не се допуща, сѫщо и никакъвъ залогъ по се иска отъ писателитѣ, издателитѣ и печатаритѣ.

Когато писательтъ е познатъ и живѣе въ княжеството, издательтъ, печатарьтъ и раздавачьтъ нѣма да се прѣслѣдватъ.

80. Свещеното писание, богослужебнитѣ книги и съчинения отъ догматическо съдържание, опрѣдѣлени за употрѣбление въ православнитѣ църкви, тъй сѫщо и учебницитѣ по законъ Божий, назначени за употрѣбление въ училищата на православнитѣ, подлежатъ на прѣдварително одобрение отъ Св. Синодъ.

81. Прѣстѫпления по дѣлата на печата се сждятъ по закона, въ общитѣ сждебни установления.

Дѣлъ IX.

За свободата на събранията и за съставяне дружества.

82. Жителитѣ на българското княжество имать право да се събиратъ мирно и безъ оржжие, за да обсѫждатъ всѣкакви въпроси, безъ да искатъ по-напрѣдъ за това дозволение.

Събрания вънъ отъ зданията, подъ открито небо, напълно се подчиняватъ на полицейскитѣ правила.

Digitized by Google

88. Българскитѣ граждани имать право да съставляватъ дружества безъ всѣко прѣдварително разрѣшение, стига само цѣлта и срѣдствата на тия дружества да не принасятъ врѣда на държавния и обществен порядъкъ, на религията и добритѣ нрави.

Дѣлъ X.

Право за подаване прошения.

84. Всѣки български поданикъ има право да подава на надлежнитѣ власти прошения, подписани отъ едно лице, или отъ много лица (колективно. Учрѣждения, установени по закона, имать право да подаватъ прошения чрѣзъ своитѣ прѣдставители.

Глава XIII.

За народното прѣдставителство.

85. Прѣдставителството на българското княжество се заключава въ народното събрание, което бива:

1. Обикновено.

2. Велико.

Глава XIV.

За обикновеното народно събрание.

Дѣлъ I.

За състава на обикновеното народно събрание.

86. *(Измѣненъ: З. 15 май 1893 год.*[1]) Обикновеното народно събрание се състои отъ прѣдставители, избрани направо отъ на-

---

[1]) *Стария чл. 86.* Обикновеното народно събрание се състави отъ прѣдставители, избрани направо отъ народа, по единъ прѣдставитель на десеть хиляди души отъ двата пола.

Прѣдставителитѣ се избиратъ за три години.

Избиратели сж всички български граждани, които имать възрастъ по-горѣ отъ 21 година, и се ползуватъ съ граждански и политически правдини.

Избираемитѣ за прѣдставители сж всички български граждани, които се ползуватъ съ граждански и политически правдини и сж на възрастъ по-горѣ отъ 30 години и да сж книжовни (грамотни).

За редътъ на изборитѣ ще се изработи особенъ избирателенъ законъ.

Digitized by Google

рода, по единъ прѣдставитель на двадесеть хиляди души отъ двата пола. Прѣдставителитѣ се избиратъ за петь години.

Избиратели сѫ всички български граждани, които имать възрасть по-горѣ отъ 21 година, и се ползуватъ съ граждански и политически правдини.

Избираеми за прѣдставители сѫ всички български граждани, които се ползуватъ съ граждански и политически правдини и сѫ на възрасть по-горѣ отъ 30 години и да сѫ книжовни (грамотни).

За редътъ на изборитѣ ще се изработи особенъ избирателенъ законъ.

87. Прѣдставителитѣ прѣдставляватъ не само своитѣ избиратели, но и цѣлия народъ. За това тѣ не могатъ да приематъ отъ своитѣ избиратели никакви задължителни за себе инструкции (наставления).

На прѣдставителитѣ се дава пълна свобода да обсѫждатъ нуждитѣ на България, споредъ собственото си убѣждение и съвѣсть.

88. Щомъ се открие заседанието, народното събрание, подъ прѣдседателството на най-стария по годинитѣ изъ помежду членоветѣ си, пристжпива веднага къмъ избора на прѣдседатель и подпрѣдседатели.

89. Народното събрание избира между своитѣ членове толкозъ секретари, колкото му сѫ потрѣбни за работитѣ.

90. Министритѣ могатъ да се намиратъ въ заседанията на събранието и да взиматъ участие въ прѣпирнитѣ. Събранието е длъжно да изслуша министритѣ всѣкой пать, когато они искатъ дума.

91. Князътъ може намѣсто министритѣ, или заедно съ нихъ, да назначава особени комисари, за да даватъ на събранието обяснения по внесенитѣ проекти и прѣдложения. Комисаритѣ въ тия случаи имать, като министритѣ, правата, които сѫ показани въ прѣдидущия 90 членъ.

92. Събранието може да поканва министритѣ и комисаритѣ да дойдатъ въ заседанието, за да даватъ потрѣбнитѣ свѣдѣния и разяснения. Министритѣ и комисаритѣ сѫ длъжни да дойдатъ въ събранието и да дадатъ лично исканитѣ обяснения. Министритѣ и комисаритѣ, подъ своя отговорность, могатъ да прѣмълчаватъ такива работи, за които, ако се разгласи не у врѣме, може да се поврѣдятъ държавнитѣ интереси.

Digitized by Google

Дѣлъ II.

За свободата на мнѣнията и за неприкосновеността на членоветѣ на събранието.

93. Всѣкой членъ на събранието има право да изказва свободно своето мнѣние и да дава гласъ по свое убѣждение и съвѣсть.

Никой не може да иска отъ него за изказаното мнѣние смѣтка, или да повдига за това срѣщу него гонение.

94. Правата на прѣдседателя и отговорността на членоветѣ отъ събранието за редъ и приличие въ заседанията опрѣдѣляватъ се въ особенъ правилникъ за вътрѣшния редъ на събранието.

95. За сторенитѣ въ заседанието на събранието отъ членоветѣ му погрѣшки и прѣстжпления, които сж прѣдвидени отъ криминалнитѣ закони, виновнитѣ въ това могатъ да бждатъ тегленi на сждъ само по рѣшение на събранието.

96. Членоветѣ на народното събрание, петь деня до отварянето и прѣзъ всичкото врѣме доклѣ траятъ заседанията, не могатъ да бждатъ затваряни и сждими, освѣнъ въ случаитѣ, когато они се обвиняватъ за прѣстжпления, за които се налагатъ по криминалний законъ *най-тежки наказания*. Въ тия случаи за затварянето трѣбва незабавно да се яви на народното събрание, само съ разрѣшението на което може да стане тегленето на сждъ.

97. Прѣдставителитѣ не могатъ да бждатъ затваряни за дългове петь деня до отварянето и прѣзъ всичкото врѣме доклѣ траятъ заседанията на събранието.

98. Редътъ, по който става замѣстването на умрѣлитѣ или изключили членове на събранието, опрѣдѣлява се по избирателния законъ.

Дѣлъ III.

За публичността на заседанията въ народното събрание.

99. Заседанията на народното събрание ставатъ двереме отворенимъ.

100. Прѣдседательтъ, министръ, комисаръ, а сщо и членове на събранието, на брой не по-малко отъ трима, могатъ да прѣдложатъ да не се пущатъ въ заседанието външни лица.

Digitized by Google

Такова предложение се разглежда дверемъ затвореннмъ и се рѣшава отъ присѫтствующитѣ членове по вишегласие.

101. Казанитѣ въ чл. 100 рѣшения на събранието предсѣдателътъ обявява дверемъ отвореннмъ.

102. Никой съ оржжие не се пуща въ залата на заседанията, нито въ зданието, дѣто е събранието.

Военни стражи и въобще въоржжени сили не трѣбва да се турятъ ни при вратитѣ на залата на заседанието, ни въ самото здание, ни близо до зданието, освѣнъ ако събранието по вишегласие само пожелае това.

103. Събранието има своя вѫтрѣшна полиция, която е подчинена на прѣдсѣдателя.

104. Събранието само си опрѣдѣлява вѫтрѣшния редъ и дѣлопроизводството.

Глава XV.

Какви работи има да върши народното събрание.

105. Народното събрание има:

1) да обсѫжда законопроекти споредъ чл. 44;

2) да обсѫжда прѣдложения за държавни займове, за утолѣмяване, намаляване, или туряне данъци и всѣкакви борни, а сѫщо и за разхвърлянето и за реда на събирането имъ;

3) да опрощава изостанали даждия и всѣкакви недобрани борни, на които прибирането се вижда невъзможно;

4) да обсѫжда ежегодния бюджетъ на приходитѣ и разходитѣ;

5) да прѣглежда смѣткитѣ за разнасяне на сумитѣ, които сѫ назначени по бюджета;

6) да прѣглежда смѣткитѣ на върховната смѣтна палата, която е длъжна да му прѣдставя подробни изложения за изпълнението на бюджета;

7) да подига питания за отговорностьта на министритѣ.

106. Събранието има право да приема всѣкакви прошения и жалби и да ги прѣдава на надлежнитѣ министри.

Нему се прѣдоставя право да назначава изпитателни комисии по управлението.

Digitized by Google

Министритѣ, като ги занита съ... обяснения.

107. Членоветѣ на събранието имать пра... правителството запитвания, а надлежнитѣ министри... да отговарятъ на тия запитвания.

Глава XVI.

За реда, по който се внасятъ и разглеждатъ проектитѣ и прѣдложенията.

108. Законодателната инициатива принадлежи на княза и на народното събрание.

109. Законопроектитѣ и прѣдложенията на правителството се внасятъ въ народното събрание, отъ надлежнитѣ министри, по княжеска заповѣдь. Всѣки прѣдставитель сащо може да внесе въ народното събрание законопроектъ или прѣдложение, ако тѣ сж подписани отъ една четвъртина отъ присжтствующитѣ прѣдставители.

110. Всѣкой законопроектъ или прѣдложение, които сж внесени въ събранието, могатъ да се вематъ назадъ, ако не е станало още свършено гласоподаване.

111. Народното събрание може да прави въ внесенитѣ проекти измѣнения, допълнения и поправки.

112. Ако правителството не склони на измѣненията, допълненията и поправкитѣ, направени върху законопроекта му, оно може или да си го вземе назадъ, или да го внесе повторно, както е билъ изпърво, съ обяснения и забѣлѣжки, или пъкъ да го внесе съ онѣзи измѣнения и допълнения, които найде за сгодни.

113. Ни единъ законопроектъ еднажъ отхвърленъ на цѣло отъ събранието, не може да бѫде внесенъ, безъ измѣнение въ събранието прѣзъ сащата сесия. Такъвъ проектъ може да бѫде внесенъ въ друга сесия.

114. (*Измѣненъ: 3. 15 май 1893 год.*[1]) Гласоподаването върху влѣзналий въ събранието проектъ, се допуща само въ такъвъ случай, ако се намиратъ въ заседанието повече отъ една третя отъ всичкитѣ прѣдставители.

[1]) *Старий чл. 114.* Гласоподаване върху влѣзналий за разглеждане въ събранието проектъ или прѣдложение допуща се само въ такъвъ случай, ако се намиратъ въ заседанието повече отъ половината на всѣкъ членове.

Digitized by Google

115. *(Измѣнен: З. 15 май 1903 год.*[1]*)* Членоветѣ на събранието трѣбва да гласоподаватъ лично и явно. Гласоподаването може да бѫде и тайно, ако това поискатъ не по-малко отъ десеть члена и народното събрание одобри искането имъ.

116. Събранието рѣшава по вишегласие.

117. Ако гласоветѣ се раздѣлятъ на равно, проектътъ или прѣдложението се брои отхвърлено.

118. За всѣкоя наредба, станала въ събранието и прѣдставена на княза, рѣшението княжеско трѣбва да се даде докле трае сѫщата сесия.

Глава XVII.

За бюджета.

119. Бюджетътъ се прѣдставя на народното събрание за разглеждане ежегодно.

120. Бюджетътъ отъ какъ се приеме отъ народното събрание, прѣдставя се на княза за утвърждение.

121. Народното събрание разглежда проекта на бюджета статия по статия, и, ако измѣни или отнахне нѣкоя отъ нихъ, излага причинитѣ, които го карать да направи това.

122. Кога се случи да не може да се свика събранието, а трѣбва да станатъ разноски, които не могатъ да се оставятъ за послѣ, има сила и дѣйствие бюджетътъ на послѣднята година, подъ отговорность на министритѣ, докле да се одобрятъ нихнитѣ разпорѣждания отъ народното събрание въ първата сесия, която има да стане.

Глава XVIII.

За държавнитѣ займове.

123. Ни единъ заемъ не може да се направи безъ съгласието на народното събрание.

124. Ако би, не въ периода на заседанията на събранието, да се види, че е нуждно да се направи за държавата заемъ, за покриване на извънредни разноски, които не могатъ да се оставятъ за послѣ, то се свиква незабавно народно събрание извънредно.

[1]) *Старий ч.з. 115.* Членоветѣ на събранието трѣбва да гласоподаватъ лично, явно и устно. Гласоподаването може да бѫде и тайно, ако това поискатъ не по-малко отъ десеть члена.

Digitized by Google

125. *(Изменен: З. 15 май 1893 год.*[1]) Ако би за свикването на народното събрание да се посрѣщнатъ важни спѣнки, то князътъ, по прѣдставление на министерския съвѣтъ, може да разрѣши заемъ до три милиона лева, съ условие, че той ще се одобри отъ най-близкото народно събрание.

126. *(Изменен: З. 15 май 1893 год.*[2]) За статии, за които не е билъ отреденъ кредитъ, князътъ може, по редътъ и въ показанитѣ въ прѣдидущий 125 членъ случаи, да разрѣши разноски отъ паритѣ на хазната; но тия всички разноски не бива да надминаватъ единъ милионъ лева.

Глава XIX.

За свикването на народното събрание.

127. Князътъ свиква народното събрание редовно всѣка година. Сесията трае отъ 15 октомврий до 15 декемврий. Но по нѣкои важни работи, събранието може да се свика и извънредно.

128. Мѣстото и, както е рѣчено въ чл. 127, врѣмето на събранието, се показватъ въ разпореждането на князя за свикването на събранието.

129. Редовнитѣ заседания на събранието може да се продължатъ по взаимно съгласие на князя и народното събрание.

130. Князътъ отваря и затваря събранието или самъ, или порѫча това на друго лице, което е особно за това упълномощено.

131. Прѣдъ отварянето на събранието вситѣ му членове у едно врѣме, споредъ обрядитѣ на вѣрата си, даватъ тая клѣтва:

„Кълна се во име единаго Бога да пазя и да браня конституцията и, при извършването на длъжноститѣ си въ това събрание, да имамъ единче прѣдъ очи — общото благо на народа и на князя, колкото ми стига разумътъ и съвѣстьта. Богъ да ми е на помощь. Аминъ“.

---

[1]) *Стария чл. 125.* Ако би за свикването на народното събрание да се посрѣщнатъ важни спѣнки, то князътъ, по прѣдставление на министерски съвѣтъ, може да разрѣши заемъ до единъ милионъ франка, съ условие, че той ще се одобри отъ най-близкото народно събрание.

[2]) *Стария чл. 126.* За статии, за които не е билъ отреденъ кредитъ, князътъ може, по редътъ и въ показанитѣ въ прѣдидущия 125 членъ случаи, да разрѣши разноски отъ паритѣ на хазната, но тия всички разноски не бива да надминаватъ триста хиляди франка.

Digitized by Google

182. Духовнитѣ лица клѣтва не даватъ, но се обричатъ тържествено да вършатъ всичко по съвѣсть, като имать прѣдъ очи само общото благо на държавата и на князя.

183. При отварянето на събранието, въ княжеското слово се описва положението на държавата и се показватъ проектитѣ и прѣдложенията, които има да бѫдатъ внесени въ събранието за разглеждане.

184. На княжеското слово събранието прѣдставя князу адресъ за отговоръ.

185. Слѣдъ като свика събранието, князътъ може да забави срокътъ на неговитѣ заседания, но не за повече отъ два мѣсеца. Ново отлагане прѣзъ сѫщата сесия може да стане само по съгласие на самото събрание.

186. Князътъ може да разпуща събранието и да назначи нови избори за народни прѣдставители.

187. Нови избирания трѣбва да станатъ не по-късно отъ два, а новото събрание трѣбва да бѫде отворено не по-късно отъ четири мѣсеца, слѣдъ разпущането на прѣжното народно събрание.

188. Членоветѣ на народното събрание не могатъ да се събиратъ на сесия, безъ да бѫдатъ свикани отъ князя; сѫщо тѣ не могатъ да се събиратъ на заседания, слѣдъ като се отложи, затвори или разпущи събранието.

189. *(Измѣнен: З. 15 май 1893 год.*[1]) Всичкитѣ прѣдставители получаватъ дневни пари, а пътни получаватъ само тия, които живѣятъ не въ сѫщото мѣсто, дѣто заседава народното събрание.

Глава XX.

За великото народно събрание.

Дѣлъ I.

Какво има да върши великото народно събрание.

140. Великото народно събрание се свиква отъ князя, или отъ регентството, или отъ министерския съвѣтъ.

---

[1]) *Старий членъ 189.* Членове на народното събрание, които живѣятъ не въ сѫщото мѣсто, дѣто заседава събранието, получаватъ както наднични пари, така и всички пътни разноски за отиване и връщане. Колко ще бѫдатъ разноскитѣ, това ще се опрѣдѣли по особенъ законъ.

Digitized by Google

141. *(Изтекъ: 3. 15 май 1893 год.*[1]) Князътъ свиква великото народно събрание:

1) за да обсѫжда въпроси за отстѫпване или размѣняване на нѣкоя часть отъ територията на княжеството;

2) да се произнесе по случая, предвиденъ въ чл. 7 отъ конституцията;

3) за да измѣни или прѣгледа конституцията.

Рѣшението на тия прѣдмети изисква вишегласието на двѣ третини отъ вситѣ членове на събранието.

142. Великото народно събрание може да бѫде свикано отъ регентството, само за да обсѫди въпроси за отстѫпване или размѣняване на нѣкоя часть отъ територията на княжеството.

Тия въпроси се рѣшаватъ по вишегласие отъ членоветѣ, които сѫ въ събранието.

143. Министерския съвѣтъ свиква велико народно събрание:

1) за избиране новъ князъ, въ случай, ако би царуващия князъ да се помине, безъ да остави подирѣ си наслѣдникъ. Избирането става по вишегласие на двѣ третини отъ членоветѣ, които сѫ въ събранието;

2) за избиране регенти, когато наслѣдникътъ на прѣстола е непълновръстенъ.

Избирането става по вишегласие на членоветѣ, които сѫ въ събранието.

Дѣлъ II.

За състава на великото народно събрание.

144. *(Изтекъ: 3. 15 май 1893 год.*[2]) Великото народно събрание се състои отъ прѣдставители, избрани направо отъ народа.

---

[1]) *Стария чл. 141.* Князътъ свиква великото народно събрание:

1) за да обсѫжда въпроси за отстѫпване или размѣняване на нѣкоя часть отъ територията на княжеството.

Тия въпроси се рѣшаватъ по вишегласие отъ членоветѣ, които сѫ въ събранието;

2) за да измѣни или прѣгледа конституцията. Рѣшението на тия прѣдмети изисква вишегласието на двѣ третини отъ всичкитѣ членове на събранието.

[2]) *Стария чл. 144.* Великото народно събрание се състои отъ прѣдставители, избрани направо отъ народа. Числото на тия прѣдставители е

Digitized by Google

Числото на тия прѣдставители е равно на двойното число членове отъ обикновеното народно събрание, като се взематъ по двама прѣдставители отъ всѣки двадесеть хиляди жители отъ двата пола.

За реда на изборитѣ ще се издаде особенъ избирателенъ законъ.

145. Прѣдседатель, подпрѣдседатели и потрѣбното число секретари се избиратъ отъ самото събрание измежду членоветѣ му. А прѣди избирането имъ прѣдседателствува най-старий по годинитѣ измежду членоветѣ на събранието.

146. Великото народно събрание има да разглежда само онія работи (141—143), заради които по конституцията то е било свикано и разпуща се, щомъ се свърши рѣшението имъ.

147. Къмъ великото народно събрание се отнасятъ и членове 87, 90, 92, 93—104, 114, 115, 131 и 132 отъ тая конституция.

Глава XXI.

За върховнитѣ правителствени уредби: за министерския съвѣтъ и министерствата.

158. Върховнитѣ правителствени уредби сж:

1) министерский съвѣтъ;

2) министерствата.

149. Изпълнителната власть, подъ върховния надзоръ и ржководството на княза (чл. 12), принадлежи на министритѣ и на тѣхния съвѣтъ.

150. Министерския съвѣтъ състои отъ всичкитѣ министри. Единъ отъ тѣхъ, по изборъ на княза, назначава се за прѣдседатель на съвѣта.

151. Освѣнъ общитѣ длъжности въ обикновено врѣме, на министерския съвѣтъ въ нѣкои долуспоменати случаи се присвояватъ тия права и длъжности:

1) кога се случи да се помине князътъ безъ наслѣдникъ, министерския съвѣтъ поема управлението на княжеството и вътрѣ въ единъ мѣсецъ свиква великото народно събрание за избиране новъ князъ;

равно съ двойното число членове на обикновеното народно събрание, като се взематъ по двама прѣдставители отъ всѣки десеть хиляди жители отъ двата пола. За реда на изборитѣ ще се издаде особенъ избирателенъ законъ.

Digitized by Google

2) министерския съвѣтъ поемва управлението на княжеството и тогава, когато князътъ при смъртьта си не отреди регентство. Великото народно събрание, за избиране регенти, трѣбва да бѫде свикано такожде вѫтрѣ въ единъ мѣсецъ (т. 1);

3) ако, подиръ смъртьта на княза, овдовѣлата княгиня остане непраздна, то, доклѣ тя роди, управлението на княжеството принадлежи на министерския съвѣтъ;

4) ако би да се помине нѣкой отъ регентитѣ, то министерския съвѣтъ свиква велико народно събрание, за да избере новъ регентъ на мѣсто починалия, по опрѣдѣления редъ въ (т. 2);

5) министерския съвѣтъ въ ония случаи, що се споменуватъ въ точка 1—4 отъ тоя членъ, като поемва управлението на княжеството, обявява за това съ прокламация на народа;

6) доклѣ министерския съвѣтъ управлява княжеството, онъ не може да мѣнява министритѣ;

7) членоветѣ отъ министерския съвѣтъ когато врѣменно управляватъ княжеството, добиватъ само министерската си заплата.

152. Министритѣ се назначаватъ и уволняватъ отъ княза.

153. Министритѣ сѫ отговорни прѣдъ княза и народното събрание *съвокупно* за всичкитѣ общи мѣрки, които тѣ взематъ, и *лично* всѣкой единъ за всичко, което е той извършилъ по управлението на повѣрената нему часть.

154. Всѣкой официаленъ актъ, *какъвто и да е*, като се подпише отъ княза, трѣбва да бѫде такожде подписанъ или отъ всичкитѣ министри, или само отъ надлежния министръ.

155. Народното събрание може да прѣдава министритѣ на сѫдъ за измѣна на отечеството или на княза, за нарушение на конституцията, за прѣдателство или нѣкаква врѣда, причинена на княжеството за лична полза.

156. Прѣдложенията за прѣдаване министръ на сѫдъ трѣбва да ставатъ писмено и да съдържатъ едно по едно всичкитѣ обвинения, и да сѫ подписани най-малко отъ една четвъртина отъ членоветѣ на народното събрание.

157. За да се прѣдаде министръ на сѫдъ, изискватъ се гласоветѣ на двѣ третини отъ присѫтствующитѣ членове.

158. Министритѣ се сѫдятъ отъ особенъ държавенъ сѫдъ, на който съставътъ ще бѫде опрѣдѣленъ по особенъ законъ.

Digitized by Google

159. Князътъ не може да опрости единъ обвиненъ министръ безъ съгласието на народното събрание.

160. Изпълняването на законитѣ се поржчва на върховни управителни наредби, които се паричатъ министерства.

161. *(Измѣненъ: З. 15 май 1893 год.*[1]) Министерства има осемь:

1) Министерство на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията;
2) Министерство на Вжтрѣшнитѣ Работи;
3) Министерство на Народното Просвѣщение;
4) Министерство на Финанситѣ;
5) Министерство на Правосждието;
6) Военно Министерство;
7) Министерство на Търговията и Земледѣлието;
8) Министерство на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

162. На чело на всѣко едно министерство намира се министръ.

163. Князътъ има право да назначава лица на всичкитѣ правителствени длъжности.

164. Всѣко едно длъжностно лице дава клѣтва, че ще е вѣрно на княза и конституцията.

165. Всѣко длъжностно лице отговаря за своитѣ дѣйствия по службата си.

166. Длъжностнитѣ лица, които сж назначени на служба отъ правителството, иматъ право да добиватъ пенсия, основата и количеството на която ще бжде опрѣдѣлена по особенъ законъ.

Глава XXII.

За начина, по който може да се измѣнява и прѣглежда конституцията.

167. Прѣдложения за измѣнение или прѣглеждане конституцията ставатъ по сжщия начинъ, който е нареденъ и за издаване законитѣ (ср. чл. 108 и 109).

---

[1]) *Стария чл. 161.* Министерства има шесть:
1) Министерство на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията;
2) Министерство на Вжтрѣшнитѣ Работи;
3) Министерство на Народното Просвѣщение;
4) Министерство на Финанситѣ;
5) Министерство на Правосждието;
6) Военно Министерство.

Digitized by Google

168. Рѣченитѣ въ горния 167 чл. прѣдложения се считатъ приети, ако за тѣхъ подадатъ гласъ повече отъ двѣ третини отъ всичкитѣ членове на народното събрание.

169. За разглеждане рѣченитѣ въ чл. 167 прѣдложения свиква се велико народно събрание, което, по вишегласие на двѣтѣ третини отъ всичкитѣ членове на събранието, рѣшава въпроси, които се отнасятъ до изменението и прѣглеждането на конституцията.

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

държавния печатъ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 24 декемврий 1883 год., подъ № 1146, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, брой 141, отъ 31 декемврий с. г.)

Държавнията печатъ на българското княжество се пази отъ министра на правосъдието, комуто въ това качество се присвоява названието: „Пазитель на държавния печатъ“.

2. Министрътъ на правосъдието прилага държавнията печатъ, слѣдъ подписътъ на Негово Височество князътъ, върху подлинникътъ на всичкитѣ закони, които държавния глава е санкционираль, и върху подлинникътъ на всичкитѣ укази отъ общъ интересъ, както и на публично-административнитѣ правилници, издадени отъ него.

3. Държавнията печатъ трѣбва да се прилага, слѣдъ подписътъ на Негово Височество князътъ, въз подлинникътъ на указитѣ за назначението на служба и уволнението на министритѣ. Държавнията печатъ не се прилага на указитѣ отъ частенъ интересъ, като за назначенията и уволненията на чиновницитѣ.

4. Министрътъ на правосъдието, въ качеството си на пазитель на държавния печатъ, приподписва всичкитѣ подлинни документи, въз които е приложенъ държавнията печатъ.

5. Въ министерството на правосъдието ще се държи особенъ регистръ, въ който ще да се записватъ по редъ всичкитѣ документи, въз които се прилага държавнията печатъ, съ кратко

Digitized by Google

обозначение на съдържанието на документа. Документитѣ, на които е приложенъ държавнийтъ печатъ, трѣбва да носятъ нумерото, подъ което сѫ записани въ годишния регистръ.

6. Когато стане нужда да се издаде прѣписъ отъ единъ документъ, който носи държавнийтъ печатъ, прѣписътъ се завѣрява, че е съобразенъ съ подлинника, отъ компетентнийтъ министръ, който удостовѣрява тъй сѫщо съ подписа си, че подлинникътъ носи държавнийтъ печатъ. Прѣписитѣ на споменатитѣ по-горѣ документи, които се изпращатъ на една чужда държава, трѣбва да носятъ държавнийтъ печатъ и подписътъ на министра на правосѫдието.

7. Министрътъ на правосѫдието може да делегира, на главния секретарь при министерството, правата, които му дава настоящийтъ законъ.

Digitized by Google

2. Законъ за устройството на съдилищата.

		Членове
Общи правила		1— 10
Глава I.	Мировитѣ съдии	11— 15
„ II.	Окржжнитѣ съдилища.	
Отдѣление I.		16— 20
„ II.	Кандидати за съдебни длъжности	21— 31
Глава III.	Апелативнитѣ съдилища	32— 35
„ IV.	За върховния касационенъ съдъ	36— 40
„ V.	Прокурорски надзоръ	41— 48
„ VI.	Канцелярия на съдебнитѣ мѣста	49— 52
„ VII.	Вътрѣшно устройство на съдебнитѣ мѣста	53— 70
„ VIII.	Правилникъ за съдебнитѣ мѣста	71— 72
„ IX.	Ваканция на съдебнитѣ мѣста	73— 75
„ X.	Отпускъ на длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство	76— 82
„ XI.	Редътъ за сношенията на съдебнитѣ мѣста и длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство	83— 94
„ XII.	За назначение на служба по съдебното вѣдомство	95
Отдѣление I.	Условия за назначение на съдиитѣ	96—104
„ II.	Условия за назначение на секретари и подсекретари	105—107
„ III.	За назначение на нотариусить и съдебнитѣ пристави	108—109
„ IV.	За адвокатитѣ	110—114
„ V.	За начина за назначение на служба по съдебното вѣдомство	115—124
Глава XIII.	Несъвмѣстимость и родствени отношения между длъжностни лица по съдебното вѣдомство	125—131
„ XIV.	За клѣтвата	132—135
„ XV.	За длъжноститѣ на лицата отъ съдебното вѣдомство	136—139
„ XVI.	За заплатата на служащитѣ по съдебното вѣдомство	140
„ XVII.	За несмѣняемостьта на съдиитѣ	141—150
„ XVIII.	За надзора надъ съдебнитѣ мѣста и длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство	151— 162
„ XIX.	За отговорностьта на длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство	163
Отдѣлъ I.	За дисциплинарното взискание	164— 179
„ II.	За реда на дисциплинарното производство	180—198
Глава XX.	За отчета на съдебнитѣ мѣста	199—203
„ XXI.	За съдебния языкъ	204—207
Преходни правила		208—214

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

устройството на сѫдилищата.

(Утвърденъ съ указъ отъ 19 декемврий 1898 год., подъ № 130, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 7, отъ 12 януарий 1899 год.)

Общи правила.

1. Сѫдебни учрѣждения сѫ:

а) общинскитѣ сѫдилища [1]), учрѣдени съ закона отъ 18 декемврий 1887 год. и на които настоящия законъ не се приспособява;

б) мировитѣ сѫдии;

в) окрѫжнитѣ сѫдилища;

г) апелативнитѣ сѫдилища;

д) върховния касационенъ сѫдъ.

Забѣлѣжка I. По дѣла, показани въ закона за углавното сѫдопроизводство, заедно съ мировитѣ сѫдии при окрѫжнитѣ сѫдилища участвуватъ и сѫдебни заседатели, наредбитѣ за които се прѣдвиждатъ въ закона за сѫдебнитѣ заседатели отъ 3 априлъ 1897 год.

Забѣлѣжка II. Военнитѣ сѫдилища, както и духовнитѣ, отъ православно и други вѣроизповѣдания, се уреждатъ особно.

2. Мировиятъ сѫдия е единолична власть; окрѫжнитѣ, апелативнитѣ сѫдилища и върховниятъ касационенъ сѫдъ сѫ колегиални учрѣждения.

3. Вѣдомството на мировитѣ сѫдии, окрѫжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища се ограничава върху отдѣлни сѫдебни участъци и окрѫзи. Окрѫжнитѣ на окрѫжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища и

[1]) Общинскитѣ сѫдилища не функциониратъ вече, понеже, съ законъ отъ 14 януарий 1904 год., законитѣ за тия сѫдилища сѫ отмѣнени.

Digitized by Google

участъцитѣ на мировитѣ сждии, както и тѣхнитѣ седалища, ще се опрѣдѣлятъ съ особенъ законъ.

4. Мировитѣ сждии, окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища разглеждатъ дѣлата по същество, а върховния касационенъ сждъ не рѣшава дѣлата по същество, по общия редъ на производството, но наблюдава за точното изпълнение на закона и еднаквото му приспособление.

5. За произвеждане на прѣдварително дирене по прѣстжпления, при окржжнитѣ сждилища се опрѣдѣлятъ особни сждебни слѣдователи.

6. При окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища, както и при върховния касационенъ сждъ, се опрѣдѣлятъ прокурори и тѣхни замѣстници.

7. При окржжнитѣ сждилища се намиратъ кандидати за сждебни длъжности, числото, правата и длъжноститѣ на които се опрѣдѣлятъ отъ настоящия законъ.

8. Подвѣдомственитѣ прѣдмети и редътъ, по който дѣйствуватъ въ сждилищата прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници, се опрѣдѣлятъ въ углавното и гражданското сждопроизводство, а тъй сжщо и въ настоящия законъ.

9. Сждиитѣ и прокуроритѣ се назначаватъ отъ княза, а другитѣ длъжностни лица отъ сждебното вѣдомство се назначаватъ отъ министра на правосждието или отъ надлежното началствующе лице по редътъ, указанъ въ настоящия законъ.

10. При сждебнитѣ мѣста има:

а) канцелярии;

б) сждебни пристави;

в) нотариуси, и

г) адвокати.

Глава I.

Мирови сждии.

11. Всѣки мирови сждия има свой участъкъ, опрѣдѣленъ по начина, прѣдвиденъ въ членъ 8.

12. При всѣки мирови сждия има по единъ секретарь.

13. Въ случай на болѣсть, отсжтствие или отстранение на нѣкой мирови сждия, неговата длъжность, по назначение отъ прѣд-

Digitized by Google

седателя на сѫда, временно изпълнява единъ отъ съсѣднитѣ мирови сѫдии или единъ отъ членоветѣ на окражния сѫдъ.

14. Властьта на всѣки мирови сѫдия се простира върху участъка, който е опрѣдѣленъ за всѣкиго особно.

15. На мировитѣ сѫдии се дава особенъ знакъ, който тѣ носятъ при изпълнение на службата си.

Глава II.

Окражни сѫдилища.

Отдѣление I.

16. Окражниятъ сѫдъ състои отъ прѣдседатель, подпрѣдседатель и членове.

17. Всѣки окраженъ сѫдъ се дѣли на двѣ или повече отдѣления, въ едно отъ които прѣдседателствува прѣдседательтъ, а въ другитѣ — подпрѣдседателитѣ.

18. Всѣки двѣ години, въ началото на мѣсецъ септомврий общото събрание разпрѣдѣля по жрѣбие членоветѣ на сѫда по разнитѣ отдѣления, но по начинъ, щото единъ и сѫщъ членъ да не заседава послѣдователно повече отъ двѣ години въ едно и сѫщо отдѣление.

Въ окражнитѣ сѫдилища съ двѣ отдѣления, горното разпрѣдѣление става съ просто прѣмѣстване на членоветѣ отъ едно отдѣление въ друго.

19. Сѫдебнитѣ слѣдователи се считатъ за членове на окражнитѣ сѫдилища и състоятъ при окражния сѫдъ всѣки въ опрѣдѣления нему участъкъ.

20. Числото на окражнитѣ сѫдилища и тѣхнитѣ отдѣления, пространството на окрѫзитѣ имъ, както и числото на членоветѣ на окражнитѣ сѫдилища и сѫдебнитѣ слѣдователи, се опрѣдѣлятъ съ особенъ законъ, щатъ и разписание.

Отдѣление II.

Кандидати за сѫдебни длъжности.

21. За кандидати за сѫдебни длъжности могатъ да бѫдатъ назначени само лица, които сѫ свършили юридическитѣ науки и сѫ положили държавенъ изпитъ.

Digitized by Google

22. Кандидатитѣ се назначаватъ съ заповѣдь отъ министра на правосъдието и се разпрѣдѣлятъ между окржжнитѣ съдилища. Тѣ не могатъ да бждатъ повече отъ двама при всѣки окржженъ съдъ.

23. Кандидатитѣ се считатъ на държавна служба, и, слѣдъ добиване удостовѣрението по чл. 24 на тоя законъ, полагатъ установената за съдитѣ клѣтва.

24. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Кандидатитѣ за съдебна длъжность получаватъ опрѣдѣлената за тая длъжность заплата.

Онія, които съ прослужили три мѣсеца и имать отъ съда при който съ практикували, удостовѣрение, че съ доказали своето знание по съдебната часть, добиватъ право на по-голѣма заплата.

Забѣлѣжка. Споменатото въ тоя членъ удостовѣрение се издава, по молбата на кандидатитѣ, отъ общото събрание на съда.

25. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[2]) Кандидатитѣ, които, въ продължение на шесть мѣсеца, не се признаятъ за достатъчно подготвени, за да имъ се издаде прѣдвидѣното въ чл. 24 удостовѣрение, уволняватъ се отъ тая длъжность.

Споменатий двѣ годишенъ срокъ, по болѣсть на кандидата или по други уважителни причини, може да бжде продължент отъ министерството на правосъдието още три мѣсеца, ако за това послѣдва ходатайство отъ съда.

26. На прѣдсѣдателитѣ и прокуроритѣ принадлежи надзоръть и ржководството съ занятията на кандидатитѣ.

27. Прѣдсѣдателъть на съда, въ споразумѣние съ прокурора, разпрѣдѣля кандидатитѣ за занятия въ канцеляритѣ на съда и прокурора.

---

[1]) *Стария чл. 24.* Кандидатитѣ за съдебна длъжность получаватъ опрѣдѣлената за тая длъжность заплата.

Онія, които съ прослужили една година и имать отъ съда при който съ практикували, удостовѣрение, че съ доказали своето знание по съдебната часть, добиватъ право на по-голѣма заплата.

[2]) *Стария чл. 25* Кандидатитѣ, които въ продължение на двѣ години не се признаятъ за достатъчно подготвени, за да имъ се издаде прѣдвиденото въ чл. 24 удостовѣрение, уволняватъ се отъ тая длъжность.

Споменатия двѣгодишенъ срокъ, по болѣсть на кандидата или по други уважителни причини, може да бжде продължент отъ министерството на правосъдието още една година, ако за това послѣдва ходатайство отъ съда.

Digitized by Google

28. Работата, която ще се възлага на кандидатитѣ въ първата година на службата имъ, състои: а) запознаване съ канцелярското дѣлопроизводство; б) въ проектиране на рѣшения, опрѣдѣления, обвинителни актове и писмени заключения, подъ ржководството на сѫдиитѣ и прокуроритѣ; в) въ проектиране, съставянето и утвърждаването на нотариалнитѣ актове; г) въ изпълняване длъжностьта на подсекретаритѣ.

Забѣлѣжка. Занятията на кандидатитѣ ще се уредятъ по-подробно съ окржжие на министерството.

29. Кандидатитѣ, които сѫ получили спомената въ чл. 24 удостовѣрение, могатъ да бѫдатъ командировани отъ министерството на правосѫдието, или по постановление на общото събрание на сѫда, да изпълняватъ длъжноститѣ на сѫдебнитѣ слѣдователи и нотарипуситѣ, когато послѣднитѣ отсѫтствуватъ, и да замѣстватъ въ сѫдебнитѣ и разпоредителни заседания само единого отъ отсѫтствующитѣ или възпрѣпятствувани сѫдии, ако вече имать шестъмѣсечна сѫдебна практика.

На кандидатитѣ може да бѫде възложено отъ прокурора, съ съгласието на министра, изпълнение длъжностьта на прокурорскитѣ замѣстници при окржжния сѫдъ.

Тия кандидати, по опрѣдѣление на сѫда, могатъ да бѫдатъ натоварени:

а) да водятъ дѣлата по несъстоятелноститѣ;

б) да извършватъ огледи, подѣла на наслѣдство, разпитъ на свидѣтели и провѣрка на документи, както и да наблюдаватъ изслѣдванията отъ вѣщи лица;

в) да защищаватъ прѣдъ сѫда интереситѣ на тѫжащитѣ се и обвиняемитѣ, на които е признато правото на бѣдность, ако нѣма свободни адвокати.

30. *(Измѣненъ: 3. 5 януарий 1904 год.*[1]) Кандидатитѣ, които, слѣдъ като сѫ получили прѣдвидѣното въ чл. 24 удостовѣрение, прослужатъ още три мѣсеца, могатъ да молятъ сѫда да

[1]) *Стария чл. 30.* Кандидатитѣ, които, слѣдъ като сѫ получили прѣдвидѣното въ чл. 24 удостовѣрение, прослужатъ още една година, могатъ да молятъ сѫда да имъ издаде свидѣтелство за удостовѣрение, че сѫ придобили достатъчна практическа подготовка за да заематъ самостоятелна сѫдебна длъжность.

Свидѣтелствата се издаватъ отъ прѣдсѣдателя, по постановление на общо събрание.

Digitized by Google

нимъ издаде свидѣтелство за удостовѣрение, че съ придобили достатъчна практическа подготовка за да заематъ самостоятелна съдебна длъжность.

Свидѣтелствата се издаватъ отъ прѣдсѣдателя, по постановление на общо събрание.

Забѣлѣжка. Кандидатитѣ, слѣдъ получване удостовѣрението по чл. 24, ако съ служили двѣ години и не съ придобили въ тоя срокъ горѣпоменатото свидѣтелство, уволняватъ се отъ служба.

31. Въ свободно отъ занятие врѣме, кандидатитѣ съ длъжни да посѣщаватъ заседанията на съдебнитѣ мѣста, при които служатъ.

Глава III.

Апелативни съдилища.

32. Всѣки апелативенъ съдъ състои отъ прѣдсѣдатель, подпрѣдсѣдатель и членове.

33. Всѣки апелативенъ съдъ се дѣли на двѣ отдѣления, въ едното отъ които прѣдсѣдателствува прѣдсѣдателтъ, а въ другото — подпрѣдсѣдателтъ. Всѣко отдѣление състои отъ прѣдсѣдатель или подпрѣдсѣдатель и отъ членове, числото на които се опрѣдѣля въ особенъ щатъ.

34. Разпрѣдѣлението на членоветѣ по отдѣления въ апелативнитѣ съдилища става по реда, указанъ въ чл. 18, алинея втора.

35. Апелативни съдилища въ княжеството има три: въ *София, Пловдивъ* и *Русе*. Пространството на всѣки апелативенъ съдъ се опрѣдѣля съ особено за това разписание.

Глава IV.

За върховния касационенъ съдъ.

36. Върховниятъ касационенъ съдъ състои отъ пръвъ прѣдсѣдатель, трима прѣдсѣдатели на отдѣление и 10 члена.

37. Върховниятъ касационенъ съдъ състои отъ четири отдѣления, въ едно отъ които прѣдсѣдателствува прѣдсѣдателтъ на съда, а въ другитѣ — прѣдсѣдателитѣ на отдѣление.

38. Разпрѣдѣлението на членоветѣ на върховния касационенъ съдъ става по сѫщия редъ, който е указанъ въ чл. 18, съ тая разлика, че то се извършва само слѣдъ всѣки четири години.

Digitized by Google

89. Върховнията касационенъ сждъ, въ общо разпоредително заседание, по прѣдложение отъ министра на правосждието, се произнася и по въпроси, които на практика подигатъ съмнѣние и се рѣшаватъ не еднакво отъ сждилищата.

Тълкуванията, които върховния касационенъ сждъ дава въ този случай на законитѣ, се обнародватъ, по разпореждането на министра на правосждието, за свѣдѣние и ржководство на сждилищата.

40. Върховнията касационенъ сждъ има седалището си въ столицата.

Глава V.

Прокурорски надзоръ.

41. Прокурорския надзоръ състои отъ прокурори и тѣхни замѣстници.

При върховния касационенъ сждъ има единъ главенъ прокуроръ и двама прокурори на отдѣление.

При апелативнитѣ сждилища има по единъ прокуроръ и по единъ замѣстникъ.

При окржжнитѣ сждилища има по единъ прокуроръ и замѣстници, числото на които се опрѣдѣля въ особенъ щатъ.

42. Прокурорския надзоръ е независимъ отъ сждебната власть и се намира въ непосрѣдствена зависимость отъ министра на правосждието, като държавенъ прокуроръ.

43. Прокурорскитѣ замѣстници дѣйствуватъ подъ ржководството на прокуроритѣ, при които се намѣрватъ; прокуроритѣ при окржжнитѣ сждилища сж подчинени на прокуроритѣ при апелативнитѣ сждилища, а тѣзи послѣднитѣ, както и главния прокуроръ при върховния касационенъ сждъ, сж подчинени прямо на министра на правосждието.

44. Когато правятъ заявления или даватъ заключения, прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници дѣйствуватъ единствено на основание на своето убѣждение и на сжществующитѣ закони.

45. Въ случай на болѣсть или отсжтствие на прокурора, неговата длъжность по право изпълнява неговия замѣстникъ, а ако има нѣколко замѣстници, то най-старшия отъ тѣхъ по служба.

46. Прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници сж длъжни, по реда на своята подчиненость, да прѣдставляватъ за забѣлѣженитѣ отъ

Digitized by Google

тѣхъ нередовности и въобще за всичко, което бърка на правилния вървежъ на правосъдието.

47. Когато при рѣшаване на дѣлата прокурорътъ забѣлѣжи непълнота въ закона, поради която той намира за необходимо да повдигне законодателенъ въпросъ, то, независимо отъ рѣшението, което ще даде съдътъ на дѣлото, на основание гражданското или углавно съдопроизводство, той прѣдставя за това, по реда на подчинеността, на министра на правосъдието, отъ когото зависи внасянето на въпроса въ върховния касационенъ съдъ за разрѣшение.

48. Всѣки прокуроръ има по единъ секретаръ, който се назначава отъ министра на правосъдието, по негово прѣдставление.

Глава VI.

Канцеларии на съдебнитѣ мѣста.

49. При окржжнитѣ и по-горнитѣ съдилища има секретари, подсекретари, архивари и регистратори, числото на които се опрѣдѣля по щата.

50. При канцеларииитѣ, освѣнъ горнитѣ длъжностни лица, има писари и съдебни разсилни, числото на които се опрѣдѣля отъ прѣдсѣдателя на всѣко съдилище, споредъ нуждата и въ прѣдѣлитѣ на отпустнатата за тая цѣль сума.

51. Секретаритѣ се назначаватъ отъ министра на правосъдието, по прѣдставление отъ прѣдсѣдателя на съда.

Останалитѣ канцелярски чиновници и служители се назначаватъ отъ прѣдсѣдателя на съда, или отъ мировия съдия, при който служатъ.

52. Секретарътъ е началникъ на канцеларията, и, като такъвъ, е длъженъ да се грижи за правилния вървежъ на дѣлопроизводството и за реда въ канцеларията.

Глава VII.

Вътрѣшно устройство на съдебнитѣ мѣста.

53. Съдебнитѣ мѣста държатъ своитѣ заседания въ помѣщения, опрѣдѣлени нарочно за това.

Забележка. Въ извънредни случаи, когато стане нужда да се привикватъ не по-малко отъ 25 души за свидѣтели, окржжнитѣ съдилища, по опрѣдѣление на общото събрание, могатъ да откриватъ заседания по углавни дѣла въ други градъ, който е най-близо до мѣстото, въ което е станало или се е открило прѣстъплението.

Digitized by Google

54. Заседанията на окръжнитѣ съдилища състоятъ отъ прѣдсѣдатель или подпрѣдсѣдатель и отъ двама члена.

Заседанията на апелативнитѣ съдилища и на върховния касационенъ съдъ състоятъ отъ прѣдсѣдатель, или прѣдсѣдатель на отдѣление и отъ два члена най-малко и четири най-много.

55. Въ заседанието трѣбва да се намира секретарьтъ или единъ отъ подсекретаритѣ.

56. Въ заседанието присѫтствува и прокурорътъ или неговия заѣстникъ, който е опрѣдѣленъ за тоя съдъ. При разглеждане дѣла, по които не се изисква неговото заключение, той е свободенъ да присѫтствува или не.

57. Прокуритѣ нѣматъ право да присѫтствуватъ въ съвѣщанието на съдитѣ при постановяването на рѣшенията.

58. За изпълнение разпорежданията на мировия съдия или на прѣдсѣдателя, въ присѫтствената зала се намѣрва съдебенъ разсиленъ.

59. Заседанията се отварятъ и затварятъ отъ мировия съдия, прѣдсѣдателя, подпрѣдсѣдателя или прѣдсѣдателя на отдѣление. Въ отсѫтствие на послѣднитѣ, тѣхното мѣсто съ всичкитѣ права и обязаности занимава старшия членъ.

Старшинството на съдитѣ въ окръжнитѣ съдилища се опрѣдѣля отъ деня на встѫпването имъ въ длъжностьта.

Старшинството въ апелативнитѣ съдилища и върховния касационенъ съдъ се опрѣдѣля отъ датата на указа за назначението имъ въ тия съдилища. Ако съ единъ и сѫщия указъ се назначават нѣколко съдии, то старшинството имъ се опрѣдѣля споредъ степенъта на службата, които сѫ занимавали непосрѣдствено прѣди това назначение. Ако едноврѣменно назначенитѣ сѫ занимавали служба отъ еднаква степень, то старшинството имъ се опрѣдѣля споредъ продължителностьта на службата.

60. Заседанията на съдебнитѣ мѣста биватъ съдебни или разпоредителни и общи събрания отъ всичкитѣ отдѣления на съда.

61. Разпоредителнитѣ заседания на съдебнитѣ мѣста ставатъ при закрити врата, за:

а) прѣдварително обсѫждане правилата, които се отнасятъ до вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството въ съдебнитѣ мѣста;

б) първоначално разглеждане на дѣла за дисциплинарно взискание;

Digitized by Google

в) съвѣщание по дѣла, които се отнасятъ до управлението на сждебната часть;

г) разглеждането въпроси, които се повдигатъ при производството на дѣлата и които, съгласно правилата на гражданското и углавно сждопроизводство, трѣбва да се разглеждатъ въ разпоредително заседание;

д) разрѣшаване на дѣла и въпроси, които сж отъ вѣдомството на адвокатскитѣ съвѣти, ако нѣма такива.

62. Общитѣ събрания на всичкитѣ отдѣления ставатъ при закрити врата, за:

а) окончателно обсждане на правилата, които се отнасятъ до вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството;

б) постановяване рѣшения по дѣла, които се отнасятъ до дисциплинарно взискание на лица отъ сждебното вѣдомство;

в) разглеждане ежегоднитѣ отчети за движението на дѣлата въ сждебнитѣ мѣста и за изслушване отчетитѣ, които се получаватъ отъ подвѣдомственитѣ сждебни мѣста;

г) опрѣдѣляне кои отъ членоветѣ на сждебнитѣ мѣста могатъ да се възползуватъ отъ сждебната ваканция;

д) дѣлата по приемане на адвокати, съгласно съ закона за адвокатитѣ;

е) въпроси по прѣдставяне кандидати за сждийски длъжности;

ж) въпроси за уволняване или за отстраняване отъ служба на длъжностни лица отъ сждебното вѣдомство въ случаитѣ, прѣдвидѣни въ настоящия законъ;

з) разрѣшаване на такива дѣла и въпроси, които, съгласно съ закона, трѣбва да се разглеждатъ въ общо събрание;

и) всички онія случаи, когато прѣдседателъ на сжда намира за необходимо да внесе извѣстенъ въпросъ за обсждане въ общо събрание.

63. За да могатъ да рѣшаватъ общитѣ събрания, необходимо е присжтствието най-малко на двѣ трети отъ цѣлия съставъ на сжда.

64. Сждебнитѣ заседания, за рѣшаване углавни и граждански дѣла, ставатъ публично. Въ какви случаи сждебнитѣ заседания ставатъ при затворени врата, се опрѣдѣля отъ гражданското и углавно сждопроизводство.

Digitized by Google

65. Мировиятъ съдия или прѣдсѣдателятъ ржководи засѣданията на съда, като бди върху благочинието и реда, установенъ за изслушване и рѣшаване на дѣлата.

66. Всички лица, които присѫтствуватъ въ публичнитѣ засѣдания на съдилищата, сѫ длъжни да пазятъ миръ и благоприличие и безпрѣкословно да се покоряватъ на заповѣдитѣ на мировия съдия или на прѣдсѣдателя.

67. Ако нѣкой отъ присѫтствующитѣ външни лица произведе шумъ въ съда или се не покорява на разпорежданията на мировия съдия или на прѣдсѣдателя, той може да бѫде отстраненъ и глобенъ въ размѣръ отъ 5 до 50 л. отъ мировия съдия или отъ прѣдсѣдателя, а въ краенъ случай може да бѫде осѫденъ на запиране не по-много отъ 24 часа. Това постановление не подлежи на обжалване.

68. Въ извънредни случаи, когато нѣма възможность да се открятъ виновнитѣ, които сѫ произвели въ съдебното заседание безредица, мировиятъ съдия или прѣдсѣдателятъ, при несполуката на направеното внушение, може да отстрани цѣлата публика отъ залата на заседанието.

69. За нарушение горѣположенитѣ правила отъ страна на нѣкого отъ тѣзи, които участвуватъ въ дѣлото или отъ страна на тѣхнитѣ повѣреници, мировиятъ съдия или прѣдсѣдателятъ има право да напомни прѣдварително на виновнитѣ, че ако това се повтори, тѣ ще бѫдатъ извадени отъ съдебната зала и дѣлото ще се свърши и безъ тѣхнитѣ устни обяснения. Въ случай, че напомнуването на мировия съдия или на прѣдсѣдателя не подѣйствува, той може да се разпореди за изваждане виновника отъ заседанието.

70. Когато отсѫтствуватъ нѣкои отъ сѫдиитѣ въ окръжния сѫдъ, за допълнение съставътъ на съда, прѣдсѣдателятъ призовава нѣкого отъ другото отдѣление, но ако и по тоя начинъ не може да бѫде пъленъ съставътъ, прѣдсѣдателятъ призовава сѫдебния слѣдователь, ако не е занятъ съ нѣкое производство на слѣдствие и ако не е произвеждалъ самъ слѣдствие по това дѣло, което ще се разгледва; въ апелативния сѫдъ може да се призове единъ отъ по-старшитѣ членове отъ мѣстния окръженъ сѫдъ, по назначение отъ прѣдсѣдателя на послѣдния сѫдъ, ако само такъвъ членъ не е участвувалъ при първото разгледване и рѣшение на дѣлото, което ще се разгледва въ апелативния сѫдъ.

Digitized by Google

Глава VIII.

Правилникъ за сѫдебнитѣ мѣста.

71. Правилата, които се отнасятъ до вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството въ сѫдебнитѣ мѣста, се опрѣдѣлятъ чрѣзъ единъ общъ правилникъ.

72. Този правилникъ се издава отъ министра на правосѫдието.

Глава IX.

Ваканция на сѫдебнитѣ мѣста.

73. Прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ и членоветѣ на сѫдебнитѣ мѣста, освѣнъ сѫдебнитѣ слѣдователи, иматъ всѣка година по два мѣсеца вакантно врѣме, отъ 1 юлий до 1 септемврий.

74. Всѣко сѫдебно мѣсто, прѣди да настапи ваканционното врѣме, въ общо разпоредително събрание, опрѣдѣля кои отъ сѫдиитѣ ще се ползуватъ отъ ваканцията и кои ще образуватъ ваканционния съставъ.

75. Ваканционния съставъ на сѫда разглежда само такива дѣла и въпроси, които не търпятъ отлагане.

Забѣлѣжка. Мировитѣ сѫдии прѣзъ мѣсецъ юлий не разглеждатъ дѣла, освѣнъ онѣя, които не търпятъ отлагане.

Глава X.

Отпускъ на длъжностнитѣ лица по сѫдебното вѣдомство.

76. Длъжностнитѣ лица по сѫдебното вѣдомство не могатъ да се ползуватъ съ отпускъ прѣзъ годината повече отъ единъ мѣсецъ, било наведнажъ или въ сложность.

77. Въ извънредни случаи и неизбѣжна нужда, отпускътъ на длъжностнитѣ лица може да се продължи съ още единъ мѣсецъ, но безъ заплата за това врѣме. Това правило не се отнася къмъ случаитѣ на доказана болѣсть, когато длъжностното лице може да получи отпускъ до три мѣсеца съ пълна заплата и до други три мѣсеца съ половинъ заплата, а ако болѣстьта се продължи и

Digitized by Google

подиръ този срокъ, длъжностното лице може да се ползува съ отпускъ още три мѣсеца, но безъ заплата, слѣдъ което то се уволнява.

78. Отпуски за срокъ не повече отъ десеть дни се разрѣшавать:

а) на прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ, членоветѣ, съдебнитѣ слѣдователи, мировитѣ съдии, нотариуситѣ и съдебнитѣ пристави отъ общото разпоредително заседание на съда, при който служатъ;

б) на прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници при окржжнитѣ съдилища — отъ прокуроритѣ при апелативнитѣ съдилища;

в) на прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници, както при апелативнитѣ съдилища, тъй и при върховния касационенъ съдъ — отъ министра на правосъдието.

Началницитѣ на съдебнитѣ учрѣждения могатъ да разрѣшаватъ отпуски за какъвто и да е срокъ на всички други длъжностни лица, съ изключение на секретаритѣ, на които сами даватъ отпускъ само до 21 день.

Забѣлѣжка. За разрѣшенитѣ отъ съдилищата отпуски съобщава се веднага на министра на правосъдието.

79. На длъжностнитѣ лица, изчислени въ прѣдидущия членъ, отпуски за по-дългъ срокъ отъ десеть дена или отъ 21 день се разрѣшаватъ съ заповѣдь отъ министра на правосъдието, по прѣдставлението отъ началника на учрѣждението, на което принадлежатъ.

80. Когато се разрѣшава отпускъ, трѣбва да се пази, щото съдътъ да не остава безъ потрѣбното число длъжностни лица, за разглеждането на дѣлата и за дѣлопроизводството.

81. Никой съдия не може да замине въ отпускъ, прѣди да повърне въ съда всичкитѣ находящи се у него дѣла, и прѣди да приготви рѣшенията, присѫдитѣ и опрѣдѣленията по дѣлата, които сѫ били отъ него докладвани.

82. Длъжностнитѣ лица отъ съдебното вѣдомство, които отсѫтствуватъ отъ службата си безъ отпускъ, губятъ заплатата си за днитѣ, прѣзъ които сѫ отсѫтствували. Освѣнъ това тѣ могатъ да бѫдатъ подвъргнати на дисциплинарно взискание, съгласно съ чл. 164.

Digitized by Google

Глава XI.

Редътъ за сношенията на сждебнитѣ мѣста и длъжностнитѣ лица по сждебното вѣдомство.

83. Сждебнитѣ мѣста и длъжностнитѣ лица по сждебното вѣдомство се отнасятъ както помежду си, тъй и съ мѣстата и лицата отъ другитѣ вѣдомства непосрѣдствено.

84. Министрътъ на правосждието се отнася до сждебнитѣ мѣста или чрѣзъ прокуроритѣ при тѣзи сждилища, или чрѣзъ прѣдсѣдателитѣ.

85. Прокуроритѣ, които се намиратъ при едно сждилище, се отнасятъ до други сждебни мѣста и лица чрѣзъ прокуроритѣ, които се намиратъ при тия сждилища.

86. Върховниятъ касационенъ сждъ се отнася до всичкитѣ сждебни мѣста и длъжностни лица отъ сждебното вѣдомство, освѣнъ прокуроритѣ и замѣстницитѣ имъ, съ прѣдписание, а отъ тѣхъ получава прѣдставления, а съ другитѣ неподвѣдомствени нему мѣста и лица — чрѣзъ отношения.

87. Апелативнитѣ сждилища се отнасятъ до подвѣдомственитѣ си окржжни сждилища и длъжностни лица съ прѣдписания, а отъ тѣхъ получаватъ прѣдставления; съ мѣста и лица тѣмъ неподчинени се сношаватъ съ отношения.

88. Окржжнитѣ сждилища се отнасятъ къмъ подвѣдомственитѣ си членове отъ сжда, къмъ мировитѣ сждии, сждебнитѣ слѣдователи и сждебнитѣ пристави съ прѣдписания; отъ тѣхъ получаватъ: отъ членоветѣ на сждътъ, отъ мирвитѣ сждии и сждебнитѣ слѣдователи прѣдставления, а отъ сждебнитѣ пристави — донесения; помежду си, както и съ мѣста и лица отъ други вѣдомства — съ отношения.

89. Сждебнитѣ слѣдователи помежду си, както и съ други мѣста и лица, се сношаватъ съ отношения.

90. Прѣдсѣдателитѣ даватъ на сждебнитѣ пристави и на чиновницитѣ отъ канцеларията прѣдписания, а отъ тѣхъ получаватъ донесения.

91. Прокуроритѣ се отнасятъ до сждебнитѣ мѣста, при които служатъ, съ прѣдложения, а отъ тѣхъ получаватъ отношения; помежду си, както и съ други мѣста и лица, тѣ се отнасятъ съ отношения.

Digitized by Google

92. Министрътъ на правосѫдието дава на всичкитѣ прокурори прѣдписания, а отъ тѣхъ получава прѣдставления. Прокуроритѣ при апелативнитѣ сѫдилища даватъ на подвѣдомственитѣ си прокурори при окржжнитѣ сѫдилища прѣдписания, а отъ тѣхъ получаватъ прѣдставления. Въобще прокуроритѣ даватъ на замѣстницитѣ си прѣдписания, а отъ тѣхъ получаватъ прѣдставления.

93. Всѣко сѫдебно мѣсто и длъжностно лице, като приеме отъ едно мѣсто или длъжностно лице законно искане, е длъжно да го изпълни безъ забава и за изпълнението да извѣсти на лицето или мѣстото.

94. Мѣста и лица, които не сѫ получили на врѣме увѣдомление за изпълнение на нѣкое искане, трѣбва да извѣстяватъ за това на надлежното началство и на надлежния прокуроръ.

Глава XII.

За назначение на служба по сѫдебното вѣдомство.

95. За да може да бѫде назначено едно лице по сѫдебното вѣдомство, необходимо е:

1) да е български поданикъ, да е пълнолѣтно и да владѣе българския языкъ;

2) да не е лишено отъ права, изброени въ чл. 30 отъ наказателния законъ;

3) да се не намира подъ слѣдствие или сѫдъ и да не е осѫждано за прѣстъпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ, както и за слѣднитѣ прѣстъпления: противъ особата на господаря и династията му, за фалшификация, кражба, измама, злоупотрѣбление на довѣрие, лъжесвидѣтелствуване, лъжливо заклѣване въ процесъ, развратъ, злоупотрѣбление съ властьта, злоупотрѣбление на правителствени пари, разваляне на печатъ, и да не е било обявявано несъстоятеленъ длъжникъ;

4) да притежава прѣдвиденитѣ въ настоящия законъ, за всѣка длъжность, особни условия.

Digitized by Google

Отдѣление I.

Условия за назначаване на сѫдиитѣ.

96. За мирови сѫдии или членове на окрѫжни сѫдилища могатъ да се назначаватъ само лица, които сѫ навършили 26 годишната си възрасть, имать юридическо образование, сѫ издържали държавенъ изпитъ и сѫ прослужили най-малко двѣ години като секретари, подсекретари или кандидати за сѫдебна длъжность.

97. За сѫдебни слѣдователи се назначаватъ лица, които имать юридическо образование, сѫ издържали държавенъ изпитъ и сѫ прослужили, като членове или замѣстници прокурора при окрѫжни сѫдилища или като мирови сѫдии, най-малко двѣ години.

98. За подпрѣдседатели или прокурори при окрѫжнитѣ сѫдилища се назначаватъ лица, които, като членове или замѣстници на прокурора или сѫдебни слѣдователи, имать поне тригодишна практика при сѫщитѣ сѫдилища.

99. За прѣдседатели на окрѫжни сѫдилища се назначаватъ лица, които, като подпрѣдседатели или прокурори при сѫщитѣ сѫдилища, или като членове и замѣстници на прокурора при апелативнитѣ сѫдилища, сѫ прослужили най-малко три години въ тия длъжности.

100. За членове на апелативнитѣ сѫдилища и замѣстници на прокурора при сѫщитѣ сѫдилища се назначаватъ лица, които сѫ занимавали длъжность подпрѣдседатель, членъ или замѣстникъ на прокурора при окрѫжно сѫдилище и сѫ прослужили — първия най-малко двѣ, — а послѣднитѣ най-малко четири години.

101. За подпрѣдседатели или прокурори при апелативни сѫдилища се назначаватъ лица които сѫ прослужили, като членове или замѣстници на прокурора при тия сѫдилища или като прѣдседатели или прокурори при окрѫжни сѫдилища, най-малко три години.

102. За членове на върховния касационенъ сѫдъ или за прокурори на отдѣление при сѫщия сѫдъ се назначаватъ лица, които сѫ занимавали длъжность подпрѣдседатель или прокуроръ при апелативенъ сѫдъ или, като членове при тоя сѫдъ, сѫ служили най-малко петъ години.

103. За прѣдседатели на апелативни сѫдилища се назначаватъ лица, които сѫ занимавали длъжность членъ или прокуроръ

Digitized by Google

на отдѣление при върховния касационенъ сѫдъ или които сѫ прослужили поне три години като подпрѣдсѣдатели или прокурори при апелативни сѫдилища.

104. За пръвъ прѣдсѣдатель, прѣдсѣдатель на отдѣление и за главенъ прокуроръ при върховния касационенъ сѫдъ се назначаватъ лица измежду прѣдсѣдателитѣ на отдѣление, членоветѣ или прокуоритѣ при сѫщия сѫдъ и между прѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ сѫдилища.

Отдѣление II.

Условия за назначаване на секретари и подсекретари.

105. За секретари или подсекретари при окржжнитѣ сѫдилища или при прокурорскитѣ надзори при сѫщитѣ сѫдилища, както и за подсекретари при апелативнитѣ сѫдилища и секретари на прокурори при сѫщитѣ сѫдилища се назначаватъ лица измежду кандидатитѣ за сѫдебни длъжности, които притежаватъ условията, прѣдвидени въ чл. 24.

106. За секретари при апелативнитѣ сѫдилища се назначаватъ лица, които при това сѫ прослужили, като секретари или подсекретари, поне една година при окржжнитѣ сѫдилища.

107. За секретари или подсекретари при върховния касационенъ сѫдъ или при главния прокуроръ при сѫщия сѫдъ се назначаватъ лица, които сѫ прослужили, като секретари или подсекретари при апелативнитѣ сѫдилища или при прокурорскитѣ надзори при сѫщитѣ сѫдилища, не по-малко отъ двѣ години.

Отдѣление III.

За назначение на нотариуситѣ и сѫдебнитѣ пристави.

108. За нотариуси се назначаватъ лица измежду кандидатитѣ за сѫдебна длъжность, които притежаватъ условията, прѣдвидени въ чл. 30 (чл.211).

109. За сѫдебни пристави се назначаватъ лица, които иматъ срѣдно образование и сѫ издържали установения за това практически изпитъ, слѣдъ като сѫ практикували поне шесть мѣсеци при нѣкой сѫдебенъ приставъ (чл. 213).

Digitized by Google

Отдѣление IV.

За адвокатитѣ.

110. *(Измѣненъ: 3. 5 януарий 1904 год.*[1]) Адвокати за напрѣдъ могатъ да бѫдатъ лицата, които сѫ свършили юридическо образование, издържали сѫ държавенъ изпитъ и притежаватъ прѣдвидѣното въ чл. 30 свидѣтелство за шестъ мѣсечна практика или сѫ практикували при нѣкой адвокатъ-юристъ една година и сѫ удостовѣрили тая практика съ свидѣтелство отъ надлежния окржженъ сѫдъ или адвокатски съвѣтъ, гдѣто има такъвъ.

111. Кандидатитѣ за адвокати нѣматъ право да се явяватъ като самостоятелни повѣреници на странитѣ. Тѣ могатъ да се явяватъ при първостепеннитѣ инстанции, като прѣдставители, само отъ името на адвокатитѣ, при които сѫ и записани и подъ тѣхна пълна отговорность.

112. Адвокатитѣ се приписватъ при окржжнитѣ сѫдилища и се вписватъ въ списъцитѣ за адвокатитѣ по реда, установенъ въ особния законъ за адвокатитѣ.

Прѣди това вписване адвокатътъ не може да упражнява професията.

113. Адвокатитѣ, които упражнявать професията, могатъ да бѫдатъ назначени на сѫдийска длъжность, ако притежаватъ прѣдвиденитѣ въ чл. 110 условия.

Адвокатитѣ юристи, които сѫ били таквизъ прѣди влизането въ сила на настоящия законъ, не сѫ задължени да даватъ държавенъ изпитъ за да могатъ да бѫдатъ назначени за сѫдии, но тѣ трѣбва да притежаватъ срѣдно образование.

114. Подробноститѣ по правоотношенията, правата и длъжноститѣ на адвокатитѣ и адвокатскитѣ кандидати и по устройството на адвокатскитѣ съвѣти се опрѣдѣлятъ отъ особния законъ за адвокатитѣ.

---

[1]) *Старий чл. 110.* Адвокати за напрѣдъ могатъ да бѫдатъ лицата, които сѫ свършили юридическо образование, издържали сѫ държавенъ изпитъ и притежаватъ прѣдвиденото въ чл. 30 свидѣтелство за двегодишна сѫдебна практика или сѫ практикували при нѣкой адвокатъ-юристъ най-малко четири години и сѫ удостовѣрили тая практика съ свидѣтелство отъ надлежния окржженъ сѫдъ или адвокатски съвѣтъ, гдѣто има такъвъ.

Digitized by Google

Отдѣление V.

За начина за назначаване на служба по сждебното вѣдомство.

115. Секретаритѣ и подсекретаритѣ при окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища и при върховния касационенъ сждъ, както и секретаритѣ при прокурорскитѣ надзори при тия сждилища, се назначаватъ отъ министра на правосждието, по прѣдставление отъ сжда, при който ще служатъ.

Това прѣдставление се основава върху постановление на общото събрание, което избира за всѣки постъ по трима кандидати измежду лицата, които желаятъ да заематъ секретарска или подсекретарска длъжность и отговарятъ на условията, прѣдвидѣни въ настоящия законъ.

116. Нотариуситѣ и сждебнитѣ пристави се назначаватъ отъ министра на правосждието измежду лицата, които отговарятъ на законнитѣ условия по реда, указанъ въ прѣдидущия членъ.

117. Сждитѣ, прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници се назначаватъ отъ княза, по прѣдставление отъ министра на правосждието и по реда, указанъ въ слѣдующитѣ членове.

118. За всѣко вакантно мѣсто за мировий сждия и членъ на окржженъ сждъ общото събрание на надлежния окржженъ сждъ избира за всѣка длъжность по трима кандидати измежду лицата, които отговарятъ на условията, прѣдвидени въ настоящия законъ.

119. За всѣко вакантно мѣсто за прѣдсѣдателъ или подпрѣдсѣдатель на окржженъ сждъ или членъ на апелативенъ сждъ общото събрание на надлежния апелативенъ сждъ избира по трима кандидати за всѣка длъжность измежду лицата, които отговарятъ на изискуемитѣ се отъ закона за тѣзи длъжности условия.

120. За всѣко вакантно мѣсто за прѣдсѣдатель или подпрѣдсѣдатель на апелативенъ сждъ или за членъ на върховния касационенъ сждъ общото събрание на върховния касационенъ сждъ избира по трима кандидати за всѣка длъжность измежду лицата, които отговарятъ на изискуемитѣ се отъ закона за тѣзи длъжности условия.

Министрътъ на правосждието може да назначи и вънъ отъ прѣдставенитѣ по горния редъ лица, стига да отговарятъ на изискуемитѣ се отъ закона условия.

Digitized by Google

121. Прѣдсѣдателътъ и прѣдсѣдателитѣ на отдѣление на върховния касационенъ сѫдъ се назначаватъ направо отъ княза, по прѣдставление отъ министра на правосѫдието, измежду лицата, които отговарятъ на изискуемитѣ се отъ закона условия.

122. Лицата отъ прокурорския надзоръ се назначаватъ отъ княза, по прѣдставление отъ министра на правосѫдието, измежду лицата, които отговарятъ на изискуемитѣ се отъ закона за тия длъжности условия.

123. Сѫдиитѣ, които сѫ били уволнени по собствено желание или по болѣсть, или сѫ били прѣмѣнали на друга длъжность, ако пожелаятъ отново да постжпятъ на служба, могатъ да бѫдатъ назначени на сѫщата длъжность, безъ да се изискватъ други условия.

Освѣнъ това, държавнитѣ адвокати и юрисконсулти и началницитѣ на отдѣленія при министерството на правосѫдието, ако сѫ правници и ако сѫ издържали държавенъ изпитъ, въ случай че сѫ свършили правнитѣ науки подиръ 1 септемврий 1898 година, и ако сѫ прослужили въ тая длъжность най-малко 5 години, могатъ да бѫдатъ назначени за членове или замѣстници на прокурора въ апелативнитѣ сѫдилища, а главния секретаръ при министерството на правосѫдието, сѫщо ако е правникъ и ако е издържалъ държавенъ изпитъ, въ случай че е свършилъ правнитѣ науки подиръ 1 септемврий 1898 година, и е прослужилъ въ тая длъжность най-малко 3 години, може да бѫде назначенъ за сѫдия или прокуроръ на отдѣление въ върховния касационенъ сѫдъ.

124. Всѣко сѫдилище е длъжно да държи послужни списъци за служащитѣ при него, въ които се събиратъ нужднитѣ свѣдѣния за прѣдставленията за назначение. Начинътъ за воденето на тѣзи списъци ще бѫде изложенъ въ особенъ правилникъ.

Глава XIII.

Несъвмѣстимость и родствени отношения между длъжностни лица по сѫдебното вѣдомство.

125. Длъжностното лице по сѫдебното вѣдомство не може едноврѣменно:

а) да бѫде народенъ прѣдставитель;

б) да бѫде практикующъ адвокатъ;

Digitized by Google

в) да заниmава друга държавна (гражданска, военна или духовна) или общинска дѣйствителна или почетна длъжность или служба;

г) да бѫде професоръ или учитель;

д) да упражнява търговия или такова занятие, което е несъвмѣстимо съ съдийското звание или което му прѣпятствува да изпълнява служебнитѣ си обязаности;

е) да бѫде притежатель, издатель или редакторъ на политически вѣстници и списания;

ж) да бѫде членъ на политическо дружество или събрание и да участвува въ тѣхнитѣ заседания;

з) да бѫде притежатель на нѣкоя концесия, на прѣдприятие или пъкъ прѣдседатель или управитель на друго нѣкое акционерно, търговско или промишлено дружество, или членъ на управителния съвѣтъ или на надзирателния или провѣрителния комитетъ на подобни дружества, или пъкъ какъвто и да било, макаръ и приврѣменно и безплатно дѣйствующъ органъ.

126. При едно и сѫщо сѫдилище не могатъ да служатъ длъжностни лица, които сѫ:

1) роднина въ възходяща или низходяща линия;

2) сребърни роднини, включително до 4-та степень;

3) усиновители и усиновени;

4) свитове до 3-тя степень включително.

127. При единъ и сѫщи прокурорски надзоръ не могатъ да служатъ лица, между които сѫществува едно отъ изброенитѣ въ прѣдидущия членъ родствени отношения.

Така сѫщо не могатъ да бѫдатъ при едно и сѫщо сѫдилище сѫдии и прокурори или замѣстници на прокурора лица, между които сѫществува едно отъ изброенитѣ по-горѣ родствени отношения.

128. Когато числото на членоветѣ на едно сѫдилище е повече отъ десеть, князътъ, по прѣдложение отъ министра на правосъдието, може да даде освобождение отъ прѣдвидѣнитѣ въ чл. 126 прѣпятствия, но и въ такъвъ случай длъжностнитѣ лица, които сѫ роднини, не могатъ да бѫдатъ въ едно отдѣление.

129. Когато въ теченията на службата между длъжностнитѣ лица възникне описаното въ чл. 126, п. п. 3 и 4, родство, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

а) ако родството, което съставлява прѣпятствието, се открие или възникне прѣзъ теченията на съвмѣстното служене на прѣд-

Digitized by Google

седатель, прокуроръ, сѫдия или замѣстникъ на прокуроръ и освобождение не е дадено, то, ако никой отъ сродницитѣ не иска прѣмѣстване, онзи трѣбва да се прѣмѣсти, който стои на по-долня длъжность;

б) ако изключающето съвмѣстно служене родство възникне отъ една страна между сѫдия или прокуроръ или замѣстникъ на прокуроръ, а отъ друга страна между сѫдебенъ чиновникъ, то послѣдния трѣбва да се прѣмѣсти.

130. Когато между назначенитѣ при единъ и сѫщий сѫдъ длъжностни лица сѫществува обозначеното въ чл. 126 родство, или такъво се породи отпослѣ, тѣ сж длъжни, най-късно до 10 дена отъ назначението или отъ пораждането на родството, да заявятъ за това обстоятелство на прѣдсѣдателя на сѫда, при който служатъ, а послѣдния, слѣдъ разпитването на страницитѣ, е длъженъ незабавно да прѣдстави за това на министра на правосѫдието.

131. До тогава, до когато министрътъ на правосѫдието не се разпореди за прѣмѣстването на единого отъ сродницитѣ, тѣ се зачисляватъ въ разни отдѣления и немогатъ заедно да заседаватъ.

Измежду роднинитѣ и сватоветѣ онзи ще бѫде прѣмѣстенъ въ друго сѫдилище, който по-късно е назначенъ на заниманата длъжность или чрѣзъ оженването на когото е станало сватовството между длъжностнитѣ лица.

Прѣмѣстения не може да се назначи на по долня длъжность.

Глава XIV.

За клѣтвата.

132. Всѣки сѫдия или прокуроръ, при постжпването си на служба, полага слѣднята клѣтва:

„Обѣщавамъ се и се заклѣвамъ въ името на всемогущаго Бога да бѫда вѣренъ на Негово Царско Височество княза, да изпълнявамъ свято и ненарушимо законитѣ на княжеството, да сѫдя съ чиста съвѣсть, безъ всѣко пристрастие и лицеприятие, да пазя свято тайната на съвѣщанията и да постжпямъ въ всичко като честенъ, добъръ и справедливъ сѫдия, като помня, че за всичко ще давамъ отчетъ прѣдъ закона и прѣдъ Бога. Аминъ“.

Digitized by Google

188. Нотаріуситѣ, секретаритѣ, подсекретаритѣ, сѫдебнитѣ пристави и кандидатитѣ за сѫдебни длъжности, при постѫпването си на служба, полагатъ слѣднята клѣтва:

„Кълна се въ името на Бога всемогущаго да бѫда вѣренъ на Негово Царско Височество българския князъ, да пазя свято и ненарушимо законитѣ на княжеството, да изпълнявамъ честно и добросъвѣстно обязаноститѣ по службата, която ми се повѣрява, и всичкитѣ правила, разпорежданія и поржчения, които се отнасатъ до тия ми обязаности, да не прѣвишавамъ властьта, която ми е дадена, и да не причинявамъ умишлено никому врѣди и загуби, да пазя тайни по дѣлата, които ми се повѣряватъ и поржчватъ за извършване въ кржга на моитѣ обязаности, като помня, че за всичко азъ съмъ длъженъ да давамъ отчетъ прѣдъ закона и прѣдъ Бога. Аминъ".

184. Изброенитѣ въ прѣдидущитѣ членове длъжностни лица полагатъ клѣтва прѣдъ общото събрание на сѫда, при който сѫ назначени.

185. Ако назначеното длъжностно лице по сѫдебното вѣдомство откаже да положи установената по-горѣ клѣтва, счита се, че не е приело длъжностьта.

Глава XV.

За длъжноститѣ на лицата отъ сѫдебното вѣдомство.

186. Лицата отъ сѫдебното вѣдомство сѫ длъжни да пазятъ тайната на разискванията; тѣ трѣбва да изпълняватъ всичкитѣ си обязаности на службата, които се налагатъ отъ законитѣ или отъ правилницитѣ.

187. Длъжностнитѣ лица отъ сѫдебното вѣдомство трѣбва да встѫпятъ въ изпълнение на службата си въ разстояние на 10 дена отъ съобщението на назначението.

Министрътъ на правосѫдието, обаче, може да съкрати или да продължи този срокъ, безъ това продължение да надминава единъ мѣсецъ.

188. Лицата отъ сѫдебното вѣдомство сѫ длъжни да живѣятъ въ мѣстото, дѣто изпълняватъ служебнитѣ си обязаности.

Digitized by Google

139. Никое лице отъ сѫдебното вѣдомство не може да отсѫтствува отъ службата си безъ отпускъ, разрѣшенъ по установения редъ.

Глава XVI.

За заплатата на служащитѣ по сѫдебното вѣдомство.

140. Заплатата на сѫдиитѣ се опрѣдѣля споредъ особено разписание, а заплатитѣ на другитѣ служащи по сѫдебното вѣдомство се опрѣдѣлятъ споредъ бюджета.

Глава XVII.

За несмѣняемостьта на сѫдиитѣ.

141. (*Измѣненъ: З. 13 юлий 1899 г.*[1]) Отъ деня на обнародването на настоящия законъ ставатъ несмѣняеми всички сѫдии, въ това число и сѫдебнитѣ слѣдователи, съ юридическо образование, които сѫ прослужили най-малко 15-години по сѫдебното вѣдомство.

142. (*Отмѣненъ: З. 13 юлий 1899 г.*[2])

143. Несмѣняемитѣ сѫдии немогатъ да бѫдатъ лишени отъ служба, освѣнъ чрѣзъ оставка отъ тѣхна страна. Слѣдъ достигането, обаче, 65 годишна възрасть, тия сѫдии ставатъ смѣняеми.

Така сѫщо тѣ немогатъ да бѫдатъ уволнени, освѣнъ чрѣзъ дисциплинарно рѣшение. Тѣ не могатъ да бѫдатъ прѣмѣствани, даже съ повишение, безъ тѣхно писмено съгласие. Изключенията отъ това правило сѫ прѣдвидѣни въ чл. чл. 126 и 127.

144. Сѫдия, който веднажъ е отчисленъ отъ длъжность, не може повторно да бѫде приетъ на служба по сѫдебното вѣдомство.

---

[1]) *Стария чл. 141.* Ставатъ несмѣняеми, отъ деня на обнародването на настоящия законъ: прѣдсѣдателитѣ и членоветѣ на върховния касационенъ сѫдъ, и прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ сѫдилища и членоветѣ на тия сѫдилища, които сѫ прослужили най-малко осемь години непрѣкъсната сѫдийска служба.

[2]) *Стария чл. 142.* Ставатъ тѣй сѫщо несмѣняеми прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ и членоветѣ на окръжнитѣ сѫдилища, които, при дѣйствието на настоящия законъ, сѫ назначени за сѫдии, притежаватъ условията, прѣдвидени въ чл. 96 и сѫ прослужили шесть години като такива.

Digitized by Google

Това правило, обаче, не се отнася до уволненитѣ по собствено желание или по болѣсть сѫдии, които винаги могатъ да бѫдатъ пакъ приети на служба.

145. Несмѣняемиятъ сѫдия се отчислява по силата на закона:

1) ако съ влѣзла въ законна сила присѫда е осѫденъ на наказание за прѣстѫпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ;

2) ако е осѫденъ съ присѫда, влѣзла въ законна сила, за едно отъ прѣстѫпленията, изброени въ чл. 95, § 3 отъ настоящия законъ.

Отчисленето въ тия случаи става съ княжески указъ, по докладъ отъ министра на правосѫдието.

146. Несмѣняемиятъ сѫдия, който, вслѣдствие на тежка и постоянна недъгавость или ослабване на умствени способности, не е въ състояние да изпълнява служебнитѣ си обязаности, се уволнява, чрѣзъ княжески указъ, на основание влѣзло въ законна сила рѣшение, издадено по реда на дисциплинарното производство.

Въ тоя случай производството се възбужда отъ прѣдсѣдателя или отъ прокурора на сѫда, при който служи сѫдията, уволнението на когото се иска, слѣдъ като се направи нуждното изслѣдване отъ единъ членъ на сѫда и се доложи за това на министра на правосѫдието, отъ когото зависи, споредъ характера на събранитѣ данни, да даде или не по-нататъшенъ ходъ на дѣлото.

147. Въ случай на умоповрѣждане на несмѣняемъ сѫдия, министрътъ на правосѫдието, на основание мнѣнието на трима лѣкари и прѣдставлението на прѣдсѣдателя или прокурора на сѫда, отстранява сѫдията отъ изпълнение на служебнитѣ си обязаности.

Това отстранение пада и отстраненията сѫдия по право встжпва отново въ изпълнение на службата си, ако най-късно въ мѣсечень срокъ сѫдътъ, по реда, прѣдвиденъ въ прѣдидущия членъ, не признае, че отстраненията сѫдия е дѣйствително умоповрѣденъ.

Въ случай че сѫдътъ, съ рѣшение влѣзло въ законна сила, признае отстраения сѫдия за умоповрѣденъ, послѣдниятъ се уволнява по реда, прѣдвиденъ въ прѣдидущия членъ.

148. Сѫдиитѣ, които не се ползуватъ съ право на несмѣняемость, могатъ да бѫдатъ уволнявани съ княжески указъ, по прѣдставление отъ министра на правосѫдието, и вънъ отъ случаитѣ, прѣдвидѣни въ тоя законъ, за уволнение на несмѣняемитѣ сѫдии

Digitized by Google

149. Нотаритѣ, секретаритѣ, подсекретаритѣ и сѫдебнитѣ пристави сѫщо се уволняватъ направо отъ министра на правосѫдието.

150. Лицата отъ прокурорския надзоръ се уволняватъ съ княжески указъ, по прѣдставление отъ министра на правосѫдието.

Глава XVIII.

За надзора надъ сѫдебнитѣ мѣста и длъжностни лица по сѫдебното вѣдомство.

151. Надзоръть надъ сѫдебнитѣ мѣста и длъжностни лица отъ сѫдебното вѣдомство, освѣнъ надъ прокуроритѣ, принадлежи на по-горнитѣ, споредъ реда на подчиненостьта, сѫдебни мѣста, а именно:

а) върховнията касационенъ сѫдъ надзирава всичкитѣ сѫдебни мѣста и длъжностни лица въ цѣлото княжество;

б) апелативнитѣ сѫдилища надзиравать всички сѫдебни мѣста и лица въ тѣхнитѣ подвѣдомствени окржзи;

в) окржжнитѣ сѫдилища надзиравать длъжностнитѣ лица въ тѣхъ и мировитѣ сѫдилища, които се намѣрвать въ тѣхнитѣ окржзи.

152. Ако върховнията касационенъ сѫдъ, апелативнитѣ и окржжнитѣ сѫдилища при разглеждането на дѣлата забѣлѣжатъ неправилности въ сѫдопроизводството или дѣлопроизводството, — тѣ, по реда на надзора, съ особно опрѣдѣление, правятъ напомняване на по-долния сѫдъ, а въ случай на по-голѣма неправилность, подигатъ противъ виновнитѣ дисциплинарно взискание.

153. Въ всѣко сѫдебно мѣсто най-близкиятъ надзоръ за скоротo и правилно изпълнение отъ длъжностнитѣ лица своитѣ обязаности принадлежи на прѣдседателя, който, като забѣлѣжи нѣкое опущение, поправя го съ своитѣ разпореждания, или пъкъ взема мѣрки за да прѣдава виновнитѣ подъ отговорность, споредъ дисциплинарното сѫдопроизводство.

154. Нито сѫдебнитѣ мѣста, нито прѣдседателитѣ имъ, имать право да обсѫждатъ дѣйствията на прокуроритѣ или на замѣстницитѣ имъ, но за неправилнитѣ и противозаконнитѣ имъ постѫпки сѫобщаватъ министру на правосѫдието.

155. Прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници сѫобщаватъ по длъжность за всичкитѣ опущения, които сѫ забѣлѣжили у сѫ-

Digitized by Google

дебнитѣ мѣста или лица отъ съдебното вѣдомство, споредъ случая, или на прѣдсѣдателитѣ на съдилищата, или пъкъ, споредъ реда на подчиненостьта, въ министерството на правосъдието.

156. Общия надзоръ надъ съдебнитѣ мѣста и длъжностнитѣ лица е у министра на правосъдието.

157. Министрътъ на правосъдието, като види въ нѣкое съдебно мѣсто натрупване много дѣла, бавность или спиране на движението въ дѣлата, прѣдлага на прѣдсѣдателя да вземе мѣрки за поправление и да даде обяснения по допустнатитѣ нередовности.

158. Министрътъ на правосъдието може да ревизира съдебнитѣ мѣста лично или чрѣзъ членоветѣ на върховния касационенъ съдъ, или чрѣзъ главния прокуроръ, или чрѣзъ прокуоритѣ на отдѣлония при сѫщия съдъ, а ревизията на окржжнитѣ съдилища и мировитѣ съдии се поржчва на членоветѣ отъ апелативнитѣ съдилища или на прокуоритѣ при сѫщитѣ съдилища или на тѣхнитѣ замѣстници.

159. Ревизията на съдебнитѣ мѣста трѣбва да става поне веднажъ въ годината.

160. Прокурорскитѣ мѣста се ревизиратъ отъ министра на правосъдието или отъ упълномощения отъ него главенъ секретарь или отъ прокуоритѣ, по реда на подчиненостьта.

161. Прѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ и на окржжнитѣ съдилища сж длъжни, всѣка втора година, лично, или чрѣзъ единъ членъ на съда, да ревизиратъ дѣлопроизводството на подвѣдомственитѣ си съдебни мѣста и лица и за резултата да прѣдставятъ на министра на правосъдието.

162. Канцелярнитѣ на съдебнитѣ мѣста се намиратъ подъ непосрѣдственъ надзоръ на прѣдсѣдателя или на мировия съдия, а за дѣлопроизводството въ канцелярията най-ближнятъ надзоръ принадлежи на секретаря.

Глава XIX.

За отговорностьта на длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство.

163. Длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство отговарятъ по дисциплинаренъ или углавенъ редъ.

Забѣлѣжка. Редътъ за углавната отговорность на длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство е опрѣдѣленъ отъ углавното сждопроизводство.

Digitized by Google

Отдѣлъ I.

За дисциплинарното взискание.

164. Длъжностнитѣ лица по съдебното вѣдомство подпадатъ подъ дисциплинарно взискание:

1) за опущения, които съ произлѣзли отъ невнимание или отъ незнание на обязаноститѣ си по службата;

2) за неизпълнение на правилата и формитѣ при производството на слѣдствия, при извършването на съдебнитѣ дѣйствия и при изпълнението на рѣшенията, за нарушения на тѣзи правила и форми;

3) за бавность въ изпълнение на обязаноститѣ си по службата;

4) когато съ осждени за прѣстжпление, непосочено въ чл. 95, п. 3;

5) когато съ било прѣдадени на углавенъ съдъ, но оправдани по просрочне;

6) когато показватъ постоянна небрѣжность или очевидна неспособность при изпълнение на служебнитѣ си обязаности;

7) когато отсжтствуватъ въ врѣме на службата безъ отпускъ;

8) за всѣко едно вънъ отъ службата частно или обществено дѣйствие, което докача честьта и достолѣпието на единъ съдия;

9) когато не пазятъ надлежното приличие въ служебнитѣ си отношения, било по между си, било къмъ частни лица, било по отношение на началството;

10) когато играятъ хазартни игри;

11) когато не пазятъ тайна по службата си.

165. Дисциплинарни наказания съ:

1) забѣлѣжка;

2) мъмрѣне;

3) врѣменно отстранение отъ длъжность;

4) уволнение отъ служба.

166. Забѣлѣжката е обръщане внимание върху допустнатитѣ неправилности съ прѣдупрѣждение да не се повтарятъ.

167. Мъмрѣнето е укоряване съ изрично приканване виновния да се поправи.

168. Отстраняването отъ длъжностьта не можо да бѫде произнесено за срокъ по-малъкъ отъ 10 дена и по-дълъгъ отъ 6 мѣсеца.

Прѣзъ врѣме на отстранението осжденнятъ губи заплатата си.

Digitized by Google

169. Длъжностнитѣ лица по сѫдебното вѣдомство така сѫщо се отстраняватъ отъ длъжностьта си, когато е възбудено срѣщу тѣхъ углавно прѣслѣдване за едно отъ прѣстѫпнитѣ дѣяния, изброени въ чл. 95, п. 3.

170. Длъжностнитѣ лица по сѫдебното вѣдомство могатъ да бѫдатъ отстранявани отъ длъжностьта си и въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато е възбудено срѣщу тѣхъ углавно прѣслѣдване и за непрѣдвидѣнитѣ въ чл. 95, п. 3 прѣстѫпни дѣяния;

2) когато сѫ осѫдени по дисциплинаренъ редъ на уволнение отъ службата си и сѫ обтѫжили рѣшението на дисциплинарния сѫдъ. Въ тоя случай за отстранението се произнася надлежния дисциплинаренъ сѫдъ.

Ако слѣдствието е възбудено за прѣстѫпление по службата, отстранението се постановява отъ сѫда, който е прѣдалъ длъжностнитѣ лица на сѫдъ, — а въ случай на общо прѣстѫпление — отъ министра на правосѫдието.

171. Въ всичкитѣ прѣдвидѣни въ прѣдидущитѣ два члена случаи отстранението трае до свършването на углавното или дисциплинарното прѣслѣдване. Това отстранение нѣма нито углавенъ, нито дисциплинаренъ характеръ, освѣнъ случаитѣ, когато прѣслѣдването се свърши съ окончателно осѫждане.

Ако възбуденото срѣщу отстранения чиновникъ углавно слѣдствие се прѣкрати, или той се оправдае но сѫдъ съ влѣзла въ законна сила присѫда, то цѣлата заплата за прѣзъ врѣмето на отстранението му се връща, освѣнъ ако послѣдва дисциплинарно осѫждане (чл. чл. 164, п. 5, 165, п. 3 и 168).

172. Въ случаитѣ на чл. чл. 168 и 169, министрътъ на правосѫдието може да делегира други сѫдии, да заематъ мѣстото на отстраненитѣ сѫдии.

173. Уволненията по дисциплинаренъ редъ сѫдия не може да бѫде назначенъ отново на служба.

174. Прѣдвидѣнитѣ въ чл. 165 дисциплинарни наказания могатъ да се налагатъ или постепенно или всѣко едно за пръвъ пѫть, споредъ важностьта на случая.

Сѫдията, който е подвъргнатъ на три дисциплинарни наказания или е два пѫти прѣзъ годината отстраняванъ отъ длъжность, може да бѫде уволненъ по дисциплинаренъ редъ.

Digitized by Google

175. Ако съдията, който е билъ наказанъ съ дисциплинарнитѣ наказания: „забѣлѣжка“ или “мъмрене“ и въ продължение на двѣ години не е билъ подвъргнатъ на ново дисциплинарно взискание, то дѣйствието на забѣлѣжката или на мъмрението се заличва.

При сѫщитѣ условия дѣйствието на отстраненията се заличва слѣдъ изтичането на три години.

176. Прокуроритѣ и тѣхнитѣ замѣстници подлежатъ на_едно отъ изброенитѣ въ чл. 165 дисциплинарни наказания направо отъ министра на правосъдието, но не прѣди да имъ поиска прѣдварително обяснения.

177. Нотариуситѣ, секретаритѣ, подсекретаритѣ и съдебнитѣ пристави, както и кандидатитѣ за съдебни длъжности, се наказватъ дисциплинарно отъ съда, при който служатъ.

178. Канцелярскитѣ служители подлежатъ на дисциплинарно наказание: забѣлѣжка, мъмрене, глоба до 50 л. и уволнение отъ служба, — по усмотрѣнието на прѣдсѣдателя или на прокурора, при които служатъ.

179. Забѣлѣжката или мъмрението, когато тѣ се налагатъ по усмотрѣнието на началствующето лице, се правятъ устно или писмено.

Отдѣлъ II.

За реда на дисциплинарното производство.

180. Дисциплинарнитѣ дѣла подлежатъ на разглеждане:

а) отъ върховния касационенъ съдъ, когато се касае за първия прѣдсѣдатель, прѣдсѣдателитѣ на отдѣленіе и съдиитѣ отъ сѫщия съдъ, или за прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ или съдиитѣ отъ апелативнитѣ съдилища;

б) отъ апелативнитѣ съдилища, когато се касае за прѣдсѣдателитѣ, подпрѣдсѣдателитѣ и членоветѣ на окрѫжнитѣ съдилища, мировитѣ съдии и за съдебнитѣ слѣдователи;

в) отъ окрѫжнитѣ съдилища, когато се касае за нотариуситѣ, съдебнитѣ пристави, секретаритѣ и подсекретаритѣ при окрѫжнитѣ съдилища и секретаритѣ при нотариуситѣ и мировитѣ съдии и за кандидатитѣ за съдебни длъжности.

181. Ако дисциплинарното дѣло се отнася до двѣ или повече длъжностни лица по съдебното вѣдомство, отъ които едни съ под-

Digitized by Google

сядни на по-горенъ сядъ, а други на по-доленъ, то всичкитѣ тия лица се сядятъ въ по-горното отъ тия сядилища.

182. Дисциплинарното производство се възбужда срѣщу сядиитѣ и сядебнитѣ слѣдователи или по опрѣдѣление на сяда, по реда на надзора, или по прѣдложение на министра на правосядието, а върху другитѣ длъжностни лица отъ сядебното вѣдомство — отъ прѣдсѣдателя или отъ прокурора.

183. Поводътъ за възбуждане дисциплинарно производство наедно съ всичкитѣ свѣдѣния и книжа, които се отнасятъ до тоя прѣдметъ, прѣдсѣдателътъ или подпрѣдсѣдателътъ прѣдлага на прѣдварително обсѫждане въ разпоредително заседание на едно отъ отдѣленията на сяда, на който е подсѫдно дисциплинарното дѣло.

184. При прѣдварителното обсѫждане на едно дисциплинарно дѣло сядътъ е длъженъ да събере всички справки по дѣлото и да поиска обяснения, които обвиняемото длъжностно лице има право да прѣдстави писмено.

185. Слѣдъ пълното обяснение на дѣлото, то се внася на разглеждане и рѣшение отъ общото събрание на всичкитѣ отдѣления отъ сяда.

Прѣдложението на министра на правосядието се внася направо за разглеждане въ общо събрание.

186. Когато ще се разглежда дѣлото въ общото събрание отъ сяда, призовава се обвиняемия, който има право да се яви самъ въ заседанието за лично обяснение. Повѣренници не се приемать за това.

Призоваването на обвиняемото длъжностно лице, ако то се намира въ седалището на сядътъ, става съ призовка, въ затворенъ пликъ, а ако длъжностното лице се намира вънъ отъ седалището на сяда, призоваването става по пощата, съ прѣпоржчено писмо и обратна разписка. Неявяването на правилно призоваемия обвиняемъ не спира разглеждането на дѣлото.

187. Слѣдъ възбуждането на дисциплинарното производство сядътъ е длъженъ да разгледа дѣлото въ разстояние на единъ мѣсечен срокъ.

188. Въ дисциплинарнитѣ дѣла отъвждането на сядиитѣ става на общо основание.

189. Дисциплинарнитѣ дѣла се разглеждатъ при закрити врата, освѣнъ когато обвиняемиятъ самъ желае да се разгледа дѣлото

Digitized by Google

му публично. Въ тоя случай обвиняемиятъ има право да си вземе защитникъ.

190. При разглеждане дисциплинарни дѣла съдътъ не се подчинява на никакви други форми, освѣнъ онія, които сж показани по-горѣ и редътъ за обяснение на дѣлото зависи изключително отъ благоусмотрѣнието на съда, но, прѣди да постанови рѣшението, съдътъ е длъженъ да изслуша заключението на прокурора, а слѣдъ това и обясненията на подсѣдимия или на защитника му.

191. При разглеждане на дѣлото, ако се открио друго нарушение или опущение, извършено отъ обвиняемия, то съдътъ, споредъ обстоятелствата, може да разгледа изедно и двѣтѣ дѣла или да даде на другото новъ ходъ, споредъ реда, показанъ по-горѣ.

192. Слѣдъ разглеждането на дѣлото съдътъ постановява резолюция, а рѣшението трѣбва да е готово въ окончателна форма вжтрѣ въ седемь дни и незабавно да се съобщи на обвиняемия.

193. Противъ рѣшенията на окржжнитѣ и апелативни съдилища, постановени въ качество на първа инстанция, осѣденитѣ иматъ право да подаватъ, по редътъ на съдебнитѣ инстанции, апелативни тжжби, а прокуроритѣ — апелационни протести, вжтрѣ въ седемь дневенъ срокъ, считанъ отъ врѣчването прѣписа на рѣшението за обвиняемия, а за прокурора — отъ обявяването му.

194. Тжжбитѣ и протеститѣ съ всичкитѣ книжа и документи, които се отнасятъ до дѣлото, се подаватъ прѣдсѣдателю на тоя съдъ, който е рѣшилъ дѣлото; той прѣпраща всичко въ по-горния съдъ, който, въ общо събрание на всичкитѣ си отдѣления, рѣшава дѣлото въ срокъ не по-дълъгъ отъ единъ мѣсецъ. Противъ рѣшенията на тоя съдъ не се допущатъ никакви тжжби или протести.

195. Когато се разглеждатъ дѣла по тжжби и протести, се пазятъ правилата, показани по горѣ въ членоветѣ 180 и 181.

196. За всѣко окончателно рѣшение, което е станало по дисциплинаренъ редъ, трѣбва да се съобщава министру на правосѫдието, който се разпорежда, щото постановеното дисциплинарно наказание да се запише въ послужния списъкъ на осѫдения.

Въ случай, че длъжностното лице е осѫдено на дисциплинарно наказание: отстранение или уволнение отъ службата, това наказание се изпълнява чрѣзъ княжески указъ, ако се касае до съдии, а съ заповѣдъ — отъ надлежното началствующе лице, ако се касае до други длъжностни лица.

Digitized by Google

197. При разглеждането на едно дѣло по дисциплинаренъ редъ, ако се покажатъ обстоятелства, споредъ които виновния подлежи на углавенъ съдъ, то дисциплинарното производство се спира, а подсѣдимиятъ се предава на углавенъ съдъ, споредъ правилата на углавното съдопроизводство.

198. Дисциплинарното производство не може да бѫде начето, ако съ изтекли двѣ години отъ дѣйствието или опущението, което подлежи на дисциплинарно взискание.

Глава XX.

За отчета на съдебните мѣста.

199. Въ началото на всѣка година се събиратъ въ министерството на правосѫдието отчетитѣ отъ всичкитѣ съдебни мѣста и прокурори за хода на дѣлата и за подсѣдимитѣ прѣзъ изтеклата година. Тѣзи отчети се съставлявать по начина и формата, опрѣдѣлени въ общия правилникъ за вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството въ съдебнитѣ мѣста.

200. Отчетитѣ се съставлявать отъ секретаритѣ, подъ непосрѣдственото наблюдение на прѣдсѣдателитѣ и на прокуроритѣ, и се разглеждать въ общо събрание.

201. Отчетитѣ на мировитѣ съдии, заедно съ отчетитѣ на окржжнитѣ съдилища, се прѣдставлявать въ надлежния апелативенъ съдъ. Отъ тѣзи отчети и отъ отчета на самия апелативенъ съдъ се съставя единъ общъ отчетъ, който, слѣдъ като се разгледа въ общо събрание, прѣдставя се на министра на правосѫдието.

202. Отчетитѣ отъ прокуроритѣ на окржжнитѣ съдилища се прѣдставятъ на прокурора въ апелативния съдъ, който, отъ тѣхъ и отъ своя отчетъ, съставлява новъ отчетъ изобщо, който прѣдстави на министра на правосѫдието.

203. Върховниятъ касационенъ съдъ изпраща копие отъ годишния си отчетъ въ министерството на правосѫдието.

Глава XXI.

За съдебния языкъ.

204. Съдебниятъ языкъ е българския.

205. Ако странитѣ не владѣятъ българския языкъ, привиква се прѣводачъ за смѣтка на странитѣ. Съставяне особенъ прото-

Digitized by Google

колъ на чуждъ язикъ не се позволява, но сѫдътъ може да позволи вмѣстянето на нѣкои фрази или думи, изказани отъ странитѣ и имѣющи особно значение за самото дѣло.

Безъ прѣводачъ може да се говори на чуждъ язикъ само когато, както всичкитѣ сѫдии, тъй и странитѣ владѣятъ чуждия язикъ.

206. Лицата, които незнаятъ българския язикъ, полагатъ клѣтва на оня язикъ, който тѣ владѣятъ.

207. Прѣводачитѣ могатъ да бѫдатъ отвѣждани на сѫщитѣ основания, както и свидѣтелитѣ и вѣщитѣ люди.

Прѣходни правила.

208. *(Измѣненъ: З. 13 юлий 1899 г.*[1]) Лицата, които сѫ свършили правнитѣ науки до 1 януарий 1899 г., и ония, които, макаръ и свършили по-подиръ, но сѫ започнали изучването на правнитѣ науки прѣди тая дата, се освобождаватъ отъ държавенъ изпитъ. Тѣ могатъ да бѫдатъ назначени за мирови сѫдии или членове на окрѫжни сѫдилища, слѣдъ като сѫ прослужили най-малко шесть мѣсеца като секретари, подсекретари или кандидати за сѫдебна длъжность.

Така сѫщо лицата, които, до встѫпването въ сила на настоящия законъ, сѫ придобили правото за адвокатъ или адвокатски помощникъ, си запазватъ тия качества и за напрѣдъ, безъ да се изискватъ отъ тѣхъ други условия.

За въ бѫдаще сѫщо не губятъ правото за адвокатъ или адвокатски помощникъ и ония лица, които, при дѣйствието на закона за адвокатитѣ отъ 1888 год. и слѣдующитѣ законоположения, сѫ имали право да бѫдатъ признати за такива, но по нѣкои причини, като, напр. поради нахождането имъ на служба, не сѫ могли да се възползуватъ отъ тия права, или, слѣдъ като сѫ се възползували, прѣстанали сѫ да ги упражняватъ по сѫщитѣ причини.

Забѣлѣжка. Практицитѣ сѫдии, които сѫ упражнявали сѫдийската служба събрано 10 години, или иматъ третокласно образование и само четири годишна сѫдийска служба, могатъ да бѫдатъ помощници адвокати. Всички други практици сѫдии, както и сѫдебнитѣ пристави и досегашнитѣ тѣхни помощници, които иматъ три годишна практика, могатъ да бѫдатъ ходатаи по изпълнение на рѣшения, а сѫщо и просбописци.

---

[1]) *Старата ал. първа на чл. 208.* Лицата, които сѫ свършили правнитѣ науки до 1 септемврий 1898 г., се освобождаватъ отъ условието за държавенъ изпитъ.

Digitized by Google

209. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Въ случай, че нѣма достатъчно лица съ юридическо образование, въ продължение на двѣ години отъ влизането въ сила на този законъ, могатъ да се назначаватъ за мирови сѫдии и сѫдебни слѣдователи и лица, които сѫ занимавали по сѫдебното вѣдомство длъжность на сѫдебенъ слѣдователь, на членъ въ окрѫженъ или по-горѣнъ сѫдъ, на мирови сѫдия, на секретарь или подсекретарь въ окрѫжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища и върховния касационенъ сѫдъ, или на които е признато правото на адвокатъ или адвокатски помощникъ.

210. Въ продължение на три години отъ влизането въ сила на настоящия законъ и ако числото на кандидатитѣ за сѫдебни длъжности се укаже недостатъчно, могатъ да се назначаватъ или повишаватъ за секретари или подсекретари при сѫдилищата и прокурорскитѣ надзори и лица съ срѣдно образование, ако при това имать поне три годишна сѫдебно-канцелярска практика.

211. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 г.*[2]) „Ако нѣма достатъчно кандидати юристи за нотариалнитѣ длъжности, въ продължение на двѣ години отъ влизането въ сила на този законъ, могатъ да се назначаватъ за нотариуси и лица, които сѫ навършили 26 годишна възрасть и сѫ занимавали вече такава длъжность, или които иматъ четирикласно образование и сѫ били секретари на нотариуси или мирови сѫдии, а така сѫщо и всички ония лица, за които се говори въ чл. 209.“

---

[1]) *Стария чл. 209.* Въ случай, че нѣма достатъчно число лица съ юридическо образование, могатъ, въ продължение на три години отъ влизането въ сила на настоящия законъ, да бѫдатъ назначени за мирови сѫдии и лица, които сѫ занимавали длъжности по сѫдебното вѣдомство като сѫдебни слѣдователи, членове на общитѣ сѫдилища, мирови сѫдии, секретари и подсекретари въ окрѫжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища, въ върховния касационенъ сѫдъ и секретари на мирови сѫдии, а така сѫщо и лица, които сѫ адвокати или помощници на адвокати.

[2]) *Стария чл. 211.* Ако нѣма достатъчно число кандидати-юристи за нотариална длъжность (чл. 108), то, въ продължение на три години отъ влизането въ сила на настоящия законъ, могатъ да се назначатъ за нотариуси и лица, които сѫ навършили 26-годишна възрасть и сѫ занимавали вече такава длъжность, или сѫ били секретари на нотариуситѣ, както и всички ония лица, за които се говори въ чл. 209.

Digitized by Google

212. Секретаритѣ и подсекретаритѣ при съдебнитѣ и прокурорски мѣста, нотаріуситѣ и тѣхнитѣ секретари, които сѫ прослужили най-малко двѣ години, могатъ да бѫдатъ пробописци.

Забѣлѣжка I. Министърътъ на правосъдието ще уреди съ единъ особенъ правилникъ кои лица и при какъвъ цензъ и условия, за напрѣдъ ще могатъ да упражняватъ пробописката професия.

Забѣлѣжка II. (Прибавена: З. 6 мартъ 1903 год.). Тия пробописци могатъ да бѫдатъ ходатаи по изпълнение рѣшения, ако издържатъ изпитъ прѣдъ една комисия при окръжнитѣ съдилища отъ трима съдии, назначени отъ министерството на правосъдието и по програма, изработена отъ сѫщото.

213. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 г.*[1]) Въ продължение на двѣ години отъ влизането въ сила на този законъ, могатъ да се назначаватъ за съдебни пристави и лица, които нематъ поне четирикласно образование и сѫ издържали прѣдвидѣния за тази длъжность изпитъ, а така сѫщо и тѣзи, които сѫ занимавали вече такава длъжность или сѫ били секретари на нотаріуси или мирови съдии, както и всички лица за които се говори въ чл. 209.

214. Настоящиятъ законъ отмѣнява закона за устройството на съдилищата въ България, отъ 25 май 1880 год., и всичкитѣ други закони и наредби, които противорѣчатъ на неговитѣ разпорежданія.

Той влиза въ сила отъ деньтъ на обнародването му въ „Държавенъ Вѣстникъ."

---

[1]) *Старата чл. 213.* Въ продължение на три години отъ влизането въ сила на настоящия законъ, могатъ да бѫдатъ назначени за съдебни пристави и лица, които нематъ поне трикласно образование и сѫ издържали прѣдвидѣния за съдебнитѣ пристави изпитъ, а така сѫщо и тѣзи, които сѫ бивали вече на такава длъжность, или сѫ били секретари на нотаріуситѣ, както всичкитѣ лица, за които се говори въ чл. 209.

Digitized by Google

Законъ

за

съдебнитѣ заседатели.

(Утвърденъ съ указъ отъ 5 мартъ 1897 год., подъ № 44, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 74, отъ 3 априлий с. г.)

1. Длъжностьта на съдебенъ заседатель е почотна и се възлага само на лица, които съ български поданици, владѣятъ българския языкъ и съ грамотни на него, и освѣнъ това или плащатъ на държавата прѣкъ данъкъ отъ какъвто и да е видъ не по-малко отъ 100 лева годишно, или пъкъ вмѣсто това имать срѣдно или висше учебно образование.

2. Неспособни съ да бждатъ съдебни заседатели:

а) лицата, които съ изгубили това право вслѣдствие на една влѣзла въ законна сила присѫда;

б) лицата, срѣщу които има възбудено углавно прѣслѣдване за прѣстжпление, влекуще слѣдъ себе си изгубването или ограниченното на граждански и политически права, прѣзъ врѣмето до като това прѣслѣдване не е още свършено;

в) лица, на които, съ рѣшение отъ гражданския съдъ е отнето правото да се разпореждатъ съ имота си;

г) слѣпитѣ, глухитѣ, нѣмитѣ, и други подобни лица, които по физически и умствени недостатъци немогатъ да изпълняватъ длъжностьта;

д) съдържателитѣ на публични домове.

Digitized by Google

3. Не могатъ да бѫдатъ съдебни заседатели така сѫщо:

а) лицата, които не сѫ достигнали 30 годишната си възрастъ или сѫ прѣминали 70-годишна;

б) онѣзи, които, по врѣмето на съставянето на списъцитѣ, не сѫ проживѣли двѣ години наредъ въ сѫщата община;

в) министритѣ и всички чиновници отъ административното и други вѣдомства;

г) съдиитѣ, лицата отъ прокурорския надзоръ, съдебнитѣ слѣдователи, съдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници и въобще всички служащи по съдебното вѣдомство;

д) духовнитѣ лица отъ всички вѣроизповѣдания;

е) учителитѣ отъ основнитѣ училища;

ж) състоящитѣ на дѣйствителна военна служба лица;

з) слугитѣ;

и) лицата, които получаватъ държавна инвалидна пенсия.

Въпъ отъ тѣзи случаи не могатъ да бѫдатъ внесени въ списъцитѣ и всички онѣзи лица, за които специални нѣкои закони прѣдписватъ това.

4. Имать право да се откажатъ отъ длъжностьта съдебенъ заседатель:

а) членоветѣ на законодателното тѣло;

б) лицата, които въ прѣдшествующитѣ двѣ години сѫ изпълнявали длъжностьта на съдебни заседатели или сѫ били призовавани за нейното изпълнение споредъ списъка;

в) волнопрактикующитѣ лѣкари;

г) аптекаритѣ, които нѣматъ помощници;

д) лицата, които, при съставянето на списъка, сѫ навършили 60 годишна възрастъ.

5. Кметьтъ на всѣка община всѣка година къмъ 1 октомврий съставлява списъкъ на живущитѣ въ общината му лица, които могатъ да бѫдатъ съдебни заседатели. Този списъкъ се залѣпва на вратата на общинската канцелярия и на други видни мѣста, за знание на всички.

6. Срѣщу невѣрностьта или непълнотата на списъкътъ могатъ да се подаватъ въ общинското управление писмени или устни, внесени въ особена за това книга, жалби, въ продължение на двѣ седмици отъ обнародването на списъкътъ.

Digitized by Google

7. Кметътъ изпраща списъкътъ, заедно съ жалбитѣ и заявленията и съ нуждитѣ отъ своя страна бѣлѣжки, на околийския мировия съдия.

Ако, слѣдъ изпращането списъкътъ се укаже нужда отъ поправка въ него, кметътъ е длъженъ да съобщи за това на мировия съдия.

8. Мировиятъ съдия съставлява отъ тоя списъкъ особенъ списъкъ за цѣлата околия и заедно съ жалбитѣ и заявленията го изпраща до прѣдсѣдателя на окржжния съдъ, най-късно до 15 ноемврий, като прибавлява отъ своя страна нуждитѣ бѣлѣжки.

9. При прѣдсѣдателътъ на окржжния съдъ всѣка година къмъ 20 ноемврий се събира събрание, състоящо отъ него, като прѣдсѣдатель, прокурора, единъ прѣдставитель на окржжното управление, единъ прѣдставитель на окржжния съвѣтъ и петь души почтени граждани, показани отъ общинския съвѣтъ на града, дѣто е седалището на съда.

Това събрание разглежда окончателно жалбитѣ и заявленията срѣщу първоначалнитѣ списъци и рѣшава по вишегласие.

10. Слѣдъ като се запишатъ въ единъ общъ списъкъ имената на всичкитѣ лица, които могатъ да бждатъ съдебни заседатели, събранието пристжпва къмъ изборътъ на 160 души заседатели за прѣзъ слѣдующата съдебна година.

Изборътъ става съ жрѣбие, което се тегли отъ прѣдсѣдателътъ на събранието отъ урната, съдържаща имената на лицата, които могатъ да бждатъ съдебни заседатели.

Избранитѣ лица се записватъ по реда на тегленето жрѣбие и се съставлява за това протоколъ, който се подписва отъ всички членове на събранието и се оставя въ канцелярията на окржжния съдъ.

11. Прѣдсѣдателътъ на събранието съобщава на избранитѣ лица срѣщу разписка чрѣзъ надлежнитѣ околийски началници за избора.

Отъ избранитѣ 160 души съдебни заседатели за всѣки мѣсецъ, съ изключение на мѣсецитѣ юлий и августъ, се призовават въ съда по 16 души съдебни заседатели, имената на които бждатъ изтеглени по жрѣбие въ общо събрание на окржжния съдъ, двѣ недѣли прѣди мѣсеца, за който се призовават.

Digitized by Google

Избранитѣ така сждебни заседатели не подлежатъ на повторно избиране прѣзъ годината.

12. Когато се призовават сждебнитѣ заседатели да взимат участие въ сждътъ, навѣждатъ имъ се законнитѣ послѣдствия отъ неявяването имъ (чл. 17).

Между съобщението на призовката и деньтъ на заседанието на сждътъ трѣбва по възможность да се съблюди единъ срокъ отъ 3—7 дни, достатъченъ споредъ срѣдствата на съобщенията, за да могатъ да се явятъ призованитѣ лица.

13. Сждебнитѣ заседатели могатъ да бждатъ отвѣждани отъ участвующитѣ въ дѣлото лица на сжщитѣ основания, по които се отвѣждатъ и сждитѣ.

Сжщо така сждебнитѣ заседатели могатъ да заявяватъ и за своето отказване по причинитѣ, прѣдвидени въ чл. 2.

Въ единия и другия случай сждътъ се произнася окончателно.

14. Присжтствения по углавното дѣло съставъ отъ сждебни заседатели е четири души, които се избиратъ по указанія въ углавното сждопроизводство редъ, отъ явившитѣ се и останали неотвѣдени най-малко 8 души сждебни заседатели.

15. Освѣнъ необходимитѣ за присжтствения съставъ, 4 души сждебни заседатели, по всѣко дѣло се избира по сжщия начинъ и едно лице за запасенъ заседатель, което ще вземе участие въ рѣшаването на дѣлото само тогава, когато нѣкой отъ сждебнитѣ заседатели би внезапно заболѣлъ и не би могалъ да продължава да вземе участие до свършването на дѣлото.

16. Сждебнитѣ заседатели се призовават за разглеждане на дѣла, при тѣхното участие, отъ 1—10 число на всѣки мѣсецъ, съ изключение на вакаціоннитѣ мѣсеци юлій и августъ. Въ случай на нужда, тѣхното повикване може да се продължи до 15 число на мѣсеца.

17. За неявяване въ сждебно заседание, безъ извинителни причини, сждебния заседатель се подлага отъ сжда на глоба до 300 л., която може да бжде отмѣнена отъ сжщия сждъ само, ако, въ разстояние на двѣ недѣли отъ съобщението му за това глобяване, сждебния заседатель удостовѣри, че по законни причини или непрѣодолими прѣпятствия не е могалъ да се яви на врѣмето въ сжда.

Digitized by Google

При повторително неявяване въ съда съдебния заседатель се прѣслѣдва и наказва, съгласно чл. 467 отъ наказателния законъ.

18. Послѣ изтеглянето на жрѣбието по всѣко едно дѣло, съдебнитѣ заседатели, прѣди да заематъ мѣстата си при съдиитѣ, полагатъ слѣдующата клѣтва:

„Обѣщавамъ се и се кълна въ името на Бога всемогущаго, прѣдъ святото му евангелие и животворящиятъ кръстъ Господенъ, че по дѣлото, за което съмъ избранъ, като съдебенъ заседатель, ще положа всичкитѣ си сили за тщателното разглеждане, както на обстоятелствата, които уличаватъ подсѣдимиятъ, тъй сѫщо и обстоятелствата, които го оправдаватъ, и че ще дамъ рѣшителенъ гласъ, споредъ туй, което чуя и видя въ сѫдътъ, споредъ сѫщата правда и убѣждението на съвѣстьта си, като не оправдавамъ виновнаго и като не осѫждамъ невиннаго, като помня, че за всичко това ще съмъ длъженъ да давамъ отчетъ прѣдъ законътъ и прѣдъ страшниятъ сѫдъ Господенъ.

За удостовѣрение на това цѣлувамъ словото и кръста на спасителъть. Аминъ.“

Този, който пристѫпва да се закълне, като цѣлува кръста и евангелието, произнася думата: „заклѣвамъ се.“

19. Настоящиятъ законъ, който отмѣнява чл. чл. 36 до 48 включително на закона за устройството на сѫдилищата, отъ 25 май 1880 год., влиза въ сила отъ 1 януарий 1898 год.

Digitized by Google

Digitized by Google

4. Законъ за съдебнитѣ пристави.

	Членове
1. Общи положения	1—12
2. За правата и длъжноститѣ на съдебнитѣ пристави	13—29
3. За бермитѣ по изпълнението на съдебнитѣ рѣшения и присади	30—40

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ
за
съдебнитѣ пристави.

(Утвърденъ съ указъ отъ 17 декемврий 1909 год., подъ № 53, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 284, отъ 31 декемврий с. г.)

1. Общи положения.

1. *(Изменен: 3. 29 декемврий 1904 год.*[1]) При всѣки окраженъ съдъ има толкова съдебни пристави, колкото граждански и търговски отдѣления има окражния съдъ и колкото мирови съдилища има въ окражието на съда.

Това число на съдебнитѣ пристави, при всѣки окраженъ съдъ, може, споредъ нуждата, да се намали, но не да се увѣличи.

2. Съдебнитѣ пристави дѣйствуватъ въ прѣдѣлитѣ на участъцитѣ си. Разпрѣдѣлението на съдебния окржъ на изпълнителни участъци става отъ общото събрание на окражния съдъ, което опрѣдѣля границитѣ на тия участъци, прѣимуществено въ краята на всѣка съдебна околия, и назначава на всѣки съдебенъ приставъ, въ прѣдѣлитѣ на участъка, мѣстосъдилището му.

Постановлението на съда за това разпрѣдѣление се изпраща въ министерството на правосъдието за утвърждение и се публикува за всеобщо знание.

3. На съдебнитѣ пристави се възлага изпълнението на опрѣдѣленията, рѣшенията и присъдитѣ на съдилищата въ княже-

[1]) *Отнася чл. 1.* При всѣки окраженъ съдъ има опрѣдѣлено число съдебни пристави. Числото и платата на съдебнитѣ пристави се опрѣдѣля въ надлежния законъ за щатоветѣ.

Digitized by Google

ството и на другитѣ актове, на които изпълнението е отнесено къмъ тѣхнитѣ обязаности, съгласно съ гражданското и углавно сѫдопроизводство и други закони.

4. При встѫпване въ длъжность сѫдебниятъ приставъ прѣдставя на сѫда, при който е назначенъ, установения залогъ или порѫчителство, съгласно съ закона за гаранциитѣ на чиновницитѣ.

5. Ако залогътъ на сѫдебниятъ приставъ се изчерпи напълно или отъ части, поради причиненитѣ отъ него врѣди и загуби, или поради други неправилни дѣйствия, или пъкъ ако порѫчителитѣ му прѣстанатъ да отговарятъ за него, отстранява се отъ длъжность отъ министра на правосѫдието, до гдѣто внесе новъ залогъ или прѣдстави нови порѫчители. Ако до единъ мѣсецъ отстраненият не внесе новъ залогъ или не прѣдстави новъ порѫчитель, уволнява се отъ длъжность.

6. Сѫдебниятъ приставъ, слѣдъ като даде установената въ чл. 5 гаранция, прѣди да встѫпи въ длъжность, полага въ общо събрание на окрѫжния сѫдъ прѣдвидената въ чл. 133 отъ закона за сѫдоустройството клѣтва.

7. (*Измѣненъ: З. 29 декемврий 1904 год.*[1]) Сѫдебнитѣ пристави иматъ особна канцелярия, въ означенитѣ имъ отъ сѫда участьци, съ нуждното число писари и разсилни, които се назначаватъ и поддържатъ отъ самитѣ пристави.

8. Сѫдебниятъ приставъ е длъженъ въ опрѣдѣленитѣ отъ сѫда часове да се намира постоянно въ канцеляриятa си, а при отиване по изпълнение да извѣстява съ обявление на вратата за врѣмето на отсѫтствието си.

Въ отсѫтствието на сѫдебния приставъ изпълнителнитѣ листове се подаватъ на мировия сѫдия, който ги прѣпраща на приставствата за изпълнение, а въ случай на нужда подписва запорнитѣ книжа по изпълнението.

Забѣлѣжка. Сѫдебниятъ приставъ не може да извършва служебни дѣйствия въ неприсѫтствени дни, освѣнъ въ извънредни случаи и то во заповѣдь на мировиятъ сѫдия или окрѫжния сѫдъ.

9. Когато сѫдебниятъ приставъ се отстранява отъ длъжность, не каквато и да е причина, неговитѣ обязаности се възлагатъ врѣ-

---

[1]) *Стария чл. 7.* Сѫдебнитѣ пристави иматъ особна канцелярия въ означенитѣ имъ отъ сѫда участьци, съ нуждното число писари и разсилни, кредита за които се прѣдвижда въ бюджета.

Digitized by Google

нѣкой отъ министра на правосъдието на другъ съдебенъ приставъ, по прѣдставление отъ прѣдсѣдателя на съда.

10. Прѣмѣстването на съдебнитѣ пристави отъ единъ участъкъ въ другъ става отъ надлежния окржженъ съдъ.

11. При изпълнението на служебнитѣ си обязаности съдебният приставъ носи особенъ знакъ, който се опрѣдѣля отъ министра на правосъдието.

12. За прилагане върху призовкитѣ и всички други книжа, които издава, съдебният приставъ има печатъ съ изображение на държавния гербъ и съ надпись наоколо: „Печатъ на пристава при . . . . . окржженъ съдъ“.

2. За правата и длъжноститѣ на съдебнитѣ пристави.

13. *(Измѣненъ: З. 29 декемврий 1904 год.*[1]) Съдебнитѣ пристави не получаватъ никаква заплата отъ държавното съкровище; тѣ се поддържатъ, заедно съ канцелярскитѣ служащи, отъ прѣдвидѣнитѣ берии по изпълнението, които събиратъ въ своя полза.

Помѣщенията за канцеларии, заедно съ мобелировката имъ, печатитѣ, знаковетѣ и изброенитѣ въ закона регистри, се доставляватъ на съдебнитѣ пристави отъ държавата.

Пенсионирането на съдебнитѣ пристави става по окладъ отъ 2100 л. годишно, по която сума имъ се правятъ прѣдвидѣнитѣ отъ закона за пенсиитѣ удържки и имъ се плащатъ отъ държавното съкровище пятни пари, въ случай на прѣмѣстване отъ единъ изпълнителенъ участъкъ въ другъ, при сѫщия или при другъ окржженъ съдъ.

Когато единъ съдебенъ приставъ изпълнява длъжностьта на другъ, по каквато и да е причина, тогава той получава половината отъ събранитѣ прѣзъ това врѣме берии, а другата половина получава титулярния съдебенъ приставъ. Ако нѣма титуляренъ съдебенъ приставъ, тогава командированиятъ съдебенъ приставъ получава всичкитѣ берии.

14. *(Измѣненъ: З. 29 декемврий 1904 год.*[2]) За извършване изпълнителни дѣйствия вънъ отъ седалището си, съдебнитѣ при-

[1]) *Сравни чл. 18.* Съдебнитѣ пристави се раздѣлятъ на разряди и получаватъ заплата по щата.

[2]) *Сравни чл. 14.* Съдебнитѣ пристави, въ чиито участъци влизатъ и села, получаватъ и пятни по 25 л. мѣсечно.

Digitized by Google

стави получаватъ пѫтни разноски за отиване и за връщане по 20 ст. за всѣки километъръ. Ако ли пѫтуването става по желѣзницитѣ и параходитѣ, то имъ се плаща стойностьта на билетъ отъ втори класъ.

Тия пѫтни разноски се разпрѣдѣлятъ по равна часть между всичкитѣ изпълнителни дѣла, по които съдебнятъ приставъ извършва дѣйствия съ едно ходене въ сѫщата мѣстность. Когато, обаче, мѣстноститѣ въ които съдебнятъ приставъ извършва изпълнителни дѣйствия, сѫ разположени така, щото той трѣбва да минава отъ една въ друга, тогава пѫтнитѣ разноски се събиратъ върху цѣлото разстояние, което съдебнятъ приставъ е изходилъ по изпълнението, но се разпрѣдѣлятъ между всичкитѣ дѣла, по които сѫ извършени дѣйствията, съразмѣрно съ разстоянието на всѣка мѣстность отъ седалището на съдебния приставъ.

15. Въ случай на съпротивление, оказано на съдебния приставъ, той има право да иска съдѣйствието на мѣстната полицейска власть, която е длъжна да му укаже такова незабавно. А ако съпротивлението не бѫде отстранено отъ полицията, то повикването на военната сила става по общия установенъ редъ.

16. За всѣко противодѣйствие на съдебнятъ приставъ или за нанесеното му оскърбление, въ врѣме на изпълнение на служебнитѣ му обязаности, той съставя протоколъ, подписанъ отъ свидѣтели, а така сѫщо отъ чиновницитѣ из мѣстната полиция, ако сѫ присѫтствували. Тоя протоколъ съдебнятъ приставъ прѣдставя на надлежния прокуроръ.

17. По сѫщия начинъ се съставя отъ съдебнятъ приставъ и се прѣдставя на надлежния прокуроръ особенъ протоколъ и въ тоя случай, когато полицейската власть не изпълни искането на пристава за съдѣйствие.

18. Всѣко нанесено на съдебнятъ приставъ оскърбление, въ врѣме когато изпълнява служебнитѣ си обязаности, и всѣко съпротивление на законнитѣ му разпореждания, се счита за прѣстѫпление противъ властьта и се наказва по чл. чл. 144. 145 и 236 отъ наказателния законъ. При това виновнията се осѫжда да заплати загубитѣ, ако такива сѫ станали, отъ възпрѣпятствуването да се изпълни рѣшението.

19. Съдебнятъ приставъ е длъженъ, щомъ му се прѣдаде изпълнителенъ листъ, незабавно, още сѫщия день или най-късно

Digitized by Google

слѣдующия день, да изпрати на длъжника призовка за доброволно изплащане. Тая призовка трѣбва да носи подписа и печата на сждебнията приставъ. Опрѣдѣления въ нея срокъ за доброволно изплащане на дълга въ никой случай не може да бжде по-дълъгъ отъ 7 дни.

20. За всѣка получена сума по изпълнението, сждебнията приставъ незабавно издава на лицето, което му е внесло сумата формална квитанция, която трѣбва да носи подписа и печата му.

21. Сждебнитѣ пристави немогатъ да извършватъ каквито и да сж служебни дѣйствия касателно до женитѣ си (и слѣдъ развода) и роднинитѣ си по права линия, безъ ограничение на степенитѣ, по съребърна — до трета степень, и по сватовство — до втора степень включително.

22. Сждебнитѣ пристави сж длъжни, подъ страхъ на отговорность, да не пристжпватъ къмъ изпълнение на опрѣдѣления, рѣшения и присади, безъ да имъ сж прѣдставени за тѣхъ самитѣ изпълнителни листове съ писмена молба, нито да измѣнявать сами способитѣ на изпълнението, безъ формална за това молба отъ взискателя или неговия повѣреникъ.

23. Призовкитѣ или съобщенията по изпълнението, относително до чужди поданици, сждебнитѣ пристави сж длъжни да изпращатъ чрѣзъ надлежния градоначалникъ или окржженъ управитель, който незабавно се разпорежда за тѣхното съобщение по принадлежность.

24. Прѣдсѣдателитѣ на окржжнитѣ сждилища, както и мировитѣ сждии, когато се изпълняватъ рѣшения, издадени отъ тия послѣднитѣ, наблюдаватъ за изпълнението, съобщаватъ на министра за заѣлѣженитѣ опущения и неправилности, даватъ ходъ на исканията, които имъ се отправятъ, относително изпълнението, отъ заинтересуванитѣ. Прѣдсѣдателитѣ на окржжнитѣ сждилища, или по тѣхна поржка, членоветѣ при сжщитѣ сждилища, сж длъжни веднажъ въ тритѣ мѣсеца да правятъ ревизия на сждебнитѣ пристави въ района на повѣренитѣ имъ окржжни сждилища и всѣкога, когато намѣрятъ това за нуждно. Мировитѣ сждии сж длъжни да правятъ ревизия на приставитѣ въ повѣрения имъ сждебенъ районъ поне веднажъ въ мѣсеца. Резултата отъ всѣка ревизия се съобщава въ министерството.

Digitized by Google

25. Съдебнитѣ пристави съ длъжни да водятъ точно и ясно слѣднитѣ книги: дневникъ за входящи книжа; дневникъ за изходящи книжа; квитанционна книга за паричнитѣ суми, които се получаватъ при изпълнението; книга за берията, които тѣ събиратъ при изпълнението; касова книга; депозитна книга; книга за движението на собственостьта при публичнитѣ продажби; азбученъ показатель и разносна книга. Тѣзи книжа имъ се изпращатъ отъ министерството на правосъдието провървени, номерирани и подпечатани съ печата на министерството.

26. Съдебнитѣ пристави немогатъ да получаватъ по изпълнението сума по-голѣма отъ 300 л. Длъжницитѣ, както и купувачитѣ по изпълнителни дѣла, внасятъ длъжимитѣ отъ тѣхъ суми, когато надминаватъ 300 л. и когато отсѫтствува взискателя, въ банката или въ земледѣлческитѣ каси, а на приставитѣ прѣдаватъ удостовѣрение за внесенитѣ суми. Слѣдъ като се утвърди продажба или слѣдъ като стане разпрѣдѣление на сумитѣ, въ случай на съединение на нѣколко дѣла, приставътъ издава на кредиторитѣ платежни заповѣди, въз основание на които тѣ си получаватъ сумитѣ отъ банката или касата. Сумитѣ се считатъ вложени безсрочно съ текуща лихва въ полза на правоимѣющитѣ.

Съдебнитѣ пристави могатъ да получаватъ суми по голѣми отъ 300 лева: а) когато налагатъ непосрѣдствено запоръ върху суми, които биха се намѣрили въ длъжника; б) когато приематъ залога или десетата часть отъ продажната стойность на имота и в) когато изпълняватъ дѣла вънъ отъ седалището си.

27. Съдебниятъ приставъ не може да държи въ себе си повече отъ 1000 л. Щомъ се събере такава сума, той е длъженъ незабавно да я внесе въ банката или земледѣлческата каса по установения редъ. Събранитѣ до края на мѣсеца суми се внасятъ въ банката или земледѣлческата каса колкото и да съ. Тѣ се внасятъ не покъсно отъ третия день на слѣдующия мѣсецъ.

28. Жалби срѣщу неправилни дѣйствия на съдебнитѣ пристави, а сѫщо и жалби за бавность, се подаватъ както на прѣдсѣдателитѣ на окржжнитѣ съдилища, тъй и на мировитѣ съдии, когато се касае за изпълнението на рѣшения, издадени отъ тѣхъ. Тия жалби се разглеждатъ въ най-кратко врѣме.

Digitized by Google

29. Жалбитѣ за бавность и неправилни дѣйствия на приставитѣ се освобождаватъ отъ гербовъ оборъ, както и молбитѣ, които се подаватъ тѣмъ по изпълнението.

3. За бермитѣ по изпълнението на съдебнитѣ рѣшения и присѫди.

30. За всѣка призовка, която издава съдебнията приставъ, взема се по единъ левъ.

31. За извършване описъ на движимо имущество, взема се:

а) когато цѣната не надминава 200 л., 1 л.;
б) когато цѣната не надминава 400 л., 2 л.;
в) когато цѣната не надминава 800 л., 4 л.;
г) когато цѣната не надминава 1200 л., 6 л.;
д) когато цѣната не надминава 1600 л., 8 л.;
е) когато цѣната не надминава 2000 л., 10 л.;

за всѣка хиляда отгорѣ надъ 2000 л., по 1 левъ.

32. За свалянe печатитѣ, когато едно движимо имущество се освобождава отъ секвестръ, както и за прилагане на печатитѣ въ тия случаи, когато запечатването или разпечатването става отдѣлно отъ описа на имуществото, взема се по 50 ст. за всѣки свалянъ или ударенъ печатъ.

33. При описа на недвижими имоти, за всѣки имотъ или отрѣзъ, описани отдѣлно, взема се:

а) когато цѣната на имота не надминава 500 л., 1 л.;
б) когато цѣната на имота не надминава 1000 л., 2 л.;
в) когато цѣната на имота не надминава 2000 л., 3 л.;
г) когато цѣната на имота не надминава 4000 л., 5 л.;
д) когато цѣната на имота не надминава 8000 л., 8 л.;
е) когато цѣната на имота не надминава 12000 л.. 10 л.;
ж) когато цѣната на имота не надминава 15000 л., 12 л.;
з) когато цѣната на имота не надминава 20000 л., 14 л.; а отъ тая сума нагорѣ, по единъ левъ за всѣки хиляда лева.

34. Сѫщо такава такса и въ сѫщия размѣръ, каквато се взема при описа на движими и не движими имоти, взема се и за произвеждане търгъ върху такива имоти. Тази такса се удържа отъ полученитѣ суми по продажбата при прѣдаването имъ на взискателитѣ.

Digitized by Google

35. За протоколъ, чрѣзъ който се прѣдава секвестирано имущество или се отрежда да се принесе въ особено помѣщение, взема се:

а) когато цѣната на имота не надминава 500 л., 50 ст.;
б) когато цѣната на имота не надминава 2000 л., 1 л.;
в) когато цѣната на имота не надминава 8000 л., 2 л.;
г) когато цѣната на имота не надминава 20000 л., 3 л.;
отъ тая сума нагорѣ, 4 л.

36. За даване на взискателя, на длъжника, на пазителя на секвестирано имущество или нѣкому другиму извлѣчения или прѣписи отъ описа на имуществото, или удостовѣрение, че се е изпроводила на длъжника призовка за изпълнение, плаща се за всѣки листъ отъ дадения документъ по 1 л. За непъленъ листъ се плаща като за пъленъ.

Всички тия книжа со облѣпватъ съ гербова марка отъ 1 л.

37. За въвеждане въ владѣние на недвижимъ имотъ, когато цѣната му не надминава 300 л., плаща се 2 л.; когато цѣната не надминава сумата 500 л., плаща се 3 л.; когато цѣната не надминава 1000 л., плаща со 5 л., а за повече отъ 1000 л. — 10 л.

38. Всичкитѣ означени до тукъ берии се плащатъ прѣдварително отъ взискателя и послѣ се вематъ отъ длъжника заедно съ сумата, на която е той осѫденъ.

39. Държавнитѣ учрѣждения се освобождаватъ отъ плащане бериитѣ по изпълнението.

40. Съ настоящия законъ се отмѣнява законътъ за съдебнитѣ пристави, утвърденъ съ указъ отъ 20 декемврий 1884 год., подъ № 299, и всичкитѣ други закони, правила и наредби, които противорѣчатъ на него.

Digitized by Google

5. Законъ за адвокатитѣ.

		Членове
Глава	I. Общи положения	1—13
„	II. Правата и обязаноститѣ на адвокатитѣ	14—29
„	III. За надзора на адвокатитѣ и адвокатскитѣ помощници	30—31
„	IV. За съвѣта на адвокатитѣ	38—47
„	V. За изпитателнитѣ комиси (отмѣнена)	42—47
„	VI. Отмѣнително разпореждане	48

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ за адвокатитѣ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 16 декемврий 1888 година, подъ № 342, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 140, отъ 24 декемврий с. г.)

Глава I.

Общи положения.

1. Всѣко правоспособно лице може да търси и защищава своитѣ права и интереси прѣдъ сѫда:

а) лично;

б) чрѣзъ едно или повече отъ лицата, които иматъ право да бѫдатъ повѣреници по чужди дѣла въ сѫдилищата.

2. Освѣнъ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 3 на настоящия законъ, правото да се явяватъ като повѣреници по чужди дѣла въ сѫдилищата принадлежи изключително на адвокатитѣ.

3. Дозволява се на тѫжащитѣ се за водене на своитѣ граждански дѣла, да даватъ довѣрености на своитѣ родители, пълнолѣтни дѣца, съпрузи, — на роднини по кръвь до четвърта степень, включително и по сватовщина до третя степень; на лицата, които иматъ обща съ довѣрителитѣ, тѫжба, или пъкъ управляватъ тѣхнитѣ имоти и дѣла.

4. *(Измѣненъ: З. 14 мартъ 1898 г.*[1]*)* Адвокати за напрѣдъ могатъ да бѫдатъ само лица, които сѫ свършили юридическитѣ

---

[1]) *Старыя чл. 4.* Адвокати могатъ да бѫдатъ, слѣдъ като издържатъ установения, съгласно настоящия законъ, изпитъ:

а) лицата, които притежаватъ свидѣтелства за свършване курсъ на срѣдно учебно завѣдение;

б) лицата, които иматъ поне трикласно образование и сѫ практикували три години независимо, или при нѣкой адвокатъ.

Digitized by Google

науки въ висшето училище или въ нѣкой иностраненъ университетъ и сж издържали прѣдвидѣния въ чл. 98 отъ закона за устройството на сждилищата държавенъ изпитъ. (Вижъ чл. 110 отъ новия законъ за устройството на сждилищата).

5. и 6. *(Отмѣнени: З. 14 мартъ 1898 г.[1])*

7. Не могатъ да бждатъ адвокати и адвокатски помощници:

а) чуждитѣ поданници;

б) лицата, които не сж навършили двадесеть и една година;

в) лишенитѣ отъ граждански и политически права по закона или чрѣзъ присжда влѣзла въ законна сила;

г) осжденитѣ на затворъ за лъжовна клѣтва и свидѣтелствуване, развратъ, кражба, обсебване, грабежъ (разбойничество), изнудване, измама (злоупотрѣбление на довѣрие), поправка на документи, лѣкарски свидѣтелства марки, печати и други знаци, банкрутство и за прѣстжпления по служба и по адвокатско звание;

д) обявенитѣ и невъзстановени несъстоятелни длъжници;

е) изключенитѣ чрѣзъ сждъ отъ обществена или държавна служба или отъ адвокатско звание;

ж) тѣзи, които се намиратъ на държавна или обществена служба съ заплата;

з) тѣзи, които сж изтрити отъ списъка на адвокатитѣ или адвокатскитѣ помощници.

---

[1]) *Стария чл. 5.* Адвокати могатъ да бждатъ, безъ изпитъ:

а) лицата, които иматъ свидѣтелство отъ нѣкое висше учебно завѣдение, че сж свършили курса на правитѣ науки;

б) бивши министри;

в) лицата, които, до издаването на настоящия законъ, сж прослужили като сждии, прокурори и тѣхни помощници, непрѣкъснато, не по-малко отъ четири години;

г) лицата, които сж се занимавали съ адвокатство при мировитѣ, окржжнитѣ и по-високитѣ сждилища и, до издаването на настоящия законъ, иматъ тригодишна адвокатска практика.

[2]) *Стария чл. 6.* Адвокатитѣ, които, до издаването на настоящия законъ, сж практикували двѣ години при мировитѣ сждии, носятъ названието адвокатски помощници. Тѣ могатъ да адвокатствуватъ само прѣдъ мировитѣ сждии, а прѣдъ окржжнитѣ сждилища могатъ да се явяватъ само по дѣла, завѣдени отъ тѣхъ прѣдъ мировитѣ сждии, които сж постжпили въ окржжнитѣ сждилища по апелативенъ редъ.

Адвокатскитѣ помощници се приписватъ къмъ едно отъ мировитѣ сждилища въ княжеството. Тѣ не влизатъ въ числото на адвокатитѣ и не взематъ участие въ избора и състава на съвѣта на адвокатитѣ.

Digitized by Google

8. Адвокатитѣ се приписватъ къмъ едно отъ окражнитѣ сѫдилища въ княжеството и си избиратъ за мѣстожителство една опрѣдѣлена мѣстность изъ окржга на окражния сѫдъ, къмъ който сѫ приписани.

9. Всѣки, който желае да постжпи въ числото на адвокатитѣ, длженъ е да подаде за това прошение въ съотвѣтственя окраженъ сѫдъ съ приложение потрѣбнитѣ документи, които удостовѣряватъ, че просителя притежава както положителнитѣ качества, които закона изисква за званието адвокатъ, така и отрицателнитѣ (чл. 4, 5 и 7 отъ настоящия законъ).

10. Като разгледа въ едно общо разпоредително заседание означенитѣ въ горнитѣ членове документи, окражниятъ сѫдъ постановява съ мотивирано опрѣдѣление или че се разрѣшава на просителя да бѫде повѣренникъ или че му се не дозволява.

11. Това постановление на окражния сѫдъ може да бѫде опротестирано отъ съотвѣтственя прокуроръ, въ случай на неправилно приемане просителя за повѣренникъ, или обтжжено отъ просителя, въ случай на неправилно отказване, въ двѣ недѣленъ срокъ отъ деньтъ на съобщението му прѣдъ съотвѣтственя апелативенъ сѫдъ. Постановленията на този послѣдния, въ качеството му на втора инстанция по този прѣдметъ, сѫ окончателни и не подлежатъ на обжалване.

12. Желающий да бѫде адвокатъ, слѣдъ като бѫде приетъ окончателно отъ сѫда въ това звание въ общо събрание на сѫдътъ, привѣжда се подъ клѣтва, по обрядитѣ на своето вѣроизповѣдание, според приложената къмъ този членъ форма, и веднага послѣ това се вписва въ списъка на повѣреницитѣ, съществящи при този сѫдъ, за което се и надписва надъ издаденото му отъ сѫда свидѣтелство.

Освѣнъ това сѫдътъ публикува за приемането му въ числото на повѣреницитѣ за всеобщо знание.

13. Въ всѣкой сѫдъ и въ затворитѣ се залѣпятъ, по разпорѣжданото на прѣдседателитѣ на сѫдилищата и прокурорить, за знание на публиката, списъцитѣ на повѣреницитѣ, които иматъ мѣстожителството си въ окржгътъ на сѫдътъ, съ показание на адресътъ имъ. Въ министерството на правосѫдието се държи общъ списъкъ за всички повѣреници въ княжеството, който списъкъ се съставлява отъ донесенията на прѣдседателитѣ на сѫдилищата

Digitized by Google

и въ началото на всѣка година се напечатва въ „Държавенъ Вѣстникъ“ за всеобщо знание.

18 а. *(Новъ: З. 24 септемврий 1901 г.)* Не могатъ да упражняватъ професията си онѣзи адвокати и адвокатски помощници, които, до края на годината, за която сж обложени, не сж изплатили дължимия къмъ държавата данъкъ за занятие. Слѣдъ изплащането, обаче, на тия данъци, запрѣщението пада по право.

Забѣлѣжка 1. Въ края на всѣка година, надлежниятъ финансовъ началникъ съобщава на прѣдсѣдателя на окржжния сждъ, за надлежно отъ негова страна разпореждане, списъкъ на адвокатитѣ и тѣхнитѣ помощници, незаплатили данъка за занятие, а така сщо съобщава веднага и за онѣзи, които сж го платили.

Забѣлѣжка 2. Разпорежданията на настоящия членъ иматъ приложение и за недоборитѣ.

Глава II.

Правата и обязаноститѣ на адвокатитѣ.

14. Работата на адвокатитѣ е:

а) да даватъ на лицата, които се допитватъ до тѣхъ, устни или писмени съвѣти, — писмени съвѣти подписватъ;

б) да съставляватъ за странитѣ прошения и други дѣловни книжа;

в) да прѣдставляватъ довѣрителитѣ и да се явяватъ на мѣсто тѣхъ въ сждилищата;

г) да защищаватъ странитѣ, както въ тѣхно присжтствие, така и въ тѣхно отсжтствие.

15. Количеството на възнаграждението на адвокатитѣ за ходатайствуването по дѣлата зависи отъ тѣхното съглашение съ довѣрителитѣ имъ. Това съглашение трѣбва да е писмено. Но въ настоящия законъ се нарежда опрѣдѣлена такса, по която: 1-о се опрѣдѣля въ сждебнитѣ рѣшения, количеството на сждебнитѣ разноски, които трѣбва да заплати осждената страна въ полза на противната за възнаграждание по водене на дѣлото отъ адвокатина и 2-о опрѣдѣлява се количеството на възнаграждението на повѣренитѣ, когато тѣ не сж направили върху това писмено условие съ адвокатитѣ си.

16. Лицето, което се сжди, може всѣкога да промѣни адвокатина си, или да се залови само съ воденето дѣлото си, но е

Digitized by Google

длъжно да го удовлетвори въ размѣра на трудоветѣ му, и на основание на писменото условие, или, ако такова нѣма, по таксата. Въ случай на разногласие, сждя рѣшава.

17. Неспоразумѣнията за възнаграждението между адвокатитѣ и довѣрители имъ се разрѣшаватъ отъ сждътъ, който е разгледалъ дѣлото. Въ такъвъ случай адвокатина прѣдставлява на сждътъ работата въ едно изложение; страната, която успорява искането на адвокатина, се призовава да даде своитѣ възражения. Слѣдъ това сждътъ въ разпоредително заседание и безъ да прави особно постановление, като има прѣдъ видъ и установената такса, оцѣнява възнаграждението и го забѣлѣзва върху подаденото изложение.

Тази оцѣнка има изпълнителна сила и не подлежи на никакво обжалване.

18. Адвокатитѣ водятъ граждански дѣла, или по словесно заявление на довѣрителитѣ въ сжда, или по писана довѣреность, или по назначение отъ сжда, споредъ молба на тяжащитѣ се, или най-сетнѣ по назначение отъ прѣдседателя.

19. Тяжащий се, има право да каже: довѣрява ли на адвокатина дѣлото въ всичката му цѣлость до свършването или го упълномощава само за опрѣдѣлене едно дѣйствие. Не е възбранено да се взематъ по едно и сжщо дѣло едноврѣменно двама и повече повѣренци.

20. Тяжащий се, който по кои да е причина не може да си назначи адвокатинъ, може да се отнесе до сжда съ молба, той да му го назначи. Въ такъвъ случай, ако не се ползува съ право на бѣдность, той е длъженъ да прѣдстави или да обезпечи опрѣдѣленото споредъ таксата възнаграждение за просимата защита, сжщо и потрѣбнитѣ пари за сждебни мита и други необходими за водене на дѣлото разноски. Безъ това, молбата за назначение на адвокатинъ се оставя безъ послѣдствие. Но всѣко бѣдно лице, което има сждба, може да се отнесе до прѣдседателя на сжда, който, слѣдъ като се удостовѣри, че се ползува съ право на бѣдность, назначава му адвокатинъ безплатно.

21. Въ углавни дѣла адвокатитѣ взематъ защитата на подсждимитѣ или по съглашение съ тѣхъ, или по назначение отъ сжда.

22. Адвокатинъ, който е назначенъ за производство на дѣлото отъ сжда, не може да се отрѣче отъ възложеното на него поржчение безъ уважителни за това причини.

Digitized by Google

23. За пропущане, по вината на адвокатина, узаконенитѣ срокове и за всѣко друго нарушение на установенитѣ наредби и правила, лицето, което се тъжи, има право, ако е понесло отъ това нѣкакви врѣди и загуби, да ги иска отъ адвокатина чрѣзъ сѫда по обикновения редъ. Адвокатина въ този случай се лишава отъ всѣко право на възнаграждение за ходатайството си.

24. За умишлени дѣйствия въ врѣда на довѣрителитѣ, адвокатитѣ, по просбата на тѫжащитѣ се и слѣдъ като се изпита вината имъ, могатъ, освѣнъ взисканитѣ отъ тѣхъ врѣди и загуби, означени въ прѣдидущия членъ, да се прѣдадатъ и на углавенъ сѫдъ.

25. Адвокатинътъ не само че не може въ едно и сѫщо врѣме да прѣдставлява и двѣтѣ сѫдящи се страни, но не може и да приеме едно и сѫщо дѣло, послѣдователно, отъ едната страна къмъ другата.

26. Адвокатитѣ, които биха се споразумѣли съ противника на своя довѣритель, за врѣда на послѣдния, или да прикупуватъ процеси за своя смѣтка, заличаватъ се отъ списъка за всѣкога и подпадатъ подъ отговорность.

27. За откриване тайнитѣ на своитѣ довѣрители, макаръ и слѣдъ свършването на дѣлото, виновнитѣ въ това адвокати подлежатъ, независимо отъ възможното углавно наказание, още и на дисциплинарно наказание, споредъ важностьта на откритата тайна.

28. Всѣки повѣреникъ е задължонъ да държи списъкъ на повѣренитѣ нему дѣла.

29. Онѣзи адвокати, които би пожелали да се прибишатъ къмъ друго едно отъ сѫдилищата въ княжеството, или пъкъ да напуснатъ съвършено званието си, длъжни сж да подадатъ особено за това заявление въ сѫдътъ, къмъ който сж приписани, като обявятъ и начина, по който сж ликвидирани повѣренитѣ тѣмъ и несвършени още дѣла.

Глава III.

За надзора на адвокатитѣ и адвокатскитѣ помощници.

30. За нарушение на приетитѣ върху си обязаности, адвокатитѣ, независимо отъ углавната или гражданска отговорность, която може да има мѣсто, подлежатъ и на дисциплинарно наказание.

Digitized by Google

31. Налагането на дисциплинарнитѣ наказания върху адвокатитѣ принадлежи на общото събрание на окржжния сждъ, къмъ който сж приписани, или на адвокатскитѣ съвѣти.

32. Дисциплинарнитѣ наказания сж: 1) напомняване, 2) изобличаване, 3) изтриване отъ списъка на повѣренициттѣ за врѣме не повече отъ шесть мѣсеци.

Забѣлѣжка. Изтрититѣ изъ списъка въ единъ който и да е сждъ, лишаватъ се отъ правото да бждатъ адвокати прѣдъ сждилищата на цѣлото княжество.

33. Ни едно дисциплинарно наказание не може да бжде наложено отъ сждътъ, или отъ адвокатския съвѣтъ, безъ да се поиска прѣдварително обяснение отъ обвиняемия адвокатинъ въ единъ опрѣдѣленъ срокъ и безъ да се изслуша заключението на прокурора, когато адвокатътъ се сжди отъ сжда.

34. Въ случай, че обвиняемия адвокатинъ не прѣдстави обяснения или не се яви въ назначения срокъ, безъ уважителни причини, прави се постановление възъ основание на свѣдѣнията, които се имать и на извѣстнитѣ обстоятелства.

35. Дисциплинарното производство може да се начене по жалбата на потърпѣвшето лице, по прѣдложението на прокурорския надзоръ и по непосрѣдствено усмотрѣние на сждътъ или на адвокатския съвѣтъ.

36. За прѣстжпления, които имать чисто углавенъ характеръ, повѣренициттѣ се сждятъ и наказватъ отъ обикновенитѣ сждилища по редътъ на общото углавно сждопроизводство.

37. Постановленията на окржжнитѣ сждилища или на адвокатскитѣ съвѣти, съ които се налага на повѣренициттѣ едно отъ дисциплинарнитѣ наказания, прѣдвидѣни въ чл. 32 отъ настоящия законъ, подлежатъ на обтжжване отъ осжденитѣ адвокати или опротестуване отъ прокурорския надзоръ въ двѣ недѣленъ срокъ отъ деня на съобщението имъ въ препись прѣдъ апелативнитѣ сждилища, които рѣшаватъ въ качеството си на втора инстанция.

Глава IV.

За съвѣта на адвокатитѣ.

38. Правата и обязаноститѣ, възложени отъ настоящия законъ въ чл. 31 върху окржжнитѣ сждилища, могатъ да бждатъ прѣне-

Digitized by Google

сени на особенъ съвѣтъ на адвокатитѣ въ случай, че при нѣкое отъ окражнитѣ сждилища се причислятъ повече отъ седемъ души адвокати и поне три четвърти пожелаятъ това.

39. Съвѣтътъ на адвокатитѣ състои отъ 5—7 души адвокати, които се избиратъ всѣка година отъ самитѣ адвокати на окржга, по вишегласие. Сжщо адвокатитѣ си избиратъ едного отъ членоветѣ на съвѣта за неговъ прѣдседатель.

40. За избиране на съвѣта си, както и за изслушване на отчета на по-напрѣжния съвѣтъ, адвокатитѣ се събиратъ всѣка година въ седалището на окражния сждъ, въ опрѣдѣленъ день отъ прѣдседателя на съвѣта. За първия пжть правото на прѣдседателя на съвѣта, до сформирувањето му, ще се възложи, по опрѣдѣлението на окражния сждъ, на едного отъ членоветѣ.

41. Годишнитѣ събрания на адвокатитѣ, споредъ прѣдидущия членъ, не могатъ да се състоятъ, ако въ опрѣдѣления день не се събератъ повече отъ половината на общото число на адвокатитѣ въ окржга. Въ такъвъ случай сжществующия съставъ на съвѣта се счита за изново избранъ и остава да дѣйствува за още една година.

Глава V.

За изпитателнитѣ комисии.

42—46 включително, отмѣнени: (*З. 14 мартъ 1898 г.*[1])

47. Настоящиятъ законъ ще се приспособява отъ сждилищата въ княжеството отъ 1 януарий 1889 г.

---

[1]) *Стария чл. 42.* За изпитване на лицата, които, възъ основание на чл. 4 отъ настоящия законъ, би пожелали да получатъ правото на адвокати, ще се образуватъ при министерството на правосждието и апелативнитѣ сждилища въ Пловдивъ и Русе изпитателни комисии, състоящи отъ седемъ членове. Изпитателнитѣ комисии се назначаватъ за всѣки шестъ мѣсеца съ заповѣдь отъ министра на правосждието. Седемтѣ членове отъ изпитателнитѣ комисии, прѣди да пристжпятъ къмъ изпитването, теглятъ жрѣбие и оставатъ за екзаменатори само трима, на които се е падяло това по жрѣбие.

Стария чл. 43. Онѣзи лица, които би желали да държатъ екзаменъ прѣдъ изпитателната комисия, длъжни сж да подадатъ за това особено прошение въ министерството на правосждието, като приложатъ къмъ това прошение и удостовѣрение, че имать срѣдно учебно образование. Безъ подобно удостовѣрение тѣ не се допущатъ къмъ екзаменъ и прошенията оставатъ безъ послѣдствие.

Digitized by Google

Глава VI.

Отмѣнително разпореждане.

48. Всички дѣйствующи сега закони и разпореждания, до колкото би противорѣчили на настоящия законъ, се отмѣнявать въ тази своя часть.

(*Нова ал.: З. 14 мартъ 1898 г.*) Лицата, които до 1 септемврий 1898 г. сж придобили правото на адвокатъ или помощникъ-адвокатъ, си запазватъ тия качества и за напрѣдъ съ сѫщитѣ права, които сж имали до сега, макаръ прѣзъ това врѣме и да сж заемали държавна или общинска длъжность.

(*Нова ал.: З. 14 мартъ 1898 г.*) „Настоящитѣ измѣнения, колкото се отнасятъ до държавния изпитъ, не се прилагатъ до лицата, които сж свършили правнитѣ науки до 1 септемврий 1898 г. Тѣзи лица запазватъ правата си, които по настоящемъ имать. (Вижъ чл. 208 отъ закона за устройството на сѫдилищата)

Приложение I.

Къмъ чл. 12 отъ настоящия законъ:

Форма на клѣтвата за звание адвокатинъ.

„Обѣщавамъ се и се кълна (всѣки споредъ обрядитѣ на своята религия), честно да извърша обязаноститѣ на званието което взимамъ, да не нарушавамъ уважението къмъ сѫдилищата и властитѣ и да пазя интереситѣ на моитѣ довѣрители, или лицата, дѣла на които ще бѫдатъ възложени върху ми, като помня, че за всичко това ще бѫда длъженъ да давамъ отвѣтъ прѣдъ закона и прѣдъ Бога на страшния неговъ сѫдъ. За удостовѣрение на това, цѣлувамъ . . . (всѣки по обряда на своята религия)".

Стария чл. 44. Заседанията на комисията, за изпитване на желающитѣ, ставатъ публично и въ опрѣдѣленитѣ за това отъ министра на правосѫдието недѣли и мѣсеци.

Стария чл. 45. Програмата, по която ще бѫдатъ изпитани желающитѣ да получатъ правото на адвокатъ, ще бѫде прѣдварително изработена и обнародвана отъ министерството на правосѫдието и ще обема изключително дѣйствующитѣ въ княжеството материални и процесуални закони.

Стария чл. 46. На основание на издържания екзаменъ прѣдъ изпитателната комисия, министерството на правосѫдието издава на издържавшитѣ свидѣтелство за право на адвокатство, снабдено съ печатътъ на министерството и съ подписа на министра на правосѫдието.

Digitized by Google

Приложение II.

Къмъ чл. 15.

Такса за възнаграждение на адвокатитѣ за ходатайствуването имъ по граждански дѣла:

1) за ходатайствуване по дѣлото въ двѣтѣ инстанции, адвокатина получава възнаграждение, съразмѣрно съ цѣната на иска, а именно:

отъ суматѣ до 1000 л. 10%;

отъ суматѣ отъ 1000—5000, отъ първитѣ 1000—100, а отъ останалитѣ по 8%;

отъ 5000—25000, отъ първитѣ 5000—420, а отъ останалитѣ по 6%;

отъ 25000—50000, отъ първитѣ 25000—1620, а отъ останалитѣ по 4%;

отъ 50000—100000, отъ първитѣ 50000—2620, а отъ останалитѣ по 2%.

Забѣлѣжка. Когато цѣната на иска бѫде измѣнена, споредъ чл. 209 отъ гражданското сждопроизводство или по самото заявление на ищеца, то и възнаграждението на повѣреника се смѣта по тази измѣнена цѣна.

2) по дѣлата, които не подлежатъ на оцѣнка, възнаграждението на адвокатина се опрѣдѣля отъ сждъть, съразмѣрно съ важностьта на дѣлото, срѣдствата на странитѣ и употрѣбения отъ адвокатина трудъ, въ размѣръ отъ 50—1500 лева за двѣтѣ инстанции;

3) по дѣлата, които се произвеждатъ въ порядъка на охранително сждопроизводство, то, споредъ сложностьта на дѣлото, адвокатина може да получи най-много 600 л.;

4) за ходатайствуване само въ една отъ инстанцитѣ, по сжщество, адвокатина получава половината отъ възнаграждението споредъ горѣизложенитѣ членове;

5) въ случай на прѣкращение на дѣлото, по отводъ, адвокатина получава една трета часть отъ онова, което би му се слѣдвало, ако дѣлото бѣше рѣшено.

6) въ случай на прѣкращение на дѣлото, по помиряване на странитѣ, а така сжщо и въ случай, че довѣрительтъ снеме отъ адвокатина си пълномощието, безъ достатъчно отъ страна на послѣдния причини, то адвокатина получава напълно своето възнаграждение, както и ако да бѣше свършилъ дѣлото въ тази инстанция.

Digitized by Google

7) когато адвокатина се откаже отъ дѣлото, безъ уважителни за това причини, то не получава никакво възнаграждение; ако ли причинитѣ сѫ уважителни, то получава половината;

8) въ случай на изгубване (неспечелване) на дѣлото, адвокатитѣ получаватъ само половината отъ онова, което би имъ се слѣдвало споредъ горѣизложенитѣ правила, които се отнасятъ само къмъ случаитѣ на спечелване на дѣлото, та билъ той повѣреникъ на ищеца или пъкъ на отвѣтника;

9) изгубившата страна не се осѫжда да плати на противната страна повече отъ това, което ѝ се слѣдва, споредъ таксата за единъ адвокатинъ, макаръ че спечелившата страна да е имала и повече отъ единъ адвокатинъ;

10) за водене на дѣлото въ върховния касационенъ сѫдъ адвокатина получава двѣ трети отъ онова, което би ну се слѣдвало за водене въ една отъ инстанциитѣ по сѫщество.

Рѣшение

относително тълкуването на членъ 7, ал. г. отъ закона за адвокатитѣ.

(Утвърдено съ указъ отъ 15 декемврий 1891 г., подъ № 471. обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 38, отъ 18 февруарий 1892 г.)

„Да се даде тълкуване на чл. 7, ал. *г.* отъ закона за адвокатитѣ, че прѣстѫпление, за каквото е осѫденъ Младенъ Павловъ, както и за прѣстѫпления, които не се считатъ порочни, съгласно съ закона, не могатъ да отнематъ правото на едно лице да се занимава съ адвокатство".

Digitized by Google

Digitized by Google

II.

Граждански закони

а) Процесуални.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Законъ за гражданското сждопроизводство.

Членове

Часть първа. Производство въ сждилищата.

Общи положения . . . . . 1— 14

Книга първа. За производството въ мировите сждилища.

Глава I. За подсждностьта . . . . . 15— 22
„ II. За предявяването на искъ и за призоваването на сждъ . . . . . 23— 36
„ III. За редътъ на производството у мировия сждия . 37— 47
„ IV. Особени правила по искове за владѣние . . . 48— 53
„ V. За отстраняването на мировия сждия . . . . . 54— 57
„ VI. За доказателствата.
Отдѣление I. Общи правила . . . . . 58— 59
„ II. Свидѣтелски показания . . . . . 60— 79
„ III. Писмени доказателства . . . . . 80— 83
„ IV. Самопризнание . . . . . 84— 85
„ V. Клѣтва 86
§ I. Рѣшителна клѣтва . . . . . 87— 93
§ II. Сждебна клѣтва . . . . . 94— 97
Отдѣление VI. Огледъ на мѣстото . . . . . 98—101
„ VII. Заключение на вѣщи люди . . . . . 102—103
Глава VII. За обезпечение на исковетѣ . . . . . 104—106
„ VIII. За рѣшението . . . . . 107—120
„ IX. За задочното рѣшение . . . . . 121—124
„ X. За обжалване рѣшенията на мировитѣ сждии . 128—131
„ XI. За частнитѣ производства . . . . . 132—135
„ XII. За редътъ на възивното производство въ окржжнитѣ сждилища . . . . . 136—143
„ XIII. За законната сила на рѣшенията и за тѣхното изпълнение . . . . . 144—147
„ XIV. За сждебнитѣ разноски 148

Книга втора. За производството въ окржжнитѣ сждилища.

Глава I. За подсждностьта . . . . . 149—173
„ II. За прѣрѣкания за подсждность и редътъ на тѣхното разрѣшение.
§ I. Прѣрѣкания между сждебнитѣ учрѣждения . . . 174—181
„ II. Прѣрѣкания между сждебни и други правителствени учрѣждения . . . . . 182—189

Digitized by Google

			Членове
Глава	III.	За предявяването на иска	190—206
„	IV.	За цѣната на иска	207—209
„	V.	За предварителното подготвяне на дѣлото и набиране съдебно мѣстожителство	210—216
„	VI.	За призоваване на съдъ:	
	I.	Чрезъ призовка	217—229
	II.	„ обнародване	230—233
„	VII.	За редътъ на сношението на съда съ съдящитѣ се страни	234—237
„	VIII.	За повѣренитѣ	238—242
„	IX.	За другарството въ процеса	243—246
„	X.	За слушане на дѣлото	247—261
„	XI.	За предявяването насрѣщенъ искъ	262
„	XII.	За заключението на прокурора	265—268
„	XIII.	За съкратеното съдопроизводство	269—281
„	XIV.	За доказателствата.	
Отдѣление	I.	Общи правила	282—285
„	II.	Свидѣтелски показания	286—328
„	III.	Дознание чрезъ околни люди	329—355
„	IV.	Писмени доказателства.	
§	I.	Редътъ за прѣдставянето и взискването на писмените доказателства и справки	356—375
§	II.	Силата на писмените доказателства	376—393
Отдѣление	V.	За рабошитѣ	394—395
„	VI.	Самопризнание	396—401
„	VIII.	Клѣтва	411
§	I.	Рѣшителна клѣтва	412—421
§	II.	Съдебна клѣтва	422—425
§	III.	Редътъ за полагане клѣтва	426—429
Отдѣление	IX.	Прѣдположения	430
§	I.	Установени отъ закона прѣдположения	431—434
§	II.	Неустановени отъ закона прѣдположения	435
Глава	XV.	За провѣрката на доказателствата.	
Отдѣление	I.	Общи правила	436—442
„	II.	Огледъ на мѣстото	443—450
„	III.	Заключение на вѣщи люди	451—472
„	IV.	Провѣрка на писмените доказателства	473—483
§	I.	Производство по съмнѣние въ истинността на единъ актъ	484—493
§	II.	Производство по прѣпирня за подлогъ на единъ актъ	494—504
Глава	XVI.	За обезпечение на доказателствата	505—514
„	XVII.	За частнитѣ производства.	
Отдѣление	I.	Общи правила	515—519
„	II	Отводи и възражения	520—531
„	III.	Обезпечение на исковетѣ	
§	I.	Общи правила	532—543
§	II.	Видове на обезпечението	544—556
§	III.	Редътъ за налагане и вдигане възбрана върху недвижимъ имотъ	557—560

Digitized by Google

			Членове
§	IV.	Редътъ за налагане секвестръ върху движимо имущество	561—567
§	V.	Редътъ за налагане секвестръ върху движими имущества и парични суми на отвѣтника, които се намиратъ въ трети лица или въ присѫтствени мѣста	568—575
§	VI.	Съдебното поржчителство и редътъ на приемането му	576—585
Отдѣление	IV.	Привличане на трето лице къмъ дѣлото	580—594
„	V.	Встѫпване на трето лице въ дѣлото	595—598
„	VI.	Отстраняване на съдията и прокурорите	599—612
„	VII.	Спиране, възобновяване и унищожаване на съдебното производство	613—627
Глава	XVIII.	За рѣшенията.	
Отдѣление	I.	Постановяване на рѣшенията	628—646
„	II.	Заочно рѣшение	647—653
„	III.	Предварително изпълнение на рѣшенията	654—661

Книга трета. За обжалване рѣшенията на общитѣ съдилища.

Глава	I.	За въззива.	
Отдѣление	I.	Подаване въззивна жалба	662—677
„	II.	Разглеждането на дѣлата по въззивъ въ апелативния съдъ	678—690
„	III.	Възстановяване правото за въззивъ	691—695
„	IV.	Производство по частни жалби срѣщу опрѣдѣленията на окржжния съдъ	696—704
Глава	II.	За отмѣна на окончателнитѣ рѣшения и опрѣдѣления.	
Отдѣление	I.	За отмѣна на окончателнитѣ рѣшения	705—728
„	II.	За отмѣна на окончателнитѣ опрѣдѣления	729—732

Книга четвърта. За сроковете.

Глава	I.	Общи правила за изброяване сроковетѣ	733—746
Глава	II.	За отсрочванията и възстановяванията на сроковетѣ	747—754

Книга пета. За съдебнитѣ разноски.

Глава	I.	Общи правила	755—759
„	II.	За гербовитѣ мита	760—762
„	III.	За съдебнитѣ мита	763—768
„	IV.	За канцелярскитѣ мита	769—771
„	V.	За веществата по производството по дѣлото	772—779
„	VI.	За възнаграждението на съдящитѣ се за съдебнитѣ разноски	780—785
„	VII.	За постѫпването и разпрѣдѣлването на съдебнитѣ разноски	786—788
„	VIII.	За изключенията изъ общитѣ правила за съдебнитѣ разноски	789—798

Digitized by Google

			Членове
		Книга шеста. За изпълнение на съдебните рѣшения.	
Глава	I.	За законната сила на рѣшенията	799— 803
„	II.	За опрѣдѣляване количеството на дохода	804
„	III.	За даване смѣтка	805— 816
„	IV.	Общи правила за принудителното изпълнение на съдебните рѣшения и опрѣдѣления на постановените и други актове	817— 853
„	V.	Обръщане взискването върху движимо имущество.	
Отдѣление	I.	Секвестръ на движимо имущество	854— 865
„	II.	Описъ на движимо имущество	866— 885
„	III.	Оцѣнение на движимо имущество	886— 891
„	IV.	Пазене на секвестирано имущество	892— 902
„	V.	Продань на секвестирано имущество.	
§	I.	Мѣстопродаването на движимото имущество и лицата, които извършватъ проданьта	903— 906
§	II.	Срокове за проданьта	907— 909
§	III.	Обявление за проданьта	910— 919
§	IV.	Прѣдмети, които се продаватъ съ особни условия	920— 924
§	V.	Производство на проданьта	925— 936
§	VI.	Послѣдствията на проданьта	937— 940
§	VII.	Нестанали и недѣйствителни продажби	941— 950
Отдѣление	VI.	Обръщане взискването върху капитали или друго движимо имущество на длъжника, което се намира у трето лице	951
„	VII.	Обръщане взискването върху движимо имущество или върху капитали на длъжника, които се намиратъ въ правителствено или съдебно мѣсто или кредитно учрѣждение	952— 955
„	VIII.	Обръщане взискването върху мѣсечната и върху други плати на единъ чиновникъ	956— 958
„	IX.	Обръщане взискването върху вземания по записи, мѣнителници, записи на заповѣдь, записъ на приносителя	959— 967
„	X.	Обръщане взискването върху необрани произведения	968— 974
„	XI.	Частни производства и прѣпирни при обръщането взискването върху движимо имущество	975— 977
Глава	VI.	Обръщане взискването върху недвижимъ имотъ	978
Отдѣление	I.	Общи правила	979— 984
„	II	Описъ на недвижимия имотъ	985— 995
„	III.	Оцѣнение на недвижимия имотъ	996— 999
„	IV.	Управление на описания имотъ	1000—1003
„	V.	Продань на недвижимия имотъ.	
§	I.	Мѣстопродаването на недвижимия имотъ и лицата, които извършватъ проданьта	1004—1006
§	II.	Срокове за проданьта	1007—1009
§	III.	Обявления за проданьта	1010—1012
„	IV.	Производството на проданьта	1013—1020
§	V.	Послѣдствията на проданьта	1021—1027
§	VI.	Нестанали и недѣйствителни продажби	1028—1037

Digitized by Google

			Членове
Отдѣление	VI.	Продаж на ипотекиранъ имотъ	1038—1041
„	VII.	Продаж на имота, който се намира въ общо владѣние	1042—1044
„	VIII.	Частни производства и привилегии	1045—1058
Глава	VII	За принудителното придаване на присадения имотъ	1059—1063
„	VIII.	За разпрѣдѣлението на събраната сума между нѣколко заимодавци	1064—1071
„	IX.	За личното задържане.	
Отдѣление	I.	Общи правила	1072—1086
„	II.	Задържане на длъжницитѣ	1087—1099
„	III.	Причинитѣ и редътъ на освобождението	1100—1110

Частъ втора. Разни производства.

Глава	I.	За искане възнаграждения за врѣди и загуби, причинени отъ разпореждания на длъжностни лица.	
Отдѣление	I.	Искане възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ разпореждания на длъжностни лица отъ административното вѣдомство	1111—1115
„	II.	Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ съдии, прокурори и др съдебни чиновници.	
§	I.	Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ съдии и прокурори	1116—1127
§	II.	Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ другитѣ съдебни чиновници	1128—1129
Глава	II.	За костанавленията на родинското съвѣтъ	1130—1135
„	III.	За продажбата на недвижими имоти, които принадлежатъ на непълнолѣтни	1136—1144
„	IV.	За запрѣщението	1145—1151
„	V.	За производството по отваряне наслѣдство.	
Отдѣление	I.	Запечатване имуществото, което е останало слѣдъ умрѣлия	1152—1163
„	II.	Разпечатване	1164—1170
„	III.	За описа	1171—1178
Глава	VI.	За правата на наслѣдника по описъ	1174—1183
„	VII.	За дѣлбата на наслѣдството	1184—1199
„	VIII.	Отмѣнена.	
„	IX.	За изпълнение на постановенитѣ отъ чуждестраннитѣ съдилища рѣшения	1209—1217
„	X.	За вѣдомството на духовнитѣ съдилища отъ православно и други изповѣдания и на мюфтийския съдъ	1218—1225
„	XI.	За поправителния съдъ	1226—1247
Особено разпореждане			1248
Формула на клѣтвата, която произнася свидѣтель			—
Изпълнителенъ листъ			—

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

гражданското сѫдопроизводство.

(Утвърденъ съ указъ отъ 15 декемврий 1891 година, подъ № 447, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 31, отъ 8 февруарий 1892 год.)

Часть I.

Производството въ сѫдилищата.

Общи положения.

1. Всѣка прѣпирня за гражданско право се разрѣшава отъ сѫдебнитѣ учрѣждения.

Исканията на административнитѣ мѣста и лица, които законътъ счита за безспорни и които не търпятъ възражение по състязателенъ редъ, се разрѣшаватъ отъ правителственитѣ, а не отъ сѫдебнитѣ учрѣждения.

2. Частнитѣ лица, или общества, законнитѣ права на които бѫдатъ нарушени отъ разпорежданията на правителственитѣ учрѣждения или лица, могатъ да прѣдявятъ въ сѫда искъ за възстановяване на нарушенитѣ си права и за врѣди и загуби; но такъвъ искъ не спира разпорежданията на правителственитѣ учрѣждения или лица, до като не послѣдва за това опрѣдѣление на сѫда.

3. Правителственитѣ учрѣждения или лица не могатъ нито да разрѣшаватъ прѣпирни за гражданско право, които сѫ възникнали при разглеждането отъ тѣхъ нѣкакви дѣла и които подлежатъ на разглеждане отъ сѫда, нито пъкъ да прѣдаватъ дѣлото по такива прѣпирни въ сѫдилищата.

Digitized by Google

4. Сждебнитѣ учрѣждения пристжпватъ къмъ производството на граждански дѣла само по молба отъ лицата, до които дѣлата се отнасятъ и ги разрѣшаватъ, слѣдъ като изслушатъ прѣдварително обясненията на противната страна, или слѣдъ изтичането на срока, опрѣдѣленъ за това, освѣнъ случаитѣ за вземане прѣдварителни мѣрки за обезпечение на исковетѣ.

5. Граждански искъ, за възнаграждение на врѣди и загуби, причинени отъ прѣстжпно дѣяние, може да бжде прѣдявенъ въ углавния сждъ, при самото разглеждане на углавното дѣло, или отдѣлно отъ него, въ гражданския сждъ, до изтичане срокътъ на гражданската давность.

6. Въ показания отъ горния членъ случай, гражданскиятъ сждъ пристжпва да разглежда дѣлото, само слѣдъ като се свърши углавното дѣло, било по сжщество, било съ прѣкращение на углавното прѣслѣдване, било съ прѣустановяване на слѣдственото производство по онзи прѣдметъ, изъ който произтича искътъ.

7. Ищецътъ не се лишава отъ правото да иска въ гражданския сждъ, макаръ по присждата на углавния сждъ обвиняемий и да не е признатъ за виновенъ, или пъкъ е прѣкратено углавното прѣслѣдване, ако отъ неговото дѣяние сж произлѣзли за ищеца врѣди или загуби.

8. Когато, при разглеждането на едно гражданско дѣло, се открие отъ обстоятелствата му прѣстжпно дѣяние, което изисква углавно прѣслѣдване, то, съ прѣдаването на този прѣдметъ, чрѣзъ прокурора, въ углавния сждъ, производството на гражданското дѣло се спира, ако неговото разрѣшение зависи отъ разрѣшението на углавното обстоятелство.

9. Производството на дѣлото отъ гражданския сждъ се спира, когато въ него се прѣдставятъ такива обстоятелства, които трѣбва да се разгледатъ отъ духовенъ сждъ и когато безъ разрѣшението имъ не може да се постанови рѣшение по искътъ, който е прѣдявенъ въ гражданския сждъ, за което се и обявява на странитѣ.

10. Сждебнитѣ учрѣждения сж длъжни да рѣшаватъ дѣлата по точния разумъ на дѣйствующитѣ закони; но когато послѣднитѣ сж непълни, неясни или противорѣчиви — то да постановятъ рѣшение по общия смисъль на законитѣ; а ако такива нѣма, то да основаватъ рѣшенията си на обичая и справедливостьта.

Digitized by Google

11. Забранено е да се отказва рѣшаването на дѣлата подъ прѣдлогъ, че нѣма закони, или че тѣ сж непълни, неясни или противорѣчиви. За неизпълнение на това правило, виновнитѣ ще отговарятъ като за отказъ на правосждие.

12. Всѣки се признава за способенъ да дири и брани прѣдъ сжда правата си, съ изключение само на лицата, които се намиратъ подъ настойничество, или подъ законно ограничение на дѣеспособностьта.

13. За онѣзи, които се намиратъ подъ настойничество, по непълнолѣтие, по други физически и душевни недостатъци, или по други закони причини, искатъ и отговарятъ прѣдъ сжда тѣхнитѣ родители или тѣхнитѣ настойници.

За несъстоятелнитѣ длъжници искатъ и отговарятъ прѣдъ сжда прѣдвидѣнитѣ въ търговския законъ лица.

14. Правото да се дири и да се отговаря прѣдъ сжда отъ името на благотворителни, общеполѣзни и духовни учрѣждения, на търговски дружества, компании и общества се опрѣдѣля отъ сжществующитѣ закони и обичаи, а така сжщо отъ уставитѣ и отъ особенитѣ договори.

Книга първа.

За производството въ мировитѣ сждилища.

Глава I.

За подсждностьта.

15. На мировия сждия сж подсждни:

1) всѣкакви граждански и търговски искове, на които цѣната не надминава *хиляда* лева;

2) искове, относящи се до всичкитѣ разчленения на правото на собственость, когато се отнасятъ до недвижими имоти, стойността на които не надминава *хиляда* лева, и

3) искове за възстановяване на нарушено владѣние върху недвижимъ имотъ. Такива искове могатъ да се прѣдявяватъ въ течение на шестъ мѣсеца, отъ когато се е нарушило владѣнието.

16. Искътъ, по общо правило, се прѣдявява на този мирови сждия, въ околията на който отвѣтника живѣе постоянно или врѣменно. Изъ това правило се изключаватъ случаитѣ, показани положително въ закона.

Digitized by Google

17. Искове отъ всѣки родъ, които се касаятъ до недвижими имоти, се прѣдявяватъ на този мирови сждия, въ околията на който се намира недвижимия имотъ.

18. Искъ, който се отнася до нѣколко ответници, които живѣятъ въ разни мирови околии, или до недвижими имоти, находящи се въ разни мирови околии, се прѣдявява, по усмотрѣнието на ищеца, на кой да е мирови сждия, комуто може да бѫде подсждно дѣлото.

19. Насрѣщенъ искъ, който е подсжденъ на мирови сждия, се разглежда отъ тоя мирови сждия, комуто е билъ прѣдявенъ първоначалния искъ.

20. Когато насрѣщния искъ, който е тѣсно свързанъ съ първоначалнията, а споредъ цѣната си не е подсжденъ на мирови сждия, то сждията прѣкратява производството на това дѣло въ своя сждъ и прѣдоставя на странитѣ право да прѣнесатъ работата си въ окржжния сждъ.

21. Прѣрѣкания за подсждность между мирови сждии отъ единъ и сжщъ окржгъ, се разрѣшаватъ отъ окржжния сждъ на тоя окржгъ, а между мирови сждии отъ разни окржзи, се разрѣшаватъ отъ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който дѣлото е възникнало първоначално.

22. Дѣла за прѣрѣкания възникватъ само по жалба, подадена отъ една отъ странитѣ срѣщу мировия сждия, който по-послѣ е приелъ или отказалъ да разгледа дѣлото; жалбата се прѣпраща въ окржжния сждъ, отъ който зависи да разрѣши прѣрѣканието, а производството на дѣлото въ това врѣме се спира до като се разрѣши подигнатата прѣпирня.

Глава II.

За прѣдявяването на искъ и за призоваването на сждъ.

23. Искътъ се прѣдявява чрѣзъ подаване въ мировия сждъ искова молба, която може да бѫде устна или писмена.

24. Устната искова молба се записва отъ мировия сждия въ особено за това назначена книга, прочита се на ищеца, който я подписва, ако знае да пише.

Digitized by Google

25. Писмената искова молба, която не подлежи на разглеждане отъ мировия сѫдия, се повръща на ищеца съ обявление, а за не приемането на устната искова молба, се издава на ищеца писмено удостовѣрение.

26. Както въ писмената, тъй и въ устната искова молба, ищецътъ е длъженъ да покаже:

1) името си, прѣзимето или прѣкора, както и занятието си, мѣстото, гдѣто живѣе, както и на свидѣтелитѣ, ако такива привежда, а тъй сѫщо и на отвѣтника;

2) доказателствата, на които основава искътъ си;

3) точната цѣна на искътъ, освѣнъ за дѣла, които не подлежатъ на оцѣнение, и

4) просителенъ пунктъ съ означаване: какво именно иска и що търси.

27. За цѣна на искътъ се счита сумата, която е показана въ исковата молба, като се прибавятъ при тая сума и процентитѣ, които се искатъ до деньтъ на прѣдявяването на искътъ.

28. Ако се яви прѣпирня върху показаната въ исковата молба сума, то тя се опрѣдѣлява отъ вѣщи люди, назначавани отъ мировия сѫдия.

29. Ищецътъ, който основава своя искъ на писмени доказателства, прѣдава ги, подъ разписка на мировия сѫдия, при самото подаване на исковата молба и въ всѣки случай не по-късно отъ два часътъ слѣдъ пладнѣ въ тоя день, въ утрѣшния день на който ще се разглежда дѣлото.

30. За явяването на странитѣ на сѫдъ, се назначава най-много *дву-недѣленъ* срокъ, който се смѣта отъ деньтъ на връчването на призовкитѣ.

31. Когато и двѣтѣ страни лично се явятъ прѣдъ мировия сѫдия, той може незабавно да имъ разгледа дѣлото, безъ да отлага, обаче, назначенитѣ за разглеждане въ него день дѣла.

32. Странитѣ, свидѣтелитѣ и другитѣ лица се призовавать въ сѫда съ призовки, въ които се означава:

1) кой се призовава на сѫдъ и отъ кого;

2) защо се призовава;

3) мѣстото, дѣто трѣбва да се яви;

4) деньтъ, ако е нуждно и часътъ, когато трѣбва да се яви;

5) какво се прилага при призовката, и

Digitized by Google

6) послѣдствията, на които се подлага този, който се призовава, ако не се яви.

Призовката трѣбва да е подписана отъ мировия сждия.

33. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Призовката се прѣдава на призоваемитѣ лица чрѣзъ разсилния, който се намира при мировия сждия, или чрѣзъ общинското управление, когато призоваемото лице живѣе вънъ отъ седалището на мировия сждия.

34. Призовката се врѫчва на самото лице, което се призовава; ако то отсѫтствува, тя се врѫчва на домашнитѣ му, или на този, който управлява имението му, или пѫкъ на този отъ съсѣдитѣ му, който се заеме да му я съобщи, като даде за това разписка.

35. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Тоя, който врѫчва призовката, когато не намѣри никого отъ показанитѣ въ горния членъ лица, оставя единъ екземпляръ отъ призовката въ мѣстното общинско управление, за да я прѣдаде на призоваемия, а другия екземпляръ се повръща въ сждилището. Заедно съ това, лицето, което врѫчва призовката, залѣпя на вратата на жилището или завѣдението му, обявление за това прѣдаване и сѫщеврѣменно по възможность увѣдомява устно за сѫщото и съсѣдитѣ. Призовката, съобщена по този редъ, съ обозначение, че сѫ спазени тѣзи правила и сѫ изпълнени, се смѣта за врѫчена дори и тогава, когато обявлението би било отпослѣ повредено или скѫсано.

36. Когато се врѫчва призовката, на нея се забѣлѣжва врѣмето, когато е врѫчена; а другиятъ екземпляръ, съ подписа на получателя и врѣмето на получаването, се прѣдава на мировия сждия. Ако тоя, който я е получилъ, не може или не иска да се разпише, то врѫчителътъ приглася̀ва единъ или двама свидѣтели или мѣстниятъ полицейски служитель, въ качеството на свидѣтель, и забѣлѣжва имената на тия свидѣтели върху призовката.

---

[1]) *Стария чл. 33.* Призовката се прѣдава на призоваемитѣ лица, чрѣзъ разсилния, който се намира при мировия сждия, или чрѣзъ полицейското или общинското управление.

[2]) *Стария чл. 35.* Тоя, който врѫчва призовката, когато не намѣри никого отъ показанитѣ въ горния членъ лица, оставя единъ екземпляръ отъ призовката: въ градъ — на полицейския чиновникъ на надлежния участъкъ; въ села, чифлици и колиби — въ мѣстното селско управление, за да я прѣдадатъ на призоваемия.

Digitized by Google

Глава III.

За редътъ на производството у мировия сждия.

87. Разглеждането на дѣлата у мировия сждия става публично и устно; обаче заседанието може да бжде и непублично, ако и двѣтѣ страни поискатъ това и мировия сждия намѣри просбата имъ за уважителна.

88. Отвѣтникътъ, безъ да прѣдстави обяснения по сжществото на дѣлото, може да прѣдяви отводъ въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато дѣлото е подсждно на другъ мирови сждия, или на друго сждебно или правителствено учрѣждение;

2) когато у сжщия или у другъ мирови сждия или въ другъ сждъ се разглежда дѣло по сжщия прѣдметъ и помежду сжщитѣ лица, или дѣло, което има тѣсна свързка съ прѣдявения искъ;

3) когато искътъ е прѣдявенъ отъ лице, което нѣма право да иска и да отговаря на сждъ по своята неправоспособность, и

4) когато ищецътъ, който е чуждъ поданникъ и непритежава недвижими имущества въ България, откаже да прѣдстави, или не прѣдстави въ назначения срокъ обезпечение за разноскитѣ по дѣлото въ всичкитѣ инстанции, и за загубитѣ, които отвѣтника може да прѣтърпи.

89. Слѣдъ устнитѣ обяснения на странитѣ, мировия сждия прѣдлага имъ да прѣкратятъ дѣлото съ помирение, като имъ покаже дѣйствителнитѣ, по негово мнѣние, способи. Мировиятъ сждия е обязанъ да вземе мѣрки за склоняване на странитѣ на помирение и въ врѣме на разглеждане на дѣлото, и само въ случай на несполука пристжпва да постанови рѣшение.

40. Въ случай, че странитѣ се помирятъ, съставя се протоколъ, въ който се забѣлѣжва основанието и условията на помирението; този протоколъ, подписанъ отъ сждията и приподписанъ отъ странитѣ, неподлежи на обтжжване прѣдъ по-горѣнъ сждъ и има сила на влѣзло въ законна сила рѣшение. Той се изпълнява на общо основание.

41. Когато пристжпи къмъ разглеждане на дѣлото, мировия сждия прѣдлага на ищеца да разкаже обстоятелствата на дѣлото и да обясни своитѣ искания, послѣ изслушва обясненията на отвѣтника, като позволява и на двѣтѣ страни, подиръ туй, да допълнятъ единъ слѣдъ други своитѣ обяснения и имъ прѣдлага отъ себе си

Digitized by Google

нуждитѣ за обяснение на дѣлото питания. Когато мировия сждия намѣри, че дѣлото е достатъчно обяснено, прѣкратява състазанията на странитѣ.

42. По дѣла за изпълнение на контракти, извършени или засвидѣтелствувани по установения редъ, отвѣтника се призовава да се яви въ най-късъ срокъ, и ако мировия сждия признае, че възраженията му не заслужаватъ уважение, постановява рѣшение за незабавното изпълнение на обязателството и въ сжщото врѣме дава на ищеца изпълнителенъ листъ по това рѣшение.

43. За получване на необходими за разяснение на дѣлото справки или прѣписъ отъ документъ отъ нѣкое присжтствено мѣсто, или отъ длъжностно лице, мировия сждия дава на страната, по нейна просба, свидѣтелство, че справката или прѣписъ отъ документа дѣйствително сж нуждни и за кой именно срокъ.

44. Разглеждането на едно дѣло у мировия сждия се спира:

1) по взаимно съгласие на странитѣ;

2) въ случай на смъртъ, умоповрѣждане, несъстоятелность или лишаване на нѣкого отъ сждящитѣ се или на тѣхнитѣ законни прѣдставители, или на повѣреника отъ право да се явява като страна прѣдъ сжда.

45. Разглеждането на дѣлото се възобновява по молбата на една отъ странитѣ.

46. Мировия сждия като види, при разглеждането на дѣлото, че то е неподсждно нему, прѣкратява по-нататъшното му разглеждане.

47. Случаитѣ, въ които мировия сждия срѣщне въ редътъ на сждопроизводството нѣкое затруднение, разрѣшаватъ се отъ него, по съображение на настоящитѣ постановления, съ правилата на сжпроизводството въ по-горнитѣ сждове.

Глава VI.

Особени правила по искове за владѣние.

48. Искове за владѣния се допущатъ само въ този случай, ако тѣ сж прѣдявени въ течение на *шестъ мѣсеци* отъ когато е нарушено владѣнието и при това, ако тѣ сж прѣдявени отъ лица, които сами или чрѣзъ свои прѣдставители сж владѣли имоти спокойно и не за трето лице.

Digitized by Google

49. По дѣла за възстановяване на́ нарушено владѣние, мировия сѫдия разглежда документитѣ, които удостовѣряватъ правото на собственость на недвижимия имотъ до толкова, до колкото тѣ установяватъ факта на владѣнието.

50. Ако владѣнието или неговото нарушаване се отрича, то разпита на свидѣтелитѣ не може да се отнася до самото право на собственость.

51. Искъ за владѣние не може да бѫде никога съединенъ съ искъ за право на собственость.

52. Лицето, което е прѣдявило искъ за право на собственость, не може слѣдъ това да прѣдяви искъ за владѣние.

53. Отвѣтникътъ по искъ за владѣние не може да прѣдяви искъ за право на собственость прѣди да се свърши дѣлото за владѣнието. Ако прѣпирнята за владѣнието е рѣшена противъ него, то той може да прѣдяви искъ за право на собственость, само слѣдъ като се изпълни въ цѣлость постановеното противъ него рѣшение.

Но ако страната въ полза на която рѣшението е постановено, забавя изпълнението на рѣшението, то сѫдътъ, който е компетентенъ да разгледа дѣлото за право на собственость, може да назначи срокъ за изпълнението, слѣдъ което искътъ за право на собственость се приема.

Глава V.

За отстраненнието на мировия сѫдия.

54. Мировия сѫдия е длъженъ да се отстранява и може да бѫде отстраненъ отъ странитѣ въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато сѫдията, жена му или родинитѣ му по пряма линия, безъ ограничение, а по странична — родинитѣ му отъ първитѣ четири и сватоветѣ отъ първитѣ три степени, а сѫщо и ако усиновенитѣ отъ тѣхъ или усиновителитѣ имъ имать участие въ дѣлото;

2) когато сѫдията, по дакинтѣ въ дѣлото, се намира съ една отъ странитѣ въ съдружие, или може да стане отговоренъ за врѣди и загуби;

3) когато сѫдията или жена му или дѣцата му сѫ длъжници или кредитори на една отъ странитѣ;

4) когато сѫдията или жена му сѫ наслѣдници на една отъ странитѣ;

Digitized by Google

5) когато сждията е настойникъ на едного отъ сждящитѣ се, или управлява дѣлата му, или когато сждящия се гледа или управлява дѣлата и имотътъ на сждията;

6) *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) когато между сждията, жена му, тѣхнитѣ възходящи и низходящи родници и една отъ странитѣ има заведено гражданско или углавно дѣло прѣди дѣлото, отъ производството на което сждията се отстранява; а ако ли то е свършено, то когато отъ свършването и изпълнението му до прѣдявяването отводътъ за отстраняване на сждията е изтекло не повече отъ шесть мѣсеца, и

7) [2]) когато сждията е давалъ съвѣти по дѣлото; когато е билъ повѣреникъ по него; когато е давалъ показания по него, като свидѣтель; когато е билъ експертъ по него.

55. Молбата за отстранение на мировия сждия, съ изложение на основанията, трѣбва да е заявена отъ ищеца при прѣдявяването на искътъ, а отъ отвѣтника не по-късно отъ първото заседание по дѣлото.

Тази молба може да се заяви отъ странитѣ и въ теченнето на производството, ако причинитѣ за отстраненнето сж възникнали отъ послѣ.

56. Мировия сждия, като признае причинитѣ за отстраненнето правилни, прѣдставя подадената нему искова молба съ всичкитѣ ѝ приложения въ окржжния сждъ, който прѣпраща дѣлото за разглеждане на другъ мировия сждия.

57. Когато мировия сждия признае прѣдявенитѣ за отстраненнето му причини неуважителни и съобщи за това на тѫжителя, а този послѣдниятъ, слѣдъ като му се обяви това, пакъ настоява за отстраненнето му, тогава мировия сждия прѣдставя на разрѣшение въ окржжния сждъ молбата му за това заедно съ своето обяснение.

(Нова ал.: З. 7 мартъ 1897 год.) Окржжниятъ сждъ разрѣшава жалбата не по-късно отъ една седмица въ разпоредително заседание и безъ призоваването на странитѣ.

---

[1]) *Стария п. 6.* Когато между сждията, жена му, тѣхнитѣ възходящи и низходящи родници и една отъ странитѣ има заведено гражданско дѣло прѣди дѣлото, отъ производството на което сждията се отстранява; а ако ли то е свършено, то когато отъ свършването му до прѣдявяването отводътъ за отстраненнето на сждията е изтекло не по-малко отъ шесть мѣсеци.

[2]) Съ З. отъ 7 мартъ 1897 г. п. 7 отъ чл. 54, който гласи: „Когато между означенитѣ въ п. 6 лица и сждията е имало три години прѣди прѣдявяване отвода за отстраненнето, углавно дѣло", — е отмѣненъ, а п. 8 отъ сѫщия членъ става п. 7.

Digitized by Google

Глава VI

За доказателствата.

Отдѣление I.

Общи правила.

58. Ищецътъ е длъженъ да докаже своя искъ. Отвѣтникътъ, който възразява противъ исканията на ищеца, длъженъ е да докаже своитѣ възражения.

59. Мировия сѫдия не събира доказателства или справки, но основава своитѣ рѣшения изключително на доказателствата, които сѫ прѣдставени отъ странитѣ.

Отдѣление II.

Свидѣтелски показания.

60. Никой нѣма право да се отрича отъ свидѣтелствуване. Отъ това правило се изключватъ само:

1) родинитѣ на странитѣ, които се сѫдятъ, по права линия, възходища и низходища, а така и сѫщи брати и сестри;

2) лицата, които иматъ облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на едната или на другата страна.

61. Не се допущатъ за свидѣтелствуване:

1) умоповрѣденитѣ;

2) лицата, които по физическитѣ или по умственитѣ си недостатъци не сѫ могли да разумѣватъ обстоятелството, което се доказва;

3) дѣцата противъ родителитѣ си;

4) съпрузитѣ нѣ'тѣзи, които се сѫдятъ;

5) духовнитѣ лица затова, що имъ е повѣрено при изповѣдьта.

Всичкитѣ тѣзи лица се отстраняватъ отъ свидѣтелствуване отъ самия сѫдия и безъ да посочатъ или да помолятъ за това странитѣ, стига сѫдията да съгледа, че има причини за това.

62. *(Измѣнена: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Лицата, които не сѫ достигнали *седемнадесеть* години, а още и тѣзи, които сѫ осѫдени

---

[1]) *Старата чл. 62.* Лицата, които не сѫ достигнали 16 години, а още и тѣзи, за които се спомѣнува въ чл. 31 отъ наказателния законъ, могатъ да се разпитатъ, като свидѣтели, безъ клѣтва.

Digitized by Google

на 5 или повече годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ, могатъ да се разпитватъ, като свидѣтели, но безъ клѣтва.

63. По отводъ отъ противната страна отстраняватъ се отъ свидѣтелствуване:

1) роднинитѣ по права линия, безъ ограниченье на степенитѣ, а въ сѫребърна — роднинитѣ отъ първитѣ три степени и сватоветѣ отъ първитѣ двѣ степени на онази отъ странитѣ, която ги посочи за свидѣтели;

2) настойницитѣ на онази отъ странитѣ, която ги посочи за свидѣтели, или липата, които сѫ подъ нейно настойничество;

3) усиновителитѣ и усиновенитѣ, на онази отъ странитѣ, която ги покаже за свидѣтели;

4) (*Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]) тѣзи, които имать облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на тая страна, която ги посочи за свидѣтели, или пъкъ се намиратъ съ противната страна, съ възходящитѣ и низходящитѣ нейни роднини, въ тѫжба по гражданско или углавно дѣло, заведено прѣди дѣлото, по което се викатъ като свидѣтели, или пъкъ, ако е свършено, не сѫ се изминали 6 мѣсеци отъ свършването;

5) повѣреницитѣ, ако ги посочатъ за свидѣтели тѣхнитѣ довѣрители.

(*Нова ал.: 3. 7 мартъ 1897 г.*) Неможе да се отвежда свидѣтель на основание п. п. 1, 2, и 3, когато се призовава да свидѣтелствува:

а) за установление съдържанието на единъ писменъ актъ, при извършването на който е подписанъ като свидѣтель;

б) за раждане, бракове и умирания на членове отъ фамилията му;

в) за имуществени интереси, произходящи отъ тѣзи сѣмейни връзки, и

г) за актове (дѣйствия), относящи се до спорнитѣ правоотношения на странитѣ, когато тѣзи актове сѫ извършени отъ свидѣтеля лично или като прѣдставитель на една отъ странитѣ.

64. Отводитѣ на свидѣтелитѣ трѣбва да сѫ прѣдявени прѣди тѣ да се закълнатъ, или прѣди показанията имъ, ако тѣ се даватъ безъ клѣтва.

[1]) *Стария п. 4.* Тѣзи, които имать сходба съ една отъ странитѣ и тѣзи, които имать облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на тая страна, която ги посочи за свидѣтели.

Digitized by Google

65. Свидѣтельтъ, ако сама страната не се задължи да го прѣдстави, призовава се съ призовка.

66. Свидѣтели отъ офицери, унтеръ-офицери и нижни военни чинове, които се намиратъ на дѣйствителна служба, се призовавать чрѣзъ ближното имъ непосрѣдствено началство (дружинния командиръ, ротния, ескадронния, батарейния и пр.) Когато военното началство удостовѣри, че призоваемия свидѣтель отъ военнитѣ чинове, по важни обстоятелства не може да се яви лично въ съда, то тазъвъ свидѣтель се изпитва тамъ, гдѣто той служи. Свидѣтели, отъ служащитѣ на желѣзнитѣ пътища, длъжноститѣ на които сж означени въ особенъ списъкъ, съставенъ по взаимно съглашение между министра на финанситѣ и министра на правосъдието, се призовавать чрѣзъ призовки, които се доставятъ на най-близкото имъ мѣстно началство не по-късно отъ *четири* дена прѣди означения въ призовката за явяване день.

67. За неявяване въ назначения срокъ свидѣтельтъ, който не прѣдстави уважителни оправдания, подлага се, по опрѣдѣление на мировия съдия, на една глоба отъ *единъ до двадесеть* лева, споредъ важностьта на дѣлото и състоянието на свидѣтеля; при това, назначава му се новъ срокъ за явяване. На сжщата глоба се подлага и въ случая на второ неявяване, и слѣдъ това свидѣтельтъ, по разпореждане на мировия съдия, се довежда чрѣзъ полицейската власть.

68. Свидѣтельтъ може, въ продължение на *два* седмици слѣдъ съобщаването му прѣпись отъ опрѣдѣлението на мировия съдия за наложената нему глоба, или при явяването на ново назначения срокъ, да прѣдстави своитѣ оправдания на мировия съдия, който го и освобождава отъ глобата, ако признае оправданията за уважителни.

69. Свидѣтель, който по болѣсть не може да се яви при мировия съдия, изпитва се отъ него въ мѣстожителството му и въ присѫтствието на странитѣ, ако тѣ желаятъ. Сжщо, изпитването се прави въ мѣстожителството на свидѣтелитѣ и въ такъвъ случай, когато по дѣлото трѣбва да се разпитатъ значително число лица, които живѣятъ въ едно мѣсто.

70. Свидѣтелитѣ, които живѣятъ въ една мирова околия, отдалечена отъ мѣстото, гдѣто става разглеждането на дѣлото, могатъ да се разпитватъ отъ мировия съдия на опая околия, въ

Digitized by Google

които живѣятъ, слѣдъ прѣдварителното съобщение за това на страните и въ тѣхно присѫтствие, ако тѣ се явятъ въ назначения за това срокъ.

71. Свидѣтелитѣ се изпитватъ, слѣдъ като се приведатъ подъ клѣтва, ако тѫжащитѣ се по взаимно съгласие не ги освободятъ отъ нея. Въ случай на отсѫтствие на свѣщеникъ, мировия сѫдия изпитва ги безъ клѣтва, като имъ напомни за обязаностьта да покажатъ по чиста съвѣсть всичко тѣмъ извѣстно, и като вземе отъ тѣхъ подписъ, че тѣ, всичкото показано отъ тѣхъ, задължаватъ се, въ случай ако нѣкой отъ тѫжащитѣ се поиска, да го потвърдятъ съ клѣтва.

72. Отъ клѣтва се освобождаватъ:

1) свѣщенослужителитѣ и монаситѣ на всичкитѣ вѣроизповѣдания, и

2) лицата, които принадлежатъ на изповѣдания и вѣроучения, които не приематъ клѣтва.

Тѣзи лица, даватъ обѣщания да покажатъ всичката истина по чиста съвѣсть.

73. Всѣки свидѣтель се разпитва отдѣлно.

Свидѣтелитѣ, които не сѫ дали показанията си, не могатъ да присѫтствуватъ при разпитването на другитѣ свидѣтели.

74. Слѣдъ като свидѣтеля даде своитѣ показания, мировия сѫдия позволява на странитѣ да му задаватъ отъ своя страна въпроси.

75. За разрѣшение на противорѣчия въ показанията на свидѣтелитѣ по сѫществени обстоятелства, мировия сѫдия разпитва свидѣтелитѣ очи въ очи.

76. Сѫщностьта на показанията на свидѣтеля се записва въ протокола.

77. Силата на свидѣтелскитѣ показания мировия сѫдия опрѣдѣлява споредъ достовѣрностьта на свидѣтеля, яснотата, пълнотата и вѣроятностьта на неговитѣ показания.

78. *(Измѣнен*ъ: *З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Свидѣтельтъ, който желае да получи възнаграждение за отвличане отъ работа и за нѣкои

[1]) *Опария чл. 78.* Свидѣтельтъ, който желае да получи възнаграждение за отвличане отъ работа и за нѣкои разноски, трѣбва да заяви за това слѣдъ разпита му. Възнаграждението се взема водената отъ страната, която е поискала свидѣтеля.

Digitized by Google

разноски, трѣбва да заяви за това слѣдъ разпита му. Възнаграждението се внася прѣдварително въ сждилището въ депозитъ отъ страната, която е поискала свидѣтеля.

79. Възнаграждението на свидѣтеля се опрѣдѣля отъ мировия сждия въ размѣръ отъ *единъ* до *четири* лева на день, споредъ цѣната на работния день и други мѣстни обстоятелства. Жалби за недостатъчность на възнаграждението не се допущатъ.

Отдѣление III.

Писмени доказателства.

80. Всѣкакви актове, както извършенитѣ и засвидѣтелствуванитѣ по установения редъ, така и домашнитѣ, а сщо и други книжа, се приематъ отъ мировия сждия въ съображение при рѣшаването на дѣлото.

81. *(Отмѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]).

82. Въ случай, когато странитѣ заявятъ съмнѣние въ истинностьта на акта, мировия сждия се удостовѣрява въ неговата истинность, чрѣзъ сравнение съ други актове, чрѣзъ сличаването съ почеркътъ и разпитването на ония свидѣтели, които сж подписани въ самия актъ, за което и съставя протоколъ.

83. Когато противъ писмени доказателства, сщественни за разрѣшение на дѣлото, е повдигната прѣпирня за подлогъ, тогазъ мировия сждия прѣдлага най-напрѣдъ на страната, която е прѣдставила тѣзи документи, да ги вземе назадъ; ако тя не склони, той обяснява на страната, която е заявила подлога, важностьта на послѣдствията, на които тя подпада, ако не докаже дѣйствителностьта на подлога. А когато страната настоява на заявлението си за подлогъ, тогазъ мировия сждия спира разглеждането на дѣлото у себе си, а документитѣ, които сж обявени за подложни, изпраща на прокурора при мѣстния окржженъ сждъ, за да прѣдложи въпроса за подлогътъ на разглеждане въ сжда по установения редъ.

---

[1]) *Сравни чл. 81.* Съдържанието на писменитѣ документи не може да бжде опровергнато съ свидѣтелски показания.

Digitized by Google

Отдѣление IV.

Самопризнание.

84. Когато едната отъ странитѣ самопризнае, при разглеждането на дѣлото й у мировия сждия, писмено или устно, дѣйствителностьта на едно обстоятелство, което служи за утвърдение правото на нейния противникъ, тогава то се счита за доказано.

85. Самопризнанието, направено отъ единого отъ съучастницитѣ въ дѣлото, има сила само по отношение къмъ този отъ тѣхъ, който го е направилъ.

Отдѣление V.

Клѣтва.

86. Клѣтвата бива два вида:

1) клѣтва, която едната страна прѣдлага на другата, съ цѣль да постави рѣшението на дѣлото въ зависимость отъ нея; тая клѣтва се нарича *рѣшителна*, и

2) клѣтва, която самъ сждията прѣдлага на едната или другата страна; тая клѣтва се нарича *сждебна*.

§ 1. Рѣшителна клѣтва.

87. Рѣшителната клѣтва може да се прѣдлага въ всѣкакви прѣпирни, но само относително до личното дѣйствие на онази страна, на която тя се прѣдлага.

88. Тя може да бѫде прѣдложена въ всѣко положение на дѣлото, даже и въ такъвъ случай, когато никакъ нѣма доказателства по искътъ и по възражението.

89. Ако този, комуто е била прѣдложена клѣтвата, се отрѣче да я приеме и не пристане да я повърне на противника си, или ако противника, комуто е била тя повърната, се отрѣче да я приеме, то искътъ или възражението се рѣшава отъ сждията противъ лицето, което се е отрѣкло отъ клѣтвата.

90. Клѣтвата не може да се повръща, ако дѣйствието, което съставя нейнъ прѣдметъ, не е общо и на двѣтѣ страни, а е лично само на онази страна, на която е била прѣдложена клѣтвата.

Digitized by Google

91. Страната, която е прѣдложила или повърнала клѣтвата, не може вече да се повърне, ако противната страна е обявила, че я приема.

92. Положената клѣтва съставя доказателство само за или противъ оногова, който я е прѣдложилъ, а сѫщо за или противъ наслѣдницитѣ му или лицата, които сѫ встѫпили въ неговитѣ права.

93. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]). Клѣтва на странитѣ не се допуща въ случаитѣ, прѣдвидѣни въ чл. 413 на настоящето сждопроизводство.

§ II. Сждебна клѣтва.

94. Мировнятъ сждия може да назначи на една отъ странитѣ клѣтва, съ цѣль да тури въ зависимость отъ нея дѣлото или само съ цѣль да опрѣдѣли размѣрътъ на онова, което трѣбва да се присѫди на страната.

95. Мировнятъ сждия може самъ да назначи на страната клѣтва при слѣдующитѣ двѣ условия:

1) когато искътъ или възраженнето не сѫ напълно доказани, и

2) когато не сѫ и съвсѣмъ бездоказателни.

Въ всичкитѣ други случаи сждията трѣбва да присѫди по искътъ, или да го отхвърли безусловно.

96. Клѣтвата, която е назначена на едната страна отъ самия сждия, не може да бѫде повърната отъ нея на другата страна.

97. Клѣтва, за опрѣдѣление стойностьта на прѣдмета който се дири, може да бѫде назначена на ищеца отъ сждията, само когато не е възможно да се опрѣдѣли по другъ начинъ тая стойность.

Въ този случай, сждията трѣбва да опрѣдѣли и до каква сума ще даде вѣра на клѣтвата на ищеца.

[1]) *Стария чл. 93.* Клѣтва на странитѣ не се допуща:

1) по дѣла, въ които участвуватъ непълнолѣтни и изобщо лица, на които не се позволява свободното разполагане съ имотитѣ имъ;

2) по обстоятелства, които сѫ свързани съ прѣстѫпно дѣяние;

3) по дѣла, свързани съ интереситѣ на държавното съкровище, на отражнитѣ съвѣти и на градскитѣ и селскитѣ общини, и

4) за опроверженне на прямия смисълъ на актоветѣ, извършени по нотариалнъ редъ.

Digitized by Google

Отдѣление VI.

Огледъ на мѣстото.

98. Огледъ на мѣстото, съ участието или безъ участието на вѣщи люди, става по просбата на една отъ странитѣ, или по усмотрѣнието на мировия сждия.

99. Огледътъ се извършва отъ самия мирови сждия при двама достовѣрни свидѣтели и странитѣ, които се призовават устно или съ призовка.

100. Неидването на странитѣ на огледа не спира извършването му, и отсѫтствующитѣ се лишават отъ правото да се тѫжатъ противъ дѣйствията на мировия сждия по извършването на огледа.

101. За огледа на мѣстото и за показанията на вѣщитѣ люди се съставя протоколъ, който се подписва отъ мировия сждия, отъ странитѣ и отъ вѣщитѣ люди. Въ случай на безграмотность на нѣкого отъ означенитѣ лица, то се забѣлѣжва въ протокола.

Отдѣление VII.

Заключение на вѣщи люди.

102. Мировиятъ сждия може, по просбата на странитѣ или по свое усмотрѣние, да поиска заключението на вѣщи люди за такъвъ прѣдметъ, за оцѣнката или за разглеждането на който сѫ необходими особни познания.

103. Вѣщи люди се избиратъ на число отъ единъ до трима, по взаимно съгласие на странитѣ; ако ли тѣ се не съгласятъ, тогава се назначаватъ отъ мировия сждия. Отвеждането имъ се допуща по правилата за отводитѣ на свидѣтелитѣ.

Глава VII.

За обезпечение на исковетѣ.

104. (*Измѣненъ: 3.7 мартъ 1897 г.*[1]) Удовлетворение на просби за обезпечение на исковетѣ, срѣщу гаранции за възможнитѣ отъ

[1]) *Старий чл. 104.* Удовлетворението на просби за обезпечение на исковетѣ зависи отъ мировия сждия; но когато при самото прѣдявяване на искъ по дългово обязателство, засвидѣтелствувано по установения редъ, ищеца поиска обезпечение, тогава мировия сждия не може да му откаже това.

Digitized by Google

това загуби или безъ таквизи, зависи отъ мировия сѫдия; но когато искътъ се основава на дългово обязателство, засвидѣтелствувано по установения редъ, или на мѣнителница, записка на заповѣдь и ищецътъ поиска обезпечение, мировий сѫдия не може да му откаже това.

105. Мировиятъ сѫдия има право, по просбата на ищеца, да поиска отъ отвѣтника, който врѣменно прѣбивава въ мировия участъкъ и иска да обжалва рѣшението, да прѣдстави залогъ или поржчителство.

106. Ако отвѣтника не изпълни това искане, мировия сѫдия има право да наложи секвестръ на движимото имущество на отвѣтника, съразмѣрно съ присѫдената отъ него сума.

Глава VIII.

За рѣшението.

107. Мировиятъ сѫдия, подиръ изслушването странитѣ, приема въ съображение всичкитѣ приведени по дѣлото обстоятелства, и, като опрѣдѣли по убѣждението и съвѣстьта си значението и силата на доказателствата, постановява рѣшение, което не трѣбва да противорѣчи на закона.

108. При постановяването на рѣшението мировия сѫдия може да се ржководи отъ общеизвѣстнитѣ мѣстни обичаи, но само въ тоя случай, когато приспособяването на мѣстнитѣ обичаи не противорѣчи на закона.

109. Мировиятъ сѫдия нѣма право да постановява рѣшение за прѣдмети, за които нѣма прѣдявенъ искъ, нито да присѫжда повече отъ това, което е искала страната.

110. Като постановява рѣшението, мировия сѫдия присѫжда осѫдената страна да повърне на оправданата страна сѫдебнитѣ и за водене на дѣлото разноски, ако тая послѣдната ги поиска.

111. Мировиятъ сѫдия рѣшава окончателно дѣла по искове на сума не по-горѣ отъ сто лева.

112. По дѣла, рѣшени окончателно, мировия сѫдия назначава срокъ, въ който се прѣдоставя на осѫдената страна доброволно да ги изпълни.

113. Въ случай, че осѫдената страна нѣма никакви наржчни срѣдства, за да внесе присѫдената съ рѣшението парична сума,

Digitized by Google

мировия сждия може да разсрочи изплащането на опрѣдѣлени срокове, споредъ количеството на искътъ и споредъ способитѣ на длъжника за изплащането, за което, по желанието на странитѣ, дава имъ и свидѣтелство.

114. Длъжникътъ, който се е показалъ не точенъ въ изплащането, слѣдъ стореното нему, на основание на прѣдидущия членъ, разсрочване, подпада, по просба на ищеца, по разпореждане на мировия сждия, на незабавно заплащане на всичката присждена сума.

115. По дѣла, рѣшени отъ мировия сждия, неокончателно, прѣдварително изпълнение на рѣшението се допуща по никакъ, освѣнъ по просба на страната, и при това само въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато е присждено искане по актъ, извършенъ или засвидѣтелствуванъ по установения редъ, или по домашенъ актъ, признатъ отъ страната, противъ която е прѣдставенъ;

2) когато, подиръ изтичането срока, наемателя е обязанъ по рѣшението да очисти или да прѣдаде наетия отъ него имотъ, или когато чрѣзъ рѣшение е постановено да се прѣдаде имущество, което се е намѣрвало въ незаконно владѣние;

3) когато, по прѣпирня за личенъ наемъ, наемательтъ, чрѣзъ рѣшението е обязанъ да пустне слугата или работника, който е у него; или на този послѣдния е прѣдоставено да се оттегли отъ наемателя;

4) когато ищецътъ прѣдстави залогъ и приеме върху си отговорностьта за загубитѣ, въ случай на измѣнение на рѣшението отъ окржжния сждъ, ако при това може да се прѣдполага, че отъ забавата, изпълнението ще стане послѣ невъзможно.

116. Мировиятъ сждия, като постанови резолюцията, записва я на книсо и я прочита на странитѣ.

117. Мировиятъ сждия, при прочитането, е длъженъ да обяви на странитѣ за правото имъ да обжалватъ рѣшението му прѣдъ окржжния сждъ, въ опрѣдѣления отъ закона за това срокъ, и за това, че въ случай на пропущане на тоя срокъ отъ тѣхъ, постановеното рѣшение ще встжпи въ законна сила.

118. Подиръ прочитането на резолюцията мировия сждия е длъженъ да изложи рѣшението въ окончателна форма не по-късно отъ три дни.

Digitized by Google

119. Рѣшението на мировия сѫдия, изложено въ окончателна форма, трѣбва да съдържа:

1) указване годината, мѣсецътъ и денътъ, когато е станало рѣшението;

2) имената, прѣзимената или прѣкоритѣ на странитѣ;

3) кратко изложение на обстоятелствата на дѣлото и на исканията на странитѣ;

4) съображенията, на които е то основано и повелителната му часть;

5) означение разноскитѣ по производството, които сѫ присѫдени на оправданата страна;

6) указване подлежи ли рѣшението на незабавно изпълнение;

7) указване на какво обжалване подлежи рѣшението и въ какъвъ срокъ;

8) подписътъ на мировиятъ сѫдия.

120. Мировиятъ сѫдия е длъженъ да дава прѣпись отъ рѣшението не по-късно отъ третия день, отъ врѣмето на подаването просба за това.

Глава IX.

За задочното рѣшение.

121. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Когато отвѣтника не се яви въ назначения срокъ, мировия сѫдия, по просбата на ищеца, постановява рѣшение, а когато не се яви ищеца, то отвѣтника може да иска да се прѣкрати дѣлото и да му се заплатятъ разноскитѣ и загубитѣ. Ищеца не се лишава отъ правото да възобнови дѣлото съ подаване молба за това. Ако ищеца не се яви, но е заявилъ писмено, че иска дѣлото да се гледа въ негово отсѫтствие, мировия сѫдия не прѣкратява дѣлото, а постановява рѣшение, което спрямо ищеца не се счита за задочно.

122. Съ задочното рѣшение мировия сѫдия присѫжда на ищеца само тѣзи искания, които той докаже.

---

[1]) *Старата чл. 121.* Когато отвѣтника не се яви въ назначения срокъ, мировия сѫдия, по просбата на ищеца, постановява рѣшение, а когато не се яви ищеца, то отвѣтника може да иска да се прѣкрати дѣлото и да му се заплатятъ разноскитѣ и загубитѣ. Но ищеца не се лишава отъ правото да възобнови дѣлото съ подаване на молба за това.

Digitized by Google

128. Ако мировия сждия узнае, по какъвто и да е начинъ, въ деньтъ на заседанието, че причината за неявяването на ищеца или на отвѣтника съ нѣкои непрѣодолими прѣпятствия, или че призовката за призоваването не е била на врѣме прѣдадена на отвѣтника, тогава отлага разрѣшението на дѣлото и назначава на странитѣ новъ срокъ за явяване, за което на явившата се страна обявява устно, а на неявившата страна се изпраща призовка.

При това, причинитѣ за такова отлагане трѣбва да бждатъ изложени въ протокола.

124. Отвѣтникътъ, който е пропустналъ назначения за явяване срокъ, но който е стигналъ въ сждътъ прѣди постановяването на рѣшението по същество на дѣлото, допуща се да даде устни обяснения. Постановеното слѣдъ това рѣшение не се счита задочно.

Чл. чл. 125, 126 и 127. *(Отмѣнени: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1])

Глава X.

За обжалване рѣшението на мировитѣ сждии.

128. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Рѣшенията на мировитѣ сждии, по искове, цѣната на които надминава сто лева или които не подлежатъ на оцѣнка, могатъ да се обжалватъ, по апелативенъ редъ, прѣдъ окржжнитѣ сждилища, въ двѣ недѣленъ срокъ отъ деня на произнасянето резолюцията, а по задочнитѣ рѣшения — отъ деня на съобщаването прѣписъ отъ тѣхъ. По искове, цѣната

---

[1]) *Стария чл. 125.* Въ продължение на двѣ недѣли отъ деня на съобщението прѣписа отъ задочното рѣшение на мировия сждия, по искове, цѣната на които не надминава сто лева, отвѣтника има право да подаде отзивъ.

Стария чл. 126. Слѣдъ приемането на отзива, задочното окончателно рѣшение се счита недѣйствително и дѣлото се връща въ положението, което е имало прѣди задочното рѣшение.

Стария чл. 127. Въ случай на второ неявяване на отвѣтника, постановява се второ окончателно задочно рѣшение, противъ което отзивъ се не допуща.

[2]) *Стария чл. 128.* Всичкитѣ рѣшения на мировитѣ сждии, по искове, цѣната на които надминава сто лева или които не подлежатъ на оцѣнка, могатъ да се обжалватъ, по апелативенъ редъ, прѣдъ окржжнитѣ сждилища, въ двѣ недѣленъ срокъ отъ деня на разглеждането имъ, а по задочнитѣ рѣшения — отъ деня на съобщаването прѣписъ отъ тѣхъ.

Digitized by Google

на които не надминава сто лева, рѣшенията на мировитѣ сѫдии сѫ окончателни и страннтѣ нматъ право да ги обжалватъ само по касационенъ редъ.

129. Прѣдявяване на нови искания не се допущатъ въ възивната жалба, но се допущатъ нови срѣдства за защита.

130. Възивната жалба се подава въ два екземпляра на този мирови сѫдия, който е рѣшилъ дѣлото.

131. Мировитъ сѫдии изпраща единъ екземпляръ отъ възивната жалба, съ всичкитѣ приложения и актове на производството въ окржжния сѫдъ не по-късно отъ три дни, отъ врѣмето на приемането ѝ, а другия екземпляръ изпраща съ призовка на противната страна.

Глава XI.

За частнитѣ производства.

132. Частни жалби противъ разпорежданията на мировия сѫдия се подаватъ отдѣлно отъ възива само въ слѣдующитѣ случаи:

1) за бавность;
2) за непримане искова молба;
3) за непримане възивна жалба;
4) жалби противъ опрѣдѣленията за обезпечение на искове или за прѣдварително изпълнение на рѣшенията.

133. Частнитѣ жалби се подаватъ въ седмодневенъ срокъ, отъ деня на съобщението прѣписъ отъ опрѣдѣлението на сѫдията, освѣнъ жалбитѣ за бавность, за подаването на които срокъ не се опрѣдѣлява.

134. Жалбитѣ за бавностьта на мировия сѫдия, или за отказване да приеме искова молба, или възивна жалба, се подаватъ въ окржжния сѫдъ, а другитѣ жалби — на мировия сѫдия, който ги прѣдставя, въ продължение на седемь дни отъ деньтъ на подаването на жалбата въ окржжния сѫдъ, заедно съ своитѣ обяснения.

135. Тѣзи жалби се разглеждатъ въ окржжния сѫдъ безъ призоваване на страннтѣ, но явившата се страна се допуща да даде устни обяснения.

Digitized by Google

Глава XII.

За реда на въззивното производство въ окржжнитѣ сждилища.

136. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.[1])* Неявяването на странитѣ въ заседанието на окржжния сждъ не спира разглеждането на дѣлото. Страната, която би се явила, се допуща да прѣдстави своитѣ обяснения въ отсжтствието на другата.

137. *(Отмѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.[2])*.

138. Разглеждането на дѣлото въ окржжния сждъ се открива съ прочитането на обжалваното рѣшение на мировия сждия и на подадената противъ него въззивна жалба. Подиръ това става устно състязание между странитѣ.

139. Прѣдседателя на сжда е длъженъ да склонява странитѣ на помирение.

140. Прокурора дава своето заключение въ всичкитѣ случаи, изброени въ чл. 265 отъ настоящия законъ.

141. Подиръ постановяването на резолюцията, прѣдседателя на сжда я прочита въ сжщото заседание. По дѣла сложни, той може да отложи прочитането ѝ до слѣдующето заседание.

142. Въ всичкитѣ случаи, за които не сж постановени въ прѣдидущитѣ членове особени правила, за производството на дѣлата по въззивенъ редъ въ окржжния сждъ, прилагатъ се правилата за производството прѣдъ мировитѣ сждии.

143. Рѣшенията на окржжния сждъ се считатъ окончателни и подлежатъ на изпълнение.

---

[1]) *Стария чл. 136.* Неявяването на едната страна въ заседанието на окржжния сждъ не спира разглеждането на дѣлото и приготвующата страна се допуща да прѣдстави устни обяснения.

[2]) *Стария чл. 137.* Ако не се явятъ и двѣтѣ страни, разглеждането на дѣлото се отлага за друго заседание, за което се и призовяватъ и двѣтѣ страни. Неявяването и на двѣтѣ страни въ второто заседание не спира разглеждането на дѣлото.

Digitized by Google

Глава VIII.

За законната сила на рѣшенията и за тѣхното изпълнение.

144. *(Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) За влѣзли въ законна сила се признаватъ слѣдующитѣ рѣшения:

1) рѣшенията на мировитѣ сѫдии по дѣла, на които цѣната не надминава сто лева;

2) рѣшенията на мировитѣ сѫдии по дѣла отъ по-голѣма сума или по искове, които не подлежатъ на оцѣнка, ако не е подадена възивна жалба въ установения срокъ;

3) рѣшенията на окржжния сѫдъ, постановени по възивенъ редъ срѣщу рѣшенията на мировитѣ сѫдии.

145. *(Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) По рѣшението на мировия сѫдия, което е влѣзло въ законна сила, или което подлежи на прѣдварително изпълнение, мировия сѫдия, по желанието на страната, дава й изпълнителенъ листъ веднага слѣдъ произнасянето резолюцията, а по рѣшенията, постановени отъ окржжния сѫдъ по възивенъ редъ — щомъ се прѣдстави прѣписъ отъ резолюцията на окржжния сѫдъ.

146. Всичкитѣ прѣпирни, които възникватъ по изпълнението, се разрѣшаватъ отъ този мирови сѫдия, въ околията на когото се изпълнява рѣшението.

147. Недоумѣнията, които възникватъ при изпълнението на рѣшението, относително смисъльта му, разрѣшаватъ се отъ мировия сѫдия, който го е постановилъ.

---

[1]) *Старий чл. 144.* За влѣзли въ законна сила се признаватъ слѣдующитѣ рѣшения на мировия сѫдия:

1) рѣшенията по дѣла, на които цѣната не надминава сто лева;

2) рѣшенията по дѣла отъ по-голѣма сума или по искове, които не подлежатъ на оцѣнка, ако не е подадена възивна жалба въ установения срокъ.

[2]) *Старий чл. 145.* По рѣшението на мировия сѫдия, което е влѣзло въ законна сила или което подлежи на прѣдварително изпълнение, мировия сѫдия, по желанието на страната, дава й изпълнителенъ листъ.

Digitized by Google

Глава XIV.

За сждебнитѣ разноски.

148. *(Измѣнен: З. 6 февруарий 1896 г.*[1]) Производството у мировитѣ сждии по дѣла, стойностьта на които не надминава сто лева, се освобождава отъ сждебни и канцелярски мита и отъ плата за призовки, а отъ всичкитѣ входящи и изходящи книжа по тия дѣла се взема гербовъ сборъ, съгласно закона за гербовия сборъ.

Всичкитѣ останали дѣла, подсждни на мировия сждия, стойностьта на които надминава сто лева, подлежатъ на сждебно мито въ размѣръ на 1% отъ стойностьта на иска, което мито се внася въ гербови марки и се залѣпва върху исковата молба.

Относително сждебнитѣ и канцелярскитѣ мита и бернитѣ по тия дѣла се прилагатъ прѣдписанията на чл. чл. 755—762 и 769—779.

Ако исковата молба е прѣдявена устно (чл. 24), съставляющитѣ сждебното мито гербови марки се залѣпватъ при мѣстото въ книгата, въ която е записана исковата молба.

Книга втора.

За производството въ окржжнитѣ сждилища.

Глава I.

За подсждностьта.

149. На окржжниятъ сждъ, като на първа инстанция, съ подсждни всичкитѣ граждански и търговски исковe, които неподлежатъ на вѣдомството на мировитѣ сждии и на другитѣ особни сждилища.

150. Искътъ, по общо правило, се прѣдявява въ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който отвѣтника има постоянното си мѣстожителство. Отъ това правило се изключаватъ първично показанитѣ

---

[1]) *Старий чл. 148.* Производството у мировитѣ сждии се освобождава отъ сждебни и канцелярски мита и отъ плата за призовки, а отъ всичкитѣ входящи и изходящи книжа, се взема гербовъ сборъ, съгласно съ закона за гербовия сборъ.

Digitized by Google

въ закона случаи, въ които за подсъдността съ установени особени правила.

Граждански искъ за врѣди и загуби, причинени отъ прѣстжпно дѣяние, заявенъ отдѣлно отъ углавното дѣло въ гражданския съдъ, се прѣдявява по мѣстоизвършването на прѣстжпното дѣяние или по мѣстожителството на обвиняемото лице.

151. Постоянното мѣстожителство се счита тамъ, гдѣто лицето, по своитѣ занятия, заплатъ, или по своето имущество, както и по гражданската си служба, има осѣдлость или домашно обзавеждение.

152. За военнитѣ лица, относително подсъдността, за постоянно мѣстожителство се счита мѣстото за постоянното квартируване.

Това правило не се прилага и за такива военни лица, които само отслужватъ военната тегоба или които не могатъ да имать самостоятелно мѣстожителство.

153. Жената, догдѣто не е развѣдена отъ мажа си, относително подсъдността, за мѣстожителство има мѣстожителството на мажа.

Законнитѣ дѣца, относително подсъдността, имать за мѣстожителство онова на бащата, а незаконороденитѣ — мѣстожителството на майката.

154. Ако отвѣтника, по родъть на занятието си, не живѣе постоянно на едно мѣсто, но има осѣдлость въ разни мѣста, то ищеца може да прѣдяви искъ си въ едно отъ тѣзи мѣста, гдѣто той смари отвѣтника.

155. Исково, възникнали отъ договоръ, въ който е условено мѣстото за изпълнението му, или отъ договоръ, който, по свойството на обязателството, може да се изпълни само въ опрѣдѣлено мѣсто, се прѣдявяватъ въ мѣстния, по изпълнението на договора, съдъ.

156. Искъ противъ отвѣтникъ, който се намира въ отъ прѣдѣлитѣ на държавата, или на когото мѣстожителството е неизвѣстно на ищеца, се прѣдявява по мѣстото, гдѣто се намира недвижимия му имотъ; ако ли отвѣтникъть нѣма недвижимъ имотъ, или е неизвѣстенъ за ищеца, то послѣдния може да начене искъ си или по мѣстото, гдѣто знае, че напослѣдне е живѣлъ отвѣтника, или по мѣстоизвършването или мѣстоизпълнението на обязателството, изъ което е възникналъ искъ, или най-сетнѣ по мѣстото, гдѣто той самъ живѣе.

Digitized by Google

157. Ответника, който е привлѣченъ на сждъ, по горния (156) членъ, може да поиска да се прѣнесе дѣлото му въ сжда, въ окржга на който той има постоянното си мѣстожителство въ княжеството.

158. Всѣкакви искове, които се отнасятъ до недвижими имоти, се прѣдявяватъ въ мѣстото, гдѣто се намиратъ тия имоти.

159. Искове за причиненитѣ по какъвто и да е начинъ на недвижимъ имотъ, или на неговитѣ движими и недвижими принадлежности, врѣди и загуби, се прѣдявяватъ по мѣстонахождението на този имотъ.

160. Всѣкакви искове, възникнали отъ договори, обезпечени съ ипотека, се прѣдявяватъ отъ лицата, въ полза на които е установена тя, въ онзи сждъ, въ окржга на който се намира ипотекирания имотъ.

161. Искове за наслѣдство, прѣпирни на наслѣдници, както по между си, така и противъ истинността и дѣйствителността на завѣщания, а така сжщо и искове за дѣлба на наслѣдство, се прѣдявяватъ въ онзи сждъ, въ окржга на който се е открило наслѣдството. Въ сжщия сждъ се прѣдявяватъ искове къмъ незаетото наслѣдство въ лицето на попечителя му, когато се нѣма прѣдъ видъ встжпивши въ владѣние наслѣдници.

162. Искове срѣщу дѣлба на наслѣдство се прѣдявяватъ въ онзи сждъ, при който дѣлбата е била извършена.

163. Искъ, който се отнася до отвѣтници, които живѣятъ въ разни сждебни окржзи, или до недвижими имоти, находящи се въ разни окржзи, се прѣдявява, по усмотрѣнието на ищеца, въ кое и да е отъ сждилищата, на което може да бжде подсждно дѣлото

164. Искъ, който се отнася до съвокупность на имуществата отъ движимъ и недвижимъ имотъ, прѣдявява се, по усмотрѣние на ищеца, или въ сжда, въ окржга на който се намира недвижимия имотъ, или по мѣстожителство на отвѣтника.

165. Искове срѣщу държавното съкровище се прѣдявяватъ въ онзи сждъ, въ окржга на който се намиратъ учрѣжденията, които сж опрѣдѣлени да прѣдставляватъ държавното съкровище прѣдъ сждилището.

Digitized by Google

166. Искове противъ компании, общества и дружества се прѣдявяватъ въ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който се намира тѣхното управление или фирма; а по договори, заключени съ тѣхнитѣ мѣстни контори или агенти, исковетѣ могатъ да се прѣдявяватъ и по мѣстото, гдѣто се намиратъ тия контори и агенти.

167. По прѣпирни на съдружници между себе си за неизпълнение на договоръ или за взаимни смѣтки по неговото изпълнение, а така сжщо по искане на участници и частни лица къмъ дружества или компании, които сж прѣкратили своитѣ дѣйствия, исковетѣ се прѣдявяватъ въ онзи сждъ, въ окржга на който се намира или се е намирало дружеството или компанията, прѣди почването на прѣпирнята.

168. Искове, които възникватъ изъ отношения по управлението на имоти и се възбуждатъ отъ собственика на имота срѣщу управляющия, или пъкъ отъ управляющия срѣщу собственика, се прѣдявяватъ въ онзи окржженъ сждъ, гдѣто е дѣйствувало управлението.

169. Всичкитѣ искове противъ несъстоятеленъ длъжникъ се прѣдявяватъ въ онзи сждъ, при който се произвожда дѣлото за неговата несъстоятелность.

170. Дѣлата на чужденци, било по между имъ, било по между тѣхъ и български поданици, се разглеждатъ и рѣшаватъ по мѣстнитѣ закони, до колкото тѣ не сж измѣнени отъ капитулацийтѣ.

171. Насрѣщния искъ е подсжденъ на онзи сждъ, въ който е прѣдявенъ първоначалния искъ, ако само той по родътъ си не е подсжденъ на другъ сждъ.

172. Когато сключватъ договоръ, странитѣ могатъ да опрѣдѣлятъ единъ първостепенъ сждъ, въ който ще прѣдявяватъ прѣпирнитѣ, които би възникнали по между имъ по този договоръ и по изпълнението му.

173. По всички дѣла, съ изключение на онѣзи за недвижими имоти, странитѣ могатъ, по взаимно съгласие, да избератъ за разрѣшение на прѣпирнята си и ще онзи окржженъ сждъ, комуто дѣлото е подсждно по общия редъ за подсждностьта.

Digitized by Google

Глава II.

За прѣрѣканията за подсѫдность и реда на тѣхното разрѣшение.

§ I. Прѣрѣкания между сѫдебнитѣ учрѣждения.

174. Всѣко сѫдебно мѣсто само си рѣшава: подлежи ли прѣдявения искъ на неговото вѣдомство, и въ никакъвъ случай то не бива да прѣдставя на по-горѣнъ сѫдъ да му разрѣши съмнѣнията.

175. Прѣрѣкания за подсѫдность между окржжни сѫдилища се разрѣшаватъ отъ онзи апелативенъ сѫдъ, въ вѣдомството на който тѣ се намиратъ.

176. Прѣрѣкания за подсѫдность между окржжни сѫдилища, които стоятъ въ вѣдомството на ра ни апелативни сѫдилища, се разрѣшаватъ отъ онзи апелативенъ сѫдъ, въ чието вѣдомство дѣлото е възникнало първоначално.

177. Дѣла за прѣрѣкания възникватъ само по жалба, подадена отъ една отъ странитѣ срѣщу окржжния сѫдъ, който попослѣ е приелъ или отказалъ да разгледа дѣлото; при жалбата се прилагатъ прѣписи отъ опрѣдѣленията на онѣзи сѫдилища, въ които е възникнало прѣрѣканието за подсѫдность.

178. Прѣписъ отъ жалбата се съобщава на противната страна, и въ по-нататъшния ходъ на работата се пазятъ правилата, установени за частни жалби, а между това, производство въ сѫда отъ първа степенъ, се спира.

179. Прѣрѣканията за подсѫдность се разрѣшаватъ въ общо събрание на апелативния сѫдъ, слѣдъ като се изслуша заключението на прокурора.

180. Жалба срѣщу опрѣдѣлението на апелативния сѫдъ се подава въ двенедѣленъ срокъ, отъ деня на съобщение опрѣдѣлението.

181. Дѣла за прѣрѣкания между апелативни сѫдилища или между апелативно и окржжно сѫдилища, се разрѣшаватъ отъ върховния касационенъ сѫдъ по сжщия родъ, по който се разрѣшаватъ прѣрѣканията между сѫдилищата отъ първа степень.

Digitized by Google

§ II. *Прѣрѣкания между сѫдебни и други правителствени учрѣждения.*

182. Всѣко съмнѣние за това: подлежи ли възникналото въ сѫда дѣло на разглеждане отъ сѫдебнитѣ или отъ други правителствени учрѣждения, се разрѣшава отъ сѫда, отъ който зависи да приеме дѣлото или да признае, че то неподлежи на сѫдебно разглеждане.

183. Срѣщу опрѣдѣленията на сѫда, за които се говори въ горния (182) членъ, се допущатъ частни жалби, отдѣлно отъ възива.

184. Никое правителствено мѣсто или лице нѣма право да приеме да разглежда такова дѣло, което се вече разглежда въ сѫдебно учрѣждение, прѣди да се унищожи производството на послѣдното отъ по-горната сѫдебна инстанция.

185. Правителственото мѣсто или лице, като признае, че дѣлото, което сѫдътъ е приелъ да разглежда, е подсѫдно нему, съобщава за това на сѫда, чрѣзъ състоящия при него прокуроръ, като покаже и основанията по които мисли, че дѣлото е подсѫдно нему.

186. Въ показания въ прѣдидущия членъ случай, както и въ случая, когато се подава жалба отъ частно лице, дѣлото постжива на разглеждане въ апелативния сѫдъ, а въ това врѣме производството въ сѫда, дѣто е възникнало прѣрѣканието, се спира до разрѣшаване на послѣдното; но сѫдътъ може въ такъвъ случай да вземе установенитѣ отъ закона мѣрки за обезпечение на иска.

187. Апелативния сѫдъ разглежда дѣлата по прѣрѣкания, възникнали между сѫдебнитѣ и административнитѣ учрѣждения, въ общо събрание.

188. Рѣшенията на апелативния сѫдъ по прѣрѣкания, възникнали между сѫдебни и административни учрѣждения, сѫ окончателни; но ако прѣрѣканието е възбудено въ самия апелативенъ сѫдъ, то дѣлото може да се прѣнесе въ касационния сѫдъ, но редътъ, показанъ въ чл. 185.

189. Въ върховния касационенъ сѫдъ, въпроситѣ за прѣрѣкание между сѫдебнитѣ и административнитѣ учрѣждения се разглеждатъ въ общо събрание, а въ случай на прѣрѣкания между гражданскитѣ сѫдебни учрѣждения и военнитѣ или духовни сѫдилища, — по сѫщия редъ, слѣдъ надлежащето сношение съ военния министръ или съ министра на външнитѣ работи и изповѣданията.

Digitized by Google

Глава III.

За прѣдявяването на искъ.

190. Подаване на искова молба въ компетентния за разглеждането ѝ сждъ и по установенитѣ отъ закона форми, прѣкъсва течението на давностьта и прави да текатъ поисканитѣ лихви.

191. Иска се прѣдявя чрѣзъ подаване въ сжда искова молба, изложена писмено, която трѣбва да съдържа:

1) означаване сждътъ, въ който молбата се подава;

2) името, прѣзимето, прѣкора, подданството, занятието и мѣстожителството на странитѣ;

3) означаване цѣната на иска, съ изключение на онѣзи искове, които не подлежатъ на оцѣнка;

4) изложение обстоятелствата на дѣлото, изъ които иска произтича;

5) *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]). Посочване доказателствата и законитѣ, на които иска се основава; ако иска се основава на свидѣтелски показания, то да се покажатъ точно имената и мѣстожителството на свидѣтелитѣ; ако ли на писмени документи, ненаходящи се въ негово владѣние, дознание, огледъ, или експертиза, то да бждатъ изрично указани. Документитѣ, находящи се въ владѣнието на ищеца, трѣбва да бждатъ приложени въ оригиналъ и надлежно количество прѣписи;

6) просителенъ пунктъ, който да заключава искането на ищеца, т. е, да се покаже за какво ищеца моли сжда да постанови рѣшение;

7) означаване на всичкитѣ приложения, които се прѣдставятъ въ сжда при исковата молба, и

8) *(Новъ п.: 3. 7 мартъ 1897 г.)* ако ищеца живѣе вънъ отъ града, гдѣто се намира окржжния сждъ, избиране мѣстожителство въ този градъ и посочване на лице, на което да се врѣчатъ всичкитѣ призовки и съобщения до края на процеса, въ всички сждебни инстанции.

192. Искове, които произтичатъ отъ разни основания, не трѣбва да се съединяватъ въ една искова молба, макаръ тѣ да се

[1]) *Отмѣна п. 5.* Посочване доказателствата и законитѣ, на които иска се основава; ако ищеца се основава на свидѣтелски показания, то да се покажатъ имената и мѣстожителството на свидѣтелитѣ.

Digitized by Google

отнасять къмъ едно и сжщо лице. По всѣки отдѣленъ искъ трѣбва да се подава отдѣлна искова молба.

193. Исковата молба трѣбва да бжде подписана отъ ищеца, или отъ опълномощеното отъ него лице. Когато ищеца е неграмотенъ или болѣнъ, то молбата, вмѣсто него, може да се подпише отъ друго лице, на което той довѣри, като се покаже и причината, вслѣдствие на която ищеца не е подписалъ молбата.

194. Молбитѣ трѣбва да бждатъ написани на български языкъ; подписа върху тѣхъ може да бжде написанъ и на чуждъ языкъ, но трѣбва да бжде написанъ и на български языкъ.

195. Исковата молба може да бжде подадена въ сжда лично отъ ищеца, или отъ негово довѣрено лице, или пъкъ може да бжде пратена въ сжда по пощата.

196. При исковата молба се прѣдставятъ:

1) първообразнитѣ документи, на които ищеца основава своя искъ или прѣписи, или извлѣчения отъ тѣхъ;

2) прѣводи отъ писанитѣ на чуждъ языкъ документи;

3) пълномощието, когато молбата се подава отъ повѣреникъ;

4) сждебнитѣ разноски, и

5) прѣписи отъ исковата молба и отъ всичкитѣ приложени къмъ нея документи, споредъ числото на отвѣтницитѣ по дѣлото, завѣрени съ подписа на ищеца, или съ подписа на лицето на което той, по неграмотность или по болѣсть, довѣри подписването.

197. Относително прѣдставянето на документитѣ се пазятъ долнитѣ правила:

1) въ исковата молба трѣбва да се забѣлѣжи, какви именно документи и приложения се прѣдставятъ съ нея;

2) вмѣсто първообразнитѣ документи ищеца има право да прѣдстави прѣписи отъ тѣхъ, които да сж засвидѣтелствувани по установения редъ, или пъкъ отъ самия ищецъ (чл. 196, п. 5);

3) вмѣсто обширни документи, както смѣтни книги, регистри и други такива, позволено е да се прѣдставятъ извлѣчения само отъ онѣзи мѣста, върху които е основано правото на ищеца;

4) страната, която нѣма възможность по нѣкои прѣпятствия да прѣдстави нито първообразнитѣ документи, на които тя се основава въ молбата си, нито прѣписи отъ тѣхъ, длъжна е да изложи

Digitized by Google

въ молбата си тѣхната сѫщность и да обясни прѣпятствията, вслѣдствие на които документитѣ не сѫ могли да бждатъ прѣдставени.

198. Всичкитѣ разпореждания по постѫпилитѣ въ сѫда молби се правятъ отъ прѣдсѣдателя на сѫда възъ основание на долуизложенитѣ правила.

199. Молбата се повръща:

1) когато въ нея не е означено именно отъ кого и противъ кого се прѣдявява иска;

2) когато тя е подадена не отъ самия ищецъ, а отъ друго лице, въ качество на неговъ прѣдставитель, което не прѣдставлива при молбата надлежното пълномощно;

3) *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) когато отъ молбата не се вижда какво иска ищеца, или не сѫ посочени доказателствата, на които основава иска си;

4) когато не е показана цѣната на иска, освѣнъ случаитѣ, когато тя не може да се опрѣдѣли, и

5) когато въ молбата сѫ помѣстени оскърбителни думи.

200. Въ всичкитѣ, показани въ чл. 199, случаи, молбата се повръща на молителя, заедно съ всичкитѣ прѣдставени при нея приложения, съ обявление, въ което му се обясняватъ причинитѣ за възвръщането на молбата. На присѫтствующия молитель молбата се повръща непосрѣдствено, а на отсѫтствующия, молбата се изпраща чрѣзъ разсилния или по пощата.

201. Молбата се оставя безъ движение, до като се приематъ отъ ищеца допълнителнитѣ приложения или свѣдѣния:

1) когато мѣстожителството на отвѣтника е показано неясно, или пъкъ никакъ не е показано, а освѣнъ това не е обяснено, че то е неизвѣстно на ищеца;

2) когато молбата, прѣписитѣ отъ нея или прѣписитѣ отъ документитѣ, не сѫ облѣпени съ надлежащитѣ гербови марки;

3) когато при молбата не се намиратъ упоменатитѣ въ нея приложения;

4) когато не сѫ прѣдставени потрѣбното число прѣписи, които трѣбва да се врѫчатъ на противната страна;

5) когато не сѫ приложени, или сѫ приложени, не напълно сждебнитѣ разноски;

---

[1]) *Отмѣна т. 8.* Когато отъ молбата не се вижда какво иска ищеца.

Digitized by Google

6) *(Новъ т.: 3. 7 мартъ 1897 год.)* когато не е показано лице, живущe въ мѣстонахождението на съда, на което ще се връчватъ призовкитѣ и съобщенията, и

7) когато не е означено мѣстожителството на молителя.

202. Въ означенитѣ първи пет пункта отъ чл. 201 случаи, на ищеца се съобщава, чрѣзъ обявление, че молбата му се оставя безъ движение, като се посочатъ и опущенията, по които не може да й се даде ходъ по установения редъ.

Въ обявлението се назначава на ищеца едномѣсеченъ срокъ, считанъ отъ деня на връчването му, а ако сж нѣколко истци, то отъ деня на най-послѣдното връчване обявлението на когото и да е отъ истцитѣ, за да прѣдстави потрѣбнитѣ приложения и свѣдѣния. Връчването на обявлението става по указания, въ чл. 200, редъ.

203. Ако въ исковата молба не бѫде означено мѣстожителството на молителя, то, за оставяне безъ движение молбата му, залѣпя се обявление, въ опрѣдѣленото за това въ сѫдилището мѣсто, въ продължение на единъ мѣсецъ, а самата молба се оставя въ канцеларията, до като се яви молителя.

Ако се яви въ това врѣме, на молителя се дава прѣдвидѣния въ чл. 202 единъ мѣсеченъ срокъ, за да прѣдстави потрѣбнитѣ приложения и съдѣния.

204. Подиръ изтичането на едномѣсечния срокъ, исковата молба се повръща на молителя съ ново обявление, заедно съ всичкитѣ прѣдставени при нея приложения и дѣлото може да бѫде възобновено само като се подаде друга искова молба.

205. Противъ разпорежданията на прѣдсѣдателя на сѫда за повръщането молбата на ищеца (чл. чл. 199 и 204), може да се подаде жалба въ апелативния сѫдъ въ едномѣсеченъ срокъ, считанъ отъ деня на връчването обявлението за повръщане молбата.

206. Слѣдъ като постѫпи въ сѫда искова молба, прѣдсѣдателя на сѫда възлага на едного отъ членоветѣ на сѫда да наблюдава за дѣлото, като докладчикъ, а молбата и находящитѣ се при нея приложения прѣдава за пазене въ канцеларията на сѫда, гдѣто тѣ, както и всичкитѣ книжа, които ще постѫпятъ, могатъ да бѫдатъ разглеждани отъ странитѣ.

Digitized by Google

Глава IV.

За цѣната на иска.

207. За цѣна на иска се счита показаната въ исковата молба сума.

208. Цѣната на иска се опрѣдѣля:

1) въ паричнитѣ искове — съ сумата на капитала, като се прѣсмѣтнатъ и лихвитѣ до деня на прѣдявяването на иска, ако такива се търсятъ;

2) въ исковетѣ за право на собственость върху недвижими имоти — съ първоначално показаната цѣна отъ ищеца, когато тя не е била оспорена отъ отвѣтника въ първото му обяснение прѣдъ сѫда;

3) въ исковетѣ на нѣколко лица, които търсятъ припадающитѣ имъ се части отъ нѣщо общо — съ сумата на всичкитѣ искани части;

4) въ исковетѣ за право, което не се ограничава съ срокъ или е до животъ — съ десеть годишната сума на платкитѣ, и

5) въ исковетѣ, които имать за прѣдметъ срочно право за получаване на платки — съ сумата на всичкитѣ платки, които се искатъ.

209. Когато се случи прѣпирня за показаната, въ исковата молба, цѣна на иска, или когато сѫда по свое усмотрѣние намѣри за нуждно, тя се опрѣдѣля отъ вѣщи люди, въ назначения отъ сѫда срокъ.

Ако ли иска е за недвижимъ имотъ, то цѣната му не може да бѫде по-долна отъ показаната въ емлячнитѣ книги.

Глава V.

За прѣдварителното подготвяне на дѣлото и избиране сѫдебно мѣстожителство.

210. (*Измѣнѣнъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Слѣдъ като постѫпи исковата молба въ сѫда, прѣдсѣдателя прави разпорѣждания да се врѣчатъ на отвѣтника прѣписитѣ отъ исковата молба и другитѣ документи, каквито има.

[1]) *Старата чл. 210.* Слѣдъ като постѫпи исковата молба въ сѫда, прѣдсѣдателя прави разпорѣждане да се врѣчатъ на отвѣтника прѣписитѣ отъ исковата молба и другитѣ документи, каквито има, и да се призоватъ странитѣ и другитѣ лица по дѣлото съ призовки.

Digitized by Google

211. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Прѣписитѣ отъ исковата молба и отъ другитѣ документи се пращатъ на отвѣтника, въ показаното му, въ исковата молба, дѣйствително мѣстожителство, съ особена призовка.

212. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Слѣдъ получване на исковата молба отвѣтника е длъженъ да подаде въ сжда писменъ отговоръ на исковата молба, не по-късно отъ единъ мѣсецъ, ако живѣе въ града, гдѣто се намира сжда, два мѣсеца, ако живѣе другадѣ въ княжеството и три мѣсеца, ако мѣстожителството му е неизвѣстно или живѣе въ странство.

213. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Въ своя отговоръ отвѣтника е длъженъ, между друго, да каже ясно, признава ли или отхвърля искането на ищеца и обстоятелствата, на които тѣзи искания сж основани; да наложи обстоятелствата на които основава своитѣ възражения и да прѣдстави и посочи на доказателствата и законитѣ, които ги подкрѣпятъ, да прѣдяви всичкитѣ отводи, които има да направи, както и своитѣ насрѣщни искания или заявления за привличане на трети лица къмъ дѣлото.

Освѣнъ това, ако отвѣтника не живѣе въ града, гдѣто се намира сжда, той е длъженъ да окаже лице, живущо въ този градъ, на което да се прѣдават всичкитѣ съобщения и призовки, които се отнасятъ до него. Ако не направи това, слѣдъ изтичането

---

[1]) *Стария чл. 211.* Прѣписитѣ отъ исковата молба и отъ другитѣ документи се пращатъ на отвѣтника, въ показаното му, въ исковата молба, мѣстожителство, съ особена призовка.

[2]) *Стария чл. 212.* Призовката, съ която се призоваватъ странитѣ и другитѣ лица по дѣлото на сждъ, се състави въ два екземпляра. Въ нея се бѣлѣжи:

1) кой се вика на сждъ и по чия молба;
2) прѣдмета на иска;
3) въ кой сждъ се призовава да се яви;
4) дена и, ако трѣбва, часътъ на явяването;
5) членоветѣ отъ закона, въ който се опрѣдѣлятъ послѣдствията отъ неявяването.

Призовката трѣбва да бжде подписана отъ прѣдсѣдателя на сжда.

[3]) *Стария чл. 213.* Призовкитѣ отъ сжда се врѣчватъ чрѣзъ сждебния разсиленъ ако призовваемитѣ лица имать мѣстожителство въ града, гдѣто се намира сжда, или чрѣзъ окражния управитель или околийския началникъ, ако тѣ имать мѣстожителство вънъ и далечъ отъ тоя градъ.

Digitized by Google

срока на писмения отговоръ, призовкитѣ и съобщенията ще се оставятъ въ канцеларията на сжда, прибавени къмъ дѣлото, и ще се считатъ за врѫчени.

214. *(Изм.мѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1] Прѣписи отъ отговора на отвѣтника и отъ приложенитѣ документи се съобщаватъ на ищеца. Слѣдъ това прѣдсѣдателя прави разпореждане за насрочване дѣлото въ сждебно заседание.

215. *(Изм.мѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Ако отвѣтника пропустне срока за подаване отговоръ, дѣлото сжщо се насрочва за разглеждане въ сждебно заседание.

216. *(Изм.мѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Указанитѣ отъ странитѣ адреси на лица за сждебнитѣ съобщения, споредъ чл. 191, п. 8 и 213, ал. II, иматъ сила за всичкото врѣме до свършването на процеса въ сждебнитѣ инстанции, но странитѣ не се лишаватъ отъ правото да ги замѣняватъ въ всѣко врѣме съ други адреси на лица, живущи въ града на надлежния сждъ.

До получването въ сжда на подобно увѣдомление за направеното промѣнение, всички направени вече съобщения сж валидни. Отсѫтствието отъ града на посоченото лице, или отказването му да получи призовката или съобщението, не врѣди за да се считатъ тѣ валидно извършени.

Апелативнитѣ сждилища, въ случаитѣ, когато страната не си е избрала мѣстожителство въ седалищния имъ градъ, изпращатъ призовкитѣ въ окржжнитѣ сждилища, за врѫчване чрѣзъ сждебнитѣ разсилни по първоначално указания адресъ.

---

[1]) *Стария чл. 214.* На отвѣтникъ, който живѣе вънъ изъ княжеството и на когото мѣстожителството е показано отъ ищеца, призовката му се праща чрѣзъ министерството на външнитѣ работи.

[2]) *Стария чл. 215.* Призовката се дава въ ржцѣтѣ на самото призовяемо лице; ако ли сждебния разсилень не го завари у дома му, той прѣдава призовката на кѫщитѣ му или на оногози, който му гледа имуществото или кѫщата; ако не намѣри ни едно отъ послѣднитѣ, то прѣдава призовката на единого отъ съсѣдитѣ му, който приеме да прѣдаде призовката и да даде за това подписъ.

[3]) *Стария чл. 216.* Призовката може да бѫде врѫчена на призовяемото лице и вънъ отъ домътъ му.

Digitized by Google

Глава VI.

За призоваване на сѫдъ.

I. Чрѣзъ призовка.

217. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Слѣдъ като се насрочи дѣлото, прѣдсѣдателя прави разпорѫждане за призоваването странитѣ съ призовки, по рода указанъ по-долу. Призовката трѣбва да бѫде врѫчена най-малко три дни прѣди деня на разглеждане на дѣлото, ако страната или повѣреника живѣе въ града, гдѣто се намира сѫда, и 10 дни по-рано, ако тѣзи лица не живѣятъ въ града.

218. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Призовката, съ която се призоваватъ странитѣ и другитѣ лица по дѣлото на сѫдъ, се съставлява въ два екземпляра. Въ нея се бѣлѣжи:

1) кой се вика на сѫдъ и по чие искане;

2) прѣдмета на иска;

3) въ кой сѫдъ се призовава да се яви;

4) деня и часътъ на явяването, и

5) членоветѣ отъ закона, въ който се опрѣдѣлятъ послѣдствията отъ неявяването. Призовката трѣбва да бѫде подписана отъ прѣдсѣдателя на сѫда, или отъ едного отъ членоветѣ.

219. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Призовкитѣ се врѫчватъ чрѣзъ сѫдебенъ разсиленъ на призоваемитѣ лица, ако иматъ мѣстожителството си въ града, гдѣто се намира сѫда, или на указанитѣ лица, ако странитѣ живѣятъ вънъ отъ града.

---

[1]) *Стария чл. 217.* Когато призовката се прѣдава на призоваемото лице не лично, а чрѣзъ другиго, сѫдебния разсиленъ прилѣпя прѣписъ отъ призовката съ подписа си: въ града — на кѫщата на полицейското управление, а въ селата, — на кѫщата, гдѣто се помѣщава общинското управление.

[2]) *Стария чл. 218.* Ако се случи да се не намѣри нито едно отъ показанитѣ въ чл. 215 лица, врѫчителя, независимо отъ измѣнението на изложеното въ чл. 217 правило, оставя екземпляръ отъ призовката да се прѣдаде на призоваемото лице: въ градоветѣ — у полицейския чиновникъ на надлежния участъкъ, а по селата — у мѣстното селско управление.

[3]) *Стария чл. 219.* Когато се прѣдава призовката, на нея се забѣлѣжва врѣмето кога е прѣдадена, а другия екземпляръ на призовката, подписанъ отъ приемача, съ бѣлѣжка кога я е приелъ, се прѣдставя въ сѫда. Ако онзи, който приема призовката, не може или не иска да даде подписъ, това се бѣлѣжи и на двата екземпляра на призовката и се записва, кога и кому е тя врѫчена и защо нѣма подписъ отъ оногозъ, който я е приелъ.

Digitized by Google

Исковитѣ просби се съобщаватъ на отвѣтника по сѫщия редъ, ако живѣе въ града, а ако живѣе вънъ, съобщава се чрѣзъ общинското управление на мѣстожителството му.

220. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) На отвѣтника, който живѣе вънъ отъ княжеството и на когото мѣстожителството е показано отъ ищеца, призовката за съобщаване исковата просба се изпраща чрѣзъ министерството на външнитѣ работи, а всичкитѣ послѣдующи призовки и съобщения по адреса, указанъ споредъ ал. II отъ чл. 213.

221. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Призовката се дава въ ржцѣтѣ на самото призоваемо лице; ако ли съдебния разсиленъ не го завари у дома му, той прѣдава призовката на кѫщинтѣ му, или на оногози, който му гледа имуществото или кѫщата; ако не намѣри ни едного отъ послѣднитѣ, то прѣдава призовката на едного отъ съсѣдитѣ му, който приеме да прѣдаде призовката и да даде за това подписъ. Ако има адвокатъ по заведено вече дѣло, той получава призовката на оная отъ странитѣ, на която е повѣреникъ.

222. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Призовката може да бѫде врѣчена на призоваемото лице и вънъ отъ домътъ му.

223. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[4]) Когато призовката се прѣдава на призоваемото лице не лично, а чрѣзъ другиго, съдебния разсиленъ прилѣпя прѣписъ отъ призовката съ подписа си: въ града — на кѫщата на полицейското управление, а въ селата — на кѫщата, гдѣто се помѣщава общинското управление.

---

[1]) *Стария чл. 220.* Съдебния разсиленъ или врѣчителя въобще, когато врѣчва призовка на неграмотно лице, или въ случай, че призоваемото лице или домашнитѣ му отказватъ да приематъ призовката, приглася единъ или двама свидѣтели, или мѣстни полицейски служители въ качеството на свидѣтели и отбѣлѣжва имената на тия свидѣтели върху призовката.

[2]) *Стария чл. 221.* Въ исковетѣ срѣщу учрѣждения, общини, общества или нѣкое дружество, призовката се врѣчва на тѣхния прѣдставитель; а ако той се не намѣри, то призовката се врѣчва на друго служащо у тѣхъ лице.

[3]) *Стария чл. 222.* Въ исковетѣ срѣщу лице, което е обявено за несъстоятелно, призовката се врѣчва на единого отъ синдицитѣ на несъстоятелността.

[4]) *Стария чл. 223.* Въ случай, че стане призоваването по погрѣшно посочване отъ ищеца мѣстожителството на отвѣтника, то прѣдсѣдателя на сѫда обявява на ищеца за откритата погрѣшка и ищеца може да помоли за ново призоваване на отвѣтника, като покаже мѣстожителството му, а прѣдишното се признава за недѣйствително. Разноскитѣ по първото призоваване се възлагатъ върху ищеца и не могатъ да се взискатъ отъ отвѣтника.

Digitized by Google

Заедно съ това, лицето, което врѣчва призовката, залѣпя на вратата на жилището или завѣдението му обявление за това прѣдаване и същоврѣменно не възможность увѣдомява устно за същото и съсѣдитѣ. Призовката, съобщена по този редъ, съ обозначение, че сѫ спазени тѣзи правила и сѫ изпълнени, се смѣта за врѣчена дори тогава, когато обявлението би било отпослѣ поврѣдено или скъсано.

224. (*Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Когато се прѣдава призовката, на нея се забѣлѣжва врѣмето кога е прѣдадена, а другиятъ екземпляръ на призовката, подписанъ отъ приемача, съ бѣлѣжка кога я е приелъ, се прѣдставя въ сѫда. Ако онзи, който приеме призоската, не може или не иска да даде подпись, това се бѣлѣжи и на двата екземпляра на призовката и се записва кога и кому е та врѣчена и защо нѣма подпись отъ оногозъ, който я е приелъ.

225. (*Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 год.*[2]) Сѫдебния разсилень или врѣчитель въобще, когато врѣчва призовка на негранотно лице или въ случай, че призованото лице или домашнитѣ му отказватъ да приематъ призовката„ пригласява единъ или двама свидѣтели, или мѣстни полицейски служители, въ качество на свидѣтели, и отбѣлѣжва имената на тѣзи свидѣтели върху призовката.

226. (*Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 год.*[3]) Въ исковетѣ срѣщу учрѣждения, общини, общества или нѣкое дружество, призовката се врѣчва на тѣхния прѣдставитель; а ако той се не намира, то призовката се врѣчва на друго служащо у тѣхъ лице.

227. (*Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 год.*[4]) Въ исковетѣ срѣщу лице, което е обявено за несъстоятелно, призовката се врѣчва на единого отъ синдицитѣ на несъстоятелността.

---

[1]) *Стария чл. 224.* На офицеритѣ, унтерофицеритѣ и нижнитѣ чиноне на дѣйствителна служба, призовката се врѣчва чрѣзъ ближнито имъ непосрѣдствено началство.

[2]) *Стария чл. 225.* Отвѣтника, мѣстожителството на когото не е могло да бѫде показано отъ ищеца, се призовава чрѣзъ обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ".

[3]) *Стария чл. 226.* Когато въ исковата молба на ищеца е показанъ недвижимъ имотъ, който е въ княжеството и принадлежи на отвѣтника, а мѣстожителството му не се знае, то, освѣнъ призоваването му, чрѣзъ обнародване, праща се до лицата, които ищеца покаже като управители или наслѣдници на имота му и призовка за призоваването му на сѫдъ.

[4]) *Стария чл. 227.* Призоваването на сѫдъ, чрѣзъ „Държавенъ Вѣстникъ", се обнародва въ три броя наредъ. Въ това призоваване се бѣлѣжи всичко, което се бѣлѣжи въ призовката, съ кратко поименование на всичкитѣ приложени при исковата молба документи.

Digitized by Google

228. *(Измѣнѣнъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[1])* На офицеритѣ, унтеръ-офицеритѣ и нижнитѣ чинове, които сж на дѣйствителна служба, призовката се връчва чрѣзъ ближното имъ непосрѣдствено началство.

229. *(Измѣнѣнъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[2])* Въ случай, че съобщаването исковата молба стане по погрѣшно посочване отъ ищеца мѣстожителството на отвѣтника, то прѣдсѣдателя обявява на ищеца за откритата погрѣшка и ищеца може да помоли за ново съобщение исковата проспа на отвѣтника, като посочи и точното му мѣстожителство; прѣдишното съобщаване се счита за недѣйствително. Разноскитѣ по първото съобщаване се възлагатъ на ищеца и не могатъ да се изискватъ отъ отвѣтника.

II. Чрѣзъ обнародване.

230. *(Измѣнѣнъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[3])* Отвѣтника, мѣстожителството на когото не е могло да бѫде показано отъ ищеца, се призовава чрѣзъ обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ".

231. *(Измѣнѣнъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[4])* Когато въ исковата молба на ищеца е показанъ недвижимъ имотъ, който е въ княжеството и принадлежи на отвѣтника, а мѣстожителството му не се знае, то, освѣнъ призоваването му чрѣзъ обнародване, праща се до лицата, които ищеца покаже като управители или наслѣдници на имота му, и призовката за призоваването му на сждъ.

---

[1]) *Стария чл. 228.* За призованитѣ на сждъ лица се залѣпятъ, въ опрѣдѣленото за това въ сждилището мѣсто, обявления, въ които се означаватъ имената имъ, прѣзимената или прѣкоритѣ и званието имъ и които обявления оставатъ залѣпени до изминаването на срока за явяването на странитѣ въ сжда.

[2]) *Стария чл. 229.* За явяване на странитѣ на сждъ се назначаватъ слѣдующитѣ срокове:

1) *мѣсеченъ*, ако отвѣтника има мѣстожителство въ България;

2) *двамѣсеченъ*, ако отвѣтника се намира вънъ отъ границата на България съ извѣстно мѣстожителство, и

3) *чевъриимѣсеченъ*, ако мѣстожителството на отвѣтника е неизвѣстно.

[3]) *Стария чл. 230.* Сроковетѣ за явяването на сждъ почнуватъ: за призоваемитѣ чрѣзъ призовки — отъ деня на врѣчването призовката на отвѣтника или лицето, указано въ 215 и 218 чѣенове; а за призоваемитѣ чрѣзъ обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ" — отъ деня на послѣдното обнародване на призоваването.

[4]) *Стария чл. 231.* На отвѣтника, мѣстожителството на когото ищеца е узналъ слѣдъ призоваването му чрѣзъ обнародване, може да се извърши, по молба на ищеца, призовка, съ назначаване на срока по н. н. 1 и 2 на чл. 229.

Digitized by Google

232. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]*)* Призоваването на сѫдъ, чрѣзъ „Държавенъ Вѣстникъ", се обнародва въ три броя на редъ. Въ това призоваване се бѣлѣжи всичко, което се бѣлѣжи въ призовката, съ кратко поименование на всичкитѣ приложени при исковата молба документи.

233. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[2]*)* За призовованитѣ на сѫдъ лица се залѣпятъ въ опрѣдѣленото за това въ сѫдилището мѣсто, обявления, въ които се означаватъ имената имъ, прѣзимената или прѣкоритѣ и званието имъ, и които обявления оставатъ залѣпени до изминаването срока за явяването на странитѣ въ сѫда.

Глава VII.

За реда на спошението на сѫда съ сѫдящитѣ се страни.

234. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[3]*)* Всичкитѣ книжа, които трѣбва да се съобщатъ на странитѣ, пращатъ имъ се по сѫдебния разсиленъ съ призовка, за врѫчването на която се назятъ правилата, изложени въ чл. чл. 221—227.

235. Сѫдебния разсиленъ е обязанъ незабавно да прѣдстави въ сѫда втория екземпляръ отъ призовката, съ която той е прѣдалъ книжата.

236. Книжата, които трѣбва да се съобщатъ на странитѣ, ако послѣднитѣ се намиратъ въ сѫда, могатъ да имъ се прѣдадатъ или на тѣхъ самитѣ, или на тѣхния повѣреникъ, отъ секретаря на сѫда, срѣщу разписка.

---

[1]) *Стария чл. 232.* Когато се призоватъ по единъ и сѫщъ искъ нѣколко отвѣтници, които живѣятъ въ разни мѣста, на всичкитѣ се назначава за явяване въ сѫда най-продължителния отъ сроковетѣ, които споредъ закона трѣбва да бѫдатъ назначени на нѣкого отъ тѣхъ.

[2]) *Стария чл. 233.* Ако, при призоваването на отвѣтника, се е отстанило отъ установенитѣ правила и това нѣщо е послужило за възстановяване на срока, то върху виновния за това може да се обърне, по молбата на едната или другата страна и независимо отъ възнаграждението за повредѣи, взискание за разноскитѣ по станалото напразно производство.

[3]) *Стария чл. 234.* Всичкитѣ книжа, които трѣбва да се съобщатъ на странитѣ, пращатъ имъ се по сѫдебния разсиленъ съ призовка, за врѫчване на която се назятъ правилата, изложени въ чл. чл. 215—222.

Digitized by Google

287. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[1])*. Книжа, които трѣбва да се връчатъ на отвѣтници, съ неизвѣстно мѣстожителство, се оставятъ въ канцеларията на сѫда, до като заявятъ въ сѫда за мѣстожителството си.

Така сѫщо се постѫпва и когато отвѣтника не е указалъ лице, на което да се прѣдадатъ призовкитѣ и съобщенията, или пъкъ слѣдъ смъртьта, изселяването, отсѫтствието или отказването на веднажъ избраното лице, не се е погрижилъ да го замѣни.

Глава VIII.

За повѣренницитѣ.

288. *(Замѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[2])* Странитѣ могатъ да водятъ дѣлата си сами, лично, или чрѣзъ опълномощенитѣ отъ тѣхъ лица, съгласно съ закона за адвокатитѣ. Пълномощното може да бѫде устно или писмено. Писменото трѣбва да бѫде завѣрено отъ нотариуса, а устното се записва въ особена книга и въ протокола.

289. *(Замѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.[3])*. Повѣреника прѣдставлява довѣрителя си прѣдъ сѫда и всички дѣйствия, извършени отъ него въ прѣдѣлитѣ на пълномощието му, сѫ задължителни за довѣрителя.

Ако се прѣдоставя на повѣреника право да подава възивна жалба, да иска отмѣнение на рѣшението, да прѣкратява дѣлото съ спогодба, да прѣдявява прѣпирня за подлогъ или да отговаря срѣщу подлогъ, да дава рѣшителна клѣтва, да опълномощава и друго лице, то това право трѣбва да бѫде изразено ясно и поло-

---

[1]) *Стария чл. 287.* Книжа, които трѣбва да се връчатъ на отвѣтници, съ неизвѣстно мѣстожителство, се оставятъ въ канцеларията на сѫда, до като заявятъ въ сѫда за мѣстожителството.

[2]) *Стария чл. 288.* За прѣдварителното подготвяне на дѣлото отвѣтникътъ може да подаде въ сѫда писменъ отговоръ на исковата молба не по-късно отъ *две недѣли* слѣдъ получаването врѣмемъ отъ нея. ако живѣе въ мѣстото, дѣто засѣдава сѫдътъ и не по-късно отъ *единъ мѣсецъ*, ако живѣе другадѣ въ княжеството.

[3]) *Стария чл. 289.* Въ своя отговоръ отвѣтникътъ, между друго, трѣбва да каже изрично, признава ли или отхвърля исканията на ищеца и обстоятелствата, на които тѣзи искания сѫ основани; да изложи обстоятелствата, на които основава своитѣ възражения и да покаже доказателствата, които ги подкрѣпятъ.

Digitized by Google

жително въ довѣреността, въ противенъ случай, повѣренника не се признава опълномощенъ за такива работи.

240. *(Замѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.[1]).* Повѣренника, ако се е отказалъ да слѣдва захванатото вече дѣло, е длъженъ да извѣсти довѣрителя си за това толкова своевременно, щото послѣдния да има възможность да продължава дѣлото, лично или чрезъ другъ повѣреникъ, безъ да става нужда да се отлага дѣлото.

241. *(Замѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.[2]).* Довѣрителя има право да унищожи въ всѣко врѣме довѣреността си или да спрѣ повѣренника си, щомъ извѣсти за това на съда, било устно, било писмено, но това не спира, нито отсрочва разглеждането на дѣлото. Всичкитѣ дѣйствия, извършени законно отъ повѣренника до часътъ на отстраненното му, оставатъ въ сила.

242. *(Замѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.[3]).* Въ случай на смъртьта на повѣренника, производството на дѣлото не се спира, а може да се отложи разглеждането му за друго заседание само въ такъвъ случай, ако смъртьта на повѣренника е била толкова скорошна, щото страната не е могла да го замѣсти своевременно съ други.

Глава IX.

За другарството въ процеса.

243. Нѣколко лица могатъ да бждатъ другари въ процеса, като истци или отвѣтници, когато между тѣхъ съществува едно общо право или общо задължение по отношение предмета на прѣпирнята, или когато тѣхното право или задължение фактически или юридически почива върху едно и сжщо основание.

244. Освѣнъ случаитѣ, въ които наредбитѣ на гражданския законъ или на настоящия законъ постановяватъ другояче, дѣйствието по процеса на единъ отъ другаритѣ не може нито да ползува, нито да врѣди на другитѣ.

---

[1]) *Отмѣнъ чл. 240.* Прѣписи отъ отговора на отвѣтника и отъ приложенитѣ при него документи се съобщаватъ на истеца.

[2]) *Отмѣнъ чл. 241.* Ако отвѣтника пропусне срокътъ за подаване отговоръ, дѣлото се назначава за разглеждане въ съдебно заседание.

[3]) *Отмѣнъ чл. 242.* Едноврѣменно съ назначаване дѣлото за разглеждане, то се вписа и въ срочна книга, въ която се опрѣдѣля редътъ за докладване на дѣлото.

Digitized by Google

245. Когато спорния въпросъ може да се разрѣши само еднакво по отношение на всичкитѣ другари въ процеса, или когато, по каквато и да е друга причина, другарството въ процеса е нужно, то, ако нѣкои отъ другаритѣ не се явятъ въ сждa, или не се възползуватъ отъ единъ срокъ, тѣ се считатъ прѣдставени отъ тѣзи свои другари, които сж се явили въ сждa или сж се възползували отъ срока.

Отсжтствующитѣ трѣбва да се призовавatъ по другитѣ дѣйствия на производството.

246. Всѣкой другаръ въ процеса има право да слѣдва производството на дѣлото; когато призовава противника въ сждъ, той е длъженъ да призове едноврѣменно тъй сжщо и другаритѣ си по процеса.

Глава X.

За слушане на дѣлото.

247. Докладътъ на дѣлото и устнитѣ обяснения на странитѣ ставатъ въ открито заседание на сждa.

248. Ако по особното свойство на дѣлото, публичността на заседанието може да бжде врѣдителна за вѣрата, за обществения редъ или нравственостьта, то сждътъ, по свое усмотрѣние или по искането на прокурора, може да постанови, щото заседанието да стане при затворени врата. Разпорежданието за това всѣкога се обявява публично и се записва въ протокола на заседанието.

249. Сждебното заседание може да стане при затворени врата и тогава, когато двѣтѣ страни по дѣлото поискатъ това и сждa признае молбата имъ за уважителна.

250. Сждебното заседание може да стане при затворени врата още по всѣкакви дѣла между съпрузи, възходящи и низходящи роднини, ако една отъ странитѣ поиска това. Сжщо и по дѣла между сдружници, ако всичкитѣ страни поискатъ това.

251. Когато се слуша едно дѣло при затворени врата, всѣка страна може да бжде придружена отъ трима роднини, или трима приятели, по нейнъ изборъ.

252. Докладътъ на дѣлото се прави отъ прѣдсѣдателя или отъ единъ членъ на сждa, писмено или устно, въз основание на прѣдставенитѣ отъ странитѣ по дѣлото книжа и документи.

Digitized by Google

258. Слѣдъ като обясни докладчика същностьта на дѣлото, захваща се състязанието на странитѣ, което се заключава въ това, че най-напрѣдъ ищеца, послѣ отвѣтника, излагатъ както исканията си, така и обстоятелствата и доводитѣ, възъ които тия искания сж основани. При това, странитѣ могатъ да прѣдлагатъ една на друга въпроси, които се отнасятъ до дѣлото и могатъ да помагатъ за разясненнето му.

254. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]). При устнитѣ обяснения, странитѣ могатъ да привеждатъ нови доводи за разяснение обстоятелствата по дѣлото, които сж изложени въ подаденитѣ имъ книжа въ сѫда.

Привеждането на нови обстоятелства или нови доказателства по дѣлото, непоказани въ прѣдставенитѣ книжа, се допуща само: 1) ако противната страна не възразява или, 2) ако сѫдътъ намира, че по уважителни причини, не сж могли да бѫдатъ приведени и прѣдставени своеврѣменно. Въ такъвъ случай, по искането на заинтересованата страна, сѫдътъ може да отложи дѣлото.

При *отлагането* на дѣлото, въ присѫтствието на двѣтѣ страни, по коя и да е причина, сѫдътъ може да обяви на странитѣ деня на новото разглеждане, за когато тѣ да се явятъ безъ призовки.

255. Ищеца може да намали своитѣ искания, които сж заявени въ исковата молба, но нѣма право да ги увеличава, да ги измѣнява по сѫщество, или да прѣдявява нови искания, освѣнъ ако тѣ произтичатъ непосрѣдствено изъ заявенитѣ въ исковата молба.

256. Не се счита за увеличение или измѣнение на исканията по сѫщество, когато ищеца ги изразява по-опрѣдѣлено, когато той прибавя къмъ тѣхъ проценти или приращения, или когато, въ случай на отчуждение или изгубване на имота, който съставя прѣдметъ на дѣлото, поиска отъ отвѣтника заплащане стойностьта на имота.

257. Ищеца, който измѣнява своитѣ искания, длъженъ е да заяви за това на сѫда въ сѫщото заседание, когато прави тия измѣнения.

---

[1]) *Стария чл. 254.* При устнитѣ обяснения, странитѣ могатъ да привеждатъ нови доводи за разяснение обстоятелствата по дѣлото, които сж изложени въ подаденитѣ имъ книжа въ сѫда. Ако бѫдатъ приведени нови обстоятелства, или нови доказателства, които не сж показани въ прѣдставенитѣ книжа, то на противната страна се прѣдоставя право да иска отлагане на заседанието.

Digitized by Google

258. *(Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]*).* Прѣдсѣдателя на сѫда и членоветѣ, съ разрѣшение на прѣдсѣдателя, могатъ да поискатъ положителни обясненья отъ страната, която се изразява не ясно или неопрѣдѣлено, или когато отъ нейнитѣ думи не се види, признава ли тя или отхвърля обстоятелствата или документитѣ, върху които е основано искането или възражението на противната страна.

Всѣка страна трѣбва да се произнесе върху обстоятелствата, наведени отъ другата страна.

Обстоятелствата, върху които е била запитана страната и тя не ги е изрично оспорила, трѣбвъ да се считатъ за доказани, освѣнъ ако отъ обясненията ѝ може да се заключи, че тя оспорва тия обстоятелства или, че желае да ги оспори.

Обяснение на страната, че не зная за сѫществуването на наведенитѣ отъ противната страна обстоятелства, не се допуща, когато тѣ се отнасятъ до лични нейни дѣйствия или сѫ биле прѣдметъ на нейни лични наблюдения.

259. По дѣло, което съдържа въ себе си нѣколко искания или прѣдмети, съединението на които при устнитѣ обяснения е неудобно, сѫда може да постанови, щото странитѣ да прѣдставятъ своитѣ обяснения отдѣлно по всѣко искане или прѣдметъ.

260. При устнитѣ обяснения на странитѣ, прѣдсѣдателя на сѫда, ако види за възможно, поканва ги на помирение, освѣнъ по дѣла, които не могатъ да се свършатъ съ помирение. Въ случай, че странитѣ се помиратъ, съставя се протоколъ, въ който се забѣлѣжва основанието и условията на помирението; този протоколъ, подписанъ отъ сѫдиитѣ и отъ странитѣ, не подлежи на обтѫжване прѣдъ по-горѣнъ сѫдъ и има сила на влѣзло въ законна сила рѣшение. Той се изпълнява на общо основание.

261. Устнитѣ обяснения управлява прѣдсѣдателя на сѫда. Когато той намѣри, че дѣлото е доста разяснено, прѣкратява устнитѣ обяснения, но само слѣдъ като бѫдатъ изслушани и двѣтѣ страни по равно число устни обяснения.

---

[1]) *Стария чл. 258.* Прѣдсѣдателя на сѫда и членоветѣ, съ разрѣшение на прѣдсѣдателя, могатъ да поискатъ положителни обяснения отъ страната, която се изразява не ясно или неопрѣдѣлено, или когато отъ нейнитѣ думи не се види, признава ли тя или отхвърля обстоятелствата или документитѣ, върху които е основано искането или възражението на противната страна.

Digitized by Google

Глава XI.

За прѣдявяването насрѣщенъ искъ.

262. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.[1])*. Отвѣтника има право да заяви насрѣщенъ искъ въ срока, опрѣдѣленъ за подаване на писменъ отговоръ — ако насрѣщното му искане произтича отъ еднакво юридическо основание, съ прѣдявения отъ ищеца искъ или ако, макаръ и да има друго основание, може да се компенсира съ искътъ на ищеца. Заявяване насрѣщенъ искъ въ отговора става по правилата за прѣдявяване на искъ. Прѣписъ отъ насрѣщния искъ, съ всичкитѣ му приложения, се изпраща на ищеца, който може да отговори писмено, въ двѣ недѣленъ срокъ.

Чл. чл. 263 и 264. *(Отмѣнени: 3. 7 мартъ 1897 г.[2])*.

Глава XII.

За заключението на прокурора.

265. Прокуроритѣ даватъ по гражданскитѣ дѣла заключението си въ слѣдующитѣ случаи:

1) по дѣлата на държавното съкровище и по дѣлата на богоугодни и благотворителни учрѣждения;

2) по дѣлата на окражнитѣ съвѣти, на градскитѣ и селскитѣ общини и обществени учрѣждения;

3) по дѣлата на лица, които не сж встжпили въ пълнолѣтие, които неизвѣстно гдѣ отсѫтствуватъ и на тѣзи, които сж запрѣтени;

4) по въпроси за подсѣдность и за прѣрѣкание;

---

[1]) *Стария чл. 263.* Отвѣтника има право да заяви насрѣщенъ искъ въ писмения си отговоръ; а ако такъвъ не е билъ подаденъ, то въ първото заседание по дѣлото и то — ако насрѣщното му искане произтича отъ еднакво юридическо основание съ прѣдявения отъ ищеца искъ, или ако, макаръ и да има друго основание, може да се компенсира съ искания ищеца.

[2]) *Стария чл. 264.* Ако отвѣтника заяви насрѣщенъ искъ устно въ самото заседание, дѣлото се отлага за другъ срокъ, но искането на едната или другата страна или по усмотрѣнието на съда.

Стария чл. 264. Въ случай, че се отложи заседанието, възъ основание на прѣдидущия (263) членъ, съдътъ назначава допълнителенъ срокъ *отъ пет до седемь* дни, въ течение на който отвѣтника е длъженъ да прѣдстави писмено изложение на своя искъ.

Digitized by Google

5) по прѣпирни за подлогъ на документи и, въобще въ случай, когато въ гражданскитѣ дѣла се откриятъ обстоятелства, които подлежатъ на углавенъ сждъ;

6) по молби за отстранение на сждия;

7) по молби за даване свидѣтелство за бѣдность;

8) по дѣла за търговска несъстоятелность;

9) по дѣла за гражданско състояние на лицата (усиновяване, узаконение и пр.);

10) по дѣла за взискание възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ разпореждания на длъжностни лица;

11) по дѣла за изпълнение на рѣшения, постановени отъ чуждестранни сждилища, и

12) въ всичкитѣ други случаи, прѣдвидѣни въ законитѣ.

Но прокурора може да дава заключение и по всичкитѣ други дѣла, по които той намѣри това за необходимо; сжщо и сждътъ, по свое усмотрѣние, може да поиска заключението на прокурора.

266. Въ горѣпоменатитѣ случаи, дѣлото се прѣпраща на прокурора поне *три дни* прѣди доклада.

267. Слѣдъ доклада на дѣлото и слѣдъ състязанието на странитѣ, прокурора излага заключението си устно.

268. Слѣдъ заключението на прокурора, странитѣ могатъ да покажатъ само погрѣшкитѣ, които той е направилъ при изложението на обстоятелствата на дѣлото, ако такива сж биле допустнати.

Глава XIII.

За съкратеното сждопроизводство.

269. Всичкитѣ дѣла, съ изключение дѣлата на държавното съкровище, могатъ да се произвождатъ въ окржжнитѣ сждилища, по съкратенъ редъ, ако странитѣ молятъ за това и сждътъ отъ своя страна не намѣри за това прѣпятствие.

Ищеца може да моли за това устно въ исковата си молба; ако отвѣтника не възрази на това писмено до деня, назначенъ за слушане на дѣлото въ сждебно заседание, счита се, че е съгласенъ да се подчини на молбата на ищеца.

Digitized by Google

270. По съкратенъ редъ трѣбва да се произвеждатъ дѣла:

1) по искове за взети на вѣра стоки и припаси, за наемъ на земи, къщи, жилища и всѣкакви помѣщения, за наемъ на слуги и въобще за извършване работи отъ майстори, занаятчии, надничари и други такива;

2) по искове за дадени на заемъ пари или други имоти;

3) по искове за изпълнение или за уничтожение на договори и обязателства;

4) по искове за възнаграждение за врѣди и загуби;

5) по прѣпирни, възникнали при изпълнение на рѣшения, когато прѣпирнята по същността си съставлява самостоятеленъ искъ, и

6) по прѣпирни за привилегии.

271. По дѣла, които се произвеждатъ по съкратенъ редъ, прѣдсѣдателя на сѫда назначава на странитѣ, за явяване на сѫдъ, срокъ отъ *една седмица до единъ мѣсецъ*.

272. По дѣла, които изискватъ неотлагателно рѣшение, ако отвѣтникътъ живѣе въ мѣстото, гдѣто заседава сѫдътъ, странитѣ може да се призоватъ на сѫдъ, въ сѫдебно заседание, въ тоя сѫщия день, когато е подадена исковата молба, или за слѣдующия първий присѫтственъ день слѣдъ връчването на призовкитѣ.

273. Така сѫщо по дѣла за изпълнение договори и обязателства, извършени по установения редъ и по мѣнителници, странитѣ може да се призоватъ на сѫдъ, въ сѫдебно заседание, даже за първия присѫтственъ день слѣдъ връчването на призовкитѣ.

274. Ищеца е длъженъ да прѣдстави всичкитѣ си документи, на които основава иска си, заедно съ исковата молба, въ която да покаже и всичкитѣ си други доказателства. Отвѣтника е длъженъ да прѣдстави всичкитѣ си документи, както да покаже и всичкитѣ си доказателства, на които основава възраженията си противъ искътъ, поне единъ день до срока, назначенъ за явяване на сѫдъ въ сѫдебно заседание.

275. Отвѣтника има право да моли за отлагане на дѣлото, за да прѣдстави документи, въ такъвъ само случай, когато прѣдстави удостовѣрение отъ надлежното лице или учрѣждение, че не е могалъ да ги получи, по причина на късото врѣме, опрѣдѣлено за явяване на сѫдъ. Въ такъвъ случай, сѫдътъ му назначава срокъ за прѣдставяне документитѣ и отлага разглеждането

Digitized by Google

на дѣлото. Слѣдъ изтичането на новия срокъ, дѣлото се рѣшава, макаръ документитѣ и да не сж прѣдставени.

276. Ищеца има право да моли за отлагане на дѣлото, за прѣдставяне документи, въ такъвъ само случай, когато отвѣтника прѣдстави за своя защита такива доказателства, които ищеца не може да опровергае инакъ, освѣнъ съ прѣдставяне нови документи.

Въ тоя случай се назначава на странитѣ, за явяване на сждъ, новъ срокъ, и въ по-нататъшния ходъ на дѣлото се постжпва съгласно 275 членъ.

277. Ако по дѣлото се допущатъ свидѣтелски показания, свидѣтелитѣ се призовавать въ сжда, само ако ищеца е молилъ за това въ исковата си молба, а отвѣтника е писмено заявилъ на сждътъ своевременно, за да могатъ тѣ да бждатъ призовани за деня, назначенъ за слушане на дѣлото въ сждебното заседание. Но както ищеца, така и отвѣтника, могатъ сами да прѣдставятъ свидѣтелитѣ си при самото слушане на дѣлото. Ако свидѣтелитѣ се призовать чрѣзъ сждътъ, то тѣ трѣбва да бждатъ призовани поне *единъ денъ* до срока, назначенъ за слушане на дѣлото, ако живѣятъ въ мѣстото, гдѣто заседава сждътъ; ако ли живѣятъ другадѣ, прибавятъ се и днитѣ, потрѣбни за призоваването и дохождането имъ.

278. Прѣдявяване насрѣщенъ искъ по дѣла, които се гледатъ по съкратенъ редъ, се допуща, освѣнъ по дѣла, прѣдвидѣни въ чл. 280 на настоящия законъ; отвѣтника може да прѣдяви насрѣщния си искъ писмено въ *три дневенъ* срокъ слѣдъ получването прѣписа отъ исковата молба.

279. Ако сждътъ, при производството на едно дѣло по съкратенъ редъ, се убѣди, че то, по своята сложность, не може да бжде разяснено съ устни състязания, той може да покани странитѣ да прѣдставятъ по едно писмено обяснение по реда, показанъ въ чл. чл. 238—241, или да постанови за гледането на дѣлото по обикновения редъ на сждопроизводството.

280. По дѣла за изпълнение на договори и обязателства, които сж извършени по установения редъ, и по мѣнителници, сждътъ, като признае иска за основателенъ, може, по молбата на ищеца, да допустне въ резолюцията по дѣлото *незабавно* изпълнение на обязателството, за което и издава, въ сжщия день, на ищеца изпълнителенъ листъ.

Digitized by Google

281. Въ случаитѣ, за които въ съкратеното съдопроизводство нѣма постановени особени правила, прилагатъ се общитѣ правила.

Глава XIV.

За доказателствата.

Отдѣление I.

Общи правила.

282. Ищеца е длъженъ да докаже своя искъ. Отвѣтника, който възразява противъ исканията на ищеца, длъженъ е да докаже своитѣ възражения.

283. Съдътъ, въ никакъвъ случай, не събира самъ доказателства и справки, а основава рѣшенията изключително върху доказателствата, прѣдставени отъ странитѣ.

284. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]*)* Когато съдътъ, слѣдъ като изслуша странитѣ, намѣри, че за нѣкои приведени отъ тѣхъ и съществени за разрѣшението на дѣлото обстоятелства нѣма прѣдставени никакви доказателства, защото странитѣ не съзнаватъ съществеността на тѣзи обстоятелства, той може да обяви за това на странитѣ и по искането на заинтересованата страна, да отложи дѣлото за разяснение на горнитѣ обстоятелства, чрѣзъ прѣдставяне доказателства.

285. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]*)* Когато странитѣ искатъ да се допускатъ доказателства или да се провѣрятъ прѣдставенитѣ вече, съдътъ постановява опрѣдѣление за това, по какъвъ редъ, чрѣзъ кого, кога и гдѣ трѣбва да се прѣдставятъ или провѣрятъ доказателствата, ако намѣри, че тѣ сж съществени по дѣлото.

---

[1]) *Стария чл. 284.* Когато съдътъ, слѣдъ като изслуша странитѣ, намѣри, че за нѣкои приведени отъ тѣхъ и съществени за разрѣшението на дѣлото обстоятелства, нѣма прѣдставени доказателства, той е длъженъ да обяви за това на странитѣ и да назначи срокъ за разяснение на горѣрѣченитѣ обстоятелства чрѣзъ прѣдставяне на доказателства.

[2]) *Стария чл. 285.* Когато странитѣ поискатъ да се испитатъ свидѣтели или се основаватъ на доказателства, които изискватъ провѣряване, съдътъ постановява опрѣдѣление за това, по какъвъ редъ, чрѣзъ кого, кога и гдѣ трѣбва да се разпитатъ свидѣтелитѣ или трѣбва да се прои веде провѣряването на доказателствата.

Digitized by Google

Отдѣление II.

Свидѣтелски показания.

286. Никой нѣма право да се отрича отъ свидѣтелствуване. Отъ това правило се изключватъ само:

1) роднинитѣ на странитѣ, които се сждятъ, по права линия, възходяща и низходяща, а така и сжщи братя и сестри, и

2) лицата, които имать облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на едната или другата страна.

287. Допуща се да се отрича отъ свидѣтелствуване:

1) по въпроси, отговора на които може да причини на свидѣтеля или на неговитѣ роднини, показани въ членъ 286, п. 1, непосрѣдственъ имущественъ врѣдъ;

2) по въпроси, отговора на които може да причини на свидѣтеля или на неговитѣ роднини, показани въ членъ 286, п. 1, безчестие или опасность за углавно прѣслѣдване, и

3) по въпроси, на които свидѣтеля не може да отговори, безъ да разкрие тайнитѣ на своето изкуство или занаятъ.

288. Не се допущатъ за свидѣтелствуване:

1) умоповрѣденитѣ;

2) лицата, които, по физическитѣ или по умственитѣ си недостатъци, не сж могли да разумѣватъ обстоятелството, което се доказва;

3) дѣцата противъ родителитѣ;

4) сѫпрузитѣ на тѣзи, които се сждятъ;

5) духовнитѣ лица за това що имъ е повѣрено при изповѣдьта, и

6) изобщо всичкитѣ, на които по закона е отнето правото да бждатъ свидѣтели.

Всичкитѣ тѣзи лица ги отстранява отъ свидѣтелствуване самия сждъ и безъ да посочатъ или помолятъ за това странитѣ, стига сждътъ да съгледа, че има причини за това.

289. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Лицата, които не сж достигнали 17-годишна възрастъ и осждените най-малко на 5 или повече години строгъ тъмиченъ затворъ, могатъ да се разпитватъ, като свидѣтели, безъ клѣтва.

[1]) *Стария чл. 289.* Лицата, които не сж достигнали 16 години, а още и тѣзи, за които се споменува въ чл. 31 отъ наказателния законъ, могатъ да се разпитатъ като свидѣтели, безъ клѣтва.

Digitized by Google

290. По отводъ на противната страна се отстраняватъ отъ свидѣтелствуване:

1) родинитѣ по права линия, безъ ограничение на степенитѣ, а по съребърна — родинитѣ отъ първитѣ три степени, и родинитѣ по сватовщина отъ първитѣ двѣ степени на онази отъ странитѣ, която ги посочи за свидѣтели. Ако призованиятъ свидѣтель е родина и на двѣтѣ страни, въ еднаква степень, той може да се отведе само отъ клѣтва;

2) настойницитѣ на онази отъ странитѣ, която ги посочва за свидѣтели, или лицата, които сж подъ нейно настойничество;

3) усиновителитѣ и усиновенитѣ на онази отъ странитѣ, която ги покаже за свидѣтели;

4) *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]) тѣзи, които имать облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на тая страна, която ги посочи за свидѣтели, или пъкъ се намиратъ съ противната страна, съ възходящитѣ и низходящитѣ нейни родинни, въ тяжба по гражданско или углавно дѣло, завѣдено прѣди дѣлото, по което се викатъ свидѣтели или пъкъ ако е свършено, не сж се изминали шесть мѣсеци отъ свършването, и

5) (*Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[2]) повѣренитѣ, ако ги посочатъ за свидѣтели тѣхнитѣ довѣрители.

Не може да се отвежда свидѣтеля на основание п. 1, 2 и 3, когато се призована да свидѣтелствува:

а) за установление съдържанието на единъ писменъ актъ, при извършването на който е подписанъ като свидѣтель;

б) за раждания, бракове и умирания на членове отъ фамилията му;

в) за имуществени интереси, произходящи отъ тѣзи сѣмейни връзки, и

г) за актове (дѣйствия), относящи се до спорнитѣ правоотношения на странитѣ, когато тѣзи актове сж извършени отъ него лично, или като прѣдставитель на една отъ странитѣ.

291. Страната, която се основава на свидѣтели, длъжна е, въ молбата за призовяването имъ, да покаже и обстоятелствата, върху

---

[1]) *Старий п. 4.* Тѣзи, които имать сждба съ една отъ странитѣ и тѣзи, които имать облага отъ рѣшението на дѣлото въ полза на тая страна, която ги посочи за свидѣтели.

[2]) *Старий п. 5.* Повѣренитѣ, ако ги посочатъ за свидѣтели тѣхнитѣ довѣрители.

Digitized by Google

които ще се изпитватъ свидѣтелитѣ, като показва и тѣхното име, прѣзиме, мѣстожителство и занятие.

292. Отводитѣ на свидѣтелитѣ трѣбва да сж прѣдявени прѣди тѣ да се закълнатъ, или прѣди показанията имъ, ако тѣ се даватъ безъ клѣтва.

293. *(Измѣнен: 3.7 мартъ 1897 год.*[1]) Въ опрѣдѣлението на сѫда за изпитване на свидѣтелитѣ се забѣлѣзва: името, прѣзимето, занятието на свидѣтелитѣ, обстоятелствата върху които ще се изпитватъ и мѣстото, гдѣто ще стане изпитването.

Забѣлѣжка. Ако за потвърждение на едно и сжщо обстоятелство страните сж посочили повече отъ 10 души свидѣтели, сѫдътъ може да намали тѣхното число до 10, когато намира, че разпитването на по-голѣмо количество свидѣтели ще го затрудни излишно.

294. Сѫдътъ, по просба на страната, когато призований отъ нея свидѣтель е тѣжко болѣнъ, или по молба на самия свидѣтель, когато му е необходимо да иде на друго отдалечено мѣсто и не ще може да се завърне скоро въ града, гдѣто дѣлото се разглежда, ако намѣри молбата за уважителна, длъженъ е да изпита свидѣтеля и до дена на разглеждането дѣлото.

295. Такова едно разпореждане не стѣснява сѫда да разгледа, провѣри и да приеме отводитѣ, които могли би отпослѣ да се прѣдявятъ отъ противната страна.

296. Свидѣтеля, когото самата страна не се задължи да прѣдстави, призовава се чрѣзъ призовка, въ която се бѣлѣжи:

1) името, прѣзимето, занятието и мѣстожителството на свидѣтеля;

2) прѣдметътъ на дѣлото;

3) мѣстото, денътъ и часътъ на изпитването, и

4) опрѣдѣленото отъ закона наказание за неявяването на свидѣтеля.

297. Свидѣтели отъ офицери, унтеръ-офицери и нижни военни чинове, които се намиратъ на дѣйствителна служба, се призовавать съгласно чл. 224. Когато военното началство удостовѣри, че призоваемия свидѣтель отъ военнитѣ чинове, по важни обстоятелства, не може да се яви лично въ сѫдътъ, то такъвъ свидѣтель

[1]) *Сжщия чл. 293.* Въ опрѣдѣлението на сѫда за изпитване на свидѣтелитѣ, се забѣлѣжва: името, прѣзимето, занятието на свидѣтелитѣ, обстоятелствата, върху които ще се изпитватъ, и мѣстото, гдѣто ще стане изпитването.

Digitized by Google

се намира тамъ, гдѣто служи. Свидѣтели отъ служащитѣ на желѣзнитѣ пѫтища, длъжноститѣ на които сж означени въ особенъ списъкъ, съставенъ по взаимно съглашение между министра на финанситѣ и министра на правосждието, се призовавать чрѣзъ призовки, които се прѣдавать на най-близкото имъ мѣстно началство не по-късно отъ *четири* дни прѣди означения въ призовката за явяване день.

298. Свидѣтели, които живѣятъ на разтояние *четиридесеть* километра или по-далечъ отъ града, гдѣто е сждътъ, или живѣятъ въ другъ окржгъ или околия, могатъ да поискатъ да ги разпитатъ тамъ, гдѣто живѣятъ. Тоя разпитъ се прави, слѣдъ като се съобщи по-напрѣдъ за това на странитѣ, които се сждятъ, и разпитътъ става въ тѣхно присжтствие, ако тѣ се явятъ въ назначения за това срокъ. Срокътъ за разпита се назначава отъ прѣдсѣдателя.

Министритѣ се разпитвать въ кжщитѣ имъ.

299. Свидѣтеля, за неявяване въ сжда въ назначения срокъ, ако не прѣдстави уважителни за това оправдания, подлага се, по опрѣдѣление на сжда, на глоба до *петдесеть лева*, споредъ важностьта на работата и споредъ състоянието на свидѣтеля, и му се назначава новъ срокъ за явяване. Свидѣтеля се глобява, кога и втори пѫть не се яви.

Въ случай, че не се яви и слѣдъ второ призоваване, свидѣтельтъ, по разпореждане на прѣдсѣдателя, се довежда чрѣзъ полицейската власть.

300. Свидѣтеля има право, въ течение на единъ мѣсецъ отъ какъ му се съобщи опрѣдѣлението за наложената му глоба или когато се яви въ срока, който му е назначенъ изново, да прѣдстави оправданията си прѣдъ сжда, който може да го освободи отъ глобата, ако припознае оправданието за уважително.

301. Разпита на свидѣтелитѣ става при отворено заседание на сжда, освѣнъ въ случаитѣ, опрѣдѣлени въ чл. 248.

302. Сждътъ може да поржча на единого отъ членоветѣ си да разпита свидѣтелитѣ и при това, този членъ, се ползува съ правата на прѣдсѣдателя на сжда, колкото до разпеването рѣдътъ и до разрѣшението на недоумѣнията и прѣрѣканията, които възникватъ между странитѣ, — въ слѣдующитѣ случаи:

Digitized by Google

1) когато свидѣтеля, по старость, по нѣкоя тѣжка болѣсть, по обязаноститѣ на службата или по други уважителни причини, не може да се яви въ сждъ;

2) когато по обстоятелствата на дѣлото се види за потрѣбно да се направи разпитъ на самото мѣсто;

3) когато трѣбва да се разпитватъ мнозина, които живѣятъ на нѣкое мѣсто вънъ отъ града, гдѣто се намира сждътъ.

303. Въ случаитѣ, показани въ чл. чл. 298 и 302, протокола на свидѣтелскитѣ показания се прочита въ заседанието на сжда; а когато свидѣтелскитѣ показания сж неясни и непълни, сждътъ може да назначи новъ разпитъ.

304. Срѣщу дѣйствията на лицето, което е правило разпита, могатъ да се подаватъ въ сжда жалби въ течение на *три дни*, отъ какъ се свърши разпита. Жалбитѣ могатъ да бждатъ подадени така сщо и на лицето, което е правило разпита, или пъкъ записани, по искане на страната или на свидѣтеля въ протокола.

305. Странитѣ и тѣхнитѣ повѣреници имаатъ право да присжтствуватъ при разпита на свидѣтелитѣ, макаръ той да става и въ частенъ домъ, и да доведатъ съ себе си лица отъ страни, но не повече отъ двамина отъ всѣка страна.

306. Всѣки свидѣтель се разпитва отдѣлно, въ присжтствието на странитѣ, които сж се явили при разпита. Свидѣтеля, които още не сж дали показания, не могатъ да присжтствуватъ при разпита на другитѣ свидѣтели.

307. Когато въ едно и сщо врѣме се явятъ и свидѣтелитѣ на ищеца и свидѣтелитѣ на отвѣтника, първитѣ се разпитватъ прѣди послѣднитѣ.

308. На всѣки свидѣтель, прѣди клѣтвата, се прѣдлагатъ въпроси за опрѣдѣление на самоличностьта и отношенията му къмъ участвующитѣ въ дѣлото лица.

309. Свидѣтелитѣ се турятъ да се закълнятъ по обрадътъ на вѣроизповѣданието си, освѣнъ ако и двѣтѣ страни, по взаимно съгласие, освободятъ свидѣтеля отъ клѣтва.

310. Прѣди да даде показанията си, свидѣтеля се подвежда подъ клѣтва отъ духовно лице по обряда на вѣроизповѣданието си.

311. Отъ клѣтва се освобождаватъ:

1) свѣщенослужителитѣ и монаситѣ на всичкитѣ вѣроизповѣдания;

Digitized by Google

2) лицата, които принадлежатъ къмъ изповѣдания и вѣроученія, които не приематъ клѣтва.

Тѣзи лица на мѣсто клѣтва даватъ обѣщание че ще покажатъ всичката истина по чиста съвѣсть.

312. *(Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Ако нѣкой свидѣтель не иска безъ законна причина да се закълне или да свидѣтелствува, той се наказва въ самото заседание съ глоба до *сто* лева. Въ случай на несъстоятелность, глобата се замѣнява съ запиране на общо основание.

Опрѣдѣлението на съда не подлежи на обжалване.

313. Разпита на свидѣтеля се почва съ прѣдложение да разкаже: какво му е извѣстно по обстоятелствата, върху които се основаватъ странитѣ.

314. Свидѣтеля отговаря на въпроситѣ и дава своитѣ показания устно.

315. Прѣдсѣдателя на съда може да спрѣ свидѣтеля, който се впуска въ разказване на обстоятелства, които не се отнасятъ до дѣлото.

316. Слѣдъ като изложи свидѣтелътъ своето показание, прѣдсѣдателя на съда прѣдоставя на странитѣ да прѣдложатъ на свидѣтеля въпроси по всичкитѣ онѣзи прѣдмети, които всѣка отъ тѣхъ признава за потрѣбно да се разяснятъ. Прѣдсѣдателя на съда и членоветѣ, съ разрѣшение на прѣдсѣдателя, могатъ така сѫщо да прѣдлагатъ на свидѣтеля въпроси.

317. При разпитване на свидѣтеля, прѣдсѣдателя на съда и членоветѣ, съ разрѣшение на прѣдсѣдателя, могатъ, за разяснение на дѣлото, да прѣдлагатъ въпроси на странитѣ.

318. Всѣки разпитанъ свидѣтель, трѣбва да остане въ заседанието на съда, до гдѣто се свърши разпита на всичкитѣ свидѣтели, ако прѣдсѣдателя на съда не му дозволи да се оттегли по-рано.

319. Свидѣтеля може повторно да се разпита въ сѫщото заседание, или отпослѣ, ако самъ това поиска, или ако за това постанови съда, по молба на нѣкоя отъ странитѣ или по свое усмотрѣние.

---

[1]) *Сторена чл. 312.* Ако нѣкой свидѣтель не иска, безъ законна причина, да се закълне или да свидѣтелствува, той се прѣдава на надлежния мировъ съдия за наказание съ глоба до *сто* лева. Въ случай на несъстоятелность, глобата се замѣнява съ запиране на общо основание.

Digitized by Google

320. Когато се появи разногласие въ показанията на свидѣтелитѣ, по съществени обстоятелства, сѫда е длъженъ да постанови да се разпитатъ очи въ очи.

321. Когато се разпитва свидѣтель, който не разбира български языкъ, привиква се прѣводачъ.

322. Показанията на свидѣтеля се записватъ въ протокола, колкото се може точно, съ неговитѣ думи.

323. Свидѣтель, който иска да получи възнаграждение за отвличането му отъ работа и за пътни разноски, длъженъ е да заяви за това въ сѫда при разпита.

Това правило се прилага и за прѣводача.

324. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.[1])* Сѫдътъ или лицето, което е произвеждало разпита, опрѣдѣлява слѣдуемото на свидѣтелитѣ възнаграждение, което се изплаща отъ прѣдварително внесеній депозитъ отъ страната, която е искала призоваването имъ.

По сѫщия редъ се опрѣдѣля и възнаграждението на прѣводача.

325. Свидѣтелскитѣ показания не се взематъ за доказателство на такива събития, за които гражданскитѣ закони изискватъ писмени актове, освѣнъ:

1) когато акта е изгубенъ или унищоженъ вслѣдствие на внезапно бѣдствие, като: пожарь, наводнение и други такива;

2) когато правото върху недвижимъ имотъ се основава на спокойно, безпорно и непрѣкъснато владѣние или ползуване въ теченіе на установения отъ закона срокъ за давностьта.

326. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.[2])* Съдържанието на писменитѣ документи, извършени или засвидѣтелствувани по ус-

[1]) *Стория чл. 324.* Сѫдътъ или лицето, което е произвеждало разпита, опрѣдѣлява слѣдуемото на свидѣтеля възнаграждение, което по молба на свидѣтеля, незабавно се събира отъ страната, която го е довела, сама или е искала да се призове.

По сѫщия редъ се опрѣдѣля и възнаграждението на прѣводача.

[2]) *Стория чл. 326.* Съдържанието на писменитѣ документи, извършени или засвидѣтелствувани по установения редъ, както и на документитѣ, извършени по домашенъ редъ, неможе да се опровергава съ свидѣтелски показания, освѣнъ:

1) когато страничтѣ се домогватъ да докажатъ, че изразеното въ акта съглашение е симулативно, ако при това има начало на писмено доказателство, и

2) въ случай на прѣпирни за подлогъ.

Digitized by Google

тановения редъ, както и на документитѣ, извършени по домашенъ редъ, не може да се опровергава съ свидѣтелски показания, освѣнъ:

1) когато странитѣ, които сѫ участвували въ извършване на документа, се домогватъ да докажатъ, че изразеното въ акта съгласие е симулативно, ако при това има начало на писмено доказателство.

Начало на писмено доказателство се счита всѣко писмо, произлѣзло отъ страната, противъ която се противопоставя, или отъ лицето, което тя застѫпва и което писмо прави вѣроятно наведеното обстоятелство, и

2) въ случай на прѣнирия за подлогъ.

327. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]*)* Изпълнението на обязателства, установени съ писмени документи, не може да се доказва съ свидѣтелски показания, когато изплатената сума надминава 200 лева.

328. Силата на свидѣтелскитѣ показания, споредъ достовѣрностьта на свидѣтеля, ясностьта, пълнотата и вѣроятностьта на неговитѣ показания, се опрѣдѣля отъ сѫда, който е длъженъ да покаже въ рѣшението основанията, по които той е приелъ свидѣтелскитѣ показания за доказателство, или защо е прѣдпочелъ показанията на единъ свидѣтель прѣдъ показанията на други.

Отдѣление III.

Дознание чрѣзъ околни люди.

329. Когато има споръ за пространството мѣстностьта или продължителностьта на поземелното владѣние, сѫда може, когато една отъ странитѣ се обляга възъ свидѣтелството на мѣстнитѣ жители, да назначи особно дознание чрѣзъ околни люди.

Забѣлѣжка: По скорове за мѣри и балталъци, принадлежащи на общинитѣ, сѫда така сѫщо може да назначи дознание чрѣзъ околни люди.

330. За извършване на дознание сѫдътъ назначава едного отъ членовотѣ си и опрѣдѣлява самото врѣме, когато трѣбва да се извърши то. Назначаването на члена и опрѣдѣляването на врѣмето за дознанието трѣбва да става, слѣдъ като се изслушатъ странитѣ въ сѫдебно заседание.

---

[1]) *Стария чл. 327.* Изпълнението на обязателства, установени съ писмени документи, не може да се доказва съ свидѣтелски показания.

Digitized by Google

331. Странитѣ се призовавать на мѣстото, гдѣто ще стане дознанието, съ особни призовки отъ назначения членъ и, ако присѫтствуватъ, могатъ да прѣдлагатъ на околнитѣ люди въпроси по прѣпирнята.

332. Членътъ, назначенъ отъ сѫда, за да извърши дознанието, е длъженъ, прѣди срока, да отиде на самото спорно мѣсто и да състави списъкъ на всички сѫсѣди, прѣдпочитително стари люди отъ сѫщата мѣстность, които могатъ да свидѣтелствуватъ по възникналата прѣпирня.

За точно съставяне на тоя списъкъ, членътъ, назначенъ за да извърши дознанието, събира свѣдѣния, както отъ мѣстнитѣ административни власти, така и отъ общинскитѣ съвѣти.

333. Тоя списъкъ не трѣбва да съдържа:

1) имената на странитѣ и на слугитѣ имъ;

2) родинитѣ на странитѣ, по права линия — безъ ограничение на степенитѣ, по съребърна — родинитѣ отъ първитѣ три степени, а по сватовство — отъ първитѣ двѣ степени, и

3) отсѫтствующитѣ и онѣзи, които, по причина на тѣжка болѣсть и по други непрѣодолими прѣпятствия, не могатъ да се явятъ за да свидѣтелствуватъ.

334. Ако въ назначения срокъ странитѣ не се явятъ, дознанието се извършва въ тѣхно отсѫтствие.

335. Въ назначения день, члена на сѫда съставя списъка по реда, указанъ въ слѣдующитѣ членове.

336. Членътъ на сѫда прѣдлага на явившитѣ се страни, ако желаятъ, да си избератъ, по взаимно по между имъ съгласие, отъ означенитѣ въ списъка околни люди, нѣколко (не повече отъ дванадесеть) лица, които да дадатъ показанията си, по установения редъ, по възникналата по между имъ прѣпирня.

337. Странитѣ могатъ, по взаимно тѣхно съгласие, да избератъ и други, освѣнъ означенитѣ въ списъка лица, отъ мѣстнитѣ жители. Въ тоя случай, разпитватъ се само послѣднитѣ, а отъ означенитѣ въ списъка, никой не се изпитва.

338. При избиране околни люди отъ странитѣ, по взаимно тѣхно съгласие, послѣднитѣ могатъ да постановятъ, щото възникналата прѣпирня да се рѣши изключително на основание показанията на избранитѣ отъ тѣхъ люди.

Digitized by Google

339. За избранитѣ, по взаимно на странитѣ съгласие, люди, съставя се протоколъ, който се подписва отъ странитѣ, и въ който точно се обозначава отъ члена на съда: постановили ли съ или не странитѣ да се рѣши прѣпирнята имъ на основание показанията на избранитѣ отъ тѣхъ околни люди.

340. Ако странитѣ не се съгласятъ да си избератъ сами околни люди, послѣднитѣ се избиратъ, споредъ изложенитѣ въ долнитѣ членове правила.

341. Съставения и подписанъ отъ члена на съда, списъкъ на околни люди, се прѣдлага на явившитѣ се страни да го прѣгледатъ и да го подпишатъ.

342. Дозволява се на странитѣ, когато подписватъ списъка, да указватъ на допустнатитѣ, по тѣхното мнѣние, неправилности въ съставянето му, и да молятъ да се поправи и допълни.

343. Членътъ на съда, като разрѣшава указанията и молбитѣ на странитѣ, забѣлѣжва това въ самия списъкъ и го обявява срѣщу разписка на странитѣ.

344. Възраженията на странитѣ противъ това постановление не спиратъ извършването на дознанието.

345. Отъ утвърдения, на означенитѣ основания, списъкъ, избиратъ се, отъ члена на съда, въ присѫтствието на явившитѣ се страни, по жрѣбие, *двайсетъ* души; а ако въ списъка нѣма повече отъ двайсетъ души, то избиратъ се отъ него, тоже по жрѣбие, *шестъ* души.

346. Странитѣ имать право да отвеждатъ избранитѣ, по жрѣбие, люди, по причинитѣ, изложени въ чл. чл. 286—291.

347. Освѣнъ това, на всѣка една отъ странитѣ се прѣдоставя право да отведе, ако желае, не повече отъ двама околни люди, безъ да обяснява причинитѣ за подозрѣнието.

348. Отведенитѣ лица се замѣнявать съ други, по реда, указанъ въ чл. 345; но въ окончателния списъкъ не трѣбва да останатъ по-малко отъ шестъ души.

349. Слѣдъ избирането по жрѣбие и слѣдъ отводитѣ, ако такива е имало, имената на окончателно избранитѣ околни люди се записватъ въ протокола, въ който се означава и всичко подробно.

350. Околнитѣ люди се призовавать отъ члена на съда, който извършва дознанието, съ особни призовки, за да дадатъ своитѣ показания.

Digitized by Google

351. Ако не се яви нѣкой отъ околнитѣ люди, или не се намѣри въ указаното мѣсто, разпитватъ се явившитѣ се, до дѣто да се явятъ останалитѣ.

352. Околнитѣ люди се разпитватъ подъ клѣтва, освѣнъ ако странитѣ, по взаимно съгласие, ги освободятъ отъ нея, съ запазване правилата за разпитване на свидѣтели.

353. Неявившитѣ се призовани околни люди се глобяватъ въ размѣръ, предвиденъ въ чл. 299, а се освобождаватъ отъ глобата съгласно чл. 300.

354. Опрѣдѣляването достовѣрностьта и силата на показанията на околнитѣ люди зависи отъ усмотрѣнието на сѫда, съ изключение случая, за който се говори въ чл. 338.

355. Възнаграждението на околнитѣ люди се опрѣдѣля отъ сѫда; тѣмъ се плаща така, както и на другитѣ свидѣтели по граждански дѣла.

Отдѣление IV.

Писмени доказателства.

§ 1. Редътъ за прѣдставянето и изискването на писменитѣ доказателства и справки.

356. Къмъ писменитѣ доказателства се отнасятъ не само официалнитѣ, засвидѣтелствуванитѣ и домашнитѣ актове, за които се упоменува въ гражданскитѣ закони, но и всѣкакви писмени книжа.

357. Всѣка страна има право да иска отъ противната да прѣдстави въ канцелярията на сѫда, за лично разглеждане, тия документи, на които послѣднята основава своитѣ права.

358. Тѫжащия се може да иска отъ противната страна да прѣдстави документа, за който се упоменува въ прѣдставения отъ послѣднята документъ и който се отнася къмъ спорнитѣ обстоятелства на дѣлото.

359. Всѣки отъ тѫжащитѣ се има право да иска отъ противната страна да види първообразния документъ, освѣнъ ако е доказано, че той е унищоженъ или получването му е рѣшително невъзможно.

360. Всѣка страна е длъжна, по искане на нейния противникъ, да прѣдстави находящитѣ се у нея документи, които служатъ за потвърждение на спорнитѣ обстоятелства на дѣлото.

Digitized by Google

361. Страната, която иска отъ своя противникъ да прѣдстави документа, е длъжна:

1) обстоятелно да означи искания документъ, и

2) да посочи основанията, по които тя прѣдполага, че документа се намира въ нейния противникъ.

362. Въ случай, че страната се откаже да прѣдяви искания документъ, когато тя не отрича, че го има у себе, или когато съда, по прѣдставените въ дѣлото доказателства, признае това нейно отричане за неоснователно, той може да приизнае за доказани онѣзи обстоятелства, за потвърждение на които се е искалъ документа.

363. Ако противната страна отрѣче, че документа се намира въ нейно владѣние, то тя, по прѣдложение отъ съда, полага клѣтва въ това: че слѣдъ щателно надирване тя е дошла до убѣждение, че документа не се намира въ нейно владѣние, че тя не е унищожила тоя документъ съ намѣрение да лиши доказващия отъ възможность да се възползува съ него и че не знае гдѣ се намира тоя документъ.

Съдътъ може да направи измѣнения въ тая норма на клѣтвата съотвѣтствено на дѣлото, което разглежда. Ако документа трѣбва да се прѣдстави отъ публично учрѣждение, то клѣтвата се приема отъ длъжностното лице, на което е било повѣрено пазенето на документа.

364. По искане на една отъ странитѣ, неучаствующитѣ въ дѣлото лица, на същитѣ основания, както и противника, съ длъжни да прѣдставятъ въ първообразъ или въ прѣписъ, колкото има у тѣхъ тѣхни документи, които непосрѣдствено се отнасятъ до дѣлото, съ изключение на частното имъ взаимнописане и на търговскитѣ имъ книги въ случай, когато закона не разрѣшава да се искатъ тия книги. Взаимнописането съ трето лице може да му се поиска само въ този случай, когато това лице е взимало участие въ дѣлото въ качество на приставникъ, комисионеръ, или посрѣдникъ при заключаването на договора, който служи като основание на иска или на възражението.

365. Страната, която иска прѣдставлението на документъ, който се нахожда у трето лице, трѣбва да изпълни условията, които прѣдписва чл. 361.

Digitized by Google

366. Прѣпись отъ молбата за искане документъ се прѣпраща на третото лице съ призовка, въ която се назначава срока, въ който то трѣбва да прѣдстави въ сѫда първообразния документъ или засвидѣтелствуванъ прѣпись отъ него.

367. Разноскитѣ за искане на единъ документъ отъ трето лице, не се прибавятъ къмъ общитѣ сѫдебни разноски, а сѫ за смѣтка на оногозъ, който иска документа.

368. Ако въ назначения срокъ третото лице не прѣдстави искания документъ, то може да бѫде принудено да го прѣдстави чрѣзъ особенъ искъ, който трѣбва да бѫде прѣдявенъ отъ заинтересованата страна на общо основание въ назначения отъ сѫда срокъ и който да не надминава повече отъ двѣ недѣли.

369. Въ прѣпирни по търговско дружество между членоветѣ на послѣдното, ако една отъ странитѣ посочи за доказателства книгитѣ и актоветѣ, които принадлежатъ на дружеството, тѣзи книги и актове трѣбва да се прѣдставятъ въ сѫда отъ тѣзи членове на дружеството, въ ржцѣтѣ на които се намиратъ, макаръ и да не участвуватъ въ процеса.

370. Ако не е възможно да се прѣдставятъ въ сѫда книгитѣ и актоветѣ, сѫдътъ отрежда едного отъ членоветѣ си да ги разгледа и да прѣпише отъ тѣхъ, по указанията и въ присѫтствието на явившата се страна това, което се отнася до дѣлото.

371. Документи, за които една отъ странитѣ или трето лице заявява, че е незгодно да излѣзе на явѣ цѣлото имъ съдържание, по причини, които лично до тѣхъ се касаятъ, се разглеждатъ въ сѫда отъ едного изъ членоветѣ на сѫда, по негово назначение, въ присѫтствието на едната, или и на двѣтѣ страни, и колкото мѣста отъ тѣзи документи се отнасятъ до работата, се прѣписватъ отъ члена на сѫда.

372. За да се поиска първообразенъ документъ, прѣпись или свѣдѣния, които се намиратъ въ актоветѣ и дѣлата на сѫщото или друго сѫдебно или правителствено мѣсто, или на длъжностно лице, дава се на страната, която ги иска, по нейна молба, свидѣтелство, че първообразния документъ или свѣдѣния сѫ необходими и за какъвъ именно срокъ.

373. Всичкитѣ правителствени, сѫдебни и други учрѣждения сѫ длъжни незабавно да даватъ на сѫдящитѣ се страни, които

Digitized by Google

прѣдставитъ свидѣтелство, какивито поискатъ свѣдѣния и прѣписи отъ документи, по писмена молба.

374. Първообразнитѣ актове и документи не се даватъ на молителя, но се изпращатъ, като се прѣдаватъ свидѣтелството, направо въ съда, дѣто се гледа дѣлото. Книгитѣ и актоветѣ по текущитѣ дѣла не се изпращатъ въ първообразния имъ видъ, но се даватъ извлѣчения отъ тѣхъ.

375. Ако нѣкое присѫтствено мѣсто или длъжностно лице не може да изпълни молбата за даване на документъ или на справка, за въ назначения, въ свидѣтелството на съда, срокъ, то е задължено да даде на тѫжащия се удостовѣрение за това и да обясни за кой срокъ може да изпълни молбата му.

Въз основание на това удостовѣрение съдътъ дава на странитѣ съразмѣрна отсрочка.

§ 11. Силата на писменитѣ доказателства.

376. Ни единъ отъ писменитѣ актове не може да бѫде отхвърленъ отъ съда безъ разглеждане.

377. Официалнитѣ актове имать сила на доказателство както между странитѣ, които сѫ участвували въ договора, така и между тѣхнитѣ наслѣдници и приемници.

378. Домашнитѣ актове, които сѫ признати за истински отъ тѣзи, противъ които сѫ прѣдставени, или отъ съда слѣдъ потрѣбно издирване, имать между странитѣ, които сѫ се договаряли, тѣхнитѣ наслѣдници и приемници, равна сила съ официалнитѣ актове.

379. Контръ-актоветѣ имать сила само за договоряющитѣ се страни; тѣ нѣматъ сила за трети лица.

380. Актоветѣ, които сѫ извършени или засвидѣтелствувани по установения редъ, имать прѣимущество прѣдъ домашнитѣ актове и други писмени доказателства, но послѣднитѣ могатъ да се взиматъ въ внимание до толкова, до колкото тѣ не противорѣчатъ на първитѣ или имъ служатъ за допълнение. Опрѣдѣляването силата и прѣимуществото на домашнитѣ и други неформални актове зависи отъ усмотрѣнието на съда.

381. Актъ, който нѣма значение на официаленъ, като извършенъ отъ некомпетентно или неспособно за извършването му лице, или по причина, че не сѫ спазени формитѣ, има значение на домашенъ актъ, ако само той е подписанъ отъ странитѣ.

Digitized by Google

382. Актоветѣ, които по закона подлежатъ на гербово мито, приематъ се за доказателство и тогава, когато сж писани безъ съблюдаване правилата за гербовитѣ мита.

383. Извлѣчение изъ нотариалната актова книга е равносилно на първообраза, освѣнъ въ тия случаи, когато по закона се иска прѣдставянето на първообразния актъ. Засвидѣтелствуванъ по установения редъ прѣписъ отъ единъ актъ, ако не е заявено съмнѣние за точностьта му, се приема намѣсто самия актъ, когато страната, противъ която е прѣставенъ прѣписа отъ акта, не изиска да се прѣдстави първообраза му.

384. Силата на писменитѣ доказателства въобще се опрѣдѣля съобразно съ законитѣ и обичаитѣ, които сж дѣйствували въ врѣмето и мѣстото, когато сж направени.

385. Актово, които сж направени въ чужда държава, споредъ съществующитѣ тамъ закони, приематъ се за законни, ако не сж противни на българскитѣ закони.

386. Въ искове, противъ лица, които не сж търговци, търговскитѣ книги се приематъ за доказателства въ прѣпирни за доставяне стока, за заемъ на пари и то само тогава, когато е доказано, че стокитѣ наистина сж били доставени или паритѣ вземени, а съмнѣнието или прѣпирнята се отнася до врѣмето, до количеството, до качеството, или цѣната на доставената, или вземена стока, или до врѣмето за изплащането на условния платежъ за стока.

387. Търговскитѣ книжа, книгитѣ на търговци, които продаватъ на дребно, на хлѣбари, бакали и други такива, както и смѣтки, записки и всѣкакви домашни книжа, не съставляватъ доказателство въ полза на ищеца, който ги е писалъ и водилъ, ако не сж подписани отъ длъжника, но тѣ могатъ да бждатъ приети за доказателства противъ ищеца, който ги е водилъ или писалъ.

388. Написаната върху самия актъ разписка се приема за доказателство противъ лицето, което я е направило.

389. Това правило се разпространява и на актове, които сж съставени въ два екземпляра, ако въ ржцѣтѣ на едната страна се намѣри екземпляръ, съ разписка отъ другата страна за изпълнението на акта.

390. Разписка за изпълнение на едно обязателство, която не е направена върху самия актъ, съставлява доказателство въ полза на тогова, на когото е дадена.

Digitized by Google

391. Показания въ официалнитѣ или засвидѣтелствувани актове день, за извършването или засвидѣтелствуването имъ, се брои достовѣренъ, ако нѣма подлогъ.

392. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Показания въ домашнитѣ актове день, за извършването имъ, се брои достовѣренъ само за лицата, които сѫ участвували сами въ акта, така и за тѣхнитѣ наслѣдници и приемници. Частнитѣ домашни актове имать достовѣрна дата срѣщу трети лица, само отъ деня на завѣряването, отъ смъртьта на подписавшитѣ, или отъ деня, когато съдържанието имъ се възпроизвежда въ нѣкой актъ, съставенъ отъ длъжностно лице, като напр., описъ, протоколъ за запечатване и пр.

393. Актове, които сѫ прѣдставени въ сждътъ отъ една страна, могатъ да служатъ за доказателство и въ полза на другата, макаръ страната, която е прѣдставила акта, отпослѣ и да се е отрѣкла отъ него или е молила да се признае за недѣйствителенъ, ако само достовѣрностьта на акта не е заподозрѣна.

Отдѣление V.

За ржбошитѣ.

394. Ржбошитѣ служатъ за доказателство, когато рѣзкитѣ и на двѣтѣ части сѫ еднакви и съотвѣтствующи.

395. При оцѣняване доказателствената сила на ржбошитѣ, сждътъ се ржководи отъ мѣстнитѣ обичаи и отъ правилата, прѣдвидѣни въ чл. чл. 359, 361 и 362 отъ настоящия законъ.

Отдѣление VI.

Самопризнание.

396. Самопризнанието е показание, дадено отъ страната или нейния повѣреникъ, дори и прѣдъ такъвъ сждия, комуто дѣлото не е подсждно.

Самопризнанието съставлява пълно доказателство противъ страната, която го е направила.

---

[1]) *Стария чл. 392.* Показания въ домашнитѣ актове день, за извършването имъ, се брои достовѣренъ само за лицата, които сѫ участвували сами въ акта, така и за тѣхнитѣ наслѣдници и приемници; а другитѣ лица, до чиито интереси се касае акта, могатъ да опровергаватъ достовѣрностьта на показания въ тѣхъ день.

Digitized by Google

397. Самопризнанието може да се направи прѣдъ сѫда, писмено, въ една отъ книжата, подавани въ сѫда, или устно, въ врѣме на устното сѫстязание. Устното самопризнание се внася въ протокола, по искане на заинтересованитѣ лица.

398. Самопризнанието, което е направилъ единъ отъ сѫучастницитѣ въ дѣлото, има сила само по отношение къмъ тогова, който го е направилъ.

399. *(Отмѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]*)*

400. Самопризнанието неможе да бѫде раздѣлено въ врѣда на лицето, което го е направило.

То не може да бѫде взето назадъ, ако не се докаже, че то е било направено послѣдствие на грѣшка въ факта.

То не може да бѫде оттеглено подъ прѣдлогъ на погрѣшка въ правото.

401. За да може самопризнанието да произведе своитѣ слѣдствия, то трѣбва да бѫде направено отъ лица способни да влизатъ въ обязателство.

Самопризнанието на настойницитѣ и управляющитѣ нѣма сила за стоящитѣ подъ настойничество или управление лица, ако то не е направено въ случаитѣ и по реда, въ които, и по който, тѣ могатъ да задължаватъ находящитѣ се, подъ тѣхно настойничество или управление, лица.

Отдѣление VII *(Отмѣнено: 3. 7 мартъ 1897 год.*[2]*)*

---

[1]) *Стария чл. 399.* Сѫучастницитѣ въ дѣлото може да се натоварятъ съ послѣдствията на признанието на единого отъ тѣхъ въ такъвъ само случай, ако тѣ сж се задължили съ него взаимно-поржчително.

[2]) Отдѣление VII.

Разпитване на странитѣ.

402. За разяснение на обстоятелствата по едно дѣло, сѫдътъ може, по свое усмотрѣние, или по искане на една отъ странитѣ, да постанови да се разпитатъ и двѣтѣ страни по него, или само едната.

403. Всѣка страна, въ сѫдебното заседание, прѣди разпитването на другата, и въ нейно отсѫтствие, може да обясни на сѫда обстоятелствата върху които иска да се разпита послѣдната.

404. Странитѣ се разпитватъ отъ прѣдсѣдателя, отдѣлно, върху всѣкой фактъ, съ прѣдлагане въпроси върху всичкитѣ обстоятелства, които могатъ да служатъ за окриване на истината; тѣ отговарятъ безъ да си служатъ съ писмени бѣлѣжки.

405. Странитѣ могатъ да се разпитватъ въ отсѫтствието на една отъ друга; въ този случай тѣ се разпитватъ очи въ очи.

Digitized by Google

Отдѣление VIII.

Клѣтва.

411. Клѣтвата бива два вида:

1) клѣтва, която едната страна прѣдлага на другата, съ цѣль да постави рѣшението на дѣлото въ зависимость отъ нея; тая клѣтва се нарича *рѣшителна*, и

2) клѣтва, която самъ сѫдътъ прѣдлага на едната или на другата страна; тая клѣтва се нарича *сѫдебна*.

§ I. *Рѣшителна клѣтва.*

412. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]*).* Рѣшителна клѣтва. може да се прѣдлага, освѣнъ случаитѣ, изброени въ чл. 413, въ всѣкакви други прѣпирни, но само относително до личното дѣйствие на онази страна, на която тя се прѣдлага.

413. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]*).* Рѣшителна клѣтва не може да се прѣдлага:

---

406. Ако страната откаже да отговори на зададенитѣ ѝ въпроси, или ако, безъ законни причини, не се яви лично въ сѫдебното заседание, сѫдътъ може да счете противъ нея за провѣрени фактоветѣ.

407. Ако нѣкоя страна заяви, че, по причина на тѣжка болѣсть, не може да се яви въ сѫдилището, сѫдътъ опрѣдѣля единъ или повече отъ своитѣ членове за да се разпита въ жилището ѝ, въ присѫтствието на другата страна, или въ нейно отсѫтствие, споредъ обстоятелствата.

408. Ако членоветѣ на сѫда, които сѫ отишли въ жилището на страната, намѣрятъ, че тя е могла да се яви въ сѫдилището, отлагатъ нейното разпитване за въ едно отъ слѣдующитѣ заседания.

Въ това сѫдебно заседание страната, която лъжливо е поддържала, че не може да се яви въ сѫдилището, глобява се не повече отъ *двѣстѣ* лева.

409. Ако страната живѣе въ другъ сѫдебенъ окрѫгъ, сѫдътъ опрѣдѣля да се разпита прѣдъ него или прѣдъ сѫда, въ окрѫга на който има своето мѣстожителство.

410. Въ послѣдния случай, сѫдътъ отправя една сѫдебна порѫчка до надлежния сѫдъ, въ която обозначава обстоятелствата, върху които трѣбва да се разпита страната и срока, въ който трѣбва да се свърши разпитването.

[1]) *Стария чл. 412.* Рѣшителната клѣтва може да се прѣдлага въ всѣкакви прѣпирни, но само относително до личното дѣйствие на онази страна, на която тя се прѣдлага.

По дѣла, които не могатъ да се свършатъ съ помирение, не се допуща клѣтва.

[2]) *Стария чл. 413.* Рѣшителната клѣтва не може да се прѣдлага за прѣстѫпно обстоятелство, нито за такъвъ договоръ, за валидностата

Digitized by Google

1) по дѣла за права на лично състояние;

2) по дѣла, които имать свързка съ интереситѣ на непълнолѣтни и на други лица, находящи се подъ настойничество, освѣнъ въ случаитѣ, когато има постановление отъ родинпския съвѣтъ, което дава право на настойника да прѣдлага клѣтва и то само на противната страна, безъ право на повръщане такава;

3) по дѣла, които имать свързка съ интереситѣ на държавата, на окржжията и на общинитѣ: градски и селски;

4) за прѣстжпно обстоятелство, нито за такъвъ договоръ, за валидностьта на който закона изисква писменъ актъ, нито за опровержение на такива дѣйствия въ единъ официаленъ актъ, за който държавния чиновникъ, който е извършилъ акта, удостовѣрява въ самия актъ, че тѣ прѣдъ него сж станали;

5) за опровержение стореното вече сждебно самопризнание, и

6) за опровержение изричния смисъль на писменъ, признатъ за подлиненъ актъ, изходящъ отъ страната или пъкъ за опровержение изричния смисъль на нотариални или надлежно засвидѣтелствувани писмени актове, изходящи отъ нея.

414. Рѣшителната клѣтва може да бжде прѣдложена въ всѣко положение на дѣлото, даже и въ такъвъ случай, когато никакъ нѣма доказателства по искътъ или по възражението.

415. Ако този, комуто е била прѣдложена клѣтвата, се отрѣче да я приеме и не пристане да я повърне на противника си, или ако противника, комуто е била тя повърната, се отрѣче да я приеме, то искътъ, или възражението, се рѣшава отъ сжда противъ лицето, което се е отрѣкло отъ клѣтвата.

416. Клѣтвата не може да се повръща, ако дѣйствието, което съставлява нейнъ прѣдметъ, не е общо и на двѣтѣ страни, а е лично само на онази страна, на която е била прѣдложена клѣтвата.

417. Страната, която е прѣдложила или повърнала клѣтвата, не може вече да се повърне, ако противната страна е обявила, че я приема.

418. *(Отмѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.[1]).*

на който закона изисква писменъ актъ, нито за опровержение на такива дѣйствия въ единъ официаленъ актъ, за които държавния чиновникъ, който е извършилъ акта, удостовѣрява въ самия актъ, че тѣ прѣдъ него сж станали.

[1]) *Старият чл. 418.* Прѣдлагане клѣтва за такъво обстоятелство, противното на което сждътъ признава за очевидно, не се допуща.

Digitized by Google

419. Страната, която е прѣдложила или повърнала клѣтвата, може да освободи противната страна, която е заявила че я приема, отъ полагането на клѣтвата, но тя се счита като положена.

420. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]*).* Клѣтвата съставлява доказателство само за, или противъ онова, който я е прѣдложилъ, а също за, или противъ наслѣдницитѣ му, или лицата, които сж встжпили въ неговитѣ права. Обаче, клѣтвата, която е прѣдложилъ единъ отъ солидарнитѣ кредитори, надѣлява длъжника само за припадающата се на този кредиторъ часть.

Клѣтвата, прѣдложена на длъжника, ползува поржчителя.

Клѣтвата, прѣдложена на единого отъ солидарнитѣ длъжници, ползува и другитѣ съдължници.

Въ послѣднитѣ два случаи, клѣтвата, прѣдложена на солидарния съдължникъ или на поржчителя, ползува другитѣ съдължници и главния длъжникъ само тогава, когато е прѣдложена за дъла, а не за факта на солидарностьта или поржчителството.

421. Когато прѣдложената или повърнатата клѣтва е положена, противната страна не може да доказва нейната лжливость по граждански редъ.

§. II. *Съдебна клѣтва.*

422. Съдътъ може да назначи на едната отъ странитѣ клѣтва или съ цѣль да тури въ зависимость отъ нея разрѣшението на дѣлото, или само съ цѣль да опрѣдѣли размѣра на онова, което трѣбва да се присѫди на страната.

423. Съдътъ може самъ да назначи на страната клѣтва, при слѣдующитѣ двѣ условия:

1) искътъ, или възражението, да не сж напълно доказани, и

2) да не сж и съвсѣмъ бездоказателни.

Старата чл. 420. Положената клѣтва съставлява доказателство само за или противъ онова, който я е прѣдложилъ, а също за или противъ наслѣдницитѣ му или лицата, които сж встжпила въ неговитѣ права.

Обаче клѣтвата, което е прѣдложилъ единъ отъ солидарнитѣ кредитори, надѣлява длъжника само за припадающата се на този кредиторъ часть.

Клѣтвата, което е положилъ единъ отъ солидарнитѣ длъжници, произвежда дѣйствие и за неговитѣ съдължници.

Клѣтвата на солидарния длъжникъ произвежда дѣйствие и за другитѣ съдължници, когато тя е прѣдложена за дълътъ, а не за солидарностьта.

Digitized by Google

Въ всичкитѣ други случаи, сждътъ трѣбва или да присѫди по искътъ, или да го отхвърли безусловно.

424. Клѣтвата, която е назначена на едната страна отъ сжда, не може да бжде повърната отъ нея на другата страна.

425. Клѣтвата, за опрѣдѣление стойностьта на прѣдмета, който се дири, може да бжде назначена на ищеца отъ сжда, само когато не е възможно да се опрѣдѣли по другъ начинъ тая стойность.

Въ този случай, сжда трѣбва да опрѣдѣли и до каква сума ще даде вѣра на клѣтвата на ищеца.

§ III. *Редътъ за полагане клѣтва.*

426. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Въ публично заседание прѣдсѣдателя излага ясно на страната обстоятелствата, върху които й се прѣдлага клѣтвата; той й напомня важностьта на клѣтвата и наказанието за лъжливото заклѣване.

Клѣтвата се полага въ сжщото заседание, ако страната присѫтствува, а въ противенъ случай — въ едно отъ най-близкитѣ заседания на сжда.

427. Клѣтвата се полага лично отъ лицето, което е задължено да я положи.

428. Ако страната, безъ доказана законна причина, не се яви лично въ опрѣдѣленото за полагане клѣтва заседание, нейното отсѫтствие се счита като отказъ да положи прѣдложената клѣтва.

429. Сждътъ, който рѣшава дѣлото по сжщество, може да прѣдпише, щото клѣтвата да се приеме прѣдъ едного отъ неговитѣ членове, или прѣдъ другъ сждъ, ако задължений да се закълне, не може, по извинителни причини, или за това, че живѣе на далечно разстояние отъ мѣстото на заседанията, да се яви въ сжда.

Отдѣление IX.

Прѣдположения.

430. Прѣдположенията сѫ слѣдствия, които закона или сжда извлича отъ единъ извѣстенъ за другъ неизвѣстенъ фактъ.

[1]) *Стария чл. 426.* Въ публично заседание прѣдсѣдателя излага ясно на страната обстоятелствата, върху които й се прѣдлага клѣтва; той й напомня важностьта на клѣтвата и наказанието за лъжливото заклѣване.

Клѣтвата се полага само въ едно отъ послѣдующитѣ заседания, освѣнъ за обстоятелства, които изискватъ незабавно заклѣване.

Digitized by Google

§ I. Установени отъ закона предположения.

431. Законно предположение е това, което въ силата на особенъ законъ се придава на нѣкои актове или обстоятелства.

Такива сж:

1) актове, които закона признава за недѣйствителни по тѣхното свойство, като сторени съ намѣрение да заобиколятъ закона;

2) случаи, когато закона обявява, че правото на собственость или освобождението отъ изпълнение на нѣкое обязателство произтича отъ нѣкои опрѣдѣлени обстоятелства, и

3) силата, която закона отдава на влѣзлитѣ въ законна сила съдебни рѣшения.

432. Силата, която закона отдава на влѣзлитѣ въ законна сила съдебни рѣшения, се простира само върху това, което е предметъ на рѣшението.

За да има присѫдено нѣщо, трѣбва да има: тождество на прѣдмета, тождество на юридическото основание, тождество на странитѣ въ процеса и искътъ да е билъ прѣдявенъ отъ тѣхъ и противъ тѣхъ въ сѫщото имъ качество.

433. Законното прѣдположение освобождава лицето, въ полза на което то сѫществува, отъ прѣдставянето на всѣко друго доказателство.

434. Съ никакви доказателства не се допуска оспорване на законното прѣдположение, когато възъ основание на него, закона унищожава нѣкой актъ или прѣсича правото на искъ, освѣнъ ако закона дава право да се възражава противъ прѣдположението.

§ II. Неустановени отъ закона предположения.

435. Изваждането на неустановенитѣ отъ закона прѣдположения се оставя на усмотрѣнието на сѫда, който не може да допусне друго прѣдположение, освѣнъ важнитѣ, точнитѣ и съгласнитѣ по между си и само въ тѣзи случаи, когато закона допуща свидѣтелски показания.

Digitized by Google

Глава XV.

За провѣрката на доказателствата.

Отдѣление I.

Общи правила.

436. Провѣрка на доказателствата става или по молба на сждящитѣ се, или по усмотрѣнието на сжда. Сждътъ може да назначи да се провѣрятъ само онія доказателства, за които е обявено прѣпирня.

437. За врѣмето и мѣстото на провѣрката се извѣстава на странитѣ и отъ тѣхъ зависи да присжтствуватъ лично или чрѣзъ повѣреници при провѣрката.

438. Неявяването на странитѣ не спира провѣрката, освѣнъ ако е необходимо тѣхното присжтствие за удостовѣрение истинностьта и тождеството на прѣдметитѣ на провѣрката.

439. За провѣрката се сжставя протоколъ, въ който се забѣлѣжва всичко, което е станало и излѣзло на яве; този протоколъ се подписва отъ странитѣ, които присжтствуватъ при провѣрката.

440. Срѣщу члена на сжда, който е извършилъ провѣрката, могатъ да се подаватъ жалби до *три дни* слѣдъ свършването на провѣрката.

441. За да се извърши провѣрка на доказателствата въ окржга на другъ сждъ, на послѣдния се съобщава прѣписъ отъ опрѣдѣлението за провѣрката и му се прѣдоставя да назначи срокътъ за извършването ѝ.

442. Сждътъ, който е приелъ казания прѣписъ, длженъ е да изпълни изложеното въ него постановление и да изпрати протокола за провѣрката на доказателството въ сжда, който разглежда дѣлото.

Отдѣление II.

Огледъ на мѣстото.

443. Сждътъ може, по молба на странитѣ или по свое усмотрѣние, да назначи огледъ на мѣстото, съ участие или безъ участие на вѣщи люди.

Digitized by Google

444. Огледътъ се извършва отъ цѣлия съставъ на съда или отъ едного отъ членоветѣ му.

445. Въ опрѣдѣлението на съда за огледа се бѣлѣжатъ: мѣстото на огледа, прѣдметитѣ му и врѣмето, когато трѣбва той да се извърши.

446. Стрънитѣ се призовавать да присѫтствуватъ при извършване на огледа и ако присѫтствуватъ, могатъ да обрѫщатъ вниманието на лицето, което прави огледа върху прѣдметитѣ, които изискватъ огледъ.

447. При огледа се съставятъ, ако е потрѣбно, планове и чертежи.

448. Протоколътъ на огледа се прочита въ заседанието на съда и странитѣ се допущатъ да прѣдставятъ устни обяснения, безъ право да възразяватъ противъ онова, което е удостовѣрено отъ акта на огледа и за което, при съставянето на огледа, не е била направена никаква бѣлѣжка отъ странитѣ.

449. Разноскитѣ за извършването на огледа се смѣтатъ отъ съда всѣки пѫть особно и се плащатъ отъ страната, по молбата на която става огледа. Ако пъкъ огледа е назначенъ, по усмотрѣнието на самия съдъ, или по искането на двѣтѣ страни, разноскитѣ се плащатъ и отъ двѣтѣ страни по равна часть.

450. Огледъ на мѣстото се допуща не само като провѣрка на прѣдставени вече отъ странята доказателства, но и като самостоятелно доказателство.

Отдѣление III.

Заключение на вѣщи люди.

451. Съдътъ може, по молба на странитѣ, или по свое усмотрѣние, да поиска заключение на вѣщи люди за такъвъ прѣдметъ, за разглеждането или за оцѣнката на който се изискватъ особени научни, технически или домакински познания.

452. Въ постановлението за изслѣдване чрѣзъ вѣщи люди, съдътъ показва по какви прѣдмети се иска тѣхното заключение, кои лица сѫ избрани, кога и гдѣ ще извършатъ изслѣдването и въ какъвъ срокъ сѫ длъжни тѣ да се явятъ въ заседанието на съда, за да изложатъ своето заключение.

Digitized by Google

458. Въ дѣла, които изискватъ пространно и сложно изслѣдване, сждътъ може да назначи едного отъ своитѣ членове за наблюдение на хода му.

454. Вѣщитѣ люди се назначаватъ по взаимно съгласие на странитѣ; а, ако това съгласие не стане въ опрѣдѣления отъ сжда срокъ, тѣ се избиратъ отъ самия сждъ.

455. Вѣщитѣ люди се назначаватъ на брой троица. Обаче, съ съгласието на странитѣ, или поради малоцѣнностьта на искътъ, може да се назначи само едно лице да направи изслѣдването.

456. Само онния лица сж длъжни да приематъ върху си изслѣдването, които, по своето звание или занаятъ, или занятие, се прѣдполага да иматъ особени познания. Тѣ могатъ да се отрѣкатъ отъ това по сжщитѣ причини, които освобождаватъ отъ обязаностьта да бжде нѣкой свидѣтель.

457. Отводи на вѣщи люди, които сж избрани по взаимно съгласие на странитѣ, не се допущатъ, освѣнъ, по причини, възникнали слѣдъ избора.

458. Отводитѣ на вѣщи люди, които се назначаватъ не по общо съгласие на странитѣ, може да бждатъ прѣдявявани само въ течение на *три дни*, слѣдъ като се обяви на странитѣ разпорѣждането на сжда за назначението на вѣщитѣ люди, освѣнъ ако причината възникне или се яви отпослѣ. Въ послѣдния случай, отводитѣ трѣбва да бждатъ прѣдявени до началото на изслѣдването.

459. Вѣщитѣ люди се отвеждатъ по сжщитѣ причини, както и свидѣтелитѣ.

460. На члена на сжда, който е назначенъ да наблюдава изслѣдването чрѣзъ вѣщи люди, не въ това мѣсто, гдѣто сждътъ се намира, сждътъ може да остави и самото избиране на вѣщи люди, ако странитѣ не сж ги избрали по взаимно съгласие.

461. Вѣщитѣ люди даватъ своитѣ заключения безъ клѣтва.

462. Заключението на вѣщитѣ люди трѣбва да се излага писмено съ изяснение на доводитѣ, възъ които е то основано. Ако прѣдмета на изслѣдването е простъ и незатрудненъ, а сжщо ако вѣщитѣ люди сж безкнижни, или малокнижни, или не владѣятъ добрѣ българския языкъ, сждътъ може да поиска, намѣсто писмено, устно заключение; въ този случай, то се записва въ особенъ протоколъ, който се подписва отъ вѣщитѣ люди.

Digitized by Google

468. Въ случай на разногласие, вѣщитѣ люди постановяватъ едно само заключение, но вишегласне, като изложатъ и мотивитѣ на отдѣлнитѣ мнѣния. А когато се появяватъ толкова различни мнѣния, колкото сж вѣщитѣ люди, сждътъ може да назначи нови вѣщи люди.

464. Съвѣщанието на вѣщитѣ люди става тайно и безъ всѣко влияние отъ страни.

465. Въ случай, че е необходимо да се допълни изслѣдването или да се разясни заключението на вѣщитѣ люди, сждътъ може да поиска отъ тѣхъ допълнителни обяснения, или пъкъ заключение, отъ назначени изново, на тѣхно мѣсто, вѣщи люди.

466. Намѣсто онния вѣщи люди, които сж се отрѣкли отъ изслѣдването, назначаватъ се други, по общия редъ.

467. Вѣщитѣ люди, които сж приели назначението, ако се не явятъ за изслѣдването безъ уважителни причини, или непрѣдставятъ заключенията си въ назначения срокъ, глобяватъ се до *сто лева*, а на мѣстото имъ, ако има възможность, назначаватъ се други.

468. За трудътъ си, за напущане работата си и за разноскитѣ по издирванията, вѣщитѣ люди могатъ да искатъ възнаграждение. Това искане се заявява писмено или устно въ сжщото врѣме, когато се прѣдставя заключението.

469. Сждътъ опрѣдѣлява сумата на възнаграждението съобразно съ качеството на труда, съ цѣната на работнитѣ дни, съ далечината на мѣстото, съ употрѣбеното врѣме и съ други уважителни обстоятелства. Опрѣдѣлението на сжда трѣбва незабавно да се изпълни и жалби отъ вѣщитѣ люди противъ опрѣдѣлението на сжда, за възнаграждението имъ, не се допущатъ.

470. Възнаграждението на вѣщитѣ люди се плаща изпърво отъ оная страна, която е молила за изслѣдването, или отъ двѣтѣ страни по равно, ако и двѣтѣ сж молили за това или ако изслѣдването е било назначено по усмотрѣнието на сжда.

471. Сждътъ не е длъженъ да се подчинява на мнѣнието на вѣщитѣ люди противъ своето убѣждение.

472. Изслѣдването чрѣзъ вѣщи люди се допуща не само като провѣрочно, но и като самостоятелно доказателство.

Digitized by Google

Отдѣление IV.

Провѣрка на писменитѣ доказателства.

473. Провѣрка на записките и сѣткитѣ съ първообразнитѣ книги и актове извършва, ако стане нужда, по назначение отъ сѫда, единъ отъ членоветѣ му, или въ самото сѫдилище, или въ онова мѣсто, гдѣто се намиратъ актоветѣ и книгитѣ.

474. Странитѣ се извѣстяватъ за врѣмето на тая провѣрка и могатъ да присѫствуватъ при нейното извършване.

475. Провѣренитѣ сѣтки и други документи се завѣряватъ листъ по листъ и се подписватъ отъ странитѣ, които присѫствуватъ при провѣрката, и отъ члена на сѫда. Ако въ едно дѣло участвуватъ нѣколцина истци или отвѣтници, то завѣряването на листа може да бѫде направено отъ едно лице отъ всѣка страна по изборъ отъ другитѣ.

476. Слѣдъ свършването на провѣрката, трѣбва да се състави протоколъ, въ който да се бѣлѣжи, кои отъ провѣренитѣ документи сѫ излѣзли правилни и безспорни и кои неправилни и спорни; протокола се подписва отъ члена на сѫда и отъ присѫствующитѣ страни, които иматъ право да правятъ въ него забѣлѣжки.

477. За да се приведатъ въ ясность многочислени или заплѣтени сѣтки, сѫдътъ има право да назначи вѣщи люди по общитѣ правила.

478. Когато заедно съ единъ актъ, писанъ на чуждъ языкъ, е прѣдставенъ български прѣводъ отъ него, то сѫдътъ може да се ограничи съ тоя прѣводъ, ако противната страна не иска провѣрката му.

479. Сѫдътъ възлага провѣрката на прѣвода на заклѣтъ прѣводачъ или на вѣщо лице, или се праща прѣвода заедно съ първообразния актъ въ мѣстната гимназия, гдѣто има прѣподаватели отъ този языкъ или се праща за провѣрка въ министерството на външнитѣ работи.

480. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]*)* Провѣрката на акта може да бѫде назначена отъ сѫда, ако сѫдящия се, противъ когото се

---

[1]) *Стария чл. 480.* Провѣрката на акта, може да бѫде назначена отъ сѫда, ако сѫдящия се, противъ когото се прѣдставя акта заяви съмнѣние въ истинността му или обяви прѣпирня за подлогъ.

Digitized by Google

прѣдстави акта, заяви съмнѣние въ истинността му или обяви прѣпирня за подлогъ.

Страната, на която се противопоставя единъ документъ като доказателство, е длъжна да обяви, признава ли истинността на прѣдставения частенъ актъ, съгласно съ чл. 258, ал. II.

Ако акта съдържа нейния подпись, трѣбва да обяви признава ли истинността на подписъ̀ть.

Ако ли не обяви, акта ще се счита за признатъ, освѣнъ, ако отъ другитѣ обяснения на страната не излиза, че тя оспорва истинността му.

481. (*Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]). Съмнѣние въ истинността на акта не може да бѫде заявено отъ лице, отъ името на което актътъ е издаденъ или съставенъ, ако той носи собственоржчния подпись на това лице. Такиви могатъ да заявятъ винаги наслѣдницитѣ и правоприемницитѣ на подписавшитѣ документа лица.

Безграмотнитѣ лица, които сж подписани отъ други върху акта, по причина на безграмотността имъ, имать право да заявятъ съмнѣние въ подлинността само относително подписа на лицето, което ги е подписало.

482. Заявяване съмнѣние въ истинността на официални актове, или засвидѣтелствувани по установения редъ, не се допуща.

483. Тяжестьта да доказва подложността на акта лѣжи върху тази страна, отъ която е заявена прѣпирня за подлогъ.

Когато се заяви съмнѣние въ истинността на акта, тяжестьта на доказването пада върху тогози, който е прѣдявилъ документа.

§ I. Производство по съмнѣние въ истинността на единъ актъ.

484. Съмнѣнието въ истинността на акта трѣбва да бѫде заявено не по-късно отъ първото заседание на сѫда, слѣдъ като акта е билъ прѣдявенъ на страната, която заявява съмнѣние.

485. Когато се заяви съмнѣние въ истинността на единъ актъ, страната, която го е прѣдставила, ако присѫствува, длъжна е въ сѫщото заседание да каже, желае ли да се ползува съ тоя

---

[1]) *Сравни чл. 481.* Съмнѣние въ истинността на акта не може да бѫде заявено отъ лице, отъ името на което акта е издаденъ или съставенъ, ако той е подписанъ отъ това лице.

Digitized by Google

актъ. Ако тя не заяви, че желае, или се отрѣче отъ заподозрѣния актъ, той се изключава отъ числото на доказателствата; а когато тя заяви, че желае да се ползува съ тоя актъ, прави се издирване за истинността му.

Ако ли страната не присѫтствува, то заявлението за съмнѣние въ истинността се записва въ протокола, извлѣчение отъ който се съобщава на отсѫтствующата страна.

486. Издирването истинността на акта се прави отъ сѫда или отъ едного отъ членоветѣ му, назначенъ отъ прѣдсѣдателя:

1) чрѣзъ освидѣтелствуване на акта и провѣрка на съдържанието му съ други документи;

2) чрѣзъ разпитъ на свидѣтелитѣ, които сѫ подписани на акта, или на които се облѣга нѣкоя отъ странитѣ за потвърждение или опроверженіе истинността на акта;

3) чрѣзъ сличаване почерка и подписа на заподозрѣния актъ съ почерка и подписа на това сѫщо лице въ други несъмнителни актове, или чрѣзъ фотографически способъ за издирване истинността на актоветѣ

487. Освидѣтелствуването и провѣрката на акта се завѣрява отъ сѫда или члена, който ги е правилъ.

488. За всичкитѣ забѣлѣжени на акта поправки, стъргания, прѣписки или заличавания трѣбва да се забѣлѣжи въ протокола за освидѣтелствуването.

489. Изборътъ на книжата или актоветѣ за сличаване почерка се оставя на взаимното съгласие на странитѣ, а въ случай на несъгласие по между имъ — на усмотрѣнието на сѫда.

490. Сѫдътъ избира прѣдпочитително официални и засвидѣтелствувани актове и книжа, писани и подписани несъмнѣно отъ лицето, почеркътъ на което се сличава, като гледа при това сличаемитѣ актове да сѫ по възможность отъ едно врѣме.

491. Сличаването на подписа и почерка може да бѫде поржчено на вѣщи люде, които се избиратъ и даватъ своето заключение на общо основание.

492. Като се свърши издирването на истинността на акта и се изслушатъ странитѣ, сѫдътъ признава акта за истински, изцѣло или въ нѣкои негови части, и изключава отъ числото на доказателствата акта, цѣлъ или само въ неистинскитѣ му части.

Digitized by Google

493. Всичките лица и правителствени учрѣждения сж длъжни, по искането на страните и по заповѣдь отъ сѫда или отъ назначения за провѣрката членъ отъ сѫда, да прѣдставятъ въ сѫда находящитѣ се у тѣхъ книжа, необходими за изслѣдването.

Въ случай, че не е възможно да се прѣдставятъ въ сѫда, изслѣдването трѣбва да стане отъ члена на сѫда на мѣстонахождението на документитѣ.

§ II. Производство по прѣпирня за подлогъ на единъ актъ.

494. Прѣпирня за подлогъ може да бѫде прѣдявена въ всѣко положение на дѣлото.

495. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]*)* Желающия да заяви прѣпирня за подлогъ на единъ актъ, който има сѫществено, за разрѣшението на дѣлото, значение, може да подаде въ сѫда за това писмено заявление, или да заяви устно въ заседанието на сѫда, което заявяване се забѣлѣжва въ протокола.

496. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]*)* Ако противната страна присѫствува лично или чрѣзъ повѣренникъ, който е опълномощенъ да отговаря по прѣпирня за подлогъ на единъ актъ, трѣбва да даде положителенъ отговоръ въ сѫщото заседание, желае ли да се ползува отъ казания актъ или не. Ако страната отсѫствува или повѣренника не е опълномощенъ да отговаря по подлогъ, то съобщава се на тая страна, да отговори въ седемь дни отъ деня на съобщението, желае ли да се ползува отъ акта, или не.

497. Ако отговоръть не е прѣдставенъ въ срокъ, или когато тѫжащия се, чийто е актъть, заяви въ отговора, че се отрича да се възползува отъ него, сѫдътъ по длъжность отстранява акта отъ производството и дѣлото се рѣшава на основание на другитѣ доказателства.

---

[1]) *Стария чл. 495.* Който желае да заяви прѣпирня за подлогъ на единъ актъ, който има сѫществено за разрѣшението на дѣлото значение, може да подаде въ сѫда за това писмено заявление или да заяви устно въ заседанието на сѫда. Въ послѣдния случай се съставя особенъ протоколъ.

[2]) *Стария чл. 496.* Прѣписъ отъ заявлението или отъ протокола се праща на самия тѫжащи се, а не на повѣренника му, съ изключение на случая, когато повѣренника има довѣреность да даде отговоръ по прѣпирня за подлогъ на единъ актъ. Лицето, на което е пратенъ прѣписъ, длъжно е, *въ двѣ недѣли*, да даде положителенъ отговоръ: има ли то намѣрение да се възползува отъ казания актъ при производството на дѣлото, или не.

Digitized by Google

498. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Когато страната, която е прѣдставила документа, заяви, че желае да се ползува отъ него, на противната страна се дава срокъ седемь дни да прѣдстави и посочи доказателствата си по подлога.

499. Прѣдявенитѣ доказателства за подлога се съобщаватъ на страната, която се е основала на документа, за да посочи или прѣдстави възражения въ *седмодневенъ* срокъ отъ деня на това съобщение.

500. Слѣдъ като се съобщятъ на противната страна възраженията, а ако е нуждно, и слѣдъ прѣдварителното изслѣдване на акта споредъ чл. чл. 486—493, сѫдътъ, като изслуша обясненията на странитѣ и заключението на прокурора, постановява опрѣдѣление или да остави безъ послѣдствие прѣпирнята за подлогъ, или пъкъ да се признае акта подложенъ изцѣло или отчасти и въ кои именно части и за изключването му, на цѣлия актъ или на нѣкои негови части, изъ числото на доказателствата.

501. Ако заявительтъ на прѣпирнята не посочи въ прѣдвидѣния въ чл. 498 срокъ, доказателствата за подлога на акта, заявлението му за подлога на акта се оставя безъ послѣдствие и той се глобява до *триста лева.*

Ако ли сѫдътъ, слѣдъ провѣрката на акта, признае прѣпирнята за подлогъ за неоснователна, тѫжащия се, който е прѣдявилъ прѣпирнята, се глобява до *триста лева.*

502. Ако заявившия прѣпирнята за подлогъ на единъ актъ, направо обвини нѣкого за тоя подлогъ и извършването на подлога не е покрито съ давность или съ смъртьта на обвиняемия, а тъй сѫщо и въ случая, когато актътъ, послѣ провѣрката въ гражданския сѫдъ, е припознатъ за подложенъ и вслѣдствие на това, подлежащъ на изслѣдване, сѫдътъ съобщава своето по този прѣдметъ опрѣдѣление, заедно съ самия актъ, на прокурора.

503. Като прѣдава на надлежния прокуроръ дѣлото за подлога, когато направо се обвини нѣкой за него, сѫдътъ или спира всичкото гражданско производство до свършването на дѣлото по

[1]) *Стария чл. 498.* Отговорътъ на лицето, което е прѣдставило документа, за намѣрението да се ползува отъ него, се съобщава въ прѣписъ отъ приетия отговоръ или въ прѣписъ отъ протокола, ако отговора е даденъ устно, на противната страна, която е длъжна въ *седмодневенъ* срокъ отъ врѣмето на това съобщение, да посочи или, ако се намиратъ въ ржцѣтѣ ѝ, да прѣдстави своитѣ доказателства за подлога на акта.

Digitized by Google

углавенъ редъ, или по ходатайство на една отъ странитѣ, продължава производството на дѣлото по тия части, рѣшението на което не зависи отъ заподозрѣния актъ.

504. Когато дѣлото за подлогъ е прѣдадено за углавно прѣслѣдване, по причина на изрично обвинение нѣкого, че е извършилъ подлога, и въ рѣшението на углавния сѫдъ, съ което е оправданъ подсѫдимия, не е постановено: признава ли се акта за истински или подложенъ, този актъ, по молба на една отъ странитѣ, може да се тури подъ изслѣдване и разглеждане прѣдъ гражданския сѫдъ, за да се опрѣдѣли неговата истинность или изключването му изъ числото на доказателствата.

Глава XVI.

За обезпечение на доказателствата.

505. За обезпечение на доказателствата може да се извърши огледъ и да се разпитатъ свидѣтели и вѣщи люди, ако има опасность, че доказателното срѣдство ще се изгуби или ползуването отъ него ще се затрудни.

506. Молбата за обезпечение на доказателствата се подава въ сѫда, въ който се разглежда прѣпирнята.

Въ случаи, които не търпятъ отлагане, молбата може да се подаде и въ мировото сѫдилище, въ околията на което живѣятъ лицата, които ще се изпитватъ, или се намира прѣдмета, върху който има да се извърши огледъ.

Въ рѣченото мирово сѫдилище трѣбва да се подава просбата, когато още нѣма заведено дѣло.

507. Молбата трѣбва да съдържа:

1) означаването на противника;

2) означаването на фактоветѣ, за които ще се отнася доказателството;

3) означаване на доказателнитѣ срѣдства, и на свидѣтелитѣ и вѣщитѣ люди, които ще се изпитатъ;

4) изложение на причинитѣ, които оправдаватъ страха, че доказателното срѣдство ще се изгуби или ползуването отъ него ще се затрудни. Тѣзи причини трѣбва да бѫдатъ убѣдителни.

Digitized by Google

508. Съ съгласието на противната страна може да се допустне искането установяване на доказателствата, даже и тогава, когато не сжществуватъ прѣдвиденитѣ въ чл. 505 условия.

509. Разрѣшението на молбата може да стане и безъ прѣдварително устно състезание.

Въ опрѣдѣлението, съ което се уважава молбата, трѣбва да бждатъ означени фактоветѣ, за които ще се отнасятъ доказателствата и доказателнитѣ срѣдства, съ означение на свидѣтелитѣ и вѣщитѣ лица, които ще се разпитатъ. Това опрѣдѣление не може да се обжалва.

Противъ опрѣдѣлението, което отхвърля молбата, може да се подаде частна жалба.

510. На противната страна се съобщава прѣписъ отъ опрѣдѣлението, съ което сждътъ допуща установяването на доказателствата. За установяване на доказателствата, трѣбва да се назначи такъвъ достатъченъ срокъ, въ който противникътъ да може да запази правата си.

511. Установяването на доказателствата става по общитѣ правила, които се прилагатъ за употрѣбеното съотвѣтствующе доказателно срѣдство.

Протоколътъ по установенитѣ доказателства се пази въ сжда, който е опрѣдѣлилъ обезпечението на доказателствата.

512. Въ случай на процесъ, всѣка страна има право да се ползува отъ извършенитѣ, по обезпечението на доказателствата, дѣйствия.

Ако противната страна не се е явила въ денъ, въ който сж се установили доказателствата, то просителътъ има право да се ползува отъ производството за доказателствата само тогава, ако на противната страна е било своеврѣменно съобщено опрѣдѣлението (чл. 510).

513. Когато просителътъ не обозначава противната страна въ молбата си, послѣднята само въ такъвъ случай може да се уважи, ако той удостовѣри, че, по независящи отъ него причини, не е въ състояние да обозначи противника.

Ако се уважи молбата, сждътъ може, за запазване правата на неизвѣстния противникъ при установяването на доказателствата, да му назначи прѣдставитель.

514. Разноскитѣ по обезпечение на доказателствата се внасятъ прѣдварително отъ просителя. Тѣ се събиратъ на общо основание.

Digitized by Google

Глава XVII.

За частнитѣ производства.

Отдѣление I.

Общи правила

515. Частнитѣ молби, които могатъ да се разрѣшаватъ отдѣлно отъ разглеждането на дѣлото, се обсѫждатъ независимо отъ сѫществото на иска.

516. При частната молба, която по съдържанието си трѣбва да се съобщи на противната страна, трѣбва да бѫдатъ приложени прѣписи, както отъ самата молба, така и отъ прѣдставенитѣ при нея документи.

517. Слѣдъ приемането на частната молба, която трѣбва да се прѣдяви на противната страна, прѣписъ отъ молбата и отъ всичкитѣ приложени при нея документи, се съобщава на тая страна, при което прѣдсѣдателя на сѫда назначава деня, въ който тя трѣбва да даде обяснение, или въ който трѣбва да се явятъ въ сѫда и двѣтѣ тяжащи се страни.

518. Като изтече назначения срокъ, сѫдътъ трѣбва да пристѫпи къмъ разрѣшението на подадената молба, безъ да чака вече да се яви или да даде обяснение противната страна.

519. На странитѣ, които сѫ се явили въ заседанието, се прѣдоставя да даватъ устни обяснения по общия редъ.

Отдѣление II.

Отводи и възражения.

520. Отвѣтникътъ може, безъ да даде обяснение по сѫществото на дѣлото, да прѣдяви отводъ въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато дѣлото е подсѫдно на другъ сѫдъ, или на правителствено мѣсто или лице, или на чуждеземенъ консулски сѫдъ;

2) когато въ сѫщия или въ другъ сѫдъ се разглежда дѣло по сѫщия прѣдметъ и между сѫщитѣ лица, или дѣло, което има тѣсна свързка съ прѣдявения искъ;

3) когато искътъ е прѣдявенъ отъ лице, което нѣма право да иска и отговаря на сѫдъ лично за себе си по своята неправоспособность;

Digitized by Google

4) когато ищецътъ, който е чуждъ поданикъ и не притежава въ княжеството недвижими имоти, откаже да представи или не представи въ назначения срокъ обезпечение за разноскитѣ по дѣлото въ всичкитѣ инстанции и за загубитѣ, които ответникътъ може да претърпи.

521. Отводъ може да бѫде предявенъ и отъ ищеца, ако дѣйствующето отъ страна на ответника лице, като неговъ повѣреникъ, нѣма законна довѣреность за това и не може да бѫде нито по закона, нито по обичая неговъ представитель въ сѫда.

522. Отводътъ за подсждностьта се предявява прѣди всичкитѣ други отводи. Другитѣ отводи трѣбва да бѫдатъ предявени всичкитѣ наедно.

Ако се повдига отводъ за обезпечението, предвидѣно въ чл. 520 п. 4, той се предявява прѣди отвода за подсждностьта.

523. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Отводитѣ трѣбва да бѫдатъ предявени не по-късно отъ срока за подаване писменъ отговоръ, а въ случая, предвиденъ въ чл. 520 п. 4, най-късно въ първото по дѣлото заседание.

524. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[2]) Въ всѣко положение на дѣлото, странитѣ могатъ да предявяватъ слѣдующитѣ отводи:

1) когато дѣлото по рода си не е отъ подсждностьта на окржнитѣ сѫдилища;

2) когато въ сѫщия или въ други сѫдъ се разглежда дѣло по сѫщия предметъ и между сѫщитѣ лица, или дѣло, което има тѣсна свързка съ предметния искъ;

---

[1]) *Стария чл. 523.* Отводитѣ трѣбва да бѫдатъ предявени не по-късно отъ първото по дѣлото заседание на сѫда.

Отводътъ, предвиденъ въ п. 2 отъ чл. 520, може да се предявява въ всѣко положение на дѣлото.

[2]) *Стария чл. 524.* Въ всѣко положение на дѣлото, странитѣ могатъ да предявяватъ слѣдующитѣ отводи:

1) когато дѣлото, по родътъ си, е изято отъ подсждностьта на окржнитѣ сѫдилища;

2) когато дѣлото е подсждно на другъ окрженъ сѫдъ, по мѣстонахождението на недвижимия имотъ;

3) когато се обнаружи, че искътъ е предявенъ отъ лице, което нѣма право да дири и да отговаря на сѫдъ лично за себе си по своята неправоспособность, и

4) когато се окаже, че повѣреникътъ нѣма законно пълномощие за водене на дѣлото и не може да бѫде нито по закона, нито по обичаитѣ неговъ представитель въ сѫда.

Digitized by Google

3) когато дѣлото е подсждно на другъ окржженъ сждъ по мѣстонахождението на недвижимия имотъ;

4) когато стане явно, че искътъ е прѣдявенъ отъ лице, което нѣма право да дири и да отговаря на сждъ лично за себе си по своята неправоспособность, и

5) когато се окаже, че повѣреникътъ нѣма законно пълномощно за водене на дѣлото и не може да бжде нито по закона, нито по обичаитѣ неговъ прѣдставитель въ сжда.

525. По отводи за необезпечение отъ чужденецъ, сждебнитѣ разноски и загубитѣ, сждътъ, споредъ свойството на дѣлото, трѣбва да опрѣдѣли приблизително количеството на това обезпечение.

526. Сждътъ е длъженъ, независимо отъ отводитѣ отъ страна на сждящитѣ се, да не приема дѣлото подъ свое разглеждане въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 524.

527. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Страната, която повдига отводъ, е длъжна да прѣдстави доказателствата си едноврѣменно съ повдигането му. Отводитѣ се разрѣшавать съ особено опрѣдѣление.

528. Срѣщу опрѣдѣлението на сжда, съ което отводътъ е уваженъ, се допуща частна жалба отдѣлно отъ възива.

529. Срѣщу опрѣдѣлението, съ което отводътъ не е уваженъ, жалба, отдѣлно отъ възива, по същество на рѣшението, се допуща само, когато отводътъ се е отнасялъ до подсждностьта.

530. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Жалбата срѣщу опрѣдѣлението на сжда, съ което отводътъ за подсждностьта е оставенъ безъ уважение, се подава въ *седмодневенъ* срокъ. Понататъшното разглеждане на дѣлото може да се спрѣ по усмотрѣнието на сжда.

531. Отвѣтникъ, който утвърдява, че онова що дири ищеца, трѣбва да се отнася въ всичката си цѣлость до другъ отвѣтникъ, че самото право на искъ никакъ не принадлежи на това лице, което е ищецъ, че това право е прѣкратено и погасено: съ изпълнение на обязателството, по сждебно рѣшение, по помирение

---

[1]) *Старий чл. 527.* Отводитѣ се разрѣшавать съ особно опрѣдѣление на сжда.

[2]) *Старий чл. 530.* Жалбата срѣщу опрѣдѣлението на сжда, съ което отводътъ за подсждностьта е оставенъ безъ уважение, се подава въ *седмодневенъ* срокъ. Дотдѣ се разрѣши жалбата, по-нататъшното разглеждане на дѣлото се спира въ сжда, срѣщу опрѣдѣлението на който е та подадена.

Digitized by Google

върху тоя прѣдметъ или чрѣзъ давность, нѣма право да иска, щото тия възраженія да бѫдатъ разгледани прѣдварително и отдѣлно отъ обясненията му по съществото на иска.

Отдѣление III.

Обезпечение на исковетѣ.

§ I. Общи правила.

532. Обезпечение на исковетѣ се допуща, или въ самото начало на дѣлото, или при по-нататъшното му разглеждане, догдѣто рѣшението по същество на дѣлото не влѣзе въ законна сила.

Обезпечение на искове, прѣдявени противъ държавното съкровище, не се допуща. Но по искове за правособственость върху недвижимъ имотъ, съдътъ, по молбата на ищеца, може да запрѣти отчуждаването на този имотъ, до окончателното рѣшение на дѣлото и се пазятъ правилата, изложени въ чл. чл. 551 и 552.

533. Обезпечение на иска се допуща:

1) когато искътъ е подкрѣпенъ съ писмени доказателства, които достатъчно убѣждаватъ съда въ достовѣрностьта му, и когато необезпечението на иска може да лиши ищеца отъ възможностьта да вземе удовлетворение;

2) когато ищецътъ прѣдстави прѣдварително въ съда гаранция за загубитѣ, които би послѣдвали отвѣтника, вслѣдствие обезпечението на иска, и

3) когато искътъ е основанъ на дългово обязателство, засвидѣтелствувано по установения редъ.

534. Ако обезпечението на иска бѫде отказано въ началото на иска, то ищецътъ не е лишенъ отъ правото да ходатайствува отъ ново за това при по-нататъшното производство на дѣлото.

535. Обезпечението се допуща само за искове, цѣната на които е опрѣдѣлена.

536. Съдътъ, като допуща обезпечението, опрѣдѣлява сумата, до която трѣбва то да се простира, съразмѣрно съ цѣната на иска, който е подкрѣпенъ съ доказателства.

537. Срѣщу опрѣдѣлението на съда, за обезпечение на искъ, се допуща частна жалба отдѣлно отъ въззива.

538. Подаването частна жалба не спира турянето въ изпълнение на опрѣдѣлението на съда за обезпечение на иска.

Digitized by Google

539. Отвѣтникътъ, противъ когото е било допустнато обезпечение на иска, може да подаде молба въ сѫщия сѫдъ, който е допустналъ обезпечението, за измѣнение мѣрката, чрѣзъ която е билъ обезпеченъ иска.

Срѣщу опрѣдѣлението на сѫда, по тази молба, се допуща частна жалба.

540. Обезпечение на прѣдявенитѣ искове може да бѫде разрѣшено и само отъ прѣдсѣдателя на сѫда, ако молбата за това е подадена въ такова врѣме, когато нѣма заседание на сѫда, а между това отъ обясненията на ищеца прѣдсѣдателя намѣри, че взимането мѣрки за обезпечение не търпи отлагане.

541. Ако молбата за обезпечение бѫде удовлетворена, прѣдсѣдателя дава просителю, на име на сѫдебния приставъ, заповѣдь, съ своя подпись, която се туря въ изпълнение по сѫщия редъ, както и сѫдебнитѣ рѣшения.

542. За взетата мѣрка за обезпечение, прѣдсѣдателя съобщава на сѫдътъ въ първото му заседание, отъ който зависи да потвърди или да измѣни това разпореждане.

543. Отвѣтникътъ, който е оправданъ съ сѫдебно рѣшение, което е влѣзло въ законна сила, има право да търси отъ ищеца загуби, които той му е нанесалъ вслѣдствие обезпечението на иска.

§ II. Видове на обезпечението.

544. Исковетѣ се обезпечаватъ: съ налагане възбрана на недвижимъ имотъ, съ секвестръ на движимо имущество, съ залогъ и поржчителство.

545. Въ молбата си за обезпечение, ищецътъ е длъженъ да покаже способа за обезпечение на иска.

546. Възбрана се налага, сразмѣрно съ сумата на иска, или на опрѣдѣленъ недвижимъ имотъ на отвѣтника, или въобще на принадлежащия нему имотъ, гдѣто и да се намира той.

547. Общата за опрѣдѣлена сума възбрана върху имота на отвѣтника, гдѣто и да се намира той, се допуща само въ дѣла за взимане по дългови обязателства. Въ всичкитѣ други случаи, ищеца е длъженъ да покаже онзи имотъ на отвѣтника, на който може да се наложи възбрана.

Digitized by Google

548. Въ случай, че бъде наложена обща възбрана, отвѣтника може да иска замѣната ѝ съ възбрана на имота, който той покаже; но ако оспорява противната страна, той е длъженъ да докаже, че тоя показанъ отъ него имотъ, по своята цѣнность, е достатъченъ за обезпечение на прѣдявения искъ.

549. Искътъ, по своята съразмѣрность, може да бъде обезпеченъ не само съ единъ, но и съ нѣколко отъ показанитѣ въ чл. 544 способи.

550. Когато искътъ има за прѣдметъ правото на собственость на движимъ или недвижимъ имотъ, то обезпеченето на такъвъ искъ трѣбва да състои въ налагане секвестръ или възбрана на спорния имотъ.

551. Когато се наложи възбрана на спорния имотъ, на владѣлеца му се забранява, подъ страхъ на лична и имуществена отговорность, сѣченето на находящата се въ него гора, съ изключение на количеството, което е потрѣбно за подържане на домакинството въ тоя имотъ.

552. Въ показаний въ прѣдидущия (551) членъ случай, сждътъ може, по молба отъ ищеца, да прѣдостави право на двѣтѣ страни да учрѣдятъ надъ гората надзоръ, съобразно съ закона за горитѣ.

553. Ако въ договора, върху който е основанъ иска, е показанъ имота, който ще служи за обезпечение на иска, то за обезпеченето му се приема само показания имотъ. Ищеца може да иска друго или допълнително обезпечение само тогава, когато условния имотъ или часть отъ него не съ на лице.

554. Молбата на отвѣтника за замѣняване едно обезпечение съ друго се удовлетворява тогава, когато ищеца не възразява.

555. Когато ищеца успорява искането на отвѣтника за замѣняване обезпечението, сждътъ може да удовлетвори това искане само въ такъвъ случай, когато отвѣтника докаже, че прѣдлаганата отъ него мѣрка за обезпечение напълно съотвѣтствува на прѣдишнята и, че оставянето въ сила на прѣдишнята мѣрка, би му причинила безполезно стѣснение.

556. Замѣняване на всичкитѣ други способи за обезпечение на иска, съ достатъчна въ брой парична сума, или съ билети на държавнитѣ кредитни учрѣждения по текущата цѣна, се допуща и безъ съгласието на ищеца.

Digitized by Google

§ III. Редътъ за налагане и вдигане възбрана върху недвижимъ имотъ.

557. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Налагане възбрана става чрѣзъ записване възбраната въ запрѣтителната книга у надлежния нотарiусъ.

558 и 559. *(Отмѣнени: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]).

560. Владѣлецътъ на имота или всѣко друго лице, до чиито права снемането се коснува, има право да вземе за установена плата отъ съда, който е опрѣдѣлилъ да се снеме възбраната, прѣписъ отъ това опрѣдѣление и отъ разрѣшителната статия и то въ количество, каквото пожелае.

§. IV. Редътъ за налагане секвестръ върху движимо имущество.

561. Върху движимото имущество на отвѣтника се налага секвестръ или непосрѣдствено у него, или у онѣзи лица и мѣста, гдѣто се намира то.

562. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[3]) По искането на страната, съдътъ може да постанови, щото движимо имущество, което скоро се развали, или имуществото, за запазването на което ще трѣбватъ огромни разноски, да се продаде на публиченъ търгъ. Полученитѣ отъ продажбата пари се депозиратъ.

563. Въ молбата на ищеца за налагане секвестръ върху движимо имущество на отвѣтника трѣбва да бѫде показано, гдѣ и у кого то се намира.

564. Въ опрѣдѣлението на съда за секвестръ трѣбва да бѫде показано, кое имущество подлежи на секвестръ и гдѣ се намира то.

---

[1]) *Стария чл. 557.* Налагане възбрана става чрѣзъ записване на възбраната въ запрѣтителната книга у надлежния нотарiусъ, като се обнародва запрѣтителната статия и въ „Държавенъ Вѣстникъ," за смѣтка на ищеца.

[2]) *Стария чл. 559.* Въ това обявление се забѣлѣзва името, прѣзимето и званието на лицето, чийто имотъ се подлага на възбрана, прѣдмета на дѣлото, сумата на искътъ и подлежащитѣ на възбрана имоти, съ изключение на имотитѣ, показани въ чл. 547.

Стария чл. 559. Съ унищожаване на причината, за която е била наложена възбрана на недвижимия имотъ, възбраната се снема съ напечатване въ „Държавенъ Вѣстникъ" извѣстие по сжщия редъ, показанъ погорѣ, относително налагането на възбраната.

[3]) *Стария чл. 562.* При обезпечение на искъ, движимото имущество, което скоро се развали, не се секвестира.

Digitized by Google

565. Секвестъ на имуществата става по правилата, изложени въ чл. чл. 854—862.

566. Секвестираното имущество се оставя въ онова помѣщение, гдѣто се е намирало, слѣдъ като се положатъ печати върху описанитѣ прѣдмети и като се вземе отъ владѣтеля разписка, че ще пази имуществото въ цѣлость споредъ описа и за прахосването му ще отговаря съгласно чл. 899.

567. Имуществото, което владѣлецътъ се откаже да пази, се прѣдава на особенъ пазачъ, по правилата, показани въ чл. чл. 892—902.

§. V. Редътъ за налагане секвестъ върху движими имущества и парични суми на отвѣтника, които се намиратъ у трети лица или въ присжтствени мѣста.

568. За изпълнението на сждебно опрѣдѣление, съ което се налага секвестъ върху движимо имущество или върху суми на отвѣтника, които се намиратъ въ ржцѣтѣ на трети лица, се съобщава повѣстка, въ която се показва, въ чия полза и противъ кого е било допустнато обезпечение, както и прѣдметитѣ или сумата, върху която се налага секвестъ.

569. Подиръ получването на повѣстката, упомената въ горния (568) членъ, третитѣ лица се задължаватъ да не прѣдаватъ на отвѣтника принадлежащето му имущество.

570. Присжтственото мѣсто или длъжностното лице, у които се намиратъ за пазене или въ разпореждане имущество или парични суми на отвѣтника, се задължаватъ, като приематъ повѣстката за секвестъ, да спрятъ, до ново извѣстяване, всѣкакви давания отвѣтнику, съ изключение на изрично показанитѣ въ закона случаи.

571. За нарушение на правилата, показани въ чл. чл. 569 и 570, ако отъ това послѣдва врѣдъ за ищеца, виновнитѣ отговарятъ прѣдъ него, въ случай, че отвѣтника не е въ състояние да заплати.

572. Третитѣ лица иматъ право да възразяватъ противъ секвестра и да дадатъ въ сжда заявленията си, въ *тридневенъ* срокъ, отъ какъ приематъ повѣстката. Сждътъ съобщава тия заявления на взискателя, който може да прѣдяви противъ третото лице искъ на общо основание.

Digitized by Google

578. За налагане секвестръ на поврѣменни плати, които се изплащатъ отвѣтнику отъ частни лица, по условие и актове, повѣстката се прѣдявява на тѣзи лица. Тѣ сж длъжни да дадатъ отговоръ, дали плащатъ нѣщо отвѣтнику, какво количество и кога е внесена послѣднята плата.

574. Откакъ се прѣдаде повѣстката на третитѣ лица, послѣднитѣ сж длъжни да внасятъ всичкитѣ слѣдующи плати, по мимо отвѣтника, въ онова сждебно учрѣждение, което е наложило секвестра.

575. Ако бжде доказано, че у лицето, у което е билъ наложенъ секвестъръ, дѣйствително сж се намирали цѣнности, принадлежащи на отвѣтника, или сж слѣдвали отъ него плати, той може да бжде привлѣченъ къмъ отговорность до онази сума, която до деньтъ на съобщаването повѣстката се е намирала у него или която отвѣтника е слѣдвало да приеме отъ него споредъ условието.

§ VI. Сждебното поржчителство и редътъ на приемането му.

576. За обезпечение на искъ се приема поржчителство на едно или на нѣколко лица; но всѣки отъ поржчителитѣ, ако не поржчителствува за цѣлия искъ, длъженъ е да обяви: за каква именно сума поржчителствува.

577. За поржчители не се приематъ:

1) лицата, които принадлежатъ къмъ състава на сждебното управление и прокурорския надзоръ въ тоя окржгъ, гдѣто дѣлото се произвежда;

2) повѣренитѣ за своитѣ довѣрители;

3) несъстоятелнитѣ;

4) всички онія, на които по закона не е позволено да се задължаватъ чрѣзъ договори.

578. Поржчителството се приема отъ онзи сждъ, който е постановилъ за обезпечение на иска.

579. Отвѣтникътъ, който прѣдлага за себе поржчители, длъженъ е, или да ги прѣдстави лично прѣдъ сжда, или да прѣдстави тѣхния поржчителственъ записъ, засвидѣтелствуванъ по нотариаленъ редъ, но и въ двата случая, когато поиска ищеца, длъженъ е

Digitized by Google

да удостовѣри съ писмени доказателства имотната състоятелность на своитѣ поржчители.

580. Прѣдсѣдателя на сжда, като се яви поржчительтъ или като бжде прѣдставенъ поржчителствения записъ, назначава на странитѣ день, когато тѣ сж длъжни да се явятъ въ сждебно заседание, за да прѣдставятъ устни обяснения по въпроса за приемане на прѣдставляемото поржчителство.

581. Сждътъ пита явившия се поржчитель, съгласенъ ли е да поржчителствува и взема отъ него показания: за неговото имущество, за приходитѣ, мѣстожителството, занаятътъ и другитѣ обстоятелства, които по чл. 577 могатъ да прѣпятствуватъ за приемане поржчителството.

582. Ако ищеца не се яви въ назначения день, отъ сждътъ зависи да приеме прѣдставеното поржчителство, ако то бжде достатъчно за цѣлия искъ или за часть отъ него.

583. Поржчителството, което сждътъ е приелъ слѣдъ явяването на поржчителя, се удостовѣрява съ негова подписка, която има еднаква сила съ поржчителствения записъ.

584. Поржчителя отговаря съ всичкия си имотъ за сумата, за която е поржчителствувалъ, но взискането се обръща най-напрѣдъ противъ имота на длъжника, и за недостига отговаря поржчителя.

585. Прѣди да се рѣши по сжщество искътъ, по който е прието поржчителство, ищеца нѣма право да иска обезпечение на своя искъ съ имуществото на поржчителя; но като бжде постановено рѣшение по сжщество на дѣлото, което подлежи на изпълнение, ищеца има право да иска налагането възбрана или секвестръ върху имуществото на поржчителя, до като бжде окончателно удовлетворенъ отъ имуществото на отвѣтника.

Отдѣление IV.

Привличане на трето лице къмъ дѣлото.

586. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Отвѣтникътъ, който смѣта, че има право да моли да се привлѣче трето лице къмъ

[1]) *Стария чл. 586.* Отвѣтникътъ, който смѣта, че има право да моли да се привлѣче трето лице къмъ дѣлото, трѣбва да подаде молба за това не по-късно отъ първото сждебно заседание, назначено за разглеждане на дѣлото.

Digitized by Google

дѣлото, трѣбва да подаде молба за това не по-късно отъ срока назначенъ за подаване писменъ отговоръ.

587. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Ищецътъ, който, по слѣдствие възраженията на отвѣтника, пожелае да привлѣче трето лице къмъ дѣлото, може да заяви искането си писмено, но трѣбва да даде молбата си не по-късно отъ първото съдебно заседание, назначено за разглеждане на дѣлото.

588. Въ молбата за привличане трето лице къмъ дѣлото се бѣлѣжи мѣстожителството на третото лице и се излагатъ обстоятелствата на дѣлото и основанията, споредъ които молителя смѣта че това лице трѣбва да се привлѣче къмъ дѣлото. Ако не е забѣлѣжено мѣстожителството на третото лице, съдътъ не го призовава.

589. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Прѣписъ отъ молбата за привличане трето лице къмъ дѣлото се съобщава както на онзи, който се призовава, така сѫщо и на противната страна, а въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 586, призовава третото лице за съдебно заседание, ако желае да се яви.

590. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Съдътъ, като уважи молбата на ищеца за привличане на трето лице къмъ дѣлото, въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 587, отлага разглеждането на дѣлото за другъ срокъ, като вземе въ внимание мѣстожителството на третото лице и свойството на дѣлото.

591. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[4]) Съдътъ постановява опрѣдѣление за привличането или непривличането на трето лице къмъ дѣлото.

---

[1]) *Стария чл. 587.* Ищецътъ, който послѣдствие на възраженията на отвѣтника пожелае да привлѣче трето лице къмъ дѣлото, може да заяви искането си въ първото заседание на съда, но трѣбва да подаде молбата си не по-късно отъ слѣдующия день.

[2]) *Стария чл. 589.* Прѣписъ отъ молбата за привличане третото лице къмъ дѣлото се съобщава, както на онзи, който се призовава, така сѫщо и на противната страна.

[3]) *Стария чл. 590.* Съдътъ, като приема молбата за привличане на третото лице къмъ дѣлото, отлага разглеждането на послѣдното за другъ срокъ, като взема въ внимание мѣстожителството на третото лице и свойството на дѣлото.

[4]) *Стария чл. 591.* Ако едната отъ страните прѣдстави възражения противъ привличането на третото лице къмъ дѣлото, то се призовава слѣдъ като съдътъ рѣши тая прѣпирня.

Digitized by Google

592. Въ случай, че призования не се яви въ назначения срокъ, на дѣлото между сждящитѣ се страни се дава по-нататъшенъ ходъ. При това сждящия се, който е молилъ за привличането му, може да ходатайствува прѣдъ сжда да допустне обезпечение на общо основание за обезпечение на исковетѣ, на обратното си искане срѣщу лицето, което се призовава.

593. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) На призованото лице, което се е явило въ назначения срокъ, се дава възможность да прѣгледа всичкитѣ актове на производството, а така сжщо да даде писмени и устни обяснения, като участникъ въ дѣлото. Сжщо то е длъжно, ако не живѣе въ града, гдѣто заседава сждътъ, да се съобрази съ прѣдписанието на чл. 213.

594. Разноскитѣ за призоваването на едно трето лице, което се е отклонило отъ участие въ дѣлото, падатъ възъ онзи отъ сждящитѣ се, който е молилъ за привличането му, а послѣдния може да моли да се повърнатъ отъ третото лице, ако, слѣдъ свършването на първоначалното дѣло, прѣдяви срѣщу него обратно искане.

Отдѣление V.

Встжпване на трето лице въ дѣлото.

595. Третото лице, интересътъ на което зависи отъ рѣшаване на дѣлото въ полза на една отъ странитѣ, може, въ всѣко положение на дѣлото, да поиска да вземе участие въ него заедно съ ищеца или съ отвѣтника. Прѣпись отъ молбата за това на третото лице се съобщава на участвующитѣ въ дѣлото лица.

596. Срѣщу опрѣдѣлението на сжда, съ което се е отказало или дозволило на третото лице да участвува въ дѣлото, се допуща частна жалба отдѣлно отъ възива.

Догдѣто се разрѣши жалбата противъ опрѣдѣлението, съ което се не допуща третото лице да участвува въ дѣлото, по-нататъшното му разглеждане, по искането на една отъ странитѣ, се спира въ сжда, срѣщу опрѣдѣлението на който е тя подадена.

---

[1]) *Стария чл. 593.* На призованото лице, което се е явило въ назначения срокъ, се дава възможность да прѣгледа всичкитѣ актове на производството, а така сжщо и да даде писмени и устни обяснения, като участникъ въ дѣлото.

Digitized by Google

597. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Когато третото лице заявява въз имуществото, за което става прѣпирня, свои независими отъ правата на ищеца или на отвѣтника права, то тѣбва да подаде въ окржжния сждъ искъ противъ единия или другия отъ сждящитѣ се, или и противъ двоицата заедно.

598. По-нататъшното производство на дѣлото, по искътъ на третото лице, се подчинява на общитѣ правила.

Отдѣление VI.

Отстранение на сждиитѣ и прокуроритѣ.

599. Сждиитѣ сж обязани да се отстраняватъ въ силата на закона, и сждящитѣ се могатъ да ги отвежданъ отъ участие въ производството и рѣшението на дѣлото въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато сждията, жена му или роднинитѣ му по пряма линия безъ ограничение, а по съребърна — роднинитѣ му отъ първитѣ четири и сватовеѣ отъ първитѣ три степени, а сщо и ако осиновенитѣ отъ тѣхъ или осиновителитѣ имъ иматъ участие въ дѣлото;

2) когато сждията, по даннитѣ въ дѣлото, се намира съ една отъ странитѣ въ съдружие, или може да стане отговоренъ за врѣди и загуби;

3) когато сждията, или жена му, или дѣцата му сж длъжници, или кредитори на една отъ странитѣ;

4) когато сждията или жена му сж наслѣдници на една отъ странитѣ;

5) когато сждията е настойникъ на едного отъ сждящитѣ се или управлява дѣлата му, или когато сждящия се гледа или управлява дѣлата и имота на сждията;

6) *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 год.*[2]) когато между сждията, жена му, тѣхнитѣ възходящи и низходящи роднини и една

---

[1]) *Старий чл. 597.* Когато третото лице заявява въз имуществото, за което става прѣпирня, свои независими отъ правата на ищеца или на отвѣтника, права, то трѣбва да подаде искъ противъ единия или другия отъ сждящитѣ се, или и противъ двоицата изедно.

[2]) *Старий ч. 6.* Когато между сждията, жена му, тѣхнитѣ възходящи и низходящи родинни и една отъ странитѣ има заведено гражданско дѣло врѣди дѣлото, отъ производството на което сждията се отстранява; а ако ли то е свършено, то когато отъ свършването му до прѣдявяването отводътъ за отстранение на сждията е изтекло не по-малко отъ *шестъ мѣсеца*.

Digitized by Google

отъ странитѣ има заведено гражданско или углавно дѣло прѣди дѣлото, отъ производството на което сждията се отстранява; а ако ли то е свършено, то когато отъ свършването и изпълнението му до прѣдявяването отводътъ за отстранение на сждията е изтекло не повече отъ шесть мѣсеци;

7) *(Отпаднѣ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1])

8) *(Измѣнѣ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[2]) когато сждията е давалъ съвѣти по дѣлото; когато е билъ повѣреникъ по него, когото е давалъ показания по него като свидѣтель, когато е билъ експертъ по него;

9) когато въ първата инстанция или помирителното производство е участвувалъ при постановяването на рѣшението.

600. Отстранението на сждия се заявява отъ странитѣ не покжсно отъ първото заседание, въ което е назначено дѣлото за разглеждане, освѣнъ ако причинитѣ за отстранение сж възникнали отпослѣ, въ течение на производството.

601. Отстранението може да се заяви съ писмена молба или устно, като се запише въ протокола. При това трѣбва да бждатъ посочени изрично причинитѣ за отстранението и доказателствата, които се привеждатъ за тѣхното удостовѣрение.

602. Молбата за отстранение се прѣдявява на отводимия сждия, който не по-кжсно отъ слѣдующето заседание трѣбва да даде писменъ отговоръ или устенъ, който се записва въ протокола; понататъшното забавяне се приема за признание отъ страна на отведения сждия на фактическитѣ обстоятелства на отстранението.

603. Въпросътъ за отстранение на сждията се разглежда отъ сжда безъ участие на отводимия сждия въ закрито заседание, слѣдъ като се изслуша заключението на прокурора.

604. Опрѣдѣлението на сжда за отстранение на сждията е окончателно и жалба противъ него не се допуща.

Страната, която е поискала отстранението на сждията, може да подаде частна жалба противъ постановеното, по нейна молба,

---

[1]) *Старата т. 7.* когато между означенитѣ въ п. 6 лица и сждията е имало *три години* прѣди прѣдявяване отвода за отстранението, углавно дѣло.

[2]) *Старата т. 8.* когато сждията е давалъ съвѣти по дѣлото; когато е билъ адвокатъ по него; когато е давалъ показания по него, като свидѣтель; когато е билъ експертъ по него.

Digitized by Google

опрѣдѣление, съ което отводътъ, за отстранението, се оставя безъ послѣдствие.

605. Жалбата се подава въ сѫда, който е постановилъ опрѣдѣлението, въ *тридневенъ* срокъ отъ съобщението на опрѣдѣлението.

606. Жалбата се праща незабавно за разглеждане на по-горния сѫдъ, заедно съ относящето се къмъ нея извлѣчение отъ протокола и съ прѣпись отъ опрѣдѣлението на сѫда по отвода.

607. До като се разрѣши отъ по-горнин сѫдъ жалбата, отводимия сѫдия не трѣбва да участвува въ рѣшаване на дѣлото.

608. Когато се заяви отстранение срѣщу нѣколко сѫдии, тѣй щото числото на останалитѣ слѣдъ това бѫде недостатъчно за постановяване опрѣдѣление по въпроса за отстранението, производството на дѣлото се спира и молбата за отстранение, съ отговоритѣ отъ отводимитѣ сѫдии, се прѣдставя на по-горния сѫдъ за разрѣшаване.

609. Прокурорите трѣбва да се отстраняватъ отъ участие въ разглеждане на дѣлата по сѫщитѣ причини, както и сѫдиитѣ, като прѣдадатъ изпълнението на обязаноститѣ си, по такива дѣла, на друго лице отъ прокурорския надзоръ, по установения за това редъ.

610. Тажащия се може да заяви въ сѫда за сѫществуване на законни причини за отстранение на прокурора, когато той не се отстранява въ показанитѣ въ чл. 599 случаи. Въ тоя случай, сѫдътъ, безъ да спира разглеждането на дѣлото, съобщава за постѫпката на прокурора на най-близкото му началство.

611. Странитѣ имать право да искатъ отстранението на секретаритѣ при сѫда отъ участието въ производството на дѣлото по прѣдвиденитѣ въ чл. 599 причини.

612. Отводитѣ противъ секретаритѣ на сѫдилищата се разрѣшаватъ единолично отъ прѣдсѣдателя на сѫда, разпорежданията на когото, по тѣзи отводи, се считатъ окончателни и неподлежащи на обжалване.

Отдѣление VII.

Спиране, възобновяване и унищожаване на сѫдебното производство.

613. Производството на дѣлото се спира:

1) по съгласието на всичкитѣ тажащи се;

Digitized by Google

2) въ случай на смъртъ, умоповрѣждане, несъстоятелность или лишаване на нѣкого отъ сждящитѣ се, или на тѣхнитѣ законни прѣдставители, или на повѣреника отъ право да се явяватъ като страна прѣдъ сжда.

614. Отбѣлѣженитѣ въ п. 2 на чл. 613 обстоятелства не спиратъ нито заключението на прокурора, нито постановяване на рѣшение по сжщество на дѣлото, ако сж вече свършени състазанията.

615. Когато се спира производството по общо съгласие на странитѣ, тѣ сж длъжни да обявятъ на сжда: коя отъ тѣхъ приема да заплати всичкитѣ разноски по станалото производство. Странитѣ, които не сж изпълнили това правило, нѣматъ право да искатъ една отъ друга плащане на разноскитѣ.

616. Сждебнитѣ разноски, които странитѣ дължатъ, събиратъ се незабавно по длъжность отъ сжда, безъ да се чака възобновяване на дѣлото и окончателното по него рѣшение.

617. Като се спрѣ производството, сждътъ може, по искане на нѣкоя отъ странитѣ, да приеме мѣрки за обезпечение на иска.

618. Производството на дѣлото се възобновява по искането на всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица или само на нѣкои отъ тѣхъ; но въ послѣдния случай, онзи, който иска възобновяването на производството, трѣбва да помоли сжда да призове другитѣ участници въ дѣлото по мѣстожителството, посочено въ молбата за възобновяване на производството.

619. Като се възобнови производството, то се почва отъ онова дѣйствие, на което е било спрѣно.

620. Опрѣдѣленията, съ които се допуща или отхвърля спирането на производството по изложенитѣ въ чл. 613, пунктъ 2 причини, или се отказва за възобновяване производството, (чл. 618), може да се обжалва отдѣлно отъ въззива.

621. Всѣко инстанционно производство се унищожава, ако въ течение на *три години* не е потърсено дѣлото.

622. Правилата за унищожаването на производството се прилагатъ: къмъ държавата, къмъ общественитѣ учрѣждения и въобще къмъ всичкитѣ лица, даже къмъ малолѣтнитѣ, като имъ се запазва правото да дирятъ загуби отъ управителитѣ и настойницитѣ.

623. Унищожаването на производството не настжпва по право; то се иска отъ заинтересованата страна съ писмена молба. Унищожаването се покрива, ако едната или другата страна извърши

Digitized by Google

нѣкое правилно процесуално дѣйствие, прѣди подаването молбата за унищожаване производството.

624. Съ унищожаването на производството, ищеца не се лишава отъ правото, до изтичане на давността, да прѣдяви отново иска си, като подаде нова искова молба.

625. Въ случай, че се унищожи производството, ищеца се осѫжда да заплати всичкитѣ разноски по унищоженото производство.

626. Ако бѫде прѣдявенъ отново иска, тѫжащитѣ се могатъ да се възползуватъ съ внесенитѣ въ прѣдишното производство признания на противната страна и съ показанията на свидѣлитѣ, ако послѣднитѣ не сѫ вече живи или отсѫтствуватъ неизвѣстно, или имъ е забранено отъ закона да свидѣтелствуватъ.

627. Ако се унищожи производството, първоначалния искъ не прѣкѫсва течението на законната давность.

Глава XVIII.

За рѣшенията.

Отдѣление I.

Постановяване на рѣшенията.

628. Постановленията на сѫда се отнасятъ или до сѫществото на дѣлото или до частни въпроси, които възникватъ изъ дѣлото. Въ първия случай сѫдебнитѣ постановления се наричатъ *рѣшения*, а въ втория — *опрѣдѣления*.

629. Когато се свършатъ устнитѣ обяснения на странитѣ, сѫдътъ се оттегля въ особна стая, гдѣто, като обсѫди изслушаното дѣло, постановява по него рѣшение. При това, той се ржководи отъ сѫществующитѣ закони, а, ако такива нѣма, отъ общитѣ или мѣстнитѣ обичаи, които, обаче, не трѣбва да противорѣчатъ на обществения редъ и на добритѣ нрави.

630. Рѣшението на сѫда трѣбва да бѫде основано възъ документитѣ и другитѣ писмени актове, прѣдставени отъ странитѣ, а тъй сѫщо и възъ доводитѣ, изложени въ устнитѣ състязания.

631. Прѣди да стане сѫждение за дѣлото, прѣдсѣдателя на сѫда съставя въпросенъ листъ, въ който поставя питания, които се извличатъ отъ исканията и възраженията на сѫдящитѣ се.

Digitized by Google

632. Слѣдъ като се поставятъ питания, прѣдсѣдателя събира мнѣнията на всичкитѣ членове по старшинство, като почва отъ най-младия членъ. Своето мнѣние прѣдсѣдателя обявява слѣдъ мнѣнието на всичкитѣ членове.

633. Рѣшението се постановява по вишегласие. Ако се случи равенство на гласоветѣ, мнѣнието на прѣдсѣдателя надтѣгва.

634. Когато послѣдватъ повече отъ двѣ мнѣния и неможе да се състави ни болшинство, ни равенство на гласоветѣ, то сѫдиитѣ, които принадлежатъ къмъ мнѣнието, което съединява въ себе най-малкото число гласове, обявяватъ кое отъ мнѣнията, присти отъ по-голѣмото число членове, всѣкой единъ отъ тѣхъ признава за по-справедливо, и тогава тѣхнитѣ гласове се присъединяватъ къмъ едно отъ мнѣнията, които сж приети отъ по-голѣмото число членове.

635. Станалата по дѣлото резолюция на сѫда веднага се излага писмено отъ прѣдсѣдателя или отъ едного отъ членоветѣ, подписва се, както отъ него, така и отъ всичкитѣ членове, които сж участвували въ постановяването на рѣшението, и се провъзгласява въ открито заседание на сѫда, ако и да се е разглеждало дѣлото при затворени врата. Отъ какъ се подпише резолюцията, сѫдията нѣма право да измѣни мнѣнието, което е вече далъ.

636. Въ резолюцията на сѫда се бѣлѣжи:

1) годината, мѣсеца и деня, когато е станало сѫдебното заседание;

2) имената на сѫдиитѣ, които сж участвували въ рѣшението и прокурора, ако той е далъ заключение;

3) името, прѣзимето и занятието на странитѣ;

4) сѫщностьта на рѣшението;

5) допущането на прѣдварително изпълнение;

6) точно изчисление възъ кого отъ сѫдящитѣ се и въ какво количество за всѣкиго отъ тѣхъ, ако разноскитѣ се дѣлятъ по между имъ, се възлагатъ сѫдебнитѣ и за водене на дѣлото разноски, и

7) *(Новъ п.: 3. 7 мартъ 1897 год.)* деня, когато ще бѫде приготвено рѣшението.

637. Когато дѣлото е сложно или изисква продължителни съвѣщания, постановяването на резолюцията може да се отложи до

Digitized by Google

друго най-близко заседание, за което прѣдсѣдателя на сѫда обявява публично.

638. Подаването особени мнѣния отъ сѫдиитѣ, обявени при постановяване на резолюцията, се допуща до подписване на рѣшението.

639. Сѫдътъ нѣма право нито да постановява рѣшения за такива прѣдмети, за които не е било прѣдявено искане, нито да присѫжда повече отъ онова, което сѫ искали тѫжащитѣ се.

640. Рѣшенията и частнитѣ опрѣдѣления, въ окончателна форма, приготвя или самъ прѣдсѣдателъ, или, по назначение отъ него, единъ отъ членоветѣ.

641. Рѣшението, освѣнъ показаното въ резолюцията, трѣбва да съдържа още:

1) кратко изложение за обстоятелствата на дѣлото, на прѣдставенитѣ отъ странитѣ доказателства, на исканията на странитѣ и заключението на прокурора, ако такова е дадено;

2) съображенията на сѫда и обозначение законитѣ и обичаитѣ, отъ които се е той ржководилъ;

3) забѣлѣзване прѣдъ кой сѫдъ може да се подаде жалба срѣщу рѣшението.

642. Въ опрѣдѣлението трѣбва да се показва дѣлото, по което то е станало, и да се изложи сѫщността на опрѣдѣлението.

643. Рѣшението трѣбва да бѫде приготвено най-късно до *две недѣли* отъ деня, въ който е била провъзгласена резолюцията. То се подписва отъ прѣдсѣдателя и отъ членоветѣ, които сѫ участвували въ постановяването му.

Опрѣдѣленията се приготвятъ не по-късно отъ *три дни*.

644. Сѫдящитѣ се могатъ да четатъ рѣшението въ канцеляриятa на сѫдилището, сѫщо и да взематъ прѣписъ или извлѣчение отъ него, както и прѣписи отъ другитѣ книжа.

645. Намѣсто прѣписъ отъ цѣлото рѣшение, сѫдящитѣ се могатъ да искатъ да имъ се даде извлѣчение отъ него, което трѣбва да обема резолюцията на сѫда и съображенията, въз които е тя основана.

646. Прѣписътъ и извлѣченията се подписватъ отъ прѣдсѣдателя и се приподписватъ отъ секретаря.

Digitized by Google

Отдѣление II.

Задочно рѣшение.

647. Въ случай, че едната или двѣтѣ страни не се явятъ въ назначеното за доклада на дѣлото и за устнитѣ обяснения заседание, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

1) ако не се яви отвѣтника, ищеца може да моли да бжде допустнатъ да си прѣдстави устнитѣ обяснения и да се постанови задочно рѣшение;

2) ако не се яви ищеца, то отвѣтникътъ може да иска прѣкратяването на дѣлото и да се взискатъ отъ ищеца сждебнитѣ разноски и загубитѣ, които му сж сторени съ призоваването му въ сжда; но ищеца не се лишава отъ право да възобнои дѣлото, като подаде нова молба за това въ сжда. Въ тоя случай прѣкратеното производство непрѣкжсва течението на давностьта.

(Нова ал.: З. 7 мартъ 1897 год.). Ако ищецътъ не се яви, но е заявилъ, че желае дѣлото да се гледа въ негово отсжтствие, дѣлото се разглежда и издаденото рѣшение се счита за присжтствено спрямо него, и

3) ако не се явятъ и двѣтѣ страни, дѣлото се изключва отъ чредата и едно друго заседание може да се назначи за него само по молба отъ едната или другата страна.

Опрѣдѣлението, съ което се прѣкратява дѣлото (п. 2), подлежи на обжалване прѣдъ апелативния сждъ въ *двуседмеченъ* срокъ отъ деня на обявяването му.

Забѣлѣжка. Когато ищецътъ подаде нова молба най-жсно *една година* слѣдъ прѣкратяване разглеждането на дѣлото и внесе сждебнитѣ мита и берии, сждътъ назначава дѣлото за разглеждане по първото подадено исково прошение, безъ да се състави ново дѣло и да се развиятъ изслушанитѣ вече свидѣтели и вѣщи люди.

648. Ако една отъ странитѣ или и двѣтѣ се не явятъ въ заседанието въ часа, опрѣдѣленъ въ призовкитѣ, то къмъ разглеждане на дѣлото имъ, сждътъ пристжпва слѣдъ свършването на другитѣ дѣла, назначени за разглеждане; а, ако нѣма назначени други дѣла, то къмъ разглеждането на такова дѣло се пристжпва веднага, щомъ се явятъ и двѣтѣ страни или *два часа* слѣдъ часътъ, опрѣдѣленъ въ призовкитѣ. Сжщото отлагане на заседанието на два часа става и, когато не сж се явили въ опрѣдѣления часъ и двѣтѣ страни нито по едно отъ дѣлата, назначени за разглеждане въ сжщото заседание.

Digitized by Google

649. Ако сждътъ узнае, по какъвто и да е начинъ, въ деня на заседанието, че причината на неявяването на ищеца или на отвѣтника и на тѣхнитѣ повѣренници сж биле нѣкои непрѣодолими прѣпятствия, или, че призовката за призоваването не е била на врѣме прѣдадена на неявившия се, тогава отлага разглеждането на дѣлото и назначава на тажащитѣ се новъ срокъ за явяване.

650. Когато отвѣтникътъ, безъ да се яви лично или чрѣзъ повѣренникъ, заяви въ писменния си отговоръ, че иска безъ негово явяване и безъ устни обяснения, да се пристжпи къмъ рѣшението, то рѣшението на сжда не се смѣта задочно.

651. *(Измѣнѣнъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Отвѣтникътъ, който е стигналъ въ сжда до оттеглянето му за постановяване резолюция, допуща се да даде устни обяснения. Постановеното слѣдъ това рѣшение не се счита задочно.

652. Въ задочното рѣшение сждътъ присжжда на ищеца всичкитѣ искания, които той докаже.

653. Когато участвуватъ въ дѣлото нѣколко отвѣтници, отъ които едни сж се явили или заявили, щото дѣлото да се гледа въ тѣхно отсжтствие (чл. 650), а други не сж се явили, постановеното отъ сжда рѣшение не се смѣта за задочно.

Отдѣление III.

Прѣдварително изпълнение на рѣшенията.

654. Рѣшението на окржжния сждъ, до встжпването му въ законна сила, не се привежда въ изпълнение, ако въ него не постановено за прѣдварителното му изпълнение.

655. Прѣдварително изпълнение на рѣшението се допуща не иначъ, освѣнъ по молба на тажащия се въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато е присждено искане по актъ, който е извършенъ или засвидѣтелствуванъ по нотариаленъ редъ и неоспоренъ въ подлинността, или по домашенъ актъ, признатъ отъ страната срѣщу която е прѣдставенъ;

---

[1]) *Стария чл. 651.* Отвѣтникътъ, който е стигналъ въ сжда прѣди постановяването на рѣшението по сжществото на дѣлото, допуща се да даде устни обяснения. Постановеното слѣдъ това рѣшение не се счита задочно.

Digitized by Google

2) когато, слѣдъ изтичането на срока за наемъ, наемателя е задълженъ по рѣшението да изпразди или да прѣдаде наетия имотъ, или когато съ рѣшението е постановено да се прѣдаде имота, който се незаконно владѣе;

3) когато, по срокъ за личенъ наемъ, съ рѣшението се постановява, щото наемателя да отпустне находящия се у него на служба и на работа, или когато на послѣдния е прѣдоставено да напусне наемателя си;

4) когато рѣшението е основано на припознато и неотрѣчено отъ страната искане, и

5) когато, по особени обстоятелства на дѣлото, забавянето въ изпълнение на рѣшението може да принесе значителенъ ущърбъ на тежащия се, въ полза на когото е постановено рѣшението, или когато самото изпълнение може да стане невъзможно.

656. Прѣдварително изпълнение на рѣшението, на основание 5 пунктъ отъ горния (655) членъ, се допуща само като се изисква обезпечение отъ страната, която моли за изпълнение. А въ случаитѣ, показани въ пунктове 1, 2, 3 и 4 отъ сжщия членъ, отъ сжда зависи да допустне прѣдварително изпълнение съ или безъ обезпечение.

Въ всѣки случай обезпеченията се иска отъ заинтересованата страна.

657. На прѣдварително изпълнение подлежи, по усмотрѣнието на сжда, рѣшението въ всичкитѣ си части или само въ нѣкои части, ако по тѣхъ може да стане отдѣлно изпълнение.

658. Прѣдварителното изпълнение, което се иска даже съ обезпечение, не се допуща, когато за страната, срѣщу която се иска изпълнение, може да послѣдва отъ изпълнението такава врѣда, която не подлежи на точна парична оцѣнка и поради това не може да бжде отъ другата страна обезпечена.

Прѣдварително изпълнение не се допуща и на рѣшения, които сж постановени противъ държавното съкровище.

659. Ако страната не е молила окржжния сждъ за прѣдварителното изпълнение на рѣшението, тя може да прѣдстави молба за това въ апелативния сждъ, който я съобщава на противната страна и я рѣшава независимо отъ постановяването на рѣшението по сжщество на дѣлото, споредъ правилата за разрѣшението на частнитѣ молби и за изпълнението на рѣшенията.

Digitized by Google

660. Осѫденият може да отклони предварителното изпълнение, като представи обезпечение, което трѣбва да се състои отъ налични пари или отъ такива цѣнни книжа, които, по усмотрѣние на сѫда, съставляватъ достатъчно обезпечение.

661. Представеното споредъ горния (660) членъ, обезпечение, се депозира въ сѫда.

Книга трета.

За обтжжване рѣшенията на общитѣ сѫдилища.

Глава I.

За въззива.

Отдѣление I.

Подаване въззивна жалба.

662. Срѣщу всѣко рѣшение на окржжния сѫдъ, по сѫщество на дѣлото, странитѣ имать право да подаватъ въззивна жалба.

663. Въззивната жалба се подава въ сѫда, който е постановилъ рѣшението. Тя трѣбва да е писмена.

664. Въ въззивната жалба трѣбва да е означено и обяснено:

1) *а)* апелативния сѫдъ, до който се адресува жалбата, *б)* обжалваното рѣшение на сѫда, *в)* името, прѣзимето и мѣстожителството, както на въззивника, тъй и на противната страна и *г)* подписа на въззивника или на неговия повѣренникъ;

2) срѣщу цѣлото ли рѣшение се подава въззивна жалба или само срѣщу нѣкои негови части и срѣщу кои именно;

3) съ какви обстоятелства на дѣлото, или съ кои закони или обичаи се оборва правилностьта на рѣшението и

4) въ какво се заключава искането на въззивника.

665. При въззивната жалба се прилагатъ: грѣписъ отъ обжалваното рѣшение и толкова прѣписи отъ въззивната жалба, колкото сѫ лицата, противъ които се подава въззива.

666. Въ въззивната жалба не могатъ да се заявяватъ нови искания, но се допускатъ нови срѣдства за защита. Не се смѣта ново искане, ако въззивникътъ търси приращенията на спорния

Digitized by Google

прѣдметъ или лихвитѣ, които сж нарастнали въ врѣме на производството на дѣлото, или иска цѣнността на отчуждения или изгубения имотъ, който съставлява прѣдметъ на дѣлото.

667. Срокътъ за подаване въззивна жалба срѣщу рѣшенията е: за дѣла, които се разглеждатъ по съкратенъ редъ и за търговски дѣла — *двѣ недѣли*, а за всички други дѣла — *единъ мѣсецъ*.

668. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]*)* Срокътъ за апелъ срѣщу рѣшенията се брои отъ деня, назначенъ за приготовянето на рѣшението, когато то е присжтствено издадено, или отъ съобщението на страната, когато е задочно, или отъ обнародването, когато е неизвѣстно мѣстожителството на страната.

Късното приготовление на рѣшението дава право за продължение на въззивния срокъ съ толкова дни, колкото сж се изминали отъ деня, назначенъ за изготовлението на рѣшението до деня на неговото дѣйствително изготовление.

669. Жалба, срѣщу рѣшение на окржжния сждъ, вслѣдствие на откриване нови обстоятелства или подлогъ въ актъ, въз който рѣшението е основано, или пъкъ вслѣдствие на това, че отвѣтника, мѣстожителството на когото не е било показано, не се е явилъ при разглеждането на дѣлото, се подава въ *два мѣсечен срокъ*, който се смѣта отъ деня, въ който е открито отъ молителя новото обстоятелство, или отъ деня, въ който е встжпила въ законна сила присждата на углавния сждъ, съ която е признатъ акта за подложенъ, или отъ когато е получилъ дѣйствително отвѣтника прѣписъ отъ задочното рѣшение или съобщение на призоваката за неговото изпълнение, като се гледа кое по-рано е станало.

670. Течението на въззивнитѣ срокове се спира по право, въ случаитѣ и по основанията, прѣдвидени въ чл. 613, п. 2, относително тогози отъ сждящитѣ се, за когото е настжпило събитието, което спира течението на срока.

Тѣ захващатъ отново да текатъ само слѣдъ врѣчване рѣшението на правоприемницитѣ на умрѣлия или на законнитѣ прѣдставители и лично на тжжащия се, въ случай че повѣренникъ му умре или стане неправоспособенъ.

---

[1]) *Стария чл. 668.* Срокътъ, за въззивъ срѣщу рѣшенията, се брои отъ деня, въ който е врѣчено рѣшението на страната или отъ деня на обнародването му.

Digitized by Google

671. Въ случай на смъртъ на тяжащия се, рѣшението може да се връчи на всичкитѣ наслѣдници съвокупно, безъ обозначение имената и прѣзимената имъ, въ мѣстожителството на умрѣлия. Срокътъ въ този случай захваща да тече отъ ново отъ деня, въ който се свършватъ сроковетѣ за съставяне опись и за размисляване (чл. чл. 214 и 216 отъ закона за наслѣдството), ако рѣшението е било връчено прѣди изтичането на тѣзи послѣднитѣ срокове.

672. Въ случаитѣ, показани въ членове 670 и 671, за подаване въззивъ, се туря срокъ, който е останалъ отъ деня на смъртьта на умрѣлия, ако му е оставало не по-малко *отъ двѣ недѣли;* въ противенъ случай се назначава *двунедѣленъ* срокъ.

673. Въззивната жалба, по опрѣдѣление на окражния сждъ, се оставя безъ движение, за което въззивникътъ се извѣстява съ обявление:

1) когато тя не е облѣпена съ марки по правилата за гербовия сборъ;

2) когато къмъ жалбата не сж приложени сждебнитѣ мита;

3) когато не сж приложени прѣписи отъ въззива въ потрѣбното число екземпляри.

За прѣдставяне гербовия сборъ и неприложенитѣ при въззива мита или прѣписи, на молителя се опрѣдѣля срокъ до изтичането на възвиния; но ако той е останалъ по-малко отъ *седемъ дена*, то — *седмодневенъ*, считанъ отъ деня на връчването на обявлението за оставяне жалбата безъ движение.

674. Слѣдъ приемането на въззивната жалба, окражниятъ сждъ съобщава прѣписъ отъ нея на противната страна.

675. Когато въ въззивната жалба не бѫде забѣлѣзано мѣстожителството на противната страна, то прѣписъ отъ жалбата се изпраща ней въ мѣстожителството ѝ, показано при производството на дѣлото въ окражния сждъ.

676. Противната страна може да подаде въ апелативния сждъ обяснения срѣщу въззивната жалба до деня, назначенъ за разглеждане на дѣлото.

677. Първообразната въззивна жалба, заедно съ цѣлото производство по дѣлото, а сѫщо и вторитѣ екземпляри отъ призовкитѣ, при които сж връчени на участвующитѣ по дѣлото прѣписъ отъ въззивната жалба, окражниятъ сждъ, незабавно, слѣдъ получването имъ, изпраща въ апелативния сждъ.

Digitized by Google

Отдѣление II.

Разглеждането на дѣлата по въззивъ въ апелативния сждъ.

678. *(Измѣнен: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]*)* Отъ какъ се приеме въззивната жалба, прѣдседателтъ назначава деня за слушане на дѣлото и призовава странитѣ и другитѣ лица по дѣлото съ призовки. Всѣка отъ странитѣ има право да укаже въ апелативния сждъ адреса на лице, живуще въ сждия градъ, по който се изпращатъ всички призовки и съобщения. Ако таковъ посочване не бѫде направено, остава въ сила указания адресъ въ окржжния сждъ.

679. На всѣкиго отъ лицата, които се явяватъ като истци или отвѣтници отъ една страна, се прѣдоставя да се присъедини къмъ въззива, подаденъ отъ едного изъ тѣхъ. Това присъединение трѣбва да става чрѣзъ подаване особна за това въ апелативния сждъ молба въ срокъ, който е опрѣдѣленъ въ чл. 676, но въ такъвъ случай, по искането на въззивасмия, сждътъ може да отложи дѣлото.

680. Въ назначеното за слушане на дѣлото заседание, докладчика излага обстоятелствата на дѣлото и подиръ това странитѣ, които сж дошли въ сждилището, се допущатъ да дадатъ устни обяснения

681. При устнитѣ обяснения, първата дума принадлежи на въззивника; по ако въззивнитѣ жалби сж подадени отъ двѣтѣ страни, първата дума се пада на ищеца.

682. Отсжтствието на сждящитѣ се, когато се докладва дѣлото, не спира постановяването на рѣшението безъ изслушване тѣхнитѣ обяснения. Отсжтствието на едната страна не лишава другата отъ правото да прѣдстави устнитѣ си обяснения.

683. Апелативниятъ сждъ е обязанъ да рѣшава всѣко дѣло по сжщество, безъ да го вржща въ окржжния сждъ за ново разглеждане и рѣшаваю.

684. Апелативниятъ сждъ разглежда само онѣзи части отъ рѣшението на окржжния сждъ, срѣщу които се е потжжила едната или другата отъ странитѣ.

---

[1]) *Отмѣнъ чл. 678.* Отъ какъ се приеме въззивната жалба, прѣдседателтъ назначава деня за слушане на дѣлото и призовава странитѣ и другитѣ лица по дѣлото съ призовки.

Digitized by Google

685. Ако възивната жалба бѫде изложена неясно, прѣдсѣдательтъ, като се почне разглеждането на дѣлото, пита страната: кое нѣщо въ рѣшението на окржжния сждъ я незадоволява. Отговоритѣ на страната се записватъ въ протокола и служатъ за основание да се опрѣдѣлятъ прѣдѣлитѣ на възивното разглеждане на дѣлото.

686. Въ рѣшението на апелативния сждъ се бѣлѣжи точно: утвърдява ли той, или отмѣнява рѣшението на окржжния сждъ, или пъкъ нѣкои части утвърдява, а други отмѣнява.

687. Като постанови рѣшението си, апелативния сждъ връща дѣлото въ окржжния сждъ съ прѣписъ отъ това рѣшение, за да се изпълни споредъ правилата за изпълнението на рѣшенията.

688. Ако се отмѣни рѣшението на окржжния сждъ, апелативния сждъ възлага разноскитѣ по производството на дѣлото, както въ първата, така и въ втората инстанция, на осѫдената страна; а кога се рѣши дѣлото отчасти въ полза на едната страна и отчасти въ полза на другата, сждътъ опрѣдѣля, кой отъ сждящитѣ се и въ какъвъ размѣръ има право да му се повърнатъ сждебнитѣ разноски.

689. Ако се уничожи производството на апелативния сждъ (чл. 621), обжалваното рѣшение влиза въ законна сила.

690. Въ всичкитѣ случаи, за които не сѫ постановени въ прѣдшествующитѣ членове особни правила, за производството на дѣлата въ апелативния сждъ, прилагатъ се правилата отъ общото производство, които сѫ установени за окржжнитѣ сждилища.

Отдѣление III.

Възстановяване правото за възивъ.

691. Правото за възивъ може да бѫде възстановено, ако просрочването въ доставяне на възивната жалба е произлѣзло по вината на длъжностното лице, чрѣзъ което изпращането е ставало, или по закъсняване въ пѫтя, по причина на особни непрѣдвидени обстоятелства, или пъкъ по причина на погрѣшно опрѣдѣляване срока отъ страна на сждa.

692. Молбитѣ за възстановяване правото за възивъ се подаватъ въ *двумѣсѧченъ* срокъ, отъ какъ се съобщи опрѣдѣлението на

Digitized by Google

сжда, съ което се е припознало, че е изтекалъ срока за подаването на въззивната жалба. Молбитѣ се разглеждатъ въ онзи окржженъ сждъ, който е постановилъ рѣшението.

693. Срѣщу опрѣдѣлението на окржжния сждъ, по молбата за възстановяване на правото за въззивъ, може да се подава жалба въ апелативния сждъ, въ *две недѣленъ* срокъ, отъ какъ се съобщи това опрѣдѣление.

694. Ако правото за въззивъ се възстанови, то за подаване на въззивната жалба се назначава, по усмотрѣнието на сжда, новъ срокъ, който въ никой случай не бива да бжде по-дългъ отъ въззивния срокъ.

695. Новиятъ срокъ за подаване въззивна жалба се смѣта отъ деня, когато е съобщено на страната, че се възстановява правото за въззивъ.

Отдѣление IV.

Производство по частни жалби срѣщу опрѣдѣленията на окржжния сждъ.

696. Жалби срѣщу опрѣдѣленията на окржжния сждъ не се допущатъ отдѣлно отъ въззива по същество на дѣлото, освѣнъ въ изрично изброенитѣ по-долу случаи, а именно:

1) когато е възбуденъ въпросъ за прѣрѣкание (чл. 183);

2) когато отводитѣ сж уважени отъ сжда (чл. 528);

3) когато отводътъ относително до подсждността не е уваженъ (чл. 529);

4) когато е постановено опрѣдѣление за обезпечение на иска (чл. 537);

5) когато се е припознало или отказало правото на едно трето лице да вземе участие въ дѣлото (чл. 596);

6) когато сждътъ не се е съгласилъ да се отстрани сждията (чл. 604);

7) когато е допустнато, или не, спиране производството (чл. 620);

8) когато е прѣкратено дѣлото по неявяване на ищеца (чл. 647 п. 2);

Digitized by Google

9) когато е послѣдвало опрѣдѣление за възстановяване на правото за възиждъ (чл. 693).

697. Частната жалба се подава въ онзи окржженъ сждъ, който е издалъ опрѣдѣлението, освѣнъ жалбитѣ за бавность, или за отказване да се приеме и прѣдстави въ апелативния сждъ подадената вече на окржжния сждъ жалба. Такива жалби се подаватъ направо въ апелативния сждъ.

698. Частни жалби се подаватъ въ *двунедѣленъ* срокъ отъ какъ се съобщи опрѣдѣлението, освѣнъ случаитѣ, за които сж назначени други срокове (чл. чл. 530 и 605). Подаването на жалби за бавность не се ограничава отъ никакъвъ срокъ.

699. Течението на срока за подаване частна жалба се спира и захваща да тече отново въ случаитѣ и по правилата, наложени въ чл. чл. 670 и 671.

700. При частната жалба, ако тя въ нѣщо се касае до правата на противната страна, трѣбва да се прилагатъ прѣписи, както отъ самата жалба, така и отъ документитѣ, които се отнасятъ до нея.

701. Подаването на частна жалба не спира, нито разглеждането на дѣлото, нито изпълнението на опрѣдѣлението, срѣщу което е станало потиквание, освѣнъ въ случаитѣ, за които е постановено противното.

702. Слѣдъ като приеме частната жалба, окржжния сждъ съобщава прѣпись отъ нея на противната страна, която може да прѣдстави обяснения, за което й опрѣдѣлява *двунедѣленъ* срокъ отъ деньтъ, когато е билъ съобщенъ на страната прѣпись отъ частната жалба.

703. Слѣдъ като приеме обяснението, или слѣдъ като мине срока за прѣдставянето му, окржжният сждъ праща частната жалба и приетото срѣщу нея обяснение въ апелативния сждъ, като притури, ако счете за потрѣбно, обяснение и отъ своя страна.

704. Опрѣдѣлението на апелативния сждъ по частни жалби се съобщава на окржжния сждъ, срѣщу опрѣдѣлението на който тя е била подадена.

Digitized by Google

Глава II.

За отмѣна на окончателнитѣ рѣшения и опрѣдѣления.

Отдѣление I.

За отмѣна на окончателнитѣ рѣшения.

705. Молба за отмѣна на рѣшенията може да бжде три рода:

1) молба за касация на рѣшенията;

2) молба за прѣгледъ на рѣшенията, и

3) молба отъ неучаствувавшитѣ въ дѣлото лица.

706. Молба за касация на рѣшенията се допуща:

1) когато е нарушенъ или неправилно изтълкуванъ закона;

2) когато сж нарушени сждопроизводственитѣ обряди и форми, които сж толкова сжществени, щото безъ тѣхното опазване невъзможно е да се признае, че сждебното постановление има сила на сждебно рѣшение;

3) когато сж нарушени прѣдѣлитѣ на вѣдомството или на властьта, които сж прѣдоставени на сжда отъ закона, и

4) когато въ едно и сжщо рѣшение се съдържатъ разпорежданія, които си противорѣчатъ.

707. Молба за прѣгледъ на рѣшението се допуща:

1) когато се открияТъ нови обстоятелства, или когато се открие подлогъ въ актоветѣ, върху които е основано рѣшението;

2) когато окончателното рѣшение е постановено срѣщу отвѣтникъ, който не се е явилъ при разглеждане на дѣлото и мѣстожителството на когото не е било показано;

3) когато помежду сжщитѣ страни, въ сжщото имъ качество, по сжщия прѣдметъ и възъ едни и сжщи основания, сж постановени рѣшения, влѣзли въ законна сила, които си противорѣчатъ едно на друго, и

4) *(Новъ п.: З. 7 мартъ 1897 год.)* когато, по дѣла разгледани отъ мировия сждия, задочно е постановено окончателно рѣшение и страната установи, по касационенъ редъ, прѣдъ окржжния сждъ, че не е могла да се яви, нито лично, нито чрѣзъ повѣренникъ по причина на прѣпятствия, които не е могла да прѣвиди, ни да прѣдупрѣди и отстрани.

708. Молби отъ трети лица, които не сж участвували въ дѣлото, допущатъ се въ такива случаи, когато влѣзлото въ законна сила рѣшение нарушава тѣхнитѣ права.

Digitized by Google

709. Срокътъ за подаване молби за отмѣна на рѣшенията на апелативнитѣ сѫдилища е *два мѣсеци*, а на окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѫдии и окржжнитѣ сѫдилища е *мѣсецъ*.

710. Молбитѣ за отмѣна на окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѫдии се разглеждатъ отъ окржжния сѫдъ, а молбитѣ за отмѣна на рѣшения на окржжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища се разглеждатъ отъ върховния касационенъ сѫдъ.

711. Установенията въ чл. 709 срокъ се смѣта:

1) за молби за касация на рѣшенията — отъ деня на съобщение прѣписъ отъ рѣшението;

2) за молби за прѣглѣдъ на рѣшенията — отъ деня, когато е станало на молителя извѣстно новото обстоятелство, което служи като основание на молбата за прѣглеждане на рѣшението; въ случай на подлогъ — отъ деня, когато е встжпила въ законна сила присждата на углавния сѫдъ, съ която е признатъ акта за подложенъ; въ случая, показанъ въ п. 2 на чл. 707— отъ деня, когато получи дѣйствително отвѣтникътъ прѣписъ отъ задочното рѣшение или съобщение на призовката за неговото изпълнение, като се глѣда, кое по-рано е станало, а въ случая, показанъ въ п. 3 на чл. 707, — отъ деня на съобщението прѣписъ отъ послѣдното рѣшение, и

3) за молби на неучаствующитѣ въ дѣлото лица—отъ деня, когато рѣшението е станало извѣстно на лицето, което подава молбата.

712. Въ молбата за касация или прѣглѣдъ на рѣшения трѣбва да бжде указано, какве именно молителътъ счита за незаконно и на какви основания.

713. Въ молбата на третото лице трѣбва изрично да бжде показано, кои части на рѣшението молителътъ счита, че нарушава неговото право.

714. *(Измѣненъ: 3. 4 януарий 1899 г.*[1]) При молбата за отмѣна на рѣшение се прилага завѣренъ прѣписъ отъ обтжже-

[1]) *Старий чл. 714.* При молбата за отмѣна на рѣшение се прилага завѣренъ прѣписъ отъ обтженото рѣшение. При молбата за отмѣна на рѣшение на апелативенъ сѫдъ се прѣдставя залогъ *четиридесеть лева*, а за окончателно рѣшение на мирови сѫдии и окржженъ сѫдъ — *двадесеть лева*. Безъ такъвъ залогъ молбата се остава безъ движение. Залогътъ по молби, които не се уважи, постжива въ държавното съкровище, а по молби, които е призната за основателна, се повръща на онзи, който го е прѣдставилъ. Отъ прѣдставяне на залога се освобождаватъ правителственитѣ учрѣждения.

Digitized by Google

ното рѣшение. При молбата за отмѣна на рѣшение на апелативенъ сждъ се прѣдставя залогъ:

40 лева по искове отъ стойность до 5000 лева и по искове, които не подлежатъ на оцѣнение;

80 лева по искове отъ стойность отъ 5000 до 10000 лева;

120 лева по искове отъ стойность отъ 10000 до 20000 л.;

200 лева по искове отъ стойность отъ 20000 лева на горѣ, а за окончателно рѣшение на мирови сждия и на окржженъ сждъ — двадесеть лева. Безъ такъвъ залогъ молбата се остави безъ послѣдствие, сждъ като се изпълнятъ формалноститѣ, прѣдвидени въ чл. 673 за възивнитѣ жалби. Залогътъ по молба, която не се уважи, постжпва въ държавното съкровище, а по молба, която е призната за основателна, се повръща на оногози, който го е прѣдставилъ.

Отъ прѣдставяне на залогъ, се освобождаватъ правителственитѣ учрѣждения.

715. Молби за отмѣна на рѣшенията се подаватъ чрѣзъ сжда, който е постановилъ рѣшението. При подаване на молби за отмѣна на рѣшенията, прилагатъ се правилата, които сж установени за възивнитѣ жалби въ чл. чл. 665, 673—676 и 677. Такива молби, по опрѣдѣление на сжда, чрѣзъ който сж подадени, се оставятъ безъ движение въ случаитѣ, показани въ чл. чл. 201 п. 3, 673 п. п. 1 и 3 и 714. Опрѣдѣлението се съобщава на молителя.

716. Върховния касационенъ сждъ обявява чрѣзъ „Държавенъ Вѣстникъ“ деня, назначенъ за разглеждане на дѣлото, а окржжнитѣ сждилища извѣстяватъ странитѣ чрѣзъ съобщения.

Въ назначения, за разглеждане дѣлото, день, докладътъ става въ публично заседание и се извършва отъ единого отъ членоветѣ на сжда.

717. Странитѣ, които участвуватъ въ дѣлото, или повѣренницитѣ имъ, могатъ, слѣдъ доклада на дѣлото, да даватъ устни обяснения.

(Нова ал.: З. 18 януарий 1894 г.) Нови, неуказани въ касационната жалба, поводи за касиране на рѣшението, могатъ да се заявяватъ и устно прѣдъ сжда. Въ такъвъ случай, ако противната страна поиска, сждътъ е длъженъ да й даде възможность да изложи въ слѣдующето заседание обясненията противъ новитѣ поводи.

Digitized by Google

718. Подиръ доклада на дѣлото и слѣдъ изслушване обясненията на явившитѣ се страни и заключението на прокурора, сѫдътъ пристѫпва къмъ постановяване рѣшение.

719. Рѣшението на сѫда, срѣщу което е подадена жалба отъ трето лице, може да бѫде отмѣнено само въ онѣзи части, които се отнасятъ до правата на третото лице, което е подало жалба за отмѣна на рѣшението, съ изключение когато другитѣ части на това рѣшение сѫ неразривно свързани съ тѣхъ.

720. Повторни жалби за касация на рѣшението, за отмѣната на което е било вече отказано на просителя, не се приематъ.

721. Когато се отмѣни обжалваното рѣшение, върховния касационенъ сѫдъ праща дѣлото за ново разглеждане и рѣшаване въ другъ сѫдъ, който е по-близъкъ до тоя, гдѣто се е разглеждало дѣлото, или го повръща на сѫщия сѫдъ, който е постановилъ отмѣненото рѣшение, за да го разгледа при другъ съставъ. Когато окржжниятъ сѫдъ отмѣни обжалваното рѣшение, праща дѣлото за ново разглеждане на другъ по-близъкъ мировъ сѫдия.

722. Сѫдътъ, въ който е прѣпратено дѣлото, привиква страницитѣ и при по-нататъшното производство на дѣлото слѣдва по общитѣ правила. Ако рѣшението е отмѣнено поради нарушение сѫществени обряди и форми на сѫдопроизводството, то производството на дѣлото се продължава отъ онова дѣйствие или разпореждане, което е послужило като поводъ за отмѣна на рѣшението.

723. Когато е отмѣнено рѣшението въ цѣлия му обемъ и за всичкитѣ въ дѣлото участници, сѫдътъ нѣма право, при новото обсѫждане на прѣдаденото му дѣло, да обсѫжда правилностьта или неправилностьта на прѣдишното рѣшение, но постановява ново рѣшение, като да не е сѫществувало прѣдишното.

724. Всичкитѣ частни жалби, подадени по дѣлото, което е прѣдадено за ново разглеждане, разрѣшаватъ се отъ сѫщия сѫдъ, комуто е прѣдоставено новото разглеждане на дѣлото. Сѫдътъ може да заповѣда проверка на доказателствата по всичкитѣ прѣдмети, които влизатъ въ състава на унищоженото производство, или пъкъ, които се отнасятъ до отмѣненитѣ части на рѣшението, и да взима, по молба на страницитѣ, мѣрки за обезпечение на иска.

725. За равномѣрно точния разумъ на закона, сѫдилищата сѫ длъжни да се подчиняватъ на опрѣдѣленията, написани въ кас-

Digitized by Google

цвеното по дѣлото рѣшение. Вторична касационна молба срѣщу второто рѣшение се допуща съгласно правилата на чл. чл. 726 и 727.

726. Когато, подиръ касирането на едно първо рѣшение по нѣкое дѣло, второто рѣшение, което е постановено по същото дѣло, между същитѣ страни, въ същото имъ качество, е обжалвано на същитѣ основания, както и първото, то касационната жалба се разглежда въ общо събрание на върховния касационенъ сждъ.

727. Ако второто рѣшение е касирано по същитѣ основания, както и първото, то апелативния сждъ, на който е пратенъ дѣлото за разглеждане, е длъженъ да се подчини на постановеното въ общо събрание отъ върховния касационенъ сждъ рѣшение, относително повторно даденото отъ този сждъ тълкуване на закона. Противъ постановеното на това основание рѣшение, жалба не се допуща; но съ това не се унищожава правото за жалба на друго основание.

728. Изпълнението на рѣшенията по граждански и търговски дѣла, срѣщу които е подадена, въ узаконения срокъ, касационна жалба, се спира само въ такъвъ случай, ако страната, срѣщу която се привежда рѣшението въ изпълнение, прѣдстави надлежно обезпечение.

(Нова ал.: 3. 7 мартъ 1897 г.) Това обезпечение състои въ налични пари, или цѣнни държавни или гарантирани отъ държавата книжа, или недвижими имоти, които служатъ за изключително удовлетворение на взимането.

Отдѣление II.

За отмѣна на окончателнитѣ опрѣдѣления.

729. Молба за касация на окончателнитѣ опрѣдѣления се допуща:

1) когато съ опрѣдѣлението е възстановено или не правото за подаване касационна жалба;

2) когато съ опрѣдѣлението е отхвърлена, възвърната или оставена безъ движение касационната жалба;

3) когато съ опрѣдѣлението се прѣгражда по-нататъшното развитие на дѣлото по същество.

Digitized by Google

780. Частнитѣ касационни жалби се подаватъ въ *деветдесетъ* срокъ отъ деня на съобщението прѣписъ отъ опрѣдѣлението.

781. При частната касационна жалба се прѣдставя залогъ *двадесетъ лева*.

Относително производството по частнитѣ касационни жалби се прилагатъ правилата за отмѣна на окончателнитѣ рѣшения.

782. Всичкитѣ рѣшения и опрѣдѣления на върховния касационенъ сждъ, съ които се разяснява точния смисъль на законитѣ, се обнародватъ за всеобщо свѣдѣние и ржководство за еднообразното имъ тълкуване и прилагане.

Книга четвърта.

За сроковетѣ.

Глава I.

Общи правила за изброяване сроковетѣ.

783. Опрѣдѣлянето на сроковетѣ въ случаитѣ, когато тѣ не сж установени отъ закона, зависи отъ сждa.

784. Продължителностьта на срока, който се опрѣдѣлява по усмотрѣние на сждa, трѣбва да е съобразена съ възможностьта да се изпълни това дѣйствие, за което се опрѣдѣлява срока.

785. Сроковетѣ, които сж опрѣдѣлени отъ закона и тия, които се опрѣдѣлятъ отъ сждa, се изброяватъ по мѣсеци, недѣли и дни.

786. Срокътъ, който се изброява по мѣсеци, изтича въ съответствующето число на послѣдния мѣсецъ.

787. Ако края на срока, който се брои по: мѣсеци, се пада въ такъвъ мѣсецъ, който нѣма съответствующе число, то той се брои въ послѣдния день на тоя мѣсецъ.

788. Срокътъ, който се брои по недѣли, изтича въ съответствующия день на послѣднята недѣля.

789. Когато свършването на срока, по общо изброяване, сж се падnало въ неприсжтственъ день, то тоя день и другитѣ, които

Digitized by Google

идатъ слѣдъ него на редъ, неприсжтствени дни, не се броятъ; но послѣденъ день на срока се брои първия слѣдъ тѣхъ присжтственъ день.

740. Когато се изброява срока по дни, не се брои деня на извършването на това дѣйствие, отъ което срокътъ се изброява, и послѣдния отъ назначеното число дни се брои за свършване на срока.

741. Въ послѣдния день на срока правото на странитѣ, което зависи отъ срока, се продължава до изтичането на цѣлия день, т. е. *двайсетия часъ на нощьта*; но, когато дѣйствието е потрѣбно да се заяви или извърши въ сжда, то ограниченото съ срокъ право на страната се прѣкратява съ изтичането на присжтственитѣ часове.

742. Срокътъ, който е назначенъ отъ сжда за опрѣдѣлено число или за показанъ день, изтича въ сжщия тоя день.

743. Когато постжпва молба или жалба отъ отсжтствующи лица, счита се день, въ който молбата или жалбата е подадена на пощата.

744. Когато производството е спрѣно на основание ул. 613, то се спиратъ и всичкитѣ текущи, но още неизтекли по него, срокове.

745. Спирането на сроковетѣ се брои отъ врѣмето на това събитие, послѣдствие на което производството е било спрѣно.

746. Когато се възобнови спрѣното производство, отъ усмотрѣнието на сжда зависи, сообразно съ обстоятелствата на всѣко дѣло и съ причината на спирането, да опрѣдѣли ново течение на срока, безъ да се брои изминалото врѣме, или да се брои и това врѣме.

Глава II.

За отсрочванията и за възстановяването на сроковетѣ.

747. Молбитѣ за отсрочване се заявяватъ въ сжда, прѣдъ който трѣбва да стане дѣйствието, за извършване на което се иска отсрочване и до изтичането на назначения за извършването на това дѣйствие срокъ.

Digitized by Google

748. Отсрочване се допуща само единъ пѫть. Отъ това общо правило се изключаватъ:

1) случаитѣ на взаимно съгласие на странитѣ;

2) случаитѣ, когато не е възможно да се извърши назначеното отъ съда дѣйствие по непрѣодолими прѣпятствия или по независящи отъ странитѣ обстоятелства.

749. Отсрочване не се допуща:

1) за подаване възивни и частни жалби, и въобще жалби, за отмѣна на рѣшения;

2) когато молбата за отсрочване е поддадена слѣдъ изтичането на назначения срокъ, освѣнъ ако просителя докаже, че въ извѣстяването за срока е имало явна погрѣшка или опущения, по слѣдствие на които точното съблюдение на срока е било невъзможно.

750. Болѣсть на сждящия се не може да служи, нито като оправдание за пропущането на срока, нито като поводъ за продължаването му.

751. Пропуснатия срокъ може да бѫде възстановенъ, ако се докаже, че забавянето за стигане въ съда молбата или за извършването на нѣкое дѣйствие, е станало не по вина на тяжащия се, а по вина на тия длъжностни лица, чрѣзъ които изпращането или съобщението се е извършило, или по слѣдствие на особени непрѣдвидени обстоятелства, които не сж зависили отъ волята на частното лице, като разни опущения отъ страна на длъжноститѣ лица, които сж станали причина да се забави извършването на нѣкои дѣйствия.

752. Разглеждане и удовлетворение на ходатайство за възстановяване на пропуснатъ срокъ зависи отъ това сждебно мѣсто, до което молбата е била адресувана.

753. Срокъ за подаване молби за възстановяване на срокове се опрѣдѣлява *единъ мѣсецъ*, отъ когато е съобщено опрѣдѣлението на съда за пропущането на срока.

754. Прѣписъ отъ молбата за възстановяване на срока се съобщава на противната страна, съ назначение срокъ за явяване въ съда. Въ случай, че се възстановятъ сроковетѣ, тѣ се назначаватъ и изброяватъ споредъ правилата, изложени въ чл. чл. 694 и 695.

Digitized by Google

Книга пета.

За сждебнитѣ разноски.

Глава I.

Общи правила.

755. Сждебнитѣ разноски по производството на гражданскитѣ дѣла сж четири рода:

1) гербови мита;

2) сждебни мита;

3) канцелярски мита, и

4) берии по производството на дѣлото.

756. *Гербовитѣ мита* състоятъ отъ плата за гербови марки.

757. *Сждебнитѣ мита* се взиматъ отъ молбитѣ за искъ и отъ апелационнитѣ жалби.

758. *Канцелярскитѣ мита* състоятъ отъ платата за даване изпълнителни листове, прѣписи отъ документи, справки и други подобни книжа, и отъ мито за удряне печатъ.

759. *Беритѣ по производството на дѣлото* или се опрѣдѣлятъ въ полза на вѣщитѣ люди, на свидѣлитѣ и на сждящитѣ се, или имать друго опрѣдѣлено назначение, като за разноски по публикации, за изпращане нѣкадѣ членоветѣ на сждебнитѣ мѣста съ нѣкое поржчение и за призоваване свидѣтели или други лица.

Глава II.

За гербовитѣ мита.

760. Молбитѣ и приложенията къмъ тѣхъ, както и всичкитѣ книжа, които се подаватъ въ мировитѣ, окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища, въ върховния касационенъ сждъ, така сщо на прѣдсѣдателитѣ и на членоветѣ на сждебнитѣ мѣста, а сщо и изпълнителнитѣ листове, прѣписитѣ отъ рѣшенията, справкитѣ и други такива книжа, се облѣпватъ съ гербови марки, съгласно закона за гербовия сборъ.

761. За да бжде написанъ изпълнителенъ листъ, прѣписъ или справка, трѣбва, заедно съ молбата за това, да бжде прѣдставено и надлежното количество гербови марки.

Digitized by Google

762. Ако не съ запазени правилата, показани въ чл. чл. 760 и 761, съдътъ постжпва на основание чл. чл. 201 и 202.

Глава III.

За съдебнитѣ мита.

763. Отъ всѣка молба за искъ се взема мито по *два на стотокъ* отъ цѣната на иска. Сжщо такова мито се взема и отъ насрѣщнитѣ искове, отъ молбитѣ на третитѣ лица за самостоятелно встжпване въ дѣлото (чл. 597) и отъ възивнитѣ жалби срѣщу рѣшенията на мировитѣ и окржжнитѣ съдилища.

764. Въ дѣла по искове, които не подлежатъ на оцѣнение, съдебното мито се опрѣдѣля отъ съда, когато той постановява рѣшението, въ размѣръ до *десетъ* лева.

765. Количеството на митата отъ искови молби и възивни жалби се опрѣдѣля по числото на тѣзи молби и жалби, независимо отъ числото на лицата, които съвмѣстно ги подаватъ.

766. При взимането на митото отъ възивна жалба, то се смѣта не отъ първоначалната цѣна на иска, но само отъ тази сума, взискането на която просительтъ търси, или присжждането на която той оборва.

767. Митата се прилагатъ при самата искова молба или при възивната жалба. Това правило не се отнася до молбитѣ за искъ, когато послѣдния не подлежи на оцѣнение или се състои въ взискание на доходи, сумата на които не е означена въ молбата. Въ този случай съдебнитѣ мита се опрѣдѣлятъ отъ съда, когато се постановява рѣшението съразмѣрно съ присждената сума и се плащатъ отъ осждената страна незабавно.

768. Исковетѣ за съдебни разноски се освобождаватъ отъ плащане съдебно мито.

Глава IV.

За канцеларскитѣ мита.

769. Когато се даватъ на съдящитѣ се изпълнителни листове, прѣписи отъ рѣшения и отъ документи или други книжа, сжщо и свидѣтелства, справки и други такива, взема се за прѣписване

Digitized by Google

по *единъ левъ* на листъ, като се смѣтатъ двадесеть и петь реда въ страницата на листа.

770. На всѣка хартия, която се дава отъ сѫда на сѫдящитѣ се страни, възъ основание на прѣдидущия членъ, се удря печатъ, за което се взема особено мито *четиридесеть стотинки*.

771. *(Измѣненъ: 3. 13 януарий 1899 год.*[1]*)*. Установенитѣ въ двата прѣдидущи члена мита се взематъ въ гербови марки и се залѣпватъ върху самитѣ искани хартии.

Глава V.

За бернитѣ по производството на дѣлото.

772. За всѣка призовка, която окрѫжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища изпращатъ на странитѣ и другитѣ лица по дѣлото, се взема по *единъ левъ*.

773. Ищецътъ или взискательтъ, който нѣма възможность да покаже мѣстожителството на отвѣтника, длъженъ е да прѣдстави потрѣбнитѣ пари за обнародване призоваването. Сѫщо ищецътъ плаща потрѣбното количество, ако задочното рѣшение се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

774. Членоветѣ на сѫдебнитѣ учрѣждения, когато се отрождатъ задъ чертата на града: за огледъ на мѣстото, за разпитъ на свидѣтели и пр., получаватъ пѫтни пари за отиване и за връщане, сѫщо и дневни пари, споредъ класа, въ който е турена тѣхната длъжность, възъ основание на общитѣ правила за това.

775. Възнаграждението на вѣщитѣ люди за прѣдставеното заключение се опрѣдѣля, по тѣхно искане, отъ сѫда, съобразно съ правилата на чл. чл. 468 и 469, независимо отъ разноскитѣ за извършването на издирването.

776. Възнаграждението на свидѣтелитѣ, за гдѣто сѫ били отвлѣчени отъ занятията си, се опрѣдѣля, за всѣки изгубенъ по пѫтуване и въ сѫда день, съгласно чл. чл. 323 и 324, въ размѣръ отъ *единъ до двадесеть* лева, споредъ цѣната на работнитѣ дни и другитѣ мѣстни обстоятелства.

---

[1]) *Стария чл. 771.* Установенитѣ въ двата прѣдидущи члена мита се внасятъ въ сѫда заедно съ гербовата марка.

Digitized by Google

777. Вѣщитѣ люди или свидѣтелитѣ, които се призовавать изъ мѣстата на живѣенето имъ отъ вънъ чертата на града или се провождать отъ свда вънъ отъ чертата на града за огледъ на мѣстото, освѣнъ означеното въ чл. чл. 775 и 776 възнаграждение, имать право да взимать за пать по четиридесеть стотинки за всѣки километръ за отиване и връщане.

Когато призованитѣ лица пжтуватъ по желѣзница или параходъ, плаща имъ се билетъ за трети класъ.

778. Паритѣ, които се искать по чл. чл. 774 и 777, се внасять напрѣдъ отъ онзи изъ свдящитѣ се, по молбата на когото се извършва провѣрката на доказателствата. Ако ли провѣрката е назначена по усмотрѣнието на самия свдъ или по искането и на двѣтѣ страни, рѣченитѣ пари трѣбва да се внесять по равно и отъ двѣтѣ страни.

779. Размѣрътъ на взисканието отъ осждената страна въ полза на оправданата за водене на дѣлото се опрѣдѣля, споредъ цѣната на иска, съгласно закона за адвокатитѣ.

Глава VI.

За възнаграждението на свдящитѣ се и за свдебнитѣ разноски.

780. Тжващиятъ се, противъ когото е постановено рѣшение, освѣнъ възнаграждението за водене на дѣлото, длъженъ е, по искането на противната страна, да върне и всичкитѣ направени отъ послѣдната свдебни разноски по това дѣло, съ изключение на показанитѣ въ закона случаи.

781. Когато дѣлото се прѣкрати поради нѣкой отводъ, било по искане на тжващия се, било по длъжность отъ свда, ищеца се осжжда да плати на отвѣтника всичкитѣ свдебни разноски, които му е сторилъ до тогава по свдебното производство на дѣлото.

782. При рѣшаването на едно дѣло, отчасти въ полза на едната и отчасти въ полза на другата страна, свдътъ опрѣдѣля: кой отъ двѣтѣ страни и въ какъвъ размѣръ има право да се възнагради за свдебни разноски.

783. Кой съ колко трѣбва да се натовари при възнаграждението за свдебнитѣ разноски по дѣло, въ което участвуватъ нѣ-

Digitized by Google

колко лица, се опрѣдѣля отъ сжда сръзмѣрно съ количеството, което всѣкой отъ тѣхъ е търсилъ.

784. Държавнитѣ управления не се освобождаватъ отъ да възнаграждаватъ оправданата страна за всичкитѣ ѝ сждебни и за водене на дѣлото разноски.

785. Частно лице, което е осждено съ рѣшение на сжда по дѣло съ едно държавно управление, е длъжно да заплати на държавното управление всичкитѣ задължителни за частнитѣ лица сждебни и за водене на дѣлото разноски.

Глава VII.

За постжпването и разпрѣдѣлянето на сждебнитѣ разноски.

786. Сждебнитѣ и канцелярскитѣ мита се изпроважданъ отъ сждебнитѣ учрѣждения въ окражнитѣ ковчежничества и се обрѣщатъ въ държавенъ доходъ.

787. Паритѣ, които сж биле внесени за пжтни и дневни разноски на членове отъ сжда, или за призоваване свидѣтели и вѣщи люди, се прѣдаватъ комуто се падатъ.

788. Остатъкътъ отъ паритѣ, които сж внесени отъ сждящитѣ се за разноски, връща имъ се по тѣхно искане, но сума помалка отъ единъ левъ не се изпраща по пощата.

Глава VIII.

За изключенията изъ общитѣ правила за сждебнитѣ разноски.

789. Държавнитѣ управления се освобождаватъ отъ употрѣбяването на гербови марки и отъ платата на сждебнитѣ и канцелярскитѣ мита, но изплащатъ сждебнитѣ берии на общо основание.

790. Отъ внасянето на сждебнитѣ разноски се освобождаватъ лицата, които сж припознати за сиромаси, съ изключение на чуждитѣ поданици.

Лицата, на които е припознато правото на сиромашия, освобождаватъ се и отъ внасяне касационенъ депозитъ.

Digitized by Google

791. Лица, които желаятъ да се възползуватъ отъ правото на сиромашия, сж длъжни да прѣдставятъ въ съда удостовѣрение отъ общинското си управление, че не сж въ състояние да заплатятъ съдебни разноски по дѣлото си.

792. Слѣдъ като разгледа удостовѣрението, което трѣбва да съдържа точни свѣдѣния за имуществото, доходитѣ и сѣмейното положение на молителя, съдътъ, като изслуша и заключението на прокурора, прави постановление: или да се припознае въ полза на молителя правото на сиромашия, или да му се откаже въ това право.

793. За прѣдставяне на лѫжовни свѣдѣния, въ случая на чл. 792, наказватъ се, на основание общия наказателенъ законъ, както издателитѣ на удостовѣрението, тъй сѫщо и лицата, които се ползуватъ съ него. Сѫщо така се наказва и тѫжащия се, който не обяви, че имотното му състояние е измѣнено и, че той е дошелъ въ състояние да плати митата и берилтѣ, отъ които е освободенъ.

794. Всичкото производство, относително до припознаването правото на сиромашия, се освобождава отъ употрѣбяването на гербови марки.

795. Правото на сиромашия има сила само по дѣлото, по което е било припознато за нѣкого, и само до тогава, до когато съ измѣнението на обстоятелствата, лицето, на което е било то припознато, стане състоятелно.

796. За тези отъ сѫдящитѣ се, на когото е припознато правото на сиромашия, сѫдебнитѣ разноски, които сж показани въ чл. чл. 772 – 779, се плащатъ отъ държавното съкровище.

797. При рѣшаването на едно дѣло въ полза на лице, на което сѫдътъ е припозналь правото на сиромашия, всичкитѣ платени за него пари, а още и гербовитѣ и сѫдебни мита, се взематъ за държавното съкровище, или отъ имуществото, което му е присѫдено, или отъ осѫдената по дѣлото страна.

798. Правото на сиромашия не освобождава страната, въ полза на която е било припознато, отъ обязаностьта да повърне на противната страна сѫдебнитѣ и за водене на дѣлото разноски.

Digitized by Google

Книга шеста.

За изпълнението на сждебнитѣ рѣшения.

Глава I.

За законната сила на рѣшенията.

799. Отъ какъ се провъзгласи рѣшението по съществото на дѣлото, сждебното учрѣждение не може само, нито да го отмѣни, нито да го измѣни.

Опрѣдѣленията могатъ да бждатъ отмѣнявани и измѣнявани отъ същия сждъ, всльдствие измѣнившитѣ се обстоятелства на дѣлото.

800. Рѣшението встжпва въ законна сила:

1) когато е постановено въ окржжния сждъ и странитѣ не сж принесли възивна жалба въ установения срокъ, и

2) когато е постановено отъ апелативния сждъ.

801. Рѣшението, което е влѣзло въ законна сила, е задължително не само за странитѣ, но и за сжда, който го е постановилъ, а също и за всичкитѣ други сждебни и присжтствени мѣста и длъжностни лица и тѣ не трѣбва въ никой случай да прѣрѣшаватъ свършеното съ това рѣшение дѣло.

802. Рѣшението, което е встжпило въ законна сила, може да се отмѣни само въ случаитѣ и по реда, показани въ закона.

803. Рѣшението встжпва въ законна сила само по отношение на спорния прѣдметъ, който е искатъ и оспоряванъ отъ същитѣ тжжащи се страни и на същото основание.

Глава II.

За опрѣдѣляване количеството на доходa.

804. Този, който е осждент да повърне доходи, длженъ е да даде за тѣхъ смѣтка, по прѣдписанитѣ по-долу правила, и въ това отношение се постжпва тъй, както се постжпва при даването на всѣкакви други смѣтки по сждебенъ редъ.

Digitized by Google

Глава III.

За даване смѣтка.

805. Лицата, които сж задължени да дадатъ смѣтка, ако сж назначени отъ сѫда, призовавать се при онзи сѫдъ, който ги е назначилъ; настойницитѣ — по мѣстоустановлението на настойничеството; а всичкитѣ други лица, които сж задължени да дадатъ смѣтка — по мѣстожителството имъ.

806. Ако рѣшението, съ което е отхвърленъ иска за даване смѣтка, е отмѣнено по възивъ, то съ рѣшението на апелативния сѫдъ страницѣ се прѣпращатъ, за даване смѣтка и за постановяване рѣшение по нея, въ сѫда, въ който е билъ прѣдявенъ иска или въ другъ нѣкой първостепененъ сѫдъ, обозначенъ въ рѣшението на апелативния сѫдъ.

Ако смѣтката е била дадена и първостепенния сѫдъ е постановилъ по нея рѣшение, то рѣшението на апелативния сѫдъ, съ което се отмѣнява рѣшението на първата инстанция, се изпълнява или отъ самия апелативенъ сѫдъ, или отъ другъ нѣкой първостепененъ сѫдъ, обозначенъ въ самото апелативно рѣшение.

807. Въ всѣко рѣшение, съ което нѣкой се осѫжда да даде смѣтка, се опрѣдѣля срокъ, въ който смѣтката трѣбва да се прѣдстави, и се назначава за дѣловодитель по смѣтката единъ отъ сѫдиитѣ.

808. На лицето, което дава смѣтка, се припознаватъ пѫтнитѣ разноски, ако такива сж станали, и разноскитѣ за разни прѣписи и потвърждения.

809. Смѣтката трѣбва да съдържа дѣйствително получения приходъ и направенитѣ разноски; въ края на смѣтката се прави равносмѣтка на употрѣбнатитѣ приходи и разноски. Вѣщественитѣ и другитѣ прѣдмети, които имать да се събератъ, се забѣлѣжватъ въ особна глава.

810. Задълженитъ да даде смѣтка дава я самъ лично или чрѣзъ свой, особено за това опълномощенъ, повѣренникъ въ течението на опрѣдѣления за това срокъ и въ назначения отъ дѣловодителя день.

Слѣдъ изтичането на срока, лицето може да се принуди да даде смѣтка чрѣзъ секвестиране и продажба на имота му въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ сѫда; то може да бѫде принудено да направи това даже чрѣзъ личне задържане, ако сѫдътъ го намѣри за добрѣ.

Digitized by Google

811. Като се прѣдстави смѣтката, ако приходитѣ надминаватъ разноскитѣ, то лицето, което я изисква, може да поиска чрѣзъ дѣловодителя отъ сжда изпълнителенъ листъ за излишъка безъ да чака одобрѣнието на смѣтката.

812. Въ назначения отъ дѣловодителя день и часъ странитѣ се явяватъ при него да му прѣдставятъ своитѣ спорове, обяснения и възражения по смѣтката; ако странитѣ не се явятъ, дѣловодительтъ внася дѣлото въ сжда.

813. Ако странитѣ не се съгласятъ върху смѣтката, дѣловодительтъ прѣдставя за това писменъ докладъ въ сжда, гдѣто при разглеждането му се призовават и странитѣ.

814. Ако лицето, което иска смѣтката, отсѫтствува, дѣловодительтъ докладва дѣлото въ заседанието, въ назначения за това день. Перата въ смѣтката се приематъ, ако тѣ сѫ доказани; ако ли има остатъкъ, то лицето, което дава смѣтка, задържа у себе си сумата, безъ да плаща лихви или я депозира въ сжда. Въ първия случай лицето е длъжно да даде поржчителство.

815. Опрѣдѣлението по смѣтката трѣбва да съдържа равносмѣтката на приходитѣ и разноскитѣ и точното означаване на остатъка, ако такъвъ има.

816. Не се дозволява прѣглеждане на никаква смѣтка; но, въ случай че се забѣлѣжатъ погрѣшки, пропустнато, неправилно или двойно минуване въ смѣтката, странитѣ имат право, въ продължение на петь години, да прѣдявятъ своитѣ искания по този прѣдметъ прѣдъ сжщия сждъ.

Глава IV.

Общи правила за принудително изпълнение на сждебнитѣ рѣшения и опрѣдѣления, на постановленията и други актове.

817. Изпълнението се допуща само на сждебнитѣ рѣшения и опрѣдѣления, на постановленията и други актове, които споредъ закона подлежатъ на изпълнение.

818. Подлежатъ на изпълнение:

1) влѣзлитѣ въ законна сила рѣшения, или за които е постановено прѣдварително изпълнение;

Digitized by Google

2) съдебнитѣ опрѣдѣления, изпълнението на които е допустнато;

3) съдебнитѣ помирителни протоколи (лл. чл. 40 и 260);

4) спогодителнитѣ актове по дѣла за несъстоятелность, които имать сила на съдебна спогодба;

5) постановленията на административнитѣ власти и други публични органи, ако са означени отъ тѣхъ като изпълняеми и ако изпълнението имъ е възложено отъ закона на гражданскитѣ съдилища;

6) рѣшенията на помирителния съдъ, и

7) ипотечнитѣ актове (чл. 20 отъ закона за ипотекитѣ).

819. Изпълнителенъ листъ се издава по писмена молба на една отъ странитѣ освѣнъ въ случаитѣ, за които въ закона е постановено другояче.

По съдебнитѣ опрѣдѣления, които по длъжность се изпълняватъ отъ съда, се издава по длъжность изпълнителенъ листъ.

820. Изпълнителенъ листъ за актоветѣ, означени въ чл. 818 п. п. 1—4, се издава отъ първостепенния съдъ, който е разглеждалъ спора; а за актоветѣ, означени въ п. п. 5—7, се издава отъ надлежнитѣ съдилища, въ окржга на които са издадени актоветѣ.

821. Изпълнителния листъ се съставя по приложената къмъ този членъ форма.

822. Изпълнителния листъ се подписва отъ прѣдсѣдателя на съда и се приподписва отъ секретаря по листоветѣ; възъ него се удря и печата на съда.

823. Изпълнителенъ листъ се дава само въ единъ екземпляръ, но, когато е рѣшено да се прѣдадатъ въ натура нѣколко имоти, позволява се да се издаде особенъ изпълнителенъ листъ за всѣки отъ тѣзи имоти, съ точно означение за кой именно имотъ.

824. Когато рѣшението е станало въ полза на нѣколко лица, дава се по молбата имъ, или единъ изпълнителенъ листъ, или пъкъ всѣкому особенъ изпълнителенъ листъ, съ означение въ коя именно часть рѣшението трѣбва да се изпълни въ полза на тогози, комуто е даденъ този листъ.

825. Когато рѣшението е станало противъ нѣколко лица, дава се на страната, въ полза на които е то станало, по нейна молба, единъ или нѣколко изпълнителни листове, споредъ числото

Digitized by Google

на отвѣтницитѣ, съ показание въ коя именно часть рѣшението трѣбва да се изпълни относително до всѣкого отъ тѣхъ.

826. Въ замѣна на изгубения, откраднатия или унищоженія първообразенъ изпълнителенъ листъ, дава се на взискателя прѣписъ отъ него, но само по опрѣдѣление на сждата, постановено слѣдъ изслушване обясненията на противната страна, ако тя се е явила въ опрѣдѣления срокъ. Върху прѣписа отъ изпълнителния листъ се бѣлѣжи, че той е издаденъ въ замѣна на първоначалния изпълнителенъ листъ.

827. Рѣшенията се изпълняватъ по слѣдующитѣ способи:

1) прѣдава се имота въ натура на онова лице, комуто е присжденъ;

2) обръща се взискането върху движимото имущество на длъжника;

3) обръща се взискането върху недвижимия имотъ на длъжника или върху доходитѣ отъ него, и

4) съ лично задържане.

Изпълнението се простира върху всичкитѣ имоти, освѣнъ изключенията и ограниченията, установени отъ законитѣ.

828. Ако длъжникътъ не извърши едно дѣйствие, което му е наложено по слѣдебно рѣшение, и ако подобно дѣйствие може да се извърши отъ трето лице, тогава взискателя, по искане, се опълномощава отъ сжда самъ да извърши дѣйствието за смѣтка на длъжника. Сѫщеврѣменно взискательтъ може да поиска да се осжди длъжника да прѣдплати разноскитѣ, които ще стапатъ за извършването на дѣйствието, безъ повръда на правото му за едно по-пататъшно искане, ако извършването на дѣйствието е причинило по-голѣми разноски.

829. Взискането можо да бжде обърнато прѣди всичко върху движимото имущество, а слѣдъ това върху недвижимия имотъ и при това върху такъвъ имотъ, отчуждението на който ще да е най-малко обрѣменително за длъжника, стига стойностьта на този имотъ да покрива сумата на взискането.

(Нова алинея: З. 7 мартъ 1897 г.) Въ заявлението до слѣдебния приставъ, съ което се иска изпълнението, взискатоля е длъженъ да укаже способа на изпълнението, въ противенъ случай заявлението се връща.

Digitized by Google

830. Съдебният пристав е длъженъ, по искането на лицето, противъ което рѣшението се привежда въ изпълнение, да му предяви изпълнителенъ листъ.

831. Когато пристъпва до изпълнението по единъ отъ показанитѣ въ чл. 827 способи, или когато минава отъ единъ способъ на другъ, съдебният приставъ съобщава на длъжника лично, или тамъ, гдѣто последния живѣе, призовка за изпълнение по изложенитѣ въ чл. чл. 215—222 правила.

832. Призовката за изпълнението трѣбва да съдържа:

1) означение на рѣшението, което подлежи на изпълнение;

2) званието, името и прѣзимето на взискателя и мѣстожителството му;

3) прѣдизвѣстяване длъжника, че ако не изпълни рѣшението доброволно, то, слѣдъ като мине назначения въ призовката срокъ, ще се пристъпи къмъ принудително изпълнение по еди-кой начинъ.

833. Както взискательтъ, тъй и длъжникътъ, могатъ да довеждатъ не повече отъ двама свидѣтели отъ всѣка страна, които да присъствуватъ при всичкитѣ дѣйствия по изпълнението. Тѣзи свидѣтели не получаватъ възнаграждение.

834. Недохождането на свидѣтелитѣ не спира дѣйствията на пристава по изпълнението.

835. Взискательтъ има право да посочи способа за изпълнението и, ако пристава не уважи това посочване, да иска да се запише въ протокола.

836. Взискательтъ може да присъствува при дѣйствията на пристава по изпълнение на рѣшението, но нѣма право да се мѣси въ самото изпълнение и да прави отъ себе си нѣкои разпореждания, които принадлежатъ къмъ кржга на дѣйствията на пристава.

837. Съдебният приставъ е длъженъ да записва всичкитѣ си дѣйствия по изпълнение на рѣшението въ особенъ протоколъ, въ който трѣбва да се забѣлѣжватъ:

1) името и прѣзимето на съдебния приставъ и съдътъ, при който той служи;

2) изпълнителния листъ, който се привежда въ изпълнение, и врѣмето, когато пристава го е приелъ;

3) имената и прѣзимената, както на взискателя, така и на лицето, противъ което рѣшението се туря въ изпълнение, а сѫщо и на свидѣтелитѣ, които сж били при изпълнението;

Digitized by Google

4) годината, мѣсеца, деня и часа, когато се е приступило къмъ изпълнение на рѣшението;

5) мѣстото, въ което то се привежда въ изпълнение;

6) точното описание на всичкитѣ прѣдприети при изпълнението дѣйствия, и деня на извършването на всѣко отъ тѣхъ, а сѫщо и означение на отсрочкитѣ и на спирането на изпълнението;

7) количеството на събраната сума, или врѣмето, когато се е прѣдалъ имота, и

8) сумата, която се слѣдва на сждебния приставъ за възнаграждение и за всичкитѣ други разноски, направени по изпълнение на рѣшението, а тъй сѫщо и лицата, отъ които тази сума е събрана или трѣбва да се събере.

838. По искане на лицето, противъ което рѣшението се привежда въ изпълнение, и на оногова, по молбата на когото се то изпълнява, сждебния приставъ е длъженъ да дава срѣщу установената плата, засвидѣтелствувани извлѣчения отъ този протоколъ.

839. Сждебния приставъ нѣма право да отлага изпълнението на прѣдадения му изпълнителенъ листъ, а още по-малко да прѣкрати или да спрѣ дѣйствията по почнатото вече изпълнение, освѣнъ ако за това е послѣдвало опрѣдѣление отъ сѫда или взискательтъ е заявилъ писмено съгласието си, или когато длъжникътъ прѣдстави: а) надлежно засвидѣтелствуванъ подписъ на взискателя, че присѫдената по рѣшението сума му се е заплатила; б) квитанция отъ пощенската станция, която да удостовѣрява пристава, че длъжникътъ е прѣдалъ на пощата, за да се изпрати на взискателя, ако той не живѣе въ мѣстоизпълнението, сума, равна на обозначената въ изпълнителния листъ.

840. За опущение при изпълнението на рѣшенията, сждебниятъ приставъ, освѣнъ гдѣто подпада подъ изисканията, които сж изобщо опрѣдѣлени въ закона за опущенията по службата, но още сждътъ, при който служи, опрѣдѣлява: да се взискатъ отъ него капитала, лихвитѣ и другитѣ разноски, когато се докаже, че неговото опущение е станало причина на скриването на имуществото или на самия длъжникъ, който, по опрѣдѣление на сѫда, е подлежалъ на лично задържане.

841. Сждебниятъ приставъ веднага прѣдава събранитѣ отъ изпълнението на рѣшението въ полза на взискателя пари, срѣщу

Digitized by Google

подпись отъ страна на послѣдния; но ако тѣзи пари немогатъ да бждатъ прѣдадени на взискателя, то тѣ се прѣдаватъ въ съда, при който той служи.

842. При същеврѣменното взискание по нѣколко изпълнителни листове отъ едно и също лице, внесената или събраната отъ продажбата на имота му сума се разпрѣдѣля отъ съдебния приставъ между взискателитѣ, а остатъкъть се връща на длъжника.

843. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]*)* Когато събраната сума не стига да се удовлетворатъ напълно всичкитѣ прѣдявени взискания, съдебниятъ приставъ постжпва съгласно чл. 1064 и другитѣ.

844. Изпълнението на рѣшението се бѣлѣжи отъ пристава върху изпълнителния листъ и слѣдъ като се изпълни то, рѣчения листъ, заедно съ изпълнителното производство, се прѣдставя отъ него въ съда, който го е издалъ, а на лицето, срѣщу което се е изпълнило рѣшението, приставъ дава надлежна разписка.

845. Всичкитѣ разноски по изпълнението, въ това число и припадающето се на пристава възнаграждение, се взискватъ отъ онова лице, противъ което се е привеждало въ изпълнение рѣшението.

846. Изпълнителното производство се спира въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 613 п. 2, но публичната продажба на недвижимия имотъ, за което е станало по установения редъ обнародване, въ никой случай не се отлага.

847. Ако, догдѣто длъжникъть е билъ живъ, не е било почнато изпълнението на едно рѣшение, то изпълнението не се започва прѣди да се прати на назначения настойникъ надъ имуществото му или на наслѣдницитѣ призовка за изпълнение.

848. Жалбитѣ срѣщу неправилното изпълнение на рѣшенията и всичкитѣ прѣпирни върху изпълнението, освѣнъ прѣпиритѣ, които се касаятъ до тълкуването на рѣшенията, подлежатъ на разглеждането на онзи окржженъ съдъ, въ окржга на който се изпълнява рѣшението.

---

[1]) *Стария чл. 848.* Когато събраната сума не стига да се удовлетворатъ напълно всичкитѣ прѣдявени взискания, съдебниятъ приставъ я прѣдставя въ мѣстния окржженъ съдъ, който, относително до реда за разпрѣдѣлението на взисканата сума, постжпва на основание чл. чл. 1064 до 1071. Срѣщу опрѣдѣлението на съда може да стане потжжване прѣдъ апелативния съдъ въ *седмодневенъ* срокъ.

Digitized by Google

849. Прѣпирнитѣ и жалбитѣ, които се заявятъ слѣдъ *деветь* отъ какъ сж се изпълнили дѣйствията, срѣщу които има възражения, оставатъ безъ разглеждане.

850. Прѣпирнитѣ, които се касаятъ до тълкуването на привеждането въ изпълнение рѣшение, се разглеждатъ отъ сжда, който е постановилъ рѣшението.

Рѣшенията на помирителния сждъ се тълкуватъ отъ сжда, който е допустналъ изпълнението.

851. Заявената прѣпирня или подадената жалба не спира дѣйствията на сждебния приставъ по изпълнението, освѣнъ ако би да е послѣдвало опрѣдѣление отъ сжда за спирането имъ.

852. Прѣпирнитѣ и жалбитѣ по изпълнението на рѣшенията се разрѣшаватъ по съкратенъ редъ, като се съобщи на противната страна прѣпись отъ молбата, и като се изслуша тя, ако се е явила въ назначения срокъ.

853. Подаване жалба срѣщу опрѣдѣлението на сжда, постановено на основание на прѣдидущия (852) членъ, не спира привеждането това опрѣдѣление въ изпълнение, освѣнъ ако за това излѣзе опрѣдѣление отъ по-горния сждъ.

Глава V.

Обръщане взискането върху движимо имущество.

Отдѣление I.

Секвестръ на движимо имущество.

854. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Когато взискането се обръща върху движимо имущество, въ призовката за доброволно изпълнение се бѣлѣжи подлежащето на секвестръ имущество и срока, слѣдъ изминаване на който ще се пристжни къмъ принудително изпълнение, т. е. ще се секвестира, опише и продаде показаното имущество.

---

[1]) *Стария чл. 854.* Когато взискането се обръща върху движимо имущество, въ призовката за изпълнението се бѣлѣжатъ подлежащето на секвестръ имущество и срока, слѣдъ изминаване на който ще се наложи секвестръ, т. е. ще се опише показаното имущество и ще се взематъ мѣрки за назнето му.

Digitized by Google

855. Секвестръ на имуществото, което се намира на същото мѣсто, гдѣто е длъжника, може да стане въ същото врѣме, когато се прѣдяви на послѣдния призовката за изпълнението.

856. За явяване на отсѫтствующия длъжникъ при секвестъръ на имуществото му се опрѣдѣлява *седмодневенъ* срокъ отъ деня, когато му се е врачила призовката.

857. Отъ правилото, означено въ горния (856) членъ, се допуща изятие, когато имуществото, което се секвестира, подлежи на бързо разваляне или когато има страхъ, че то може да бѫде скрито. Въ първия случай секвестрътъ и продажбата на имуществото, а въ втория — запечатването му, могатъ да се извършатъ, по молбата на взискателя, незабавно, безъ да се чака изтичането на установения за явяването на длъжника срокъ.

858. Секвестрътъ се извършва въ присѫтствието на длъжника и взискателя и призованитѣ отъ тѣхъ свидѣтели; но неявяването на нѣкого отъ тѣхъ не спира секвестра.

859. Не могатъ да се секвестиратъ въ никой случай:

1) всѣкидневно носенитѣ дрехи, които сѫ необходими споредъ годишното врѣме;

2) бѣлитѣ дрехи и сѫдоветѣ, до колкото сѫ необходими на длъжника и на сѣмейството му за всѣкидневно употрѣбление;

3) постилкитѣ и креватитѣ имъ;

4) храната и топливото, които се намиратъ въ кѫщата, въ количество потрѣбно за обдържане на кѫщата въ разстояние на единъ мѣсецъ;

5) иконитѣ, които не сѫ облѣчени съ сребро и скѫпоцѣнни украшения;

6) сѣмейнитѣ и другитѣ принадлежащи на длъжника книжа, съ изключение на: дълговитѣ записи, акции, облигации и на други подобни цѣнни книжа;

7) необходимата форменa дреха на лицата, които се намиратъ на дѣйствителна служба;

8) движимостьта, която по закона или по обичай се приписува за принадлежность на недвижимитѣ имоти;

9) книгитѣ, орадията и снарядитѣ, които сѫ необходими на длъжника въ всѣкидневнитѣ му, по званието, занята или професьята му, занятия, до стойность *триста лева*;

Digitized by Google

10) необходимитѣ за всѣки стопанинъ: два коня, или два вола, или една крава, или една биволица, или 5 овце, или три кози, а тъй сжщо нуждната за тѣхъ храна за три мѣсеци, необходимото сѣме за посѣване на петь декара ниви, и

11) всичкитѣ движимости, които принадлежатъ на градски и селски общини и които имъ сж необходими, за да изпълняватъ възложенитѣ на тѣхъ отъ закона длъжности, като селскитѣ хамбари съ запасна храна, обознитѣ и пожарнитѣ кола съ принадлежащитѣ къмъ тѣхъ инструменти и други.

860. Длъжникътъ има право да иска да се не секвестиратъ нѣкои отъ вещитѣ му, ако другитѣ стигатъ, споредъ оцѣнението имъ, да се удовлетвори взискането.

Ако слѣдъ оцѣнението на прѣдметитѣ, които ще се секвестиратъ, се види, че тѣ едва стигатъ да покриятъ разноскитѣ по изпълнението и че не остава никакъвъ излишъкъ за въ полза на взискането, секвестъръ не се извършва.

861. Сждебниятъ приставъ поканва самъ или чрѣзъ друго лице, писмено или устно, единъ или повече членове отъ мѣстната полиция да присжтствуватъ при налагане секвестръ:

1) когато външнитѣ врата на кжщата сж затворени и не щатъ да ги отворятъ;

2) когато не отварятъ вратата на вжтрѣшнитѣ стаи или отказватъ да отворятъ ключалкитѣ на затворенитѣ помѣщения, и

3) когато секвестрътъ се извършва въ отсжтствието на длъжника.

862. Ако приставътъ, като пристжпи да налага секвестръ, намѣри, че такъвъ е вече наложенъ по друго взискание, то той, като провѣри имуществото съ съставения по прѣдишния секвестръ описъ, налага допълнителенъ само върху онѣзи прѣдмети, които не сж внесени въ прѣдишния описъ; но въ такъвъ случай секвестрътъ се снема отъ пристава, който е наложилъ първия секвестръ само слѣдъ като се удовлетворятъ и двѣтѣ взискания или по съгласието на двощата взискатели.

863. Ако вториятъ секвестръ се налага отъ другъ приставъ, то послѣдниятъ е длъженъ да повърне, заедно съ описа на невнесеното въ описа на първия приставъ имущество, изпълнителния листъ на взискателя, който слѣдъ това самъ го прѣдставя на първия сждебенъ приставъ.

Digitized by Google

Приставътъ, който е наложилъ първия секвестръ, е длъженъ да приеме отъ взискателя листа заедно съ описа и да продаде, за удовлетворение и по двата изпълнителни листа, както имуществото, което е отъ него описано, тъй и описаното отъ втория приставъ.

864. Върху секвестирано за взискание имущество се допуща и послѣдующъ секвестръ за обезпечение на искъ и впрочемъ, върху секвестирано за обезпечение на искъ имущество, се допуща и послѣдующъ секвестръ за взискание.

Въ първия случай приставътъ, който е наложилъ секвестръ за взискание, продава секвестрираното имущество за смѣтка на взискателя и обезпечителния листъ. Отъ сумата, добита отъ проданьта, се изплаща напълно взискането, а излишъкътъ, ако има такъвъ, се задържа у пристава за смѣтка на обезпечението.

Въ втория случай секвестрираното за обезпечение на искъ имущество се продава отъ пристава, който е наложилъ секвестръ за взискание и получената отъ проданьта сума се разпрѣдѣля отъ съда, по съразмѣрность, за смѣтка на взискането и за смѣтка на обезпечението. Припадающата се за смѣтка на обезпечението сума се пази у пристава.

При разпрѣдѣлението на получената отъ проданьта сума между взискателитѣ, обезпечителния секвестръ се приема въ размѣръ на обезпеченото искане.

865. Изложения въ горния членъ редъ не се допуща въ този случай, когато взискането е обърнато върху такова имущество, което е било секвестрирано за обезпечение на искъ за прѣдаване имуществото въ натура.

Отдѣление II.

Описъ на движимо имущество.

866. Описътъ на движимо имущество трѣбва да съдържа:

1) означение на мѣстата въ бѣлѣзитѣ, които сж турени на секвестрираните прѣдмети, и

2) названието и описанието на всѣки секвестриранъ прѣдметъ, и, ако трѣбва, бѣлѣжка за мѣрката, тежестьта и броя имъ.

Digitized by Google

867. Въ описа на благороднитѣ метали, излѣни въ кюлчета или изработени въ прѣдмети, се показва пробата имъ, ако е извѣстна.

868. Въ описа на украсенитѣ съ драгоцѣнни камъни вещи, се показва числото, величината и названието на тѣзи камъни.

869 Въ описа на книги се показватъ заглавията на книгитѣ, имената на авторитѣ и врѣмето на изданието, ако сж показани на заглавния листъ, а сжщо и числото на томоветѣ.

870. Въ описа на картини се показва тѣхната мѣрка, съдържанието и имената на художницитѣ, ако е извѣстно.

871. Въ описа на стокитѣ, а сжщо и на издѣлията, на фабричнитѣ заводни материали, които се намиратъ въ влагалища, се бѣлѣжатъ:

1) нумерата или знаковетѣ на влагалищата, и

2) названието и описанието на стокитѣ, които се пазятъ въ влагалищата.

872. Когато се описватъ животни, удрятъ имъ се особени бѣлѣзи.

873. Въ описа на билети отъ кредитни учрѣждения, на облигации, акции и други подобни хартии, се означава числото, рода, нарицателната цѣна и нумерата имъ. Самитѣ документи се прѣдставятъ въ сжда, когато секвестираното имущество, споредъ направеното му оцѣнение, не стига да се покрие взискането.

874. Въ описа на водоходна направа (корабъ, ладия и пр.), освѣнъ мѣрката, дължината и широчината на тѣлото и главнитѣ му части, се показватъ тяжестьта, която тя може да вдига, — дървото или метала, отъ които е направена, — платната, вжжата и пр., споредъ названието и количеството имъ, и, ако бжде възможно, бѣлѣжи се кога е тя направена.

875. Въ описа на движимо имущество се различаватъ новитѣ нѣща отъ употрѣбяванитѣ, годнитѣ за употрѣбяване отъ негоднитѣ.

876. Въ всичкитѣ случаи, когато се намиратъ или пъкъ, по искането на сждебния приставъ, могатъ да бждатъ прѣдставени: фактури, инвентари, каталози и съ друго наименование описъ на стоки, книги и вещи, новъ описъ не се прави, но само се провѣрява прѣжния, съ това що е на лице. Въ тоя описъ се забѣлѣжватъ тия, които ги нѣма въ него, или които недостигатъ споредъ прѣжния описъ.

Digitized by Google

877. Предметитѣ, върху които се е предявило право отъ страна на трето лице, се вписватъ въ описа съ бѣлѣжка: кой е предявилъ правото върху тѣхъ, а сѫщо и въ какво състои то.

878. Броя, мѣрката и тяжестьта на описанитѣ предмети се показватъ въ описа словомъ и съ числа.

879. Въ описа трѣбва да бѫде означенъ деня на захващането и свършването му, но въ всѣки случай описътъ трѣбва да става, безъ да се отдалечава пристава до свършването му. Въ края на описа се бѣлѣжатъ всичкитѣ направени въ него поправки, но остъргвания въ описа не се допущатъ. Описътъ трѣбва да бѫде провѣренъ и подпечатанъ съ печата на сѫдебния приставъ.

880. Описътъ се подписва отъ взискателя и отъ длъжника, ако сѫ се намирали при описа, отъ свидѣтелитѣ, ако сѫ били поканени, и отъ сѫдебния приставъ. За причината, по която едната или другата страна, или свидѣтелитѣ не сѫ подписали описа, се прави въ него особна бѣлѣжка.

881. Взискательтъ, длъжникътъ и поканенитѣ свидѣтели могатъ да прѣдставятъ на сѫдебния приставъ бѣлѣжки върху съставения описъ и да му прѣдлагатъ потрѣбнитѣ, по тѣхно мнѣние, измѣнения въ него.

882. Ако сѫдебния приставъ остави безъ внимание бѣлѣжкитѣ, които му сѫ направени, то, по искането на странитѣ, той е длъженъ да обясни въ края на описа причинитѣ, които сѫ го накарали да направи това.

883. По искането на взискателя или на длъжника, сѫдебния приставъ е обязанъ да дава, срѣщу установената такса, прѣписи отъ описа, провѣрени, подпечатани и подписани отъ него.

884. Влагалищата сѫщо и всѣки прѣдметъ, който се намира вънъ отъ тѣхъ, сѫдебния приставъ запечатва и обозначава на тѣхъ нумера на описа. Освѣнъ това, на странитѣ, които сѫ присъствували при описа, се прѣдоставя право да турятъ върху описанитѣ прѣдмети и своитѣ печати.

885. Взискательтъ или длъжникътъ, който не се е явилъ при описа, или то е подписалъ безъ никакви забѣлѣжки, нѣма право да подава отъ послѣ жалби срѣщу неправилното му извършване. Това правило не се простира и върху случаитѣ, когато описътъ на сѫщо имущество, което се поврѣжда скоро, е билъ направенъ, безъ да се чака да се яви и длъжникътъ.

Digitized by Google

Отдѣление III.

Оцѣнение на движимо имущество.

886. Оцѣнението на движимо имущество става при секвестра и се бѣлѣжи въ описа. А когато не е възможно да стане оцѣнението заедно съ секвестра, то се извършва и послѣ него.

887. Цѣната на всѣкой описанъ прѣдметъ се опрѣдѣлява отъ взискателя или отъ длъжника, ако взискателя не се яви. Въ случай, че стане прѣпирня върху оцѣнението, онзи, който я прѣдизвика, има право да иска да се направи оцѣнението отъ вѣщи люди, като вземе върху си разноскитѣ за това оцѣнение.

Въ случай, че се не явятъ и двѣтѣ страни, оцѣнението се прави отъ вѣщи люди.

888. Вѣщитѣ люди за оцѣнение на имуществото се назначаватъ по взаимно съгласие между взискателя и длъжника, а когато послѣднитѣ немогатъ да се съгласятъ или отсѫтствуватъ, или има нѣкоя друга прична, вѣщитѣ люди се назначаватъ отъ сѫдебния приставъ.

889. Лицата, които се призоватъ да направятъ оцѣнение, ако отбѣгватъ отъ изпълнението на тая обязаность, безъ да прѣдставятъ доказателства за законни прѣпятствия, се глобяватъ отъ пристава до *десеть* лева.

890. Вѣщитѣ люди се възнаграждаватъ споредъ 468 членъ.

891. Не се прави нова оцѣнка на прѣдмети, оцѣнени въ самия писменъ договоръ, който е послужилъ за основание на искането, за удовлетворение на което прѣдметитѣ трѣбва да бѫдатъ продадени.

Отдѣление IV.

Пазене на секвестирано имущество.

892. Секвестираното имущество се дава на пазачъ или се прѣнася въ особни помѣщения.

893. Пазачътъ се назначава по взаимно съгласие между взискателя и длъжника, а ако съгласието не стане, отъ сѫдебния приставъ.

894. Сѫдебния приставъ е длъженъ да назначи за пазачи състоятелни лица и прѣимуществено такива, които приематъ върху си пазенето на имуществото, безъ да го прѣмѣстятъ.

Digitized by Google

895. Съдебният пристав не може да назначи за пазачъ, безъ да има съгласието и на двѣтѣ страни, изразено писмено:

1) тогова, който по закона не може да бѫде свидѣтель, и

2) роднинитѣ и сватоветѣ имъ до втора степень включително.

Лицата, обозначени въ настоящия членъ, не могатъ да бѫдатъ назначени, даже съ писмено съгласие на двѣтѣ страни, ако тѣ сж граждански недѣеспособни.

896. На онотова, който е назначенъ за пазачъ, се дава прѣписъ отъ описа на секвестираното имущество, за приемането на което той се подписва върху първообразния описъ.

897. Пазачътъ приема заплата за пазенето, по взаимното му съгласие съ длъжника и съ взискателя; а ако това съгласие не стане, размѣрътъ на възнаграждението се опрѣдѣлява отъ съда.

898. Пазачътъ нѣма право да се ползува отъ имуществото, което му е дадено за пазене, и не трѣбва да го дава никому другиму, а е обязанъ да го пази въ цѣлость подъ страхъ, че инакъ ще се лиши отъ заплатата за пазенето и ще отговаря за загубитѣ.

899. За прахосването на ввѣреното му имущество, пазачътъ, освѣнъ взискането, което е опрѣдѣлено въ прѣдидущия членъ, подпада още и подъ углавна отговорность.

900. Пазачътъ е обязанъ да дава точна смѣтка за придобивкитѣ, които докарва секвестираното имущество.

901. Назначаването новъ пазачъ и прѣдаването нему секвестираното имущество става по правилата, изложени по-горѣ.

902. Разноскитѣ за пазенето на продаденото имущество, съдебният пристав изплаща отъ събраната отъ проданьта сума.

Отдѣление V.

Продань на секвестирано имущество.

§ I. Мѣстопродаването на движимото имущество и лицата, които извършватъ проданьта.

903. Като се свърши описа и оцѣнката на имуществото, взискательтъ и длъжникътъ могатъ да заявятъ на пристава, кое мѣсто и кое врѣме сж опрѣдѣлили тѣ, по взаимно съгласие, за публичната продань.

Digitized by Google

Ако тѣ не се съгласятъ, мѣстото и срокътъ за публичната продань се опрѣдѣлятъ отъ сждебния приставъ.

904. Мѣстото и врѣмето за проданьта на имуществото, сждебниятъ приставъ означава въ самия описъ.

905. Имуществото, на което прѣнасянето става съ затруднение или съ значителни разноски, се продава на мѣстопазнето му.

906. Проданьта се извършва отъ сждебния приставъ публично въ градоветѣ, въ присжтствието на чиновникъ отъ мѣствата полиция, а въ селата, въ присжтствието на единъ отъ членоветѣ на общинския съвѣтъ.

§ II. Срокове за проданьта.

907. (*Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Срокътъ за публична продань се опрѣдѣля отъ сждебния приставъ, споредъ значителностьта и количеството на имуществото, *отъ една до три недѣли* отъ какъ се свърши описа и оцѣнението на имуществото.

908. Прѣдметитѣ, които се повръждатъ скоро, а сжщо и прѣдметитѣ, за пазенето на които трѣбва да станатъ голѣми разноски, които не отговарятъ на стойностьта на имуществото, трѣбва да се продадатъ въ по-късъ срокъ.

909. Проданьта може да се отложи само по съгласието на всичкитѣ взискатели, които сж обърнали взискането си върху описаното имущество.

§ III. Обявление за проданьта.

910. Проданьта се обявява съ обявление отъ страна на сждебния приставъ, въ които се бѣлѣжатъ: прѣдметитѣ, мѣстото, деня и часа на проданьта, името на стопанина на имуществото, сумата за която е то оцѣнено за продань. Прѣдметитѣ се означаватъ въ обявленията съ общо име, споредъ рода имъ, безъ подробно изчисление.

Освѣнъ съ обявленията, проданьта се огласява и съ глашатаи.

911. Обявленията се залѣпватъ поне *една недѣля*, а въ указания въ 908 членъ случай, най-малко *единъ день* прѣди проданьта,

[1]) *Стария чл. 907.* Срокътъ за публичната продань се опрѣдѣля отъ сждебния приставъ, споредъ значителностьта и количеството на имуществото, отъ *една* до *шесть недѣли* отъ какъ се свърши описа и оцѣнението на имуществото.

Digitized by Google

на полицейскитѣ кѫщя, на тържищата и на други подобни мѣста въ града или селото, гдѣто ще става проданьта, а сѫщо и на външнитѣ врата на кѫщата, въ която тя има да стане.

912. Обявленията за проданьта на варки, ладии и други водоходни направи се залѣпватъ, освѣнъ въ означенитѣ въ горния членъ мѣста, и на пристанищата и на водоходнитѣ направи, които сѫ за продань.

913. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) За проданьта на едно имущество, което споредъ оцѣнението надминава 1000 лева, въ окрѫгъ, гдѣто се издава вѣстникъ, освѣнъ означенитѣ обявления, става обнародване и въ мѣстния вѣстникъ.

914. Обнародването трѣбва да съдържа сѫщото, което и обявленията, и се напечатва само въ единъ брой на вѣстника, но въ всѣки случай прѣди деня на проданьта.

915. Редакцията на вѣстника, въ който е помѣстено обнародването, длъжна е, незабавно слѣдъ напечатването му, да прѣпроводи на сѫдебния приставъ, който прави проданьта, единъ екземпляръ отъ броя, въ който е помѣстено обнародването. Тоя брой на вѣстника се прилага при дѣлото за публичната продань.

916. За направенитѣ или ненаправенитѣ обявления и обнародвания, сѫдебниятъ приставъ прави бѣлѣжка въ протокола.

917. Както взискательтъ, така и длъжникътъ иматъ право, независимо отъ обявленията и обнародването, които приставътъ прави, да обнародватъ съставенитѣ отъ пристава обявления за проданьта, всѣки за своя смѣтка.

918. Когато се случи да се измѣни деня или мѣстото на проданьта, по прѣдписание отъ сѫда или по споразумѣние на странитѣ, сѫдебниятъ приставъ е длъженъ да направи нови обявления и ново обнародване и да запише това въ протокола.

919. Въ обявленията за отмѣнение проданьта се казва само, че *еди коя си* продань, назначена за *еди кой си* день или на *еди кое си* мѣсто, се отмѣнява по *еди коя си* причина.

---

[1]) *Старыя чл. 913.* За проданьта на едно имущество, което споредъ оцѣнението надминава *триста* лева, въ окрѫгъ, гдѣто се издава вѣстникъ, освѣнъ означенитѣ обявления, става обнародване и въ мѣстния вѣстникъ.

Digitized by Google

§ IV. Предмети, които се продават съ особни условия.

920. Съчинения и прѣводи, ржкописни или напечатани, но не пустнати още за продань отъ самия съчинитель или отъ прѣводача, не подлежатъ на публична продань нито при живѣ на съчинителя или прѣводача, безъ негово съгласие за това, нито слѣдъ смъртьта му, безъ съгласието на неговитѣ наслѣдници.

921. Ржкописи, които сж били купени за издаване, а сщо и правото за напечатването имъ, могатъ да бждатъ продадени само заедно съ задължението да се изпълнятъ всичкитѣ условия, които сж били сключени съ прѣжния стопанинъ.

922. Златнитѣ и сребърни нѣща немогатъ да се продаватъ по-ефтино отъ цѣната на метала. Ако не е прѣдложена надлежащата цѣна, сждебнията приставъ може да продаде тѣзи нѣща, по доброволно съгласие, за цѣна, която отговаря на стойностьта на метала.

923. Описанитѣ цѣнни книжа, ако иматъ борсова или пазарна цѣна, се продаватъ отъ сждебния приставъ, по доброволно съгласие, по дневния курсъ, а ако нѣматъ такава цѣна, се продаватъ публично, по общитѣ правила.

924. Когато цѣнната книга е именна, сждебнията приставъ може да се опълномощи отъ надлежния сждъ да иска записването и въ името на купувача и да направи вмѣсто длъжника нужднитѣ за това заявления.

§ V. Производство на проданьта.

925. Сждебнията приставъ слѣдъ като се разпореди, когато стане нуждно, да се прѣнесе секвестираното имущество на мѣстопродаването, провѣрява го съ описа и за приемането му дава на пазача разписка.

926. Въ назначенитѣ за публична продань дни се дозволява на всичкитѣ желающи да разглеждатъ прѣдметитѣ, които се продаватъ.

927. Проданьта трѣбва да се почнува не по-рано отъ *деветь* часа и не по-късно отъ *десеть* часа сутриньта, и не може да се продължава по-късно отъ *шесть* часа вечерьта.

928. Ако не се яви никой въ десеть часа да желае да наддава или се яви само единъ, то сждебнията приставъ, който

Digitized by Google

прави проданьта, трѣбва да чака да се явятъ купувачи до *два часа* слѣдъ пладнѣ, подиръ което той може да обяви търга не станалъ и закритъ; но ако отъ десеть часа прѣди пладнѣ до два часа слѣдъ пладнѣ сж се явили поне двама, съдебнията приставъ е длъженъ да пристжпи къмъ извършването на продажбата.

929. Недовършената продажъ въ единъ день продължава се въ слѣдующитѣ по него дни до свършване.

930. За удобство на проданьта, съдебнията приставъ може да раздѣли имуществото на отдѣлни части.

931. Взискательтъ може да участвува въ купуването, възъ общо основание, но длъжникътъ, неговия настойникъ, лицето, което е участвувало въ съставянето на описа на имуществото, ако то е длъжностно лице, или което извършва проданьта, сжщо и членътъ на полицейското управление, който присжтствува при проданьта, нѣматъ право да взематъ участие въ купуването.

932. На стопанина на имуществото, който се намира при проданьта, се позволява да иска да се продадатъ нѣкои прѣдмети по-напрѣдъ отъ други.

933. Когато се отвори проданьта, съдебнията приставъ провъзгласява цѣната на всѣкой прѣдметъ споредъ оцѣнението и пита: „*кой ще даде повече?*“ Прѣдлаганитѣ отъ купувачитѣ цѣни се обявяватъ отъ пристава устно, додѣто трае наддаването.

934. Като прѣстане наддаването, съдебнията приставъ изговаря три пжти думитѣ: „*никой ли не дава повече?*“ Ако и слѣдъ третия пжть не стане наддаване, тогава той обявява: „*проданьта свършена*“, и, слѣдъ това, наддаване-се не приема вече.

935. Прѣдметитѣ за продажъ оставатъ за смѣтка на този, който е далъ най-голѣмата цѣна.

936. Въ протокола на съдебния приставъ се бѣлѣжи:

1) деня на проданьта;

2) нумера на прѣдмета, който се продава по описа;

3) най-горната цѣна, която се е дала при проданьта;

4) званието, името и прѣзимето на купувача, които се записватъ собственоржчно отъ него сжщия, или, ако той бжде безкнижникъ, по негово довѣрие, отъ друго лице;

5) присжтствувалъ ли е при проданьта длъжникътъ или прѣдставителтъ му.

Digitized by Google

§. VI. Послѣдствията на продажбата.

937. Купувачътъ плаща при самата продажба, напълно цѣната на купения отъ него прѣдметъ, ако тя не надминава *двадесеть* лева; ако ли тя надминава двадесеть лева, купувачътъ може да внесе само *четвъртата* часть, а другитѣ пари да заплати не покъсно отъ идущия день.

938. Имуществата се прѣдаватъ на купувачитѣ само отколкъ се напълно събератъ прѣдложенитѣ отъ тѣхъ при продажбата суми.

939. Ако сумата, която е събрана отъ продажбата на една часть отъ имуществото, стига да се удовлетвори напълно взискането и да се покриятъ направенитѣ при изпълнението разноски, то останалитѣ прѣдмети не се продаватъ, а се връщатъ на стопанина имъ.

940. Отъ събранитѣ чрѣзъ продажбата суми прѣди всичко се плащатъ разноскитѣ на секвестра, пазенето и продажбата на имуществото, а съ остатъка сетнѣ се удовлетворяватъ прѣдявенитѣ взискания.

§ VII. Нестанали и недѣйствителни продажби.

941. Продажбата се счита нестанала:

1) когато не се явятъ купувачи да наддаватъ или се е явилъ само единъ;

2) когато никой отъ тѣзи, които сж се явили не наддаде връхъ оцѣнението;

3) когато купувачътъ не плати паритѣ своеврѣменно (чл. 937).

942. Когато продажбата се прогласи отъ пристава за нестанала, на присѫствующитѣ при продажбата взискатели на длъжника се дава право, по вишеглясие, съразмѣрно съ сумата на взисканията имъ, да молятъ да се назначи нова продажба или да имъ се отстапи непродаденото имущество споредъ оцѣнението.

(Нова ал.: 9. 7 мартъ 1897 год.) А когато продажбата се прогласи за нестанала, съгласно съ п. 3 на чл. 941, тогава ипотѣтъ се присѫжда на едного отъ прѣдидущитѣ наддавачи послѣдователно, който би се съгласилъ да го получи срѣщу дадената отъ него цѣна. Въ случай, че никой отъ наддавачитѣ не се съгласи да приеме имуществото, взискателитѣ, по вишеглясие, съразмѣрно съ сумата на взисканията имъ, могатъ да поискатъ да задържатъ за себе си

Digitized by Google

имуществото по първоначалната му оцѣнка, или пъкъ повторното извършване на продань. Онзи отъ наддавачитѣ, който е далъ най-голѣмата цѣна и се е отказалъ отъ проданьта, отговаря въ всѣкой случай за разницата, безъ да има право на излишъка, ако би че стане нова продань, нито да наддава въ тази продань.

943. Правото да задържи имуществото за своя смѣтка принадлежи прѣимуществено на онзи взискатель, по молбата на когото е билъ наложенъ секвестра, а подиръ него на онзи, чието взискание е по-значително.

944. Когато отъ деня на проданьта до *седемь* дни не послѣдва отъ взискателитѣ заявление до сѫдебния приставъ да се назначи нова продань или да задържатъ имуществото за себе си, той освобождава отъ проданьта описаното имущество и взискателитѣ плащатъ станалитѣ по проданьта разноски. Означениятъ въ този членъ срокъ не се пази за прѣдмети, подлежащи на бързо разваляне.

945. Имущество, което не е могло да се продаде и при втората продань и което взискателитѣ не сѫ взели за своя смѣтка, се освобождава отъ секвестръ, а на взискателитѣ се прѣдоставя право да обърнатъ взисканието си върху друго принадлежаще на длъжника имущество.

946. Въ показания въ прѣдидущия (945) членъ случай, разноскитѣ по секвестра, пазенето и проданьта на имуществото се възлагатъ върху взискателя, който е наложилъ секвестра, или върху взискателитѣ, които сѫ поискали проданьта на имуществото, когато тѣ се откажатъ да го взематъ.

947. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Ако, слѣдъ даването на задатъка, другитѣ пари не сѫ били внесени въ срокъ, задатъка се притуря при общата сума, която се добива за имуществото.

948. Нова продань трѣбва да бѫде назначена:

1) когато всичкото заложено имущество се назначи за продань, по искане не на залогодържателя, но на други взискатели на заложителя прѣди да настѫпи срока за плащането на зало-

---

[1]) *Старыя чл. 947.* Взискательтъ има право да моли да се назначи нова продань, ако, слѣдъ даването на задатъка, другитѣ пари не сѫ били внесени въ срокъ. Въ такъвъ случай задатъка се притуря на общата сума, която се добие за имуществото.

Digitized by Google

годържателя и най-горнята цѣна, която се прѣдложи при проданьта, бяде по-малка отъ сумата, която трѣбва да се плати на залогодържателя, и

2) когато заложеният имотъ се назначи за продань по искане на залогодържателя, слѣдъ като е настжпилъ срока за плащането залога, ако залогодържательтъ не пожелае да задържи за себе си непродаденото имущество.

949. Проданьта се припознава за недѣйствителна, когато имуществото е купено отъ едно лице, което, споредъ 931 членъ, не е имало право да вземе участие въ купуването.

Въ този случай, внесенитѣ отъ купувача пари се даватъ за удовлетворение на прѣдявенитѣ върху продаденото имущество дългове, а сжщото имущество, по ново искане на взискателитѣ, може пакъ да се подложи на публична продань.

950. Новата продань се назначава безъ второ оцѣнение и се извършва по правилата установени за първата продань, съ разлика само, че при втората продань имуществото може да се продаде по-долу отъ оцѣнението.

Отдѣление VI.

Обръщане взискането върху капитали или друго движимо имущество на длъжника, което се намира у трето лице.

951. Налагане секвестръ върху длъжникови капитали или движимо имущество, които се намиратъ у трето лице и които послѣдното има да плаща на длъжника, става по изложения въ чл. чл. 568—575 редъ, само съ долното изключение:

1) приставътъ съобщава на третото лице срѣщу разписка призовка, въ която се означава и врѣмето на изпращането длъжнику призовка за изпълнение, и

2) третитѣ лица сж длъжни, като получатъ горнята призовка, да прѣдадатъ всичкото отвѣтниково имущество на пристава, който изпълнява рѣшението, или въ мѣстния надлеженъ сждъ.

Digitized by Google

Отдѣление VII.

Обръщане взискването върху движимо имущество или върху капитали на длъжника, които се намиратъ въ правителствено или сждебно мѣсто, или кредитно учрѣждение.

952. Когато взискательтъ посочи върху движимото имущество или капитали на длъжника, които се намиратъ въ нѣкое правителствено или сждебно мѣсто, или върху пари, които има да му се плащатъ отъ това мѣсто, приставътъ съобщава на това мѣсто изпълнителния листъ, като укаже, кога се е изпратила на длъжника призовка за изпълнението.

953. Взискательтъ може и самъ да се обърне въ правителственото или сждебното учрѣждение съ молба да му се плати отъ движимото имущество или отъ капиталитѣ на длъжника, които се намиратъ въ това учрѣждение, или отъ сумитѣ, които има то да му плаща; при това той трѣбва да прѣдстави първообразния изпълнителенъ листъ и удостовѣрение отъ сждебния приставъ, че се е изпратила на длъжника призовка за изпълнението.

954. Щомъ прочете изпълнителния листъ, мѣстото, въ което се намира имуществото или капитала на длъжника, или отъ което има да му се даватъ пари, е длъжно да постжпи съгласно съ чл. чл. 570 и 951.

955. Когато се прѣдявятъ нѣколко искания, за да се удовлетворятъ съ капиталитѣ на длъжника или съ паритѣ, които има да му се плащатъ, присжтственото или сждебно учрѣждение, въ което се намиратъ капиталитѣ, или отъ което има да се плаща нѣкоя сума на длъжника, ако тѣ сж недостатъчни да покриятъ всичкитѣ прѣдявени листове, изпраща въ мѣстния окржженъ сждъ всичкитѣ суми, които се падатъ на длъжника.

Отдѣление VIII.

Обръщане взискването върху мѣсечната и върху други плати на единъ чиновникъ.

956. За налагане секвестръ върху мѣсечната и други плати на единъ чиновникъ се пазятъ правилата, прѣдписани въ чл. чл. 952—955.

Digitized by Google

957. Ако взискването е обърнато върху мѣсечната и други плати, отъ послѣднитѣ може да се спре само часть, както слѣдва:

1) отъ платитѣ на едно длъжностно лице, което получава на година до двѣ хиляди лева включително, се спира, ако не е жененъ — една трета часть, а ако е жененъ или вдовецъ съ дѣца — една четвърть часть отъ всичката сума, която получава на година;

2) отъ платитѣ на оногова, който получава по-много отъ двѣ хиляди лева, но не повече отъ четири хиляди лева на годината, ако е нежененъ — двѣ пети части, ако ли е жененъ или вдовецъ съ дѣца — една трета часть отъ всичката сума, която получава на година, и

3) отъ платитѣ на оногова, който получава повече отъ четири хиляди лева на година, ако е нежененъ — половината, ако ли е жененъ или вдовецъ съ дѣца — двѣ пети отъ всичката сума, която получава на година.

Но, ако жената или дѣцата на длъжника имать собственъ достатъченъ за обдържането имъ имотъ, тогава отъ платитѣ на длъжника се вади такава сѫщо часть, каквато отъ нежененъ или вдовецъ безъ дѣца.

958. Не се спиратъ за дългъ и взискания:

1) пенсиитѣ въ размѣра, опрѣдѣленъ отъ специалнитѣ закони;

2) помощи, опрѣдѣлени на длъжника за погребение на родители, на жена или дѣца, или по причина на разорение отъ огънь, наводнение или отъ друго злочесто събитие;

3) сумитѣ, дадени за пѫтни разноски по служебни дѣла, и

4) срѣдства за прѣхрана, които се основаватъ на законни постановления.

Отдѣление IX.

Обрѫщане взискването върху вземания по записи, мѣнителници, записи на заповѣдь, записъ на приносителя.

959. Когато се налага секвестръ върху едно вземане, съдебния приставъ трѣбва да запрѣти, чрѣзъ особно съобщение, на третото длъжно лице, да не плаща на длъжника.

Съ врѣчването на съобщението на третото длъжно лице, налагането на секвестра се счита за свършено.

Digitized by Google

960. Налагането секвестръ върху вземания по нѣнителници и по други книжа, които могатъ да се джиросватъ, или собственостьта на които се прѣхвърля чрѣзъ прѣдаване, става така, че съдебнятъ приставъ взема тѣзи книжа въ свое владѣние.

961. Секвестираното вземане може, по избора на взискателя, или да му се прѣдаде, за да го събере той, или да му се прѣдаде вмѣсто изплащане по номиналната му цѣна.

Въ послѣдния случай, вземането прѣминава върху взискателя съ условие, че той се счита удовлетворенъ въ отношение на взискането си срѣщу длъжника, въ размѣръ на сума, за която го е приелъ.

962. Ако, съгласно съ чл. 660, е разрѣшено на длъжника да отклони изпълнението, чрѣзъ прѣдставяне на обезпечение или чрѣзъ депозитъ, то прѣдаването на секвестиранитѣ вземания става само за събиране съ условие, щото третото длъжно лице да депозира длъжимата сума (чл. 661).

963. По проба на взискателя, третото длъжно лице, трѣбва, въ *двунедѣленъ* срокъ, считанъ отъ врѣчването съобщението за налагане на секвестра, да обяви на взискателя:

1) дали и до колко признава искането за основателно и готовъ ли е да плати;

2) дали и до колко има претенции отъ други лица върху искането, и

3) дали и по какви претенции е наложенъ вече секвестръ отъ други взискатели върху искането.

Показата за даването тѣзи обяснения трѣбва да е напечатана въ врѣчителния актъ. Третото длъжно лице отговаря срѣщу взискателя за врѣдитѣ и загубитѣ, които би произлѣзли отъ неизпълнението на неговата сбязность.

Обясненията на третото длъжно лице могатъ да се даватъ на съдебния приставъ, или при врѣчването на съобщението за налагане секвестръ, или въ течение на прѣдвидения въ първата алинея срокъ. Въ първия случай, обясненията трѣбва да се забѣлѣжатъ въ врѣчителния актъ и да се подпишатъ отъ третото длъжно лице.

964. Взискательтъ, който заявява искъ за издължение секвестираното вземане, длъженъ е да поиска отъ съда да се съобщи на длъжника за повдигнатата тѣжба.

Digitized by Google

965. Взискательтъ, който забавя събирането на прѣдаденото нему вземане, отговаря срѣщу длъжника за врѣдитѣ, които могатъ да произлѣзатъ отъ това.

966. Взискательтъ може, безъ ущърбъ на своитѣ претенции, да се откаже отъ правата, които е придобилъ чрѣзъ налагането на секвестъръ и чрѣзъ прѣдаването нему вземането, за да го събере. Отказването се извършва чрѣзъ заявление, което трѣбва да се връчи на длъжника. Заявлението трѣбва да се съобщи и на третото длъжно лице.

967. Разноскитѣ за събиране на вземането, прѣдадено на взискателя, или за събиране пли вмѣсто изплащане било по частенъ, било по сждебенъ редъ, остават въ тяжесть на взискателя, който е длъженъ да дава на сжда точна смѣтка за събранитѣ пари.

Отдѣление X.

Обръщане взискването върху необрани произведения.

968. Необранитѣ произведения могатъ да се секвестиратъ само прѣзъ четиритѣ седмици, които прѣдшествуватъ обикновеното врѣме на тѣхното узрѣване.

969. За пазачъ на секвестираните произведения, сждебният приставъ назначава, ако нѣма законни прѣпятствия, единъ отъ първитѣ на общината, въ която се намиратъ всичитѣ имоти или по-голѣмата часть отъ тѣхъ.

970. Въ протокола за налагането на секвестра се показва: изпълняемото рѣшение, положението на всѣки недвижимъ имотъ, неговата приблизителна голѣмина, двама най-малко отъ неговитѣ съсѣди и рода на секвестрираните произведения, както и назначения пазачъ.

971. Прѣпись отъ протокола, който се подписва отъ пазача и приподписва отъ кмета на общината, се изпраща най-късно подиръ *три дни* въ надлежния сждъ.

Ако пазачътъ не иска или не може да подпише протокола, прави се за това бѣлѣжка въ него.

972. Сждътъ, въз основание на протокола за налагането на секвестра, разрѣшава да се продадатъ произведенията, така както сж необрани или слѣдъ като се обератъ.

Digitized by Google

978. Въ първия случай, продажбата на произведенията се извършва по правилата за продажбата на движими имущества.

Продажбата се произвежда въ общината, гдѣто се намиратъ всичкитѣ или по-голѣмата часть отъ недвижимитѣ имоти, произведенията на които сж секвестирани.

Въ втория случай, сждебнятъ приставъ назначава едно особено лице, за да обере произведенията, които относлѣ се продаватъ по правилата за проданьта на движими имущества, освѣнъ ако сждътъ не е разрѣшилъ да се продадатъ по доброволно съглашение.

974. Длъжникъ, който нѣма други доходи, може да иска да се освободятъ отъ секвестъръ, съгласно чл. 859:

1) нуждното жито за неговото и за сѣмейството му поддържане прѣзъ единъ мѣсецъ;

2) сѣното и зобьта, нуждни за храна прѣзъ три мѣсеци врѣме на добитъка, който не подлежи на секвестъръ, и

3) житото, което е нуждно за посѣване на половинъ хектаръ ниви.

Отдѣление XI.

Частни производства и прѣпирни при обрѫщането взискането върху движимо имущество.

975. Сждебнятъ приставъ нѣма право да спре налагането на секвестра по причина на възражение отъ страна на длъжника или на трети лица, че имуществото, което се намира въ владѣние на длъжника, не принадлежи нему, освѣнъ ако се внесе всичката взискана сума или ако взискательтъ изяви съгласие да се отложи секвестра.

976. Лицето, което мисли, че има нѣкакво право върху описаното имущество или въ една часть отъ него, за присъденото вече взискание или за обезпечение на искъ, длъжно е, ако иска да спре публичната му продань или да се не дадатъ добититѣ отъ проданьта пари, да заяви искъ въ надлежния сждъ, на основание общитѣ правила на подсждностьта. По този искъ се призовавать на сждъ длъжника и взискателя.

977. Заявлението на иска спира публичната продань на спорната движимость или прѣдаване на взискателя добититѣ отъ

Digitized by Google

проданьта пари, само тогава, когато сѫдътъ, комуто е заявенъ иска, допустне новъ секвестъръ върху тѣхъ за обезпечението на послѣдния искъ.

Глава VI.

Обръщане взисканието върху недвижимъ имотъ.

978. *(Измѣненъ: 3. 4 януарий 1899 г.*[1]) За описа, оцѣнението и проданьта на недвижимия имотъ се пазятъ постановенитѣ въ чл. чл. 861—865, 878—883, 885, 889—891, 909, 914-919, 927—929, 931, 942, ал. II, 943 и 949 правила. Особенитѣ правила, които се отнасятъ, собствено до недвижимия имотъ, се излагатъ въ слѣдующитѣ членове.

Отдѣление I.

Общи правила.

979 *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Когато ищецътъ обърне взисканието си върху недвижимъ имотъ, въ призовката на длъжника се казва, че ако той не заплати дълга си въ *двѣ недѣли,* отъ деня на врѫчването ѝ, ще се пристѫпи къмъ описа и проданьта на показания въ призовката имотъ.

979 а. *(Новъ: 3. 7 августъ 1902 г.)* Не могатъ да бѫдатъ продадени слѣднитѣ на длъжника недвижими имоти:

1) кѫщата му, ако не струва повече — въ градоветѣ отъ 1000 л., а въ селата — отъ 500 л., по данъчната оцѣнка;

2) едно лозе на голѣмина не повече отъ два декара, или гюлище, или друга градина, на голѣмина не повече отъ единъ декаръ, и

3) една или повече ниви, на голѣмина всичко не повече отъ десеть декара.

---

[1]) *Стария чл. 978.* За описа, оцѣнението и проданьта на недвижимия имотъ се пазятъ постановенитѣ въ чл. чл. 861—865, 878—883, 885, 889—891, 909, 914—919, 927—929, 931, 943 и 949 правила. Особенитѣ правила, които се отнасятъ, собствено до недвижимия имотъ, се излагатъ въ слѣдующитѣ членове.

[2]) *Стария чл. 979.* Когато ищецътъ обърне взисканието си върху недвижимъ имотъ, въ призовката до длъжника се казва, че ако той не заплати дълга си въ *единъ мѣсецъ,* отъ деня на врѫчването ѝ, ще се пристѫпи къмъ описа и проданьта на показания въ призовката имотъ.

Digitized by Google

Ако длъжникътъ има къща съ по-голѣма цѣна отъ 1000 л. — въ градоветѣ и 500 л. — въ селата, ти се продава, но се отдѣля сумата 1000 или 500 л. отъ продажната цѣна, която се внася въ мѣстната земледѣлческа каса само на разположение на длъжника до когато установи, въ продължение на една година, че се е сдобилъ съ друга къща.

Относително земитѣ продава се само горищата.

980. Въ същото врѣме, когато се праща на длъжника призовката за доброволно изплащане дълга, съдебният приставъ явява на нотариуса или на мировия съдия, по мѣстонахождението на имота, да го впише до ново разпореждане, въ запрѣтителната книга (чл. 557).

981. Отъ какъ приеме призовката за изпълнението, длъжникътъ не може, подъ страхъ на лична и имуществена отговорность по закона:

1) да отчуждава или залага този имотъ, съ изключение на случая, показанъ въ чл. 982, и

2) да сѣче въ него дърва, освѣнъ колкото му сж потрѣбни за подържане на домакинството, и изобщо да отчуждава или разваля такива прѣдмети, които се считатъ по закона или по обичаитѣ принадлежность на имота.

982. Въ течението на срока, показанъ въ чл. 979, до деня на публичната продань на имота, длъжникътъ има право да го продаде или заложи цѣлия или часть отъ него, но съ условие, щото до извършването на проданьта или залагането, да бѫде внесена въ съда по мѣстонахождението на имота, достатъчна сума за удовлетворение заявения искъ и разноскитѣ по него.

983. Договори върху недвижимия имотъ, които длъжникътъ е заключилъ прѣди получването на призовката за обръщане взискването върху недвижимия имотъ, запазватъ силата си до означения въ тѣхъ срокъ.

984. Договори върху недвижимия имотъ, които длъжникътъ е заключилъ послѣ получване призовката за изпълнението, могатъ да бѫдатъ унищожени отъ съда, по прозба на взискателя, а въ случай на публична продань — отъ купувача, ако тѣзи договори съдържатъ вреди за взискателя или купувача.

Digitized by Google

Отдѣление II.

Описъ на недвижимия имотъ.

985. Отъ какъ изтече означения въ чл. 979 срокъ, сждебниятъ приставъ, по писменно заявление на взискателя, пристжпва, въ възможно най-късо врѣме, до описа на имота, за който день прѣдварително се съобщава съ призовка на странитѣ. Ако не се яви въ назначения срокъ взискательтъ или неговиятъ повѣренникъ, описътъ на имота се отлага до ново заявление.

Нова ал.: (З. 7 мартъ 1897 год.) Прѣди да се пристжпи къмъ описа и продажбата на недвижимия имотъ, сждебниятъ приставъ трѣбва да се удостовѣри било отъ надлежното общинско управление, било чрѣзъ справка въ емлячната и данъчна книги или по другъ начинъ, че имота е въ владението на длъжника.

986. Описътъ трѣбва да съдържа:

1) означение на изпълнителния листъ, въз основание на който се извършва изпълнението;

2) мѣстото, въ което се намира имота, сирѣчъ въ кой окржгъ, въ коя община, въ коя часть, на коя улица и подъ какъвъ нумеръ;

3) отъ какви части той състои, съ забѣлѣзване названието, както на всичкия имотъ, така и на отдѣлнитѣ му части;

4) кому принадлежи описвания имотъ, заложенъ ли е, за каква именно сума, и

5) на какво основание длъжникътъ е придобилъ имота.

987. Въ описа се показватъ:

1) границитѣ на имота и имената на съсѣднитѣ владѣлци;

2) пространството на земитѣ, на коритѣ и на водитѣ, които се намиратъ въ имота;

3) какви домакински, фабрични или други заведения има въ имота, въ какво състояние сж и какви здания имъ принадлежатъ, и

4) други свѣдения, които обясняватъ положението и състава на имота, като: сключенитѣ върху него договори, добитъка за работа, земледѣлческитѣ орждия, машинитѣ, разстоянието, въ което се намира отъ промишлени градове, отъ корабоходни рѣки или желѣзни пжтища и пр.

Digitized by Google

988. Когато пространството на земитѣ е неизвѣстно, то се опрѣдѣлява приблизително съ обясненне на житата, които се изкарватъ и на сѣното, което се накосява въ имота.

989. Въ описа на къщата се показва:

1) каменна ли е или дървена и съ какво е покрита;

2) мѣрката й въ дължина, широчина и височина, и

3) на колко ката е и колко стаи за живѣние има.

990. Въ описа на отдѣлни отъ къщата, но ней принадлежащи, строенія се показва:

1) тѣхната дължина, височина и числото на катоветѣ;

2) каменни ли сж или дървени и съ какво сж покрити, и

3) тѣхното назначение.

991. Въ описа на фабрики и заводи се показва:

1) отъ какви здания се състоятъ, т. е. отъ каменни или дървени и съ какво сж покрити;

2) голѣмината на зданията, на колко ката сж и колко стаи за живѣние и работене има; при описа на рударскитѣ заводи, освѣнъ това се показва числото и голѣмината на рудницитѣ, на къщата и другитѣ заведенія;

3) числото на язоветѣ, на становетѣ и на други машини, които се употрѣбляватъ за работене, и

4) количеството на издѣлията, сирѣчь отъ колко до колко сж стигнали издѣлията въ послѣднитѣ петь години.

992. Въ описа се внася всичкото движимо имущество, което не може да бѫде отдѣлно отъ имота, който се описва, или споредъ назначението си или спордъ закона.

993. Свѣденія за несъбранитѣ държавни и други данъци върху продаваемия имотъ, сждебнитъ приставъ изисква отъ надлежнитѣ управленія. Ако тѣзи свѣденія не се дадатъ, свършването на описа не се спира.

994. Отрѣзитѣ, за които има прѣпирня, се внасятъ въ описа, съ означение на голѣмината и на границитѣ имъ и съ показание, гдѣ се разглежда прѣпирнята за тѣхъ.

995. Ако стойностьта на имота очевидно надминава сумата на взискането, тогава сждебнитъ приставъ описва за публичната продань само една съразмѣрна съ взискането часть, макаръ взискательтъ и да иска описването на цѣлия имотъ.

Digitized by Google

Отдѣление III.

Оцѣнение на недвижимия имотъ.

996. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 г.*[1]*)* За деня на описа сждебниятъ приставъ поканва трима души — въ градоветѣ отъ града, а въ селата отъ съсѣднитѣ общини — които, въ качество на вѣщи лица, да извършатъ оцѣнката на имота. Ако нѣкое отъ вѣщитѣ лица не се яви, то сждебниятъ приставъ не отлага извършването на оцѣнката, а го замѣства съ друго лице, като сжщеврѣменно, ако то не се е явило безъ уважителни причини, го глобява отъ 5 до 50 лева.

По взискания по-малки отъ 200 л. призовава се едно вѣщо лице.

997. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 г.*[2]*)* Вѣщитѣ лица се назначаватъ отъ сждебния приставъ изъ числото на посочениятѣ му отъ общинскитѣ съвѣти. За тази цѣль приставътъ, въ началото на всѣка година, поисква отъ общинскитѣ съвѣти да му пратятъ списъкъ на 10 души, които да му служатъ като вѣщи лица при извършването оцѣнкитѣ на недвижимитѣ имоти въ съсѣднитѣ общини прѣзъ течението на годината. Въ седалището на участъка си, той иска такъвъ списъкъ отдѣлно за всѣки случай.

998. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 г.*[3]*)* Разноскитѣ за вѣщитѣ лица се внасятъ прѣдварително отъ взискателя въ размѣръ на 2 лева дневни и 10 ст. въ селата, и 20 ст. въ градоветѣ, на километъръ за отиване и връщане.

---

[1]) *Стария чл. 996.* При свършването на описа взискательтъ трѣбва да означи, съ писмено заявление, на сждебния приставъ цѣната, която той тура за описвания имотъ. Това писмено заявление се прѣдявява на стопанина на имота, ако той се е намиралъ при описа.

[2]) *Стария чл. 997.* Стопанинътъ на имота, ако намира, че опрѣдѣлената отъ взискателя цѣна е долна, може, въ *седмодневенъ* срокъ, отказъ му е прѣдявено заявлението на взискателя, да прѣдстави подробно оцѣнение на имота по срѣдното количество на чистия годишенъ доходъ за послѣднитѣ пет години, или ако е владѣлъ имота по-малко отъ пет години, за всичкото врѣме на владѣнието си.

[3]) *Стария чл. 998.* Ако взискательтъ не се съгласява на оцѣнението, направено отъ отвѣтника, опрѣдѣлението на срѣдното количество на чистия доходъ се опрѣдѣля отъ вѣщи люди.

Digitized by Google

999. *(Измѣненъ: З. 7 февруарий 1906 г.*[1]) За недвитивъ вѣщитѣ лица се допущатъ на общо основание въ трѣбва да *дневенъ* срокъ отъ съобщението списъка имъ на странитѣ, а изсъобщение на длъжника се прави заедно съ връчването приз[illegible]ия ката за доброволно изплащане, а на взискателя — слѣдъ изтичането срока за доброволното изплащане.

Вѣщитѣ лица даватъ заключението си безъ клѣтва и устно прѣдъ сѫдебния приставъ, който го записва въ протокола, а послѣдния се подписва отъ тѣхъ.

Вѣщитѣ лица опрѣдѣлятъ цѣната на имота, каквато е тя въ деня на оцѣнката. Ако има разногласие между тѣхъ, взема се срѣднята аритметическа величина.

Отдѣление IV.

Управление на описания имотъ.

1000. Описаниятъ имотъ остава, догдѣ се продаде публично, въ владението на прѣдишния му стопанинъ, който го управлява споредъ изложенитѣ въ чл. 981 правила.

1001. Длъжникътъ трѣбва да даде смѣтка за врѣмето, до когато е държалъ описания имотъ. Събранитѣ отъ имота доходи се прибавятъ при сумата, за която се продаде той.

1002. Длъжникътъ приема имота по описъ и е длъженъ да го повърне въ сѫщото устройство, съ сѫщата движимость, както го е приелъ.

1003. За имоти, които даватъ доходи, взискательтъ, въ случай на опасность за злоупотрѣбление доходитѣ отъ страна на длъжника, може да иска отъ сѫда разрѣшение, щото управлението на описания имотъ и събиране доходитѣ му да се повѣри, съгласно чл. чл. 892—902, на трето лице.

---

[1]) *Стария чл. 999.* Вѣщитѣ люди се назначаватъ въ нечетно число, по взаимно съгласие между взискателя и длъжника; ако тѣ не могатъ да се съгласятъ, сѫдебниятъ приставъ назначава вѣщитѣ люди изъ помежду съсѣднитѣ владѣлци.

Digitized by Google

Отдѣление V.

Продажба на недвижимия имотъ.

§ I. Мѣстопродаването на недвижимия имотъ и лицата, които извършватъ проданьта.

1004. Като се свършатъ описа и оцѣнението, длъжникътъ и взискательтъ могатъ да покажатъ на сждебния приставъ мѣстото, срока и реда на публичната продань. Ако длъжникътъ и взискательтъ не се съгласятъ върху мѣстото, срока и реда на публичната продань, сждебниятъ приставъ, който извършва проданьта, опрѣдѣлява деня на нейното отваряне и се разпорежда да се обнародватъ обявления за публичната продань.

1005. Ако длъжникътъ докаже, че чистиятъ и свободниятъ доходъ отъ недвижимия имотъ за три години стига да се плати дълга съ лихвитѣ и разноскитѣ, които дължи, и ако прѣдложи да приведе този доходъ въ взискателя, сждътъ може да спре взискването, но то може да бѫде подновено, ако се яви нѣкое възражение или прѣпятствие за платежа.

1006. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Длъжникътъ въ тоя случай трѣбва да заяви въ надлежния сждъ, прѣди изтичане на дадения му *двунедѣленъ* срокъ за доброволно изплащане дълга си.

§ II. Срокове за проданьта.

1007. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Сждебниятъ приставъ е длъженъ, най-късно една нодѣля слѣдъ описа, да направи обявления за проданьта, които ще се залѣпятъ, обнародватъ въ Държавния или мѣстния вѣстникъ. Проданьта почнува отъ послѣднето двукратно обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ“ или отъ датата на залѣпенитѣ обявления.

---

[1]) *Стария чл. 1006* Длъжникътъ въ тоя случай трѣбва да заяви въ надлежния сждъ, прѣди изтичането на дадения му единъ мѣсеченъ срокъ за доброволно изплащане дълга си, т. е. прѣди да е описанъ имота му.

[2]) *Стария чл. 1007.* Сждебниятъ приставъ е длъженъ най-късно *една недѣля* слѣдъ описа на имота да изпрати за обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ“ обявление за проданьта, което почнува слѣдъ тригратното обнародване, съгласно чл. 1009.

Digitized by Google

1008. *(Измѣненъ: З. 28 февруарий 1897 г.*[1]) За недвижими имоти, оцѣнени по-долу отъ 1000 л., публикация трѣбва да става само въ мѣстния вѣстникъ, ако такъвъ има; освѣнъ това, изпращатъ се обявления и въ общината, гдѣто се намира продаваемия имотъ, както и въ съсѣднитѣ общини, които обявления се залѣпятъ на вратитѣ на общинското управление и на по-виднитѣ мѣста.

1009. *(Отмѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2])

§ III. Обявление за проданьта.

1010. Обявленията за проданьта на недвижимия имотъ трѣбва да съдържатъ:

1) имената и прѣзимената на стопанина на имота и на взискателя;

2) името и прѣзимето на сѫдебния приставъ, който ще извършва проданьта на имота;

3) кратко описание на имота, който се продава, и мѣстото, гдѣто се намира;

4) заложенъ ли е имотътъ, кому и за колко;

5) мѣстото и врѣмето на продаването;

6) цѣната, отъ която трѣбва да се захване проданьта, и

7) да бѫде показано на цѣло или по части и по какви именно ще се продава имота.

Свѣденията, които се искатъ отъ п. 4 на този членъ, приставътъ събира, като направи справка у надлежното нотариално учреждение.

1011. Обявленията за публичната продань, поне *десеть дена* прѣди проданьта, се залѣпватъ на мѣстото, гдѣто е имота и при входа на онзи сѫдъ, при който има да стане проданьта. Освѣнъ това, тия обявления се изпращатъ въ градскитѣ и селски полицейски управления и се обнародватъ въ мѣстния вѣстникъ.

---

[1]) *Стария чл. 1008.* За недвижими имоти, оцѣнени до *петстотинъ* лева, обнародване не се прави въ „Държавенъ Вѣстникъ", а въ мѣстния вѣстникъ.

[2]) *Стария чл. 1009.* Слѣдъ трикратното обнародване, деньтъ на проданьта неможе да бѫде назначенъ по-рано отъ *двѣ недѣли*, когато недвижимиятъ имотъ има стойность повече отъ хиляда лева и по-рано отъ *единъ мѣсецъ*, когато недвижимиятъ имотъ има стойность повече отъ петь хиляди лева.

Digitized by Google

1012. Описътъ и оцѣнението на имота, прѣдписанията на сждебнитѣ мѣста и изобщо всичкитѣ книжа, които се отнасятъ до публичната продань, трѣбва да сж достжпни въ канцелярията на сждебния приставъ за всичкитѣ желающи, въ всичкото врѣме отъ залѣпването на обявлението до началото на проданьта.

§ IV. Производството на проданьта.

1013. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 год.*[1]) Прѣди проданьта се съставлява за всѣки имотъ наддавателенъ листъ, въ който се записва: названието на имота или на отрѣза отъ него, цѣната на имота, опрѣдѣлена отъ вѣщитѣ лица, намалена за непокрититѣ имоти съ 10%, за покрититѣ съ 20%, недоплатенитѣ за него данъци и разноскитѣ, които сж станали, за да се извади на продань.

1014. Когато се продаватъ нѣколко имоти, или когато единиятъ имотъ е раздѣленъ на части, на длъжника се прѣдоставя право да покаже, кой имотъ или коя часть трѣбва да се продаде понапрѣдъ.

1015. Смѣтката за разноскитѣ, които сж станали, за да се назначи за продань имота, се съставя отъ сждебния приставъ и се утвърдява отъ надлежния сждъ.

1016. Слѣдъ като се добие сумата, която е потрѣбна на изплащане взискването и разноскитѣ по проданьта на единъ или нѣколко имоти или тѣхни части, другитѣ имоти или отрѣзи се освобождаватъ отъ проданьта.

1017. Всѣки, който желае да купи имотъ, може да се яви въ мѣстото, гдѣто се той продава, като купувачъ, самъ или чрѣзъ повѣреникъ, който трѣбва да е снабденъ съ особена за това довѣреность отъ него.

За да може да участвува въ наддаването, трѣбва да внесе, като залогъ, *една десета* часть отъ цѣната по първоначалната оцѣнка.

Взискателитѣ се освобождаватъ отъ внасяне залогъ.

---

[1]) *Стария чл. 1013.* Прѣди проданьта се съставя за всѣки имотъ продавателенъ листъ, въ който се записватъ: названието на имота или на отрѣза отъ него, цѣната, отъ която трѣбва да се захване проданьта на имота, недоплатенитѣ за него данъци и разноскитѣ, които сж станали, за да се назначи за продань.

Digitized by Google

1018. Проданьта се извършва отъ съдебния приставъ въ присъствието на единъ чиновникъ отъ мѣстната полиция и се захваща съ прочитането на продавателния листъ и съ питане: желае ли нѣкой да наддаде върху назначената въ продавателния листъ цѣна.

1019. Всѣко наддаване се вписа въ продавателния листъ срѣщу прѣзимето на купувача, обявява се на всичкитѣ други купувачи и се записва въ продавателния листъ или отъ самитѣ купувачи, или по желанието имъ, отъ пристава.

1020. Продавателнятъ листъ се подписва:
1) отъ оногова, който е далъ най-голѣма цѣна;
2) отъ взискателя и отъ длъжника, и
3) отъ съдебния приставъ, който е извършилъ проданьта.

§ V. *Послѣдствията на проданьта.*

1021. Проданьта на недвижимия имотъ се продължава *тридесеть и единъ* день, слѣдъ изтичането на който срокъ имотътъ се присъжда на подслѣдния наддавачъ. Това присъждане се прави отъ съдебния приставъ или отъ помощника му върху наддавателния листъ.

Въ послѣдния день проданьта се продължава до *петь часа* подиръ пладнѣ.

1022. Купувачътъ, който е прѣдложилъ при проданьта най-горнята цѣна, внася до десеть часа прѣдъ пладнѣ на слѣдующия день, слѣдъ свършването на проданьта не по-малко отъ десетата часть отъ цѣната, въ която се смѣта и залога по чл. 1017, а останалата часть, заедно съ крѣпостнитѣ книга, въ теченне на слѣдующитѣ по това десеть дни.

1023. Отъ внесената отъ купувача сума най-напрѣдъ се плащатъ недоплатенитѣ върху имота държавни, окржжни и общински данъци, а тъй сжщо и разноскитѣ по изпълнението.

1024. Ако сумата, която се добие отъ проданьта, недостигне за удовлетворение на всичкитѣ прѣдявени противъ длъжника взискания, онзи, който е купилъ имота, може да замѣни съ принадлежащитѣ нему претенции само онази часть отъ сумата, която му се пада по сразмѣрность. Изключаватъ се отъ това правило взиманията, гарантирани съ ипотека.

Digitized by Google

1025. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[1]) Ако въ продължение на 24 часа отъ присѫждането се яви нѣкой и наддаде петь на стотѣхъ, проданьта се възобновява и продължава още на слѣдующия подиръ това присѫтственъ день, часа до 5 слѣдъ пладнѣ, подиръ изминаването на който срокъ имота се присѫжда окончателно върху оногова, който е далъ най-голѣмата цѣна.

1026. Слѣдъ като послѣдниятъ наддавачъ внесе, въ прѣдвидения въ чл. 1022 срокъ останалата сума, сждебниятъ приставъ или неговия помощникъ праща незабавно, слѣдъ изтичането на прѣдвидения въ чл. 1055 срокъ, на надлежния сждъ книжата по проданьта за прѣглеждане и утвърждение. Сждътъ извършва това най-късно петнадесеть дена слѣдъ получване книжата.

1027. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 год.*[2]) Когато се утвърди проданьта и опрѣдѣлението влѣзе въ законна сила, праща се на нотариуса, или изпълняющия нотариалната часть въ околията, гдѣто се намира имота, прѣписъ отъ опрѣдѣлението на сжда за издаване на купувача, срѣщу установеното мито, слѣдуемия актъ за притежание, слѣдъ което имотътъ се прѣдава отъ пристава въ фактическото владѣние на купувача.

§. VI. Нестанали и недѣйствителни продажби.

1028. Проданьта се счита нестанала:

1) ако не се явятъ купувачи или се яви само единъ;

2) ако отъ купувачитѣ, които сѫ се явили, никой не наддаде върху сумата на оцѣнението;

3) ако подиръ свършване на проданьта, купувачътъ, слѣдъ като е внесалъ десетата часть, не плати въ срокъ всичката сума, за която се е задължилъ.

---

[1]) *Стария чл. 1025.* Ако въ десеть дена отъ присѫждането се яви нѣкой и наддаде петь на стотѣхъ, проданьта се продължава още *двадесеть и единъ* день, подиръ изминаването на който срокъ, имотътъ се присѫжда окончателно върху оногова, който е далъ най-голѣмата цѣна.

[2]) *Стария чл. 1027.* Като се утвърди проданьта, праща се на нотариуса или изпълняющия нотариалната часть въ околията, дѣто се намира имота, прѣписъ отъ опрѣдѣлението на сжда, за издаване на купувача, срѣщу установеното мито, слѣдуемия владѣчески актъ.

Digitized by Google

1029. *(Изменен: 3. 7 февруарий 1906 г.*[1]) Ако проданьта не стане по причинитѣ, означени въ п. п. 1 и 2 на предидущия членъ, взискательтъ има право да иска да стане нова продань; ако ли тя не е станала по причината, означена въ п. 3, той има право да иска да стане нова продань, или да задържи имота за своя смѣтка, съ цѣната, отъ която се е почнала проданьта.

1030. Взискательтъ, който задържа имота за своя смѣтка, трѣбва да заплати на всички други взискатели, сразмѣрно съ вземанията имъ.

1031. Разногласието между взискателитѣ, относително до нова продань, се рѣшава по вишегласие на присѫтствующитѣ взискатели, опрѣдѣляване сразмѣрно съ сумата на вземанията имъ.

1032. Ако и втората продань не стане, то взискателитѣ трѣбва да посегнатъ върху си имота или да обърнатъ взискането си върху другъ длъжниковъ имотъ, но да платятъ, сразмѣрно съ взискането на всѣкиго, разноскитѣ, които сѫ станали, за да се назначи имота за продань.

1033. Ако купувачътъ не плати въ срокъ всичката цѣна, за която му е продаденъ имота, то той отговаря за всичкитѣ загуби, които могатъ да произлѣзатъ отъ това за длъжника, а така и за всичкитѣ разноски по продаването на имота. А внесената отъ него десета часть, било като залогъ (чл. 1017), било като задатъкъ (чл. 1022), се притуря къмъ общата сума, която се получи за имота на новъ търгъ.

1034. *(Изменен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Ако купувачътъ не внесе установения задатъкъ до 10 часа на слѣдующия подиръ присѫждането имота день (чл. 1022), проданьта се възобновява веднага и трае прѣзъ сѫщия день до 5 часа слѣдъ пладнѣ за другитѣ присѫтствующи лица, като се почне отъ прѣдпослѣдната прѣдложена цѣна. Ако, при възобновяването проданьта, никой не

---

[1]) *Стария чл. 1029.* Ако проданьта не стане, взискателитѣ имать право да искатъ да се отвори нова продань или да задържатъ имота за своя смѣтка съ цѣната, отъ която се е почнала проданьта.

[2]) *Стария чл. 1034.* Ако купувачътъ не внесе установения задатъкъ (чл. 1022), проданьта се възобновява и трае за другитѣ присѫтствующи лица, като се почне отъ прѣдпослѣдната прѣдложена цѣна. Ако, при възобновяването на проданьта, никой не наддаде, то продаваемиятъ имотъ може да се прѣдаде на онзи наддавачъ, който е прѣдлагалъ най-горна цѣна, ако той пожелае; въ противенъ случай назначава се втора продань.

Digitized by Google

наддаде, то продаваемиятъ имотъ може да се присъди на онзи наддавачъ, който е прѣдложилъ най-горна цѣна, ако той пожелае; въ противенъ случай назначава се втора продань подъ отговорностьта на неустоявшия наддавачъ, съгласно прѣдшествующия чл. 1033.

1035. Проданьта се счита недѣйствителна:

1) когато подиръ проданьта се е доказало прѣдъ сѫда, че продаденията имотъ не принадлежи на длъжника;

2) когато нѣкой е направилно отстраненъ отъ участие въ купуването, или когато неправилно се е отхвърлила най-голѣмата цѣна, която нѣкой е прѣдложилъ;

3) когато имотътъ се е купилъ отъ такова лице, което не е имало право да вземе участие въ купуването, и

4) когато имотътъ се е продалъ прѣди срока, който е назначенъ въ обявлението за проданьта.

1036. Въ случая, показанъ въ п. 1 на прѣдидущия (1035) членъ, имотътъ се възвръща на законния му собственикъ, а на купувача се дава право да взиска заплатената отъ него сума отъ длъжника или отъ взискателитѣ, на които е било заплатено отъ добитата сума за имота.

1037. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 г.*[1]) Новата продань се назначава безъ повторно оцѣнение и се извършва споредъ постановенитѣ за първата продань правила.

Отдѣление VI.

Продажба на ипотекиранъ имотъ.

1038. При проданьта по частно взискание на имотъ, който е ипотекиранъ, обявленията за проданьта се прѣпращатъ, едноврѣменно съ пращането имъ въ редакцията на вѣстника, на ипотекарния заемодавецъ, ако е извѣстно мѣстожителството му.

1039. Слѣдъ извършването проданьта на ипотекирания имотъ, отъ добитата цѣна се задържа сумата за удовлетворение на заема,

[1]) *Стария чл. 1037.* Новата продань се назначава безъ повторно оцѣнение и се извършва споредъ постановенитѣ за първата продань правила съ разлика само, че, ако първата продань не е станала по една отъ причинитѣ указани въ п 1 и 2 на чл. 1028, то при втората продань имота можа да се продаде по-долу, отъ колкото е билъ първоначално оцѣненъ.

Digitized by Google

обезпеченъ чрѣзъ ипотека. Задълженията на длъжника по ипотеката могатъ да прѣминатъ върху купувача само по взаимното съгласие между него и ипотекарния заемодавецъ.

1040. Ипотекарнятъ заемодавацъ се извѣстява отъ пристава за резултата на продажбата.

1041. Ако прѣдложената най-горна цѣна при продажбата бѫде по-долна отъ цѣната, за която имотътъ е ипотекиранъ, то трѣбва да се постжпва по правилото, изложено въ чл. 948.

Отдѣление VII.

Продажба на имотъ, който се намира въ общо владѣние.

1042. При взискание противъ единого или нѣколцина владѣлци на нераздѣленъ имотъ, той се описва цѣлъ, но на публичната продажба се продава само правото на длъжника върху неговия дѣлъ, безъ да бѫде той прѣдварително отдѣленъ. Това правило се прилага и къмъ продажбата на недѣлими имоти, които принадлежатъ на нѣколко лица.

1043. Недвижимитѣ имоти, за които е рѣчъ въ прѣдидущия (1042) членъ, могатъ да бѫдатъ продадени и цѣли, ако пожелаятъ това всичкитѣ съвладѣлци, и, ако взискателитѣ, на които трѣбва да бѫде обявено за това желание, не прѣдставятъ противъ него възражение. Добититѣ отъ продажбата пари се подѣляватъ между владѣлцитѣ на имота, при което сумата, която се пада на длъжника, се дава на взискателитѣ.

1044. Ако между съвладѣлцитѣ на имота, който е продаденъ на публична продажба, има споръ за размѣра на сумата, която се пада на длъжника, спорната сума не се прѣдава на взискателитѣ до окончателното разрѣшение на спора отъ съда.

Отдѣление VIII.

Частни производства и прѣширни.

1045. Длъжникъ, който прѣдставя на взискателя тригодишния доходъ отъ имота си, въ прѣдвидения отъ 1005 членъ случай, е длъженъ, ако поиска взискательтъ, да обезпечи точностьта на изплащанието на този доходъ, за половина година напрѣдъ, или съ поржчителство, или по други нѣкой начинъ.

Digitized by Google

1046. Ако се не плати дохода въ означения срокъ, взискателътъ има право да поиска, или да се продаде имота на длъжника, или да обърне взискването си върху даденото обезпечение.

1047. Лицето, което мисли, че находящия се въ владѣние на длъжника и описанъ имотъ или часть отъ него за присждено вече взискание или за обезпечение на искъ принадлежи не на длъжника, а нему, длъжно е, за да отклони публичната продань на имота, да прѣдяви искъ въ надлежното сждебно мѣсто.

1048. По иска на третото лице призовават се, както длъжника — владѣлецъ на описания имотъ, така и взискателя. За заявения искъ се извѣстява сждебното мѣсто, при което става проданьта.

1049. Заявяване искъ за принадлежностьта имота на трето лице спира производството на публичната продань на имота или на спорната часть отъ него само въ такъвъ случай, когато сждътъ, прѣдъ който е заявенъ иска, слѣдъ като разгледа доказателствата на ищеца, постанови да се наложи на тоя имотъ запрѣщение, споредъ правилата за обезпечение на исковетѣ.

1050. Заявяването искъ за часть отъ описания имотъ не спира проданьта на другитѣ му безспорни части.

1051. Спирането проданьта на часть отъ имота, на основание чл. 1049, дава на взискателя право да иска нова оцѣнка на имота, по правилата, изложени въ чл. чл. 996—999, или да иска спиране проданьта на цѣлия имотъ.

1052 *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Жалбитѣ, че не сж се опазили при описа и оцѣнението на имота, а сщо и въ производството, което е ставало прѣди да се извърши описа и оцѣнението, прѣдписанитѣ отъ закона правила, се подаватъ въ надлѣжния сждъ, въ *седмодневенъ* срокъ отъ деня, отъ какъ е извършено дѣйствието, противъ което става оплакване.

1053. Догдѣ се рѣши жалбата, обнародването на обявленията се спира и, ако тя се припознае уважителна, производството трѣбва да се поднови отъ послѣдното правилно дѣйствие.

---

[1]) *Стария чл. 1052.* Жалбитѣ, че не сж се опазили при описа и оцѣнението на имота, а сщо и въ производството, което е ставало прѣди да се извърши описа и оцѣнението, прѣдписанитѣ отъ закона правила, се подаватъ въ надлежния сждъ, въ *деветдневенъ* срокъ отъ деня, отъкакъ е извършено дѣйствието, противъ което става оплакване.

Digitized by Google

1054. (*Изменен: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Жалбитѣ, че не сж опазени установенитѣ отъ закона правила при обнародването на обявлението за публична продань на имота, се подаватъ не покъсно отъ *седемъ дни*, прѣди назначения за проданьта день.

1055. Жалбитѣ срѣщу неправилното извършване на проданьта се подаватъ въ *седмодневенъ* срокъ, отъ деня на проданьта.

1056. Съдебниятъ приставъ, който е виновенъ въ неправилното извършване на проданьта, лишава се отъ опрѣдѣленото за нея възнаграждение.

1057. Независимо отъ това, виновнитѣ, въ неправилно извършване проданьта, могатъ да бждатъ наказани дисциплинарно и отговарятъ за загубитѣ, които сж причинили на частнитѣ лица, ако послѣднитѣ това поискатъ.

1058. Обръщането на взисканието върху доходитѣ на недвижимия имотъ, който принадлежи на длъжника по право на собственость, освѣнъ случая показанъ въ чл. 1045, може да стане само по взаимно съгласие на взискателя и длъжника, при което се опрѣдѣлява, както реда, по който ще се опрѣдѣлятъ доходитѣ, които дава недвижимия имотъ, така и условията за врѣменното управление на имота.

Глава VII.

За принудителното прѣдаване на присѫдения имотъ.

1059. Взискательтъ, комуто е присѫденъ нѣкой недвижимъ имотъ, като прѣдяви изпълнителния листъ, въвежда се въ владѣние на този имотъ отъ съдебния приставъ, по установения редъ, при което имотътъ, ако поиска взискательтъ, се описва.

1060. Движимото имущество, което е било секвестирано, догдѣ се е разглеждало дѣлото, се прѣдава отъ пазителя, като му се прѣдяви изпълнителния листъ, на съдебния приставъ, който го и прѣдава на взискателя.

1061. Отсѫденото движимо имущество, което не е било секвестирано, и което не е било прѣдадено на взискателя въ назначения

[1]) *Стария чл. 1054.* Жалбитѣ, че не сж опазени установенитѣ отъ закона правила при обнародването на обявленията за публичната продань на имота, се подаватъ не по-късно отъ *дет недѣли*, прѣди назначения за проданьта день.

Digitized by Google

въ рѣшението срокъ, или не е било прѣдадено на сждебния приставъ при първото му поискване, се отнема съ спазване постановеното въ чл. 861 правило.

1062. Въ прѣдвидения отъ прѣдидущия (1061) членъ случай, протоколътъ на пристава се подписва отъ члена на мѣстната полиция, който е присѫтствувалъ при вземането на имуществото.

1063. Ако се не намѣри у длъжника всичкото присѫдено имущество или часть отъ него, или пъкъ ако то е обезцѣнено чрѣзъ разваляне, то цѣната на ненамѣреното или развалено имущество се взема, по опрѣдѣление отъ сѫда, отъ другото имущество на длъжника.

Глава VIII.

За разпрѣдѣлението на събраната сума между нѣколко взискатели.

1064. *(Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Ако събраната сума е недостатъчна за пълното удовлетворение на всичкитѣ прѣдявени за взискание вземания, то сждебният приставъ извършва разпрѣдѣление на сумата по указания на по-долу редъ.

1065. (*Измѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Отъ прѣдставената сума, сждебният приставъ най-първо отдѣля сума за изплащане разноскитѣ по взискането и вземанията, които сѫ обезпечени съ залогъ по старшинството на ипотекарнитѣ актове, а остатъка слѣдъ това обръща за удовлетворение другитѣ вземания по съразмѣрность.

1066. *(Отмѣненъ: З. 7 мартъ 1897 г.*[3])

---

[1]) *Стария чл. 1064.* Ако събраната сума е недостатъчна за пълното удовлетворение на всичкитѣ прѣдявени за взискание вземания, то сждебният приставъ прѣдставя сумата въ надлежния сѫдъ.

[2]) *Стария чл. 1065.*„Отъ прѣдставената сума, по опрѣдѣление на сѫда, незабавно се изплащатъ разноскитѣ по взискането и вземанията, които сѫ обезпечени съ залогъ по старшинството на ипотекарнитѣ актове, а остатъка слѣдъ това се обръща за удовлетворение другитѣ вземания, по съразмѣрность, на основание правилата, които се излагатъ въ слѣдующитѣ членове.

[3]) *Стария чл. 1066.* Ако въ течение на *шесть недѣли* отъ деня, когато е била прѣдставена събраната сума въ сѫда, не се постигне доброволно съгласие между длъжника и взискателитѣ за разпрѣдѣление на сумата, които имъ се даде, то съставянето на смѣтката за такъво разпрѣдѣление се извършва отъ сѫда.

Digitized by Google

1067. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Съставената смѣтка се прѣдявява на длъжника и на присѫтствующитѣ взискатели, които се призовават за това въ канцеларията на пристава за единъ опрѣдѣленъ день.

1068. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[2]) Жалбитѣ на длъжника и на взискателитѣ противъ смѣтката се приематъ само въ *седмодневенъ* срокъ отъ деня, който е опрѣдѣленъ за прѣдявяването на смѣтката и се разрѣшаватъ отъ сѫда.

Ако въ този срокъ не сѫ били направени никакви жалби, разпрѣдѣлението направено отъ сѫдебния приставъ се счита окончателно и сумитѣ се прѣдаватъ отъ сѫдебния приставъ по принадлежность, слѣдъ утвърждението на проданьта отъ сѫда.

1069. По молба на взискателитѣ или на длъжника допуска се съединението на нѣколко производства за разпрѣдѣление, които сѫ почнати въ разни сѫдилища. Въ тоя случай разпрѣдѣлението се прави въ онзи сѫдъ, за който се съгласятъ всичкитѣ взискатели и длъжници; ако ли пъкъ не послѣдва подобно съгласие, то разпрѣдѣлението става въ онзи сѫдъ, въ вѣдомството на който длъжникътъ има мѣстожителството си. А въ случай, че длъжникътъ нѣма мѣстожителство въ вѣдомството на тѣзи сѫдилища, въ които сѫ били захванати производствата за разпрѣдѣлението, послѣдното може да стане въ всѣко отъ тѣхъ, по избора на взискателя, който е заявилъ молба за съединение.

1070. *(Измѣненъ: 3. 7 мартъ 1897 г.*[3]) Горѣпоказаният редъ за разпрѣдѣлението се слѣдва и въ тоя случай, когато за удовлетворение на взискателитѣ бѫдатъ прѣдставени доходитѣ на длъжника, или задържане отъ платата му и арендитѣ, или когато имотътъ на длъжника, като не е могалъ да бѫде продаденъ на публична продань, трѣбва да се прѣдаде по оцѣнка на единого отъ взискателитѣ.

---

[1]) *Стария чл. 1067.* Съставената смѣтка се прѣдявява на длъжника и на присѫтствующитѣ взискатели, които се призовават за това въ канцеларията на сѫда за единъ опрѣдѣленъ день.

[2]) *Стария чл. 1068.* Прѣпирнитѣ на длъжника и на взискателитѣ противъ смѣтката се приематъ само въ *седмодневенъ* срокъ отъ деня, който е опрѣдѣленъ за прѣдявяването на смѣтката и се разрѣшаватъ отъ сѫда.

Заявенитѣ послѣ този срокъ спорове не се разглеждатъ.

[3]) *Старий чл. 1070.* Сѫдътъ слѣдва горѣпоказания редъ за разпрѣдѣлението и въ тоя случай, когато за удовлетворение на взискателитѣ бѫдатъ прѣдставени доходитѣ на длъжника или задържане отъ платата му

Digitized by Google

1071. *(Измѣнен: 3. 7 мартъ 1897 г.*[1]) Не се допущатъ да участвуватъ въ разпрѣдѣлението онія взискатели, които сж прѣдявили на сждебния приставъ своитѣ изпълнителни листове за взискание слѣдъ изминаването на 7 дни подиръ направеното отъ сждебния приставъ разпрѣдѣление на сумитѣ. Но както тия взискатели, така и всичкитѣ други, които сж получили удовлетворение по съразмѣрность на взисканията, запазватъ правото си да искатъ допълнително удовлетворение отъ друго имущество на длъжника или да молятъ да се признае несъстоятеленъ.

Глава IX.

За личното задържане.

Отдѣление I.

Общи правила.

1072. Длъжникътъ може да бѫде лично задържанъ само по особна за това молба на взискателя и по опрѣдѣление на окржжния сждъ, въ окржга на който се изпълнява рѣшението.

За дългъ къмъ държавното съкровище лично задържане не се допуща.

1073. Сждътъ постановява опрѣдѣление за личното задържане на длъжника, ако той не заплаща присъденото отъ него взискание и не може да покаже способъ за изпълнение на рѣшението.

1074. Не могатъ да бѫдатъ лично задържани:

1) непълнолѣтнитѣ;

2) лицата, които иматъ повече отъ шестдесеть годишна възрастъ;

3) непразднитѣ жени и до шесть недѣли подиръ раждането;

и арендитѣ, или когато имотътъ на длъжника, като не е могалъ да бѫде продаденъ на публична продань, трѣбва да се прѣдаде по оцѣнка на единого отъ взискателитѣ.

[1]) *Старата чл. 1071.* Не се допущатъ да участвуватъ въ разпрѣдѣлението онія взискатели, които сж прѣдявили въ сждебното мѣсто, гдѣто ще става разпрѣдѣлението, своитѣ изпълнителни листове за взискание слѣдъ изминаването *шесть недѣли* отъ деня, въ който е била прѣдставена събраната сума въ сжда. Но както тия взискатели, така и всичкитѣ други, които сж получили удовлетворение по съразмѣрность на взисканията, запазватъ правото си да искатъ допълнително удовлетворение отъ друго имущество на длъжника или да молятъ да се признае несъстоятеленъ.

Digitized by Google

4) родителитѣ, ако находящитѣ се подъ тѣхна грижа малолѣтни дѣца оставатъ безъ срѣдства за съществуване;

5) свещенницитѣ, за които се извѣстява епархиалното началство;

6) офицеритѣ, които се намиратъ на дѣйствителна обязателна служба, както и долнитѣ чинове, додѣто сж на дѣйствителна обязателна служба.

1075. Личното задържане на длъжника не се допуща по молба на неговия съпругъ или на родственикъ, по права линия безъ ограничение, въ сѣребърна — до трета степень включително, а по сватовство — въ първитѣ двѣ степени.

1076. Личното задържане не може да има мѣсто за дългъ до сто лева включително.

1077. Никакво съглашение за допущане на лично задържане въ случаи, които не сж отъ законитѣ установени, не се допуща. Всичкитѣ такива съглашения се признаватъ за недѣйствителни и не подлежатъ на изпълнение.

1078. Въ молбата за лично задържане трѣбва да бѫде точно забѣлѣзано:

1) името, прѣзимето, прѣкора и занятието на длъжника, и

2) сумата, която подлежи да се взиска отъ него.

1079. При молбата трѣбва да се приложи изпълнителния листъ, по който се произвежда взискането, съ надписъ върху него отъ съдебния приставъ за това, че длъжникътъ или никакъ не е удовлетворилъ взискателя, или го е удовлетворилъ не напълно, като се забѣлѣжи въ послѣдния случай и недоплатената сума.

1080. Тая молба се прѣдявява на длъжника, за да прѣдстави обяснения въ седмодневенъ срокъ.

1081. Въ опрѣдѣлението на съда за личното задържане се забѣлѣзва точно:

1) името, прѣзимето, прѣкора и занятието на лицето, което се подлага на лично задържане;

2) количеството на дължимата сума, за която се подлага лицето на лично задържане, и

3) срока на личното задържане.

1082. По опрѣдѣлението за лично задържане се издава особенъ изпълнителенъ листъ.

Digitized by Google

1083. Продължителността на задържането се опрѣдѣля отъ сжда, споредъ количеството на незаплатеното взискание, въ слѣдующия размѣръ:

За дългъ по-г рѣ отъ					100—	2000	л.	1—6 мѣс.
„	„	„	„	„	2000 -	10000	„	6 „ —1 год.
„	„	„	„	„	10000—	30000	„	1—2 „
„	„	„	„	„	30000—	60000	„	2—3 „
„	„	„	„	„	60000—	100000	„	3—4 „
„	„	„	„	„	сто хиляди лева,			4—5 „

1084. Опрѣдѣлението на сжда за лично задържане губи своята сила слѣдъ изтичане на шесть мѣсеци, ако взискательтъ не го прѣдяви за изпълнение комуто слѣдва, въ продължение на казаното врѣме.

1085. Жалба срѣщу опрѣдѣлението на сжда за лично задържане може да бжде подадена въ *десетдневенъ* срокъ отъ деня, когато опрѣдѣлението е съобщено, или откакъ се е почнало изпълнението му.

1086. Взискательтъ, който е пристжпилъ къмъ личното задържане на длъжника, нѣма право да взиска по другъ способъ присждената сума и, подиръ изтичане срока на задръжането, длъжникътъ се счита за свободенъ отъ онзи дългъ, за който е билъ задържанъ.

Отдѣление II.

Задържане на длъжницитѣ.

1087. Изпълнителниятъ листъ по опрѣдѣлението на сжда за личното задържане се прѣдявява на общо основание.

1088. Заедно съ изпълнителния листъ, взискательтъ е длъженъ да прѣдстави и паритѣ, споредъ както е установено, за прѣхрана на длъжника въ врѣме на личното му задържане, безъ което длъжникътъ не може да бжде задържанъ.

1089. Паритѣ за прѣхрана се прѣдставятъ поне за единъ мѣсецъ напрѣдъ.

1090. Началството на длъжника, който се намира на служба военна или гражданска, незабавно се извѣстява отъ сждебния приставъ за постановеното отъ сжда опрѣдѣление за лично задържане.

Digitized by Google

1091. Длъжникътъ не може лично да бѫде задържанъ:
1) отъ осмь часа вечерь до осмь часа утринь;
2) въ църквата;
3) въ присѫтствени мѣста, въ врѣме на заседание, и
4) въ дома на чуждестранитѣ дипломатически агенти и консули.

1092. Болѣстьта на длъжника, който подлежи на задържане, само тогава се уважава, когато по освидѣтелствуване отъ лѣкаря, извършено прѣдъ съдебния приставъ, дѣйствително се окаже, че задържането на болния ще бѫде опасно за здравето му.

1093. По жалба на взискателя, съдътъ може да назначи повторно освидѣтелствуване на длъжника въ присѫтствието на единъ отъ своитѣ членове или на мировия съдия.

1094. Длъжникътъ, който се смѣта неправилно задържанъ, има право да иска отъ пристава, подъ отговорность на послѣдния, незабавно да го прѣдстави на прѣдсѣдателя на мѣстния окржженъ съдъ, или ако въ мѣстото на задържането нѣма окржженъ съдъ, на мировия съдия.

1095. Прѣдсѣдательтъ на съда или мировиятъ съдия имать право да освободятъ длъжника, който е задържанъ отъ пристава неправилно, за което и прави бѣлѣжка въ дневника на пристава.

1096. Въ дневника, който се съставя за задържането, се бѣлѣжи:
1) изпълнителния листъ, възъ основание на който става личното задържане;
2) сумата и лихвитѣ, които подлежатъ да се взискатъ отъ длъжника;
3) назначения отъ съда срокъ за личното задържане;
4) прѣдставенитѣ отъ взискателя пари за прѣхрана, и
5) избраното отъ взискателя мѣстожителство.

1097. Прѣписъ отъ дневника се дава на смотрителя на затвора.

За приемането на длъжника и на прѣписа отъ дневника, смотрительтъ се разписва въ самия дневникъ.

1098. Като се заведе задържания въ затвора, съдебниятъ приставъ е длъженъ да прѣдяви на смотрителя първообразния изпълнителенъ листъ за личното задържане на длъжника и да му врѣчи паритѣ за прѣхрана. Ако това не стане, смотрительтъ е длъженъ да отпаше приетаго длъжника.

Digitized by Google

1099. Лицето, което подлежи на задържане въ околия или градъ, гдѣто нѣма мѣсто за задържане, се изпровожда, слѣдъ като взискательтъ врѫчи приставу пѫтни пари, въ най-близкото мѣсто за задържане.

Отдѣление III.

Причинитѣ и реда на освобождението.

1100. Личното задържане се прѣкѫсва:

1) когато се заплати напълно взискането и разноскитѣ по изпълнение на рѣшението;

2) когато бѫде простено взискането и изобщо съ съгласието на взискателя;

3) когато длъжникътъ достигне до шестдесеть годишна възрасть;

4) когато изтече срока, на който длъжникътъ е билъ задържанъ;

5) когато взискательтъ приеме поржчителството на нѣкое трето лице за длъжника, и

6) когато взискательтъ не прѣдстави напрѣдъ паритѣ за прѣхрана за единъ мѣсецъ.

1101. Освобождението на затворения длъжникъ въ случаитѣ, показани въ п. п. 1, 2 и 4—6 на горния членъ, става непосрѣдствено отъ смотрителя на затвора.

1102. Заплащането на взискането и на разноскитѣ (чл. 1100 п. 1) може да се направи и на смотрителя на затвора, който изпраща приетата сума въ държавното съкровище, а пъкъ издадената за това квитанция прѣдставя въ мѣстния окржженъ сждъ.

1103. Когато взискательтъ прости на длъжника взискането, или се съгласи да бѫде той освободенъ (чл. 1100 п. п. 2 и 5), той, взискательтъ, забѣлѣзва за това върху прѣписа отъ дневника на пристава, който е прѣданъ на смотрителя на затвора.

1104. Прѣкѫсване на личното задържане, вслѣдствие достигане шестдесеть годишна възрасть, (чл. 1100 п. 3), се разрѣшава отъ прѣдсѣдателя на мѣстния окржженъ сждъ, слѣдъ като му бѫде

Digitized by Google

прѣдставено метрическото за раждане на длъжника свидѣтелство или другъ нѣкой документъ, който удостовѣрява неговитѣ години.

Забележка. Възрастьта на тѣзи лица, които нѣматъ метрически свидѣтелства, се опрѣдѣля отъ мѣстни люди.

1105. Когато не бждатъ прѣдставени паритѣ за прѣхрана (чл. 1100 п. 6), смотрительтъ на затвора, единъ день до изтичане на срока, до който паритѣ за прѣхрана сж били внесени, съобщава на взискателя, за да внесе пари, като му спомни, че ако не се внесатъ паритѣ за прѣхрана, той се лишава отъ право не само за по-нататъшно задържане на длъжника, но и за удовлетворение на взискането, за което е станало задържането на длъжника.

1106. Въ случай, че взискательтъ умре, то обявлението, за което става дума въ горния (1105) членъ, се съобщава на неговитѣ наслѣдници, като имъ се опрѣдѣлява *деннедѣленъ* срокъ за внасяне на паритѣ за прѣхрана.

1107. Ако ли взискательтъ или неговитѣ наслѣдници, въ течение на *дет недѣли*, отъ какъ имъ е съобщено горното обявление, не внесатъ паритѣ за прѣхрана, то смотрительтъ освобождава длъжника отъ личното задържане и послѣдния, слѣдъ това, се счита за освободенъ отъ дълга, за който е билъ задържанъ.

1108. Длъжникътъ, който е освободенъ отъ задържането по причини, които сж показани въ чл. 1100, не може да бжде повторно задържанъ за същото взискание.

1109. Когато се освобождава длъжникътъ, смотрительтъ трѣбва да забѣлѣжи въ дневника на съдебния приставъ:

1) врѣмето и причината на освобождението;

2) документа, възъ основание на който е допустнато освобождението, и

3) сѣмтка на паритѣ за прѣхрана.

1110. Смотрительтъ на затвора отговаря за сумата на взискането, за което длъжникътъ е билъ задържанъ въ тия случаи:

1) ако той е освободилъ длъжника не въ онѣзи случаи, които сж показани въ чл. 1100, и

2) ако той, чрѣзъ своята снисходителность или немарливость, даде на длъжника възможность да избѣга.

Digitized by Google

Часть II.

Разни производства.

Глава I.

За искане възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ разпорежданията на длъжностни лица.

Отдѣление I.

Искане възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ разпорежданията на длъжностни лица отъ административното вѣдомство.

1111. Възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ нерадение, немарливость или бавность на длъжностно лице отъ административно вѣдомство, се иска по общитѣ правила на гражданското сждопроизводство, съ изключенията, които сж установени къ слѣдующитѣ членове.

1112. Молбитѣ за разрѣшение да се подигатъ тъжби противъ длъжностни лица отъ административното вѣдомство се подаватъ въ апелативния сждъ, въ чието вѣдомство се намира онзи окржженъ сждъ, комуто е подсждно дѣлото. Тѣзи молби се разглеждатъ и разрѣшаватъ отъ углавното отдѣление на апелативния сждъ, което се ржководи отъ правилата, указани въ чл. чл. 1119—1123.

1113. Исковетѣ за възнаграждение се заявяватъ въ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който е направено разпорежданието или дѣйствието отъ длъжностното лице, което е причинило врѣдитѣ или загубитѣ.

1114. Срокъ за заявяване искъ се полага *тримѣсеченъ* отъ деня, когато е обявено на просителя разпореждането, което той мисли, че нарушава правата му, или *шестмѣсеченъ* отъ деня, когато е било приведено такъвото разпореждание въ дѣйствие, ако е било то изпълнено безъ прѣдварително обявяване.

1115. Въ производството на тѣзи дѣла сждилищата се ржководятъ отъ правилата на гражданското сждопроизводство.

Digitized by Google

Отдѣление II.

Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ сждии, прокурори и други сждебни чиновници.

§ I. Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ сждии и прокурори.

1116. Тъжба за врѣди и загуби противъ сждии и прокурори се допуща въ слѣдующитѣ случаи:

1) ако е имало злоумишленость и измама или взятковзимание, допустнати отъ сждия или прокуроръ по производството или рѣшаването на едно дѣло;

2) ако е имало отказъ въ правосждие;

3) ако сждията или прокурорътъ остави безъ разрѣшение нѣкое законно искане на страната, и

4) ако е имало бавность.

1117. Отговорностьта по чл. 1116 п. 3 се установява прѣдъ сжда, като се докаже, че сждията, сжда или прокурора е оставилъ безъ внимание двѣ послѣдователни молби на страната, подадени една слѣдъ друга въ разстояние на *една седмица*.

1118. Молбитѣ за разрѣшение да се подигатъ тъжби противъ сждии или прокурори се подаватъ въ онзи сждъ, който ще разглежда самото дѣло. Тѣзи молби се разглеждатъ отъ углавното отдѣление на сжда, ако неправилнитѣ дѣйствия сж допустнати при производството на едно углавно дѣло, или отъ гражданското отдѣление, ако тѣ сж допустнати при производството на едно гражданско дѣло.

1119. Рѣченитѣ въ горния членъ молби се подаватъ подписани, или отъ самитѣ заинтересовани страни лично, или отъ особено за това упълномощенъ повѣренникъ, съ приложение на всичкитѣ документи, които се отнасятъ до тъжбата.

1120. Сждътъ, въ разпоредително заседание, съ участието на прокурора, разглежда молбата и, ако признае, че тя може да подлежи на удовлетворение, съобщава прѣпись отъ нея на обвиняемия сждия или прокуроръ, които имать право, въ разстояние на *две недѣли* отъ съобщението, да подадатъ писмени обяснения срѣщу нея.

Digitized by Google

1121. Слѣдъ получаването на писменитѣ обяснения, ако такива съ подадени, или въ противенъ случай слѣдъ изтичането на двѣнедѣлния срокъ, съдътъ отново разглежда молбата въ разноредително заседание и се произнася, да ли има основание да се удовлетвори молбата на страната и, да ѝ се разрѣши да подигне тѫжба противъ обвиняемия съдия или прокуроръ.

1122. Ако надлежнятъ съдъ признае, че молбата за разрѣшение да се подигне тѫжба противъ съдия или прокуроръ е основателна, то страната е длъжна, въ разстояние на единъ мѣсецъ отъ съобщението ѝ прѣписъ отъ опрѣдѣлението на съда, да заяви искъ на общо основание противъ обвиняемия съдия или прокуроръ, като приложи и опрѣдѣлението на съда, който е разрѣшилъ повдигането на тѫжбата.

1123. Ако съдътъ признае, че молбата на страната неможе да подлежи на удовлетворение, или че е неоснователна, то въ опрѣдѣлението си за това осѫжда страната и на една глоба, която не трѣбва да бѫде по-малка отъ *двадесеть лева* и повече отъ *двеста лева*.

Това опрѣдѣление подлежи на обжалване.

1124. Тѫжби противъ съдии и прокурори съ подсѫдни:

1) на върховния съдъ, общо събрание, когато се тѣ подигатъ противъ: прѣдсѣдателя, членоветѣ или лицата отъ прокурорския надзоръ при върховния съдъ и противъ прѣдсѣдателитѣ, членоветѣ или лицата отъ прокурорския надзоръ при апелативнитѣ сѫдилища, и

2) на апелативнитѣ сѫдилища, общо събрание, когато се тѣ подигатъ противъ: прѣдсѣдателитѣ, членоветѣ или лицата отъ прокурорския надзоръ при окржжнитѣ сѫдилища, прозивнитѣ слѣдебнитѣ слѣдователи и мирови съдии.

1125. Тѫжбитѣ се разглеждатъ въ публично заседание съ участието на прокурора.

1126. Производството на тѫжбитѣ става по общитѣ правила на съдопроизводството съ онѣзи изключения, които съ прѣдвидени въ настоящата глава.

1127. Рѣшенията на върховния съдъ съ окончателни, а противъ рѣшенията на апелативнитѣ сѫдилища се подаватъ апелативни жалби прѣдъ върховния съдъ, общо събрание, въ *двунедѣленъ* срокъ отъ съобщение на странитѣ прѣписъ отъ рѣшението.

Digitized by Google

§ II. Искане възнаграждение за врѣди и загуби отъ другитѣ съдебни чиновници.

1128. Исковe за врѣди и загуби, причинени съ неправилни и пристрастни дѣйствия отъ другитѣ съдебни чиновници, се предявяватъ предъ съдилищата, при които тѣ служатъ.

1129. За заявяване исковетѣ за врѣди и загуби изисква се предварително разрѣшение отъ апелативния съдъ, съгласно чл. чл. 1118—1122 включително.

Глава II.

За постановленията на родинския съвѣтъ.

1130. Когато назначението на настойника е станало въ негово отсжтствие, то съставения за това актъ му се съобщава отъ мировия съдия най-късно въ *десеть дни* отъ врѣмето, когато е съставенъ акта.

1131. Въ всичкитѣ случаи, когато постановленията на родинския съвѣтъ сж станали неединогласно, мнѣнието на всѣкого отъ членоветѣ се бѣлѣжи въ протокола.

Настойникъть, поднастойникъть и попечительть, а тъй сжщо и всѣки членъ на съвѣта могатъ да обжалватъ предъ окржжния сждъ станалото постановление; тѣ подаватъ своята жалба срѣщу членоветѣ на съвѣта, които сж съгласни съ постановлението.

1132. Жалбитѣ срѣщу постановленията на родинския съвѣтъ се разрѣшаватъ по реда за частнитѣ производства.

1133. Въ всичкитѣ случаи, когато постановлението на родинския съвѣтъ трѣбва да се подтвърди отъ окржжния сждъ, дѣлото се изпраща отъ мировия сждия въ окржжния сждъ.

1134. Слѣдъ като изслуша заключението на прокурора, сждъть постановява своето опрѣдѣление, съ което утвърдява или не, постановлението на съвѣта.

1135. Опрѣдѣленията на окржжния сждъ, издадени по постановленията на родинския съвѣтъ, се обжалватъ на общо основание.

Глава III.

За продажбата на недвижими имоти, които принадлежатъ на непълнолѣтни.

1136. Продажбата на недвижими имоти, които принадлежатъ на непълнолѣтни, се допуща съ разрѣшение на родинския съ-

Digitized by Google

вѣтъ, който трѣбва да покаже имотитѣ за това и тѣхната приблизителна стойность.

Разрѣшението отъ родинския съвѣтъ не е нуждно, ако имотитѣ принадлежатъ въ сѫщото врѣме и на малолѣтни и ако проданьта се иска отъ послѣднитѣ. Въ този случай се постжпва съгласно правилата за дѣлбата на наслѣдство.

1137. Когато окржжният сждъ одобри разрѣшението на родинския съвѣтъ, недвижимитѣ имоти се продава отъ надлежния сждебенъ приставъ.

Ако недвижимитѣ имоти се намиратъ въ нѣколко сждебни окржзи, сждътъ, който е одобрилъ разрѣшението на родинския съвѣтъ, иска отъ надлежнитѣ окржжни сждилища да опрѣдѣлятъ сждебния приставъ, който ще извърши проданьта на находящитѣ се въ тѣхния окржгъ недвижими имоти.

1138. Опрѣдѣлението, което позволява проданьта, трѣбва да опрѣдѣля първоначалната цѣна на всѣкой недвижимъ имотъ, който ще се продава и условията на проданьта. Първоначалната цѣна се опрѣдѣля, или споредъ мнѣнието на родинския съвѣтъ, или споредъ документитѣ за правособственость, или споредъ прихода и, ако нѣма такъвъ — споредъ емлячнитѣ книги.

Обаче, сждътъ може, споредъ обстоятелствата, да разпореди да стане оцѣнение на всичкитѣ недвижими имоти или на една часть отъ тѣхъ.

Това оцѣнение се извършва, споредъ важностьта и рода на имотитѣ, на общо основание, отъ едно или три вѣщи люди, които се назначаватъ отъ сжда.

1139. Наддаването се започва на основание посочитѣ условия за проданьта, съставени отъ сждебния приставъ и сдържащи:

1) показване на опрѣдѣлението, което е разрѣшило проданьта;

2) показване на документитѣ, които установяватъ правото на собственость;

3) показване на рода, както и на мѣстонахождението на продаваемитѣ имоти, тѣхното приблизително пространство и съсѣдитѣ имъ, и

4) показване на първоначалната цѣна на наддаването и условията на проданьта.

1140. Слѣдъ съставението на посочитѣ условия, печататъ се обявления, които трѣбва да сдържатъ:

Digitized by Google

1) показание на опрѣдѣлението, което е разрѣшило продажбата;
2) имото, заетото и мѣстожителството на непълнолѣтния, на неговия настойникъ и надзастойника му;
3) показание на имотитѣ, както е направено въ поемнитѣ условия;
4) първоначалната цѣна на всѣкой отъ продаваемитѣ недвижими имоти, и
5) деня, мѣстото и часа за наддаването.

1141. Обявленията се залѣпватъ *петнадесеть дни* най-малко, — *тридесеть дни* най-много прѣди наддаването на показанитѣ въ чл. 1011 мѣста.

1142. Надзастойникъ на непълнолѣтния се призовава да присъствува при извършването на продажбата; за тая цѣль, деня, мѣстото и часа за наддаването съобщаватъ му се *единъ мѣсецъ* по-рано, съ увѣдомление, че, ако не се яви, продажбата пакъ ще се извърши.

1143. Ако въ назначения день за продажбата, не се явятъ наддаватели, които да прѣдложатъ по-висока цѣна отъ първоначалната, съдътъ може да рѣши да се продаватъ имотитѣ и по-долу отъ оцѣнението имъ; въ такъвъ случай наддаванията се отлагатъ за единъ опрѣдѣленъ отъ съда срокъ, който не може да бѫде по-късъ отъ *петнадесеть дена*.

Това наддаване се обявява, както е казано по-горѣ, най-малко *осемь дни* прѣди наддаването.

1144. За продажбата на недвижими имоти, които принадлежатъ на непълнолѣтни, пазятъ се и установенитѣ правила за публичната продажба, които не противорѣчатъ на горѣизложенитѣ.

Глава IV.

За запрѣщението.

1145. Всѣка молба за запрѣщение се подава въ окръжния съдъ. Въ нея трѣбва да съ изложени обстоятелствата, които показватъ слабоумието, или умоповрѣждането, или разточителността. При нея се прилагатъ удостовѣрителнитѣ документи и се посочватъ свидѣтелитѣ.

Digitized by Google

1146. Като изслуша доклада на дѣлото и заключението на прокурора, сждътъ постановява щото родинпския съвѣтъ, съставенъ съгласно постановленията на закона за настойничеството, да даде своето заключение за състоянието на умственитѣ способности или разточителностьта на лицето, запрѣщението на което се иска.

1147. Молбата и заключението на родинпския съвѣтъ се връчватъ на лицето, запрѣщението на което се иска, прѣди то да бѫде разпитано.

Ако разпита и прѣдставенитѣ документи се окажатъ недостатъчни, и ако обстоятелствата могатъ да се доказватъ съ свидѣтели, то сждътъ постановява, ако има за това нужда, да се разпитатъ свидѣтелитѣ по обикновения редъ.

Сждътъ може, ако обстоятелствата го изискватъ, да постанови щото свидѣтелитѣ да се разпитатъ въ отсжтствието на лицето, запрѣщението на което се иска, но въ такъвъ случай, при разпита на свидѣтелитѣ, може да присжтствува единъ отъ членоветѣ на родинпския съвѣтъ, избранъ отъ послѣдния.

1148. Запрѣтенията може да подаде възивъ срѣщу постановлението на сжда, съ което се допуща запрѣщението. Възивътъ се подава противъ лицето, което е искало запрѣщението.

Лицето, което е искало запрѣщението, може да подаде тоже възивъ срѣщу сждебното постановление, като подаде възива противъ лицето, запрѣщението на което се иска.

1149. Ако рѣшението, което допуща запрѣщението, не е обжалвано или ако рѣшението е потвърдено отъ апелативния сждъ, то на запрѣтения се назначава настойникъ и поднастойникъ, съгласно закона за настойничеството.

1150. Молбитѣ за вдигане запрѣщението се произвеждатъ и рѣшаватъ по сжщия редъ, както и молбитѣ за установлението му.

1151. Рѣшението, съ което се забранява на нѣкого да се сжди, да се помирява, да заема пари, да получава пари, да отчуждава или ипотекира недвижими имотя, се залѣпя въ сждилището и се съобщава на нотариуса, по искането на лицето, което е искало това ограничено запрѣщение, въ *десетдневенъ* срокъ отъ деня на постановяването му.

Digitized by Google

Глава V.

За производството по откриване наслѣдство.

Отдѣление I.

Запечатване имуществото, което е останало слѣдъ умрѣлия.

1152. Имуществото, което е останало слѣдъ умрѣлия, се запечатва отъ мировия сждия или неговия замѣстникъ, когато това трѣбва да се извърши.

1153. Запечатване на имуществото, което е останало слѣдъ умрѣлия, може да иска:

1) всѣки, който претендира да има право на наслѣдство, или — че е съдружникъ въ наслѣдствените имоти;

2) всѣки кредиторъ, който е снабденъ съ изпълнителенъ листъ срѣщу умрѣлия;

3) лицата, които сж живѣли съ умрѣлия, слугитѣ му, прокурорътъ, мировиятъ сждия и кметътъ — въ случая, че отсжтствуватъ било преживѣлия съпругъ, било всичкитѣ наслѣдници или единъ отъ тѣхъ.

1154. Лицата, които претендиратъ да имать право върху наслѣдството и кредиторитѣ, които сж непълнолѣтни, но освободени отъ настойничество, могатъ да искатъ запечатването, безъ присжтствието на своитѣ попечители (чл. 106 отъ закона за настойничеството).

Но ако тѣ сж непълнолѣтни, неосвободени отъ настойничество и нѣматъ настойникъ, или пъкъ ако настойникътъ имъ отсжтствува, то запечатването може да поиска всѣки отъ тѣхнитѣ роднини, както и прокурорътъ, мировиятъ сждия и кметътъ.

1155. Протоколътъ за запечатването трѣбва да съдържа:

1) датата на запечатването;

2) причинитѣ за запечатването;

3) името, прѣкора, занятието и мѣстожителството на лицето, по искане на което става запечатването, ако има такова;

4) постановлението, ако такова има, съ което се разрѣшава запечатването;

5) означаване, че странитѣ сж се явили и тѣхнитѣ заявления;

Digitized by Google

6) означаване мѣстата и сждъцитѣ, отвърстията на които сж запечатани, и

7) кратко описание на незапечатанитѣ прѣдмети.

1156. Ако при запечатването се намѣри завѣщание или други запечатани книжа, то мировиятъ сждия описва външния имъ видъ, печата и подписа, ако има такива, подписва плика заедно съ странитѣ, ако тѣ умѣятъ да пишатъ, и опрѣдѣля деня, когато той ще прѣдаде пакета на прѣдсѣдателя на окражния сждъ; за всичко това той ще забѣлѣжи въ протокола, който се подписва и отъ странитѣ, а въ случай, че откажатъ да подпишатъ, забѣлѣзва това отказване въ протокола.

1157. По искането на всѣка заинтересована страна, мировиятъ сждия прѣди да захване запечатването, трѣбва да прѣтърси има ли завѣщание, за съществуването на което му е заявено и, ако намѣри такъво, постжпва по изложения въ горния членъ начинъ.

1158. Въ опрѣдѣления день мировиятъ сждия, безъ да призовава нѣкого, прѣдава намѣренитѣ запечатани пакети на прѣдсѣдателя на окражния сждъ, който, ако нѣма надписи на тѣхъ или други писмени доказателства, които показватъ, че тѣ принадлежатъ на трети лица, разпечатва ги и описва вида имъ и заповѣдва да се пазятъ въ сждилището, ако се отнасятъ до наслѣдството.

1159. Ако отъ надписитѣ на запечатанитѣ пакети или отъ други нѣкои писмени доказателства се вижда, че тѣ принадлежатъ на трети лица, то прѣдсѣдателъ на сжда се разпорежда за призоваването на тѣзи трети лица да присжтствуватъ при разпечатването имъ. Неявяването на призованитѣ трети лица въ опрѣдѣления день не спира разпечатването; и ако пакетитѣ не се отнасятъ до наслѣдството, тѣ имъ се прѣдаватъ, безъ да се обявява съдържанието имъ, или отново се запечатватъ да имъ се прѣдадатъ при първо поискване.

1160. Ако при запечатването се срѣщатъ нѣкои прѣпятствия или затруднения, мировиятъ сждия може да поиска съдѣйствие отъ ближайшитѣ правителствени публични власти, които извѣсти за това и прѣдсѣдателя на сжда.

1161. Когато описътъ е свършенъ, то запечатване не се допуща, освѣнъ ако описътъ е обжалванъ и има заповѣдь отъ сжда за запечатване.

Digitized by Google

Ако запечатването се поиска въ врѣмето, когато се съставя описа, то се запечатватъ само неописанитѣ нѣща.

1162. Ако не се намѣри движимо имущество, то сждията съставя за това протоколъ.

Ако между нѣщата се намѣрятъ и такива, които сж потрѣбни за употрѣблението на останалитѣ въ кѫщи лица, или върху които не може да се тури печатъ, то мировнятъ сждия ги описва въ протокола.

1163. Възраженията при запечатването могатъ да се направятъ или съ заявление записано въ самия протоколъ, или съ особено до сждията заявление.

Въ всѣки случай възраженията трѣбва да бѫдатъ мотивирани.

Отдѣление II.

Разпечатване.

1164. Разпечатването и описътъ (инвентаръ) могатъ да станатъ само три дена слѣдъ погрѣбението на умрѣлия, ако запечатването е станало прѣди погрѣбението, и три дена подиръ запечатването, ако то е станало слѣдъ погрѣбението, освѣнъ ако окръжният сждъ е постановилъ другояче, по нетърпящи отлагане причини, които трѣбва да бѫдатъ обозначени въ постановлението.

1165. Ако наслѣдницитѣ, или нѣкои отъ тѣхъ сж непълнолѣтни или неосвободени отъ настойничество, разпечатването не се извършва, до когато имъ се не назначи настойникъ или не се освободятъ отъ настойничество.

1166. Всѣки, който има право да иска запечатването, има право да иска и разпечатването, съ изключение на лицата, които сж живѣли съ умрѣлия, както и слугитѣ му (чл. 1153 п. 3).

1167. Съпругътъ на умрѣлия, изпълнителътъ на завѣщанието, завѣтницитѣ, както универсални, тъй частни, и прѣдявившитѣ възражения могатъ да присъствуватъ при разпечатването и описа лично или чрѣзъ прѣдставитель и по взаимно съгласие да назначатъ едно или три вѣщи лица, за опѣнение описванитѣ нѣща; ако ли имъ не могатъ да се съгласятъ, то вѣщитѣ лица се назначаватъ отъ сждията.

1168. Разпечатването става постепенно споредъ описа; слѣдъ всѣко заседание печатитѣ се турятъ отново.

Digitized by Google

1169. Ако се намѣрятъ книжа и прѣдмети, които не принадлежатъ къмъ наслѣдството, а трети лица ги искатъ, то тѣ се прѣдаватъ по принадлежность; ако не е възможно да се прѣдадатъ незабавно и трѣбва да се опишатъ, то се забѣлѣзва въ протокола за разпечатването, а не въ описа.

1170. Ако причината за запечатването се прѣкрати прѣди или при разпечатването, то разпечатването става безъ описване.

Отдѣление III.

За описа.

1171. Описъ могатъ да искатъ тѣзи, които иматъ право да искатъ разпечатването.

1172. Описътъ трѣбва да стане въ присѫтствието:

1) на преживѣлия съпругъ;

2) на прѣдполагаемитѣ наслѣдници;

3) на изпълнителя на завѣщанието, ако такова се е намѣрило, и

4) на надаренитѣ, универсалнитѣ и частни завѣтници, било съ право на собственность, било съ право на ползуване.

1173. Запечатването, разпечатването и описътъ на имотитѣ на умрѣли мюсюлмани се извършватъ отъ мюфтията или неговия намѣстникъ, споредъ горнитѣ правила.

Глава VI.

За правата на наслѣдника по описъ.

1174. Наслѣдникътъ, който желае, до приемането на наслѣдството, и съгласно съ постановленията на закона за наслѣдството, да получи разрѣшение за продаване движимо имущество, което принадлежи на наслѣдството, трѣбва да подаде молба въ окржжния сждъ, въ окржга на който се е открило наслѣдството.

1175. Ако въпросътъ е за продань на недвижимъ имотъ, който принадлежи на наслѣдството, то наслѣдникътъ по описъ, подава въ окржжния сждъ молба, въ която се означаватъ тѣзи недвижимости.

Сждътъ, като изслуша заключението на прокурора, постановява опрѣдѣление, съ което, прѣди всичко, прѣдписва да стане огледъ и оцѣнение на недвижимия имотъ отъ вѣщо лице, назначено отъ сжда.

Digitized by Google

1176. Слѣдъ заключението на вѣщото лице, съдътъ, като изслуша прокурора, разрѣшава проданьта.

Тази продань става по правилата за дѣлбата на наслѣдство и за публичната продань.

Наслѣдникътъ по опись ще се счита, че го е приелъ направо, ако той е продалъ недвижимия имотъ не по установенитѣ въ настоящата глава правила (чл. 227 отъ закона за наслѣдството).

1177. Ако въпросътъ е за продань на принадлежащи къмъ наслѣдството движимости и на ренти, то тази продань става споредъ правилата, предписани за проданьта на подобенъ родъ имоти; въ противенъ случай, наслѣдникътъ по опись ще се счита, че го е приелъ направо (чл. 228 отъ закона на наслѣдството).

1178. Събраната сума отъ проданьта на движимото имущество се раздѣля по съразмѣрность между кредиторитѣ, които сж наложили секвестръ върху нея, по правилата, предписани въ главата за разпрѣдѣление на събраната сума между нѣколко взискатели (чл. чл. 1064—1071).

1179. Събраната сума отъ проданьта на недвижимия имотъ се раздѣля по реда на привилегиитѣ и ипотекитѣ.

1180. Заимодавецътъ или друго заинтересовано лице, което желае да задължи наслѣдника по опись да даде поржчителство (чл. 229 отъ закона за наслѣдството), призовава го чрѣзъ нотариуса да направи това.

1181. Въ течение на *една недѣля* отъ деня на съобщението на това призоваване, наслѣдникътъ е длъженъ да прѣдстави това поржчителство въ съда, въ окржга на който наслѣдството се е открило, по реда прѣдписанъ за приемането на поржчителството (чл. чл. 576—585).

1182. За даване сѣтка отъ наслѣдника по опись (чл. 225 отъ закона за наслѣдството) се пазятъ правилата, прѣдписани въ главата за даване сѣтка.

1183. Исковетѣ на наслѣдника по опись срѣщу наслѣдството, се заявяватъ противъ другитѣ наслѣдници; а, ако такива нѣма, или тѣхъ исковетѣ се захващатъ отъ всичкитѣ, то тѣзи искове трѣбва да се заявяватъ противъ единъ попечитель на наслѣдството по опись, който се назначава по същия редъ, както и попечительтъ на несрѣтото наслѣдство.

Digitized by Google

Глава VII.

За дѣлбата на наслѣдство.

1184. Когато сънаслѣдницитѣ не се раздѣлятъ доброволно, или пъкъ нѣкои отъ тѣхъ отсжтствуватъ, или между тѣхъ има непълнолѣтни, дѣлбата на наслѣдството се извършва по сждебенъ редъ.

Искътъ за това се заявява отъ когото и да е отъ заинтересованитѣ.

1185. На непълнолѣтнитѣ сънаслѣдници, които имать противоположни интереси въ дѣлбата на наслѣдството, се назначава, съгласно изложенитѣ правила въ закона за настойничеството, по единъ особенъ настойникъ.

1186. По дѣла за дѣлба на наслѣдство, сждътъ назначава едното отъ своитѣ членове да извърши дѣйствията по дѣлбата и разрѣшава прѣпирнитѣ между сънаслѣдницитѣ по неговия рапортъ.

1187. Въ опрѣдѣлението, съ което сждътъ назначава едного отъ членоветѣ си да извърши дѣйствията по дѣлбата, се постановява: или да се раздѣлятъ недвижимитѣ имоти на наслѣдството, ако това е възможно, или да се продадатъ на публична продань отъ сждебния приставъ.

Сждътъ може да постанови да се пристжпи къмъ дѣлбата или къмъ проданьта на недвижимитѣ имоти безъ прѣдварително оцѣнение отъ вѣщи люди, даже и когато между сънаслѣдницитѣ има непълнолѣтни; въ случай на продань, сждътъ опрѣдѣля мървоначалната цѣна на имотитѣ, съгласно чл. 1138.

1188. Когато сждътъ постанови да стане оцѣнение на недвижимитѣ имоти, той назначава *едно* или *три* вѣщи люди, на общо основание.

1189. Проданьта на недвижимитѣ имоти се извършва по правилата за проданьта на недвижими имоти, които принадлежатъ на непълнолѣтни, като се прибавятъ въ посмнитѣ условия:

1) името, мѣстожителството и занятията на наслѣдника, по иска, на когото се извършва проданьта, и

2) имената, мѣстожителството и занятието на другитѣ наслѣдници.

1190. Една недѣля слѣдъ състявянето на посмнитѣ условия, сждебнятъ приставъ призовава сънаслѣдницитѣ въ своята канцелария да ги прѣгледатъ. Прѣпирнитѣ, които могатъ да възникнатъ

Digitized by Google

между съналѣдницитѣ по посмнитѣ условия, се разрѣшаватъ отъ опрѫжния сѫдъ.

Ако въ назначения за продань день не се явятъ наддавачи, които да прѣдложатъ по-висока цѣна отъ първоначалната, то се постѫпва съгласно чл. 1148.

1191. Недвижимитѣ имоти не се продаватъ, макаръ че тѣхното мѣстонахождение е изисквало отдѣлно оцѣнение на всѣкой имотъ и макаръ всѣкой единъ отъ тѣхъ да е признатъ за недѣлимъ, когато отъ съгласяването рапортитѣ на вѣщитѣ люди произлиза, че всичкитѣ имоти внупъ могатъ удобно да се раздѣлятъ.

1192. Ако искътъ за дѣлба на наслѣдство се отнася до дѣлба само на единъ или нѣколко недвижими имоти и правата на заинтересованитѣ лица сѫ приведени въ извѣстность, то слѣдъ оцѣнението отъ вѣщитѣ люди, веднага се пристѫпва къмъ съставянето на дѣловетѣ.

1193. Въ всичкитѣ други случаи, членътъ на сѫда, който е назначенъ да извърши дѣйствията по дѣлбата, призовава всичкитѣ съналѣдници за единъ опрѣдѣленъ день, за да прѣгледа смѣткитѣ, които съдѣлителитѣ могатъ да си длъжатъ, да образува общата маса, да състави дѣловетѣ и да опрѣдѣли, що и какво ще сѫ длъжни да си повърнатъ по между си съналѣдницитѣ.

По този начинъ се постѫпва и когато, слѣдъ проданьта на нѣкой недвижимъ имотъ, сумата, която се е събрала, трѣбва да се смѣси съ други прѣдмети въ една обща маса за дѣление, за да се уравнятъ дѣловетѣ.

1194. Когато при извършването на показанитѣ въ прѣдидущия членъ дѣйствия се повдигне прѣпирня между съналѣдницитѣ, членътъ на сѫда съставя протоколъ за това и прѣпраща прѣпирнята въ сѫда, който я разрѣшава въ сѫдебно засѣдание, слѣдъ като изслуша странитѣ, ако сѫ се явили.

1195. Когато масата за дѣление, привнасянията и прѣхващанията, които си длъжатъ съналѣдницитѣ, се опрѣдѣлятъ отъ члена на сѫда, споредъ изложенитѣ правила въ чл. чл. 257—278 отъ закона за наслѣдството, дѣловетѣ се правятъ отъ едного отъ съналѣдницитѣ, ако всички сѫ пълнолѣтни и ако се съгласятъ върху избора му, и ако този, когото избератъ, приеме порѫчната; въ противенъ случай дѣловетѣ се правятъ отъ едно вѣщо лице, което се назначава отъ члена на сѫда.

Digitized by Google

1196. Избраниятъ сънаслѣдникъ отъ странитѣ или назначеното вѣщо лице за съставянето на дѣловетѣ, прѣдставлява на члена на сѫда рапортъ за съставенитѣ дѣлове.

1197. Когато дѣловетѣ се опрѣдѣлятъ и прѣпирнитѣ по тѣхното съставяне, ако е имало такива, се свършатъ, членътъ на сѫда призовава за единъ опрѣдѣленъ день всичкитѣ съдѣлители да присѫтствуватъ при сключването на раздѣлителния протоколъ, да изслушатъ прочитането му и да го подпишатъ, ако могатъ и ако искатъ.

1198. Този раздѣлителенъ протоколъ членътъ прѣдставя въ сѫда, който въ сѫдебно заседание, слѣдъ като изслуша странитѣ, ако сѫ се явили, се произнася по неговото утвърждение.

1199. Въ рѣшението, което утвърждава раздѣлителния протоколъ, се постановява да се хвърли жребието на дѣловетѣ прѣдъ члена на сѫда, който е извършилъ дѣйствията на дѣлбата, или прѣдъ другъ членъ на сѫда.

Глава VIII *(отмѣнена: 3. 7 мартъ 1897 год.*[1])

---

[1]) Глава VIII.

За въвеждането въ владѣние на недвижимъ имотъ.

1200. За въвеждане въ владѣние на недвижимъ имотъ приобрѣтателътъ трѣбва да прѣдяви въ окрѫжния сѫдъ, въ окрѫга на който се той намира, нотариалния крѣпостенъ актъ, който е установенъ за прѣминаването на недвижимъ имотъ.

1201. Окрѫжниятъ сѫдъ, слѣдъ като се удостовѣри, че актътъ е извършенъ по установения отъ закона редъ и че нѣма запрѣщение за отчуждаване на имота, нито прѣпирня за самия актъ, прави постановление за въводъ на приобрѣтателя въ владѣние върху имота; обявлението за съдържанието на това постановление се залѣпя въ опрѣдѣленото за това мѣсто въ сѫдилището, до като се извърши въвеждането.

1202. Въвеждане въ владѣние се извършва, възъ основание на изпълнителенъ листъ, по искането на приобрѣтателя и по постановление отъ сѫда за въводъ, отъ сѫдебния приставъ въ присѫтствието на приобрѣтателя и на свидѣтели, по възможность, отъ съсѣдитѣ на тоя имотъ.

1203. Въ присѫтствието на лицата, прѣдвидени въ горния членъ, ако тѣ сѫ се явили, сѫдебниятъ приставъ на мѣстото на имота прочита крѣпостния актъ и прогласява новия приобрѣтатель на имота, за което и съставлява въводителенъ протоколъ, който се подписва отъ присѫтствующитѣ.

1204. Въ въводителния протоколъ се отбѣлѣзва: кога, кой именно е въведенъ въ владѣние, върху какъвъ имотъ, отъ кого прѣминава къмъ приобрѣтателя и по какъвъ актъ.

Digitized by Google

Глава IX.

За изпълнение на постановенията отъ чуждестраннитѣ съдилища рѣшения.

1209. Рѣшенията на съдебнитѣ мѣста на чуждитѣ държави се изпълняватъ, когато има взаимность или договори за това.

Когато въ самитѣ договори съ опрѣдѣлени и правилата за изпълнението на рѣшенията, то тѣ се изпълняватъ по тѣзи правила; въ противенъ случай или въ случай на взаимность пази се реда, изложенъ въ слѣдующитѣ членове.

1210. Рѣшенията на съдебнитѣ мѣста на чуждитѣ държави се привеждатъ въ изпълнение въ княжеството само тогава, когато това се разрѣши съ опрѣдѣление отъ съдилищата въ княжеството.

1211. Молбитѣ за привеждане въ изпълнение въ княжеството рѣшения на съдебнитѣ мѣста на чуждитѣ държави се подаватъ, независимо отъ рода на дѣлото и отъ цѣната на искането, въ тоя окржженъ съдъ, въ окржга на който длъжникътъ има своето мѣстожителство.

1212. При молбата трѣбва да бждатъ приложени:

1) прѣписъ отъ рѣшението засвидѣтелствуванъ въ онзи съдъ, който го е постановилъ, съ изпълнителна формула или удостовѣрение отъ сжщия съдъ, че рѣшението подлежи на изпълнение. Тѣзи актове трѣбва да бждатъ завѣрени отъ министерството на вжнжнитѣ работи на княжеството, и

2) необходимитѣ приложения, упомѣнати въ чл. 196 п. и. 2, 3 и 5.

1205. Денътъ, въ който е станало въвождането въ владѣние, се отбѣлѣзва върху крѣпостния актъ. Така забѣлѣзания върху акта день за въвождането се смѣта за начало на дѣйствителното придаване и укрѣпване правото върху имота.

1206. Прѣпирни и жалби срѣщу въвождането въ владѣние се подаватъ и се разрѣшаватъ по реда, който е установенъ въ гражданското съдопроизводство за жалби и прѣпирни по неправилното изпълнение на рѣшенията.

1207. Онзи, който е пропустилъ срока за подаване жалба или да заяви прѣпирня, има право да прѣдяви искъ въ опрѣдѣленія отъ гражданскитѣ закони срокъ.

1208. Когато недвижимиятъ имотъ е присѣденъ по съдебно, влѣзло въ законна сила, рѣшение, въвождането въ владѣние на този имотъ се извършва отъ съдебния приставъ по горѣположенитѣ правила.

Digitized by Google

1213. Отвѣтникътъ се призовава на сждъ на общо основание.

1214. Молбитѣ за изпълнение рѣшения на сждебнитѣ мѣста на чужди държави се разрѣшаватъ по съкратенъ редъ.

1215. Сждебнитѣ мѣста, при разглеждането на тия дѣла, не влизатъ въ обсждане съществото на прѣпирнята, които е разрѣшена отъ сждилищата на чуждитѣ държави, но само опрѣдѣляватъ: не заключава ли въ себе разглежданото рѣшение такива разпорождания, които сж противни на обществения редъ, или се не допущатъ отъ законитѣ на княжеството.

1216. Постановенитѣ на горѣизложенитѣ основания опрѣдѣления се привождатъ въ изпълнение по общитѣ правила за изпълнение рѣшенията на сждебнитѣ мѣста въ княжеството.

1217. Рѣшенията на сждебнитѣ мѣста на чуждитѣ държави не сж привеждатъ въ изпълнение и нѣматъ никаква сила въ княжеството, ако съ тѣхъ се разрѣшаватъ искове за право на собственость или за друго нѣкое вещно право върху недвижими имоти, които се находжатъ въ княжеството.

Глава X.

За вѣдомството на духовнитѣ сждилища отъ православно и други изповѣдания и на мюфтийския сждъ.

1218. На вѣдомството на светия синодъ и на другитѣ духовни учрѣждения по принадлежность подлежатъ всички дѣла, които иматъ чисто духовенъ характеръ и сж показани въ чл. чл. 100, 101 и 119 отъ екзархийския уставъ.[1])

1219. Прѣпиритѣ за имуществени правоотношения, които възникватъ между сънрузи, между обручени и пр., подлежатъ на вѣдомството на общитѣ сждилища.

1220. Духовнитѣ сждилища, които се намиратъ подъ главенството на Цариградския Патриархъ, въ прѣпиритѣ по имуществени отношения между жители на княжеството, се подчиняватъ на изложеното въ прѣдидущия членъ правило.

1221. Запрѣщава се така сжщо на духовнитѣ сждилища отъ други изповѣдания, освѣнъ мюсюлманското, въ изричнo упоменатитѣ

[1]) Съ чл. чл. 100, 101 и 119 сж замѣнени чл. чл. 83, 84 отъ стария екзархийски уставъ и чл. 28 отъ допълнението къмъ него.

Digitized by Google

отъ закона случаи, да рѣшаватъ прѣпирни по имуществени правоотношения между частни лица, отъ какъвто родъ и свойство да сѫ тѣзи прѣпирни.

1222. На мюфтийския сѫдъ сѫ подсѫдни безусловно само слѣдующитѣ дѣла:

1) дѣла по лични и имуществени отношения между родители и дѣца;

2) дѣла по лични и имуществени отношения между съпрузи;

3) дѣла бракоразводни, за законностьта на раждането и за недѣйствителнитѣ бракове, и

4) прѣпирнитѣ по наслѣдство, както по закона, така и по завѣщание.

1223. Ако и двѣтѣ сѫдящи се страни по исковетѣ, помѣнати въ п. 4 на чл. 1222, не пожелаятъ да се сѫдятъ прѣдъ мюфтията и то само ако всички сѫ пълнолѣтни, прѣпирнята имъ подлежи на разглеждане отъ надлежния окрѫженъ или мирови сѫдъ на общо основание.

Забѣлѣжка. Заявлението на пожелание да се гледа сѫдбата прѣдъ мюфтията може да стане и подиръ приемането отъ него на иска за разглеждане, но прѣди той да постанови рѣшението си.

1224. Сѫдебнитѣ мита и берии се опрѣдѣлятъ отъ мюфтиитѣ на общо основание и се взематъ въ полза на държавното съкровище; тѣ се записватъ отъ мюфтията въ нарочно за това назначена и провѣрвена книга, и всѣки-мѣсечно се внасятъ въ мѣстното окрѫжно повчежничество, за което мюфтията прѣдставя на мѣстния окрѫженъ управитель мѣсечна вѣдомость.

1225. Рѣшенията, както на другитѣ духовни сѫдилища, така и на мюфтиитѣ, се привеждатъ въ изпълнение отъ сѫдебнитѣ пристави при мѣстнитѣ окрѫжни сѫдилища, по опрѣдѣление на послѣднитѣ.

Глава XI.

За помирителния сѫдъ.

1226. Всичкитѣ лица, които имать право свободно да разполагатъ съ имотитѣ си, могатъ да прѣдставятъ разрѣшаването на възникналитѣ между тѣхъ разпри на едного или повече помирители, избрани въ почетно число, по общо съгласие на спорящитѣ страни.

Digitized by Google

1227. Тѣ могатъ отъ по-напрѣдъ да се задължатъ, щото разпритѣ, които би възникнали по между имъ, да се прѣдоставятъ за разрѣшение на помирители.

Такова съглашение, додѣто не се оттегли отъ страните, прави задължителенъ помирителния сждъ.

Помирителният сждъ е задължителенъ още въ случаитѣ, въ които се прѣдписва отъ закона.

1228. Помирителният сждъ разглежда и разрѣшава всичкитѣ разпри, които подлежатъ на разглеждане отъ гражданскитѣ сждилища, съ изключение на слѣдующитѣ:

1) дѣла за права на личне състояние;

2) дѣла, които имать свързка съ интереситѣ на непълнолѣтни и на други лица, находящи се подъ настойничество;

3) дѣла, които имать свързка съ интереситѣ на държавата, на окржжията и на общинитѣ, градски и селски, и

4) дѣла, които сж свързани въ нѣщо съ прѣстжпление, съ изключение обаче на онія, които споредъ углавнитѣ закони могатъ да се прѣкратятъ съ помирение, а така сщо и дѣлата, които се почвать по граждански редъ, подиръ углавното производство, за възнаграждение на врѣди и загуби отъ прѣстжпление.

1229. Съгласието на странитѣ за разрѣшаване разпрата имъ отъ помирителенъ сждъ трѣбва да бжде изразено въ помирителенъ записъ, който трѣбва да бжде подписанъ, както отъ странитѣ, така и отъ избранитѣ помирители. Помирителитѣ забѣлѣзватъ въ помирителния записъ своето съгласие да разрѣшатъ дѣлото.

1230. Когато помирителният сждъ е задължителенъ, ако странитѣ не се съгласятъ върху избора на помирителитѣ, тогава ги назначава по длъжность сждътъ, комуто би било подсждно дѣлото.

1231. Помирителният записъ трѣбва да бжде засвидѣтелствуванъ по установения нотариаленъ редъ. Първообразният записъ се дава на помирителитѣ, а прѣписъ отъ него на странитѣ.

1232. Подъ страхъ на недѣйствителность, въ помирителния записъ трѣбва да бждатъ показани:

1) името, прѣзимето и мѣстожителството на тжжащитѣ се и на избранитѣ отъ тѣхъ помирители, и

2) прѣдмета на разпрата, които се прѣдоставя на помирителитѣ за разрѣшение. Странитѣ могатъ да помѣстятъ въ помири-

Digitized by Google

телния записъ освѣнъ каквитѣ и други още непротивни на закона условия.

1233. Ако въ помирителния записъ не бѫде опрѣдѣленъ срокъ за постановяване рѣшението отъ помирителитѣ, то разпрата трѣбва да бѫде разгледана и разрѣшена отъ помирителитѣ въ продължение на *три мѣсеца* отъ засѣдѣтелствуването на помирителния записъ.

1234. До изтичането на опрѣдѣления въ чл. 1233 срокъ, сѫдящитѣ се страни не могатъ да искатъ разглеждането на сѫщата разпра отъ сѫдилищата. Ако ли за прѣдмета на сѫщата разпра е било заведено дѣло въ сѫдилищата, то слѣдъ като се прѣдстави помирителния записъ, неговото производство, въ какъвто и да е положение, се спира, но взетитѣ отъ сѫда мѣрки за обезпечение на иска оставатъ въ сила, до като помирителнитѣ сѫдъ рѣши дѣлото, ако само въ записа не сѫ прѣдвидени други за това условия.

1235. Замѣняване на помирителитѣ, до разрѣшаване на дѣлото, може да стане: или по взаимно съгласие на странитѣ, или по искането на една отъ тѣхъ, когато слѣдъ съставянето на помирителния записъ възникне между странитѣ и нѣкой отъ помирителитѣ такова отношение, вслѣдствие на което по гражданското сѫдопроизводство сѫдитѣ могатъ да бѫдатъ отведени. Молбитѣ за замѣняване на помирителитѣ се подаватъ на мировия сѫдия или въ окржжния сѫдъ, комуто би било подсѫдно дѣлото, и който незабавно се произнася за отвода (съгласно чл. 603).

1236. Спорящитѣ страни сѫ длъжни незабавно да прѣдадатъ на избранитѣ помирители всичкитѣ си документи и свѣдения, които се отнасятъ до распрата имъ; ако ли нѣкоя отъ странитѣ не прѣдстави на помирителитѣ документи, които тя притежава, или обя нения по дѣлото въ дадения й срокъ, то помирителитѣ рѣшаватъ дѣлото и безъ тѣхъ.

1237. Помирителнитѣ сѫдъ може да изпитва свидѣтели и вѣщи люди по дѣлото, но привожданото на свидѣтелитѣ подъ клѣтва, ако не бѫдатъ освободени отъ странитѣ, се извършва отъ духовно лице прѣдъ помирителитѣ.

1238. Прѣди да постановятъ рѣшението си, помирителитѣ изслушватъ странитѣ, ако тѣ сѫ се явили.

Digitized by Google

Когато нѣма съгласие между странитѣ за реда на производството на дѣлото, той се опрѣдѣля отъ помирителитѣ по тѣхно усмотрѣние.

1239. Производството на дѣлото и всичкитѣ дѣйствия на помирителния сждъ се прѣкратяватъ:

1) по общо съгласие на спорящитѣ страни;

2) когато нѣкоя отъ спорящитѣ страни умре или изгуби правоспособностьта да сключва договори и да води процеси;

3) когато при разглеждане на дѣлото се открие главно обстоятелство, което има влияние на разрѣшението му, и

4) ако спорящитѣ страни не избератъ нови помирители вмѣсто онѣзи, които сж умрѣли, които сж се отказали, или които сж отведени съгласно чл. 1235, или ако не прѣдадатъ за разрѣшение дѣлото на останалитѣ, въ нечетно число, помирители.

1240. Помирителният сждъ, слѣдъ като разгледа дѣлото, постановява рѣшение по съвѣсть. Рѣшението на помирителния сждъ се постановява по вишегласие.

1241. Въ рѣшението на помирителния сждъ трѣбва да бждатъ забѣлѣзани: датата на постановяването му, името, прѣзимето и мѣстожителството на помирителитѣ и на странитѣ, исканията и доказателствата на тяжащитѣ се, както и основанията, приети отъ помирителния сждъ, при разрѣшаване на дѣлото.

1242. Рѣшението на помирителния сждъ се подписва отъ всичкитѣ помирители. Ако нѣкой отъ помирителитѣ откаже да подпише рѣшението, то другитѣ забѣлѣзватъ за това на самото рѣшение и послѣдното, щомъ е подписано отъ повечето помирители, има сила като да е подписано отъ всичкитѣ.

1243. Срѣщу рѣшението на помирителния сждъ възивъ не се допуща. Слѣдъ постановяването на рѣшението отъ помирителитѣ, заведеното по него дѣло се прѣпраща въ *седмодневенъ* срокъ, споредъ цѣната на иска, на мировия сждия или на окржжния сждъ, въ чийто участъкъ или окржгъ то е рѣшено и мировиятъ сждия или окржжниятъ сждъ незабавно съобщава рѣшението на странитѣ срѣщу разписка.

1244. Постановеното отъ помирителитѣ рѣшение се привежда въ изпълнение по общия редъ за изпълнение на сждебнитѣ рѣшения. Изпълнителенъ листъ се издава отъ мировия сждия или отъ окржжния сждъ, комуто е прѣкратено рѣшението отъ помирите-

Digitized by Google

литѣ, ако то не бѫде обтѫжено съгласно чл. 1245, или ако молбата за обтѫжване не бѫде уважена.

1245. Рѣшението на помирителния сѫдъ може, по молба на заинтересованитѣ, да се признае за недѣйствително и не станало:

1) когато е постановено слѣдъ изтичането на опрѣдѣления срокъ (чл. 1233);

2) когато е послѣдвало по записъ, неподписанъ отъ участвувавшитѣ въ него лица, или въобще когато не сѫ запазени при постановяването му условията, поставени въ помирителния записъ, (чл. 1229 и други);

3) когато е относително лица, които не сѫ участвували въ съставянето на помирителния записъ;

4) когато е относително такива прѣдмети, които не сѫ били прѣдставени на помирителния сѫдъ по записа, или които сѫ забранени отъ закона;

5) когато е относително дѣлата, показани въ чл. 1228;

6) когато рѣшението не е потвърдено, и

7) по причинитѣ, прѣдвидени въ чл. 707.

1246. Молби за унищожение на помирителното рѣшение се подаватъ въ *мѣсеченъ* срокъ отъ съобщаване рѣшението, съгласно чл. 1243. Такива молби се прѣдставятъ за разрѣшение на мировия сѫдия или на окръжния сѫдъ, който е пратено производството по дѣлото и който се произнася въ сѫдебно заседание съ опрѣдѣление.

1247. Срѣщу горнитѣ опрѣдѣления се допуща частна жалба прѣдъ по-горния сѫдъ въ срокъ, прѣдвиденъ въ чл. чл. 133 и 698.

А срѣщу опрѣдѣленията на по-горнитѣ сѫдилища се допуща касационна молба.

Особено разпореждане.

1248. Настоящиятъ законъ отмѣнява всичкитѣ дѣйствующи до сега постановления по гражданското сѫдопроизводство.

Digitized by Google

Формула

на клѣтвата, която произнася свидѣтель.

Заклевамъ се въ всѣмогущаго Бога прѣдъ святото негово евангелие и животворящия кръстъ, че азъ по чиста съвѣстъ ще кажа по това дѣло самата истина, безъ да укрия или да прибавя нѣщо и безъ да се увличамъ, нито отъ вражда, нито отъ приятелство, нито отъ родство, нито отъ чакане облаги, или други нѣкои цѣли.

За това цѣлувамъ святото евангелие и кръста Господенъ. Аминъ.

Digitized by Google

Приложение къмъ чл. 821.

Изпълнителенъ листъ

№.....

Гр.....189.....год.....день.

Въ името на Негово Царско Височество
Фердинандъ I
Български Князъ.

.....окръженъ съдъ, въ открито съдебно заседание на хиляда осемстотинъ.....година .....день, състоящъ отъ

Прѣдседателя:.....

Членове: {.....

при.....Секретаря.....и съ участието на.....прокурора....., слѣдъ като изслуша дѣлото по иска прѣдявенъ срѣщу.....

.....

.....

Digitized by Google

Р ѣ ш и:

.....

.....

.....

.....

Това рѣшение..... .....
подлежи на изпълнение.

На.....день, хилядо осемстотинъ
.....година,.....
окржженъ сждъ, постанови: всичкитѣ мѣста и лица, до които това може да се относи, да изпълнятъ точно настоящето рѣшение, а мѣстнитѣ власти полицейски и военни да даватъ на сждебния приставъ, който изпълнява това рѣшение, надлежащето по закона съдѣйствие, безъ най-малкото отлагане.

Този изпълнителенъ листъ е даденъ на г-на..... .....
....

Прѣдседатель: ....

Секретарь:.....

Гражданско дѣло №.....отъ 18.....година.

Digitized by Google

2. Законъ за заповѣдното сѫдопроизводство.

		Членове
Отдѣлъ	I. Редътъ на производството по исковетѣ за парични вземания	1—13
„	II. Редътъ на производството по мѣнителници или записи на заповѣдь между търговци	14—20
„	III. Редътъ на производството по исковетѣ за направяне на нови постановления	21—28
Особени разпореждания		29—31

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

заповѣдното сѫдопроизводство.

(Утвърденъ съ указъ отъ 30 ноемврий 1897 г., подъ № 206, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 277, отъ 15 декемврий с. г.)

1. По искането на ищеца подлежатъ на разглеждане по реда на настоящето производство:

1) исковетѣ за парични вземания, основани на нотариаленъ актъ или частенъ актъ, засвидѣтелствуванъ по нотариаленъ редъ;

2) исковетѣ по мѣнителници или записи на заповѣдь между търговци, и

3) исковетѣ за изпразване на части помѣщения.

Отдѣлъ I.

Редътъ на производството по исковетѣ за парични вземания.

2. Ако прѣдметътъ на иска е парично вземане, ищецътъ може да иска да се издаде противъ отвѣтника заповѣдь за плащане, ако всичкитѣ обстоятелства, върху които се основава вземането на ищеца, сѫ удостовѣрени съ нотариаленъ актъ или съ частенъ актъ, засвидѣтелствуванъ по нотариаленъ редъ, стига тия актове отъ вънкашна страна да не възбуждатъ съмнѣние.

Настоящето производство си нѣма мѣстото, когато отъ съдържанието на молбата явствува, че осѫществлението на взема-

Digitized by Google

нето зависи отъ изпълнението на едно задължение на кредитора, което не е послѣдвало или когато съобщението на заповѣдьта за плащане трѣбва да стане въ чужбина или чрѣзъ публично обявление.

8. Ако исковата молба е подадена отъ лице, което споредъ основния документъ, не е първоначаленъ кредиторъ, или срѣщу лице, което не е първоначаленъ длъжникъ, то заповѣдь за плащане само тогава може да се издаде, когато съ документи, прѣдвидени въ чл. 2, е удостовѣрено прѣхвърлянето изцѣло или отчасти на вземането или дълга.

4. Рѣшаването на въпроса за издаване на заповѣдь за плащане става въ разпоредително заседание.

Опрѣдѣлението, съ което се издава заповѣдь за плащане или се отказва въ издаването ѝ, не подлежи на обтжване; обаче, онзи часть отъ опрѣдѣлението, която се отнася до сждебнитѣ разноски, може да се обтжи.

5. Молбата за издаване заповѣдь за плащане трѣбва да се отхвърли:

1) когато не сжществуватъ условията, прѣдвидени въ чл. 2;

2) когато на истцовото вземане може да се противопостави възражение за давность, освѣнъ ако прѣкжсването или спирането на давността е установено съ нотариаленъ актъ или съ частенъ актъ съ завѣрена дата;

3) когато искътъ не може да се удовлетвори изцѣло.

Въ тия случаи сждътъ дава ходъ на исковата молба, на общо основание.

6. Въ заповѣдьта за плащане сждътъ прѣдлага на отвѣтника: вжтрѣ въ двѣнедѣленъ срокъ и подъ страхъ на принудително изпълнение, да внесе на ищеца дължимата сума, заедно съ лихвитѣ и сждебнитѣ разноски, или да подаде, въ сжщия срокъ, своитѣ възражения. (Образецъ № 1).

Заповѣдьта за плащане, заедно съ исковата молба и приложенията ѝ, се съобщава по реда за врачването на исковитѣ молби.

7. Ако издаването на заповѣдь за плащане се иска противъ нѣколко отвѣтници и липсва нуждното число екземпляри отъ исковата молба, заедно съ приложенията ѝ, то заповѣдь за плащане

Digitized by Google

се издава по отношение само на толкова отвѣтници, за колкото сѫ прѣдставени екземпляритѣ. Въ тоя случай се пази реда, по който отвѣтницитѣ сѫ именувани въ исковата молба.

8. Ако бѫдатъ дадени възраженния, то сѫдътъ служебно взомачава день за разглеждане на дѣлото най-късно въ двѣнедѣленъ срокъ отъ получаването на възраженията.

Разглеждането на дѣлото става по реда на чл. чл. 269 до 281 отъ гражданското сѫдопроизводство, съ изключенията, означени въ настоящия законъ.

Забѣлѣжка. Ако има подадени възраженния, ищецътъ може да иска прѣдварително изпълнение на заповѣдьта. Въ тоя случай, казатъ се правилата, прѣдвидени въ чл. чл. 656 и 660 отъ гражданското сѫдопроизводство.

9. Ако прѣдвиденятъ въ чл. 6 срокъ изтече, безъ да бѫдатъ подадени възраженния, то, по искането на ищеца, сѫдътъ му издава изпълнителенъ листъ.

10. Ако възраженията сѫ подадени подиръ изтичането на прѣдвидения въ чл. 6 срокъ и има вече подадено заявление за изпълнение на заповѣдьта за плащане, то възраженията трѣбва да се отхвърлятъ служебно.

11. Когато сѫдътъ разглежда дѣлото по сѫществе, вслѣдствие на подаденитѣ възраженния, длъженъ е въ рѣшението си да се произнесе: утвърждава ли се заповѣдьта за плащане или се отмѣнява и до колко.

12. Въ случай, че нѣма подадени възраженния и вѫтрѣ въ 6 мѣсеца отъ изтичането срока за подаването имъ по е поискано изпълнението, заповѣдьта за плащане изгубва силата си и станалото производство, заедно съ исковата молба, се унищожава.

13. Отвѣтникътъ, противъ когото е издаденъ изпълнителенъ листъ по заповѣдьта за плащане, може, въ мѣсеченъ срокъ отъ получването призовката за доброволно изплащане, да подаде въ сѫда, който е издалъ заповѣдьта за плащане, молба за прѣгледъ на тая заповѣдь, ако удостовѣри, че по уважителни причини не е могалъ да подаде въ опрѣдѣления срокъ възраженния, и ако прѣдстави доказателства за неоснователностьта на молбата за издаване на заповѣдь за плащане.

Ако уважи тая молба, сѫдътъ пристѫпва къмъ разглеждането на дѣлото по реда прѣдвиденъ въ чл. чл. 8 и 11.

Digitized by Google

Отдѣлъ II.

Редътъ на производството по мѣнителници или записи на заповѣдь между търговци.

14. Когато искътъ се основава на мѣнителници или записъ на заповѣдь, който притежава всичкитѣ условия на дѣйствителность и който отъ външна страна не възбужда съмнение, кредиторътъ може да иска направо, съгласно съ чл. 622 отъ търговския законъ, да се издаде противъ отвѣтника изпълнителенъ листъ.

При молбата си за издаване изпълнителенъ листъ, държателтъ на мѣнителницата трѣбва да прѣдстави, освѣнъ оригинала на мѣнителницата или на записа, още и протеста и обратната сѣмтка, ако послѣднитѣ документи сж нуждни.

15. Ако лицето, отъ което се иска изплащането на мѣнителница или на записъ по тоя редъ, прѣдстави въ седмодневенъ срокъ отъ получването на призовката за доброволно изплащане възражение и надлежно обезпечение за спиране изплащането на мѣнителницата или на записа, държателтъ имъ е длъженъ да заведе въ тоя случай искъ, въ разстояние на три мѣсеца отъ съобщението на възраженията чрѣзъ сжда ; въ противенъ случай, молбата му, заедно съ издаденя изпълнителенъ листъ, се обезсилватъ.

16. Молбата за издаване изпълнителенъ листъ е подсждна на онова сждилище, въ окржга на което трѣбва да се извърши плащането или има мѣстожителството си длъжникътъ.

Противъ поржчитель по мѣнителница или записъ искътъ може да се прѣдяви прѣдъ онова сждилище, на което е подсждно дѣлото по отношение къмъ главния длъжникъ.

17. По искъ за обезпечение, повдигнатъ на основание чл. чл. 554 и 558 отъ търговския законъ, ищецътъ може, като прѣдстави оригинала на протеста, а въ случайтѣ, прѣдвидени въ чл. 558 отъ сжщия законъ, и документитѣ за удостовѣрение на другитѣ условия на своето взеване, да иска да се заповѣда на отвѣтника, да прѣдстави вжтрѣ въ седемь дни, подъ страхъ на принудително изпълнение, слѣдуемото се обезпечение, както и да заплати искантѣ и опрѣдѣлени отъ сжда разноски или пжкъ въ сжщия срокъ да прѣдяви своитѣ възражения. (Образецъ № 2.)

Digitized by Google

18. Въ производството, което се завежда съгласно прѣдидущия членъ, пазятъ се прѣдписанията на чл. чл. 2—12 на тоя законъ.

19. Слѣдъ изтичането на седмодневния срокъ, прѣдвиденъ въ чл. 17, ако не сѫ прѣдставени възражения, сѫдътъ, по молба на ищеца, издава на послѣдния изпълнителенъ листъ.

20. Срокътъ за обтѫжване опрѣдѣленията и рѣшенията, прѣдвидени въ тоя отдѣлъ, е седмодневенъ. Сѫщиятъ срокъ се пази и за обтѫжване на опрѣдѣленията и рѣшенията на възвивната инстанция.

Отдѣлъ III.

Редътъ на производството по исковетѣ за изпразване на наети помѣщения.

21. Исковетѣ за изпразване на наети помѣщения сѫ подсѫдни, споредъ цѣната на иска, на онзи мирови сѫдия или окрѫженъ сѫдъ, въ участъка, околията или окрѫга на който се намира наетото помѣщение.

Исковетѣ само за изпразване, слѣдъ изтичане срока на наема, сѫ подсѫдни на мировия сѫдия.

Забѣлѣжка. Подъ помѣщение се разбиратъ: кѫщи, квартири, магазини, складове, яхѫри и т. н.

22. Всѣки наемодавецъ на прѣдвидено въ чл. 21 помѣщение, който притежава нотариаленъ или частенъ актъ, засвидѣтелствуванъ по нотариаленъ редъ, за дадено подъ наемъ помѣщение, има право да иска издаване на заповѣдь за изпразване на помѣщението, слѣдъ като удостовѣри, че сѫществува едно отъ условията, поради които той, по договора или по закона (чл чл. 357—359, 361—364, 372 и 373 отъ закона за задълженията и договоритѣ), има право да иска разваляното на договора или че послѣдниятъ се прѣкращава по право.

Фактътъ, че е станало прѣдизвѣстяване за отказване отъ договора, ако то е необходимо, трѣбва да се удостовѣри съ нотариаленъ протестъ.

Digitized by Google

За наеми, стойностьта на които не надминава 25 лева мѣсечно или 300 лева годишно, е достатъченъ частенъ писменъ актъ.

23. Сждътъ, ако се увѣри, че срокътъ на договора за наемъ е изтекълъ, или че е станало прѣдвиденото въ договора или въ закона прѣдизвѣстяване за отказване, удостовѣрено съ нотариаленъ протестъ, или че сѫществуватъ условията за разваляне на договора, е длъженъ незабавно и въ разпоредително заседание да издаде заповѣдь за изпразване на наетото помѣщение. Въ тая заповѣдь, съ която се прѣдлага на отвѣтника, вжтрѣ въ 7 дни и подъ страхъ на принудително изпълнение, да изпразни наетото помѣщение, се прѣдвиждатъ и наемната сума и сждебнитѣ разноски, които дири ищецътъ и които отвѣтникътъ едноврѣменно съ изпразване на помѣщението, е длъженъ да заплати. Правилото, прѣдвидено въ чл. 4, се пази и въ тоя случай. (Образецъ № 3).

24. Обозначената въ прѣдидущия членъ заповѣдь трѣбва да се съобщи на отвѣтната страна, по правилата за връчване на призовкитѣ, най-късно до слѣдующия день, ако имотътъ се намира въ седалището на сжда; въ противенъ случай, най-късно до 5 дни.

25. Отвѣтната страна има право, въ разстояние на седемъ дни отъ получването на заповѣдьта за изпразване на наетото помѣщение, да прѣдстави своитѣ възражения, слѣдъ получването на които сждътъ е длъженъ да назначи день за разглеждането на дѣлото, най-късно до една седмица. При разглеждането на дѣлото, пази се прѣписанието на чл. 8 алинея втора.

26. Когато има подадени възражения противъ заповѣдьта, ищецътъ може да иска незабавното изпълнение на послѣднята, ако прѣдстави обезпечение, опрѣдѣлено отъ сжда, за разноситѣ, които би послѣдвали отвѣтника отъ неправилно изпълнение. (Образецъ № 4).

27. Ако нѣма подадени възражения, заповѣдьта замѣства окончателното рѣшение и подлѣжи на изпълнение на общо основание.

28. Отвѣтникътъ, който въ прѣдвидения въ чл. 25 срокъ не е прѣдставилъ възражения, може да подаде молба за прѣгледъ на заповѣдьта за изпразване, по реда, прѣдвиденъ въ чл. 13 отъ настоящия законъ.

Digitized by Google

Особени разпореждания.

29. Отъ исковитѣ молби за издаване заповѣдь за плащане по парични вземания или за изправяне на нѣкои помѣщения (чл. чл. 2 и 22), както и отъ исковитѣ молби за обезпечение по мѣнителници (чл. 17), се взема съдебно мито на общо основание.

Забележка. Таксата за възнаграждение на адвокатитѣ по помѣнатитѣ по-горѣ искови молби, ако производството се е свършило само съ издаване на заповѣдь за плащане или за изправяне на нѣкое помѣщение и не съ били подадени възражения, е една трета часть отъ онова, което би се слѣдвало на адвоката, ако дѣлото бѣше рѣшено слѣдъ състезателно производство. (Приложение II къмъ чл. 15 отъ закона за адвокатитѣ).

30. Относително случаитѣ, за които настоящиятъ законъ не съдържа особени правила, пазятъ се правилата на общото гражданско съдопроизводство.

31. Настоящиятъ законъ влиза въ сила на 1 януарий 1898 г. За дѣлата, които съ заведени прѣди влизането въ сила на тоя законъ, настоящето производство не може да има приспособление.

Digitized by Google

Образци.

(Къмъ чл. 6). Образецъ № 1.

. . . . . сждилище.

№ . . . 189 . . год.

Заповѣдь за плащане.

Вслѣдствие молбата на . . . . . ,
отъ гр. . . . . зарегиструвана подъ входящи
№ . . . . 189 . . год., и на основание чл. чл. 2 и 6 отъ Заповѣдното сждопроизводство, прѣдлага се на . . . . . .
. . . . . отъ гр. . . . . , въ
разстояние на двѣ недѣли отъ получването настояща заповѣдь и подъ страхъ на принудително изпълнение, да внесе на ищеца . . .
сумата отъ . . . . лева . . ст., заедно съ лихвитѣ по . . . %
отъ . . . . . и . . . . . лева . . . ст. сждебни разноски, или да подаде въ сжщия двѣнедѣленъ срокъ своитѣ възражения.

Гр. . . . . 189 . . год.

Мировий сждия или Прѣдседатель: . . . . . .

Секретарь: . . . . . .

Digitized by Google

(Изъ чл. 11). Образецъ № 2.

. . . . . сждилище.

№ . . . 189 . . год.

Заповѣдь

за обезпечение по мѣнителница (или записъ на заповѣдь между търговци).

Вслѣдствие молбата на . . . . . ,
отъ гр. . . . . , зарегиструвана подъ входящи № . . . . 189 . . год., и на основание чл. 17 отъ Заповѣдното сждопроизводство, прѣдлага се на . . . . . отъ гр. . . . . , въ разстояние на седемь дни отъ получването настоящата заповѣдь и подъ страхъ на принудително изпълнение, да внесе въ сжда . . . . . лева . . . ст. обезпечение, заедно съ . . . . лева . . . ст. сждебни разноски, или да подаде въ сжщия седмодневенъ срокъ своитѣ възражения.

Гр. . . . . 189 . . год.

Мировий сждия или Прѣдседатель: . . . . . .

Секретарь: . . . . . .

Digitized by Google

(Къмъ чл. 23). Образецъ № 3.

. . . . . сѣдлище.

№ . . 189 . . год.

Заповѣдь

за изправяне на помѣщение.

Вслѣдствие молбата на . . . . . ,
отъ гр. . . . . , зарегиструвана подъ № . . .
189 . . год., и на основание чл. 23 отъ Заповѣдното сѣдопроизводство, прѣдлага се на . . . . . ,
отъ сѣщия градъ, улица . . . . . , № . . . . ,
въ разстояние на седемъ дни отъ получването на настоящата заповѣдь и подъ страхъ на принудително изпълнение, или да изправи . . . . . (наименование на помѣщението) и да заплати на ищеца Н. Н. лева . . . . ст. и . . . . лева . . . ст. сѣдебни разноски, или да подаде въ сѣщия срокъ своитѣ възражения.

Гр. . . . . 189 . . год.

Мировий сѣдия или Прѣдсѣдатель: . . . . . .

Секретаръ: . . . . . .

Digitized by Google

(Къмъ чл. 26). Образецъ № 4.

. . . . . сѫдилище.

№ . . . 189 . . год.

Заповѣдь

за обезпечение по изправяне на помѣщение.

Вслѣдствие молбата на . . . . . ,
отъ гр. . . . . зарегиструвана подъ № . . .
189 . . . год., съгласно чл. 26 отъ Заповѣдното сѫдопроизводство,
и на основание прѣдставената отъ сѫщия парична гаранция отъ
. . . лева, прѣдлага се на . . . . . ,
отъ сѫщия градъ, улица . . . . . , № . . . ,
въ разстояние на седемъ дни отъ получването настоящата заповѣдь
и подъ страхъ на принудително изпълнение да изправи . . .
. . . . . (написнование на помѣщението), като сѫщеврѣменно се допустне обезпечение на паричния искъ на ищеца за
наемнина и разноски, всичко . . лева, чрѣзъ налагане секвестръ
и задържане съотвѣтствующата часть отъ мобилитѣ на отвѣтника.

Гр. . . . . 189 . . год.

Мировий сѫдия или Прѣдседатель: . . . . . .

Секретарь: . . . . . .

Digitized by Google

Digitized by Google

Граждански закони.

б) Материални.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Законъ за българското поданство.

			Членове
Глава	I.	Общи наредби	1— 4
„	II.	За поданството по рождение	5— 8
„	III.	За поданството по натурализация	9—14
„	IV.	За поданството по женидба	15—16
„	V.	За изгубването на поданството	17—24
„	VI.	За производството по придобиване и изгубване на българското поданство	25—36
„	VII.	Последни наредби	37—38

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

българското подданство.

(Утвърденъ съ указъ отъ 19 декемврий 1903 год., подъ № 100, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 3, отъ 5 януарий 1904 год.)

Глава I.

Общи наредби.

1. Българското подданство дава право за упражнение на всички граждански права. Политическитѣ права се придобиватъ и запазватъ съгласно конституцията и избирателния законъ.

2. Български поданици се считатъ всички онія лица, които при създаването на княжеството, сж имали мѣстожителството си или сж били родени въ прѣдѣлитѣ на неговата територия.

3. Български поданици се считатъ още всички онія лица, които, подиръ създаването на княжеството, сж придобили, съгласно съ разпорежданията на настоящия законъ, качеството на такива.

4. Българското подданство се придобива: по рождение, по натурализация и по женидбѣ.

Глава II.

За подданството по рождение.

5. Български подданинъ по рождение се счита:

1) всѣко лице, което е родено въ България или въ странство отъ българинъ.

Digitized by Google

Всѣко незаконнородено дѣте, произхождението на което е установено прѣзъ малолѣтството му съ припознаване или съ сждебно рѣшение, слѣдва поданството на онзи отъ родителитѣ, по отношение на когото се е доказало произхождението. Ако произхождението е установено по отношение на бащата и ва майката съ единъ и сжщъ актъ или съ едно и сжщо сждебно рѣшение, дѣтето слѣдва поданството на бащата;

2) всѣко лице, което е родено въ княжеството отъ неизвѣстни родители или отъ родители, на които поданството е неизвѣстно;

3) всѣко лице, родено въ княжеството отъ чужденецъ, който сжщо така е роденъ въ него, и

4) всѣко лице, което е родено въ княжеството отъ чужденецъ и което, по врѣмето на своето пълнолѣтие, има мѣстожителството си въ княжеството, освѣнъ ако прѣзъ годината, която иде подиръ пълнолѣтието му, както то е уредено отъ законитѣ на княжеството, е отказало българското поданство и е установило съ удостовѣрение отъ своето правителство, че е запазило поданството на родителитѣ си, и е прѣдставило, освѣнъ това, ако е нуждно, свидѣтелство, че е удовлетворило разпорежданията на закона за военната повинность въ отечеството на родителитѣ му.

6. Всѣко лице, което е родено въ България, но нѣма мѣстожителството си въ нея, по врѣмето на своето пълнолѣтие, може, до навършването на 22-та си година, да заяви, че ще установи въ България своето постоянно мѣстожителство, и ако дѣйствително го установи въ течението на една година отъ направеното заявление, има право да иска да му се признае качеството на български поданикъ съ молба, която се зарегистрова въ министерството на правосждието.

Ако лицето не е навършило 21 година, заявлението се прави въ негово име отъ бащата. Въ случай на смъртъ — отъ майката, а въ случай на смъртъ на двамата или на тѣхното изключване отъ настойничество — отъ настойника съ разрѣшение на родинския съвѣтъ.

Лицето става така сжщо български поданикъ, ако, слѣдъ като се помѣсти въ списъка на новобранцитѣ, се прѣдстави прѣдъ надлежната наборна комисия за прѣглеждане, безъ да противопостави своето чуждо поданство.

7. Всѣко лице, което е родено въ България или въ странство отъ родители, единиятъ отъ които е изгубилъ българското

Digitized by Google

подданство, може да иска това подданство при всѣка възрасть докато е живо, подъ условията указани въ прѣдидущия членъ, освѣнъ ако, слѣдъ като се е установило въ България и е било повикано да отбие военната си тегоба, по врѣме на своето пълнолѣтие, се е домогнало до качеството си на чуждъ подданикъ.

8. Всѣко лице съ чуждо подданство, но отъ българско произхождение, става български подданикъ, щомъ се засели въ княжеството и даде заявление до министра на правосѫдието, че намѣрението му е да установи своето постоянно мѣстожителство въ прѣдѣлитѣ на княжеството.

Глава III.

За подданството по натурализация.

9. Българско подданство по натурализация могатъ да добиятъ:

1) чужденцитѣ, на които е разрѣшено да установятъ своето мѣстожителство въ княжеството, съгласно чл. 14, слѣдъ тригодишно прѣбиване въ него до деня на зарегиструването на молбата имъ въ министерството на правосѫдието;

2) чужденцитѣ, които могатъ да установятъ, че сѫ живѣли непрѣкѫснато 10 години въ княжеството.

Прѣбиването въ странство за изпълнение на една длъжность, повѣрена отъ българското правителство, се приравнява на прѣбиване въ княжеството;

3) чужденцитѣ, на които е разрѣшено да установятъ своето постоянно мѣстожителство въ княжеството, слѣдъ една година, ако сѫ направили важни услуги на държавата, ако сѫ донесли въ нея знаменити таланти или сѫ въвели нѣкоя индустрия, или сѫ направили нѣкои полезни изнамѣрвания, или пъкъ сѫ създали промишлени или други учрѣждения, и

4) чужденцитѣ, които сѫ се оженили за българка, така сѫщо подиръ една година, слѣдъ разрѣшението да установятъ своето постоянно мѣстожителство въ княжеството.

10. Натурализацията на изброенитѣ въ прѣдидущия членъ чужденци, които сѫ поискали такава по прѣдвидения редъ въ глава VI, се дава отъ Народното събрание, по прѣдложение на министра на правосѫдието, слѣдъ като се събератъ нуждитѣ свѣдения за тѣхната нравственость.

Digitized by Google

11. Оженената жена за чужденецъ, който е станалъ по натурализация български поданникъ, и пълнолѣтнитѣ дѣца на този натурализиранъ чужденецъ, могатъ, ако искатъ, да добиятъ качеството на български поданникъ, безъ условие за стажъ, било съ рѣшението на Народното събрание, което дава това качество на мужа, на бащата или на майката, било като послѣдствие отъ заявлението, което ще направятъ съгласно разпорежданията и подъ условие на чл. 6.

Ставатъ български поданници малолѣтнитѣ дѣца, на които бащата и майката или само бащата или прѣживѣлата майка сж се натурализирали български поданници, освѣнъ ако прѣзъ годината, която иде подиръ тѣхното пълнолѣтие, откажатъ това качество, съгласно разпорежданията на чл. 5 п. 4.

12. Лицата, които добиятъ българското поданство въ прѣдвидените случаи отъ чл. чл. 6, 7, 16 и 18, могатъ да се ползуватъ отъ това качество само за правата, които се откриятъ въ тѣхна полза подиръ добиването на българското поданство.

13. Чужденецътъ, който е добилъ българско поданство по натурализация, се ползува отъ всички граждански и политически права, които сж свързани съ качеството на български гражданинъ. При все това, той не може да бѫде избираемъ за народенъ прѣдставитель до като не изтекатъ 15 години отъ датата на добиването на българското поданство, освѣнъ ако единъ особенъ законъ намали този срокъ. Този срокъ се намалява на 10 години за онія, които сж станали български поданници по силата на чл. 9 п. 3.

Срокътъ може да бѫде намаленъ до 3 години.

Българитѣ, които отново добиятъ качеството на български поданникъ, слѣдъ като по-рано сж го били изгубили, добиватъ веднага всичкитѣ граждански и политически права и могатъ да бѫдатъ избираеми за народни прѣдставители.

Забѣлѣжка. Отнѣмиватъ се чл. чл. 50 и 132 отъ избирателния законъ.

14. Чужденецътъ, на когото е разрѣшено да установи своето постоянно мѣстожителство въ княжеството, се ползува отъ всички граждански права.

Дѣйствието на даденото разрѣшение прѣстава слѣдъ изтичането на 5 години, ако чужденецътъ не поиска натурализация, или пъкъ, ако поиска такава, но молбата му се отхвърли.

Digitized by Google

Въ случай на смъртъ, прѣди натурализацията, разрѣшението и прѣкараното врѣме въ стажъ се взематъ въ полза на жената и дѣцата, които сж били малолѣтни при даването на разрѣшението.

Разрѣшението за установяване на постоянно жѣстожителство става съ княжески указъ по докладъ на министра на правосждието.

Глава IV.

За подданството по женидба.

15. Всѣка чужденка, която се ожени за български поданикъ, придобива българско поданство.

Подиръ разкѫсването на брака, тя може да се откаже отъ българското поддаиство съ особено заявление, направено по прѣдвидения редъ въ чл. 30.

16. Българска поданица, която се ожени за чужденецъ, придобива поддаиството на своя мѫжъ, освѣнъ ако женидбата, по закона на страната, на която нейния мѫжъ се счита поданикъ, не ѝ дава поддаиството на послѣдния. Ако женидбата се разкѫса съ смъртьта на мѫжа или съ разводъ, тя придобива отново качеството на българска поданица по разрѣшение отъ княза съ особенъ указъ, стига сама да живѣе въ България, или да дойде да се установи въ нея, ако е въ чужбина.

Въ случай, че женидбата се разкѫса съ смъртьта на мѫжа, качеството на български поданикъ може да се даде на малолѣтнитѣ дѣца съ сѫщия указъ за възстановление въ поддаиство, по искането на майката, или съ другъ послѣдующъ указъ, ако молбата за това е направена отъ настойника, съ разрѣшението на роднииския съвѣтъ, слѣдъ възстановяването въ поддаиство на майката.

Глава V.

За изгубване на поддаиството.

17. Качеството на български поданикъ губи:

1) българскиятъ поданикъ, който се натурализира въ чужбина, или който по свое заявление придобие чуждо поддаиство възъ основание на тоя законъ.

Digitized by Google

Ако той още не е удовлетворилъ задълженията на закона за военната тегоба, натурализацията му въ чужбина не го освобождава отъ качеството на български поданникъ, освѣнъ ако тя е станала съ разрѣшението на българското правителство;

2) българскиятъ поданникъ, който се отказва отъ своето поданство въ случаитѣ, прѣдвидени отъ чл. чл. 5. п. 4, 11 и 18;

3) българскиятъ поданникъ, който, слѣдъ като е приелъ длъжность отъ чуждо правителство, не вземе въ внимание дадената му заповѣдь отъ българското правителство да се откаже отъ нея въ единъ опрѣдѣленъ срокъ, и

4) българскиятъ поданникъ, който безъ разрѣшение на правителството постжпи на военна служба въ чужбина, независимо отъ наказанието, което може да си навлече съ отклонението отъ задълженията, които му налага военния законъ.

18. Българскиятъ поданникъ, който изгуби това качество, може да го добие отново съ княжески указъ, стига само да живѣе въ България. Качеството на български поданникъ може да се даде съ сжщия указъ на жена му и пълнолѣтнитѣ му дѣца, ако тѣ поискатъ това. Малолѣтнитѣ дѣца на бащата или на майката, които сж възстановени въ поданството нимъ, ставатъ български поданници, освѣнъ, ако прѣзъ годината, която иде слѣдъ тѣхното пълнолѣтие, откажатъ това качество, като се съобразятъ съ разпорежданията на чл. 5 п. 4.

19. Българскиятъ поданникъ, който безъ разрѣшение на правителството постжпи на военна служба въ чужбина, не може да се завърне въ България, освѣнъ съ разрѣшение, дадено съ княжески указъ, нито може да се възстанови въ качеството на български поданникъ, освѣнъ като изпълни условията, по които единъ чужденецъ може да добие, чрѣзъ обикновена натурализация, българско поданство.

20. Българскиятъ поданникъ, който живѣе въ чужбина, губи качеството на български поданникъ, ако, въ случай на война, не изпълни въ дадения му за това срокъ повиката, която му е направена, да се възвърне въ княжеството.

21. Никой български поданникъ, който има мѣстожителството си въ княжеството, не може да добие чуждо поданство безъ разрѣшение на правителството.

Digitized by Google

22. Придобиването на чуждо поддaнство отъ единъ български поддaникъ не извѣкива поддaнството на жена му и на пълнолѣтнитѣ му дѣца.

23. Изгубването на българското поддaнство отъ единъ български поддaникъ не влѣче слѣдъ себе си изгубване на това поддaнство за жена му и за пълнолѣтнитѣ му дѣца.

24. Непълнолѣтнитѣ дѣца на една вдовица не изгубватъ поддaнството си, ако майка имъ се омжени за чуждъ поддaникъ.

Глава VI.

За производството по придобиване и изгубване на българското поддaнство.

25. Чужденецъть, който иска да добие разрѣшение за да установи своето постоянно мѣстожителство въ княжеството, трѣбва да отправи до министра на правосждието молба за това, придружена отъ кръщелното му свидѣтелство и отъ онова на баща му, прѣведени на български, ако сж на чуждъ языкъ, както и отъ свидѣтелство отъ бюрото за сждимость въ княжеството.

По тази молба, прѣди да се направи разпореждане за да се разрѣши установяването на постоянното мѣстожителство, се събиратъ свѣдения чрѣзъ надлежния окржженъ управитель, за нравственостьта на молителя, за неговитѣ срѣдства за сществуване, за врѣмето, което е прѣкаралъ въ княжеството, за неговото сѣмейство, за неговото политическо настроение и за неговитѣ чувства къмъ България. Споредъ резултата на тази анкета, министрътъ на правосждието ходатайствува или не да се удовлетвори молбата на просителя.

26. Чужденецъть, който слѣдъ като се е установилъ на постоянно мѣстожителство въ княжеството, иска да добие българско поддaнство по натурализация, трѣбва да отправи до министра на правосждието молба, придружена отъ кръщелното му свидѣтелство, свидѣтелство отъ бюрото за сждимость и кръщелнитѣ свидѣтелства на малолѣтнитѣ му дѣца, ако има такива, съ прѣвода имъ на български, ако сж на чуждъ языкъ.

Въ случай, че заинтересованитѣ лица нѣматъ възможность да си набавятъ показанитѣ по-горѣ кръщелни свидѣтелства, които

Digitized by Google

трѣбва да придружаватъ молбата за натурализация, тѣ се заявяватъ съ едно свидѣтелство, издадено отъ мировия съдия, гдѣто живѣятъ заинтересованитѣ. Това свидѣтелство се съставя по удостовѣрението на трима свидѣтели отъ единия или другия полъ, родними или не родними, и съдържа: името и прѣзимето на молителя и на родителитѣ му, ако сж извѣстни; неговото занятие и мѣстожителство; мѣсторождението му, и ако е възможно, датата на рождението му, а така сщо и причинитѣ, които прѣпятствуватъ за прѣдставянето на кръщелно свидѣтелство. То се подписва отъ мировия съдия и отъ свидѣтелитѣ.

27. Чужденецътъ, който се е оженилъ за българка, ако иска да добие натурализация слѣдъ една година отъ разрѣшението да се установи на постоянно мѣстожителство въ княжеството, трѣбва да прѣдстави кръщелното свидѣтелство на жена си и онова на баща ѝ, ако това послѣдно свидѣтелство е нуждно, за да се установи нейното българско произхождение.

28. Чужденецътъ, който моли да бѫде натурализиранъ по причина на десетгодишно непрѣкъснато прѣбивание въ княжеството, трѣбва да приложи къмъ молбата си документитѣ, които установяватъ, че живѣе въ него най-малко отъ десеть години.

29. Жената и пълнолѣтнитѣ дѣца на чужденеца, който иска да стане български поданикъ, било по натурализация, било по възстановление въ поданство, трѣбва, ако желаятъ да добиятъ и тѣ качеството на български поданикъ, безъ условие на стажъ, по силата на чл. чл. 11 и 18 отъ този законъ, да присъединятъ своята молба за натурализация къмъ направената молба отъ мажа, бащата или майката.

Въ случай на благоприятствуваната натурализация, която се прѣдвижда отъ чл. чл. 6 и 7, молбата се присъединява къмъ заявлението, направено отъ мажа, бащата или майката.

30. Заявленията, било за придобиване, било за отказване отъ българското поданство, се правятъ устно прѣдъ мировия съдия, въ района на който живѣе заявителя, за което се съставя особенъ актъ, който се подписва отъ съдията и заявителя. Тѣ могатъ да се направятъ и отъ други лица, упълномощени съ специално за това пълномощно.

Актътъ, който се съставя отъ мировия съдия, бива въ два екземпляра. Заявительтъ се придружава отъ двама свидѣтели, които

Digitized by Google

удостовѣряватъ самоличностьта му. За подкрѣпление на заявлението си той е длъженъ да прѣдстави нужнитѣ документи, като приложи къмъ тѣхъ още кръщелното си свидѣтелство, а така сжщо и онія на малолѣтнитѣ си дѣца, заедно съ прѣвода имъ, ако сж на чуждъ языкъ.

Когато заявителътъ живѣе въ странство, заявленията ставатъ прѣдъ дипломатическитѣ агенти или консулитѣ.

31. Двата екземпляра отъ съставения актъ отъ мировия сждия по направеното прѣдъ него заявление и подкрѣпителнитѣ документи къмъ това заявление веднага се изпращатъ отъ мировия сждия на прокурора при окржжния сждъ, който незабавно ги прѣпровожда въ министерството на правосждието.

32. Заявлението, по което е билъ съставенъ актъ, се вписва въ особенъ регистъръ въ министерството на правосждието; единиятъ отъ двата екземпляра остава въ архивата на министерството, а другиятъ се изпраща на заинтересованото лице съ забѣлѣжка по зарегиструвапето му.

Заявлението се зарегиструва по датата, въ която е било направено прѣдъ мировия сждия.

33. Когато едно лице, което е родено въ България отъ чужденецъ и което живѣе въ чужбина по врѣме на пълнолѣтието си, иска да заяви, че желае да установи въ княжеството своето постоянно мѣстожителство, подъ прѣдвиденитѣ условия въ чл. 6, тогава заявлението за това се прави прѣдъ единъ отъ дипломатическитѣ агенти или консули на България въ чужбина. Актътъ, който се съставя по това заявление, бива въ два екземпляра, единиятъ отъ които се прѣдава на заинтересования, а другиятъ веднага се изпраща чрѣзъ министерството на външнитѣ дѣла въ онова на правосждието.

34. Лицето, което е родено въ България отъ родители, единиятъ отъ които е изгубилъ българското поданство, и което иска това поданство по силата на чл. 7, трѣбва да установи гдѣ е било неговото мѣстожителство и онова на родителитѣ му по врѣме на пълнолѣтието му.

35. Отказването на малолѣтния отъ правото, което има по чл. чл. 5 п. 4, 11 и 18, да се отрѣче при навършване на пълнолѣтието му отъ българското поданство, се извършва въ негово име отъ лицата, показани въ чл. 6 алинея 2.

Digitized by Google

86. Чужденецътъ, който иска да добие българско поданство по натурализация, плаща въ полза на държавното съкровище 300 лева канцелярско мито. Внасянето на тая сума става на два пати: 150 лева при установяването му на постоянно мѣстожителство и 150 лева при натурализирането му.

Въ случай, че молбата се отхвърли, внесената сума се връща на просителя.

Глава VII.

Послѣдни наредби.

87. Условията за стяка на чужденцитѣ, които до влизането въ сила на този законъ сж поискали българско поданство, се опрѣдѣлятъ отъ стария законъ за българското поданство.

88. Настоящиятъ законъ отмѣнява всички закони и наредби по прѣдмета, който се урежда съ него.

Digitized by Google

2. Законъ за признаването на незаконнороденитѣ дѣца, за узаконението имъ и за усиновяването.

		Членове
Отдѣлъ	I. За признаването на незаконнороденитѣ дѣца . . .	1—14
„	II. За узаконението на незаконнороденитѣ дѣца	15—22
„	III. За усиновяването.	
§	1. За усиновяването и неговитѣ послѣдствия	23—33
§	2. За формата на усиновяването	34—39

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

припознаването на незаконнороденитѣ дѣца, за узаконението имъ и за усиновяването.

(Утвърденъ съ указъ отъ 17 декември 1889 год., подъ № 483, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 9, отъ 12 януарий 1890 г.)

Отдѣлъ I.

За припознаването на незаконнороденитѣ дѣца.

1. Незаконнороденото дѣте може да бѫде припознато отъ бащата и отъ майката заедно и отдѣлно.

2. Не могатъ да бѫдатъ припознати:

1) дѣцата, родени отъ лица, отъ които даже едно само да е било въ врѣме на зачатието, женено за друго лице;

2) дѣца, родени отъ лица, които не могатъ да се оженятъ по причина на роднинство или свойство.

3. Припознаването на едно незаконнородено дѣте става съ удостовѣренъ по нотариаленъ редъ актъ, съставенъ прѣди или послѣ рождението.

4. Припознаването има дѣйствие само за тогози отъ родителитѣ, който го е направилъ, и не дава на припознатото дѣте никакво право спрѣмо другия родитель.

5. Бащата или майката, който е припозналъ незаконнороденото дѣте, е по право неговъ настойникъ въ врѣме на непълнолѣтието му.

Digitized by Google

Ако дѣтето е припознато и отъ двата родители, то настойникъ е бащата.

6. Незаконнороденото дѣте взема фамилията на този родитель, който го е припозналь, или пъкъ фамилията на бащата, ако то е припознато и отъ двата родители.

7. Родительть е длъженъ да поддържа припознатото незаконнородено дѣте, да го възпитава, учи и да го изучи нѣкой занаятъ.

8. Незаконнороденото дѣте е длъжно да поддържа своя родитель, когато този послѣдния нѣма ни низходящи, ни възходящи, ни съпругъ, които да го поддържатъ.

9. Припознаването може да се оспорва отъ дѣтето и отъ всѣкиго, който е заинтересованъ.

10. Забранено е да се дири бащата.

11. Диренето на майката не се забранява.

Дѣтето, което посочва извѣстна жена за своя майка, е длъжно да докаже, че то именно е дѣтето, което е родено отъ нея. Доказателство съ свидѣтели се допуща само въ този случай, когато има начало отъ писмени доказателства.

12. Всичкитѣ заинтересовани лица се допущатъ да възразяватъ противъ иска за дирене майката.

13. Рѣшението, което признава произхождението, има еднакво дѣйствие съ припознаването.

14. Забранява се да се дири майката въ случаитѣ, въ които не се допуща припознаването (чл. 2).

Отдѣлъ II.

За узаконението на незаконнороденитѣ дѣца.

15. Незаконнороденото дѣте, чрѣзъ узаконение, добива качеството на законно дѣте.

Узаконението става или чрѣзъ послѣдующи бракъ между родителитѣ на незаконнороденото или по сждебно постановление.

16. Дѣцата, припознаването на които законътъ не допуща, не могатъ да бждатъ узаконени ни чрѣзъ послѣдующи бракъ, ни по сждебно постановление.

17. Допуща се узаконение на умрѣли вече дѣца за въ полза на тѣхнитѣ низходящи.

Digitized by Google

18. Дѣцата, които сж узаконени чрѣзъ послѣдующи бракъ, добиватъ правата на законни дѣца отъ деня на сѫпружеството, ако тѣ сж припознати и отъ двата сѫпруга прѣди брака, по установения въ чл. 3 редъ, или пъкъ отъ деня на припознаването, ако то е станало послѣ брака.

19. Узаконението чрѣзъ сждебно постановление може да стане при сѣвокупностьта на слѣдующитѣ условия:

1) щото самитѣ родители, или единъ отъ тѣхъ да го искатъ;

2) щото родительтъ, който иска узаконението, да нѣма законни дѣца или узаконени чрѣзъ послѣдующи бракъ, ни изходящи отъ тѣхъ;

3) щото този родитель да нѣма възможность да узакони дѣцата чрѣзъ послѣдующи бракъ, и

4) да е доказано съгласието на другия сѫпругъ, ако просящия узаконението родитель е жененъ.

20. Ако единъ отъ родителитѣ е изразилъ въ завѣщанието си или въ публиченъ актъ воля да узакони незаконнороденитѣ си дѣца, тѣзи послѣднитѣ могатъ подиръ смъртьта му, да искатъ узаконението си, ако само въ врѣме на смъртьта сж сѫществували сѣвкупно условията, прѣдвидени въ 2 и 3 пунктове на горния членъ.

Въ този случай просбата се съобщава на двама най-близки роднини до четвърта степень.

21. Просбата за узаконение, придружена отъ надлежнитѣ документи, се подава въ окржжния сждъ на този окржгъ, гдѣто просительтъ има мѣстопрѣбиването си.

Сждътъ, слѣдъ като изслуша заключението на прокурора, безъ да спазва особенитѣ формалности на гражданското сждопроизводство и безъ да излага мотиви, произнася се въ слѣдующитѣ изражения: *узаконението се допуща или не се допуща.*

Ако сждебното постановление е утвърдително, то се печати въ мѣстнитѣ вѣстници и въ „Държавенъ Вѣстникъ".

22. Узаконението чрѣзъ сждебно постановление има сѫщото дѣйствие, както и узаконението чрѣзъ послѣдующи бракъ, но само отъ деня на постановлението и по отношение къмъ родителя, който го е искалъ.

Digitized by Google

Отдѣлъ III.

За усиновяването.

§ I. За усиновяването и неговитѣ послѣдствия.

23. Лицата и отъ двата пола могатъ да усиновяватъ подъ условие, щото тѣ да нѣматъ низходящи законни или узаконени, да сж пълнолѣтни и да сж по-възрастни отъ усиновяемия.

24. Никой не може да има нѣколко усиновени дѣца, ако тѣ не сж усиновени съ единъ и сжщи актъ.

25. Никой не може да бжде усиновенъ отъ нѣколко лица, освѣнъ отъ двама съпрузи.

26. Незаконнороденитѣ дѣца не могатъ да бждатъ усиновени отъ тѣхнитѣ родители.

27. Усиновяването на пълнолѣтенъ става съ съгласието на усиновяемия и усиновяющия.

Ако усиновяемиятъ или усиновяющиятъ имать баща, майка или живъ съпругъ, изисква се тъй сжщо и тѣхното съгласие.

28. Ако се усиновява малолѣтенъ, който нѣма живи родители, необходимо е съгласието на настойника, утвърдено отъ роднииския съвѣтъ.

А за усиновяването на малолѣтенъ, който има живи родители, се изисква съгласието на послѣднитѣ.

29. Настойникътъ може да усинови непълнолѣтния, на когото той е настойникъ, само слѣдъ като даде смѣтка за управлението.

30. Усиновенитѣ непълнолѣтни имать право, като станатъ пълнолѣтни, да се отрѣкатъ отъ усиновяването въ двегодишенъ срокъ, считанъ отъ деня на пълнолѣтието имъ.

31. Усиновенията приема фамилията на усиновителя.

32. Усиновителитѣ баща и майка сж длъжни да продължаватъ, ако има нужда, възпитанието на усиновения и да го подържатъ.

33. Усиновенията запазва всичкитѣ си права и длъжности спрѣмо сѣмейството, къмъ което той принадлежи по рождение.

Усиновяването не създава никакви граждански отношения между усиновителя и сѣмейството на усиновения, нито между усиновения и родинитѣ на усиновителя.

Digitized by Google

§ II. За формата на усиновяването.

84. Този, който желае да усинови, и този, който ще се усиновява, ако той е пълнолѣтенъ, се явяватъ лично прѣдъ прѣдсѣдателя на окржжния сждъ въ този окржгъ, гдѣто усиновленията има своето мѣстожителство, за да се състави тамъ актъ за взаимното имъ съгласие. Актътъ се съставя отъ секретаря на сжда.

Ако ли се усиновява пълнолѣтенъ, който има живи родители и съпругъ, или непълнолѣтенъ, то въ сжда сж длъжни да се явятъ тѣй сжщо и лицата, съгласието на които се изисква (чл. 27 и 28).

85. Въ продължение на слѣдующитѣ десеть дена, страната, която най-много бърза, прѣдставя въ сжда заварѣнъ прѣписъ отъ акта за усиновяването, за да се утвърди.

86. Сждътъ, слѣдъ като изслѣда надлѣжнитѣ свѣдения, провѣрява:

1) изпълнени ли сж всичкитѣ изискуеми отъ закона условия;

2) да ли този, който желае да усинови, се ползува съ добра честь, и

3) да ли усиновяването ще бжде полезно за усиновения.

87. Сждътъ, слѣдъ като изслуша заключението на прокурора, въ разпоредително заседание, безъ да пази други формалности отъ гражданското сждопроизводство и безъ да излага мотиви, произнася се въ слѣдующитѣ изражения: *усиновяването се допуща или не се допуща.*

88. Допустатото отъ сжда усиновяване има дѣйствие отъ дена на акта за съгласието; но догдѣто се обяви постановлението на сжда усиновяющият и усиновленият могатъ да отмѣнятъ своето съгласие.

Ако усиновителтъ умре, слѣдъ като прѣдстави въ сжда акта за съгласието и прѣди утвърдението му, то производството се продължава и усиновяването, споредъ обстоятелствата, се допуща.

Наслѣдницитѣ на усиновителя могатъ да прѣдставятъ въ сжда, чрѣзъ прокурора, записки и забѣлѣжки за непримане усиновяването.

89. Опрѣдѣлението на сжда, което допуща усиновяването, се обявява чрѣзъ залѣпване на мѣста, които опрѣдѣли сждътъ; освѣнъ това то се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“ и въ мѣстнитѣ вѣстници.

Digitized by Google

Digitized by Google

3. Законъ за настойничеството.

			Членове
Глава	I.	За непълнолѣтнитѣ и правата имъ	1— 2
„	II.	За настойничеството на бащата и майката	3— 7
„	III.	За назначаването настойникъ отъ бащата или майката	8— 13
„	IV.	За родителския съвѣтъ и избирането на настойника	14— 30
„	V.	За поднастойника	31— 37
„	VI.	За причинитѣ, които освобождаватъ отъ настойничеството	38— 50
„	VII.	За лицата, които не могатъ да бждатъ настойници, за изключванията и изваждането отъ настойничеството	51— 56
„	VIII.	За длъжноститѣ и правата на настойника и родителския съвѣтъ	57— 95
„	IX.	За надзора върху настойницитѣ	96— 98
„	X.	За освобождението отъ настойничеството	99—110
„	XI.	За признаването на пълнолѣтието	—111
„	XII.	За регистритѣ на настойничествата на непълнолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ и на попечителствата на освободенитѣ отъ настойничеството и другитѣ недѣеспособни	112—117
„	XIII.	За описването имота на умрѣлия и продаването имуществата на непълнолѣтния.	
Дѣлъ	I.	За описване имота на умрѣлия	118—122
„	II.	За описването на движимитѣ имущества	123—133
„	III.	За описването на недвижимия имотъ	134—138
„	IV.	За продаването на движимитѣ и недвижими имоти	139—151
Глава	XIV.	Особени разпорежданія	152—154

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ за настойничеството.

(Утвърденъ съ указъ отъ 27 ноемврий 1889 год., подъ № 428, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 67, отъ 24 мартъ 1890 год.)

Глава I.

За непълнолѣтнитѣ и правата имъ.

1. Непълнолѣтно се брои всѣко лице и отъ двата пола, което не е още навършило двадесеть и една година отъ рождението си.

2. Непълнолѣтниятъ не може лично ни да управлява своето имущество, ни да се разпорежда съ него, нито да го отчуждава по какъвто и да бѫде начинъ, или пъкъ да упълномощава за това другиго.

Глава II.

За настойничеството на бащата и майката.

3. Бащата, до като трае брака, е управитель на всичкитѣ лични имущества на своитѣ непълнолѣтни дѣца. Той е отговоренъ само за цѣлостьта на тия имущества, но съ доходитѣ имъ може да разполага за поддържане на цѣлата си челядъ до достигане осеминадесеть годишна възрастъ на непълнолѣтнитѣ.

4. Слѣдъ смъртьта на единого отъ родителитѣ, настойничеството върху непълнолѣтнитѣ принадлежи по право на прѣживѣлия родитель.

Забѣлѣжка. Въ сѣмейната община настойничеството върху непълнолѣтнитѣ принадлежи на главата на сѣмейството според обичая.

Digitized by Google

5. Майката не е длъжна да приеме настойничеството; обаче, ако тя се откаже да го приеме, трѣбва да изпълнява длъжноститѣ на настойничеството, догдѣто се назначи настойникъ.

6. Въ случай, че майката — настойница, пожелае да встжпи въ втори бракъ, тя трѣбва, до сключването на брака, да събере роднинския съвѣтъ, за да рѣши той, да ли трѣбва да ѝ се прѣдостави или отнеме за напрѣдъ настойничеството. Безъ това тя изгубва по право настойничеството и нейният втори мжжъ солидарно е отговоренъ за всичкитѣ послѣдствия отъ настойничеството, което тя неправилно е запазила.

7. Когато роднинскиятъ съвѣтъ прѣдостави настойничеството на майката, той ѝ назначава за сънастойникъ вторія ѝ мжжъ, който става солидарно отговоренъ съ своята съпруга за управлението на настойничеството слѣдъ брака.

Глава III.

За назначаването настойникъ отъ бащата или майката.

8. Правото за назначаване настойникъ, чрѣзъ завѣщание, изъ между роднинитѣ или чуждитѣ, принадлежи само на прѣживѣлия родитель.

9. Повторно-оженената майка, на която не е прѣдоставено настойничеството надъ дѣцата отъ нейния пръвъ бракъ, не може да имъ назначи, чрѣзъ завѣщание, настойникъ.

10. Когато повторно-оженената майка, на която е прѣдоставено настойничеството, назначи, чрѣзъ завѣщание, настойникъ на дѣцата отъ първия си бракъ, това назначение не е дѣйствително, догдѣто не се утвърди отъ роднинския съвѣтъ.

11. Назначеният отъ прѣживѣлия родитель настойникъ, не е длъженъ да приеме настойничеството, ако не влиза въ числото на тѣзи лица, които безъ това назначение роднинскиятъ съвѣтъ би могалъ да ги натовари съ настойничеството.

12. Прѣживѣлиятъ родитель има право да посочи въ завѣщанието на лицата, които не могатъ да бждатъ въ настойничеството.

Digitized by Google

12. Когато непълнолѣтниятъ нѣма настойникъ, назначенъ отъ родителитѣ, настойничеството по право принадлежи на неговия дѣдо по баща, а въ отсѫтствие на такъвъ, на неговия дѣдо по майка.

Глава IV.

За родинпинския съвѣтъ и избирането на настойникъ.

14. За всѣко настойничество се учрѣждава и родински съвѣтъ при този мирови сѫдия, въ околията на който сѫ сѫсрѣдоточени главнитѣ дѣла на непълнолѣтния.

Забележка. За непълнолѣтно, което сѫстои въ сѫмѣйна община, назначенитѣ членове на общината замѣстватъ родинския съвѣтъ, който дѣйствува на общо основание.

15. Когато едно непълнолѣтно дѣте остане безъ баща и майка и нѣма нито назначенъ настойникъ отъ родителитѣ му, нито дѣдо по баща или майка, както и когато назначенитѣ му настойникъ отъ родителитѣ и дѣдо му по баща или майка не могатъ да бѫдатъ такива или по законни причини се освобождаватъ отъ настойничество, тогава родинпинятъ съвѣтъ се грижи за избирането настойникъ, безразлично да ли умрѣлитѣ е оставилъ или не имоти.

16. *(Измѣнен: З. 25 февруарий 1891 год.*[1]) Най-късно една сединица слѣдъ получване описа отъ кмета, мировиятъ сѫдия призовава обозначенитѣ въ списъка (забѣлѣжка на чл. 120) родинни и приятели за сѫставяне родинпинския съвѣтъ.

17. Родинпинятъ съвѣтъ сѫстои отъ мировия сѫдия, на когото е възложенъ надзора на настойническитѣ дѣла и отъ шестъ други членове, избрани измежду най-близкитѣ родинни на непълнолѣтния.

18. Ограничението, което прави прѣдидущиятъ членъ въ числото на членоветѣ, не се прилага за пълнолѣтнитѣ домашни, които, ако сѫ повече отъ шестъ, всички влизатъ въ сѫстава на родинпинския съвѣтъ, а когато сѫ по-малко, другитѣ родинни се повикватъ, за да допълнятъ съвѣта.

19. Ако нѣма достатъчно родинни или никакви за сѫставяне на родинпинския съвѣтъ, послѣдпиятъ се допълва или сѫставя отъ приятелитѣ на умрѣлия.

---

[1]) *Стария чл. 16.* Най-късно една сединица слѣдъ извършване описа, мировиятъ сѫдия призовава обозначенитѣ въ списъка (чл. 122) родинни и приятели за сѫставяне родинпинския съвѣтъ.

Digitized by Google

20. Деньтъ за събирането на членоветѣ се опрѣдѣля отъ мировия сѫдия, но така, щото между деня на призоваването и опрѣдѣлення за събирането на съвѣта, да има врѣме отъ единъ день най-малко.

21. Призованитѣ споредъ горния членъ роднини и приятели сѫ длъжни да се явятъ лично въ роднинския съвѣтъ.

22. Който отъ призованитѣ не се яви безъ законни причини, наказва се окончателно отъ мировия сѫдия съ глоба не повече отъ двадесеть и петь лева. Обаче, глобата може да се отмѣни отъ сѫщия сѫдия, ако глобенията прѣдстави, въ седемь дена отъ деня на съобщението за глобяването му, уважителни за своето неявяване причини.

23. Събирането на роднинския съвѣтъ става въ мировото сѫдилище, или тамъ, гдѣто покаже мировията сѫдия. Присѫтствието най-малко на двѣ трети отъ членоветѣ е нуждно, за да може да рѣшава съвѣта.

24. Мировията сѫдия прѣдседателствува въ роднинския съвѣтъ и, въ случай на равенство въ гласоветѣ, неговото мнѣние прѣодолява.

25. Веднага слѣдъ съставянето на роднинския съвѣтъ, мировията сѫдия въ негово присѫтствие потвърдява настойника, ако такъвъ има по право или назначенъ чрѣзъ завѣщание отъ умрѣлия; въ противенъ случай прѣдлага на роднинския съвѣтъ да избере за настойникъ едного отъ близкитѣ роднини на непълнолѣтния, а ако такива нѣма, едного отъ приятелитѣ на умрѣлия.

26. Роднинскиятъ съвѣтъ може да назначи повече отъ единъ настойникъ, когато управлението на имотитѣ ще бѫде затруднително за едного по сложността или специалността на настойническото дѣло, или когато имотитѣ сѫ разхвърлени по разни сѫдебни околии.

27. Настойницитѣ сѫ длъжни да дѣйствуватъ съвмѣстно по взаимно съгласие. Спорнитѣ между тѣхъ въпроси се рѣшаватъ по вишегласие, а когато нѣма вишегласие, въпроса рѣшава мировият сѫдия.

28. Настойницитѣ могатъ да дѣйствуватъ самостоятелно, но завѣщание отъ прѣживѣлия съпругъ или по рѣшение на роднинския съвѣтъ, но въ изключителни случаи, когато това се изисква за очевидна полза на непълнолѣтнитѣ.

Digitized by Google

29. Както за съставянето на родинпиския съвѣтъ, така и за избирането на настойникъ, съставя се актъ отъ мировия сѫдия, който се подписва отъ всички присѫтствующи. Прѣписъ отъ него мировиятъ сѫдия изпраща на прокурора при окрѫжния сѫдъ, въ окрѫга на който дѣйствува родинпискиятъ съвѣтъ.

30. Настойничеството е една лична тегоба, която не прѣминава върху наслѣдницитѣ на настойника; тѣ отговарятъ само за неговото управление, което сѫ длъжни да продължаватъ, ако сѫ пълнолѣтни, до назначаването на новъ настойникъ.

Глава V.

За поднастойника.

31. Всѣко настойничество трѣбва да има и единъ поднастойникъ, избранъ отъ родинпиския съвѣтъ.

Длъжностьта на поднастойника е да дѣйствува въ интереситѣ на непълнолѣтния, всѣкой пѫть, когато тѣ сѫ въ разрѣзъ съ онѣя на настойника.

32. Когато настойническитѣ длъжности сѫ възложени на едно отъ казанитѣ лица въ гл. гл. II и III, този настойникъ длъженъ е, прѣди да възприеме длъжностьта си, да свика за назначаване на поднастойникъ, родинпиския съвѣтъ.

Ако е почналъ управленното прѣди да изпълни тази формалность, родинпискиятъ съвѣтъ, свиканъ или по искането на родинитѣ, заподавцитѣ или други заинтересовани лица, или по служебенъ дѣлгъ отъ мировия сѫдия, може, ако е имало злонамѣреность отъ страна на настойника, да му отнеме настойничеството, независимо отъ обезщетението, което той длъжи на непълнолѣтния.

33. Въ другитѣ настойничества назначаването на поднастойникъ става веднага слѣдъ избирането на настойника.

34. Въ никой случай настойникъть не може да гласува при назначаването на поднастойникъ, който се избира измежду родинитѣ отъ тази линия, на които не принадлежи настойника.

35. Поднастойникъть не замѣства по право настойника, когато настойничеството остане празно или се напусне; но той е длъженъ въ този случай, подъ страхъ да отговаря за врѣдитѣ и

Digitized by Google

загубитѣ, които би постигнали непълнолѣтния отъ това положение, да се разпореди и извѣсти мировия сждия, за да се назначи новъ настойникъ.

36. Длъжностьта на поднастойника прѣстава съ назначението на новъ настойникъ. Родинискиятъ съвѣтъ може да го прѣизбере.

37. Разпорежданията на гл. гл. VI и VII се прилагатъ и на поднастойника.

При всичко това, настойникътъ не може да прѣдизвика изваждането на поднастойника, нито пъкъ да гласува въ родиниския съвѣтъ, който би се събралъ за това.

Глава VI.

За причинитѣ, които освобождаватъ отъ настойничеството.

38. Настойничеството е обществена тегоба.

39. Освобождаватъ се отъ настойническа тегоба: министритѣ, прѣдседателя, подпрѣдседателитѣ и членоветѣ на върховния касационенъ сждъ, прокурора и неговитѣ помощници при сжщия сждъ, окржжнитѣ управители, войницитѣ на дѣйствителна служба, лицата, които изпълняватъ една държавна служба вънъ отъ окржга, въ който е отворено настойничеството, неграмотнитѣ и малограмотнитѣ.

40. Изброенитѣ въ прѣдидущия членъ лица не могатъ да искатъ освобождение отъ настойничеството, което сж приели слѣдъ назначаването на службитѣ, които ги освобождаватъ отъ него.

41. Лицата, които сж приели горѣпомѣнатитѣ служби подиръ приемането на настойничеството, могатъ, ако не искатъ да го задържатъ, да свикатъ въ продължение на единъ мѣсецъ родиниския съвѣтъ, за да се разпореди за тѣхното замѣстване.

Ако при напущането на тѣзи служби новиятъ настойникъ поиска своето освобождение или старинтъ отново пожелае настойничеството, тогава то може да му се повърне отъ родиниския съвѣтъ.

42. Лице, което не е родинна, не може да бжде принудено да приеме настойничеството, освѣнъ ако въ околнята не се намиратъ родинни, върху които би могло да се възложи настойничеството.

43. Лице, което е навършило шестдесеть години, може да се откаже да бжде настойникъ.

Digitized by Google

Лицето, което е назначено прѣди тази възрасть, може, слѣдъ като навърши шестдесеть и петь години, да иска освобождението си отъ настойничеството.

44. Лицето, което страда отъ продължителна и доказана болѣсть се освобождава отъ настойничеството.

То може да се освободи отъ настойничеството, което му е вече възложено, ако тази продължителна болѣсть се е явила послѣ назначението му.

45. Двѣ настойничества сж за всѣкиго законна причина да не приема трето.

Съпругътъ, който е натоваренъ съ едно настойничество, не е длъженъ да приеме едно второ, освѣнъ настойничеството на своитѣ дѣца.

46. Този, който има петь или повече живи дѣца, се освобождава отъ всѣко друго настойничество, освѣнъ отъ онова на своитѣ дѣца.

47. Ако назначеният настойникъ присѫтствува въ родninския съвѣтъ, който му възлага настойничеството, той трѣбва веднага да прѣдложи своитѣ причини за освобождение на обсѫждане отъ родninския съвѣтъ.

Въ противенъ случай, всѣко негово послѣдующе възражение не се уважава.

48. Ако назначеният настойникъ не е присѫтствувалъ въ родninския съвѣтъ, който му е възложилъ настойничеството, той може, въ продължение на една седмица отъ съобщението за назначаването му, да заяви на надлежния мирови сѫдия, който да свика родninския съвѣтъ, за да обсѫди причинитѣ за освобождението му.

49. Ако причинитѣ за освобождението му се отхвърлятъ, той може, въ продължение на една седмица, да се оплаче прѣдъ окржжния сѫдъ, но той е длъженъ, въ продължение на спора, приврѣменно да управлява.

50. Ако назначеният настойникъ откаже да приеме настойничеството, и слѣдъ като се отхвърлятъ отъ родninския съвѣтъ причинитѣ за освобождението му, наказва се отъ мировия сѫдия съ глоба отъ петдесеть до двѣстѣ лева и отговаря за всичкитѣ врѣди и загуби, които съ това е нанесалъ на непълнолѣтния, а на негово мѣсто се назначава по установения редъ друго лице.

Digitized by Google

Глава VII.

За лицата, които не могатъ да бъдатъ настойници, за изключванията и изваждания отъ настойничеството.

51. Не могатъ да бъдатъ настойници, нито членове на роднинския съвѣтъ:

1) непълнолѣтнитѣ, освѣнъ бащата и майката;

2) туренитѣ подъ запрѣщение;

3) женитѣ, освѣнъ майката и бабитѣ;

4) чуждитѣ поданици;

5) онія, които иматъ, или на които родителитѣ иматъ, съдебна разпра съ непълнолѣтния, и

6) глухитѣ и нѣмитѣ.

52. Сѫщо така не могатъ да бъдатъ настойници и се изваждатъ дори отъ настойничеството, ако сѫ встѫпили въ него:

1) осѫденитѣ на окови, за каквото и да е прѣстѫпление, както и осѫденитѣ за кражба, измама, подлогъ, злоупотрѣбление на довѣріе и развратъ, безъ да се гледа на срока на наказанието;

2) лицата съ общеизвѣстно лошо поведѣние;

3) обявенитѣ и невъзстановени несъстоятелни длъжници, и

4) онія, които се покажатъ въ управлението неспособни или недобросъвѣстни.

53. Всѣко лице, което е изключено или изваденъ отъ едно настойничество, не може да бѫде членъ въ роднинския съвѣтъ.

54. Изваждането на настойника, за прѣдвиденитѣ въ чл. 52 причини, става всѣкога съ постановление на роднинския съвѣтъ, свиканъ отъ мировия сѫдія по служебенъ дѣлгъ, или по искането на поднастойника.

Мировиятъ сѫдія не може да не направи това свикване, когато се поиска отъ единъ или нѣколко роднини на непълнолѣтния.

55. Постановлението на роднинския съвѣтъ, съ което се изключва или изважда единъ настойникъ, трѣбва да бѫде мотивирано и това слѣдъ изслушването на настойника, ако се е явилъ въ роднинския съвѣтъ, слѣдъ като е билъ редовно призованъ.

56. Ако настойникътъ е съгласенъ съ постановлението на роднинския съвѣтъ забѣлѣзва се това въ постановлението и новиятъ настойникъ веднага встѫпва въ длъжностьта си.

Digitized by Google

Ако ли възразява, тогава поднастойникътъ иска подтвърждението на постановлението отъ окражния сѫдъ, прѣдъ който изваденнятъ настойникъ може да даде писмено своето възражение.

Глава VIII.

За длъжноститѣ и правата на настойника и роднинския съвѣтъ.

57. Настойникътъ прѣдставлява повѣрения нему непълнолѣтенъ въ всичкитѣ граждански дѣйствия.

Той застѫпва мѣстото на родителитѣ и като такъвъ се грижи не само за доброто управление на прѣладенитѣ нему имоти, но и за отхраната и възпитанието на повѣрения нему непълнолѣтенъ, ако този послѣдниятъ е останалъ безъ баща или майка.

58. Настойникътъ, най-дълго до една седмица отъ деня на избирането или утвърждението му, длъженъ е да встѫпи въ длъжностьта си и да приеме управлението на всичкото движимо и недвижимо имущество на непълнолѣтния, което му се прѣдава споредъ съставения по-напрѣдъ описъ, въ присѫтствието на поднастойника и на двама свидѣтели.

59. Настойникътъ, който е кредиторъ или длъжникъ на непълнолѣтния или се намира въ други къмъ него имуществени отношения, е длъженъ да заяви за това, прѣди да приеме настойничеството, прѣдъ роднинския съвѣтъ и мировия сѫдия.

Ако дълговото или друго имуществено отношение между непълнолѣтния и настойника е възникнало или станало извѣстно на послѣдния слѣдъ утвърждението, то той е длъженъ да заяви за това въ единъ мѣсеченъ срокъ.

60. Настойникътъ заключава сдѣлки за непълнолѣтния отъ името на послѣдния.

Сдѣлкитѣ се считатъ заключени отъ името на непълнолѣтния, макаръ това да не е изрично казано, ако това е явно отъ обстоятелствата, които са придружавали сдѣлката.

61. Извършенитѣ отъ настойника сдѣлки безъ разрѣшението на роднинския съвѣтъ и безъ одобрението на надлежния сѫдъ, когато такова разрѣшение и одобрение се изисква отъ настоящия законъ, признаватъ се за недѣйствителни.

Digitized by Google

Въ случай, че сдѣлката се признае за недѣйствителна, другата договаряюща се страна има право да иска да ѝ се повърне само това, което за изпълнение на договора, е постжпило у непълнолѣтния.

62. Онія дългове на умрѣлия, които се основаватъ на достовѣрни доказателства, изплащатъ се отъ настойника съ разрѣшение отъ родниискія съвѣтъ.

Останалитѣ дългове се изплащатъ, слѣдъ като се признаятъ по установения съдебенъ редъ.

63. Ако настойникътъ види, че нѣкои нѣща отъ движимия имотъ на непълнолѣтния подлежатъ на развала или стоятъ безъ полза, той има право да ги продаде, но само съ разрѣшението отъ родниискія съвѣтъ.

64. Само въ краенъ случай се продаватъ:

1) святитѣ икони;

2) прѣдмети, съ които сж съединени исторически или родниински възпоминания, като сѣмейни книжа и други, и

3) нѣщата, отчуждението на които е било забранено отъ завѣщателя или дарителя.

65. Никой настойникъ, макаръ и да е баща или майка, не може да прави заемъ за непълнолѣтния, нито да ипотекира неговитѣ недвижими имущества, безъ разрѣшението на родниинскія съвѣтъ и одобрението на окрѫжния сждъ.

Това разрѣшение и одобрение се дава само въ случай на необходимость или на очевидна полза.

66. Имуществата на непълнолѣтнитѣ не може да се даватъ подъ залогъ за обезпечение обязателствата на трети лица или въобще за поржчителство на трети лица.

67. Продажбата на недвижими имоти се допуща само:

1) когато движимитѣ имоти, както и доходитѣ отъ недвижимитѣ имоти, не достигватъ за прѣхранването и възпитанието на непълнолѣтния;

2) когато е нуждно да се изплатятъ дълговетѣ на наслѣдството, и

3) при съвършената слабость и вѣхтость на зданията или, когато за надържане на имотитѣ, повече се изразходва отъ колкото се получава доходъ отъ тѣхъ.

Digitized by Google

За всѣка продажба на недвижими имоти изисква се прѣдварително разрѣшение на родинския съвѣтъ и одобрението на окръжния сждъ.

68. Промишленитѣ и търговски заведения, които се намиратъ въ числото на имуществата на непълнолѣтния, трѣбва да се продадатъ и обърнатъ въ капиталъ отъ настойника. Но съвѣтътъ може да разрѣши оставянето и продължението на подобни заведения въ случай на очевидна отъ това за непълнолѣтния полза.

Забѣлѣжка. Подобни заведения не се продаватъ отъ сжд. пристави (чл. 151), но по способа, опрѣдѣленъ отъ родинския съвѣтъ и подтвърденъ отъ окръжния сждъ.

69. Условията и формалноститѣ, които изисква чл. 67 за продажба на недвижимитѣ имоти на непълнолѣтния, не се прилагатъ, когато едно сждебно рѣшение прѣдписва продажбата, по искането на единъ съпритежатель по нераздѣла, или когато се касае за дѣлежъ по наслѣдство.

70. Продажбата на движимитѣ имоти става въ общинското управление съ публично наддаване и не по-рано отъ двѣ недѣли слѣдъ обявлението, което трѣбва да е залѣпено по всичкитѣ видни мѣста въ селото или града и подписано отъ настойника и кмета.

При извършването продажбата, съблюдаватъ се строго изложенитѣ правила въ глава XIII, дѣлъ IV.

Забѣлѣжка. Отъ това общо правило се изключватъ тлѣнитѣ прѣдмети, които се продаватъ незабавно само подъ надзора на общинското управление, безъ всички други формалности.

71. Полученитѣ отъ продажбата пари, както и събранитѣ приходи отъ недвижимитѣ имоти, настойникътъ е длъженъ своеврѣменно да внесе въ земледѣлческитѣ каси подъ лихва, съ която тѣ даватъ своитѣ капитали.

(*Нова ал.: 3. 9 януарий 1892 год.*) Отъ тѣзи лихви 2% задържатъ за себе си земледѣлческитѣ каси, а другитѣ оставатъ за въ полза на непълнолѣтния.

72. Ако настойникътъ, по каквато и да е причина, закъснѣе да внесе въ земледѣлческата каса находящитѣ се у него пари на непълнолѣтния, той плаща законнитѣ имъ лихви за колкото врѣме сж останали у него.

73. Настойникътъ, поднастойникътъ, мировиятъ сждия, тѣхнитѣ съпруги и низходящи не могатъ да купуватъ имуществата на

Digitized by Google

непълнолѣтния. Тѣ немогатъ тъй сжщо да взематъ неговитѣ имущества подъ наемъ, безъ разрѣшение отъ родниньския съвѣтъ.

74. Веднага, слѣдъ като настойника встжпи въ длъжность, родниньскиятъ съвѣтъ опрѣдѣля, споредъ важностьта на имотитѣ, количеството, което трѣбва да се отпуща за прѣхраната и възпитанието на непълнолѣтния.

Това количество не се опрѣдѣля, когато настойникъ е бащата или майката.

75. Когато срѣдствата за прѣхрана и възпитание на непълнолѣтния сж недостатъчни, настойникътъ, като не е длъженъ да го подържа на своя смѣтка, може да се обърне за съдѣйствие къмъ надлежното общинско управление, което е длъжно въ този случай да размисли за по-нататъшната сждба на непълнолѣтния.

76. Настойникътъ не може да приеме или отхвърли едно наслѣдство, което се е отворило въ полза на непълнолѣтния, безъ разрѣшение отъ родниньския съвѣтъ.

Приемането става всѣкога по описъ.

77. Когато отхвърленото наслѣдство, въ името на непълнолѣтния, не се приема отъ други, то може отново да се приеме или отъ настойника, упълномощенъ за това съ едно ново рѣшение на родниньския съвѣтъ, или отъ непълнолѣтния, който е станалъ пълнолѣтенъ, но въ положението, въ което се намира при новото приемане и безъ да може да оспорява продажбитѣ и другитѣ актове, които сж извършени по установения редъ прѣзъ врѣмето, когато наслѣдството е стояло вакантно.

78. Даренето, направено на непълнолѣтния, неможе да се приеме отъ настойника безъ разрѣшението на родниньския съвѣтъ. Даренето има за непълнолѣтния сжщитѣ послѣдствия, каквито има и за пълнолѣтния.

79. Никой настойникъ не може да заведе искъ прѣдъ сждилищата за правата на непълнолѣтния върху недвижими имоти, безъ разрѣшение отъ родниньския съвѣтъ.

80. Настойникътъ може, съ изключение на дѣла за недвижимости, да прави спогодба прѣдъ сжда само съ разрѣшение отъ родниньския съвѣтъ и при очевидна полза за непълнолѣтния.

81. Всѣкой настойникъ, освѣнъ бащата и майката, дава всѣка година прѣзъ мѣсецъ февруарий за прѣминалата година смѣтка

Digitized by Google

на родинския съвѣтъ, въ присѫтствието на поднастойника, за приходитѣ, разходитѣ, издържането, възпитанието и занятието на непълнолѣтния, ако има такова.

За всичко това се съставя актъ, който се подписва отъ всички присѫтствующи и се прилага отъ мировия сѫдия къмъ дѣлото. За извършеното, прѣдставлява веднага на прокурора при окржния сѫдъ.

82. Нѣколко настойника, назначени въ едно настойничество, (чл. 26) прѣдставятъ обща смѣтка; но ако на всѣкиго отъ тѣхъ е ввѣрено особена часть отъ настойничеството, то всѣки настойникъ дава особена смѣтка за това, което му е ввѣрено.

83. Който настойникъ не прѣдстави смѣтка въ прѣдвидения въ чл. 81 срокъ, глобява се отъ мировия сѫдия отъ двадесеть и петь до двѣстѣ лева.

84. Смѣтката трѣбва да съдържа точни свѣдѣния: 1) за разноскитѣ по прѣхраната на непълнолѣтния; 2) за дълговетѣ и вѣресиитѣ по имуществата; 3) за положението на дѣлата въ сѫдебнитѣ или други учрѣждения.

85. Сънастойницитѣ сѫ солидарно отговорни.

Ако загубитѣ сѫ причинени отъ единъ настойникъ безъ участието на другъ, който не може да се обвини въ нерадѣние, то отговорностьта пада само на виновния настойникъ.

Тови настойникъ, на когото е възложено управлението само въ извѣстна часть отъ настойничеството или отъ имуществото, отговаря само въ границитѣ на възложенитѣ върху него обязаности.

86. Всѣкой настойникъ дава окончателна смѣтка, когато непълнолѣтният стане пълнолѣтенъ или се освободи отъ настойничеството по установения редъ.

87. Настойникътъ е длъженъ да прѣдстави упомѣнатата въ горния членъ смѣтка, въ течение на три мѣсеци отъ деня на излизането му отъ настойничеството. Въ противенъ случай настойникътъ се подхвърля на прѣдвиденото въ чл. 83 наказание.

88. Въ случай, че настойникътъ умре, смѣтката се дава отъ неговитѣ наслѣдници.

89. Всѣко освобождение, за даване окончателна смѣтка, е недѣйствително.

Digitized by Google

90. Всѣко искане на непълнолѣтния срѣщу неговия настойникъ, относително дѣйствията на настойничеството, се просрочва съ петь години, отъ когато е станалъ пълнолѣтенъ.

91. За управление дѣлата на непълнолѣтнитѣ, настойнинитѣ получаватъ възнаграждение въ размѣръ 5% отъ чистия доходъ на управляваното имущество.

92. Когато трудътъ на настойника е несъразмѣренъ съ припадающето се въ по-горния членъ възнаграждение, окржжният сждъ може да увеличи размѣра на възнаграждението до 10%.

93. Завѣщательтъ или дарителтъ, като оставя на непълнолѣтния имуществото, може да опрѣдѣли на назначения отъ него настойникъ възнаграждение и въ по-голѣмъ, но не и въ по-малакъ размѣръ.

94. Възнаграждението на нѣколко настойници се опрѣдѣля отъ мировия сждия или по общето основание (проценти) отъ чистия доходъ, ако всѣкой настойникъ управлява самостоятелно, или чрѣзъ разпрѣдѣление на законния размѣръ, ако управляватъ съвмѣстно.

95. Въ случай, че настойникътъ откаже безъ уважителни причини да прѣдаде имуществото на лицето, което се е явило да го приема, мировиятъ сждия издава заповѣдь на сждебния приставъ да прибере имуществото отъ настойника по описа или по послѣдната смѣтка.

Глава IX.

За надзора върху настойницитѣ.

96. Непосрѣдственият надзоръ надъ настойника принадлежи на мировия сждия, който е длъженъ, въ своитѣ служебни обиколки по сждебната си околия, да се запознае съ неговитѣ дѣйствия и за тѣхъ да съобщава на прокурора при окржжния сждъ.

97. Настойникъ, който съ своитѣ дѣла е нанесалъ врѣди и загуби на повѣренитѣ му имоти или се е показалъ неспособенъ и немарливъ, уволнява се отъ родинпския съвѣтъ по прѣдставление на поднастойника или на мировия сждия, който за това увѣдомява прокурора при окржжния сждъ. На мѣстото на извадения настойникъ назначава се по установения редъ друго лице. Настойникътъ отговаря съ своитѣ имоти за всичкитѣ врѣди и загуби, които е нанесалъ на непълнолѣтния.

Digitized by Google

98. Прокуроритѣ при окржжнитѣ сждилища бдятъ върху дѣйствията на мировитѣ сждии по настойническитѣ дѣла и за всичкитѣ нередовности, които открияатъ, съобщаватъ въ министерството на правосждието.

Глава X.

За освобождението отъ настойничеството.

99. Непълнолѣтниятъ, чрѣзъ встжпване въ бракъ, по право се освобождава отъ настойничеството.

100. Непълнолѣтниятъ, който не е встжпилъ въ бракъ, може, слѣдъ като навърши осемнадесеть години, да се освободи отъ настойничеството по постановление на родинския съвѣтъ.

101. Когато настойникътъ не се разпореди за освобождението на непълнолѣтния, за който се говори въ прѣдидущия членъ и единъ или повече ближни родини на непълнолѣтния мислятъ, че той може да бжде освободенъ отъ настойничеството, то тѣ могатъ да поискатъ отъ мировия сждия свикването на родинския съвѣтъ, за да разисли върху това.

Мировиятъ сждия е длъженъ да уважи такова едно искане.

102. Щомъ се освободи непълнолѣтниятъ отъ настойничеството, родинскиятъ съвѣтъ му назначава единъ попечитель.

103. Непълнолѣтниятъ, който е освободенъ отъ настойничеството вслѣдствие на бракъ, има по право за попечитель прѣживѣлия си родитель; ако нѣма прѣживѣлъ родитель, тогава родинскиятъ съвѣтъ назначава попечитель.

Непълнолѣтната омжжена жена има за попечитель по право мжжа си, или неговия попечитель, ако мжжътъ е непълнолѣтенъ или самъ е подъ попечителство и най-послѣ настойника на мжжа ѝ, ако този послѣдниятъ е запрѣтенъ.

104. Смѣтката за настойничеството се дава на освободения непълнолѣтенъ въ присжтствието на попечителя му.

105. Освобождението отъ настойничество дава право на непълнолѣтния самъ да извършва всичкитѣ дѣйствия, които се отнасятъ изключително до управлението на имотитѣ му.

106. Освободенятъ непълнолѣтенъ, подъ надзора на попечителя му, може да получава пари отъ доходитѣ на имотитѣ, да търгува,

Digitized by Google

да се явява прѣдъ сждилищата, било като ищецъ, било като отвѣтникъ.

107. За другитѣ дѣйствия, които не сж упомѣнати въ горния (106) членъ, нуждно е освѣнъ съгласието на попечителя, още и разрѣшението отъ роднинския съвѣтъ.

108. Освободеният непълнолѣтенъ не може, нито да отчужди своитѣ недвижими имущества, нито да прави заеми, безъ разрѣшението отъ роднинския съвѣтъ, подтвърдено отъ окржжния сждъ.

109. Освободеният непълнолѣтенъ може да се лиши отъ правата, които му дава освобождението отъ настойничество, по постановление на роднинския съвѣтъ, когато дѣйствията му покажатъ, че той е неспособенъ да се управлява.

110. Отъ деня, въ който е отмѣнено освобождението отъ настойничество, непълнолѣтният влиза и стои подъ настойничество, догдѣто стане пълнолѣтенъ.

Глава XI.

За признаването на пълнолѣтието.

111. Когато непълнолѣтният навърши двадесеть и първата година отъ раждането си, настойникътъ или попечительтъ, заедно съ роднинския съвѣтъ, явяватъ се прѣдъ мировия сждия и съставятъ актъ за пълнолѣтието.

Ако настойникътъ или попечительтъ съ роднинския съвѣтъ прѣнебрѣгнатъ да изпълнятъ тази длъжность, пълнолѣтният самъ може да поиска отъ мировия сждия да признае пълнолѣтието му.

Глава XII.

За регистритѣ на настойничествата на непълнолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ и на попечителствата на освободенитѣ отъ настойничество и другитѣ недѣеспособни.

112. Въ всѣко мирово сждилище се държатъ регистри за настойничествата надъ непълнолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ, и за попечителствата на освободенитѣ отъ настойничество и другитѣ недѣеспособни.

Digitized by Google

113. Всѣки настойникъ или попечитель е длъженъ да впише въ регистра своето настойничество или попечителство въ течение на 15 дни, отъ когато го приеме.

Всичкитѣ членове на роднинския съвѣтъ трѣбва да бдятъ за своевръменното вписване. Мировиятъ сѫдия може и по служебенъ дългъ да го впише.

114. Регистрътъ за настойничествата има за всѣко отъ тѣхъ особна глава, въ която се обозначава:

а) името, прѣзимето, прѣкора, годинитѣ и мѣстожителството на лицето, което е подъ настойничеството;

б) името, прѣзимето, прѣкора, годинитѣ и мѣстожителството на настойника, поднастойника и другитѣ членове на роднинския съвѣтъ;

в) основанието, което му дава качеството на настойникъ;

г) врѣмето на откриването на настойничеството;

д) врѣмето, когато е направенъ описа, и

е) врѣмето на събранията на съвѣта и прѣдмета, върху който се е обсѫждало.

115. Регистрътъ за попечителствата на освободенитѣ отъ настойничеството и другитѣ недѣеспособни има за всѣко отъ тѣхъ особена глава, въ която се обозначава:

а) името, прѣзимето, прѣкора, годинитѣ и мѣстожителството на освободенитѣ отъ настойничество и другитѣ недѣеспособни;

б) името, прѣзимето, прѣкора, годинитѣ и мѣстожителството на лицето, което е поискало освобождение отъ настойничеството;

в) врѣмето на освобождението или на назначението попечителство върху недѣеспособния;

г) името, прѣзимето, прѣкора, годинитѣ и мѣстожителството на попечителя;

д) основанието, което дава качеството на попечитель, и

е) врѣмето на събранието на съвѣта и прѣдмета, върху който се е обсѫждало.

116. Мировиятъ сѫдия се грижи за воденето на регистритѣ и въ края на всѣка година дава на окрѫжния прокуроръ изложение за числото на вписанитѣ настойничества и попечителства и тѣхното положение.

Digitized by Google

117. Ако мѣстопрѣбиванието на настойничеството или попечителството се прѣмѣсти въ друга околия, то настойникътъ или попечителятъ поисква да се обозначи това прѣмѣстване въ регистра на първото мирово сждилище и изиска вписването въ регистра на новото мирово сждилище.

Глава XIII

За описването имота на умрѣлия и продаването имуществата на непълнолѣтния.

Дѣлъ I.

За описване имота на умрѣлия.

118. *(Измѣненъ: З. 25 февруарий 1891 г.*[1]*)* Щомъ нѣкой стопанинъ умре и има наслѣдници отсѫтствующи, непълнолѣтни, или неспособни сами себе да управляватъ и да се грижатъ за интереситѣ си, веднага духовното лице, което е погрѣбвало, е обязано по длъжность, и родинитѣ и съсѣдитѣ на умрѣлия сѫ длъжни тоже да съобщятъ за това на кмета или помощника му, а този послѣдниятъ или помощника му, подъ страхъ на отговорность, описва всичкото движимо и недвижимо имущество на умрѣлия и до избиране настойникъ той взема мѣрки за запазване движимото имущество.

119. Слѣдъ описването, всичкитѣ цѣнни книжа, документи, записи, готови пари, драгоцѣнни вещи, които се намѣрятъ въ наслѣдство, запечатватъ се въ здравъ ковчегъ или въ безопасна стая и се пазятъ до назначаването на настойникъ.

120. *(З. 25 февруарий 1891 г.*[2]*)* Описването и запечатването на имота става отъ кмета въ присѫтствието на всичкитѣ

---

[1]) *Старий чл. 118.* Щомъ нѣкой стопанинъ умре и има наслѣдници отсѫтствующи, непълнолѣтни, или неспособни сами себе да управляватъ и да се грижатъ за интереситѣ си, веднага духовното лице, което е погрѣбвало, е обязано по длъжность, и родинитѣ и съсѣдитѣ на умрѣлия сѫ длъжни тоже да съобщатъ за това на кмета, а този послѣдниятъ, подъ страхъ на отговорность, да съобщи за смъртьта на мировия сждия, който самъ правя описъ на всичкото движимо и недвижимо имущество на умрѣлия. А до пристигането на мировия сждия, кметътъ запечатва движимото имущество.

[2]) Въ чл. 120, думитѣ: „мировия сждия", по старий текстъ, замѣнени съ думата „кмета".

Digitized by Google

пълнолѣтни домашни и четирма най-близки роднини на непълнолѣтния, а ако такива нѣма, приятели на умрѣлия, съгласно съ правилата, изложени въ дѣлъ II и III отъ настоящата глава.

(*Прибавена; З. 25 февруарий 1891 год.*) *Забѣлѣжка.* Заедно съ описа на имотитѣ, имотътъ съставя, по указанието на присѫтствующитѣ при описа, списъка на най-ближнитѣ родници на непълнолѣтния и най-ближнитѣ приятели на умрѣлия.

121. Домашнитѣ отговарятъ за всѣкоя скрита или загинала вещь отъ описаното имущество.

122. (*Измѣненъ: З. 25 февруарий 1891 год.*[1]) Най-късно една седмица слѣдъ извършване описа на имотитѣ, тоя послѣдниятъ, заедно съ списъка, виденъ въ забѣлѣжката на чл. 120, се изпраща отъ киета на мировия сѫдия, който въ седмодневенъ срокъ (чл. 16), се разпорежда за свикване роднински съвѣтъ и избиране настойникъ, споредъ правилата, изложени въ настоящия законъ.

Забѣлѣжка. Описътъ на имотитѣ на непълнолѣтнитѣ наслѣдници, отъ мюсюлманско вѣроизповѣдане, заедно съ списъка, се изпраща на окрѫжния мюфтия или неговия замѣстникъ, който се разпорежда за свикване роднински съвѣтъ и избиране настойникъ, споредъ правилата на настоящия законъ.

Дѣлъ II.

За описването на движимитѣ имущества.

123. Описътъ на движимото имущество трѣбва да съдържа названието и описанието на всѣкой прѣдметъ и бѣлѣжки за мѣрката, тяжестьта или броя имъ.

124. Въ описа на украсенитѣ съ драгоцѣнни камъни вещи се показва: числото, величината и названието на тѣзи камъни.

125. Въ описа на стокитѣ, а сѫщо на издѣлията, на фабричнитѣ и заводни материали, които се намиратъ въ влагалището, се бѣлѣжатъ:

а) нумерата или знаковетѣ на влагалищата, и

б) названието и описанието на стокитѣ, които се намиратъ въ влагалищата.

---

[1]) *Стария чл. 122.* Заедно съ описа на имотитѣ, мировиятъ сѫдия съставя, по указанието на присѫтствующитѣ при описа (чл. 120), списъкъ на най-близкитѣ родници на непълнолѣтния и най-близкитѣ приятели на умрѣлия.

Digitized by Google

126. Въ описа на билетитѣ отъ кредитни учрѣждения, на облигациитѣ, акциитѣ и тѣмъ подобни хартии, се означава числото, рода, нарицателната цѣна и нумерата имъ.

127. Въ описа на водоходна направа (корабъ, ладия и пр.) освѣнъ мѣрката, дължината и широчината на тѣлото и на главнитѣ му части, показватъ се: тяжестьта, която тя може да вдига, дървото, отъ което е направена, платната, въжетата и пр., споредъ названието и количеството имъ; ако бѫде възможно, бѣлѣжи се и кога е тя направена.

128. Броятъ, мѣркатa и тяжестьта на описанитѣ прѣдмети се показватъ въ описа съ слова и цифри.

129. (*З. 25 февруарий 1891 год.*[1]) Въ описа трѣбва да бѫде означенъ деня на почеването и свършването му. Въ края на описа се бѣлѣжатъ всичкитѣ направени въ него поправки, но остъргвания въ описа се недопущатъ.

Описътъ трѣбва да бѫде провѣренъ и подпечатанъ съ печата на кмета.

130. (*З. 25 февруарий 1891 год.*[2]) Описътъ се подписва отъ всичкитѣ пълнолѣтни домашни, отъ четирма най-близки родними на пълнолѣтния, а ако такива нѣма, отъ приятели на умрѣлия и кмета. За причината, по която нѣкои отъ тия лица не сж подписали описа, прави се въ него особна бѣлѣжка. Споменатитѣ лица могатъ да прѣдставятъ на кмета бѣлѣжка върху съставения описъ и да му прѣдлагатъ потрѣбнитѣ, по мнѣнието имъ, измѣнения въ него. Ако кметътъ остави безъ внимание бѣлѣжкитѣ, които му сж се направили, то той трѣбва да обясни, въ края на описа, причинитѣ, които сж го накарали на това.

131. (*З. 25 февруарий 1891 год.*[3]) По искането на наслѣдницитѣ, кметътъ е обязанъ да дава прѣписи отъ описа, провѣрвени, подпечатани и подписани отъ него.

132. (*З. 25 февруарий 1891 год.*[3]) Влагалищата, сѫщо и всѣки прѣдметъ, който се намира вънъ отъ тѣхъ, кметътъ запечатва

[1]) Въ ал. II на чл. 129, най-крайнитѣ думи „мировия сѫдия", по стария текстъ, замѣнени съ думата „кмета".

[2]) Въ чл. 130, думитѣ „мировия сѫдия", по стария текстъ, замѣнени съ думата „кмета". Думата „сѫдия" на двѣ още мѣста, замѣнена съ думата „кмета".

[3]) Въ чл. чл. 131 и 132, думитѣ „мировия сѫдия", по стария текстъ замѣнени съ думата „кмета".

Digitized by Google

и обозначава нумера на описа. Освѣнъ това, на лицата, които сѫ присѫствували при описа, се прѣдоставя право да турятъ възъ описанитѣ прѣдмети и своитѣ печати.

138. При описването на движимитѣ имоти трѣбва да се забѣлѣзва, както качеството, така и стойностьта на описанитѣ прѣдмети.

Дѣлъ III.

За описването на недвижимия имотъ.

134. Описътъ трѣбва да съдържа:

а) мѣстото, въ което се намира имота, сиречъ окржжието, града или селото, въ коя часть, на коя улица и подъ какъвъ нумеръ;

б) отъ какви части той състои, съ забѣлѣзване названието, както на всѣки имотъ, така и на отдѣлнитѣ му части;

в) кому принадлежи описвания имотъ, не е ли заложенъ, и за каква именно сума, и

г) на какво основание е придобитъ имота.

135. Въ описа се показватъ:

а) границитѣ на имота и имената на съсѣднитѣ владѣлци;

б) пространството на земитѣ, корнитѣ и водитѣ, които се намиратъ въ имота;

в) какви стопански, фабрични или други заведения има въ имота, въ какво състояние сѫ и какви здания имъ принадлежатъ, и

г) други свѣдѣния, които обясняватъ положението на имота, като сключенитѣ върху него договори и пр.

136. Когато пространството на земитѣ не е извѣстно, то се опрѣдѣля приблизително, съ обяснения на произведенията, които се изкарватъ.

137. Въ описа на фабрики и заводи се показва:

а) отъ какви здания състоятъ, сиречъ отъ каменни или дървени и съ какво сѫ покрити;

б) голѣмината на зданията, на колко ката сѫ, и колко стаи за живѣене има; при описа на рударскитѣ заводи, освѣнъ това, се казва числото и голѣмината на рудницитѣ, на кжщата и на другитѣ заведения;

Digitized by Google

в) числото на язоветѣ, становетѣ и другитѣ машини, които се употрѣбяватъ за работене, и

г) количествата на издѣлията и произведенията, спрѣчъ отъ колко до колко сѫ стигнали издѣлията и произведенията въ послѣднитѣ години.

138. Имоти, за които има прѣпирня, се внасятъ въ описа, съ означение на голѣмината и на границитѣ имъ и съ показание, гдѣ се разглежда прѣпирнята за тѣхъ.

Дѣлъ IV.

За продаването на движимитѣ и недвижими имоти.

139. Мѣстото и деня за продажбата на имуществото опрѣдѣля кметътъ; продажбата се извършва при мѣстното общинско управление или на мѣстния пазаръ.

140. Имотъ, на който прѣнасянето става съ затруднение или съ значителни разноски, се продава на мѣстото, гдѣто се намира.

141. Продажбата се извършва отъ кмета публично въ присѫтствието на единъ членъ отъ общинския съвѣтъ.

142. Продажбата се извѣстява съ обявления отъ страна на кмета и настойника, въ които се бѣлѣжатъ прѣдметитѣ, мѣстото, деня и часа на проданьта и името на стопанина на имуществото. Прѣдметитѣ се означаватъ въ обявленията съ общо име, споредъ рода имъ, безъ подробно изчисление.

143. Като се отвори продажбата, кметътъ провъзгласява обявената цѣна на всѣки наддаваемъ прѣдметъ и пита: „кой ще даде повече?“ Прѣдлаганитѣ отъ купувачитѣ цѣни се обявяватъ отъ кмета устно, догдѣто трае наддаването. Като прѣстане наддаването, кметътъ изговаря три пѫти думитѣ: „никой ли не дава повече?“ Ако и слѣдъ трети пѫть не стане наддаване, тогава той обявява: „продажбата свършена!“ и продаденитѣ имоти оставатъ за смѣтка на тогози, който е далъ най-голѣмата цѣна.

144. Въ дневника на кмета се бѣлѣжи:

а) деня на продажбата;

б) нумера на прѣдмета, който се продава по описа;

в) най-горната цѣна, която се е дала при продажбата.

Digitized by Google

г) званието, името и прѣзимето на наддавача, който се записва своерѫчно отъ него сѫщия, или, ако той бѫде неграмотенъ, по негово довѣрие отъ друго лице, и

д) присѫствували ли сѫ при продажбата наслѣдницитѣ или прѣдставителитѣ имъ.

145. Купувачътъ плаща при самата продажба напълно цѣната на купения отъ него прѣдметъ, ако тя не надминава 20 лева; ако ли та надминава тая сума, купувачътъ може да внесе само четвъртата часть, а другитѣ пари да заплати не по-късно отъ идущия день.

146. Имуществата се прѣдаватъ на купувачитѣ само откакъ се напълно отбератъ прѣдложенитѣ отъ тѣхъ при продажбата цѣни.

147. Продажбата се счита като не станала:

а) когато не се явятъ купувачи да наддаватъ или се е явилъ само единъ;

б) когато никой отъ тѣзи, които сѫ се явили, не наддаде върху обявената цѣна, и

в) когато купувачътъ не плати паритѣ своеврѣменно.

148. Новата продажба се назначава и се извършва по правилата, установени за първата продажба, съ разлика само, че при втората продажба, имуществото може да се продаде по-долу отъ първоначално обявената цѣна.

149. Ако, като се счете продажбата нестанала на основание чл. 147 ал. *в*, на новата продажба (чл. 148) се добие цѣна по-малка отъ най-високата, получена на първата продажба, то купувачътъ, който е станалъ причина да се счете първата продажба нестанала, плаща разликата.

150. Цѣлото производство по дѣлата на настойничествата е безплатно.

151. Недвижимитѣ имоти се продаватъ отъ съдебния приставъ по рода и правилата, установени за публичната продань.

Глава XIV.

Особени разпореждания.

152. *(Новъ: З. 25 февруарий 1891 год.)* По настойническитѣ дѣла на непълнолѣтни отъ мюсюлманско вѣроизповѣдание,

Digitized by Google

окръжният мюфтия или замѣстникъ му изпълнява всички длъжности и формалности, прѣдвидени въ настоящия законъ, каквито се налагатъ и на мировия съдия и закона въ всичкитѣ си части е приложимъ за такивато дѣла.

153. Настоящиятъ законъ се приспособява и на онія лица, които се намиратъ подъ законно или съдебно запрѣщение, или пъкъ съ признати за безвѣстно отсѫтствующи.

154. Настоящиятъ законъ отмѣнява всичкитѣ до сега съществующи закони и наредби по настойничеството.

Digitized by Google

4. Законъ за имуществата, за собственостьта и сервитутитѣ.

			Членове
		Отдѣлъ първи.	
За различаването на имуществата			1
Глава	I.	За недвижимитѣ имущества	2— 10
„	II.	За движимитѣ имущества	11— 19
„	III.	За имуществата по отношение на лицата, на които тѣ принадлежатъ	20— 28
		Отдѣлъ втори. За собственостьта.	
Глава	I.	Общи разпореждания	29— 38
„	II.	За водитѣ.	
Отдѣление	I.	За собственостьта на водитѣ	39— 40
„	II.	За ползуването отъ общественитѣ води	41— 43
„	III.	За ползуването отъ частнитѣ води	44— 47
„	IV.	За подземнитѣ води	48— 50
„	V.	Общи наредби	51— 52
Глава	III.	За съсобственостьта	53— 63
„	IV.	За завладѣването	64— 72
„	V.	За правото на приращение върху това, което вещьта произвежда	73— 75
„	VI.	За правото на приращение върху това, което се приобщи и приъедини на вещьта	76
Отдѣление	I.	За правото на приращение по отношение на недвижимитѣ вещи	77— 95
„	II.	За правото на приращение по отношение на движимитѣ вещи	96—108
Глава	VII.	За ограниченията на собственостьта въ полза на съсѣдни недвижими имоти.	
Отдѣление	I.	За общитѣ стѣни, здания и окопи	109—132
„	II.	За разстоянието и за неограничитѣ работи, които се изискватъ за нѣкои построявания, разкопавания и посаждания	133—145
„	III.	За свѣтлината и за изгледа	146—153
„	IV.	За вапчуцитѣ на покривитѣ	154

Digitized by Google

Отдѣлъ трети. За сервитутитѣ.

			Членове
Глава	I.	За личнитѣ сервитути	155
Отдѣление	I.	За плодопользуването	156—157
		§ 1. За правата на плодопользователя	158—171
		§ 2. За задълженията на плодопользователя	172—190
		§ 3. За начинитѣ, по които се прѣкратява плодопользуването	191—196
„	II.	За употрѣбението и за обитаването	197—206
Глава	II.	За поземленитѣ сервитути	207—208
Отдѣление	I.	За сервитутитѣ, които сж установени отъ закона	209—211
		§ 1. За сервитутитѣ, които произхождатъ отъ положението на мѣстата	212—221
		§ 2. За правото на прѣминаване и на водопрокарване	222—244
„	II.	За сервитутитѣ, които сж установени отъ дѣйствието на человѣка.	
		§ 1. За разнитѣ видове сервитути, които могатъ да бждатъ установени върху недвижимитѣ имущества	245—257
		§ 2. За начина, по който се установяватъ сервитутитѣ чрѣзъ дѣйствието на человѣка	258—267
„	III.	За начина, по които се упражняватъ сервитутитѣ	268—290
„	IV.	За начина, по който се прѣкратяватъ сервитутитѣ	291—300

Отдѣлъ четвърти.

За владѣнието	301—325
Особено разпорѣждане	326

Digitized by Google

Законъ

за

имуществата, за собственостьта и сервитутитѣ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 27 януарий 1904 год., подъ № 16, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 29, отъ 7 февруарий с. г.).

Отдѣлъ първи.

За различаването на имуществата.

1. Всичкитѣ нѣща, които могатъ да бждатъ прѣдметъ на обществена или частна собственость, сж недвижими или движими имущества.

Глава I.

За недвижимитѣ имущества.

2. Имуществата сж недвижими или по природа, или по назначение, или по прѣдмета, до който тѣ се отнасятъ.

3. Недвижими имущества по природа сж: земитѣ, сградитѣ, мелницитѣ и другитѣ постройки, които сж укрѣпени върху стълбове въ земята или съставляватъ часть отъ една сграда.

4. Недвижими имущества сщо се считатъ мелницитѣ, банитѣ и всичкитѣ плаващи постройки, когато сж и трѣбва да бждатъ привързани здраво на единъ брѣгъ съ вжжа или вериги и когато върху този брѣгъ се намира постройка, която е прѣдназначена нарочно за тѣхното употрѣбение.

Тѣзи мелници, бани и плаващи постройки се считатъ за едно цѣло съ постройката, прѣдназначена за употрѣблението имъ,

Digitized by Google

и съ правото, което има собственикътъ имъ да ги държи даже въ води, които му не принадлежатъ.

5. Дърветата сж не движими имущества, до като не сж отдѣлени отъ земята.

6. Недвижими имущества сж сѫщо земнитѣ произведения и плодоветѣ на дърветата, които не сж още отдѣлни отъ земята или обрани; тѣ ставатъ движими съ отдѣлянето отъ земята или обирането, макаръ и да не сж прѣнесени на друго мѣсто, освѣнъ ако законътъ другояче разпорежда.

7. Изворитѣ, водохранилищата и текущитѣ води сж недвижими имущества.

Водопроводитѣ, които прокарватъ вода въ едно здание или въ земя, сж сѫщо недвижими имущества и съставляватъ часть отъ зданието или земята, на които водата служи.

8. Недвижими имущества по назначение сж вещитѣ, които собственикътъ на едно имение е турилъ за служенето и експлоатацията на това имение. Такива сж:

добитъка, прѣдназначенъ за обработването;

земледѣлческитѣ орѫдия;

сѣното и сѣмето, дадени на наемателитѣ или на изполичаритѣ на имения;

храната за добитъка, сламата и тора;

стискалата за грозде, казанитѣ, ламбицитѣ, корабитѣ за грозде и бъчвитѣ;

орѫдията, които сж нужни за експлоатацията на ковачници, фабрики, мелници и други индустриални заведения.

Недвижими имущества сж сѫщо всичкитѣ други вещи, които собственикътъ е прѣдалъ на наемателя или на изполичара за служенето и експлоатацията на имението.

Прѣдаденията добитъкъ отъ собственика на имението на наемателя или на изполичара за обработването, ако и да е билъ оцѣненъ, се числи между недвижимитѣ имущества до тогава, до когато, по силата на съглашението, стои привързанъ къмъ имението. Добитъкътъ, обаче, който собственикътъ даде подъ наемъ на други лица, а не на наемателя или на изполичара на имението, се счита за движимо имущество.

Digitized by Google

9. Недвижими имущества по назначение сѫ тѣла сѫщо всичкитѣ движими прѣдмети, които собственикътъ е прикрѣпилъ къмъ земята или къмъ зданието за винаги.

Такива сѫ прѣдметитѣ, които сѫ прикрѣпени съ гвоздеи, съ гипсъ, съ варъ, съ цимент или съ друго, или които не могатъ да се отдѣлятъ безъ да се счупятъ или повредятъ, или безъ да се разкопае или повреди мѣстото на земята или частьта на зданието, къмъ които сѫ прикрѣпени.

Огледалата, картинитѣ и другитѣ украшения се считатъ за всѣкога прикрѣпени къмъ зданието, когато тѣ съставляватъ едно цѣло съ пода, съ стѣнитѣ или съ тавана.

Статуитѣ се считатъ за недвижими имущества, когато тѣ сѫ поставени въ нарочно направени за това вдлъбнини, или когато съставляватъ часть отъ зданието по начинъ, показанъ по-горѣ.

10. Законътъ счита за недвижими имущества по прѣдмета, до който се отнасятъ:

правата на плодоползуване и на ползуване върху недвижими вещи и правото на обитаване;

поземелнитѣ сервитути;

исковетѣ за повръщане на недвижими имущества или за права, които се отнасятъ до тѣхъ.

Глава II.

За движимитѣ имущества.

11. Имуществата сѫ движими по своята природа или по опрѣдѣление на закона.

12. Движими имущества по своята природа сѫ тѣлата, които могатъ да се мѣстятъ отъ едно мѣсто на друго, било че сами се движатъ, като животнитѣ, било че не могатъ да се движатъ, освѣнъ чрѣзъ дѣйствието на една чужда сила, като неодушевенитѣ вещи, макаръ тѣзи вещи да съставляватъ една сбирка или прѣдметъ на една търговия.

13. Движими имущества по опрѣдѣление на закона сѫ правата, задълженията и исковетѣ, даже ипотечнитѣ, които имать за прѣдметъ парични суми или движими имущества, акцинтѣ или дѣловетѣ въ търговски дружества, макаръ тѣзи дружества и да сѫ собственици на недвижими имущества. Въ послѣдния случай,

Digitized by Google

акцинтѣ или дѣловетѣ се считатъ движими имущества по отношение на всѣкой съдружникъ, но за врѣмето само, прѣзъ което трае дружеството.

Движими имущества се считатъ сѫщо пожизненитѣ или вѣчни ренти.

14. Ладиитѣ, саловетѣ, корабитѣ, мелницитѣ, банитѣ върху ладии и въобще плаващитѣ постройки, които не се спомѣнаватъ въ чл. 4, сж движими имущества.

15. Материалътъ, който е добитъ отъ развалянето на едно здание или който е събранъ, за да се построи едно ново здание, е движимо имущество, до когато не е употрѣбенъ за нѣкоя постройка.

16. Изражениата: *движими вещи, движими имущества, движими цѣнности и движимо богатство*, употрѣбени сами въ разпорежданията на закона или на частнитѣ лица, безъ друго допълнение нито поясненне, което да ограничава смисъла имъ, заключаватъ въобще всичко, което се счита движимо имущество, споредъ установенитѣ по-горѣ правила.

17. Подъ думата *движимости*, употрѣбена сама въ разпорежданията на закона или на человѣка, безъ друго допълнение нито поясненне, което да ѝ разширява смисъльта, или безъ да бѫде противопоставена на *недвижимостити*, не обгрѫща: звонковитѣ и книжнитѣ пари, скѫпоцѣнитѣ камъни, вземанията, държавнитѣ и общинскитѣ облигации, дружественитѣ акции и облигации, книгитѣ, оржжията, картинитѣ, статуитѣ, антикитѣ, медалитѣ и други отличия въ наукитѣ и изкуствата, инструментитѣ за упражнението на наукитѣ, изкуствата и занаятитѣ, долнитѣ дрехи, конетѣ и каляскитѣ, зърненитѣ храни, виното, сѣното и другитѣ припаси, както и нѣщата, които съставляватъ прѣдметъ на една търговия.

18. Подъ думата *мобили* се разбиратъ движимитѣ вещи, които сж прѣдназначени за употрѣбление въ стаитѣ за живѣене и за украшението имъ, като постѣлки, легла, столове, огледала, маси, часовници за стѣна и други подобни прѣдмети.

Подъ тази дума се разбиратъ сѫщо картинитѣ и статуитѣ, които съставляватъ часть отъ мобилитѣ на едно жилище, но не сбиркитѣ отъ картини и статуи.

19. Изражението *мобилирана кѫща* заключава само мобилитѣ, а изражението *кѫща съ всичко, което се намира въ нея*, заключава покѫщинната и всичкитѣ движими прѣдмети, освѣнъ

Digitized by Google

наличнитѣ пари или цѣнни книжа, които ги прѣдставляватъ, вземанията или другитѣ права, за които документитѣ се намиратъ въ кащата.

Глава III.

За имуществата по отношение на лицата, на които тѣ принадлежатъ.

20. Имуществата принадлежатъ или на държавата, или на окржжията, или на общинитѣ, или на обществените учрѣждения и на другитѣ юридически лица, или на частнитѣ лица.

21. Имуществата на държавата се раздѣлятъ на обществени и частни.

22. Държавнитѣ пътища, морскитѣ брѣгове, пристанищата, заливитѣ, рѣкитѣ и потоцитѣ, вратитѣ, стѣнитѣ, окопитѣ, насипитѣ на военнитѣ укрѣпления и на крѣпоститѣ съставляватъ часть отъ обществените имущества на държавата.

Всичкитѣ други видове имущества, които принадлежатъ на държавата, влизатъ въ категорията на нейнитѣ частни имущества.

23. Мѣстата на крѣпоститѣ или на военнитѣ укрѣпления, които нѣматъ вече такова прѣдназначение, и всичкитѣ други имущества, които прѣстанатъ да бждатъ прѣдназначени за общо ползуване и за народна защита, минаватъ отъ обществените въ частнитѣ имущества на държавата.

24. Обществените имущества на държавата сж неотчуждаеми; а частнитѣ имущества на държавата могатъ да се отчуждаватъ съгласно съ законитѣ, които се отнасатъ до тѣхъ.

25. Минитѣ, кариеритѣ и солницитѣ се уреждатъ съ особени закони.

26. Имуществата на окржжията и на общинитѣ се раздѣлятъ на имущества, които сж оставени за общо ползуване, и на частни имущества.

Обществените имущества на окржжията и на общинитѣ сж неотчуждаеми, до колкото нѣкой специаленъ законъ не постановява противното.

Прѣдназначението, способътъ и условията за общо ползуване, начинътъ на управлението и отчуждаването на частнитѣ имущества, се опрѣдѣлятъ съ особени закони.

Digitized by Google

27. Имуществата на свѣтски и църковни учрѣждения и на другитѣ юридически лица принадлежатъ на тия учрѣждения и лица, ако само законитѣ на княжеството имъ признаватъ право да придобиватъ и владѣятъ имущества.

28. Имуществата на църковнитѣ учрѣждения подлежатъ на гражданскитѣ закони.

Отдѣлъ втори.

За собственостьта.

Глава I.

Общи разпореждания.

29. Собственость е правото на ползуване и на разпореждане съ вещитѣ по най безусловенъ начинъ, стига само да се не прави съ тѣхъ нѣкое употрѣбение, което законитѣ или правилницитѣ забраняватъ.

30. Научнитѣ, книжовнитѣ и художествени произведения принадлежатъ на тѣхнитѣ автори, споредъ установеннитѣ отъ особни закони правила.

31. Никой не може да бѫде принуденъ да отстѫпи своята собственость или да позволи на другиго да се ползува отъ нея, освѣнъ за припознатата и обявена по законенъ редъ обществена полза и срѣщу предварително заплащане на справедливо обещетение.

Правилата относително отчуждението за обществена полза се опрѣдѣлятъ отъ особенъ законъ.

32. Собственикътъ на една вещь има право да иска повръщането ѝ, отъ който владѣлецъ или държатель и да бѫде, съ изключение на случантѣ, въ които законътъ другояче разпорежда.

Ако владѣлецътъ или държательтъ, слѣдъ завеждането на иска, е пръстаналъ по своя вина да владѣе вещьта, той е длъженъ да я вземе назадъ за щета на свои разноски и, ако не може да направи това, да заплати стойностьта ѝ, безъ да се лишава щетецътъ отъ право да прѣдяви, наместо това, иска си срѣщу новия владѣлецъ или държатель.

33. Собственостьта на земята обема собственостьта на пространството надъ нея и на всичко това, което се намира отгорѣ или отдолѣ на повърхностьта.

Digitized by Google

84. Всѣкой собственикъ може да принуди своя съсѣдъ, за да се поставятъ на общи разноски граници между съсѣднитѣ имъ едно до друго недвижими имущества.

Сѫщото право принадлежи и на лицата, които имать реални права върху едно отъ съсѣднитѣ недвижими имущества.

85. Установяването на границитѣ става съгласно съ документитѣ на собственицитѣ, а при нѣмане на такива, споредъ владѣнието имъ.

86. Ако документитѣ не опрѣдѣлятъ границитѣ и пространството, което принадлежи на всѣкой собственикъ, и ако споритѣ неможе да се разрѣши споредъ владѣнието, тогава установяването на границитѣ се извършва като се раздѣли на равни части цѣлото пространство, което е прѣдметъ на прѣпирнята.

87. Ако документитѣ на съсѣднитѣ показватъ една по-голѣма или по-малка повърхность отъ оная на цѣлото пространство, излишекътъ или недостигътъ се разпрѣдѣля съразмѣрно.

88. Всѣкой може да загради своята земя, но безъ да нарушава сервитутнитѣ права, които принадлежатъ на трети лица.

Глава II.

За водитѣ.

Отдѣление I.

За собственостьта на водитѣ.

89. Слѣдующитѣ води влизатъ въ общественитѣ имущества на държавата:

1) рѣкитѣ и тѣхнитѣ естествени легла;

2) текущитѣ непрѣкѫснато или прѣкѫснато рѣчни води и потоци, които текатъ въ своитѣ естествени легла, а така сѫщо и самитѣ легла;

3) водитѣ, които извиратъ непрѣкѫснато или прѣкѫснато въ общественитѣ имущества на държавата;

4) езерата и блатата, които сѫ образувани естествено въ общественитѣ земи на държавата, а така сѫщо и тѣхнитѣ легла;

Digitized by Google

5) дъждовнитѣ води, които изтичатъ изъ пукнатинитѣ и изъ скалитѣ по легла, които влизатъ въ общественитѣ имущества на държавата;

6) подземнитѣ води, които се намиратъ въ обществени земи;

7) водитѣ, които сѫ намѣрени въ периметра на прѣдприятие отъ обществена полза, макаръ то да се извършва отъ концесионеръ;

8) водитѣ, които извиратъ непрѣкѫснато или прѣкѫснато въ частнитѣ земи на държавата, на окржжията или на общинитѣ, а така сѫщо и въ земитѣ на частнитѣ лица, слѣдъ излизането имъ изъ тия земи;

9) излишнитѣ води отъ чешмитѣ, езерата и отъ общественитѣ бани;

40. Слѣдующитѣ води сѫ частно имущество:

1) водитѣ, които извиратъ непрѣкѫснато или прѣкѫснато въ частнитѣ имущества, додѣто текатъ въ тия имущества;

2) езерата, блатата и тѣхнитѣ легла, които естествено сѫ образувани въ тия имущества;

3) подземнитѣ води, които се намиратъ въ тия имущества;

4) дъждовнитѣ води, които падатъ въ тия имущества, додѣто се намиратъ въ тѣхнитѣ граници;

5) леглата на текущитѣ непрѣкѫснато или прѣкѫснато води, които сѫ образувани отъ дъждовнитѣ води, а така сѫщо и леглата на потоцитѣ, които прѣминаватъ прѣзъ частни имущества.

Отдѣление II.

За ползуването отъ общеотвенитѣ води.

41. Ползуването отъ общественитѣ води се придобива:

1) чрѣзъ отстѫпване отъ държавата по административенъ редъ;

2) чрѣзъ двадесеть годишна давность.

Прѣдѣлитѣ на правата и задължениятa на тия ползувания се опрѣдѣлятъ, въ първия случай, отъ границитѣ на отстѫпването, а въ втория случай, отъ владѣнието и отъ начина на ползуването отъ водитѣ.

42. Всѣко отстѫпване на ползуване отъ води се счита направено съ запазване на по-прѣдишнитѣ права на ползуване, които сѫ били законно придобити върху сѫщитѣ води.

Digitized by Google

43. Правото на ползуването отъ общественитѣ води се погасява чрѣзъ прѣкратяване на отстжпването и чрѣзъ неползуване въ продължение на двадесеть години.

Отдѣление III.

За ползуването отъ частнитѣ води.

44. Собственикътъ на недвижимъ имотъ, въ който изтича потокъ или има изворъ, съ прѣкжснато или непрѣкжснато течение, може да се ползува отъ водата, додѣто тя тече прѣзъ имота му. Излишната, обаче, вода съставлява часть отъ общественитѣ води и ползуването отъ нея се урежда отъ особения законъ за водитѣ.

45. Собственостьта на леглото, въ което текатъ дъждовни води, не дава право да се извършватъ работи или постройки, които измѣняватъ течението имъ въ врѣда на трети лица, или такива работи или постройки, на които развалянето отъ паводнение може да причини врѣда на трети лица.

46. Никой не може да влѣзе въ частна собственость да черпи вода или да си служи съ нея, безъ позволението на собственика.

47. Всѣкой собственикъ на недвижимъ имотъ може да построи въ него водохранилище за пазене на дъждовни води, стига само да не причинява съ това врѣда на трети лица и на обществени интереси.

Отдѣление IV.

За подземнитѣ води.

48. Само собственикътъ на недвижимъ имотъ може да дири въ него подземни води; други лица не могатъ да правятъ това, освѣнъ съ негово позволение.

Дирението на подземни води, въ обществени имоти на държавата, се допуща само съ разрѣшение на правителството.

49. Намѣренитѣ води принадлежатъ на онзи, който ги е открилъ, съгласно особения законъ за водитѣ.

50. Ако собственикътъ на намѣрени води ги остави да текатъ по естественото имъ течение, тѣ ставатъ обществено имущество на държавата.

Digitized by Google

Отдѣление V.

Общи наредби.

51. Разпорежданията на тази глава не накърняватъ придобититѣ отъ по-рано права, нито частната собственость, която иматъ собственицитѣ на води, на вади, на чешми, на извори, по силата на която тѣ могатъ да се ползуватъ отъ тѣхъ, да ги продаватъ, да ги разменяватъ, като всѣка частна собственость.

52. За всичко онова, което не се прѣдвижда изрично въ разпорежданията на тази глава, важатъ наредбитѣ на особения законъ за водитѣ.

Глава III.

За съсобственостьта.

53. Съсобственость има, когато собственостьта на една вещь или на едно право принадлежи нераздѣлно на нѣколко лица.

Въ отсѫтствие на съглашения или на особени разпореждания, съсобственостьта се урежда отъ слѣдующитѣ правила.

54. Частитѣ на участвующитѣ въ съсобственостьта се прѣдполагатъ равни, додѣто не се докаже противното.

Дѣлътъ на участвующитѣ, както въ ползитѣ, така и въ тягоститѣ на съсобственостьта, е съразмѣренъ съ тѣхнитѣ части.

55. Всѣкой участвующъ може да си служи съ общитѣ вещи, стига само да ги употрѣбява съгласно обикновеното имъ назначение и да не си служи съ тѣхъ противъ ползата на съсобственостьта или по начинъ да прѣпятствува на другитѣ участвующи да си служатъ съ тѣхъ съгласно съ правата имъ.

56. Всѣкой участвующъ има право да принуди другитѣ да вематъ участие съ него въ нуждитѣ разноски за запазването на общата вещь, но послѣднитѣ иматъ право да се освободятъ отъ това съ отказване отъ своитѣ права на съсобственость.

57. Единъ отъ участвующитѣ не може да направи нововъведения въ общата вещь, макаръ и да поддържа, че тѣ сѫ полезни за всичкитѣ, ако другитѣ не се съгласяватъ съ това.

58. За управлението и за по-доброто ползуване отъ общата вещь, постановленията на болшинството отъ участвующитѣ сѫ задължителни даже и за меншеството, което е на друго мнѣние.

Digitized by Google

Болшинство има, когато гласоветѣ за вземането на постановлението прѣдставлявать по-голѣмата часть на интереситѣ, които съставлявать прѣдмета на съсобствеността.

Ако болшинство не може да се образува, или ако послѣдствието отъ неговитѣ постановления е твърдѣ врѣдително за общата вещь, сждътъ може да вземе нуждитѣ мѣрки и даже да назначи въ случай на нужда единъ управитель.

59. Всѣкой участвующъ има пълната собственость на своята часть и на нейнитѣ приходи или плодове. Той може свободно да отчужди, отстжпи и ипотекира тази часть и даже да се замѣсти отъ други лица въ ползуването отъ казаната часть, ако не се касае за лични права. Но дѣйствието за отчуждението или на ипотеката се ограничава за частьта, която може да се падне на участвующия въ дѣлбата.

60. Кредиторитѣ или приемателитѣ на правото на единъ участвующъ могатъ да се възпротивятъ на дѣлбата, която се извършва безъ тѣхно участие и да се намѣсятъ въ нея; тѣ обаче не могатъ да оборватъ една направена дѣлба, освѣнъ въ случай на измама или когато тя е извършена въпрѣки формаленъ протестъ, като си запазватъ правото да искатъ снѣтка за правата на своя длъжникъ или прѣхвърлячъ.

61. Никой не може да бѫде принуденъ да стои недѣленъ и прѣкратяването на съсобствеността всѣкога може да се иска отъ всѣкиго едного отъ участвующитѣ.

Дѣйствително е обаче съглашението, че съсобствеността трѣбва да съществува въ продължение на едно опрѣдѣлено врѣме, което не надминава десеть години.

Сждътъ може обаче, ако важни и бързи обстоятелства изискватъ това, да заповѣда прѣкратяването на съсобствеността даже прѣди условеното врѣме.

62. Прѣкратяването на съсобствеността не може да се иска отъ съсобственицитѣ на вещи, които чрѣзъ раздѣляването могатъ да прѣстанатъ да служатъ за употрѣблението, за което сж прѣдназначени, и не се дѣлятъ чрѣзъ продажба; такива сж: общата стѣна, общия кладенецъ и други подобни.

63. На дѣлбата между участвующитѣ въ съсобствеността се прилагатъ правилата, които се отнасятъ до дѣлбата на наслѣдствата.

Digitized by Google

Глава IV.

За завладѣването.

64. Вещитѣ, които не сж, но които могатъ да станатъ собственость на едно лице, се придобиватъ чрѣзъ завладѣване. Такива сж: животнитѣ, които сж прѣдметъ на ловъ или на риболовство, съкровището и другитѣ изоставени движими вещи.

65. Ловътъ и риболовството се уреждатъ съ особени закони. Забранено е, обаче, да се влиза въ чужда земя за ловъ въпрѣки запрѣщението на владѣлеца.

66. Всѣкой собственикъ на избѣгнали пчели има право да ги гони въ чужда земя, но е длъженъ да обезщети владѣлеца на земята за причинената врѣда. Когато собственикътъ ги не подири въ течение на два дни отъ избѣгването имъ или прѣстане да ги гони въ продължение на два дни, владѣлецътъ на земята може да ги хване и задържи.

Сжщото право принадлежи на собственика на опитомени животни, съ изключение на прѣдвиденния случай въ чл. 95; тия животни, обаче, принадлежатъ на тогова, който ги е хваналь и задържаль, ако не сж поискатъ въ продължение на двадесеть дни.

67. Съкровището принадлежи на собственика на земята, въ която е намѣрено. Ако съкровището е намѣрено случайно въ чужда земя, то принадлежи половината на собственика на земята, въ която е намѣрено, и половината на тогова, който го е намѣриль.

Съкровище е всѣкой цѣненъ движимъ прѣдметъ, скритъ или закопанъ, за който никой не може да докаже, че му принадлежи.

68. Този, който намѣри единъ движимъ прѣдметъ, който нѣма качество на съкровище, е длъженъ да го повърне на прѣдидущия му владѣлецъ и, ако го не знае, длъженъ е да го прѣдаде незабавно на полицейското или общинското управление въ това мѣсто, дѣто го е намѣриль.

69. Полицейското или общинското управление съобщава за това прѣдаване съ обявление, което повтаря, по приетия за това редъ, слѣдъ една седмица.

70. Двѣ години слѣдъ второто обявление, ако собственикътъ не се яви, вещьта или нейната цѣна, когато обстоятелствата изискватъ нейното продаване, принадлежи на тогова, който я е намѣриль.

Digitized by Google

Собственикътъ на изгубената вещь и този, който я е намѣрилъ, сж длъжни, като приематъ вещьта или нейната цѣна, да заплатятъ разноскитѣ, които тя е причинила.

71. Собственикътъ на вещьта е длъженъ да заплати за награда на този, който я е намѣрилъ, ако послѣдниятъ иска такава, десетата часть отъ обикновената цѣна на вещьта. Ако тази цѣна надминава двѣ хиляди лева, наградата за повечето цѣна е само една двадесета часть.

72. Правата върху хвърленитѣ въ морето вещи, върху онія, които изхвърля морето, или върху растенията и трѣвитѣ, които растатъ покрай брѣговетѣ на морето, се уреждатъ съ особени закони.

Глава V.

За правото на приращение върху това, което вещьта произвежда.

73. Собственостьта на една вещь, движима или недвижима, дава право на всичко това, което тя произвежда или което естествено или изкуствено се присъедини къмъ нея. Това право се нарича право на приращение.

74. Естественитѣ и гражданскитѣ плодове принадлежатъ по право на приращение на собственика на вещьта, която ги е произвела.

Естествени плодове сж тия, които прямо произхождатъ отъ вещьта, съ или безъ съдѣйствието на человѣка, като житото, сѣното, дърветата, разплода на животнитѣ и произведенията на рудницитѣ и каріеритѣ.

Граждански плодове сж тия, които се получаватъ по случай на вещьта, като напримѣръ лихвитѣ на парични суми и периодическитѣ платежи на пожизнена или вѣчна рента.

Наемитѣ на здания и полски имоти се сжщо причисляватъ къмъ категорията на гражданскитѣ плодове.

75. Този, който събира плодоветѣ на вещьта, е длъженъ да заплати разноскитѣ на обработването, посѣването и работата, които сж извършени отъ трети лица.

Digitized by Google

Глава VI.

За правото на приращение върху това, което се прибощи и присъедини на вещьта.

76. Всичко, каквото се прибощи и присъедини на вещьта, принадлежи на нейния собственикъ, споредъ установенитѣ по-долѣ правила.

Отдѣление I.

За правото на приращение по отношение на недвижимитѣ вещи.

77. Собственикътъ на земя има право да направи отгорѣ каквито постройки и посаждания иска съ изключение на ограниченията, които сж установени въ главитѣ за ограниченията на собствеността въ полза на съсѣдни недвижими имоти и за повемелнитѣ сервитути.

Той има право така сжщо да направи отдолѣ каквито постройки и разкопавания иска и да изважда отъ тамъ каквито нѣща иска, стига да се не нарушаватъ законитѣ и правилницитѣ за мининтѣ, кариеритѣ и за строенията.

78. Всичкитѣ постройки, посаждания и работи, които сж направени отгорѣ или отдолѣ на земята, се прѣдполага да сж направени отъ собственика съ негови срѣдства и принадлежатъ нему, додѣто не се докаже противното, безъ обаче да се нарушаватъ правата, които законно сж придобити отъ трети лица.

79. Собственикътъ на земята, който е направилъ постройки, посаждания или работи съ чуждъ материалъ, е длъженъ да заплати стойността му. Той сжщо е длъженъ, въ случай на недобросъвѣстность или на голѣма погрѣшка, да заплати врѣди и загуби, но собственикътъ на материала нѣма право да го вдигне, освѣнъ ако може да направи това, безъ да развали направената постройка или да унищожи посажданията.

80. Собственикътъ на земята, върху която добросъвѣстно сж направени отъ друго лице постройки, посѣвания или посаждания, има право да задържи постройкитѣ, посѣвитѣ или посажданията като прѣдварително заплати опрѣдѣленото отъ чл. чл. 321 и 322 обезщетение или да принуди онзи, който е построилъ или посадилъ,

Digitized by Google

да му заплати цѣната на земята, а онзи, който е посѣялъ, да му заплати слѣдуемия се наемъ.

81. Собственикътъ на земята, върху която сж направени недобросъвѣстно отъ друго лице постройки, посаждания или посѣвания, има право да иска събарянето на работитѣ, изкореняването на посажданията или изкубването на посѣвитѣ и възстановяването на нѣщата въ прѣдишното имъ състояние за смѣтка на онзи, който е направилъ тѣзи работи.

82. Ако, обаче, собственикътъ на земята прѣдпочита да запази постройкитѣ, посажданията или посѣванията, той е длъженъ да заплати на недобросъвѣстния владѣлецъ по-малката сума измежду сумата на разноскитѣ и увеличената стойность на земята.

83. Когато недобросъвѣстността съществува не само у онзи, който е направилъ постройкитѣ, посажданията или посѣвитѣ върху чужда земя, но и у собственика на земята, правата на единия и на другия ще бждатъ едни и сжщи, както ако биха владѣли единиятъ и другиятъ добросъвѣстно.

Приема се, че собственикътъ е недобросъвѣстенъ, когато работата е извършена съ неговото знание и при неговото виждане и когато той търпи това безъ да противодѣйствува.

84. Ако посажданията, постройкитѣ или другитѣ работи сж направени отъ друго лице съ чуждъ материалъ, собственикътъ на този материалъ нѣма право да иска повръщането му, но може да иска обезщетение отъ другото лице, което си е послужило съ него, и даже отъ собственика на земята, но само въ размѣръ на това, което послѣдниятъ още дължи на строителя.

85. Ако съ построяването на едно здание добросъвѣстно се завземе една часть отъ съсѣдната земя и построяването е станало съ знанието на съсѣда и безъ възражение отъ него, зданието и завзетата земя могатъ да бждатъ признати за собственость на строителя, който, обаче, е длъженъ да заплати на собственика на земята двойната стойность на завзетата повърхность и още врѣди и загуби.

86. Насипитѣ и нарастванията, които се образуватъ постепенно и незабѣлѣжено по крайбрѣжнитѣ земи на рѣкитѣ или потоцитѣ, се наричатъ наносъ.

Наносътъ принадлежи на крайбрѣжния на рѣката или на потока собственикъ, били тѣ или не плавателни или сплавни, съ задължение, въ първия случай, да остави пжть по брѣга на рѣката

Digitized by Google

или потока за теглене на ладнитѣ, или за оправяне на саловетѣ и плотоветѣ, съгласно правилницитѣ за това.

Обаче, за урегулиране на рѣката или въобще за защита на брѣговетѣ и за полицейския надзоръ надъ водитѣ, държавата или общината могатъ да употрѣбятъ наноса безъ обезщетение на крайбрѣжния собственикъ.

87. Изоставеното мѣсто отъ текущата вода, която неусѣтно се е оттеглила отъ единия брѣгъ и е отишла къмъ другия, принадлежи на собственика на открития брѣгъ, безъ да може тамъ собственикътъ на противоположния брѣгъ да иска изгубеното мѣсто.

Това право не се простира върху изоставенитѣ мѣста отъ морето.

88. Правото на наносъ не се прилага за езерата и за блатата, собственикътъ на които всѣкога запазва земята, която се покрива отъ водата, когато тя е на височината на изтичането на езорото или блатото, макаръ обемътъ на водата да се намали.

Собственикътъ на езерото или на блатото така сѫщо не добива никакво право върху крайбрѣжната земя, която водата покрива въ извънредните разливи.

89. Ако една рѣка или единъ потокъ откѫсне съ внезапна сила една значителна и разпознаваема часть отъ една крайбрѣжна земя и я занесе къмъ една по-долѣ стояща земя или къмъ противоположния брѣгъ, собственикътъ на откѫснатата часть може да иска нейната собственость въ течение на една година. Слѣдъ изтичането на този срокъ, искането му не се уважава, освѣнъ ако собственикътъ на земята, къмъ която откѫснатата часть се е присъединила, още не я е завладѣлъ.

90. Островитѣ и островчетата, които се образуватъ въ коритата на плавателнитѣ или на сплавнитѣ рѣки или потоци, принадлежатъ на държавата, ако съ документъ или съ давность не се установява противното.

91. Островитѣ и островчетата, които се образуватъ въ неплавателнитѣ и несплавни рѣки или потоци, принадлежатъ на крайбрѣжнитѣ собственици отъ страната на линията, която се прѣдполага теглена въ срѣдата на рѣката или на потока. Ако островитѣ и островчетата се простиратъ отъ двѣтѣ страни на тази линия, то послѣднята разгранича собствеността на крайбрѣжнитѣ собственици отъ двѣтѣ страни.

Digitized by Google

Частьта отъ острова или островчето, която принадлежи на всѣкой отъ собственицитѣ на единия брѣгъ, се опрѣдѣля отъ перпендикулярите, които излизатъ отъ прѣдположено теглената линия въ срѣдата на рѣката или на потока и падатъ върху тѣхната земя, която граничи съ рѣката.

92. Разпорежданията на двата прѣдидущи члена не се прилагатъ, когато островътъ се образува отъ единъ отдѣленъ отъ брѣга късъ земя съ внезапна сила и завлѣченъ въ рѣката.

Собственикътъ на земята, отъ която късътъ земя е отдѣленъ, запазва собствеността върху него; но ако рѣката е плавателна или сплавна, държавата има право да отнеме собствеността върху него срѣщу заплащане на справедливо обезщетение.

93. Ако една рѣка, като образува новъ ржкавъ, прѣминава и загражда по начинъ да образува островъ отъ земята на единъ крайбрѣженъ собственикъ, послѣдният запазва собствеността върху земята, но това не нарушава установеното отъ прѣдидущия членъ правило.

94. Ако една рѣка си образува ново корито, като изостави старото, послѣдното принадлежи на пограничнитѣ собственици по двата брѣга. Тѣ си го раздѣлятъ до срѣдата, споредъ дължината на крайбрѣжната страна на всѣкоя земя.

95. Гълъбитѣ и питомнитѣ зайци, които прѣминатъ въ другъ гълъбарникъ или зграда, се придобиватъ отъ собственицитѣ на тѣзи послѣднитѣ, ако не сж били привлѣчени тамъ съ хитрость или измама.

Отдѣление II.

За правото на приращение по отношение на движимитѣ вещи.

96. Правото на приращение, когато има за прѣдметъ движими вещи, които принадлежатъ на разни собственици, се опрѣдѣля отъ началата на справедливостьта.

Слѣдующитѣ разпореждания служатъ за правило на съда, за да разрѣшава непрѣдвиденитѣ случаи, споредъ особнитѣ обстоятелства.

97. Когато двѣ вещи, които принадлежатъ на разни собственици, се съединятъ по начинъ, за да образуватъ едно цѣло, но и двѣтѣ могатъ да се отдѣлятъ безъ значително поврѣждане, всѣкой

Digitized by Google

единъ отъ собственицитѣ запазва собствеността на своята вещь и има право да изиска отдѣлянето ѝ отъ другата. Но, ако двѣтѣ вещи не могатъ да се отдѣлятъ безъ значително повреждане на едната отъ тѣхъ, цѣлото принадлежи на собственика на вещьта, която съставлява главната негова часть, съ задължение да заплати на другия стойностьта на вещьта, която влиза въ цѣлото.

98. Главна часть се счита оная, на която другата е присъединена за употрѣбение, украшение или допълнение.

99. Ако присъединената вещь е много по-цѣнна отъ главната и е употрѣбена безъ съгласието на собственика, послѣдниятъ има право или да присвои цѣлото, като заплати стойностьта на главната вещь на нейния собственикъ, или да иска отдѣлянето на присъединената вещь, макаръ отъ това да може да произлѣзе повреда за другата.

100. Ако едната отъ двѣтѣ вещи, съединени за образуването на едно цѣло, не може да се счита като принадлежность на другата, тази се счита главна, която има по-голѣма стойность или по-голѣмъ обемъ, ако стойноститѣ ѝ почти еднакви.

101. Ако единъ майсторъ или друго лице е употрѣбилъ чуждъ материалъ, за да направи една вещь отъ другъ видъ, безъ да се гледа да ли този материалъ може или не да вземе първия си видъ, собственикътъ на материала има право на собствеността върху вещьта, която е направена отъ него, като заплати на майстора или другото лице цѣната на работата.

102. Когато едно лице е употрѣбило една часть свой и една часть чуждъ материалъ, за да направи една вещь отъ другъ видъ, безъ да е изгубила нито едната, нито другата съвършено своя пръвъ видъ, но по начинъ, че не могатъ да се отдѣлятъ безъ повреждане, вещьта е обща и на двамата собственици, сразмѣрно, за единия, съ материала, който му принадлежи, за другия, съ материала, който му принадлежи и цѣната на работата.

103. Ако работата е толкова важна, щото тя надминава много стойностьта на употрѣбения материалъ, тогава работата се счита главната часть и майсторътъ има право да задържи изработената вещь, като заплати на собственика цѣната на материала.

104. Когато една вещь е направена отъ размѣсването на нѣколко вещества, които принадлежатъ на разни собственици, ако веществата могатъ да се отдѣлятъ безъ повреждане, собственикътъ,

Digitized by Google

който не е далъ съгласието си за размѣсването, има право да изиска отдѣлването имъ.

Ако веществата не могатъ вече да се отдѣлятъ или пъкъ отдѣлянето не може да стане безъ повреждане, собствеността имъ става обща, съразмѣрно съ стойността на веществото, което принадлежи на всѣкого едного.

105. Ако веществото, което принадлежи на едного отъ собственицитѣ, може да се счита като главно или неговата стойность много привишава стойността на другото, и ако двѣтѣ вещества не могатъ да се отдѣлятъ или пъкъ отдѣлването имъ може да стане съ повреждане, собственикътъ на веществото, което е главно или по-скѫпо, има право на собствеността върху вещьта, която е произлѣзла отъ размѣсването, като заплати на другия стойността на неговото вещество.

106. Когато вещьта остава обща между собственицитѣ на веществата, отъ които тя е образувана, всѣкой единъ отъ тѣхъ може да иска да се продаде тя на публиченъ търгъ за въ полза на всичкитѣ собственици и на тѣхни общи разноски.

107. Въ всичкитѣ случаи, въ които собственикътъ на употрѣбеното безъ негово знание вещество може да изиска собствеността на вещьта, има право да иска или повръщането на толкова вещество отъ сѫщото качество или неговата стойность.

108. Тѣзи, които сѫ употрѣбили чужди вещества и безъ съгласието на собственицитѣ, могатъ още да бѫдатъ осѫдени на врѣди и загуби, независимо отъ углавната отговорность, ако има мѣсто за такава.

Глава VII

За ограниченията на собствеността въ полза на съсѣдни недвижими имоти.

Отдѣление I.

За общитѣ стѣни, здания и окопи.

109. Всѣка стѣна, която служи за раздѣла между здания, до своя връхъ, или въ случай на неравни височини, до тамъ, дѣто едното отъ зданията започва да се издига по-високо, а така сѫщо и всѣка стѣна, която служи за раздѣла между дворове, градини

Digitized by Google

и даже между заградени мѣста въ полетата, се прѣдполага обща на съсѣднитѣ собственици, ако нѣма актъ или признакъ за противното.

110. Собствеността на раздѣлителната стѣна между дворове, градини, бостани и полета се опрѣдѣля по наклоността, която прѣдставлява стрѣхата отъ едната страна на тази стѣна и въ размѣръ на самото пространство на тази наклоность.

Ако изпъкналоститѣ, като подпори, корнизи и разни такива и вдлъбнинитѣ, на които дълбочината надминава половината отъ дебелината на стѣната, сж били направени въ едно и сѫщо врѣме съ стѣната, тази послѣдната се прѣдполага да принадлежи на собственика отъ страната, на която сж направени тѣзи признаци, макаръ и да има само единъ отъ тѣхъ.

Когато единъ или нѣколко отъ тѣзи признаци сж отъ едната страна и единъ или нѣколко отъ противоположната страна, стѣната се прѣдполага обща. Въ всѣкой случай, положението на наклонността на стрѣхата се прѣдпочита отъ всичкитѣ други признаци.

111. Нуждитѣ поправки и прѣпостроявания на общата стѣна сж въ тяжесть на всички тѣзи, които имать право на нея, съразмѣрно съ правото на всѣкого отъ тѣхъ.

112. Всѣкой съсобственикъ на една обща стѣна може да се освободи отъ задължението да участвува въ разноскитѣ за поправкитѣ и прѣпостроявания, като се откаже отъ правото си на общность, стига само общата стѣна да не поддържа здание, което му принадлежи.

Отказването, обаче, не освобождава отказалия се отъ задължението за поправкитѣ и прѣпостроявания, които сж прѣдизвикани отъ негово дѣйствие.

113. Собственикъть, който иска да развали едно здание, поддържано отъ обща стѣна, можо да се откаже отъ общността на тази стѣна, но той е длъженъ, за този пѫть само, да направи върху нея поправкитѣ и работитѣ, които развалянето прѣдизвика, за да се избѣгне каквато и да бѫде врѣда за съсѣда.

114. Всѣкой съсобственикъ може да гради, като допре постройкитѣ си на общата стѣна и да постави греди въ дебелината на тази стѣна, но по такъвъ начинъ, щото отъ другата страна да остане петь сантиметра отъ дебелината незаета, съ изключение на правото, което има другиятъ съсобственикъ да намали дължината на гредата до половината на стѣната, въ случай че и той би поискалъ

Digitized by Google

да постави греда на сѫщото мѣсто, да направи тамъ една вдлъбнина или да опре тамъ коминъ.

115. Всѣкой съсобственикъ на една обща стѣна може така сѫщо да прокара прѣзъ цѣлата стѣна желѣзни сглоби и да тури на противоположната страна бурми, за да укрѣпи своето здание, но изпъкналостьта не трѣбва да надминава петь сантиметра отъ вънкашното лице на стѣната отъ къмъ съсѣда; той е длъженъ освѣнъ това да направи нуждитѣ работи, за да не се намали здравината на общата стѣна и да заплати врѣменнитѣ врѣди, причинени отъ поставянето на сглобитѣ и бурмитѣ.

116. Всѣкой съсобственикъ може да издигне общата стѣна, но той е длъженъ да плати разноскитѣ за издигането, за поправкитѣ по поддържането на издигнатата часть, както и работитѣ, които е нуждно да се извършатъ, за да може стѣната да държи по-голѣмата тяжесть, която произлиза отъ издигането, безъ да изгуби нѣщо отъ своята здравина.

117. Ако общата стѣна не е въ положение да носи издигането, този, който иска да я издигне, е длъженъ да я построи отново въ цѣлость на свои разноски и да постави повечето дебелина отъ своята страна.

Въ прѣдвиденитѣ случаи отъ настоящия и прѣдидущия членове той е длъженъ освѣнъ това да обещети съсѣда за врѣдитѣ, които чрѣзъ дѣйствието, даже врѣменно, на издигането или на новото построяване, може да е прѣтърпѣлъ.

118. Съсѣдътъ, който не е съдѣйствувалъ за издигането, може да придобие общностьта върху него, като заплати половината отъ разноскитѣ и стойносьта на половината земя, завзета отъ повечето дебелина.

119. Всѣкой собственикъ, имотътъ на когото граничи съ една стѣна, има право да я направи обща въ цѣлость или отчасти, стига само да я направи за цѣлата граница на своята собственость, като заплати на собственика на стѣната половината отъ цѣлата пойна стойность или половината отъ стойностьта на частьта, която иска да направи обща, и половината отъ стойностьта на земята, върху която стѣната е построена, съ задължение освѣнъ това да извърши нуждитѣ работи, за да не причини никаква врѣда на съсѣда.

Това разпореждане не се прилага на зданията, прѣдназначени за обществено ползуване.

Digitized by Google

120. Единиятъ съсѣдъ не може да направи никаква вдлъбнина въ общата стѣна, нито да построи или да допре нѣкаква нова постройка, безъ съгласието на другия и, въ случай на отказъ, безъ да опрѣдѣли чрѣзъ вещи лица нуждитѣ срѣдства, които трѣбва да се взематъ, щото работата да не бѫде врѣдителна за правата на другия.

121. Не може да се допре до една обща стѣна никакви купове торъ, дърва, пръстъ или други подобни вещества, безъ да се взематъ нуждитѣ прѣдохранителни мѣрки, щото тѣзи купове да не могатъ да врѣдятъ нито съ своята влага, нито съ своето налягане или съ своята твърдѣ голѣма възвишеность, нито пъкъ по какъвъ и да бѫде другъ начинъ.

122. Всѣкой може да принуди своя съсѣдъ да вземе участие въ разноскитѣ за построяване или за поправяне на заградителни стѣни, които раздѣлятъ тѣхнитѣ кѫщи, дворове и градини, находящи се въ градоветѣ. Височината на тия стѣни се опрѣдѣля споредъ законитѣ и правилницитѣ за това, а, ако нѣма такива или съглашение, всѣка заградителна или раздѣлителна стѣна, която ще се построи за въ бѫдащо на общи разноски, трѣбва да бѫде висока най-малко два метра.

123. Когато въ градоветѣ една стѣна раздѣля два недвижими имота, отъ които единиятъ е по-високъ отъ другия, собственикътъ на по-високия недвижимъ имотъ тегли всичкитѣ разноски за построяването и за поправянето на стѣната до височината на своята земя; частьта на стѣната, която се издига отъ земята на по-високия недвижимъ имотъ до показапата въ прѣдидущия членъ височина, се построява и поправя на общи разноски.

124. Въ прѣдвиденитѣ отъ двата прѣдидущи члена случаи, съсѣдътъ, който не иска да вземе участие въ разноскитѣ за построяването или за поправянето на заградителната или раздѣлителната стѣна, може да се освободи отъ това, като остави половината отъ мѣстото, върху което раздѣлителната стѣна трѣбва да бѫде построена, и като се откаже отъ правото на общность, съ запазване на правото, което му дава чл. 119.

125. Когато разнитѣ катове на една кѫща принадлежатъ на нѣколко собственици, ако документитѣ за собственость не прѣдвиждатъ способа за поправянето и прѣпострояването, тѣ се извършватъ по долѣизложения начинъ:

Digitized by Google

Дебелитѣ стѣни и покривитѣ сѫ въ тяжесть на всичкитѣ собственици, съразмѣрно съ стойностьта на ката, който принадлежи на всѣкиго едного. Сѫщото правило се прилага за входоветѣ, вратитѣ, кладенцитѣ, щернитѣ, водопроводитѣ и другитѣ общи нѣща на всичкитѣ собственици. Нуждницитѣ сѫ въ обща тяжесть, съразмѣрно съ числото на направенитѣ дупки за всѣкой катъ.

Собственикътъ на всѣкой катъ или на часть отъ него прави и поддържа пода, върху който ходи, сводоветѣ, стѣнитѣ и таванитѣ, които покриватъ принадлежащитѣ нему части.

Стълбитѣ се построяватъ и поддържатъ отъ собственицитѣ на разнитѣ катове, на които тѣ служатъ, съразмѣрно съ стойностьта на всѣкой катъ.

За катове се считатъ зимницитѣ и станѣ на таванитѣ.

126. Установенитѣ правила за участието въ разноскитѣ по поправянето или прѣпостроянето покривитѣ на една кѫща, която принадлежи на нѣколко собственици, се пазятъ така сѫщо въ случай на поправяне плоски покриви или тераси.

Ако ползуването отъ тѣзи плоски покриви не е общо на разнитѣ собственици на кѫщата, тѣзи, които имать тѣхното изключително ползуване, сѫ длъжни, въ това качество, да участвуватъ съ една четвърть въ разноскитѣ за поправянето и за поддържането; другитѣ три четвърти се теглятъ отъ тѣхъ и отъ другитѣ собственици на кѫщата въ опрѣдѣления отъ прѣдидущия членъ размѣръ, освѣнъ ако има частни съглашения по между имъ.

127. Собственикътъ на послѣдния катъ на една кѫща не може, безъ съгласието на собственицитѣ на другитѣ катове, да издигне нови катове, нито нови постройки, които сѫ отъ естество да намалятъ стойностьта на другитѣ, съ изключение обаче на това, което се отнася до заградата на плоскитѣ покриви.

128. Всичкитѣ окопи между два недвижими имота се прѣдполагатъ общи, ако нѣма документи или признакъ за противното и ако тѣ се поддържатъ на общи разноски.

129. Признакъ има, че окопътъ не е общъ, когато насипътъ или изхвърлената пръсть се намира само отъ едната страна, или когато изхвърлената за чистенето на окопа пръсть е събрана тамъ отъ три години.

Digitized by Google

Окопътъ се прѣдполага изключителна собственость на тогова, отъ страна на когото се намира насипътъ или изхвърлената тамъ въ продължение на три години пръстъ за чистенето на окопа.

180. Признакъ има, че окопътъ не е общъ, когато той служи за изтичането на водата отъ земята на единъ само собственикъ.

181. Всѣки плетъ между два недвижими имота се прѣдполага общъ и се поддържа на общи разноски, освѣнъ ако само единиятъ недвижимъ имотъ е заграденъ, или ако има граници или доказателство за противното.

182. Дърветата, които растатъ въ общия плетъ, сж общи и всѣкой единъ отъ двамата собственици има право да иска отсичането имъ.

Дървета, които се намиратъ върху раздѣлителната линия между два имота, се прѣдполагатъ общи, когато нѣма документъ или доказателство за противното.

Дърветата, които служатъ за граница, не могатъ да бждатъ отсѣчени освѣнъ по общо съгласие, или когато сждътъ признае нуждата или умѣстностьта на отсичането.

Отдѣление II.

За разстоянието и за пограничнитѣ работи, които се изискватъ за нѣкои построявания, разкопавания и посаждания.

183. Този, който иска да построи кжща или само заградителна стѣна, може да направи това върху границата на своята земя, съ изключение на правото за съсѣда да направи стѣната обща, съгласно чл. 119.

184. Постройката, макаръ и да не се поставя върху границата, ако не се оставя най-малко единъ и половина метръ разстояние, съсѣдътъ може да изиска общностьта на стѣната и да строи върху нея, като заплати, освѣнъ стойностьта на половината стѣна, стойностьта на земята, която ще се заеме отъ него, освѣнъ ако собственикътъ на земята прѣдпочита да продължи въ същото врѣме своето здание до границата.

Digitized by Google

Ако съсѣдътъ не иска да се ползува отъ това право, той е длъженъ да строи по такъвъ начинъ, щото да има три метра разстояние отъ сдната стѣна до другата.

Същото правило се пази въ всичкитѣ други случаи, въ които зданието на съсѣда се намира на по-малко отъ три метра разстояние отъ раздѣлната линия.

Нова постройка се счита също простото издигане на една кжща или на една стѣна вече съществующа.

185. Разпорежданията на двата прѣдидущи члена не се прилагатъ на зданията, показани въ послѣднята алинея на чл. 119, нито на стѣнитѣ, които граничатъ съ площади, улици или обществени пжтища, за които се пазятъ особенитѣ закони и правилници, които се отнасятъ до тѣхъ.

186. Този, който иска да изкопае кладенецъ, щерна, помиена яма, нуждникъ или дупка за торъ близо до една чужда или обща стѣна, е длъженъ, ако нѣма противни разпореждания въ мѣстнитѣ правилници, да пази разстоянието отъ два метра между границитѣ на допирающия се съсѣденъ имоть и най-ближната точка отъ вжтрѣшната окржность на стѣната, на кладенеца, на щерната, на помиената яма и на нуждника или на дупката за торъ.

Колкото за тржбитѣ на нуждникъ, на водникъ или за тѣзи, които сж прѣдназначени да събиратъ дъждовната вода отъ покривитѣ, или които изкачватъ вода съ толумба или всѣка друга машина, разстоянието трѣбва да бжде най-малко единъ метъръ отъ раздѣлителната линия.

Същото разстояние се пази за разклонението на тѣзи тржби и се мѣри отъ раздѣлителната линия до най-ближната точка отъ вънкашната окржность на тржбата.

Ако, обаче, и при спазването на тѣзи разстояния, произлѣза врѣда за съсѣда, разстоянията се уголѣмяватъ и се извършватъ нужднитѣ работи за поправянето и възстановяването въ добро положение имота на съсѣда.

187. Този, който иска да гради до една обща или раздѣлителна стѣна, макаръ и да му принадлежи, комини, фурни, ковачници, яхъри, магазини за соль или за прояждающи вещества, да установи близо до чуждата собственость машини, които се движатъ съ пара, или други фабрики, които прѣдставляватъ опасность отъ пожаръ, отъ експлозия или врѣдителни изпарения, е длъженъ да

Digitized by Google

извърши работитѣ и да запази разстоянията, които споредъ случаитѣ сж установени отъ правилницитѣ, а въ отсжтствието на такива, отъ сжда, за да се избѣгне всѣка врѣда на съсѣда.

138. Не може да се изкопаватъ трапове или вади, освѣнъ като се остави отъ границата на чуждия недвижимъ имотъ едно разстояние равно на тѣхната дълбочина, съ изключение на по-голѣмитѣ разстояния, които би опрѣдѣлили мѣстнитѣ правилници.

139. Разстоянието се мѣри отъ най-близкостоящия до раздѣлителната линия горенъ брѣгъ на трапа или на вадата. Този брѣгъ трѣбва освѣнъ това да бжде наклоненъ по всичката своя височина и, въ отсжтствието на такова наклонение, да бжде запазенъ отъ подпорни стѣни.

Ако границата на чуждия недвижимъ имотъ се намира въ единъ общъ окопъ или въ единъ частенъ пжтъ, който е така сжщо общъ или подчиненъ на сервитутъ за прѣминаване, разстоянието се мѣри отъ по-горѣ показания горенъ брѣгъ до горния брѣгъ на общия окопъ, или до външната линия на най-ближното мѣсто на пжтя до новия трапъ или вада, като се пазятъ разпорежданията относително наклонението.

140. Ако трапътъ или вадата сж изкопани близо до една обща стѣна, не е нужно да се пази по-горѣ прѣписаното разстояние, но трѣбва да се направятъ работитѣ, които могатъ да възпрѣпятствуватъ всѣка поврѣда.

141. Този, който иска да изкопае извори, да направи водоскоци, вади или водопроводи, да изкопае, да задълбочи или разшири леглото имъ, да увеличи или да намали наклонението имъ, да измѣни формата имъ, трѣбва, освѣнъ прѣписанитѣ разстояния, да пази, въ случай на нужда, по-голѣми разстояния и да извърши нуждитѣ работи, за да не врѣди на чуждитѣ недвижими имоти, които на изворитѣ, водоскоцитѣ, вадитѣ или водопроводитѣ, които сжществуватъ вече и които сж прѣдназначени за ваденето на имотитѣ или за заобикалянето на зданията.

Ако се повдигне прѣпирня между двама собственици, сждътъ трѣбва да съгласува, по справедливъ начинъ, дължимото уважение на правото на собственость съ по-голѣмитѣ ползи, които могатъ да произлѣзатъ за земледѣлието или промишлеността отъ употрѣблението, за което водата е прѣдназначена или за което се иска да се прѣдназначи, като опрѣдѣли, въ случай на нужда, на единия

Digitized by Google

или на другия отъ собственицитѣ обезщетението, което може да му се дължи.

142. Не се позволява да се садятъ дървета кадѣ границитѣ на имота на съсѣда, освѣнъ като се оставятъ прѣдписанитѣ отъ мѣстнитѣ правилници и обичаи разстояния. Въ отсѫтствието на мѣстни правилници и обичаи пазятъ се слѣдующитѣ разстояния:

1) Три метра за високитѣ дървета.

Считатъ се, по отношение на разстоянията, високи дървета, тѣзи, на които стволътъ цѣлъ или раздѣленъ на клонове се издига до една значителна височина, като орѣхитѣ, кестенитѣ, дѫбоветѣ, бороветѣ, платанитѣ и други подобни.

2) Единъ метръ и половина за не високитѣ дървета.

За не високи дървета се считатъ дърветата, на които стволътъ, издигнатъ до една незначителна височина, се раздѣля на клонове, като крушитѣ, ябълкитѣ, черешитѣ и въобще овощнитѣ дървета, които не сѫ показани въ п. 1.

3) Половинъ метръ за лозитѣ, за дръвчетата, живитѣ плетове, както и за овощнитѣ дървета съ нискъ стволъ и на които височината не надминава два и половина метра.

Опрѣдѣленитѣ по-горѣ разстояния не е нуждно да се пазятъ, когато недвижимиятъ имотъ е отдѣленъ отъ съсѣдния съ частна или обща стѣна, стига само растенията да се държатъ по тачъвъ начинъ, щото да не надминаватъ височината на стѣната.

143. За растенията, които никнатъ, и за посажданията, които се правятъ, било въ лѣсоветѣ близо до съсѣднитѣ граници, било по брѣговетѣ на вадитѣ, или покрай общитѣ пѫтища, безъ да прѣчатъ на течението на водата, нито на движението, нито на съобщенията, пазятъ се, въ отсѫтствие на правилници, мѣстнитѣ обичаи и само въ отсѫтствието на послѣднитѣ, опрѣдѣленитѣ погорѣ разстояния.

144. Съсѣдътъ може да иска да се искоренятъ дърветата и растенията, които сѫ посадени или които сѫ израстнали на по-малки разстояния отъ опрѣдѣленитѣ въ прѣдидущитѣ членове.

145. Този, върху недвижимия имотъ на когото се простиратъ клоноветѣ на дърветата на съсѣда, може да го принуди да ги отсѣче и самъ даже може да отсѣче коренитѣ, които влизатъ въ неговата собственость.

Digitized by Google

Отдѣление III.

За овѣтлината и за изгледа.

146. Единиятъ отъ съсѣдитѣ не може, безъ съгласието на другия, да отвори въ общата стѣна никакъвъ прозорецъ или друго отвърстие даже съ неотваряеми стъкла.

147. Собственикътъ на една стѣна, която не е обща и която граничи съ чуждъ недвижимъ имотъ, може да отвори въ тази стѣна прозорци съ желѣзни решетки и съ неотваряеми стъкла.

Тѣзи прозорци трѣбва да бѫдатъ снабдени съ желѣзни решетки, на които дупкитѣ да не бѫдатъ по-голѣми отъ единъ дециметръ, и съ неотваряеми стъкла. Такива прозорци не прѣпятствуватъ на съсѣда да придобие общността на стѣната, но той може да ги затвори, когато само допре тамъ своето здание.

148. Тѣзи прозорци не могатъ да се отварятъ на една помалка височина отъ два метра и половина отъ пода или повърхността на мѣстото, което се иска да се освѣтли, ако това става въ единъ отъ по-горнитѣ катове.

Височината отъ два метра и половина отъ земята трѣбва да се пази даже и отъ страната на съсѣдния недвижимъ имотъ.

149. Този, който е издигналъ общата стѣна, не може да отвори прозорци въ издигнатата часть, за която съсѣдътъ не е искалъ да съдѣйствува.

150. Не може да се правятъ прави прозорци, балкони или други подобни изпъкналости надъ заградената или не земя на съсѣда, нито даже надъ покрива на послѣдния, ако между собствеността на съсѣда и стѣната, дѣто се правятъ прозорцитѣ, нѣма единъ метръ и половина разстояние.

Това запрѣщение прѣстава, когато между двѣтѣ собствености има общественъ пътъ.

151. Не може така сѫщо да се отварятъ странични и криви прозорци надъ земята на съсѣда, ако нѣма половинъ метръ разстояние.

Това запрѣщение прѣстава, обаче, когато страничниятъ и кривиятъ прозорецъ надъ земята на съсѣда е въ сѫщото врѣме и правъ прозорецъ надъ общественъ пътъ. Въ тоя случай, обаче, се пазятъ мѣстнитѣ правилници.

Digitized by Google

152. Когато е въпросъ за прави прозорци разстоянието се мѣри отъ външното лице на стѣната и, ако има балкони или други изпъкналости, отъ тѣхната външна линия до раздѣлителната линия на двѣтѣ собствености.

Когато е въпросъ за странични и криви прозорци, разстоянието се мѣри отъ най-ближната страна на прозореца или отъ най-ближната изпъкналость до раздѣлителната линия.

153. Когато, по съглашение или другояче, едно лице е придобило право да има прави прозорци за изгледъ надъ земата на съсѣда, собственикътъ на тази земя не може да строи на по-малко отъ три метра разстояние, мѣрено по показания въ прѣдидущия членъ начинъ.

Отдѣление IV.

За капчущитѣ и покривитѣ.

154. Всѣкой собственикъ е длъженъ да построи покривитѣ така, щото дъждовната вода да се излива върху неговата земя или върху обществения пътъ, съгласно съ правилницитѣ, и не може да направи да се излива тази вода върху земята на съсѣда.

Отдѣлъ трети.

За сервитутитѣ.

Глава I.

За личнитѣ сервитути.

155. Лични сервитути сѫ: плодополузването, употрѣблението и обитаването.

Тѣ се уреждатъ отъ акта, отъ който произтичатъ. Законътъ допълва само това, което не е прѣдвидено въ акта, освѣнъ ако той другояче разпорежда.

Отдѣление I.

За плодополузването.

156. Плодополузването е право да се ползува едно лице отъ вещи, които другиму принадлежатъ, както би се ползувалъ самиятъ

Digitized by Google

собственикъ, но съ задължение да ги запази, както по съставъ, така и по форма.

157. Плодополузуването се установява отъ закона или отъ волята на человѣка.

То може да се установи, за извѣстно врѣме или подъ условие, и върху всѣкакъвъ видъ движими или недвижими имущества.

§ 1. За правата на плодополузувателя.

158. Плодополузувательтъ има право на всичкитѣ естествени или граждански плодове, които може да произведе вещьта, на която има плодополузуването.

159. Естественитѣ плодове, които, при започването на плодополузуването, не сж още отдѣлени отъ вещьта, които ги е произвела, принадлежатъ на плодополузувателя; тѣзи, които не сж още отдѣлени, когато свършва плодополузуването, принадлежатъ на собственика, безъ възнаграждение, въ единия и другия случай, за работата и за сѣмената, но не въ врѣда на частьта отъ произведенията, която се пада на изполичара, ако е имало такъвъ, въ началото или при свършването на плодополузуването.

160. Гражданскитѣ плодове се придобиватъ день по день и принадлежатъ на плодополузувателя сразмѣрно съ продължителностьта на плодополузуването.

161. Плодополузуването на една пожизнена рента дава право на плодополузувателя да събира периодическитѣ платежи, които настжпватъ день по день прѣзъ неговото плодополузуване.

Той е длъженъ да повърне излишъка, който е получилъ по прѣдплащане.

162. Ако плодополузуването заключава вещи, които не могатъ да се употрѣбятъ безъ да се потрѣбятъ, като пари, жито, житности, плодополузувательтъ има право да ги употрѣби, съ задължение да заплати стойностьта имъ въ края на плодополузуването, споредъ оцѣнението, което е направено въ началото на плодополузуването. Ако такова оцѣнение не е било направено, той има право или да повърне сжщото количество вещи и отъ сжщото качество, или да заплати текущата имъ цѣна въ врѣме на прѣкратяването плодополузуването.

Digitized by Google

168. Ако плодополъзването заключава вещи, които без да се унищожават изведнажъ се изхабяватъ малко по малко отъ употрѣблението, като долни дрехи, мобили, плодополъзователътъ има право да ги употрѣбява за служенето, за което сж прѣдназначени; той е длъженъ да ги повърне при прѣкратяването на плодополъзването въ положението, въ което се намиратъ, съ задължение, обаче, да обезщети собственика, ако умишлено или по негова вина сж поврѣдени.

164. Ако плодополъзването заключава гори, които се сѣкатъ отъ врѣме на врѣме, плодополъзователътъ е длъженъ да пази реда и количеството на сѣченията, съгласно съ разпрѣдѣлението или съ обичая на собственицитѣ, но нѣма право да иска обезщетение за обикновенитѣ сѣчения, които не сж направени прѣзъ врѣме на плодополъзването.

165. Плодополъзователътъ може да употрѣби за поправкитѣ, които сж въ негова тяжесть, дърветата, които сж случайно изкъртени или строшени. Той може даже, за тази цѣль, да отсѣче отъ дърветата, ако е нуждно, но подъ условие да докаже на собственика нуждата отъ това.

166. Плодополъзователътъ може да сѣче въ гората подпирачки за лозята, които влизатъ въ плодополъзването, а така сщо да събира плодоветѣ на дърветата, като се съобразява всѣкога съ мѣстния обичай или съ заведения отъ собственицитѣ редъ.

167. Овощнитѣ дървета, които погинатъ, и тѣзи, които се изкъртатъ или строшатъ случайно, принадлежатъ на плодополъзователя, който е длъженъ да ги замѣсти съ други.

168. Плодополъзователътъ може да отстжпи по възмезденъ или безвъзмезденъ начинъ упражнението на своето право.

169. Наемитѣ, които плодополъзователътъ е сключилъ за повече отъ три години, сж дѣйствителни, въ случай, че плодополъзването се прѣкрати, само за текущето трилѣтие въ врѣме на това прѣкратяване, като се смѣта първиятъ периодъ отъ деня, въ който е започналъ наемътъ и другитѣ периоди отъ деня на свършването на прѣдшествующия.

Наемитѣ за три години или по-малко, които плодополъзователътъ е сключилъ или подновилъ повече отъ една година прѣди встжпването имъ въ дѣйствие, ако се касае за полски имоти, и повече отъ шесть мѣсеци прѣди, ако се касае за къщи, нѣматъ

Digitized by Google

никакво дѣйствие, когато тѣхното изпълнение не е започнало прѣди свършването на плодопользуването.

Ако плодопользуването трѣбва да се прѣкрати въ едно извѣстно и опрѣдѣлено врѣме, сключенитѣ отъ плодопользователя наеми имать сила само за текущата година въ врѣме на прѣкратяване плодопользуването; но ако се касае за имоти, на които главната жътва става всѣки двѣ или три години, насмътъ има сила за текущия двѣ или тригодишенъ периодъ въ врѣме на прѣкратяване плодопользуването.

170. Плодопользувательтъ се ползува отъ сервитутнитѣ права, които принадлежатъ на имуществото, на което той има плодопользуването, и въобще отъ всичкитѣ права, отъ които собственикътъ би могалъ да се ползува.

Той се ползува сѫщо отъ миннитѣ и кариеритѣ, които сѫ открити и се разработватъ, когато започва плодопользуването.

Той нѣма, обаче, никакво право върху още неоткрититѣ мини и кариери, нито върху съкровището, което се открие въ врѣме на плодопользуването, съ изключение на правата, които може да има като откриватель.

171. Собственикътъ не може, по никакъвъ начинъ, да врѣди на правата на плодопользователя, а послѣдниятъ или неговиятъ прѣдставитель нѣма право, при свършване на плодопользуването, на никакво обезщетение за подобрѣнията, които е направилъ, макаръ стойностьта на вещьта и да се е увеличила отъ тѣхъ.

Увеличението на стойностьта може да бѫде прихваното за поврѣжданията, които не произлизатъ отъ голѣма погрѣшка на плодопользователя.

Когато прихващане не може да има, плодопользувательтъ може да вземе назадъ прибавенитѣ отъ него вещи на имота, ако може да направи това съ нѣкаква полза за себе си и безъ поврѣда за имота, освѣнъ ако собственикътъ прѣдпочита да ги задържи, като заплати цѣната, която плодопользувательтъ може да добие за тѣхъ, като ги отдѣли отъ имота.

Плодопользувательтъ може сѫщо да вдигне огледалата, картинитѣ и другитѣ украшения, които е турилъ въ държания въ плодопользуване имотъ, съ задължение, обаче, да възстанови всѣко нѣщо въ първоначалното му състояние.

Digitized by Google

§ 2. За задълженията на плодополувателя.

172. Плодополувателятъ приема вещитѣ въ състоянието, въ което се намиратъ, но не може да влѣзе въ ползуване прѣди да се направи отъ надлежното общинско управление въ присѫтствието на собственика или слѣдъ призоваването му, описъ на движимитѣ и недвижимитѣ имущества, които сѫ прѣдметъ на плодополуването.

Разноскитѣ за описа сѫ въ тяжесть на плодополувателя.

Ако плодополувателятъ е свободенъ отъ правене описъ, то описътъ може да се направи по искането на собственика и на неговитѣ разноски.

173. Плодополувателятъ е длъженъ да даде поржчителство, че ще ге ползува, като добъръ домакинъ, ако актътъ, който установява плодополуването, не го освобождава отъ това.

Ващата и майката, които по закона иматъ плодополуването на имуществата на своитѣ дѣца, продавачътъ или дарителътъ, който е продалъ или подарилъ едно имущество съ запазване на плодополуването, не сѫ длъжни да даватъ поржчителство.

174. Ако плодополувателятъ не може да даде достатъчно поржчителство, недвижимитѣ имущества се даватъ подъ наемъ.

Паритѣ, които влизатъ въ плодополуването, се даватъ подъ лихва.

Цѣнитѣ книжа на прѣдявителя се обрѫщатъ въ именни цѣнни книжа, въ полза на собственика, съ обозначение на плодополуването.

Хранитѣ се продаватъ и получената сума отъ продажбата имъ така сѫщо се дава подъ лихва.

Въ тѣзи случаи, лихвитѣ отъ паритѣ, рентитѣ и доходитѣ отъ наема принадлежатъ на плодополувателя.

175. Ако плодополувателятъ не даде поржчителство, собственикътъ може да иска, щото движимитѣ имущества, които се поврѣждатъ отъ употрѣбение, да се продадатъ и получената сума отъ продажбата имъ да се даде подъ лихва, както получената сума отъ продажбата на хранитѣ. Въ този случай, плодополувателятъ се ползува сѫщо отъ лихвата.

Плодополувателятъ може, обаче, да иска и сѫдътъ може да опрѣдѣли, споредъ обстоятелствата, щото една часть отъ движимитѣ имущества, която е нуждна за неговото употрѣбение, да му се остави, съ задължение да я прѣдстави при свършване на плодополуването.

Digitized by Google

176. Забавянето въ прѣдставяне на поржчителство не лишава плодоползувателя отъ плодоветѣ, върху които може да има право; тѣ му се длъжатъ отъ деня, въ който плодоползуването се е започнало.

177. Плодоползувательтъ е длъженъ да извършва поправкитѣ, които сж нуждни за поддържането на имуществото, и ония голѣми поправки, които сж причинени отъ неизвършването на първитѣ, слѣдъ започването на плодоползуването.

178. Въ всичкитѣ други случаи, плодоползувательтъ, който е извършилъ голѣми поправки, има право да иска безъ лихва повръщането стойностьта на извършенитѣ работи, стига тѣхнага полезность да сжществува още при свършване на плодоползуването.

179. Ако плодоползувательтъ не иска да внесе нуждната сума за голѣмитѣ поправки, и ако собственикътъ се съгласи да ги извърши на свои разноски, плодоползувательтъ е длъженъ да плаща на собственика лихвата на тази сума, догдѣто трае плодоползуването.

180. Голѣми поправки се считатъ поправкитѣ на дебели стѣни и на сводове, промѣняването на греди, подновяването въ цѣлость или въ значителна часть на покриви, на подове, на бентове, на водопроводи, на подпорни и оградителни стѣни.

Всичкитѣ други поправки сж поправки за поддържане.

181. Разпорежданията на чл. чл. 178 и 179 се прилагатъ, когато, даже, само една часть отъ зданието, което е било необходима принадлежность за ползуването отъ имота, който е прѣдметъ на плодоползуването, падне по вехтость или случайно.

182. Плодоползувательтъ плаща прѣзъ врѣме на плодоползуването всичкитѣ годишни тегоби на имота, като даждия, налози и други такива, които се считатъ за тегоби върху плодоветѣ.

183. Собственикътъ е длъженъ да плаща тегобитѣ, наложени върху собственостьта прѣзъ врѣме на плодоползуването, но плодоползувательтъ е длъженъ да му плати лихвата на заплатената сума.

Ако плодоползувательтъ ги плати, той има право да иска повръщането на заплатената сума при свършването на плодоползуването.

184. Дълговетѣ, за които имотътъ е ипотекиранъ, не сж въ тяжесть на лицето, което има плодоползуването на една или нѣколко вещи отъ този имотъ. Ако се принуди да ги заплати, той има право на обратенъ искъ противъ собственика.

Digitized by Google

185. Плодоползувательтъ на една съвокупность или на една часть отъ съвокупность на имоти е длъженъ да плаща, въ цѣлость или съразмѣрно съ своята часть, всичкитѣ годишни платежи на вѣчнитѣ и пожизненитѣ ренти и лихвитѣ на всичкитѣ дългове или завѣти, съ които цѣлата съвокупность е обложена.

Когато е въпросъ за плащането на капитала, ако плодоползувательтъ заплати сумата, за която имотътъ трѣбва да вземе участие въ плащането, повръща му се сумата безъ лихва при свършването на плодоползуването. Ако плодоползувательтъ не иска да заплати тази сума, собственикътъ може или да заплати сумата и, въ този случай, плодоползувательтъ е длъженъ да му плаща лихва за нея прѣзъ траянето на плодоползуването, или да продаде една часть отъ имуществата, които сѫ прѣдметъ на плодоползуването, до покриването на дължимата сума.

186. Плодоползувательтъ е длъженъ да тегли разноскитѣ по процеситѣ, които се отнасятъ до плодоползуването, и осѫжданията, които могатъ да повлѣкатъ тѣзи процеси.

Ако процеситѣ се отнасятъ до собственостьта и до плодоползуването, собственикътъ и плодоползувательтъ теглятъ разноскитѣ съразмѣрно съ интереситѣ си въ процеситѣ.

187. Ако, прѣзъ траянето на плодоползуването, едно трето лице направи нѣкакво присвояване върху имота или другояче посѣгне на правата на собственика, плодоползувательтъ е длъженъ да му съобщи за това и, ако го не направи, той е отговоренъ за всичката загуба, която може да произлѣзе отъ това за собственика.

188. Ако прѣдметътъ на плодоползуването е едно животно и това животно погине не по вината на плодоползувателя, послѣдниятъ не е длъженъ да повърне вмѣсто него друго, нито да заплати стойностьта му.

189. Ако плодоползуването е върху едно стадо и това стадо погине съвършено не по вината на плодоползувателя, послѣдниятъ е длъженъ да даде на собственика смѣтка само за кожитѣ или за стойностьта имъ.

Ако стадото не погине съвършено, плодоползувательтъ е длъженъ да замѣсти животнитѣ, които сѫ погинали до размѣра на разплода, отъ деня, въ който първоначалното число на животнитѣ въ стадото е почнало да се намалява.

Digitized by Google

190. Когато е въпросъ за животни, които се намиратъ въ находящия се въ плодополуване имотъ и които сж прѣдназначени за потрѣбление, прилагатъ се разпорежданията на чл. 162.

§ 3. За начинитѣ, по които се прѣкратява плодополуването.

191. Плодополуването се прѣкратява:

съ смъртьта на плодополувателя;

съ изтичането на врѣмето, за което е било установено;

съ сливането въ едно лице качествата на плодополувател и на собственикъ;

съ неползуването отъ това право въ продължение на двадесеть години;

съ загинѣ нето на цѣлата вещь, върху която то е било установено.

192. Плодополуването може още да се прѣкрати съ злоупотрѣбението, което плодополувателъть би направилъ съ своето право, или като продаде имуществата, или като ги поврѣди, или като ги остави да запустѣятъ по причина на неподдържане.

Сждътъ, обаче, може, споредъ обстоятелствата, да постанови, щото плодополувателъть да даде поржчителство, макаръ и да е освободенъ отъ такова, или имуществата да се дадатъ подъ наемъ, или да се турятъ подъ управлението на друго лице за смѣтка на плодополувателя, или най-послѣ ползуването отъ тѣхъ да се повърне на собственика, съ задължение да плаща всѣка година на плодополувателя или на неговитѣ имѣющи право една опрѣдѣлена сума, додѣто трае плодополуването.

Кредиторитѣ на плодополувателя могатъ да встжпятъ въ дѣлото по чая прѣпирня, за да запазятъ своитѣ права, да прѣдставятъ обезщетение за врѣдитѣ и да дадатъ обезщетение за напрѣдъ.

193. Плодополуването, което е отстжпено, за додѣто едно трето лице достигне една опрѣдѣлена възрастъ, трае до този срокъ, макаръ третото лице и да умре прѣди опрѣдѣлената възрастъ.

194. Плодополуването, което е установено въ полза на общини или на други юридически лица чрѣзъ актъ приживѣ или по завѣщание, не може да се продължава повече отъ тридесеть години.

Digitized by Google

195. Когато една часть само отъ вещьта, която е прѣдметъ на плодополъзуването, погине, плодополъзуването се запазва върху това, което остане.

196. Ако плодополъзуването е установено върху едно имение, въ което влиза едно здание, и това здание се разруши по какъвто и да бѫде начинъ, плодополъзувательтъ има право да се полъзува отъ мѣстото и отъ материала.

Това правило се пази и когато плодополъзуването е установено само върху едно здание. Въ този случай, обаче, ако собственикътъ пожелало да построи друго здание, той има право да заеме мѣстото и да си послужи съ материала, като плаща на плодополъзувателя, прѣзъ траенето на плодополъзуването, лихвата на стойностьта на мѣстото и на материала.

Отдѣление II.

За употрѣблението и за обитаването.

197. Този, който има употрѣблението на единъ недвижимъ имотъ, може да събира произведенията му до колкото е нуждно за неговитѣ и за сѣмейството му нужди.

198. Този, който има право на обитаване въ една кѫща, може да живѣе въ нея съ своето сѣмейство.

199. Въ сѣмейството влизатъ и дѣцата, които сѫ родени подиръ започването на правото на употрѣбление или на обитаване, макаръ, въ врѣмето когато е започнало това право, лицето, което се полъзува отъ него, и да не е било женено.

200. Правото на обитаване се ограничава съ това, което е нуждно за обитаването на тогова, на когото то е отстжпено, и на неговото сѣмейство, споредъ положението му.

201. Правото на употрѣбление или на обитаване не може да се упражнява прѣди да се даде поржчителство и направи описъ на движимитѣ и недвижимитѣ имущества, както това е установено за плодополъзуването. Сждътъ може, обаче, да освободи отъ задължението за поржчителството, споредъ обстоятелствата.

202. Този, който има право на употрѣбление или на обитаване, е длъженъ да се полъзува отъ тѣхъ като добъръ домакинъ.

203. Ако този, който има право на употрѣбление, събира всичкитѣ произведения на недвижимия имотъ, или този, който

Digitized by Google

има право на обитаване, заема цѣлата къща, той е длъженъ да тегли разноскитѣ за обработването, за поправкитѣ по поддържането и да плаща даждията, както плодопользувательтъ.

Ако той събира една часть отъ произведенията, или ако заема една часть отъ къщата, той участвува въ разноскитѣ сразмѣрно съ това, отъ което се ползува.

204. Правата на употрѣбение и на обитаване не могатъ да се отстжпватъ нито да се даватъ подъ наемъ.

205. Правата на употрѣбление и на обитаване се прѣкратяватъ по сжщия начинъ, както плодопользуването.

206. Употрѣблението на гори и лѣсове се урежда отъ особенъ законъ.

Глава II.

За поземелнитѣ сервитути.

207. Поземелнията сервитутъ се състои въ тегобата, която е наложена върху единъ недвижимъ имотъ за служенето и ползата на другъ недвижимъ имотъ, който принадлежи не на сжщия собственикъ.

208. Поземелнията сервитутъ се установява отъ закона или отъ дѣйствието на человѣка.

Отдѣление I.

За сервитутитѣ, които сж установени отъ закона.

209. Сервитутитѣ, които сж установени отъ закона, иматъ за прѣдметъ обществена или частна полза.

210. Сервитутитѣ, които сж установени за обществена полза, се отнасятъ до теченията на водитѣ, до пжтя покрай плавателнитѣ или сплавни рѣки и канали, до построяването и поправянето на пжтищата и до други обществени работи.

Всичко, което се отнася до този видъ сервитутъ, се опрѣдѣля съ особни закони или правилници.

211. Сервитутитѣ, които законътъ налага за частна полза, се опрѣдѣлятъ отъ законитѣ и правилницитѣ върху полската полиция и отъ разпорежданията на настоящето отдѣление.

Digitized by Google

§ 1. За сервитутитѣ, които произхождатъ отъ положението на мѣстата.

212. По-нискитѣ недвижими имоти сж подложени да приематъ водата, която естествено се изтича отъ по-високитѣ недвижими имоти, безъ да е способствувала за това человѣческа рѫка.

Собственикътъ на по ниския недвижимъ имотъ не може по никой начинъ да прѣпятствува на това изтичане.

Собственикътъ на по-високия недвижимъ имотъ не може да направи нищо, което би могло да утегчи сервитута на по-ниския недвижимъ имотъ.

213. Ако брѣговетѣ или плотинитѣ въ единъ недвижимъ имотъ, които служатъ за задържане на водата, се разрушатъ или съборятъ, или ако се касае за отбранителни работи, които сж прѣдвидѣвикани отъ прокѣпването на теченията на водата, и собственикътъ на недвижимия имотъ не иска да ги поправи, да ги възстанови, нито да ги построи, собственицитѣ, които търпятъ врѣда отъ това или които се намиратъ въ голѣма опасность да прѣтърпятъ такава, могатъ да направятъ на свои разноски нуждитѣ поправки или построявания. Работитѣ, обаче, трѣбва да се извършатъ по такъвъ начинъ, щото собственикътъ да не прѣтърпи никаква врѣда и то съ прѣдварително разрѣшение отъ съда, дадено слѣдъ изслушване на заинтересованитѣ лица.

214. Горното правило се съблюдава, когато се касае да се очисти одно натрупване, което е образувано отъ спрѣни вещества въ недвижимъ имотъ, или въ окопъ, потокъ, или гиризъ по такъвъ начинъ, че водата причинява или може да причини врѣда на съсѣднитѣ недвижими имоти.

215. Всичкитѣ собственици, на които е полезно запазването на брѣговетѣ и на плотинитѣ или очистването на натрупванията, показани въ прѣдидущитѣ два члена, могатъ да бѫдатъ повикани и принудени да участвуватъ въ разноскитѣ, съразмѣрно съ ползата, която всѣкой отъ тѣхъ извлича, но въ всичкитѣ случаи тѣ иматъ право на искъ за врѣди и обезщетения противъ лицето, което е станало причина за развалянето на плотинитѣ или за образуването на казанитѣ натрупвания.

216. Собственикътъ, който има изворъ въ своя недвижимъ имотъ, може да се ползува отъ него по свое усмотрѣние, но безъ

Digitized by Google

да нарушава правото, което може да е придобилъ собственикътъ на единъ по-низкостоящъ недвижимъ имотъ по силата на юридическо основание или на давность.

217. Давностьта въ този случай се придобива съ владѣние въ продължение на двадесеть години отъ деня, въ който собственикътъ на по-низкия недвижимъ имотъ е направилъ и свършилъ върху по високия недвижимъ имотъ видими и постоянни работи, предназначени да улѣснятъ наклонението и теченето на водата въ неговия недвижимъ имотъ и които сж служили за тая цѣль.

218. Собственикътъ на извора не може да измѣни неговото течение, ако той доставлява на жителитѣ отъ една община или часть отъ община водата, която имъ е нужна; но ако жителитѣ не сж придобили по силата на юридическо основание или усвоили чрѣзъ давность ползуването отъ него, собственикътъ има право на обезщетение.

219. Всѣкой собственикъ или владѣлецъ на вода може да си служи съ нея по свое усмотрѣние и даже да разполага съ нея въ полза на другиго, ако това право не е ограничено съ нѣкой актъ или съ давность; но, слѣдъ като си е послужилъ съ нея, той не може да измѣни теченето ѝ така, щото да се изгуби въ врѣда на други земи, на които тя може да бѫде полезна, безъ да причини заливане или друга врѣда на тѣзи, които я употрѣбяватъ въ по-високитѣ земи и срѣщу заплащане на едно справедливо обезщетение отъ тогова, който иска да се ползува отъ нея, ако се касае за изворъ или друга вода, която принадлежи на собственика на по-високата земя.

220. Собственикътъ, имотътъ на когото граничи съ вода, която, безъ помощьта на человѣческа рѫка, има естествено течение, но която, макаръ и да е обществена по наредбитѣ въ главата за водитѣ, не съставлява рѣка или потокъ и върху която не съществуватъ права въ полза на трети лица, може при прѣминаването ѝ да си служи съ нея за наденето на своитѣ земи или за експлоатацията на своята промишленость, съ условие, обаче, да повърне останалото отъ нея въ обикновеното ѝ течение.

Този, прѣзъ земята на когото прѣминава тази вода, може така сѫщо да се ползува отъ нея въ разстоянието, което прѣминава тамъ, но съ задължение да я повърне, при излизането отъ неговата земя, въ нейното обикновено течение.

Digitized by Google

221. Спороветѣ, които възникватъ по установяването и упражнението на прѣдвиденитѣ въ този параграфъ сервитути, сѫ подсѫдни на мировия сѫдия, който, при разрѣшаването имъ, трѣбва да съгласува интереситѣ на земледѣлието и промишлеността съ дължимото уважение на собствеността.

§ 2. *За правото на прѣминаване и на водопрокарване.*

222. Всѣкой собственикъ е длъженъ да позволи достѫпъ и прѣминаване върху своята земя всѣкога, когато има нужда отъ това, за да се построи или поправи стѣна или друга работа, която принадлежи на съсѣда или е обща.

223. Собственикътъ, на когото земята е заобиколена отъ чужди земи и който нѣма изходъ на обществен пѫть и не може да добие такъвъ изходъ безъ извънредно голѣми разноски или неудобства, има право да прѣминава врѣзъ съсѣднитѣ земи за обработване и згодно ползуване отъ своята земя.

Този проходъ се установява отъ тая страна, дѣто разстоянието отъ заобиколената земя до обществения пѫть е най-късо и гдѣто причинява най-малко врѣда на земята, върху която е позволено прѣминаването.

Сѫщото разпореждане може да се приложи на тогова, който, като има проходъ върху чужда земя, има нужда, за показанитѣ горѣ цѣли, да разшири пѫтя за прѣминаването на кола.

224. За врѣдата, причинена отъ достѫпа или отъ прохода, за които се говори въ двата прѣдидущи члена, се дължи обезщетение съразмѣрно съ причинената врѣда.

225. Ако земята се заобиколи отъ всичкитѣ страни вслѣдствие на продажба, на замѣна или на дѣлба, продавачитѣ, замѣнителитѣ или съдѣлителитѣ сѫ длъжни да дадатъ проходъ безъ никакво обезщетение.

226. Ако проходътъ, който е даденъ на една заобиколена земя, прѣстане да бѫде нужденъ по причина, че тази земя се е съединила съ друга, която граничи съ обществен пѫть, проходътъ може да бѫде унищоженъ въ всѣко врѣме по искане на собственика на служащата земя, съ повръщане на полученото обезщетение или съ спиране плащането на годишнитѣ платежи, които сѫ били условени. По сѫщия начинъ се постѫпя, ако се отвори повъ пѫть, който служи на заобиколената по-напрѣдъ земя.

Digitized by Google

227. Искътъ за обезщетението, показано въ чл. 224, подлежи на давность и правото на проходъ остава, напаръ искътъ за обезщетение и да не се приема вече.

228. Всѣкой собственикъ е длъженъ да даде проходъ прѣзъ своята земя на водата, която искатъ да прокаратъ тѣзи, които иматъ постоянно или само врѣменно право да си служатъ съ нея, било за нуждитѣ на живота, било за земледѣлчески или промишлени потрѣбности.

Отъ този сервитутъ сѫ освободени: кѫщитѣ, двороветѣ, градинитѣ и харманитѣ къмъ тѣхъ.

229. Този, който иска прохода, е длъженъ да отвори нуждната за това вада, безъ да може да проведе своята вода прѣзъ вадитѣ, които вече сѫществуватъ и които сѫ прѣдназначени за теченето на друга вода. Но собственикътъ на земята, който е сѫщо собственикъ на една сѫществующа тамъ вада и на водата, която тече въ нея, може да възпрѣпятствува да се отвори нова вада прѣзъ земята му, като прѣдложи да даде проходъ на водата въ своята вада, когато това може да стане безъ значителна врѣда за тогова, който иска прохода. Въ този случай, на собственика на вадата се дължи обезщетение, което се опрѣдѣля, като се има прѣдъ видъ количеството на прокараната вода, стойностьта на водата, работитѣ, които ще прѣдизвика новия проходъ и по-голѣмитѣ разноски за поддържане.

230. Трѣбва, така сѫщо да се позволява проходъ за прокарване на вода прѣко вадитѣ и водопроводитѣ по начинъ, който е най-съотвѣтствующъ и най-удобенъ за мѣстностьта и за положението на вадитѣ, стига само течението или обемътъ на водата, която тече въ тѣзи вади, да не се възпрѣпятствува, замедлява или ускорява, нито измѣнява по какъвто и да бѫде начинъ.

231. Когато е нуждно за прокарването на водата да се прѣминатъ обществени пѫтища, рѣки или потоци, пазятъ се особнитѣ закони и правилници върху пѫтищата и водитѣ.

232. Този, който иска да прокара вода прѣзъ чужда земя, трѣбва да докаже, че може да разполага съ водата прѣзъ врѣмето, за което иска прохода, че тази вода е достатъчна за употрѣбението, за което тя е прѣдназначена, че исканиятъ проходъ е най-удобенъ и най-малко врѣдителенъ за служащата земя, прѣдъ видъ на особ-

Digitized by Google

него положение, на съѣдитѣ земи, на наклонението и на другитѣ условия, нуждни за прокарването, теченето и изливането на водата.

232. Прѣди да се започне построяването на водопровода, този, който иска да прокара вода прѣзъ чужда земя, е длженъ да заплати стойността на мѣстото, което ще се заеме отъ него, увеличена съ една пета часть, освѣнъ прамитѣ врѣди и тѣзи, които произлизатъ отъ раздѣлянето на двѣ или повече части земята, прѣзъ които трѣбва да прѣмине водопровода, или отъ други повръждания.

За мѣстото, обаче, което ще се заеме само за събирането на накопанитѣ вещества или на происходящитѣ нечистотии отъ чистенето, се заплаща подовината отъ стойността на земята, заедно съ увеличението отъ една пета; но върху това сѫщо мѣсто собственикътъ на служащата земя може да посади дървета или други растения, или вдигне и принесе другадѣ събранитѣ вещества, стига само да се извърши всичко, безъ врѣда за водата, за нейното чистене и поправяне.

234. Ако проходътъ на водата се иска за не повече отъ деветь години, заплащането на стойноститѣ и обезщетенията, за които се говори въ прѣдидущия членъ, се намаляватъ на половина само, но съ задължение, слѣдъ изтичането на срока, да се възстановятъ нѣщата въ първоначалното имъ положение.

Този, който е добилъ този врѣмененъ проходъ, може, прѣди изтичането на срока, да го направи вѣченъ, като заплати другата половина съ законнитѣ лихви отъ деня, въ който проходътъ е билъ направенъ.

Постжпа се по сѫщия начинъ, когато за проходъ прѣкъ единъ водопроводъ е нуждно да се замѣсти водопроводъ по нова съ подземенъ водопроводъ или обратно.

235. Този, който владѣе вода върху чужда земя, не може да пусне въ нея по-голѣмо количество вода, освѣнъ ако водата може да я побере и ако водата нѣма да причини врѣда на служащата земя.

Ако пущането на по-голѣмо количество вода изисква нови работи, тѣ не могатъ да се започнатъ, освѣнъ слѣдъ като прѣдварително се опрѣдѣли тѣхното естество и качество и се заплати дължимото сума за земята, която ще се заеме, и за врѣдитѣ, по установения отъ чл. 233 начинъ.

Digitized by Google

236. Разпорежданията за проходъ на вода, които сѫ изложени въ прѣдидущитѣ членове, се прилагатъ и когато проходъ се иска, за да се изтича излишната вода, която сѫсѣдътъ не се съгласява да приеме въ своята земя.

237. Собственикътъ на служащата земя всѣкога има право да иска да се опрѣдѣли леглото на водата съ поставяне на постоянни граници, които съотвѣтствуватъ на поставенитѣ бѣлѣзи. Ако, обаче, собственикътъ не се е възползувалъ отъ това право при отстжпването на водопровода, той е длъженъ да тегли половината отъ нужднитѣ за това разноски.

238. Ако едно течение на вода прѣпятствува на сѫсѣднитѣ собственици за достжпа до недвижимитѣ имъ имоти, или за продължаване на ваденето, или за изтичане на водата, тѣзи, които сѫ служатъ съ това течение, сѫ длъжни, съразмѣрно съ ползата, която извличатъ отъ него, да построятъ и поддържатъ мостоветѣ и други подобни направи, достатъчни за единъ безопасенъ и удобенъ проходъ, както и подземнитѣ водопроводи, улеитѣ или други подобни работи за продължаването на ваденето или на изтичането, съ изключение на правата, които произтичатъ отъ съглашение или отъ давность.

239. Собственикътъ, който иска да изсуши или подобри своята земя чрѣзъ разкопавания, насипи или други срѣдства, има право, слѣдъ като заплати обезщетението и съ причиняване на колкото е възможно по-малко врѣда, да прокара чрѣзъ вади или трапове водата за изтичане прѣзъ земитѣ, които раздѣлятъ неговата земя отъ текуща вода или всѣки другъ изтокъ.

240. Собственицитѣ на земитѣ, прѣзъ които прѣминаватъ чужди вади или трапове, направени съгласно прѣдидущия членъ, имать право да си служатъ съ тѣхъ, за да изсушатъ своитѣ земи, съ условие само да не произлѣзе отъ това никаква врѣда на изсушенитѣ вече земи и да теглятъ слѣдующитѣ разноски:

1) разноскитѣ, които сѫ нужни за изправение на вече съществующитѣ работи, за да могатъ да служатъ и на земитѣ, прѣзъ които прѣминаватъ вадитѣ или траповетѣ;

2) една съразмѣрна часть отъ направенитѣ вече разноски и отъ разноскитѣ, които сѫ нужни за поддържане на работитѣ, станали общи.

Digitized by Google

241. При извършиване на показанитѣ въ прѣдидущитѣ чле-нове работи се прилагатъ разпорежданията на послѣдната алинея на чл. 228 и на чл. чл. 230 и 231.

242. Ако за насушаване на блатиста земя се противи нѣкой имающъ право върху водата, която се изтича отъ тамъ, и ако съ извършиване на съотвѣтствующи работи, които изискватъ разноски съразмѣрни съ цѣлта, не може да се съгласятъ противоположнитѣ интереси, насушаването се разрѣшава срѣщу прилично обезщетение на съпротивляющия се.

243. Тѣзи, които имать право да отклонятъ вода отъ рѣкитѣ, потоцитѣ, кадитѣ, каналитѣ и езерата могатъ, ако това е нуждно, да турятъ или установятъ прѣграда до брѣговетѣ, съ задължение, обаче, да заплатятъ обезщетението и да направятъ и поддържатъ работитѣ, които могатъ да прѣдпазятъ земитѣ отъ всѣка врѣда.

244. Тѣзи, които имать право на отклонение и на ползуване отъ водата, както е казано въ прѣдидущия членъ, сж длъжни да избѣгнатъ всѣка повреда, която може да произлѣзе отъ спирането, отъ повръщането или отъ прѣливането на тази вода, и които по-врѣда можо да постигне по-горнитѣ и по-долнитѣ ползуватели.

Тѣзи, които станатъ причина за такава повреда, сж длъжни да заплатятъ врѣдитѣ и подлежатъ на наказанията които сж установени отъ правилата върху полската полиция.

Отдѣление II.

За сервитутитѣ, които сж установени отъ дѣйствието на человѣка.

§. 1. *За разнитѣ видове сервитути, които могатъ да бждатъ установени върху недвижимитѣ имущества.*

245. Собственицитѣ могатъ да установяватъ върху недвижимитѣ си имоти, или въ полза на своитѣ недвижими имоти, всѣкакъвъ сервитутъ, стига само той да бъде наложенъ на единъ недвижимъ имотъ за полата на другъ единъ недвижимъ имотъ и да не бъде по никакъвъ начинъ противенъ на обществения редъ.

Упражнението и прѣдѣлитѣ на сервитутитѣ се опрѣдѣлятъ отъ документитѣ и, въ отсѣтствие на такива, отъ слѣдующитѣ разпорежданія.

Digitized by Google

246. Сервитутитѣ бивать непрѣкъсвани или прѣкъсвани.

Непрѣкъсвани сервитути сж онѣзи, на които упражнението е или може да бѫде непрѣкъснато, безъ да е нуждно за това дѣйствието на человѣка; такива сж: водопроводитѣ, канчуцитѣ, изгледитѣ и други подобни.

Прѣкъсвани сервитути сж онѣзи, за упражнението на които има нужда отъ дѣйствието на человѣка; такива сж: сервитутитѣ за проходъ, за черпане вода, за пасене и други подобни.

247. Сервитутитѣ бивать видими или невидими.

Видими сервитути сж онѣзи, които се проявяватъ чрѣзъ видими признаци, като врата, прозорецъ, водопроводъ.

Невидими сервитути сж онѣзи, които нѣматъ видими признаци за своето съществуване, като запрѣщението да се строи върху една земя, или да не се строи осѣнъ до извѣстна височина.

248. Сервитутътъ за вземане вода чрѣзъ вада или друга видима и постоянна направа, за каквото употрѣбение и да е прѣдназначена водата, се причислява между непрѣкъсванитѣ и видими сервитути, макаръ вземането вода и да става отъ врѣме на врѣме или слѣдъ изминаване на извѣстно число дни или часово.

249. Когато, за отдѣлянето на едно постоянно и опрѣдѣлено количество текуща вода, формата на отвърстието и на направата за отдѣлянето е опрѣдѣлена по съглашение, тази форма трѣбва да се пази и страните не се допущатъ да искатъ измѣнението ѝ подъ прѣдлогъ на излишъкъ или на недостатъкъ отъ вода, освѣнъ ако излишъкътъ или недостатъкътъ отъ вода произлиза отъ станали промѣнения въ водопровода, който доставлява водата, или въ теченето на водата, която тече въ него.

Ако формата не е условена, но отвърстието и направата за отдѣлянето се направятъ и владѣятъ спокойно въ продължение на петъ години, слѣдъ изтичане на този срокъ не се приематъ така сащо никакви заявления отъ страните, подъ прѣдлогъ на излишъкъ или на недостатъкъ отъ вода, освѣнъ когато ск станали промѣнения въ водопровода или въ теченето на водата, както се каза по горѣ.

Въ отсѫтствие на съглашение и на показаното по-горѣ владѣние, формата се опрѣдѣля отъ сяда.

250. Въ отстѫпванията на вода, направени за едно опрѣдѣлено употрѣбение, безъ да е опрѣдѣлено количеството на водата, се прѣдполага да е отстѫпено нуждното количество за това употрѣ-

Digitized by Google

бенне. Заинтересованиятъ може въ всѣко врѣме да иска да се опрѣдѣли формата на отдѣляването по начинъ, щото да се обезпечи казаното нуждно употрѣбение и да се възпрѣпятствува въ сѫщото врѣме излишното употрѣбенне.

Ако, обаче, формата на отвърстието и на направата за отдѣляването е условена, или ако, въ отсѫтствието на съглашение, отдѣляването се е упражнявало спокойно въ продължение на петь години въ една опрѣдѣлена форма, заявленията отъ странитѣ не се уважаватъ, освѣнъ въ показания въ прѣдидущия членъ случай.

251. Въ отстѫпванията, въ които едно постоянно количество вода е условено, това количество трѣбва да бѫде показано въ всичкитѣ актове въ мѣрка на текуща вода.

252. Правото за непрѣкѫснато вземане вода може да се упражнява въ всѣка минута.

253. Това право се упражнява за лѣтната вода отъ пролѣтното равноденствие до есенното; за зимната вода отъ есенното равноденствие до пролѣтното и за водата, която е разпрѣдѣлена по часове, дни, недѣли, мѣсеци или другояче, въ опрѣдѣленитѣ врѣмена отъ съглашението или отъ владѣнието.

При разпрѣдѣлението на водата по дни и по нощи се подразумѣватъ естественитѣ дни и нощи.

254. Въ разпрѣдѣленията, отъ които се ползуватъ нѣколко лица по редъ, врѣмето, което е нуждно, за да дойде водата до отвърстието на ползувателя, се изминава въ ногова тяжесть и изтичането на остатъка отъ водата принадлежи на тогова, чийто редъ се свършва.

255. Въ вадитѣ, водата на които се разпрѣдѣля по редъ, водата, която прилива или която избѣгва, но която остава въ леглото на вадата, може да се спира или отдѣля само отъ този ползуватель, редътъ на когото настѫпва.

256. Ползувателитѣ отъ прѣдвидонитѣ въ прѣдидущия членъ вади, могатъ да измѣняватъ или замѣняватъ своя редъ помежду си, стига само това промѣняване да не причинява врѣда на другитѣ.

257. Този, който има право да употрѣбява водата за двигателна сила, не може, ако това изрично не му е прѣдоставено отъ акта, да спира или да намалява бързината на течението, като я задавя или запушва.

Digitized by Google

§. 2. За начина, по който се установяватъ сервитутитѣ чрѣзъ дѣйствието на человѣка.

258. Непрѣкжсванитѣ и видими сервитути се установяватъ чрѣзъ актъ, чрѣзъ давность отъ двадесеть години или чрѣзъ прѣдназначение отъ домакина.

259. Непрѣкжсванитѣ невидими сервитути и прѣкжсванитѣ сервитути, били тѣ видими или не, не могатъ да се установяватъ, освѣнъ чрѣзъ актъ. Владѣнието, даже отъ незапамятно врѣме, не е достатъчно за установяването на тия сервитути.

Това, обаче, правило не се прилага на придобититѣ вече, по отоманскитѣ граждански закони, такива сервитути.

260. За положителнитѣ сервитути, владѣнието, което е нуждно за давностьта, се смѣта отъ дена, въ който собственикътъ на господствующата земя е започналъ да ги упражнява върху служащата земя.

За отрицателнитѣ сервитути, владѣнието започва отъ дена на запрѣщението, което е направено чрѣзъ единъ формаленъ актъ отъ собственика на господствующата земя на собственика на служащата земя, за да му оспори свободното ползуване отъ нея.

261. Прѣдназначение отъ домакина има, когато по какъвто и да бѫде начинъ се докаже, че двѣ, сега раздѣлени, земи, съ принадлежали по-рано на единъ и сѫщъ собственикъ и че този собственикъ е създалъ или оставилъ положението, отъ което произлиза сервитутътъ.

262. Ако двѣтѣ земи прѣстанатъ да принадлежатъ на сѫщия собственикъ, безъ никакво разпореждане относително сервитута, той се счита установенъ активно и пасивно въ полза и въ тежесть на всѣкоя една отъ отдѣлнитѣ земи.

263. Относително сервитутитѣ, за придобиването на които е нуждентъ актъ, този актъ не може да се замѣсти освѣнъ съ документъ, който съдържа признание на сервитута и който произлиза отъ собственика на служащата земя

264. Собственикътъ може, безъ съгласието на плодополувателя, да установи върху земята сервитути, които не нарушаватъ правото на плодополуване, а съ съгласието на плодополувателя, той може да установи даже сервитути, които намаляватъ правото на плодополуване.

Digitized by Google

265. Сервитутътъ, който е отстѫпенъ отъ едного отъ съсобственицитѣ на една нераздѣлна земя, се счита установенъ и дѣйствителенъ, когато само и другитѣ, заедно или отдѣлно, го отстѫпятъ.

Отстѫпванията на първитѣ съсобственици, на каквото основание и да сѫ направени, нѣматъ сила, додѣто послѣдниятъ съсобственикъ не се съгласи за своето отстѫпване.

Отстѫпването, обаче, което е направено отъ едного отъ съсобственицитѣ, независимо отъ другитѣ, задължава не само отстѫпвача, но още и неговитѣ наслѣдници, даже частни, и неговитѣ имеющи право да не прѣпятствуватъ за упражнението на отстѫпеното право.

266. Водата, която изтича отъ чужда земя, може да установи единъ активенъ сервитутъ въ полза на земята, която я приема, за да се прѣпятствува на отвеждане водата другадѣ.

Давностьта, когато чрѣзъ нея се придобива този сервитутъ, започва отъ деня, въ който собственикътъ на господствующата земя е направилъ върху служащата земя видими и постоянни работи за събирането и завеждането на водата въ своя полза, или отъ деня, въ който собственикътъ на господствующата земя е започналъ или продължилъ ползуването си отъ водата, макаръ и да е имало формаленъ протестъ отъ страна на собственика на служащата земя.

267. Редовното чистене и поддържане на една ископана дупка въ чужда земя, прѣдназначена и служаща за събиране и завеждане на вода, прави да се прѣдполага, че тя е направена отъ собственика на господствующата земя, когато нѣма документъ, признакъ и друго доказателство за противното.

Счита се за признакъ на противното, когато има въ дупката работи, направени и поддържани отъ самия собственикъ на земята, въ която дупката е отворена.

Отдѣление III.

За начина, по който се упражняват сервитутитѣ.

268. Правото на сервитутъ заключава всичко това, което е нуждно за ползуване отъ него.

Така, сервитутътъ за черпане вода отъ чуждъ източникъ заключава право на прѣминаване прѣзъ земята, въ която източникътъ се намира.

Digitized by Google

Сѫщо така правото на прокарване вода прѣзъ чужда земя заключава право на прѣминаване край вадата за надзираване течението на водата, за чистене и за извършване на нуждитѣ поправки.

Когато една земя е заградена, собственикътъ е длъженъ да остави свободенъ и удобенъ входъ на лицето, което упражнява правото на сервитутъ за горѣпоказаната цѣль.

269. Този, който се ползува отъ единъ сервитутъ, е длъженъ, при извършване на работитѣ, които сѫ нуждни за ползуване отъ него и за запазването му, да избере удобнитѣ за това врѣме и способъ, за да причини най-малко неудобство на собственика на служащата земя.

270. Тѣзи работи се извършватъ на негови разноски, освѣнъ ако има противно съглашение въ акта.

Когато, обаче, ползуването отъ тази часть на вещьта, която е подчинена на сервитутъ, е общо между собственика на господствующата земя и собственика на служащата земя, казанитѣ работи се извършватъ на общи разноски, сразмѣрно съ ползата за всѣкиго едного, освѣнъ ако актътъ другояче разпорежда.

271. При сервитута за черпане и за прокарване вода, ако актътъ не съдържа противно разпореждане, собственикътъ на служащата земя всѣкога може да пска, щото водохранилището да се държи достатъчно чисто и брѣговетѣ да бѫдатъ въ добро поправено положение за смѣтка на собственика на господствующата земя.

272. Ако, обаче, собственикътъ на служащата земя е длъженъ, на основание на акта, да тегли разноскитѣ, които сѫ нуждни за ползуване отъ сервитута или за неговото запазване, той може всѣкога да се освободи отъ него, като остави служащата земя на собственика на господствующата земя.

273. Ако земята, въ полза на която е установенъ единъ сервитутъ, се раздѣли, сервитутътъ се дължи на всѣки класъ, но безъ да се утяготи положението на служащата земя. Така, ако се касае за право на прѣминаване, собственикътъ на всѣки класъ отъ господствующата земя е длъженъ да го упражнява на сѫщото мѣсто.

274. Собственикътъ на служащата земя не може да направи нищо, което може да намали ползуването отъ сервитута или да го направи по неудобно.

Digitized by Google

Той не може, прочее, да промѣни положението на земята, нито да прѣмѣсти упражнението на сервитута на друго мѣсто отъ онова, дѣто първоначално е било установено.

Ако, обаче, първоначалното упражение е станало по-тягостно за собственика на служащата земя, или ако то му прѣпятствува да направи тамъ работи, поправки или подобрѣния, той може да прѣдложи на собственика на господствующата земя едно мѣсто еднакво удобно за упражнение на правото му и послѣдният не може да откаже да го приеме.

Промѣнението на мѣстото за упражнение на сервитута може така сѫщо да се допустне по искане на собственика на господствующата земя, ако той докаже, че промѣнението ще му достави значителна полза и че не ще да причини никаква поврѣда на служащата земя.

275. Този, който има право на сервитутъ, не може да се ползува отъ него, освѣнъ съгласно съ своя актъ или съ своето владѣние и не може да направи нито въ служащата земя, нито въ господствующата земя никакво нововъведение, което утяготява положението на пѣрвата.

276. Въ случай на съмнѣние върху прѣдѣлитѣ на сервитута, неговото упражнение се ограничава до това, което е нуждно за назначението на господствующата земя и за удобното ѝ ползуване съ най-малка врѣда за служащата земя.

277. Правото на водопроводъ не дава на този, който го упражнява, нито собствеността на брѣговетѣ на извора или вадата, нито собствеността на земята, която се намира подъ извора или подъ вадата.

Поземелнитѣ даждия и другитѣ налози сѫ въ тяжесть на собственика на земята.

278. Въ отсѫтствие на частно съглашение, собственикътъ или другъ отстѫпвачъ на вода отъ изворъ или вада е длъженъ спрямо ползувателитѣ да извършва всичкитѣ обикновени и извънредни работи за отдѣляване и закарването на водата до тамъ, дѣто я прѣдава, да поддържа работитѣ въ добро положение, да пази леглото и брѣговетѣ на извора или на вадата, да извършва обикновенитѣ чистения и въобще да има грижата, пазенето и наблю-

Digitized by Google

дението, които сѫ нуждни, щото отдѣлването и закарването на водата да стават своевременно.

279. Ако, обаче, отстѫпвачътъ на вода докаже, че намалението ѝ е станало естествено или по вина на друго лице, безъ да може, посрѣдствено или непосрѣдствено, нему да се вмѣни това, той не отговаря за никакви врѣди, но само е длъженъ да направи едно съразмѣрно намаление върху наема или условената цѣна, било че тя е заплатена, било че още не е, съ запазване правото на искъ за врѣдитѣ на отстѫпвача и на ползующия се отъ отстѫпването противъ виновницитѣ за намалението на водата.

Ползователитѣ, които сѫ прѣдявили искъ срѣщу виновнитѣ, могатъ да привлѣкатъ отстѫпвача въ дѣлото, за да имъ помага съ всички срѣдства, които се намиратъ въ негова власть, за да получатъ обезщетение за врѣдитѣ отъ тѣзи, които сѫ причинили намалението на водата.

280. Намалението на водата е въ тяжесть на тогова, който има право да я взема и да се ползува отъ нея въ врѣмето, въ което липсува, съ запазване правото за врѣди или за намаление на цѣната на наема или на отстѫпването, както е казано въ прѣдидущия членъ.

281. Между нѣколко ползователи, намалението на водата е въ тяжесть първо на тѣзи, на които акта или владѣнието е отъ по-скорошно врѣме и, при еднакви условия, въ тяжесть на послѣдния, по реда на ползуването.

Правото за заплащане на врѣдитѣ е всѣкога запазено противъ оногова, който е причинилъ намалението на водата.

282. Когато водата е отстѫпена, запазена или се намира въ владѣние за едно опрѣдѣлено ползуване, съ задължение да се повърне на отстѫпвача или на другиго това, което остава отъ нея, това ползуване не може да се промѣни въ врѣда на земята, въ която трѣбва да се повърне останалата вода.

283. Собственикътъ на земята, която е задължена да повръща изтичанията или повечето вода, не може да отдѣли каквато и да бѫде часть отъ нея подъ прѣдлогъ, че е вкаралъ по-голѣмо количество вода или нова вода, но той е длъженъ да я остави да отиде всичката въ полза на господствующата земя.

284. Сервитутътъ за изтичанията на вода не отнема на собственика на служащата земя правото да се ползува свободно отъ

Digitized by Google

водата за ползата на своята земя, да промѣни обработването на т ая земя и даже да изостави въ цѣлость или отчасти нейното владение.

285. Собственикъть на служащата земя може всѣкога да се освободи отъ сервитута за изтичанията или за повечето вода, като отстжпи и обезпечи на господствующата земя едно количество текуща вода, което се опрѣдѣля отъ съда, като се взематъ прѣдъ видъ всичкитѣ обстоятелства.

286. Тѣзи, които имать общъ интересъ да прѣкарать вода и да се ползуватъ отъ нея или да подобрятъ или изсушатъ земи, могатъ да се сдружаватъ, за да се грижатъ за упражнението, за запазването и за защищаването на своитѣ права.

Сдружаването на заинтересованитѣ и правилникъть на това сдружаване трѣбва всѣкога да се налагатъ писмено.

287. Слѣдъ учрѣждаване на сдружаването, постановленията, които взема болшинството, въ границитѣ и споредъ установенитѣ за това правила въ правилника, имать сила съгласно чл. 58.

288. Учрѣждаването на това сдружаване може така сжщо да се заповѣда отъ съда, по искане на повечето отъ заинтересованитѣ, слѣдъ кратко изслушване на другитѣ заинтересовани, когато се касае за упражнението, за запазването и за защищаването на общи права, на които раздѣлението е невъзможно безъ значителна врѣда. Въ този случай, прѣдложенията и приетиятъ отъ болшинството правилникъ се утвърждава отъ съда.

289. Прѣкратяването на сдружаването не се допуща, освѣнъ когато повече отъ три четвърти на членоветѣ го искатъ, или когато раздѣлението може да стане безъ значителна врѣда и се поиска отъ когото и да бжде отъ заинтересованитѣ.

290. За всичко останало се съблюдаватъ за тѣчи сдружавания установенитѣ правила за собствеността, за дружеството и дѣлбата.

Отдѣление IV.

За начина, по които се прѣкратяватъ сервитутитѣ.

291. Сервитутитѣ прѣставатъ, когато вещитѣ се намиратъ въ такова положение, щото е невъзможно вече ползуването отъ тѣхъ.

292. Сервитутитѣ се възобновяватъ, ако положението на вещитѣ се възстанови по начинъ, щото ползуването отъ тѣхъ да

Digitized by Google

стане отново възможно, освѣнъ ако се е изминало нуждното врѣме за погасяване на сервитута. Ако една стѣна или една кжща се прѣпострои въ сжщия периодъ, сжществующитѣ по-рано сервитути се запазватъ.

293. Всѣкой сервитутъ се погасява, когато собственостьта на господствующата земя и собственостьта на служащата земя се събератъ въ едно лице.

294. Сервитутътъ се погасява, когато се изостави ползуването отъ него въ продължение на двадесеть години.

295. Двадесеть-годишнятъ срокъ започва да тече за прѣкжснатитѣ сервитути отъ деня, въ който е прѣкратено ползуването, а за непрѣкжснатитѣ сервитути отъ деня, въ който се е направило нѣкое дѣйствие противно на сервитута.

296. Способътъ за ползуване отъ сервитута се погасява чрѣзъ давность по сжщия начинъ, както и самиятъ сервитутъ.

297. Сжществуването на остатъци отъ направи, които сж служили за черпане на вода, не прѣпятствува на теченнето на давностьта; за да не тече давностьта потрѣбно е сжществуването и запазването въ добро състояние на самата направа за черпане на вода или на вадата за отдѣляване.

298. Упражнението на единъ сервитутъ не въ опрѣдѣленото отъ съглашението или отъ владѣнието врѣме не прѣпятствува на теченнето на давностьта.

299. Ако господствующата земя е обща на нѣколко лица, упражнението на сервитута, което е направилъ единъ отъ тѣхъ, прѣпятствува на теченнето на давностьта по отношение на всичкитѣ.

300. Спирането или прѣкжсването на давностьта въ полза на едного отъ собственицитѣ ползува така сжщо и другитѣ.

Отдѣлъ четвърти.

За владѣнието.

301. Владѣнието е държане на една вещь или ползуване отъ едно право, което едно лице упражнява само или чрѣзъ другиго, който държи вещьта или упражнява правото въ негово име.

Digitized by Google

302. Владѣнието е законно, когато то е постоянно, непрѣкъсвано, спокойно, явно, несъмнително и съ намѣрение да се държи вещьта, като своя собственa.

303. Всѣкого се прѣдполага, че всѣкой владѣе самъ за себе си и като собственикъ, когато не е доказано, че той е започналъ да владѣе въ името на другиго.

Когато нѣкой е започналъ да владѣе въ името на другиго, прѣдполага се всѣкога, че владѣнието се е продължило на същото основание, когато противното не е доказано.

304. Съизволителнитѣ и само търпимитѣ дѣйствия не могатъ да служатъ за основание да се придобие законно владѣние.

305. Насилственитѣ и скришнитѣ дѣйствия сжщо не могатъ да служатъ за основание да се придобие законно владѣние, но то може да започне, когато насилието и скришносттa прѣстанатъ.

306. Владѣнието на вещи, на които собственостьта не може да се придобива, нѣма юридическо дѣйствие.

307. Настоящиятъ владѣлецъ на една вещь, който докаже, че е владѣлъ тази вещь по-напрѣдъ, прѣдполага се да я е владѣлъ така сжщо и прѣзъ врѣмето между тия владѣния, ако не се докаже противното.

308. Настоящето владѣние не дава да се прѣдполага сжществуване на по-старо владѣние, освѣнъ ако владѣлецътъ има документъ; въ този случай, се прѣдполага, че той владѣе отъ датата на своя документъ, ако противното не е доказано.

309. Владѣнието се продължава по право въ лицето на общия наслѣдникъ.

Частниятъ наслѣдникъ и всѣки другъ приемникъ може къмъ своето владѣние да присъедини владѣнието на лицето, отъ което е получилъ имота, за да се основава и да се ползува отъ неговитѣ дѣйствия.

310. Този, който се намира повече отъ шестъ мѣсеци въ законно владѣние на недвижимо имущество, или на вещно право, или на съвокупностъ отъ движими вещи, ако му се наруши това владѣние, може, въ продължение на шестъ мѣсеци отъ нарушението, да иска запазването на нарушеното владѣние.

311. Този, който насилствено или по скритъ начинъ е лишенъ отъ владѣнието, каквото и да бѫде то, на движима или

Digitized by Google

недвижима вещь, може, въ теченіе на шесть мѣсеца отъ прѣтърпѣното лишение, да иска отъ заграбителя да го възстанови въ това владѣние.

312. Възстановяването се заповѣдва отъ сѫда, слѣдъ призоваване на противната страна, и на основание само на извѣстностьта на събитиетъ, безъ всѣкакво забавяне и съ най-голѣма бързина, противъ което лице и да бѫде и даже противъ собственика на вещитѣ, които сѫ отнети отъ владѣлеца.

313. Възстановяването на владѣнието въ случай на насилствено или скрито отнемане не изключава упражнението на другитѣ искове за владѣние отъ страна на всѣкой законенъ владѣлецъ.

314. Този, който има основание да се страхува, че една новозапочната работа отъ едно друго лице, било върху собствена земя, било върху чужда земя, може да причини повреда на недвижимо имущество, на вещно право или на другъ владѣнъ отъ него прѣдметъ, може да заяви на сѫда за тази нова работа, стига само тя да не е свършена и да не сѫ се изминали шесть мѣсеци, отъ когато е била започната.

Сѫдътъ, слѣдъ като изучи на бързо факта, може да забрани или да разрѣши продължаването на новата работа, като постанови да се вематъ нужднитѣ обезпечения, въ първиятъ случай, за плащането на врѣдата, която е причинена отъ спиране на работата, когато се признаятъ за неоснователни възраженията за пейното довършване и, въ вториятъ случай, за развалияне на работата и за плащане на врѣдитѣ, които заявившиятъ може да прѣтърпи отъ това, ако добие окончателно въ негова полза рѣшение, макаръ и да е било разрѣшено да се продължава работата.

315. Този, който има основателна причина да се страхува, че едно каквото и да е здание, едно дърво или единъ другъ прѣдметъ застрашава съ сериозна и близка опасность да повреди една земя или единъ прѣдметъ, който той владѣе, има право да заяви за това на сѫда и да моли, споредъ обстоятелствата, да се вематъ мѣрки, за да се избѣгне опасностьта, или да се задължи сѫсѣда да даде поржителство за възможнитѣ врѣди.

316. Въ всичкитѣ въпроси по владѣнието на сервитутитѣ, това което се е вършило прѣзъ прѣдидущата година и, ако се касае за сервитути, които се упражняватъ прѣзъ по-дълги проме-

Digitized by Google

жутъци отъ една година, това което се е върнало прѣзъ послѣдния периодъ на ползуването, опрѣдѣля правата и задълженията, както на тогова, който се ползува отъ сервитута, така и на оногова, който го дължи, и на всѣко друго заинтересовано лице.

317. Добросъвѣстенъ владѣлецъ е този, който владѣе, като собственикъ, на такова юридическо основание, което може да прѣхвърли собствеността, и на което недостатъцитѣ не сж му били извѣстни.

318. Добросъвѣстността всѣкога се прѣдполага и този, който указва на недобросъвѣстность, е длъженъ да я докаже.

Достатъчно е добросъвѣстността да е съществувала въ врѣме на придобиването.

319. Добросъвѣстният владѣлецъ придобива плодоветѣ и не е длъженъ да повърне освѣнъ онѣзи, които е събралъ слѣдъ завеждане на иска.

320. Владѣлецътъ, даже да е добросъвѣстенъ, не може да иска каквото и да бѫде обезщетение за подобрѣния, ако тѣ не съществуватъ вече въ врѣмето на съдебното отстранение.

321. Добросъвѣстният или недобросъвѣстният владѣлецъ не може да иска за подобрѣнията, освѣнъ по-малката сума измежду сумата на разноскитѣ и увеличената стойность.

322. Само добросъвѣстният владѣлецъ има право да задържи имуществата за подобрѣнията, които дѣйствително сж направени и които съществуватъ още, стига само искътъ за това да се прѣдяви, додѣто се разглежда прѣпирнята за повръщането на имуществото и да има нѣкакво доказателство за съществуването на подобрѣнията въобще.

323. По отношение на движимитѣ по своето естество вещи и на цѣнитѣ книжа на прѣдявителя, владѣнието произвежда въ полза на трети добросъвѣстни лица същото дѣйствие, както юридическото основание. Това правило не се прилага на съвокупности отъ движими вещи.

324. Този, обаче, който е изгубилъ една вещь или отъ когото е откраднатa тя, може, въ продължение на три години отъ изгубването или кражбата, да я иска отъ тогова, въ рацѣтѣ на когото се намира, съ запазване на послѣдния правото на искъ за обезщетение противъ оногова, отъ когото той я е получилъ.

Digitized by Google

825. Ако, обаче, настоящиятъ владѣлецъ на откраднатата или загубената вещь, е купилъ тази вещь на панаиръ, на пазаръ или отъ публична продань, собственикътъ не може да изиска повръщането ѝ, освѣнъ като заплати на владѣлеца цѣната, която той е заплатилъ за нея.

Особено разпореждане.

826. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 септемврий 1904 год., и отмѣнява всичкитѣ до сега съществующи наредби по прѣдметитѣ прѣдвидени въ него.

Digitized by Google

5. Законъ за наслѣдството.

			Членове
Книга първа. За наслѣдството			1
Глава	I.	За наслѣдството по закона	2— 3
Отдѣлъ	I.	За лицата, които могатъ да наслѣдяватъ	4— 13
„	II.	За правото на прѣдставителство	14— 20
„	III.	За реда на наслѣдството на законните родници	21— 27
„	IV.	За наслѣдството на незаконнородените	28— 37
„	V.	За наслѣдството на съпрузитѣ	38— 42
„	VI.	За наслѣдството на държавата	43
Глава	II.	За наслѣдството по завѣщание	44— 46
Отдѣлъ	I.	За лицата, които могатъ да завѣщаватъ	47— 48
„	II.	За лицата, които могатъ да получаватъ по завѣщание	49— 58
„	III.	За формата на завѣщанието.	
§	I.	Обикновени завѣщания	59— 72
§	II.	Нѣкои особни завѣщания	73— 88
§	III.	Общи разпореждания за различнитѣ родове завѣщания	89
Отдѣлъ	IV.	За разполагаемата часть.	
§	I.	За законната часть, която се пада на низходящи и възходящи	90— 96
§	II.	За законната часть на съпрузитѣ и на незаконнородените дѣца	97—105
§	III.	За намаление на завѣщателнитѣ разпореждания	106—111
Отдѣлъ	V.	За установлението на наслѣдницитѣ и завѣтитѣ	112—113
§	I.	За лицата и нѣщата, които могатъ да бѫдатъ прѣдметъ на завѣщателни разпореждания	114—128
§	II.	За условитѣ и срочнитѣ разпореждания	129—133
§	III.	За дѣйствието на завѣтитѣ и тѣхното изпълнение	134—149
§	IV.	За правото на уголѣмяване наслѣдствената часть между сънаслѣдницитѣ и съзавѣтницитѣ	150—157
§	V.	За отмѣнението на завѣщателнитѣ разпореждания и за тѣхната недѣйствителность	158—164
Отдѣлъ	VI.	За изпълнителитѣ на завѣщанието	165—171
„	VII.	За прѣдаването на саморѫчно завѣщание за пазене, за отварянє и публикацията на тайнитѣ завѣщания	172—175

Digitized by Google

			Членове
Отдѣлъ	VIII.	За отмѣнение на завѣщанията	176—181
Глава	III.	Общи правила за наслѣдството по закона и по завѣщание.	
Отдѣлъ	I.	За отварянѣ наслѣдството и за продължението на владѣнието въ лицето на наслѣдника	182—185
„	II.	§ 1. За приемането на наслѣдството	186—198
§	II.	За отричането отъ наслѣдство	199—209
§	III.	За съставянѣ описъ на наслѣдственото имущество, за законната му сила и за обязателствата на наслѣдника, който съставя описа	210—232
§	IV.	За незаетото (вакантното) наслѣдство	233—236
Отдѣлъ	III.	За дѣлбата	237—250
„	IV.	За привилегиите и ипотеките	251—278
„	V.	За плащането на дълговетѣ	279—291
„	VI.	За послѣдствията на дѣлбата и за обезпечение на дѣловетѣ	292—294
„	VII.	За унищожение на дѣлбата	295—299
„	VIII.	За дѣлбата, направена отъ родители или други възходящи между тѣхнитѣ низходящи	300—305
Книга втора. За дарения			306—307
Глава	I.	За лица, които могатъ да даратъ и приематъ даръ	308—310
„	II.	За формата и дѣйствието на дареното	311—325
„	III.	За отмѣнението на дарения	326—337
„	IV.	За намаление на дарения	338—343
Особени разпореждания			344—345

Digitized by Google

Законъ за наслѣдството.

(Утвърденъ съ указъ отъ 17 декемврий 1889 год., подъ № 484, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 20, отъ 25 януарий 1890 год.)

Книга първа.

За наслѣдството.

1. Наслѣдството се прѣдава по законъ или по завѣщание.

Наслѣдството по закона има мѣсто само въ тѣзи случай, когато нѣма завѣщание за всичкото имущество или за часть отъ него.

Глава I.

За наслѣдството по закона.

2. По закона наслѣдството минава къмъ законнитѣ низходящи родинни, възходящитѣ, съребърнитѣ, незаконнороденитѣ дѣца и къмъ съпрузитѣ по долуизложенитѣ редъ и правила, а ако нѣма такива наслѣдници, то — къмъ държавата.

3. Законътъ, при опрѣдѣляне реда на наслѣдството, взема въ вниманне близостьта на родинскитѣ степени, а не прѣимуществото на едната или другата линия и не произхождението на имуществото, съ изключение само на установенитѣ въ закона случаи и редъ.

Digitized by Google

Отдѣлъ I.

За лицата, които могатъ да наслѣдватъ.

4. Всѣко лице е способно да наслѣдва. Изключенията отъ това правило сж опрѣдѣлени отъ законъ.

5. Неспособни да наслѣдватъ сж:

1) този, който още не е заченатъ, когато се отвори наслѣдството, и

2) дѣте, което е родено неспособно да живѣе.

Въ случай на съмнѣние, считатъ се за жизнеспособни тѣзи, за които е доказано, че сж родени живи.

6. Неспособни да наслѣдватъ, като недостойни, сж:

1) този, който е умишлено убилъ или се е опиталъ да убие лицето за наслѣдството, на което е въпроса, а така сѫщо и съучастникътъ въ тия прѣстѫпления;

2) този, който го е обвинилъ въ прѣстѫпление, наказуемо съ окови, което е припознато за клѣветническо;

3) този, който го е принудилъ да направи завѣщание, или да го измѣни, и

4) този, който му е възпрѣпятствувалъ да направи завѣщание или да отмѣни направеното вече, или който унищожилъ, скрилъ или измѣнилъ направеното подиръ това завѣщание.

7. Който е признатъ за недостоенъ, може да наслѣдва, когато наслѣдодателътъ го е призналъ за достоенъ да наслѣдва или чрѣзъ удостовѣренъ актъ, или чрѣзъ завѣщание.

8. Наслѣдникътъ, който е изключенъ отъ наслѣдството по причина на недостойнство, длъженъ е да върне всичкитѣ плодове и приходи, съ които той се е ползувалъ отъ врѣмето на отварянето на наслѣдството.

9. Недостойностьта на родителя или на възходящия родинна не бърка на дѣцата му или на низходящитѣ да наслѣдватъ направо или по прѣдставителство.

10. Близостьта на родството се опрѣдѣля отъ числото на поколѣнията; всѣко поколѣние се нарича степень.

11. Веригата на степенитѣ прави линия; нарича се *права линия* веригата на степенитѣ между лица, които произхождатъ едно отъ друго; *сребърна линия* се казва веригата на степенитѣ

Digitized by Google

между лица, които не произхождатъ едно отъ друго, но произхождатъ отъ единъ общъ родоначалникъ.

Правата линия се раздѣля на *права линия низходяща* и *права линия възходяща*.

Първата свързва родоначалника съ тия, които произхождатъ отъ него; втората свързва едно лице съ тия, отъ които то произхожда.

12. Въ правата линия се броятъ толкова степени, колкото има поколѣния между лицата; така, синътъ е съ баща си въ първа степень; внукътъ въ втора, и обратно, бащата и дѣдата съ сина и внука.

13. Въ съребърна линия степенитѣ се броятъ по поколѣнията, като се почне отъ едного отъ роднинитѣ, възлиза се до общия родоначалникъ, който не се брои, и се слѣзе до другия роднина.

Така, двама братя, сж въ втора степень; вуйка и племянникъ сж въ трета степень; рожденитѣ братовчеди въ четвърта, и тъй нататъкъ.

Отдѣлъ II.

За правото на прѣдставителотво.

14. Правото на прѣдставителотво се състои въ това, че прѣдставляющитѣ заемватъ мѣстото и стѣпятъ въ степенята и правата на прѣдставляемия.

15. Прѣдставителството се допуща неограничено въ правата низходяща линия.

То се допуща въ всички случаи, било че чадата на починалия съналѣдяватъ съ низходящитѣ на едно чадо прѣди умрѣло, било че всичкитѣ чада на починалия сж умрѣли прѣди него и низходящитѣ на тия чада се намиратъ между си въ степени равни или неравни, било че, при равенство на степенитѣ, има разлика въ числото на лицата, които принадлежатъ къмъ нѣкое колѣно.

16. Прѣдставителството не се допуща въ полза на възходящитѣ; най-близкиятъ отъ тѣхъ изключава всички други.

17. Въ съребърна линия прѣдставителството се допуща въ полза на чадата и низходящитѣ на братя и сестри на починалия,

Digitized by Google

било че тѣ дохождатъ да наслѣдватъ наедно съ вуйки и лели, било че всички братя и сестри на починалия сж умрѣли прѣди него, а наслѣдството се намира прѣхвърлено на тѣхнитѣ низходящи въ степени равни или неравни.

18. Въ всичкитѣ случаи, когато прѣдставителството се допуща, дѣлежътъ става по колѣно. Ако едно и сжщо колѣно е дало нѣколко стъбла, то дѣлежътъ помежду имъ се прави по числото на колѣната въ всѣко стъбло, а членоветѣ на сжщото стъбло дѣлятъ помежду си на глава.

19. Живитѣ лица не могатъ да бждатъ прѣдставлявани, освѣнъ случантѣ, когато работата е за отсжтствующи и неспособни.

20. Може нѣкой да прѣдстави лицата, отъ наслѣдството на които се е отрекалъ.

Отдѣлъ III.

За реда на наслѣдството на законнитѣ родинни.

21. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 год.*[1]) Законнитѣ дѣца или тѣхнитѣ низходящи, макаръ и да сж родени отъ разни бракове, наслѣдватъ баща си, майка си и всичкитѣ други възходящи родинни.

Тѣ наслѣдватъ покрититѣ недвижими имоти и движимитѣ, които не се считатъ принадлежность на земледѣлческо стопанство, безъ разлика на полъ и по равни части на глава, когато всички сж въ първа степень родство съ наслѣдодателя и сж повикани да наслѣдватъ самостоятелно, а по колѣно, когато всички или нѣкои отъ тѣхъ наслѣдватъ по право на прѣдставление.

Тѣ наслѣдватъ непокрититѣ недвижими имоти и движимитѣ, които се считатъ принадлежность на земледѣлческо стопанство, по сжщия редъ, когато всички сж отъ мжжки или женски полъ. Когато низходящитѣ сж отъ мжжки и отъ женски полъ, тогава частьта

[1]) *Стария чл. 21.* Законнитѣ дѣца или тѣхнитѣ низходящи, безъ разлика на полъ, макаръ и да сж родени отъ разни бракове, наслѣдватъ баща си, майка си и всичкитѣ други възходящи родинни.

Тѣ наслѣдватъ по равни части и на глава, когато сж всички въ първа степень родство и сж повикани да наслѣдватъ самостоятелно; тѣ наслѣдватъ по колѣно, когато всичкитѣ или нѣкои отъ тѣхъ наслѣдватъ по право на прѣдставление.

Digitized by Google

на низходящитѣ отъ мажки полъ е два пати по-голѣма отъ частьта на низходящитѣ отъ женски полъ.

22. Подъ законнитѣ дѣца се разбиратъ тѣй сѫщо и узаконенитѣ дѣца, усиновенитѣ и тѣхнитѣ низходящи.

Но, макаръ усиновенитѣ дѣца и тѣхнитѣ низходящи да наслѣдватъ усиновителя даже заедно съ законнитѣ му дѣца, тѣ не наслѣдватъ родниницѣ на усиновителя.

23. Ако починалиятъ или починалата не е оставилъ дѣца, ни низходящи отъ тѣхъ, наслѣдството се дѣли на половинъ между бащата и майката, или остава на тогози отъ тѣхъ, който е живъ.

24. Ако починалиятъ не е оставилъ ни дѣца, ни родители, ни братъ, ни сестра, или низходящи отъ тѣхъ, то наслѣдватъ на половинъ възходящитѣ по бащина и майчина линия, безъ да се гледа на родъ, отъ който е останало имуществото.

Но, ако възходящитѣ не се намиратъ въ равни степени, то наслѣдватъ най-близкитѣ отъ тѣхъ безъ разлика на линиитѣ.

25. Ако починалиятъ не е оставилъ ни дѣца, ни родници, а наслѣдватъ само брата и сестри или тѣхни низходящи заедно съ възходящи по бащина или майчина линия, то първитѣ получаватъ двѣ трети ($^2/_3$) отъ имота, а останалитѣ — една третя ($^1/_3$) часть, която се дѣли помежду имъ по правилата на горния членъ.

Но еднокрѣвнитѣ и едноутробнитѣ братя и сестри, получаватъ само половината отъ частьта, която се пада на родниитѣ братя или сестри, било, че първитѣ наслѣдватъ сами или заедно съ родниитѣ.

Низходящитѣ отъ брата или сестрата наслѣдватъ по колѣно, на основание чл. 18.

26. Когато починалиятъ не е оставилъ подиръ смъртьта си ни дѣца, ни родители, ни други възходящи родници, то наслѣдватъ братята или сестритѣ на глава и тѣхнитѣ низходящи по колѣно.

Впрочемъ, еднокрѣвнитѣ или едноутробнитѣ братя или сестри и тѣхнитѣ низходящи, ако искатъ наслѣдство заедно съ родниитѣ братя или сестри или съ тѣхнитѣ низходящи, зематъ половината отъ частьта, която се пада на родниитѣ братя.

27. Ако умрѣлиятъ не е оставилъ ни дѣца, ни родители, ни възходящи, ни братя или сестри, ни тѣхни низходящи, наслѣдството се пада на най-близкия родникъ или най-близкитѣ родници на умрѣлия, безъ разлика на майчина или бащина линия.

Родниницѣ, по-горѣ отъ десета степень, не наслѣдватъ.

Digitized by Google

Отдѣлъ IV.

За наслѣдството на незаконнороденитѣ.

28. Незаконнороденитѣ дѣца нѣматъ право за наслѣдство отъ родителитѣ си, ако тѣхното произхождение не е припознато и не е обявено по закония редъ.

29. Когато незаконнороденитѣ дѣца, на които произхождението е припознато или обявено, дирятъ наслѣдство заедно съ законни дѣца или низходящи отъ тѣхъ, то тѣ взематъ само половината отъ частьта, която имъ се би падналъ, ако да бѣха законни.

Законнитѣ дѣца или тѣхнитѣ низходящи иматъ право да заплатятъ припадающата се на незаконнороденитѣ дѣца часть съ пари или наслѣдствено недвижимо имущество, по справедлива оцѣнка.

30. Ако родительтъ не е оставилъ подиръ смъртьта си, живи законни дѣца, или тѣхни низходящи, но е оставилъ родители или одного отъ тѣхъ, или другъ възходящъ, или пъкъ съпругъ, то незаконнороденитѣ взематъ двѣ трети отъ наслѣдството, а останалата часть се дава на възходящия или на съпруга.

Ако незаконнороденитѣ дѣца дирятъ наслѣдство заедно съ възходящи и съпруга на родителя, то една трета отъ наслѣдството се пада на възходящия, една четвърта часть на съпруга, а останалата часть на незаконнороденитѣ.

31. Въ наслѣдствената часть на незаконнороденитѣ трѣбва да се прихване всичко, което тѣ сж получили отъ родителитѣ и което трѣбва да се привнесе на основание чл. чл. 251 до 278, безъ да се приематъ въ внимание, каквито и да сж привилегировани разпорежданія на родителитѣ.

32. Ако послѣ родителя не е останало ни възходящи, ни низходящи законни наслѣдници, ни съпругъ, то незаконнороденитѣ дѣца взематъ всичкото наслѣдство.

33. Законнитѣ низходящи на незаконнороденія, който е умрѣлъ прѣди отварянето на наслѣдството, иматъ право да искатъ всичко, което е установено отъ горнитѣ членове въ полза на тѣхния родитель.

34. Незаконнороденитѣ, макаръ и припознати, не могатъ да наслѣдвать роднинитѣ на бащата или на майката; тъй сжщо тѣзи послѣднитѣ не могатъ да наслѣдвать имуществата на незаконнороденитѣ.

Digitized by Google

35. Ако незаконнороденият е умрѣлъ, безъ да остави дѣца и съпругъ, то наслѣдството, подиръ него, се дава на тогози отъ неговитѣ родители, който го е припозналь или който е обявенъ за неговъ родитель, или пъкъ се дѣли по половина между бащата и майката, ако дѣтето е припознато и обявено отъ двата родители.

36. Ако незаконнороденият е умрѣль безъ низходящи и е оставилъ родители и съпругъ, то едната половина отъ наслѣдството взема съпругътъ, а другата — родительтъ или родителитѣ на основание на горния членъ.

37. Предвиденитѣ въ горнитѣ членове права не се простиратъ върху дѣца, припознаването на които законътъ не допуща.

Отдѣлъ V.

За наслѣдството на съпрузитѣ.

38. *(Измѣненъ: З. 7 февруарий 1906 год.*[1]*)* Когато подиръ умрѣлия съпругъ сж останали законни дѣца, тогава, при три и повече дѣца отъ единъкъвъ полъ, частьта на прѣживѣлия съпругъ е равна на частьта на всѣко дѣте, а при двѣ и по-малко дѣца, тя е равна на половината отъ частьта на всѣко дѣте. Когато дѣцата сж отъ разенъ полъ, тогава: въ първия случай, тази часть е равна на частьта на дѣте отъ мужки полъ, а въ втория случай — на частьта на дѣте отъ женски полъ.

39. *(Измѣненъ: З. 7 февруарий 1906 год.*[2]*)* Ако нѣма законни дѣца, но сж останали възходящи родители, или законнородени дѣца, или братя и сестри, или низходящи отъ тѣхъ, то прѣживѣлиятъ съпругъ получава една трета часть отъ цѣлото на-

---

[1]) *Стария чл. 38.* Когато подиръ умрѣлия съпругъ сж останали законни дѣца, то частьта на прѣживѣлия съпругъ е два пати по-малка отъ дѣла на всѣко законно дѣте.

Ако заедно съ законнитѣ дѣца сж останали и незаконнородени, то послѣднитѣ не намаляватъ частьта на прѣживѣлия съпругъ; тя е същата, както само при законнитѣ дѣца.

[2]) *Стария чл. 39.* Ако нѣма законни дѣца, но сж останали възходящи родители, или незаконнородени дѣца, или братя и сестри, или низходящи отъ тѣхъ, то прѣживѣлиятъ съпругъ получава една трета часть отъ цѣлото наслѣдство.

Ако възъ съпругътъ дири наслѣдство заедно съ законни възходящи родители и съ незаконнородени дѣца, то той получава една четвърта часть отъ наслѣдството.

Digitized by Google

слѣдство, когато смъртьта на умрѣлия съпругъ е послѣдвала прѣди навършването на десеть години отъ встжпването въ бракъ. Ако смъртьта на умрѣлия съпругъ е послѣдвала подиръ изтичането на този периодъ, тогава прѣживѣлиятъ съпругъ получава половината отъ цѣлото наслѣдство.

Ако пъкъ съпругътъ дири наслѣдство, заедно съ законни възходящи роднини и съ незаконнородени дѣца, то той получава една трета часть отъ наслѣдството.

40. Ако подиръ умрѣлия сж останали други роднини, които имать право на наслѣдство, то съпругътъ получава двѣ трети отъ цѣлото наслѣдство.

Той получава цѣлото наслѣдство, ако подиръ умрѣлия не сж останали такива роднини до шеста степень включително.

41. Въ наслѣдствената часть на съпруга, който участвува въ наслѣдството заедно съ други наслѣдници, се прихваща всичко, което той е получилъ на основание съпружеския договоръ и зестрата.

42. Прѣдставонитѣ на прѣживѣлия съпругъ наслѣдствени права не се простиратъ върху тогози отъ тѣхъ, срѣщу когото умрѣлия е получилъ влѣзло въ законна сила рѣшение за налущане.

Отдѣлъ VI.

За наслѣдството на държавата.

43. Когато нѣма лица, които имать право да наслѣдватъ на основание на установенитѣ въ прѣдшествующитѣ отдѣли правила, наслѣдството се дава на държавата.

Глава II.

За наслѣдството по завѣщание.

44. Завѣщанието е отмѣняемъ актъ, чрѣзъ който нѣкой си се разпорежда, по установенитѣ въ закона правила, за въ бждаще, отъ деня на своята смъртъ, съ всичкото си имущество или съ часть отъ него, въ полза на едно или нѣколко лица.

45. Завѣщателнитѣ разпорежданія за цѣлото имущество или за опрѣдѣлена часть отъ цѣлото имущество на завѣщателя се наричатъ *универсални* или *общи*. Тѣ прѣдаватъ на получающия наслѣдството или часть отъ него, качество на наслѣдникъ.

Digitized by Google

Всичкитѣ други завѣщателни разпореждания се наричатъ *частни* и придаватъ на получающия часть отъ имуществото, качество на завѣтникъ.

46. Двѣ или повече лица не могатъ съ единъ и сжщи актъ да завѣщаятъ ни въ полза на трето лице, ни въ полза единъ на други.

Отдѣлъ I.

За лицата, които могатъ да завѣщаватъ.

47. Всѣко лице, което по закона не е обявено за неспособно, може да разполага съ имуществата си чрѣзъ завѣщание.

48. Неспособни да завѣщаватъ сж:

1) които не сж изпълнили осемнадесеть години;

2) които сж запрѣтени по причина на слабоумие, и

3) които, макаръ и да не сж запрѣтени, не сж били въ здравъ умъ, когато сж правили завѣщанието.

Означената въ п. п. 2 и 3 на този членъ неспособность, унищожава силата на завѣщанието само въ такъвъ случай, когато тя е сжществувала въ врѣмето на неговото съставяне.

Отдѣлъ II.

За лицата, които могатъ да получаватъ по завѣщание.

49. Непризнатитѣ за неспособни да наслѣдватъ по закона, не могатъ да получаватъ и по завѣщание.

Впрочемъ, дѣцата на едно опрѣдѣлено лице, което е било живо въ врѣмето, когато е направено завѣщанието, макаръ да не сж били въ това врѣме още заченати, могатъ да получатъ по завѣщание.

50. Низходящитѣ на неспособното лице всѣкога имать право да получатъ законната часть, която би се слѣдвала на неспособния.

51. Къмъ неспособния да получава по завѣщание се прилагатъ чл. чл. 7 и 8.

52. Родените отъ завѣщателя вънъ отъ брака дѣца, признаването на които по закона не се допуща, могатъ да получатъ само съдържание.

Digitized by Google

53. Неузаконенитѣ незаконнородени, ако имa законни низходящи или възходящи роднини на завѣщателя, не могатъ да получатъ по завѣщание повече отъ това, което закона имъ дава да получатъ по наслѣдство безъ завѣщание.

54. Настойникътъ не може да се ползува отъ такива завѣщателни разпореждания на находящето се подъ настойничество лице, които сж направени прѣди даването на окончателната смѣтка, макаръ завѣщательтъ и да е умрѣлъ слѣдъ даване на смѣтката.

Впрочемъ, дѣйствителни сж разпорежданията, които сж направени въ полза на настойникъ, който е отъ възходящитѣ или низходящитѣ роднини на завѣщатели, на брата му, сестра му или съпругата му.

55. Лице, което е встжпило въ втори бракъ, не може да завѣщае на своя съпругъ или съпруга повече отъ най-малката часть, която се пада на дѣцата отъ първия бракъ.

56. Установленията и завѣтитѣ, направени въ полза на нотаріуситѣ и други граждански, военни, морски и консулски чинове, които сж приемали публичното завѣщание, или въ полза на единого отъ свидѣтелитѣ на завѣщанието, сж недѣйствителни.

57. Тѣй сжщо сж недѣйствителни установленията и завѣтитѣ, направени въ полза на лицето, което е писало тайното завѣщание, освѣнъ ако такова разпореждане е утвърдено съ ржката на самия завѣщатель, или послѣдния упомѣне за това въ акта за даването му да се пази.

58. Посоченитѣ въ чл. чл. 52 до 57 завѣщателни разпореждания сж недѣйствителни, макаръ тѣ да сж съставени прикрито въ видъ на възмездень договоръ или на името на подставено лице. За подставени лица се считатъ: бащата, майката, низходящитѣ роднини и съпруга на неспособния да наслѣдва.

Отдѣлъ III.

За формата на завѣщанието.

§ 1. Обикновени завѣщания.

59. Законътъ признава двѣ обикновени форми на завѣщание: саморжчно и нотаріално завѣщание.

Digitized by Google

60. Саморѫчното завѣщание трѣбва да е написано цѣло съ рѫката на завѣщателя и да е подписано отъ него съ обозначение деня, мѣсеца и годината, когато е направено.

Подписътъ на завѣщателя трѣбва да е въ края на завѣщанието.

61. Нотариалното завѣщание може да бѫде публично или тайно.

62. Публичното завѣщание се извършва отъ нотариуса, въ присѫтствието на четири души свидѣтели.

63. Завѣщанието се диктува отъ завѣщателя и се написва отъ нотариуса, тъй както е диктувано.

Слѣдъ написването му, то се прочита на завѣщателя, въ присѫтствието на свидѣтелитѣ.

За всичко това изрично става забѣлѣжка върху завѣщанието.

64. Завѣщанието трѣбва да е подписано отъ завѣщатоля; ако той заяви, че не знае или не може да пише, неговото заявление се забѣлѣзва изрично въ акта, заедно съ причината, която му прѣпятствува да подпише.

65. Завѣщанието трѣбва да е подписано тъй сѫщо отъ свидѣтелитѣ и отъ нотариуса.

66. Тайното завѣщание може да бѫде написано отъ завѣщателя или отъ едно трето лице. Ако е написано отъ завѣщателя, то трѣбва да е и подписано отъ сѫщия на края на съдържанието му; ако е написано изцѣло или отчасти отъ другиго, то трѣбва да бѫде подписано отъ завѣщателя на всѣкой листъ, ако състои отъ повече листове. Лицето, което е писало завѣщанието, длъжно е тъй сѫщо да подпише завѣщанието.

67. Хартията, която съдържа завѣщанието, или хартията, която служи за пликъ, трѣбва да е сключена и запечатана съ печата по такъвъ начинъ, щото завѣщанието да не може да се извади безъ повреда. Завѣщательтъ я прѣдава така сключена и запечатана на нотариуса, въ присѫтствието на четири души свидѣтели най-малко, или иска да се сключи и запечати въ присѫтствието на нотариуса и свидѣтелитѣ. При това, той заявява, че съдържанието на тая хартия е неговото завѣщание, написано и подписано отъ него, или писано отъ другиго и подписано отъ него.

Върху хартията, на която е написано завѣщанието, или съ която е обвито, нотариусътъ извършва единъ надписъ, въ който означава: прѣдаването за пазене и заявленията на завѣщателя; числото и съдържанието на печатитѣ; присѫтствието на свидѣтелитѣ при извършванѣто на всичкитѣ горѣозначени формалности.

Digitized by Google

Тоя надпись се подписва, както отъ завѣщателя, тъй и отъ нотариуса, заедно съ свидѣтелитѣ. Всичко горѣказано се извършва безъ прѣкъсване и безъ извършване на други актове. И въ случай, че завѣщательтъ, по причина на нѣкое прѣпятствие, появившо се слѣдъ подписването на завѣщанието, неможе да подпише надписа, забѣлѣзва се неговото за това заявление, безъ да има нужда, въ такъвъ случай, да се уголѣмява числото на свидѣтелитѣ.

68. Ако завѣщательтъ знае да чете, но не знае да пише, или ако не е могалъ да подпише, когато е далъ другиму да напише завѣщанието му, той е длъженъ да обяви, че го е челъ и да прибави причината, която му прѣпятствувала да го подпише. За всичко това се прави бѣлѣжка въ надписитѣ.

69. Онія, които не знаятъ или не могатъ да четатъ, а тъй сщо и слѣпитѣ, не могатъ да правятъ разпорѣждания чрѣзъ тайни завѣщания.

70. Глухо-нѣмиятъ и нѣмиятъ може да прави саморжчно завѣщание, или тайно, приети отъ нотариуса.

Тайното позволява му се съ условие, че то ще бжде цѣло написано, датирано и подписано съ негова ржка, че той ще го прѣдстави на нотариуса и на четири други свидѣтели, и че отгорѣ на хартията, гдѣто ще се тури надписътъ, той ще напише въ тѣхно присжтствие, че хартията, която прѣдставя, е неговото завѣщание; слѣдъ това нотариусътъ написва надписа, въ който се спомина, че завѣщательтъ е написалъ тия думи въ присжтствието на нотариуса и на свидѣтелитѣ; при това се съблюдава и всичко онова, което прѣдписватъ чл. чл. 66 и 67.

71. Съвършено глухитѣ, ако сж грамотни, при състоването на публични завѣщания, освѣнъ спазването на установенитѣ формалности, длъжни сж сами да прочетатъ завѣщанието, за което се упоменава въ самото завѣщание.

72. Свидѣтелитѣ, повикани, за да присжтствуватъ на завѣщанията, трѣбва да сж пълнолѣтни, български поданици и ползующи се съ граждански права.

Не могатъ да се взематъ за свидѣтели при извършване завѣщание съ официаленъ актъ, нито завѣтницитѣ, каквито и да сж тѣ, нито тѣхнитѣ родини до четвърта степень включително, нито писаритѣ на нотариуса, който е приелъ завѣщанието.

Digitized by Google

§ II. *Нѣкои особни завѣщания.*

73. Завѣщанията на военнитѣ и на лицата, служащи въ войската, могатъ, въ която държава и да се намиратъ тѣ, да се приематъ отъ командиръ на отдѣлна часть или отъ всѣки другъ офицеринъ, имѣющъ по-високъ чинъ, въ присѫтствието на двама свидѣтели.

74. Завѣщанията на военнитѣ могатъ още, ако завѣщательтъ е боленъ или раненъ, да бѫдатъ приети отъ военния докторъ, въ присѫтствието на двама свидѣтели.

75. Завѣщанията, за които се говори въ горнитѣ два члена, трѣбва да се прѣдаватъ, при първа възможность, въ главната квартира, а отъ нея — на военния министръ, който прави разпорѣждане за изпращането му и запазването му у нотариуса, гдѣто е било мѣстожителството или послѣдното мѣстопрѣбиване на завѣщателя.

76. Разпорѣжданията на горнитѣ членове сѫ въ полза само на онѣзи, които се намиратъ въ воененъ походъ, или на квартири, или на гарнизонъ вънъ отъ територията на княжеството, или въ робство при непріятеля; онѣзи, които сѫ на квартири или въ гарнизонъ въ вътрѣшностьта на държавата, не могатъ да се ползуватъ отъ тѣхъ, освѣнъ ако се намиратъ въ мѣстность, обсадена отъ непріятеля, или въ крѣпость, или други мѣста, съ които съобщенията сѫ прѣкѫснати по причина на война.

77. Завѣщанието, направено по формата, по-горѣ опрѣдѣлена, се брои недѣйствително слѣдъ шесть мѣсеца отъ завръщането на завѣщателя въ мѣсто, гдѣто той има възможността да направи завѣщание по обикновенитѣ форми.

78. Въ мѣстата, съ които всѣко съобщение е прѣкѫснато по причина на чума или друга заразителна болѣсть, завѣщанията могатъ да се правятъ прѣдъ членоветѣ на общинскитѣ управления, или прѣдъ единъ свещеникъ, въ присѫтствието на двама свидѣтели.

Подобно завѣщание се подписва отъ лицето, което го е приело и написало, и ако обстоятелствата го позволяватъ, отъ завѣщателя и отъ свидѣлитѣ. При всичко това завѣщанието е дѣйствително

Digitized by Google

и безъ тия послѣдни подписи, стига само да се забѣлѣжи въ акта причината, по която тая формалность не се е изпълнила.

За свидѣтели при такива завѣщания могатъ да бждатъ лица по-голѣми отъ седемнадесеть години.

79. Прѣдидущето разпореждане се отнася, както до онія, които сж хванати отъ такива болѣсти, тъй и до онія, които се намиратъ въ заразенитѣ мѣста, ако и да не сж болни.

80. Завѣщанията, спомѣнати въ прѣдидущитѣ два члена, считатъ се за недѣйствителни шесть мѣсеци слѣдъ възстановлението на съобщенията въ мѣстото, гдѣто се намира завѣщательтъ, или шесть мѣсеци слѣдъ неговото отиване въ мѣстото, гдѣто тѣ не сж никакъ прѣкъснати.

81. Завѣщанията, направени на море, въ продължение на едно пжтуване, било отъ военни, било отъ обикновени пжтници, могатъ да бждатъ извършени както слѣдва:

Върху корабитѣ отъ военната флота, отъ офицерина, който е началникъ на кораба, или, ако такъвъ нѣма, отъ оня, който го замѣства, споредъ реда на службата, отъ единия или другия, наедно съ офицерина, който завежда администрацията, или отъ онаго, който изпълнява неговитѣ обязаности.

А върху търговскитѣ кораби — отъ писаря на кораба, или отъ оня, който изпълнява неговата длъжность; единиятъ или другиятъ заедно съ капитанина, господаря или стопанина, или въ тѣхно отсжтствие, отъ онія, които ги замѣстватъ.

Въ всичкитѣ случаи тия завѣщания трѣбва да бждатъ извършени въ присжтствието на двама свидѣтели.

82. Върху корабитѣ отъ военната флота, завѣщанието на капитанина, или онова на офицерина, който завежда администрацията, и върху търговскитѣ кораби, онова на капитанина, на господаря, или стопанина, или онова на писаря, могатъ да бждатъ извършени отъ онія, които идатъ слѣдъ тѣхъ въ реда на службата, като се съблюдаватъ въ останалото прѣдписанията на прѣдидущия членъ.

83. Въ всичкитѣ случаи прави се двоенъ оригиналъ на завѣщанията, спомѣнати въ прѣдидущитѣ два члена.

84. Завѣщанието, направено на военни и търговски кораби, трѣбва да бжде подписано отъ завѣщателя, отъ лицата, които приематъ завѣщанието и отъ свидѣтелитѣ.

Digitized by Google

Ако завѣщательтъ или свидѣтелитѣ не могатъ да подпишатъ, то се прави забѣлѣжка за причинитѣ, които сж възпрѣпятствували за това.

85. Направенитѣ, въ врѣме на морско пжтуване, завѣщания се вкаратъ въ числото на най-важнитѣ документи на кораба и за съставянето имъ се записва въ корабния дневникъ.

86. Ако корабътъ се спре въ едно чуждо пристанище, гдѣто има български консулъ, или дипломатически агентъ, онія, които сж извършили завѣщанието, длъжни сж да прѣдадатъ единъ отъ оригиналитѣ, сключенъ и запечатанъ, въ ржцѣтѣ на тоя консулъ или дипломатически агентъ, който го прѣпраща на надлежния министръ, а тоя послѣдниятъ — на нотаріуса на мѣстото, гдѣто се намира мѣстожителството на завѣщателя.

При завръщането на кораба въ България, било въ пристанището на съоржжението му, било въ друго, двата оригинала на завѣщанието, тъй сжщо сключени и запечатани, или оригиналътъ който би трѣбвало да остане, ако съгласно съ прѣдидущата алинея, другиятъ е билъ прѣаденъ въ врѣме на пжтуването, се връчватъ на мѣстнитѣ флотски власти; тия послѣднитѣ ги прѣпращатъ на надлежния министръ, който постжпва съ тѣхъ, както се каза по-горѣ.

Въ корабния дневникъ се забѣлѣзва отъ страна името на завѣщателя, прѣдаването на оригиналитѣ по принадлежность, било на консулъ, било на пристанищни власти въ княжеството.

87. Завѣщанието направено на море, въ формата, прѣдписана отъ чл. 81, е дѣйствително само, когато завѣщательтъ умре на море, или въ течение на три мѣсеци слѣдъ стжпването си на сухо и въ мѣсто, гдѣто би могалъ да го прѣработи и направи по обикновенитѣ форми.

88. Българинъ, който би се намѣрилъ въ чужда страна, може да направи своитѣ завѣщателни разпореждания, чрѣзъ домашенъ актъ, тъй както се прѣдписва отъ чл. 60, или чрѣзъ официаленъ актъ, по формитѣ, употрѣбляеми въ мѣстото, гдѣто се съставя акта.

§ III. Общи разпореждания за различнитѣ родове завѣщания.

89. Ако се не спазятъ формалноститѣ, установени въ чл. чл. 46, 60, 62—68, 70—72, 81, 83 и 84, завѣщанието се признава за недѣйствително.

Digitized by Google

Впрочемъ, ако тайното завѣщание, което е прието отъ нотариуса или друго длъжностно лице упълномощено за това, не може да се признае за такова, то то се признава за саморжчно, ако има свойството на послѣдното.

Забѣлѣжка. Всичкитѣ актове, които по настоящия законъ извършватъ нотаріуситѣ, въ мѣста, гдѣто нѣма такива, се извършватъ отъ мировитѣ съдии, които извършватъ нотаріални дѣла.

Отдѣлъ IV.

За разполагаемата часть.

§ I. *За законната часть, която се пада на низходящитѣ и възходящитѣ.*

90. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 год.*[1]) Ако завѣщательтъ остави подиръ смъртьта си едно дѣте, не може да завѣщава повече отъ половината; ако остави двѣ или повече — една трета часть.

Частьта, която не може да се завѣщава, нарича се законна часть.

91. Подъ името дѣца, въ горния членъ, се разбиратъ законнитѣ дѣца, узаконенитѣ, усиновенитѣ и тѣхнитѣ низходящи.

Впрочемъ, низходящитѣ се считатъ само за дѣтето, което тѣ прѣдставлявать.

92. Ако завѣщательтъ не е оставилъ ни дѣца, ни низходящи, а само възходящи, той не може да завѣщае повече отъ двѣ трети отъ своето имущество.

Законната часть или едната трета отъ имуществото остава по равно на бащата и майката, или само на прѣживѣлия отъ тѣхъ, ако другиятъ е умрѣлъ.

Ако послѣ завѣщателя не е останало ни баща, ни майка, но само възходящи роднини по бащина или майчина линия, то законната часть се дѣли между тѣхъ по на половина, ако тѣ се намиратъ въ разни степени на родство; ако ли пъкъ тѣ не сж въ равни степени на родство съ умрѣлия, то всичкото имущество се дава на най-близкитѣ роднини отъ едната или другата линия.

[1]) *Сжрия ч.л. 90.* Ако завѣщательтъ остави подиръ смъртьта си едно дѣте, не може да завѣщава повече отъ половината на имота си; ако остави двѣ — една трета часть; ако остави три и повече — една четвърта часть.

Digitized by Google

93. Законната часть е часть отъ наслѣдството. Тя се пада на дѣцата, низходящитѣ и възходящитѣ въ пълна собственость, и завѣщательтъ нѣма право да налага върху нея каквито и да сж тяжести или условия

94. Завѣщательтъ, който не е оставилъ подиръ смъртьта си низходящи или възходящи родинни, може да разполага съ всичкото си имущество съ *общо* или *частно* завѣщание.

Впрочемъ, правата на прѣживѣлия съпругъ и на незаконнороденитѣ дѣца, установени въ § II, на този отдѣлъ, си остават въ сила.

95. Ако завѣщательтъ прѣдава право за ползуване или *пожизненъ доходъ*, цѣнностьта на който надминава разполагаемата часть, то отъ наслѣдницитѣ, които имать право на законна часть, зависи да изпълнять това разпореждане или да отстжпять, вмѣсто него собственността на разполагаемата часть.

Тъй сжщо горѣозначенитѣ наслѣдници имать избирателното право, ако завѣщательтъ остави въ собственость, безъ право на ползуване, часть отъ имуществото, която надминава разполагаемата часть.

96. Ако умрѣлиятъ е отчуждилъ своето имущество на нѣкои наслѣдници, които имать право на законна часть, срѣщу единъ пожизненъ доходъ или съ удържане правото на ползуване, това отчуждение се счита за даръ и слѣдователно подчинява се на правилата за привнасянето и прихващането.

Привнасянето и прихващането не могатъ да искатъ тѣзи отъ наслѣдницитѣ, които сж се съгласили за горѣозначеното отчуждение.

§ II. За законната часть на съпрузитѣ и на незаконнороденитѣ дѣца.

97. *(Измѣненъ: 3. 7 февруарий 1906 год.*[1]) Законната часть на прѣживѣлия съпругъ, при три и повече законни дѣца отъ еднакъвъ полъ, е равна на законната часть на всѣко дѣте, а при двѣ и по-малко, тя е равна на половината отъ законната часть на всѣко дѣте. Когато дѣцата сж отъ разенъ полъ, тогава: въ първия случай, тази часть е равна на частьта на дѣте отъ мжжки полъ, а въ втория случай — на частьта на дѣте отъ женски полъ.

[1]) *Сжщия чл. 97.* Законната часть на прѣживѣлия съпругъ, при законни дѣца, е два пати по-малка отъ законната часть, която се пада на всѣко отъ дѣцата.

Digitized by Google

98. Ако завѣщательтъ не е оставилъ низходящи родници, но само възходящи, то законната часть на прѣживѣлия съпругъ се равнява на една пета часть отъ неговото имущество.

99. Съпругътъ има право на една трета отъ имуществото на завѣщателя, ако той не е оставилъ ни низходящи, ни възходящи родници, които имать право на законна часть.

100. Ако завѣщательтъ е оставилъ дѣца, или законни възходящи и незаконнороденн дѣца, припознати по закона, то тѣзи послѣднитѣ имать право върху половината отъ това, което би нимъ се паднало, ако да бѣха законнороденн.

За да се опрѣдѣли припадающата се на незаконнороденитѣ дѣца часть, смѣтатъ се тъй сжщо и законнороденитѣ. Послѣднитѣ имать право да я изкупятъ по установеното въ чл. 29 правило.

101. Ако нѣма ни законни низходящи, ни възходящи родници, то незаконнороденитѣ дѣца имать право на двѣ трети отъ частьта, която се пада на законнороденитѣ.

102. Законнитѣ низходящи на незаконнородения, който е умрѣлъ прѣди завѣщателя, могатъ да искатъ да получатъ всичкитѣ права, установени отъ горнитѣ членове въ полза на тѣхния родитель.

103. Припадающата се на съпруга и на незаконнороденитѣ дѣца часть не намалява законната часть на законнитѣ низходящи или възходящи родници; тя се вади отъ разполагаемата часть.

104. *(Изъменен: З. 7 февруарий 1906 год.*[1]) Наслѣдницитѣ могатъ да изкупятъ правата на прѣживѣлия съпругъ: или срѣщу установяване на една пожизнена рента, или срѣщу прѣдоставянето му право да събира приходитѣ отъ недвижими имоти или отъ наслѣдствени капитали, които се опрѣдѣлятъ по взаимно съгласие или отъ сждa, като се държи смѣтка отъ особенитѣ обстоятелства за всѣки случай.

105. Прѣживѣлиятъ съпругъ и незаконнороденитѣ дѣца се ползуватъ, относително принадлежащитѣ имъ по закона части отъ имуществото, съ сжщитѣ права и обезпечения, които имать закон-

[1]) *Стария чл. 104.* Наслѣдницитѣ имать право да изкупятъ правата на прѣживѣлия съпругъ срѣщу пожизненъ доходъ отъ недвижимия имотъ или срѣщу наслѣдственитѣ капитали по взаимно съгласие или по рѣшение отъ сждебната власть, която взема въ внимание всичкитѣ особени обстоятелства за всѣки случай.

Digitized by Google

нитѣ дѣца върху законнитѣ си части, освѣнъ това, което е поставено въ чл. чл. 100 и 101.

Но на съпруга и на незаконнороденитѣ дѣца, независимо отъ това, което имъ е оставено по завѣщание, се приxваща въ законната часть — на първия всичко, което е получилъ по брачен договоръ, а на послѣднитѣ всичко, което сж получили отъ родителя прѣзъ живота и което подлежи на прихващане (чл. чл. 251—278).

§ III. *За намаление на завѣщателнитѣ разпореждания*

106. Завѣщателнитѣ разпореждания, които надминаватъ разполагаемата часть, намаляватъ се до размѣра на тази послѣднята, при отваряне наслѣдството.

107. За да се опрѣдѣли това намаление, образува се една маса отъ всичкото имущество на завѣщателя въ врѣме на смъртьта му, като се извадатъ отъ нея дълговетѣ.

Послѣ къмъ тази маса присъединяватъ мислено (фиктивно) подаренитѣ имоти, движимитѣ споредъ цѣната, която сж имали въ врѣме на подаряването, а недвижимитѣ споредъ тѣхното положение въ врѣме на подаряването и цѣната имъ въ врѣме на смъртьта на дарителя. Върху тази маса, така образувана, прѣсмѣтатъ, каква часть завѣщательтъ е могалъ да разполага, споредъ качеството на наслѣдницитѣ, които иматъ право на законна часть.

108. Когато стойностьта на даренията надминава или е равна на разполагаемата часть, всичкитѣ завѣщателни разпореждания се считатъ за недѣйствителни.

109. Когато завѣщателнитѣ разпореждания надминаватъ било разполагаемата часть, било оная нейна часть, която би останала слѣдъ изваждането стойностьта на даренията, намалението се прави сразмѣрно, безъ никаква разлика между наслѣдницитѣ и завѣтницитѣ.

110. При всичко това, въ всичкитѣ случаи, когато завѣщательтъ е изрично заявилъ, че той желае единъ завѣтъ да се изплати прѣди другитѣ, това прѣдпочтение трѣбва да се направи, и завѣтьтъ, до който това се отнася, намалява се само тогазъ, когато стойностьта на другитѣ не би напълнила запазената отъ закона часть.

Digitized by Google

111. Когато завѣтътъ, който трѣбва да се намали, е отъ недвижимо имущество, намалението става, като се отдѣли една равноцѣнна часть отъ недвижимото имущество, ако това може да стане съ удобство.

Ако това отдѣление не може да стане съ удобство и назначената на завѣтника часть надминава разполагаемата часть съ повече отъ една четвьртъ, той е длъженъ да остави цѣлото недвижимо имущество на наслѣдницитѣ, като си запазва правото да иска стойността на разполагаемата часть. Ако ли пъкъ частьта на завѣтника надминава разполагаемата часть само съ една четвьртъ, то той има право да задържи цѣлото недвижимо имущество, като възнагради съ пари всичкитѣ правоимѣющи на законна части.

Впрочемъ, завѣтникътъ, който има право на законна часть, може да задържа цѣлото недвижимо имущество, ако само цѣнностьта му не надминава цѣнностьта на разполагаемата часть и на неговата законна часть.

Отдѣлъ V.

За установлението на наслѣдници и завѣтитѣ.

112. Съ завѣщателни разпореждания могатъ да се установяватъ наслѣдници, или завѣти, или да се употрѣбява всѣка друга форма, въ която може да бѫде изразена волята на завѣщателя.

113. Общитѣ и частни завѣщателни разпореждания, основани единствено на изрично изразена цѣль, която е приписната за погрѣшна, сж недѣйствителни.

§ 1. За лицата и нѣщата, които могатъ да бѫдатъ предметъ на завѣщателни разпореждания.

114. Не се приематъ никакви доказателства за това, че разпорежданията, направени въ полза на означеното въ завѣщанието лице, сж само видими и че въ сѫщность тѣ се отнасятъ за друго лице, безъ да се гледа даже, че въ завѣщанието има такива изражения, които го показватъ или по които може да се прѣдполага за това.

115. Недѣйствително е всѣко разпореждане въ полза на лице, което не е означено точно и опрѣдѣлително въ завѣщанието.

Digitized by Google

116. Разпорежданията въ полза на бѣднитѣ и други подобни, направени въ общи изражения, безъ да сж опрѣдѣлени: употрѣблението на имуществото, благотворителната цѣль, или самото учрѣждение, въ полза на което сж направени разпорежданията, или когато назначеното за това опрѣдѣление или назначение отъ завѣщателя лице не може или не желае да приеме отгорѣ си тази длъжность, прѣдполагатъ се да сж направени въ полза на бѣднитѣ на това мѣсто, гдѣто е живѣлъ завѣщательтъ въ врѣме на смъртьта си и се прѣдаватъ на мѣстнитѣ благотворителни учрѣждения.

117. Недѣйствителни сж тъй сжщо разпорежданията въ полза на неопрѣдѣлено лице, което трѣбва да бжде посочено отъ трето лице.

Но дѣйствително е частното разпореждане, направено въ полза на едно лице, което трѣбва да бжде избрано отъ трето лице изъ числото на нѣколко души, посочени отъ завѣщателя или принадлежащи на сѣмейство или юридически лица, опрѣдѣлени пакъ отъ него. Признава се за дѣйствително тъй сжщо и частното разпореждане, направено въ полза на едно или нѣколко юридически лица, опрѣдѣлени отъ завѣщателя.

118. Недѣйствително е разпореждането, което дава право на наслѣдника или на едно трето лице тѣ да опрѣдѣлятъ количеството на завѣта съ изключение на тѣзи, които сж направени въ полза на нѣкого за възнаграждение услугитѣ, извършени на завѣщателя въ послѣдното му болѣдуване.

119. Когато лицето на наслѣдника или завѣтника погрѣшно е забѣлѣзано, то разпореждането има сила, ако отъ самия текстъ на завѣщанието, или отъ други документи, или отъ извѣстни обстоятелства е явно: кое лице именно е желалъ завѣщательтъ да назначи.

Сжщото е, когато завѣтътъ е означенъ или описанъ погрѣшно, но отъ завѣщанието е очевидно: какъвъ прѣдметъ именно завѣщательтъ е искалъ да завѣщае.

120. Недѣйствителенъ е завѣтъ на чужда нѣщо, безразлично дали завѣщательтъ е зналъ или не, че завѣтътъ не е билъ негова собственость.

Но, ако завѣтътъ, който въ врѣмето на съставяне на завѣщанието е билъ чуждъ, е станалъ собственость на завѣщателя въ врѣме на смъртьта му, то разпореждането на този прѣдметъ е дѣйствително.

Digitized by Google

121. Ако завѣщателтъ, наслѣдникътъ или завѣтникътъ сж собственици само на една часть отъ завѣщания прѣдметъ или имать само нѣкое право върху този прѣдметъ, то и завѣтътъ е дѣйствителенъ само за тази негова часть или за това негово право.

122. Дѣйствителенъ е завѣтътъ на движимо неопрѣдѣлено имущество, отъ извѣстенъ родъ или видъ, макаръ че ни единъ отъ тѣзи родове или видове не сѫществува въ имуществото на завѣщателя, нито въ врѣмето, когато е правено завѣщанието, нито въ врѣмето, когато завѣщателтъ е умрѣлъ.

123. Когато завѣщателтъ е оставилъ едно особено нѣщо, като нему принадлежаще, или като такова, което се намира въ извѣстенъ родъ или видъ на нѣщата, то завѣтътъ е недѣйствителенъ, ако това нѣщо не се намѣри въ имуществото на завѣщателя въ врѣмето, когато е умрѣлъ.

Ако това нѣщо се намира въ имуществото на завѣщателя въ врѣмето, когато той е умрѣлъ, но не въ опрѣдѣленото споредъ завѣщанието количество, то завѣтътъ е дѣйствителенъ само за количеството, което се намѣри.

124. Завѣтътъ на нѣкои прѣдмети или за нѣкое количество отъ тѣхъ, което трѣбва да се вземе отъ извѣстно мѣсто, е дѣйствителенъ само въ такъвъ случай, когато тѣзи прѣдмети се намирать на мѣстото, и само относително това количество, което се намѣри на обозначеното въ завѣщанието мѣсто.

125. Завѣтътъ на записъ или освобождаване отъ нѣкой дългъ има сила само за тази часть отъ дълга, която се е дължала въ врѣмето, когато е умрѣлъ завѣщателтъ.

Наслѣдникътъ е длъженъ само да прѣдаде на завѣтника задължителнитѣ документи, които се намирать у завѣщателя.

126. Ако завѣщателтъ, безъ да упомѣнава за своя дългъ, прави завѣтъ на своя кредиторъ, то не се прѣдполага, че завѣтътъ е направенъ за изплащане дълга.

127. Завѣтътъ за поддържане подразумѣва: прѣхраната, облѣклото, квартирата и други потрѣбни за живота на завѣтника прѣдмети и може да се простре, споредъ обстоятелствата, и върху възпитанието му, което отговаря на неговото положение.

128. Когато този, който е завѣщалъ собствеността на едно недвижимо имущество, е увеличилъ послѣдното съ придобиване

Digitized by Google

даже и на съсѣдното имущество, то този излишъкъ не влиза въ завѣта, ако нѣма за това ново разпореждане.

Впрочемъ, въ завѣта влизатъ всичкитѣ украшения, новитѣ постройки въ завѣщаното недвижимо имущество и прибавкитѣ въ прѣдѣлитѣ на едно заградено мѣсто.

§ II. За условията и срочните разпореждания.

129. Общитѣ и частни разпореждания могатъ да се правятъ условно.

130. Невъзможнитѣ, противозаконнитѣ и противонравственитѣ условия се признаватъ за несъществуващи.

131. Противозаконно е условието, което запрѣщава първо и послѣдующе оженване.

Впрочемъ, завѣтникътъ, на когото е завѣщано право за пълно или не пълно ползуване, квартира или пенсия, или друго плащане за случай на ергенски животъ и вдовуване, може да се ползува съ това право само прѣзъ ергенския и вдовния животъ.

Условието за вдовуване въ завѣщателнитѣ разпореждания между съпрузитѣ се признава тоже за дѣйствително.

132. Ако въ общото завѣщание е означенъ день, отъ който то се захваща или свършва, това условие е недѣйствително и се счита като не написано.

133. Недѣйствително е въ общото или частното завѣщание разпореждането, направено отъ завѣщателя съ условие, щото наслѣдникътъ или завѣтникътъ да възнагради завѣщателя въ своето завѣщание.

§ III. За дѣйствието на завѣтитѣ и тѣхното изплащане.

134. Всѣкой безусловенъ и безсроченъ завѣтъ, отъ деня на смъртьта на завѣщателя, дава на завѣтника едно право, което може да прѣмине върху наслѣдницитѣ му да получатъ завѣщания прѣдметъ.

135. Завѣтникътъ е длъженъ да иска отъ законния наслѣдникъ да го въведе въ владѣние на завѣщания прѣдметъ,

Digitized by Google

136. Завѣтникътъ може да иска доходитѣ или лихвитѣ само отъ деня на подаването просба въ сѫда, или отъ деня на обѣщанието да му се прѣдаде завѣщания прѣдметъ.

137. Лихвитѣ или доходитѣ отъ завѣщания прѣдметъ почватъ да текатъ въ полза на завѣтника отъ деня на смъртьта на завѣщателя, само когато завѣщательтъ изрично е изказалъ това искане.

138. Ако е завѣщанъ пожизненъ доходъ или пенсия, то тя почва да тече отъ деня на смъртьта на завѣщателя.

139. Ако е завѣщано опрѣдѣлено количество прѣдмети, които да се прѣдаватъ на срокове, напримѣръ на година, на мѣсецъ или въ друго врѣме, то първиятъ срокъ захваща отъ деня на смъртьта на завѣщателя и завѣтникътъ получава право върху цѣлото количество, което трѣбва да му се прѣдаде въ първия срокъ, даже и тогава, когато той е живъ, само въ началото на срока.

Впрочемъ, завѣщанитѣ прѣдмети могатъ да се искатъ само слѣдъ изтичане на срока. Обаче, завѣтътъ, който е завѣщанъ за поддържане, може да се иска и въ началото на срока.

140. Ако завѣщательтъ има нѣколко наслѣдници и не е натоварилъ особено ни едного отъ тѣхъ да удовлетвори завѣта, то всѣкой отъ тѣхъ удовлетворява съразмѣрно съ своята часть.

141. Ако е завѣщанъ неопрѣдѣленъ прѣдметъ отъ извѣстенъ родъ или видъ, то наслѣдникътъ има избирателното право: той не е длъженъ да дава прѣдметъ отъ най-добро качество, но не може да прѣдложи и отъ най-долно качество.

142. Сѫщото право се прилага и когато избирателното право е прѣдоставено на трето лице.

143. Ако третото лице се отказва да направи избора, или не може да го направи по причина на смърть или по друго прѣпятствие, изборътъ се прави отъ сѫда, съгласно съ сѫщото правило.

144. Ако избирателното право е оставено на завѣтника, то той може да избере най-добрия прѣдметъ отъ цѣлото наслѣдство, ако такъвъ има на лице; ако ли такъвъ нѣма, то правилото, установено за изборъ отъ наслѣдника, се прилага и за избора на прѣдмета отъ завѣтника.

145. Ако е завѣщанъ единъ отъ два опрѣдѣлени прѣдмети, по изборъ, то избора прави наслѣдникътъ.

Digitized by Google

146. Ако наслѣдникътъ или завѣтникътъ, които имать избирателно право, не е могалъ да го направи, то това право се прѣдоставя на неговия наслѣдникъ. Направеният изборъ не може да се измѣни.

Ако въ имуществото на завѣщателя има само единъ прѣдметъ, който по родъ и по видъ принадлежи къмъ числото на завѣщанитѣ, то наслѣдникътъ или завѣтникътъ не могатъ да избератъ другъ вънъ отъ имуществото на завѣщателя, съ изключение случая, когато изрично е казано противното.

147. Завѣщаният прѣдметъ се прѣдава съ необходимитѣ принадлежности въ това положение, въ какъвто той се е намѣрилъ въ деня на смъртьта на завѣщателя.

148. Потрѣбнитѣ разноски за прѣдаването на завѣщания прѣдметъ падатъ върху наслѣдството, но не могатъ да намалятъ законната часть.

Такситѣ отъ наслѣдството се събиратъ отъ наслѣдницитѣ, които имать право да ги искатъ отъ завѣтницитѣ само въ този случай, ако завѣщаният прѣдметъ подлежи на такса.

149. Данъкътъ, поземлениятъ доходъ, сервитутътъ или другитѣ задължения, свързани съ владѣнието на земята, които лежатъ върху завѣщания прѣдметъ падатъ върху завѣтника.

Но, ако завѣщания прѣдметъ е заложенъ за обезпечение на обикновенъ наслѣдственъ дългъ, или даже за дългъ на трето лице, то наслѣдникътъ е длъженъ да го изплаща, ако само завѣщателтъ не е направилъ друго за този случай разпореждане.

§ IV. За правото на уголѣмяване наслѣдствената часть между сънаслѣдницитѣ и съзавѣтницитѣ.

150. Ако нѣкой отъ установенитѣ наслѣдници умре прѣди завѣщателя или се отрѣче отъ наслѣдството, или излѣзе неспособенъ да наслѣдва, то неговата часть се дава на сънаслѣдника или сънаслѣдницитѣ въ случаитѣ, когато се допуща прагото за уголѣмяване, но това правило не нарушава установеното въ чл. 160 правило.

151. Правото за уголѣмяване се прилага между сънаслѣдницитѣ, когато тѣ сж установени всичкитѣ заедно въ едно и сжщо завѣщание, съ едно и сжщо разпореждане, безъ да има опрѣдѣлена отъ завѣщателя особена часть за всѣкиго,

Digitized by Google

152. Счита се, че на всѣки сънаслѣдникъ има опрѣдѣлена особена часть, когато завѣщательтъ изрично е назначилъ за всѣкиго особена часть.

Изражението: *по равни части, по равни дѣлове,* не изключава правото за уголѣмяване.

153. Сънаслѣдницитѣ, на които по правото за уголѣмяване се прѣдава частьта на излѣзлия наслѣдникъ, приематъ върху си всичкитѣ обязаности и тегоби, на които той би подлежалъ.

154. Ако правото за уголѣмяване не се допуща, то частьта на излѣзлия наслѣдникъ се прѣдава на законнитѣ наслѣдници.

Тѣ приематъ върху си всичкитѣ обязаности и тегоби, на които той би подлежалъ.

155. Ако единъ отъ завѣтницитѣ умре прѣди завѣщателя, или се отрече отъ завѣта, или е припознатъ за неспособенъ, или ако не се е изпълнило условието, отъ което зависи завѣта въ негова полза, то между съзавѣтницитѣ се прилага правилото за уголѣмяване съгласно чл. чл. 151 и 152, даже и въ такъвъ случай, когато единъ прѣдметъ е завѣщанъ въ едно завѣщание на нѣколко лица, макаръ и съ различни разпореждания.

156. Ако на нѣколко лица е оставено право на ползуване при такива обстоятелства, при които по горѣположенитѣ правила, се допуща правото за уголѣмяване то частьта на излѣзлия всѣкога се причислява къмъ частитѣ на останалитѣ, макаръ той да е излѣзалъ слѣдъ приемането на завѣта.

Ако правото за уголѣмяване не се допуща, то частьта на излѣзлия се причислява къмъ масата на наслѣдството.

157. Правилото на чл. 153, относително задълженията на излѣзлия сънаслѣдникъ, се простира и върху съзавѣтника, въ полза на когото се допуща правото за уголѣмяване, или — върху сънаслѣдника или съзавѣтника, които биха се възползували отъ завѣта, когато той се признае за недѣйствителенъ.

§ V. За отмѣняването на завѣщателнитѣ разпореждания и за тѣхната недѣйствителность.

158. Общитѣ и частни завѣщания, направени отъ лице, което, когато е съставлявало завѣщанието, не е имало или не е знаяло, че има дѣца или низходящи, се отмѣняватъ по право, щомъ се

Digitized by Google

узнае съществуването или раждането на дѣте или законенъ низходящъ родника на завѣщателя, даже посмъртенъ (posthume) узаконенъ или усиновенъ.

Същото правило се пази, ако дѣтето е било заченато, когато е направено завѣщанието; а ако въпросътъ е за узаконенъ незаконороденъ, то правилото се пази, ако той, като е билъ припознатъ отъ завѣщателя прѣди съставянето на завѣщанието, е билъ узаконенъ послѣ това.

Отмѣнението на завѣщанието не се допуща, ако завѣщательтъ е прѣдвидѣлъ случай, за съществуването или раждането на дѣца или низходящи.

159. Ако новороденатѣ дѣца или низходящитѣ умратъ прѣди завѣщателя, то завѣщанието запазва силата си.

160. Завѣщателното разпореждане нѣма дѣйствие, ако лицето, въ полза на което е то направено, не е прѣживѣло завѣщателя или е излѣзло неправоспособно.

Впрочемъ, низходящитѣ на наслѣдника или на завѣтника, който е неправоспособенъ или умрѣлъ прѣди завѣщателя, участвуватъ въ наслѣдството, или завѣта въ тѣзи случаи, когато въ тѣхна полза се допуща правото на прѣдставителство, ако наслѣдството е останало безъ завѣщание (ab intestat). Отъ това правило се изключватъ случаитѣ, когато завѣщательтъ е направилъ особено разпореждане, или ако въпросътъ е за единъ завѣтъ, който дава право на ползуване, или друго нѣкое право, лично по природата си.

161. Недѣйствително е завѣщателното разпореждане относително наслѣдника или завѣтника, който се е отрекалъ отъ него.

162. Всѣко отчуждение, което завѣщательтъ направи на цѣлия завѣтъ или на часть отъ него, даже посрѣдствомъ продажба съ изкупуване, отмѣнява завѣщанието относително отчужденото имущество, макаръ отчуждението и да е недѣйствително или макаръ отчужденията прѣдметъ да се е върналъ въ владѣнието на завѣщателя.

Същото правило е, ако завѣщательтъ е прѣобразувалъ завѣщания прѣдметъ, тъй щото той е изгубилъ първата си форма и първото си назначение.

163. Завѣтътъ е безъ дѣйствие, ако завѣщаниятъ прѣдметъ се изгуби при живота на завѣщателя; тъй сжщо завѣтътъ нѣма

Digitized by Google

дѣйствие, ако завѣщанията предметъ е загубенъ слѣдъ смъртта на завѣщателя, но не по вината на наслѣдника, макаръ и да е доказано, че този послѣдният не го е прѣдалъ своеврѣменно, но тогава само, ако този прѣдметъ би могалъ тъй сѫщо да се загуби, ако се намираше въ ржцѣтѣ на завѣтника.

164. Ако е завѣщанъ единъ отъ нѣколко прѣдмети, по изборъ (алтернативно), завѣтътъ е дѣйствителенъ, ако остане даже и единъ само отъ завѣщанитѣ прѣдмети.

Отдѣлъ VI.

За изпълнителитѣ на завѣщанията.

165. Завѣщательтъ може да назначи единъ или повече изпълнители на завѣщанието си.

166. Оня, който не може да сключва договори, не може да става изпълнитель на завѣщание.

167. Лице, което не е навършило двадесеть и една годишна възрасть, не може да бѫде изпълнитель на завѣщание, дори съ разрѣшението на неговия настойникъ или попечитель.

168. Изпълнителитѣ на завѣщания, запечатватъ имуществата, ако има наслѣдници непълнолѣтни, запрѣтени или отсѫтствующи, или юридически лица.

Тѣ изискватъ съставянето описъ за имотитѣ на наслѣдството, при което присѫтствува и прѣдполагаемиятъ наслѣдникъ, или поне се поканва по надлежния редъ да присѫтствува.

Тѣ прѣдизвикватъ продаването на движимия имотъ, въ случай, че готовитѣ пари не достигатъ за изплащане на завѣтитѣ.

Тѣ бдятъ, щото завѣщанието да бѫде изпълнено и могатъ, въ случай на прѣпирня за неговото изпълнение, да се намѣсятъ въ процеса, за да поддържатъ неговата дѣйствителность.

Тѣ сѫ длъжни, въ течение на една година, слѣдъ смъртта на завѣщателя, да дадатъ смѣтка за своитѣ дѣйствия.

169. Правата на изпълнителя на завѣщание не прѣминаватъ никакъ на неговитѣ наслѣдници.

170. Ако има повече изпълнители на завѣщание, които сѫ приели да бѫдатъ такива, единъ отъ тѣхъ самъ може да дѣйствува, когато другитѣ бездѣйствуватъ; тѣ сѫ солидарно отговорни отно-

Digitized by Google

сително смѣтката за имотитѣ, които имъ сж били повѣрени, освѣнъ ако завѣщательтъ не е раздѣлилъ помежду имъ работата и ако всѣкой не се е ограничилъ въ онова дѣйствие, което му е било опрѣдѣлено.

171. Разноскитѣ, направени отъ изпълнителя на завѣщание, за запечатването на имуществата, за съставянето описъ, за смѣтката и другитѣ разноски, относящи се до неговитѣ дѣйствия, сж за смѣтка на наслѣдството.

Отдѣлъ VII.

За прѣдаването на саморжчното завѣщание за пазене, за отварянето и публикацията на тайнитѣ завѣщания.

172. Саморжчното завѣщание, по просбата на заинтересовани лица, се прѣдава за пазене на нотариуса въ този окржгъ, гдѣто се е отворило наслѣдството, въ присжтствието на двама души свидѣтели.

Книгата, на която е написано завѣщанието, се подписва въ края на всѣки полулистъ отъ двамата свидѣтели и отъ нотариуса.

За прѣдаването за пазене се прави въ форма на публиченъ актъ протоколъ, въ който нотариусътъ описва състоянието на завѣщанието, записва точно съдържанието му, забѣлѣзва за разпечатването на завѣщанието, ако то е подадено запечатано, и за подписването всѣки полулистъ отъ нотариуса и отъ свидѣтелитѣ.

Протоколътъ се подписва отъ лицата, които сж поискали прѣдаването завѣщанието на нотариуса, отъ нотариуса и отъ свидѣтелитѣ. При протокола се прилагатъ: книгата, на която е написано завѣщанието и свидѣтелство за смъртьта на завѣщателя.

173. Ако самъ завѣщательтъ прѣдаде на нотариуса за пазене саморжчното си завѣщание, то пакъ нотариусътъ изпълнява установенитѣ въ горния членъ формалности.

174. Слѣдъ изпълнението на установенитѣ въ прѣдшествующитѣ два члена формалности, саморжчното завѣщание подлежи на изпълнение, ако само сждебната власть не е направила нѣкои прѣдварителни разпореждания, по случай на прѣдявенъ споръ противъ завѣщанието, или разпореждания за обезпечение на заинтересованитѣ лица.

Digitized by Google

175. Полученото въ тайна форма завѣщание, по просба на заинтересованитѣ лица, се отваря (разпечатва) отъ нотариуса и се прочита въ присѫтствието най-малко на двама души свидѣтели, отъ тѣзи, които сѫ участвували въ акта за прѣдаване за пазене. Ако тѣзи свидѣтели липсуватъ, то се повикватъ двама души свидѣтели, за да се опише състоянието на книгата, на която е написано завѣщанието, и, ако е възможно, подпишитѣ.

Книгата, на която е написано завѣщанието, се подписва въ края на всѣки полулистъ отъ двамата свидѣтели и отъ нотариуса, който и пази завѣщанието заедно съ акта за прѣдаване за пазене.

За разпечатването и оглашението на завѣщанието се прави, въ форма на публиченъ актъ, протоколъ, въ който нотариусътъ описва състоянието на завѣщанието и бѣлѣжи за подписване полулистоветѣ отъ него и отъ свидѣтелитѣ.

Протоколътъ се подписва отъ заинтересованитѣ лица, които сѫ искали разпечатването на завѣщанието, отъ нотариуса и отъ свидѣтелитѣ. При протокола се прилагатъ: книгата, на която е написано завѣщанието и свидѣтелство за смъртьта на завѣщателя.

Отдѣлъ VIII.

За отмѣнението на завѣщанията.

176. Завѣщанията могатъ да бѫдатъ отмѣнени изцѣло или отчасти, само съ едно послѣдующе завѣщание, или чрѣзъ актъ, извършенъ отъ нотариуса, въ присѫтствието на четири души свидѣтели и съдържащъ изявление отъ страна на завѣщателя, че той промѣнява всичкитѣ или часть отъ своитѣ първи разпорѣждания.

177. Недѣйствителното завѣщание не може да има значение на нотариаленъ актъ, за да отмѣни първото завѣщание.

178. Разпорежданията, които сѫ отмѣнени по реда въ чл. 176, могатъ да се възобновятъ само съ ново завѣщание.

179. Послѣдующитѣ завѣщания, които не отмѣняватъ изрично прѣдшествующитѣ, унищожаватъ въ послѣднитѣ само онѣзи разпорежданія, които сѫ несъвмѣстими съ новитѣ или противорѣчущи тѣмъ.

180. Отмѣнението, направено чрѣзъ едно послѣдующе завѣщание, има пълно дѣйствие, ако тоя новъ актъ и да остане неиз-

Digitized by Google

пълненъ, по причина на неспособностьта на установения наслѣдникъ или на завѣтника, или по причина на тѣхното отказване да приемать наслѣдството.

181. Тайното завѣщание, а тъй сѫщо и саморѫчното, депозирано за пазене у нотариуса, може да се вземе назадъ въ всѣко врѣме отъ завѣщателя.

Протоколътъ за повръщане завѣщанието се прави отъ нотариуса въ присѫтствието на завѣщателя, кмета и двама свидѣтели. Кметътъ е длъженъ добрѣ да е увѣренъ за тождественостьта на личностьта на завѣщателя.

Протоколътъ за повръщане на завѣщанието се подписва отъ завѣщателя, кмета, свидѣтелитѣ и нотариуса.

Глава III.

Общи правила за наслѣдството по закона и по завѣщание.

Отдѣлъ I.

За отваряне наслѣдството и за продължението на владѣнието въ лицето на наслѣдника.

182. Наслѣдството се отваря въ минутата на смъртьта въ мѣстото на послѣдното жителство на умрѣлия.

183. Когато нѣколко лица, които би могли да бѫдатъ повикани взаимно за наслѣдване единъ другиму, починатъ наедно въ нѣкой случай, безъ да се знае, кое по-напрѣдъ е починало, прѣдполага се, че сѫ умрѣли всички едноврѣменно, и не може да става никакво прѣнасяне правата отъ едно лице на друго. Който поддържа, че нѣкое отъ тѣхъ е умрѣло по-напрѣдъ, длъженъ е да докаже това.

184. Владѣнието имуществата на умрѣлия прѣминава по право върху наслѣдника и за това не се изисква въвождане въ владѣние.

185. Ако едно чуждо лице, което притендира да има право върху наслѣдственото имущество, го завладѣе, то владѣнието на наслѣдницитѣ се счита за нарушено и тѣ могатъ да повдигнатъ тѫжба въ качеството си на законни владѣтели.

Digitized by Google

Отдѣлъ II.

§ I. За приемането на наслѣдството.

186. Едно наслѣдство може да бѫде прието направо или по описъ.

187. Никой не е задължен да приема едно наслѣдство, което му се е паднало.

188. Приемането на наслѣдството отъ страна на лица, които се намиратъ подъ настойничество, е само тогава дѣйствително, ако то е направено съгласно съ постановленията на закона за настойничеството, и по описъ (чл. 76 отъ закона за настойничеството.)

189. Пълнолѣтнитѣ, които сж подъ попечителство, приематъ наслѣдството само по описъ и съ съгласието на попечителя.

190. Юридическитѣ лица приематъ наслѣдство само съ разрѣшение, което се предписва отъ специалнитѣ закони.

Такова наслѣдство се приема по описъ и по установения въ надлежащитѣ инструкции правила.

191. Приемането може да бѫде изрично или мълчаливо; то е изрично, когато приевшият вземе названието или качеството на наслѣдникъ въ официаленъ или домашенъ актъ; то е мълчаливо, когато наслѣдникътъ извършва дѣйствие, което несъмнено предполага неговото намѣрение да приеме наслѣдството и което дѣйствително не би ималъ право да прави, освѣнъ въ качеството на наслѣдникъ.

192. Чистоохранителнитѣ, наглеждически и врѣменноуправителни дѣйствия не означаватъ приемане наслѣдство, ако тѣ сж извършени не въ качеството на наслѣдникъ (чл. 219).

193. Дарението, продажбата или отстжпването на своитѣ наслѣдствени права, което прави единъ отъ сънаслѣдницитѣ, било на единъ чуждъ, било на всичкитѣ си сънаслѣдници, било на нѣкого отъ тѣхъ, е доказателство за приемането на наслѣдството.

194. Като доказателство за приемане се считатъ тъй сѫщо: 1) отричането, дори безвъзмездно, което прави единъ отъ наслѣдницитѣ, за въ полза на едного или нѣколцина отъ своитѣ сънаслѣдници и 2) отричането, което нѣкой прави дори въ полза на всичкитѣ си сънаслѣдници, безразлично, срѣщу каквото и да е възнаграждение.

195. Когато този, на когото едно наслѣдство се е паднало, е умрѣлъ, безъ да се е отрекалъ отъ него или безъ да го е приелъ

Digitized by Google

изричнo или мълчаливо, неговитѣ наслѣдници могатъ да го присмать или отхвърлятъ за себе си.

196. Когато тѣзи наслѣдници не сж съгласни да приемать наслѣдството или да се отрекатъ отъ него, то този отъ тѣхъ, който приема наслѣдството, самичъкъ придобива всичкитѣ права и приема върху си всичкитѣ обязанести по наслѣдството, като отстрани отрекшия се.

197. Наслѣдницитѣ, които по наслѣдство сж приели собственото имущество на наслѣдуемия умрѣлъ, могатъ да се отрекатъ отъ наслѣдството, което имъ се пада отъ другиго, но което още не е прието отъ него. Но отричането отъ собственото имущество на умрѣлия съдържа въ себе си и отричане отъ имущество, което му се пада по наслѣдство.

198. Изричното или мълчаливото приемане на едно наслѣдство може да се оспорява само въ случай, когато това приемане е било вслѣдствие на насилие или измама. То не може никога да се успорява подъ прѣдлогъ на врѣда.

Обаче, ако се открие завѣщание, което не е било извѣстно, когато се е приемало наслѣдството, наслѣдникътъ не е длъженъ да удовлетворява установенитѣ въ това завѣщание завѣти, които надминаватъ стойностьта на наслѣдството, което остана, слѣдъ като се извади законната му часть.

§ II. За отричането отъ наслѣдството.

199. Отричането отъ едно наслѣдство никога не се прѣдполага. То може да стане само въ сѫда, въ окржга на който наслѣдството се е отворило, и се бѣлѣжи въ особена за това книга.

200. Наслѣдникътъ, който се е отрекалъ отъ наслѣдството, счита се, че не е ималъ никога право върху него. Отричането отъ наслѣдството, обаче, не го лишава отъ правото да получи направенитѣ нему завѣти (чл. 253).

201. Въ наслѣдството по закона, частьта на отрекшия се уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаслѣдници; ако той е самъ, наслѣдството минава въ слѣдующата слѣдъ него степень.

202. Никога не може да се замѣстява, чрѣзъ прѣдставителство, единъ наслѣдникъ, който се е отрекалъ; ако отрекшиятъ се е единственъ наслѣдникъ въ своята степень, или ако всичкитѣ

Digitized by Google

му сънаслѣдници се отричатъ, дѣцата имъ идатъ по свое право и наслѣдватъ по глава.

208. Въ наслѣдството по завѣщание, частьта на отрекшия се прѣдава се на неговитѣ сънаслѣдници или на наслѣдницитѣ по закона, съгласно съ правилото, установено въ чл. чл. 151 и 154.

204. Заемодавцитѣ на тогова, който се е отрекалъ въ ущърбъ на тѣхнитѣ права, могатъ да добиятъ разрѣшение отъ сѫда, да приематъ наслѣдството, което се пада на длъжника имъ, отъ негово име и на мѣсто него.

Въ тоя случай отричането не се уничожава за въ полза на отрекшия се, а за въ полза на заемодавцитѣ и то до такъвъ размѣръ, до колкото е вземаното имъ.

205. Правото за отричане отъ едно наслѣдство се просрочва съ двадесеть годишна давность.

206. Наслѣдницитѣ, които сѫ се отрекли да приематъ едно наслѣдство, могатъ, до просрочването, пакъ да го приематъ, стига то да не е било до тогазъ прието отъ други наслѣдници. Въ този случай, обаче, уважаватъ се правата, придобити отъ трети лица било по давность, било чрѣзъ актове, правилно извършени съ попечителя на незаетото наслѣдство.

207. Обаче, ако наслѣдникътъ по завѣщание или по закона се призове отъ лице, което има искъ срѣщу наслѣдството, прѣдъ сѫда, за да обяви: желае ли да приеме наслѣдството или се отрича отъ него, то сѫдебната власть назначава срокъ за това обявяване. Ако обявлението не се направи въ опрѣдѣления отъ сѫда срокъ, наслѣдникътъ се счита, че се е отрекалъ отъ него.

208. Никой не може, дори чрѣзъ брачевъ договоръ, да се отрича отъ наслѣдството на единъ живъ човѣкъ, нито да отчуждава случайнитѣ права, които може да има върху това наслѣдство.

209. Наслѣдницитѣ, които биха прикрили нѣщо отъ едно наслѣдство, губятъ правото да се отричатъ отъ него; тѣ остатъ, като наслѣдници, които сѫ приели наслѣдството направо, безъ да се гледа на отричането имъ и безъ да могатъ да искатъ нѣкакъвъ дѣлъ отъ прикрититѣ прѣдмети.

Digitized by Google

§ III. За съставянето описъ на наслѣдственото имущество, за законната му сила и за обязателствата на наслѣдника, който съставя описа.

210. Заявленіето на единъ наслѣдникъ, че той желае да вземе това качество само по описъ, трѣбва да се направи въ сѫда, въ окржга на който наслѣдството се е открило, и това заявленіе се забѣлѣзва въ книгата, която е назначена за записване отрицанията отъ наслѣдствата.

211. Наслѣдникътъ има право да приеме наслѣдството по описъ, безъ да се вземе въ вниманіе запрѣщеніето на завѣщателя за това.

212. За да има сила това заявленіе, трѣбва да има направенъ описъ по-напрѣдъ, или по-послѣ, споредъ правилата, наредени отъ законитѣ за сѫдопроизводството и въ сроковетѣ, които сѫ по-долѣ опрѣдѣлени.

213. Ако нѣкои отъ наслѣдницитѣ пожелаятъ да приематъ наслѣдството направо, а други — по описъ, то наслѣдството се приема по описъ.

За това стига заявленіето на едного отъ наслѣдницитѣ.

214. Наслѣдникътъ, който дѣйствително владѣе наслѣдството, длъженъ е да направи описъ въ теченіе на три мѣсеци отъ деня на отварянето наслѣдството или отъ деня, когато сѫ получени свѣдѣнія за отвореното въ негова полза наслѣдство. Ако въ теченіето на този срокъ той е захваналъ да съставлява описъ на имуществото, но не е можалъ да го свърши, то той може да поиска отъ сѫда, въ окржга на който се е отворило наслѣдството, новъ срокъ, който не трѣбва да бѫде по-голѣмъ отъ три мѣсеци, освѣнъ при особени важни обстоятелства, които изискватъ по-голѣмъ срокъ.

215. Ако наслѣдникътъ не е захваналъ да прави описъ въ теченіе на тритѣхъ мѣсеци, или не го е свършилъ въ този срокъ, или въ теченіето на продължения, съгласно горния членъ, той се счита, че е приелъ наслѣдството направо.

216. Слѣдъ съставянето на описа, наслѣдникътъ, който още не е направилъ заявленіе споредъ чл. 210, се ползува отъ четиредесетдневенъ срокъ, отъ деня, когато свърши описа, за да размисли: да приеме ли наслѣдството или да се отрече отъ него; ако до изтичането на този срокъ той се не произнесе, счита се, че го е приелъ направо.

Digitized by Google

217. За наслѣдникъ, който не владѣе въ дѣйствителность наслѣдството и не се е бъркалъ въ дѣлата му, но който е призованъ прѣдъ съда, като отвѣтникъ по наслѣдството, сроковетѣ за съставяне описъ и за разпислуване върху приемане наслѣдството, се изчисляватъ отъ деня, който е назначенъ за тази цѣль отъ съда.

Ако той не е призованъ прѣдъ съда, като отвѣтникъ, то той има право да направи описъ въ теченнето на всичкото врѣме, догдѣто трае давностьта за отричането отъ наслѣдството.

218. Догдѣто траятъ сроковетѣ за правяне описъ и за размишление, наслѣдникътъ не може да бѫде принуденъ да вземе това качество, и не може да бѫде добито срѣщу него съдебно осѫждене.

219. Ако въ наслѣдството има прѣдмети, които не могатъ да се запазятъ, или за запазването на които ще трѣбватъ голѣми разноски, то наслѣдникътъ може, въ течение на горнитѣ срокове, да иска разрѣшение за продаването имъ по начинъ, опрѣдѣленъ отъ съда. Тази продажба не влѣче подирѣ си прѣдположение за приемане наслѣдството.

220. Ако наслѣдникътъ се отрече отъ наслѣдството по-рано отъ горѣпомепатитѣ срокове или отсрочки, то законнонаправенитѣ отъ него разноски до отричането оставатъ въ тяжесть на наслѣдството.

221. Наслѣдникътъ, който е билъ осѫденъ за прикриване, или който е пропустналъ съзнателно и недобросъвѣстно да тури въ описа нѣща отъ наслѣдството, лишава се отъ изгодитѣ, които дава приемането наслѣдството по описъ.

222. Законнитѣ изгоди отъ приемане наслѣдството по описъ съ слѣдующитѣ:

1) наслѣдникътъ не е длъженъ да плаща дълговетѣ и завѣститѣ на наслѣдството, освѣнъ до размѣръ на стойностьта на имотитѣ, които е получилъ; даже може да снеме отъ себе тяжестьта за плащане на дълговетѣ, като изостави имотитѣ на наслѣдството върху заемодавцитѣ и върху завѣтницитѣ;

2) наслѣдникътъ не е длъженъ да смѣсва своитѣ лични имоти съ имотитѣ на наслѣдството и си спазва противъ послѣдното правото да иска плащането на своитѣ вземания.

Digitized by Google

223. Наслѣдникътъ по описъ е натоваренъ да управлява имотитѣ на наслѣдството и е длъженъ да даде смѣтка за своето управление на заемодавцитѣ и завѣтницитѣ.

Отъ личнитѣ му имоти не може да се взиска, освѣнъ слѣдъ като е билъ накаранъ да прѣдстави своята смѣтка и слѣдъ като не е изпълнилъ това си задължение. Слѣдъ очистването на смѣтката, не може да се взиска отъ личнитѣ му имоти, освѣнъ само до размѣръ на сумитѣ, които той дължи.

224. Наслѣдникътъ по описъ не е отговоренъ, освѣнъ за важнитѣ погрѣшки въ управлението, съ което е натоваренъ.

225. Кредиторитѣ и завѣтницитѣ могатъ да назначатъ на наслѣдника срокъ да даде смѣтка.

226. Наслѣдникътъ, на когото се пада законна часть, макаръ и да не е приелъ наслѣдството по описъ, може да иска намаление на дареннята и завѣтитѣ, които сж направени на неговитѣ сънаслѣдници.

227. Наслѣдникътъ губи изгодитѣ отъ приемането по описъ, ако продаде недвижимото наслѣдствено имущество безъ разрѣшението на сждебната власть или не по установенитѣ въ гражданското сждопроизводство правила, по-рано отъ 5 години, отъ когато направи заявление за приемане наслѣдството по описъ. Слѣдъ изтичането на този срокъ, той може да продава недвижимитѣ имущества и безъ формалности.

228. Наслѣдникътъ губи тъй сщо изгодитѣ отъ приемането по описъ, ако продаде наслѣдственитѣ движими имущества, безъ разрѣшение на сждебната власть и безъ спазването на установенитѣ въ гражданското сждопроизводство правила, по-рано отъ три години, отъ когато направи заявление за приемане наслѣдството по описъ. Слѣдъ изтичането на този срокъ, той може да продава движимитѣ имущества и безъ формалности.

229. Наслѣдникътъ по описъ е задължень, ако заемодавцитѣ или други заинтересовани лица изискватъ това, да даде потрѣбното поржчителство за стойностьта на движимия имотъ, който е внесенъ въ описа, за доходитѣ на недвижимитѣ имоти и за цѣната на частьта отъ ипотекираните недвижими имоти, която би останала слѣдъ удовлетворението на ипотекарнитѣ заемодавци.

Ако не даде той това поржчителство, сждътъ взема потрѣбнитѣ мѣрки за обезпечение на заинтересованитѣ лица.

Digitized by Google

230. Ако срѣщу наслѣдника по описъ сж прѣдявени искания отъ страна на кредиторитѣ или други заинтересовани лица, то той не може да плаща, освѣнъ по реда и начина, нареденъ отъ сждата.

Ако такива искания не сж заявени, той плаща на заемодавцитѣ и на завѣтницитѣ постепенно, споредъ реда на явяването имъ.

231. Заемодавцитѣ, които не сж заявили своеврѣменно своитѣ искания и сж се явили слѣдъ очистването на всичкитѣ наслѣдствени смѣтки, и слѣдъ плащането на всичкитѣ други кредитори или завѣтници, могатъ да прѣдявяватъ обратно искане противъ завѣтницитѣ.

Този искъ се просрочва до три години, като се брои отъ деня на послѣдното изплащане.

232. Разноскитѣ за запечатване, за съставяне опись и смѣтка, сж въ тежесть на наслѣдството.

§ IV. За незаетото (вакантно) наслѣдство.

233. Когато наслѣдницитѣ на едно наслѣдство не сж извѣстни или наслѣдницитѣ по завѣщание и по закона сж се отрекли отъ него, то наслѣдството се счита незаето и се назначава попечитель, за да пази и управлява наслѣдственото имущество.

234. Мировиятъ сждия, въ околията на когото наслѣдството се е отворило, назначава попечитель по искане на заинтересованитѣ лица, по служебенъ дългъ или по прѣдложение на прокурора.

Назначението на попечитель се обнародва въ „Държавния Вѣстникъ".

235. Попечителятъ на едно незаето наслѣдство е длъженъ прѣди всичко да му направи подробенъ описъ; той защищава правата му; прѣдявява исковетѣ му; отговаря на прѣдявенитѣ противъ него искания; той го управлява подъ задължение да внася паритѣ, които се изхождатъ у него, както и паритѣ, които произхождатъ отъ цѣната на продаденитѣ движими и недвижими имоти въ Българската Народна Банка; той е задъленъ да даде смѣтка когато трѣбва.

Попечителю се дава възнаграждение по опрѣдѣление на мировия сждия.

236. Разпорежданията на § III-й отъ настоящия отдѣлъ за правилата на описа, за начина на управлението и за смѣткитѣ, които дава на наслѣдника по описъ, сж еднакво задължителни за попечителитѣ на незаетото наслѣдство.

Digitized by Google

Отдѣлъ III.

За дѣлбата.

237. Никой не може да се принуждава да стои недѣленъ; дѣлбата може всѣкога да се поиска, макаръ и да има противни запрѣщения и условия отъ завѣщателя.

238. Дѣлбата може да се поиска дори, когато единъ отъ съ-наслѣдницитѣ би се ползувалъ отдѣлно съ часть отъ имотитѣ на наслѣдството, ако само не е доказано, че дѣлбата е станала, или че владѣнието е покрито съ давность.

239. Ако съ-наслѣдницитѣ не се раздѣлятъ доброволно, то се пазятъ долнитѣ правила.

240. Всѣкой отъ съ-наслѣдницитѣ може да иска своя дѣлъ въ натура отъ движимитѣ и недвижими имоти на наслѣдството; но ако има заемодавци, които сѫ наложили запоръ върху движимото имущество или заявили искане върху него, или ако повечето отъ съ-наслѣдницитѣ нахождатъ продажбата необходима за изравнение на дълговетѣ и тяжеститѣ на наслѣдството, движимитѣ имоти се продаватъ на публиченъ търгъ.

(Измѣнена ал.: З. 7 февруарий 1906 год.[1]*)* Низходящитѣ отъ мѫжки полъ, всички или нѣкои отъ тѣхъ, могатъ да задържатъ за себе си дѣловетѣ на своитѣ съ-наслѣдници отъ женски полъ, които вече сѫ омѫжени, върху непокрититѣ имоти, като заплатятъ стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение.

(Нова ал.: З. 6 февруарий 1896 год.) Оцѣнението се прави или по доброволно съгласие или отъ едно вѣщо лице, избрано отъ интересующитѣ се наслѣдници, а въ случай на несъгласие върху избора, вѣщото лице, по молба на нѣкого отъ интересующитѣ се, се назначава отъ надлежното сѫдилище.

241. Ако недвижимитѣ имоти не могатъ да се дѣлятъ удобно, трѣбва да се продадатъ на публиченъ търгъ.

(Нова ал.: З. 6 февруарий 1896 год.) Всѣкой отъ наслѣдницитѣ може да вземе участие въ търга, като наддавачъ.

---

[1]) *Старата ал. II на чл. 240.* При дѣлба на непокрити недвижими имоти, ако не надминаватъ всичкитѣ петнадесеть хектара, наслѣдницитѣ отъ мѫжки полъ, всички или само нѣкои отъ тѣхъ, иматъ право да задържатъ за себе си дѣловетѣ, които се падатъ на наслѣдницитѣ отъ женски полъ, като заплатятъ стойностьта на тия дѣлове по оцѣнение.

Digitized by Google

242. Слѣдъ оцѣпването и продажбата, ако такава е ставала на движимитѣ и недвижими имоти, слѣдътъ пристѫпва къмъ смѣткитѣ, които съдѣлителитѣ могатъ да си дължатъ, къмъ образуването на обща маса, къмъ съставянето на дѣловетѣ, къмъ опрѣдѣлението що и какво ще сѫ длъжни да си повърнатъ помежду си съдѣлителитѣ.

(Нова ал.: З. 7 февруарий 1906 год.) Пълнолѣтнитѣ низходящи, които, при живота на наслѣдодателя, сѫ спомогнали за увеличение на стопанството, което сѫ повикани да наслѣдятъ, съ свои срѣдства или съ своя трудъ, като сѫ работили задружно съ наслѣдодателя, могатъ, ако не сѫ били възнаградени отъ послѣдния по другъ начинъ, при дѣлбата, да искатъ да се прѣсмѣтне това увеличение въ тѣхна полза, стига само да не сѫ се отказали писмено отъ това си право.

(Нова ал.: З. 7 февруарий 1906 год.) Това право може да се упражнява само срѣщу пълнолѣтнитѣ сънаслѣдници, които, при живота на наслѣдодателя, сѫ се отдѣлили отъ домакинството.

243. Всѣкой сънаслѣдникъ привнася въ масата, споредъ правилата, които по-долу сѫ опрѣдѣлени, дароветѣ, които му сѫ били дадени и сумитѣ, които той дължи.

244. Ако привнасянето не е направено въ натура, сънаслѣдницитѣ, които имать върху него право, взематъ равна часть отъ масата на наслѣдството.

Тия вземания ставатъ, колкото е възможно, въ прѣдмети отъ сѫщото естество и качество, каквито сѫ прѣдметитѣ, непривнесени въ натура.

245. Слѣдъ тия вземания, пристѫпва се къмъ съставянето отъ това що остава въ масата, толкова равни дѣлове, колкото има наслѣдници-съдѣлители или колѣна-съдѣлители.

246. Въ съставянето на наслѣдственитѣ дѣлове трѣбва да се избѣгва, колкото се може, дробенето на цѣлитѣ участъци земи, въ ущърбъ на работенето имъ, и да се гледа да се тури въ всѣкой дѣлъ, ако се може, сѫщото количество движими и недвижими имоти, давания или вземания отъ еднакво естество и стойность.

(Нова ал.: З. 6 февруарий 1896 год.) При съставянето на дѣловетѣ не се допуща да се дѣлятъ нивитѣ на части по-малки отъ три декара, ливадитѣ на части по-малки отъ два декара, а

Digitized by Google

головетѣ и ловата на части по-малки отъ единъ декаръ.

247. Неравенството на дѣловетѣ въ натура се възмездява съ пари.

248. Дѣловетѣ се правятъ отъ едного отъ сънаслѣдницитѣ, ако тѣ могатъ да се съгласятъ върху избора му, и ако този, когото избератъ, приеме поржчката; въ противенъ случай, дѣловетѣ се правятъ отъ едно вѣщо лице, което се назначава отъ съда; за дѣловетѣ послѣ се хвърля жребие.

Но, ако на наслѣдницитѣ се падатъ неравни части, то съдътъ рѣшава, трѣбва ли за дѣловетѣ да се хвърля жребие или да се разпрѣдѣлятъ дѣловетѣ по цѣло или по часть.

249. Прѣди да се пристжпи къмъ хвърлянето жребие върху дѣловетѣ, всѣкой съдѣлитель има право да прави заявления противъ тѣхното съставяне.

250. Правилата, опрѣдѣлени за дѣлението на масата, за раздѣляне, се съблюдаватъ еднакво въ подраздѣлението, което има да се прави между колѣната-съдѣлители.

Отдѣлъ IV.

За привнасянията и за приxващанията.

251. Дѣцата или низходящитѣ, които получаватъ наслѣдство, макаръ по описъ, заедно съ своитѣ братя, сестри или съ тѣхнитѣ низходящи, длъжни сж да привнесатъ (възвърнатъ) на своитѣ съ-наслѣдници всичко, което сж получили отъ умрѣлия като даръ, както непосрѣдствено, тъй и посрѣдствено, съ изключение на случая, когато дарителтъ е направилъ друго по този прѣдметъ разпореждане.

252. Въ случай дори, когато даротъ е билъ направенъ съ освобождение отъ привнасяне, дѣтето или низходящитѣ може да го задържи само до размѣра на разполагаемата часть; излишъкътъ се привнася.

253. Наслѣдникъ, който се отрече отъ наслѣдството, може да задържи дара или да иска направения нему завѣтъ, до размѣра на разполагаемата часть; но той нѣма право да задържи или получи нѣщо въ качество на законна часть отъ наслѣдството (чл. 200).

254. Даротъ, направенъ на низходящия роднина на тогова, който има право да наслѣдва въ врѣмето на отварянето на на-

Digitized by Google

слѣдството, се брои всѣкога, че е направенъ съ освобождение отъ привнасяне; възходящиятъ, който наслѣдва дарителя, не е длъженъ да го привнася.

255. Сжщо така низходящиятъ, който по свое право наслѣдва дарителя, не привнася дара, направенъ на неговия възходящи, дори когато би приелъ наслѣдството на послѣдния; но, ако наслѣдва по право на прѣдставление, той е длъженъ да привнесе всичко, което било дадено на възходящия му дори въ случай, когато той би се отрекалъ отъ неговото наслѣдство.

256. Даритъ, направенъ на съпруга на низходящия, счита се направенъ съ освобождение отъ привнасяне.

Ако даритъ е направенъ съвмѣстно на двамата съпрузи, отъ които единиятъ е низходящъ на дарителя, то само частьта на послѣдния се привнася въ масата.

257. Привнася се въ масата всичко, което умрѣлиятъ е изхарчилъ за ченъ, и което е далъ като зестра.

Привнася се тъй сжщо всичко, което е изхарчено за настаняване на дѣцата и за изплащане на тѣхнитѣ дългове.

(Нова алинея: З. 7 февруарий 1906 год.) Въ селата наслѣдницитѣ отъ женски полъ не привнасятъ това, което сж получили, като ченъ при оженването имъ.

258. Всичко, което е оставено по завѣщание, не се привнася, освѣнъ ако има противно за това разпореждане и освѣнъ случая по чл. 278.

259. Разноскитѣ за прѣхрана, за поддържка, за образование, за изучване занаятъ, за свадби и подаръци, споредъ обичая, не трѣбва да бждатъ привнесени.

260. Тъй сжщо не се привнасятъ и ползитѣ, които наслѣдникътъ е можалъ да извлѣче отъ договоритѣ, направени съ умрѣлия, ако тия договори не сж прѣдставлявали нѣкоя косвена полза, когато сж били направени.

261. Сжщо не се привнасятъ печалбитѣ отъ дружество, съставено безъ измама между починалия и единъ отъ неговитѣ наслѣдници, ако условията на дружеството сж били опрѣдѣлени чрѣзъ единъ засвидѣтелствуванъ отъ нотариуса актъ.

262. Недвижимиятъ имотъ, който е загиналъ случайно и безъ погрѣшка на надарения, не се привнася.

Digitized by Google

263. Плодоветѣ и доходитѣ отъ нѣщата, които се привнасятъ, дължатъ се само отъ деня на отварянето на наслѣдството.

264. Привнасянето се дължи само отъ низходящия сънаслѣдникъ на неговия сънаслѣдникъ, съгласно съ чл. 251. То не се дължи нито на другитѣ наслѣдници, нито на завѣтницитѣ, нито на заемодавцитѣ на наслѣдството, освѣнъ ако има противни за това разпореждания отъ дарителя или завѣщателя и освѣнъ установеното въ чл. 278.

Вслѣдствие на това надареният или завѣтникътъ на разполагаемата часть, който въ сѫщото врѣме е и наслѣдникъ съ право на законна часть, може да иска привнасянето въ такъвъ размѣръ, какъвто е потрѣбенъ за попълването на неговата законна часть, но никога не и въ размѣръ, за попълване разполагаемата часть.

265. Привнасянето се прави по желанието на привносителя, или въ натура, или се прихваща цѣната на прѣдмета върху дѣла му.

266. Привнасянето може да бѫде искано въ натура, относително недвижимитѣ имоти, всѣки пать, когато дареният недвижимъ имотъ не е отчужденъ отъ надарения и когато нѣма въ наслѣдството недвижими имоти отъ сѫщото естество, стойность и качество, отъ които могатъ да се направятъ дѣловетѣ приблизително равни за другитѣ сънаслѣдници.

267. Привнасянето става чрѣзъ прихващане, когато надареният е отчуждилъ или ипотекиралъ недвижимия имотъ.

268. Привнасянето чрѣзъ прихващане на дѣла става като се има прѣдъ видъ стойностьта на недвижимия имотъ въ врѣмето на отварянето на наслѣдството.

269. Въ всичкитѣ случаи, въ полза на надарения се прихващатъ разноскитѣ, направени за подобрѣнието на имуществото, като се има прѣдъ видъ това, съ което стойностьта му се е уголѣмила по врѣмето на отварянето наслѣдството.

270. Трѣбва сѫщо да се смѣтатъ, въ полза на надарения, необходимитѣ разноски, които е той направилъ за съхраненнето на нѣщото, ако и да не е го подобрилъ.

271. Надареният отъ своя страна трѣбва да дава смѣтка за развалитѣ и поврѣдитѣ, които съ намалили стойностьта на недвижимия имотъ, по негова причина или по негова грѣшка и немарливость.

Digitized by Google

272. Въ случай, когато недвижимиятъ имотъ е отчужденъ отъ надарения, подобрѣнията или развалитѣ, направени отъ приобрѣтателя, трѣбва да се прихващатъ съобразно съ тритѣ предидущи членове.

273. Когато привнасянето се прави въ натура, имотитѣ се присъединяватъ къмъ масата на наслѣдството, свободни и очистени отъ всички тяжести, създадени отъ надарения.

274. Ако даритъ, направенъ на единъ низходящъ наслѣдникъ съ освобождение отъ привнасяне, е недвижимъ имотъ и прѣвишава разполагаемата часть, то надаренитъ е длъженъ да привнесе имота въ натура или да го удържи цѣлъ, съгласно правилото установено въ чл. 111.

275. Сънаслѣдникътъ, който прави привнасяне на недвижимъ имотъ въ натура, може да задържи владѣнието му до дѣйствителното изплащане на сумитѣ, които му се дължатъ за разноски или подобрѣния.

276. Привнасянето на движимъ имотъ се прави само съ прихващане. То се прави споредъ стойностьта на движимия имотъ въ врѣмето на даренето и споредъ оцѣночния описъ, приложенъ при акта за даренето; а ако нѣма такъвъ описъ, споредъ оцѣнение отъ вѣщи лица съ истинска цѣна.

277. Привнасянето на подарени пари се прави съ прихващане отъ паритѣ, които се намиратъ въ наслѣдството.

Въ случай, че не достигатъ, надаренитъ може, вмѣсто да привнесе пари, да изостави, въ размѣръ на дължимото, отъ движимия имотъ, а ако нѣма движимъ имотъ, отъ недвижимитѣ имоти на наслѣдството.

278. Независимо отъ установенитѣ въ чл. чл. 258 и 264 правила, ако надаренитъ или завѣтникътъ, който има право на законна часть, иска намалението на даренията, направени на единъ надаренъ, на единъ отъ неговитѣ сънаслѣдници, или на единъ завѣтникъ, макаръ и не роднина, като прѣвишающи разполагаемата часть, той е длъженъ да прихване въ своята законна часть направенитѣ нему дарове и завѣти, ако само той не е билъ освободенъ изрично отъ привнасяне.

Обаче, това освобождение нѣма сила, ако има дарове по-рано направени.

Всѣко друго дарение, което, споредъ горѣизложенитѣ правила, се освобождава отъ привнасяне, освобождава се тъй сѫщо и отъ прихващане.

Digitized by Google

Отдѣлъ V.

За плащането на дълговетѣ.

279. Сънаслѣдницитѣ участвуватъ въ изплащането на наслѣдственитѣ дългове и тяжести съразмѣрно съ дѣловетѣ си, които получаватъ въ качеството си на наслѣдници, освѣнъ ако има завѣщание, което да прѣдвижда това изплащане другояче.

280. Наслѣдницитѣ сж длъжни да плащатъ наслѣдственитѣ дългове и други личии повинности съразмѣрно съ своитѣ дѣлове, а ипотечнитѣ дългове за цѣлото имущество, съ запазване правото за обратно искане, ако стане за него нужда, противъ наслѣдницитѣ, съразмѣрно съ частьта, за която трѣбва да плащатъ.

281. Сънаслѣдникъть, който въ силата на ипотеката, е заплатилъ единъ общъ дългъ повече отъ това, което му се пада да заплати, има право за обратно искане срѣщу другитѣ сънаслѣдници само за частьта, за които всѣки отъ тѣхъ е длъженъ да отговаря лично, макаръ сънаслѣдникъть, който е заплатилъ дълга, и да е застжпилъ правата на кредиторитѣ. Освѣнъ това сънаслѣдникъть си запазва правото да иска изплащането на своята лична претенция, както всѣки другъ кредиторъ, слѣдъ като спадне частьта, за която той отговаря, като сънаслѣдникъ.

282. Въ случай на несъстоятелность на едного отъ сънаслѣдницитѣ, неговата часть отъ ипотечния дългъ се разхвърля върху всичкитѣ други съразмѣрно.

283. Изпълнителнитѣ листове противъ починалия сж сжщо изпълнителни и противъ наслѣдника лично; обаче, заемодавцитѣ не могатъ да искатъ изпълнението имъ, освѣнъ осемь дни слѣдъ прѣдявяването на тия лично или въ мѣстожителството на наслѣдника.

284. Заемодавцитѣ на наслѣдственото имущество и завѣтницитѣ могатъ да искатъ, въ всѣки случай, отдѣлянето имота на починалия отъ имота на наслѣдника.

285. Цѣлта на отдѣлянето е да се удовлетворятъ отъ имуществата на умрѣлия неговитѣ кредитори и завѣтници, които сж го искали прѣдпочитително прѣдъ кредиторитѣ на наслѣдника.

286. Правото, прѣдвидено въ чл. 284, не може да се упражни, когато има подновяване въ вземането противъ починалия, чрѣзъ приемането наслѣдника за длъжникъ.

Digitized by Google

287. Правото, прѣдвидено въ чл. 284, се просрочва въ течение на три мѣсеца отъ деня на отварянето на наслѣдството.

288. Макаръ наслѣдството да е прието по опись, заемодавцитѣ на умрѣлия и завѣтницитѣ, които искатъ да се възползуватъ отъ правото на отдѣляне, длъжни сж да се съобразятъ съ установенитѣ за него формалности.

289. Искането за отдѣлянето се прѣдявява въ сждa.

290. Отъ отдѣлянето се ползуватъ само тѣзи заемодавци, които сж го искали.

291. Заемодавцитѣ на единъ съдѣлитель, за да не би дѣлбата да бѫде направена съ ущърбъ за тѣхнитѣ права, могатъ да заявятъ прѣдъ сждa, щото да се не пристѫпи къмъ нея безъ тѣхно присѫтствие; тѣ иматъ право да се намѣсятъ въ нея за свои разноски, но тѣ не могатъ да възразятъ прѣдъ сждa противъ една свършена дѣлба, освѣнъ ако е било пристѫпено къмъ нея безъ тѣхъ, въпрѣки съпротивлението, което тѣ сж направили.

Отдѣлъ VI.

За послѣдствията на дѣлбата и за обезпечението на дѣловетѣ.

292. Всѣки сънаслѣдникъ се брои, като да е наслѣдилъ самичъкъ и непосрѣдствено всичкитѣ имоти, които съставлявать неговия дѣлъ или му сж паднали, чрѣзъ разпродажбата, и като да не е ималъ никога правото на собственость върху другитѣ имоти на наслѣдството.

293. Сънаслѣдницитѣ оставатъ взаимнопоржчители едни спрямо други за нарушенията и отнемане по сждъ имуществата по причина, прѣдшествующа дѣлбата.

Поржчителството не се дължи, ако станалото отнемане на имуществата е било изключено съ нѣкое особено и изрично условие въ акта на дѣлбата.

Поржчителството прѣстава, когато сънаслѣдникъть не своя грѣшка прѣтърпи отнемането на нѣкое имущество.

294. Всѣкой отъ сънаслѣдницитѣ лично е задължень, сразмѣрно съ неговата наслѣдствена часть, да възнагради своя сънаслѣдникъ за загубата, която му е причинило отнемането на

Digitized by Google

нѣкое имущество. Ако единъ отъ сънаслѣдницитѣ е несъстоятеленъ, частьта, за която е той задъленъ, трѣбва да бѫде сѫщо разхвърлена между поржителствувания и всички състоятелни сънаслѣдници.

Отдѣлъ VII.

За унищожение на дѣлбата.

295. Дѣлбитѣ могатъ да бѫдатъ унищожени по причина на насилие или измама. Може да стане сѫщо унищожение, когато единъ отъ сънаслѣдницитѣ докаже, че при дѣлбата е била направена невѣрна смѣтка, която му е нанесла повреда повече отъ четвъртината. Простото изпущане на единъ предметъ отъ наслѣдството не дава право на искъ за унищожение, но само за допълнението му.

296. Когато единъ или нѣколко отъ сънаслѣдницитѣ продадатъ своитѣ наслѣдствени права на едного отъ сънаслѣдницитѣ на негова страхъ и рискъ, то не се допуща искъ за унищожение на тая продажба.

297. За да се опрѣдѣли има ли повреда, предметитѣ се оцѣняватъ споредъ тѣхното състояние и стойность въ врѣме на дѣлбата.

298. Отвѣтникъть по иска за унищожение, може да го прѣкрати и да въспре една нова дѣлба, като прѣдложи и достави на ищеца допълнението на неговата наслѣдствена часть било въ пари, било въ натура.

299. Сънаслѣдникъ, който е отчуждилъ своя дѣлъ въ цѣлость или една часть, не може вече да прѣдявява искъ за унищожение по причина на измама или насилие, ако отчуждението, което е направилъ, е станало слѣдъ като измамата му е станала извѣстна, или слѣдъ прѣставането на насилието.

Отдѣлъ VIII.

За дѣлбата, направена отъ родители или други възходящи между тѣхнитѣ низходящи.

300. Родителитѣ и другитѣ възходящи могатъ да раздѣлятъ имотитѣ си помежду своитѣ чада и низходящи, като влиза въ тая дѣлба неразполагаемата часть.

Digitized by Google

301. Тия дѣлби могатъ да бждатъ направени чрѣзъ актове при-живѣ или чрѣзъ завѣщания, като се съблюдаватъ формалноститѣ, условията и правилата, прѣдписани за дареніята и за завѣщаніята.

Дѣлбата, направена чрѣзъ при-живенъ актъ може да става само за имоти, които дарительтъ притежава.

302. Ако всичкитѣ имоти, които възходящиятъ оставя въ деня на своята смъртъ, не сж били подѣлени, онія отъ тия имоти, които не сж подѣлени, се дѣлятъ съгласно съ закона.

303. Ако дѣлбата не е направена между всичкитѣ чада, които сѫществуватъ въ врѣме на смъртьта, и низходящитѣ на онія, които сж починали по-напрѣдъ, дѣлбата е недѣйствителна въ цѣлость за всички. Може да се прѣдизвика нова дѣлба въ законната форма, било отъ чадата или низходящитѣ, които не сж взели никакъвъ дѣлъ, било дори отъ онія, между които дѣлбата е била направена.

304. Дѣлбата, направена отъ възходящія, може да бѫде оспорявана, ако отъ дѣлбата или отъ други направени отъ възходящія разпорежданія излѣзе, че нѣкой, между които е раздѣленъ имота, е увредѣнъ въ законната си часть. Ако дѣлбата е направена съ при-живенъ актъ, то тя може тъй сѫщо да се оспорява, ако нѣкой е увредѣнъ съ повече отъ една четвърть, съгласно съ правилото въ чл. 295.

305. Чадото, което по една отъ причинитѣ, изказани въ прѣдидущія членъ, оспорява дѣлбата, направена отъ възходящія, трѣбва да внесе прѣдварително една сума срѣщу разноскитѣ за оцѣнението, което има да стане и ако искътъ се отхвърли съ окончателно сждебно рѣшение, разноскитѣ оставатъ на негова смѣтка, а тъй сѫщо и разноскитѣ по производството на дѣлото.

Книга втора.

За дареніята.

306. Дареніето е договоръ, чрѣзъ който дарительтъ отстжпва веднага и безвъзвратно даденото нѣщо за въ полза на надарония, който го приема.

Digitized by Google

807. Счита се за дарение тъй сщо и даря, направенъ въ полза на друго лице отъ признателность, отъ уважение заслугитѣ на надареното лице, или като едно опрѣдѣлено възнаграждение, или като едно отстжпване, което налага на надарения нѣкои длъжности.

Глава I.

За лицата, които могатъ да дарятъ и приематъ даръ.

808. Не могатъ да дарятъ: 1) този, който нѣма право да прави завѣщание (чл. 48); 2) тѣзи, които сж подъ попечителство отъ дена, когато е поискано попечителството и непълнолѣтнитѣ отъ осемнадесеть години нагорѣ, макаръ и да сж освободени отъ настойничество.

809. Не могатъ да получаватъ даръ, даже чрѣзъ подставено лице, неспособнитѣ да получаватъ по завѣщание въ случаитѣ и реда, опрѣдѣлени въ главата за наслѣдството по завѣщание (чл. 49).

810. Всѣко дарение, направено въ полза на неспособно да получава лице, е недѣйствително, макаръ то да е направено подъ видъ на възмездень договоръ.

Глава II.

За формата и дѣйствието на дарението.

811. Всѣки актъ за дарение на недвижими имоти, трѣбва да се извършва отъ нотариуса по установения редъ за извършване крѣпостнитѣ актове, подъ страхъ на недѣйствителность.

Всѣки актъ за дарение на движими имоти може да стане прѣдъ нотариуса по установенитѣ форми или чрѣзъ непосрѣдствено прѣдаване на вещитѣ.

812. Даренето става задължително за дарителя и прекъвежда своето дѣйствие само отъ дена, въ който то е било прието изрично.

813. Ако надареният е пълнолѣтенъ, приемането трѣбва да стане отъ него или въ негово име отъ лицето, което е упълномощено отъ него да приеме направеното дарение или упълномощение, да приеме въобще даренията, които би му се направили.

Digitized by Google

814. Даръ̀тъ, направенъ на единъ непълнолѣтенъ, или на единъ пълнолѣтенъ, който се намира подъ настойничество, се приема отъ прѣживѣлия родитель или отъ настойника.

Даренето, направено на бѫдащи дѣца на едно опрѣдѣлено лице, може да се приеме отъ родителитѣ.

Непълнолѣтният, който е освободенъ отъ настойничество, и пълнолѣтният, който е подъ попечителство, приематъ дароветѣ, съ съгласието на попечителя.

815. Даренията, направени за въ полза на юридически лица, приематъ се отъ управителитѣ на тия лица, съгласно съ чл. 190.

816. Ако приемането на дара не е станало по установенитѣ въ горнитѣ членове правила, то недѣйствителностьта на даренето може да се заяви даже отъ самия дарителъ, отъ неговитѣ наслѣдници и отъ лица, които сѫ застѫпили тѣхнитѣ права.

817. Правилно приетиятъ даръ е задължителенъ за двѣтѣ страни и правото на собствеността на подарения прѣдметъ прѣминава върху надарения, безъ да има нужда отъ друго прѣдаване.

Даренията, направени прѣдъ видъ на опрѣдѣлено бѫдащо съпружество, било отъ съпрузитѣ въ взаимна полза, било отъ други лица въ полза на съпрузитѣ или на тѣхнитѣ бѫдащи дѣца, не могатъ да се оспорватъ по причина, че не сѫ приети.

Но даренето е недѣйствително, ако не е станалъ брака.

818. Непълнолѣтнитѣ и запрѣтенитѣ не могатъ да се възстановяватъ въ правото си за приемане по причина, че послѣдното не било направено отъ бившитѣ имъ настойници, но тѣ могатъ да се тѫжатъ противъ тия си настойници, ако тѣхенъ искъ би си намалъ мѣстото.

Възстановлението не става дори въ случая, когато рѣченитѣ настойници биха се указали несъстоятелни.

819. Даренето може да обема въ себе си само прѣдметитѣ, които дарительтъ притежава въ врѣме на даренето; ако то заключава бѫдащи имоти, ще се счита недѣйствително по отношение къмъ тѣхъ.

820. Всѣко дарение, направено подъ условия невъзможни, противозаконни или противонравственни, е недѣйствително.

821. Всѣко дарение, направено подъ условия, на които изпълнението зависи изключително отъ волята на дарителя, е недѣйствително.

Digitized by Google

822. Дарението е тъй сѫщо недѣйствително, ако е направено подъ условие да се изплатятъ други дългове или тяжести, освѣнъ онія, които сж сѫществували въ врѣме на дарението, или които сж опрѣдѣлени, било въ акта на дарението, било въ описа, който би трѣбвало да се приложи къмъ него.

823. Всѣко дарение на движими имоти, извършено чрѣзъ писменъ актъ, трѣбва да съдържа и единъ оцѣнителенъ описъ, подписанъ отъ дарителя и надарения, или отъ онія, които приематъ дарението вмѣсто него.

824. Дарителтъ може да си запази правото да вземе назадъ дареннтѣ прѣдмети, било въ случай, че само надареният умре прѣди него, било въ случай, че, както надареният, тъй и низходящитѣ му, умратъ прѣди него.

Това право може да се запази само за въ полза на дарителя.

825. Слѣдствието на правото за вземане назадъ дареннтѣ прѣдмети е, че те уничожава всичкитѣ отчуждения на тия прѣдмети и ги възвръща на дарителя свободни отъ всички тяжести и ипотеки.

Глава III.

За отмѣнението на дареннята.

826. Дарението може да се отмѣни само по причина на неизпълнение на условията, подъ които то е било направено, или по причина на непризателность, или най-послѣ по причина на добиване чада.

827. Въ случай на отмѣнение, по причина на неизпълнение условия, имотитѣ се повращатъ на дарителя свободни отъ всѣка тяжесть и ипотека, произходящи отъ надарения, и дарителтъ ще има противъ третитѣ лица, владѣющи дареннтѣ недвижими имоти, всички права, които би ималъ и срѣщу надарения.

828. Дарението може да се отмѣни за непризателность само въ слѣдующитѣ случаи:

1) ако надареният е посегналъ на живота на дарителя;

2) ако надареният е осѫденъ за други прѣстжпления и за важни оскърбления противъ него, и

3) ако му отказва прѣхрана.

Digitized by Google

329. Отмѣнението за неизпълнение условия или за непризнателность става всѣкога чрѣзъ сждa.

330. Просбата за отмѣнение даренето, по причина на непризнателность, трѣбва да се подаде въ течението на една година, като се брои отъ деня на прѣстжплението, приписвано отъ дарителя на надарения, или отъ деня, въ който прѣстжплението е могло да стане извѣстно на дарителя.

Това отмѣнение не може да се иска отъ дарителя противъ наслѣдницитѣ на надарения, нито отъ наслѣдницитѣ на дарителя противъ надарения, освѣнъ ако въ послѣдния случай искътъ е билъ прѣдявенъ отъ дарителя, или той е умрѣлъ въ продължение на годината слѣдъ прѣстжплението.

331. Отмѣнението на даренето, по причина на непризнателность или по причина, че сж се родили дѣца, не може да бжде въ ущърбъ нито на отчужденията, направени отъ надарения, нито на ипотекитѣ и другитѣ тяжести, съ които той е обложилъ дарения имотъ, ако тѣ сж станали прѣди завеждането искъ за отмѣнение.

332. Въ случай на отмѣнение, надареният се осжжда да върне стойностьта на отчужденитѣ прѣдмети, която сж имали по врѣмето на искането, и плодоветѣ, като се смѣта отъ деня на това искане.

333. Даренето, направено отъ лице, което въ врѣме на даренето не е имало дѣца или законни низходящи, може да се отмѣни, по причина, че на дарителя се роди, даже подиръ смъртьта му, законенъ потомъкъ, ако послѣдният е роденъ живъ или способенъ да живѣе, или по причина, че дарительтъ е узаконилъ едно свое незаконнородено дѣте чрѣзъ послѣдующъ бракъ, ако това дѣте е родено подиръ даренето.

334. Отмѣнение на даренето става дори и когато дѣтето на дарителя или дарителката е било заченато въ врѣме на даренето.

335. Даренето може да се отмѣни дори и тогазъ, когато надареният е влѣзалъ въ владѣние на даренитѣ имоти и е билъ оставенъ отъ дарителя да продължава да ги владѣе и слѣдъ раждането на дѣтето, безъ обаче да бжде надареният длъженъ да върне плодоветѣ, които е събралъ, отъ каквото естество и да сж тѣ, съ изключение на случая, когато раждането на дѣтето или неговото узаконение чрѣзъ послѣдующъ бракъ му е било прѣдявено съ формаленъ актъ; тогава той ги плаща отъ деня на прѣдя-

Digitized by Google

яването иска и то безъ да се гледа, че искането за влизане въ владѣние на даренитѣ имоти е било направено слѣдъ това предявяване.

336. Всѣко условие или договоръ, чрѣзъ което дарительтъ се е отказалъ отъ правото за отмѣнение на дареното, по причина на раждане чадо, брои се като недѣйствително

337. Искътъ за отмѣнение на дареното по причина, че се е родило чадо на дарителя, може да бѫде предявенъ само въ продължение на петьтѣхъ години, които слѣдватъ подиръ деня на раждането на най-подирното чадо на дарителя. При това дарительтъ не може да предяви речения искъ послѣ смъртьта на чадата си или на тѣхнитѣ низходящи.

Глава IV.

За намаляването на дареният.

338. Всѣкакъвъ родъ дарение, направено по каквато и да е причина и въ полза на каквото и да е лице, се намалява, ако, като умре дарительтъ, излѣзе, че дареното надминава разполагаемата часть.

Установенитѣ въ чл. чл. 95 и 106 и други послѣдующи за намаляването завѣщателнитѣ разпореждания се прилагатъ и за намаляването на дареният.

339. Само наслѣдницитѣ, които имать право на законна часть, тѣхнитѣ наслѣдници или встжпившитѣ въ тѣхнитѣ права имать право да искатъ намаляване на дареното.

Тѣ не могатъ да се отрекатъ отъ това право прѣзъ живота на дарителя ни съ изрично за това обявление, нито пъкъ да издаватъ съгласие за дарение.

Дароприемателитѣ, завѣтницитѣ и кредиторитѣ на умрѣлия не могатъ да искатъ намаляването на дареното.

340. Намаляването става само слѣдъ като се разподѣлятъ всичкитѣ имущества по завѣщание.

Ако това намаляване се допуща, то се захваща отъ послѣдното дарение и се възлиза послѣдователно къмъ прѣдидущитѣ, по старшинство.

Digitized by Google

341. Надареният е длъженъ да върне доходитѣ отъ тази часть, която надминава разполагаемата часть, отъ деня на смъртьта на дарителя, ако искането е заявено въ течение на една година, а въ противенъ случай отъ деня, когато е заявенъ това искане.

342. Недвижимитѣ имоти, които се връщатъ по причина на намаление дареното, трѣбва да сж свободни отъ всѣкакви задължения и ипотеки, направени отъ надарения.

343. Искътъ за намаляване дареното или за връщане подареното имущество може да се прѣдяви отъ наслѣдницитѣ противъ трети лица, държатели на недвижимия имотъ, който е часть отъ дареното и отчужденъ отъ надарения. Той се прѣдявява по сжщия начинъ и по сжщия редъ, по който искътъ би се прѣдявилъ противъ самитѣ надарени, и слѣдъ като се узнае имуществото имъ. Този искъ трѣбва да се прѣдяви по реда на отчужденията, като се почне отъ най-послѣдното отчуждение.

Особени разпореждания.

344. Лицата отъ мюсюлманското вѣроизповѣдание наслѣдватъ по прѣдписанията на свещенния имъ законъ (шерията) и по дѣйствующитѣ до сега законоположения за наслѣдството, ако тѣ се сждятъ за наслѣдство прѣдъ кадийскитѣ сждилища.

345. Настоящиятъ законъ отмѣнява всичкитѣ до сега сжществующи закони и наредби по наслѣдството.

Digitized by Google

6. Законъ за задълженията и договоритѣ.

			Членове
Отдѣлъ	I.	За задълженията и договоритѣ изобщо.	
Глава	I.	За източницитѣ на задълженията	1
Отдѣление	I.	За договоритѣ.	
§	1.	Прѣдварителни правила	2— 7
§	2.	За условията, които се изискватъ за дѣйствителностьта на договоритѣ	8
	I.	За способностьта на договорящитѣ се страни . .	9— 11
	II.	За съгласието	12— 20
	III.	За прѣдмета на договоритѣ	21— 23
	IV.	За причината на договоритѣ	24— 27
§	3.	За дѣйствията на договоритѣ	28— 35
§	4.	За тълкуването на договоритѣ	36— 44
Отдѣление	II.	За полудоговоритѣ	45— 55
„	III.	За прѣстжиленията и за полупрѣстжиленията . .	56— 61
Глава	II.	За разнитѣ видове задължения.	
Отдѣление	I.	За условнитѣ задължения	62— 76
„	II.	За срочнитѣ задължения	77— 81
„	III.	За задълженията съ право на изборъ	82— 88
„	IV.	За солидарнитѣ задължения.	
§	1.	За солидарностьта между кредиторитѣ	89— 90
§	2.	За солидарностьта между длъжницитѣ	91—106
Отдѣление	V.	За дѣлимитѣ и недѣлимитѣ задължения	107—108
§	1.	За дѣлимото задължение	109—110
§	2.	За недѣлимото задължение	111—113
Отдѣление	VI.	За задълженията съ неустойка	114—122
Глава	III.	За дѣйствията на задълженията	123—140
„	IV.	За способитѣ, чрѣзъ които се погасяватъ задълженията	141
Отдѣление	I.	За плащането.	
§	1.	За плащането изобщо	142—155
§	2.	За плащането съ замѣстването на кредитора въ правата му	156—159
§	3.	За прихващането на плащанията	160—163
§	4.	За прѣдлаганията на плащания и за прѣдаването на храненне	164—171
Отдѣление	II.	За подновяването	172—183
„	III.	За опрощаване на дълга	184—189
„	IV.	За прихващането на насрѣщни дългове	190—200

Digitized by Google

			Членове
Отдѣление	V.	За опазването	201—202
„	VI.	За погиването на дадената вещь	203—204
„	VII.	За основетѣ за унищожение на договоритѣ	205—216
Отдѣлъ	II.	За продажбата.	
Глава	I.	За свойството и формата на продажбата	217—227
„	II.	За лицата, които могатъ да купуватъ или да продаватъ	228—230
„	III.	За вещитѣ, които не могатъ да се продаватъ	231—233
„	IV.	За задълженията на продавача	234
Отдѣление	I.	За предаването на вещьта	235—250
„	II.	За обезпечението	251
§	1.	За обезпечението въ случай на сждебно отстраняване	252—267
§	2.	За обезпечението за скрититѣ недостатъци на продадената вещь	268—276
Глава	V.	За задълженията на купувача	277—283
„	VI.	За развалянето и за унищожението на продажбата	284
§	1.	За договорното изкупуване	285—298
§	2.	За изкупуването по закона	299—307
§	3.	За унищожението на продажбата по причина на повредя	308—315
Глава	VII.	За прѣхвърлянето на вземания или на други права	316—326
Отдѣлъ	III.	За замѣната	327—333
„	IV.	За наема.	
Глава	I.	Общи правила	334—336
„	II.	За наема на вещи.	
Отдѣление	I.	За общитѣ правила на договоритѣ за наемъ на здания и полски имоти	337—368
„	II.	Особни правила за наемане на здания	369—377
„	III.	Особни правила за наемане на полски имоти	378—385
Глава	III.	За наема на работа	386—402
„	IV.	За наема на поволица	403—414
„	V.	За наема на добитъкъ.	
Отдѣление	I.	Общи разпореждания	415—417
„	II.	За обикновения наемъ на добитъкъ	418—432
„	III.	За наема на добитъка по половина	433—435
„	IV.	За наема на добитъкъ заедно съ имение	436—443
Отдѣлъ	V.	За дружеството.	
Глава	I.	Общи разпореждания	444—445
„	II.	За разнитѣ видове дружества	446
Отдѣление	I.	За общитѣ дружества	447—451
„	II.	За частнитѣ дружества	452—453
Глава	III.	За задълженията на съдружницитѣ помежду имъ и спрѣмо трети лица.	
Отдѣление	I.	За задълженията на съдружницитѣ помежду имъ	454—472
„	II.	За задълженията на съдружницитѣ спрѣмо трети лица	473—47
Глава	IV.	За разнитѣ начини, по които се прѣкратява дружеството	476—482

Digitized by Google

			Членове
Отдѣлъ	VI.	За пълномощието.	
Глава	I.	За свойството на пълномощието	483—490
„	II.	За задълженията на пълномощника	491—497
„	III.	За задълженията на упълномощителя	498—502
„	IV.	За начинитѣ, по които се прѣкратяватъ пълномощията	503—508
Отдѣлъ	VII.	За снегодбата	509—522
„	VIII.	За рентата.	
Глава	I.	За установяване на рента	523—529
„	II.	За пожизнената рента.	
Отдѣление	I.	За условията, които сж нужни за дѣйствителностьта на пожизнената рента	530—534
„	II.	За дѣйствията на договора за пожизнената рента между договорящитѣ се страни	535—540
Отдѣлъ	IX.	За договора за застраховане	541—545
„	X.	За играта и за обзалога	546—548
„	XI.	За заема за послужване.	
Глава	I.	За свойството на заема за послужване	549—550
„	II	За задълженията на заемателя	551—557
„	III.	За задълженията на заемодавеца	558—561
Отдѣлъ	XII.	За заема.	
Глава	I.	За свойството на заема	562—565
„	II.	За задълженията на заемодавеца	566—569
„	III.	За задълженията на заемателя	570
„	IV.	За заема съ лихва	571—576
Отдѣлъ	XIII.	За влога	577—578
Глава	I.	За обикновения влогъ.	
Отдѣление	I.	За същностьта на влога	579—580
„	II.	За доброволния влогъ	581—584
„	III.	За задълженията на влогополучателя	585—603
„	IV.	За задълженията на влогодателя	604—605
„	V.	За необходимия влогъ	606—610
Глава	II.	За секвестра	611—615
Отдѣлъ	XIV.	За залога	616—628
„	XV.	За антихрезата	629—634
„	XVI.	За поржчителството.	
Глава	I.	За свойството и прѣдѣлитѣ на поржчителството	635—642
„	II.	За дѣйствието на поржчителството.	
Отдѣление	I.	За дѣйствието на поржчителството между кредитора и поржчителя	643—650
„	II.	За дѣйствието на поржчителството между длъжника и поржчителя	651—655
„	III.	За дѣйствието на поржчителството между нѣколко поржчители	656
Глава	III.	За законното и за сждебното поржчителство	657—660
„	IV.	За погасяването на поржчителството	661—667
Особено разпореждане			668

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

задълженията и договоритѣ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 3 декемврий 1892 год., подъ № 547, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 268, отъ 5 декемврий с. год.).

Отдѣлъ I.

За задълженията и договоритѣ изобщо.

Глава I.

За източницитѣ на задълженията.

1. Задълженията произтичатъ отъ закона, отъ договоритѣ или отъ полудоговоритѣ, отъ прѣстъпленията или отъ полупрѣстъпленията.

Отдѣление I.

За договоритѣ.

§ 1. Прѣдварителни правила.

2. Договоръ е съглашение между двѣ или повече лица за да се създаде, уреди или унищожи една юридическа връзка по между имъ.

3. Договорътъ е двустранен, когато договарящитѣ се взаимно се задължаватъ едни къмъ други.

Digitized by Google

4. Договорътъ е едностраненъ, когато едно или повече лица се задължаватъ къмъ друго едно или повече лица, безъ да има отъ послѣднитѣ нѣкакво задължение къмъ първитѣ.

5. Договорътъ е възмезденъ, когато всѣка една отъ странитѣ иска срѣщу една равноцѣнность да си достави една полза. Договорътъ е безвъзмезденъ, когато едната отъ странитѣ иска да достави една полза на другата даромъ.

6. Договорътъ е случаенъ, когато за двѣтѣ договарящи се страни или за едната отъ тѣхъ, ползата зависи отъ едно неизвѣстно събитие.

Такива сж: договорътъ за застрахуване, заемътъ на рискъ, играта, обзалогътъ и пожизнената рента.

7. Договоритѣ и да имать и да нѣматъ собствено название, се подчиняватъ на общитѣ правила, които съставатъ прѣдметъ на настоящия отдѣлъ.

Особенитѣ правила на нѣкои граждански договори сж установени въ отдѣлитѣ за всѣкой единъ отъ тѣхъ; онія отъ тѣхъ, които сж свойствени на търговскитѣ дѣла, сж изложени въ търговския законъ.

§ 2. За условията, които се изискватъ за дѣйствителностьта на договоритѣ.

8. Съществ'нитѣ условия, които се изискватъ за дѣйствителностьта на единъ договоръ, сж:

Способностьта за сключване договори;

Дѣйствителното съгласие на договарящитѣ се;

Единъ опрѣдѣленъ прѣдметъ, за който може да става съглашение;

Една позволена отъ закона причина за задължение.

I. За способностьта на договарящитѣ се страни.

9. Всѣко лице може да сключва договори, ако то по закона не е неспособно.

10. Неспособни да сключватъ договори, въ опрѣдѣленитѣ отъ закона случаи, сж:

Digitized by Google

Непълнолѣтнитѣ;
Запрѣтенитѣ;
Тѣзи, които се намиратъ подъ ограничено запрѣщение, и
Въобще всички, на които законътъ запрѣтява сключването на извѣстни договори.

11. Лицето, което е способно да сключва договори, не може да оспорява сключения договоръ съ неспособностьта на непълнолѣтния, на запрѣтения или на ограничено запрѣтения, съ когото то е сключило договора.

Обаче, неспособностьта, която произлиза отъ запрѣщението по причина на углавно осѫждане, може да се прѣдявява отъ всѣко лице, което има интересъ въ това.

II. За съгласието.

12. Съгласието става чрѣзъ прѣдложение и приемане.

Приемането, направено чрѣзъ писмо, не задължава оногова, който е направилъ прѣдложението, освѣнъ отъ момента, въ който се научи за приемането. Договоръть въ тѣзи случай се счита сключенъ въ мѣстото, гдѣто прѣдложението е направено.

13. Съгласието е недѣйствително, ако то е дадено по погрѣшка, изтръгнато чрѣзъ насилие или получено съ измама.

14. Погрѣшката въ правото влѣче подирѣ си недѣйствителность на договора, само когато тя е била единствената или главната негова причина.

15. Погрѣшката въ факта не влѣче подирѣ си недѣйствителность на договора, освѣнъ когато тя се отнася до сѫществените качества на вещьта, която е прѣдметъ на договора.

Тя не влѣче подирѣ си недѣйствителность на договора, когато се отнася само до лицето, съ което е сключенъ той, освѣнъ ако лицето, съ което се е искало да се сключи договора, е било главната причина на съглашението.

16. Насилието, извършено противъ лицето, което се е задължило, влѣче подирѣ си недѣйствителность, макаръ то и да е сторено не отъ онова лице, въ полза на което е станало съглашението.

17. Съгласието се счита да е изтръгнато чрѣзъ насилие, когато това послѣдното е такова, щото да може да направи впе-

Digitized by Google

чатление на едно здравомислящо лице и да му внуши основателенъ страхъ, че може да изложи себе си или своето имущество на една значителна врѣда. Въ това отношение се обръща внимание на възрастьта, на пола и на положението на лицата.

18. Насилието влѣче подиръ си недѣйствителность на договора, даже и когато е насочено противъ лицето или имуществото на съпругъ, на единъ низходящъ или възходящъ на договарящия се. Ако се касае до други лица, то на съда принадлежи да се произнесе върху недѣйствителностьта, споредъ обстоятелствата.

19. Почтителниятъ страхъ, безъ да е имало насилие, не е достатъченъ да се признае договоръть за недѣйствителенъ.

20. Измамата е причина за недѣйствителность на договора, когато употрѣбенитѣ срѣдства отъ едного изъ договарящитѣ се съ такива, щото безъ тѣхъ другиятъ не би сключилъ договора.

III. За предмета на договорите.

21. Само нѣщата, които съ въ гражданско обръщение, могатъ да бждатъ предметъ на единъ договоръ.

22. Нѣщата, които съ предметъ на договора, трѣбва да бждатъ опрѣдѣлени поне въ своя видъ.

Количеството имъ може да бжде неизвѣстно, стига то да може да се опрѣдѣли.

23. Бждащи вещи могатъ да бждатъ предметъ на договоръ.

Никой, обаче, не може да се откаже отъ едно наслѣдство, което не е още открито, нито да прави каквото и да било съглашение относително това наслѣдство, било съ тогова, за наслѣдството на когото е въпросъ, било съ трети лица, даже съ съгласието на наслѣдодателя.

IV. За причината на договорите.

24. Задължението, което нѣма причина, или което е основано върху лъжовна или незаконна причина, не може да има никакво дѣйствие.

25. Договоръть е дѣйствителенъ, макаръ и да не е изразена неговата причина.

Digitized by Google

26. Причината се прѣдполага да съществува, дордѣто не се докаже противното.

27. Причината е незаконна, когато тя е противна на закона, на добритѣ нрави или на обществения редъ.

§ 3. За дѣйствията на договоритѣ.

28. Договоритѣ, които сж сключени законно, имать сила на законъ за тѣзи, които сж ги сключили.

Тѣ могатъ да бждатъ отмѣнени само по взаимно съгласие или по прѣдвиденитѣ отъ закона причини.

29. Договоритѣ трѣбва да бждатъ изпълнени добросъвѣстно; тѣ задължаватъ не само за това, което е изразено въ тѣхъ, но още и за всичкитѣ послѣдствия, които, споредъ справедливостьта, обичая или закона произтичатъ отъ тѣхъ.

30. Въ договоритѣ, които имать за прѣдметъ прѣхвърлянето на собственость или на едно друго право, собствеността или правото се прѣхвърля чрѣзъ законно изказано съгласие и вещьта остава на риска на приобрѣтателя, макаръ нейното прѣдаване и да не е станало.

31. Ако вещьта, която нѣкой послѣдователно се е задължилъ да даде или прѣдаде на двѣ или повече лица, е движимость по естеството си или цѣнни книжа на прѣдявителя, въ такъвъ случай, лицето, на което е прѣдадено владѣнието, се прѣдпочита отъ другитѣ, макаръ неговото право и да е възникнало по-послѣ, стига само владѣнието да е добросъвѣстно.

32. Прѣдполага се, че всѣкой е сключилъ договора за себе си и за своитѣ наслѣдници и имеющи право, когато противното не е изрично условено, или когато то не произлиза отъ естеството на договора.

33. Никой не може да встжпва въ съглашение отъ свое име, освѣнъ за себе си.

При всичко това може да се прави съглашение за въ полза на трето лице, когато това съставлява едно условие на сключения между странитѣ договоръ. Този, който е направилъ това съглашение, не може да го отмѣни, ако третото лице е обявило, че желае да се ползува отъ съглашението.

Digitized by Google

84. Едно лице може да се задължава къмъ едно друго, като обѣщава дѣйствието на едно трето лице. Това обѣщание дава право само на обезщетение срѣщу оногова, който се е задължилъ, или който е обѣщалъ потвърждението отъ третото лице, ако това послѣдното отказва да изпълни задължението.

85. Договоритѣ имать дѣйствие само между договарящитѣ се страни; тѣ нито врѣдятъ, нито ползуватъ третитѣ лица, освѣнъ въ опрѣдѣленитѣ отъ закона случаи.

§ 4. За тълкуването на договоритѣ.

86. Въ договоритѣ трѣбва да се дири повече кое е било общото намѣрение на договарящитѣ се страни, отъ колкото да се обрѣща вниманно на буквалната смисъль на израженията.

87. Когато едно условие е двусмислено, то трѣбва да се разбира повече въ тоя смисъль, въ който може да има нѣкое дѣйствие, отъ колкото въ онзи, въ който не може да има никакво дѣйствие.

88. Двусмисленитѣ изражения трѣбва всѣкога да се разбиратъ въ смисъла, който най-много съотвѣтствува на прѣдмета на договора.

89. Двусмисленото съглашение се тълкува споредъ практиката въ мѣстото, гдѣто е сключенъ договоръть.

90. Въ договоритѣ трѣбва да се считатъ за помѣстени условията, които сж приети по обичантѣ, макаръ тѣ и да не сж въ тѣхъ изразени.

91. Условията на договоритѣ се тълкуватъ едни съ други, като се дава на всѣко едно смисъла, който произлиза отъ цѣлия договоръ.

92. Въ случай на съмнѣние, договоръть се тълкува противъ тогова, който е турилъ условието, а въ полза на тогова, който е взелъ задължението.

93. Колкото и да сж общи израженията на единъ договоръ, той не може да се отнася освѣнъ до прѣдметатѣ, върху които, вѣроятно, странитѣ сж искали да сключатъ договора.

Digitized by Google

44. Когато въ единъ договоръ е показанъ единъ случай за поясненіе на съглашеніето, то съ това не се изключаватъ другитѣ непоказани случаи, на които основателно може да се разпростира сѫщото съглашеніе.

Отдѣленіе II.

За полудоговоритѣ.

45. Полудоговоръ е едно доброволно и незапрѣтено отъ закона дѣйствіе, отъ което изтича едно задължение къмъ едно трето лице или едно взаимно задължение между странитѣ.

46. Този, който доброволно се натовари съ една чужда работа, сключва задължение да продължава почнатата работа и да я кара, додѣто заинтересованиятъ бѫде въ състояніе самъ да се грижи за нея; той е длъженъ още да се подчини на всичкитѣ послѣдствія отъ тази сѫща работа и на всичкитѣ задължения, които би произлѣзли отъ едно дадено пълномощіе.

47. Той е длъженъ тъй сѫщо да продължава работата, макаръ заинтересованиятъ и да умре прѣди да бѫде тя свършена, додѣто стане възможно на наслѣдника да я поеме.

48. Така сѫщо той е длъженъ да дѣйствува по управленіето съ всичкитѣ грижи на единъ добъръ домакинъ. Сждъть, обаче, може да намали оцѣненіето на врѣдитѣ, които би произлѣзли по вината или нераденіето на управителя, споредъ обстоятелствата, които са го накарали да се натовари съ работата.

49. Ако работата е била добрѣ управлявана, заинтересованиятъ е длъженъ да изпълни задълженията, сключени въ негово име отъ управителя, да го обезщети за личнитѣ задължения, които той е взелъ, и да му повърне необходимитѣ и полезнитѣ разноски, които той е направилъ, заедно съ лихвитѣ отъ деня на тѣзи разноски.

50. Този, който по погрѣшка или съ знаніе получи това, което му се не дължи, длъженъ е да го повърне на тогова, отъ когото недължимо го е получилъ.

51. Този, който по погрѣшка се е считалъ длъжникъ, когато е заплатилъ дълга, има право на обратенъ искъ срѣщу кредитора.

Digitized by Google

Това право, обаче, се прѣкратява, ако кредиторътъ, вслѣдствие заплащането на дълга, се е лишилъ добросъвѣстно отъ записа и другитѣ обезпечения за изплащане на вземането. Въ този случай този, който е заплатилъ дълга, запазва своето право на обратенъ искъ срѣщу истинския длъжникъ.

52. Ако този, който е получилъ изплащането, е билъ недобросъвѣстенъ, то той е длъженъ да повърне, както капитала, така и лихвитѣ или доходитѣ отъ деня на заплащането.

53. Този, който е получилъ една недлъжима вещь, е длъженъ да я повърне въ натура, ако тя съществува; ако ли тя не съществува вече или е развалена, този, който е получилъ вещьта недобросъвѣстно, е длъженъ да повърне нейната стойность, макаръ и да е погинала или се е развалила случайно; ако той е получилъ вещьта добросъвѣстно, длъженъ е да повърне само това, отъ което се е възползувалъ.

54. Този, който е продалъ вещьта добросъвѣстно, е длъженъ да повърне само сумата, която е получилъ отъ продажбата или да отстжпи правото на искъ за нейното изплащане.

55. Този, комуто е повърната вещьта, е длъженъ да повърне даже на недобросъвѣстния владѣлецъ разноскитѣ, които сж направени за съхранението на вещьта, а така сщо и полезнитѣ разноски.

Отдѣление III.

За прѣстжпленията и за полупрѣстжпленията.

56. Всѣко дѣйствие на человѣка, което причинява врѣда на другиго, задължава тогова, по вината на когото е послѣдвало то, да поправи врѣдата.

57. Всѣкой е отговоренъ за врѣдата, която е причинилъ не само съ своето дѣйствие, но още съ своята небрѣжность или непрѣдпазливость.

58. Всѣкой така сщо е отговоренъ не само за врѣдата, която е причинилъ съ своето дѣйствие, но още и за онази, която е причинена отъ дѣйствието на лицата, за които той е длъженъ да отговаря, или отъ прѣдметитѣ, които той има подъ свой надзоръ.

Digitized by Google

Бащата и въ негово отсѫтствие майката отговарятъ за врѣдитѣ, причинени отъ тѣхнитѣ непълнолѣтни дѣца, които живѣятъ съ тѣхъ.

Настойницитѣ — за врѣдитѣ, причинени отъ находящитѣ се подъ тѣхно настойничество лица, които живѣятъ съ тѣхъ.

Господаритѣ и упълномощителитѣ — за врѣдитѣ, причинени отъ тѣхнитѣ слуги и пълномощници при изпълнението на длъжноститѣ, на които тѣ сѫ ги поставили.

Притежателитѣ и управителитѣ на желѣзнитѣ пѫтища, както и на други заведения или прѣдприятия — за врѣдитѣ, причинени отъ тѣхнитѣ подчинени по изпълнение на службата имъ.

Учителитѣ и занаятчиитѣ — за врѣдитѣ, причинени отъ тѣхнитѣ възпитаници и ученици, додѣто се намиратъ подъ тѣхно надзираване.

Тази отговорность не сѫществува, когато бащата и майката, настойницитѣ, учителитѣ и занаятчиитѣ докажатъ, че тѣ не сѫ могли да възпрѣпятствуватъ дѣйствието, за което би трѣбвало да бѫдатъ отговорни.

59. Притежательтъ на едно животно или този, който си служи съ него, прѣзъ врѣмето на служенето, е отговоренъ за врѣдата, причинена отъ животното, било че то се намира подъ неговъ надзоръ, било че се е изгубило или избѣгнало.

60. Притежательтъ на една кѫща е отговоренъ за врѣдитѣ, които сѫ причинени отъ нейното падане, когато то е произлѣзло отъ непоправяне или отъ недостатъкъ въ построяването.

61. Ако прѣстѫплението или полупрѣстѫплението се приписва на нѣколко лица, тѣ отговарятъ солидарно за причинената врѣда.

Глава II.

За разнитѣ видове задължения.

Отдѣление I.

За условнитѣ задължения.

62. Задължението е условно, когато неговото сѫществуване или прѣкратяване зависи отъ едно бѫдащо и неизвѣстно събитие.

Digitized by Google

63. Отлагателно е условието, което поставя задължението въ зависимость отъ едно бждаще и неизвѣстно събитие.

Прѣкратително е условието, което, като се осъществи, възстановява нѣщата въ прѣдишното състояние, като че задължението никога не е съществувало.

64. Случайно е условието, което зависи отъ едно случайно събитие, което не се намира въ властьта нито на кредитора, нито на длъжника. Произволно е условието, на което изпълнението зависи отъ волята на единия изъ договаряющитѣ се; смѣсено е това условие, което зависи едноврѣменно отъ волята на една отъ договаряющитѣ се страни и отъ волята на едно трето лице или отъ случая.

65. Всѣко условие, което е противно на добритѣ нрави или на закона, или което възлага изпълнението на едно невъзможно нѣщо, е недѣйствително и прави недѣйствително задължението, което зависи отъ него.

66. Условието да се не извършва едно невъзможно нѣщо не прави недѣйствително задължението, сключено подъ това условие.

67. Задължението, сключено подъ едно условие, което го поставя въ зависимость само отъ волята на този, който се е задължилъ, е недѣйствително.

68. Когато задължението е сключено подъ едно отлагателно условие и прѣди неговото осъществение вещьта, която е прѣдметъ на това задължение, погине или се поврѣди, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

Ако вещьта цѣла е погинала не по вината на длъжника, задължението се счита несключено;

Ако вещьта цѣла е погинала по вината на длъжника, то той е длъженъ да заплати врѣдитѣ на кредитора;

Ако вещьта се е поврѣдила не по вината на длъжника, кредиторътъ е длъженъ да я приеме въ състоянието, въ което се намира, безъ намаление на цѣната;

Ако вещьта се е поврѣдила по вината на длъжника, кредиторътъ има право да развали задължението или да иска вещьта въ състоянието, въ което се намира, както и заплащането на врѣдитѣ.

Digitized by Google

69. Прѣкратителното условие не отлага изпълнението на задължението; то задължава само кредитора да повърне това, което е получилъ, когато дойде прѣдвиденото въ условието събитие.

70. Прѣкратителното условие всѣкога се подразумѣва въ двустранните договори, въ случай, че една отъ странитѣ не изпълни своето задължение.

Въ този случай договорътъ не се унищожава по право. Страната, срѣщу която задължението не е изпълнено, може или да принуди другата страна да изпълни договора, ако това е възможно, или да иска неговото унищожаване, както и заплащането на врѣдитѣ и въ двата случая.

Унищожаването на договора трѣбва да се иска по сждебенъ редъ и на отвѣтника може да се даде единъ срокъ за изпълнение, споредъ обстоятелствата.

71. Всѣко условие трѣбва да бжде изпълнено по начинъ, който странитѣ, вѣроятно, сж искали и разбирали.

72. Когато едно задължение е сключено подъ условие, че едно събитие ще настане въ едно опрѣдѣлено врѣме, това условие се счита за несбжднато, ако врѣмето е изтекло безъ да е дошло събитието; ако нѣма опрѣдѣлено врѣме, условието може всѣкога да се изпълни и то не се счита за несбжднато, освѣнъ когато е извѣстно, че събитието не ще да настане.

73. Когато едно задължение е сключено подъ условие, че едно събитие не ще да настане въ едно опрѣдѣлено врѣме, условието се счита за изпълнено, когато изтече това врѣме безъ да е дошло събитието; то е така сжщо изпълнено, ако прѣди изтичането на срока е извѣстно, че събитието не може да настане; ако нѣма опрѣдѣлено врѣме, то не се счита за изпълнено, освѣнъ когато стане извѣстно, че събитието не ще може вече да настане.

74. Условието се счита за изпълнено, когато самъ длъжникътъ, който се е задължилъ подъ това условие, е попрѣчилъ на неговото осжществение.

75. Изпълненото условие, има обратно дѣйствие до деня, въ който задължението се е сключило. Ако кредиторътъ е умрѣлъ прѣди изпълнението на условието, неговитѣ права прѣминаватъ на неговия наслѣдникъ.

Digitized by Google

76. Кредиторътъ може, прѣди изпълнението на условието, да извърши всичкитѣ дѣйствия, които се отнасятъ до запазването на неговитѣ права.

Отдѣление II.

За срочнитѣ задължения.

77. Срокътъ въ едно задължение се различава отъ условието въ това, че той не отлага задължението, но само забавя неговото изпълнение.

78. Когато нѣма условенъ срокъ, задължението трѣбва незабавно да се изпълни, освѣнъ ако естеството на задължението, или начинътъ по който то трѣбва да се изпълни, или условеното мѣсто за неговото изпълнение изисква срокъ, който въ такъвъ случай, се опрѣдѣля отъ съда.

Така сѫщо на съда принадлежи да назначи единъ достатъченъ срокъ за изпълнението на задължението, ако то е прѣдоставено на волята на длъжника.

79. Това, което се дължи въ опрѣдѣленъ срокъ, не може да се иска прѣди изтичането на срока; но това, което е заплатено понапрѣдъ, не може да се иска назадъ, макаръ длъжникътъ и да не е знаялъ, че сѫществува срокъ.

80. Срокътъ всѣкога се прѣдполага да е условенъ въ полза на длъжника, ако отъ условието или отъ обстоятелствата не произлиза, че той е условенъ така сѫщо и въ полза на кредитора.

81. Длъжникътъ не може да се ползува отъ прѣимуществата на срока, ако той е станалъ несъстоятеленъ, или съ своитѣ дѣйствия е намалилъ даденитѣ обезпечения на кредитора, или не му е далъ обѣщанитѣ обезпечения.

Отдѣление III.

За задълженията съ право на изборъ.

82. Длъжникътъ на едно задължение съ право на изборъ се освобождава отъ него съ прѣдаването на едната отъ дѣтѣ вещи, които отдѣлно сж показани въ задължението; но той не може да

Digitized by Google

принуди кредитора да приеме часть отъ едната и часть отъ другата вещь.

88. Изборътъ принадлежи на длъжника, ако изрично не е прѣдоставенъ на кредитора.

Когато изборътъ е прѣдоставенъ на кредитора, задължението става просто отъ деня, въ който кредиторътъ съобщи избора си на длъжника.

84. Задължението е просто, макаръ и да е свързано съ право на изборъ, ако едната отъ двѣтѣ обѣщани вещи не може да бѫде прѣдметъ на задължението.

85. Задължението съ право на изборъ става просто, ако едната отъ двѣтѣ обѣщани вещи погине или не може вече да се прѣдаде, даже по вината на длъжника. Стойностьта на тази вещь не може да се прѣдлага въ замѣна.

Ако и двѣтѣ вещи сж погинали и длъжникътъ е виновенъ за погиването на двѣтѣ или само на едната отъ тѣхъ, той е длъженъ да заплати стойностьта на погиналата по-послѣ.

86. Когато въ показанитѣ въ прѣдидущия членъ случаи изборътъ е прѣдоставенъ въ съглашението на кридитора, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

Ако едната само вещь е погинала, не по вината на длъжника, кредиторътъ е длъженъ да приеме останалата;

Ако погиването е станало по вината на длъжника, кредиторътъ може да иска останалата вещь или стойностьта на погиналата.

Ако и двѣтѣ вещи сж погинали и длъжникътъ е виновенъ за погиването и на двѣтѣ или на едната само отъ тѣхъ, кредиторътъ може, по свое усмотрѣние, да иска стойностьта на едната или на другата.

87. Ако и двѣтѣ вещи сж погинали не по вината на длъжника и прѣди да е билъ настѫпилъ срока за прѣдаване, задължението се погасява съгласно чл. 203.

88. Установенитѣ въ това отдѣление правила се прилагатъ и когато задължението съ право на изборъ съдържа повече отъ двѣ вещи.

Digitized by Google

Отдѣление IV.

За солидарнитѣ задължения.

§ 1. За солидарностьта между кредиторитѣ.

89. Задължението е солидарно между нѣколко кредитори, когато документътъ изрично дава право на всѣки единъ отъ тѣхъ да иска изплащането на цѣлото вземане и направеното заплащане на едного отъ тѣхъ освобождава длъжника, макаръ ползата отъ задължението да може да се раздѣли между кредиторитѣ.

90. Длъжникътъ може да заплати дълга, на когото иска отъ кредиторитѣ, ако той не е билъ прѣдизвѣстенъ отъ едного отъ тѣхъ чрѣзъ заявяване на искъ.

Обаче, опрощаването на дълга, което е направилъ единъ отъ кредиторитѣ, освобождава длъжника само отъ частьта на този кредиторъ.

§ 2. За солидарностьта между длъжницитѣ.

91. Задължението е солидарно отъ страна на длъжницитѣ, когато тѣ сж се задължили за една и сжща вещь, по такъвъ начинъ, щото всѣкой единъ отъ тѣхъ може да бѫде принуденъ да заплати цѣлото. Заплащането, направено само отъ едного, освобождава другитѣ спрѣмо кредитора.

92. Задължението може да бѫде солидарно и тогава, когато единиятъ отъ длъжницитѣ се е задължилъ не еднакво съ другия за изплащане на едно и сжщо нѣщо, като напримѣръ, когато задължението на единия е условно, а на другия просто, или когато единиятъ има единъ срокъ за изплащането, а другиятъ нѣма такъвъ срокъ.

93. Солидарностьта не се прѣдполага, ти трѣбва да бѫде изрично условена.

Това правило не се прилага само тогава, когато солидарностьта сжществува по силата на закона.

94. Кредиторътъ може, по свой изборъ, да се обърне къмъ едного отъ длъжницитѣ, безъ да може длъжникътъ да иска раздѣлянето на дълга, за да заплати припадающата се нему часть.

Digitized by Google

95. Заявеният въ сждъ искъ противъ едного отъ длъжницитѣ не лишава кредитора отъ право да заяви подобенъ искъ противъ другитѣ длъжници.

96. Ако длъжната вещь е погинала по вината на едного или нѣколко солидарни длъжници или е погинала слѣдъ настжпването времето за прѣдаването ѝ отъ едного или нѣколко отъ тѣхъ, другитѣ съдлъжници не се освобождаватъ отъ задължението да заплатятъ нейната стойность, но тѣ не сж отговорни за врѣди и загуби.

Кредиторътъ може да иска изплащането на тия врѣди и загуби отъ длъжницитѣ, по вината на които е погинала вещьта, или за ксито е било настжпило времето за прѣдаване, когато тя е погинала.

97. Искането на лихви, направено противъ едного отъ солидарнитѣ длъжници, прави да текатъ лихвитѣ противъ всичкитѣ.

98. Солидарнятъ длъжникъ, противъ когото е заявенъ искъ отъ кредитора, може да прѣдявява въ своя защита всичкитѣ възражения, които се отнасятъ лично до него, както и онія, които се отнасятъ общо до всичкитѣ съдлъжници.

Той не може да прѣдявява възраженията, които сж чисто лични на едного или на нѣколко отъ другитѣ съдлъжници.

99. Когато единъ отъ длъжницитѣ стане наслѣдникъ на кредитора, или когато кредиторътъ стане наслѣдникъ на едного отъ длъжницитѣ, солидарното вземане се погасява само за частьта на този длъжникъ.

100. Кредиторътъ, който се съгласи да се раздѣли дълга въ полза на едного отъ съдлъжницитѣ, не изгубва своето право за солидаренъ искъ противъ другитѣ за цѣлото вземане.

101. Кредиторътъ, който получи отдѣлно частьта на едного отъ длъжницитѣ, безъ да си запази въ разписката солидарностьта или въобще своитѣ права, отказва се отъ солидарностьта само спрямо този длъжникъ.

Не се прѣдполага, че кредиторътъ освобождава длъжника отъ солидарностьта, когато получи отъ него една сума равна на неговата часть, ако въ разписката не се казва, че я получава за неговата часть.

Digitized by Google

Същото правило се пази и когато е поискана отъ едного отъ съдлъжницитѣ неговата часть, ако тои послѣднятъ не се е съгласилъ на това, или ако противъ него не е постановено рѣшение, съ което се осѫжда.

102. Кредиторътъ, който получи отдѣлно и безъ оговорка отъ едного изъ съдлъжницитѣ слѣдуемата се нему часть отъ дължимитѣ доходи или лихви на дълга, губи солидарностьта само за изтеклитѣ доходи или лихви, но не и за неизтеклитѣ още, нито за капитала, освѣнъ ако отдѣлното изплащане се е продължавало послѣдователно въ течение на петь години.

103. Задължението, което е сключено солидарно, по отношение на кредитора, се раздѣля по право между длъжницитѣ; тѣ отговарятъ по между си всѣкой единъ за своята часть.

104. Солидарнятъ съдлъжникъ, който е заплатилъ цѣлия дългъ, може да изиска отъ другитѣ съдлъжници само частьта на всѣкиго едного отъ тѣхъ.

Ако единъ отъ тѣхъ е станалъ несъстоятеленъ, то причинената загубъ отъ неговата несъстоятелность се разпрѣдѣля сразмѣрно между всичкитѣ други съдлъжници включително и оногова, който е заплатилъ.

105. Когато кредиторътъ се е отказалъ отъ солидарния искъ по отношение на едного или повече отъ длъжницитѣ, то ако единъ или нѣколко отъ другитѣ съдлъжници станатъ несъстоятелни, тѣхната часть се разпрѣдѣля сразмѣрно чежду всичкитѣ длъжници включително и онѣзи, които по-прѣди кредиторътъ е билъ освободилъ отъ солидарностьта.

106. Ако работата, за която е сключенъ солидарнятъ дългъ, се отнася само до едного отъ солидарно задължените, то той отговаря за цѣлия дългъ къмъ другитѣ, които се считатъ по отношение на него, като негови поржчители.

Отдѣление V.

За дѣлимитѣ и недѣлимитѣ задължения.

107. Задължението е недѣлимо, когато то има за прѣдметъ една вещь или едно дѣйствие, което не може да се дѣли на части. Така сѫщо недѣлимо е задължението, което има за прѣдметъ една

Digitized by Google

вещь или едно дѣйствие, което, макаръ и да е дѣлимо по своето естество, е прѣстанало да бѫде такова прѣдъ видъ на начина, по който договарящитѣ се страни сѫ гледали на него.

Всѣко друго задължение е дѣлимо.

108. Дѣлимото задължение непридобива свойството на недѣлимость съ това, че е сключено солидарно.

§ 1. За дѣлимото задължение.

109. Задължението, което може да се дѣли, трѣбва да се изпълнява между кредитора и длъжника, като да е недѣлимо.

Дѣлимостьта се прилага само по отношение на тѣхнитѣ наслѣдници, които, като прѣдставители на кредитора, могатъ да искатъ вземането само за принадлежащитѣ тѣмъ части, или като прѣдставители на длъжника, сѫ длъжни да заплатятъ дълга само за частитѣ, за които тѣ отговарятъ.

110. Дѣлимостьта между наслѣдницитѣ на длъжника не се допуща:

1) когато се дължи единъ опрѣдѣленъ прѣдметъ;

2) когато единъ само отъ наслѣдницитѣ е натоваренъ, по силата на документа, съ изпълнението на задължението;

3) когато, било отъ естеството на задължението, било отъ вещьта, която е неговъ прѣдметъ, било отъ цѣлта, която се е имала прѣдъ видъ при сключването на договора, произлиза, че намѣрението на договарящитѣ се е било, щото дългътъ да не може да бѫде изплатенъ на части.

Въ първитѣ два случаи наслѣдникътъ, който владѣе дължимата вещь или който самъ е натоваренъ съ дълга, и въ третия случай всѣкой единъ отъ наслѣдницитѣ, може да бѫде викант на съдъ да отговаря за цѣлия дългъ, съ право на обратенъ искъ противъ сънаслѣдницитѣ.

§ 2. За недѣлимото задължение.

111. Всѣкой единъ отъ длъжницитѣ, които съвокупно сѫ се задължили за недѣлимъ дългъ, е длъженъ за цѣлия дългъ, макаръ задължението и да не е сключено солидарно.

Digitized by Google

Това правило се пази и за наслѣдницитѣ на лицето, което е сключило подобно задължение.

112. Всѣкой наслѣдникъ на кредитора може да иска цѣлото изпълнение на недѣлимото задължение, като даде достатъчно поржчителство за обезщетение на другитѣ сънаслѣдници, но той не може да опрости самъ цѣлия дългъ, нито да получи въ замѣна на вещьта нейната стойность.

Ако единъ само отъ наслѣдницитѣ е опростилъ дълга или е получилъ стойностьта на вещьта, сънаслѣдникътъ не може да иска недѣлимата вещь, освѣнъ като приеме върху себе си частьта отъ дълга, която се пада на сънаслѣдника, който е направилъ опрощаването или е приелъ стойностьта.

113. Наслѣдникътъ на длъжника, който е привлѣченъ да отговаря за цѣлото задължение, може да привлѣче къмъ дѣлото своитѣ сънаслѣдници, стига само дългътъ да не бѫде отъ такова естество, щото да не може да бѫде изплатенъ, освѣнъ отъ привлѣчения наслѣдникъ, който въ този случай се осѫжда самъ, съ право на обратенъ искъ противъ сънаслѣдницитѣ.

Отдѣление VI.

За задълженията съ неустойка.

114. Неустойката е наказателно условие, чрѣзъ което едно лице, за да обезпечи изпълнението на едно задължение, се задължава за нѣщо, въ случай че не изпълни задължението или забави неговото изпълнение.

115. Недѣйствителностьта на главното задължение влѣче подирѣ си недѣйствителность на неустойката.

Недѣйствителностьта на неустойката не влѣче подирѣ си недѣйствителность на главното задължение.

116. Кредиторътъ може да иска отъ длъжника, за когото е изтекалъ срока, изпълнението на главното задължение, вмѣсто условената неустойка.

117. Неустойката е възнаграждение за врѣдитѣ, които постигатъ кредитора отъ неизпълнението на главното задължение.

Digitized by Google

Кредиторътъ не може да иска едновременно главната вещь и неустойката, освѣнъ ако неустойката е условена за забавяне.

118. Ако главното задължение съдържа срокъ, въ който то трѣбва да бѫде изпълнено, неустойката е длъжима слѣдъ изтичането на срока; ако задължението не съдържа срокъ, неустойката се налага на длъжника, само слѣдъ поканването му да изпълни задължението.

119. Неустойката може да бѫде намалена отъ съда, ако главното задължение е изпълнено неправилно или отчасти.

120. Когато главното задължение, което е сключено съ неустойка, има за предметъ недѣлима вещь, неустойката се налага за нарушението даже и тогава, когато е направено само отъ единого отъ наслѣдницитѣ на длъжника и може да се иска или цѣлата отъ нарушителя, или отъ всѣкой наслѣдникъ припадающата се нему часть, съ право на обратенъ искъ противъ оногова, за дѣйствието на когото е наложена неустойката.

121. Когато главното задължение, което е сключено съ неустойка, е дѣлимо, неустойката се налага само на оногова отъ наслѣдницитѣ на длъжника, който нарушава това задължение, и то само за частьта, за която той отговаря въ главното задължение, безъ да може да се дири нѣщо отъ тѣзи, които сж изпълнили задължението.

Това правило не се прилага, когато неустойката е турена съ цѣль да не може да стане изплащането на части и единъ отъ сънаслѣдницитѣ е възпрѣпятствувалъ да се изпълни задължението въ цѣлость. Въ този случай цѣлата неустойка може да се иска отъ него, а отъ другитѣ наслѣдници, само тѣхнитѣ сразмѣрни части, съ право на обратенъ искъ.

122. Това, което е дадено отъ напрѣдъ при сключването на договора, въ отсѫтствието на изрична въ противенъ смисъль воля на договарящитѣ се, счита се като едно обезпечение за възнаграждение на врѣдитѣ, въ случай че се не изпълни съглашението, и се нарича задатъкъ.

Въ случай на неизпълнение договора, страната, която не е нарушила задължението, ако не прѣдпочита да иска изпълнението на съглашението, може да задържи получения задатъкъ или да иска двойно дадения отъ нея.

Digitized by Google

Глава III.

За дѣйствията на задълженията.

123. Този, който е сключилъ едно задължение, е длъженъ да го изпълни точно, а въ противенъ случай, да заплати врѣдитѣ и загубитѣ.

124. Задължението да се даде една вещь заключава въ себе си задължение да се прѣдаде тя и да се пази до нейното прѣдаване.

Ако длъжникътъ е билъ поканенъ да прѣдаде вещьта, тя остава на неговъ рискъ, макаръ прѣди поканването и да се е намирала на риска на кредитора.

125. Въ случай на неизпълнение задължението да се направи нѣщо, кредиторътъ може да бѫде упълномощенъ да го изпълни самъ за смѣтка на длъжника.

126. Ако задължението е да не се направи нѣщо, длъжникътъ, който го наруши, се задължава за врѣдитѣ и загубитѣ, чрѣзъ самото дѣйствие на нарушението.

127. Кредиторътъ може да иска да се унищожи това, което е направено въ нарушение на задължението да не се направи нѣщо, и да бѫде упълномощенъ да го унищожи за смѣтка на длъжника, независимо отъ заплащането на врѣдитѣ и загубитѣ.

128. Ако задължението е да се даде или да се направи нѣщо, отговорността на длъжника за неизпълнение задължението настѫпва чрѣзъ самото изтичане на опрѣдѣления срокъ въ съглашението.

Ако срокътъ изтече подиръ смъртьта на длъжника, отговорността на наслѣдника за неизпълнение задължението не настѫпва, освѣнъ слѣдъ поканване, и то осемь дни подиръ поканата.

Ако въ съглашението не е опрѣдѣленъ никакъвъ срокъ, отговорността на длъжника за неизпълнение задължението не настѫпва, освѣнъ слѣдъ поканване.

129. При изпълнението на задължението, което има за прѣдметъ ползата било на едната, било и да двѣтѣ страни, трѣбва да се полага такава грижа, каквато полага обикновене единъ добъръ домакинъ, освѣнъ въ случаитѣ, за които законътъ съдържа особени разпорежданія.

Digitized by Google

180. Длъжникъ се осѫжда да заплати врѣди и загуби, както за неизпълнението на задължението, така и за закъсняване на изпълнението, макаръ и да не е имало недобросъвѣстность отъ негова страна.

181. Длъжникъ не отговаря за никакви врѣди, когато, вслѣдствие на едно случайно събитие или непрѣодолима сила, е билъ възпрѣпятствуванъ да даде или да направи това, за което се е билъ задължилъ, или е направилъ това, което му е било запрѣтено.

182. Врѣдитѣ въобще се дължатъ на кредитора за загубата, която е прѣтърпѣлъ, и за ползата, отъ която е билъ лишенъ, освѣнъ изключенията и изключенията, които сѫ установени по-долѣ.

183. Длъжникъ не е отговоренъ освѣнъ за врѣдитѣ, които сѫ били прѣдвидени или които сѫ могли да бѫдатъ прѣдвидени при сключването на договора, когато неизпълнението на задължението не произлиза по негова измама.

184. Ако неизпълнението на задължението и да произлиза по измама на длъжника, врѣдитѣ, за прѣтърпѣната отъ кредитора загуба и за ползата, отъ която е билъ лишенъ, не трѣбва да се простиратъ освѣнъ върху това, което е непосрѣдствено и прямо послѣдствие отъ неизпълнението на задължението.

185. Когато съглашението гласи, че този, който не го изпълни, трѣбва да заплати една опрѣдѣлена сума за врѣди, не може да се опрѣдѣли на другата страна по-голѣма или по-малка сума.

Това правило се пази, и когато опрѣдѣлението на врѣдитѣ е направено въ форма на неустойка, или посрѣдствомъ задатъкъ, даденъ при сключването на отговора.

186. Въ задълженията, които имать за прѣдметъ опрѣдѣлена сума пари, врѣдитѣ, които произтичатъ отъ забавянето на изпълнението, се заключаватъ само въ заплащането на законнитѣ лихви; изключение правятъ особенитѣ правила: за търговията, за поржчителството и за дружеството.

Тѣзи лихви се дължатъ безъ да е длъженъ кредиторътъ да докаже нѣкоя загуба. Тѣ не сѫ дължими, освѣнъ отъ деня на исковата молба, съ изключение случаитѣ, въ които тѣ почватъ да текатъ по-право.

187. Изтеклитѣ лихви могатъ да дадатъ други лихви, или по законния процентъ въз основание на завеждане искъ, отъ деня

Digitized by Google

на исковата молба, или по размѣра, който, слѣдъ настѫпването падежа на лихвитѣ, е условенъ съ едно послѣдующе съглашение.

Въ търговскитѣ дѣла лихвата на лихви се урежда още и отъ обичантѣ.

Условената или законната лихва на изтеклитѣ лихви за граждански дългъ започва да тече въ такъвъ само случай, когато се дължатъ лихви за двѣ години, съ изключение, обаче, на това, което се отнася до спестовнитѣ каси и други подобни завѣдения, когато тѣхнитѣ съотвѣтствени правилници гласятъ другояче.

138. Изтеклитѣ доходи, като: аренда, наемъ, доходи отъ вѣчна или пожизнена рента, дават лихви отъ деня на исковата молба или отъ опрѣдѣленото въ съглашението врѣме.

Сѫщото правило се пази и за възвръщането на доходи, както и за лихви, заплатени отъ едно трето лице за излащане дълга на длъжника.

139. Кредиторитѣ за събирането на това, което имъ се дължи, могатъ да упражняватъ всичкитѣ права и искове на длъжника, съ изключение на онія, които изключително се отнасятъ до личността на длъжника.

140. Кредиторитѣ могатъ да оспорватъ отъ свое име актоветѣ, които длъжникътъ съ измама е извършилъ въ ущърбъ на тѣхнитѣ права.

Когато се касае за възмездни актове, измамата трѣбва да изхожда отъ двамата договарящи се. За безвъзмезднитѣ актове достатъчно е измамата да изхожда отъ длъжника.

Въ всѣки случай, обаче, унищожението на акта не може да наруши правата на трети лица, неучаствующи въ измамата, които сѫ придобили права върху недвижимитѣ имущества прѣди завеждането на иска за унищожение.

(Нова ал. 3. 10 февруарий 1904 год.) Считатъ се направени въ врѣда на кредиторитѣ и при отсѫтствие на противно доказателство сѫ безплатни и нищожни спрямо кредиторитѣ: ипотекирането на недвижими имоти и продажбата на движими и недвижими имоти, извършени отъ длъжника, слѣдъ сключването на дълга, въ полза на възходящи и низходящи роднини, съпругъ, братя и сестри. При сѫщитѣ условия сѫ нищожни сключенитѣ наеми, както и даването подъ наемъ недвижими имоти за повече отъ една година въ полза на сѫщитѣ роднини.

Digitized by Google

Глава IV.

За способитѣ, чрѣзъ които се погасяватъ задълженията

141. Задълженията се погасяватъ чрѣзъ:
1) плащане;
2) подновяване;
3) опрощаване на дълга;
4) прихващане на насрѣщни дългове;
5) сливане;
6) погиване на дължимата вещь;
7) унищожение;
8) дѣйствие на прѣкратително условие;
9) давность.

Отдѣление I.

За плащането.

§ 1. За плащането изобщо.

142. Всѣко плащане прѣдполага единъ дългъ; това, което е заплатено безъ да се дължи, подлежи на повръщане.

Повръщането не се допуща за естественитѣ задължения, които доброволно сж заплатени.

143. Задълженията, могатъ да се погасяватъ чрѣзъ плащане, направено отъ всѣко лице, което има интересъ въ това, като отъ единъ съзадължеинъ или единъ поржчитель.

Тѣ могатъ така сщо да бждатъ погасени съ плащане, направено отъ трето лице, което нѣма интересъ въ това, стига само това лице да дѣйствува отъ името и за отплащането на длъжника и ако дѣйствува отъ свое име, да не встжпва въ правата на кредитора.

144. Задълженията да се направи нѣщо не може да бжде изпълнено отъ трето лице противъ волята на кредитора, когато този послѣдният има интересъ, щото то да бжде изпълнено отъ самия длъжникъ.

145. За да бжде плащането дѣйствително, изисква, се щото този, който дава вещьта въ изплащане, да бжде нейнъ притежатель и да бжде способенъ да я отчуждава.

Digitized by Google

Плащането, обаче, на една сума пари или на една вещь, която се унищожава чрѣзъ употрѣбление, не може да се иска назадъ отъ кредитора, който добросъвѣстно я е употрѣбилъ, макаръ плащането и да е направено отъ тогова, който не е билъ нейнъ притежатель или който не е билъ способенъ да я отчужди.

146. Плащането трѣбва да бѫде направено на кредитора или на лице, което е упълномощено отъ самия кредиторъ, отъ сѫда или отъ закона, за да го получи.

Плащането, направено на лице, което не е упълномощено отъ кредитора да го получи, е дѣйствително, ако само този послѣдният го е подтвърдилъ или се е възползувалъ отъ него.

147. Плащането, което е направено добросъвѣстно на тогова, който се намира въ владѣние на взимането, е дѣйствително, макаръ владѣлецътъ и да се отстрани отпослѣ по сѫдебенъ редъ отъ владѣнието.

148. Направеното на кредитора плащане е недѣйствително, ако той е билъ неспособенъ да го получи, освѣнъ ако длъжникътъ докаже, че платеното нѣщо е отишло въ полза на кредитора.

149. Плащането, което е направилъ длъжникътъ на своя кредиторъ въпрѣки наложения, по установения отъ закона редъ, секвестръ, е недѣйствително за кредиторитѣ, по искането на които е наложенъ секвестра; тѣ могатъ да принудятъ длъжника да имъ плати сумитѣ, за обезпечението на които е билъ наложенъ секвестра; въ тоя случай длъжникътъ има право на обратенъ искъ противъ кредитора.

150. Кредиторътъ не може да бѫде принуденъ да приеме друга вещь отъ тази, която му се дължи, макаръ стойностьта на прѣдлаганата вещь да бѫде равна или даже по-голѣма.

151. Длъжникътъ не може да принуди кредитора да приеме на части плащането на единъ, даже и дѣлимъ, дългъ.

152. Длъжникътъ на една извѣстна и опрѣдѣлена вещь се освобождава, като я прѣдаде въ положението, въ което тя се намира при прѣдаването, сиръчъ само станалитѣ й поврѣждания да не сѫ произлѣзли отъ негово дѣйствие или по негова вина, или отъ дѣйствието или по вината на лицата, за които той отговаря, и да не е билъ изтекълъ срока за прѣдаването на вещьта, прѣди станалитѣ й поврѣждания.

Digitized by Google

158. Ако дългът е от една вещь, която е опрѣдѣлена само въ своя видъ, длъжникът не е задължень, за да бѫде освободенъ, да даде вещь отъ най-добро качество, но не може да даде и вещь отъ най-долно качество.

154. Плащането трѣбва да стане въ опрѣдѣленото отъ договора мѣсто. Ако мѣстото не е опрѣдѣлено и прѣдметът е извѣстна и опрѣдѣлена вещь, плащането трѣбва да стане въ мѣстото, гдѣто при сключването на договора се е намирала вещьта.

Освѣнъ въ тѣзи два случая, плащането трѣбва да става въ мѣстожителството на длъжника, съ изключение на това, което е установено въ чл. 278.

Разноскитѣ по плащането сж въ тяжесть на длъжника.

155. Длъжникът има право, като заплати цѣлия си дългъ, да поиска повръщането или унищожението на документа. Ако плащането не е за цѣлия дългъ или ако документътъ съдържа и други нѣкои права на кредитора, длъжникът може само да изиска разписка и да се забѣлѣжи плащането върху документа.

Ако кредиторът увѣрява да е изгубилъ документа, длъжникът, когато заплаща, може да го задължи да му издаде завѣрено по нотариаленъ редъ заявление за изгубването на документа и за погасяването на дълга или, въ противенъ случай, да се съобрази съ чл. 164 отъ настоящия законъ.

Това правило, обаче, не се прилага относително до унищожението на изгубени полици, цѣнни книжа на заповѣдь или на прѣдявители.

§ 2. За плащането съ замѣстване на кредитора въ правата му.

156. Замѣстването на кредитора въ правата му отъ трето лице, което плаща, бива по съглашение или по закона.

157. Замѣстването по съглашение бива:

1) когато кредиторът, като получава плащането отъ едно трето лице, поставя го въ правата, исковетѣ, привилегиитѣ или ипотекитѣ, които той има противъ длъжника. Това замѣстване трѣбва да бѫде положително изразено и направено едноврѣменно съ изплащането;

2) когато длъжникът вземе въ заемъ една сума, за да заплати своя дългъ и да постави заемодавеца въ правата на кре-

Digitized by Google

дитора. За дѣйствителностьта на това замѣстване необходимо е заемният записъ и разписката да имать завѣрена дата, въ заемния записъ да е казано, че сумата е взета въ заемъ, за да се направи плащането и въ разписката да е казано, че плащането е направено съ паритѣ, получени отъ новия кредиторъ. Това замѣстване се извършва безъ участието на кредитора.

158. Замѣстването по силата на закона става:

1) въ полза на тогова, който, като е самъ кредиторъ, ако и съ домашенъ актъ, заплаща на единъ другъ кредиторъ, който на основание своитѣ привилегии или ипотеки има прѣдпочитително право на удовлетворение;

2) въ полза на купувача на единъ недвижимъ имотъ, който заплаща, до цѣната на купуването, на единъ или нѣколко кредитори, въ полза на които имотътъ е ипотекиранъ;

3) въ полза на тогова, който, като е задълженъ съ други или заради други за заплащането на дълга, е ималъ интересъ да го изплати;

4) въ полза на наслѣдника подъ описъ, който е заплатилъ съ свои пари дълговетѣ на наслѣдството.

159. Установеното въ прѣдидущитѣ членове замѣстване има сила, както противъ порачителитѣ, така и противъ длъжницитѣ.

Кредиторътъ, който е удовлетворенъ за една часть само, и този, който му е направилъ частично плащане, участвуватъ заедно, за да осѫществятъ своитѣ права сразмѣрно съ това, което имъ се дължи.

§ 3. За прихващането на плащанията.

160. Този, който има къмъ едно и сѫщо лице нѣколко еднородни дългове, има право, когато плаща, да означи кой дългъ иска да изплати.

161. Длъжникътъ на единъ дългъ, който донася лихви или доходи, не може, безъ съгласието на кредитора, да прихване на капитала това, което плаща, прѣди прихващането на лихвитѣ и доходитѣ; заплащането направено срѣщу капитала и лихвитѣ, ако не е пълно, се прихваща по-напрѣдъ за лихвитѣ.

162. Ако този, който има нѣколко дългове къмъ едно лице, приеме една разписка, съ която кредиторътъ прихваща получе-

Digitized by Google

ната сума именно за единъ отъ тѣхъ, той не може вече да иска прихващането за другъ дългъ, когато не е имало измамване или заблуждаване на длъжника отъ страна на кредитора.

163. Когато въ разписката не е показано никакво прихващане плащането трѣбва да се прихване за този дългъ, който длъжникътъ е ималъ най-голѣмъ интересъ да погаси между настѫпилитѣ за изплащане; въ противенъ случай, плащането се прихваща за настѫпилия за изплащане дългъ, макаръ той и да е по-малко тягостенъ отъ ненастѫпилитѣ още за изплащане.

Ако всичкитѣ дългове сѫ отъ еднакво естество, прихващането се прави за най-стария; при равенство на дълговетѣ, въ всѣко отношение, прихващането се прави съразмѣрно.

§ 4. За предлаганията на плащане и за предаването на храненье.

164. Когато кредиторътъ откаже да приеме плащането, длъжникътъ може да се освободи отъ дълга чрѣзъ дѣйствителното предлагане на дължимата вещь и отдаването ѝ слѣдъ това на храненье.

Отъ деня на влога, законно извършенъ, лихвитѣ прѣставатъ да текатъ и вложената вещь остава на риска на кредитора.

165. За да бѫде законно дѣйствителното предлагане за плащане, необходимо е:

1) то да е направено на кредиторъ, който е способенъ да иска, или на лице, което има право да получава за него;

2) да е направено отъ лице, което е способно да плаща;

3) да заключава цѣлата дължима сума или вещь, дължимитѣ плодове и лихви, приведенитѣ въ извѣстность разноски и една сума за неприведенитѣ въ извѣстность разноски, съ оговорка за нейното попълнение, ако тя не бѫде достатъчна;

4) срокътъ да е изтекалъ, ако той е условенъ въ полза на кредитора;

5) условието, подъ което дългътъ е билъ сключенъ, да се е изпълнило;

6) предлагането да е направено въ условеното мѣсто за плащане, а ако нѣма особно съглашение за мѣстото на плащане, то да е направено или лично на кредитора, или въ неговото мѣстожителство, или въ избраното, за изпълнението на договора, мѣсто;

Digitized by Google

7) прѣдлагането да е направено чрѣзъ нотариусъ или мировия съдия, който извършва нотариални дѣла.

166. За дѣйствителностьта на прѣдаването на хранение, достатъчно е:

1) да е станало поканване, направено на кредитора, съ означаване деня, часа и мѣстото, гдѣто прѣдлаганата вещь ще се вложи;

2) длъжникътъ да прѣстане да владѣе прѣдложената вещь, като я прѣдаде, съ изтеклитѣ лихви до деня на влога, у нотариуса или мировия съдия, който извършва нотариални дѣла;

3) длъжностното лице да е съставило единъ протоколъ, който да показва вида на прѣдложенитѣ вещи, отказването отъ страна на кредитора да ги приеме или неговото неявяване и най-послѣ, че самото прѣдаване на хранение е извършено;

4) когато кредиторътъ не се е явилъ, протоколътъ за влога да му е билъ съобщенъ, съ поканване да изтегли вложената вещь.

167. Разноскитѣ по прѣдлагането и влагането, ако тѣзи актове сж дѣйствителни, сж въ тяжесть на кредитора.

168. До когато влогътъ не се приеме отъ кредитора, длъжникътъ може да го изтегли; и ако го изтегли, неговитѣ съдлъжници, или неговитѣ поржчители не се освобождаватъ отъ отговорность.

169. Когато длъжникътъ е добилъ едно влѣзло въ законна сила рѣшение, съ което се признаватъ за редовни и дѣйствителни, неговото прѣдлагане и прѣдаване на хранение, той не може вече, даже съ съгласието на кредитора, да изтегли влога въ врѣда на своитѣ съдлъжници или на своитѣ поржчители.

170. Кредиторътъ, който се е съгласилъ, щото длъжникътъ да изтегли влога, слѣдъ като той е признатъ за дѣйствителенъ съ едно влѣзло въ законна сила рѣшение, не може вече да се възползува за изплащането на своето вземане отъ привилегиитѣ и ипотекитѣ, които сж били свързани съ него.

171. Ако дължимата вещь е едно опрѣдѣлено тѣло, което трѣбва да се прѣдаде тамъ, гдѣто се намира, длъжникътъ е длъженъ да покани кредитора да я вдигне отъ тамъ. Ако кредиторътъ и слѣдъ това поканване не вдигне вещьта, длъжникътъ може да добие отъ съда разрѣшение да я вложи въ друго мѣсто.

Digitized by Google

Отдѣление II.

За подновяването.

172. Подновяването става по три начина:

1) когато длъжникътъ сключи съ своя кредиторъ новъ дългъ въ замѣна на стария, който се погасява;

2) когато единъ новъ длъжникъ замѣсти стария, който се освобождава отъ кредитора;

3) когато по силата на едно ново задължение, единъ новъ кредиторъ замѣсти стария, спрямо когото длъжникътъ е освободенъ.

173. Подновяването може законно да се извърши само между лица, способни да встжпватъ въ задължение.

174. Подновяването не се прѣдполага; волята за извършването му трѣбва ясно да се вижда отъ акта.

175. Подновяването, което се извършва чрѣзъ замѣстването на единъ новъ длъжникъ, може да се извърши безъ съгласието на първия длъжникъ.

176. Прѣдложението, чрѣзъ което единъ длъжникъ прѣдставя на кредитора другъ длъжникъ, който се задължава спрямо кредитора, не произвежда подновяване, ако кредиторътъ положително не е изразилъ своето съгласие да освободи длъжника, който е направилъ прѣдложението.

177. Кредиторътъ, който е освободилъ длъжника отъ когото е направено прѣдложението, нѣма право на обратенъ искъ противъ него, ако прѣдложеният длъжникъ стане несъстоятеленъ, освѣнъ ако това е изрично уговорено въ акта, или пъкъ прѣдложеният длъжникъ е билъ вече несъстоятеленъ или е билъ обявенъ за такъвъ, въ врѣме на самото прѣдложение.

178. Простото указване отъ длъжника на лице, което трѣбва да плати вмѣсто него, не произвежда подновяване.

Така сжщо не произвежда подновяване и простото показване отъ кредитора на лице, което трѣбва да получи вмѣсто него плащането.

179. Привилегиитѣ и ипотекитѣ на първото вземане не прѣминаватъ къмъ онова, което го замѣсти, ако кредиторътъ не е направилъ изрична оговорка за това.

Digitized by Google

180. Когато подновяването се извършва чрѣзъ замѣстване на длъжника, първитѣ привилегии и ипотеки на вземането не прѣминаватъ върху имотитѣ на новия длъжникъ.

181. Ако подновяването става между кредитора и едного отъ солидарнитѣ длъжници, привилегиитѣ и ипотекитѣ на първото вземане могатъ да бждатъ запазени само върху имотитѣ на тогова, който сключва новия дългъ.

182. Подновяването, което е станало между кредитора и едного отъ солидарнитѣ длъжници, освобождава другитѣ съдлъжници.

Станалото подновяване въ полза на длъжника освобождава неговитѣ поржчители.

Ако кредиторътъ, обаче, иска, въ първия случай, присъединяването на съдлъжницитѣ, а въ втория, присъединяването на поржчителитѣ и тѣ откажатъ да се присъединятъ къмъ новото съглашение, първото вземане остава въ сила.

183. Длъжникътъ, който се е съгласилъ за замѣстване на кредитора, не може да прѣдявява срѣщу вторія кредиторъ отводитѣ и възраженията, които би могалъ да прѣдяви срѣщу първия, но той си запазва своето право на искъ противъ този послѣдния.

Но, ако се касае за отводи и възражения, които зависятъ отъ качеството на лицето, длъжникътъ може да ги прѣдявява, ако това качество е съществувало още въ врѣмето, когато той се е съгласилъ на прѣдложението.

Отдѣление III.

За опрощаването на дълга.

184. Доброволното възвръщане отъ кредитора на длъжника частния документъ за вземането, подразумѣва освобождението отъ дълга, както на самия длъжникъ, така и на солидарнитѣ съдлъжници.

185. Възвръщането на залога не е достатъчно, за да се прѣдполага опрощаването на дълга.

186. Кредиторътъ, който, като обявява, че опрощава дълга на едного отъ солидарнитѣ съдлъжници, не иска да освободи всичкитѣ други, е длъженъ изрично да запази своитѣ права противъ тѣхъ. Но, въ такъвъ случай, той може да иска повръщането на

Digitized by Google

взимането само като извади частьта на онзова, на когото е опростилъ дълга.

187. Освобождението отъ дълга, направено на длъжника, освобождава поржчителитѣ, а направено на поржчителя — не освобождава длъжника.

188. Освобождението, направено отъ кредитора на едного отъ поржчителитѣ, безъ съгласието на другитѣ, ползува послѣднитѣ за частьта на освободения.

189. Въ всѣкой случай това, което е получилъ кредиторьтъ отъ единъ поржчитель, за да го освободи отъ поржчителството, трѣбва да бѫде прихванато за дълга.

Отдѣление IV.

За прихващането на насрѣщни дългове.

190. Когато двѣ лица сж длъжници едно къмъ друго, става прихващане на дълговетѣ, което погасява двата дълга по начина и въ случаитѣ, които сж показани по-долѣ.

191. Прихващането на дълговетѣ става по силата на закона и дори безъ знанието на длъжницитѣ, въ самия моментъ на едновременното съществуване на двата дълга които се погасяватъ взаимно въ съотвѣтствующитѣ части.

192. Прихващането на дълговетѣ става само между два дълга, които иматъ за прѣдметъ една сума въ пари или едно опрѣдѣлено количество еднородни вещи, които въ плащането могатъ да се замѣнятъ едни съ други и които сж изискуеми.

Неоспоренитѣ искания на жита и други припаси, на които стойностьта е опрѣдѣлена отъ пазарнитѣ цѣни, могатъ да се прихващатъ съ изискуеми суми.

193. Сроковетѣ, които би се дали даромъ отъ кредитора, не прѣпятствуватъ на прихващането.

194. Прихващането става, каквото и да бѫде основанието на единия или на другия дългъ, съ изключение на слѣдующитѣ случаи:

1) когато е въпросъ за искъ да се повърне вещь, незаконно отнета отъ притежателя;

2) когато е въпросъ за искъ да се повърне единъ влогъ или единъ заемъ за послужване;

Digitized by Google

3) когато е въпросъ за периодическо плащане за прихрана, неподлежащо на секвестръ;

4) когато длъжникътъ предварително се е отказалъ отъ прихващането.

195. Поржчителътъ може да иска прихващането на това, което кредиторътъ дължи на длъжника, но длъжникътъ не може да иска прихващането на това, което кредиторътъ дължи на поржчителя.

Солидарниятъ длъжникъ може да иска прихващането на това, което се дължи отъ кредитора на неговия съдлъжникъ само за частьта на сжщия съдлъжникъ.

196. Длъжникътъ, който безусловно се е съгласилъ на прѣхвърлянето, което кредиторътъ е направилъ на своитѣ права върху трето лице, не може да противопоставя на приемателя прихващането, което той би могалъ да противопоставя на прѣхвърлача, прѣди да приеме прѣхвърлянето.

Обаче, прѣхвърлянето, което не е прието отъ длъжника, но което му е съобщено, прѣпятствува на прихващането само на вземанията, които сж станали изискуеми слѣдъ съобщението.

197. Когато два дълга сж платими не на едно и сжщо мѣсто, прихващането може да се противопоставя само като се взематъ въ смѣтка разноскитѣ за прѣнасянето до мѣстото на плащането.

198. Когато едно и сжщо лице има нѣколко дългове, които могатъ да бждатъ прихващани, пазятъ се правилата, установени за прихващането въ чл. 163.

199. Прихващането не става въ врѣда на придобити отъ трето лице права. Така, този, който е билъ длъжникъ, и върху дълга му е билъ наложенъ секвестръ въ полза на трето лице, не може, ако слѣдъ това стане кредиторъ, да иска прихващане въ врѣда на тогова, който е наложилъ секвестра.

200. Този, който е заплатилъ единъ дългъ, погасенъ не право възъ основание на прихващането на насрѣщни дългове и послѣ това заяви искъ за вземането, което той не е искалъ да се прихване, не може въ врѣда на трети лица да се ползува отъ привилегиитѣ, ипотекитѣ или поржчителствата, привързани къмъ неговото вземане, освѣнъ ако е имало законна причина, за да не знае вземането, което би трѣбвало да се прихване съ неговия дългъ.

Digitized by Google

Отдѣление V.

За сливането.

201. Когато качеството на кредиторъ и длъжникъ се съединятъ въ едно лице, става сливане по право, което погасява дълга и взимането.

202. Сливането, което става чрѣзъ съединяването качествата на кредиторъ и длъжникъ, ползува поржчителитѣ.

Съединяването въ лицето на поржчителя качествата на кредиторъ или на длъжникъ не погасява главното задължение.

Съединяването въ едно лице качеството на кредиторъ и на едного отъ солидарнитѣ длъжници ползува неговитѣ съдлъжници само за припадающата се нему часть отъ дълга.

Отдѣление VI.

За погиването на дължимата вещь.

203. Когато една извѣстна и опрѣдѣлена вещь, която е прѣдметъ на задължението, погине, или излѣзе отъ гражданско обръщение, или се изгуби по такъвъ начинъ, щото съвършено да се не знае сѫществуването ѝ, задължението се погасява, ако вещьта е погинала, или излѣзла отъ гражданско обръщение, или се е изгуби а не по вината на длъжника и прѣди да е билъ настѫпилъ срока за прѣдаване.

Макаръ и да е билъ настѫпилъ срока за прѣдаване, ако длъжникътъ не е взелъ отговорность за случайнитѣ събития, задължението се погасява, когато дължимата вещь би погинала така сѫщо и въ ржцѣтѣ на кредитора, въ случай че му би била прѣдадена.

Длъжникътъ е длъженъ да докаже случайното събитие, което привежда въ свое оправдание.

По какъвто начинъ и да е погинала или се е изгубила една открадната вещь, нейното погиване или изгубване не освобождава похитителя отъ повръщането на нейната стойность.

204. Когато вещьта е погинала, излѣзла отъ гражданско обръщение или се е изгубила не по вината на длъжника, принадлежащитѣ нему права и искове по отношение на тази вещь прѣминаватъ на неговия кредитъ.

Digitized by Google

Отдѣление VII.

За исковетѣ за унищожение на договоритѣ.

205. Исковетѣ за унищожение на единъ договоръ могатъ да се заявяватъ въ течение на три години, когато този срокъ не е намаленъ отъ единъ специаленъ законъ.

Този срокъ започва да тече, въ случай на насилие отъ деня, въ който насилието е прѣстанало; въ случаи на погрѣшка или измама, отъ деня, въ който тѣ сж открити; за актоветѣ на запрѣтенитѣ и неспособнитѣ, отъ деня, въ който е вдигнато запрѣщението или неспособностьта и за актоветѣ на непълнолѣтнитѣ, отъ деня на тѣхното пълнолѣтие.

206. Означенитѣ искове прѣминаватъ на наслѣдницитѣ; но тѣ могатъ да ги заявяватъ само въ течението на врѣмето, което е оставало на тѣхнитѣ наслѣдодатели, съ изключение на постановленията за прѣкъсването или спирането на давностьта.

207. Унищожението може да бѫде противопоставено отъ отвѣтника по изпълнението на договора въ всичкитѣ случаи, въ които самъ той би могалъ да иска унищожението.

Това възражение не подлежи на установената въ чл. 205, давность.

208. Въ задълженията на непълнолѣтнитѣ искать за унищожение се допуща:

1) когато непълнолѣтниятъ, който не е освободенъ отъ настойничество, е направилъ отъ свое име единъ актъ, безъ участието на своя законенъ прѣдставитель;

2) когато непълнолѣтниятъ, който е освободенъ отъ настойничество, е направилъ отъ свое име единъ актъ, за който законътъ изисква съдѣйствието на попечителя;

3) когато не сж били спазени формалноститѣ, които сж установени за нѣкои актове отъ специални постановления на закона.

209. Актоветѣ, които сж извършени по установения отъ закона редъ въ полза на непълнолѣтенъ, на запрѣтенъ или на ограниченъ запрѣтенъ, имать такава сила, каквато тѣ би имали, ако бѣха извършени отъ едно напълно свое било лице.

210. Задължението не може да бѫде оспорвано отъ непълнолѣтния, който, чрѣзъ измама и лукавщини, е скрилъ своето непълнолѣтие.

Digitized by Google

Заявлението, което е направилъ непълнолѣтният за че е пълнолѣтенъ, не е достатъчно да се признае, че съ измама е скрилъ своето непълнолѣтие.

211. Непълнолѣтният е приравненъ съ пълнолѣтния за задълженията, които произтичатъ отъ неговитѣ прѣстжпни или полупрѣстжпни дѣяния.

212. Никой не може да иска повръщането на това, което е заплатилъ на непълнолѣтенъ, на запрѣтенъ или на ограничено запрѣтенъ въз основание на едно унищожаемо задължение, ако не докаже, че това, което е заплатилъ, е отишло въ тѣхна полза.

213. Искътъ за унищожение, по причина на повръда, не може да бѫде заявенъ, даже и когато е въпросъ за непълнолѣтни, освѣнъ въ случаитѣ и подъ условията, особено показани въ закона.

Този искъ, когато той се допуща, не произвежда дѣйствие въ врѣда на трети лица, които сж придобили права върху недвижимитѣ имущества, прѣди зарегистрирането на исковата молба.

214. Актътъ за подтвърждението или утвърждението на едно задължение, противъ което законътъ допуща искъ за унищожение, нѣма сила, ако той не съдържа същността на самото задължение, причината, която го опорочва и обявяване, че се иска да се изправи недостатъка, който прави за ължението унищожаемо.

Ако нѣма актъ за подтвърждение или утвърждение, достатъчно е, щото задължението да бѫде доброволно изпълнено въ своята цѣлость или въ по-голѣмата си часть отъ тогова, който знае неговия недостатъкъ, слѣдъ настжпване врѣмето, въ което задължението законно би могло да се подтвърди или утвърди.

Подтвърждението, утвърждението или доброволното изпълнение на единъ актъ по формитѣ и въ сроковетѣ, установени отъ закона, влѣче подирѣ си отказване отъ възраженията и отводитѣ, които би могли да бѫдатъ прѣдявени противъ тоя актъ, съ изключение, обаче, правата на третитѣ лица.

Постановленията за този членъ не се прилагатъ на иска за унищожение по причина на повръда.

215. Съ никакъвъ подтвърдителенъ актъ не могатъ да се отстранятъ пороцитѣ на единъ актъ, безусловно недѣйствителенъ за неупазване на формалноститѣ.

Digitized by Google

216. Подтвърждението, утвърждението или доброволното изпълнение на едно дарение или завѣщателно разпореждане отъ страна на наслѣдницитѣ или на встжпилитѣ въ правата на дарителя или на завѣщателя, подиръ неговата смъртъ, влѣче отказване отъ противопоставяне нарушения на формитѣ и всѣко друго възражение.

Отдѣлъ II.

За продажбата.

Глава I.

За свойството и формата на продажбата.

217. Продажбата е договоръ, чрѣзъ който едната страна се задължава да даде една вещь, а другата да заплати нейната цѣна.

218. Продажбата на извѣстна и опрѣдѣлена вещь е свършена между странитѣ и правото на собственость е придобито по закона отъ купувача спрямо продавача, щомъ стане съгласението за вещьта и цѣната, макаръ прѣдаваното на вещьта и да не е още извършено, нито заплатена цѣната.

219. Договоритѣ за прѣхвърляне право на собственость или на друго нѣкое вещно право върху недвижими имоти, трѣбва да ставатъ, подъ страхъ на недѣйствителность, съ нотариаленъ или частенъ писменъ актъ.

Правото на собственость или на друго нѣкое вещно право върху недвижимъ имотъ, което се основава на частенъ актъ, не може да се противопоставя на трети лица, които сж придобили, макаръ и по-послѣ, нѣкое право върху сжщия имотъ по нотариаленъ редъ.

220. Ако единъ и сжщъ недвижимъ имотъ е билъ продаденъ на разни купувачи, собствеността ще принадлежи на онзи купувачъ, който пръвъ го е добилъ съ нотариаленъ актъ.

Ако никой нѣма нотариаленъ актъ, собствеността ще принадлежи на онзова, който пръвъ добросъвѣстно е турenъ въ владѣние на недвижимия имотъ, а въ противенъ случай — на онзова, който прѣдстави частенъ писменъ актъ съ по-прѣдишна дата.

Digitized by Google

221. Продажбата може да бъде направена безъ условие или подъ условие отлагателно или прѣкратително.

Тя може така сѫщо да има за прѣдметъ двѣ или повече вещи съ право на изборъ.

Въ всичкитѣ тѣзи случаи нейното дѣйствие се опрѣдѣля отъ общитѣ правила за договоритѣ.

222. Когато се касае за стоки, които не сѫ продадени на цѣло, а на тегло, на брой, или съ мѣрка, продажбата не е свършена и продаденитѣ вещи сѫ на риска на продавача, додѣто се претеглятъ, прѣброятъ или прѣмѣрятъ. Купувачътъ, обаче, може да иска, или прѣдаването на стокитѣ, или вреди и загуби въ случай неизпълнение на задължението.

223. Ако напротивъ стокитѣ сѫ продадени на цѣло, продажбата веднага е свършена.

Продажбата се счита направена на цѣло, ако вещитѣ сѫ продадени само за една и опрѣдѣлена цѣна, безъ да се обръща внимание на тяжестьта, на броя или на мѣрката, или когато се обръща внимание на тѣхъ само, за да се опрѣдѣли размѣра на цѣната.

224. Продажбата, направена подъ условие на прѣдварително опитване на продадената вещь, и продажбата на вещи, които по обичаятъ се вкусватъ прѣди да се приематъ, се прѣдполагатъ винаги направени подъ отлагателно условие.

225. Въ продажба по мостра, продавачътъ е длъженъ да прѣдаде продадената вещь споредъ мострата. Ако продавачътъ не прѣдаде вещьта споредъ мострата, купувачътъ може да се откаже отъ нея, съ право да поиска дѣйствителнитѣ си вреди и загуби отъ продавача.

226. Цѣната на продажбата трѣбва да бъде опрѣдѣлена и означена отъ странитѣ.

Но нейното опрѣдѣление може да бъде прѣдоставено и на едно трето лице, избрано отъ странитѣ въ акта на продажбата. Ако избраното лице, въ акта, не иска или не може да опрѣдѣли цѣната, продажбата е недѣйствителна.

Позволява се така сѫщо да се условява, щото цѣната да бъде споредъ пазарнитѣ цѣни въ опрѣдѣлено мѣсто и врѣме.

227. Разноскитѣ за извършването на акта и другитѣ разходи по продажбата сѫ въ тяжесть на купувача, ако нѣма особно съглашение.

Digitized by Google

Глава II.

За лицата, които могатъ да купуватъ или да продаватъ.

228. Могатъ да купуватъ или да продаватъ всички онія, на които законътъ не запрѣтява това.

229. Не могатъ да купуватъ даже отъ публиченъ търгъ, подъ страхъ на недѣйствителность на договора, нито непосрѣдствено, нито чрѣзъ подставени лица:

Бащата и майката — имотитѣ на дѣцата, които се намиратъ подъ тѣхната родителска власть;

Настойницитѣ, поднастойницитѣ и попечителитѣ — имотитѣ на лицата, които се намиратъ подъ тѣхното настойничество или попечителство;

Пълномощници ѣ — имотитѣ, които сж натоварени да продадатъ;

Управляющитѣ — имотитѣ на общинитѣ или на обществениитѣ учрѣждения, които сж повѣрени на тѣхнитѣ грижи, освѣнъ ако, по особни обстоятелства, имъ е разрѣшено въ акта, който позволява продажбата, да взематъ участие въ наддаването;

Длъжностнитѣ лица -- имотитѣ, които се продаватъ подъ тѣхната власть или по тѣхната служба.

230. Сждитѣ, лицата отъ прокурорския надзоръ, секретаритѣ, сждебнитѣ пристави, адвокатитѣ и нотаритѣ не могатъ да бждатъ приобрѣтатели на спорни права, които сж подсждни на апелативния сждъ, на окржжния сждъ или на мировото сждилище, въ състава на които влизатъ или въ вѣдомството на които дѣйствуватъ, подъ страхъ на недѣйствителность и на врѣди и разноски.

Отъ прѣдшествующитѣ правила се изключватъ случаитѣ, изброени въ чл. 826.

Освѣнъ това, адвокатитѣ, не могатъ нито непосрѣдствено, нито чрѣзъ подставени лица, да правятъ съ своитѣ упълномощители никакво условие, нито договоръ за продажба, даренне, замѣна или други подобни върху нѣщата, които се заключаватъ въ повѣреннитѣ имъ дѣла, подъ страхъ на недѣйствителность и врѣди и разноски.

Digitized by Google

Глава III.

За вещитѣ, които не могатъ да се продаватъ.

231. Продажбата на чужда вещь е недѣйствителна; тя може да даде право на врѣди и загуби, когато купувачътъ не е знаялъ, че вещьта е чужда.

Установената въ този членъ недѣйствителность не може никога да се прѣдявява отъ продавача.

232. Недѣйствителна е продажбата на правата върху наслѣдството на едно още живо лице, даже и да е станала съ неговото съгласие.

233. Ако при сключването на продажбата, продадената вещь е била цѣла погинала, продажбата е недѣйствителна.

Ако една часть само отъ вещьта е била погинала, купувачътъ има избирателно право, или да се откаже отъ продажбата, или да иска съхранената часть, като се опрѣдѣли нейната цѣна по оцѣнение.

Глава IV.

За задълженията на продавача.

234. Продавачътъ има двѣ главни задължения: да прѣдаде и да обезпечи вещьта, която е продалъ.

Отдѣление I.

За прѣдаването на вещьта.

235. Прѣдаването е връчване на продадената вещь въ властьта и владѣнието на купувача.

236. Продавачътъ изпълнява задължението за прѣдаване на недвижими имущества, или като прѣдаде документитѣ си, или като посочи имуществата, или като прѣдаде ключоветѣ, ако се касае за здания или за оградени мѣста.

237. Прѣдаването на движими имущества се извършва:

Или чрѣзъ тѣхното дѣйствително връчване;

Или чрѣзъ прѣдаването ключоветѣ на зданията, въ които се намиратъ;

Digitized by Google

Или чрѣзъ самото съгласие на странитѣ, ако връчването не може да стане въ врѣме на продажбата, или ако купувачътъ ги има вече подъ своята власть на друго основание.

238. Прѣдаването на нетѣлесноститѣ нѣща се извършва, или чрѣзъ връчването на документитѣ, или чрѣзъ ползуването на купувача отъ нѣщата съ съгласието на продавача.

239. Разноскитѣ за прѣдаването сж въ тяжесть на продавача, а онѣзи за прѣнасянето — въ тяжесть на купувача, ако противното не е условено.

240. Прѣдаването става въ мѣстото, гдѣто вещьта се е намирала въ врѣме на продажбата. когато другояче не е условено.

241. Продавачътъ, който не е далъ срокъ за плащане, не е длъженъ да прѣдаде вещьта, ако купувачътъ не заплаща нейната цѣна.

Той не е длъженъ да прѣдаде вещьта, макаръ и да е далъ срокъ за плащането, ако подиръ продажбата купувачътъ стане несъстоятеленъ или бѫде обявенъ за несъстоятеленъ, освѣнъ ако купувачътъ даде поржчителство, че ще плати на условения срокъ.

242. Вещьта се прѣдава въ положеннето, въ каквото се е намирала въ врѣме на продажбата.

Отъ деня на продажбата, всичкитѣ плодове принадлежатъ на купувача.

243. Задължението да се прѣдаде вещьта заключава въ себе си и задължение да се прѣдадатъ нейнитѣ принадлежности и всичко прѣдназначено за нейното постоянно употрѣбление.

244. Продавачътъ е длъженъ да прѣдаде количеството, което е условено въ договора, освѣнъ въ случаитѣ, прѣдвидени въ слѣдующитѣ членове.

245. Ако единъ недвижимъ имотъ, когато е показано неговото пространство, е продаденъ по извѣстна цѣна мѣркята, продавачътъ е длъженъ да прѣдаде на купувача, който иска това, означеното въ договора пространство.

Ако пространството на продаденния имотъ излѣзе по-голѣмо или по-малко отъ онова, което е показано въ договора, цѣната на имота се увеличава или намалява съразмѣрно. Обаче, купувачътъ има право да се откаже отъ договора, ако излишъкътъ или недостатъкътъ надминава десетата часть отъ показаното въ договора пространство.

Digitized by Google

246. Въ всичкитѣ други случаи, въ които цѣната не е опрѣдѣлена по толкова на всѣкоя мѣрка, а изобщо — било че продажбата е за опрѣдѣленъ и ограниченъ прѣдметъ, било че е за различни и отдѣлни недвижими имущества, съ означение пространството на всѣкое отъ тѣхъ—показването количеството на мѣркитѣ въ договора, ако нѣма противно условие, не дава право за никакво увеличение на цѣната въ полза на продавача за излишъка, нито за нѣкакво намаление на цѣната въ полза на купувача за недостатъка, освѣнъ когато разликата между дѣйствителното и означеното въ договора количество на мѣркитѣ е съ една десета часть по-голѣма или по-малка, като се има прѣдъ видъ стойностьта на продаденитѣ прѣдмети.

Ако дѣйствителното пространство излѣзе съ една десета часть повече или по-малко отъ означеното въ договора пространство, купувачътъ има право, или да се откаже отъ договора, или да приеме намалението на цѣната, или въ случай на излишъкъ, да допълни цѣната, заедно съ лихвитѣ, ако е задържалъ недвижимия имотъ.

247. Въ всичкитѣ случаи, въ които купувачътъ се ползува отъ правото да се откаже отъ договора, продавачътъ е длъженъ да му повърне не само получената цѣна, но и разноскитѣ за договора.

248. Въ всичкитѣ показани по-горѣ случаи, искътъ на продавача за допълнението на цѣната и искътъ на купувача за намалението на цѣната или за разваляването на договора се заявяватъ въ срокъ на една година отъ деня на договора, подъ страхъ на изгубване съотвѣтствующитѣ права.

249. Ако два класа земя съ продадени съ единъ и сжщъ договоръ и за една обща цѣна, съ показване пространството на всѣкой класъ и се окаже пространството на единия по-малко, а на другия по-голѣмо, прави се съотвѣтствующето прихващане; искътъ, както за допълнението, така и за намалението на цѣната се допуща съгласно горѣположенитѣ правила.

250. Ако продадената, но още не прѣдадена вещь, се изгуби или развали, въпросътъ, за да се опрѣдѣли, да ли въ тяжесть на продавача или на купувача е изгубването или разваляването, се разрѣшава споредъ изложенитѣ правила въ отдѣла *за задълженията и договоритѣ изобщо*.

Digitized by Google

Отдѣление II.

За обезпечението.

251. Обезпечението, което продавачътъ дължи на купувача, е двояко: първото се отнася до спокойното владѣние на продадената вещь; второто се отнася до нейнитѣ скрити недостатъци.

§ 1. За обезпечението въ случай на съдебно отстранение.

252. Ако въ договора за продажбата и да не е било условено обезпечение, продавачътъ по право е длъженъ да обезпечи купувача за съдебното отстранение, което го лишава отъ цѣлата или отъ една часть на продадената вещь, както и за всичкитѣ тягости, които се притендиратъ върху нея и които не сж били изразени въ договора.

253. Договарящитѣ се могатъ съ особни съглашения да увеличатъ или намалятъ дѣйствието на това по право задължение и да се съглясятъ така сжщо, щото продавачътъ да не бжде отговоренъ за никакво обезпечение.

254. Ако и да е било условено, че продавачътъ не ще бжде отговоренъ за никакво обезпечение, той пакъ остава отговоренъ за онова, което произлиза отъ личното негово дѣйствие. Всѣко противно условие е недѣйствително.

255. Когато има условие за освобождение отъ обезпечението, продавачътъ, въ случай на съдебно отстранение, е длъженъ да повърне цѣната, освѣнъ ако купувачътъ е знаялъ опасностьта за съдебното отстранение при извършването на продажбата, или е купилъ на свой рискъ.

256. Ако обезпечението е било обѣщано, или ако нищо не е било условено за него, купувачътъ, който е претърпѣлъ съдебно отстранение, има право да иска отъ продавача:

1) повръщането на цѣната;

2) повръщането на плодоветѣ, когато е длъженъ да ги повърне на притежателя, който е отнелъ вещьта;

3) повръщането на разноскитѣ, направени вслѣдствие привличането на продавача въ дѣлото и тѣзи, направени отъ първоначалния ищецъ;

Digitized by Google

4) най-послѣ врѣдитѣ, както и разноскитѣ, които сѫ направени по договора.

257. Ако при сѫдебното отстранение, продадената вещь е изгубила отъ своята стойность или значително се е повръдила, както отъ небрѣжностьта на купувача, така и отъ непрѣодолима сила, продавачътъ така сѫщо е длъженъ да повърне всичката цѣна.

258. Ако, обаче, купувачътъ е извлѣкалъ полза отъ повръжданията, които самъ е направилъ, продавачътъ има право да задържи отъ цѣната една съотвѣтствующа на ползата сума.

259. Ако стойностьта на продадената вещь се е увеличила, когато е станало сѫдебното отстранение, даже независимо отъ дѣйствието на купувача, продавачътъ е длъженъ да му заплати това, което надминава цѣната на продажбата.

260. Продавачътъ е длъженъ да повърне на купувача или да накара тогози, който е отнелъ продадения имотъ, да му повърне разноскитѣ за всичкитѣ поправки и полезни подобрѣния, които той е направилъ върху него.

261. Ако продавачътъ недобросъвѣстно е продалъ чуждъ имотъ, той е длъженъ да повърне на купувача всичкитѣ разноски, които послѣдниятъ е направилъ върху имота, даже и за удоволствие или украшение.

262. Ако купувачътъ е прѣтърпѣлъ сѫдебно отстранение само отъ една часть на вещьта и тази часть е отъ такава важность въ отношение на цѣлата, щото той не би купилъ цѣлата безъ частьта, отъ която е отстраненъ, той може да се откаже отъ договора за продажбата.

263. Ако, въ случая на сѫдебното отстранение отъ една часть на продадения имотъ, продажбата не е била развалена, стойностьта на частьта, отъ която купувачътъ е сѫдебно отстраненъ, му се повръща отъ продавача спорѣдъ оцѣнение въ врѣме на сѫдебното отстранение, а не съразмѣрно съ цѣлата цѣна на продажбата, безъ да се гледа на това, да ли стойностьта на продадената вещь се е увеличила или се е намалила.

264. Ако върху продадения имотъ тежатъ неявни сервитути, които не сѫ били показани и сѫ отъ такава важность, щото може да се прѣдполага, че, ако купувачътъ бѣше знаялъ за тѣхъ, не щѣше да купи имота, той може да иска развалянето на договора, освѣнъ ако прѣдпочита да се задоволи съ едно обезщетение.

Digitized by Google

265. Другитѣ въпроси, които могатъ да възникнатъ за дължимитѣ врѣди на купувача отъ неизпълнението на продажбата, се разрѣшаватъ споредъ общитѣ правила, установени въ отдѣла *за задълженията и договоритѣ изобщо*.

266. Когато купувачътъ е избѣгналъ сждебното отстранение отъ имота, съ заплащане на една сума пари, продавачътъ може да се освободи отъ всичкитѣ послѣдствия на обезпечението, като повърне: заплатената сума, лихвитѣ и разноскитѣ.

267. Когато купувачътъ е оставилъ да се сжди съ влѣзло въ законна сила рѣшение, безъ да привлѣче продавача въ дѣлото, той губи правото си за обезпечение, ако продавачътъ докаже, че е имало достатъчни основания да се отблъсне иска.

§ 2. За обезпечението за скрититѣ недостатъци на продадената вещь.

268. Продавачътъ дължи обезпечение за скрититѣ недостатъци на продадената вещь, които я правятъ негодна за употрѣблението, за което е прѣдназначена, или които намаляватъ нейното употрѣбление до толкова, щото, ако купувачътъ ги бѣше знаялъ, не би я купилъ или би далъ по-малка цѣна.

269. Продавачътъ не отговаря за явнитѣ недостатъци, които купувачътъ би могалъ самъ да съгледа.

270. Продавачътъ отговаря за скрититѣ недостатъци, макаръ и да не сж му били извѣстни, освѣнъ ако е било условено да не отговаря въ този случай за никакво обезпечение.

271. Въ случаитѣ, показани въ чл. чл. 268 и 270, купувачътъ може, или да повърне вещьта и да изиска обратно цѣната, или да задържи вещьта и да изиска да му се повърне отъ цѣната една часть, която ще опрѣдѣли сждътъ.

272. Ако продавачътъ е знаялъ недостатъцитѣ на продадената вещь, той е длъженъ не само да повърне цѣната, но да заплати и врѣдитѣ на купувача.

273. Ако продавачътъ не е знаялъ недостатъцитѣ на вещьта, той е длъженъ да повърне само получената цѣна и да заплати на купувача направенитѣ разноски по случай на продажбата.

Digitized by Google

274. Ако вещьта, която е имала недостатъци, е погинала вследствие на нейното лошо качество, погиването е въ тяжесть на продавача, който е длъженъ да повърне на купувача цѣната и другитѣ обезщетения, показани въ двата прѣдидущи члена.

Но погиването, което произлиза отъ една случайность, е за смѣтка на купувача.

275. Ако нѣма противно съглашение, искътъ за унищожение, поради недостатъци на вещьта, се заявява отъ купувача въ слѣдующитѣ срокове: за недвижимъ имотъ — до една година; за животни — до осемь дни; а за движими нѣща — до единъ мѣсецъ.

Срокътъ начева отъ прѣдаването.

Искътъ за унищожение продажбитѣ на животни се допуща само за опрѣдѣленитѣ отъ закона или отъ мѣстнитѣ обичаи недостатъци.

276. Искътъ за унищожение по причина на недостатъци не се допуща въ продажбитѣ, направени чрѣзъ публиченъ търгъ отъ установенитѣ отъ закона власти.

Глава V.

За задълженията на купувача.

277. Главното задължение на купувача е да заплати цѣната въ опрѣдѣленитѣ въ договора за продажбата день и мѣсто.

278. Когато нищо не е условено въ това отношение, купувачътъ е длъженъ да заплати цѣната въ мѣстото и врѣмето, гдѣто и когато трѣбва да стане прѣдаването.

279. Когато нѣма особено съглашение, купувачътъ дължи лихвитѣ до деня на изплащането на цѣната, макаръ и да не е билъ поканенъ да я изплати, ако продадената и прѣдадената вещь приноси плодове или други доходи, и то отъ деня, отъ когато купувачътъ е почналъ да се ползува отъ тѣхъ.

280. Ако купувачътъ е прѣтърпѣлъ нарушение на владѣнието си или има достатъчно основание да се страхува, че то може да бѫде нарушено съ заявяване на ипотечнъ искъ или на искъ за възвръщане на имота, той може да отложи изплащането на цѣната, додѣто продавачътъ отстрани нарушението на владѣнието или опасностьта, освѣнъ ако послѣдниятъ прѣдпочита да даде поржчи-

Digitized by Google

телство, или ако е било условено, че купувачъть ще заплати цѣната, независимо отъ всѣко нарушение.

281. Въ продажбитѣ на **недвижими имущества**, прѣкратителното условие, изрично или подразумѣваемо, въ случай че купувачъть не изпълни задълженията си, не врѣди на трети лица, които сж придобили права върху недвижимитѣ имущества по нотариаленъ редъ, прѣди регистрирането на молбата за развалияне.

282. Когато се касае за движими имущества, развалянето на продажбата става по право въ интереса на продавача, ако купувачъть не се е явилъ да получи вещьта, прѣди да е изтекалъ опрѣдѣления за прѣдаването ѝ срокъ, или като се е явилъ да я получи, но е прѣдложилъ въ сжщото врѣме нейната цѣна, освѣнъ ако е билъ условенъ единъ по-дълъгъ срокъ за плащането цѣната.

283. Ако продажбата е направена безъ срокъ за плащането, продавачъть може така сжщо, въ случай на неплащане, да иска възвръщането на продадените движими вещи до тогава, до когато тѣ се намиратъ въ владѣнието на купувача, или да възпрѣпятствува на прѣпродаването имъ, стига само искъть за възвръщане да бжде заявенъ въ течение на петнадесеть дни отъ прѣдаването и казанитѣ вещи да се намиратъ въ сжщото състояние, въ което сж били въ врѣме на прѣдаването.

Правото за възвръщане, обаче, нѣма дѣйствие въ врѣда на привилегията, която има наемодавецъть, ако не се докаже, че въ врѣмето на внасянето на мобилитѣ, които служатъ на дадената подъ наемъ кжща или имение, той е знаялъ, че цѣната имъ още не е изплатена.

Съ това не се нарушаватъ търговскитѣ закони и обичаи, относително до иска за възвръщане.

Глава VI.

За развалянето и за унищожаването на продажбата.

284. Независимо отъ причинитѣ за унищожение, изложени вече въ този отдѣлъ и които сж общи на всичкитѣ съглашения, договоръть за продажба може да бжде развалень чрѣзъ упражнение на правото на изкупуване и унищоженъ по причина на поврѣда.

Digitized by Google

§ 1. За договорното изкупуване.

285. Договорното изкупуване е условие, чрѣзъ което продавачътъ си запазва право да всеме назадъ продадената вещь, като възвърне нейната цѣна и заплати направенитѣ разноски, за които се говори въ чл. 298.

286. Правото на изкупуване не може да бѫде условено за по-дълго врѣме отъ пет години.

Когато е условенъ по-дългъ срокъ, той се намалява на пет години.

287. Условенията отъ страницѣ срокъ е окончателенъ и не може да бѫде продълженъ.

288. Ако продавачътъ не е упражнилъ правото си на изкупуване въ условения срокъ, купувачътъ остава неотмѣняемъ собственикъ.

289. Срокътъ тече противъ всѣко лице, даже и противъ непълнолѣтно, съ запазване на правото за обратенъ искъ противъ когото се слѣдва.

290. Продавачътъ, съ право на изкупуване, може да упражни това свое право противъ трети приобрѣтатели, макаръ условеното изкупуване и да не е било изразено въ тѣхнитѣ договори.

291. Купувачътъ, съ условие на изкупуване, може да упражнява всичкитѣ права на своя продавачъ. Давността тече въ негова полза, както противъ истинския собственикъ, така и противъ тѣзи, които би притендирали да имать права или ипотеки върху продадената вещь.

Той може да иска, щото кредиторитѣ на неговия продавачъ, когато упражняватъ правата на послѣдния, да обърнатъ взискането си по-напрѣдъ върху имотитѣ на длъжника си.

292. Ако купувачътъ, съ условие на изкупуване на една часть отъ единъ недѣлимъ недвижимъ имотъ, е купилъ цѣлия имотъ на публиченъ търгъ, прѣдизвиканъ противъ него отъ съпритежателитѣ, той може да задължи продавача да изкупи цѣлия имотъ, ако иска да се ползува отъ условието.

293. Ако нѣколко лица сж продали заедно и съ единъ само договоръ единъ общъ тѣхенъ недвижимъ имотъ, всѣкой единъ може да упражни правото на изкупуване, но само за частьта, която му е принадлежала.

Digitized by Google

294. Същото правило се прилага, ако този, който е продалъ недвижимия имотъ, е оставилъ нѣколко наслѣдници.

Всѣкой единъ отъ тѣхъ може да упражни правото на изкупуване само за частьта, на която той е наслѣдникъ.

295. Въ показанитѣ въ предидущитѣ два члена случаи, както купувачътъ, тъй и всѣкой единъ отъ съпродавачитѣ или сънаслѣдницитѣ може да поиска привличането въ дѣлото на всичкитѣ продавачи или сънаслѣдници, за да се съгласятъ за изкупуването на цѣлия имотъ. Ако тѣ не се съгласатъ, въ такъвъ случай и само единъ или нѣколко отъ тѣхъ могатъ да изкупятъ цѣлия имотъ за своя собствена смѣтка. Въ противенъ случай искътъ за изкупуване се отхвърля.

296. Ако нѣколко притежатели на единъ общъ недвижимъ имотъ не сж го продали всичкитѣ заедно и въ цѣлость, но всѣкой единъ е продалъ своята само часть, тѣ могатъ да заявятъ отдѣлно искъ за изкупуване върху частьта, която имъ е принадлежала.

Купувачътъ не може да принуди тогова, който е заявилъ такъвъ искъ, да изкупи цѣлия недвижимъ имотъ.

297. Ако купувачътъ е оставилъ нѣколко наслѣдници, искъ за изкупуване може да бѫде заявенъ противъ всѣкиго едного отъ тѣхъ само за частьта, която му принадлежи, както когато продадената вещь е още нераздѣлена, така и когато тя е раздѣлена по между имъ.

Но ако наслѣдството е раздѣлено и продадената вещь влиза въ частьта на едного отъ наслѣдницитѣ, искътъ за изкупуване може да бѫде заявенъ противъ него за цѣлата вещь.

298. Продавачътъ, който се ползува отъ условието за изкупуване, трѣбва да повърне на купувача не само цѣната, но още и да заплати разноскитѣ за продажбата, направенитѣ разходи за нуждитѣ поправки, а така сѫщо и онія, които сж увеличили стойностьта на недвижимия имотъ до размѣра на това увеличение. Той не може да влѣзе въ владѣние, догдѣто не удовлетвори всичкитѣ тѣзи задължения.

Продавачътъ, който встжпва отъ ново въ владѣние на недвижимия имотъ въз основание на условието за изкупуване, всема го чистъ отъ всичкитѣ тяготи, които може да е отегчилъ върху

Digitized by Google

него купувачътъ; той е длъженъ, обаче, да запази договоритѣ за наемъ, направени безъ измама отъ купувача, отнга само да сж направени за не повече отъ три години.

§ 2. За изкупуването по закона.

299. Изкупуването по закона е правото да замѣсти нѣкой оногова, който е купилъ единъ недвижимъ имотъ, като се подчини на условията, поставени въ договора.

300. Съпритежателътъ на единъ общъ имотъ може да се ползува отъ правото на изкупуване за частитѣ, които другитѣ съпритежатели или само нѣкои отъ тѣхъ сж продали на едно чуждо лице.

Когато двама или нѣколко отъ съпритежателитѣ искатъ да се ползуватъ отъ това право, тѣ могатъ да изкупятъ продаденитѣ части за себе си по равно.

301. Когато се касае до продажба на полско имущество, ако то е съ пространство не повече отъ три декара, притежателитѣ на съсѣднитѣ имоти имать право да го изкупятъ отъ купувача. Въ такъвъ случай, ако двама или нѣколко отъ съсѣднитѣ притежатели искатъ да се ползуватъ отъ това право, прѣдпочита се онзи, който има по-малко по пространство полски имущества въ землището на общината.

Това правило не се прилага, когато купувачътъ е единъ отъ съсѣднитѣ.

Право на изкупуване по съсѣдство върху имоти, находящи се вътрѣ въ чертата на градоветѣ и селата, не се допуща, освѣнъ ако изкупувачътъ има нужда отъ имота.

302. Ако притежателътъ на едно полско имущество, лежащо въ землището на една община, го продаде на нѣкое лице отъ друга община, жителитѣ на общината, въ която се намира продаденото имущество, имать право да го изкупятъ. Въ такъвъ случай прѣдпочитатъ се онзи отъ жителитѣ на общината, които имать най-малко по пространство полски имущества въ общината.

303. Правото на изкупуване по съсѣдство се прѣдпочита отъ правото на изкупуване по съжителство, а правото на изкупуване

Digitized by Google

по съпритежание се прѣдпочита отъ правото на изкупуване, както по сѣсѣдство, така и по съжителство.

304. Не се допуща право на изкупуване по сѣсѣдство върху полски имоти съ пространство повече отъ три декара, както и върху ония полски имоти, които, ако и по-малки отъ три декара, сж отдѣлени отъ сѣсѣднитѣ съ рѣка, долъ, пать или междуселска граница.

305. Правото за изкупуване, за което говорятъ чл. чл. 300, 301 и 302, може да се упражни само въ разстояние на двѣ седмици отъ деня, въ който имѣющето право на изкупуване лице се е научило за продажбата, но въ никой случай упражненето на това право не може да се допусне слѣдъ изтичането на два мѣсеца отъ констатирането на продажбата по нотариаленъ редъ.

306. Въ изкупуването по закона се прилагатъ правилата на чл. чл. 291 и 298.

307. Правото на изкупуване по закона не се допуща, въ продажбитѣ, извършени чрѣзъ публиченъ търгъ.

§ 3. За унищожението на продажбата по причина на повръда.

308. Продавачътъ, който се е излъгалъ за повече отъ половината отъ дѣйствителната стойность на едно недвижимо имущество, има право да иска унищожението на продажбата, макаръ въ договора изрично да се е отказалъ отъ правото да иска това унищожение и да е обявилъ, че подарява повечето отъ стойностьта.

309. За да се опрѣдѣли, дали поврѣдата е повече отъ половината стойность, трѣбва да се оцѣни недвижимото имущество споредъ неговото състояние и неговата стойность въ врѣме на продажбата.

310. Искътъ за унищожение не се допуща слѣдъ изтичането на една година отъ деня на продажбата.

Този срокъ тече противъ отсѫтствующитѣ, противъ запрѣтенитѣ и непълнолѣтнитѣ, които сж встжпили въ правата на единъ пълнолѣтенъ продавачъ.

Сѫщиятъ срокъ тече и не се спира въ продължение на условеното врѣме за изкупуване.

Digitized by Google

311. Доказването на стойността става чрѣзъ вѣщи люди. Свидѣтелски показания се допущатъ само за установяването на фактически обстоятелства, които вѣщитѣ люди не сж могли да опрѣдѣлятъ.

312. Когато искътъ за уничтожение е уважент, купувачътъ може или да повърне вещьта, или да я задържи, като заплати допълнително остатка до дѣйствителната цѣна.

313. Ако купувачътъ прѣдпочита да задържи вещьта, той е длъженъ да заплати лихвитѣ на допълнението отъ деня на подаването молбата за уничтожение.

Ако той прѣдпочита да повърне вещьта и да получи обратно цѣната, той е длъженъ да повърне доходитѣ отъ деня на молбата.

Лихвитѣ на цѣната, която той е заплатилъ, се прѣсмѣтатъ отъ деня на молбата или отъ деня на плащането, ако той не е събралъ никакъвъ доходъ.

314. Уничтожението на продажба по причина на повръда не се допуща въ полза на купувача.

То не се допуща така сѫщо въ продажбитѣ, които ставатъ чрѣзъ публиченъ търгъ.

315. Изложенитѣ правила въ първия параграфъ за случаитѣ, въ които нѣколко лица сж продали заедно или отдѣлно, и въ случая, въ който продавачътъ или купувачътъ е оставилъ нѣколко наслѣдници, се прилагатъ така сѫщо и къмъ иска за уничтожение.

Глава VII.

За прѣхвърлянето на вземания или на други права.

316. Продажбата или прѣхвърлянето на едно вземане или на друго едно право е свършена и тѣхната собственость е придобита по право на купувача или на приемателя, щомъ е ставало съгласението за прѣхвърлението вземане или право и за цѣната, макаръ владѣнието и да не е било прѣдадено.

Владѣнието се прѣхвърля чрѣзъ прѣдаване на документа, който установява прѣхвърленото вземане или право.

317. Приемательтъ придобива право спрямо третитѣ лица, само слѣдъ като се съобщи прѣхвърлянето на длъжника.

Digitized by Google

318. Длъжникътъ се освобождава, ако е заплатилъ дълга на прѣхвърлача прѣди този послѣдниятъ или приемателътъ да му е съобщилъ прѣхвърлянето.

319. Продажбата или прѣхвърлянето на едно вземане обема принадлежноститѣ на това вземане, като поржчителствата, привилегиитѣ и ипотекитѣ. Тя не обема, обаче, доходитѣ и изтеклитѣ лихви, ако не е условено другояче.

320. Този, който прѣхвърля едно вземане или едно друго право, длъженъ е да обезпечи неговото сѫществуване въ врѣме на прѣхвърлянето, макаръ то и да е направено безъ обезпечение.

321. Прѣхвърлячътъ не отговаря за състоятелността на длъжника, освѣнъ когато се е задължилъ за това и то само до сумата, която е изтеглилъ отъ прѣхвърленото вземане.

322. Когато прѣхвърлячътъ е обѣщалъ обезпечение за състоятелността на длъжника и нищо не е било условено за продължителността на това обезпечение, прѣдполага се да го е ограничилъ до една годинѫ, като се счита отъ денѧ на прѣхвърлянето, ако срокътъ на заплащането му е билъ вече изтекалъ.

Ако вземането е платимо въ единъ срокъ, който още не е изтекалъ, годината тече отъ падежа.

Ако вземането установява една вѣчна рента, обезпечението за състоятелността се погасява съ изтичане на десеть години отъ денѧ на прѣхвърлянето.

323. Този, който продава едно наслѣдство безъ да покаже неговитѣ прѣдмети, е длъженъ да обезпечи само своето качество на наслѣдникъ.

Ако той се е ползувалъ отъ доходитѣ на нѣкой недвижимъ имотъ, или събралъ нѣкое вземане, което принадлежи на това наслѣдство, или продалъ нѣкои прѣдмети отъ наслѣдството, той е длъженъ да повърне тѣхната стойность на купувача, ако изрично не е оговорилъ противното въ договора на продажбата.

Купувачътъ отъ своя страна е длъженъ да повърне на продавача това, което този послѣдниятъ е заплатилъ за дълговетѣ и тягоститѣ на наслѣдството, и да държи сѣтка за всичко, което се е дължало на продавача отъ сънаслѣдството, ако нѣма противно съглашение.

324. Този, противъ когото е прѣхвърлено отъ други едно сборно право, може да го откупи отъ приемателя, като му повърне

дѣйствителната цѣна на прѣхвърлянето, съ разноскитѣ и лихвитѣ отъ день, въ който приемателтъ е заплатилъ цѣната на прѣхвърлянето.

825. Правото се счита спорно, когато неговото съществуване е вече оспорено въ съдъ.

826. Разпореждането на чл. 824 прѣстава да има сила:

1) ако прѣхвърлянето е направено на сънаслѣдникъ или съпритежатель на прѣхвърленото право;

2) ако то е направено на кредиторъ за изплащане на това, което му се дължи;

3) ако то е направено на владѣлеца на недвижимия имотъ, до който се отнася спорното право.

Отдѣлъ III.

За замѣната.

827. Замѣната е договоръ, чрѣзъ който всѣка една отъ странитѣ се задължава да даде една вещь, за да получи вмѣсто нея друга.

828. Ако единъ отъ замѣнителитѣ е получилъ дадената му въ замѣна вещь и слѣдъ това докаже, че другиятъ не е притежатель на тази сама вещь, той не е длъженъ да прѣдаде вещьта, обѣщана отъ него въ замѣна, а само повърща оная, която той е получилъ.

829. Замѣнителтъ, който съдебно е отстраненъ отъ получената въ замѣна вещь, може да иска, или заплащане на врѣди, или повръщане на своята вещь.

830. Въ показанитѣ въ двата прѣдидущи членове случаи на разваляне, придобититѣ отъ трети лица по нотариаленъ редъ права върху недвижимитѣ имущества, прѣди зарегистрирането на молбата за разваляне, оставатъ запазени.

831. Унищожението по причина на повръда не се допуща въ договора за замѣна.

832. Ако е било условено единъ отъ замѣнителитѣ да заплати едно допълнение въ пари, което надминава стойностьта на дадената отъ него въ замѣна вещь, такъвъ договоръ се счита за продажба.

833. Другитѣ правила, които сж установени за продажбата, се прилагатъ така сщо и за замѣната.

Digitized by Google

Отдѣлъ IV.

За наема.

Глава I.

Общи правила.

334. Договоръть за наемъ има за прѣдметъ вещитѣ или работитѣ на человѣка.

335. Наемътъ на вещи е договоръ, чрѣзъ който една отъ договарящитѣ се страни се задължава да даде на другата ползуването отъ една вещь за опрѣдѣлено врѣме и срѣщу опрѣдѣлена цѣна, която послѣднята се задължава да ѝ заплати.

336. Наемътъ на работа е договоръ, чрѣзъ който една отъ странитѣ се задължава да направи нѣщо за другата, срѣщу условена цѣна.

Глава II.

За наема на вещи.

Отдѣление I.

За общитѣ правила на договоритѣ за наемъ на здания и полски имоти.

337. Договоритѣ за наемъ на недвижими имоти не могатъ да бждатъ условени за повече врѣме отъ десеть години.

Договоритѣ за наемъ на земи за обработване и на разни земледѣлчески и индустриални заведения могатъ да се сключватъ за повече отъ десеть, но не за повече отъ петнадесеть години.

Онния договори за наемъ, които сѫ направени за по-дълго врѣме, се считатъ сключени само за десеть или петнадесеть години отъ деня на почнуването имъ. Всѣко условие въ противна смисълъ е недѣйствително.

338. Лицата, които могатъ да извършатъ дѣйствия, които се отнасятъ само до управлението на единъ имотъ, не могатъ да сключватъ договоръ за наемъ за повече отъ три години.

Digitized by Google

339. Наемателъть не може да прѣнаеме изцѣло или отчасти наетия имотъ или да прѣхвърли свои договоръ за наемъ другиму, освѣнъ ако това право нарично му е дадено въ договора.

340. Прѣнаемателъть не е задължень спрямо наемодавеца, освѣнъ до условената въ договора за прѣнаема цѣна, която той дължи при завеждането на иска, безъ да може да противопостави плащанията, които е направилъ прѣждевременно.

Не се считатъ, обаче, прѣждевременни онія плащанія, които сж направени отъ прѣнаемателя, съгласно мѣстнитѣ обичаи.

341. Наемодавецъть е длъженъ по естеството на договора и безъ да има нужда отъ особено условие:

1) да прѣдаде на наемателя наетия имотъ;

2) да го поддържа въ състояние да може да служи за употрѣблението, за което е наетъ;

3) да обезпечи на наемателя спокойното ползуване отъ него прѣзъ всичкото врѣме на договора за наемъ.

342. Наемодавецъть е длъженъ да прѣдаде имота въ добро състояние и поправенъ въ всѣко отношение.

Той е длъженъ, прѣзъ траянето на договора за наемъ, да прави всичкитѣ необходими поправки, за поддържането на имота въ състояние да служи за прѣдназначеното му употрѣбление, съ изключение на дребнитѣ поправки, които по обичай тежатъ върху наемателя.

343. Наемателъть трѣбва да бжде обезпеченъ за всичкитѣ недостатъци на наетия имотъ, които би възпрѣпятствували на ползуването му отъ него, макаръ и да не сж били тѣ извѣстни на наемодавеца въ врѣме на договора.

Ако отъ тия недостатъци произлѣзе нѣкаква врѣда за наемателя, наемодавецъть е длъженъ да го обезщети за нея, освѣнъ ако докаже че не ги е знаялъ.

344. Ако прѣзъ траянето на договора за наемъ, наетиятъ имотъ съвършено се разруши, договоръть се развали по право; ако той се разруши отчасти, наемателъть може, споредъ обстоятелствата, да иска намаление на цѣната или развалянето на договора. Въ двата тия случаи не се плаща обезщетение, ако имотъть е погинялъ случайно.

345. Наемодавецъть не може прѣзъ траянето на договора за наемъ да измѣни формата на наетия имотъ,

Digitized by Google

346. Ако прѣзъ трайнето на договора за наемъ, наетиятъ имотъ има нужда отъ бързи поправки, които не могатъ да се отложатъ до изтичането на договора, наемателятъ трѣбва да търпи въ всѣкой случай неудобството, което тѣ му причиняватъ, макаръ и да се лишава, прѣзъ врѣме на извършването имъ, отъ една часть на наетия имотъ.

Ако, обаче, тия поправки трайятъ повече отъ десеть дни, цѣната на наема се намалява сразмѣрно съ врѣмето и сама часть отъ наетия имотъ, отъ които наемателъ е билъ лишенъ.

Ако извършването на поправкитѣ е отъ такова естество, щото да прави необитаема частьта на зданието, която е нужна за живѣнието на наемателя и неговото сѣмейство, тогава може, споредъ обстоятелствата, да се развали договора за наемъ.

347. Наемодавецъть не е длъженъ да обезпечи наемателя за безпокойствията, които трети лица могатъ да причинятъ на ползуването му, чрѣзъ самоуправни дѣйствия, когато тѣ не претендиратъ нѣкое право върху наетия имотъ, но наемателъть има право да ги прѣслѣдва самъ отъ свое име.

Ако, напротивъ, на наемателя е нарушено ползуването вслѣдствие на искъ за правособственость върху наетия имотъ, той има право на едно намаление, сразмѣрно съ цѣната на договора за наемъ, стига само нарушението и прѣпятствието да сж били съобщени на наемодавеца.

348. Ако тѣзи, които сж причинили безпокойствията чрѣзъ самоуправни дѣйствия, притендиратъ да имать нѣкакво право върху наетия имотъ, или ако наемателъть е призованъ въ сждя, за да бъде осжденъ да напустне имота цѣлъ или отчасти, или да търпи упражнението на нѣкакъвъ сервитутъ, той трѣбва да привлѣче наемодавеца въ дѣлото, за да го освободи отъ безпокойствията и ако поиска, той трѣбва да бъде отстраненъ отъ дѣлото, като покаже наемодавеца, въ името на когото владѣе.

349. Наемателъть има двѣ главни задължения:

1) той е длъженъ да си служи съ наетия имотъ, като добъръ домакинъ и за опрѣдѣленото въ договора употрѣбление, или, ако нѣма подобно съглашение, за употрѣблението, което може да се прѣдполага, че странитѣ сж имали прѣдъ видъ споредъ обстоятелствата;

Digitized by Google

2) той е длъженъ да плаща цѣната на наема въ условенитѣ срокове.

350. Ако наемательтъ употрѣбява имота за друго служено отъ това, за което той е билъ прѣдназначенъ или го употрѣбява по такъвъ начинъ, щото може да произлѣзе врѣда за наемодавеца, послѣдниятъ може, споредъ обстоятелствата, да иска развалянето на договора за наемъ.

351. Наемательтъ е длъженъ да повърне имота такъвъ, какъвто го е приелъ, съгласно съ описа му, съставенъ между него и наемодавеца, съ изключение на това, което е погинало или се е развалило отъ вѣхтость или по непрѣодолима сила.

352. Ако не е билъ направенъ описъ, прѣдполага се, че наемательтъ е приелъ имота въ добро състояние, съ нуждитѣ поправки и е длъженъ да го повърне въ същото състояние, освѣнъ ако се докаже противното.

353. Наемательтъ е длъженъ, подъ страхъ на отговорность за всичкитѣ разноски, врѣди и загуби, да съобщава незабавно на наемодавеца за похищенията, които бидатъ извършени върху частия имотъ.

354. Наемательтъ отговаря за всичко, което се е поврѣдило или изгубило въ врѣме на неговото ползуване, ако не докаже, че това е ставало не по негова вина.

Той отговаря сѫщо и за поврѣдитѣ и за загубитѣ, причинени отъ лицата на неговото сѣмейство или на неговитѣ прѣнаематели.

355. Наемательтъ отговаря за пожаръ, ако не докаже:

Че той е станалъ, или случайно, или по непрѣодолима сила, или по недостатъкъ въ постройката, или въпрѣки грижата, която единъ добъръ домакинъ обикновено полага;

Или че огънятъ се е прѣнесалъ отъ единъ съсѣденъ имотъ.

356. Ако въ една кѫща живѣятъ нѣколко наематели, всички сѫ отговорни за пожара, както и наемодавецътъ, ако и той живѣе тамъ, и то всѣкой единъ съразмѣрно съ стойностьта на частьта, която заимава.

Ако, обаче, домакинъ, че пожаръть е започналъ въ жилището на едного отъ тѣхъ, тогава този послѣдниятъ самъ е отговоренъ.

Сѫщо, ако нѣкой отъ тѣхъ докаже, че пожаръть не е могалъ да започне въ неговото жилище, той не е отговоренъ.

Digitized by Google

357. Договорътъ за наемъ, който е сключенъ за опрѣдѣлено врѣме, прѣстава по право съ изтичането на условения срокъ, безъ да има нужда отъ прѣдварителна покана за напущане.

358. Ако, слѣдъ изтичането на опрѣдѣленния въ договора за наемъ срокъ, наемателтъ остане и се остави въ владѣние, договорътъ се счита подновенъ, съгласно чл. чл. 374 и 385.

359. Ако е билъ поканенъ за напущане, наемателтъ, макаръ и да е продължилъ своето ползуване, не може да поддържа, че е станало мълчаливо подновяване на договора.

360. Въ прѣдвиденитѣ въ прѣдидущитѣ два члена случаи, даденото поржчителство за наема не се простира върху задълженията, които сж произтѣкли отъ продължението на срока.

361. Договорътъ за наемъ се развали, когато имотътъ съвършенно е погинналъ.

Ако една отъ странитѣ не изпълнява своитѣ главни задължения, другата страна може да иска развалянето на договора, съгласно чл. 70.

362. Договорътъ за наемъ не се развали нито съ смъртьта на наемодавеца, нито съ смъртьта на наемателя.

363. Ако наемодавецътъ продададе наетия имотъ, купувачътъ е длъженъ да съблюдава договора за наемъ, когато този договоръ е сключевъ прѣди продажбата и е констатиранъ съ нотариаленъ актъ или съ домашенъ актъ, който има завѣрена дата, освѣнъ ако наемодавецътъ си е запазилъ правото да развали договора въ случай на продажба.

364. Макаръ наемателтъ да нѣма нотариаленъ или домашенъ съ завѣрена дата актъ, ако неговото владѣние е по-прѣдишно отъ продажбата, купувачътъ е длъженъ да го остави въ ползуване, но само прѣзъ врѣмето, за което се считатъ сключени договоритѣ за наемъ безъ опрѣдѣленъ срокъ.

Когато купувачътъ иска да извади наемателя слѣдъ изтичането на горѣпоменатото врѣме, той е длъженъ освѣнъ това да го прѣдизвѣсти, съгласно чл. 373.

365. Ако въ договора за наемъ е условено, че въ случай на продажба, купувачътъ може да извади наемателя, този послѣдниятъ нѣма право на никакво обезщетение, нито спрямо наемодавеца, нито спрямо купувача, освѣнъ ако е било условено противното.

Digitized by Google

866. Купувачътъ, който иска да се възползува отъ запазеното право въ договора за наемъ да извади наемателя въ случай на продажба, е длъженъ да предизвести наемателя поне единъ мѣсецъ по-напредъ.

Наемателтъ на полски имоти, както и на земледѣлчески и индустриални заведения, трѣбва да бжде предизвѣстенъ поне една година по-напредъ.

867. Наемателтъ, който е изваденъ отъ купувача, защото е нѣмалъ договоръ за наемъ, констатиранъ чрезъ нотариаленъ или домашенъ съ завѣрена дата актъ, може да иска дѣйствителнитѣ си загуби отъ наемодавеца.

868. Купувачътъ, съ условие за изкупуване, не може да се възползува отъ правото да извади наемателя, до когато, съ изтичането на опредѣления срокъ за изкупуване, не стане неотмѣняемъ притежатель на недвижимото имущество.

Отдѣление II.

Особни правила за наема на здания.

869. Дребнитѣ поправки, които сж въ тяжесть на наемателя, ако нѣма противно условие, се опредѣлятъ отъ мѣстнитѣ обичаи и между другитѣ поправки той трѣбва да извършва:

Поправкитѣ на огнищата, комининтѣ и печкитѣ;

Измазването на долнитѣ части на стѣнитѣ въ стаитѣ и другитѣ обитаеми мѣста, до единъ метръ височина;

Подоветѣ на стаитѣ, когато има само нѣколко дъски повредени;

Стъклата на прозорцитѣ, освѣнъ ако сж били счупени отъ градъ, или отъ друга извънредна случайность и отъ непреодолима сила, за която наемателтъ не отговаря;

Рамкитѣ на вратитѣ и прозорцитѣ, прегранитѣ между долапитѣ, ржчкитѣ, ключалкитѣ и ключоветѣ.

870. Не сж, обаче, въ тяжесть на наемателя онія отъ горѣказанитѣ поправки, които сж причинени отъ вѣхтость или отъ непреодолима сила.

Digitized by Google

371. Чистенето на кладенцитѣ и заходитѣ е въ тяжесть на наемодавеца, а чистенето на коминитѣ и хвърленето на смѣтьта сѫ въ тяжесть на наемателя.

372. Ако договорътъ за наемъ е сключенъ безъ опрѣдѣленъ срокъ, наемътъ се счита направенъ за година, ако е условенъ по толкова на година; за мѣсецъ, ако е условенъ по толкова на мѣсецъ; за день, ако е условенъ по толкова на день.

373. Въ показанитѣ въ прѣдидущия членъ наеми, всѣкоя отъ странитѣ може да се откаже отъ договора за напрѣдъ, като прѣдизвѣсти другата въ слѣдующитѣ срокове:

Ако имотътъ е наетъ по толкова на година — поне два мѣсеци прѣди изтичането на годината;

Ако имотътъ е наетъ по толкова на шестмѣсечие или тримѣсечие — поне единъ мѣсецъ прѣди изтичането на шестмѣсечието или тримѣсечието:

Ако имотътъ е наетъ по толкова на мѣсецъ — петнадесеть дни прѣди изтичането на мѣсеца;

Ако имотътъ е наетъ по толкова на день — двадесетъ и четири часа по-напрѣдъ.

374. Когато наемътъ е билъ съ опрѣдѣленъ срокъ и слѣдъ изтичането на срока наемательтъ е продължилъ да се ползува отъ наетия имотъ повече отъ петнадесеть дни, безъ възражение отъ страна на наемодавеца, въ такъвъ случай се счита, че наемательтъ задържа имота и за напрѣдъ подъ наемъ съ сѫщитѣ условия, но всѣка отъ странитѣ има право да се откаже отъ договора, когато иска, стига да прѣдизвѣсти другата въ опрѣдѣления отъ прѣдидущия членъ срокъ.

Когато наемътъ е билъ за повече отъ година, срокътъ за прѣдизвѣстяване е сѫщия, като за годишенъ наемъ.

375. Въ случай на разваляне на договора по вината на наемателя, послѣдниятъ е длъженъ да заплати наемната цѣна за врѣмето, което е нуждно за ново наемане.

376. Наемодавецътъ не може да разваля договора за наемъ, макаръ и да заявява, че иска самъ да живѣе въ наетата кѫща, освѣнъ ако е условено противното.

377. Когато е условено въ договора за наемъ, че наемодавецътъ може да дойде да живѣе въ кѫщата, той е длъженъ да прѣдизвѣсти наемателя за това въ прѣдвидения въ чл. 373 срокъ.

Digitized by Google

Отдѣление III.

Особни правила за наема на полски имоти.

378. Ако въ договора за наемъ на земи, земитѣ сж показани въ по-малко или въ по-голѣмо пространство отъ онова, което имать въ дѣйствителность, намалението или увеличението на цѣната на наема става само въ случаитѣ и по правилата, които сж изложени въ отдѣла за *продажбата*.

379. Ако наемателъть на едно имение изостави обработването, ако го не обработва като добъръ домакинъ, ако употрѣбява наетата земя за друго назначение отъ онова, за което е била прѣдназначена, или въобще ако не изпълнява условията на договора за наемъ, вслѣдствие на което произлиза врѣда за наемодавеца, послѣдниятъ може, споредъ обстоятелствата, да развали договора.

Въ всички случаи наемателъть отговаря за врѣдитѣ, които произлизать отъ неизпълнението на договора.

380. Ако наемателъть, вслѣдствие извънредни случайни събития, е изгубилъ всичкитѣ или поне половината отъ плодоветѣ за една година, той се освобождава отъ една сразмѣрна часть на наемната цѣна за съотвѣтствующата година.

Той не може да иска никакво намаление, ако загубата е по-малка отъ половината, или макаръ и да е по-голѣма отъ половината, ако тя е произлѣзла отъ обикновени случайни събития.

381. Наемателъть не може да иска намаление, ако загубата на плодоветѣ е станала, слѣдъ като тѣ сж били пожънати, освѣнъ ако договорътъ опрѣдѣля за наемодавеца едно количество плодове въ натура; въ този случай послѣдниятъ трѣбва да прѣтърпи загубата за своята часть, освѣнъ ако слѣдующата му се часть не му е била прѣдадена по вината на наемателя или загубата е послѣдвала подиръ настаняването на срока за прѣдаването ѝ.

Наемателъть не може сжщо да иска намаление, ако причината на загубата е сжществувала и е била извѣстна, когато е билъ сключенъ договора за наемъ.

382. Наемателъть може, съ изричво съгласение, да се натовари съ отговорността за извънредитѣ случайни събития, като: пожаръ, война, необикновено наводнение, скакалци, земетресение или всѣко друго необикновено събитие.

Digitized by Google

383. Наемътъ на земи безъ опрѣдѣленъ срокъ се счита сключенъ за врѣмето, което е нуждно, за да събере наемателътъ всичките плодове на взетите земи.

Когато работните земи сж раздѣлени на части, които се обработватъ послѣдователно една слѣдъ друга, наемътъ се счита сключенъ за толкова години, колкото има разни части за обработване.

384. Наемътъ на земи, макаръ и да е сключенъ безъ опрѣдѣленъ срокъ, прѣстава по право съ изтичането на срока, за който се прѣдполага да е сключенъ, съгласно прѣдидущия членъ.

385. Ако слѣдъ изтичането на наема на земи, сключенъ за неопрѣдѣлено врѣме, наемателътъ, продължава да владѣе и е оставенъ въ владѣнието безъ възражение, то отъ това произлиза новъ договоръ за наемъ, на който дѣйствието се опрѣдѣля отъ чл. 383.

Глава III.

За наема на работа.

386. Има три главни видове наемъ на работа:

1) наемъ на лица, за да работятъ за потрѣбата на другиго;

2) наемъ на прѣносвачитѣ, по сухо и по вода, за прѣнасяне на лица или на нѣща;

3) наемъ на прѣдприемачи на работи по единични цѣни или изцѣло.

387. Никой не може да се услови да работи за потрѣбата на другиго, освѣнъ за опрѣдѣлено врѣме или за опрѣдѣлено прѣдприятие.

388. Прѣносвачитѣ по сухо и по вода сж подчинени, относително до пазенето и съхраненето на вещите, които имъ сж повѣрени, на същите задължения, както и гостинничарите, за които се говори въ отдѣла за *влоги*.

389. Прѣносвачитѣ по сухо и по вода сж отговорни не само за това, което сж вече приели въ корабите си, въ колата си или на товарните си животни, но още и за това, което имъ е било прѣдадено на пристанището, или въ складовете имъ, или въ къщата имъ, за да го товарятъ и прѣнасятъ.

Digitized by Google

890. Тѣ сж отговорни за изгубването и за поврежданията на вещитѣ, които имъ сж повѣрени, освѣнъ ако докажатъ, че тѣ сж изгубени или повредени случайно или по непреодолима сила.

891. Когато нѣкой натовари нѣкого да изработи нѣщо, може да се услови, че той ще достави само своята работа, или че ще достави сѫщо и материяла.

892. Когато художникътъ достави материяла, ако вещьта погине по какъвто и да е начинъ, прѣди да бѫде прѣдадена, загубата остава въ тяжесть на художника, освѣнъ ако този, който е поржчалъ вещьта, е билъ поканенъ да я приеме.

893. Когато художникътъ дава само своята работа, ако вещьта погине, художникътъ отговаря само тогава, когато вещьта е погинала по негова вина.

894. Въ означения въ прѣдидущия членъ случай, ако вещьта погине, даже и не по вината на художника, прѣди да бѫде прѣдадена, и безъ да е билъ поканенъ заржчившия да я прѣгледа, за да я одобри, художникътъ нѣма право да иска плата за работата, освѣнъ ако вещьта е погинала вслѣдствие на нѣкой недостатъкъ на материяла.

895. Когато извършването на една работа става на късъ или по мѣрка, прѣглеждането може да става по части, и то се прѣдполага да е извършено за всички платени части, ако заржчившиятъ работата плаща на художника съразмѣрно съ извършената работа.

896. Ако въ течението на десетъ години отъ деня на свършването постройката на здание или на друга значителна работа, едното или другото се събори, цѣло или отчасти, или прѣдставлява видима опасность, че ще се събори по недостатъкъ въ постройката или по нездравина на почвата, архитектътъ и прѣдприемачътъ сж отговорни за това.

Искътъ за обезщетение трѣбва да се заяви въ течение на двѣ години отъ деня, въ който се е забѣлѣжилъ единия отъ горѣпомената случаи.

897. Когато единъ архитектъ или единъ прѣдприемачъ се е натоварилъ нѣщо съ постройката на едно здание, спорядъ установенъ и усвоенъ планъ съ притежателя на мѣстото, той не може да иска никакво увеличение на цѣната, нито подъ прѣдлогъ, че

Digitized by Google

цѣната на работата или на материяла се увеличила, нито подъ предлогъ, че сж станали измѣнения или увеличения въ плана, ако тѣзи измѣнения и увеличения не сж били позволени писмено и не е била условена цѣната имъ съ притежателя.

398. Притежательтъ може да развали по своя воля договора за построяване изцѣло, макаръ работата и да се е почнала, като обезщети предприемача за всичкитѣ негови разноски, за всичкитѣ извършени отъ него работи и за всичко, което той би спечелилъ отъ това предприятие.

399. Договорътъ за наемъ на работа се разваля съ смъртьта на художника, на архитекта или на предприемача, който е натоваренъ съ тая работа.

Но притежательтъ е длъженъ да заплати на тѣхнитѣ наслѣдници, съразмѣрно съ опрѣдѣлената цѣна въ съглашението, стойностьта на извършенитѣ работи и на приготвения материялъ, когато тия работи или този материялъ могатъ да му бждатъ полезни.

400. Предприемачътъ е отговоренъ за работата на лицата, които той е употрѣбилъ.

401. Зидаритѣ, дюлгеритѣ и другитѣ работници, които сж употрѣбени за строенето на здания или на друга работа, отдадена на предприемачъ, имать право на искъ срѣщу тогова, за когото работитѣ сж извършени, само до размѣра на това, което той дължи на предприемача въ момента на заявяването на иска.

402. Зидаритѣ, дюлгеритѣ и другитѣ работници, които се договарятъ направо да извършатъ една извѣстна работа за опрѣдѣлена цѣна, сж подчинени на установенитѣ правила въ настоящата глава и се считатъ за предприемачи на работата, които тѣ извършватъ.

Глава IV.

За наема на изполица.

403. Този, който обработва земи съ задължение да дѣли плодоветѣ съ наемодавеца, се нарича изполичарь, и договорътъ, който се сключва за това, се нарича договоръ за наемъ на изполица.

Digitized by Google

Установенитѣ правила въобще за наема на недвижими имоти и частно за наема на полски имоти сж общи и на този договоръ, съ слѣдующитѣ измѣнения.

404. Случайната загуба на цѣлата или на часть отъ подѣлимата жътва на плодове се претърпѣва задружно отъ наемодавеца и изполичаря и тя не дава право на никакъвъ искъ за обезщетение въ полза на единия срѣщу другия.

405. Изполичарътъ не може да прѣпрода, нито да отстжпи изполицата другиму, ако това право не му е изрично дадено въ договора.

Въ случай на нарушение, наемодавецътъ има право да вземе назадъ ползуването отъ дадения на изполица имотъ и изполичарътъ е отговоренъ за загубитѣ, които произлизатъ отъ неизпълнението на договора за наемъ.

406. Разваляването на договора за наемъ на изполица може да се иска прѣди срока, когато има основателни причини, напримѣръ, когато наемодавецътъ или изполичарътъ не изпълнява своитѣ задължения, или когато една постоянна болѣсть направи изполичаря неспособенъ да обработва земитѣ, или въ други подобни случаи.

Оцѣнението на тия причини е прѣдоставено на успотрѣнието и справедливостьта на съда.

407. Договоръть за наемъ на изполица се прѣкратява съ смъртьта на изполичаря въ края на текущата земледѣлческа година; но, ако смъртьта е послѣдвала въ шестѣхъ послѣдни мѣсеци, наслѣдницитѣ на покойния имать право да продължатъ договора за наемъ още за слѣдующата година.

408. За всичко това, което не е опрѣдѣлено отъ прѣдшествующитѣ разпорежданія или съ изрични съглашения, щатъ се въ договора за наемъ на изполица мѣстнитѣ обичаи.

Въ отсжтствието на мѣстни обичаи или на изрични съглашения, щатъ се слѣдующитѣ правила.

409. Добитъкъть, който е нуждѣнъ за обработване на земята хранята за добитъка и сѣчивата, които сж нуждни за експлоатирането на земята, се доставятъ отъ изполичаря.

410. Сѣмената се доставятъ отъ наемодавеца.

411. Разноскитѣ, които е направилъ изполичарътъ за обработването на земята и за събирането на плодоветѣ, сж въ негова тежесть.

Digitized by Google

412. Изполичарьтъ не може да събира произведенията отъ наетитѣ имоти, безъ да е извѣстилъ за това наемодавеца.

413. Всичкитѣ произведения на наетия имотъ се дѣлятъ на половина между наемодавеца и изполичаря, слѣдъ като се извади сѣмето.

414. Договорьтъ за наемъ на изполица, безъ опрѣдѣленъ срокъ, се счита сключенъ само за една земледѣлческа година.

Ако мѣсецъ мартъ е изтекалъ, безъ да е имало съобщение между странитѣ за отказване отъ договора, той се счита подновенъ още за една година.

Глава V.

За наема на добитъкъ.

Отдѣление I.

Общи разпореждания.

415. Наемъ на добитъкъ има нѣколко видове:

Обикновенъ наемъ на добитъкъ;

Наемъ на добитъкъ по половина;

Наемъ на добитъкъ заедно съ имение.

416. Подъ наемъ може да се даде всѣкакъвъ видъ добитъкъ, който е способенъ да се разплодява или е полезенъ на земледѣлието и търговията.

417. Ако нѣма особни съглашения, договоритѣ за наемъ на добитъкъ се уреждатъ отъ правилата, изложени въ слѣдующитѣ отдѣления.

Отдѣление II.

За обикновения наемъ на добитъкъ.

418. Обикновеннятъ наемъ на добитъкъ е договоръ, чрѣзъ който се дава добитъкъ другиму да го пази, да го храни и да го гледа съ условие, щото наемательтъ да добие половината отъ увеличението му. Увеличението се съетонъ, както въ разплодяването, така и въ по-голѣмата стойность, която животнитѣ могатъ да имать къмъ края на наема въ сравнение съ стойностьта, която сж имали въ началото.

Digitized by Google

419. Оцѣнението на добитъка въ договора за наемъ не прѣхвърля собствеността върху наемателя; то нѣма друго дѣйствие, освѣнъ да опрѣдѣли загубата или ползата, която може да произлѣзе отъ добитъка, при свършването на наема.

420. Наемательтъ на добитъкъ е длъженъ да се грижи, като добъръ домакинъ, за запазването на добитъка, който му е даденъ подъ наемъ.

421. Наемательтъ не отговаря за случайнитѣ събития, освѣнъ ако може да му се вмѣни една прѣдшествующа грѣшка, безъ която загубата не би послѣдвала.

422. Въ случай на споръ, наемательтъ трѣбва до докаже случайното събитие, а наемодавецътъ трѣбва да докаже грѣшката, която отдава на наемателя.

423. Наемательтъ, който не се е задължилъ да плаща загубитѣ отъ случайнитѣ събития, е длъженъ всѣкога да даде смѣтка за кожитѣ на погиналия добитъкъ.

424. Ако добитъкътъ е погиналъ или неговата първоначална стойность се е намалила не по вината на наемателя, загубата е въ тяжесть на наемодавеца.

425. Наемательтъ самъ се ползува отъ млѣкото, отъ тора и отъ работата на добитъка.

Вълната и плодътъ се дѣлятъ по равно.

426. Не може да се условва:

Наемательтъ да тегли повече отъ половината загуба на животнитѣ, когато тя послѣдва отъ случайно събитие и не по негова вина;

Той да участвува въ загубата съ по-голѣма частъ отъ колкото въ ползата;

Наемодавецътъ, при изтичане срока на договора, да смѣтне за внесенъ капиталъ нѣщо повече отъ дадения подъ наемъ добитъкъ.

Всѣко подобно съглашение е недѣйствително.

427. Наемательтъ не може да разполага нито съ едно животно отъ стадото, нито отъ тѣзи, които влизатъ въ наема, нито отъ тѣхния плодъ, безъ съгласието на наемодавеца, а така сѫщо и този послѣдниятъ нѣма това право, безъ съгласието на наемателя.

Ако, обаче, продажбата е износна, а при все това една отъ странитѣ се противи на това, другата страна може да изиска разрѣшение отъ сѫда за продажбата.

Digitized by Google

428. Когато наемательтъ на добитъка на едно лице, е същевременно наемател на земитѣ на друго лице, договорътъ за наемъ на добитъка трѣбва да се съобщи на наемодавеца на наетитѣ недвижими имущества. Въ противенъ случай, този послѣдният може да секвестира и продаде добитъка, за да се удовлетвори за това, което наемательтъ му дължи.

429. Наемательтъ не може да стриже добитъка, който му е даденъ подъ наемъ, безъ да е извѣстилъ по-напрѣдъ наемодавеца.

430. Ако врѣмето, прѣзъ което трѣбва да трае наемътъ на добитъкъ, не е опрѣдѣлено въ договора, наемътъ се счита, че е направенъ за три години.

431. Наемодавецътъ може по-рано да иска развалянето на договора, ако наемательтъ не изпълнява своитѣ задължения.

432. Слѣдъ изтичането срока на договора за наемъ или въ врѣме на развалянето му, прави се ново оцѣнение на дадения подъ наемъ добитъкъ.

Наемодавецътъ може да избере отъ стадото всѣкакъвъ видъ добитъкъ до размѣра на първоначалното оцѣнение. Остатъкътъ се дѣли по равно.

Ако нѣма достатъчно животни, за да се достигне първоначалното оцѣнение, наемодавецътъ взема тѣзи, които остават, безъ да е длъженъ наемательтъ да участвува въ загубата.

Отдѣление III.

За наемъ на добитъкъ по половина.

433. Наемътъ на добитъкъ по половина е едно дружество въ което всѣкой единъ отъ договарящитѣ се дава половината отъ добитъка, който става общъ за ползата или за загубата.

434. Наемательтъ само се ползува, както въ обикновения наемъ за добитъкъ, отъ млѣкото, тора и работата на животинтѣ.

Наемодавецътъ има право само на половината отъ вълната и плода.

Digitized by Google

435. За всичко останало, правилата на обикновения наемъ на добитъкъ се прилагатъ на наема на добитъкъ по половина.

Отдѣление IV.

За наема на добитъкъ заедно съ имение.

436. Наемътъ на добитъка заедно съ имение, така нарѣченъ *демиръ-башъ*, е онзи, чрѣзъ който се дава подъ наемъ едно имение съ условие, щото, при изтичането срока на наема, наемателятъ да остави добитъкъ, за една стойность, равна на оцѣнката на полученя отъ него добитъкъ.

437. Оцѣнението на прѣдадения добитъкъ не прѣхвърля собственостьта върху наемателя, но при все това то туря добитъка на неговъ рискъ.

438. Всичкитѣ приходи принадлежатъ на наемателя, додѣто трае наема, ако нѣма противно съглашение.

439. Въ наема на добитъкъ заедно съ имение, торътъ не става частенъ приходъ на наемателя, но той принадлежи на имението, за обработването на което само трѣбва да бѫде употрѣбенъ.

440. Загубата на една часть или на всичкия добитъкъ, който е станала случайно, е всичката въ тежесть на наемателя, ако другояче не е било условено.

441. Слѣдъ изтичането срока на наема, наемателятъ не може да задържи добитъка, който влиза въ наема, като заплати стойностьта на първоначалното оцѣнение, но той трѣбва да остави добитъкъ за една стойность, равна на стойностьта на добитъка, който той е получилъ.

Всичкиятъ констатиранъ недостатъкъ въ стойностьта на добитъка е въ тежесть на наемателя, който трѣбва да го заплати; всичкиятъ излишъкъ пакъ е негово притежание.

442. Наемътъ на добитъкъ се свършва сѫщеврѣменно съ наема на имението.

443. За всичко останало, наемътъ на добитъкъ заедно съ имение, е подчиненъ на всичкитѣ правила за обикновения наемъ на добитъкъ.

Digitized by Google

Отдѣлъ V.

За дружеството.

Глава I.

Общи разпореждания.

444. Дружеството е договоръ, чрѣзъ който двѣ или повече лица се съгласяватъ да турятъ нѣщо въ общо, съ цѣль да дѣлятъ ползата, която може да послѣдва отъ това.

445. Всѣко дружество трѣбва да има за прѣдчетъ позволено нѣщо и да бѫде сключено за общия интересъ на странитѣ.

Всѣкой съдружникъ трѣбва да внесе въ дружеството или пари, или други имоти, или своята работа.

Глава II.

За разнитѣ видове дружества.

446. Дружествата сѫ общи или частни.

Отдѣление I.

За общитѣ дружества.

447. Има два вида общи дружества: дружество на всичкитѣ настоящи имоти и общо дружество на всичкитѣ печалби.

448. Дружеството на всичкитѣ настоящи имоти е онова, чрѣзъ което странитѣ турятъ въ общо всичкитѣ движими и недвижими имущества, които владѣятъ въ врѣме на съставянето дружеството, и ползитѣ, които ще могатъ да изтеглятъ отъ тѣхъ.

Странитѣ могатъ сѫщо да турятъ въ дружеството и всѣкакъвъ другъ видъ полза, които би получили отпослѣ; но имотитѣ, които тѣ могатъ да придобиятъ слѣдъ съставянето на дружеството по наслѣдство или дарение, не влизатъ въ това дружество, освѣнъ само за ползуването отъ тѣхъ. Всѣко съглашение, което се стрѣми да направи собственостьта на тѣзи имоти обща, е недѣйствително.

Digitized by Google

449. Общото дружество на печалби обема всичко това, което странитѣ могатъ да придобиятъ съ своята промишленость, на каквото основание и да бѫде, додѣто трае дружеството. Имуществата, както движими, така и недвижими, които всѣкой единъ отъ съдружницитѣ владѣе въ врѣме на сключването договора, не влизатъ въ дружеството освѣнъ само за ползуването.

450. Простото съглашение за съставяне на общо дружество, безъ друго обяснение, не създава освѣнъ общо дружество на печалби.

451. Никакво общо дружество не може да се състави освѣнъ между лица, които сѫ способни да правятъ и получаватъ дарение едно отъ друго, и на които не се запрѣщава да си отстѫпватъ единъ другиму ползи въ ущърбъ на други лица.

Отдѣление II.

За частнитѣ дружества.

452. Частно дружество е онова, което има за прѣдметъ нѣколко опрѣдѣлени вещи, или тѣхното ползуване, или плодоветѣ, които могатъ да се добиятъ отъ тѣхъ.

453. Частно дружество е така сѫщо договорътъ, чрѣзъ който нѣколко лица се сдружаватъ за едно опрѣдѣлено прѣдприятие, или за упражнението на нѣкое занятие.

Глава III.

За задълженията на съдружницитѣ по между имъ и спрямо трети лица.

Отдѣление I.

За задълженията на съдружницитѣ по между имъ.

454. Дружеството започва въ самия моментъ, когато е сключенъ договорътъ, ако за това не е опрѣдѣлено друго врѣме.

455. Ако нѣма съглашение за траянето на дружеството, то се счита сключено за цѣлия животъ на съдружницитѣ съ показанитѣ въ чл. 479 ограничения. Ако, обаче, е въпросъ за една

Digitized by Google

работа, която може да трае само опрѣдѣлено врѣме, дружеството се счита сключено за всичкото врѣме, въ продължение на което ще трае тази работа.

456. Всѣки съдружникъ е длъжникъ спрямо дружеството за всичко това, което той е обѣщалъ да внесе въ него.

Когато този вносъ се състои отъ една извѣстна и опрѣдѣлена вещь, отъ която дружеството е отстранено по съдебенъ редъ, съдружникътъ, който я е внесалъ, е гарантинъ спрямо дружеството за нея по същия начинъ, по който продавачътъ е гарантинъ спрямо купувача за съдебното му отстранение отъ купената вещь.

457. Съдружникътъ, който е билъ длъженъ да внесе въ дружеството една сума пари и който не е внесалъ тази сума, дължи по законна нейнитѣ лихви отъ деня, въ който той е трѣбвало да я внесе, независимо отъ загубитѣ, ако има такива.

Същото правило се пази за сумитѣ, които съдружникътъ би взелъ отъ касата на дружеството отъ деня, въ който ги е изтеглилъ за своя частна полза.

458. Съдружницитѣ, които сж се задължили да употрѣбяватъ своята работа за дружеството, трѣбва да дадатъ смѣтка за всичкитѣ извлѣчени печалби отъ тази работа, която е прѣдметъ на дружеството.

459. Ако единъ отъ съдружницитѣ е кредиторъ за своя частна смѣтка на една изискуема сума спрямо едно лице, което е длъжникъ спрямо дружеството за една тоже изискуема сума, той трѣбва да прѣхвърне това, което получава отъ длъжника, върху вземането на дружеството и върху своето, съразмѣрно съ двѣтѣ вземания, макаръ съ разписката и да е направилъ цѣлото прихващане върху своето частно вземане. Но, ако е казалъ въ разписката, че прихващането е направено цѣло върху вземането на дружеството, това заявление нма сила.

460. Ако единъ отъ съдружницитѣ е получилъ цѣлата своя часть отъ едно общо вземане и послѣ длъжникътъ стане несъстоятеленъ, този съдружникъ трѣбва да внесе въ касата това, което е получилъ, макаръ и да е издалъ разписка само за своята часть.

Digitized by Google

461. Всѣкой отъ съдружницитѣ е длъженъ спрямо дружеството за загубитѣ, които му е причинилъ по своя вина, безъ да може да ги прихване съ ползитѣ, които му е доставилъ въ други работи.

462. Ако вещитѣ, на които ползуването само е турено въ дружеството, сж извѣстни и опрѣдѣлени вещи, които не се унищожаватъ чрѣзъ употрѣбление, тѣ оставатъ на риска на съдружника, комуто тѣ принадлежатъ.

Ако тѣзи вещи се унищожаватъ чрѣзъ употрѣбление, ако сами се развалятъ съ изминаване на врѣме, ако сж били прѣдназначени, за да бждатъ продадени, или сж били турени въ дружеството подъ описъ и оцѣнение, тѣ сж на риска на дружеството.

Ако вещьта е била оцѣнена, съдружникъть не може да иска да му се повърне, освѣнъ сумата на оцѣнението.

463. Съдружникъть има право на искъ противъ дружеството не само за повръщането на изразходванитѣ отъ него за сметка на дружеството суми, но още и за задълженията, които е сключилъ той добросъвѣстно по дѣлата на дружеството, както и за загубитѣ, които е прѣтърпѣлъ вслѣдствие рисковетѣ, нераздѣлни отъ дѣйствията му за дружеството.

464. Ако договорътъ за дружеството не опрѣдѣля частьта на всѣкой съдружникъ въ ползата или въ загубата, тази часть е сразмѣрна съ това, което всѣкой единъ е внесалъ въ капитала на дружеството.

Ако нѣкой отъ съдружницитѣ е внесалъ само своята работа, неговата часть въ ползата или въ загубата е равна на частьта на онзи съдружникъ, който най-малко капиталъ е внесалъ.

465. Ако съдружницитѣ сж се съгласили, щото единъ отъ тѣхъ или едно трето лице да опрѣдѣли частитѣ на всѣкиго отъ тѣхъ отъ ползата или загубата, това опрѣдѣление, по заявление на заинтересования съдружникъ, може да бжде измѣнено отъ сжда, но само тогава, ако то е очевидно противно на справедливостьта.

Никакво заявление по този прѣдметъ не се приема, ако сж изтекли три мѣсеци отъ деня, въ който недоволнийтъ съдружникъ се е извѣстилъ за опрѣдѣлението, или ако той е почналъ вече да го изпълнява.

Digitized by Google

466. Съглашението, което прѣдоставя на едного или нѣколко отъ съдружницитѣ всичката полза, е недѣйствително.

Недѣйствително е така сѫщо съглашението, чрѣзъ което капиталитѣ или прѣдметитѣ, които сѫ внесени въ дружеството отъ едного или нѣколко съдружници, сѫ обявени за свободни отъ всѣко участие въ загуби.

467. Съдружникътъ, който е натоваренъ отъ самия дружественъ договоръ съ управлението дѣлата на дружеството, може да направи, въпрѣки възражението на другитѣ съдружници, всичкитѣ дѣйствия, които зависятъ отъ неговото управление, стига само да ги направи добросъвѣстно.

Тази власть не може да бѫде оттеглена, додѣто трае дружеството, безъ законна причина; но, ако това право е дадено съ актъ, който е съставенъ слѣдъ дружествения договоръ, то може да се отмѣни, като просто пълномощие.

468. Ако нѣколко съдружници сѫ натоварени да управляватъ, безъ да бѫдатъ опрѣдѣлени тѣхнитѣ обязаности или безъ да е казано, че единиятъ не може да дѣйствува безъ другия, всѣкой единъ отъ тѣхъ може да върши отдѣлно всичкитѣ дѣйствия по това управление.

469. Ако е условено, че единъ отъ управляющитѣ не може нищо да направи безъ другитѣ, единъ самъ не може, безъ ново съглашение, да дѣйствува въ отсѫтствието на другитѣ, макаръ нѣкой отъ послѣднитѣ да е въ дѣйствителна невъзможность да участвува въ управлението, освѣнъ ако се касае за дѣйствия, които не търпятъ отлагане и отъ неизвършването на които може да произлѣзе важна и непоправима загуба за дружеството.

470. Когато нѣма особни условия за начина на управление, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

1) прѣдполага се, че съдружницитѣ сѫ си дали взаимно властьта да управляватъ единъ за другъ. Това, което всѣкой единъ прави, е дѣйствително и за частьта на неговитѣ съдружници, безъ да е взелъ тѣхното съгласие, но тѣзи послѣднитѣ или единъ отъ тѣхъ имать право да се противятъ на операцията, прѣди тя да бѫде сключена. Ако, обаче, болшинството отъ съдружницитѣ рѣши, че операцията е полезна за дружеството, тя може да бѫде извършена;

Digitized by Google

2) всѣкой съдружникъ може да си служи съ вещитѣ, които принадлежатъ на дружеството, стига само да ги употрѣбява споредъ тѣхното опрѣдѣлено отъ обичая прѣдназначение и да не си служи съ тѣхъ противъ интереса на дружеството, или по такъвъ начинъ, щото да възпрѣпятствува на своитѣ съдружници да си служатъ съ тѣхъ съгласно правото имъ;

3) всѣкой съдружникъ има право да задължи своитѣ съдружници да участвуватъ съ него въ разноскитѣ, които сж нуждни за съхраняването на вещитѣ на дружеството;

4) единъ отъ съдружницитѣ не може да направи нововъведение въ недвижимитѣ имущества, които зависятъ отъ дружеството, макаръ и да намира тия нововъведения полезни за дружеството, ако другитѣ съдружници не се съгласятъ на това.

471. Съдружникътъ, който никакъ не е управляющъ дѣлата на дружеството, не може нито да продава, нито да обрѣмѣнява съ задължения, даже и движимитѣ вещи, които зависятъ отъ дружеството.

472. Всѣкой единъ отъ съдружницитѣ има право да си присъдружи, безъ съгласието на другитѣ, едно трето лице за частьта, която има въ дружеството, но той не може безъ това съгласие да го присъдружи къмъ дружеството, даже и тогава, когато той управлява дружеството.

Отдѣление II.

За задълженията на съдружницитѣ спрямо трети лица.

473. Въ всичкитѣ дружества, освѣнъ търговскитѣ, съдружницитѣ не отговарятъ солидарно за дълговетѣ на дружеството, и единъ отъ съдружницитѣ не може да задължи другитѣ, ако тѣ не сж го упълномощили за това.

474. Съдружницитѣ отговарятъ спрямо кредитора, съ когото сж сключили договоръ, всѣкой единъ за по равна часть, макаръ нѣкой отъ тѣхъ да има въ дружеството по-малка часть, освѣнъ ако договорътъ е ограничилъ задължението на послѣдния до размѣра на неговата часть.

Digitized by Google

475. Условието, че задължението е сключено за смѣтка на дружеството, задължава само съдружника, който го е сключилъ, а не другитѣ, освѣнъ ако послѣднитѣ сж го упълномощили, или ако вещьта е отишла въ полза на дружеството.

Глава IV.

За разнитѣ начини, по които се прѣкратява дружеството.

476. Дружеството се прѣкратява:

1) съ изтичането на врѣмето, за което то е било сключено;

2) съ изчезването на капитала или свършването на прѣдприятието;

3) съ смъртьта на единого отъ съдружницитѣ;

4) съ запрѣщението или несъстоятелностьта на единого отъ съдружницитѣ;

5) съ заявлението на единого или на нѣколко съдружници, че не искатъ вече да участвуватъ въ дружеството.

477. Ако единъ отъ съдружницитѣ е обѣщалъ да тури въ общо собственостьта на една вещь и тя погине прѣди да е била внесена, дружеството се прѣкратява по отношение на всичкитѣ съдружници.

То така сжщо се прѣкратява въ всѣкой случай съ изгубването на вещьта, когато само ползуването е било турено въ общо, а собственостьта е останала у съдружника.

Но то не се прѣкратява съ изгубването на вещьта, собственостьта на която е била вече прѣдадена на дружеството.

478. Може да се условя, щото въ случай на смъртъ на единого отъ съдружницитѣ, дружеството да продължава съ неговия наслѣдникъ или само между прѣжнитѣ съдружници.

Въ вторія случай наслѣдникътъ на покойния нѣма право да иска дѣлбата само на тѣзи дружествени имоти, които сж се намирали въ врѣме на смъртьта, и той не участвува въ послѣдующитѣ права, освѣнъ ако тѣ съставятъ едно необходимо послѣдствие на направенитѣ операции прѣди смъртьта на съдружника, когото той наслѣдва.

Digitized by Google

479. Прѣкратяването на дружеството по желанието на единого отъ съдружницитѣ се прилага само на дружествата, траянето на които е неограничено, и то става чрѣзъ едно отказване, съобщено на всичкитѣ съдружници, стига само това отказване да е добросъвѣстно и да е направено на врѣме.

480. Отказването е недобросъвѣстно, когато съдружникъть се отказва отъ дружеството съ цѣль да добие самъ ползата, която съдружницитѣ сж прѣдполагали да извлѣкатъ заедно.

То се счита направено не на врѣме, когато дружественитѣ вещи не се намиратъ вече въ цѣлость и интересътъ на дружеството изисква да се отложи неговото прѣкратяване.

481. Прѣкратяването на дружеството, което е сключено за едно опрѣдѣлено врѣме, не може да се иска отъ единого отъ съдружницитѣ прѣди изтичането на условения срокъ, освѣнъ ако има основателни причини, като напримѣръ, когато единъ отъ съдружницитѣ не изпълнява своитѣ задължения или една постоянна болѣсть го прави неспособенъ за дѣлата на дружеството, или други подобни случаи.

Оцѣнението на такива причини се оставя на усмотрѣнието на съда.

482. Правилата за дѣлбата на наслѣдствата, формата на тази дѣлба и задълженията, които произлизатъ отъ нея между сънаслѣдницитѣ, се прилагатъ и на дѣлбата между съдружници, когато се прѣкрати дружеството.

Отдѣлъ VI.

За пълномощието.

Глава I.

За свойството на пълномощието.

483. Пълномощието е договоръ, чрѣзъ който едно лице се задължава безвъзмездно или за нѣкое възнаграждение да направи нѣщо за смѣтка на едно друго лице, което го е натоварило съ това.

484. Пълномощието може да бѫде дадено изрично или мълчаливо.

Digitized by Google

Приемането също може да бъде мълчаливо и да произлиза отъ изпълнението на пълномощното, което пълномощникътъ е извършилъ.

485. Пълномощието е безвъзмездно, ако нѣма противно съглашение.

486. Пълномощието е частно само за една или за нѣколко работи, или пъкъ то е общо за всичкитѣ работи на упълномощителя.

487. Пълномощието, съставено въ общи изражения, се отнася само до управлението на работитѣ на упълномощителя.

Ако е въпросъ да се отчуждава, да се ипотекира или да се направятъ други дѣйствия, които надминаватъ обикновеното управление, пълномощието трѣбва да бъде изрично.

488. Пълномощникътъ не може да направи нищо повече отъ това, което е предвидено въ неговото пълномощно; правото да се спогажда не заключава въ себе си право да учрѣждава помирителенъ съдъ.

489. Освободенията отъ настойничеството непълнолѣтенъ може да бъде избранъ за пълномощникъ; но упълномощителтъ нѣма право на искъ противъ непълнолѣтния пълномощникъ, освѣнъ по общитѣ правила относително задълженията на непълнолѣтнитѣ.

490. Когато пълномощникътъ дѣйствува отъ свое име, упълномощителтъ нѣма право на искъ противъ тѣзи, съ които пълномощникътъ е сключилъ договоръ и тѣзи послѣднитѣ нѣматъ право на искъ противъ упълномощителя.

Въ този случай пълномощникътъ е непосрѣдствено задълженъ спрямо лицето, съ което е сключилъ договоръ, като да е била работата негова.

Глава II.

За задълженията на пълномощника.

491. Пълномощникътъ е длъженъ да изпълни пълномощието до когато стои натоваренъ съ него и е отговоренъ за загубитѣ, които могатъ да произлѣзатъ отъ неговото неизпълнение.

Той е така сжщо длъженъ да довърши и слѣдъ смъртьта на упълномощителя работата, която е билъ започналъ при живота му, ако отъ забавянето на изпълнението може да има нѣкоя врѣда.

Digitized by Google

492. Пълномощникътъ отговаря не само за злоумишленостьта, но още и за грѣшкитѣ, които е направилъ при изпълнението на пълномощието.

Отговорностьта до грѣшкитѣ се прилага съ по-малка строгость, когато пълномощието е безвъзмездно, отъ колкото въ противния случай.

493. Всѣкой пълномощникъ е длъженъ да даде смѣтка за своитѣ дѣйствия и да прѣдаде на упълномощителя всичко това, което е получилъ по силата на пълномощието, макаръ това, което е получилъ, и да не се е дължало на упълномощителя.

494. Пълномощникътъ отговаря за тогова, когото е поставилъ вмѣсто себе си:

1) когато не е ималъ право да се замѣстя съ другиго;

2) когато това право му е било прѣдоставено безъ да е означено лице и избраното отъ него лице е било очевидно неспособно или несъстоятелно.

Въ всичкитѣ случаи, упълномощительтъ може да дѣйствува непосрѣдствено противъ лицето, което пълномощникътъ е поставилъ вмѣсто себе.

495. Когато има нѣколко пълномощници, които сж назначени съ единъ и сжщъ актъ, нѣма по между имъ солидарна отговорность, освѣнъ ако тя е изрично условена.

496. Пълномощникътъ дължи лихвитѣ на сумитѣ, които е употрѣбилъ за своя потрѣба, отъ деня на това употрѣбление, и на онія, които той остава да дължи, отъ деня, въ който е поканенъ да ги внесе.

497. Пълномощникътъ, който е далъ на страната, съ която е сключилъ договоръ въ това си качество, достатъчно свѣдѣния за обема на своитѣ пълномощія, не дължи никакво обезпечение за това, което би направилъ извънъ прѣдѣлитѣ на пълномощието, освѣнъ ако лично се е задължилъ за това.

Глава III.

За задълженията на упълномощителя.

498. Упълномощительтъ е длъженъ да изпълни задълженията, сключени отъ пълномощника, съгласно пълномощията, които му е далъ.

Digitized by Google

Той не отговаря за това, което пълномощникътъ е направилъ извънъ тѣзи пълномощия, освѣнъ ако го е подтвърдилъ изрично или мълчаливо.

499. Упълномощителтъ е длъженъ да повърне на пълномощника направенитѣ разноски по изпълнението на пълномощието, и да му заплати възнаграждението, ако такова му е обѣщалъ.

Ако нѣма никаква грѣшка, която да може да се вмѣни на пълномощника, упълномощителтъ не може да се откаже да направи това повръщане и заплащане, макаръ работата да не е сполучила, нито да намали сумата на направенитѣ разноски, подъ прѣдлогъ, че тѣ би могли да бѫдатъ по-малко.

500. Упълномощителтъ е длъженъ така сѫщо да обезщети пълномощника за загубитѣ, които послѣдниятъ е прѣтърпѣлъ по поводъ на своето управление, когато никаква грѣшка не може да му бѫде вмѣнена.

501. Упълномощителтъ дължи на пълномощника лихвитѣ на сумитѣ, които послѣдниятъ е изразходвалъ за него, отъ деня на тѣхното доказано изразходване.

502. Ако пълномощието е дадено отъ нѣколко лица за една обща работа, всѣкой единъ отъ тѣхъ е отговоренъ солидарно спрямо пълномощника за всичкитѣ дѣйствия на пълномощието.

Глава IV.

За начинитѣ, по които се прѣкратява пълномощието.

503. Пълномощието се прѣкратява:

Съ оттеглюването му отъ упълномощителя;

Съ отказването на пълномощника;

Съ смъртьта, съ запрѣщението или съ обявената несъстоятелность, било на упълномощителя, било на пълномощника;

Съ ограниченото запрѣщение на упълномощителя или на пълномощника, ако пълномощието има за прѣдметъ такива дѣйствия, които тѣ не би могли да извършатъ непосрѣдствено безъ съдѣйствието на попечителя.

504. Упълномощителтъ може, когато иска, да оттегли пълномощието и да принуди пълномощника да му повърне пълномощното

Digitized by Google

505. Оттегляването на пълномощието, което е съобщено само на пълномощника, нѣма дѣйствие въ отношение на трети лица, които, безъ да знаятъ това оттегляване, добросъвѣстно сж имали дѣла съ пълномощника, но упълномощителтъ има право на обратенъ искъ противъ пълномощника.

506. Назначаването на новъ пълномощникъ за сѫщата работа отмѣнява пълномощието на първия отъ деня, въ който назначението е било съобщено нему.

507. Пълномощникътъ може да се откаже отъ пълномощието, като съобщи своето отказване на упълномощителя.

Обаче, ако това отказване е врѣдително за упълномощителя, той трѣбва да бѫде обезщетенъ отъ пълномощника, освѣнъ ако този послѣдният не може да продължава изпълнението на пълномощието, безъ да претърпи той значителна врѣда отъ това.

508. Това, което е извършилъ пълномощникътъ отъ името на упълномощителя, безъ да знае за смъртьта му или за нѣкоя отъ другитѣ причини, които прѣкратяватъ пълномощието, е дѣйствително, стига само тѣзи, съ които е сключилъ договоръ, да сж дѣйствували добросъвѣстно.

Отдѣлъ VII.

За спогодбата.

509. Спогодбата е договоръ, чрѣзъ който страните, като си правятъ взаимно отстѫпки, прѣкратяватъ една сѫществующа вече прѣпирня или прѣдварятъ една прѣпирня, която може да се появи.

510. За да може едно лице да се спогажда, трѣбва то да е способно да разполага съ прѣдметитѣ, които се заключаватъ въ спогодбата.

511. Спогодбата може да става и върху такъвъ граждански искъ, който произтича отъ прѣстѫпно дѣяние.

Спогодбата не прѣпятствува на прокурорския надзоръ да прѣслѣдва виновнитѣ.

512. Въ спогодбата може да се условя, щото този, който я не изпълни, да плати за неустойка извѣстна сума на другата страна.

Digitized by Google

Тази неустойка е обезщетение за причиненитѣ загуби отъ забавянето. Задължението за изпълнение на спогодбата не се обезсилва съ плащането на неустойката.

513. Спогодбата не се простира извънъ прѣдѣлитѣ на това, което съставлява нейнъ прѣдметъ; отричането отъ всички права и искове заключава само това, което се отнася до прѣпирнитѣ, които сж прѣдизвикали спогодбата.

514. Спогодбата прѣкратява само прѣпирнитѣ, които сж показани въ нея, било че странитѣ сж изявили своето намѣрение чрѣзъ особни или общи изражения, било че това намѣрение се явява като едно необходимо послѣдствие отъ това, което е било изразено.

515. Ако този, който е направилъ спогодба за едно свое собствено право, придобие отпослѣ едно подобно право отъ друго лице, той, по отношение на новопридобитото право, не е свързанъ отъ по-напрѣжната спогодба.

516. Спогодбата, която е направило едно отъ заинтересованитѣ лица, не свързва другитѣ и не може да се противопоставя отъ тѣхъ.

517. Спогодбата има между странитѣ сила на влѣзло въ законна сила рѣшение.

Тя не може да се оспорява по причина на погрѣшка въ правото, нито по причина на поврѣда, но погрѣшката въ прѣсмѣтането трѣбва да се поправи.

518. Искъ за унищожение се допуща противъ спогодбата въ случаитѣ на измама, на насилие или на погрѣшка въ лицето или въ прѣдмета на прѣпирнята.

519. Така сщо, може да се оспорява една спогодба, която е направена въ изпълнение на единъ недѣйствителенъ документъ, освѣнъ ако странитѣ изрично сж се спогодили върху недѣйствителностьта.

520. Спогодбата, която е направена върху документи, които отпослѣ сж били признати за фалшиви, е изцѣло недѣйствителна.

521. Така сщо може да се иска унищожението на спогодбата, която е направена по едно дѣло, което е било свършено съ влѣзло въ законна сила рѣшение, за което странитѣ или едната отъ тѣхъ никакъ не сж знаяли.

Digitized by Google

522. Когато странитѣ сѫ се спогодили изобще върху всичкитѣ работи, които тѣ могатъ да имать помежду си, документитѣ, които имъ сѫ били тогава неизвѣстни и които по-послѣ сѫ били открити, не сѫ достатъчна причина за оспоряване на спогодбата, освѣнъ ако сѫ били скрити отъ противната страна.

Но спогодбата е недѣйствителна, когато тя се отнася до единъ само прѣдметъ и се докаже съ документи, които сѫ били открити по-послѣ, че една отъ странитѣ не е имала никакво право върху този сѫщи прѣдметъ.

Отдѣлъ VIII.

За рентата.

Глава I.

За установяване на рента.

523. Рента, сир. периодическо плащане въ пари или въ припаси, може да се установи чрѣзъ възмездно или безвъзмездно отстѫпване на едно недвижимо имущество или на единъ капиталъ, повръщането на които отстѫпвачътъ нѣма право да иска.

Рентата може да бѫде вѣчна или пожизнена.

524. Отстѫпването на недвижими имущества, спомѣнато въ прѣдидущия членъ, прѣхвърля върху приобрѣтателя пълната собственость на недвижимитѣ имущества, въпрѣки всѣко противно условие.

Ако отстѫпването е направено възмездно, то е подчинено на правилата, които сѫ установени за продажбата; ако то е направено безвъзмездно, то е подчинено на правилата, които сѫ установени за дарениата.

525. Рентата, установена срѣщу единъ капиталъ, трѣбва да бѫде обезпечена съ ипотека върху извѣстни и опрѣдѣлени поземелни имоти. Рентата, установена срѣщу отстѫпване недвижими имоти, се обезпечава съ ипотека върху отстѫпенитѣ имоти. Въ противенъ случай кредиторътъ може да изиска обратно капитала или недвижимия имотъ, който е отстѫпилъ за установяване рентата.

Digitized by Google

526. Вѣчната рента може да бѫде изкупена отъ длъжника, въпрѣки всѣко противно съглашение.

При все това може да се условява, че изкупуването не може да стане прѣзъ живота на кредитора или прѣди единъ опрѣдѣленъ срокъ, който не може да бѫде по-дългъ отъ десеть години.

Когато е условенъ по-дългъ срокъ, той се намалява до опрѣдѣленния по-горѣ.

527. Изкупуването на вѣчна рента, установена срѣщу внесенъ капиталъ, става съ повръщането на този капиталъ, а изкупуването на рента, установена срѣщу отстѫпване недвижимъ имотъ, става съ заплащането на една сума пари, която съотвѣтствува на годишната рента, капитализирана върху основата на законна лихва. Ако рентата се състои въ припаси, тя се прѣсмѣта въ пари, на основание на тѣхната срѣдна цѣна прѣзъ послѣднитѣ петь години. Ако въ договора е била опрѣдѣлена по-малка сума за изкупуване, въ подобенъ случай длъжникътъ се освобождава отъ годишната рента съ заплащането на опрѣдѣлената сума.

528. Освѣнъ показанитѣ въ договора случаи, кредиторътъ на рентата може да изиска нейното изкупуване:

1) ако подиръ формално поканване, длъжникътъ не е заплатилъ рентата въ продължение на двѣ послѣдующи години;

2) ако не дава на кредитора обезпеченията, които му е обѣщалъ въ договора;

3) ако даденитѣ обезпечения сж изчезнали и той не ги замѣни съ други отъ равна стойность;

4) ако, вслѣдствие на отчуждение или на дѣлба, недвижимото имущество, което служи за обезпечение рентата, се раздѣли между повече отъ трима притежатели;

5) ако длъжникътъ бѫде обявенъ несъстоятеленъ, освѣнъ когато имотътъ, който служи за обезпечение рентата, се намира у трето лице и това послѣдното заяви, че ще плаща рентата.

529. Чл. чл. 526, 527 и 528 се прилагатъ на всѣко друго вѣчно периодическо плащане, установено чрѣзъ завѣщание или по другъ начинъ.

Digitized by Google

Глава II.

За пожизнената рента.

Отдѣление I.

За условията, които сж нужни за дѣйствителностьта на пожизнената рента.

530. Пожизнената рента, която е установена чрѣзъ дарение или чрѣзъ завѣщание, подлежи на намаление, ако тя надминава частьта, съ която е позволено да се разполага; тя е недѣйствителна, ако е направена въ полза на лице, което е неспособно да получава по дарение или по завѣщание.

531. Пожизнената рента може да бѫде установена било върху живота на тогова, който ще получава рентата, било върху живота на едно трето лице.

532. Рентата може да бѫде установена върху живота на едно или нѣколко лица.

533. Тя може да бѫде установена въ полза на едно трето лице, макаръ другъ единъ да е заплатилъ нейната цѣна.

Въ този случай, пожизнената рента, ако и да има характеръ на дарение, не е подчинена на установенитѣ формалности за даренията; но тя подлежи на намаление или тя е недѣйствителна въ показанитѣ случаи въ чл. 530.

534. Всѣкой договоръ за пожизнена рента, установена върху едно лице, което е било вече умрѣло въ момента на договора, не произвежда никакво дѣйствие.

Отдѣление II.

За дѣйствията на договора за пожизнена рента между договарящитѣ страни.

535. Този, въ полза на когото е била установена пожизнената рента срѣщу една цѣна, може да иска унищожението на договора, ако длъжникъть не му даде условенитѣ обезпечения за неговото изпълнение.

Digitized by Google

536. Незаплащането само на изтеклитѣ платежи на рентата не дава право на тоя, въ полза на когото пожизнената рента е установена, да иска повръщането на капитала или на отстѫпеното отъ него недвижимо имущество. Той има право само да секвестира и да иска да се продадатъ имотитѣ на своя длъжникъ и отъ стойностьта имъ да се употрѣби една сума, достатъчна за обезпечение изплащането на рентата.

537. Длъжникъть на рентата не може да се освободи отъ нея, съ прѣдлагане да повърне капитала и съ отказване отъ заплатенитѣ вече периодически платежи; той е длъженъ да плаща рентата прѣзъ цѣлия животъ на лицето, върху което тя е установена, колкото и да е дългъ живота на това лице и колкото тягостно и да стане плащането на рентата.

538. Пожизнената рента се дължи на притежателя сразмѣрно съ днитѣ, които е прожилъ.

При все това, ако е било условено, че тя ще се плаща отъ напрѣдъ, всѣкой платежъ се придобива отъ деня, въ който плащането е трѣбвало да стане.

539. Само когато рентата е установена безвъзмездно, може да се услови, че тя не подлежи на секвестръ.

540. Пожизнената рента не се погасява чрѣзъ изгубването гражданскитѣ права на кредитора; въ такъвъ случай тя трѣбва да се плаща прѣзъ цѣлия му животъ на показанитѣ отъ закона лица.

Отдѣлъ IX.

За договора за застрахуване.

541. Застрахуването е договоръ, чрѣзъ който застрахувательтъ, срѣщу една опрѣдѣлена отъ странитѣ цѣна, се задължава да отговаря на случайната врѣда, която би прѣтърпѣли застрахуванитѣ движими или недвижими имоти.

542. Двама или нѣколко притежатели могатъ да застрахуватъ взаимно случайната врѣда, която би прѣтърпѣли тѣхнитѣ имоти. Това се нарича взаимно застрахуване.

Обезщетението за врѣдата се плаща отъ всичкитѣ договарящи се сразмѣрно съ стойностьта на застрахуванитѣ имоти на всѣкиго отъ тѣхъ, ако не е условено другояче.

Digitized by Google

543. Договорътъ не произвежда никакво дѣйствие за онази часть отъ застрахуването, която надминава дѣйствителната стойность на застрахувания имотъ, освѣнъ ако е станала отъ застрахувателя предварителна оцѣнка на имота.

За цѣлата стойность на имота може да стане само едно застрахуване. Ако съществуватъ двѣ или повече застрахувания върху единъ и същъ имотъ, всѣкой застрахувателъ ще отговаря за врѣдата съразмѣрно съ застрахуваната сума, така също-тази послѣдната да се заплати отъ всичкитѣ с но веднажъ.

Обезщетението не може да бѫде по-голѣмо отъ застрахуваната стойность.

544. Договорътъ за застрахуване е недѣйствителенъ, ако въ момента на сключването му, притежателътъ е зналъ, че врѣдата, за която става застрахуването, е станала вече, или застрахувателътъ е зналъ, че врѣдата не може вече да стане.

545. Притежателътъ на застрахувания имотъ е длъженъ да извѣсти застрахувателя за станалата врѣда въ мѣсеченъ срокъ отъ деня, въ който е узналъ за станалата врѣда.

Ако не стори това, притежателътъ губи една десета часть отъ цѣната на застрахуването.

Съ съглашение между договаряющитѣ се не може по никой начинъ да се намалява срока, предвиденъ въ този членъ, нито да се увеличава предвидената загуба една десета часть.

Отдѣлъ X.

За играта и за обзалога.

546. Законътъ не дава никакво право на искъ за плащане на дългъ, който произтича отъ игра или отъ обзалогъ.

547. Допущатъ се искове за дългове, произходящи само отъ такива игри и обзалагания, които способствуватъ за упражнението на тѣлото, като тѣзи, които имать за цѣль обучението въ употрѣбление на оржжие, припускане пѣша или на конь, или съ кола и други подобни на тѣхъ.

Сждътъ, обаче, може да отхвърли иска, когато сумата, която е условена въ играта или въ обзалога, е извънмѣрна.

Digitized by Google

548. Този, който е изгубилъ, не може въ никой случай да иска повръщането на това, което доброволно е заплатилъ, освѣнъ ако е имало измама или лукавство отъ страна на тогова, който е спечелилъ и ако изгубившиятъ е непълнолѣтенъ, запрѣтенъ или се намира подъ попечителство.

Отдѣлъ XI.

За заема за послужване.

Глава I.

За свойството на заема за послужване.

549. Заемътъ за послужване е безвъзмезденъ договоръ, чрѣзъ който една отъ странитѣ прѣдава една вещь на другата, за да си служи съ нея въ продължение на опрѣдѣлено врѣме или за опрѣдѣлено служене, съ задължение да повърне сѫщата вещь.

550. Задълженията, които произтичатъ отъ заема за послужване, прѣминаватъ върху наслѣдницитѣ на заемодавеца и на заемателя.

Ако, обаче, заемътъ е билъ направенъ изключително на заемателя и лично нему, неговитѣ наслѣдници не могатъ да продължаватъ и да се ползуватъ отъ заемената вещь.

Глава II.

За задълженията на заемателя.

551. Заемателътъ е длъженъ да бди, като добъръ домакинъ, за пазенето и за съхранението на заемената вещь и не може да си служи съ нея освѣнъ за служенето, опрѣдѣлено отъ естеството на вещьта или отъ споразумѣнието, подъ страхъ да отговаря за врѣди и загуби.

552. Ако заемателътъ употрѣбява вещьта за друго служене или въ продължение на по-дълго врѣме отъ опрѣдѣленото, той отговаря за загубата, която е станала даже случайно, освѣнъ ако

Digitized by Google

докаже, че вещьта би погинала така сѫщо, макаръ и да не е била употрѣбена за друго служене или макаръ и да я е билъ повърналъ на опрѣдѣлення въ договора срокъ.

553. Ако вещьта погине по една случайность, отъ която заемательтъ би могалъ да я избави, като употрѣби собствената си вещь или ако, като не е могалъ да избави освѣнъ едната отъ двѣтѣ вещи, е прѣдпочелъ своята, той е отговоренъ за загубата на другата.

554. Ако вещьта е била оцѣнена въ врѣме на заемането, погиването, даже станало случайно, е въ тяжесть на заемателя, когато нѣма противно съглашение.

555. Ако вещьта се поврѣжда отъ самото дѣйствие на употрѣблението, за което е била заемена и безъ вина на заемателя, послѣдниятъ не отговаря за поврѣждането.

556. Заемательтъ, който е направилъ нѣкакви разноски, за да си служи съ заемената вещь, не може да иска повръщането ихъ.

557. Ако нѣколко лица задружно сѫ взели на заемъ една и сѫща вещь, тѣ отговарятъ солидарно спрямо заемодавеца.

Глава III.

За задълженията на заемодавеца.

558. Заемодавецътъ не може да вземе назадъ заемената вещь, освѣнъ слѣдъ изтичането на опрѣдѣлення срокъ, или, ако нѣма съглашение за това, слѣдъ като вещьта е послужила за употрѣблението, за което е била заемена.

Но, ако въ течението на този срокъ или прѣди да е прѣстанала нуждата на заемателя отъ вещьта, възникне за заемодавеца една бърза и непрѣдвидена нужда, за да си служи съ вещьта, заемательтъ е длъженъ да я повърне.

559. Ако нито срокътъ, нито служенето е опрѣдѣлено, заемодавецътъ има право да си вземе вещьта, когато иска.

560. Ако въ течението на срока за заема, заемательтъ е билъ принуденъ да направи за съхранението на вещьта нѣкои необикновени разноски, които сѫ били нуждни и толкова неотлагателни,

Digitized by Google

щото той не е моталъ да прѣдизвѣсти за тѣхъ заемодавеца, послѣдниятъ е длъженъ да ги повърне на заемодателя.

561. Ако заемената вещь има такива недостатъци, които могатъ да причинятъ поврѣда на тогова, който си служи съ нея, заемодавецътъ е длъженъ да заплати поврѣдата, ако, като е знаялъ недостатъцитѣ на вещьта, не е извѣстилъ за тѣхъ заемателя.

Отдѣлъ XII.

З а з а е м а.

Глава I.

За свойството на заема.

562. Заемътъ е договоръ, чрѣзъ който едната страна прѣдава на другата едно опрѣдѣлено количество вещи, съ задължение отъ тази послѣднята да повърне сѫщо толкова вещи отъ сѫщия видъ и качество.

563. Чрѣзъ дѣйствието на заема, заемательтъ става притежателъ на заемената вещь, която погинва за негова смѣтка по какъвто начинъ и да е станало погиването.

564. Задължението, което произлиза отъ заемъ на пари, е всѣкога изобщо за означената въ договора сума, а не за сѫщитѣ монети, получени при сключването на заема.

Ако курсътъ на тѣзи монети се е увеличилъ или намалилъ прѣди да настѫпи опрѣдѣления срокъ за изплащане, длъжникътъ е длъженъ да повърне цѣлата заемена сума въ какви да бѫдѫтъ монети, които се намиратъ въ обрѫщение, и то по курса имъ въ врѣме на изплащането.

565. Изложеното въ прѣдидущия членъ правило не се прилага, когато сѫ били дадени златни или сребърни монети съ условие, щото повърщането имъ да стане въ сѫщитѣ видове и количество монети.

Ако вътрѣшната стойность на монетитѣ е била измѣнена, или ако не може да се намѣрятъ сѫщитѣ видове монети, или ако тѣ сѫ извадени отъ обрѫщение, тогава се повръща равноцѣнностьта

Digitized by Google

на вътрѣшната стойность, която сж имали монетитѣ въ врѣме на заемането имъ.

Глава II.

За задълженията на заемодавеца.

566. Въ заема заемодавецътъ има сжщата отговорность, която е установена въ чл. 561 по заема за послужване.

567. Заемодавецътъ не може да иска заеменитѣ вещи прѣди условения срокъ.

568. Ако нѣма условенъ срокъ за връщането, сждътъ може да даде на заемателя единъ срокъ, споредъ обстоятелствата.

569. Ако е било условено само, че заемателятъ ще заплати, когато може или когато има срѣдства за това, сждътъ му опрѣдѣля единъ срокъ за изплащането, споредъ обстоятелствата.

Глава III.

За задълженията на заемателя.

570. Заемателятъ е длъженъ да повърне заеменитѣ вещи въ сжщото количество и качество и на условения срокъ; ако не може да направи това, той е длъженъ да заплати тѣхната стойность въ врѣмето и мѣстото, гдѣто, споредъ съглашението, е трѣбвало да направи повръщането.

Ако нито врѣмето, нито мѣстото сж били опрѣдѣлени, плащането трѣбва да бжде направено отъ заемателя споредъ текущата стойность въ врѣмето, когато е билъ поканенъ да заплати, и въ мѣстото, гдѣто заемътъ е станалъ.

Глава IV.

За заема съ лихва.

571. Позволено е да се условва лихва въ заема на пари, на приноси или други движими вещи.

572. Заемателятъ, който е заплатилъ лихви неусловени или по-голѣми отъ условнитѣ, но не по-голѣми отъ дозволенитѣ отъ

Digitized by Google

закона, не може да иска повръщането имъ, нито да ги приспада на капитала.

578. Лихвата бива законна или договорна.

Законната лихва е десеть на стотѣ годишно; тя се прилага, когато лихвата се дължи безъ да има съглашение, което да установява нейния размѣръ.

Договорната лихва се установява по желанието на договарящитѣ се. Въ никой случай, обаче, тя не може да бѫде по-голѣма отъ дванадесеть на стотѣ годишно. Ако е договорена по-голѣма, тя се намалява до дванадесеть на стотѣ.

Въ гражданскитѣ дѣла договорната лихва трѣбва да произлиза отъ писменъ документъ; въ противенъ случай не се дължи никаква лихва.

574. Длъжникътъ има право, прѣди срока, да повърне на заемодавеца заемената сума, заедно съ изтеклитѣ лихви, до деня на изплащането, въпрѣки всѣко противно условие. Той трѣбва, обаче, поне единъ мѣсецъ по-напрѣдъ да извѣсти за това заемодавеца. Това съобщение влѣче по закона отказване отъ останалата часть на условения срокъ. Ако длъжникътъ заплати безъ прѣдизвѣстяване и безъ съгласието на кредитора, той е длъженъ да плати лихвата и за послѣдующитѣ тридесеть дни.

575. Разпорежданията на прѣдидущия членъ не се прилагатъ на договоритѣ за пожизнена рента, нито на заемитѣ, сключени съ припознатитѣ отъ правителството банки, земледѣлчески и спестовни каси и други подобни заведения, нито на разнитѣ дългове, сключени отъ държавата, отъ общинитѣ или други юридически лица по установенния отъ закона редъ.

576. Разписката за получването на капитала, която е дадена безъ оговорка за лихвитѣ, съставя прѣдположение за тѣхното изплащане и освобождава отъ тѣхъ, ако противното не се докаже.

Отдѣлъ XIII.

З а в л о г а.

577. Влогътъ въобще е актъ, чрѣзъ който се получава една чужда вещь, съ задължение да се пази и да се повърне сѫщата.

578. Има два вида влогове: обикновенъ влогъ и секвестръ.

Digitized by Google

Глава I.

За обикновенния влогъ.

Отдѣление I.

За същностьта на влога.

579. Обикновеният влогъ е договоръ безвъзмездень по своята същность и може да има за прѣдметъ само движими вещи.

Той не се счита свършенъ, освѣнъ съ прѣдаването на вещьта.

Прѣдаването се счита станало чрѣзъ самото съгласие на странитѣ, когато влогоприемательтъ държи вече вещьта на друго нѣкое основание.

580. Влогътъ бива доброволенъ или необходимъ.

Отдѣление II.

За доброволния влогъ.

581. Доброволният влогъ става съ едноврѣменното съгласие на този, който дава, и на този, който приема вещьта въ влогъ.

582. Доброволният влогъ може да бѫде направенъ правилно само отъ притежателя на вложената вещь или отъ друго лице съ неговото изрично или мълчаливо съгласие.

583. Доброволният влогъ може да се извърши само отъ лица, които сѫ способни да встѫпватъ въ договори.

При все това, способното да встѫпва въ договори лице, което приема направения отъ едно неспособно лице влогъ, взема върху си всичкитѣ задължения на обикновения влогоприемателъ; той може да бѫде викавъ да отговаря въ сѫдъ отъ настойника или попечителя на лицето, което е направило влога.

584. Когато влогътъ е билъ направенъ отъ едно способно лице, у едно неспособно, влогодателтъ има право само на искъ за повръщане на вложената вещь, ако тя се намира още въ ржцѣтѣ на влогоприемателя; ако ли не — той има право на искъ за изплащане стойностьта ѝ до толкова, до колкото е отишло отъ нея за въ полза на влогоприемателя.

Digitized by Google

Отдѣление III.

За задълженията на влогоприемателя.

585. Влогоприемательтъ е длъженъ да се грижи за съхранението на вложената вещь по същия начинъ, по който той се грижи за съхранението на собственитѣ си вещи.

586. Влогоприемательтъ трѣбва да се грижи, като добъръ домакинъ, въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато той самъ е прѣдложилъ да приеме влога;

2) когато е било условено, едно възнаграждение за пазенето на влога;

3) когато отъ влога се ползува и влогоприемательтъ;

4) когато изрично е било условено, че влогоприемательтъ ще отговаря за всѣкаква вина.

587. Влогоприемательтъ въ никой случай не отговаря за събитията отъ непрѣодолима сила, освѣнъ ако е билъ поканенъ да повърне вложената вещь.

588. Влогоприемательтъ не може да си служи съ вложената вещь, безъ изрично или подразумѣвано позволение на влогодателя.

589. Той не може да дири да узнае какви сж вложенитѣ у него вещи, ако тѣ сж му били повѣрени въ затворенъ ковчегъ или въ запечатанъ пакетъ.

590. Влогоприемательтъ е длъженъ да повърне тъкмо същата вещь, която е получилъ.

Когато, съгласно чл. 588, влогоприемательтъ си е послужилъ съ единъ влогъ отъ пари, той е длъженъ да го повърне въ същитѣ видове монети, въ които е билъ той направенъ, макаръ и да има увеличение или намаление въ тѣхната стойность.

591. Влогоприемательтъ е длъженъ да повърне вложената вещь въ състоянието, въ което се намира въ врѣме на повръщането. Повръжданията, които сж станали не по негова вина, сж въ тяжестъ на влогодателя.

592. Ако вложената вещь е изчезнала по непрѣодолима сила и влогоприемательтъ е получилъ вмѣсто нея една сума пари или нѣщо друго, той е длъженъ да даде на влогодателя това, което е получилъ.

Digitized by Google

593. Наслѣдникътъ на влогоприемателя, който добросъвѣстно е продалъ вещьта, безъ да е знаялъ, че е вложена, е длъженъ само да заплати цѣната, която е получилъ за нея, или да отстжпи своето право на искъ срѣщу купувача, ако цѣната не му е била още заплатена.

594. Влогоприемателътъ е длъженъ да повърне плодоветѣ, които вложената вещь е дала и които той е събралъ.

Той не дължи никаква лихва за вложенитѣ пари, освѣнъ отъ деня, въ който е билъ поканенъ да ги повърне.

595. Влогоприемателътъ е длъженъ да повърне вложената вещь само на тогова, който му я е повѣрилъ, или на тогова, отъ името на когото е билъ направенъ влогътъ, или на показаното отъ влогодателя лице да приеме вещьта, съ изключение на това, което е постановено въ чл. 583.

596. Влогоприемателътъ не може да иска, щото влогодателътъ да докаже, че е притежателъ на вложената вещь.

При все това, ако той открие, че вещьта е била открадната и узнае нейния истински притежателъ, той е длъженъ да съобщи на послѣдния за влога, който е билъ направенъ у него, като го покани да го изиска въ единъ опрѣдѣленъ и достатъченъ срокъ. Ако този, на когото е било направено съобщението, занѣмари да изиска влога, влогоприемателътъ законно се освобождава съ прѣдаването влога на тогова, отъ когото го е получилъ.

597. Ако умре влогодателътъ, вложената вещь може да бжде повърната само на неговия наслѣдникъ.

Ако той има нѣколко наслѣдници, вложената вещь трѣбва да се повърне на всѣкиго едного отъ тѣхъ за неговата часть.

Ако вещьта е недѣлима, наслѣдницитѣ сж длъжни да се съгласятъ по между си за начина на приемането ѝ.

598. Ако влогодателътъ, вслѣдствие на нѣкое станало измѣнение въ неговото състояние, е изгубилъ, слѣдъ влога, управлението на своитѣ имоти, влогътъ може да се повърне само на тогова, който има управлението на имотитѣ на влогодателя.

599. Ако влогътъ е билъ направенъ за смѣтка на едно лице, отъ настойника, пълномощника или управляющия дѣлата му и ако тѣхната длъжность е била прѣстанала въ врѣме на повръщането, влогътъ се повръща на самото лице или на неговия новъ прѣдставитель.

Digitized by Google

600. Ако въ договора за влога е показано мѣстото, гдѣто повръщането трѣбва да стане, влогоприемателтъ е длъженъ да прѣнесе тамъ вложената вещь. Разноскитѣ за прѣнасянето, ако има такива, сж въ тяжестъ на влогодателя.

601. Ако договоръть не показва мѣстото, гдѣто повръщането трѣбва да стане, то се извършва въ мѣстото, гдѣто се намира вложената вещь.

602. Влогътъ се повръща на влогодателя, щомъ го поиска, макаръ и да е билъ опрѣдѣленъ въ договора единъ срокъ за повръщането, освѣнъ ако върху влога е билъ наложенъ секвестръ, по установения отъ закона редъ.

Така сжщо влогоприемателтъ може да задължи влогодателя да изтегли влога; но ако, по особени причини, влогодателтъ се противи на това, сждътъ се произнася върху прѣпирната имъ.

603. Всѣко задължение на влогоприемателя се погасява, ако той узнае и докаже, че вложената вещь е негова собственость.

Отдѣление IV.

За задълженията на влогодателя.

604. Влогодателтъ е длъженъ да повърне на влогоприемателя разноскитѣ, които е направилъ за съхранението на вложената вещь, и да го обезщети за всичкитѣ врѣди, които влогътъ може би да му е причинилъ.

605. Влогоприемателтъ може да задържи влога до изплащането на всичко това, което му се дължи по причина на влога.

Отдѣление V.

За необходимия влогъ.

606. Необходимиятъ влогъ е този, който едно лице е принудено да направи вслѣдствие на нѣкое бѣдствие, като: пожаръ, разрушение, грабежъ, корабокрушение или друго непрѣдвидено събитие.

607. Необходимиятъ влогъ е подчиненъ на всичкитѣ правила за доброволния влогъ.

Digitized by Google

608. Гостиничаритѣ сѫ отговорни, като влогоприемателѝ, за вещитѣ, донесени въ тѣхнитѣ гостинници отъ пѫтника, който прѣбивава въ тѣхъ; влогътъ на тѣзи нѣща трѣбва да се счита, като необходимъ влогъ.

609. Гостиничаритѣ сѫ отговорни за откраднѫването или за повреждането на вещитѣ на пѫтника, ако кражбата е извършена или повреждането е причинено отъ слугитѣ или отъ другитѣ лица, които сѫ поставени да управляватъ гостинницитѣ, или отъ чужди лица, които се навъртатъ изъ тѣзи заведения.

610. Тѣ не сѫ отговорни за кражбитѣ, които сѫ извършени съ оржжие въ ржка или съ друга непрѣодолима сила, или вслѣдствие на голѣмата небрѣжность на притежателя.

Глава II.

За секвестра.

611. Секвестрътъ бива договоренъ или сѫдебенъ.

612. Договорниятъ секвестръ е влогъ на една спорна вещь, направенъ отъ двѣ или повече лица у едно трето лице, което се задължава, слѣдъ свършването на прѣпирнята, да я повърне на тогова, комуто тя бѫде прѣсѫдена.

613. Договорниятъ секвестръ обикновено бива безвъзмезденъ, но може да бѫде и възмезденъ.

614. Когато договорниятъ секвестръ е безвъзмезденъ, той е подчиненъ на правилата за обикновения влогъ, съ това само изключение, че той може да има за прѣдметъ не само движими, а и недвижими имоти.

615. Сѫдебниятъ секвестръ се извършва по установенитѣ за това правила въ гражданското сѫдопроизводство.

Отдѣлъ XIV.

За залога.

616. Залогътъ е договоръ, чрѣзъ който длъжникътъ прѣдава на кредитора една движима вещь за обезпечение на вземането, която вещь трѣбва да се повърне въ натура, слѣдъ погасяването на дълга.

Digitized by Google

617. Залогътъ дава на кредитора право на привилегирано удовлетворение върху заложената вещь.

618. Тази привилегия съществува, само когато има нотариаленъ или частенъ съ завѣрена дата актъ, който съдържа показването на дължимата сума, както и показването на вида и естеството на даденитѣ въ залогъ вещи, или единъ приложенъ къмъ акта описъ за тѣхното качество, тяжесть и мѣрка.

При все това съставянето на писменъ актъ не е необходимъ, ако стойностьта на заложения прѣдметъ не прѣвишава 500 лева.

619. Привилегията върху вземания, които сж дадени въ залогъ, не съществува, освѣнъ когато залогътъ произлиза отъ единъ нотариаленъ или частенъ съ завѣрена дата актъ и когато длъжникътъ на вземането, което е дадено въ залогъ, е билъ увѣдоменъ за това.

620. Въ всѣкой случай, привилегията върху залога не съществува, освѣнъ ако този залогъ е билъ прѣдаденъ и оставенъ въ властьта на кредитора или на едно трето лице, избрано отъ странитѣ.

621. Залогътъ може да бжде даденъ отъ едно трето лице за длъжника.

622. Кредиторътъ не може да се разпорежда съ залога въ случай на неплащане. Той има, обаче, право да иска отъ съда да разрѣши да остане у него залога за изплащане до размѣра на дълга, спорядъ едно оцѣнение, направено отъ вѣщи люди, или да се продаде на публиченъ търгъ.

Всѣко условие, което дава право на кредитора да си присвои залога или да се разпорежда съ него безъ съблюдението на погорѣ прѣдписанитѣ форми, е недѣйствително.

623. Кредиторътъ е отговоренъ, спорядъ правилата изложени въ отдѣла *за задълженията и договоритѣ изобщо*, за изгубването или за поврѣждането на залога, което е послѣдвало по неговата небрѣжность.

Длъжникътъ е длъженъ, отъ своя страна, да повърне на кредитора необходимитѣ разноски, които той е направилъ за съхранението на залога.

624. Ако е било дадено въ залогъ едно вземане, което носи лихви, кредиторътъ е длъженъ да прихване тѣзи лихви върху онния, които могатъ да му се дължатъ.

Digitized by Google

Ако дългътъ, за обезпечението на който вземането е било дадено въ залогъ, не носи лихви, приходящето се прави върху капитала на дълга.

625. Ако кредиторътъ злоупотрѣбява съ залога, длъжникътъ може да иска да се тури заложената вещь подъ секвестръ.

626. Длъжникътъ не може да иска повръщането на залога прѣди да заплати напълно главницата, лихвитѣ и разноскитѣ на дълга, за обезпечението на който залогътъ е билъ даденъ.

Ако същиятъ длъжникъ е сключилъ единъ другъ дългъ спрямо същия кредиторъ, слѣдъ прѣдаването на залога, и този дългъ стане изискуемъ прѣди плащането на първия дългъ, кредиторътъ не може да бѫде принуденъ да повърне залога прѣди да бѫде напълно изплатенъ за двѣтѣ вземания, макаръ и да нѣма никакво условие да служи залога за обезпечение и на втория дългъ.

627. Макаръ дългътъ и да е дѣлимъ, залогътъ е недѣлимъ между наслѣдницитѣ на длъжника или на кредитора.

Ако нѣколко отъ наслѣдницитѣ на длъжника съ заплатили своитѣ части отъ дълга, тѣ не могатъ да искатъ повръщането на своитѣ части отъ залога, догдѣто цѣлиятъ дългъ не се изплати.

Тъй сѫщо, ако нѣколко отъ наслѣдницитѣ на кредитора съ получили своитѣ части отъ вземането, не могатъ да повърнатъ никаква часть отъ залога, до като не бѫдатъ изплатени и частитѣ на всичкитѣ останали тѣхни сънаслѣдници.

628. Прѣдидущитѣ разпореждания не отмѣняватъ законитѣ и частнитѣ правилници, които се отнасятъ до търговскитѣ дѣла и до учрѣжденията, на които е разрѣшено да правятъ заеми срѣщу залогъ.

Отдѣлъ XV.

За антихрезата.

629. Антихрезата е договоръ, чрѣзъ който кредиторътъ придобива право да прибира доходитѣ на едно недвижимо имущество на своя длъжникъ, съ задължение да ги приспада годишно срѣщу лихвитѣ, ако такива му се дължатъ, и послѣ срѣщу капитала на своето вземане.

Digitized by Google

630. Кредиторътъ е длъженъ, ако другояче не е условено, да плаща даждията и другитѣ годишни тягости на недвижимото имущество, което държи въ антихреза.

Той е длъженъ така сѫщо, подъ страхъ на отговорность за врѣди, да се грижи за поддържането и за необходимитѣ поправки на недвижимото имущество.

Всичкитѣ разноски, които се отнасятъ до тѣзи прѣдмети, се изваждатъ отъ доходитѣ на имота.

631. Длъжникътъ не може да встжпи въ ползуването на недвижимото имущество, което е далъ въ антихреза, прѣди да бѫде изплатенъ цѣлия дългъ.

Но кредиторътъ, който иска да се освободи отъ задълженията, означени въ прѣдидущия членъ, може всѣкога, ако само не се е отказалъ отъ това право, да принуди длъжника да вземе отъ ново ползуването на недвижимото имущество.

632. Кредиторътъ не става притежатель на недвижимото имущество вслѣдствие на незаплащане дълга въ условения срокъ; всѣко противно съглашение е недѣйствително. Въ случай на незаплащане, той може да иска по законния редъ отчуждението имота на своя длъжникъ.

633. Разпорежданията на чл. чл. 621, 626 и 627 се прилагатъ и на антихрезата.

634. Антихрезата произвежда дѣйствие само между длъжника и кредитора, и тѣхнитѣ наслѣдници.

Отдѣлъ XVI.

За поржчителството.

Глава I.

За свойството и прѣдѣлитѣ на поржчителството.

635. Този, който стане поржчитель за едно задължение, се задължава спрямо кредитора да изпълни задължението, ако длъжникътъ не го изпълни.

Digitized by Google

636. Поржчителство не може да съществува освѣнъ за дѣйствително задължение.

При все това може да се даде поржчителство за едно задължение, което може да се унищожи чрѣзъ едно възражение, чисто лично на длъжника, като напримѣръ въ случая на непълнолѣтство.

637. Поржчителството не може да надмине това, което се дължи отъ длъжника, нито да се сключи подъ по-обрѣменителни условия.

То може да бѫде сключено за една часть само на дълга и подъ по-леки условия.

Поржчителството, което надминава дълга или което е сключено подъ по-обрѣменителни условия, е дѣйствително само въ предѣлитѣ на главното задължение.

638. Едно лице може да стане поржчитель и безъ искането, даже и безъ знанието, на тогова, за когото се задължава. Така сѫщо едно лице може да стане поржчитель не само за длъжника, но още и за неговия поржчитель.

639. Поржчителството не се предполага; то трѣбва да бѫде изрично и не може да се разпространява вънъ отъ предѣлитѣ, въ които е било сключено.

640. Неограниченото поржчителство на едно главно задължение се разпростира върху всичкитѣ послѣдствия на дълга, даже и върху разноскитѣ на процеса.

641. Длъжникътъ, който е задълженъ да даде поржчителство, е длъженъ да представи едно лице, което е способно да влиза въ договоръ, и което притежава достатъчно имоти, за да отговаря за задължението.

642. Когато поржчительтъ, който е приетъ отъ кредитора доброволно или по опрѣдѣление отъ сѫда, е станалъ слѣдъ това несъстоятеленъ, трѣбва да се даде вмѣсто него другъ поржчитель.

Това правило допуща изключение само, когато поржчителството е било дадено на основание на съглашение, чрѣзъ което кредиторътъ самъ е поискалъ едно извѣстно лице за поржчитель.

Digitized by Google

Глава II.

За дѣйствието на поржчителството.

Отдѣление I.

За дѣйствието на поржчителството между кредитора и поржчителя.

643. Поржчительтъ е длъженъ да заплати на кредитора само, когато това не направи длъжникътъ, чиито имоти по-напрѣдъ трѣбва да се секвестиратъ и продадатъ за изплащане дълга, освѣнъ ако поржчительтъ се е отказалъ отъ правото да иска да се заяви по-напрѣдъ иска срѣщу длъжника, или ако се е задължилъ солидарно съ длъжника; въ този случай, дѣйствието на неговото задължение се опрѣдѣля отъ правилата, които сж установени за солидарнитѣ дългове.

644. Кредиторътъ не е длъженъ да заяви по-напрѣдъ иска срѣщу длъжника, освѣнъ когато поржчительтъ, срѣщу когото е заявенъ иска, поиска това въ първото заседание по дѣлото.

645. Поржчительтъ, който иска да се заяви по-напрѣдъ иска срѣщу длъжника, трѣбва да покаже на кредитора имотитѣ на длъжника.

646. Когато поржчительтъ е показалъ имотитѣ на длъжника, кредиторътъ е отговоренъ спрямо поржчителя до стойностьта на показанитѣ имоти за несъстоятелностьта на длъжника, която е послѣдвала вслѣдствие на допуснатата бавность въ възбуждането на иска.

647. Когато нѣколко лица сж поржчителствували за единъ и сжщъ длъжникъ по единъ дългъ, всѣкой единъ отъ тѣхъ е задъленъ за цѣлия дългъ.

648. При все това, всѣкой единъ отъ поржчителитѣ може, ако той не се е отказалъ отъ правото за раздѣлянето на дълга, да иска, щото кредиторътъ да раздѣли прѣдварително своя искъ и да го намали до частьта на всѣкой единъ.

Ако нѣкои отъ поржчителитѣ сж били несъстоятелни, когато единъ отъ тѣхъ е добилъ раздѣлянето на дълга, този поржчитель отговаря сразмѣрно за несъстоятелностьта, но той не отговаря за несъстоятелностьта, която е послѣдвала послѣ раздѣлянето.

Digitized by Google

649. Ако кредиторътъ самъ доброволно е раздѣлилъ своя искъ, той не може вече да се повърне отъ направеното раздѣляне, макаръ и да е имало вече несъстоятелни поржчители, когато той е обявилъ своето съгласие за раздѣлянето.

650. Поржчительтъ на поржчителя не е длъженъ спрямо кредитора, освѣнъ когато длъжникътъ и всичкитѣ поржчители сж несъстоятелни, или ако длъжникътъ и поржчителитѣ сж освободени чрѣзъ възражения, които се отнасятъ лично до тѣхъ.

Отдѣление II.

За дѣйствието на поржчителството между длъжника и поржчителя.

651. Поржчительтъ, който е заплатилъ дълга, има право на обратенъ искъ противъ длъжника, макаръ този послѣдниятъ и да не е знаялъ за даденото поржчителство.

Обратнятъ искъ се простира, както върху капитала, така и върху лихвитѣ и разноскитѣ; поржчительтъ, обаче, има право на обратенъ искъ за тѣзи само разноски, които е направилъ, слѣдъ като е увѣдомилъ длъжника за заявения срѣщу него искъ.

Той има сжщо право на обратенъ искъ за лихвитѣ на всичко това, което е заплатилъ за длъжника, макаръ дълготъ и да не е носилъ лихви и даже за загубитѣ, ако е заплатилъ такива.

При все това, лихвитѣ, които не се дължатъ на кредитора, не текатъ въ полза на поржчителя освѣнъ отъ деня, въ който той е съобщилъ на длъжника за плащането.

652. Поржчительтъ, който е заплатилъ дълга, встжпва въ всичкитѣ права, които кредиторътъ е ималъ противъ длъжника.

653. Ако има нѣколко длъжници, които сж задължени солидарно за единъ и сжщъ дългъ, поржчительтъ, който е заплатилъ за всичкитѣ, има право на обратенъ искъ противъ всѣкиго отъ тѣхъ за покрѣщането на цѣлата заплатена сума.

654. Поржчительтъ, който е заплатилъ, нѣма право на обратенъ искъ противъ длъжника, който тоже е заплатилъ, ако не го е извѣстилъ за направеното отъ него плащане, но има право на искъ за новрѣщане противъ кредитора.

Digitized by Google

Ако поржчительтъ е заплатилъ безъ да е билъ теглент на сждъ и безъ да е билъ извѣстилъ длъжника, той нѣма никакво право на обратенъ искъ противъ послѣдния, ако въ момента на плащането, длъжникътъ е ималъ срѣдства, за да обяви дълга за погасенъ, но има право на искъ за повръщане противъ кредитора.

655. Поржчительтъ, даже прѣди да е заплатилъ, може да иска отъ длъжника да го обезпечи:

1) когато той се тегли на сждъ за плащането;

2) когато длъжникътъ е обявенъ за несъстоятеленъ или се намира въ несъстоятелность;

3) когато длъжникътъ се е задължилъ да го освободи отъ поржчителството въ единъ условенъ срокъ и този срокъ е изтекалъ;

4) когато дългътъ е станалъ изискуемъ съ изтичането на условения срокъ за плащането;

5) слѣдъ изтичането на десеть години, ако главното задължение нѣма опрѣдѣленъ срокъ за плащане, освѣнъ когато има противно съглашение, или когато главното задължение е отъ такова естество, щото да не може да се погаси прѣди единъ опрѣдѣленъ срокъ, както се случва въ настойничеството.

Отдѣление III.

За дѣйствието на поржчителството между нѣколко поржчители.

656. Когато нѣколко лица съ поржчителствували за единъ и сжщъ длъжникъ, за единъ и сжщъ дългъ, поржчительтъ, който е заплатилъ дълга, има право на обратенъ искъ противъ другитѣ поржчители за припадающитѣ имъ се части.

Глава III.

За законното и за сждебното поржчителство.

657. Всѣкога, когато едно лице е задължено отъ закона или отъ сжда да даде поржчителство, прѣдложеният поржчитель трѣбва да удовлетворява прѣдписанитѣ отъ чл. 641 условия.

Digitized by Google

658. Този, който е длъженъ да даде едно поржчителство, има право да даде вмѣсто него залогъ или друго обезпечение, което бѫде признато за достатъчно да задрави вземането.

659. Съдебният поржчитель не може да иска да се заяви по напрѣдъ иска противъ длъжника.

660. Този, който е поржчителствувалъ само за съдебния поржчитель, може да иска да се заяви по-напрѣдъ иска противъ този послѣдния.

Глава IV.

За погасяването на поржчителството.

661. Задължението, което се ражда отъ поржчителството, се погасява по същитѣ причини, по които се погасяватъ и другитѣ задължения.

662. Сливането, което става въ лицето на длъжника и на поржчителя, когато тѣ станатъ наслѣдници единъ на другиго, не погасява иска на кредитора противъ този, който е поржчителствувалъ за поржчителя.

663. Поржчительтъ може да прѣдяви противъ кредитора всичкитѣ възражения, които принадлежатъ на длъжника, и които сж свързани съ дълга; но той не може да прѣдявява онния, които сж чисто лични на длъжника.

664. Поржчительтъ, даже солидарният, се освобождава отъ поржчителството, ако той се е лишилъ по вината на кредитора отъ възможностьта да замѣсти кредитора въ правата, ипотекитѣ и привилегиитѣ му, служащи за обезпечение на вземането, освѣнъ ако тѣ сж били дадени слѣдъ поржчителството.

665. Когато кредиторътъ доброволно приеме едно недвижимо имущество или каквото и да е друго нѣщо въ изплащане на дълга, поржчительтъ се освобождава, макаръ кредиторътъ и да е прѣтърпѣлъ съдебно отстранение отъ дадената въ изплащане вещь.

666. Простото продължение на срока, дадено отъ кредитора на длъжника, не освобождава поржчителя, който може, въ този случай, да дѣйствува противъ длъжника, за да го принуди да заплати.

Digitized by Google

667. Поржителтъ, който е изрично ограничилъ своето поржителство до сжщия срокъ, даденъ на длъжника, остава отговоренъ и слѣдъ изтичането на тоя срокъ за всичкото врѣме, което е нужно, за да бжде длъжникътъ принуденъ да плати, стига само кредиторътъ въ теченне на единъ мѣсецъ отъ изтичането на срока, да е заявилъ своя искъ въ сждъ и да е взелъ мѣрки за прѣдварително обезпечение на вземането.

Особено разпореждане.

668. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 мартъ 1893 год.; той отмѣнява всичкитѣ до сега сжществующи наредби по прѣдметитѣ, прѣдвидени въ него.

Digitized by Google

Законъ

за

извършенитѣ съ частни актове продажби на недвижими имущества отъ изселившитѣ се изъ България българени и чужди поданици.

(Утвърденъ съ указъ отъ 18 декември 1888 год., подъ № 373, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 2, отъ 5 януарий 1889 год.)

Продажби на недвижими имущества, извършени отъ изселившитѣ се изъ България български и чужди поданици, лично или чрѣзъ пълномощници, съ частни актове или пълномощия, ще се взематъ въ внимание прѣдъ сждилищата, когато се докаже:

1) че продавачътъ е билъ дѣйствителния собственикъ или е ималъ правото да отчуждава въпросното имущество въ момента на продажбата;

2) че въпросното имущество нѣма издаденъ крѣпостенъ актъ на трети лица, и

3) че купувачътъ го е владѣлъ, като собственикъ, въ разстояние на пять години отъ продажбата.

Подъ тѣзи условия сждътъ признава купувача за собственикъ на недвижимото имущество и слѣдъ като влѣзе рѣшението въ законна сила, издава се на основание на него, крѣпостенъ актъ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

продажби на недвижими имущества, извършени съ домашни условия или частни актове.

(Утвърденъ съ указъ отъ 15 декемврий 1891 год., подъ № 472, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 38, отъ 18 февруарий 1892 год.)

1. Договоритѣ за покупка-продажба на недвижими имоти, извършени по частенъ редъ или съ пълномощия, ако нѣма придобити крѣпостни права на трети лица, раждатъ правото на собственость.

Съдилищата по тѣзи продажбени договори издаватъ рѣшения за прѣминуването право на собственость.

2. Всичкитѣ закони и наредби, които противорѣчатъ на настоящия законъ, се отмѣняватъ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ за ипотекитѣ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 31 януарий 1885 год., подъ № 45, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 14, отъ 12 февруарий с. г.)

1. Ипотеката (залагане недвижимъ имотъ) е едно реално право, което служи за обезпечение на едно искане или на единъ дългъ.

2. Ипотеката е нераздѣлима и може да се установи само на недвижими имоти, както селски, тъй и градски.

3. Ипотеката слѣдва недвижимия имотъ въ каквито ржцѣ и да мине той. Ако недвижимиятъ имотъ, който е застрахуванъ (осигуренъ), изгори, ипотеката се простира върху обезщетението, което застрахователното дружество има да плати.

4. Ипотеката бива законно-съдебна или договорна.

5. Прѣдметъ на ипотека могатъ да бждатъ само недвижими имоти, съ принадлежноститѣ имъ и реалнитѣ права на ползуване.

6. Договоръ за ипотека може да сключи само лицето, което има право да разполага съ недвижимия имотъ или да го отчуждава. Лицата, които имать върху недвижимия имотъ ограничени права, могатъ да ипотекиратъ само въ границитѣ на своитѣ права.

7. Договоритъ, чрѣзъ който едно искане се обезпечава съ ипотека, трѣбва да е сключенъ прѣдъ надлежния нотариусъ или мировия съдия, съгласно съ чл. 1, 31 и 54 отъ закона за нотариуситѣ и за мировитѣ съдии, които извършватъ нотариални дѣла.

8. Когато имотътъ, който е даденъ въ ипотека, изгуби отъ стойностьта си въ такъвъ размѣръ, щото недостига да покрие иска-

Digitized by Google

нето, което обезпечава притежателя на ипотеката, послѣдният има право да иска или незабавното изплащане на дълга или уголѣмяването на прѣдмета на ипотеката. Ипотеката се простира въз всичкитѣ подобрѣния на имота.

9. Договорътъ, съ който едно искане се обезпечава съ ипотека (чл. 7), трѣбва да опрѣдѣля точно и ясно количеството и характера въ искането, което има да се обезпечи.

10. Ипотеката съществува и има дѣйствие отъ деня, когато, на основанията, указани въ чл. чл. 7 и 9 отъ тоя законъ, тя се записва въ регистра на нотариуса или мировия съдия, който я е извършилъ, съгласно съ закона.

11. Записването на ипотеката се извършва съгласно съ правилата, изложени въ закона за нотариуситѣ и мировитѣ съдии, които извършватъ нотариални дѣла, а особенно чл. чл. 1, 13, 14, 15, 16, 17, 31, 37, 40, 41, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 52, 55, 59, 63, 64, 79, 80, 82, 83. 84 и 85 отъ тоя законъ.

12. Странитѣ, които искатъ записването на една ипотека, съгласно съ чл. чл. 8, 10 и 11 отъ тоя законъ, трѣбва да прѣдставятъ на съда слѣдующитѣ документи:

а) договора, за който се говори въ чл. чл. 7 и 9;

б) крѣпостния актъ или други документи, които удостовѣряватъ правото за собственость, или правото на ползуване, върху имота, който има да се заложи;

в) подробно описание и оцѣнка на здането, подписано отъ двама вѣщи люди. Ако ли имотътъ е селски, оцѣнката се подтвърдява отъ общинския съвѣтъ, по мѣстонахождението на имота;

г) свидѣтелство за оцѣнката на имота въ емлячната книга.

13. Помѣнатитѣ въ чл. 12 документи се пазятъ у нотариуса или мировия съдия, у когото се извършва ипотеката, като се означи въ тѣхъ годината, мѣсеца, числото и нумера на дѣлото, къмъ което тѣ принадлежатъ (чл. 56 отъ закона за нотариуситѣ).

14. Нотариусътъ или мировиятъ съдия, като записе ипотеката, на основание документитѣ, изброени въ чл. 12 отъ тоя законъ, дава на стопанина на имота едно свидѣтелство, въ което се съдържа:

а) нумера, подъ който ипотеката е записана въ регистра на нотариуса или мировия съдия;

б) изброение на документитѣ, спомѣнати въ чл. 12;

в) количеството, за което е заложенъ имота.

Digitized by Google

15. Нови ипотеки се записватъ въ регистра на нотариуса или мировия сѫдия (чл. чл. 10 и 11) на основание договора за ипотека (членове 7 и 9) и свидѣтелството, указано въ чл. 14 отъ тоя законъ. Всѣка нова ипотека трѣбва да се отбѣлѣжи въ свидѣтелството, указано въ чл. 14 на тоя законъ.

16. Исковетѣ, които сѫ обезпечени съ една редовно записана ипотека, прѣдпочитатъ се надъ всички други искове и дългове; тѣ трѣбва да се изплатятъ отъ стойностьта на имота, който е заложенъ за тѣхното обезпечение.

17. Ако въ единъ имотъ има нѣколко ипотеки, тѣхното старшинство се опрѣдѣля по реда на тѣхното записване. По-старата ипотека трѣбва да се удовлетвори напълно прѣди да се пристжпи къмъ удовлетворението на послѣдующата.

18. По-новиятъ ипотекаренъ заемодавецъ може да встжпи въ правото на по-старитѣ, слѣдъ като удовлетвори тѣхнитѣ искания, обезпечени съ ипотека.

19. Трети лица, които придобиватъ собственостьта въ единъ заложенъ имотъ, встжпватъ въ ипотекарнитѣ задължения, които лежатъ въ тоя имотъ. Но тѣ иматъ право да освободятъ имота, слѣдъ като платятъ дълга, за обезпечение на който е той заложенъ.

20. Ако длъжникъть, който е заложилъ имота си, не изпълни задължението, което е приелъ върху си споредъ чл. 7 и 9 на тоя законъ, заемодавецъть има право да ходатайствува за удовлетворение на искането си чрѣзъ продажбата на имота, който му е заложенъ.

Въ тоя случай се постжпва съгласно съ членове: 325, 327, 331, 430, 432, 434, 435, 439, 451, 452, 454—458, 462—465, 467, 468 и 470 отъ врѣменнитѣ сѫдебни правила. (Вижъ съотвѣтствующитѣ членове въ гражданското сѫдопроизводство).

21. Слѣдъ като се изплати дългъть, който е обезпеченъ съ ипотека, ипотеката се угасва.

Угасването на ипотеката се забѣлѣжва въ регистра на нотариуса или мировия сѫдия, гдѣто е била записана тя, и документитѣ, спомѣнати въ чл. 12 отъ тоя законъ, се връщатъ на стопанина на заложения имотъ.

22. Записването на една ипотека има сила само за десеть години; ако слѣдъ изтичането на тоя срокъ записването се не подновы, ипотеката се счита угаснала.

Digitized by Google

23. Ипотеката може да угасне и по взаимното съгласие на странитѣ, които сѫ договорили за нея.

24. Разноскитѣ за установението на една ипотека се плащатъ отъ длъжника.

Ипотеката служи за обезпечение, както капитала, тъй и лихвитѣ на дължимото количество и за сѫдебнитѣ разноски, които послѣдватъ по несвоеврѣменното удовлетворение на дълга.

25. За актоветѣ, спомѣнати въ чл. чл. 7, 10 и 14, се плащатъ беритѣ, прѣдвидени въ закона за нотариуситѣ и за мировитѣ сѫдии, които извършватъ нотариални дѣла.

Digitized by Google

10. Законъ за давностьта.

		Членове
Глава	I. Общи наредби	1—10
„	II. За причинитѣ, които прѣпятствуватъ на давностьта или я спиратъ	11—17
„	III. За причинитѣ, които прѣкъсватъ теченето на давностьта	18—26
„	IV. За врѣмето, което е необходимо за придобиване или за погасяване чрѣзъ давность.	
Отдѣление	I. Общи наредби	27—28
„	II. За придобиване чрѣзъ давность на правото на собственость и на другитѣ вещни права	29—35
„	III. За погасяване на исковетѣ	36—51
Врѣменни разпорежданія		52—53
Особено разпореждане		54

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ за давностьта.

(Утвърденъ съ указъ отъ 18 декемврий 1897 год., подъ № 230, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 23, отъ 30 януарий 1898 год.)

Глава I.

Общи наредби.

1. Давностьта е срѣдство за придобиване на едно право или за освобождаване отъ едно задължение, чрѣзъ изтичане на извѣстно врѣме и подъ опрѣдѣлени въ закона условия.

2. За придобиване чрѣзъ давность, необходимо е законно владѣние.

Владѣнието е законно, когато то е постоянно, непрѣкъсвано, спокойно, явно, несъмнително и съ намѣрение да се държи вещьта, като своя собствена.

3. Отказване отъ давность не може да става, освѣнъ когато тя е вече придобита.

4. Който не може да отчуждава, не може да се отказва отъ давностьта.

5. Съдията не може по длъжность да прилага давностьта, ако страната не иска да се ползува отъ нея.

6. Давностьта може да се прѣдявява, даже и въ възивната инстанция, ако тоя, който е ималъ право да я прѣдяви, не се е отказалъ отъ нея.

Digitized by Google

7. Отказването отъ давностьта може да бъде изрично или мълчаливо; мълчаливото отказване произтича отъ всѣко дѣйствие, което е несъвмѣстимо съ желанието за ползуване отъ давностьта.

8. Кредиторитѣ или всѣко друго лице, което има интересъ да се признае давностьта, могатъ да я прѣдявятъ, макаръ длъжникътъ или собственикътъ да се отказва отъ нея.

9. Давностьта не се прилага на вещи, които не се намиратъ въ гражданско обръщение.

10. Държавата, окржжията и общинитѣ за своитѣ частни имущества, както и всичкитѣ юридически лица за своитѣ имущества, подлежатъ на давность и могатъ да се ползуватъ отъ нея, както частнитѣ лица.

Глава II.

За причинитѣ, които прѣпятствуватъ на давностьта или я спиратъ.

11. Тѣзи, които владѣятъ въ името на други лица, както и тѣхнитѣ общи наслѣдници, не могатъ да придобиватъ чрѣзъ давность за своя смѣтка.

Владѣятъ въ името на други лица: наемателя, влогоприемателя, плодополъзователя и въобще тѣзи, които държатъ една вещь не като своя собственость.

12. Показанитѣ, обаче, въ прѣдидущия членъ лица могатъ да придобиватъ чрѣзъ давность, ако основанието на тѣхното владѣние се измѣни, било отъ една причина, която изхожда отъ трето лице, било отъ възражението, което тѣ сж противопоставили на правото на собственика.

13. Лицата, на които наемателитѣ, влогоприемателитѣ и другитѣ, които владѣятъ не като собственици, сж отстжпили вещьта съ право на собственость, могатъ да я придобиятъ чрѣзъ давность.

14. Никой не може да придобива чрѣзъ давность, противъ своето собствено юридическо основание, въ такъвъ смисъль, че никой не може самъ за себе си да измѣни причината и сжщностьта на своето владѣние.

Всѣкой може да придобива чрѣзъ давность, противъ своето собствено юридическо основание, въ такъвъ смисъль, че може да добие чрѣзъ давность освобождение отъ едно задължение.

Digitized by Google

15. Давность не може да съществува:

Между съпрузи;

Между лицето, на което принадлежи родителска власть, и онова, което е подчинено на тази власть;

Между непълнолѣтния или запрѣтения и неговия настойникъ, до когато не прѣстане настойничеството и сѣтката за него не е окончателно дадена и одобрена;

Между освободения отъ настойничество непълнолѣтенъ, ограничено запрѣтения и попечителя;

Между наслѣдника и наслѣдството, което е прието подъ опись;

Между лицата, които сж подчинени по закона на управлението на други лица, и онія, на които е повѣрено управлението.

16. Давностьта спира:

Противъ непълнолѣтнитѣ, които не сж освободени отъ настойничество, и запрѣтенитѣ по причина на слабоумие;

По отношение на правата, които зависятъ отъ едно условие, догдѣто не се изпълни условието;

По отношение на исковетѣ за обезпечение, догдѣто съдебното отстранение не е станало;

По отношение на всѣкой другъ искъ, на който упражнението е спрѣно отъ единъ срокъ, догдѣто не изтече този срокъ.

17. Спирането на давностьта, въ полза на единого отъ солидарнитѣ кредитори, не може да служи въ полза на другитѣ.

Глава III.

За причинитѣ, които прѣкжсватъ теченіето на давностьта.

18. Давностьта се прѣкжсва по естествена причина или по гражданска.

19. Давностьта се прѣкжсва по естествена причина, когато владѣлецъть се лиши отъ ползуването на вещьта въ продължение на повечето отъ шесть мѣсеци.

20. Давностьта се прѣкжсва по гражданска причина съ подаване искова молба въ сжда, съ призовка за доброволно плащане,

Digitized by Google

или за налагане секвестръ, или възбрана, съобщено на лицето, срѣщу което се иска да се прѣкѫсне теченнето на давностьта.

21. Вписването на ипотеката и неговото подновяване не прѣкѫсватъ давностьта, съ която се погасява ипотеката.

22. Давностьта не се счита прѣкѫсната:

Ако ищецътъ се откаже отъ иска си;

Ако завѣденото производство се уничожи по причина на прѣкратяването му въ сѫда, или по причина на непотърсването му въ теченне на 3 години;

Ако искътъ се отхвърли.

23. Давностьта така сѫщо се прѣкѫсва по гражданска причина, когато длъжникътъ или владѣлецътъ признае правото на тогова, противъ когото тя е била започнала да тече.

24. Показанитѣ въ чл. 20 актове, съобщени на едного отъ солидарнитѣ длъжници, или признанието на правото, направено отъ едного отъ тѣхъ, прѣкѫсва давностьта противъ другитѣ и даже противъ тѣхнитѣ наслѣдници.

Сѫщитѣ актове, съобщени на едного отъ наслѣдницитѣ на солидарния длъжникъ, или признанието на правото, направено отъ този наслѣдникъ, не прѣкѫсва давностьта спрямо другитѣ съ-наслѣдници, макаръ вземането и да бѫде ипотечно, ако задължението е дѣлимо.

Тѣзи актове или признания не прѣкѫсватъ давностьта спрямо другитѣ солидарни съдлъжници, освѣнъ за частьта отъ дълга, която се пада на сѫщия наслѣдникъ.

За да се прѣкѫсне давностьта, за цѣлото вземане спрямо солидарнитѣ длъжници, трѣбва съобщението на горѣпоказанитѣ актове да бѫде направено на всичкитѣ наслѣдници на умрѣлия длъжникъ, или признанието да бѫде направено отъ всичкитѣ тѣзи наслѣдници.

25. Прѣкѫсването на давностьта въ полза на едного отъ солидарнитѣ кредитори, ползува така сѫщо другитѣ кредитори.

26. Съобщаването на длъжника единъ актъ, който прѣкѫсва давностьта, или направеното отъ него признание, прѣкѫсва давностьта даже спрямо поржчителя.

Digitized by Google

Глава IV.

За врѣмето, което е необходимо за придобиване или за погасяване чрѣзъ давность.

Отдѣление I.

Общи наредби.

27. Давността се начислява съ цѣли дни, а не съ часове.

Въ давноститѣ, които се начисляватъ съ мѣсеци, мѣсецътъ се счита всѣкога отъ тридесеть дни.

28. Давността се свършва въ края на послѣдния день на срока.

Отдѣление II.

За придобиването чрѣзъ давность на правото на собственость и на други вещни права.

29. За придобиването чрѣзъ давность правото на собственость върху недвижими имоти и на другитѣ вещни права, необходимо е да се владѣятъ вещитѣ добросъвѣстно и на юридическо основание въ продължение на *десеть години*.

30. Добросъвѣстността на владѣлеца се състои въ увѣреността, че лицето, отъ което е получилъ вещьта, е било нейнъ собственикъ и е могло да прѣхвърли правото си.

31. Добросъвѣстността всѣкога се прѣдполага и този, който указва на недобросъвѣстность е длъженъ да я докаже.

Достатъчно е добросъвѣстността да е съществувала въ врѣме на придобиването на владѣнието.

32. Юридическото основание е това, което по закона може да служи за прѣхвърляне на правото на собственость или на друго вещно право, на което се прилага давността.

33. Юридическото основание трѣбва да се докаже; то никога не се прѣдполага.

34. Може още да се придобиятъ чрѣзъ давность правото на собственость и другитѣ вещни права, върху недвижими имущества, съ непрѣкъснато владѣние въ продължение на *двадесеть*

Digitized by Google

години, безъ да има нужда отъ юридическо основание и добросъвѣстность.

35. По отношение на движимитѣ по своето естество вещи и на цѣнитѣ книжа на прѣдявителя, владѣнието замѣства въ полза на третия добросъвѣстни лица юридическото основание. Това правило не се прилага на съвокупности отъ движими вещи.

Този, обаче, който е изгубилъ една вещь, или отъ когото е открадната тя, може, въ продължение на три години отъ изгубването или кражбата, да я иска отъ тогози, въ ржцѣтѣ на когото се намира, съ запазване на послѣдния правото на искъ за обезщетение противъ оногова, отъ когото той я е получилъ.

Отдѣление III.

За погасяване на исковетѣ.

36. Исковетѣ се погасяватъ съ самото изтичане на врѣмето, опрѣдѣлено отъ закона.

37. Вещнитѣ искове, относително недвижими имущества, се погасяватъ съ *двадесеть години*.

Това разпореждане не прѣчи на правилата за придобиването на собственостьта и на другитѣ вещни права чрѣзъ давность въ по-късъ срокъ.

38. Ипотечнията искъ, както и вещнитѣ искове, относително движими имоти, за които нѣма опрѣдѣленъ особенъ срокъ за погасяване, се погасяватъ съ *петнадесеть години*, а онія, които произхождатъ отъ прѣстжпления, се погасяватъ слѣдъ изтичането на *20 години*.

39. Исковетѣ за дѣлба на наслѣдство по между съ-наслѣдницитѣ или за дѣлба на обща вещь по между съсобственици и за отдѣляне на съсѣдни имоти по между съсѣди, не сж ограничени отъ никаква давность.

40. Съ изтичането на *шесть мѣсеца* се погасяватъ исковетѣ: на съдържатели на хотели, на гостинници и на кржчми, за стая, за храна и за пития, които доставятъ.

41. Съ изтичането на *една година* се погасяватъ исковетѣ на:

Професоритѣ и учителитѣ на наука и искуство, за урокитѣ, които прѣподаватъ на день или на мѣсецъ;

Digitized by Google

Търговцитѣ за цѣната на продаденитѣ стоки на частни лица, които не сѫ търговци;

Съдържателитѣ на пансиони или на възпитателни заведения отъ всѣкакъвъ родъ, за ученето и възпитанието на тѣхнитѣ пансионери, възпитаници и ученици;

Слугитѣ, работницитѣ и надничаритѣ за плащането на тѣхнитѣ заплати, доставки и работни дни.

42. Съ изтичането на *три години* се погасяватъ исковетѣ на:

Професоритѣ и учителитѣ на наука и искуство, на които заплатата е условена за по-дълги периоди отъ единъ мѣсецъ;

Лѣкаритѣ и аптекаритѣ, за тѣхнитѣ посѣщения, операции и цѣрове;

Адвокатитѣ, за плащането на възнаграждението имъ и на направенитѣ отъ тѣхъ разноски. Тритѣ години се изчисляватъ отъ рѣшението или прѣкратяването на дѣлото, помиряването на странитѣ или отъ отмѣняването на пълномощното;

Инжинеритѣ и архитектитѣ за плащането на тѣхното възнаграждение. Тритѣ години се броятъ отъ деня на извършването на тѣхнитѣ работи.

43. Давността по горѣизложенитѣ случаи си има мѣстото, макаръ услугитѣ и работитѣ да продължаватъ още.

Тая давность се прѣкѫсва само чрѣзъ писмено припознаване на дълга, или чрѣзъ повдигане на искъ.

44. Обаче, тия, на които се противопоставя давността, означена въ чл. чл. 40—43[1]), могатъ да прѣдлагатъ на онія, които си служатъ съ нея, клѣтва въ удостовѣрение на това, че задължението е наистина погасено. Тая клѣтва може да бѫде прѣдложена и на наслѣдницитѣ и настойницитѣ на послѣднитѣ, ако тѣ сѫ малолѣтни, на управляющитѣ и пр. лица въ смисъль, че тѣмъ не е извѣстно за че задължението не е погасено.

45. Адвокатитѣ се освобождаватъ да даватъ смѣтка за книжата, относящи се до повѣренитѣ имъ дѣла, слѣдъ *пет години* отъ свършването на процеса; но и на тия лица може да се прѣдлага клѣтва, че тѣ не сѫ запазили или не сѫ знаяли гдѣ се намиратъ документитѣ.

---

[1]) Думитѣ въ чл. 44: „означена въ чл. чл. 40—43“ сѫ прибавени съ законъ отъ 8 януарій 1899 год.

Digitized by Google

46. Съ изтичането на *пет* ***години*** се погасяватъ исковетѣ за плащане на:

Периодически платежи на вѣчни и пожизнени ренти;

Периодически платежи за прѣхрана;

Наеми на здания и поземи имоти;

Лихви отъ дължими суми и въобще на всичко, което се плаща на годишни или по-къси периодически срокове.

47. Врѣмето за погасяването на всѣкакъвъ видъ искове се изчислява отъ деня, въ който тѣ сж могли да бждатъ упражнени, когато другояче не е разпоредено.

48. Срокътъ за погасяване на искове, за изискване изпълнението на обявени въ сждебно рѣшение задължения, тече отъ деня, въ който рѣшението е влѣзло въ законна сила.

49. Срокътъ за погасяване на исковетѣ за даване смѣтка тече отъ деня, въ който тѣзи, които трѣбва да дадатъ смѣтка, сж спрѣли своитѣ обязаности.

За иска за изплащане на остатъкъ по една смѣтка, срокътъ тече отъ деня, въ който смѣтката е била приета отъ заинтересуванитѣ страни.

50. Давностьта, за която се говори въ чл. чл. 40—46 [1]), тече така сжщо и противъ непълнолѣтнитѣ, които не сж освободени отъ настойничество и противъ запрѣтенитѣ, съ право на обратенъ искъ противъ настойника.

51. За всичкитѣ давности съ по-късъ срокъ отъ *двадесеть* ***години***, които не се споменуватъ въ тази глава, пазятъ се така сжщо и специалнитѣ правила, които се отнасятъ до тѣхъ.

Врѣменни разпореждания.

52. Давностьта, която е изтекла прѣди обнародването на настоящия законъ, ще се урежда споредъ дѣйствующитѣ до тогава закони по прѣдмета, макаръ и че ползуването отъ нея да е било заявено въ сждилището, при дѣйствието на настоящия законъ.

53. Правилата за давностьта, прѣдвидени въ настоящия законъ, не могатъ да се прилагатъ къмъ давноститѣ, които сж за-

---

[1]) Думитѣ въ чл. 50: „въ това отдѣление“ сж замѣнени съ „въ чл. чл. 40—46“. (Законъ отъ 8 януарий 1899 год.)

Digitized by Google

почнали да текатъ подъ дѣйствието на стария законъ, освѣнъ ако за довършването по давността по старія законъ се изисква по-дълъгъ срокъ отъ оня, който е предвиденъ въ настоящия законъ.

Особено разпореждане.

54. Настоящиятъ законъ отмѣнява всички до сега съществующи наредби по предметитѣ, предвидени въ него.

Digitized by Google

Digitized by Google

11. Търговски законъ.

			Членове
Общи правила			1
Книга първа. За търговцитѣ, търговскитѣ дружества и сдѣлки.			
Дѣлъ	I.		
Глава	I.	За търговцитѣ	2— 13
„	II.	За търговскитѣ регистри	14— 16
„	III.	За търговскитѣ фирми	17— 30
„	IV.	За търговскитѣ книги	31— 44
„	V.	За управителитѣ на фирми и за търговскитѣ пълномощници	45— 59
„	VI.	За търговскитѣ помощници	60— 67
Дѣлъ	II.		
Глава	I.	За търговскитѣ дружества. Общи правила	68— 69
„	II.	За събирателнитѣ дружества.	
Отдѣление	I.	За съставянето на дружеството	70— 73
„	II.	За правоотношенията на членоветѣ на дружеството помежду имъ	74— 89
„	III.	За отношенията на дружеството къмъ трети лица	90—100
„	IV.	За прѣкратяването на дружеството и за оттеглюването на съдружницитѣ	101—108
„	V.	За ликвидацията на дружеството	109—122
„	VI.	За просрочението на исковетѣ срѣщу съдружницитѣ	123—126
Глава	III.	За командитното дружество	127—147
„	IV.	За акционернитѣ дружества.	
Отдѣление	I.	Общи правила	148—170
„	II.	За правоотношенията на акционеритѣ	171—182
„	III.	За общитѣ събрания	183—188
„	IV.	За управителния и провѣрителния съвѣти	189—208
„	V.	За прѣкратяването на акционерното дружество	209—218
„	VI.	За командитното дружество съ акции	219—225
„	VII.	За чуждитѣ акционерни дружества	226—233
„	VIII.	Наказателни разпореждания	234—238
Глава	V.	За сдружаванията.	
Отдѣление	I.	Общи правила	239—246
„	II.	За отношенията на съдружницитѣ помежду имъ и спрѣмо трети лица	247—254

Digitized by Google

			Членове
Отдѣление	III.	За общото събрание, управителния и провѣрителни съвѣти	255—260
„	IV.	За прѣкратяването на сдружаванията	261—265
„	V.	За просрочването на исковетѣ противъ членоветѣ на сдружаванията	266—267
„	VI.	За сдружаването съ участие	268—271
Глава	VI.	За облигациитѣ	272—276
„	VII.	Заключителни разпореждания	277—278
Дѣлъ	III.	За търговскитѣ сдѣлки.	
Глава	I.	За търговскитѣ сдѣлки изобщо.	
Отдѣление	I.	Опрѣдѣление на търговскитѣ сдѣлки	279—286
„	II.	Общи правила относително търговскитѣ сдѣлки	287—324
„	III.	Сключване на търговски сдѣлки	325—333
„	IV.	Изпълнение на търговскитѣ сдѣлки	334—338
Глава	II.	За продажбата	339—357
„	III.	За комисионния договоръ	358—373
„	IV.	За спедиционния договоръ	374—383
„	V.	За договора на прѣвозване (транспорти)	384—412
„	VI.	За публичнитѣ складове	413—431
„	VII.	За издателския договоръ	432—450
„	VIII.	За посрѣдническия договоръ (мисията)	451—465
„	IX.	За договора на застрахуване.	
Отдѣление	I.	Общи правила	466—475
„	II.	Застрахуванията отъ щети	476—510
„	III.	За застрахуването на живота	511—520
„	IV.	За прѣзастрахуване	521—526
Глава	X.	За мѣнителницитѣ.	
Отдѣление	I.	За лицата, които могатъ да се задължаватъ чрѣзъ мѣнителница	527—528
„	II.	За формата на мѣнителницата	529—533
„	III.	За задължението на издателя	534
„	IV.	За джирирането	535—544
„	V.	За прѣдявяването мѣнителницата за приемане	545—547
„	VI.	За приемане на мѣнителницитѣ	548—553
„	VII.	Обратно искане, за да се получи обезпечение	554—558
„	VIII.	За падежа и за заплащането на мѣнителницитѣ	559—569
„	IX.	Обратно искане поради незаплащане на мѣнителницата	570—585
„	X.	За посрѣдничеството.	
	I.	За приемането чрѣзъ посрѣдничество	586—591
	II.	За заплащането чрѣзъ посрѣдничество	592—594
„	XI.	За поржителството въ мѣнителницитѣ (aval)	595—598
„	XII.	За дубликатитѣ на мѣнителницитѣ	599—604
„	XIII.	За изгубенитѣ мѣнителници	605—609
„	XIV.	За подложнитѣ мѣнителници	610—611
„	XV.	За изсрочването на мѣнителницитѣ	612—619
„	XVI.	За правата на кредитора по мѣнителница	620—622
„	XVII.	За извършването на протеста	623—626
„	XVIII.	За прилагането на чуждото законодателство	627—629

Digitized by Google

			Членове
Отдѣление	XIX.	За мѣстото и врѣмето, когато трѣбва да се извърши прѣдявлението и другитѣ дѣйствия, относително мѣнителницата	630—632
„	XX.	За недостатъчнитѣ подписи	633—634
Глава	XI.	За записътъ на заповѣдь	635—639
„	XII.	За чека	640—648

Книга втора. За несъстоятелностьта.

Глава	I.	За несъстоятелностьта и нейнитѣ послѣдствия	649—679
„	II.	За управлението на несъстоятелностьта.	
Отдѣление	I.	За лицата, натоварени съ управлението на несъстоятелностьта	680
„	II.	За синдика	681—689
„	III.	За дѣловодителя	690—693
Глава	III	За запечатване имотитѣ на несъстоятелния длъжникъ и за описа	694—703
„	IV.	За дѣйствията по управлението на несъстоятелностьта	704—717
„	V.	За ликвидирането на пасива.	
Отдѣление	I.	За освидѣтелствуване на вземанията	718—729
„	II.	За разнитѣ кредитори	730
	I.	За кредиторитѣ, които имать залогъ или друга привилегия върху движимитѣ имоти	731—734
	II.	За ипотекарнитѣ и привилегированитѣ върху недвижими имоти кредитори	735—738
	III.	За правата на жената на несъстоятелния	739—746
	IV.	За съдлъжницитѣ и поржчителитѣ	747—751
Глава	VI.	За ликвидирането на актива.	
Отдѣление	I.	Начинътъ на ликвидирането актива	752—756
„	II.	За продажбата на движимитѣ и недвижимитѣ имоти на несъстоятелния.	
	I.	За продажбата на движимитѣ имоти	757—758
	II.	За продажбата на недвижимитѣ имоти	759—760
Отдѣление	III.	За искането за повръщане (ревендикация)	761—767
Глава	VII.	За подѣлата между кредиторитѣ и за възстановление на несъстоятелния	768—780
„	VIII.	За сключване и спиране на несъстоятелностьта.	
Отдѣление	I.	За недостатъчностьта на актива	781—782
„	II.	За отсрочката (moratorium)	783—792
Глава	IX.	За конкордата	793—806
„	X.	За несъстоятелностьта на търговскитѣ дружества	807—815
„	XI.	За прѣстжпнитѣ дѣяния по несъстоятелностьта	816—822
Прѣходни правила			823—832
Обща наредба			833

Digitized by Google

Digitized by Google

Търговски законъ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 18 май 1897 год., подъ № 93, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ," брой 114, отъ 29 май с. г.)

Общи правила.

1. По търговскитѣ дѣла се прилагатъ разпорежданията на настоящия законъ; при отсѫтствието на такива се прилагатъ търговскитѣ обичаи, а ако такива нѣма, приспособява се гражданския законъ.

Книга първа.

За търговцитѣ, търговскитѣ дружества и сдѣлки.

Дѣлъ първи.

Глава I.

За търговцитѣ.

2. Търговецъ, въ смисъль на настоящия законъ, се счита онзи, който въ свое собствено име се занимава по занятия съ търговски дѣла.

3. Относящитѣ се до търговцитѣ правила се приспособяватъ и за търговскитѣ дружества (чл. 68).

4. Непълнолѣтнитѣ отъ двата пола, за да могатъ да се занимаватъ съ търговия и да се считатъ за пълнолѣтни относително сключенитѣ отъ тѣхъ задължения по търговски сдѣлки, трѣбва да

Digitized by Google

сж навършили осемнадесеть годишна възрасть, да бждатъ освободени отъ настойничество и да имать писмено разрѣшение отъ баща си, или отъ майка си, ако баща имъ е умрѣлъ, запрѣтенъ или отсжтствующъ. Ако нѣматъ баща и майка, разрѣшението имъ се дава отъ настойника, слѣдъ като бжде утвърдено отъ родинпския съвѣтъ и отъ сжда. Актоветѣ по освобождението отъ настойничеството и по разрѣшението за упражняване търговско занятие трѣбва да се прѣдставятъ въ канцеларията на окржжния сждъ, въ вѣдомството на който непълнолѣтнпятъ има намѣрение да установи своето мѣстожителство и тия актове трѣбва да бждатъ прѣписани въ опрѣдѣления за това регистръ и залѣпени въ залата на общинското управление, като се обнародватъ сжщеврѣменно въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

До когато горнитѣ разпорежданпя не се изпълнятъ, непълнолѣтпиятъ не може да почне да се занимава съ търговия.

5. Разпорежданията на горния членъ се прилагатъ и на освободенпя отъ настойничество непълнолѣтенъ, даже и когато нѣма качество на търговецъ, стига само въпросътъ да се отнася до дѣйствия, които закона счита за търговски сдѣлки.

6. Непълнолѣтпиятъ търговецъ, който се е съобразилъ съ разпорежданията на чл. 4, може, безъ ново разрѣшение, да ипотекира и отчужди недвижимитѣ си имоти въ полза на търговията си.

7. Бащата, майката или настойникътъ не могатъ да продължаватъ търговията за смѣтка на непълнолѣтния, ако не сж за това упълномощени: бащата или майката отъ окржжпия сждъ, а настойникътъ — чрѣзъ утвърдено отъ сжда постановление на родинпския съвѣтъ.

Това разрѣшенно трѣбва да бжде обнародвано по реда, означенъ въ чл. 4.

8. Лицата, които се намиратъ подъ настойничество поради умоповрѣждане, както и лицата, които се намиратъ подъ попечителство, не могатъ да бждатъ търговци, нито пъкъ да продължаватъ почнатата отъ по-напрѣдъ търговия.

9. Жената не може да се занимава съ търговия, безъ изричното или мълчаливото съгласие на мжжа си. — Съгласието на мжжа се прѣдполага, ако е общеизвѣстно, че жената се занимава съ търговия, освѣнъ ако мжжътъ изрично заяви съпротивлението си чрѣзъ декларация, която се обявява по означения редъ въ чл. 4.

Digitized by Google

Жената, която се ограничава съ продаване на дребна стока, произходяща отъ търговията на мажа ѝ, не се счита да има качество на търговецъ. Непълнолѣтният мажъ нѣма право да разрѣшава на жена си да се занимава съ търговия, освѣнъ ако и той има разрѣшение да върши търговия, съгласно чл. 4.

Ако мажътъ отсѫтствува или се намира подъ настойничество поради умоповрѣждане, окржжният сждъ дава нуждното разрѣшение.

Ако и да се занимава съ търговия, жената не може да сключи такова търговско дружество, което влѣче подирѣ си неограничена отговорность, безъ да е била изрично упълномощена отъ мажа си, или отъ сжда, въ случай отсѫтствие или болѣсть на мажа.

Даденото разрѣшение на жената отъ мажа трѣбва да бжде регистрирано и обявено съгласно предписанието на чл. 4.

10. Жената, която се занимава съ търговия, може, безъ разрѣшение на мажа си, да се явява прѣдъ сждилищата и сключва задължения за всичко, което се отнася до търговията ѝ.

Тя може, безъ разрѣшението на мажа си, да ипотекира или отчужди всичкия си имотъ.

Обаче, имотитѣ, които принадлежатъ къмъ зестрата, не могатъ да се ипотекиратъ или отчуждятъ, освѣнъ въ опрѣдѣленитѣ отъ гражданския законъ случаи и форми.

11. Ако чрѣзъ брачния договоръ мажътъ добие нѣкое право върху придобититѣ отъ жена му имоти, тия имоти служатъ по привилегия за изплащане дълговетѣ по търговията.

12. Разрѣшението, което бащата или роднинскиятъ сѣвѣтъ дава на непълнолѣтния да се занимава съ търговия, сообразно съ горнитѣ разпорежданія, както и съгласието, което за сжщата цѣль мажътъ дава на жена си, всѣкога могатъ да се оттеглюватъ. Актътъ по отнѣмението на разрѣшението и оттеглюването на съгласието трѣбва да бжде обнародванъ по указания начинъ въ чл. 4.

Обаче, ако разрѣшението или съгласието се оттегли, слѣдъ като непълнолѣтният или жената сж почнали вече да вършатъ търговия, отнѣмението на разрѣшението ще има сила само тогава, когато со одобри отъ окржжния сждъ, слѣдъ като се изслушатъ, въ закрито сждебно заседание, обясненията на жената или на непълнолѣтния.

Digitized by Google

Отнѣнението на даденото разрѣшение не може да поврѣди придобититѣ права отъ третитѣ лица, нито пъкъ да повлияе на текущитѣ дѣла по търговията.

13. Всѣки търговецъ е длъженъ да се погрижи да се прѣпрати въ мѣстния окржженъ сждъ брачния му договоръ, за да бжде регистриранъ и обявенъ.

Ако въ мѣсечень срокъ отъ почването търговията или отъ встжпването въ бракъ не изпълни това прѣдписание, търговецътъ, въ случай на несъстоятелность, може да бжде обявенъ за легкомисленъ банкрутъ.

Глава II.

За търговскитѣ регистри.

14. За вписванията, които сж задължителни споредъ настоящия законъ, трѣбва при всѣко окржжно сждилище да се водятъ търговски регистри.

Тѣзи регистри сж публични и всѣки може да ги разглежда. Сжщо всѣки може да вземе отъ тѣхъ простъ или завѣренъ прѣписъ.

За устройството на търговскитѣ регистри и начина, по който тѣ трѣбва да се водятъ, ще се издаде особенъ правилникъ отъ министерството на правосждието въ споразумѣние съ министерството на търговията.

15. Извършенитѣ въ търговскитѣ регистри вписвания, до колкото настоящиятъ законъ за отдѣлни случаи не прави изключение, се публикуватъ въ „Държавенъ Вѣстникъ."

Освѣнъ това, по желанието и за смѣтка на интересующитѣ се, окржжниятъ сждъ може да постанови публикуването и въ други вѣстници.

16. Вписванията, извършвани въ търговскитѣ регистри, иматъ сила по отношение на трети лица 10 дена отъ деня на обнародването имъ въ „Държавенъ Вѣстникъ."

Никой не може да се извини съ незнанието на обнародването.

Digitized by Google

Глава III.

За търговскитѣ фирми.

17. Фирмата е името, подъ което търговецътъ упражнява занятието си и съ което той се подписва.

18. Търговцитѣ, които упражнявать търговия безъ съдружници, длъжни сѫ да употрѣбявать за фирма името си и прѣзимето или поне прѣзимето.

Тѣ не могатъ да прибавятъ къмъ фирмата си такива думи, които би указали съдружническо отношение; но свободни сѫ да си служатъ съ такъво прибавление, което по-точно обозначава тѣхната личность или заведението.

19. Който, чрѣзъ договоръ или по наслѣдство, е придобилъ едно съществующе търговско заведение, може, съ съгласието на бившия стопанинъ или на наслѣдницитѣ му, да продължава търговията подъ старата фирма съ прибавка, която да обозначава приемството, ако желае.

20. При събирателнитѣ дружества фирмата, ако не съдържа имената на всичкитѣ съдружници, трѣбва да съдържа поне името на единъ съдружникъ съ прибавка, която да указва на съдружието.

При командитнитѣ дружества фирмата трѣбва да съдържа поне името на едного отъ лично отговорнитѣ членове съ прибавка, която да указва на съдружието.

Въобще запрѣтено е фирмата на търговскитѣ дружества да съдържа други имена, освѣнъ тѣзи на лично отговорнитѣ членове; така сѫщо запрѣтено е, събирателни или командитни дружества да именуватъ себе си акционерни дружества.

21. Акционернитѣ дружества и сдружаванията въ фирмитѣ си трѣбва изрично да обозначаватъ качеството си, както и прѣдмета на търговията си.

22. Ако нѣкой встжпи въ съществующа търговска къща или дружество, като членъ-съдружникъ, или се присъедини, като новъ членъ, къмъ едно търговско дружество, или се оттегли отъ такова дружество, първоначалната фирма може да остане сѫщата, независимо отъ това промѣнение.

Ако се оттегли съдружникътъ, името на когото е носила фирмата, то за продължението на тая фирма се изисква неговото съгласие.

Digitized by Google

Същото важи и въ случай, ако дружеството се състои отъ двѣ лица и едно отъ тѣхъ се оттегли.

28. Всѣки търговецъ е длъженъ, подъ страхъ на глоба (чл. 28), едноврѣменно съ отварянето на заведението си, да регистрира фирмата си при онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който се намира заведението му, като същеврѣменно собственоржчно подпише фирмата или я прѣдстави въ завѣренъ прѣписъ.

24. Всѣка нова фирма трѣбва ясно да се различава отъ другитѣ съществующи въ същото мѣсто или въ същата община регистрирани фирми.

При еднакви имена, новата фирма трѣбва да се регистрира и обозначи така, щото да се отличава ясно отъ старата.

25. Ако се отвори клонъ въ друго мѣсто или община, той (клонътъ) трѣбва да се регистрира и въ търговскитѣ регистри на онзи окржженъ сждъ, на който е подсждънъ клонътъ.

Това регистриране, обаче, не може да си има мѣстото, до като не е удостовѣрено, че фирмата на главното заведение е регистрирана при надлежния окржженъ сждъ.

Прѣдписанията на чл. 24, алинея втора, се отнасятъ и до фирмитѣ на клоноветѣ.

26. Ако фирмата се измѣни или прѣстане да съществува, или ако въ лицето на притежателитѣ ѝ е станало променение, то тѣзи обстоятелства трѣбва да се регистрират въ надлежния окржженъ сждъ.

Ако това регистриране и обнародване не е станало, то лицето, фирмата на което се е измѣнила или прѣставала да съществува, може да се основава на тѣхъ спрямо трети лица само тогава, ако може да удостовѣри, че тия обстоятелства съ били извѣстни на послѣднитѣ.

27. Ако при прѣхвърлянето на една търговска къща приемникътъ поеме върху си дотогавашнитѣ задължения на фирмата, кредиторитѣ по отношение на тия задължения имать всекво право, както противъ прѣхвърлача, така също и противъ приемника.

28. Който не изпълни прѣдписанията на настоящия законъ относително регистрирането въ търговскитѣ регистри, трѣбва да се принуди за това служебно отъ надлежния окржженъ сждъ, чрѣзъ глоба до 1000 лева.

Digitized by Google

Едновременно съ опрѣдѣляне за глобяването трѣбва да се даде на страната 14-дневенъ срокъ, за да извърши регистрирането, слѣдъ изтичането на който срокъ глобата се събира по изпълнителенъ редъ.

Тази глоба не може да се замѣни съ затворъ.

Същиятъ редъ се пази и по отношение на онѣзи, които незаконно си служатъ съ фирма. При това прилагатъ се прѣдписанията на чл. 30.

29. Всички съдебни и административни лица и мѣста, както и търговскитѣ индустриални камари и общинскитѣ управления, съ длъжни да съобщаватъ на надлежния окржженъ съдъ всичкитѣ нарушения на правилата по регистрирането и по употрѣблението на фирмитѣ, които нарушения тѣ съ узнали въ кржга на своитѣ обязаности.

30. Който, вслѣдствие похищението фирмата му, се счита опетенъ въ правата си, може да иска да се запрѣти на похитителя — подъ страхъ на прѣдвидената въ чл. 28 парична глоба — по-нататъшното употрѣбление на фирмата и да се осѫди на обезщетение.

При това окржжниятъ съдъ, по пробата на страната, може да постанови, щото рѣшението му да се обнародва за смѣтка на осѫдената страна.

Глава IV.

За търговскитѣ книги.

31. Всѣки търговецъ е длъженъ да води непрѣменно слѣднитѣ три вида книги: *дневникъ* (journal) (чл. 32), книгата за *инвентаритѣ и равносмѣткитѣ* (чл. 33) и *книгата* за копиране на търговската кореспонденция (чл. 36).

32. Въ дневника търговецътъ е длъженъ да записва ежедневно всичкитѣ си търговски сдѣлки и договори, акцепти и джиро на търговски записи и въобще да забѣлѣжва всичко, каквото той, подъ каква и да е титла, приема или изразходва, а така сѫщо и да забѣлѣжва въ края на всѣки мѣсецъ домашнитѣ си разноски.

Въ писанията не бива да се оставятъ празни мѣста. Сѫщо така запрѣтени съ всѣкакви изтъргвания, зачеркивания или прибавки въ текста.

Digitized by Google

33. Всѣки търговецъ е длъженъ, при започването на търговията си, да състави инвентаръ (описъ) на всичкитѣ си недвижими имоти, вземанията и дълговетѣ, количеството на личнитѣ пари и останалитѣ си имоти, както и да обозначи и стойностьта на отдѣлнитѣ имоти, като при това състави и равносмѣтка за отношението на активитѣ къмъ пасивитѣ.

Този описъ и равносмѣтката трѣбва да се съставятъ всѣка година.

Ако търговецътъ притежава такъвъ складъ, описването на който, по естеството на търговското прѣдприятие, не е възможно да става всѣка година, то складътъ се описва всѣка втора година.

34. Описътъ и равносмѣтката трѣбва да се вписватъ въ особна за тая цѣль книга и да се подписватъ отъ търговеца. При събирателнитѣ и командитнитѣ дружества помѣнатитѣ документи трѣбва да се подпишатъ отъ всичкитѣ лично отговорни съдружници.

35. При съставянето на описа и на равносмѣтката, имотитѣ и вземанията трѣбва да се обозначатъ по стойностьта имъ въ врѣме на съставянето му.

Съмнителнитѣ вземания трѣбва да се опишатъ по вѣроятната имъ стойность, а безнадеждитѣ трѣбва да се отпишатъ.

36. Всѣки търговецъ е длъженъ да записва по хронологически редъ въ особна книга всичкитѣ изпращани отъ него писма, а така сѫщо да съхранява всички относящи се до заведението му писма (чл. 41).

37. Книгитѣ, воденето на които е задължително за търговцитѣ (чл. 31), трѣбва да бѫдатъ провързани и снабдени съ текущи числа на страницитѣ и крайщата на връзката да сѫ запечатани съ печата на надлежния нотариусъ или мировия сѫдия.

На послѣднята страница на тия книги сѫдията съ собственоржчния си подписъ удостовѣрява числото на листоветѣ и страницитѣ на книгитѣ и скрѣпя това си удостовѣрение съ печата на сѫда.

38. Съ изключение на книгата за копиитѣ, другитѣ задължително водени търговски книги трѣбва въ края на всѣка година да се прѣдставятъ на надлежния нотариусъ (чл. 37 алинея втора) за сключване и приподписване.

Нотариусътъ или мировиятъ сѫдия е длъженъ да записва, подъ послѣдното вписване въ книгата, слѣдната формула:

Digitized by Google

Днесъ, на.....189.....год., ми се прѣдстави настоящата търговска книга (дневникъ, инвентаръ и пр.) на търговеца.....
.....и се утвърди отъ мене като засвидѣтелствувана.

Подпись и печатъ на нотариуса или мировия сждия.

39. Извършването на прѣдвиденитѣ въ прѣдидущитѣ два члена формалности не подлежи на никакви берии, нито на гербовъ сборъ.

40. При всѣки нотаріусъ и мирови сждия трѣбва да се води особенъ регистръ, въ който да се забѣлѣжватъ имената на търговцитѣ, които сж прѣдставили книгитѣ си, обозначението на тия книги и числото на листоветѣ.

Сщиятъ редъ се държи и по отношение на прѣдвиденото въ чл. 38 сключване и засвидѣтелствуване на търговскитѣ книги.

41. Търговцитѣ сж длъжни да пазятъ търговскитѣ си книги въ продължение на *десеть години*, като се счита отъ послѣдното вписване.

Сщото важи и за търговскитѣ писма, инвентари и равносмѣтки.

42. Редовно воденитѣ книги на търговецъ могатъ да служатъ за доказателство въ спорове, произходящи отъ търговски сдѣлки.

43. Доказателствената сила на търговскитѣ книги не се измѣнява, ако тѣ се водятъ отъ помощницитѣ на търговеца.

44. Прѣдставянето на търговскитѣ книги въ цѣлия имъ обемъ може да се постанови отъ сжда по дѣла: за наслѣдство, за общъ имотъ, за раздѣляне на сдружески имотъ и въ случай на несъстоятелность.

Глава V.

За управителитѣ на фирми и за търговскитѣ пълномощници.

45. Управитель на фирма е лицето, което се упълномощава отъ господаря на търговското заведение направо да управлява фирмата или се обявява отъ него изрично за управитель на фирмата, или най-послѣ се упълномощи да подписва фирмата на стопанина по пълномощие.

Digitized by Google

Съ управлението на фирмата могатъ да се натоварятъ нѣколко лица, всѣки отдѣлно или задружно. Въ послѣдния случай управлението на фирмата се нарича събирателно.

46. Управительтъ на фирмата, по силата на закона, има право да извършва всичкитѣ дѣйствия и сдѣлки, които сж свързани съ воденото на търговското заведение, както прѣдъ сждилищата, тъй и вънъ отъ сждилищата; той нѣма нужда отъ особено пълномощие, за да условва и уволнява търговски помощници и пълномощници.

Обаче, за да може да отчуждава или ипотекира недвижими имоти, управительтъ на фирмата трѣбва да бѫде снабденъ съ специално за това пълномощно.

47. Правата на управителя на фирмата не могатъ да се ограничаватъ по отношение на трети лица и, ако подобно ограничение би станало, то нѣма сила.

48. Управительтъ на фирмата е длъженъ, когато подписва, да прибавя къмъ фирмата собственото си име съ обозначаването качеството си на управитель на фирмата.

49. Стопанинътъ на търговското заведение е длъженъ да прѣдстави въ окржжния сждъ, въ оригиналъ или въ завѣренъ прѣписъ, пълномощието за управлението на фирмата, за да бѫде то вписано въ търговския регистръ. Същеврѣменно управительтъ на фирмата е длъженъ да подпише собственоржчно въ същия регистръ за управлението на фирмата.

Съблюдението на това прѣдписание се налага на страните служебно, подъ страхъ на глоба до 500 лева.

50. Ако пълномощието за управлението на фирмата прѣстане, стопанинътъ трѣбва да заяви, за да се впише това обстоятелство въ регистра и обнародва по установения въ чл. 4 редъ.

Ако е пропустнато това вписване и обнародване, стопанинътъ може да противопостави на трети лица за факта на прѣкратяването въпросното управление на фирмата, само въ такъвъ случай, ако удостовѣри, че третитѣ лица, при сключването на сдѣлката, сж имали извѣстие за прѣкратяването.

51. Търговски пълномощникъ е лице, което стопанинътъ, безъ да му дава права за управление на фирмата, упълномощава или за управляването на цѣлото търговско заведение, или въ

Digitized by Google

кржга на търговията само за извѣстенъ родъ сдѣлки, или за отдѣлни сдѣлки.

Правата на търговския пълномощникъ се простиратъ върху всички онія, които сж обикновено свързани съ упражнението на търговията, и върху всички онія юридически дѣйствія, които ставатъ нуждни вслѣдствие на горѣпомѣнатитѣ сдѣлки.

За да може да поеме задължения по мѣнителници, да прави авали или да завede или слѣдва дѣла прѣдъ съдилищата, търговскиятъ пълномощникъ трѣбва да бѫде снабденъ съ особено за това пълномощно.

52. Търговскиятъ пълномощникъ се подписва съ обозначение качеството си на пълномощникъ, безъ да употрѣби каква годѣ прибавка, относяща се до управлението на фирмата.

53. Разпорежданията на прѣдидущитѣ два члена се приспособяватъ и къмъ онія търговски пълномощници, които, като дѣйствующи търговски агенти, сж натоварени отъ господаритѣ си да сключватъ сдѣлки вънъ отъ мѣстото на заведението.

Тѣзи пълномощници се считатъ упълномощени да получаватъ стойностьта по сключенитѣ отъ тѣхъ покупки-продажби и да разрѣшаватъ платежни срокове, а така сѫщо да събиратъ вземанията на господаритѣ си.

54. Чрѣзъ сдѣлкитѣ, които управителтъ на фирмата или търговскиятъ пълномощникъ сключватъ отъ името на господаря си въ кржга на управлението на фирмата или пълномощието, само господарьтъ става отговоренъ и придобива права спрямо трети лица, безъ да се обрѣща внимание, дали сдѣлката е сключена изрично отъ името на стопанина или — споредъ сѫществующитѣ обстоятелства — трѣбва да се счита за сключена отъ негово име.

55. Управителтъ на фирмата и търговскиятъ пълномощникъ не могатъ, безъ съгласието на стопанина си, да прѣхвърлятъ върху другиго управлението на фирмата или пълномощието.

56. Стопанинътъ може да оттегли управлението на фирмата или търговското пълномощие, когато иска, безъ да се нарушаватъ съ това правата на третитѣ лица.

Смъртьта на стопанина не влѣче слѣдъ себе си прѣкратяването на управлението на фирмата. Търговското пълномощие се свършва съ смъртьта на стопанина само тогава, ако то изрично е било дадено само до живота на наслѣдника.

Digitized by Google

57. Който, безъ да има законно право, сключва сдѣлки, като управитель на фирмата или пълномощникъ, а така сѫщо търговскиятъ пълномощникъ, който, при сключване на сдѣлката, прѣминe прѣдѣлитѣ на пълномощието, е отговоренъ спрямо договарящата се съ него страна, споредъ търговския законъ; а послѣднята има изборно право да иска обезщетение или изпълнението на договора.

Тази отговорность, обаче, си нѣма мѣстото, ако договарящата со страна, при сключването на сдѣлката, е имала извѣстие за горнитѣ недостатъци въ управлението на фирмата или пълномощието.

58. Управительтъ на фирмата или търговскиятъ пълномощникъ, натоварени съ управлението на цѣло търговско заведение, не могатъ, безъ съгласието на господаря си, да сключватъ търговски сдѣлки нито за себе си, нито за смѣтка на други.

Съгласието на господаря се прѣдполага, ако при възлагането на управлението на фирмата или пълномощието е знаялъ, че тия лица се занимаватъ съ горнитѣ сдѣлки, и не е турилъ условието да прѣкрати това занятие.

Управительтъ на фирмата или търговскиятъ пълномощникъ, който постжпва противъ това правило, е отговоренъ спрямо господаря си за причиненитѣ загуби; при това стопанинътъ има право да счита сдѣлкитѣ, които управительтъ на фирмата или пълномощникътъ е сключилъ за своя смѣтка, като да сѫ сключени за негова (на стопанина) смѣтка.

Горнитѣ прѣдписания важатъ и за помощницитѣ.

59. Правото на стопанина, съ силата на което той, въ случаитѣ, прѣдвидени въ прѣдидущия членъ, може да счита сдѣлката за сключена за негова смѣтка и да иска обезщетение, се просрочва слѣдъ изтичането на три мѣсеца отъ деня, въ който той се е извѣстилъ за сключването на сдѣлката.

Глава VI.

За търговскитѣ помощници.

60. Правата и задължения на търговскитѣ помощници, както и правата имъ за заплата и поддържане, се опрѣдѣлятъ отъ сключения за това договоръ.

Digitized by Google

Въ отсѫтствие на такъвъ се пазятъ съотвѣтствующитѣ прѣдписания на специалния законъ съ долуозначенитѣ изключения.

61. Търговскиятъ помощникъ (чл. 63) не може да сключва юридически сдѣлки отъ името и за смѣтка на господаря.

62. Който служи въ магазия или въ отворенъ за публиката складъ, или въ подобно заведение, се счита упълномощенъ да продава и приема стоки и да получава платки, които обикновено се случватъ въ подобни заведения.

63. Търговскиятъ помощникъ, който вслѣдствие на внезапно нещастие е възпрѣнъ да изпълнява службата си, не губи за това правата си за заплата и поддържане. Обаче, той може да се ползува отъ това право въ продължение на шестъ недѣли.

64. Договорътъ между господаря и търговския помощникъ може да се развали слѣдъ прѣдварително шестъ-недѣлно прѣдизвѣстяване, освѣнъ ако въ договора не е прѣдвиденъ за това по-късъ или по-дълъгъ срокъ.

За помощници, които сѫ натоварени съ по-важни работи, каквито сѫ книговодителитѣ и касеритѣ, срокътъ за прѣдизвѣстяването е тримѣсеченъ.

Това прѣдписание има сила и въ случай, ако стопанинътъ изпадне въ несъстоятелность.

65. Помощникътъ може да напустне службата, безъ прѣдизвѣстяване:

1) ако господарьтъ не изпълни договорнитѣ си задължения;

2) ако господарьтъ, застѫпникътъ му или членоветѣ на сѣмейството му докачватъ честьта му съ дѣйствие или словомъ;

3) ако въ продължение на службата, здравето или животътъ на помощника би билъ излаганъ на опастность по такива обстоятелства, които не сѫ могли да се узнаятъ при сключването на договора.

Въ тѣзи случаи помощникътъ има право да получи едно възнаграждение за срокъ, равенъ на срока за прѣдизвѣстяването.

66. Помощникътъ може, безъ прѣдизвѣстие, веднага да се уволни:

1) ако злоупотрѣбява съ довѣрието на господаря и съ това нащърбява интереситѣ на търговията му;

2) ако безъ съгласието на господаря си се занимава съ търговски сдѣлки, било за себе си или за другиго;

Digitized by Google

3) ако е немарливъ въ изпълнение на обязаноститѣ си;

4) ако излежава затворъ по-дългъ отъ три дни, или ако, безъ съгласието на господаря си и безъ оправдана и непрѣодолима причина, отсѫтствува отъ заведението въ продължение на повече отъ три дни;

5) ако е неспособенъ да изпълнява задълженията, които, по договора, е приелъ върху си;

6) ако вслѣдствие на дълготрайна болѣсть става неспособенъ за служба;

7) ако страда отъ отвратителна или заразителна болѣсть;

8) ако е докачилъ честьта на господаря, замѣстника му или членоветѣ на сѣмейството му съ дѣйствие или словомъ;

9) ако, при всичкото напомняне, съ немарливостьта си туря въ опастность сигурностьта на кѫщата или на търговията;

10) ако е извършилъ прѣстѫпление съ користна цѣль.

До колко има право помощникътъ да иска заплата и поддържане въ случаитѣ, прѣдвидени въ точки 6 и 7, трѣбва да се опрѣдѣли по смисъла на чл. 63.

67. Разпорежданията на глави II, III и IV, дѣлъ I, книга I, отъ настоящия законъ, не се приспособяватъ къмъ дребнитѣ търговци, разносачи, колари, талигаджии, файтонджии, варкаджии, дребнитѣ занаятчии, които работятъ съ рѫка и дребнитѣ кръчмари.

Дѣлъ втори.

Глава I.

За търговскитѣ дружества.

Общи правила.

68. Търговски дружества се считатъ:

1) събирателнитѣ дружества;
2) командитнитѣ дружества;
3) акционернитѣ дружества, и
4) сдруженията.

Digitized by Google

69. Търговскитѣ дружества подъ фирмата си могатъ да придобиватъ права, да поематъ задължения, да придобиватъ права на собственость и други права върху недвижими имоти и да се явяватъ по дѣла, като истци или отвѣтници.

Глава II.

За събирателнитѣ дружества.

Отдѣление I.

За съставянето на дружеството.

70. Събирателно дружество се образува, когато двѣ или повече лица се съгласятъ да правятъ търговия подъ обща фирма и при неограничена и солидарна отговорность, продължаватъ търговското занятие.

За дѣйствителностьта на сдружеския договоръ не се изисква съставянето на документъ, пито друга нѣкоя формалность.

71. Членоветѣ на дружеството сж длъжни да заявятъ съставлението на събирателното дружество за регистрирането му въ регистра на фирмитѣ на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който е седалището на дружеството, и, освѣнъ това, на всички онзи окржжни сждилища, въ окржзитѣ на които има клонъ отъ същото дружество.

Заявлението трѣбва да съдържа:

1) имената на членоветѣ на дружеството;

2) фирмата и седалището на дружеството;

3) датата, когато со е учрѣдило дружеството, и

4) дали е станало съглашение, щото дружеството да се прѣдставлява отъ единъ или нѣколко членове, указанието на имената на тѣзи членове, както и дали тѣ задружно или отдѣлно ще упражняватъ това право.

72. Всичкитѣ промѣнения или измѣнения, относително фирмата и правата на членоветѣ, трѣбва да се заявятъ на надлежния окржженъ сждъ, за да се регистрирятъ (чл. 71).

Относително дѣйствията на тия промѣнения и измѣнения спрямо трети лица трѣбва да се прилагатъ прѣдписанията на членове 16 и 26.

Digitized by Google

73. Предвидените въ предидущия членъ заявления, въ всичкия имъ обемъ, трѣбва да бждатъ вписани въ регистра за фирмитѣ и собственоржчно подписани отъ всичкитѣ сдружници или да се представятъ въ завѣрена форма.

Оныя членове, на които е повѣрено представителството на дружеството, сж длъжни да завѣрятъ подписа на фирмата си при сжщия сждъ или да го предявятъ въ завѣрена форма.

Отдѣление II.

За правоотношенията на членоветѣ на дружеството помежду имъ.

74. Правоотношенията между членоветѣ на дружеството се опрѣдѣлятъ отъ сдружескиия договоръ, а въ отсжтствие на такъвъ, сж задължителни слѣдующитѣ правила:

Ако сж били внесени въ дружеството пари или други вещи, които се унищожаватъ чрѣзъ употрѣбление или се замѣстватъ, то тѣ ставатъ собственость на дружеството. Сжщото важи и за неунищожаемитѣ и незамѣстими вещи, ако тѣ сж внесени въ дружеството съ извѣстна цѣна, освѣнъ ако оцѣнката е станала само заради опрѣдѣлянето на частьта отъ печалбата.

Въ случай на съмнѣние, относително имота на дружеството, се предполага, че всичкитѣ движими и недвижими имоти, които сж изброени въ подписания отъ всичкитѣ членове описъ, сж собственость на дружеството.

75. Ни единъ членъ на дружеството не е длъженъ нито да увеличава вноса си повече отъ условената сума, нито пъкъ да го допълва въ случай на загуба.

76. Дружеството е отговорно за всички онии разноски, които нѣкой сдружникъ е направилъ за работитѣ на дружеството и за онии задължения, които е поелъ върху си за дружеството, както и за загубитѣ, които той е претърпѣлъ непосрѣдствено отъ управлението на работитѣ на дружеството или отъ опасноститѣ, които нераздѣлно сж свързани съ него.

Всѣки членъ на дружеството има право да иска лихви за паритѣ, които той е далъ на дружеството. Тѣзи лихви му се падатъ отъ деня, въ който е далъ паритѣ.

Digitized by Google

За труда, положенъ за съдружеската търговия, той може да иска възнаграждение само въ случай, ако е внесалъ въ дружеството само труда си, а не и имотъ.

Въ случай на прѣпирня това възнаграждение се опрѣдѣля отъ съда.

77. Всѣки съдружникъ е длъженъ по дѣлата на дружеството да упражнява такава ревность и грижа, каквато би употрѣбилъ по собственитѣ си дѣла.

Всѣки отъ съдружницитѣ е длъженъ спрямо дружеството за загубитѣ, които му е причинилъ по своя вина, безъ да може да ги прихване съ ползитѣ, които му е доставилъ въ други работи.

78. Съдружникътъ, който е билъ длъженъ да внесе въ дружеството една сума пари и който не е внесалъ тази сума, дължи по закона нейнитѣ лихви отъ деня, въ който той е трѣбвало да я внесе, независимо отъ загубитѣ, ако има такива.

При това, той остава отговоренъ и за случайната по-голѣма загуба и за другитѣ правни послѣдствия отъ дѣйствията му.

Сѫщото правило се пази за сумитѣ, които съдружникътъ би взелъ отъ касата на дружеството отъ деня, въ който ги е изтеглилъ за своя частна полза.

79. Ни единъ съдружникъ не може, безъ съгласието на другитѣ съдружници, да сключва за себе си или за другиго сдѣлки, които спадатъ въ кржга на търговията на дружеството; така сѫщо той нѣма право да вземе участие въ друго дружество, което се занимава съ тождественъ търговски кржгъ.

Съгласието на членоветѣ на дружеството се прѣдполага, ако тѣ, при основаването на дружеството, сж знаяли, че съдружникътъ има участие въ друго дружество, като лично отговоренъ членъ, и при всичко това не сж се условили, че той трѣбва да прѣстане да взема участие въ това дружество.

80. Дружеството има право да счита сдѣлкитѣ, които нѣкой отъ членоветѣ му е сключилъ за себе си, въпрѣки прѣдписанието отъ прѣдидущия членъ, като сключени за смѣтка на дружеството. Освѣнъ това, дружеството може да иска обезщетение, безъ да изгуби съ това правото да иска развалянето на дружествения договоръ.

Горнитѣ права на дружеството се пасрочватъ въ три мѣсеца отъ деня, въ който дружеството е получило извѣстие за сключването на сдѣлката.

Digitized by Google

81. Никой членъ на дружеството нѣма право, безъ съгласието на другитѣ, да приеме нѣкого за новъ членъ въ дружеството.

Ако нѣкой съдружникъ приеме нѣкого за съучастникъ въ своя дѣлъ или прѣхвърля своя дѣлъ върху нѣкого, то послѣдният непридобива непосрѣдствено срѣщу дружеството никакво право, а въ особеность нѣма право да прѣгледва книгитѣ и книжата на дружеството.

82. Ако съдружескиятъ договоръ или по-късни условия не се разпорежда тъ другояче, всичкитѣ членове на дружеството имать еднакви права и задължения въ воденето на дружественитѣ работи.

Но и въ такъвъ случай трѣбва да се приустанови всѣко такъво дѣйствие, противъ което нѣкой съдружникъ се е съпротивилъ.

Когато само нѣколко членове отъ дружеството сж натоварени съ воденето на заведението, то сжщото правило се приспособява по отношение на тия членове и относително съпротивленията на другитѣ членове.

83. Пълномощието, чрѣзъ което е било повѣрено управлението на дружеството върху едного или нѣколко членове, не може безъ законна причина да се оттегли, догдѣто трае дружеството.

За сжществуването на тази причина може да се произнася сѫдилището по свое собствено усмотрѣние.

Въ особеность може да се признае оттеглюването въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 102, точки 2—5.

84. За сдѣлкитѣ, които надминаватъ обикновеното търговско обръщение на дружеството или не принадлежатъ къмъ цѣлта му, се изисква рѣшението на всички членове, даже и въ такъвъ случай, ако воденето на търговията е повѣрено на единъ или нѣколко членове.

За да има сила рѣшението, трѣбва да е постановено съ единогласие. Ако това не може да се постигне, тогава дѣйствието, по което е слѣдвало да се постанови рѣшението, трѣбва да се изостави.

85. За назначаване управитель на фирмата, освѣнъ ако отлагането би било свързано съ опасность, се изисква съгласието на всичкитѣ съдружници, натоварени съ управлението на заведението, а ако такива нѣма, на всичкитѣ членове на дружеството.

Пълномощието за управлението на фирмата може да се оттегли отъ всѣки съдружникъ, който има право да даде такова пълномощие.

Digitized by Google

86. Всѣки съдружникъ, ако и да не взема участие въ управлението дѣлата на дружеството, има право да се освѣдомява за хода на дружествените работи. За тая цѣль той може да посѣщава, когато иска, търговското помѣщение на дружеството, да прѣглежда книгитѣ и книжата му и на тѣхно основание да състави балансъ за свое собствено свѣдѣние.

87. Въ края на търговската година се смѣтатъ лихви по вноса на всѣки съдружникъ или, ако тоя вносъ се е увеличилъ вслѣдствие на печалба или намалилъ вслѣдствие на загуба, то тия лихви се смѣтатъ по частьта му въ дружествения активъ. Тия лихви се минаватъ въ негова полза, а лихвитѣ на паритѣ, които е изтеглилъ срѣщу частьта си, се записватъ за негова смѣтка.

За тѣзи, които сж принесли само труда си въ дружеството, се смѣта съотвѣтствующе възнаграждение, което въ случай на прѣпирня опрѣдѣля сждътъ.

Прѣди покриването на лихвитѣ и възнагражденията не сжществува печалба. Тѣзи лихви и възнаграждения съставляватъ или увеличаватъ загубата на дружеството.

88. Въ края на всѣка търговска година се установява печалбата или загубата на основание описа и равносмѣтката и се прѣсмѣтва съотвѣтствующия дѣлъ на всѣки съдружникъ.

Печалбата или загубата се разпрѣдѣля между съдружницитѣ по глави; тя се приписва къмъ дѣла на всѣки членъ, а загубата се отписва отъ него.

89. Ни единъ съдружникъ нѣма право, безъ съгласието на другитѣ, да намали вноса си или имотния си дѣлъ.

Отдѣление III.

За отношенията на дружеството къмъ трети лица.

90. Отношенията на дружеството спрямо трети лица започватъ отъ деня на обнародването му или отъ деня на операцинтѣ му, ако тѣ сж почнали по-рано отъ обнародването.

91. Всичкитѣ събирателни съдружници сж солидарно отговорни съ всичкия си имотъ за задълженията на дружеството.

Условието, което би отмѣнило това правило, нѣма сила спрямо трети лица.

Digitized by Google

92. Който встжпи въ едно вече сжществующе събирателно дружество, е отговоренъ солидарно заедно съ другитѣ членове за сталитѣ прѣди встжпването му задължения на дружеството.

Условието, което би отмѣнило това правило, нѣма сила спрямо трети лица.

93. Всѣки сждружникъ, който има право да прѣдставлява дружеството, се счита за упълномощенъ да върши всѣкакви сдѣлки и юридически дѣйствия отъ името на дружеството, а въ особеность за отчуждаване и ипотекиране на недвижимитѣ имоти на дружеството.

Чрѣзъ сдѣлкитѣ, извършени по начина указанъ по-горѣ, дружеството придобива права и задължения.

94. Сждружникътъ, на когото е отнето или оттеглено правото да прѣдставлява дружеството (чл. 71 п. 4 и чл. 72), не може чрѣзъ своитѣ дѣйствия да задължи дружеството, освѣнъ когато това отнемане или оттегляване не е обнародвано, съгласно прѣдписанията на настоящия законъ, за прѣкратяване на правото за управлението на фирмата (чл. 50).

95. Спрямо трети лица нѣма сила каквото и да било ограничение на прѣдставителнитѣ права на сждружника, които той има по прѣдставляване на дружеството.

96. Прѣдъ сждилищата дружеството може да се прѣдставлява отъ всѣки сждружникъ, който има това право.

Съобщенията, направени на нѣкого отъ членоветѣ, които има право да прѣдставлява дружеството, се считатъ за законно съобщени на самото дружество.

97. Даването или оттеглянето на правото за воденето на фирмата има сила срѣщу трети лица, ако то е станало отъ нѣкой сждружникъ, който има право да прѣдставлява дружеството.

98. Частнитѣ кредитори на дружественитѣ членове не могатъ да наложатъ запоръ нито за обезпечение, нито за изпълнение на принадлежащи къмъ дружествения имотъ вещи, вземания и права или на сътвѣтствующитѣ дѣлове на отдѣлнитѣ членове. За обезпечение или удовлетворение на частнитѣ кредитори може да служи само онова, което всѣки членъ има право да иска, като годишна лихва, възнаграждение или дѣлъ отъ печалба, или което му се пада при ликвидацията.

Digitized by Google

Настоящитѣ разпореждания не се отнасятъ до правата върху прѣдметитѣ, които сѫ били придобити отъ трето лице въ врѣме на внасянето имъ въ дружеството.

99. Догдѣто трае дружеството, длъжницитѣ му не могатъ да прихващатъ спрямо дружеството нито изцѣло, нито отчасти онова, което имать да взематъ отъ отдѣлнитѣ членове. Слѣдъ развалянето на дружеството, това прихващане може да стане само въ разчѣръ, до колкото при окончателното удовлетворение вземането на дружеството се прѣхвърля върху съдружника.

Сѫщо не се допуща прихващането между частнитѣ вземания на всѣки членъ и между вземанията на длъжника му срѣщу дружеството, ако послѣднятъ обърне взискането си противъ дружеството и вземането на съдружника не е било прѣхвърлено върху дружеството.

100. Кредиторитѣ на дружеството, въ случай на несъстоятелность, най-напрѣдъ ще се удовлетворятъ отъ дружественния имотъ.

За остатъка тѣ имать право да се отнесатъ до частния имотъ на съдружницитѣ.

Отдѣление IV.

За прѣкратяването на дружеството и за оттеглюването на съдружницитѣ.

101. Събирателното дружество се прѣкратява:

1) съ изтичането на врѣмето, за което е съставено;

2) съ настѫпването условието, отъ което зависи прѣкратяването на дружеството;

3) съ изчезване на цѣлия или повече отъ половината отъ капитала на дружеството и не е възможно да се попълни;

4) съ свършване прѣдприятието, за което се е съставило дружеството;

5) съ изнадване на дружеството въ несъстоятелность, макаръ да е сключена тя съ спогодба;

6) съ запрѣщението или несъстоятелността на одного отъ съдружницитѣ (п. 4 на чл. 476 отъ закона за задълженията и договоритѣ);

Digitized by Google

7) съ смъртьта на единого отъ съдружницитѣ, когато въ дружественния договоръ не е прѣдвидено, щото дружеството да се продължава и съ наслѣдницитѣ на умрѣлия;

8) съ общото съгласие на членоветѣ за прѣкратяване на дружеството, и

9) съ съдебно рѣшение.

Въ случаитѣ, прѣдвидени въ точки 1 и 4, дружеството се прѣкратява по право и не може мълчаливо да се продължи.

102. Всѣки съдружникъ може да иска прѣкратяването на дружеството и прѣди изтичане на срока, ако има важни причини за това.

Въпросътъ за съществуването на такива причини обсѫжда съдътъ по свое собствено усмотрѣние.

Между друго, съдътъ може да прогласи дружеството за прѣкратено:

1) ако по вънкашни обстоятелства стане невъзможно постигането на дружественната цѣль;

2) ако нѣкой членъ постѫпи недобросъвѣстно при воденето на търговията или при даването на смѣтката;

3) ако нѣкой отъ членоветѣ не отговаря на съществените си обязаности;

4) ако нѣкой отъ членоветѣ за свои частни цѣли злоупотрѣби съ фирмата или имота на дружеството;

5) ако нѣкой отъ членоветѣ, вслѣдствие на трайна болѣсть или по друга причина, стане неспособенъ да се занимава съ дружественитѣ дѣла, които влизатъ въ негова обязаность.

103. Частниятъ кредиторъ, който не е могалъ да се удовлетвори отъ частьта на съдружника — неговиятъ длъжникъ — може, слѣдъ прѣдварително прѣдизвѣстие, да иска прѣкратяването на дружеството.

Прѣдизвѣстието трѣбва да стане поне шестъ мѣсеца прѣди изтичането на търговската година.

104. Ако прѣди прѣкратяването на дружеството, членоветѣ му сѫ се съгласили, щото, въпрѣки оттеглюването на единъ или повече членове, дружеството пакъ да продължава, то дружеството се счита прѣкратено само спрямо оттеглення съдружникъ.

105. Ако се иска разтурянето на дружеството по такива причини, които произтичатъ отъ личнитѣ качества на единъ

Digitized by Google

съдружникъ, съдътъ може, на основание едногласното прѣдложение на другитѣ съдружници, да постанови, вмѣсто прѣкратяването на дружеството, да се изключи тоя съдружникъ.

106. Прѣкратяването на дружеството, даже ако то е станало прѣди изтичането на опрѣдѣления срокъ, трѣбва да се заяви на надлежния окржженъ съдъ, за да се забѣлѣжи то въ търговския регистръ.

Сѫщото правило се приспособява и въ случая, когато единъ или повече съдружници се оттеглятъ или се изключатъ.

За дѣйствието на всички тия обстоятелства спрямо трети лица се прилагатъ прѣдписанията на чл. чл. 16 и 26.

107. Ако нѣкой съдружникъ се оттегли или се изключи, положението му въ дружеството трѣбва да се разчисти споредъ имотното състояние въ врѣме на оттеглюването или заявлението на иска за изключването.

Оттегленията или изключеният съдружникъ може да участвува въ послѣдующитѣ сдѣлки, права и задължения само до толкова, до колкото тѣ могатъ да се считатъ за непосрѣдствено послѣдствие на по-прѣдишнитѣ.

Оттегленията или изключеният съдружникъ трѣбва да се задоволи съ такова довършване на текущитѣ сдѣлки, което останалитѣ съдружници считатъ за най-благоприятно.

Ако окончателното изравнение не може да стане веднага, оттегленията или изключеният съдружникъ може, въ края на всѣка търговска година, да поиска смѣтка за свършенитѣ прѣзъ това врѣме сдѣлки и изплащането на сумата, която му се пада на това основание; а за висящитѣ сдѣлки, той, въ края на всѣка търговска година, може да иска отчетъ.

108. Оттегленията или изключеният съдружникъ е длъженъ да приеме въ брой припадающата му се часть отъ дружествения имотъ и нѣма право да иска съотвѣтствена часть отъ дружественитѣ вземания, стоки или други имоти.

Отдѣление V.

За ликвидацията на дружеството.

109. Слѣдъ прѣкратяването на дружеството, съ изключение случая на несъстоятелность, се извършва ликвидация.

Digitized by Google

Ако въ основния договоръ или въ устава не е предвиденъ начина на ликвидацията и на раздѣлянето на дружественя имотъ, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

Ако съдружницитѣ не сж могли да се съгласятъ върху лицата, които ще се натоварятъ съ ликвидацията, то ликвидаторитѣ се назначаватъ отъ сѫда.

За ликвидатори могатъ да се назначаватъ отъ сѫда било съдружници, било посторонни лица.

110. Уволнението на ликвидаторитѣ по пълномощие става по съгласието на съдружницитѣ; обаче, по важни причини, и сѫдътъ може, по предложението на нѣкой съдружникъ, да уволни ликвидатора.

111. Назначението и отмѣнението на ликвидаторитѣ, както и прѣкратяването на пълномощията на съдружницитѣ, за да има сила, трѣбва да се заяви на надлежния окржженъ сѫдъ за вписването му въ търговския регистръ и обнародването му по предвидения въ чл. 16 редъ; сѫщеврѣменно ликвидаторитѣ сж длъжни да завѣрятъ подписитѣ си или да ги прѣдставятъ въ завѣрена форма.

Сѫщо тъй трѣбва да се впише въ помѣнатия регистръ оттеглюването на нѣкой ликвидаторъ или прѣкратяването на пълномощието му.

Сѫдътъ е длъженъ да принуди съдружницитѣ, подъ страхъ на глоба до 500 лева, служебно да се съобразяватъ съ тия правила.

За юридическитѣ дѣйствия на назначението и оттеглюването на ликвидаторитѣ и за свършването на ликвидаторското пълномощие, по отношение на трети лица, се приспособяватъ прѣдписанията на чл. чл. 16 и 26 отъ настоящия законъ.

112. Ако сж назначени нѣколко ликвидатори, тѣ, въ отсѫтствие на противно съглашение, могатъ да дѣйствуватъ само задружно.

113. Ликвидаторитѣ сж длъжни:

1) да довършатъ текущитѣ дѣла (операции);
2) да изпълнятъ задълженията на разтуреното дружество;
3) да събератъ вересиитѣ на дружеството;
4) да прѣобърнатъ имота на дружеството въ пари, а

Digitized by Google

5) да представляват дружеството предъ съдилищата и вънъ отъ съдилищата.

Ликвидаторитѣ могатъ отъ името на дружеството да сключватъ сногодби, да се съгласяватъ за помирителенъ съдъ и, за довършване на висящитѣ дѣла, да сключватъ нови сдѣлки.

Тѣ имать право, безъ съгласието на всичкитѣ съдружници, да продаватъ дружественитѣ недвижими имоти само на публична продань.

114. Ограниченията правата на ликвидаторитѣ нѣмъ сила спрямо трети лица.

115. Слѣдъ обнародването на ликвидационното обявление (чл. 111) не може да се заведе искъ нито *за*, нито *противъ* дружеството, освѣнъ *отъ* и *противъ* името на ликвидаторитѣ.

На всички текущи книжа на разтуреното дружество трѣбва да се обозначава, че то се намира „въ ликвидация."

116. Въ подписитѣ си ликвидаторитѣ сж длъжни да употрѣбятъ фирмата на дружеството съ обозначаване качеството си на ликвидатори и съ приписването на собственото си име.

117. Ликвидаторитѣ сж длъжни да изпълняватъ одногласнитѣ рѣшения на съдружницитѣ даже и тогава, когато сж назначени отъ съда; въ противенъ случай сж отговорни за това предъ съдружницитѣ.

118. Ликвидаторитѣ сж длъжни привремено да разпрѣдѣлятъ между съдружницитѣ събранитѣ пари дотолкова, доколкото тѣ не сж потрѣбни за покриването на дълговетѣ, на които не е настаналъ падежътъ, или за удовлетворение взисканията, които съдружницитѣ ще имать при окончателното удовлетворение.

119. Ликвидаторитѣ сж длъжни да направятъ окончателно разпрѣдѣление между членоветѣ.

Спорнитѣ въпроси, които би възникнали въ това отношение, се разрѣшаватъ отъ съда.

120. Ако нѣкой членъ е внесалъ въ дружеството такива нѣща, които сж прѣминали въ негова собственость, тѣзи нѣща не се връщатъ въ природа, а се дава стойностьта имъ, за която сж приети.

Ако не е станало съглашение за стойностьта, изплаща се стойностьта, която прѣминалитѣ въ дружествената собственость вещи сж имали при внасянето имъ.

Digitized by Google

121. За правоотношенията на дружеството спрямо трети лица и на членоветѣ на дружеството по между си, прѣзъ течението на ликвидацията, се приспособяватъ правилата, прѣдвидени въ 2 и 3 отдѣления отъ настоящата глава, доколкото тѣ не противорѣчатъ на прѣписанията на настоящето отдѣление и на естеството на ликвидацията.

Съобщенията на единъ ликвидаторъ съ задължителни за дружеството.

122. Слѣдъ свършването на ликвидацията, книгитѣ и другитѣ книжа на дружеството се прѣдаватъ за съхранение на нѣкой съдружникъ или на трето лице. Ако въ това съдружницитѣ не могатъ да се съгласятъ, назначава ги отъ съда.

Членоветѣ на дружеството и тѣхнитѣ приемници могатъ да прѣглеждатъ книгитѣ и книжата и слѣдъ това.

Отдѣление VI.

За просрочието на исковетѣ срѣщу съдружницитѣ.

123. Искове противъ отдѣлни съдружници, произходящи отъ дѣлгове на дружеството, ако за това не е опрѣдѣленъ въ закона по-кратъкъ срокъ, се просрочватъ слѣдъ пет години, считани отъ обнародването въ търговския регистръ: деня на прѣкратяването на дружеството или на оттеглюването на съдружника, или най-послѣ на изключването му.

Обаче, ако вземането е платимо слѣдъ прѣкратяването, то просрочието захваща да тече отъ падежа на вземането; ако пъкъ падежътъ на вземането зависи отъ прѣдварителна покана, (прѣдизвѣстие), то просрочието захваща да тече отъ деня, въ който е изтекалъ срока на прѣдизвѣстието, а срокътъ за прѣдизвѣстяването се брои отъ деня на обнародването.

124. Ако е останалъ нераздѣленъ дружественъ имотъ, кредиторитѣ на дружеството могатъ да искатъ удовлетворение отъ тоя имотъ и слѣдъ изтичането на прѣдвиденото въ прѣдидущия членъ просрочие.

125. Просрочието, което тече въ полза на оттеглень или изключенъ членъ, не може да се прѣкъсва съ такова юридическо

Digitized by Google

дѣйствие, което е отправено срѣщу съществующето още дружество или противъ други съдружници.

За юридическо дѣйствие, съ което се прѣкъсва просрочието, се счита само заявлението на искъ.

126. Прѣдвиденото въ настоящето отдѣление просрочие има сила и срѣщу малолѣтни лица, срѣщу лица, които стоятъ подъ настойничество или попечителство, както и срѣщу юридически лица.

Глава III.

За командитното дружество.

127. Командитно дружество се нарича онова, което е съставено, за да се извършва търговия подъ обща фирма така, щото единъ или нѣколко отъ съдружницитѣ му да сж отговорни само до размѣра на условения влогъ, а единъ или нѣколко членове да бждатъ неограничено и солидарно отговорни.

Ако има нѣколко неограничено отговорни членове, дружеството се счита същеврѣменно и събирателно.

Капиталътъ на ограничено отговорнитѣ съдружници може да бжде съ акции.

За дѣйствителностьта на дружеството се изисква, щото надлежнятъ договоръ да бжде извършенъ писмено.

128. Съдружницитѣ сж длъжни да заявятъ на надлежния сждъ за съставлението на командитното дружество (чл. 71).

Това заявление трѣбва да съдържа:

1) имената, занятието и жилището, както на неограничено отговорнитѣ, така и на ограничено отговорнитѣ членове;

2) фирмата и седалището на дружеството;

3) вносоветѣ на всѣки ограничено отговоренъ членъ.

Заявлението трѣбва да се впише въ търговския регистръ въ цѣлия му обемъ и да се подпише прѣдъ надлежния сждъ лично отъ всичкитѣ членове или да се прѣдстави въ завѣренъ прѣписъ.

При обнародването на командитното дружество по-подробнитѣ данни (имената на членоветѣ, вносоветѣ и пр.) се спомѣнуватъ само по желанието на заинтересуванитѣ.

Digitized by Google

129. Командитното дружество трѣбва да се заяви по предвидения въ предидущия членъ начинъ и на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който то има клонъ.

130. Неограничено отговорнитѣ членове, които сж упълномощени да прѣдставляватъ дружеството, сж длъжни да завѣрятъ или да прѣдставятъ въ завѣрена форма подписитѣ на фирмата, както прѣдъ окржжния сждъ, въ окржга на който е главното заведение, така и на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който се намира клонътъ.

131. Окржжнитѣ сждилища сж длъжни да заставляватъ неограничено отговорнитѣ членове на дружеството да се съобразяватъ съ прѣдписанията на членове 128 – 130, подъ страхъ на глоба до 500 *л.*

132. Всичкитѣ промѣнения въ фирмата или въ седалището на дружеството трѣбва да се заявятъ по същия начинъ и за същата цѣль, както е прѣдвидено въ чл. 128.

Това задължение се отнася и до случая, ако въ дружеството встжпи новъ ограниченъ отговоренъ членъ.

Прѣдписанието на чл. 133 има приспособление и въ тоя случай.

Дѣйствието на обнародването, спрямо трети лица, се опрѣдѣля отъ прѣдписанията на членове 16 и 26.

133. Отношенията на съдружницитѣ помежду имъ се опрѣдѣлятъ отъ дружествения договоръ. Ако договорътъ не съдържа такова разпореждане, тогава се приспособяватъ правилата за юридическитѣ отношения между членоветѣ на събирателното дружество съ слѣднитѣ различия.

134. Воденето на дружествената търговия принадлежи на неограничено отговорнитѣ членъ или членове.

Ограничено отговорнитѣ съдружникъ нѣма нито право, нито е задъленъ да води търговията и не може съ съпротивлението си да спира дѣйствията на неограничено отговорнитѣ членове, относящи се до воденето на търговията.

135. Правилата, прѣдвидени въ чл. 79, не се прилагатъ до ограничено отговорнитѣ членове.

136. Всѣки ограниченъ членъ може да поиска да му се съобщи въ прѣпись годишната равносмѣтка, като при това има право да разгледа правилностьта на равносмѣтката на основание дружественитѣ книги и другитѣ книжа.

Digitized by Google

Ограничено отговорният членъ, ако и да нѣма правата, предвидени въ чл. 86, но въ уважителни случаи надлежният окржженъ сждъ може, въ всѣко врѣме, по просбата му, да постанови да му се съобщи равносѣтката или други документи, или да му се представятъ дружественитѣ книги и книжа.

187. Предписанията на чл. чл. 87, 88 и 89 се отнасятъ и до ограничено отговорнитѣ сдружници, но съ това ограничение, че тѣ участвуватъ въ загубата само до размѣра на внесенитѣ или на падежнитѣ влогове.

Ограничено отговорният членъ не е длженъ да повърне полученитѣ лихви и часть отъ печалбата по причина на не-нъсни загуби, но, ако първоначалният му влогъ се намали вслѣдствие на загуби, то частьта му отъ годишната печалба се употрѣбява за покриването на загубитѣ.

188. Ако нѣма съглашение за разпрѣдѣляне печалбата и загубата, сждътъ опрѣдѣля начина на разпрѣдѣлянето, слѣдъ като изслуша вѣщи люди.

189. Отношението на дружеството спрямо трети лица започва отъ деня на обнародването му или отъ деня на операцинтѣ му, ако тѣ сж почнали по-рано отъ обнародването (чл. 90).

Ако дружеството е започнало да дѣйствува прѣди горното обнародване, ограничено отговорният сдружникъ става отговоренъ спрямо трети лица за дружественитѣ задължения до обнародването, като неограничено отговоренъ сдружникъ, освѣнъ ако може да удостовѣри, че тѣ сж имали извѣстие за ограничената му отговорность.

190. Ограничено отговорният членъ е отговоренъ за дружественитѣ задължения само въ размѣра на своя внесъ или, ако не го е заплатилъ, само до условената сума.

Догдѣто трае дружеството, не се позволява да се връща или да се освобождава отъ внасянето, било изцѣло, било отчасти.

Сщо така ограничено отговорният членъ не може да получава нито лихви, нито печалба, до като не е допълнилъ намаления отъ загубата внесъ.

Ограничено отговорнитъ членъ е лично отговоренъ за задълженията на дружеството, само въ размѣръ на полученитѣ отъ него платки отъ дружеството, въпрѣки тоя членъ; при все това, той и

Digitized by Google

въ този случай не може да се задължи да повърне онія лихви, които е получилъ добросъвѣстно, на основание добросъвѣстно съставената равносмѣтка.

141. Който е встжпилъ въ едно съществующе търговско дружество, като ограничено отговоренъ членъ, е отговоренъ за дотогавашнитѣ задължения на дружеството споредъ прѣдписанията на прѣдидущия членъ, независимо отъ това, да ли е станало промѣнение въ дружествената фирма или не.

Условието, което би отмѣнило това правило, нѣма сила спрямо трети лица.

142. Дѣйствията на неограничено отговорнитѣ членове създаватъ права и задължения за смѣтка на дружеството.

За прѣдставлението на дружеството прѣдъ сждилищата и за съобщенията важатъ прѣдписанията на чл. 96.

Ако ограничено отговорнятъ членъ сключва сдѣлки за смѣтка на дружеството, безъ изрично да заяви, че дѣйствува въ качеството на управителъ на фирмата или пълномощникъ, то той отговаря за сключенитѣ сдѣлки, като неограничено отговоренъ членъ.

143. Името на ограничено отговорния членъ не се вписва въ фирмата, но, ако това е станало, то ограничено отговорнятъ членъ, по отношение кредиторитѣ на дружеството, се счита за неограничено отговоренъ членъ.

144. Правилата на чл. чл. 98, 99 и 100 се прилагатъ и за командитнитѣ дружества.

145. Смъртьта на нѣкой ограничено отговоренъ членъ или изгубването свободното разпореждане съ правата не влѣче слѣдъ себе прѣкратяването на дружеството.

Иначе, относящитѣ се до събирателнитѣ дружества прѣдписания на чл. чл. 101—105 иматъ сила и за командитнитѣ дружества.

146. Ако командитното дружество се прѣкрати или нѣкой отъ ограничено отговорнитѣ му членове се оттегли съ цѣлия си вносъ или съ часть отъ него, това трѣбва да се заяви на окржжния сждъ, за да се впише въ търговския регистръ.

Обнародването става, безъ да се спомѣне името на ограничено отговорния членъ и на вноса му, освѣнъ ако заинтересуванитѣ желаятъ противното.

Правилата на чл. 97 се прилагатъ и върху командитнитѣ дружества.

Digitized by Google

147. Разпорежданията на настоящия законъ, които се отнасятъ до окончателно изравнение (чл. чл. 107 и 108), до ликвидацията (чл. чл. 109—122) и до просрочване на исковетѣ противъ членоветѣ на събирателното дружество (чл. чл. 123—126), имать сила къмъ всичкитѣ съдружници на командитнитѣ дружества.

Глава IV.

За акционернитѣ дружества.

Отдѣление I.

Общи правила.

148. Акционерно дружество се нарича онова, въ което всичкитѣ съучастници вземать участие само съ влогове, безъ да бждатъ неограничено отговорни.

Акцииитѣ сж недѣлими; тѣ могатъ да бждатъ или на приносителя, или именни (чл. 171).

Разпискитѣ (привремении записи), съ които се гарантира предаването на акцииитѣ или които се издаватъ, за да удостовѣрятъ участието на акционерина прѣди издаването на акцииитѣ (привремении акции), не могатъ да бждатъ на прѣдявителя.

149. Акционерното дружество се счита за търговско и тогава, когато прѣдметътъ на прѣдприятието не е търговска сдѣлка.

150. Догдѣто трае дружеството, не може да се увеличава номиналната стойность на акцииитѣ. Такова увеличение е недѣйствително.

Същото правило се прилага и къмъ разпискитѣ и привремеиитѣ акции.

151. Номиналната стойность на всѣка акция не може да бжде по-малка отъ 50 лева, ако основнияТ капиталъ на дружеството не надминава 200,000 лева, и по-малка отъ 100 лева, ако основнияТ капиталъ надминава тази цифра.

152. Акционерното дружество се счита съставено:

1) когато се прѣдстави удостовѣрение отъ нотариуса, че основнияТ му капиталъ е покритъ чрѣзъ подписка;

2) когато 30% отъ него е внесенъ;

Digitized by Google

3) когато е съставенъ дружественятъ уставъ, и

4) когато дружеството е вписано въ търговския регистръ.

153. Обезпечението на основния капиталъ се покрива чрѣзъ подписка на акции.

Основателитѣ сж длъжни да напечататъ прѣдложението върху всѣки листъ за подписка, като при това означатъ занятието и мѣстожителството си и се подпишатъ саморжчно.

Прѣдложението трѣбва да съдържа:

1) прѣдмета и срока на прѣдприятието;

2) голѣмината на основния капиталъ;

3) числото и номиналната стойность на акцинтѣ;

4) срока на подписката;

5) ако основателитѣ или други би пожелали да участвуватъ въ дружеството съ вносъ, който не е въ пари, обозначение на този прѣдметъ и стойностьта му;

6) прѣимуществата, които ще се запазватъ за основателитѣ или други лица.

Основателитѣ сж солидарно отговорни за истинностьта на данитѣ, които съдържа прѣдложението.

154. Сѫщо така основателитѣ сж лично и солидарно отговорни за задълженията, които тѣ сключватъ, за да учрѣдятъ дружество съ право на обратенъ искъ срѣщу дружеството. Тѣ сж отговорни за разноскитѣ, които правятъ за учрѣждаване на дружеството. Ако дружеството не е могло да се учрѣди, тѣ нѣматъ право на обратенъ искъ срѣщу подписавшитѣ акцинтѣ.

155. Подписката трѣбва да се извърши лично или чрѣзъ пълномощникъ.

При подписката, ако не е уговоренъ по-голѣмъ вносъ, срѣщу всѣка подписана акция трѣбва да се внесатъ въ брой и въ прѣдвидената въ прѣдложението стойность 10% отъ номиналната стойность на акцията.

Подписавшитѣ не могатъ да внесатъ повече отъ прѣдвиденото въ горната алинея или отъ опрѣдѣленото въ прѣдложението.

Подписка на акция, която е станала въпрѣки тѣзи правила, се счита нищожна.

156. Като съставятъ дружество, основателитѣ не могатъ да запазятъ въ своя полза никаква премия, никаква лихва, никакво

Digitized by Google

особено прѣимущество, което би се проявило въ прѣдварителни удържки отъ прихода, въ привилегировани акции или облигации; тѣ не могатъ така сѫщо да условятъ нѣкакъвъ комисионъ въ полза на лица, които бяха обезпечили или бяха прѣдприели пласирането на акциитѣ.

Недѣйствително е всѣко условие, което е противно на тия разпорѣждания.

Обаче, основателитѣ имать право да си запазятъ, до размѣра на една шеста часть, удържка отъ чиститѣ печалби на дружеството; но тѣ не могатъ да постановятъ изплащането да стане прѣди одобрѣнието на равносмѣтката.

157. Вносоветѣ, направени до съставянето на дружеството (чл. 152), се внасятъ въ българската народна банка или въ земледѣлческитѣ каси и не могатъ да бѫдатъ изтеглени отъ другиго, освѣнъ отъ упълномощеното лице, слѣдъ съставянето на дружеството.

Вносоветѣ могатъ да се изтеглятъ отъ внесителитѣ, ако удостовѣрятъ, че дружеството не е съставено.

158. Подписачитѣ сж отговорни въ размѣръ до 50% отъ стойностьта на акциитѣ, даже и въ такъвъ случай, когато, при запазването условията на закона и при подписване на устава, сж прѣхвърлили акциитѣ си.

159. Основателитѣ сж длъжни, най-късно до два мѣсеца отъ послѣдния срокъ за подписката, да свикатъ подписачитѣ на общо учрѣдително събрание.

Това събрание има за задача:

1) да се убѣди, да ли основниятъ капиталъ е покритъ и да ли прѣдписанитѣ вносове сж внесени;

2) да одобри устава и да се произнесе относително прѣимуществата, които сж си запазили основателитѣ или други лица;

3) да постанови да се състави или не дружеството;

4) да избере управителния и провѣрителния съвѣти на дружеството, освѣнъ случая, прѣдвиденъ въ чл. 160;

5) да се разпореди относително отговорностьта на основателитѣ, прѣдвидена въ чл. 158.

160. Първиятъ управителенъ съвѣтъ може да бѫде назначенъ отъ основателитѣ.

Digitized by Google

Обаче, такъво назначение, което има сила най-много за три години, трѣбва да бѫде изрично споменато въ прѣдложението (чл. 153).

161. Ако общото учрѣдително събрание не се свика въ течение на два мѣсеца, или ако основниятъ капиталъ не е покритъ, подписачитѣ могатъ да поискатъ да имъ се повърнатъ внесенитѣ пари, безъ всѣка удържка. Задължението за повръщане на внесенитѣ пари тежи солидарно върху всичкитѣ основатели.

162. Учрѣдителното общо събрание има право да рѣшава, ако въ него, било лично, било чрѣзъ прѣдставители, присѫствуватъ седемь подписавши акциитѣ, които прѣдставляватъ поне една четвърта часть отъ основния капиталъ.

Въ това събрание всѣка акция има единъ гласъ, но никой подписавши не може да има повече отъ 10 гласа.

163. Всѣки членъ на управителния съвѣтъ трѣбва да даде една гаранция за своето управление.

(Измѣненъ: З. 12 януарий 1898 год. и 10 януарий 1903 год.[1]) Тая гаранция трѣбва да е равна съ една стотна часть на дружественния капиталъ, но не може да бѫде по-малка отъ 5.000 лева. Гаранцията може да бѫде и по-малка отъ 5.000 лева, но не по-малка отъ 3.000 лева, за сдруженията по чл. 239 п. 6, и не по-малка отъ 200 лева, за сдруженията по п. п. 1, 2, 3, 4 и 5 отъ чл. 239.

(Измѣненъ: З. 12 януарий 1898 г. год.[2]) Обаче, основниятъ договоръ може да опрѣдѣли, щото при единъ дружественъ капиталъ до петь милиона лева, горната гаранция да не надминава сумата 15.000 лева, а при единъ дружественъ капиталъ повече отъ петь милиона лева, да не надминава 30.000 лева.

---

[1]) *Старата ал. втора на чл. 163.* Размѣрътъ на тая гаранция се опрѣдѣля отъ устава, но въ никакъвъ случай общата сума на гаранцията, дадена отъ всички членове на управителния съвѣтъ, не може да бѫде по-малка отъ $^1/_{10}$ часть на основния дружественъ капиталъ. (Измѣненъ: З. 12 януарий 1898 год.) При сдруженията тая гаранция може да бѫде и по-малка отъ 5.000 лева, но не по-малка отъ 3.000 лева.

[2]) *Старата ал. трета на чл. 163.* Обаче, основниятъ договоръ може да опрѣдѣли, щото при единъ дружественъ капиталъ отъ три милиона лева, гаранцията за всѣки основатель да не надминава сумата 15.000 лева, а при единъ дружественъ капиталъ отъ повече отъ три милиона лева, да не надминава 30.000 лева.

Digitized by Google

Гаранцията трѣбва да се внесе въ пари въ брой, въ публични цѣнни книги или въ дружествени акции, прѣсмѣтнати въ номиналната имъ стойность.

Ако гаранцията се дава въ акции на дружеството, тѣ трѣбва да се внесатъ въ касата на дружеството, освѣнъ ако основниятъ договоръ или общото събрание сж опрѣдѣлили друго мѣсто.

Акцинтѣ на притежатель трѣбва да се прѣобърнатъ на акции именни, по въ всѣки случай въ търговския регистръ и въ акционерната книга на дружеството трѣбва да се забѣлѣжи, че тѣзи акции сж дадени за гаранция.

(Нова ал.: 3. 10 януарий 1903 г.) При спестовнитѣ дружества на занаятчии и земледѣлци съ основенъ капиталъ не повече отъ 30.000 лева и при кооперативнитѣ за производство и потрѣбление сдружавания, гаранцията може да бѫде и въ недвижими имоти чрѣзъ ипотека.

164. Ако основателитѣ или нѣкои отъ акционеритѣ желаятъ да внесатъ въ основния капиталъ не пари въ брой, то стойностьта на внесения прѣдметъ се опрѣдѣля отъ учрѣдителното общо събрание, което едноврѣменно опрѣдѣля числото на акцинтѣ, които ща да се дадатъ за полученитѣ прѣдмети или цѣната, срѣщу която се приематъ тия прѣдмети.

Обаче, общото събрание не може да увеличи опрѣдѣлената въ проекта цѣна на тоя внось.

Тѣзи съглашения, както и онѣзи особени прѣимущества, които се гарантиратъ на основателитѣ или на други лица и които не могатъ да надминаватъ прѣдвидената въ проекта граница, трѣбва да се прѣдвидятъ въ устава, иначе нѣматъ задължителна сила за дружеството.

При постановяването на това рѣшение заинтересуванитъ акционеръ нѣма гласъ.

165. Въ устава, въ всѣкой случай, трѣбва да се опрѣдѣли:

1) фирмата и седалището на дружеството;

2) прѣдметътъ на прѣдприятието и срокътъ на дружеството;

3) размѣрътъ на основния капиталъ;

4) числото и номиналната стойность на акцинтѣ и да ли тѣ сж именни или на прѣдявителя;

Digitized by Google

5) условията и начинътъ, по който ще се извършватъ платкитѣ срѣщу акциитѣ и послѣдствията отъ неизпълнението на несвоевременното внасяне;

6) съглашенията, които сж станали съгласно прѣдидущия членъ;

7) начинътъ на свикването общото събрание, мѣстото и врѣмето, гдѣ и кога ще се държи събранието, начинътъ на рѣшаването и опрѣдѣлянето, какво трѣбва да стане въ случай, ако свиканото събрание не е имало достатъченъ съставъ за рѣшаване;

8) правото за гласуване, правата на акционеритѣ и способътъ на упражнението имъ;

9) начинътъ за избирането на управителния съвѣтъ, правата му и срокътъ на неговото пълномощие;

10) устройството на провѣрителния съвѣтъ и срокътъ на пълномощието му;

11) начинътъ какъ ще се подписва фирмата;

12) правилата, по които трѣбва да стане съставлението и провѣряването на равносмѣтката;

13) начинътъ по който ще стане прѣсмѣтването и раздѣлянето на печалбата, и най-послѣ,

14) начинътъ на обнародването дружественитѣ постановления.

166. Уставътъ на дружеството трѣбва да се прѣдаде на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който е седалището на дружеството, за да бжде вписанъ въ търговския регистръ и да се обнародва.

Обнародването трѣбва да съдържа:

1) датата на устава;

2) фирмата и седалището на дружеството;

3) прѣдмета на прѣдприятието и срока на дружеството;

4) големината на основния капиталъ, числото и номиналната стойность на акциитѣ;

5) числото и номиналната стойность на евентуално издаваемитѣ прѣдпочитателни обвезателства (приоритети);

6) обозначението, дали акциитѣ сж поименни или на прѣдявителя;

7) начина, какъ що се подписва фирмата;

8) способа, по който ще се обнародватъ постановленията на дружеството.

167. Едноврѣменно съ прѣдявлението на устава трѣбва да се удостовѣри:

Digitized by Google

1) че е подписанъ цѣлниятъ основенъ капиталъ;

2) че основателитѣ сж внесли предвидената въ чл. 163 гаранция;

3) че учредителното общо събрание е свикано на врѣме;

4) че срѣщу подписания основенъ капиталъ за всѣка отдѣлна акция сж уплатени най-малко 30%;

5) че съгласно съ устава сж избрали управителния съвѣтъ, съ изключение случая, предвиденъ въ чл. 160, и провѣрителния съвѣтъ;

6) че дружеството се е дѣйствително съставило и че предвидените въ чл. 164 съглашения сж утвърдени съ рѣшение на общото събрание.

Заявлението, което се отнася до горнитѣ данни, трѣбва да се подпише предъ надлежния окржженъ садъ лично отъ управителния съвѣтъ или да се предяви въ нотѣрска форма.

Уставътъ, за вписването му въ търговския регистръ трѣбва да се предяви и на онзи окржженъ садъ, въ окржга на който дружеството има клонъ.

Членоветѣ на управителния съвѣтъ трѣбва, подъ страхъ на парична глоба до 1000 лева, да се накарать служебно да изпълнятъ това предписание.

168. Акционерното дружество не се счита за съставено преди да бѫде то вписано въ търговския регистръ и обнародвано по установения редъ (чл. 15). Издаденитѣ преди вписването и обнародването акции сж недѣйствителни и тѣхнитѣ издатели сж солидарно отговорни за всѣка произходяща отъ това загуба.

Онѣзи, които преди вписването и обнародването, дѣйствуватъ отъ името на дружеството, сж така сѫщо лично и солидарно отговорни.

169. (*Измѣнен: З. 12 януарий 1898 год.*[1]) Акционерното дружество не може да купува или да приема въ залогъ собственитѣ си акции. Изключение отъ това правило може да стане само тогава:

а) Когато вземането на акции става съ цѣль да се намали капиталътъ въ какъвто случай важатъ предписанията на чл. 217;

[1]) *Стария чл. 169.* Акционерното дружество не може да купува или да приема въ залогъ собственитѣ си акции. Изключение отъ това правило може да стане само тогава, когато вземането на акции става съ цѣль да се намали капиталътъ, въ какъвто случай важатъ предписанията на чл. 217.

Ако членоветѣ на управителния съвѣтъ не се съобразятъ съ тѣзи предписания, то тѣ ставатъ солидарно отговорни предъ кредиторитѣ на дружеството.

Digitized by Google

б) Когато акционернитѣ дружества сѫ спестовни и стойностьта на всѣка акция се увеличава чрѣзъ периодически внесове върху нея и чрѣзъ капитализиране на печалбитѣ. Такива дружества могатъ да приематъ въ залогъ собственитѣ си акции, подъ слѣдующитѣ условия: *първо*, да не се ангажирва въ заемъ, подъ залогъ на собственитѣ си акции, повече отъ половината на дружественя капиталъ, констатиранъ въ послѣдния обявенъ балансъ, и, *второ*, заемътъ срѣщу всѣка акция да не надминава половината отъ стойностьта ѝ, споредъ послѣдния обявенъ балансъ.

Ако членоветѣ на управителния съвѣтъ не се съобразяватъ съ тѣзи прѣдписания, то тѣ ставатъ солидарно отговорни прѣдъ кредиторитѣ на дружеството.

170. Акционерното дружество не може да издава нови акции, прѣди да е внесена напълно стойностьта на издаденитѣ отъ начало акции. Издаденитѣ прѣди това нови акции сѫ недѣйствителни и тѣхнитѣ издатели сѫ солидарно отговорни съ всичкия си имотъ за всѣка загуба, която би произлѣзла отъ това издаване.

Отдѣление II.

За правоотношенията на акционеритѣ.

171. Всѣки акционеръ има право на една съразмѣрна часть отъ дружественя имотъ.

Акционерътъ, изключая случая прѣдвиденъ въ чл. 161, нѣма право да иска надирѣ внесената сума и, догдѣто трае дружеството, има право само върху онази чиста печалба, която спредъ устава се раздѣля по между акционеритѣ.

172. Поименнитѣ акции и на прѣдявителя, съ обозначение на опрѣдѣлена и равна сума, трѣбва да се считатъ за недѣлими.

Въ онѣзи приврѣменни акции и разписки за акции, конто се издаватъ прѣди пълното внасяне номиналната стойность, трѣбва изрично да се обозначи количеството на внесената вече сума.

173. Отъ основния капиталъ не могатъ нито да се условяватъ, нито изплащатъ лихви отъ извѣстенъ размѣръ за акционеритѣ; може да се разпрѣдѣли между тѣхъ само това, което спредъ годишната равносмѣтка излиза, като чиста печалба. Обаче, за извѣстно врѣме, нуждно спредъ устава за приготовление на прѣд-

Digitized by Google

приятието до началото на дѣйствуването на дружеството, могатъ да се условятъ лихви въ извѣстенъ размѣръ.

Акционеритѣ не могатъ да искатъ дивидента, докато не е допълненъ намаленията чрѣзъ загубитѣ основенъ капиталъ.

174. Акционеритѣ не сж длъжни да повърнатъ дивидендата, която добросъвѣстно сж получили на основание равносмѣтката, освѣнъ ако слѣдъ съставлението на равносмѣтката се укаже, че сумата, която по рѣшение на общото събрание е била изплатена прѣдварително, надминава принадлежащата се на акционеритѣ дивидента.

175. Акционеритѣ не сж длъжни да съдѣйствуватъ на цѣлта на дружеството друго, освѣнъ да заплатятъ номиналната стойность на акциитѣ по начина, прѣдвиденъ въ устава.

176. Акционерътъ, който не е внесалъ съ врѣме длъжимитѣ вносове, длъженъ е да заплати лихви.

Дружеството има право, независимо отъ законнитѣ послѣдствия, да опрѣдѣли въ устава си извѣстна неустойка за неизправнитѣ акционери или да постанови, щото тѣ да изгубятъ произхождащитѣ отъ подписката права, както и внесенитѣ влогове.

177. Ако въ устава не е опрѣдѣленъ начинътъ, по който акционеритѣ се поканватъ за внасяне, тази покана се извършва по сжщия начинъ, по който споредъ устава се извършва обнародването на дружественитѣ рѣшения.

Правата на акционеритѣ могатъ да се считатъ за погасени само тогава, когато поканата, относително внасянето, е била обнародвана въ прѣдвидения въ устава вѣстникъ или, ако такъвъ нѣма — въ „Държавенъ Вѣстникъ“, три пати и за послѣденъ срокъ поне четири недѣли прѣди назначения изключителенъ срокъ.

178. Ако, вслѣдствие невнасянето, акцията се унищожи (чл. 176), акционерътъ при все това, съгласно чл. 158, остава отговоренъ до 50% отъ номиналната стойность на акцията.

179. Прѣхвърлянето на акциитѣ на прѣдявитель става чрѣзъ тѣхното прѣдаване.

180. Поименнитѣ акции се записватъ въ дружествената акционерна книга съ обозначаване името и мѣстожителството на притежателя.

Прѣхвърлянето на такива акции може да става и съ бланково джиро, но, ако уставътъ не съдържа противното, притежательтъ се приспособява отъ дружеството за такъвъ само тогава, когато той е

Digitized by Google

прѣдставилъ акцията и прѣхвърлянето се запише въ дружествената акционерна книга.

Дружеството има право да провѣри владѣнието на акцията, но не е задължено да стори това.

Акционерътъ, който е прѣхвърлилъ акцията, остава задълженъ за невнесената сума отъ недоплатената номинална стойность на акцията до тогава, до когато новиятъ притежатель не е вписанъ въ дружествената акционерна книга.

181. Всѣки акционеръ може да обтжжи рѣшението на общото събрание, ако то противорѣчи на закона или на устава.

Това право се просрочва слѣдъ изтичането на двѣ недѣли отъ деня, въ който е билъ прѣставенъ въ надлежния окржженъ слдъ протокола (чл. 187), който стдържа въпросното рѣшение.

182. Акционеръ или акционери, които прѣдставлявать една пота часть отъ основния капиталъ, слѣдъ като прѣдварително внесатъ разноскитѣ и прѣдадатъ на окржжния слдъ акцинтѣ си за гаранция, могатъ да поискать отъ надлежния окржженъ слдъ да провѣри, чрѣзъ вѣщи люди, операцинтѣ на дружеството и да имъ съобщи резултата на провѣряването.

Прѣдаденитѣ акции се задържатъ въ слда до свършването на провѣряването.

Отдѣление III.

За общитѣ събрания.

183. Всичкитѣ права, които акционеритѣ имать по отношение дѣлата на дружеството, се упражнявать отъ тѣхъ чрѣзъ общото събрание.

184. Общото събрание трѣбва да се свиква поне веднажъ въ годината. Прѣдметитѣ, които подлежатъ на разглеждане въ общото събрание, трѣбва да се обозначавать въ всѣка покана. Законно рѣшение може да се постанови само върху тѣй означенитѣ прѣдмети. Изключава се само прѣдложението за ново свикване на общо събрание.

185. Акционеръ или акционери, които прѣдставлявать една пота часть отъ основния капиталъ, могатъ, когато щатъ, да искатъ свикването на общото събрание, стига да обозначатъ причинатa и цѣлта. Ако имѣющиятъ правото за свикване органъ въ течение

Digitized by Google

на 8 дни не изпълни това желание, то, по просбата на заинтересуваниия или заинтересуванитѣ, надлежнията окръженъ сѫдъ свиква общото събрание.

Ако споредъ устава това право може да се упражни и отъ акционери, които владѣятъ по-малка часть отъ основния капиталъ, тогава се приспособяватъ съотвѣтствующитѣ постановления отъ устава.

186. Прѣдметитѣ, върху които общото събрание въ всѣки случай трѣбва да се произнесе, сѫ:

1) избирането, уволнението и освобождението на управителния съвѣтъ (изключая случая, прѣдвиденъ въ чл. 160);

2) прѣглеждането на смѣткитѣ, установлението на равносмѣтката и разпрѣдѣлянето на печалбата;

3) сливане съ друго дружество;

4) сключването на такива договори, които имать за цѣль веденето на всѣка дружествена сдѣлка за обща печалба;

5) намалението или увеличението на основния капиталъ;

6) прѣкратяването на дружеството и опрѣдѣлянето на ликвидаторитѣ; най-послѣ,

7) измѣнението на устава.

Онѣзи разпорождания, на прѣдложението за подписка, които сѫ прѣминали въ устава, не могатъ и съ рѣшение на общото събрание да се измѣняватъ, освѣнъ въ случаитѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ.

187. За всѣко обще събрание трѣбва да се държи протоколъ, въ който се записватъ имената на присѫтствующитѣ акционери и на прѣдставляваното отъ тѣхъ число акции.

Този протоколъ трѣбва, въ оригиналъ или въ завѣренъ прѣписъ, незабавно да се прѣдстави отъ управителния съвѣтъ на надлежния окръженъ сѫдъ.

188. Слѣдующитѣ рѣшения на общото събрание трѣбва да се прѣдставятъ на окръжния сѫдъ, за да бѫдатъ вписани въ търговския регистръ:

1) за измѣнението на устава;

2) за прѣкратяването на дружеството, и

3) за сливането на дружеството съ друго дружество.

Рѣшенията по тия прѣдмети трѣбва да ставатъ при участието на акционери, прѣдставляющи поне $^3/_4$ часть отъ основния дружественъ капиталъ.

Digitized by Google

Прѣди вписването, тия рѣшения нѣматъ сила.

Обнародването на вписването е нуждно само тогава, когато чрѣзъ него е станало промѣнение въ съдържанието на по-напрѣшното обнародване.

За да имать сила постановенитѣ рѣшения спрямо трети лица, се приспособяватъ прѣдписанията на чл. чл. 16 и 26 отъ настоящия законъ.

(Нова ал.: З. 5 януарий 1904 год.) Ако, обаче, общото събрание не може да се състои по неявяване на искането отъ прѣдидущата алинея число акционери, свиканото подиръ това второ общо събрание се счита за законно, ако се явятъ акционери, прѣдставляющи поне половината отъ основния дружественъ капиталъ. Въ този случай рѣшенията, по указанитѣ по-горѣ прѣдмети, се взематъ по вишегласие на акционери, прѣдставляющи $^3/_4$ отъ прѣдставлявания въ събранието капиталъ.

Отдѣление IV.

За управителния и провѣрителния съвѣти.

189. Дѣлата на акционерното дружество се управляватъ отъ единъ управителенъ съвѣтъ, който се състои отъ три или повече лица и трѣбва да се избере измежду акционеритѣ съ или безъ заплата.

Забѣлѣжка. За първия управителенъ съвѣтъ се разпорежда чл. 160.

190. Общото събрание може, когато иска, да отстрани членоветѣ на управителния съвѣтъ, безъ да се нащърбяватъ съ това придобититѣ имъ права за възнаграждение прѣзъ врѣмето на управлението.

191. Имената на членоветѣ на управителния съвѣтъ трѣбва незабавно да се прѣдявятъ на надлежния окржженъ сждъ, за да се впишатъ въ търговския регистръ. Сжщеврѣменно съ това прѣдявление членоветѣ на дружеството сж длъжни да си завѣрятъ тамъ подписитѣ или да ги прѣдставятъ въ завѣрена форма.

Всѣко промѣнение въ членоветѣ на управителния съвѣтъ трѣбва така сжщо да се заяви на окржжния сждъ за вписването въ търговския регистръ.

Тѣзи промѣнения иматъ сила спрямо трети лица, само ако сж изпълнени прѣдписанията на чл. 50.

Digitized by Google

192. Управителнитъ съвѣтъ подписва фирмата съгласно устава. Самиятъ подписъ се извършва така, щото упълномощенитѣ за това прибавятъ къмъ дружествената фирма собствения си подписъ.

193. Спрямо учрѣждения и трети лица, акционерното дружество се прѣдставлява отъ управителния съвѣтъ.

Съобщенията, които се отнасятъ до дружеството, се считатъ редовни, ако сж врѣчени на единого отъ членоветѣ на управителния съвѣтъ.

194. Ако отъ смѣтнитѣ или равносмѣтката се укаже, че дружеството е изгубило половината отъ основния си капиталъ, управителнитъ съвѣтъ е длъженъ незабавно да свика общо събрание, за да се произнесе върху по-нататъшното съществуване или прѣкратяване на дружеството.

Ако, обаче, се укаже, че имотътъ на дружеството не покрива дълговетѣ му, управителнитъ съвѣтъ е длъженъ да заяви това на надлежния окржженъ сждъ, за да се прогласи дружеството за несъстоятелно.

195. Сдѣлкитѣ на управителния съвѣтъ произвеждатъ за дружеството права и задължения, безъ да се обрѣща внимание, дали тѣ сж сключени отъ името на дружеството или, споредъ сжществующитѣ обстоятелства и волята на договарящитѣ се страни, за негова смѣтка.

Съдружницитѣ не сж лично отговорни спрямо трети лица за дѣйствия, които сж извършили отъ името на дружеството и за задълженията, които сж поели върху си за смѣтка на сжщото дружество.

196. Управителнитъ съвѣтъ е длъженъ спрямо дружеството да се подчинява на ония ограничения, които споредъ устава или рѣшенията на общото събрание сж свързани съ правото му да прѣдставлява дружеството.

Ако дѣйствията на членоветѣ на управителния съвѣтъ сж противъ прѣдписанията на това отдѣление или противъ устава, тѣ сж солидарно отговорни спрямо увредените лица за произходящитѣ отъ това загуби даже и тогава, когато противното на закона или на устава разпореждане се основава на рѣшението на общото събрание.

Сжщо тъй сж солидарно отговорни членоветѣ на управителния съвѣтъ:

Digitized by Google

1) за дѣйствителностьта на вносоветѣ, направени отъ акционеритѣ;

2) за истинностьта на платимитѣ дивиденди;

3) за съществуването на книгитѣ, които се изискватъ отъ закона и за правилното водене на тѣзи книги.

197. Ако по устава или по рѣшението на общото събрание правата на управителния съвѣтъ сж ограничени, тѣ нѣматъ юридическо дѣйствие спрямо трети лица.

198. Онзи членъ на управителния съвѣтъ, който веднага, слѣдъ като се е научилъ за нѣкое рѣшение или разпореждане на сжщия съвѣтъ, е заявилъ противъ това рѣшение или разпореждане прѣдъ провѣрителния съвѣтъ, не е отговоренъ за възпосите рѣшения или разпореждания на управителния съвѣтъ.

199. Когато управителнитѣ съвѣтъ се състои отъ нѣколко членове, присжтствието поне на половината отъ тѣхъ и още единъ е необходимо, за да бждатъ рѣшенията му законни, освѣнъ ако уставътъ не прѣдвижда друго разпореждане.

Ако числото на членоветѣ отъ управителния съвѣтъ се е намалило до размѣръ, безусловно нуждѣнъ споредъ устава, за да може съвѣтътъ да рѣшава, то членоветѣ на тоя съвѣтъ могатъ да си дадатъ оставката само прѣдъ общото събрание.

200. Управлението на дружествените дѣла, както и прѣдставителството относително дѣловодството, може да се повѣри и на други пълномощници или на чиновницитѣ на дружеството.

По отношение на тия лица приспособяватъ се прѣдписанията на настоящия законъ за търговскитѣ пълномощници (чл. чл. 45 и 47).

201. Провѣрителнитѣ съвѣтъ трѣбва да състои поне отъ три члена и отъ други поне два помощници на провѣрителитѣ, които замѣстватъ по реда си онѣзи провѣрители, които, по каквито и да било причини (смъртъ, изпадане въ несъстоятелность и пр.), не могатъ да изпълняватъ длъжностьта си.

(Измѣнѣнъ: 3. 15 януарий 1899 год.[1]) Този съвѣтъ за пръвъ пжть може да се избере само за една година, а по-късно най-много за три години.

---

[1]) *Старата ал. втора на чл. 201.* Този съвѣтъ за пръвъ пжть може да се избере само за една година, а по-късно най-малко за три години.

Digitized by Google

Членоветѣ на провѣрителния съвѣтъ могатъ въ всѣко врѣме да бѫдатъ отстранявани отъ общото събрание, безъ съ това да губятъ правото си за обезщетение.

202. Провѣрителнията съвѣтъ контролира дѣловодението на дружеството въ всичкитѣ му клонове; за тая цѣль той има право да слѣди за хода на дружественитѣ дѣла, да прѣглежда, когато ще, книгитѣ, книжата и касата на дружеството.

Провѣрителнията съвѣтъ е длъженъ да провѣри годишнитѣ смѣтки и равносмѣтката, както и прѣдложенията за разпрѣдѣлението на печалбата и да прави за това всѣка година докладъ до общото събрание. Безъ този докладъ, общото събрание не може да постанови законно рѣшение за раздѣлението на печалбата.

Ако провѣрителнията съвѣтъ, въ кржга на своята дѣятелность, забѣлѣжи разпорежданія, противни на закона или устава, или опущения, или злоупотрѣбления, които нарушаватъ интереситѣ на дружеството, длъженъ е веднага да свика общо събрание.

Освѣнъ горнитѣ, провѣрителнията съвѣтъ не може да се натовари съ други работи.

203. За членове на провѣрителнията съвѣтъ могатъ да бѫдатъ акционери или вънкашни лица. Тѣ могатъ да се прѣизбиратъ. Родинитѣ до 4-а степень и сватоветѣ до 3-а степень на членоветѣ на управителния съвѣтъ не могатъ да бѫдатъ избирани въ провѣрителния съвѣтъ. Ако сж избрани, тѣ сж длъжни да подадатъ оставка.

Ако провѣрителнията съвѣтъ се състои отъ три члена, тѣ трѣбва и тримата да бѫдатъ български поданици, живущи въ княжеството, ако ли се състои отъ повече, то половината и още единъ отъ тѣхъ трѣбва да бѫдатъ български поданици, живущи въ княжеството.

204. Членоветѣ на провѣрителния съвѣтъ сж солидарно отговорни, ако не изпълняватъ прѣдвиденитѣ въ чл. 202 обязаности.

205. Въ дѣла (спорове), които по рѣшение на общото събрание трѣбва да се заведатъ противъ управителния или провѣрителния съвѣти, дружеството се прѣдставлява отъ избрани отъ общото събрание пълномощници. Ако такива не се избератъ, тѣ се назначаватъ отъ надлежния окржженъ сждъ.

206. Управителнията съвѣтъ е длъженъ да се грижи за редовното водене на дружественитѣ книги и 8 дни прѣди общото събрание да обнародва провѣрената отъ провѣрителния съвѣтъ

Digitized by Google

годишна равносмѣтка, заедно съ доклада, който трѣбва да се прѣдстави на общото събрание.

Освѣнъ това, управителнията съвѣтъ е длъженъ да прѣдстави незабавно въ надлежния окржженъ сждъ единъ първообразъ отъ одобрената отъ общото събрание равносмѣтка. Прѣдставената смѣтка може да се прѣгледа отъ всѣкиго.

Надлежнията окржженъ сждъ е длъженъ да застави членоветѣ на управителния съвѣтъ, щото, подъ страхъ на глоба до 1000 лева, да се съобразяватъ съ горното правило.

207. При съставянето на равносмѣтката се пазятъ слѣдующитѣ правила:

1) дружественията капиталъ трѣбва да се впише, като се обозначатъ отдѣлнитѣ прѣдмети и това, което се намира на лице въ послѣдния день на търговската година;

2) цѣнитѣ книги, които иматъ текущи курсъ, трѣбва да се обозначатъ съ курса, който иматъ въ послѣдния день на търговската година;

3) разноскитѣ за учрѣждението трѣбва да се опрѣдѣлятъ въ първитѣ 5 търговски години;

4) основнията капиталъ, както и резервнията фондъ на дружеството, се вписватъ между дълговетѣ на дружеството;

5) сомнителнитѣ вземания се вписватъ въ смѣтка по вѣроятната имъ стойность, а безнадеждитѣ — трѣбва да се отпишатъ;

6) печалбата или загубата, която произхожда отъ сравнението на активното и пасивното положение, трѣбва да е указана особено въ края на равносмѣтката.

208. За правилното съставяне на годишната равносмѣтка сж солидарно отговорни членоветѣ на управителния и провѣрителния съвѣти.

Отдѣление V.

За прѣкратяването на акционерното дружество.

209. Акционерното дружество се прѣкратява:

1) съ изтичането на врѣмето, за което е съставено дружеството;

2) по рѣшението на общото събрание;

Digitized by Google

3) чрѣзъ сливане съ друго едно дружество;
4) съ изпадане въ несъстоятелность.

210. Прѣкратяването на дружеството, освѣнъ въ случай на несъстоятелность, трѣбва да се заяви, подъ страхъ на глоба до 1000 лева, на надлежния окржженъ сждъ, за да се впише въ търговския регистръ и да се обнародва.

Сжщеврѣменно управителнията съвѣтъ е длъженъ три пжти да обнародса прѣкратяването въ вѣстницитѣ, които сж назначени за обнародване на дружественитѣ обявления, ако ли такива нѣма, въ „Държавенъ Вѣстникъ," и да покани кредиторитѣ на дружеството да изтеглятъ вземанията си въ течение на *шестъ мьсеца* отъ третото обнародване.

211. Когато акционерното дружество се прѣкрати, освѣнъ случаитѣ на несъстоятелность и сливане съ друго дружество, послѣдва ликвидация, при която, ако споредъ устава или рѣшението на общото събрание дружеството не е възложило това на други лица, като ликвидатори дѣйствуватъ членоветѣ на управителния съвѣтъ.

Общото събрание може, когато иска, да оттегли пълномощието на ликвидаторитѣ.

Управителнията съвѣтъ извършва вписването на ликвидаторитѣ въ търговския регистръ. За вписването важатъ прѣдписанията на чл. чл. 111—116, 195 и 196.

Провѣрителнията съвѣтъ запазва правата си прѣзъ всичкото врѣме на ликвидацията.

212. Имотътъ на прѣкратеното дружество, слѣдъ изплащането на дружественитѣ дългове, се раздѣля между акционеритѣ сразмѣрно съ акциитѣ имъ. Фактическото раздѣляне, обаче, не може да стане прѣди изтичането на прѣдвидения въ чл. 210 *шестъ мьсеченъ* срокъ.

213. Кредиторитѣ, които сж извѣстни на дружеството, трѣбва да се поканятъ за реализиране на вземанията имъ чрѣзъ особено извѣстие или чрѣзъ обявление, което, ако остане безуспѣшно, вземанията се депозиратъ въ брой прѣдъ надлежния окржженъ сждъ.

Сжщото важи за висящитѣ задължения и спорнитѣ вземания. Въ това отношение може да се прави изключение, когато, до изравняването на поменатитѣ задължения и вземания, раздѣлянето на

Digitized by Google

дружествения имотъ е оставено вписище или когато на кредиторитѣ се дава достатъчна гаранция.

Ликвидаторитѣ и провѣрителнията съвѣтъ сж солидарно отговорни за изплащанията, конто сж станали въпрѣки горнитѣ правила.

214. Ликвидаторитѣ сж длъжни поне всѣка година да даватъ отчетъ за състоянието на разчистването на дружественитѣ дѣла и слѣдъ свършване на ликвидацията да публикуватъ резултата.

215. Книгитѣ на прѣкратеното акционерно дружество трѣбва да се пазятъ въ продължение на десеть години въ мѣстото, опрѣдѣлено отъ надлежния окржженъ сждъ.

216. Въ случай на сливане на двѣ или повече акционерни дружества, важатъ слѣднитѣ правила:

1) имотътъ на прѣкратеното, вслѣдствие на сливане, дружество трѣбва да се управлява отдѣлно, до като кредиторитѣ му не сж удовлетворени или напълно обезпечени; обаче, това управление трѣбва да се извършва отъ новото дружество;

2) членоветѣ на управителния съвѣтъ отъ управляемото дружество сж солидарно отговорни спрямо кредиторитѣ на сливащето се дружество за отдѣлното дѣловодене;

3) сливането веднага трѣбва да се заяви на надлежния окржженъ сждъ, за да бжде вписано въ търговския регистръ;

4) поканата къмъ кредиторитѣ на прѣкратеното дружество може да се изостави или да се отложи за по-късно, но дѣйствителното сливане на имота не може да стане прѣди изтичането на прѣдвидения въ чл. 212 срокъ.

217. Намалението на основния капиталъ може да стане:

1) чрѣзъ изкупуване акцинитѣ;

2) чрѣзъ освобождаване длъжнинтѣ още срѣщу акции вносове;

3) чрѣзъ изплащане въ брой;

4) чрѣзъ намаляване номиналната стойность на акцинтѣ.

Ако това намаление не се извършва по опрѣдѣленото въ устава лотарийно теглене, то за тая цѣль се изисква рѣшението на общото събрание и позволението на надлежния окржженъ сждъ.

Окржжнятъ сждъ може, въ такъвъ случай, да позволи искането намаление само тогава, когато на основание най-послѣднята равносмѣтка и слѣдъ изслушването на поканенитѣ, чрѣзъ обявление, кредитори, се окаже, че има нужда отъ това намаление и

Digitized by Google

че дружеството и съ намаленъ основенъ капиталъ може да удовлетвори всичкитѣ си задължения.

218. Правилата, прѣдвидени въ настоящия отдѣлъ, иматъ приспособление и въ случай, ако акционерното дружество се прѣкрати по други, непрѣдвидени въ чл. 209, причини.

Отдѣление VI.

За командитното дружество съ акции.

219. Правилата на акционернитѣ дружества, до колкото тѣ не противорѣчатъ на слѣдующитѣ разпорѣждания, се прилагатъ и къмъ командитнитѣ дружества.

220. Лично отговорнитѣ съдружници сж длъжни да участвуватъ при съставянето на дружеството съ такъвъ капиталъ, който нѣлъ да прѣдставлява поне десетата часть на всичкия капиталъ на съдружницитѣ акционеры.

221. Съдържанието на дружественния договоръ трѣбва да се завѣри по нотариаленъ редъ отъ страна на лично отговорнитѣ съдружници. Той трѣбва да съдържа между друго имената, занятието и мѣстожителството на лично отговорнитѣ съдружници, както и размѣра и вида на внесения капиталъ отъ всѣки единъ лично отговоренъ съдружникъ.

222. Фирмата на дружеството трѣбва да съдържа името на единъ отъ лично отговорнитѣ съдружници и още такава прибавка, отъ която да се разбира качеството на дружеството.

223. Лично отговорнитѣ съдружници сж по право основатели на дружеството; тѣ съставляватъ въ сжщото врѣме по право управителния съвѣтъ; тѣ не могатъ да бждатъ членове на провѣрителния съвѣтъ.

224. Въ общото събрание на дружеството само съдружницитѣ акционери могатъ да гласоподаватъ; лично отговорнитѣ съдружници нѣматъ това право и тогава, когато притежаватъ и акции; за изключението, обаче, на дружественния уставъ се иска общото съгласие на лично отговорнитѣ съдружници.

225. Командитното дружество се прѣкратява по сжщитѣ причини, по които се прѣкратява и едно обикновено командитно дружество; смъртьта или несъстоятелностьта на единъ отъ съдруж-

Digitized by Google

пицитѣ акционери не влѣче подирѣ си прѣкратяването на дружеството; съдружникъ-акционеръ може да иска прѣкратяването на дружеството само чрѣзъ рѣшение, постановено въ общо събрание.

Отдѣление VII.

За чуждитѣ акционерни дружества.

226. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Чуждитѣ акционерни дружества, които желаятъ да търгуватъ въ територията на българското княжество, сж длъжни да регистрирать фирмата си въ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който отварятъ клонъ или агенция.

227. Всѣко чуждо акционерно дружество е длъжно, заедно съ просбата за регистрирането на фирмата, да прѣдстави въ надлежния окржженъ сждъ, въ завѣрена форма, устава си, за да се впише въ търговския регистръ, а при това сжщеврѣменно да удостовѣри:

1) че е съставено споредъ законитѣ на своето отечество и че дѣйствително дѣйствува;

2) че е внесло опрѣдѣления отъ правителството залогъ, ако правителството счита това за нуждно, както и капитала, съ който ще оперира;

3) *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[2]) че е избрало за мѣстожителство единъ отъ градоветѣ на княжеството, въ който за управлението на търговията е длъжно да назначи единъ свой генералъ пълномощникъ.

---

[1]) *Стария чл. 226.* Чуждитѣ акционерни дружества, които желаятъ да търгуватъ въ територията на българското княжество, сж длъжни да регистрирать фирмата си въ онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който отварятъ клонъ или агенция. Всѣко дружество, което желае да има второ седалище или прѣдставителство въ България, трѣбва да има освѣнъ единъ главенъ прѣдставитель, но и единъ управителенъ комитетъ, състоящъ отъ трима членове български поданици, живущи въ княжеството, които съвмѣстно ще бждатъ отговорни за изпълнението изискванията на настоящия законъ.

Тѣзи трима членове на управителния съвѣтъ, когато акционерното дружество е кредитно учрѣждение, могатъ да бждатъ и само мѣстни жители.

[2]) *Стария ч. З.* 3) че за управлението на търговията е опрѣдѣлило свой прѣдставитель, който има мѣстожителството си въ България, и три лица за управителенъ при него комитетъ.

Digitized by Google

Споредъ важностьта на дружественитѣ операции, правителството може да изиска, когато намѣри това за нуждно, щото при главния прѣдставитель да се назначатъ и други двѣ лица, които, заедно съ прѣдставителя, да образуватъ управителенъ съвѣтъ на клона на дружеството.

Този управителенъ съвѣтъ ржководи дружественитѣ дѣла, въ качество на делегатъ на централното управление на дружеството, и е отговоренъ съгласно съ устава на дружеството и разпорежданията на настоящия законъ.

4) че се е задължило въ сдѣлкитѣ си да се съобразява съ прѣдписанията на настоящия законъ и да признава за задължителни дѣйствията на мѣстнитѣ прѣдставители;

5) *(Измѣнен: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) че прѣдставительтъ е законно упълномощенъ да подписва фирмата на дружествения клонъ и че притежава генерално пълномощно, което не може да му дава по-голѣми права отъ тия, които сж прѣдвидени въ дружествения уставъ;

6) че по всичкитѣ си спорове и прѣпирни, които би възникнали отъ сдѣлкитѣ, сключени отъ прѣдставителството, ще се подчинява на туземнитѣ (българскитѣ) закони и сждилища;

7) че чуждата държава, въ която дружеството е конституирано, дѣйствува по правилата на взаимностьта по отношение на българскитѣ дружества, установени въ нейната територия.

Обстоятелствата, прѣдвидени въ точки 3, 4 и 5, трѣбва да се удостовѣрятъ съ законно редовно рѣшение на дружеството, подтвърдено отъ надлежната държавна власть.

Въ случаитѣ, въ които, споредъ сжществующи държавни договори, даването на позволение зависи отъ министерството, послѣдното така сжщо постжпя споредъ горнитѣ правила.

228. Обнародването на вписването, освѣнъ даннитѣ, прѣдвидени въ чл. 166, трѣбва да съдържа наименованието на туземното прѣдставителство и размѣра на дадената гаранция, както и количеството на капитала, съ който ще оперира.

229. За мѣстното заведение на иностранното акционерно дружество трѣбва да се водятъ специални редовни книги.

---

[1]) *Старий* ч. 5. че прѣдставителитѣ сж законно упълномощени да подписватъ фирмата на дружественъ клонъ.

Digitized by Google

230. Мѣстното прѣдставителство е задължено прѣзъ мѣсеца, който слѣдва общото събрание, да прѣдстави на надлежния окраженъ сждъ по единъ първообразъ отъ протоколитѣ на общото събрание, отъ общата равносмѣтка на акционерното дружество и отъ особната равносмѣтка на мѣстното заведение.

Общата и особната равносмѣтки трѣбва, освѣнъ това, да се обнародватъ въ вѣстника, който е опрѣдѣленъ за обявленията на дружеството, а ако такъвъ нѣма — въ „Държавенъ Вѣстникъ."

231. Прѣдставителитѣ сж солидарно отговорни за загубитѣ, които би произлѣзли отъ несъблюдението на прѣдписанията, прѣдвидени въ прѣдидущия членъ.

232. Рѣшенията на чуждитѣ акционерни дружества, съ които става разпореждане за промѣнението прѣдмета на прѣдприятието, за прѣкратяването или за сливането съ друго дружество, даже тогава, когато сж станали редовно споредъ чуждия законъ, иматъ дѣйствие за заведението на мѣстния клонъ само отъ момента, когато сж били вписани въ търговския регистръ на надлежния мѣстенъ окраженъ сждъ.

233. Всѣки заинтересуванъ може да иска зачеркването на фирмата отъ търговския регистръ, ако се удостовѣри:

1) че дружеството въ собственото си отечество е прѣстанало да дѣйствува или е изгубило правото на разпореждане съ имота си;

2) че безъ оправдана причина не отговаря на задълженията си, прѣдвидени въ чл. чл. 227, 229 и 230;

3) че нѣкакво рѣшение, издадено противъ дружеството или мѣстния му клонъ, не е могло да се удовлетвори по нѣмане на имотъ;

4) че дружеството е изтеглило часть или всичкия си капиталъ, опрѣдѣленъ за оперирание въ княжеството.

Отдѣление VIII.

Наказателни разпореждания.

234. Членоветѣ на управителния съвѣтъ, както и лично отговоритѣ съдружници въ командитнитѣ дружества и въ дру-

Digitized by Google

жествата съ акции, ако дѣйствията или опущенията имъ не подпадатъ подъ разпорѣжданията на наказателния законъ, наказватъ се отъ надлежния окржженъ сждъ съ затворъ до *шесть мѣсеца* и глоба до 4000 лева:

1) ако при прѣдставлението на устава за вписването му въ търговския регистръ съзнателно прѣдставятъ неистински свѣдѣния за покриването и изплащането на основния капиталъ;

2) ако по тѣхно прѣстжпно опущение дружеството е останало, въ течение на три мѣсеца, безъ управителенъ съвѣтъ или въ достатъчно число не е имало провѣрителенъ съвѣтъ;

3) ако при съставянето на равносмѣтката постжпватъ противозаконно или ако въ изложенията си въ общо събрание съзнателно невѣрно прѣдаватъ или увреватъ състоянието на дружеството;

4) ако нарочно допуснатъ да се държатъ невѣрни протоколи въ общото събрание;

5) ако, въпрѣки прѣдписанието на чл. 169, купуватъ, за смѣтка на дружеството, собственитѣ акции на дружеството или даватъ заемъ срѣщу тѣхъ;

6) ако, въпрѣки прѣдписанието на чл. 173, плащатъ на акционеритѣ отъ основния капиталъ дивиденди или лихви;

7) ако, въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 194, пропущатъ да свикатъ общо събрание или да обявятъ несъстоятелността;

8) когато сами рѣшаватъ работи отъ компетентността на общото събрание (чл. 186).

235. Прѣдвиденото въ прѣдидущия членъ наказание се прилага и:

1) противъ основателитѣ, които въ проекта съзнателно сж съобщили неистински данни;

2) противъ членоветѣ на провѣрителния съвѣтъ, когато тѣ сж прѣдставили прѣдъ общото събрание доклада си за годишнитѣ смѣтки, за равносмѣтката и за раздѣлянето на печалбата, като умишлено сж се основали върху неистински данни.

236. Сждътъ има право, при сжществуването на смегчителни обстоятелства, въ случаитѣ на прѣдишнитѣ два члена (234—235), да замѣни наказанието затворъ съ парична глоба за всѣки подсждимъ въ размѣръ до хиляда лева.

Digitized by Google

287. Наказватъ се съ парична глоба до хиляда лева:

1) членоветѣ на управителния съвѣтъ, ако, въпрѣки чл. 206, пропуснатъ да обнародватъ равносмѣтката и доклада си 8 дни прѣди общото събрание, или ако не прѣдставятъ протоколитѣ отъ общото събрание на надлежния окржженъ сждъ, или ако издаватъ приврѣменнитѣ акции въ по-голѣма сума, отъ колкото е дѣйствително внесена;

2) лицата, които сж длъжни да свикатъ общо събрание, ако не го свикатъ поне веднажъ въ годината (чл. 184).

3) ликвидаторитѣ, ако, въпрѣки чл. 214, не направятъ докладъ за течението на ликвидацията или пропуснатъ да обнародватъ окончателния резултатъ;

4) туземнитѣ прѣдставители, ако не се съобразятъ съ правилата, прѣдвидени въ чл. 230.

288. Съ налагането на наказанията, прѣдвидени въ чл. чл 234, 235 и 237, не се унищожава правото за обезщетение.

Глава V.

За сдружаванията.

Отдѣление I.

Общи правила.

289. Сдружаване, въ смисълъ на настоящия законъ, е всѣко дружество, съставено отъ неопрѣдѣлено число членове, което се учрѣждава съ цѣль, щото чрѣзъ задружно търгуване, или пъкъ върху основа на взаимностьта, да се даде потикъ на кредита, на индустрията или на земледѣлието.

Въ тая категория на дружества впадатъ:

1) дружествата за авансъ и откриване кредитъ;

2) дружества, съставени за съдружно купуване сурова материя, за поддържане общи складове или за задружно произвеждане, или търговска сдѣлка;

3) дружества за потрѣбление;

4) дружества за построяване здания за живѣене;

5) взаимнитѣ застрахователни дружества;

6) *(Прибавенъ: З. 12 януарий 1898 г.)* спестовнитѣ дружества.

Digitized by Google

240. Сдружаването се счита съставено:

1) когато е изработенъ уставътъ на дружеството;

2) когато дружеството е вписано въ търговския регистръ.

Встжпването на членовогѣ въ сдружаването става чрѣзъ писмено заявление за всѣкиго отдѣлно.

241. Въ устава трѣбва, въ всѣки случай, да се опрѣдѣли слѣдующето:

1) фирмата и седалището на дружеството;

2) прѣдметътъ на прѣдприятието;

3) срокътъ на сдружаването;

4) условията за встжпването въ дружеството и особенитѣ правила за прѣкращаване на членството имъ въ случай на оттегляване, смъртъ или изключване;

5) размѣрътъ, въ който всѣки единъ отъ членоветѣ участвува въ прѣдприятието, и начинътъ на прѣсмѣтането на частьта на всѣкиго;

6) началата, по които трѣбва да се състави и провѣри равносмѣтката;

7) правилата, по които се прѣсмѣтва печалбата или загубата и се разпрѣдѣля между всичкитѣ членове;

8) устройството на управителния съвѣтъ, начинътъ на избирането му, обязаноститѣ му и срокътъ на неговото дѣйствуване;

9) устройството на провѣрителния съвѣтъ и врѣмето на дѣйствуването му;

10) начинътъ на подписването фирмата;

11) всичкитѣ подробности, относително начина на свикването, врѣмето и мѣстото на общото събрание, начинътъ и редътъ на заседанията и рѣшенията;

12) правото за гласуване на членоветѣ и начинътъ на управлението му;

13) начинътъ на обнародването обявленията;

14) указанието, да ли отговорностьта на членоветѣ е неограничена или ограничена и, въ този послѣдния случай, въ какъвъ размѣръ.

242. Уставътъ заедно съ списъка на имената на членоветѣ трѣбва да се прѣдявятъ на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на

Digitized by Google

който е седалището на сдружаването, за да се вишнатъ въ търговския регистръ и да се обнародватъ.

Обнародването трѣбва да съдържа:
1) датата на устава;
2) фирмата и седалището на сдружаването;
3) прѣдмета на прѣдприятието;
4) срока на сдружаването;
5) начина на подписването фирмата;
6) начина на обнародванията на сдружаването;
7) указанието, дали членоветѣ на сдружаването отговарятъ неограничено или ограничено и, въ послѣдния случай, размѣра на ограниченнето.

243. Същеврѣменно съ прѣдставлението на устава, сдружаването е длъжно да удостовѣри, че уставътъ е приетъ отъ учрѣдителното общо събрание и че е избранъ управителнията, както и провѣрителнията съвѣти.

Относящето се до това обстоятелство заявление трѣбва да се подпише собственоржчно отъ членоветѣ на управителния съвѣтъ или да се прѣдстави въ завѣрена форма.

244. Сдружаването не се счита за станало прѣди вписването му въ търговския регистръ и прѣди обнародването ну. Онѣзи, които дѣйствуватъ отъ името на дружеството прѣди вписването и обнародването, сж лично и солидарно отговорни.

245. Уставътъ на дружеството, прѣди удостовѣрението на прѣдвиденитѣ въ прѣдидущия членъ фактове, трѣбва да се прѣдстави за вписването му въ търговския регистръ и на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който сдружаването има клонъ.

246. Правилата, които сж задължителни за сдружаването, се прилагатъ и до чуждитѣ дружества, до колкото относящитѣ се до чуждитѣ акционерни дружества прѣписания на членове 226—228 отъ настоящия законъ иматъ сходно приспособление и за чуждитѣ сдружавания.

Въ случай, че капиталътъ на дружеството е раздѣленъ на акции, то номиналната стойность на акциитѣ въ сдружавнията може да бжде и по-малка отъ 50 л.

Digitized by Google

Отдѣление II.

За отношенията на съдружницитѣ помежду имъ и спрямо трети лица.

247. Членоветѣ на сдружаванията, които сж учрѣдени съ неограничена отговорность, сж солидарно отговорни съ цѣлия си имотъ за дълговетѣ на дружеството, ако тѣ, послѣднитѣ, не могатъ да се удовлетворяватъ отъ имота на дружеството.

Членоветѣ на сдружаванията съ ограничена отговорность, ако уставътъ на дружеството не се разпорежда другояче, сж отговорни само до размѣра на частьта, за която сж се задължили при встжпването имъ въ сдружаването

248. Кредиторитѣ на сдружаването могатъ да се отнесатъ, за удовлетворение на вземанията си противъ отдѣлнитѣ членове, само слѣдъ свършването на производството по несъстоятелностьта на дружественния имотъ, и то само до толкова, до колкото тия вземания сж били заявени и приснѣдени въ несъстоятелната маса.

Такива вземания се удовлетворяватъ непосрѣдствено на основание издаденъ срѣщу всѣки членъ изпълнителенъ листъ, безъ да има нужда прѣдварително да се заявява искъ.

249. Който встжпи въ съществующе сдружаване е отговоренъ за всичкитѣ задължения на дружеството, които сж станали прѣди встжпването му.

Условието, което би отмѣнило това правило, нѣма сила спрямо трети лица.

250. Всѣки членъ на сдружаването има право, даже въ случай, ако дружеството е учрѣдено за опрѣдѣлено врѣме, да се оттегли или изцѣло, или за извѣстна часть отъ участието му въ капитала на сдружаването, слѣдъ като прѣдварително заяви това си намѣрение. Ако срокътъ за отказването и врѣмето на оттеглюването не сж опрѣдѣлени въ устава, оттеглюването може да стане само слѣдъ свършването на търговската година, и то слѣдъ прѣдварителното четириседмично прѣдизвѣстяване.

(Прибавена: З. 15 януарий 1899 г.) Забѣлѣжка. Изключение се прави за оние смѣстовни дружества, които сж акционерни. Членоветѣ на такива смѣстовни акционерни дружества не могатъ да оттеглюватъ капиталитѣ си по-рано отъ врѣмето, за което е било основано дружеството.

Digitized by Google

Качеството на съдружникъ се прѣкратява съ смъртьта на члена. Правонаслѣдницитѣ могатъ да встжпятъ на мѣстото на умрѣлия членъ, освѣнъ ако това се изключава отъ устава.

Сдружаването има право да изключи всѣки членъ по прѣдвиденитѣ въ устава причини.

251. Членоветѣ-съдружници и наслѣдницитѣ имъ, които изцѣло или отчасти сж се оттеглили отъ сдружаването, сж отговорни спрямо кредиторитѣ на дружеството въ прѣдвидения въ чл. 268 срокъ за просрочване и въ размѣръ, опрѣдѣленъ въ устава, за всички онія задължения, които сж станали до момента на оттеглюването.

252. Съдружницитѣ, които сж се оттеглили, или тѣхнитѣ наслѣдници, ако уставътъ не се разпорежда другояче, нѣматъ право нито върху запасния капиталъ, нито върху излишъка или актива на сдружаването. Но тѣ иматъ право да получатъ частьта отъ търговията, която имъ се пада, споредъ конечната смѣтка на годината за оттеглюването.

Членоветѣ на сдружаванията съ неограничена отговорность или тѣхнитѣ наслѣдници могатъ да поискатъ да имъ се изплатятъ частьта, както и другия тѣмъ принадлежащъ имотъ, слѣдъ три мѣсеца, считани отъ установяването на окончателната смѣтка, а членоветѣ на сдружаванията съ ограничена отговорность или тѣхнитѣ наслѣдници могатъ да поискатъ това само слѣдъ изтичането на прѣдвидения въ чл. 268 срокъ за просрочие, стига до тогава да не е било рѣшено да се разтури дружеството.

Сжщо тъй се постжпва, когато членътъ се оттегли отъ сдружаването съ една или нѣколко части отъ неговото участие.

253. Ако уставътъ не прѣдвижда противното, членоветѣ на сдружаването могатъ, слѣдъ прѣдварително заявление на управителния съвѣтъ, да прѣхвърлятъ върху другиго отдѣлнитѣ или всичкитѣ си части отъ търговията.

Обаче, отговорностьта на прѣхвърляча, прѣдвидена въ чл. 252, остава неизмѣнена, ако приемачътъ не може да изпълни задължението си.

254. Разпорежданията на членове 98 и 99, относящи се до частнитѣ кредитори и до прѣхвърлянето, иматъ приспособление и за сдружаванията.

Digitized by Google

Частният кредиторъ, който, слѣдъ безуспѣшно съдебно изпълнение (взискание) върху частния имотъ на нѣкой членъ отъ сдружаването, обърне взискането си върху частьта, която ще се падне на длъжника му въ случай разтуряното на дружеството, може, слѣдъ прѣдварително прѣдизвѣстяване, да иска за свое удовлетворение оттеглюването на съдружника отъ дружеството, независимо отъ това дали дружеството е учрѣдено за опрѣдѣлено или неопрѣдѣлено врѣме.

Прѣдизвѣстяването трѣбва да стане поне четири недѣли прѣди изтичането на търговската година.

Отдѣление III.

За общото събрание, управителния и провѣрителния съвѣти.

255. Прѣдписанията на чл. чл. 183—188, относително общитѣ събрания на акционернитѣ дружества, се приспособяватъ къмъ сдружаванията по такъвъ начинъ, щото правото на всѣки членъ се упражнява отъ всѣки съдружникъ, а опѣзи, които сж запазени за съвокупностьта на акционернитѣ — отъ съвокупностьта на членоветѣ на сдружаването.

256. Относително прѣдставляването на дружеството, избора, правата и обязаноститѣ на управителния съвѣтъ и за сдружаванията сж задължителни прѣдписанията на чл. чл. 189—200 и 205 отъ настоящия законъ.

257. Управителнийтъ съвѣтъ е длъженъ, въ края на всѣко тримѣсечие, да съобщи на окржжния сждъ имената на постжпилитѣ и излѣзлитѣ членове, числото на частитѣ, за които е послѣдвало заявление, че ще бждатъ изтеглени, и всѣка година прѣзъ мѣсецъ януарий, да прѣдстави въ сжщия сждъ азбучния списъкъ на съдружницитѣ съ обозначение на частитѣ.

258. Управителнийтъ съвѣтъ е длъженъ да се грижи за правилното книговодене и да обнародва провѣрената равносмѣтка 8 дни прѣди общото събрание.

Освѣнъ това, управителнийтъ съвѣтъ е длъженъ да прѣдстави незабавно на надлежния окржженъ сждъ единъ оригиналенъ

Digitized by Google

екземпляръ отъ утвърдената отъ общото събрание равносмѣтка. Прѣдставената смѣтка може да се прѣгледа отъ всѣкиго.

259. Относително провѣрителния съвѣтъ на сдружаванията се прилагатъ тоже прѣдписанията, прѣдвидени въ чл. чл. 201—204 отъ настоящия законъ.

260. За правилното съставяне на прѣдставената на общото събрание равносмѣтка съ солидарно отговорни членоветѣ на управителния и на провѣрителния съвѣти.

Разпорежданията на чл. чл. 234—244 отъ настоящия законъ се примѣняватъ и за сдружаванията.

Отдѣление IV.

За прѣкратяването на сдружаванията.

261. Сдружаването се прѣкратява:

1) съ изтичането на врѣмето, за което е учрѣдено дружеството;

2) по рѣшението на общото събрание;

3) чрѣзъ сливане съ друго дружество;

4) чрѣзъ изпадване въ несъстоятелность;

5) по рѣшението на окржжния сждъ.

262. Ако сдружаването простира дѣятелността си за цѣли, които не отговарятъ на прѣдвиденитѣ въ чл. 240, то може да бжде прѣкратено, безъ да има право на обезщетение.

Прѣкратяването се допуща, по искането на която и да е заинтересувана страна или на административната власть, отъ онзи окржженъ сждъ, при който сдружаването е вписано, който сждъ същеврѣменно се разпорежда да се впише това прѣкратяване въ търговския регистръ.

263. Управителнитѣ съвѣтъ е длъженъ да заявя прѣкратяването на дружеството, съ изключение случаитѣ, прѣдвидени въ точки 4 и 5 на чл. 261, на надлежния окржженъ сждъ, за да се впише този фактъ въ търговския регистръ.

За обнародването факта на прѣкратяването и поканата къмъ кредиторитѣ, съ изключение случая на несъстоятелность, и за управителнитѣ съвѣти на сдружаванията съ задължителни прѣдписанията на чл. 210 алинея втора.

Digitized by Google

264. Правилата на чл. чл. 211 и 214 отъ настоящия законъ, относящи се до ликвидацията, се приспособяватъ и за сдружаванията.

За отношенията на членоветѣ на сдружаването, както по между имъ, така сѫщо и спрямо трети лица, догдѣто трае ликвидационното производство, се прилагатъ правилата на отдѣление II отъ настоящата глава, до колкото тѣ не противоречатъ на разпорежданията на настоящето отдѣление и на естеството на ликвидацията.

265. Отъ имота на разтуреното сдружаване трѣбва прѣди всичко да се удовлетворятъ вземанията на кредиторитѣ по реда на падежа имъ; сумитѣ, които сѫ нужни за покриването на вземания, падежитѣ на които не сѫ настѫпили, трѣбва да се задържатъ.

Сумата, която остане слѣдъ удовлетвореното на дълговетѣ, се раздѣля между членоветѣ на сдружаването, съгласно началата, опрѣдѣлени въ устава.

Фактическото раздѣляне, обаче, не може да стане прѣди изтичането на шестъ мѣсеца отъ послѣдното трикратно обнародване на прѣдвидяното въ чл. 263 обявление.

Относително извѣстяването или поканването на кредиторитѣ на сдружаването, обезпечението на висящитѣ дългове, пазенето книгитѣ и книжата на прѣкратеното сдружаване и сливането на двѣ или повече сдружавания, се приспособяватъ прѣдписанията на чл. чл. 213, 215 и 216.

Отдѣление V.

За просрочването на исковетѣ противъ членоветѣ на сдружаването

266. Искове, които могатъ да бѫдатъ прѣдявени противъ сдружницитѣ за задължение на сдружаването, ако за извѣстни вземания не е опрѣдѣлено по-кратко просрочие, се просрочватъ въ продължение на *три години* отъ прѣкратяването на сдружаването или отъ оттеглюването на члена, или пъкъ отъ неговото изключване.

Digitized by Google

Това просрочие се брои отъ деня, въ който прѣкратяването на дружеството, на основание вписването въ търговския регистръ, е било обнародвано, или въ който день оттеглюването или изключването на члена е било вписано въ регистра на сдружаването.

За опрѣдѣление началото за просрочието на вземания, на които падежътъ настжпва слѣдъ горния срокъ, е задължително правилото, прѣдвидено въ чл. 123 алинея втора, съ тая разлика, че въ случай на оттеглюване или изключване нѣкой членъ отъ сдружаването, срокътъ за прѣдизвѣстяването на вземането се брои отъ деня, въ който оттеглюването или изключваното е вписано въ регистра на сдружаването.

Ако отъ сдружаването е останалъ недѣленъ имотъ, то кредиторитѣ на дружеството могатъ да искатъ изплащането на вземането си отъ тоя имотъ и слѣдъ прѣдвиденото въ тоя членъ просрочие.

267. Просрочието, което тече въ полза на оттегленъ или изключенъ членъ, не се прѣкъсва съ дѣйствие, отправено срѣщу други членове отъ сдружаването, но се прѣкъсва съ такова дѣйствие, което е отправено срѣщу съществующето още сдружаване, или слѣдъ разтурянето му срѣщу ликвидаторитѣ, или противъ масата на несъстоятелностьта.

Прѣдвиденото тукъ просрочие има сила и срѣщу лицата, стоящи подъ настойничество и попечителство и срѣщу юридически лица.

Отдѣление VI.

За сдружаването съ съучастие.

268. Сдружаването съ съучастие има мѣсто тогава, когато единъ търговецъ или едно търговско дружество дава на едно или нѣколко лица или дружества едно участие въ печалбитѣ и загубитѣ на една или нѣколко операции или даже върху цѣлата тѣхна търговия.

Сдружаването съ съучастие може да има мѣсто също и за търговски операции, вършени и отъ нетърговци.

Digitized by Google

Сдружаването съ съучастие се освобождава отъ формалноститѣ, установени за дружествата, но тѣхното съществуване може да се установи съ писмени документи.

269. Сдружаването съ съучастие не установява спрямо третитѣ лица едно юридическо лице, различно отъ личноститѣ на заинтересуванитѣ лица. Третитѣ лица нѣматъ права и не се задължаватъ, освѣнъ спрямо тѣзи, съ които сж договаряли.

270. Съучастницитѣ нѣматъ никакво право върху нѣщата, които влизатъ въ. съдружието, макаръ и внесени отъ тѣхъ. При всичко това, съдружницитѣ могатъ да уговорятъ по между си, щото нѣщата, внесени отъ тѣхъ, да имъ се повърнатъ въ натура; въ противенъ случай, тѣ иматъ право на обезщетение. Вънъ отъ тоя случай, правата на съдружницитѣ се ограничаватъ да искатъ само сумѣтка за нѣщата, които сж внесли въ дружеството и за печалбитѣ и за загубитѣ.

271. Вънъ отъ разпорежданията на горнитѣ членове, съгласието на странитѣ опрѣдѣля формата, съразмѣрнитѣ части и условията на сдружаването.

Глава VI.

За облигациитѣ.

272. Забранява се на дружествата да издаватъ облигации, било именни, било на прѣдявитель, за сума, която би прѣвишила дѣйствително внесения капиталъ, който има дружеството, споредъ послѣднята одобрена равносмѣтка.

Запрѣщението не се отнася до мѣнителницитѣ, книжкитѣ за влогове, именнитѣ разписки и други книжа по вземания, които произхождатъ отъ частни сдѣлки.

273. Издаването на облигации, даже и когато е разрѣшено съ учрѣдителния актъ или съ устава на дружеството, не може да стане, освѣнъ по рѣшение на общото събрание и то слѣдъ одобрението му отъ министерството на финанситѣ и отъ онова на търговията и земледѣлието.

Когато издаването на облигациитѣ става чрѣзъ публична подписка, рѣшението на общото събрание, приложено къмъ проекта

Digitized by Google

на обявлението, което се изисква отъ слѣдующия членъ, трѣбва да бѫде прѣдадено въ окржжния сждъ за изпълнение формалноститѣ за вписването на дружествата.

274. Управителнитъ съвѣтъ, който се отнася до публиката за издаването на облигациитѣ, е длъженъ да обнародва едно обявление, въ което да указва:

1) името, прѣдмета и седалището на дружеството;

2) дружествения капиталъ;

3) датата на учрѣдителния актъ и на измѣненията, които е прѣтърпѣлъ, както и датитѣ на обнародванията;

4) състоянието на дружеството, споредъ послѣднята одобрена равносмѣтка;

5) цѣлото количество на облигациитѣ, които ще се издадатъ и които сж вече издадени, начина на плащането и изплащането имъ, номиналната стойность на всѣка облигация съ обозначение лихвитѣ, които произвежда и да ли сж тѣ поименни или на прѣдявитель;

6) датата на обнародването постановлението, съ което общото събрание е одобрило издаването на облигациитѣ.

275. Подписката на облигациитѣ не може да стане, освѣнъ върху единъ или нѣколко екземпляра отъ обявлението по издаването на облигациитѣ.

276. Всѣка облигация трѣбва да съдържа прѣдписанитѣ означения отъ обявлението, както и таблицата на изплащанията въ капиталъ и лихва.

Глава VII.

Заключителни разпореждания.

277. Акционернитѣ дружества, командитнитѣ дружества съ акции и сдруженията не могатъ да се съставляватъ, освѣнъ съ разрѣшението на окржжния сждъ. Основателитѣ сж длъжни да поискатъ това разрѣшение.

278. Окржжнитъ сждъ, слѣдъ като изслуша прокурорския надзоръ и управителитѣ на дружеството, на основание на книжата, прѣдставени при заявлението за вписване дружеството въ търговския регистръ, и, слѣдъ като се убѣди, че сж изпълнени формал-

Digitized by Google

ноститѣ и условията, прѣдписани отъ закона за съставяне на дружеството, дава искането разрѣшение или постановява измѣняването на устава.

Рѣшението на окражния сждъ може да бѫде обжалвано по апелативенъ редъ въ петнадесеть дни отъ обнародването му.

Сѫщото право има и прокурорскиятъ надзоръ.

Апелативниятъ сждъ, слѣдъ като изслуша прѣдставителя на дружеството и на прокурорския надзоръ, се произнася окончателно, безъ право на обжалване, въ единъ мѣсеченъ срокъ отъ деня, въ който е била подадена апелативната жалба.

Дѣлъ трети.

За търговскитѣ сдѣлки.

Глава I.

За търговскитѣ сдѣлки изобщо.

Отдѣление I.

Опрѣдѣление на търговскитѣ сдѣлки.

279. За търговски сдѣлки се считатъ:

1) купуването или придобиването по другъ начинъ на стоки и въобще на движими имоти, съ цѣль да се прѣпродадатъ тѣ сурови, прѣработени или обработени;

2) прѣдприемането доставката на горѣпомѣнатитѣ прѣдмети, които прѣдприемачътъ е придобилъ за тая цѣль;

3) купуването или придобиването по другъ начинъ на всѣкакви цѣнни книжа и акции, които сж прѣдметъ на търговско обръщение, даже въ такъвъ случай, ако придобиването не е ставало съ цѣль на прѣпродаване;

4) застрахованията;

5) приемането за прѣвозване по море на пътници или стоки и сключването на морски заеми съ залогъ;

6) мѣнителницитѣ и записитѣ на заповѣдь.

280. За търговски сдѣлки се считатъ и слѣднитѣ, когато се упражняватъ, като занятъ;

Digitized by Google

1) изработването или прѣработването на движими вещи за смѣтка на други лица, съ изключение работата на дребнитѣ занаятчии;

2) банковитѣ и сарафскитѣ сдѣлки;

3) комисионни, спедиционни и транспортни сдѣлки, както и сдѣлкитѣ на заведения за прѣвозване на лица;

4) сдѣлкитѣ на публичнитѣ складове;

5) сдѣлкитѣ на издатели на книги, както и разнитѣ сдѣлки на книжарници и търговци съ произведения по искуство, а така сѫщо печатарскитѣ сдѣлки, съ изключение на дребнитѣ занаяти;

6) сдѣлкитѣ на производителитѣ, които обработватъ или прѣработватъ собственитѣ си произведения, и сдѣлкитѣ на рудната индустрия, съ изключение на дребнитѣ занаяти;

7) посрѣдничеството по търговскитѣ сдѣлки.

Помѣнатитѣ сдѣлки се считатъ за търговски и въ такъвъ случай, ако тѣ не се сключватъ съ търговска цѣль, но отъ търговецъ въ кржга на търговията му.

281. Всичкитѣ сдѣлки на търговецъ, които се отнасятъ до упражнението и поддържането на търговията му, се считатъ за търговски сдѣлки.

Продажбитѣ на дребнитѣ занаятчии, когато тѣ се явяватъ изключително, като упражнение на индустриално заведение, не се считатъ за търговски сдѣлки.

282. Застрахованията на вещи и имоти, които не сѫ прѣдметъ на търговска сдѣлка, както и застрахованията на животъ, считатъ се за търговски сдѣлки само по отношение на застрахувателя.

Текущитѣ смѣтки и чековетѣ се считатъ по отношение на нетърговци за търговски сдѣлки само тогава, ако произхождатъ отъ търговски операции.

283. Сключенитѣ отъ търговецъ договори, въ случаитѣ на съмнѣние, се считатъ за относящи се до упражнение на търговията му.

Издаденото отъ търговеца задължение се счита за относящо се до слѣдването на търговското му заведение, ако самиятъ документъ не доказва противното.

284. Договори, които се отнасятъ до недвижими имоти, се считатъ за търговски сдѣлки само въ такъвъ случай, ако тѣ сѫ

Digitized by Google

послѣдствие на прѣдприятие, прѣдназначено за туряне въ търговски обращения на недвижимости и прѣпродаването имъ съ спекулативна цѣль.

285. Фактътъ, че нѣкой, по причина на званието или положението си или по други причини, не може да се занимава съ търговия, нѣма никакво влияние върху качеството и дѣйствителностьта на търговскитѣ сдѣлки.

286. Правилата, прѣдвидени въ този дѣлъ на настоящия законъ, се прилагатъ и къмъ двѣтѣ страни, даже и при онния сдѣлки, които се считатъ само за едната отъ договарящитѣ се страни за търговски. Изключение може да стане само тогава, когато отъ поменатитѣ правила на закона става явно, че тѣ сж задължителни само за онази страна, по отношение на която сдѣлката е търговска.

Отдѣление II.

Общи правила относйтелно търговскитѣ сдѣлки.

287. Въ договоритѣ трѣбва да се дири повече кое е било общото намѣрение на договарящитѣ се страни, отколкото да се обръща внимание на буквалния смисъль на израженията.

288. Израженията на думитѣ въ договора трѣбва да се приематъ въ обикновения имъ смисъль, освѣнъ ако заинтересуванитѣ страни удостовѣряватъ, че тѣ сж прѣдавали на употрѣбеното изражение другъ смисъль, приетъ въ търговското обръщение.

Въ случай на съмнѣние въ изражението на думитѣ и договора, че тѣ сж прѣдадени въ друга смисъль, трѣбва да се даде такъво тълкуване, при което сдѣлката може да има дѣйствие.

289. При оцѣнката смисъла на дѣйствията и опущенията трѣбва да се имать прѣдъ видъ търговската практика и обичаи.

290. Лицата, които чрѣзъ една сдѣлка, която е за тѣхъ търговска, поематъ задружно задължение спрямо трети лица, се считатъ за солидарни длъжници, освѣнъ ако отъ съглашението съ кредитора или кредиторитѣ излиза противното.

291. Тегленията на отговорность солидаренъ длъжникъ може да прави срѣщу кредитора само такива възражения, които се касаятъ лично до него или до всичкитѣ му съдлъжници.

Digitized by Google

По търговски сдѣлки и въобще въ всичкитѣ онѣзи случаи, въ които настоящиятъ законъ постановява солидарно задължение, солидарниятъ длъжникъ не може да иска раздѣлянето на вземаното или прѣдварителното тегление на сѫдъ на другитѣ длъжници и не може да прави възражение за това, защото за цѣлото вземане изключително само той е билъ тегленъ на отговорность.

Сѫщото важи и за поржчителя, ако поржчителството е дадено за задължение, което произхожда отъ търговската сдѣлка или ако самото поржчителство се счита за търговска сдѣлка.

292. Който въ силата на сдѣлка, която за него се счита за търговска, е задълженъ да се погрижи за работата на другиго, трѣбва да употрѣби грижата на добъръ търговецъ.

293. Задатъкътъ, ако нѣма друго споразумение, се счита за признакъ на сключването на договора и сѫдъ изпълнението му се повръща или се прѣхваща.

Задатъкътъ така сѫщо се повръща, ако, по взаимното отмѣтане на странитѣ или по друга причина, договоръть се прѣкрати или унищожи.

294. Въ отсѫтствие на друго съглашение или на противенъ търговски обичай, онзи, по вината на когото договоръть не може да се изпълни, изгубва задатъка, а полученият задатъкъ е длъженъ да повърне двойно.

295. Ако нѣкоя отъ странитѣ при сключването на договора е дала или обѣщала нѣщо (пишманлѫкъ) за въ случай, че се отмѣтне, тя може да се оттегли отъ договора, но само ако още не е почнала да го изпълнява или не е приела извършеното отъ другата страна цѣло или частично изпълнение.

Онзи, който се отмѣтне, длъженъ е да заплати условената за това отмѣтване сума (пишманлѫкъ), а дадената изгубва, но съ това се освобождава отъ по-нататъшни послѣдствия на отмѣтването.

296. Ако се изпълни договоръть, пишманлѫкъть се връща или прѣхваща въ вземането на изпълнителя. Така сѫщо трѣбва да се повърне пишманлѫкъть, ако договоръть прѣстане по взаимното съглашение на странитѣ или по друга причина.

297. Търговскитѣ сдѣлки не могатъ да се развалятъ по причина на чрезмѣрна поврѣда.

298. Законнитѣ лихви по търговски дѣла сѫ въ годината 8% отъ платимия капиталъ.

Digitized by Google

Въ всичкитѣ случаи, въ които настоящиятъ законъ постановява задължение за плащане на лихви, прѣсмѣтатъ се 8% лихва въ годината.

299. Който има изискуемо вземане отъ сдѣлка, която за него е търговска, има право да иска лихва отъ деня на падежа, а ако нѣма срокъ за изплащане — отъ деня на поканата.

Изпращането на смѣтката само по себе не може да се счита за покана.

300. Търговцитѣ помежду си могатъ да искатъ лихви отъ деня на падежа на вземанията си и безъ прѣдварително съглашение и покана.

301. Търговецътъ, който въ кржга на търговията си върши сдѣлки за другиго, има право и безъ прѣдварително съглашение да иска за тия си услуги възнаграждение споредъ мѣстнитѣ обичаи, а ако се отнася за съхранение на нѣкоя вещь, може да иска възнаграждение за съхранението.

Така сжщо търговецътъ може да прѣсмѣтне лихви за даденитѣ отъ него заеми и аванси, както и за направенитѣ разноски, отъ деня на изпълнението или на иждивяването.

302. Ако търговецътъ се намира съ друго лице въ отношения, на основание текуща смѣтка, то онзи, който при сключването на смѣткитѣ има да взема, може върху тази сума да си прѣсмѣтне лихви отъ деня на сключването, даже и въ такъвъ случай, когато въ тази сума се съдържатъ вече лихви.

Сключването на смѣткитѣ, въ отсжтствие на друго съглашение или обичай, трѣбва да става въ края на всѣка търговска година.

303. Одобряването на годишнитѣ смѣтки, било обикновени, било текущи, не лишава отъ правото да се докаже, че тѣ съдържатъ погрѣшка или измама.

304. За дѣйствителностьта на пълномощието не се изисква нѣкоя опрѣдѣлена форма, а относително обема на правата на упълномощения важи изразената воля на странитѣ, а въ отсжтствие на такива, — обичантъ и естеството на сдѣлката.

305. Прѣдложението или пълномощието, или довѣреностьта, които сж дадени отъ единъ търговецъ за една търговска работа, но се считатъ за оттеглени съ смъртьта на послѣдния, освѣнъ ако

Digitized by Google

противното намѣрение явствува отъ собственото изявление на упълномощителя или отъ съществующитѣ обстоятелства.

306. При пълномощието за търговски сдѣлки, къмъ отношенията между упълномощителя и упълномощения, както и между послѣдния и трети лица, се приспособяватъ правилата, прѣдвидени въ глава V отъ първия дѣлъ на настоящия законъ.

307. Търговски асигнации (платежни заповѣди) се считатъ:

1) тѣзи, които сж издадени на заповѣдь, и

2) тѣзи, които сж издадени или приети (акцептирани) отъ търговци.

Прѣдметъ на такива асигнации могатъ да бждатъ, освѣнъ пари и цѣнни книги, и други замѣстими вещи, и за да бждатъ дѣйствителни, не се изисква нито спомѣнуването юридическия титулъ на задължението, нито признанието за приемането на стойностьта имъ.

308. Приемательтъ чрѣзъ приемането на асигнацията се задължава спрямо издателя или приемника му, че ще изпълни заповѣдьта.

Приемането (акцептирането) се счита за валидно, ако приемательтъ на прѣднята страна на асигнацията запише името на фирмата си.

309. Приемането на асигнацията не се унищожава нито съ смъртьта на приемателя, нито на издателя, нито пъкъ на лицето, на което е издадена, освѣнъ ако противното на това е било уговорено въ самата асигнация.

310. Платежнитѣ заповѣди, ако сж издадени на заповѣдь, могатъ да се прѣхвърлятъ съ джиро. Джирото има сила и тогава, ако джирантинъть е подписалъ на гърба на записа само името или фирмата си.

311. По същия начинъ могатъ да се прѣхвърлятъ консаментитѣ, товарителницитѣ на прѣвозвачитѣ, както и записитѣ на морскитѣ заеми и полицитѣ на морскитѣ застрахувания, ако тия документи сж издадени на заповѣдь.

312. Съ прѣхвърлянето на прѣвидениитѣ въ прѣдидущитѣ два члена документи, основающитѣ се на тѣхъ права прѣминаватъ върху лицето, на което се прѣхвърля.

Длъжникъть е длъженъ да изпълни задължението си само срѣщу прѣдаването на издължения документъ. Той може да прави

Digitized by Google

само такива възражения, които се основаватъ на самия документъ или на отношението, което съществува между него и притежателя на записа.

318. Правилата на отдѣла за мѣнителницитѣ, относящи се до прѣдставлението на мѣнителницата за плащане, до плащането, до протеста, до извѣстяването на прѣдшественицитѣ, до регреса, до просрочието и до амортизацията, се приспособяватъ и на асигнацитѣ.

314. Стоки и други движимости, които търговецътъ, въ кржга на търговията си, е продалъ и прѣдалъ, ставатъ собственость на добросъвѣстния купувачъ, даже и въ такъвъ случай, ако продавачътъ не е билъ собственикъ. По-рано придобитата собственость прѣстава; прѣставатъ така сжщо по-рано придобититѣ залогъ и вещни права, ако купувачътъ при покупката не е знаялъ за тия права.

Ако търговецътъ, въ кржга на търговията си, е заложилъ и прѣдалъ стоки или други движимости, то онзи, който е придобилъ по-рано върху тия прѣдмети правото на собственость, залогъ или друго вещно право, не може да осжществи тия права въ врѣда на добросъвѣстния залогодържатель или на наслѣдницитѣ му.

Законнятъ залогъ на комисионера, спедитора и прѣвозвача, що се отнася до дѣйствията му, се приравнява съ договорния залогъ.

315. Прѣдписанията на прѣдидущия членъ се приспособяватъ върху записа на приноситель и върху записи, които могатъ да се прѣхвърлятъ чрѣзъ джиро, даже въ такъвъ случай, ако продажбата или залагането имъ сж станали отъ не търговецъ.

316. За да има сила и дѣйствие договоръть за залагане на движимости, на книжа на приноситель и на такива записи, които могатъ да се прѣхвърлятъ чрѣзъ джиро, както и на вземания, които се основаватъ на търговски книги, ако този договоръ е станалъ касателно търговска сдѣлка, то, освѣнъ простото съглашение на странитѣ, се изискватъ само прѣдвиденитѣ въ слѣднитѣ членове условия.

317. За залагане на движимости, достатъчно е, ако залогътъ се прѣдаде на кредитора или за негова смѣтка, на трето лице.

318. Залогътъ на книжа на приноситель се придобива чрѣзъ фактическото имъ прѣдаване, а на записи, които се прѣхвърлятъ

Digitized by Google

чрѣзъ джиро, ако снабденнятъ съ джирото записъ се прѣдаде на кредитора или, за негова смѣтка, на трето лице.

319. Ако залогътъ е даденъ на основание писменъ договоръ за обезпечение на вземане, произходящо отъ търговска сдѣлка, и длъжникътъ не е изпълнилъ задължението си съ врѣме, то кредиторътъ има право да се удовлетвори отъ заложенитѣ прѣдмети.

За тая цѣль кредиторътъ трѣбва да подаде заявление до надлежния сждъ, съ което, като прѣдстави нуждитѣ документи, да иска продажбата на заложенитѣ прѣдмети.

Надлежнятъ сждъ, на основание това заявление и безъ призоваване и изслушване на длъжника, разрѣшава продажбата на въпроснитѣ прѣдмети. Тази продажба се извършва подъ отговорность и за смѣтка на кредитора.

Кредиторътъ е длъженъ, до колкото това е възможно, веднага да извѣсти длъжника, както за разрѣшението на продажбата, така и за нейното извършване, и да му прѣдаде остатъка отъ покупната цѣна. Ако кредиторътъ пропусне това извѣстие, той дължи обезщетение.

320. Ако залогътъ произхожда отъ търговска сдѣлка и странитѣ сж се писмено съгласили, щото удовлетвореннето отъ залога да стане безъ сждебна намѣса, то, ако длъжникътъ не изпълни задължението си съ врѣме, кредиторътъ има право публично да продаде залога; при това, той е свободенъ частно да продаде такива заложени прѣдмети, които иматъ пазаренъ или бурсовъ курсъ, като удостовѣри продажбата чрѣзъ нотариуса. За станалата продажба кредиторътъ е длъженъ, подъ страхъ на обезщетение въ полза на длъжника, веднага да извѣсти послѣдния, до колкото това е възможно, а същоврѣменно да му прѣдаде остатъка отъ покупната цѣна.

321. Въ случай, че длъжникътъ изпадне въ несъстоятелность, кредиторътъ трѣбва да извѣсти несъстоятелната маса и да й прѣдаде излишъка отъ покупната цѣна.

322. Съ прѣхвърлянето на вземане, което е обезпечено съ залогъ, послѣдният се счита за прѣхвърленъ само ако е прѣаденъ и той.

323. Кредиторътъ може, относително вземанията на които падежътъ е настѫпилъ и които произхождатъ отъ търговски сдѣлки, да упражнява право на задържане върху онии пари, движимости,

Digitized by Google

и цѣнни книги на длъжника, които, съгласно волята на послѣдния, сж прѣминали въ неговото фактическо владѣние или разпореждане.

Това право не може да се упражнява, ако въпроситѣ прѣдмети сж прѣминали въ владѣнието на кредитора за опрѣдѣлено разпореждане.

Търговцитѣ могатъ да упражняватъ правото за задържане по между си по отношение на вземания съ пенастжпили падежи, произходящи отъ търговски сдѣлки:

1) ако длъжникътъ изпадне въ несъстоятелность;

2) ако е само прѣкратилъ платкитѣ си;

3) ако обърнатото противъ него съдебно взискание остане неудовлетворително.

Въ тѣзи случаи приетото задължение по отношение наставането на длъжника или опрѣдѣленото разпореждане не изключава упражнението на правото за задържане, ако помѣнатитѣ обстоятелства послѣдватъ подиръ прѣдаването на прѣдметитѣ или ако кредиторътъ слѣдъ приемането на прѣдметитѣ узнае за тѣзи обстоятелства.

324. Кредиторътъ, който въ синсъла на прѣдидущия членъ има право за задържане, длъженъ е веднага да извѣсти на длъжника, че се ползува отъ това свое право.

Ако длъжникътъ съ врѣме не изплати дълга си по другъ начинъ, кредиторътъ има право, даже и въ случай, ако длъжникътъ му би изпадналъ въ несъстоятелность, чрѣзъ редовенъ искъ, да иска отъ съда на своето мѣстожителство продажбата на задържанитѣ прѣдмети и отъ покупната цѣна да удовлетвори себе си прѣди всички други кредитори. Случайнятъ остатъкъ той е длъженъ да прѣдаде на длъжника или на масата на несъстоятелностьта.

Отдѣление III.

Сключване на търговски сдѣлки.

325. За обсъждане въпроситѣ: дали една търговска сдѣлка е правилно сключена или не, или дали тя има сила и дѣйствие, важатъ съотвѣтствующитѣ правила, прѣдвидени въ закона за задълженията и договоритѣ, чл. чл. 1—20 и 28—35 (отдѣлъ първи), съ долуизложенитѣ изключения и прибавления.

Digitized by Google

326. За дѣйствителностьта на търговскитѣ сдѣлки, съ изключение случаитѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ, не се изисква писмена или друга нѣкоя формалность.

327. Ако е станало прѣдложение за сключване на търговска сдѣлка и за приемането му е условенъ извѣстенъ срокъ, то, независимо отъ това, дали странитѣ присѫтствуватъ или отсѫтствуватъ, прѣдложительтъ не може да се оттегли прѣди изтичането на условения срокъ.

Въ отсѫтствие на такова условие, прѣдложението, което се прави между присѫтствующи, губи силата, ако другата страна не се произнесе веднага за приемането на прѣдложението.

328. Въ случай на прѣдложение между отсѫтствующи и, ако за приемането на прѣдложението не е билъ условенъ извѣстенъ срокъ, прѣдложительтъ остава задължень толкова врѣме, колкото е нуждно, за да се получи отговоръ.

При изчислението на това врѣме прѣдложительтъ може да счита, че прѣдложението му е пристигнало на врѣме на прѣдназначението.

Ако изпратеният на врѣме отговоръ за приемането е пристигналъ слѣдъ горния срокъ, това приемане губи силата, ако прѣдложительтъ между това врѣме или веднага слѣдъ пристигването на отговора за приемането, е съобщилъ на другата страна, че си оттегля прѣдложението.

329. Прѣдложението се счита за нестанало, ако извѣстието за оттеглюването му е съобщено отъ другата страна прѣди пристигането на прѣдложението или едноврѣменно съ послѣдното. Приемането губи силата си, ако прѣдложительтъ бѫде извѣстенъ за оттеглюването му прѣди пристигането на съобщението за приемането или едноврѣменно съ послѣдното.

330. Ако, споредъ волята на странитѣ, сдѣлката веднага трѣбва да се изпълни, приемането не може да се оттегли, щомъ е било вече започнато изпълнението.

331. При договори, които сѫ станали между отсѫтствующи, за врѣмето на сключването се счита момента, въ който съобщението за приемането е било изпратено или прѣдадено на пощата.

332. Съобщение за приемане, което се прави подъ условие или съ ограничение, се счита за отхвърляне на прѣдложението и сѫщеврѣменно за ново прѣдложение.

Digitized by Google

333. Търговецъ, който се намира въ търговски отношения съ другъ търговецъ или му се прѣдложи за извършване на поржчки, е длъженъ веднага да се произнесе за получената поржчка или прѣдложение, иначе, мълчанието му се счита, като да е приелъ прѣдложението или поржчката.

Но и въ случай, когато той отблъсне прѣдложението или поржчката, длъженъ е, за смѣтка на прѣдложителя или на лицето, което дава поржчката, привръменно да пази прѣпратенитѣ стоки или други прѣдмети, освѣнъ ако това не му е възможно да направи безъ врѣда за себе си или нѣма достатъчно обезпечение за разноскитѣ, които могатъ да възникнатъ.

Въ противенъ случай, надлежниятъ сѫдъ може, по просбата на получившия прѣдложението или поржчката, до тогава, до когато собственикътъ не се разпореди другояче, да опрѣдѣли, щото прѣпратенитѣ прѣдмети да се прѣнесатъ въ публиченъ складъ или да се дадатъ на съхранение на пазачъ.

Отдѣление IV.

Изпълнението на търговскитѣ сдѣлки.

334. За всичкитѣ въпроси по изпълнението на търговскитѣ сдѣлки прилагатъ се съотвѣтствующитѣ прѣдписания отъ закона за задълженията и договоритѣ съ прѣдвиденитѣ въ слѣдующитѣ членове изключения и прибавления.

335. Ако въ договора, относително вида и качеството на стоката, не се съдържа по-точно опрѣдѣление, то длъжникътъ е длъженъ да проводи стока отъ срѣденъ видъ и срѣдно качество.

336. Ако договорътъ не опрѣдѣля врѣмето, за изпълнение на задължението, то ако естеството на сдѣлката или търговскитѣ обичаи не изискватъ извѣстенъ срокъ, изпълнението може да се иска и да се извърши въ всѣко врѣме.

337. Ако врѣмето за изпълнението е уговорено въ нѣкой годишенъ сезонъ или нему подобно врѣме, то за опрѣдѣляне тия срокове, важатъ сѫществующитѣ въ мѣстото на изпълнението търговски обичаи.

338. Изпълнението на търговскитѣ сдѣлки трѣбва да се извърши и приеме въ опрѣдѣления за това день прѣзъ работнитѣ часове по мѣстния обичай.

Digitized by Google

Глава II.

За продажбата.

339. За условията, правното дѣйствие и видоветѣ на продажбата се прилагатъ правилата, предвидени въ съотвѣтствующитѣ членове отъ закона за задълженията и договоритѣ, съ слѣдлитѣ изключения и прибавления.

340. Онния предложения за продажби, които очевидно сж отправени къмъ много лица, особено чрѣзъ изпращане или съобщение на прискуранти за цѣна или на складови бѣлѣжки, безъ изрично да сж обозначени стоката, цѣната или количеството, не се считатъ за задължителни.

341. Ако цѣната трѣбва да се пресмѣтне споредъ тяжестьта на стоката, ако нѣма друго съглашение или противенъ обичай въ мѣстото на изпълнението, то тяжестьта на обвивката (дарата) трѣбва да се спадне.

Относително това, какво може да се пресмѣта като тежина на обвивката или колко може да се приеме въ полза на купувача като излишъкъ на тяжестьта, или най-послѣ, какво може да се иска за развалените и неупотрѣбимитѣ части, важи договорътъ или търговскиятъ обичай въ мѣстото на изпълнението.

342. Въ отсѫтствие на друго съглашение или на мѣстенъ обичай, разноскитѣ, които сж свързани съ предаването, а особено съ мѣренето и тегленето, сж въ тяжестъ на продавача, а онѣзи, които сж свързани съ приемането — въ тяжестъ на купувача.

343. До като се извърши предаването, освѣнъ ако купувачътъ допусне бавность, продавачътъ е длъженъ да пази вещьта съ грижата на добъръ търговецъ.

344. Ако стоката трѣбва да се изпрати на купувача отъ друго мѣсто и той не се е разпоредилъ за начина на пренасянето, то продавачътъ се счита упълномощенъ да се разпореди за това, вмѣсто купувача, съ грижата на добъръ търговецъ, особено да избере лицето, чрѣзъ което да стане пренасянето.

345. Отъ момента, въ който стоката е предадена на спедитора или превозвача, или на опредѣленото по другъ начинъ лице за превозване, опасностьта, която може да сполѣти стоката, е въ тяжестъ на купувача. Ако, обаче, купувачътъ е далъ особено на-

Digitized by Google

ставление за изпращането и продавачът се е отклонил от него без уважителна причина, то последният отговаря за произходящата от това загуба.

Опасността, която постига стоката по пътя, е въ тяжесть на продавача, ако мѣстото, за кадѣто се прѣвозва стоката, трѣбва да се счита за него, като мѣсто за изпълнението.

346. Купувачът е длъженъ да приеме стоката, щомъ тя отговаря на условията въ договора или, въ отсѫтствието на особени условия, на законнитѣ условия (чл. 335). Присмѣлето, ако нѣма противно съглашение или противенъ мѣстенъ обичай, трѣбва да стане веднага.

Изплащането на покупната цѣна трѣбва да стане при прѣдаването, освѣнъ ако е станало друго съглашение или търговскиятъ обичай, или естеството на сдѣлката изискватъ друго.

347. Купувачът е длъженъ, ако споредъ обикновения вървежъ на търговията е възможно, незабавно слѣдъ приемането да прѣгледа изпратената му отъ друго мѣсто стока и ако тя не отговаря на условенитѣ или законнитѣ качества, веднага да увѣдоми за това продавача.

Ако купувачът е пропусналъ да извѣсти продавача, счита се, че не е направилъ възражение срѣщу стоката, освѣнъ ако сѫществуватъ такива недостатъци, които при редовната търговска манипулация не сѫ могли веднага да се забѣлѣжатъ.

Ако такива недостатъци се открияТъ по-късно, извѣстието трѣбва да стане веднага слѣдъ откриването, иначе се счита, че и въ това отношение срѣщу стоката не е било направено възражение.

Тѣзи правила се приспособяватъ и къмъ продажбата на виждане, опитване, вкусване или по мостра, ако у прѣпратенитѣ стоки сѫществуватъ такива недостатъци, които не сѫ могли веднага да се забѣлѣжатъ.

348. Купувачът, който прави възражение противъ изпратената му отъ друго мѣсто стока, не може да я повърне, но я оставя на разположението на продавача и трѣбва приврѣменно да се погрижи за нейното запазване.

При това, купувачът има право чрѣзъ вѣщи лица да установи недостатъцитѣ, които сѫ се забѣлѣжили при приемането или по-послѣ.

Digitized by Google

Ако стоката е изложена на развала и отлагането е свързано съ опасность, купувачътъ има право да я продаде чрѣзъ публична продажба и да извѣсти незабавно за това продавача. Сѫщото право има и продавачътъ, щомъ като купувачътъ му е извѣстилъ за своитѣ възражения противъ стоката.

349. Купувачътъ не може да си служи съ възражението, че стоката не отговаря на условенитѣ или законнитѣ качества, ако открие тия недостатъци слѣдъ *шесть мьсеца* отъ приемането или, ако въ сѫщия срокъ, не извѣсти продавача за недостатъцитѣ.

Правото на купувача за искъ противъ продавача, за недостатъци въ стоката, се просрочва въ продължение на *шесть мьсеца*, считани отъ приемането на стоката.

Тѣзи правила не измѣняватъ законнитѣ разпореждания или търговскитѣ обичаи, които за извѣстни сдѣлки опрѣдѣлявать по-кратъкъ срокъ за просрочване.

Чрѣзъ договоръ може да се опрѣдѣли по-дългъ или по-късъ срокъ за отговорностьта на продавача.

350. Въ случай на измама, продавачътъ не може да се ползува отъ прѣдписанията на чл. чл. 347 и 349.

351. Въ случай, че купувачътъ е закъснѣлъ да приеме стоката, продавачътъ има право да внесе стоката, подъ отговорность и смѣтка на купувача, въ нѣкой публиченъ складъ или да я депозира при частно лице, или пъкъ да я продаде съгласно чл. 348 и сѫщеврѣменно да иска произходящето отъ бавностьта обезщетение.

За стапалото внасяне или продаване трѣбва, подъ страхъ на обезщетение, веднага да се извѣсти купувачътъ.

352. Въ случаитѣ на претенции, произходящи отъ бавностьта на странитѣ, всѣка страна има право да удостовѣри бавностьта на другата чрѣзъ протестъ, извършенъ по правилата, прѣдвидени за мѣнителницитѣ и търговскитѣ записи.

353. Ако стоката се прѣдаде на купувача за виждане или опитване, тя се счита приета, щомъ купувачътъ веднага не се произнесе въ течение на условения или обичайния срокъ или по поканата на продавача.

354. Ако купувачътъ не може да прѣдстави прѣдадената му мостра или проба, стоката се счита, че е съгласна съ мострата или съ пробата.

Digitized by Google

355. Ако странитѣ сж си запазили правото да се отмѣтнатъ отъ продажбата, и въ това отношение не сж прѣдвидѣли срокъ, правото за отмѣтане трѣбва да се упражни или веднага, или поне въ течение на *три дни* отъ сключването на договора.

356. Продавачътъ не може да упражнява правата, произходящи отъ запазеното си право за отмѣтане отъ договора, срѣщу лицето, което добросъвѣстно е придобило вещьта отъ купувача; въ такъвъ случай той може да дири обезщетение само отъ купувача.

357. Правото за връщане може да се условва и въ полза на купувача, но той може, въ течение на прѣдвидения въ чл. 355 срокъ, да се възползува отъ това право само подъ условие, ако може да повърне прѣдмета на продажбата въ сѫщото положение, въ което го е приелъ.

Глава III.

За комисионния договоръ.

358. Ако нѣкой сключи търговска сдѣлка въ свое собствено име, но за смѣтка на друго лице (довѣрителя), то такава сдѣлка се счита за комисионна. Който по занятие се занимава съ сключване на такива сдѣлки, счита се за *комисионеръ*.

Отъ сдѣлкитѣ, които комисионерътъ сключва съ трети лица, само за него се пораждатъ права и само той става задължонъ; между довѣрителя и трети лица не произлизатъ права и задължения.

Ако сдѣлката, по изричното желание на довѣрителя, се сключва въ името на послѣдния, то тя не се счита за комисионна, а за извършена по обикновено пълномощие.

359. Комисионерътъ е длъженъ да изпълни сдѣлката съ грижата на добъръ търговецъ и съгласно прѣдмета на поржчката; длъженъ е така сѫщо според нуждата да увѣдомява довѣрителя, а особено незабавно да го извѣсти за изпълнението на поржчката; най-послѣ длъженъ е да даде смѣтка на довѣрителя за сдѣлката и да изпълни спрямо него онова, което той, на основание сдѣлката, може да поиска.

Ако комисионерътъ не постжпва съгласно поржчката, довѣрительтъ не е длъженъ да признае сдѣлката за сключена за негова смѣтка и въ всѣки случай може да иска обезщетение.

Digitized by Google

360. Комисионеръть, който продава по-долѣ отъ обозначената въ поржчката цѣна, е длъженъ да заплати на довѣрителя разликата въ цѣната, освѣнъ ако удостовѣри, че продажбата не е могла да се извърши по обозначената въ поржчката цѣна и че чрѣзъ извършената продажба е запазилъ довѣрителя отъ загуба.

Ако комисионеръть купи по-скжпо отъ опрѣдѣлената чрѣзъ поржчката цѣна, довѣрительть може да отблъсне сдѣлката, като сключена не за негова смѣтка, освѣнъ ако комисионеръть същеврѣменно съ извѣстието за покупката изяви готовностьта да заплати разликата.

Обаче, довѣрительть, ако иска да отблъсне покупката, като несключена за негова смѣтка, е длъженъ, слѣдъ получаването на извѣстието, веднага да извѣсти за това комисионера, иначе покупката се счита одобрена.

361. Относително поврѣжданията или недостатъцитѣ, които се явяватъ въ изпратената на комисионера стока, пазятъ се правилата, прѣдвидени въ чл. 348.

Сжщо комисионеръть може, съгласно прѣдписанията на чл. 348, да продаде стоката, ако въ нея стане такова промѣнение, което би я направило безцѣнна, а поради краткостьта на врѣмето не може да чака заповѣдьта на довѣрителя, най-послѣ, въ всички случаи, когато довѣрительть не се е разпоредилъ за стоката, при всичко, че естеството на работата би изисквало това.

362. Комисионеръть е отговоренъ за щетата, която е станала въ повѣрената му стока, освѣнъ ако удостовѣри, че съ грижата на добъръ търговецъ не е могалъ да прѣдотврати тая щета.

За незастрахуването на стоката той е отговоренъ само въ такъвъ случай, ако е получилъ отъ довѣрителя наставление за застрахуването ѝ.

363. Довѣрительть може да упражни правата, произходящи отъ сключенитѣ отъ комисионера сдѣлки, само слѣдъ тѣхното прѣхвърляне.

Обаче, такива права по отношение на комисионера и неговитѣ кредитори се считатъ за взомания на довѣрителя даже и въ такъвъ случай, ако не сж били прѣхвърлени.

364. Ако комисионеръть, безъ съгласието на довѣрителя, дава аванси или прави вземи на трети лица, това може да прави на своя отговорность.

Digitized by Google

Ако, обаче, установи, че по мѣстнитѣ търговски обичаи се продава на вѣра, то това може да направи и комисионерътъ, стига да не е получилъ противоположна заповѣдь отъ довѣрителя си.

Комисионерътъ, който въпрѣки горнитѣ правила продаде на вѣра, е длъженъ веднага да заплати покупната цѣна, освѣнъ ако довѣрительтъ одобри продажбата на вѣра. Ако комисионерътъ може да удостовѣри, че при заплащане въ брой щѣше да се постигне по-малка цѣна, длъженъ е да заплати само тая цѣна, ако пъкъ тя е по-малка отъ оная, която е опрѣдѣлилъ довѣрительтъ, то е длъженъ да заплати, съгласно чл. 360, и разликата въ цѣната.

Въ тоя случай той е длъженъ да извѣсти довѣрителя си за направената на вѣра продажба.

365. Комисионерътъ отговаря спрямо довѣрителя, като длъжникъ, за всичкитѣ задължения на страната, съ която е сключилъ договоръ, ако е приелъ върху си тази отговорность, или ако споредъ мѣстнитѣ търговски обичаи, тази отговорность тежи върху него.

366. Довѣрительтъ е длъженъ да заплати на комисионера всичко онова, което той е изразходвалъ за сдѣлката въ брой, или което той, по необходимость или въ полза на сдѣлката, е издивилъ. Това се прилага и въ случай, когато комисионерътъ си е служилъ съ собственитѣ си влагалища, прѣвозвателни срѣдства и работници.

При това комисионерътъ има право да иска за сдѣлката възнаграждение (провизионъ), което въ отсѫтствие на изрично съглашение, се опрѣдѣля споредъ мѣстнитѣ търговски обичаи. Ако комисионерътъ е поржчителствувалъ за задълженията на договарящата страна (чл. 365), то има право за това да иска особно възнаграждение.

367. Възнаграждението, по право, може да се поиска само слѣдъ като е извършена сдѣлката.

Ако, обаче комисионната сдѣлка за продажба не е могла да се извърши безъ вина отъ страна на комисионера, той може, при повръщането на стоката, да иска възнаграждение, ако такова се плаща споредъ мѣстнитѣ търговски обичаи.

Digitized by Google

368. Ако комисионерътъ сключи сдѣлката при по-изгодни условия отъ онѣзи, които е опрѣдѣлилъ довѣрителтъ, то произходящата отъ това полза принадлежи на довѣрителя.

369. Комисионерътъ има право на залогъ върху находящитѣ се въ негово владѣние или разпореждане стоки за удовлетворение на вземанията си, произходящи отъ комисионната сдѣлка, на провизиитѣ, аванситѣ, заемитѣ и на приетитѣ нѣнителничии и други задължения, както и за вземанията, които се основаватъ на текуща смѣтка и произхождатъ отъ комисионната сдѣлка.

Съ силата на този залогъ, който има сила и въ случай, ако между това врѣме довѣрителтъ изпадне въ несъстоятелность, комисионерътъ може по отношение на помѣнатитѣ си вземания да се удовлетвори съ прѣдпочтение прѣди довѣрителя или кредиторитѣ на послѣдния. Сѫщото важи и за вземанията, които произхождатъ отъ комисионната сдѣлка и които още не сѫ събрани.

370. Ако довѣрителтъ не изпълни съ врѣме прѣдвиденитѣ въ прѣдидущия членъ задължения, комисионерътъ има право да се удовлетвори отъ заложенитѣ прѣдмети, съгласно чл. чл. 320 и 322.

371. Ако прѣдметътъ на комисионния договоръ е покупка или продажба на стоки, нѣнителници или цѣнни книги, които имать бурсова или пазарна цѣна, то, ако довѣрителтъ не се е разпоредилъ другояче, комисионерътъ, въ случай на покупка, има право самъ да достави, като продавачъ, въпроснитѣ нѣща, а въ случай на продажба, самъ, като купувачъ, да ги задържи.

Въ тоя случай обязаностьта на комисионера да дава смѣтка се ограничава само върху удостовѣрението на това, че той, при прѣсмѣтването на цѣната, се е съобразилъ съ сѫществувавшата при изпълнението на поржчката бурсова или пазарна цѣна. При това той може да си прѣсмѣтне и условеното или онова възнаграждение, което е прѣдвидено въ чл. 367, а така сѫщо и обикновенитѣ разноски, които редовно възникватъ.

Ако едноврѣменно съ увѣдомлението за извършената поржчка комисионерътъ не е посочилъ едно трето лице, като купувачъ или продавачъ, то довѣрителтъ може да счита комисионера за купувачъ или продавачъ.

372. Ако довѣрителтъ е оттеглилъ поржчката и комисионерътъ се е извѣстилъ за това, прѣди да е прѣдалъ на пощата

Digitized by Google

извѣстието за изпълнението на поржчката или прѣди да е съобщилъ това устно на довѣрителя, то комисионерътъ не може вече да се ползува съ правото да фигурира, като продавачъ или купувачъ.

373. Правилата, прѣдвидени въ настоящата глава, се приспособяватъ и тогава, ако търговецътъ, безъ да влиза това въ кржга на редовната му търговия, сключва, по поржчка, за други, но въ свое име, отдѣлни търговски сдѣлки.

Глава IV.

За спедиционния договоръ.

374. *Спедиторъ* е оний, който по занаятъ отъ свое име, но за чужда смѣтка, прѣдприема да прѣпраща стоки.

375. Спедиторъ, ако не е дѣйствувалъ съ грижата на добъръ търговецъ, отговаря за избора на прѣвозвачитѣ и посрѣдствующитѣ спедитори при приемането и съхранението на стокитѣ и въобще за загубитѣ, които възникватъ при извършването на прѣдприетото изпращане. Спедиторътъ е длъженъ да удостовѣри, че е дѣйствувалъ съ грижата на добъръ търговецъ.

376. Разноскитѣ за прѣвозването се опрѣдѣлятъ прѣдварително въ извѣстна сума по взаимно споразумѣние между спедитора и прѣдавача. Въ такъвъ случай и въ отсѫтствие на противно съглашение, той отговаря за наетитѣ отъ него посрѣдствующи спедитори и прѣвозвачи. Въ този случай той може да иска възнаграждение само тогава, ако такова е ясно и изрично уговорено.

377. Ако спедиторътъ, безъ уважителни причини, се отклони отъ начина или вида на прѣвозването, който е обозначилъ прѣдавачътъ, той е отговоренъ и за всѣко нещастие, което се е случило не по негова вина, освѣнъ ако може да удостовѣри, че това нещастие щѣше да се случи и при точното изпълнение на заповѣдьта.

378. Спедиторътъ има право да иска да му се заплатятъ, освѣнъ собственитѣ му възнаграждения, и необходимитѣ, както и полезнитѣ разноски, които е направилъ по изпращането; обаче,

Digitized by Google

нѣма право да прѣсмѣта по-голѣма кирия за прѣвозването, отъ колкото е била уговорена.

Възнаграждението за изпращането се опрѣдѣля по взаимно съгласие, а въ отсѫтствие на такова, важатъ мѣстнитѣ обичаи.

379. Спедиторътъ има право на залогъ върху паходящитѣ се въ негово владѣние или разпореждане стоки за спедиционнитѣ и прѣвозачни възнаграждения, така сѫщо за разноскитѣ и ижденията, както и за даденитѣ срѣщу стокитѣ аванси. За упражнението на това право се прилагатъ разпорежданията на чл. чл. 369 и 370.

Ако при изпращането се изисква съдѣйствието на посрѣдствующия спедиторъ, правата на първия, особено правото му на залогъ, е длъженъ да упражнява посрѣдствующиятъ спедиторъ.

Ако прѣдидущиятъ е удовлетворенъ отъ послѣдующия относително вземането му, вземането и правото на залогъ прѣминава върху послѣдующия. Сѫщото важи и за вземането на прѣвозвача, ако и до колкото той е удовлетворенъ отъ посрѣдствующия спедиторъ.

380. Въ отсѫтствие на противно условие, спедиторътъ може самъ да извърши прѣвозването. Въ тоя случай той има правата и задълженията на прѣвозвача и, освѣнъ прѣдвиденитѣ въ чл. 378 разноски и възнаграждения, той може да си прѣсмѣта и възнаграждение за прѣвозване.

381. Исковетѣ, които могатъ да се заявятъ срѣщу спедитора за съвършенното или частично изгубване, поврѣждане или бавно доставяне на стоката, се просрочватъ въ продължение на *една година*. Този срокъ захваща: въ случай на съвършенното изгубване на стоката, отъ деня, въ който е трѣбвало тя да се достави, въ другитѣ случаи — отъ деня, въ който стоката дѣйствително е била доставена.

По сѫщия начинъ се просрочватъ и възраженията по горнитѣ обстоятелства, ако тѣ не сѫ изпратени на спедитора вътрѣ въ *една година*.

Въ случай на измама или злоупотрѣбление, извършени отъ спедитора, тѣзи правила не се приспособяватъ.

382. Относително правата и задълженията на спедитора, до колкото въ настоящата глава нѣма особни разпорежданія, се прилагатъ правилата, прѣдвидени въ прѣдидущата глава.

Digitized by Google

883. Правилата на настоящата глава се приспособяватъ и тогава, ако търговецътъ, безъ това да влиза въ кржга на редовната му търговия, прѣдприема отдѣлни спедиционни сдѣлки.

Глава V.

За договора на прѣвозване (транспорти).

884. *Прѣвозвачъ* е онзи, който по занятъ прѣвоза стоки по сухо и по рѣки.

885. Товарителницата (lettre de voiture) служи за доказателство на станалия договоръ между прѣдавача и прѣвозвача.

Прѣвозвачътъ има право да иска да му се даде товарителница.

886. Товарителницата съдържа:

1) обозначението на стоката по качество, количество и признаци;
2) името и жилището на прѣвозвача;
3) името на прѣдавача;
4) името на онзиго, комуто трѣбва да се достави стоката;
5) мѣстоназначението на стоката;
6) правилата, които се отнасятъ до такситѣ по прѣвозването;
7) онѣзи особни условия, които сж турили странитѣ за извѣстни точки, а особено за направлението на пѫтя, за пристигването на стоката или за бавностьта въ това отношение.
8) мѣстото и врѣмето на издаването товарителницата.

887. Прѣдавачътъ е длъженъ да прѣдаде на прѣвозвача необходимитѣ митнически и други документи. Той е отговоренъ за тѣхната редовность и за тѣхното съдържание.

888. Въ отсѫтствие на опрѣдѣлено условие или на мѣстенъ обичай, прѣвозването трѣбва да се започне въ срокъ, съразмѣренъ съ обстоятелствата.

Ако започването на прѣвозването или продължението му приврѣменно се прѣкѫснува по причина на природна случка или друга случайность, прѣдавачътъ не е длъженъ да чака изчезването на прѣпятствието, а може да се откаже отъ договора; обаче, въ такъвъ случай е длъженъ да заплати на прѣвозвача приготовителнитѣ и товарителнитѣ разноски, както и онази часть отъ

Digitized by Google

възнаграждението, което съответствува на направения път. Отъ плащането на тѣзи суми се освобождава прѣдавачътъ, ако върху прѣвозвача тежи вина.

Ако относително платимата сума нѣма съглашение между страните, то, въ отсѫтствие на мѣстенъ обичай, тази сума се опрѣдѣля отъ съдилището.

289. Прѣвозвачътъ е отговоренъ за всѣка щета отъ изгубване или повръждане, причинена въ стоката отъ деня на приемането, до доставянето ѝ, освѣнъ ако може да удостовѣри, че щетата е причинена отъ непрѣодолима сила или отъ естественото качество на стоката, особено отъ вѫтрѣшна развала, изсъхване, обикновено изтичане или такива недостатъци на обвивката, които въпкаквно не могатъ да се забѣлѣжватъ.

За драгоцѣнности, пари или цѣнни книги прѣвозвачътъ отговаря само тогава, ако стойностьта и качеството имъ съ му били обявени.

290. Въ случай на обезщетение на изгубване или повръждане на стоката, при прѣсмѣтването на щетата се взема за основа обикновената търговска цѣна на стоката, която, ако е нуждно, се опрѣдѣля отъ вѣщи лица, а въ отсѫтствие на такава цѣна, взема се за основа обикновената стойность.

Вслѣдствие на това прѣвозвачътъ е длъженъ, въ случай на изгубването на стоката, да заплати онази обикновена търговска цѣна, която стока отъ подобенъ родъ и подобно качество съ имали въ врѣмето, когато е трѣбвало да стане доставката, прѣдаването на адресата на изгубената стока; ако, обаче, стоката се е само повръдила, то прѣвозвачътъ трѣбва да заплати разликата, която съществува между продажната цѣна на повръдената стока и онази редовна търговска цѣна, която стоката безъ тая повръда би имала въ мѣстото и врѣмето на доставката на адресата.

Отъ сумата за обезщетение, въ всѣки случай, трѣбва да се спадне онова, което, вслѣдствие изгубеното или повръжданото, би се спечелило отъ намаляването митническитѣ или други разноски.

Ако може да се докаже, че прѣвозвачътъ или неговитѣ хора съ дѣйствували съ прѣстѫпна немарливость или съ зла умисъл, то прѣвозвачътъ е длъженъ да даде пълно обезщетение.

Digitized by Google

391. Прѣвозвачътъ е отговоренъ за загубитѣ, които произлизатъ отъ неспазването на условения или обичайния срокъ за прѣвозване, освѣнъ ако може да докаже, че, съ грижата на добъръ прѣвозвачъ, не е можалъ да избѣгне закъсняването.

392. Ако за по случай на неспазване срока за прѣвозване е уговорено да се спадне часть отъ възнаграждението или съвсемъ да се изгуби възнаграждението, или пъкъ да се заплати друга неустойка, то, като обезщетение на послѣдванитѣ загуби, може да се иска и по-голѣма сума отъ онази, която е уговорена за случая на неспазване срока.

Ако, обаче, прѣвозвачътъ може да удостовѣри, че, съ грижата на добъръ прѣвозвачъ не е могла да се избѣгне бавността, то горнитѣ условия могатъ да бждатъ въ тяжесть на прѣвозвача само тогава, ако това слѣдва изрично отъ договора.

393. Прѣвозвачътъ е отговоренъ за хората, които употрѣбява при извършване на прѣдприетото прѣвозване.

394. Ако прѣвозвачътъ прѣдаде стоката на другиго за извършването на прѣвозването изцѣло или отчасти, той, до момента на доставянето на стоката на адресата, е отговоренъ не само за прѣвозвача, който го слѣдва непосрѣдствено, но и за всѣки по-катъшенъ прѣвозвачъ.

Всѣки прѣвозвачъ, който слѣдва слѣдъ другиго, щомъ приема стоката съ първоначалния листъ за прѣвозване, съгласно този листъ, встжпва въ договора за прѣвозване; той отговаря спрямо прѣдшественицитѣ си за задълженията си, които произхождатъ отъ извършеното вече прѣвозване и едноврѣменно приема върху си самостоятелно задължение, че ще извърши прѣвозването въ прѣдѣлитѣ на първоначалния договоръ, а особено, че ще извърши прѣвозването по пжтищата, указани въ товарителницата.

395. Прѣвозвачътъ е длъженъ да изпълнява по-къснитѣ заповѣди на прѣдавача [1]) за повръщането на стоката или за прѣдаването ѝ на друго лице вмѣсто онова, което е указано въ товарителницата, като приемачъ, до тогава, до като слѣдъ пристигва-

[1]) Съ З. отъ 15 януарий 1899 г., въ чл. 395, думата „прѣвозвача" е замѣнена съ „прѣдавача".

Digitized by Google

нето на стоката на мѣстоназначението, не е прѣдалъ товарителницата на обозначения въ ноя приемачъ.

Ако това е вече станало, прѣвозвачътъ може да уважи само заповѣдьта на приемача, иначе, отговаря прѣдъ послѣдния за стоката.

Ако е издадена разписка за прѣдаването (напр. при желѣзницитѣ), то горното право на разпореждане има само притежателътъ на разписката.

396. Прѣвозвачътъ е длъженъ да прѣдаде стоката на мѣстоназначението на приемача, който е указанъ въ товарителницата.

397. Обозначеният въ товарителницата приемачъ има право, още прѣди да пристигне стоката на мѣстоназначението, да направи нужднитѣ разпореждания за сигурността ѝ и да снабди прѣвозвача за тая цѣль съ нужднитѣ заповѣди. Той може да иска прѣдаването на стоката, прѣди да е пристигнала на мѣстоназначението, само тогава, ако прѣвозвачътъ е упълномощенъ за това, съгласно чл. 395.

398. Щомъ стоката е пристигнала на мѣстоназначението си, указаният въ товарителницата приемачъ, слѣдъ като изпълни явствующитѣ отъ нея задължения, има право въ свое собствено име да осъществи противъ прѣвозвача правата, които се основаватъ на договора за прѣвозването, особено да го застави да прѣдаде товарителницата, освѣнъ ако прѣди подаването на иска, съгласно чл. 395, е дадена противна заповѣдь.

Въ това отношение е безразлично, дали обозначеният приемачъ дѣйствува отъ свое име или за смѣтка на другиго.

399. Съ приемането на стоката и на товарителницата приемачътъ е длъженъ да удовлетвори прѣвозвача съгласно товарителницата.

400. Ако лицето, което е указано за приемачъ на стоката, не може да се намѣри или откаже да приеме стоката, или ако се породи споръ, относително приемането или състоянието на стоката, заинтересуваната страна има право да иска да се засвидѣтелствува състоянието на стоката чрѣзъ вѣщи люди по реда за обезпечение на доказателствата.

При това, сѫдилището въ мѣстото на прѣдаването може, по просбата на заинтересуваната страна, да опрѣдѣли, щото стоката приврѣменно да се внесе въ публично влагалище или да се даде

Digitized by Google

на съхранение на трето лице и, за удовлетворение възнаграждението или другитѣ вземания на прѣвозвача, да се продаде на публична продань стоката или часть отъ нея.

По тая просба сждилището е длъжно прѣдварително да изслуша противната страна, ако живѣе въ мѣстото.

401. Съ приемането на стоката и съ изплащането на възнаграждението прѣстава всѣка притенция противъ прѣвозвача.

Обаче, за такива недостатъци или повръди, които при приемането на стоката отъ приемача не сж могли въпкакшно да се забѣлѣжатъ, прѣвозвачътъ е отговоренъ и слѣдъ приемането на стоката и изплащането на възнаграждението, но само тогава, ако веднага слѣдъ откриването на недостатъцитѣ или повръдитѣ, тѣ сж били освидѣтелствувани, съгласно съ чл. 400, като същевръменно се удостовѣри, че недостатъцитѣ или повръдитѣ сж станали въ промежутъка между прѣдаването и приемането.

Правилата на чл. 381, относително просрочването на иска и на възраженията, се приспособяватъ и къмъ прѣвозването.

402. Прѣвозвачътъ има право на залогъ върху прѣвозванитѣ стоки за вземанията, които произхождатъ отъ договора за прѣвозване, особено за възнаграждение, и за митата, и други разноски. Това право съществува до тогава, до като прѣвозванитѣ стоки не сж били прѣдадени на приемача.

На основание залога, който има сила и въ случай, ако собственикътъ на стокитѣ изпадне въ несъстоятелность, прѣвозвачътъ може, съгласно чл. 400, да иска да се продадатъ прѣвозванитѣ стоки изцѣло или отчасти.

403. Когато стоката послѣдователно прѣминава прѣзъ ржцѣтѣ на нѣколко прѣвозвачи, то, ако товарителницата не се разпорежда другояче, послѣдниятъ прѣвозвачъ, при прѣдаването на стоката, е длъженъ да упражни явствующитѣ отъ товарителницата вземания и права на своитѣ прѣдшественици, а особено да упражни и правото за залогъ.

Прѣвозвачътъ, който е издължилъ вземанията на прѣдшественика си, по силата на закона, встжпва въ всичкитѣ права на послѣдния. Същото важи и за вземането на спедитора, ако е удовлетворенъ отъ прѣвозвача.

Правото на залогъ на прѣдшественицитѣ съществува до тогава, до кжгато не се погаси това право на послѣдния прѣвозвачъ.

Digitized by Google

404. Ако върху една и сѫща стока, съгласно чл. чл. 369, 379 и 402, сѫ придобити нѣколко залози, между залозитѣ, които произхождатъ отъ спедицията или отъ прѣвозването, по-късно станалия прѣдшествува на по-ранния. Тия права на залогъ иматъ право на прѣдпочитание прѣдъ онзи залогъ, който има комисионерътъ и по отношение на аванситѣ — спедиторътъ, и между послѣднитѣ по-рано възникналиятъ прѣдшествува послѣдующия.

405. Ако прѣвозвачътъ е прѣдалъ стоката, безъ да е получилъ възнаграждение, то, както той, така сѫщо и прѣдшествующитѣ прѣвозвачи и спедитори изгубватъ правата си на обратенъ искъ срѣщу своитѣ си прѣдшественици за неговото възнаграждение. Правото на искъ срѣщу приемача не се измѣнява съ това.

406. Прѣдавачътъ и прѣвозвачътъ могатъ да се съгласятъ, щото прѣвозвачътъ да му издаде товарителенъ запись (connaissement) за стокитѣ, които сѫ му прѣдадени.

Чрѣзъ товарителния записъ прѣвозвачътъ се задължава да прѣда̀де стоката на всѣки законенъ владѣлецъ на този документъ.

407. Товарителниятъ записъ, който въ самия текстъ ясно трѣбва да се обозначи, като такъвъ, и да се подпише отъ прѣвозвача, трѣбва да съдържа:

1) описанието и количеството на прѣвозваемитѣ стоки;

2) името на прѣвозвача;

3) името на прѣдавача;

4) името на онова лице, комуто, или на заповѣдьта на когото трѣбва да се прѣдаде стоката. За такъвъ се счита прѣдавачътъ, ако товарителниятъ записъ е издаденъ само на заповѣдь;

5) мѣстото на прѣдаването;

6) мѣстото и врѣмето на издаването на записа.

Ако прѣвозвачътъ желае, прѣдавачътъ е длъженъ да му врѣчи подписанъ отъ него прѣписъ отъ товарителния записъ.

408. Товарителниятъ записъ урежда отношенията между прѣвозвача и приемача. Онія условія на договора за прѣвозване, които не сѫ вписани въ товарителния записъ, нѣматъ сила спрямо приемача.

Отношенията между прѣвозвача и прѣдавача се опрѣдѣлятъ отъ договора за прѣвозване.

Digitized by Google

409. Ако е издаденъ товарителенъ записъ, прѣвозвачътъ може само въ такъвъ случай да изпълни по-къснитѣ заповѣди на прѣдавача, относително връщането на стоката или прѣдаването ѝ на друго лице вмѣсто онова, което е обозначено въ записа, само ако му е повърнатъ товарителния записъ. Въ противенъ случай, той става отговоренъ за стоката спрямо законния владѣлецъ на товарителния записъ.

410. За приемането на стоката се счита властенъ онзи, който въ товарителния записъ е обозначенъ за приемачъ, или който, при товарителния записъ на заповѣдь, чрѣзъ джирата установява качеството си на законенъ владѣтель.

Прѣвозвачътъ е длъженъ да прѣдаде стоката само срѣщу повръщането на издължения товарителенъ записъ.

Правилата, относящи се до правата и задълженията на прѣвозвача, се прилагатъ и въ случай, ако е издаденъ товарителния записъ.

411. Правилата на настоящата глава се приспособяватъ и тогава, ако търговецътъ, безъ да влиза това въ кржга на редовната му търговия, въ отдѣлни случаи прѣдприема прѣвозването на стоки по сухо и по рѣки

412. Правилата на настоящата глава се приспособяватъ и къмъ желѣзницитѣ и пощенскитѣ учрѣждения, до колкото тѣ не противорѣчатъ на специалнитѣ закони за желѣзницитѣ и пощитѣ и на съществующитѣ въ това отношение наредби.

Глава VI.

За публичнитѣ складове.

413. Прѣдприятието, което има за цѣль да приема и пази стоки и да издава влагалищни записи, се счита за *публично влагалище*.

Документътъ, който въ оборота застжпва помѣстенитѣ стоки, се нарича *влагалищенъ записъ*.

414. Публични влагалища могатъ да отварятъ, както отдѣлни личности, така и дружества; тѣ сж длжни, обаче, да заявятъ това си намѣрение на надлежния окржженъ сждъ за записване фирмитѣ и да покажатъ основенъ капиталъ въ размѣръ поне отъ

Digitized by Google

двѣста хиляди лева златни. Основнятъ капиталъ не може да се употрѣби за други сдѣлки, освѣнъ за онѣзи, които сж обозначени въ настоящата глава

Прѣди да се покаже основнятъ капиталъ не може нито да се започне търговията, нито пъкъ да се запише прѣдприятието.

Ако прѣдприятието иска да уреди публичното си влагалище така, щото то да служи и за пазене чужди стоки, необложени още съ мито, или на стоки, които подлежатъ на акцизъ, то за това трѣбва да се съобрази съ надлежнитѣ финансови закони и наредби.

415. Публичнитѣ влагалища могатъ да даватъ аванси до двѣ трети отъ стойностьта на вложенитѣ у тѣхъ и приети за манипулация стоки.

Всѣко прѣдприятие на публично влагалище е длъжно отъ врѣме на врѣме да установи и да обнародва правилницитѣ и такситѣ си (възнаграждения). Правилникъть за такситѣ трѣбва да съдържа и онния такси, които има да се плащатъ на прѣдприятието за влагането на стокитѣ и за свършанитѣ съ него работи.

416. Прѣдприятието е отговорно за всѣка щета, която въ вложенитѣ въ влагалището му стоки, отъ приемането до прѣдаването имъ, се причинява чрѣзъ изгубване, развала, поврѣждане на стокитѣ или съ бавното имъ прѣдаване, освѣнъ ако може да удостовѣри, че щетата е причинена отъ непрѣодолима сила или отъ естественото качество на прѣдметитѣ (чл. 389), или отъ недостатъци въ обвивката, които не могатъ въпкакво да се забѣлѣжатъ, или които сж причинени отъ прѣвлагателя, или отъ неговитѣ хора.

417. Прѣдприятието на публично влагалище има право на залогъ върху вложенитѣ въ влагалището му стоки за обезпечение на такситѣ си (чл. 415). Това право има сила и въ случай, ако собственикъть на стокитѣ изпадне въ несъстоятелность.

418. Прѣдприятието е длъжно да издаде влагалищенъ записъ за вложенитѣ у него прѣдмети. Този записъ, който съставя часть отъ кочана на водената отъ прѣдприятието депозитна книга, състои отъ двѣ съставни, но раздѣлими части, т. е. отъ разписката за приемането на стоката (cédule) и отъ заложителния записъ (warrant).

419. И двѣтѣ части на влагалищния записъ трѣбва да съдържатъ:

Digitized by Google

1) обозначението на публичното влагалище;
2) текущия брой на депозитната книга;
3) името и жилището на влагателя;
4) описа и числото на вложенитѣ прѣдмети;
5) врѣмето на издаването (дата) и подписа на упълномощения отъ прѣдприятието чиновникъ.

420. Прѣхвърлянето на публичния влагалищенъ записъ изцѣло или отдѣлно става чрѣзъ джиро, на гърба на записа или на падлежния билетъ.

Съвмѣстното владѣние и на двата записа (за стоката и за залога) дава право на свободно разпореждане върху стоката.

Заложителнитъ записъ самъ дава право на залогъ върху вложенитѣ прѣдмети до размѣра на сумата, която е дадена въ заемъ, а записътъ за приемане на стоката самъ по себе дава на владѣлеца право на разпореждане, ограничено съ залога, който тежи върху стоката.

421. Ако заложителнитъ записъ се прѣхвърля отдѣлно, първото джиро на гърба на записа трѣбва да съдържа слѣдующето:

1) името и жилището на заемодателя;
2) позаимената сума, и
3) падежа на заема.

Тѣзи данни трѣбва да се означатъ и въ записа за стоката.

Освѣнъ това, първото прѣхвърляне на заложителния записъ, заедно съ изброенитѣ данни, трѣбва да се впише въ влагалищната книга за прѣдприятието и това вписване трѣбва да се означи, както върху записа за стоката, така сѫщо и върху заложителния записъ.

Вписването може да изисква всѣки послѣдующъ владѣлецъ на заложителния записъ.

422. Публичнитъ складъ е длъженъ да позволи, както на владѣлеца на разписката за стоката, така сѫщо и на владѣлеца на заложителния записъ, да прѣгледатъ, когато щатъ, вложенитѣ прѣдмети.

423. Прѣдприятието на публиченъ складъ е длъжно да прѣдаде (повърне) помѣстенитѣ въ влагалището му прѣдмети само слѣдъ повръщането на разписката за стоката и на заложителния записъ и слѣдъ като му се заплати и сумата, която тежи върху заложителния записъ съ допълнителнитѣ му разноски.

Digitized by Google

424. Ако владѣлецътъ на разписката за стоката желае да извади прѣдметитѣ изъ влагалището, длъженъ е да придобие и заложителния записъ.

Ако, обаче, притежателтъ на заложителния записъ отсѫтствува или е неизвѣстенъ, или ако странитѣ не могатъ да се съгласятъ върху условията на плащането, владѣлецътъ на разписката за стоката има право да депозира при влагалището сумата, срѣщу която сѫ заложени прѣдметитѣ. Съ това си право той може да се ползува и прѣди падежа на влагалищния записъ.

425. Ако сумата, срѣщу която е заложена стоката, не се заплати на падежа ѝ, владѣлецътъ на заложителния записъ има право чрѣзъ протестъ да установи този фактъ у първия прѣхвърлячъ (джирантъ), иначе, изгубва правото си на обратенъ искъ.

За врѣмето и начина на протеста важатъ съотвѣтствующитѣ правила за мѣнителницитѣ.

426. Ако въ разстояние на *три дни* отъ падежа не се извърши плащането, притежателтъ на заложителния записъ има право да поиска публичната продажба на вложенитѣ въ публичното влагалище прѣдмети и да се удовлетвори отъ покупната цѣна. Сѫщото право има и първиятъ джирантъ противъ притежателя на записа за стоката, като издължи заложителния записъ.

Притежателтъ на заложителния записъ, ако е получилъ пълно удовлетворение, е длъженъ да повърне на публичния складъ заложителния записъ. Излишъкътъ на продажната цѣна принадлежи на притежателя на заложителния записъ, а ако мѣстонахождението му е неизвѣстно, той (излишъкътъ) се влага за негова смѣтка при сждилището.

Ако прѣдишната цѣна не покрива дадената срѣщу заложителния записъ сума, то изплатеното количество се забѣлѣжва върху заложителния записъ и послѣдниятъ пакъ се връща на притежателя.

427. Ако притежателтъ на заложителния записъ не е получилъ пълно удовлетворение отъ вложенитѣ прѣдмети, той има право на обратенъ искъ противъ джирантитѣ по правилата за мѣнителницитѣ.

Врѣмето за повдигането обратенъ искъ се смѣта отъ деня, въ който е сключена проданьта. Обаче, това право се изгубва, ако

Digitized by Google

притежателъ на заложителния записъ не поиска проданъта вътрѣ въ 30 дни отъ датата на протеста.

428. Ако прѣдметитѣ, които сж вложени за опрѣдѣленъ срокъ, но се изтеглятъ слѣдъ изтичането на тоя срокъ, или ако вложенитѣ за неопрѣдѣлено врѣме прѣдмети не се изтеглятъ въ продължение на една година, считаема отъ влагането, или, най-послѣ, ако прѣзъ врѣмето на влагането, на вложенитѣ прѣдмети грози опасность, че ще се развалятъ, то публичното влагалище има право, слѣдъ прѣдварителна покана къмъ влагателя, да продаде вложенитѣ прѣдмети чрѣзъ публиченъ търгъ и да се удовлетвори отъ продажната цѣна.

Частьта отъ продажната цѣна, която надминава вземането на прѣдприятието, се прѣдава на притежателя на заложителния записъ, а случайнитъ излишъкъ се прѣдава на влагателя или на неговитѣ приемници.

Ако не е извѣстно прѣбиването (мѣстопахождението) на притежателя на разписката за приемане на стоката или заложителния записъ, принадлежащата тѣмъ часть отъ покупната цѣна се влага въ надлежния сждъ.

429. Кредиторитѣ на притежателя на разписката за приемане на стоката или на заложителния записъ не могатъ да обрѣщатъ взискание нито за обезпечение, нито за удовлетворение върху вложенитѣ въ публично влагалище стоки.

Тѣ могатъ да обрѣщатъ взискането си за обезпечение или за удовлетворение върху разписката за приемане на стоката или заложителния записъ.

430. Притежателъ на разписката за приемане на стоката или на заложителния записъ, въ случай унищожението или поврѣждането на вложенитѣ въ публичното влагалище прѣдмети, има сѫщитѣ права върху застрахователната сума, както има и върху вложенитѣ прѣдмети.

431. Относително унищожението на изгубенитѣ разписки за приемане на стоката или на заложителния записъ важатъ съотвѣтственитѣ правила за унищожението на мѣнителницитѣ.

Слѣдъ завѣждането на производството за унищожението, притежателъ на записа, ако прѣдстави достатъчна гаранция, може

Digitized by Google

да иска отъ прѣдприятието да му се издаде дубликатъ. Ако странитѣ не могатъ да се съгласятъ въ това отношение, количеството на гаранцията опрѣдѣля сждилището.

Ако изгубеният записъ се прогласи за унищоженъ, вложената гаранция се повръща.

Глава VII.

За издателския договоръ.

432. Онзи, който добива отъ автора или приемницитѣ му изключително право за възпроизвеждане, обнародване и разпространение на извѣстно литературно, техническо или художествено произведение, извършва *издателски договоръ*.

433. Авторътъ е длъженъ да прѣдаде на издателя обѣщаното произведение въ уговореното качество и врѣме.

Ако авторътъ, по своя собствена вина, не изпълни това задължение, издателътъ има избирателно право да иска или изпълнението на договора и заплащането на произходящитѣ отъ закъсняването врѣди и загуби, или обезщетение за неизпълнение, или пъкъ може да се отмѣтне, като счита договора за нестанал.

434. До тогава, до когато прѣдаденитѣ на издателя за продаване екземпляри отъ произведението, възпроизвеждането на което е отстжпено, още не сж разпродадени, авторътъ не може да прави съ произведението си такива разпореждания, които сж въ врѣда на издателя; въ особеность нѣма право да издаде отново или да отстжпи другиму за издаване сжщото произведение или часть отъ него, или да издаде това си произведение заедно съ другитѣ си съчинения, или пъкъ да го прѣдаде за обнародването въ нѣкое списание.

Авторътъ, който доставя отдѣлни трудове за нѣкоя сбирка, може да ги обнародва или особно, или въ всичкитѣ си произведения, но подъ условие, че тѣзи отдѣлни трудове въ формата, въ която се явяватъ, като часть отъ сбирката, да не съставляватъ самостоятеленъ прѣдметъ на книжна търговия или на търговия съ прѣдмети на искуството.

Digitized by Google

По-дребни трудове, които се публикуватъ въ вѣстникъ или периодическо списание, щомъ бждатъ напечатани, оставатъ собственость на автора.

435. Въ правото на издатель, придобито на основание на договоръ, не влиза правото да се прѣвежда и да се издава сжщото съчинение на другъ языкъ.

436. Издателтъ е длъженъ на свои разноски, безъ изключение, да възпроизведе и да тури въ прилична форма приетото въ ржкописъ или въ установенъ оригиналъ произведение.

437. Въ отсжтствие на опрѣдѣлено условие, външното издание трѣбва да бжде, съобразно съ цѣльта и значението на произведението, въ съответственна форма.

Числото и цѣната на екземплярите, ако не сж прѣдвидени въ договора, опрѣдѣля издателтъ по свое усмотрѣние; но нѣма право да опрѣдѣли такава чрезмѣрна цѣна, която би могла да поврѣди на разпространението на съчинението.

438. Ако странитѣ сключатъ договоръ за ново издание, то прѣдидущиятъ договоръ опрѣдѣля това, което не е прѣдвидено въ новия договоръ.

439. За обема на правото на издателя важи договорътъ на странитѣ. Въ случай на съмнѣние, договорътъ дава право само за едно издание на произведението.

440. Ако издателтъ, по своя вина, е пропусналъ да възпроизведе и тури въ оборотъ приетото произведение или да направи ново издание, слѣдъ като се е изчерпило напълно първото, то авторътъ има избирателното право, прѣдвидено въ чл. 433 алинея втора.

441. Ако издателтъ е придобилъ право да издаде отдѣлни произведения на автора, той съ това не се счита, че е упълномощенъ да направи едно колективно издание на тия произведения.

Напжки, ако авторътъ отстжпи правото на едно пълно издание на всичкитѣ си съчинения, издателтъ нѣма право да издава часть отъ тѣзи произведения или отдѣлни отъ тѣхъ части.

442. Авторътъ може да иска възнаграждение отъ издателя само тогава, ако такова е уговорено явно или мълчаливо. Възнаграждението се счита за мълчаливо уговорено, ако споредъ обстоятелствата е могло да се прѣдполага, че съчинението е било отстж-

Digitized by Google

пено само съ възнаграждение. Въ такъвъ случай възнаграждението се опрѣдѣля отъ сждилището, слѣдъ изслушване на вѣщи люди. Същото става и тогава, когато въобще се е уговорило възнаграждение, безъ да е билъ опрѣдѣленъ размѣрътъ му.

448. Ако при опрѣдѣлянето на възнаграждението е споменато числото на печатнитѣ коли, отъ които ще се състои произведението, то издателътъ не е длъженъ да заплати възнаграждението за частьта, която надминава прѣдвиденото число коли, а има право да иска отъ автора да достави пълно и цѣло произведение.

444. Въ отсжтствие на друго съглашение, издателътъ е длъженъ да заплати възнаграждение, ако такова въобще е уговорено за произведението, слѣдъ приемането на пълния ржкописъ или на оригинала; напротивъ, ако възнаграждението е уговорено по числото на колитѣ, то трѣбва да се заплати слѣдъ свършването на възпроизвеждането, а ако съчинението нализа на части — слѣдъ като се свърши издаването на всѣка часть.

445. Ако изпълнението на договора става невъзможно вслѣдствие една случайность, станала въ лицето на издателя, послѣдният се освобождава отъ плащане на възнаграждение само въ такъвъ случай, ако авторътъ е прѣдалъ произведението на другъ издатель подъ същитѣ условия.

446. Ако прѣдаденото за възпроизвеждане произведение случайно се изгуби у издателя, той е длъженъ да заплати само слѣдуемото се възнаграждение.

Ако, обаче, авторътъ притежава другъ екземпляръ, длъженъ е, слѣдъ като му се заплатятъ случайнитѣ разноски, да го отстжпи на издателя.

447. Въ случай, че готовото издание, прѣди турянето му въ продажба, случайно се унищожи изцѣло или отчасти, издателътъ има право на свои разноски да дотъкми унищоженитѣ екземпляри, безъ да е длъженъ да заплати за това на автора възнаграждение.

448. Договоритъ за издаване се прѣкратява:

1) ако е сключенъ за готово произведение и то прѣди прѣдаването му е загинало или изчезнало случайно;

Digitized by Google

2) ако авторътъ е умрѣлъ, прѣди да е довършилъ произведението, или по другъ начинъ случайно се намира въ невъзможность, или е станалъ неспособенъ да изготви произведението, съгласно съ договора;

3) ако по случайни причини е станало невъзможно да се постигне цѣлта, за която е сключенъ договоръ, прѣди прѣдаването на ржкописа или на оригинала.

Въ поменатитѣ случаи авторътъ или приемницитѣ му се освобождаватъ отъ задължението, но не могатъ да искатъ възнаграждение; ако ли сж получили такова, длъжни сж да го повърнатъ.

Напротивъ, ако прѣдвиденото въ точка 3 обстоятелство се случи слѣдъ прѣдаването на ржкописа или оригинала, авторътъ, или приемницитѣ му, могатъ да искатъ възнаграждение, или не сж длъжни да повърнатъ полученото възнаграждение.

449. Авторътъ има право едностранно да развали договора, ако издателтъ изпадне въ несъстоятелность.

Ако, обаче, възпроизвеждането е било вече захванато, масата на несъстоятелността на издателя, ако даде достатъчна гаранция на автора, може да изпълни договора.

450. Правилата на настоящата глава, споредъ естеството на работата, се прилагатъ и тогава, когато договорътъ за издаване се сключва съ такъвъ притежатель на художническо-артистическо произведение, който не е приемникъ на автора.

Глава VIII.

За посрѣдническия договоръ (мисията).

451. Онзи, който по занятъ върши посрѣдничество за сключване търговска сдѣлка, извършва *посрѣднически договоръ*.

Търговскиятъ посрѣдникъ, като такъвъ, не се счита за упълномощенъ нито да прави изплащания, нито пъкъ да изпълнява други задължения на търговеца.

452. Търговскиятъ посрѣдникъ, ако отъ страните не е получилъ противна заповѣдь, или ако естеството на сдѣлката не изисква противното, е задълженъ да пази тайна по отношение на поржчкитѣ, прѣговоритѣ и съглашенията.

Digitized by Google

453. Търговскиятъ посрѣдникъ е длъженъ да води дневникъ, въ който ежедневно трѣбва да бѣлѣжи сключенитѣ сдѣлки и да подписва тия си бѣлѣжки.

Този дневникъ трѣбва да бѫде подвързанъ, провѣренъ, пронумерованъ, и, прѣди употрѣблението му, да бѫде завѣренъ отъ онзи окржженъ сѫдъ, въ окржга на който посрѣдникътъ иска да упражнява занятието си.

Ако търговскиятъ посрѣдникъ се занимава изключително съ посрѣдничество на търговски сдѣлки, той не е длъженъ да държи други книги.

454. Бѣлѣжкитѣ въ дневника, които могатъ да се извършватъ на който и да е языкъ, трѣбва да съдържатъ: имената на договарящитѣ се страни, врѣмето на сключването на сдѣлката, обозначението на прѣдмета на сдѣлката и условията на послѣдната, въ особеность при продажбата на стоки, нейнитѣ видове и количество, както и цѣната и врѣмето на доставянето.

Тия бѣлѣжки трѣбва да се извършватъ въ хронологически редъ, безъ да се оставятъ празни мѣста по между имъ.

455. Търговскиятъ посрѣдникъ е длъженъ, при посрѣдничеството на сдѣлката, да постѫпва съ грижата на добъръ търговецъ, съгласно съ поржчката и съобразно съ интереситѣ на странитѣ. Слѣдъ сключването на сдѣлката, посрѣдникътъ е длъженъ да прѣдаде на всѣка отъ странитѣ по една подписана отъ него записка, въ която трѣбва да се съдържатъ данитѣ относително прѣдмета на сдѣлката (чл. 454).

За сдѣлки, които не подлежатъ на незабавно изпълнение, записката трѣбва да се прѣдаде на странитѣ за подписване и на всѣка страна се врѣчва оня екземпляръ отъ записката, който е подписала другата страна.

Ако нѣкоя отъ странитѣ откаже да приеме или подпише записката, то за това веднага трѣбва да се извѣсти противната страна.

456. Търговскиятъ посрѣдникъ е длъженъ, по желанието на странитѣ, да имъ даде извлѣчение отъ дневника си, което трѣбва да съдържа всичко онова, което посрѣдникътъ е вписалъ, относително сдѣлката имъ.

На трети лица могатъ да се издаватъ такива извлѣчения само съ съгласието на заинтересуванитѣ страни.

Digitized by Google

457. Сключването на сдѣлката отъ търговския посрѣдникъ е независимо отъ прѣдвиденото въ чл. чл. 453 и 455 вписване или издаване на записка.

Тѣзи обстоятелства служатъ само, като доказателство за сключения договоръ.

458. Прѣдписанията на чл. чл. 37—39 се прилагатъ и къмъ дневницитѣ на търговскитѣ посрѣдници.

459. Търговскиятъ посрѣдникъ е длъженъ, при всѣка станала съ негово посрѣдничество продажба по мостра, слѣдъ като е посочилъ послѣднята за упознаване, да я пази до тогава, до когато стоката, колкото се отнася до качеството ѝ, е била приета безъ противорѣчие, или до когато сдѣлката се изравни по другъ начинъ. Изключение отъ това правило може да стане само тогава, ако странитѣ освободятъ посрѣдника отъ горната обязаность, или ако, относително качеството на стоката, го освобождава мѣстния обичай.

460. Търговскитѣ посрѣдници, които нарушаватъ или прѣнебрѣгватъ опрѣдѣлнитѣ си въ настоящия законъ обязаности, отговарятъ прѣдъ странитѣ за причиненитѣ имъ отъ това врѣди и загуби.

461. Търговскиятъ посрѣдникъ има право да иска възнаграждение (провизионъ) за своето посрѣдничество.

Количеството на това възнаграждение е прѣдметъ на свободно съглашение. Въ отсѣтствие на подобно съглашение или на мѣстенъ обичай, търговецътъ-посрѣдникъ има право на възнаграждение въ слѣдующия размѣръ:

Ако стойностьта на сдѣлката не надминава 5000 лева, 1%, а ако стойностьта е по-голѣма отъ 5000 л. — 1% за 5000-тѣ лева и по ½% левъ за повечето отъ тази сума.

462. Въ отсѣтствие на друго съглашение, възнаграждението може да се поиска, ако сдѣлката е сключена, или ако условно сключената сдѣлка стане безусловна, и посрѣдникъть е изпълнилъ задължения си относително връчването на записката (чл. 455).

463. Въ отсѣтствие на противно условие или на мѣстенъ обичай, договарящитѣ се страни сж длъжни да заплатятъ по равни части възнаграждението.

Digitized by Google

464. Ако сдѣлката не е сключена или условно сключената не е станала безусловна, търговецътъ-посрѣдникъ не може да иска възнаграждение.

465. Ако търговскиятъ посрѣдникъ се помине, ако остави занаята си или, по каквато и да е причина, не може да го продължава, то дневникътъ му трѣбва да се прѣдаде на онзи окржженъ сждъ, въ окржга на който посрѣдникътъ е упражнявалъ търговията си.

Глава IX.

За договора на застрахуване.

Отдѣление I.

Общи правила.

466. Всѣко прѣдприятие за застрахуване е длъжно да удостовѣри прѣдъ надлежното окржжно сждилище, че притежава за всѣка отрасъль на застрахуването, съ което желае да се занимава, по единъ фондъ отъ двѣстѣ хиляди лева златни най-малко, внесени въ дѣйствителность.

Прѣди да се удостовѣри сжществуването на този фондъ, не може нито да се регистрира фирмата, нито да се започне прѣдприятието.

467. Застрахователнитѣ прѣдприятия сж длъжни, когато регистрират фирмата си, да прѣдявяватъ правилата, по които тѣ ще влагатъ основния капиталъ, както и запазения фондъ за премиитѣ. Тѣзи правила се обнародватъ отъ окржжното сждилище.

Прѣдприятието не може да се отклони отъ тѣй обнародванитѣ правила, до когато това видоизмѣнение не е съобщено на окржжния сждъ.

468. Прѣдприятията за застрахуване на животъ сж длъжни, когато регистрират фирмата, да прѣдставятъ, освѣнъ данитѣ, прѣдвидени въ прѣдидущия членъ, още и началата по образуването на запазения фондъ за премиитѣ, таблицитѣ за смъртностьта и за постигане извѣстна възрасть, както и процента, който се взема за основа при прѣсмѣтанията.

Тѣзи данни не се обнародватъ, но всѣки може да ги узнае при окржжния сждъ и да вземе прѣписъ отъ тѣхъ.

Digitized by Google

469. Запасеният фондъ за премиитѣ по застрахувания на животъ може да се употрѣби само по слѣдующия начинъ:

1) въ първи ипотеки до половината отъ стойностьта на недвижимия имотъ;

2) въ държавни цѣнни книги и въ акции на гарантирани отъ държавата прѣдприятия;

3) въ заеми, дадени срѣщу помѣнатитѣ въ п. 2 цѣнни книжа.

470. Застрахователнитѣ прѣдприятия сж задължени ежегодно да прѣдставляватъ на надлежния окржженъ сждъ за обнародване изложението на приходитѣ и разходитѣ си, а така сщо и равносмѣтката.

471. При съставяне на равносмѣтката трѣбва да се пазятъ слѣдующитѣ правила:

I. Като доходи трѣбва да се смѣтатъ:

1) цѣлитѣ доходи отъ премиитѣ за смѣтната година (безъ да се спадне припадающата се печалба отъ премиитѣ) споредъ разнитѣ застрахователни планове;

2) лихвитѣ;

3) другитѣ доходи.

II. Като разноски трѣбва да се смѣтатъ:

1) заплатенитѣ застрахователни суми съ спадване на оная часть, която е обезпечена чрѣзъ взаимно прѣзастрахуване;

2) премиитѣ по взаимно прѣзастрахуване;

3) застрахователнитѣ печалби, които се падатъ по отдѣлнитѣ застрахувания;

4) разноскитѣ по управлението;

5) останалитѣ разноски, по възможность, подробно наложени.

472. Относително равносмѣтката важатъ слѣднитѣ правила:

I. Като активъ трѣбва да се минатъ:

1) онази часть на акционерния или основния капиталъ, която още не е внесена;

2) стойностьта на инвентара;

Digitized by Google

3) стойностьта на недвижимитѣ имоти;
4) подробно описание на различнитѣ цѣнности;
5) вземанията отъ агентитѣ;
6) наличнитѣ пари;
7) лихвитѣ, които могатъ да се искатъ по-късно, ако срока имъ настжпва прѣзъ течението на смѣтната година;
8) разноскитѣ на първото учрѣждение, съгласно чл. 207 п. 3 и разноскитѣ по набавянето, съгласно чл. 473;
9) другитѣ вземания;
10) загубитѣ отъ текущата или отъ прѣдшествующитѣ годишни смѣтки.

II. Като пасивъ трѣбва да се минатъ:

1) номиналнията дружественъ или акционеренъ капиталъ, а у сдружаванията — капиталътъ за застрахуване;
2) поисканитѣ, но неизплатенитѣ още обезщетения, съ спадване частьта, която е покрита чрѣзъ обратно прѣзастрахуване;
3) застрахователнията запасенъ фондъ за премиитѣ по отдѣлнитѣ застрахователни клонове;
4) премиитѣ, които сж внесени за срокъ, който надминава текущето упражнение;
5) запасенията капиталъ;
6) другитѣ елементи на пасива, по възможность, подробно наложени като: погашението на инвентара и пр.;
7) оная часть отъ събранитѣ лихви, която се пада за слѣдующата година;
8) печалбата за смѣтната година.

473. Разноскитѣ по набавянията при застрахуванията отъ щети, както и прѣзастрахуванията на тѣлесното здраве, могатъ да се разпрѣдѣлятъ за прѣзъ цѣлия периодъ на застрахуването, а при застрахуване на животъ — за 15 години.

474. Чуждитѣ застрахователни дружества, ако тѣ, като акционерни, отговарятъ на прѣдписанията на чл. чл. 226 и 227, могатъ да дѣйствуватъ върху територията на българското княжество: а) ако иностранната държава, въ която е съставено дружеството, по отношение на българскитѣ акционерни дружества,

Digitized by Google

постжпва съгласно началата на взаимностьта; б) ако е вложило опрѣдѣлената отъ правителството гаранция; в) ако се е задължило въ сдѣлкитѣ си да се съобразява съ прѣдписанията на настоящата глава, и въобще, да се подчинява въ всичко и изключително на мѣстнитѣ закони, за което трѣбва да се заяви при регистрирането на фирмата.

(Измѣнена: З. 5 януарий 1904 год.[1]) Размѣрътъ на гаранцията, прѣдвидена въ п. *б*, се опрѣдѣля отъ 300.000 до 500.000 л. въ брой или въ български държавни облигации, по курса въ деня на депозирането имъ въ българската народна банка. Тая гаранция е прѣдназначена за изплащане вземанията на кредиторитѣ, живущи въ България.

475. За несъобразяването съ правилата, прѣдвидени въ това отдѣление, управителнитъ съвѣтъ на прѣдприятието или туземиното му прѣдставителство, независимо отъ гражданската си отговорность къмъ заинтересуванитѣ лица, се наказва съ наказанията, прѣдвидени въ чл. чл. 234 и 236 и операцинтѣ, които би се случайно извършили, се считатъ недѣйствителни.

Отдѣление II.

Застрахуванията отъ щети.

476. Договорътъ, чрѣзъ който нѣкой се задължава, срѣщу условено възнаграждение (премия), да заплати на извѣстно лице загубата, която, вслѣдствие опрѣдѣлена случка, би постигла имота му, се счита застрахуване на щета.

Онзи, който се задължава да заплати загубата, се нарича застрахувателъ, а онзи, въ полза на когото е било условено обезщетението, се нарича застрахуванъ.

---

[1]) *Старата ал. втора на чл. 474.* Размѣрътъ на гаранцията, прѣдвидена въ п. *б*, се опрѣдѣля отъ 200.000—500.000 лева и трѣбва да състои или въ недвижими имоти, находящи се въ княжеството, или въ цѣнни български държавни книжа. Независимо отъ тази гаранция, чуждитѣ застрахувателни дружества, по операцинтѣ си за животъ, съ длъжни въ края на всѣко *шестъ-мисечие* да депозиратъ половината часть отъ събранитѣ си бруто премии въ български цѣнни държавни книжа, изтеглюването на които не може да стане, освѣнъ при изтичането или унищожението на застрахувателнитѣ договори, отъ които произтичатъ.

Digitized by Google

477. Прѣдметъ на застрахуване може да бѫде всичко, което за застрахувания има стойность, оцѣнима въ пари.

478. Договорътъ за застрахуване е недѣйствителенъ:

1) ако той се сключи за такава врѣда въ имота, която може да го постигне вслѣдствие едно прѣстѫпно дѣйствие на застрахувания, което той или трето лице, което е сключило сдѣлката, иматъ намѣрение да извършатъ;

2) ако договорътъ за застрахуване не отговаря на условията, прѣдвидени въ настоящия законъ.

479. Договорътъ за застрахуване може да се сключи и въ полза на трето лице и то съ или безъ неговото знание и даже безъ поименование.

Въ послѣдния случай, обаче, трѣбва въ договора изрично да се изрази, че за застрахуванъ се счита притежателътъ на застрахувателната полица, който е заинтересуванъ отъ възможната загуба.

Сдѣлката се счита сключена въ полза на лично договаряющата се страна, ако договорътъ не установява противното.

480. Който, безъ да е упълномощенъ отъ другиго, сключва договоръ за застрахуване въ негова полза, е лично отговоренъ за плащането на застрахувателната премия.

Ако застрахувателната премия се плаща редовно, по-късното одобрение на договора има сила и тогава, ако то е станало слѣдъ самата случка.

481. За дѣйствителността на договора за застрахуване се изисква писменъ актъ.

Като писменъ договоръ се счита издадената отъ застрахувателя полица или вписването на приетото прѣдложение въ книгитѣ на застрахувателя.

Вписването се счита станало, ако застрахувателътъ вѫтрѣ въ 48 часа отъ получването на застрахувателното прѣдложение не го е отблъсналъ.

Въ послѣдния случай застрахуването почнува въ 12 часа на пладнѣ въ деня, който слѣдва подиръ изпращането или прѣдаването на прѣдложението.

482. Договаряющата се страна може да иска, щото застрахувателътъ да ѝ издаде полица.

Digitized by Google

Полицата трѣбва да съдържа:

1) имената на странитѣ;

2) прѣдмета, съ който може да се случи събитието, свързано съ имотна врѣда;

3) събитието, до което се отнася застрахуването;

4) сумата, за която е застрахуванъ;

5) началото и края на застрахуването;

6) застрахувателната премия, и

7) подписитѣ на странитѣ.

483. *(Измѣненъ: З. 15 януарий 1899 г.*[1]). Сумата, за която е застрахуванъ единъ прѣдметъ, не може да надмине пълната му стойность. Въ противенъ случай, за повечето отъ стойностьта на прѣдмета, застрахуването е недѣйствително.

Ако но рѣчената причина застрахувателната сума се намали, то и застрахувателната премия подлежи на съразмѣрно намаляване, а заплатениятъ излишъкъ се повръща на договаряющата се страна.

Ако може да се докаже, че прѣзмѣрното застрахуване е станало недобросъвѣстно, договорътъ за застрахуването е изцѣло недѣйствителенъ и застрахувательтъ не е длъженъ нито да повърне заплатенитѣ премии, нито да заплати случайната щета.

Застрахувательтъ има право, за установление дѣйствителната стойность на застрахувания прѣдметъ, да прѣглода, когато ще, този прѣдметъ.

Забѣлѣжка. Подъ пълната стойность се разбира оная сума, за която вмѣсто съвършенно пропадналия прѣдметъ, може да се добие другъ отъ подобно качество.

484. Ако нѣколцина застрахуватъ нѣкой прѣдметъ за едно и сѫщо врѣме и срѣщу едно и сѫщо събитие, отдѣлнитѣ застрахувания сѫ дѣйствителни само до размѣра на пълната стойность на прѣдмета и отдѣлнитѣ застрахуватели отговарятъ само въ размѣра, въ който стои застрахуваната отъ тѣхъ сума къмъ цѣлата сума на застрахуването.

Ако нѣкой прѣдметъ се застрахува отново за сѫщото врѣме отъ едно и сѫщо събитие, послѣдното застрахуване е само до тол-

---

[1]) *Старата ал. I на чл. 483.* Сумата, за която е застрахуванъ единъ прѣдметъ, не може да надмине пълната му стойность. Въ противенъ случай, застрахуването е недѣйствително.

Digitized by Google

кова дѣйствително, до колкото застрахуваната по-рано сума не покрива пълната стойность на прѣдмета.

Ако при многократни застрахувания, застрахованиятъ се откаже отъ претенциитѣ си срѣщу нѣкой застрахователь, това отказване нѣма сила и дѣйствие относително правата и задълженията на другитѣ.

485. За взаимнитѣ права и задължения на странитѣ, до колкото тѣ не сж прѣдвидени въ настоящето отдѣление, важатъ условията на договора за застрахуването.

486. Застрахователната премия е прѣдметъ на свободно съглашение.

Договарящата страна е обязана да заплати застрахователната премия съ врѣме и въ случай на съмнѣние не може да иска да ѝ се прѣдаде полицата прѣди да е заплатила премията.

Ако полицата се издаде прѣди изплащането на премията, това се счита за отлагане изплащането на премията.

487. Застрахованиятъ е задълженъ, при сключването на договора, да съобщи на застрахователя онія, извѣстни нему, (на застрахования) обстоятелства, които поради важностьта си могатъ да имать влияние върху поемането на застрахуването.

Ако застрахуването е сключило по поржчка на трето лице и въ полза на послѣдното, то на застрахователя трѣбва да се съобщатъ и онія обстоятелства, за които заинтересованото трето лице има извѣстие, освѣнъ, ако послѣдното не е имало възможность да съобщи тия обстоятелства на страната, която е сключила договора вмѣсто него или въ негова полза.

Въ случай, когато договарящата се страна се поканва да отговори на единъ прѣдставенъ ней въпросенъ листъ, тя отговаря само за истиностьта на даденитѣ отговори.

488. Ако застрахованиятъ или лицето, което дѣйствува за негова смѣтка, при сключването на сдѣлката укрие важни (чл. 487) и неизвѣстни на застрахователя обстоятелства или пъкъ ги покаже невѣрно, то застраховательтъ, ако не е зналъ неистиностьта или неточностьта на въпроснитѣ данни, има право да нападне дѣйствителностьта на договора, било чрѣзъ редовенъ искъ, било въ форма на възражение, даже и слѣдъ настжпването на случайното събитие.

Digitized by Google

489. Ако настане събитието, прѣдъ видъ на което е сключено застрахуването, застрахованиятъ е длъженъ веднага, щомъ узнае за това, да го съобщи незабавно на застрахувателя и да се погрижи, колкото е възможно, да се намали щетата. Застрахованиятъ, за когото може да се докаже, че е прѣнебрѣгналъ тѣзи си задължения, е отговоренъ спрямо застрахувателя за проналѣзлитѣ отъ това врѣди и загуби.

Застрахувателтъ е длъженъ да заплати на застрахования разноскитѣ, които е употрѣбилъ за намаляването на щетата, даже и тогава, ако стараннето му е останало безуспѣшно. Ако, обаче, прѣдметътъ не е билъ застрахуванъ за пълната му стойность, помѣнатитѣ разноски трѣбва да се заплатятъ въ онзи размѣръ, въ който стои застрахуваната сума къмъ стойностьта на прѣдмета.

490. Застрахувателтъ е длъженъ да заплати станалата щета, съгласно съ договора, но не е длъженъ да заплати и оная щета, която е произлѣзла отъ вината на застрахования.

491. Сумата на обезщетението се опрѣдѣля споредъ цѣлата стойность въ врѣме на загиването или поврѣждането.

Ако стойностьта надмине застрахувателната сума, то въ случай на пълно загиване на прѣдметитѣ трѣбва да се заплати само застрахуваната сума; но, ако прѣдметитѣ се унищожаватъ отчасти, то обезщетението си има мѣстото въ размѣръ, въ който стои застрахуваната стойность къмъ общата застрахувателна сума.

492. Ако въ договора за застрахуване не е опрѣдѣлена стойностьта на прѣдметитѣ, застрахованиятъ е обязанъ да удостовѣри онази цѣна, която прѣдметитѣ сж имали въ врѣме на загиването или поврѣждането.

Ако, обаче, стойностьта на прѣдметитѣ е била опрѣдѣлена въ застрахувателния договоръ, то за обезщетението важи тази стойность, освѣнъ ако застрахувателтъ може да удостовѣри, че прѣдметитѣ сж имали по-малка стойность въ врѣме на загиването или поврѣждането имъ.

493. Ако отъ такива прѣдмети, застрахувателната сума на които е била опрѣдѣлена изобщо, единъ или нѣколко пропаднатъ или се поврѣдятъ, то за обезщетението важи оная стойность, която остава, слѣдъ като се спадне стойностьта на останалитѣ цѣнни прѣдмети. Изключение отъ това правило става, ако застрахува-

Digitized by Google

тельтъ може да удостовѣри, че предметитѣ съ имали по-малка стойность въ врѣме на загиването или повреждането.

Ако стойностьта на застрахованитѣ предмети надмине застрахователната сума, то за размѣра на обезщетението важатъ правилата, предвидени въ 491.

494. Застрахователтъ има право, въ отсѫтствие на друго съглашение, да иска установлението на щетата чрѣзъ вѣщи люди. Ако, обаче, застрахователтъ вътрѣ въ 15 дена отъ заявлението на щетата, не упражни това си право, застрахованиятъ има право да установи щетата за смѣтка на застрахователя.

До установлението на щетата застрахованиятъ не може да прави такива разпореждания, съ които би могло да стане промѣнение въ сѫщностьта и положението на предмета.

Въ случай на щета, причинена отъ градобитница, застрахователтъ има право да отложи установлението на щетата до свършването на жетвата.

495. Въ случай на пълна щета, застрахованата сума, въ отсѫтствие на друго съглашение, се плаща на застрахования или на приемницитѣ му, слѣдъ като повърне или повърнатъ застрахователната полица. Въ случай на частична щета, полицата не се връща, а договоръть, относително недосегнатата отъ щетата стойность, остава въ сила.

Относително врѣмето на плащането важи съглашението на странитѣ.

Въ отсѫтствие на подобно съглашение, застрахователната сума трѣбва да се заплати вътрѣ въ 15 дни отъ установлението на щетата.

496. Ако застрахователтъ е заплатилъ щетата съгласно съ договора, то относително заплатеното отъ него обезщетение и съразмѣрно съ приетия отъ него рискъ, по силата на закона, встжпва въ всички онния права, които, колкото се отнасятъ до щетата, принадлежатъ на застрахования по отношение на трети лица.

Застрахованиятъ е отговоренъ за онния дѣйствия, съ които е нащърбилъ тия права на застрахователя.

497. Ако собственостьта на застрахования предметъ или интересъ отъ предмета се прѣхвърли на другиго прѣзъ траенето на договора, чрѣзъ покупка или другояче, то договоръть за застра-

Digitized by Google

хване, съ всичкитѣ му права и задължения, прѣминава върху новия собственикъ и безъ съгласието на застрахователя, освѣнъ ако противното на това е уговорено въ договора за застраховането и съ прѣвърлянето на собствеността не е станало промѣнение и въ условията на договора.

498. Договорътъ за застраховане става недѣйствителенъ:

1) ако застрахованиятъ прѣдметъ загине или се изгуби слѣдъ сключването на договора, но прѣди срока, отъ който застрахователтъ захваща да отговаря за щетата;

2) ако застрахованиятъ прѣдметъ слѣдъ момента, въ който застрахователтъ трѣбва да носи отговорностьта, не загине или не се изгуби по нѣкоя прѣдвидена въ договора причина, но съвсѣмъ по друго събитие;

3) ако застрахователното прѣдприятие не може да се състои или се отложи за такова врѣме, когато е прѣстанала вече опасностьта, отъ които се застрахува;

4) ако премията, която се плаща въ повторяющи се периодически срокове, не се заплати въ падежа или прѣди изтичането на позволеното отлагане; изключение въ това отношение става, ако застрахованиятъ не е можелъ да заплати премията вслѣдствие нѣкое случайно нещастие или непрѣодолима сила;

5) ако интересътъ, прѣдъ видъ на който застраховането е сключено, не съществува вече.

490. Ако договорътъ за застраховане е билъ отъ начало недѣйствителенъ (чл. 478) или отъ по-сетнѣ стане недѣйствителенъ (чл. чл. 488 и 498), то заплатената премия трѣбва да се повърне на застрахованія. Ако, обаче, врѣмето, за което договорътъ е сключенъ, е изтекло вече изцѣло или отчасти, застрахователтъ, въ отсѫтствие на друго съглашение, има право да задѣржи двѣ трети отъ заплатената премия.

Ако застрахованиятъ е причинилъ недѣйствителностьта или прѣкратяването на договора за застраховането, то той не може да иска обратно заплатената премия, а длъженъ е да заплати падежната премия и, освѣнъ това, трѣбва да заплати на застрахователя обезщетение; ако пъкъ, напротивъ, реченитѣ обстоятелства е причинилъ застрахователтъ, то той не може да задържи премията, сиречъ не може да иска падежната премия, а освѣнъ това е длъженъ да заплати на застрахованія причинената загуба.

Digitized by Google

500. Правата, които произхождатъ отъ договора за застрахуване, се просрочватъ въ продължение на *три години* отъ момента, въ който е могло да се иска удовлетвореніето имъ.

501. Отъ пожаръ могатъ да се застрахуватъ движими и недвижими имоти изцѣло или за отдѣлнитѣ имъ части.

Застрахуването отъ пожаръ, което се простира върху пълната стойность на едно здание, въ отсѣтствие на изрично условие, не се простира върху подземнитѣ постройки (избн, кладенци и други подземни части).

При движимости трѣбва изрично да се обозначи мѣстото или мѣстностьта, гдѣто тѣ се намиратъ. Застрахуването има дѣйствие само за обозначенитѣ мѣста или мѣстности.

502. Отъ пожаръ могатъ да се застрахуватъ и такива стоки, количеството на които подлежи на промѣнение, като се удостовѣри границата на това мѣняване.

503. Ако въ застрахуваното здание или въ неговото прѣдназначение стане такова промѣнение, отъ което опастностьта за пожаръ се увеличава до такава степень, щото застрахувателъть, ако бѣше знаялъ отъ по-напрѣдъ за това обстоятелство, нѣмаше въобще да сключи договора, или не при сжщитѣ условия, застрахуването се прѣкратива, ако застрахувателъть, слѣдъ като се е извѣстилъ за промѣнението, не е заявилъ, че поддържа договора.

Ако застрахувателъть не поддържа договора, то онаи частъ отъ заплатената застрахувателна сума, която се пада за неизтеклото врѣме, се повръща на застрахувания.

504. Застрахуването отъ пожаръ се простира върху всѣка причинена отъ пожаръ щета, безъ да се гледа на начина, по който е произлѣзалъ пожара. Онии случаи на пожаръ, върху които странитѣ не желаятъ да разпространятъ застрахуването, трѣбва изрично да се изброятъ въ договора.

Равносилно съ непосрѣдствената щета отъ пожаръ се счита онова, което чрѣзъ гасене или спасяване се случва въ застрахуванитѣ прѣдмети, вслѣдствие избухналия въ съсѣдното здание пожаръ. Това се прилага и тогава, когато вслѣдствие на гасене и спасяване застрахуванитѣ прѣдмети загиватъ или се поврѣждатъ.

Digitized by Google

505. При застрахуването отъ градобитнина, полицата, освѣнъ предвиденитѣ въ чл. 482 данни, трѣбва да съдържа точното описание на застрахуванитѣ земи по декари.

506. Стокитѣ, които се прѣвозватъ по сухо и по рѣки, могатъ да се застрахуватъ въ размѣръ на пълната имъ стойность, която имать въ мѣстото и врѣмето на натоварването. Къмъ тази стойность могатъ да се прибавятъ, освѣнъ застрахователната премия, и разноскитѣ по товарението, прѣвозването и митницата, както и всички онія разноски, които могатъ да възникнатъ до пристигването на мѣстоназначението.

Освѣнъ това, може да се застрахува и онова повишаване на цѣната, което се очаква да се случи въ случай, ако стоката би пристигнала на врѣме въ мѣстоназначението. Това ожидано покачване на цѣната трѣбва, подъ страхъ на послѣдствията, прѣдвидени въ чл. 483, да се наложи особно и прѣсмѣтне въ полицата.

Този видъ на застрахуване се простира върху всички онія щети, които се причиняватъ на застрахуванитѣ прѣдмети вслѣдствие на пожаръ, гърмотевица, корабокрушение, засѣдане, потъване, пукване на паренъ казанъ или отъ непрѣодолима сила. Изключватъ се само онія случаи, които сж изрично обозначени въ застрахователния договоръ.

507. Застрахуването противъ опастноститѣ на прѣвозването, въ отсѫтствие на друго съглашение, започва отъ онзи моментъ, когато стокитѣ се прѣдаватъ за прѣвозване и се свършва съ момента, когато стокитѣ сж прѣдадени въ мѣстоназначението на приемача или на пълномощника му.

508. Застрахуването слѣдва непрѣкъснато и тогава:

1) когато стоки, които трѣбва да се прѣвозватъ отъ части по сухо, отчасти по вода, се прѣтоварватъ по пътя на други прѣвозвателни срѣдства;

2) когато прѣвозваемитѣ по вода стоки по пътя се прѣтоварватъ на другъ корабъ. Въ това отношение става изключение, ако застрахуването е сключено за прѣвозването съ корабъ, изрично указанъ въ договора; но и въ такъвъ случай застрахователътъ отговаря, ако прѣтоварването стане нуждно по нѣкое събитие и корабътъ, на който стоката продължава пътя си, отговаря на условията на договора;

Digitized by Google

3) когато по причина на нѣкое събитие, стоимтѣ трѣбва да се турятъ нѣйдѣ привремѣнно, до гдѣто бѫде възможно да продължава пѫтя.

Въ случаитѣ на точки 2 и 3 трѣбва да се извѣсти застрахувателя, щомъ това е възможно.

509. Застрахувательтъ не е отговоренъ за щетата, ако, безъ да е имало нужда за това, прѣвозването се е отклонило отъ обикновенния начинъ.

Ако застрахуваниятъ, безъ нужда, закъснява съ изпращането или спедирането на стоката, застрахувательтъ не е отговоренъ за щетата, която е станала прѣзъ врѣмето на закъсняването.

Ако това закъсняване трае повече отъ единъ мѣсецъ или ако обозначениятъ приемачъ на мѣстоназначението закъснѣе съ приемането, застрахувательтъ се освобождава отъ всѣка по-нататъшна отговорность.

510. Ако указаниятъ приемачъ приеме стоката, прѣди да е установена щетата, отговорностьта на застрахувателя се прѣкратява.

Приемачътъ е длъженъ вѫтрѣ въ 8 дни отъ приемането да заяви на застрахувателя онѣ повредѣ, които не могатъ вънкашно да се забѣлѣзватъ, подъ страхъ да загуби правото си за обезщетение въ това отношение.

Отдѣление III.

За застрахуването на живота.

511. Договорътъ за застрахуване на живота е онази сдѣлка, чрѣзъ която нѣкой, срѣщу заплащане на една опрѣдѣлена цѣнность (премия), се задължава така, щото задължението за плащане да зависи отъ живота, здравето или тѣлесната неповрѣдимость на нѣкое лице.

Онзи, който се задължава да заплати сумата, се нарича *застрахуватель;* онзи, отъ живота, здравето или тѣлесната неповрѣдимость на когото зависи плащането, се счита за *застрахуванъ*, онзи, въ полза на когото се условва плащането на сумата, се нарича *облагодѣтелствуванъ* (*ползующе се лице*).

Digitized by Google

512. Сдѣлката за застрахуване на животъ за въ случай смъртьта на трето лице има сила само тогава, ако е сключена съ неговото или на пълномощника му съгласие или ако договаряющата страна удостовѣри, че има интересъ да живѣе застрахованния.

Изключватъ се отъ това правило: съпруги, възходящи и низходящи родители и згодени, които безусловно могатъ да застрахуватъ единъ другиму живота.

513. Полицата за застрахуване на животъ, освѣнъ условията, прѣдвидени въ чл. 482, т. 1, 4, 5, 6 и 7, трѣбва да съдържа:

1) името на застрахованото лице;

2) името на облагодѣтелствуванія (ползующето се лице); за такъвъ може да се укаже и прѣдавателъть;

3) събитието или врѣмето, отъ настжпването, на което зависи плащането.

514. При застрахуването на животъ, договаряющитѣ се страни могатъ безъ всѣко ограничение, свободно да опрѣдѣлятъ застрахователната сума. При този видъ на сдѣлката не се изключава многократното застрахуване.

515. Ако въ занятието на застрахуваного лице стане такова промѣнение, съ което рискътъ се увеличава до такава степень, щото застрахователъть, ако е знаялъ отъ по-напрѣдъ това обстоятелство, нѣмаше да сключи договора въобще или не при сжщитѣ условия, то въ отсжтствие на друго съглашение, застрахуването се прѣкратява, ако застрахователъть, слѣдъ като се е извѣстилъ за промѣненията, не е извѣстилъ, че поддържа договора.

Ако застрахователъть не поддържа договора, то една трета часть отъ заплатенитѣ премии се повръща на договаряющата се страна (респективно на ползующето се лице).

516. Ако е настанало врѣмето или събитието, за което е сключено застрахуването, ползующето се лице е длъжно, щомъ се научи за това, да увѣдоми незабавно застрахователя; въ противенъ случай, отговаря спрямо застрахователя за произходящитѣ отъ това врѣди и загуби.

Относително врѣмето за плащането важи съглашението на странитѣ. Въ отсжтствие на такова съглашение, застрахователната сума трѣбва да се заплати вжтрѣ въ 8 дена отъ удостовѣрението за настжпването на платежното условие.

Digitized by Google

517. Застрахователятъ, ако въ договора не е уговорено противното, не е длъженъ да заплати условената застрахователна сума:

1) ако застрахованиятъ е изгубилъ живота си вслѣдствие смъртна присада, дуелъ и самоубийство;

2) ако прѣдметъ на застраховането е здравето или тѣлесната неповрѣдимость и събитието, отъ послѣдването на което зависи плащането, се е случило по вината на застрахования или ползующето се лице;

3) ако смъртьта или тѣлесното поврѣждане сж послѣдвали на бойното поле.

Въ случаитѣ, прѣдвидени въ точка 1 и 3, облагодѣтелствуванията може да иска обратно една трета часть отъ заплатенитѣ премии.

518. Договорътъ за застраховане на животъ остая безъ дѣйствие:

1) ако събитието, отъ настжпването на което зависи плащането на застрахованата сума, е послѣдвало слѣдъ сключването на договора, но прѣди момента, отъ който застрахователятъ трѣбва да отговаря;

2) ако указаното ползующе се лице умре, или ако събитието, отъ което зависи плащането, не може вече да настжпи;

3) ако платимата въ повтарящитѣ се периоди премия не се уплати въ продължение на 30 дни отъ падежа или прѣди изтичането на срока, който е даденъ за тая цѣль; изключение става, ако закъсняването е произлѣзло отъ непрѣодолима сила или случайно събитие;

4) ако ползующето се лице умишлено извърши дѣйствие, което застрашава живота или здравето на застрахованія. Ако, обаче, ползующия се има право само върху една часть отъ застрахованата сума, застрахователятъ се освобождава само отъ заплащането именно на тая частична сума.

Въ случаитѣ, прѣдвидени въ точка 1 и 2, трѣбва да се повърне една третя часть отъ заплатенитѣ вече премии.

519. Прѣдписанията на чл. чл. 478, 480, 481, 486, 487, 488, 497, 499 и 500, до колкото въ настоящето отдѣление не се съдържатъ противни разпорѣждания, се прилагатъ, споредъ естеството на работата, и върху застраховането за животъ.

Digitized by Google

520. Относително взаимнитѣ права и задължения на странитѣ, до колкото тѣ не сж опрѣдѣлени въ настоящето отдѣление, важатъ постановленията на застрахователния договоръ.

Отдѣление IV.

За прѣзастрахуване.

521. Договорътъ за прѣзастраховане е оний, чрѣзъ който прѣзастрахователѣтъ се задължава, срѣщу извѣстни плащания (премии), да заплати на прѣзастрахованния извѣстна сума за всѣко плащане, което той би извършилъ вслѣдствие застрахователния договоръ.

522. Въ договора за прѣзастрахуване, освѣнъ изброенитѣ въ чл. 482 условия, трѣбва да се обозначи, да ли сдѣлката ще да се счита, като непосрѣдствено или посрѣдствено прѣзастрахуване.

523. Дѣйствието на прѣзастрахуването се прѣкратява, ако застрахуването, поради което е станалъ договора за прѣзастрахуване, е загубило дѣйствието си.

Въ такъвъ случай, ако не е станало друго съглашение, прѣзастрахователѣтъ може да има претенция върху премията, която се пада на прѣзастрахователя, само въ размѣра на приетия прѣзастрахователенъ рискъ.

524. Ако събитието, на основание на което прѣзастрахованнятъ е задълженъ да изплати собствената си застрахователна обязаность, е послѣдвало, то въ отсѣтствие на друго съглашение, длъженъ е да извѣсти за това прѣзастрахователя вѣтрѣ въ три дни отъ извѣстието; въ противенъ случай, задължението на прѣзастрахователя се погасява.

525. Платеното задължение на прѣзастрахованния, ако нѣма друго съглашение, настжпва отъ момента, въ който захваща и прѣзастрахуването. Ако прѣзастрахованото лице, съгласно чл. 496, е получило обратно отъ трети лица сумата за обезщетение изцѣло или отчасти, длъжно е да прѣдаде отъ нея на прѣзастрахователя една съразмѣрна часть, която отговаря на прѣзастрахуването.

526. Правилата, прѣдвидени въ чл. чл. 485, 486, 487, 489, 500 и 501, се приспособяватъ и за прѣзастрахованния.

Digitized by Google

Глава X.

За мѣнителницитѣ.

Отдѣление I.

За лицата, които могатъ да се задължаватъ чрѣзъ мѣнителница.

527. Всѣки, който може да сключва договори, може да се задължава чрѣзъ мѣнителница.

Непълнолѣтнитѣ могатъ да се задължаватъ чрѣзъ мѣнителница само тогава, когато се лично занимаватъ съ търговия.

528. Когато мѣнителницата съдържа подписи на лица, които нѣматъ способностьта да се задължаватъ чрѣзъ мѣнителница, това нѣма влияние върху задълженията на другитѣ.

Отдѣление II.

За формата на мѣнителницата.

529. Мѣнителницата трѣбва да съдържа:

1) изричното наименование въ самия текстъ, че актътъ е мѣнителница;

2) сумата, която трѣбва да се плати;

3) името и прѣзимето на лицето (или фирмата), на което или на заповѣдьта на което трѣбва да се плати — посователь;

4) врѣмето, когато мѣнителницата трѣбва да се плати; за изплащането цѣлата сума се назначава само единъ срокъ, който слѣдва:

въ опрѣдѣленъ день, на прѣдявление,

въ опрѣдѣлено врѣме подиръ прѣдявлението,

въ опрѣдѣлено врѣме отъ дена на издаването на мѣнителницата,

въ еди-кой панаиръ.

Но, ако платежниятъ срокъ не е означенъ въ мѣнителницата, счита се, че е падежа на прѣдявлението;

Digitized by Google

5) името и прѣзимето на лицето (или фирмата), което трѣбва да заплати сумата на мѣнителницата — платецъ или приематель;

6) врѣмето (деня, мѣсеца и годината) и мѣстото на издаването на мѣнителницата;

7) мѣстото, гдѣто трѣбва да се заплати мѣнителницата, и

8) подписа на издателя, т. е. името му и прѣзимето му или фирмата му.

Не е, обаче, нуждно, щото мѣнителницата да съдържа дадената стойность или приимната, нито да бѫде теглена отъ едно мѣсто на друго.

530. Мѣнителницата може да се тегли на заповѣдьта на самия й издатель — мѣнителница на собствена заповѣдь.

Издателятъ може така сѫщо да назначи себе си и за платецъ, ако заплащането трѣбва да стане не на мѣстото, гдѣто е издадена мѣнителницата, а на друго мѣсто.

531. Въ мѣнителницата може да бѫде означено друго мѣсто за заплащането, а не мѣстожителството на платеца — домицилирана мѣнителница.

Ако въ нея не е означено особено мѣсто за заплащане, счита се за такова мѣстото, което е означено при името на платеца; то се счита и за негово мѣстожителство.

532. Ако документътъ не съдържа едно отъ изброенитѣ погорѣ (чл. 529) сѫществени условия, той нѣма сила на мѣнителница. Нѣматъ такава сила и направенитѣ на подобенъ актъ: джира, приемане и поржчителство.

Условието за лицвитѣ, както и другитѣ вписвания въ полицитѣ, въ-въ отъ необходимитѣ условия, се считатъ за ненависани. Сѫщо така трѣбва да се счита за ненависано сѫществено условие, което е заличено умишлено. Направеното заличване трѣбва да се счита за умишлено до когато не е доказано противното.

533. Ако сумата, която трѣбва да се заплати, е означена въ мѣнителницата съ букви и съ цифри, за дѣйствителна трѣбва да се счита тази, която е изразена съ букви. Ако, обаче, сумата е означена нѣколко пити съ букви или съ цифри, за дѣйствителна се признава най-малката сума.

Digitized by Google

Отдѣление III.

За задълженията на издателя.

534. Издательтъ отговаря за приемането и заплащането на мѣнителницата, споредъ особенитѣ правила, които ще бѫдатъ изложени по-долу.

Отдѣление IV.

За джиросването.

535. Собствеността на мѣнителницата се прѣхвърля отъ едно лице на друго чрѣзъ джиросване. Обаче, ако издателътъ ѝ е запрѣтилъ прѣхвърлянето съ думитѣ „не на заповѣдь“ или съ друго равнозначуще изражение, джиросването нѣма сила и дѣйствие по мѣнителница.

536. Чрѣзъ джиросването всичкитѣ права, които дава мѣнителницата, заедно съ това и правото за по-нататъшно джиросване, прѣминаватъ върху лицето, на което се тя джиросва. Мѣнителницата може да се джиросва даже върху издателя ѝ, върху платеца, върху приемателя (аксептанта) или върху нѣкого отъ по-напрѣжнитѣ джиранти и отъ всички тия върху други лица.

537. Джиросването се написва възъ гърба на мѣнителницата или на копието отъ нея, или пъкъ на бѣла книга, която се залѣпя на мѣнителницата или на копието.

538. Джиросването трѣбва да показва името на лицето, на заповѣдьта на което мѣнителницата се прѣхвърля. Такова джиро се нарича *пълно*.

539. Джиросването е законно и тогава, ако джирантътъ напише само името или фирмата си на гърба на мѣнителницата или на копието, безъ да означава името на оногова, върху когото се тя прѣхвърля. Такова джиро се нарича *непълно* (бланково).

540. Всѣки приноситель на мѣнителница може да попълни бланково джиро, като запише името на лицето, върху което се джиросва мѣнителницата. Но той може да джиросва такава мѣнителница и безъ да попълни джирото.

541. Джирантътъ отговаря прѣдъ всичкитѣ по подирѣшни притежатели на мѣнителницата за приемането и заплащането ѝ.

Digitized by Google

Но, ако на джирото си е турилъ забѣлѣжката „безъ отговорность“, „безъ задължение“ или друго равнозначуще изражение, освобождава се отъ отговорността си, като джирантъ.

542. Ако въ джирото е запрѣтено по-нататъшното прѣхвърляне на мѣнителницата съ думитѣ „не на заповѣдь“ или съ друго равнозначуще изражение и въпрѣки това, тя е джиросана, послѣдующитѣ й притежатели нѣматъ право да привличатъ къмъ отговорность лицото, което е запрѣтило по-нататъшното джиросване на мѣнителницата.

543. Ако мѣнителницата е джиросана, когато срокътъ за извършване протестъ за неплащане е изтекалъ, посматељтъ стжпва въ правата на джирантъ. Въ тоя случай, джирантътъ не е задъленъ по мѣнителничното право.

544. Джиросването, което съдържа само пълномощие „за получване сумата“ или за извършване други подобни дѣйствия, не прѣхвърля собственостьта на мѣнителницата, а упълномощава само пълномощника да пази силата на мѣнителницата, да заявява искъ за сумата, да я получава и, най-послѣ, ако въ джирото не е запрѣтено изрично — да прѣдава мѣнителницата чрѣзъ джиро, което да има така сжщо силата на пълномощие.

Отдѣление V.

За прѣдявлението мѣнителницата за приемане.

545. Приносительтъ на една мѣнителница има право до падежа й да я прѣдяви въ всѣко врѣме на платеца за приемане и да я протестира въ случай на отказване. Всѣко противно съглашение остава безъ дѣйствие въ задълженията по мѣнителница. Отъ това право се изключаватъ мѣнителницитѣ, които сж платими на панаиръ и които не могатъ да бждатъ прѣдявени за приемане и протестиране въ случай на отказване, освѣнъ въ врѣме на панаира и въ сроковетѣ, опрѣдѣлени въ чл. 561.

Самото държане на мѣнителницата дава право за прѣдявление и за протестиране въ случай на неприемане.

546. Мѣнителницитѣ, които сж платими въ опрѣдѣлено врѣме подиръ прѣдявлението имъ, трѣбва да бждатъ прѣдявени

Digitized by Google

за приемане съгласно съ разпорежданията, които се въ тѣхъ съдържатъ или, при отсѫтствие на такива, въ течение на *една година* отъ издаването имъ; въ противенъ случай приносителятъ имъ губи правото си на обратно искане срѣщу издателя и джирантитѣ.

Ако нѣкой отъ джирантитѣ е опрѣдѣлилъ въ своето джиро единъ специаленъ срокъ за прѣдявление за приемане на мѣнителницата отъ тоя видъ, неговитѣ задължения се погасяватъ, когато въ опрѣдѣления срокъ мѣнителницата не е била прѣдявена за приемане.

547. Когата мѣнителницата, платима въ опрѣдѣленъ срокъ отъ прѣдявление, не е била приета или когато платецътъ отказва да забѣлѣжи деня на приемането, приносителятъ е длъженъ, подъ страхъ да изгуби обратното си искане срѣщу издателя и джирантитѣ, да докаже, че той я е на врѣме прѣдявилъ, чрѣзъ единъ протестъ, извършенъ въ срока, опрѣдѣленъ въ чл. 546. Въ тоя случай, деньтъ на протеста означава деня на прѣдявлението на мѣнителницата за приемане.

Ако приносителятъ е пропусналъ да извърши протестъ, срокътъ на падежа, по отношение къмъ приемателя (акцептанта), който не е забѣлѣжилъ деня на приемането, се брои отъ послѣдния день на срока за прѣдявление на мѣнителницата за приемане.

Отдѣление VI.

За приемане на мѣнителницитѣ.

548. Платецътъ, на когото е прѣдявена мѣнителницата за приемане, длъженъ е веднага да заяви, дали я приема или не.

549. Приемането трѣбва да бъде отбѣлѣзано върху мѣнителницата.

Има чисто и просто приемане, когато платецътъ туря името си или фирмата си безъ друга прибавка върху мѣнителницата.

550. Веднажъ забѣлѣзано, че мѣнителницата е приета, никакво отказване не може вече да стане.

551. Платецътъ може да ограничи приемането съ една часть отъ сумата; всѣко друго ограничение означава отказване да се приеме мѣнителницата.

Digitized by Google

552. Приемательтъ (акцептантътъ) е длъженъ да заплати приетата сума на означения срокъ въ мѣнителницата; съ приемането той се задължава и къмъ издателя на мѣнителницата. Противъ издателя, обаче, той нѣма никакво мѣнителнично право.

553. Ако въ мѣнителница, която ще се заплати на друго мѣсто, а не въ мѣстожителството на приемателя, не е означено отъ издателя името на лицето, което трѣбва да я заплати тамъ, приемателятъ има право да означи такова лице; въ противенъ случай, счита се, че приемателятъ желае самъ да заплати мѣнителницата на платежното ѝ мѣсто.

Издателятъ на мѣнителница, платима другадѣ, а не въ мѣстожителството на приемателя, може да заповѣда предявяването ѝ за приемане. Ако приносителятъ не изпълни тая заповѣдь, губи всѣко право на обратно искане срѣщу издателя и джирантитѣ.

Отдѣление VII.

Обратно искане, за да се получи обезпечение.

554. Когато мѣнителница не е приета или е приета въ часть отъ показаната въ нея сума, приносителятъ може, срѣщу предаване протеста, да иска отъ издателя или отъ джирантитѣ достатъчно обезпечение за заплащане стойността на мѣнителницата или на неприетата часть отъ нея, заедно съ разноскитѣ, причинени отъ неприемането или отъ непълното приемане на мѣнителницата. Начинътъ и размѣрътъ на обезпечението могатъ да бѫдатъ опрѣдѣлени отъ странитѣ по взаимно съгласие; въ противенъ случай, тѣзи лица имать право на свои разноски да вложатъ дължимата сума въ сѫда.

555. Всѣки джирантъ и приносителъ, който има въ ржцѣтѣ си протеста за неприемането, има право да иска обезпечение отъ издателя и отъ прѣдшествующитѣ джиранти и да заяви срѣщу тѣхъ обратното си искане по установения за това редъ. Въ тоя случай не се иска да се прѣдстави самата мѣнителница и да се доказва, че този, който упражнява обратното искане, е доставилъ самъ обезпечение на своитѣ послѣдующи джиранти.

Digitized by Google

556. Ако длъжникътъ по мѣнителница е далъ обезпечение на нѣкое лице, което е подиръ него, това обезпечение служи и на другитѣ лица, които сж подиръ тогози, който е доставилъ обезпечението, ако тѣ искатъ такова отъ него. Тѣ не могатъ да искатъ по-голѣмо обезпечение отъ него, освѣнъ ако докажатъ, че даденото обезпечение е недостатъчно.

557. Ако подиръ протеста, платецътъ пожелае да направи пълно приемане и да заплати статалитѣ разноски отъ неприемането, приносительтъ на мѣнителницата не може да откаже, ако тя е още у него. Когато стане подобно приемане, прѣкратява се правото за искане обезпечение. Ако обезпечението е било вече дадено, трѣбва да се повърне. Даденото обезпечение се повръща и тогава, когато въ течение на една година отъ падежа не е било обърнато взискание къмъ лицето, което го е доставило, когато се заплати мѣнителницата или пъкъ когато задължението на мѣнителницата се е погасило по другъ начинъ.

558. Ако мѣнителницата е била приета за цѣлата сума или за часть отъ нея, не може да се иска обезпечение за приетото количество, освѣнъ въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато приемательтъ е обявенъ за несъстоятеленъ или пъкъ прѣхвърлилъ имотитѣ си;

2) когато е спрѣлъ платкитѣ си, и

3) когато се е доказало при нѣкое взискание, че срѣдствата му не достигатъ за изплащане дълговетѣ му.

Отдѣление VIII.

За падежа и за заплащането на мѣнителницитѣ.

559. Мѣнителницата трѣбва да се заплаща на падежа. Ако падежътъ е началото на мѣсеца, заплащането трѣбва да стане на първия день отъ мѣсеца; ако падежътъ е срѣдата на мѣсеца, заплаща се на петнадесетия день, а ако падежътъ е края на мѣсеца, заплаща се на послѣдния день отъ мѣсеца.

Ако е опрѣдѣленъ мѣсецътъ или денътъ и мѣсецътъ, безъ да се покаже годината, за година трѣбва да се счита онази, въ която е издадена мѣнителницата. Ако означеният день е вече изтекълъ, падежътъ се прѣнася въ слѣдующата година.

Digitized by Google

560. Мѣнителница съ срокъ на предявление трѣбва да се заплаща, щомъ бѫде представена. За срока, въ течение на който трѣбва да бѫде представена мѣнителницата и за неупазване тоя срокъ, приспособяватъ се правилата, опрѣдѣлени въ чл. 546.

561. Въ мѣнителницитѣ, платими въ опрѣделенъ день отъ предявлението или отъ издаването, трѣбва да се пазятъ слѣдующитѣ правила, за да се опрѣдѣли падежътъ:

1) ако срокътъ е билъ опрѣдѣленъ съ дни, падежътъ се пада на послѣдния день; въ тоя срокъ, обаче, не се брои деньтъ, въ който мѣнителницата, платима въ опрѣделенъ срокъ отъ датата си, е издадена, или деньтъ въ който мѣнителницата, платима въ опрѣделенъ срокъ отъ предявление, е предявена за приемане;

2) ако срокътъ на мѣнителницата трѣбва да се брои на недѣли, мѣсеци, или на части отъ врѣмето (година, половинъ година и пр.), падежътъ, т. е. срочнията день, е съотвѣтствующия по названието си день, отъ който се захваща броенето на срока, ако то става на недѣли, или съотвѣтствующето по названието число, ако броенето става на мѣсецъ, ако тоя день не сѫществува въ мѣсеца на падежа, падежътъ се пада на послѣдното число на мѣсеца, и

3) израженнето „половинъ мѣсецъ", винаги съдържа 15 дни.

562. Падежътъ на мѣнителницитѣ, платими на панаиръ, се опрѣдѣля, както слѣдва:

1) въ деня на панаира, ако той се продължава само единъ день;

2) на послѣдния день на панаира, когато той се продължава повече отъ единъ день, но не повече отъ 8 дни, и

3) на осмия день на панаира, когато той се продължава повече отъ 8 дни.

563. Мѣнителницата се заплаща въ сѫщитѣ монети, които сѫ написани въ нея. Ако, обаче, монетитѣ не сѫ въ обращение, и издателътъ на мѣнителницата не е опрѣдѣлилъ съ думитѣ „ефективни монети" или съ друго равнозначущо израженне, че плащането трѣбва да стане въ означената монета, сумата се заплаща въ мѣстната монета по курса.

564. Приносителътъ на мѣнителница не може да откаже, когато му се предлага, да му се заплати часть отъ сумата на мѣнителницата.

Digitized by Google

565. Длъжникътъ по мѣнителницата заплаща, слѣдъ като му се връчи мѣнителницата. Но, ако той заплаща само часть отъ нея, той има право да иска само забѣлѣжването на заплащането върху мѣнителницата, отъ която, ако поиска, дава му се копие, на което се забѣлѣжва плащането.

566. Лицето, у което се намира мѣнителницата, може да иска и да получи заплащането ѝ, когато падежътъ е настѫпилъ, ако се доказва отъ съдържанието на текста на мѣнителницата или по непрѣкъснатата връзка на пълнитѣ или бѣлковы джира, че той е правилнятъ ѝ притежатель. Заличенитѣ джира се считатъ като ненаписани, когато се касае до доказването на собственостьта.

Платецътъ не е задъленъ да изпитва истиностьта на джирата.

567. Ако мѣнителницата е заплатена прѣди падежа и отпослѣ се узнае, че тя не била заплатена на надлежния ѝ притежатель, въ такъвъ случай платецътъ отговаря за всичкитѣ загуби, които послѣдватъ отъ това.

568. Когато заплащането не е поискано на падежа, приносителтъ има право, слѣдъ изтичането на срока, опрѣдѣленъ за извършването на протеста за незаплащане, да вложи стойностьта, на разноски и на рискъ на приносителя, въ ковчежничеството или въ надлежния сждъ.

569. Ако приносителтъ на мѣнителницата е отстѫпилъ на приемателя продължение на срока, той губи правата си срѣщу онѣзи отъ джирантитѣ, които не сж се съгласили на това продължение.

Отдѣление IX.

Обратно искане поради незаплащане на мѣнителница.

570. За да упражни обратното си искане въ случай на незаплащане срѣщу издателя и джирантитѣ, приносителтъ е длъженъ:

1) да прѣдяви мѣнителницата за заплащане;

2) да установи това прѣдявление и незаплащането чрѣзъ протестъ, извършенъ въ опрѣдѣленія срокъ.

Протестътъ трѣбва да бѫде извършенъ въ слѣдующия денъ, отъ падежа на мѣнителницата.

Digitized by Google

571. Заповѣдьта „безъ протестъ," „безъ разноски" и пр., освобождава отъ задължението да се извърши протестъ, но не и отъ своевременното прѣдявление мѣнителницата за заплащане. Когато длъжникъть по мѣнителница утвърждава, че прѣдявлението на мѣнителницата не е станало своевременно, той трѣбва да докаже това. Той не се освобождава отъ задължението да заплати разноскитѣ за протеста, ако послѣдниятъ е направенъ въпрѣки горната заповѣдь.

572. Ако мѣнителницата е домицилирана, тя трѣбва да бѫде прѣдявена за заплащане на лицето, което е означено въ мѣнителницата, или, ако подобно лице не е означено — на самия платецъ въ изброеното платежно мѣсто. Въ случай на незаплащане или когато лицето, на което трѣбва да се прѣдяви мѣнителницата, не се намѣри на мѣстото за плащане, приносительтъ е длъженъ, ако иска да запази противъ издателя и джирантитѣ обратното си искане, да извърши протеста на това мѣсто. Но, ако заплащането е трѣбвало да се извърши не отъ платеца, но отъ друго лице, и приносительтъ не го е протестиралъ на врѣме, изгуба мѣнителничното право и противъ приемателя.

573. Освѣнъ въ случая, показанъ въ горния членъ, приносительтъ да запази мѣнителничното си право, произходящо отъ мѣнителницата, срѣщу приемателя, не е длъженъ нито да прѣдявява мѣнителницата си на падежа, нито да извърши протестъ.

574. Приносительтъ на мѣнителницата, която е протестирана за незаплащане, е длъженъ, въ течение на три дни подиръ деня на протеста, да увѣдоми писменно за това незаплащане своя непосрѣдственъ джирантъ. Това задължение се счита изпълнено, ако въ казания срокъ писменото увѣдомление е прѣдадено на пощата.

Всѣки джирантъ, увѣдоменъ по този начинъ, е длъженъ, отъ своя страна, да увѣдоми по сѫщия начинъ своя непосрѣдственъ прѣдшественикъ, и това въ течението на три дни отъ получването на увѣдомлението.

Така сѫщо и издателтъ, който е увѣдоменъ, че домицилираната мѣнителница е била протестирава противъ лицето, което е трѣбвало да я заплати, е длъженъ да извѣсти за това приемателя.

575. Ако приносительтъ или джирантъть не е увѣдомилъ непосрѣдствения си прѣдшественикъ въ законния срокъ, отговаря за загубитѣ, които могатъ да произлѣзатъ отъ това за всич-

Digitized by Google

китѣ прѣдшественици. Отъ тѣхъ той има право да иска само сумата на мѣнителницата, безъ процентитѣ и разноскитѣ.

576. За да се докаже, че увѣдомлението е било направено своеврѣмонно, достатъчно е, ако се установи съ разписка отъ пощата, че писмото е било изпратено на прѣдшественика въ означеното въ разписката врѣме, освѣнъ, ако послѣднятъ докаже, отъ своя страна, че писмото е било съ друго съдържание.

577. Когато джирантътъ е изпратилъ мѣнителницата, безъ да покаже своето мѣстожителство, тогава увѣдомлението за незаплащането се изпраща на неговия прѣдшественикъ, който е показалъ мѣстото на заплащането.

578. Всѣки длъжникъ по мѣнителница има право, слѣдъ като заплати мѣнителницата, лихвитѣ и разноскитѣ, да иска отъ приносителя да му прѣдаде изплатената мѣнителница и протеста за незаплащането.

579. Приносительтъ на протестирана за незаплащано мѣнителница има право да обърне своя искъ или своето обратно искане, по свой изборъ, противъ всичкитѣ задължени по мѣнителницата или противъ едного или нѣколцина отъ тѣхъ, безъ да губи съ това правата си къмъ онѣзи, срѣщу които не е заявилъ искъ. Той не е задължонъ да пази реда на джиросването.

580. Приносительтъ, който е протестиралъ за незаплащане, има право да дири:

1) незаплатената сума съ законната ѝ лихва отъ падежа на мѣнителницата;

2) направенитѣ разноски за протеста, поща и пр.;

3) $^1/_4$% комисионъ отъ сумата на мѣнителницата.

581. Джирантъ, който е заплатилъ мѣнителницата, има право да дири отъ прѣдишнитѣ джиранти, отъ издателя и отъ приомателя:

1) сумата, която е заплатилъ, заедно съ законната лихва, отъ деня на заплащането;

2) направенитѣ разноски;

3) комисионъ $^1/_4$%.

582. Който упражнява обратното искане, може срѣщу размѣра на искането да тегли *обратна мънителница* къмъ длъжника си.

Digitized by Google

Въ тоя случай, той може да прибави къмъ вземането си гербовия сборъ, пощенскитѣ разноски и банкерскитѣ права за продаване на обратната мѣнителница.

583. Обратната мѣнителница е нова мѣнителница, която трѣбва да се издаде съ срокъ на прѣдявление и направо за мѣстожителството на лицето, срѣщу което се упражнява обратното искане.

584. Длъжникътъ по обратна мѣнителница е длъженъ да заплати, слѣдъ като му се връчи мѣнителницата, протеста и издължена обратна смѣтка.

585. Всѣки джирантъ, който е заплатилъ на едного отъ тѣзи, на които е длъженъ обезпечение, може да заличи джирото си и джиросванията на онія лица, които сж подиръ него.

Отдѣление X.

За посрѣдничеството.

I. За приемането чрѣзъ посрѣдничество.

586. Ако въ мѣнителницата, която е протестирана за неприемане, е означено лице, което да я заплати въ случай на нужда въ мѣстото, въ което е платима, приносительтъ не може да иска обезпечение прѣди да прѣдяви мѣнителницата на това лице за приемане.

Когато въ мѣнителчицата сж означени нѣколко такива лица, приносительтъ е длъженъ да я прѣдяви най-напрѣдъ на тогози, който е билъ означенъ отъ най-старія прѣдшественикъ; ако това не може да стане явно отъ мѣнителницата, приносительтъ не е длъженъ да пази никакъвъ редъ въ прѣдявлението.

587. Приносительтъ може да откаже приемането чрѣзъ посрѣдничество на всѣко лице, което не е означено на мѣнителницата, за да заплати въ случай на нужда.

588. Приемательтъ (аксептантътъ) по посрѣдничество е длъженъ да поиска, слѣдъ като заплати разноскитѣ на протеста за неприемане, да му се врѣчи той и да констатира своето собствено приемане върху една прибавка къмъ протеста.

Той е длъженъ да съобщи своето посрѣдничество на тогози, за когото е посрѣдничествувалъ, съ писмо, придружено отъ протеста и подадено на пощата въ течение на два дни отъ протеста.

Digitized by Google

Ако не направи това, приемательтъ по посрѣдничество отговаря за загубитѣ, причинени отъ неговата небрѣжность.

589. Когато приемательтъ по посрѣдничество пропусне да опиши въ приемането, за кого е посрѣдничествувалъ, смята се, че е посрѣдничествувалъ за надателя.

590. Лицето, което е приело мѣнителницата въ случай на нужда, отговаря, като всѣки други приемателъ, за заплащането на мѣнителницата прѣдъ всѣкого отъ онѣзи, които сж подиръ лицето, за смѣтка на което е приелъ.

Неговото задължение прѣстава, ако мѣнителницата не му е била прѣдявена за заплащане най-късно на третия непраздниченъ день подиръ падежа.

Своеврѣменното прѣдявление на мѣнителницата може да бѫде констатирано само чрѣзъ протестъ.

591. Когато мѣнителницата е приета отъ посрѣдникъ (въ случай на нужда или отъ всѣки другъ посрѣдникъ за честь), приносительтъ и послѣдующитѣ джиранти на тогози, за когото е станало посрѣдничеството, нѣматъ право да искатъ обезпечение.

Но това право принадлежи на тогози, за когото посрѣдничеството е ставало, и на лицата, които му прѣдшествуватъ.

II. За заплащането чрѣзъ посрѣдничество.

592. Когато мѣнителницата, която не е заплатена отъ платеца, *или неймото което*, означава, като платци въ случай на нужда или като приематели чрѣзъ посрѣдничество, лица, които имать мѣстожителството си въ платежното мѣсто, приносительтъ е длъженъ да прѣдяви мѣнителницата на всичкитѣ тия лица, най-късно на третия непраздниченъ день подиръ падежа и да констатира слѣдственото отъ това прѣдявление върху протеста за незаплащане или върху една прибавка.

Ако той пропустне да направи това, той губи обратното си искане срѣщу тогози, който е указалъ на платцитѣ въ случай на нужда, срѣщу тогози, за когото е ставало посрѣдничеството, и срѣщу послѣдующитѣ джиранти.

Приносительтъ, който отказва да приеме заплащането, което му е прѣдложено за честь на нѣкого отъ длъжницитѣ по мѣни-

Digitized by Google

телница, губи обратното си искане срѣщу джирантитѣ, които издатъ подиратъ лицето, за което заплащането е било прѣдложено.

598. Платецътъ-посрѣдникъ е длъженъ да иска да му се връчи мѣнителницата и протеста за незаплащане, като заплати слѣдуемитѣ разноски. Той е длъженъ да съобщи заплащането на тогози, за когото е посрѣдничествувалъ, съ писмо, придружено отъ протеста и подадено на пощата въ теченіето на три дни отъ деня на протеста. Ако пропустне да направи това, той отговаря за врѣдитѣ, причинени отъ неговата небрѣжность.

Платецътъ-посрѣдникъ встжпва въ правата на приносителя срѣщу тогози, за когото плащането е било направено, срѣщу прѣдшествующитѣ джиранти, срѣщу издателя и приемателя (акцепианта).

599. Ако нѣколко лица прѣдлагатъ да заплатятъ по посрѣдничество, трѣбва да се прѣдпочете това отъ тѣхъ, заплащането на което има за слѣдствие да освободи най много длъжници по мѣнителница.

Отдѣление XI.

За поржчителството въ мѣнителницитѣ (aval).

595. Поржчителството трѣбва да бжде написано на самата мѣнителница, на нейното копие или на бѣла книга, прилѣпена къмъ мѣнителницата или къмъ копието и то по начина, прѣдвиденъ въ чл. 529 § 8; въ противенъ случай поржчителството нѣма да произведе задължение по мѣнителница.

596. Поржчителството, което произвежда солидарно задължение, е дѣйствително, макаръ лицето, за което е дадено поржчителството, и да не обладава необходимата способность, за да се задължи чрѣзъ мѣнителница. Ако изрично не е казано, за кого е дадено поржчителството, счита се, че е дадено за приемателя (акцепианта), а въ случай на неприемане — за издателя.

597. Приносительтъ е длъженъ, за да придобие и да запази иска си по мѣнителница или обратното си искане срѣщу поржчителя, да извърши всичко това, което настоящиятъ законъ прѣдписва за запазване правото или обратното искане срѣщу онія длъжници по мѣнителница, за които поржчителството е дадено.

Digitized by Google

598. Когато поржчителътъ е заплатилъ сумата на мѣнителницата, той придобива искъ по мѣнителница срѣщу тогози, за когото е платилъ

Той нѣма искъ или обратно искане срѣщу другитѣ длъжници по мѣнителница, освѣнъ ако такова право би имало, въ случай на заплащане, лицето, за което той е поржчителствувалъ.

Отдѣление XII.

За дубликатитѣ на мѣнителницитѣ.

599. Издателътъ е длъженъ да издаде на посиятеля, по негово искане, нѣколко идентични екземпляри (дубликати) отъ мѣнителницата.

Тия екземпляри трѣбва да се означаватъ въ текста за „първа, втора, трета и пр. мѣнителница"; въ противенъ случай, всѣки екземпляръ се признава за самостоятелна мѣнителница.

600. Всѣко лице, върху което мѣнителницата е джиросана, може така сжщо да иска отъ нея дубликатъ.

За тази цѣль то е длъжно да се отнесе къмъ своя непосрѣдственъ джирантъ, който се обръща къмъ своя прѣдшественикъ и т. н., до когато искането достигне издателя на мѣнителницата.

601. По искането на приносителитѣ, джирантитѣ сж длъжни да повторятъ джиросванията си върху дубликата.

602. Заплащането на единъ отъ екземпляритѣ на мѣнителницата унищожава другитѣ.

Обаче, остатъ задължени по силата на другитѣ екземпляри:

1) джирантътъ, който не е джиросалъ върху сжщото лице различнитѣ екземпляри отъ мѣнителницата, и всичкитѣ послѣдующи джиранти, подписитѣ на които личатъ върху неповърнатитѣ екземпляри, въ момента на заплащането, по причина на тѣхнитѣ джиросвания;

2) приемательтъ, който е означилъ своето приемане върху нѣколко екземпляри на сжщата мѣнителница, по причина на приеманията, които фигурирать върху неповърнатитѣ екземпляри въ момента на заплащането.

Digitized by Google

603. Ако единъ екземпляръ отъ мѣнителницата е изпратенъ за приемане, трѣбва да се забѣлѣжи върху другитѣ, въ ржцѣтѣ на кого тоя екземпляръ се намира. Пропущането, обаче, да се направи тази забѣлѣжка не обезсилва мѣнителницата. Държательтъ на екземпляра, изпратенъ за приемане, е задължень да го повърне на тогози, който удостовѣри чрѣзъ джиро или по другъ начинъ, че има качество да го получи.

604. Приносительтъ на дубликатъ, който съдържа забѣлѣжката, въ ржцѣтѣ на кого се намира екземплярътъ, изпратенъ за приемане, не може да упражни своето обратно искане за неприемане или незаплащане, прѣди да установи чрѣзъ протестъ:

1) че изпратенията за приемане екземпляръ не му е билъ прѣдаденъ отъ държателя;

2) че съ прѣдявлението на дубликата не е могло да се получи приемането или заплащането на мѣнителницата.

Отдѣление XIII.

За изгубенитѣ мѣнителници.

605. Притежательтъ на изгубена мѣнителница може да иска нейното унищожаване прѣдъ компетентния сждъ на мѣстото за плащане.

Той е длъженъ да прѣдстави копие отъ мѣнителницата или поне да означи нейното главно съдържание, или да установи своето прѣдидуще владѣние на мѣнителницата. Когато сждътъ намѣри, че указанията сж достатъчни, той запрѣщава на приемателя да плаща и издава заповѣдь, чрѣзъ която на приносителя се дава срокъ отъ 45 дни, за да установи правата си, като прѣдстави мѣнителницата. Срокътъ се изчислява отъ слѣдующия день на падежа, а когато падежътъ е настжпилъ, отъ слѣдующия день на обнародването на заповѣдьта, издадена вслѣдствие искането за унищожаване на мѣнителницата.

606. Слѣдъ като заяви искането си за унищожаване на изгубената мѣнителница, притежательтъ може, ако е настжпилъ падежътъ на мѣнителницата, да иска отъ приемателя (акцептанта) заплащането ѝ съ условие да даде обезпечение, до като унищожа-

Digitized by Google

ването бѫде произнесено. Ако не даде това обезпечение, притежателтъ може само да иска, щото приемателтъ да внесе сумата въ сѫда.

607. Когато въ опрѣдѣления срокъ мѣнителницата не бѫде прѣдставена на сѫда, той признаява унищожението ѝ. Ако приносителтъ я прѣдстави въ тоя срокъ, сѫдътъ опрѣдѣлява на истеца единъ новъ срокъ отъ 10 дни, въ който той е длъженъ да заяви срѣщу приносителя искъ за собственость на мѣнителницата; въ противенъ случай, сѫдътъ я повръща на просителя и отмѣнява запрѣщението, направено на приемателя за неплащането ѝ.

608. Когато изгубената мѣнителница бѫде унищожена, признатиятъ съ опрѣдѣлението на сѫда нейнъ притежатель може да иска отъ приемателя заплащането ѝ съ искъ по мѣнителницата.

609. Лицето, което държи мѣнителницата и се прѣдставлява по правилата, опрѣдѣлени въ чл. 566, за нейнъ притежатель, не може да се принуди да я прѣдаде на оногози, който я е изгубилъ, освѣнъ ако се докаже, че той я е придобилъ по недобросъвѣстенъ начинъ или като е допустналъ груба грѣшка.

Отдѣление XIV.

За подложнитѣ мѣнителници.

610. Подложнитѣ и прѣправенитѣ подписи, които съдържа мѣнителницата, не произвеждатъ никакво влияние отъ гледна точка на правото по мѣнителница, върху дѣйствието на истинскитѣ подписи, които се намиратъ на нея.

611. Ако мѣнителницата е прѣправена, джирантитѣ, които сѫ я прѣхвърлили прѣди този подлогъ, сѫ отговорни споредъ първоначалното съдържание на мѣнителницата; тѣзи, които сѫ се подписали подиръ прѣправянето, сѫ отговорни споредъ прѣправената мѣнителница.

Въ случай на съмнѣние прѣдполага се, че подписванията сѫ прѣдшествували подлога.

Digitized by Google

Отдѣление XV.

За изсрочването на мѣнителницитѣ.

612. Правото за искъ по мѣнителница срѣщу приемателя (акцептанта) се изсрочва въ течение на *три години*, отъ падежа на мѣнителницата.

613. Правото за обратно искане на приносителя срѣщу издателя и другитѣ прѣдшественици по мѣнителницата се просрочва:

1) въ течение на *три мѣсеци*, ако мѣнителницата е платима въ княжеството;

2) въ течение на *шестъ мѣсеци*, ако мѣнителницата е платима въ Европа или въ занятскитѣ брѣгове на Срѣдиземното и Черно море, или въ островитѣ на тия морета;

3) въ течение на *една година и половина*, ако мѣнителницата е платима другадѣ.

Въ тия случаи просрочието почва да тече отъ дена на протеста.

614. Правото за обратно искане на джиранта срѣщу издателя и другитѣ си прѣдшественици се просрочва:

1) въ течение на *три мѣсеци*, ако кредиторътъ, срѣщу когото се упражнява обратното искане, има мѣстожителството си въ княжеството;

2) въ течение на *шестъ мѣсеци*, ако той има мѣстожителството си въ Европа или въ занятскитѣ брѣгове на Срѣдиземното и Черно море, или въ островитѣ на тия морета;

3) въ течение на *една година*, ако той има мѣстожителството си другадѣ.

Срѣщу джиранта срокътъ тече отъ дена на заплащането, когато той е платилъ прѣди да бѫде повдигнатъ срѣщу него искъ по силата на мѣнителницата, а въ другитѣ случаи — отъ дена, когато е получилъ призовка за повикването му въ сждъ.

615. Просрочието се прѣкѫсва само чрѣзъ заявяване на искъ прѣдъ сжда и при това само по отношение къмъ тия длѣжници по мѣнителницата, срѣщу които е подигнатъ искътъ.

Джирантътъ, срѣщу когото е заявено обратно искане, има право, за да обезпечи своето обратно искане отъ просрочване,

Digitized by Google

да увѣдоми своя прѣдшественникъ за подигнатия срѣщу него искъ. Въ тоя случай, това увѣдомление, направено отъ отвѣтника, е равносилно на завеждане искъ.

616. Когато упомѣнатото въ горнитѣ членове просрочие, е прѣкъснато, ново тригодишно просрочие тече отъ датата на дѣйствието, което е прѣкъснало просрочието.

617. До гдѣто трае фалитъ на приносителя, просрочието не почва да тече, а ако е вече почнало, то се прѣкъсва.

618. Въпросъть за просрочието не се повдига служебно.

619. Когато задълженията по мѣнителница на издатель или на приемателя се погасяватъ вслѣдствие на просрочие или вслѣдствие на пропущане да се извършатъ необходимитѣ дѣйствия за запазване правото по мѣнителница, издателъть и приемателъть продължаватъ да бждатъ задължени по отношение къмъ приносителя по обикновенъ редъ, ако само сж се обогатили въ негова врѣда.

Този искъ не може да бжде подигнатъ срѣщу джирантитѣ, задълженията на които по мѣнителничното право сж погасени.

Отдѣление XVI.

За правата на кредитора по мѣнителница.

620. Издателъть, приемателъть, джирантъть и поржчителъть сж солидарно задължени спрямо приносителя. Това солидарно задължение обема всичко, което приносителъть има право да иска по причина на неизпълнението задълженията по мѣнителница.

621. Длъжникъть по мѣнителница може да противопоставя само такива възражения, които произтичатъ отъ самата мѣнителница, или които той може да има лично срѣщу приносителя, който дѣйствува.

622. Приетата и неоспорена при протестирането мѣнителница, има силата на актъ, подлежащъ на изпълнение (чл. чл. 817 и 818 отъ гражданското сждопроизводство) за упражнението на искъ, който произтича отъ нея, и то, както за капитала, тъй и за лихвитѣ и другитѣ разноски.

Digitized by Google

Ако лицето, отъ което се иска заплащането на мѣнителницата по тоя редъ, прѣдстави възражение и надлежно обезпечение за спиране изплащането на полицата, държателтъ на мѣнителницата е длъженъ да заведе въ тоя случай искъ на основание на нея, въ разтояние на *три мьсеца*.

Обезпечението може да бѫде въ пари, въ държавни и други цѣнни книжа или въ недвижими имоти, които ще служатъ за изключително удовлетворение на това вземано.

Отдѣление XVII.

За извършването на протеста.

623. Протестътъ на мѣнителница се извършва, по писмената молба на приносителя, отъ нотариуса, когато въ мѣстожителството на приемателя (акцептанта) има окржженъ сждъ, или отъ мировия сждия, когато въ мѣстожителството на приемателя нѣма окржженъ сждъ.

624. Протестътъ трѣбва да съдържа:

1) дословенъ прѣписъ на мѣнителницата или на копието ѝ съ всичкитѣ джира и бѣлѣжки, които се намиратъ въ тѣхъ;

2) името и прѣзимето или фирмата на лицето, въ полза на което и противъ което се извършва протестътъ;

3) запитването, което е направено на лицето, противъ което протестътъ се извършва, неговия отговоръ или забѣлѣжката, че то не е отговорило или че не е било намѣрено;

4) въ случай на приемане или на заплащане чрѣзъ посрѣдничество, означаването, отъ кого, заради кого и какъ то е било дадено;

5) означаване на мѣстото, на деня, на мѣсеца и на годината, когато е извършенъ протестътъ, и

6) подписа и печата на тогози, който извършва протеста.

На мѣнителницата се забѣлѣжва, че е извършенъ протеста.

625. Когато заплащането на мѣнителницата трѣбва да се поиска отъ нѣколко лица, живущи въ сжщото мѣсто, може да бѫде извършенъ само единъ протестъ противъ всички.

Digitized by Google

626. Нотариусътъ или мировиятъ сѫдия е длъженъ да забѣлѣжи въ регистра цѣлото съдържание на извършения протестъ, съгласно чл. чл. 13 и 15 отъ закона за нотариуситѣ и мировитѣ сѫдии, които извършватъ нотариални дѣла, и да издаватъ въ всѣко врѣме прѣписи отъ него на заинтересованитѣ лица срѣщу заплащане на разноскитѣ. Оргиналътъ отъ протеста се прѣдава веднага на приносителя.

Отдѣление XVIII.

За прилагането на чуждото законодателство.

627. Способностьта за задължение по мѣнителница на чужденцитѣ се опрѣдѣля по законитѣ на държавата, на която принадлежатъ. Но, ако тѣ се задължатъ чрѣзъ мѣнителница въ княжеството, способностьта имъ се опрѣдѣля по закона на послѣдното.

628. Формата на задължението по мѣнителница се опрѣдѣля по закона на оная страна, гдѣто е станала мѣнителницата.

629. Дѣйствията, които се извършватъ вънъ отъ княжеството за осѫществление и запазване правото по мѣнителница, се опрѣдѣлятъ по закона на онова мѣсто, гдѣто се извършватъ тия дѣйствия.

Отдѣление XIX.

За мѣстото и врѣмето, когато трѣбва да се извърши прѣдявлението и другитѣ дѣйствия, относително мѣнителницата.

630. Прѣдявлението на мѣнителницата за приемане или заплащане, протестътъ, искането дубликатъ, а така сѫщо и всички други дѣйствия по мѣнителница, които трѣбва да направи нѣкое лице, извършватъ се, освѣнъ ако има друго съглашение, отъ 9 часа до 12 часа прѣдъ обѣдъ и отъ 2 до 6 часа слѣдъ обѣдъ, въ търговското помѣщение на длъжника или въ кѫщата му, ако той нѣма търговско помѣщение; въ случай, че не се намира, слѣдъ направена справка въ полицията, нито търговско помѣщение, нито жилище на длъжника, това се забѣлѣзва въ протеста.

Digitized by Google

631. Ако падежътъ на една мѣнителница падне въ недѣля или въ други неприсѫтственъ день, плащането трѣбва да се иска въ слѣдующия работенъ день. Това правило се приспособява и къмъ прѣдаването на дубликата отъ мѣнителницата, къмъ приемането, къмъ протеста и къмъ изпълнението на всичкитѣ задължения, произтекающи отъ мѣнителница.

632. Ако, вслѣдствие на особено законно разпореждане (moratorium и пр.) или на спиране съобщението, или по други непрѣодолими причини, нѣкое лице не е могло да извърши дѣйствието, чрѣзъ което се заказва правото му по мѣнителница, заказва му се това право, ако веднага подиръ вдигането на тия прѣпятствия извърши онова дѣйствие, което е било длъжно да направи.

Отдѣление XX.

За недостатъчнитѣ подписи.

633. Заявленията, които се правятъ върху мѣнителницата и които носятъ не подписа на лицето, а кръстъ или другъ знакъ, сѫ нищожни. Заявленията на тѣзи, които не могатъ да подпишатъ своето име по причина на недѫгавость, могатъ да станатъ дѣйствителни, ако, вмѣсто подписъ, тѣ положатъ нѣкой знакъ и го засвидѣтелствуватъ отъ нотариуса.

634. Който издава мѣнителница като пълномощникъ, безъ да има пълномощие, отговаря лично и по сѫщия начинъ, както би отговарялъ упълномощительтъ, ако бѣше дѣйствително далъ пълномощие.

Сѫщото правило се приспособява и къмъ настойницитѣ и други прѣдставители, които издаватъ мѣнителници, като излизатъ вънъ отъ прѣдѣлитѣ на властьта си.

Глава XI.

За записа на заповѣдь.

635. Записътъ на заповѣдь трѣбва да съдържа:

1) изричното наименование въ самия текстъ, че актътъ е записъ на заповѣдь.

Digitized by Google

2) сумата, която трѣбва да се плати;

3) името и прѣзимето на лицето (или фирмата), на което или на заповѣдь на което заплащането трѣбва да стане;

4) деня, мѣсеца и годината на плащането;

5) подписа на лицето или на фирмата;

6) означаване мѣстото и врѣмето на издаването на записа.

636. Ако мѣстото на плащането не е означено, мѣстото, гдѣто е издаденъ записътъ, трѣбва да се счита за такова и същеврѣменно за мѣстожителство на издателя.

637. Слѣдующитѣ постановления на настоящия законъ относително мѣнителницитѣ се приспособяватъ и къмъ записитѣ на заповѣдь:

1) постановленията на чл. чл. 531 и 533, относително въпкашната форма на мѣнителницата;

2) постановленията на чл. чл. 535—544, относително джиросването;

3) постановленията на чл. чл. 545—547, относително прѣдставянето на мѣнителницата, платима въ опрѣдѣленъ срокъ отъ прѣдявление, съ това видоизмѣнение, че прѣдявлението се прави тукъ на издателя;

4) постановлението на чл. 558, относително обратното искане, съ това видоизмѣнение, че това искане може да бѫде упражнено по причина на съмнителната опасность на издателя;

5) постановленията на чл. чл. 559—569 относително падежа и заплащането, съ това видоизмѣнение, че платането на количеството може да бѫде направено отъ издателя;

6) постановленията на чл. чл. 570—571, както и на 574—585, относително обратното искане вслѣдствие на незаплащане;

7) постановленията на чл. чл. 592—594, относително до заплащането по посрѣдничество;

8) постановленията на чл. чл. 595—598, относително поржчителството по мѣнителница, съ това видоизмѣнение, че когато не е казано за кого поржчителството е дадено, счита се, че е дадено за издателя;

9) постановленията на чл. чл. 605—611, относително изгубенитѣ или подложни мѣнителници, съ това видоизмѣнение, че плащането, въ случая на чл. 605, трѣбва да бѫде направено отъ издателя;

Digitized by Google

10) постановленията на чл. чл. 612 и слѣдующитѣ, до колкото се отнасятъ до общитѣ начала на просрочението на мѣнителницата, до обратното искане противъ джирантитѣ, до исковетѣ на кредиторитѣ по мѣнителница, до недостатъчнитѣ подписи, до чуждото законодателство.

638. Записитѣ на заповѣдь, които сж платими не на мѣстожителството на издателя, а другадѣ, трѣбва да бждатъ прѣдявени за заплащане у означеното на мѣстото за заплащане лице, а ако такова не е означено, — у издателя, и то на опрѣдѣленото за заплащане мѣсто. На това мѣсто трѣбва да бжде извършенъ и протестътъ за незаплащане.

Ако записътъ не е своеврѣменно протестиранъ на мѣстото за плащане, приносительтъ губи не само обратното си искане срѣщу джирантитѣ, но така сщо и иска си по мѣнителница срѣщу издателя. Съ изключение на тоя случай, приносительтъ, за да запази правото си срѣщу издателя, не е длъженъ нито да прѣдстави записа на падежа, нито да го протестира.

639. Исковетѣ по мѣнителница противъ издателя на записъ на заповѣдь се просрочватъ въ *три години* отъ падежа на записа.

Глава XII.

З а ч е к а.

640. Всѣкой, който има на разположението си една парична сума въ нѣкоя банкерска кжща или у нѣкое друго лице, може да разполага съ тая сума въ цѣлость или отъ части за лична своя полза или въ полза на нѣкое трето лице съ помощьта на едно пълномощно, наречено *чекъ*.

641. Чекътъ трѣбва да съдържа:

1) наименованието „чекъ“;

2) сумата, която трѣбва да се плати;

3) подписа на издателя, т. е. името и прѣзимето му или фирмата му;

4) датата съ означение мѣсеца и деня;

5) името и прѣзимето или фирмата на лицето, което трѣбва да плати;

Digitized by Google

6) означаване мѣстото, гдѣто трѣбва да стане плащането; мѣстото означено до името или фирмата на платеца, счита се въ тоя случай, да е същоврѣменно мѣсто на заплащането и мѣстожителство на платеца.

642. Чекътъ не може да бѫде издаденъ, ако издателтъ нѣма право да разполага веднага у платеца съ означената сума.

643. Чекътъ може да бѫде издаденъ на приносителя, въ полза на опрѣдѣлено лице или на заповѣдьта на това лице. Ако чекътъ не показва лицето, на което трѣбва да стане заплащането, счита се, че е издаденъ на приносителя.

644. Чекътъ е платимъ на прѣдявление, макаръ да показва другъ падежъ или да не показва никакъвъ.

645. Не се изисква нито прѣдявлението за приемането на чека, нито приемането му. Срокътъ за прѣдявлението на чека за заплащане е отъ 8 дни, ако чекътъ е издаденъ върху самото мѣсто, и отъ 15 дни, ако е издаденъ отъ едно мѣсто, а платимъ въ друго.

646. Приносительтъ на чекъ, който не иска заплащането му въ означения срокъ, губи своето право срѣщу джирантитѣ; той губи правото си и срѣщу издателя, и то до толкова, до колкото, вслѣдствие на непрѣдявлението за заплащане, послѣдниятъ е прѣтърпѣлъ загуби по вината на платеца.

647. Постановленията на закона, относително до мѣнителницитѣ, се приспособяватъ и къмъ чековетѣ до толкова, до колкото не противоречатъ на постановленията на настоящата глава.

648. Лицето, което издава чекъ, безъ да има нуждната за изплащане сума у платеца, е длъжно да плаща на приносителя законната лихва, а така сѫщо и врѣдитѣ, ако такива има.

Книга втора.

За несъстоятелностьта.

Глава I.

За несъстоятелностьта и нейнитѣ послѣдствия.

649. Всѣки търговецъ, който спре плащането на търговскитѣ си дългове, счита се за несъстоятеленъ длъжникъ.

Digitized by Google

650. Простото отказване да се заплати единъ дългъ, основано на възражения, за които длъжникътъ добросъвѣстно вѣрва, че сж основателни, не съставлява доказателство за спиране на платкитѣ.

651. Несъстоятелността се обявява чрѣзъ сждебно рѣшение, което се издава по заявление на несъстоятелния, или по молба на единъ или повече негови кредитори, или служебно.

652. Обявяването на несъстоятелността се извършва отъ оня окржженъ сждъ, въ окржга на който длъжникътъ има главната си търговска кантора или управление въ княжеството.

653. Който изпада въ несъстоятелность длъженъ е, въ разстояние на три дни отъ спирането на платкитѣ си, като се брои и денътъ на спирането, да заяви за това на надлежния сждъ.

Заявлението трѣбва да бжде придружено, както съ изложение на равносмѣтката, вѣрностьта и точностьта на която трѣбва да бжде потвърдена отъ самия несъстоятеленъ, лѣточислена и подписана отъ него — тъй и отъ търговскитѣ му книги.

Равносмѣтката трѣбва да съдържа: 1) обозначението и приблизителното оцѣнение на всичкитѣ движими и недвижими имоти на несъстоятелния; 2) състоянието на дълговетѣ и вземанията му съ указание на имената и прѣзимената на всѣки единъ кредиторъ и адреситѣ имъ, и 3) изложението на печалбитѣ, загубитѣ и разноскитѣ му.

654. Всѣки кредиторъ, на когото вземанията иматъ търговска причина, може да иска отъ надлежния сждъ обявяването за несъстоятеленъ търговеца, неговия длъжникъ, като установи, че послѣдния е спрѣлъ платкитѣ си.

Съ това право не могатъ да се ползуватъ възходящитѣ, низходящитѣ и съпругътъ на длъжника.

655. Сждътъ трѣбва служебно да обяви несъстоятелността, ако спирането на платкитѣ отъ страна на нѣкой търговецъ е обстоятелство общеизвѣстно или пропалива отъ други достовѣрни обстоятелства. Въ тоя случай, той може, ако намира за необходимо, да изслуша прѣдварително несъстоятелния.

656. Въ първитѣ седемъ дни отъ всѣки мѣсецъ, нотариуситѣ и мировитѣ сждии, които извършватъ нотариални дѣла, сж длъжни да прѣдставляватъ на прѣдседателитѣ на надлежнитѣ сждилища

Digitized by Google

единъ описъ на протеститѣ, извършени прѣзъ миналия мѣсецъ. Тоя описъ трѣбва да съдържа датата на всѣки протестъ, името, прѣзимето и мѣстожителството на лицата, срѣщу които сж направени протеститѣ и отъ името на които сж искани, подожа на протестираното обязателство, длъжимата сума и причинитѣ за отказване на изплащането.

Единъ прѣписъ отъ тоя описъ се изпраща въ надлежната търговска камара за обнародване.

Тия описи трѣбва да се пазятъ въ сждилището, за да може всѣко лице да взема свѣдѣния.

Всѣки нотариусъ или мирови сждия, който не се съобразява съ тия прѣдписания, подлежи на глоба отъ 10—100 лева.

Забѣлѣжка. Образцитѣ на упомѣнатитѣ въ тоя членъ описи се изработватъ и изпращатъ отъ министерството на правосждието.

657. Търговецъ, който се е оттеглилъ отъ търговията, може сщо да бжде обявенъ за несъстоятеленъ, но само въ продължение на три години, отъ когато се е оттеглилъ, и то, ако спирането на платитѣ е станало въ врѣмето, когато е упражнявалъ търговията си, или поне въ слѣдующата година, за дългове, произходящи отъ търговскитѣ му операции. Несъстоятелностьта може да бжде обявена и слѣдъ смъртьта на търговеца, но само въ продължение на една година отъ това събитие.

658. Съ рѣшението, което обявява несъстоятелностьта, сждътъ трѣбва едноврѣменно:

1) да назначи едного отъ членоветѣ си за дѣловодитель, който да надзирава дѣлата и управлението на несъстоятелностьта;

2) да заповѣда запечатването имотитѣ на несъстоятелния;

3) да назначи приврѣменъ синдикъ;

4) да опрѣдѣли мѣстото, деня и часа, гдѣто ще трѣбва кредиторитѣ, въ продължение на 20 дни отъ датата на рѣшението, да се събератъ и съвѣтватъ върху окончателното назначение на синдикъ;

5) да опрѣдѣли единъ срокъ, който да не е по-голѣмъ отъ единъ мѣсецъ, въ продължение на който кредиторитѣ сж длъжни да прѣдставятъ вземанията си въ сждилището;

Digitized by Google

6) да обозначи деня и часа, въ който ще се пристжпи въ сждилището къмъ провѣрката на вземанията. Срокътъ за провѣрката не може да бжде по-голѣмъ отъ 20 дни, считанъ отъ изтичането на срока, прѣдвиденъ въ прѣдидущата алинея.

Освѣнъ това, съ рѣшението трѣбва да се заповѣда на несъстоятелния да прѣдстави въ *три дни* една равносмѣтка, направена по правилата изложени въ чл. 653, и търговскитѣ си книги, ако по-рано не сж били прѣдставени.

Това рѣшение, срѣщу което се допуща отзивъ и възивъ, подлежи на прѣдварително изпълнение.

659. Прѣдсѣдательтъ на сжда изпраща незабавно на надлежнитѣ лица заповѣди за запечатването имотитѣ на несъстоятелния. Тѣзи заповѣди трѣбва незабавно да бждатъ изпълнени.

660. Едно извлѣчение отъ диспозитива на рѣшението, съ което се обявява несъстоятелностьта, публикува се въ „Държавенъ Вѣстникъ“ и въ единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници и се залѣпя на вратата на сждилището.

661. Несъстоятелнията има право, съ изключение на случая, когато е обявенъ за такъвъ по собствено искане, да направи частна жалба прѣдъ сжщия сждъ, който го е обявилъ за несъстоятеленъ, въ продължение на 8 дни отъ залѣпването на рѣшението на вратата на сжда, или да подаде направо възивъ въ продължение на сжщия срокъ отъ 8 дни, считанъ отъ сжщата дата. Всѣко заинтересувано лице има право да направи частна жалба срѣщу рѣшението, което обявява несъстоятелностьта, въ продължение на 8 дни отъ изпълнението на формалностьта по залѣпването.

Рѣшението по обявяването се подава по състязателенъ редъ, при участието на синдика, и подлежи на възивъ въ продължение на 7 дни отъ произнасянето му.

662. Веднага слѣдъ обявяването на рѣшението за несъстоятелностьта, прокурорътъ трѣбва да разгледа книжата по тая несъстоятелность, за да види дали нѣма основание за углавно прѣслѣдване.

Въ тоя случай, прѣдсѣдательтъ на сжда е длженъ въ продължение на 24 часа да съобщи на прокурора копие отъ рѣшението, заедно съ всичкитѣ свѣдѣния и указания, които се иматъ въ сжда.

Digitized by Google

663. *(Изменен: 3. 5 януарий 1904 год.*[1]) Съдътъ е длженъ да заповѣда съ самото рѣшение, което обявява несъстоятелността, задържането на несъстоятелния, противъ когото биха се открили достатъчно улики за измама, особенно въ случай на избѣгване, или неоправдано непрѣдставяне на търговскитѣ си книги и равносмѣтка. Той може така сжщо да заповѣда задържането на съучастницитѣ въ измамата.

Съдътъ ще може и по-послѣ, прѣзъ цѣлото траяне на несъстоятелността, да заповѣда задържането на несъстоятелния, срѣщу когото биха се открили достатъчно улики за измама.

Заповѣдьта за задържането веднага се съобщава на прокурора, който се грижи за нейното изпълнение. Въ този случай, освобождението на несъстоятелния отъ затвора се допуща само по разрѣшение на съда, който е заповѣдалъ задържането.

664. Производството по несъстоятелността въ гражданския съдъ и онова по углавното прѣслѣдване сж независими едно отъ друго и трѣбва да се извършватъ безъ прѣкъсване. Съдебниятъ слѣдователь може да изиска отъ съда, отъ дѣловодителя и отъ синдика всички свѣдѣния и данни, които му сж необходими; той така сжщо може да разглежда книгитѣ или да изиска прѣписи и извлѣчения отъ цѣлото производство по несъстоятелността, така сжщо отъ книгитѣ и книжата на несъстоятелния, но той нѣма право да взема оригиналитѣ отъ канцеларията на съда. Окончателното постановление по углавното прѣслѣдване се отбѣлѣжва въ самото рѣшение за несъстоятелността и се публикува сжщо, като това послѣдното.

665. Името и прѣзимето на несъстоятелния се записватъ на една табла, положена въ съдилището, въ което е обявена несъстоятелността, както и въ помѣщенията на търговската бурса.

Лицата, на които имената фигурирать въ тая табла, не могатъ да влизатъ въ помѣщението на бурсата. Това запрѣщение трѣбва да бѫде написано и на таблата.

---

[1]) *Стария чл. 663.* Съдътъ има право да заповѣда арестуването на несъстоятелния едноврѣменно съ произнасяне рѣшението за обявяване несъстоятелността или послѣ, въ всѣко положение на дѣлото, когато се откриять улики за углавно прѣслѣдване, особено въ случая на увриване отъ несъстоятелния или неоправдано непрѣдставяне на равносмѣтката и търговскитѣ книги: той може да заповѣда арестуването на съучастници и на други лица, виновни въ извършване на нарушения, прѣдвидени въ настоящата книга.

Digitized by Google

666. До свършването производството по несъстоятелностьта, несъстоятелниятъ не може да се отдалечава отъ мѣстожителството си безъ позволението на дѣловодителя и е длъженъ да му се прѣдставя винаги, когато го повика. Но, ако дѣловодителтъ намира, че несъстоятелниятъ има законни прѣпятствия да му се прѣдстави лично, той може да разрѣши да го прѣдставлява неговиятъ пълномощникъ.

667. Отъ датата на рѣшението, съ което е обявенъ единъ търговецъ за несъстоятеленъ, той се лишава по право отъ управлението на имотитѣ си, даже и на тия, които той би добилъ въ врѣмето на несъстоятелностьта си.

Исковетѣ на несъстоятелния, съ изключение на тия, които се отнасятъ изключително до неговитѣ лични права или сѫ чужди на несъстоятелностьта, могатъ да бѫдатъ упражнявани само отъ синдика.

Отъ датата на обявяване на несъстоятелностьта всѣкакви искове противъ несъстоятелния, относително движимитѣ или недвижимитѣ му имоти и всички изпълнителни актове върху тия имоти, трѣбва да бѫдатъ упражнявани и водени срѣщу синдика.

Когато сѫдътъ намира за нуждно, може да позволи или заповѣда, щото несъстоятелниятъ самъ да се яви по дѣлото си, особенно когато интереситѣ на тоя послѣдния сѫ противоположни на ония на синдика.

Несъстоятелниятъ има право да взема лично участие въ всички въпроси, отъ които може да послѣдватъ срѣщу него обвинения въ банкрутство.

668. Рѣшението, което обявява несъстоятелностьта, спира по отношение само на масата, течението на лихвитѣ на всички дългове, необезпечени съ привилегия, залогъ или ипотека.

Лихвитѣ на обезпеченитѣ дългове могатъ да се поискатъ само отъ сумитѣ, добити отъ проданьта на имотитѣ, турени подъ привилегия или ипотека; но, когато, вслѣдствие на недостатъчность на тия обезпечения, правата на кредиторитѣ сѫ се упражнили върху останалата необезпечена маса, то останалиятъ активъ се опрѣдѣля, безъ да се държи смѣтка за лихвитѣ, послѣдующи слѣдъ датата на рѣшението, съ което е обявена несъстоятелностьта.

669. Рѣшението, което обявява несъстоятелностьта, прави изискуеми отъ несъстоятелния длъжникъ и онѣзи дългове, на които не сѫ настанали падежитѣ.

Digitized by Google

Колкото се отнася до търговскитѣ задължения, по които несъстоятелнията е задълженъ заедно съ други лица, послѣднитѣ трѣбва да прѣдставатъ само поржчителство за изплащането на падежа, ако не прѣдпочитатъ тутакси да платятъ.

670. За наемитѣ, дължими отъ несъстоятелния, изпълнителнитѣ листове, обърнати върху движимитѣ имоти, които служатъ на търговията му, се спиратъ въ срокъ за 30 дни отъ датата на рѣшението, съ което се обявява несъстоятелността. Изключаватъ се прѣдохранителнитѣ мѣрки и правото, което собственикътъ е добилъ по-рано за въвеждане въ владѣнието на наетитѣ имоти. Когато собственикътъ е добилъ това право, спирането на изпълнителнитѣ листове, показани по-горѣ прѣстава по право.

671. Ако несъстоятелнията е наемателъ на недвижими имоти за нуждитѣ на своята търговия и ако контрактътъ трѣбва да продължава повече отъ една година отъ обявяването на несъстоятелността, масата на кредиторитѣ може да иска унищожението на тоя контрактъ срѣщу едно справедливо обезщетение на собственника.

672. Съ рѣшението, чрѣзъ което се обявява несъстоятелността, или чрѣзъ друго послѣдующе рѣшение, съдътъ опрѣдѣля, служебно или по просбата на всѣко заинтересувано лице, приврѣменно деня на спиране на платкитѣ.

Въ случай, че нѣма специално опрѣдѣление на врѣмето за спиране на платкитѣ, то се счита, че почва отъ деня на рѣшението, съ което се обявява несъстоятелността, или отъ деня на смъртьта на несъстоятелния, или отъ деня, когато се е оттеглилъ отъ търговията, ако несъстоятелността е била обявена слѣдъ тѣзи събития.

Въ никой случай спирането на платкитѣ не може да бѫде отнесено на едно врѣме, по-дълго отъ три години прѣди спомѣнатитѣ дати.

673. Противъ рѣшението, което опрѣдѣля приврѣменно датата на спиране платкитѣ, допуща се обтѫжване прѣдъ съда, който го е постановилъ, стига само това обтѫжване да е направено въ продължение на 8-тѣхъ дни отъ сключването на протокола по провѣрката на вземанията.

Всичкитѣ тия жалби се разглеждатъ въ присѫтствие на синдика въ сждебно засѣдание, назначено за рѣшение на споровете, възникнали по случай провѣрката на вземанията, и се разрѣшаватъ одноврѣменно съ тѣхъ въ едно и сѫщо рѣшение.

Digitized by Google

Следъ като изтине тоя срокъ и отъ деня, когато рѣшението, съ което сж разрѣшени тия жалби, е встжпило въ законна сила, врѣмето на спиране платкитѣ остава неизмѣнно опрѣдѣлено по отношение къмъ всѣки кредиторъ.

674. Всички дѣйствия и операции на несъстоятелния и всички плащания, извършани отъ него следъ рѣшението, съ което е обявена несъстоятелността му, сж нищожни по право.

Сжщо така сж нищожни, по отношение на масата на кредиторитѣ:

1) всичкитѣ сдѣлки и отчуждения, извършени отъ несъстоятелния безвъзмездно следъ спирането на платкитѣ;

2) всѣко плащане на дългове, падежитѣ на които не сж настанали, направено следъ спиране на платкитѣ, било въ пари или чрѣзъ прѣхвърляне, продажба, прѣхващане или другояче;

(Нов п.: З. 5 януарий 1904 год.) Всѣко отчуждение на имоти, извършено отъ несъстоятелния по възмездень или безвъзмездень начинъ, отъ започването на търговията му до обявяването на несъстоятелността, въ полза на съпруга, роднинитѣ въ права линия и роднинитѣ въ съребърна линия до втора степень включително.

675. Всички други сдѣлки, плащания и направени отчуждения отъ длъжника въ врѣда на кредиторитѣ, въ което врѣме и да сж направени, могатъ да бждатъ унищожени по силата на чл. 140 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

676. Считатъ се за направени въ врѣда на кредиторитѣ и, при отсжтствие на противно доказателство, сж нищожни по отношение на масата следующитѣ сдѣлки, ако сж станали следъ врѣмето на спиране платкитѣ:

1) всички сдѣлки, плащания и отчуждения възмездни, когато третото лице е знаяло, че търговецътъ е спрѣлъ платкитѣ си, при всичко, че не е билъ още обявенъ за несъстоятеленъ;

2) всичкитѣ сдѣлки и договори, които товарятъ съ задължения и двѣтѣ страни и въ които даденитѣ цѣнности и взетитѣ задължения отъ страна на несъстоятелния надминаватъ значително стойността на това, което му е дадено или обѣщано;

3) изплащанията на дългове съ настанали падежи и изискуеми, които не сж били направени въ пари и въ търговски записи;

4) залозитѣ, антихрезитѣ и ипотекитѣ, установени върху имотитѣ на длъжника.

Digitized by Google

Същото прѣдположение има мѣсто и за сдѣлкитѣ, плащанията и отчужденията, по какъвто начинъ и да сж станали въ продължение на 10 дни, прѣдшествующи обявяването на несъстоятелността, даже въ отсѫтствие на горѣизложенитѣ условия.

677. Ипотекитѣ, извършени въ силата на едно признато законно основание, не се считатъ за недѣйствителни на основание на прѣдидущия членъ, стига само тѣ да прѣдшествуватъ рѣшенията, съ които е обявена несъстоятелността.

678. Когато се случи нѣкоя мѣнителница да се заплати отъ несъстоятелния длъжникъ подиръ врѣмето, което се е опрѣдѣлило за спиране на платкитѣ и прѣди рѣшението, съ което е обявена несъстоятелността, искътъ за повръщане на паритѣ не може да бѫде повдигнатъ, освѣнъ противъ послѣдния задължень по пѫтя на обратно искане, който е зналъ за спирането на платкитѣ въ врѣмето, когато мѣнителницата е била теглена или джиросана.

679. Когато единъ търговецъ е обявенъ за несъстоятеленъ слѣдъ смъртьта си или когато несъстоятелнията умре слѣдъ обявяването на несъстоятелността, вдовицата, дѣцата и наслѣдницитѣ му могатъ да се прѣдставлявать лично или чрѣзъ пълномощникъ при съставянето на равносмѣтката, при наслѣдване на книгитѣ и при производството по несъстоятелността.

679а. *(Новъ: 3. 5 януарий 1904 год.)* Всичкитѣ рѣшения или опрѣдѣления, издадени по дѣла за несъстоятелность, сж прѣдварително изпълняеми. Тѣ не подлежатъ на обжалване съ частна жалба или по възивъ, освѣнъ въ прѣдвиденитѣ отъ закона случаи.

Глава II.

За управлението на несъстоятелността.

Отдѣление I.

За лицата, натоварени съ управлението на несъстоятелността.

680. Управлението на несъстоятелността се намира подъ надзора на дѣловодителя, назначенъ отъ съда.

Той има за цѣль спазването и ликвидирането имотитѣ на несъстоятелния и тѣхното разпрѣдѣление по между кредиторитѣ.

Digitized by Google

Отдѣление II.

За синдика.

681. Синдикътъ се избира отъ съда измежду лицата, които неучаствуватъ въ масата на кредиторитѣ и които нѣматъ родство или сватовщина съ несъстоятелния, включително до 6 степень или сватовщина до 4.

682. Търговскитѣ камари могатъ да съставляватъ списъкъ и по тайно гласоподаване да изборятъ лица, способни да изпълняватъ обязаноститѣ на синдици.

Списъкътъ се прѣпраща на прѣдсѣдателитѣ на съдилищата, окржитѣ на които подпадатъ въ районъ на търговската камара, и той се подновява всѣки двѣ години. Лицата, които сж били записани въ тоя списъкъ, могатъ да фигурирать и въ послѣдующитѣ.

683. Съдътъ може да избере за синдикъ било лица, които фигурирать въ списъка, било лица, които му сж познати, като способни, ако и незаписани въ списъка.

684. Слѣдъ първото събиране на кредиторитѣ, указано въ чл. 658, съдътъ като вземе прѣдъ видъ протокола на това събрание, обявява окончателното назначение на синдика, въ лицето на приврѣменно назначения или пъкъ нѣкое ново лице.

685. Врѣменното или окончателното назначение трѣбва незабавно да се съобщи на синдика.

Синдикътъ, който не желае да приеме длъжностьта, трѣбва да обяви на съда за това въ продължение на 3 дни отъ съобщението за назначението му.

Той може и слѣдъ тоя срокъ да поиска да бѫде освободенъ, но не може да напусне длъжностьта си, прѣди да му бѫде назначенъ замѣстникъ и прѣди да е прѣдалъ имотитѣ на несъстоятелностьта и отчетъ за своето управление.

686. Ако кредиторитѣ въ врѣме, когато се приключва протоколътъ по провѣрката на вземанията, или по-послѣ, поискатъ, щото синдикътъ, назначенъ отъ съда, да бѫде замѣстенъ съ другъ синдикъ, въ когото имать довѣрие, тѣхното искане трѣбва да бѫде удовлетворено даже и тогава, когато изборътъ имъ се отнася до лице, заинтересовано въ несъстоятелностьта, но съ условие, че заявлението имъ трѣбва да бѫде подкрѣпено отъ болшинството, необходимо за образуването на конкордатъ.

Digitized by Google

687. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Когато синдикътъ не изпълнява въ точность обязаноститѣ си, сѫдътъ, по искането на дѣловодителя, може да му наложи глоба отъ 50 до 200 л. за всѣки отдѣленъ случай. Сѫдътъ, обаче, може всѣкога да уволни или замѣни синдика, по искането на кредиторитѣ или служебно, слѣдъ като прѣдварително го изслуша въ разпоредително заседание.

688. Обикновено синдикътъ не е длъженъ да дава гаранция; но, ако има специални интереси, произтекающи отъ естеството на имотитѣ на несъстоятелния или отъ условията на управлението, сѫдътъ служебно може да изиска такава чрѣзъ рѣшението, съ което обявява несъстоятелността, или съ друго послѣдующе рѣшение.

Размѣрътъ на гаранцията се опрѣдѣля отъ сѫда.

(Нова ал.: З. 5 януарий 1904 год.) Освѣнъ нуждитѣ по счетоводството книги, синдикътъ е длъженъ да държи и слѣдующитѣ два регистра:

1) единъ регистръ, пронумерованъ, прошнурованъ, подпечатанъ и завѣренъ отъ нотариуса, въ който ще записва, перо по перо, всѣкидневнитѣ операции, относящи се до управлението на несъстоятелността, сумитѣ, които прибира, разходитѣ, що прави, и паритѣ, които внася въ ковчежничеството;

2) единъ регистръ за сѫдебнитѣ дѣла на несъстоятелния, въ който синдикътъ отбѣлѣзва нумера по редъ на дѣлото, датата на завеждането му, името на противната страна, прѣдмета на спора, исканата сума, сѫдебната инстанция, нумера на дѣлото въ тази инстанция и изхода на процеса.

689. *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[2]) Синдикътъ има право да иска връщането на направенитѣ отъ него, въ интереса

---

[1]) *Стария чл. 687.* Сѫдътъ може всѣкога да уволни или замѣни синдика или по искането на кредиторитѣ, или служебно, но, слѣдъ като прѣдварително го изслуша въ разпоредително заседание.

[2]) *Стария чл. 689.* Размѣрътъ на възнаграждението на синдика за труда и услугитѣ му се опрѣдѣля отъ сѫда.

Възнаграждението неможе да се състои, освѣнъ въ една сума, опрѣдѣлена за прѣзъ всичкото врѣме на траенето на несъстоятелността, или една сума, опрѣдѣлена пропорционално по толкова на стотѣхъ върху цѣлата събрана сума. То се изплаща по части, едноврѣменно съ послѣдователнитѣ разпрѣдѣления между кредиторитѣ, и съразмѣрно съ това, което тѣ получаватъ.

Digitized by Google

на масата, оправдани разноски, както и слѣдуемото му се възнаграждение по управлението на несъстоятелността.

Възнаграждението не може да се състои освѣнъ въ една сума, опрѣдѣлена за прѣзъ всичкото врѣме на траенето на несъстоятелността, размѣрътъ на който не може да прѣвиши сумата 1500 л. По-голѣма отъ тази сума може да се опрѣдѣли само по несъстоятелность отъ изключителна важность.

Възнаграждението на синдика се изплаща по части едноврѣменно съ послѣдователнитѣ разпрѣдѣления между кредиторитѣ.

Отдѣление III.

За дѣловодителя.

690. Дѣловодителътъ е натоваренъ специално да ржководи и ускорява всичкитѣ дѣйствия по несъстоятелността.

Той заповѣдва бързи мѣрки, нуждни за безопасността и запазването имуществата на масата; той назначава, по прѣдложение на синдика, адвокати, прѣдставители, експерти, посрѣдници и пазачи, отъ услугитѣ на които би имало нужда по дѣлата на несъстоятелността; той плаща разноскитѣ, възнагражденията и обезщетенията на тѣзи лица; той свиква кредиторитѣ всѣки пѫть, щомъ намира това за необходимо; той прѣдставя на съда за прѣпирнитѣ, които се пораждатъ при производството по несъстоятелността; той може служебно да прѣдложи уволнение на синдика.

Съдътъ може въ всѣко врѣме да замѣсти дѣловодителя съ другъ съдия.

691. Дѣловодителътъ трѣбва да разрѣшава въ продължение на *три дни* всѣко оплакване, което му е направено противъ каквото и да е дѣйствие на синдика, съ право на потиканье прѣдъ надлежния съдъ. Заповѣдитѣ на дѣловодителя подлежатъ на прѣдварително изпълнение.

Молбитѣ на несъстоятелния или на кредиторитѣ за отстраненето на синдика трѣбва да бѫдатъ прѣдставени на дѣловодителя. Ако той въ продължение на 24 часа не ги прѣпрати въ съда, сѫщитѣ тия просби могатъ да бѫдатъ подадени направо въ съда.

692. Дѣловодителътъ има право да разпитва несъстоятелния, неговитѣ служащи или слуги, така сѫщо и всѣко друго лице върху съставянето и провѣрката на равносмѣтката, както и върху при-

Digitized by Google

чинитѣ и обстоятелствата на несъстоятелностьта. Той е задълженъ да съобщава на прокурора свѣдѣнията, които е събралъ.

Освобождаватъ се да даватъ показания прѣдъ дѣловодителя: възходящитѣ, низходящитѣ, брата, сестри и съпругътъ на несъстоятелния.

698. Ако несъстоятелниятъ е арестуванъ, дѣловодителътъ може да го изслуша винаги, когато има нужда, или пъкъ да го вика при себе си по искането на синдика.

Глава III.

За запечатване имотитѣ на несъстоятелния длъжникъ и за описа.

694. Веднага слѣдъ обявяване на несъстоятелностьта или най-късно въ 24 часа, дѣловодителътъ или нарочнятъ съдия съ длъжни да пристжпятъ съ съдебния приставъ къмъ запечатване имотитѣ на несъстоятелния или въ присжтствието на привременния синдикъ, ако той е встжпилъ въ длъжностьта си, или въ негово отсжтствие.

Даже и прѣди обявяването на несъстоятелностьта, съдътъ може да заповѣда служебно запечатване на имотитѣ на несъстоятелния, или по искането на единъ, или нѣколко кредитори, ако длъжникътъ е избѣгалъ или е укрилъ, макаръ и една часть отъ актива.

695. Запечатватъ се: магазинитѣ, канторитѣ, писалищата, каситѣ, портфолитѣ, книгитѣ, книжата, движимитѣ вещи и други нѣща на несъстоятелния длъжникъ. Приставътъ трѣбва да съобщи веднага на прѣдсѣдателя за извършеното запечатване.

696. Горнитѣ дрехи, бѣлитѣ дрехи и мобилитѣ, необходими на несъстоятелния и сѣмейството му, не се запечатватъ, но се оставятъ на несъстоятелния по описъ; при това, дѣловодителътъ има право да направи противно рѣшение вслѣдствие исканията, които би се явили въ това отношение отъ страна на синдика или кредиторитѣ.

697. Прѣдметитѣ, прѣдаването на които е било разрѣшено, не се запечатватъ, ако синдикътъ иска това, но трѣбва да имъ се направи описъ и да бждатъ оцѣнени веднага въ присжтствието на дѣловодителя. Съставенятъ по поводъ на това протоколъ се прѣпраща въ съда.

Digitized by Google

698. Търговскитѣ книги на несъстоятелния не се запечатватъ, ако това се намира за умѣстно отъ синдика, но въ такъвъ случай трѣбва да бѫдатъ подписани и вписени въ протокола съ подробно описание на положението, въ което се намиратъ.

Тоя протоколъ се пази отъ дѣловодителя, а книгитѣ трѣбва да прѣдаде на синдика, съ задължение да ги прѣдаде веднага въ сѫда.

Дѣловодительтъ може да упълномощи синдика да задържи у себе си книгитѣ или да му се прѣдадатъ отъ сѫда, за да си служи, когато има нужда въ продължение на управлението си, като опрѣдѣли за колко врѣме му сж потрѣбни.

Слѣдъ изтичането на тоя срокъ, книгитѣ на несъстоятелния трѣбва да бѫдатъ прѣпратени и оставени въ сѫда до приключване на несъстоятелността.

Но въ случай на обвинение въ подлогъ, слѣдователтъ може да иска да му се прѣдадатъ врѣменно книгитѣ за нуждитѣ на слѣдствието.

Когато книгитѣ на несъстоятелния сж оставени у синдика, той е длъженъ да ги прѣдстави всѣки пать, щомъ се поискатъ за изслѣдване отъ дѣловодителя или слѣдователя.

699. Полицитѣ и други кредитни краткосрочни книжа или които трѣбва да бѫдатъ прѣдставени за приемане, или такива пъкъ, за които е необходимо да се извършатъ нѣкои прѣдохранителни дѣйствия, могатъ да бѫдатъ прѣдадени на синдика съ разрѣшението на дѣловодителя и слѣдъ единъ прѣдварителенъ описъ, за да може синдикътъ да бди върху изпълнението на потрѣбнитѣ дѣйствия.

Дѣловодительтъ получава единъ описъ, подписанъ отъ синдика, за всички книжа, които му сж повѣрени.

700. Въ продължение на *три дни* отъ окончателното си назначение, синдикътъ трѣбва да поиска вдигането на печатитѣ и да пристѫпи къмъ описа на имотитѣ на несъстоятелния въ присѫтствието на послѣдния или въ негово отсѫтствие, ако е билъ надлежно призованъ.

701. Описътъ не е подчиненъ на никакви особени формалности; той се съставлява въ два екземпляра отъ синдика съвмѣстно съ дѣловодителя и въ присѫтствието на единъ или нѣколко отъ кредиторитѣ, а въ случай на спешность тоя описъ може да се извърши и само отъ дѣловодителя.

Digitized by Google

Описътъ трѣбва да съдържа описанието на цѣлия активъ на несъстоятелния и да бѫде подписанъ отъ всички участвующи въ съставянето му. Въ продължение на 24 часа отъ съставянето му единъ екземпляръ трѣбва да бѫде прѣдставенъ въ сѫда.

Дѣловодительтъ може да назначи вѣщо лице, за да помага на синдика въ съставянето на описа и въ оцѣнката на имотитѣ; обаче, когато изключителнитѣ обстоятелства на несъстоятелността го изискватъ, сѫдътъ може да прѣдпише правила и особени прѣдпазителни мѣрки за съставянето на описа.

702. Описътъ веднажъ свършенъ, синдикътъ се счита за сѫдебенъ пазитель на стокитѣ, паритѣ, кредитнитѣ книжа, книги, движимоститѣ и други нѣща на несъстоятелния, които му се повѣряватъ.

Паритѣ трѣбва да се вложатъ, въ ковчежничеството, а квитанцията въ сѫда.

Колкото се отнася до търговскитѣ книги и други книжа на несъстоятелния, въ случай че има заведено углавно прѣслѣдване за подлогъ, приспособяватъ се прѣдписанията на съотвѣтствующитѣ членове отъ углавното сѫдопроизводство.

703. Ако несъстоятелността е обявена слѣдъ смъртьта на несъстоятелния и прѣди да е билъ направенъ описъ на останалото наслѣдство, така сѫщо и въ случай, когато несъстоятелният умре слѣдъ обявяването на несъстоятелността и прѣди свършване на описа, пристѫпва се незабавно къмъ извършването на тая формалность, по начина, указанъ по-горѣ, въ присѫтствието на наслѣдницитѣ или въ тѣхното отсѫтствие, ако прѣдварително сѫ призовани по установения редъ.

Глава IV.

За дѣйствията по управлението на несъстоятелността.

704. Синдикътъ, веднага слѣдъ назначението си, трѣбва да настои прѣдъ дѣловодителя или прѣдъ надлежния сѫдебенъ приставъ, за запечатването имотитѣ на несъстоятелния, въ случай че това не е станало още. Той е длъженъ, на основание равносмѣтката, книгитѣ и книжата на несъстоятелния, така сѫщо и на основание на други свѣдѣния, които би могалъ да събере, да състави спи-

Digitized by Google

съкъ на кредиторитѣ по несъстоятелностьта и да имъ съобщи направо всѣкиму за деня на първото събрание, както и оная часть отъ рѣшението, съ което е обявена несъстоятелностьта и която се отнася до утвърждението на вземанията и включване протокола по провѣрката имъ.

Списъкътъ на кредиторитѣ, съ приблизително указание на вземанията имъ, трѣбва да бѫде прѣдставенъ въ сѫда и може да бѫде поправенъ и допълненъ отъ дѣловодителя, даже и прѣди провѣряването на вземанията.

Въ случай на опущение или небрѣжность въ изпълнение на горното, синдикътъ отговаря за щетитѣ и може даже да бѫде лишенъ отъ длъжностьта и отъ възнаграждението си напълно или отъ части.

705. Въ случай, че несъстоятелниятъ не е прѣдставилъ равносмѣтката си, синдикътъ подъ надзора на дѣловодителя, незабавно трѣбва да я състави по онія данни, които е можалъ да събере.

Ако равносмѣтката е била прѣдставена отъ несъстоятелния, синдикътъ има право да направи всички поправки и добавки, които счита за нуждни.

По такъвъ начинъ направена и поправена, равносмѣтката се прѣдставя въ сѫда.

706. Ако несъстоятелниятъ докаже, че по независящи отъ него причини не е могалъ да прѣдстави равносмѣтката си и търговскитѣ си книги въ срока, прѣдвиденъ въ чл. 653, и сѫдътъ признае, че дѣйствително има извинителни причини, то може да му бѫде разрѣшено, по опрѣдѣление на сѫда, въ разпоредително засѣдание, да прѣдстави равносмѣтката си въ единъ късъ срокъ, слѣдъ изтичането на който прилагатъ се прѣписанията на горния членъ. Въ такъвъ случай несъстоятелниятъ има право да разглежда търговскитѣ си книги у синдика или въ сѫдилището.

707. Синдикътъ трѣбва да повика несъстоятелния при себе си, за да изслѣдва търговскитѣ му книги, да имъ установи съдържанието, да засвидѣтелствува състоянието, въ каквото тѣ се намиратъ, да ги приключи и подпише въ неговото присѫтствие.

Ако несъстоятелниятъ не се прѣдстави на поканата, той се призовава да се яви най-късно въ продължение на 24 часа прѣдъ дѣловодителя. Несъстоятелниятъ, който е арестуванъ, може, съ разрѣшението на дѣловодителя, да се прѣдставлява чрѣзъ пълномощникъ.

Digitized by Google

708. Привръменнийтъ синдикъ трѣбва да прибира вземанията на несъстоятелния, като съблюдава онія прѣдпазителни мѣрки, които би му се прѣдписали отъ дѣловодителя, и да дава разписки. Той трѣбва да взема всички прѣдпазителни мѣрки за запазването на правата на несъстоятелния спрямо неговитѣ длъжници и да извършва върху имотитѣ имъ онія ипотеки, които не сж били извършени отъ несъстоятелния.

Ипотекитѣ се правятъ на името на масата и къмъ молбата се присъединява едно свидѣтелство на сѫда, което установява назначението на синдика.

Окончателнийтъ синдикъ продължава да прибира вземанията подъ надзора на дѣловодителя.

709. Писмата и телеграмитѣ, адресирани до несъстоятелния, трѣбва да се прѣдаватъ на синдика, който има право да ги отваря; несъстоятелнийтъ има право да присѫтствува при отварянето и може да си ги вземе, ако не се отпасятъ до имота му. Синдикътъ е длъженъ да пази тайна.

710. Синдикътъ, даже и привръменнийтъ, може да бѫде упълномощенъ отъ дѣловодителя да продаде прѣдметитѣ, които подлежатъ на развала или на голѣмо обезцѣнение, както и онія, на които пазенето струва скѫпо; той може да бѫде упълномощенъ да продължава търговията на несъстоятелния въ случай, когато прѣкъсването ѝ би било въ ущърбъ на кредиторитѣ.

Дѣловодительтъ опрѣдѣля формитѣ и условията на продажбата и прѣдписва нужднитѣ мѣрки за продължаване на търговията.

Неговата заповѣдь подлежи на прѣдварително изпълнение; но тя може да бѫде обжалвана прѣдъ сѫда въ частьта си, съ която се разрѣшава продължаване на търговията.

711. Синдикътъ трѣбва лично да изпълнява своитѣ обязаности, освѣнъ ако би билъ упълномощенъ отъ дѣловодителя да повѣри на други лица извѣстна работа на свои разноски. Освѣнъ това, той може да се упълномощи отъ дѣловодителя, когато това го изискватъ нѣкои особени обстоятелства, да има единъ или нѣколко помощника за изпълнението на своитѣ обязаности подъ негова отговорность и на негови разноски.

На синдика може сѫщо да бѫде разрѣшено да му помага несъстоятелнийтъ въ управлението на несъстоятелностьта и въ та-

Digitized by Google

къмъ случай условията на съдѣйствието на несъстоятелния се опрѣдѣлятъ отъ дѣловодителя.

Въ събранието по сключване на протокола по провѣрката на вземанията, кредиторитѣ трѣбва да се произнесатъ върху продължението обязаноститѣ на синдика или върху измѣненията, които би намѣрили за нуждно да направятъ.

712. Несъстоятелнятъ длъжникъ може да получи, за себе си и за сѣмейството си, отъ имота на несъстоятелността едно количество за прѣхрана, което привремѣнно се опрѣдѣля отъ дѣловодителя по прѣдложението на синдика.

Рѣшението на дѣловодителя подлежи на обтжване прѣдъ съда.

Слѣдъ сключване протокола по провѣрката на вземанията, никакви помощи не могатъ да бждатъ дадени на несъстоятелния и на сѣмейството му безъ рѣшението на болшинството на приетитѣ кредитори.

713. Паритѣ, които се добиватъ отъ продажби и прибирания на вземания, слѣдъ като се извадятъ отъ тѣхъ сумитѣ, които се признаватъ нуждни отъ дѣловодителя за съдебни разноски и управлението, трѣбва веднага да се вложатъ въ ковчежничеството, а квитанцията — въ съдилището. Синдикътъ трѣбва, въ продължение на 3 дни отъ събирането на сумитѣ, да прѣдстави на дѣловодителя доказателството, че ги е вложилъ. Въ случай на закъсняване, синдикътъ плаща лихвитѣ на невложенитѣ суми.

714. Паритѣ, вложени отъ синдика или отъ трети лица за смѣтка на несъстоятелния, не могатъ да бждатъ изтеглени, освѣнъ съ разрѣшение на съда. Ако нѣма наложенъ секвестръ върху тѣхъ, синдикътъ трѣбва прѣдварително да изиска вдигането му.

715. Синдикътъ е длъженъ да прѣдставлява на съда и на дѣловодителя въ края да всѣки мѣсецъ кратко изложение по управлението си и единъ списъкъ на напрагенитѣ вноски (депозити), придружени съ надлежнитѣ доказателства. Ако обстоятелствата на несъстоятелността го изискватъ, съдътъ може да продължи тоя срокъ до три мѣсеци.

716. Въ всѣка несъстоятелность синдикътъ трѣбва, слѣдъ 15 дни отъ встжпването въ изпълнение на обязаноститѣ си, да прѣдстави на дѣловодителя едно кратко изложение за главнитѣ причини на несъстоятелността и за нейния характеръ, и кратка смѣтка за видимото състояние на масата.

Digitized by Google

Дѣловодительтъ трѣбва да наблюдава за изпълнението на тия обязаности и да прѣпрати веднага на прокурора изложението и смѣтката на синдика, придружени съ неговитѣ забѣлѣжки. Ако тия донесения но сж били прѣдставени въ горѣзначения срокъ, дѣловодительтъ трѣбва да съобщи на прокурора за причинитѣ на закъсняването и да принуди сиидика, даже и чрѣзъ глобяване отъ 10 до 100 лева, да ги прѣдстави въ единъ най-късъ срокъ.

717. Когато синдикътъ прѣстане да изпълнява длъжностьта си, прѣди ликвидацията на актива да бѫде свършена по начинъ, указанъ въ отдѣление II, той трѣбва веднага да прѣдаде на свои замѣстникъ всичкия имотъ и документитѣ на несъстоятелностьта, както и смѣтка за своето управление.

Ако описътъ не е още свършенъ, той трѣбва да направи потрѣбното за прѣдаване на всичко, което е получилъ.

Прѣдаването на смѣткитѣ не е окончателно, до гдѣто не се утвърди отъ кредиторитѣ.

Въ случай на смъртъ или запрѣщение на синдика, неговитѣ задължения прѣминаватъ на неговитѣ наслѣдници или законни прѣставители.

Като се свърши ликвидацията на актива, кредиторитѣ се свикватъ отъ дѣловодителя, за да рѣшатъ за прѣдаването на смѣткитѣ отъ синдика.

Въ събранията на кредиторитѣ, въ които се обсѫжда за прѣдаването на смѣткитѣ, трѣбва да се призове и несъстоятелиният.

Като се свърши ликвидацията, синдикътъ прѣдставлява на сѫда единъ общъ отчетъ за всичкитѣ дѣйствия, направени въ продължение на управлението на несъстоятелностьта.

Глава V.

За ликвидирането на пасива.

Отдѣление I.

За освидѣтелствуване на вземанията.

718. Кредиторитѣ на несъстоятелния трѣбва да прѣдставятъ въ канцеларията на сѫда своитѣ заявления за вземанията си и основанията, отъ които послѣдиитѣ произтичатъ, въ срока, установенъ

Digitized by Google

въ рѣшението, съ което е обявена несъстоятелността. Секретарътъ имъ дава разписка и съставя описъ.

719. Ако има кредитори, които живѣятъ въ странство, дѣловодителътъ може, относително тѣхъ, да продължи, споредъ обстоятелствата, сроковетѣ за освидѣтелствуване на тѣхнитѣ вземания и сключването на протокола по освидѣтелствуването. Но за всичко това той трѣбва да увѣдоми всѣкого едного отъ кредиторитѣ.

720. Заявленията за вземанията трѣбва да съдържатъ: името, прѣзимето, фирмата, мѣстожителството на кредитора, дължимата сума, правата по привилегия, залогъ или ипотека, както и доказателствата отъ какво произтича вземането.

Заявлението трѣбва да съдържа ясно и точно утвърждение, че дългътъ е истински и дѣйствителенъ; то трѣбва да бѫде подписано отъ кредитора или отъ лице, специално упълномощено за това, като се укаже въ пълномощието и сумата на вземането.

Ако кредиторътъ нѣма мѣстожителството си въ сѫщата община, гдѣто е седалището на съда той трѣбва да си избере мѣстожителство въ тая община. Въ противенъ случай, всичкитѣ послѣдующи извѣстия, относително кредитора, ще се оставатъ въ канцелярията на съда, като се залѣпятъ и на вратата на съда.

721. Вземанията се освидѣтелствуватъ отъ дѣловодителя чрѣзъ сравняване на прѣдставенитѣ документи съ книгитѣ и книжата на несъстоятеления.

Дѣловодителътъ може да опрѣдѣли, щото синдикътъ, както и длъжникътъ, да участвуватъ въ тази провѣрка.

При провѣрката на вземанията, служебно или по искането на нѣкои отъ кредиторитѣ, синдикътъ и несъстоятелнятъ могатъ да искатъ прѣдставяване на търговскитѣ книги на кредитора или извлечение отъ тѣхъ и да изслушатъ всѣко лице, което би могло да имъ даде нѣкакви свѣдѣния или разяснения; тѣ иматъ право да заповѣдатъ, щото кредиторътъ да се яви лично при тѣхъ или да му разрѣши да се прѣдстави чрѣзъ пълномощникъ.

Въ протокола по провѣряването на вземанията трѣбва да се отбѣлѣжатъ всичкитѣ станали дѣйствия, имената на всичкитѣ лица, които сѫ участвували въ провѣрката и тѣхнитѣ заявления.

722. Вземанията, които не сѫ оспорени, и тия, които дѣловодителътъ намира за доказани, се приемать въ пасива на несъстоятелността. Дѣловодителътъ трѣбва да отбѣлѣжи за това въ

Digitized by Google

протокола и по краищата на документитѣ, отъ които произтича вземането, като обозначи сумата, въ размѣръ на която е прието всѣко едно вземане.

Ако има споръ или ако дѣловодителтъ намѣри, че вземането не е напълно доказано, разрѣшението на въпроса се отлага до сключването на протокола по освидѣтелствуването и кредиторътъ, който не се явилъ лично или чрѣзъ пълномощникъ, трѣбва да бѫде увѣдоменъ за това отъ синдика.

723. Въ деня, опрѣдѣленъ отъ рѣшението, съ което е обявена несъстоятелностьта за сключване на протокола по свидѣтелствуването, дѣловодителтъ, въ силата на прѣдоставената му по чл. 721 власть, пристѫпва, слѣдъ изслушване на заинтересуванитѣ лица, къмъ провѣрката на оспоряванитѣ вземания и даже на ония вече приети, върху които би се повдигнало нѣкое оспоряване.

Несъстоятелниятъ и кредиторитѣ, на които сѫ освидѣтелствувани вземанията или само отбѣлѣзани въ равносмѣтката, могатъ да присѫтствуватъ и възражаватъ върху направенитѣ провѣрявания или тия, които има да се направятъ.

Неоспоряванитѣ вземания или тия, които всичкитѣ заинтересовани признаватъ, като доказани, се приематъ въ пасива на несъстоятелностьта по начина, указанъ въ прѣдидущия членъ.

Въ случай на оспоряване, дѣловодителтъ разрѣшава, чрѣзъ едно рѣшение всичкитѣ прѣпирни, относително вземанията, които по цѣната си не надминаватъ компетентностьта на мировитѣ сѫдии, съ право на въззивъ прѣдъ окрѫжния сѫдъ, въ срокъ отъ 5 дни отъ деня на провѣряването; колкото се отнася до другитѣ поголѣми вземания, дѣловодителтъ прѣпраща прѣпирнитѣ въ надлежния сѫдъ, който е длъженъ да ги разгледва въ срокъ не подълъгъ отъ 20 дни, слѣдъ деня на провѣрката.

Забѣлѣжка. (Прибавена: 3. 5 януарий 1904 г.) Дълговетѣ на несъстоятелния, като джирантъ, се приематъ условно въ пасива на несъстоятелностьта. Тѣ се заличаватъ отъ списъка, ако, на падежа, сумата се заплати отъ издателя. Дѣловодителтъ отбѣлѣжва върху документа и въ протокола, че приемането на вземането е условно. Изключаването на подобно вземане се извършва отъ сѫда по искане на заинтересуванитѣ лица. Опрѣдѣлението на сѫда се издава състезателно и може да се обтѫжи по въззивенъ редъ.

724. Слѣдъ сключване протокола по провѣрката, заявленията за вземанията и направенитѣ срѣщу тѣхъ възражения или срѣщу ония, които сѫ вече приети, трѣбва да бѫдатъ съобщени на син-

Digitized by Google

цика и на кредитора, на когото вземането се оспорява и да се прѣдставятъ въ съда, заедно съ доказателствата, два деня поне прѣди заседанието, назначено за разрѣшаване на оспорванитѣ вземания.

725. Съдътъ, слѣдъ изслѣдването на всичкитѣ оспорвания, въ присѫтствието на синдика и лицата, означени въ прѣдшествующия членъ, разрѣшава ги съ едно рѣшение, даже и тогава, когато трѣбва да се извърши нѣкое специално изслѣдване, относително едно или повече вземания.

Рѣшението на съда, въ тоя случай, подлежи на възивъ, ако вземането надминава 1.000 лева.

726. Съдътъ може да отсрочи окончателното си рѣшение върху приемането на едно вземане до свършването на углавното прѣслѣдване, повдигнато по поводъ на това вземане, или до свършването на углавното прѣслѣдване, почнато по силата на чл. 662, и въ тоя случай, съдътъ може да опрѣдѣли, до каква сума това вземане е приемливо приврѣменно въ пасива на несъстоятелността.

727. Кредиторътъ, на когото само привилегията или ипотеката се оспорятъ, приема се приврѣменно да участвува въ разискването по несъстоятелността, като непривилегированъ длъжникъ, до като се рѣши повдигнатия споръ.

728. Вземанията, за освидѣтелствуването на които е билъ продължень срокътъ, на основание чл. 719, се провѣряватъ допълнително, слѣдъ изтичането на тоя срокъ, съгласно разпорѣжданието на тая глава.

729. Даже слѣдъ изтичането на сроковетѣ, опрѣдѣлени въ прѣдидущия членъ, извѣстнитѣ или не извѣстни кредитори, които още не сѫ заявили за вземанията си, могатъ да заявятъ прѣдъ синдика, ако разпрѣдѣлението на цѣлия активъ на несъстоятелността не е още свършено.

Съдътъ може, даже, да ги приеме приврѣменно въ пасива, съобразно съ прѣдшествующитѣ правила.

Въ случай на откриване на подлогъ, измама, съществени фактически погрѣшки, или въ случай на откриване неизвѣстни до тогава документи, сѫщо може да се възражава противъ приетитѣ вече вземания. Разноскитѣ по закъснѣлитѣ заявления на

Digitized by Google

заемитѣ и възраженията сѫ за смѣтка на онія, които ги правятъ. Послѣдствията отъ закъснѣлитѣ заявления и възражения сѫ прѣдвидени въ глава VII отъ настоящия законъ. [1])

Отдѣление II.

За разнитѣ кредитори.

730. Всичкитѣ кредитори на несъстоятелния иматъ право да взематъ участие въ разисквания по несъстоятелността, съ спазване правилата за участието на кредиторитѣ, които иматъ залози, привилегии, ипотеки въ разпрѣдѣление на актива, както и участието имъ въ конкордата.

I. За кредиторитѣ, които иматъ залогъ или друга привилегия върху движимитѣ имоти.

731. Въ всѣко положение на дѣлото, синдикътъ може, съ разрѣшение на дѣловодителя, да изисква обратно въ полза на несъстоятелността вещьта, дадена въ залогъ, като заплати на кредитора.

Той може сѫщо, съ разрѣшението на дѣловодителя, да продаде залога на публиченъ търгъ, и кредиторътъ не може да се противи, освѣнъ ако се откаже отъ правото си да му се доплати вземането и отъ имотитѣ, които не сѫ турени подъ залогъ.

Ако залогътъ е продаденъ за по-голѣма цѣна отъ сумата на дълга, излишъкътъ се прѣдава въ масата на несъстоятелността.

732. Разпорежданията на гражданскія законъ, относително привилегиитѣ върху движимитѣ имоти, сѫ приложими и по несъстоятелността. Освѣнъ това приематъ се за привилегировани вземания:

Заплатитѣ, които се дължатъ на работницитѣ направо отъ несъстоятелния за прѣзъ мѣсеца, който е прѣдшествувалъ обявяването на несъстоятелността и които се дължатъ на служащитѣ въ магазинитѣ въ продължение на шесть мѣсеца, които сѫ прѣдшествували обявяването на несъстоятелността.

Наемодавецътъ има привилегия върху стокитѣ, находящи се въ даденитѣ подъ наемъ помѣщения, обаче, тая привилегия не се

[1]) Послѣдната алинея на чл. 729, която гласи: „Кредиторитѣ, на които вземанията сѫ отхвърлени при провѣрката, не губятъ правото да завеждатъ искъ на общо основание“ — е отмѣнена (*З. 5 януарий 1904 год.*).

Digitized by Google

простира върху стокитѣ, налѣзли отъ магазинитѣ или помѣщенията, гдѣто наемателъть е упражнявалъ търговията или индустрията си, ако трети лица сж добили права върху тѣхъ, съ изключение, ако сж изнесени съ злонамѣрена цѣль; привилегията се простира и върху обезщетението, което се дължи на наемодавеца по силата на чл. 671.

Привилегировано е вземането, което произтича отъ незаплатена цѣна на машини отъ значителна стойность, употрѣбени въ една манифактурна, земледѣлческа или индустриална експлоатация, макаръ тия машини да сж продадени и прѣдадени на несъстоятелния прѣди три години, които сж прѣдшествували обявяването на несъстоятелностьта и макаръ да сж станали недвижими по назначение. Тая привилегия не ще има никакво послѣдствие, ако слѣдъ три мѣсеца отъ прѣдаването машинитѣ на купувача, продавачътъ не е записалъ акта, който установява продажбата и вземанията у нотариуса, въ окржга на който машината е намѣстена.

733. Синдикътъ трѣбва да прѣдстави на дѣловодителя списъка на кредиторитѣ, които притендиратъ, че имать право на залогъ или имать друга привилегия върху движимитѣ имоти. Прѣпирнитѣ върху съществуването на привилегия се уреждатъ съгласно чл. 723 и слѣдующитѣ.

734. Ако цѣната на движимитѣ имоти, прѣдназначени на една специална привилегия, не достига за изплащане на привилегированитѣ кредитори, тѣзи послѣднитѣ участвуватъ за недостига съ непривилегированитѣ кредитори въ разпрѣдѣлението остатъка отъ актива.

II. За ипотекарнитѣ и привилегированитѣ върху недвижимитѣ имоти кредитори.

735. Ако разпрѣдѣлението на пари, добити отъ движими имоти, е станало прѣди разпрѣдѣлението на паритѣ, добити отъ недвижимитѣ имоти, привилегированитѣ върху недвижимитѣ имоти или ипотекарнитѣ кредитори, на които вземанията сж били провѣрени, участвуватъ въ това разпрѣдѣление съ цѣлото си вземане, съ запазване на долуозначенитѣ ограничения.

736. Привилегированитѣ или ипотекарни кредитори, които слѣдъ продажбата на недвижимитѣ имоти, сж окончателно вписани за изплащане на цѣлото имъ вземане отъ сумитѣ, придобити отъ

Digitized by Google

недвижимитѣ имоти, ще получатъ онова, което имъ се слѣдва, като се удържатъ сумитѣ, които прѣдварително сж получили при разпрѣдѣлението на непривилегированата маса. Удържанитѣ по този начинъ суми не оставатъ за привилегированата маса, а принадлежатъ на непривилегированитѣ — и се разпрѣдѣлятъ между кредиторитѣ на послѣднята.

737. Ако привилегированитѣ или ипотекарнитѣ кредитори не сж биле вписани, освѣнъ за часть отъ своитѣ вземания върху цѣната на недвижимоститѣ, тѣхнитѣ права върху необезпечената маса окончателно се опрѣдѣлятъ съразмѣрно съ сумитѣ, за които сж още останали кредитори слѣдъ това вписване, и масата заема мѣстото имъ за онова, което тѣ би приели споредъ разпорежданията на чл. 735.

738. Относително привилегированитѣ или ипотекарнитѣ кредитори, които не сж никакъ удовлетворени или които не сж напълно удовлетворени отъ стойностьта на недвижимитѣ имоти, се прилагатъ прѣдписанията на чл. 734.

III. За правата на жената на несъстоятелния.

739. Въ случай на несъстоятелность на съпруга, жената взема обратно недвижимитѣ имоти, които ѝ сж дадени, като зестра, съ право да имъ прибира приходитѣ, както и недвижимитѣ имоти, които ней сж принадлежали, като собственность въ момента на оженването ѝ, и онія, които е придобила въ врѣме на съпружеството си по нѣкоя прѣдшествующа брака юридическа причина или въ силата на едно дарение или наслѣдство по завѣщание или по закона.

740. Жената сжщо взема недвижимитѣ имоти, които е купила на свое име и съ пари, произходящи отъ отчуждаване на имоти, които ѝ сж принадлежали въ врѣме на оженването или които е придобила по единъ или други начинъ, указанъ въ прѣдшествующия членъ, стига само въ договора за покупката изрично да е указано произхождението имъ и да бѫде установено то чрѣзъ описъ или чрѣзъ другъ актъ съ достовѣрна дата.

741. Въ всичкитѣ други случаи и каквито условия да сж се сключвали при оженването, законното прѣдположение е, че имотитѣ, придобити отъ жената на несъстоятелния, принадлежатъ на

Digitized by Google

мжжа и че сж добити съ негови пари; тия имоти трѣбва да бждатъ приеъединени къмъ масата на актива, но на жената се допуска доказване на противното.

742. Движимитѣ вещи, както тия, които сж отъ зестра, тъй и собственитѣ, означени въ брачния договоръ, или които жената е придобила по единъ отъ начинитѣ, указани въ чл. 739, винаги се връщатъ на жената въ натура, ако тѣхната идентичность може да се установява чрѣзъ описъ или чрѣзъ другъ актъ съ достовѣрна дата.

Ако имотитѣ на жената сж били отчуждени и ако цѣната имъ е послужила да се добиятъ други движими и недвижими имоти, жената може да упражни върху тия послѣднитѣ правата, които й сж прѣдоставени отъ чл. 740, стига произхождението на паритѣ и тѣхното употрѣбление да бжде доказано чрѣзъ единъ актъ съ достовѣрна дата.

Всичкитѣ други движими вещи, които се намиратъ било въ владѣнието на мжжа, било въ онова на жената, и каквито условия да сж сключвани при оженването, се прѣдполага, че принадлежатъ на мжжа, но жената има право да докаже противното.

743. Достовѣрната дата на единъ актъ, който се изисква отъ чл. чл. 739 и 740, трѣбва да бжде установена споредъ закона; но доказването за придобиване на владѣние или отчуждаването на цѣнни книжа и акции отъ търговски дружества, може да се направи чрѣзъ регистритѣ на публичнитѣ учрѣждения и на акционернитѣ дружества.

744. Правото, указано въ чл. чл. 739 и 740, не може да бжде упражнено отъ жената, освѣнъ като вземе върху си дълговетѣ и ипотекитѣ, съ които тия имоти законно сж били обрѣменени.

745. Ако мжжътъ е билъ търговецъ въ врѣме, когато се е сключилъ бракътъ, или ако не е билъ тогава опрѣдѣлено занятие, а е станалъ търговецъ въ течение на слѣдующата година, законната ипотека, надлежно записана на жената за зестрата й, не се простира въ никой случай върху имотитѣ, добити отъ мжжа, въ продължение на съпружеския животъ, съ изключение на тия, които е добилъ чрѣзъ наслѣдство или дарение.

Въ горѣозначенитѣ случаи, жената не може да завежда никакви искове противъ масата на несъстоятелността за прѣиму-

Digitized by Google

ществата, които произтичатъ отъ брачния договоръ въ цѣлна полза и кредиторитѣ, отъ своя страна, не могатъ да се ползуватъ отъ прѣимуществата, произтекающи отъ казания договоръ въ полза на мжжа.

746. Ако жената има къмъ мжжа си вземане, което произтича отъ възмездѣнъ договоръ, или ако е изплатила нѣкои негови дългове, има прѣдположение, че вземанията ѝ сж станали и дълговетѣ заплатени съ паритѣ на мжжа и жената не може да заведе никакъвъ искъ противъ несъстоятелността, но тя може да прѣдстави доказателства за противното, съгласно чл. 741.

Жената се приема въ пасива на несъстоятелността, за стойността на нейнитѣ имоти, отчуждени отъ мжжа ѝ въ врѣме на съпружеството, но масата има право на искъ върху сумата, която жената би придобила на основание правото си да иска унищожение на продажбата.

IV. За сдлъжницитѣ и поржчителитѣ.

747. Кредиторътъ, който притежава задължения, подписани, джиросани или солидарно гарантирани отъ несъстоятелния длъжникъ и отъ други сдлъжници, които сж изпаднали въ несъстоятелность, участвува въ подѣлитѣ на всичкитѣ маси и се приема въ всѣка една за номиналната стойность на своето вземане до окончателното изплащане.

748. Никаква тжжба за повръщане на заплатени подѣли не се прѣдоставя на несъстоятелнитѣ сдлъжници, на едни противъ други, но, ако цѣлото вземане, капиталъ и лихва е била платена отъ една или отъ повече маси взаимно задължени, така щото кредиторътъ нѣма никакъвъ искъ противъ другитѣ, първитѣ иматъ право да се тжжатъ противъ вторитѣ, сразмѣрно съ частьта на дълга, който сж заплатили, и съ онова, което се е припадало на всѣка една маса.

Ако съвокупностьта на подѣлитѣ, които сж се падали на кредитора отъ всичкитѣ създължени несъстоятелности, надминаватъ дължимата сума, излишъкътъ се повръща на маситѣ на несъстоятелноститѣ въ горѣказаната сразмѣрность. Но, ако едни

Digitized by Google

отъ съдлъжницитѣ сж били поржчители на другитѣ, излишъкътъ принадлежи, по реда на задълженията, на маситѣ на несъстоятелноститѣ на онія отъ съдлъжницитѣ, които имать право да бждатъ гарантѝрани.

749. Ако единъ кредиторъ, притежатель на едно задължение солидарно между несъстоятелния и други съдлъжници, е приелъ прѣди несъстоятелността една часть отъ своето вземане, той се приема въ масата, като се извади частьта, която е приелъ, и си запазва правото за онова, което остава още да му се дължи спрямо съдлъжницитѣ или гарантитѣ.

Съдлъжникътъ или поржчительтъ на несъстоятелния, който е заплатилъ една часть отъ солидарния дългъ, приема се въ масата за всичко това, което е платилъ за смѣтка на несъстоятелния; при всичко това, кредиторътъ запазва правото си да прибере, до напълното си изплащане, подѣла, опрѣдѣленъ на съдлъжника или поржчителя, като ограничи въ тия случаи своитѣ искове противъ сящия съдлъжникъ или поржчителя на сумата, за която той останалъ още кредиторъ, слѣдъ като е получилъ вече двѣтѣ подѣли.

750. Съдлъжникътъ или поржчительтъ на несъстоятелния, който, за обезпечение на своитѣ обратни искания, има върху имотитѣ на послѣдния едно договорно право на ипотека или на залогъ, приема се въ масата на несъстоятелността за сумата на залога или ипотеката си.

Но тая сума ще се смѣси съ оная, искана отъ кредитора въ несъстоятелността, и слѣдователно се брои само веднажъ въ съставянето на болшинство, което се изисква за валидността на разпорежданията на кредиторитѣ върху несъстоятелността.

Цѣната на ипотекираннитѣ имоти или на онія, които сж подъ залогъ, принадлежи на кредитора и се изважда отъ сумата, която му се дължи.

751. Кредиторитѣ запазватъ правото си на искъ за цѣлото си вземане спрямо съдлъжницитѣ или поржчителитѣ на несъстоятелния даже и когато е станалъ конкордатъ, за който сящитѣ кредитори сж си дали съгласието.

Digitized by Google

Глава VI.

За ликвидирането на актива.

Отдѣление I.

Начинътъ за ликвидиране актива.

752. Синдикътъ трѣбва да пристжпи, подъ ржководството на дѣловодителя, за ликвидиране актива на несъстоятелността, било като обезпечава и прибира вземанията, било като пристжпва къмъ продажба на движимитѣ и недвижимитѣ имущества, веднага слѣдъ изтичането 10 дни отъ обявяването на рѣшението, помѣнато въ чл. 726.

Ако прѣзъ това врѣме има направено прѣдложение за конкордатъ и, прѣдъ видъ на условията на тоя конкордатъ, се намира за полезно да се отложи продажбата, синдикътъ може да бжде упълномощенъ отъ дѣловодителя да спре тая продажба.

Дѣловодительтъ може, ако намира за необходимо, прѣди да се пристжпи къмъ продажбата, да се разпореди да се оцѣнятъ вещитѣ, които сж назначени за продань, чрѣзъ вѣщи лица, назначени отъ него.

Това оцѣнение се оставя въ канцелярията на сждилището.

753. Продажбата на имотитѣ тѣй сжщо се спира, ако кредиторитѣ рѣшатъ да продължаватъ отчасти или изцѣло търговскитѣ работи на несъстоятелния за извѣстно врѣме въ границитѣ и подъ условията, които трѣбва да бждатъ точно опрѣдѣлени.

Това рѣшение не може да бжде взето, освѣнъ съ едно болшинство на $^3/_4$ отъ кредиторитѣ по число и по сума.

Кредиторитѣ, които не сж съгласни, както и несъстоятелният, могатъ да подадатъ жалба въ сжда, но тя не може да спре изпълнението на взетото отъ кредиторитѣ рѣшение.

754. Дълговетѣ, които произтичатъ отъ операциитѣ на синдика, заплащатъ се отъ актива на несъстоятелността, прѣдпочитателно прѣдъ прѣдишнитѣ дългове, но, ако тия операции влѣкатъ слѣдъ себе си задължения, които надминаватъ актива на несъстоятелността, само кредиторитѣ, които сж ги позволили, сж лично отговорни вънъ отъ частьта имъ въ актива, но въ границитѣ на

Digitized by Google

даденото разрѣшение. Тѣ взематъ участие за тая цѣль сразмѣрно съ тѣхнитѣ вземания.

755. Въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 753, дѣловодительтъ трѣбва да свика кредиторитѣ поне веднъжъ въ *шестъ мѣсеци*.

Въ тия събрания синдикътъ трѣбва да даде смѣтка за управлението си.

756. Дѣловодительтъ, слѣдъ като изслуша кредиторитѣ, може да натовари синдика да се спогажда по всичкитѣ спорове, които интересуватъ масата, даже и по тия, които се отнасятъ до недвижими имоти.

Когато прѣдметътъ на една спогодба е отъ една неопрѣдѣлена стойность или по-голѣма отъ 1000 лева, спогодбата трѣбва да бѫде прѣдставена за утвърждение отъ сѫда.

Утвърдението не може да стане, безъ да бѫде несъстоятелният изслушанъ или призованъ.

Отдѣление II.

За продажбата на движимитѣ и недвижимитѣ имоти на несъстоятелния.

I. За продажбата на движимитѣ имоти.

757. Дѣловодительтъ, слѣдъ като изслуша кредиторитѣ, може да натовари синдика да продаде стоката и други движими вещи на несъстоятелния, но той трѣбва да опрѣдѣли врѣмето на продажбата и да прѣдпише, дали да стане по доброволно съглашение или съ публиченъ търгъ, чрѣзъ търговски посрѣдници или сѫдебния приставъ. Това разрѣшение може да бѫде дадено по уважителни причини даже прѣди изтичането на срока, прѣдвиденъ въ чл. 752, но прѣдварително, като се призове несъстоятелният.

Постановлението на дѣловодителя подлежи и въ двата случая на обтжжване.

758. Сѫдътъ, по искането на синдика и като призове несъстоятелния, може да упълномощи синдика да влиза въ прѣговори и да продава изцѣло или по части движимитѣ имоти, останали непродадени и несъбранитѣ вземания. Отчуждението трѣбва да бѫде утвърдено отъ сѫда.

Digitized by Google

II. За продажбата на недвижимитѣ имоти.

759. Отъ деня на рѣшението, съ което е обявена несъстоятелностьта, никой не може да пристѫпи къмъ принудително отчуждаване на недвижимитѣ имоти, даже и на тия, върху които има привилегия или ипотека. Но длъжностьта на синдика е да извърши продажбата на тия имоти по правилата, установени за продаването имотитѣ на малолѣтнитѣ.

Молбата за продаване се подава въ компетентния сѫдъ веднага слѣдъ изтичането на срока, прѣдвиденъ въ чл. 752.

Продажбата трѣбва да бѫде утвърдена отъ сѫда.

760. Ако прѣди рѣшението, съ което е обявена несъстоятелностьта, изпълнението по отчуждаването е било почнато вече отъ кредитора, който има привилегия или ипотека, синдикътъ трѣбва да встѫпи въ дѣлото, да замѣсти кредитора, за да ускори производството.

Ако при първата продажба не сѫ се явили купувачи, дѣловодителътъ може, съ съгласието на кредиторитѣ, да произведе продажбата по доброволенъ начинъ, ако това е въ очевидна полза на масата. Тая продажба се утвърждава отъ окржжния сѫдъ.

Отдѣление III.

За искането за връщане (ревандикация).

761. Въ случай на несъстоятелность, могатъ да се искатъ надирѣ изпратенитѣ търговски или други записи, неизплатени още, които се намиратъ на лице у несъстоятелния въ деня на обявяването на несъстоятелностьта, ако тѣзи документи сѫ били изпроводени отъ стопанина имъ съ проста заповѣдь да имъ събере стойностьта и да я пази на негово разположение или ако тѣ сѫ били прѣдназначени отъ стопанина имъ за платки, поименно опрѣдѣлени.

762. Могатъ да бѫдатъ сѫщо поискани надирѣ, ако се намиратъ на лице у несъстоятелния, изцѣло или отчасти въ деня на обявяването на несъстоятелностьта, стокитѣ, които му сѫ били оставени на депозитъ, за да се продаватъ за смѣтка на стопанина.

Digitized by Google

Сѫщо може да бѫде поискана надирѣ цѣната или часть отъ нея на стокитѣ, които не сѫ били заплатени нито въ пари или другояче, нито пъкъ минати въ текуща смѣтка между несъстоятелния и купувача.

763. Могатъ да бѫдатъ сѫщо изискани надирѣ стокитѣ, изпратени на несъстоятелния и още неплатени, ако въ врѣме на обявяване на несъстоятелностьта не сѫ били пристигнали въ магазинитѣ му, или ако не сѫ били турнати на негово разположение въ митническитѣ влагалища или въ друго мѣсто за складъ или съхранение, или пъкъ въ магазинитѣ на комисионера, натоваренъ да ги продава за смѣтка на несъстоятелния.

Обаче, не се допуска да се искатъ надирѣ ония стоки, които прѣди пристигането имъ сѫ били добросъвѣстно продадени чрѣзъ джиросване на фактурата, товарителницата или коносамента, ако тѣзи документи сѫ на заповѣдь, или чрѣзъ просто отстѫпване, ако сѫ на прѣдявителя.

Оня, който иска повръщането, трѣбва да обезщети масата за сумитѣ, платени за негова смѣтка и за всичкитѣ задатъци, направени за навло или прѣвозване, за комисиона, за застрахуване или други разноски и да заплати каквото се дължи по сѫщитѣ причини.

764. Продавачътъ може да задържи продаденитѣ стоки, които не сѫ били прѣдадени на несъстоятелния или които не сѫ били изпратени нему или на друго нѣкое лице за негова смѣтка.

765. Въ случая, прѣдвиденъ въ двата прѣдшествующи члена, синдикътъ може, съ разрѣшението на дѣловодителя, да иска прѣдаването на стокитѣ, като заплати на продавача условната цѣна.

766. Молбитѣ за повръщано трѣбва да се подаватъ на дѣловодителя.

За подаденитѣ молби съобщава се на синдика, който, отъ своя страна, е длъженъ въ 48 часа да увѣдоми за това кредиторитѣ.

Всѣки кредиторъ, както и несъстоятелниятъ, иматъ право да оспоряватъ тия молби. Ако не е послѣдвало оспоряване въ *тридневенъ* срокъ отъ съобщението на синдика или ако оспоряването, споредъ стойностьта на вещьта, на която се иска повръщането надирѣ е отъ компетентностьта на мировия сѫдия, то молбата за повръщането се уважава или се отхвърля съ постановление на дѣловодителя, подлежаще на обтѫжване въ *три дни*

Digitized by Google

отъ издаването на това постановление. Въ противенъ случай, дѣловодительтъ изпраща дѣлото въ окрѫжния сѫдъ за разглеждане.

767. Исковетѣ за повръщане въ натура спиратъ продажбата на вещитѣ, повръщането на които се иска, но не могатъ да унищожатъ станалитѣ вече продажби.

Молбитѣ за повръщане на цѣната нѣматъ никакво значение за сумитѣ, които сѫ вече разпрѣдѣлени прѣди подаването на тѣзи молби.

Глава VII.

За подѣлата между кредиторитѣ и за възстановление на несъстоятелния.

768. Паричнитѣ суми, принадлежащи на несъстоятелностьта, като се извадятъ сѫдебнитѣ разноски, опия по управлението и помощитѣ, които сѫ били дадени на несъстоятелния и на сѣмейството му, трѣбва да бѫдатъ употрѣбени, най-напрѣдъ по разрѣшение на дѣловодителя, за заплащане на привилегированитѣ кредитори, и излишъкътъ се разпрѣдѣля между всичкитѣ кредитори, съразмѣрно съ провѣренитѣ имъ вземания.

За тая цѣль синдикътъ трѣбва да прѣдставя на дѣловодителя всѣки мѣсецъ изложение за положението на несъстоятелностьта и за паритѣ, съ които разполага за разпрѣдѣление. Дѣловодительтъ заповѣдва, ако е умѣстно, разпрѣдѣлението между кредиторитѣ, като обозначи сумата за подѣляване и се погрижи, щото всичкитѣ кредитори да бѫдатъ извѣстни.

Забѣлѣжка. (Прибавена; 3. 5 януарий 1904 год.) По дѣлата за несъстоятелность, взема се сѫдебно мито 1% отъ дѣйствителния активъ при ликвидирането имотитѣ на несъстоятелния. Сѫщото мито се взема и по несъстоятелноститѣ, които се свършватъ съ конкордатъ.

769. Списъкътъ за разпрѣдѣлението се съставя отъ синдика и се изпълнява по заповѣдьта на дѣловодителя.

За да се извърши разпрѣдѣление на вложенитѣ пари, синдикътъ врѫчва на всѣкиго едного отъ кредиторитѣ по една платежна заповѣдь, съгласно проекта за разпрѣдѣлението.

Изплащанията се произвеждатъ направо отъ българската народна банка.

770. Не се пристѫпва къмъ никакво разпрѣдѣление, де като не се остави въ резерва една часть, равна, споредъ равносмѣтката,

Digitized by Google

на вземанията, за които срокътъ за провѣряването е билъ продълженъ, ако тия вземания не сѫ били още приети въ пасива на несъстоятелностьта въ врѣме на разпрѣдѣлението.

Ако тия вземания не сѫ били внесени въ равносмѣтка за една опрѣдѣлена сума, или ако кредиторътъ исна сума, по-голѣма отъ оная, минатa въ равносмѣтката, дѣловодителътъ опрѣдѣля размѣра на резервата съ право на обтѫжване прѣдъ сѫда. Постановлението на дѣловодителя подлежи на прѣдварително изпълнение.

771. Резервираната часть остава въ ковчежничеството до изтичане на продълженитѣ, споредъ правилата на чл. 719, срокове. Ако кредиторитѣ, за които сроковетѣ сѫ били продължени, не сѫ си освидѣтелствували вземанията, съгласно съ прѣдидущитѣ правила, то резервираната часть се разпрѣдѣля между кредиторитѣ, приети въ пасива.

Една подобна резерва се прави сѫщо и за вземанията, за приемането на които още не е било рѣшено окончателно.

Когато резервиранитѣ суми даватъ лихви, то тѣ сѫ въ полза на кредиторитѣ, за които сѫществува резервата.

Въ всѣки случай, депозиранитѣ суми сѫ на тѣхенъ рискъ и на тѣхни разноски.

772. Ни една платежна заповѣдь не се издава отъ синдика, безъ да се прѣдстави документътъ, на който е основано вземането.

Синдикътъ отбѣлѣзва върху документа заповѣдьта за плащането.

Ако нѣма писменъ документъ, или ако е невъзможно да се прѣдстави, дѣловодителътъ може да разрѣши изплащането възъ основание на едно извлѣчение отъ протокола по провѣряване вземанията.

Кредиторътъ се разписва въ краищата на списъка за разпрѣдѣлението.

773. Кредиторитѣ, които сѫ си обявили късно вземанията, съгласно чл. 729, не могатъ нищо да дирятъ върху направенитѣ вече разпрѣдѣления, нито да се противятъ на ония, разрѣшени отъ дѣловодителя; тѣ участвуватъ само въ послѣдующето разпрѣдѣление, съразмѣрно съ вземанията си, ако приврѣменно сѫ приети въ пасива на несъстоятелностьта, и то съразмѣрно на сумата, опрѣдѣлена отъ сѫда. Но, ако тѣ докажатъ, че сѫ нѣмали възможность да си обявятъ вземанията въ опрѣдѣления срокъ, мо-

Digitized by Google

гатъ да получатъ отъ нераздѣленния още активъ това, което би получили въ прѣдишнитѣ разпрѣдѣления.

Въ случай на несвоевременно възражение срѣщу приемането на едно вземане, сждътъ може да заповѣда, щото сумитѣ, припадающи се на това вземане въ послѣдующитѣ разпрѣдѣления или на оспореваната само часть отъ сжщото вземане, да се държатъ въ резерва; и, ако вслѣдствие на това възражение вземането се обяви изцѣло или отчасти за несжществующе, то даже сумитѣ, несправедливо получени въ прѣдшествующитѣ разпрѣдѣления, трѣбва да се повърнатъ на масата.

774. Слѣдъ свършване разпрѣдѣленията на сумитѣ, придобити отъ движимитѣ и недвижимитѣ имоти на несъстоятелния, производството на несъстоятелностьта се сключва; но всѣки единъ отъ кредиторитѣ си запазва правото да търси допълнението на остатъка отъ вземането си.

Производството по несъстоятелностьта може отново да се открие, ако длъжникъть поиска това, като прѣдложи на кредиторитѣ си да имъ заплати още поне $^1/_{10}$ отъ тѣхнитѣ вземания и като даде обезпечение за разноскитѣ. Въ тоя случай сждътъ възстановява въ длъжноститѣ дѣловодителя и синдика или ги назначава отново и се съобразява съ правилата, наложени въ прѣдшествующитѣ членове, за пазене и управление сжществующитѣ имоти, както и за ликвидацията на актива и пасива. Не се пристжпя къмъ никакво разпрѣдѣление, освѣнъ слѣдъ изтичането, спрямо новитѣ кредитори, на сроковетѣ, означени въ чл. 658.

775. Несъстоятелнятъ, който докаже, че е заплатилъ напълно капитала, лихвитѣ и разноскитѣ на всичкитѣ вземания, приети въ несъстоятелностьта, може да получи възстановление на правата си.

776. Молбата за възстановлението на правата се подава въ сжда, който е издалъ рѣшението, съ което е била обявена несъстоятелностьта. Прѣдсѣдателътъ на сжда, като приеме тая молба, заповѣдва, щото прѣписъ отъ нея да остава залѣпенъ два мѣсеца на вратата на сждилището, на бурсата и на търговската камара, като при това се обнародва сжщата молба два пати прѣзъ двата мѣсеца въ „Държавенъ вѣстникъ.“

777. Всѣки кредиторъ, който не си е получилъ напълно капитала, лихвитѣ и разноскитѣ на вземанията си, и всѣки другъ,

Digitized by Google

който има интересъ, може да направи частна жалба противъ възстановлението, чрезъ молба до съда, основана на оправдателни документи. Кредиторътъ, който прави частната жалба, не може да вземе участие въ съдбата, като страна за възстановлението.

778. Съдътъ, въ деня, опрѣдѣленъ за разрѣшението на тая жалба, провѣрява най-напрѣдъ дали съ спазени горѣуказанитѣ формалности; слѣдъ това, като изслуша несъстоятелния и като провѣри актоветѣ, на които се основава жалбата, както и писменнитѣ възражения на кредиторитѣ, ако такива съ били подадени, може да уважи жалбата. Рѣшението, което отхвърля възстановяването, може да бъде обжалвано по апелативенъ редъ само отъ несъстоятелния въ срокъ на 15 дни отъ произнасянето. Ако молбата за възстановяване правата се окончателно отхвърли, несъстоятелнитъ не може да подаде отново друга молба, освѣнъ слѣдъ *една година* отъ датата на рѣшението.

779. Несъстоятелнитъ може да бъде възстановенъ и слѣдъ смъртьта си, по искането на наслѣдницитѣ му.

780. Съ правото на възстановление не могатъ да се ползуватъ: изманливитѣ банкрути; търговци, осѫдени за фалшификация, кражба, злоупотрѣбление на довѣрие, което не имъ е длъжимо, мошеничество или изманя; нито пъкъ тия, които съ злоупотрѣбили държавни пари.

Непрѣдпазливитѣ банкрути могатъ да бъдатъ възстановени, слѣдъ като издържатъ наказанието, на което съ били осѫдени.

Глава VIII.

За свлючване и спиране на несъстоятелностьта.

Отдѣление I.

За недостатъчностьта на актива.

781. Ако операцинтѣ на несъстоятелностьта, вслѣдствие на недостатъчностьта на актива, не могатъ да се продължаватъ съ полза, съдътъ може, даже служебно, да обяви свлючването на тѣзи операции, слѣдъ като изслуша синдика и несъстоятелния.

Digitized by Google

Това рѣшение възстановява правото на кредиторитѣ да си дирятъ удовлетворение отъ имотитѣ на несъстоятелния, но послѣдствията отъ обявяване на несъстоятелността оставатъ си въ сила спрямо несъстоятелния.

782. Несъстоятелният и всѣки заинтересуванъ може въ всѣко врѣме да иска отмѣнението на рѣшението, съ което е обявено сключването на операциитѣ по несъстоятелността, като заплати разноскитѣ на рѣшението, указано въ прѣдидущия членъ и като даде обезпечение за послѣдующитѣ разноски.

А ако отмѣнението се допусне, постѫпва се съгласно втората алинея на чл. 774.

Отдѣление II.

За отсрочката (moratorium).

783. Ако рѣшението, съ което е обявена несъстоятелността, е произнесено вслѣдствие на заявлението на кредиторитѣ или служебно, несъстоятелният може, слѣдъ 3 дни отъ обнародването на това рѣшение, да поиска отъ съда да спре изпълнението му, ако докаже чрѣзъ основателни доказателства, че спирането на платкитѣ му е било вслѣдствие на изключителни и непрѣдвидени или съвършено извинителни обстоятелства, или като установи съ документи, или даде достатъчно поржчителство, че активътъ му надминава пасива.

Молбата не се приема, ако тя не е прѣдшествувана или придружена съ прѣдставяне на търговскитѣ книги, редовно държани, търговската равносмѣтка и единъ попменевъ списъкъ на всичкитѣ кредитори, съ указание на мѣстожителствата имъ и размѣра на вземанията имъ.

784. Слѣдъ като провѣри прѣдставянето на книгитѣ, на равносмѣтката и на списъка на кредиторитѣ, прѣдседателътъ на съда заповѣдва да се свикатъ тия послѣднитѣ прѣдъ дѣловодителя, за да обсѫдятъ въпроса за отсрочката, и той опрѣдѣля за тоя случай единъ день, който да не прѣдшествува деня за върното събрание, опрѣдѣлено въ рѣшението, съ което е обявена несъстоятелността.

Digitized by Google

Тая заповѣдь се съобщава незабавно на синдика и на всичкитѣ кредитори. За това съобщение се грижи несъстоятелнитъ.

Въпросната заповѣдь не спира извършването на онія дѣйствія, които произтичатъ отъ обявяването на несъстоятелността спрямо личността и имотитѣ на несъстоятелния.

785. Протоколътъ на събранието трѣбва да съдържа имената и прѣзимената на присѫтствующитѣ кредитори и заявленията на всѣкиго едного отъ тѣхъ и на синдика, относително истинността и дѣйствителността на всѣко вземане, и молбата за отсрочка и траенето ѝ.

Въ сѫщия протоколъ се отбѣлѣзватъ и прѣдложенията, които се правятъ върху прѣдохранителнитѣ мѣрки, които трѣбва да се взематъ за начина, по който трѣбва да се постѫпи за подоброволната ликвидация, и за лицата, на които може да бѫде повѣрена администрацията и надзора за имотитѣ на несъстоятелния въ врѣмето на отсрочката.

786. Въ първото заседание, което слѣдва подиръ помѣнатото по-горѣ събрание, съдътъ като изслуша несъстоятелния, синдика и кредиторитѣ, които сѫ се намѣрили по поводъ искането на отсрочка, разрѣшава молбата за отсрочка, като не изпуща отъ прѣдъ видъ особено изказаното желание отъ болшинството на кредиторитѣ.

Ако съдътъ признае тая молба за приемлива, взема слѣдующитѣ мѣрки:

1) опрѣдѣля срока на отсрочката, който не може да надминава *шестъ мѣсеци*;

2) заповѣдва на длъжника да прѣдстави въ сѫщия срокъ доказателство, че е заплатилъ всичкитѣ си дългове, на които падежитѣ сѫ настѫпили, или че е добилъ отъ кредиторитѣ си продължение на срока за плащане;

3) прѣдписва прѣдохранителни мѣрки, които намира необходими за обезпечение цѣлостьта на имота на длъжника, и

4) назначава комисия отъ кредитори, която се натоварва да надзирава администрацията и ликвидацията на имотитѣ на несъстоятелния.

Обявяването на производството по несъстоятелността не спира хода на углавното прѣслѣдване.

Digitized by Google

787. Длъжникъ, който е добилъ отсрочка, има право да пристжпи къмъ доброволна ликвидация на актива на своята несъстоятелность и къмъ очистване на нейния пасивъ съ съдѣйствието на горѣказаната комисия на кредиторитѣ и подъ ржководството на дѣловодителя.

Специални правила за ликвидация и за разрѣшение на продажбитѣ, за установяване на ипотеки или залози, за заемъ, спогаждане, за прибиране или изплащане на суми или други необходими дѣйствия въ интереса на ликвидацията, трѣбва сждътъ да предпише или съ рѣшението си, съ което е позволилъ отсрочката, или чрѣзъ друго послѣдующе рѣшение, като изслуша ликвидационната комисия.

788. Въ врѣмето на отсрочката никакво изпълнение не може да бжде почнато или продължавано противъ длъжника и никакъвъ искъ не може да бжде възбуденъ или продължаванъ противъ сжщия, освѣнъ ако произтича отъ обстоятелства, които сж послѣдвали слѣдъ даване на отсрочката.

Отсрочката нѣма никакво дѣйствие относително държавнитѣ вземания, произходящи отъ данъци, така сжщо и по отношение правата на кредиторитѣ, имеющи залогъ, ипотека или друга привилегия.

789. Ако въ продължение на отсрочката стане едно доброволно съглашение съ всичкитѣ кредитори, послѣдующитѣ отношения между тия послѣднитѣ и длъжника се уреждатъ съгласно това съглашение.

Съглашението може сжщо да се счита за дѣйствително и когато е сключено само съ болшинството на кредиторитѣ, ако то представлява поне $^3/_4$ отъ пасива, но подъ условие, щото кредиторитѣ, които сж се съгласили да взематъ върху си отговорностьта, заедно съ длъжника, за послѣдствията на всѣки единъ споръ съ кредиторитѣ, които не сж се съгласили, и въ случай на нужда — задължението да заплатятъ напълно вземанията на послѣднитѣ.

Въ двата случая, ако несъстоятелността е била вече обявена, съглашението трѣбва да се подтвърди отъ сжда и то произвежда послѣдствията на конкордатъ въ това, което се отнася до сключване на несъстоятелността.

790. Ако молбата за отсрочка е отхвърлена, сждътъ опрѣдѣля, ако е необходимо, нови срокове за провѣрката на вземанията.

Digitized by Google

Ако, слѣдъ като се разрѣши отсрочката, въ врѣме на траянето ѝ, се открият или необявени отъ несъстоятелния дългове, или несъществуването на едно отъ обявенитѣ вземания, или ако несъстоятелниятъ не изпълни задълженията, които му сѫ били наложени, относително управленията и ликвидацията на неговото имущество, или се изобличи въ мошеничество, или злонамѣрени дѣла, или ако неговиятъ активъ не прѣдставлява надежда, че ще се заплатятъ напълно всичкитѣ дългове, сѫдътъ може, даже служебно, да отмѣни отсрочката и да прѣдпише необходимитѣ мѣрки за продължаване производството по несъстоятелностьта.

791. Даже прѣди обявяването на несъстоятелностьта, търговецътъ може да поиска отсрочка, стига да е въ положение да установи съвокупностьта, на условията, прѣдписани въ чл. 783, като вложи въ канцелярията на сѫда изискуеметѣ отъ помѣнатия членъ документи, а така сѫщо необходимитѣ за разноски суми.

Ако прѣдставенитѣ доказателства се намѣрятъ за достатъчни, сѫдътъ, слѣдъ като изслуша просителя въ разпоредително заседание, може да заповѣда свикване на кредиторитѣ въ единъ възможно най-късъ срокъ, който да не надминава 15 дни, и да прѣдпише привръменнитѣ мѣрки, които намѣри за необходими, като натовари единъ сѫдия, който да бди за изпълнението имъ.

Рѣшението ще се съобщи на прокурора за цѣльта, изложена въ чл. 663.

Тая отсрочка се произвежда по правилата, изложени въ настоящата глава, до колкото сѫ съобразни съ нея.

Ако сѫдътъ намѣри, че молбата за отсрочката е неоснователна, или ако се появи едно отъ обстоятелствата, прѣдвидени въ прѣдшествующия членъ, незабавно пристѫпва къмъ обявяване несъстоятелностьта.

792. Въ всичкитѣ случаи, въ които е дадена отсрочка, ако се докаже, че въ врѣмето на траянето ѝ несъстоятелниятъ е заплатилъ на прѣдишнитѣ си кредитори по-голѣмата часть на вземанията имъ, или ако има за това стечение на особни обстоятелства, сѫдътъ може, слѣдъ едно благоприятно мнѣние на болшинството отъ кредиторитѣ, които прѣдставляватъ поне $^1/_2$ на неизплатения пасивъ, да даде една втора отсрочка за единъ срокъ, който сѫщо не може да надминава *шесть мѣсеци*.

Digitized by Google

Глава IX.

За конкордата.

793. (*Измѣнен: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Въ всѣко положение на производството по несъстоятелността, може да стане конкордатъ между несъстоятелния и неговитѣ кредитори, ако тѣзи и да бѫде размѣра на отстѫпкитѣ, ако всичкитѣ кредитори сж съгласни. Конкордатъть може да прѣкрати или да спре производството на несъстоятелността, но не може да попрѣчи за продължаването на углавното прѣслѣдване. Конкордатъть подлежи на утвърждаване отъ сѫда.

794. Ако не се е постигнало съгласието на всички кредитори за сключване на конкордатъ, несъстоятелнитъ, синдицътъ или едно число на кредитори, прѣдставляющи поне $^1/_4$ отъ пасива, могатъ винаги да издѣйствуватъ отъ дѣловодителя свикването на кредиторитѣ, за да имъ се прѣдложи конкордатъ.

Заповѣдьта за свикването трѣбва да бѫде съобщена на кредиторитѣ, синдика и на несъстоятелния.

Прѣдложението за конкордатъ не спира почнатитѣ операции по ликвидирането на несъстоятелността, освѣнъ случая, прѣдвиденъ въ втората алинея на чл. 752.

795. Несъстоятелнитъ трѣбва лично да се яви на събранието за конкордатъ; но дѣловодительтъ, по уважителни причини, може да му разрѣши да бѫде прѣдставяванъ отъ друго лице.

Синдикътъ трѣбва да прѣдстави на събранието писмено изложение за положението на несъстоятелността, за операцитѣ, които сж станали и специално за срѣдствата, употрѣбени за постигане сключването на конкордата, за срѣщнатитѣ прѣпятствия и върху мѣркитѣ, които той мисли за необходими да улеснятъ сключването на конкордата.

---

[1]) *Старий чл. 793.* Въ всѣко положение на производството по несъстоятелността може да стане конкордатъ между несъстоятелния и неговитѣ кредитори, ако всички сж съгласни за това.

Синдикътъ е длъженъ да употрѣби всички усилия, за да може да се сключи конкордатъ.

Конкордатъть може да спре или отложи производството на несъстоятелността, но не може да попрѣчи за продължаване на углавното прѣслѣдване.

Digitized by Google

Изложението трѣбва да бѫде подписано отъ синдика и се прѣдставлява на дѣловодителя.

Протоколътъ на събранието трѣбва да съдържа всичко, което е било разисквано и рѣшено.

796. Конкордатътъ не може да стане, освѣнъ чрѣзъ приемането му отъ болшинството на всичкитѣ кредитори, на които вземанията сѫ били провѣрени или приети приправѣменно съ условие, щото съгласнитѣ кредитори да прѣдставлявать поне $^3/_4$ отъ всичкитѣ вземания; другояче, конкордатътъ е лишоженъ.

Измѣнението въ числото на кредиторитѣ и сумитѣ на вземанията, които произтичатъ отъ рѣшението, указано въ чл. 726, нѣматъ никакво влияние върху валидностьта на конкордата, сключенъ съ горѣпоказаното болшинство.

(Нова ал.: З. б януарий 1904 год.) Жената на несъстоятелния не може да участвува въ гласуването на конкордата съ застрахованото си вземане. Тя не може така сѫщо да участвува въ основание и на други вземания, както не могатъ да участвуватъ и лицата на които, било въ врѣме на производството по несъстоятелностьта, било прѣзъ послѣднята година, която е прѣдшествувала обявяването на несъстоятелностьта, тя е отстжпила нѣкое свое вземане противъ мжжа си, ако правото на кредитора за гласуване произтича отъ прѣхвърленото вземане.

797. За да се състави болшинство, изискуемо за дѣйствителностьта на конкордата, не се смѣтатъ вземанията, обезпечени съ залогъ, ипотека или друга привилегия, освѣнъ ако кредиторитѣ се откажатъ отъ привилегиитѣ и ипотекитѣ.

Отказването може да бѫде направено и за часть отъ привилегированото вземане и неговитѣ лихви, стига само сумата, отъ която се отказватъ, въ главницата и лихвитѣ да бѫде опрѣдѣлена и да не бѫде по-малка отъ $^1/_2$ часть отъ цѣлото вземане.

Всѣко гласуване, направено безъ ограничение, се счита за пълно отричане отъ ипотеката или привилегията за цѣлото вземане.

Слѣдствията на отказването прѣстоятъ по право, ако конкордатътъ не стане или се уничожи отъ послѣ.

Рѣшенията на другитѣ кредитори не могатъ да врѣдятъ на правата на ипотекарнитѣ или привилегированитѣ кредитори.

798. Конкордатътъ трѣбва да се подпише въ сѫщото събрание, въ което е станалъ.

Digitized by Google

Ако конкордатътъ е приетъ само отъ болшинството по число на присъствующитѣ кредитори или пъкъ само отъ болшинството на онния $^{3}/_{4}$ отъ цѣлата сума на вземанията и ако даже не се състави нито едното, нито другото болшинство, но, ако конкордатътъ е приетъ отъ едно значително число на кредитори, дѣловодителътъ може, ако съгласнитѣ кредитори не оттеглятъ даденото си съгласие за конкордатъ, да отложи разискването до друго събрание, или да опрѣдѣли срокъ, за да събере други кредитори, които сж си дали съгласието за конкордата.

Въ случай на нѣкое измѣнение въ условието на конкордата, даденитѣ съгласия въ първото събрание оставатъ безъ послѣдствие.

Кредиторитѣ имать право да вземать бѣлѣжки отъ протоколитѣ, държани въ събранието.

Дѣловодителътъ свиква само едно събрание за конкордатъ и само веднажъ може да го отложи за разискване съ новитѣ кредитори, желающи тоя конкордатъ.

799. Конкордатътъ се утвърдява отъ сждъ.

Кредиторитѣ, които не сж се намѣсили или не сж си дали съгласието за сключването на конкордата, могатъ да го обтжкатъ въ 8-дневенъ срокъ отъ сключване на протокола или слѣдъ изтичането на срока, даденъ отъ дѣловодителя.

Жалбата трѣбва да бжде мотивирана и съобщена на синдика и на несъстоятелния едноврѣменно съ призоваването имъ на сждъ.

Ако горѣозначеният срокъ е изтекалъ, безъ да е направена нѣкаква жалба, сждътъ се произнася върху утвърждението въ разпоредително заседание.

Въ противенъ случай, сждътъ се произнася по тжжбата и потвърждението въ сждебно заседание съ едно и сжщо рѣшение, подлежащо само на възивъ отъ заинтересуванитѣ страни въ 8-дневенъ срокъ отъ деня на издаването на рѣшението. Рѣшението на апелативния сждъ подлежи на обтжкване прѣдъ касационния сждъ.

Ако жалбата е уважена, сждътъ унищожава конкордата по отношение на всички заинтересовани.

Ако е отхвърлена, окржжният или апелативният сждъ могатъ да осждятъ тжжителя на една глоба отъ 200—2000 лева, когато тя е подадена недобросъвѣстно и съ явно намѣрение да се протака изпълнението на конкордата.

Digitized by Google

799 а (*Нов: З. 5 януарий 1904 г.*) Съдебенъ конкордатъ не се допуща:

1) когато несъстоятелнията е избѣгалъ;

2) когато несъстоятелнията се обвинява въ измамливо банкрутство до окончателното му оправдание;

3) когато несъстоятелнията и други пать е билъ обявяванъ въ несъстоятелность;

4) когато несъстоятелнията не се задължава да заплати поне 40% отъ дълговетѣ си;

5) когато условенията срокъ за изплащането на прѣдложената сума надминава 18 мѣсеца.

Въ случантѣ, прѣдвидени въ п. п. 1 и 2, образуването на конкордата се спира по право.

800. Ако въ конкордата сж установени ипотеки за гаранция на заинтересуванитѣ, сждътъ, като произнася утвърждението на конкордата, трѣбва да установи единъ късъ срокъ за извършване на ипотекитѣ.

Потвърждението на конкордата не произвежда послѣдствия, освѣнъ отъ деня на извършването на ипотеката.

801. Утвърждението прави конкордата задължителенъ за всичкитѣ кредитори помѣстени или не въ равносмѣтката, провѣрени или непровѣрени, даже за кредиторитѣ, които живѣятъ въ странство, така сщо и за тия, които сж били приети привременно въ пасива, каквато и да бѣде сумата, окончателно отдѣлена въ тѣхна полза.

802. Веднага, щомъ рѣшението за утвърждение конкордата стане окончателно, несъстоятелността се прѣкратява и сщеврѣменно прѣставатъ обязаноститѣ на синдика, но съ спазване прѣдписанията на слѣднитѣ членове.

Синдикътъ трѣбва да даде смѣтка за управлението си; тая смѣтка се обсѫжда и утвърждава въ присжтствието на дѣловодителя; синдикътъ ще прѣдаде на несъстоятелния всичкитѣ му имоти, книги, книжа и всички други нѣща срѣщу разписки, като се съобразява съ условнята и обезпеченията, прѣдвидени въ конкордата.

Дѣловодительтъ съставя за всичко протоколъ и неговитѣ обязаности прѣставатъ.

Сждътъ разрѣшава всичкитѣ възникнали прѣпирни.

Digitized by Google

302а. *(Нов: З. 5 януарий 1904 год.)* Несъстоятелният, който е сключилъ конкордатъ, неможе, прѣди изпълнението на задълженията, които произтичатъ отъ конкордата, да залага стоката си, нито да я продава другояче освѣнъ по начина, който се изисква отъ естеството на търговията му.

Всѣко залагане или отчуждаване, въпрѣки това запрѣщение, е нищожно, по право, и заинтересуванитѣ кредитори могатъ да поискатъ уничожаването на конкордата и възобновяването на несъстоятелността.

303. Конкордатътъ, даже утвърденъ, може да бѫде уничоженъ отъ съда по молбата на синдика или на всѣки единъ отъ кредиторитѣ, слѣдъ като се изслуша несъстоятелният, ако слѣдъ утвърждението се открие, че пасивътъ е билъ измамливо прѣувеличенъ, или че една значителна часть отъ актива, е била укрита. Това уничожение освобождава гаранциитѣ, дадени за обезпечение изпълнението на конкордата.[1])

304. Ако несъстоятелният не изпълни условията на конкордата, болшинството на кредиторитѣ, които сж взели участие въ разискването и на които обѣщанитѣ чрѣзъ конкордата суми не сж заплатени, могатъ да искатъ развалянето на конкордата.

Болшинството се опрѣдѣля съгласно прѣдписанията на чл. 796.

Молбата се подава въ името на кредиторитѣ отъ синдика или самитѣ тѣхъ, като се иска призоваването и изслушването на синдика, несъстоятелния и поржчителитѣ му, ако такива има.

Развалянето на конкордата може да се иска по отдѣлно, по свой личенъ интересъ, отъ единъ или много кредитори, на които не е заплатено изцѣло или отъ части отъ припадающитѣ имъ се суми на падежъ по силата на конкордата.

Въ такъвъ случай, кредиторитѣ встжпватъ напълно въ правата си спрямо несъстоятелния, но тѣ не могатъ да искатъ излишъка отъ сумитѣ, които имъ сж обѣщани чрѣзъ конкордата, освѣнъ слѣдъ изтичането на сроковетѣ, установени въ конкордата за плащане на послѣднитѣ части.

---

[1]) Послѣдната алинея на чл. 803, която гласи: „Никакъвъ другъ искъ за уничожението на конкордата не се приема слѣдъ утвърждението му," е отмѣнена: *(З. 5 януарий 1904 год.)*

Digitized by Google

Развалянето на конкордата не освобождава поръчителитѣ, нито погасява ипотекитѣ и другитѣ гаранции, които сѫ установени чрѣзъ конкордата.

805. По прѣдставяне на рѣшението, което унищожава или развали конкордата, сѫдътъ постжпва съгласно постановленията на втората алинея на чл. 773.

Дѣйствията, извършени отъ несъстоятелния слѣдъ утвърждение на конкордата и прѣди унищожението или развалянето на сжщия, не могатъ да бѫдатъ обявени за нищожни, освѣнъ ако сѫ направени въ врѣда на правата на кредиторитѣ.

806. Прѣдшествующитѣ кредитори на конкордата встжпватъ напълно въ правата си само спрямо несъстоятелния, но тѣ не могатъ да участвуватъ въ масата на несъстоятелността, освѣнъ въ слѣдующитѣ разимѣри:

Ако тѣ не сѫ получили никакъвъ дѣлъ, участвуватъ за цѣлитѣ си вземания.

Ако сѫ получили единъ дѣлъ, участвуватъ само за частьта на първоначалното вземане, съотвѣтствующе на частьта на дѣла, обѣщанъ и неполученъ.

Прѣдписанията на тоя членъ се прилагатъ и въ случай, когато е обявена втора несъстоятелность, безъ да е билъ унищоженъ или развалень прѣдшествующия конкордатъ.

Глава X.

За несъстоятелността на търговските дружества.

807. Несъстоятелността на едно търговско дружество се обявява отъ сѫда, въ окржга на който дружеството има сѣдалището си.

808. Несъстоятелността на едно събирателно дружество или командитно влѣче слѣдъ себе си несъстоятелността на всичкитѣ членове, неограничено отговорни.

Сѫдътъ обявява съ едно и сжщо рѣшение несъстоятелността на дружеството и на сѫдружницитѣ; въ това рѣшение се указва името, прѣзимето и мѣстожителството на тия сѫдружници и назначава се единъ само дѣловодитель и синдикъ.

Имотътъ на дружеството не трѣбва да се смѣсва съ тоя на всѣки единъ сѫдружникъ, нито при съставянето на описа, нито при дѣйствията на управлението и ликвидацията на актива и пасива.

Digitized by Google

Само кредиторитѣ на дружеството могатъ да взематъ участие въ разисквания, относително дружествения имотъ, но тѣ взематъ участие заедно съ кредиторитѣ на всѣки съдружникъ въ разисквания, които се отнасятъ до частния имотъ по отдѣлно на всѣки единъ съдружникъ, изпадналъ въ несъстоятелностьта.

Рѣшението, съ което се обявява несъстоятелностьта, произвежда за всичкитѣ несъстоятелни съдружници послѣдствия, предвидени въ първата глава отъ настоящата книга.

809. Несъстоятелностьта на единъ или нѣколко съдружника не влѣче слѣдъ себе си несъстоятелностьта на дружеството.

Несъстоятелностьта на всичкитѣ съдружници, неограничено отговорни въ събирателнитѣ и командитнитѣ дружества, не влѣче слѣдъ себе си несъстоятелностьта на дружеството, ако това послѣдното не е спрѣло платкитѣ си.

810. Въ случай на несъстоятелность на едно анонимно или командитно дружество на акции, дѣйствията по производството се отправятъ къмъ членоветѣ на управителния съвѣтъ, директоритѣ и ликвидаторитѣ. Тѣ сж длъжни да се явятъ прѣдъ дѣдоводители и синдика всѣки пать щомъ се повикватъ, и да прѣдставляватъ необходимитѣ свѣдѣния за съставянето и провѣрката на равносмѣтката и за издирване причинитѣ и обстоятелствата на несъстоятелностьта.

Тѣ трѣбва да се изслушатъ, като законни прѣдставители на изпадналото въ несъстоятелность дружество, въ всичкитѣ случаи, когато законътъ прѣдписва, щото несъстоятелнията да бѫде изслушанъ.

811. Личнитѣ кредитори на единъ съдружникъ не се приематъ въ пасива на дружеството. Тѣ имать право само върху онова, което остава на съдружника, слѣдъ като кредиторитѣ на дружеството се удовлетворятъ, съ изключение на правата имъ, които произтичатъ отъ една привилегия или ипотека.

812. Ако изпадналото въ несъстоятелность дружество е издало облигации на притежателя, притежателитѣ на тия се приематъ въ пасива на несъстоятелностьта за номиналната стойность на тия облигации, като се извади онова, което имъ е платено за погашение или за изплащане срѣщу капитала на всѣка една облигация.

Digitized by Google

813. Ако въ врѣмето на обявяване на несъстоятелностьта, съдружницитѣ съ ограничена отговорность въ акционернитѣ или командитнитѣ дружества не сж си изплатили всичкитѣ части, синдикътъ може да бѫде натоваренъ да изиска останалитѣ вносове до необходимия размѣръ, признатъ отъ сѫда.

814. Въ случай на несъстоятелность на едно анонимно дружество, което не се намира въ положение на ликвидация, конкордатъть може да има за прѣдметъ продължение или спиране на дружественнитѣ прѣдприятия; въ подобенъ случай, трѣбва да се опрѣдѣлятъ условията за по-нататъшното продължаване на прѣдприятието.

815. Въ събирателнитѣ и командитнитѣ дружества кредиторитѣ могатъ да се съгласятъ на конкордатъ, даже въ полза на единъ или нѣколко съдружници, отговорни неограничено.

Въ такъвъ случай, цѣлнятъ активъ на дружеството се прѣдоставя на управлението и операцинтѣ на синдика.

Личнитѣ имущества на съдружника, въ полза на когото е сключенъ единъ конкордатъ, се изключватъ и нито една часть отъ съдружественния активъ не може да бѫде опрѣдѣлена за изплащане на задълженията, произходящи отъ конкордата.

Съдружникътъ, въ полза на когото е станалъ единъ личенъ конкордатъ, се освобождава отъ солидарното си задължение, по отношение на кредиторитѣ на дружеството, но, за да получи рѣшение, указано въ чл. 775, той трѣбва да докаже, че всичкитѣ дългове на несъстоятелното дружество сж заплатени: капиталътъ, лихвитѣ и разноскитѣ.

Глава XI.

За прѣстжпнитѣ дѣяния по несъстоятелностьта.

816. Углавното прѣслѣдване за прѣстжпнитѣ дѣяния, прѣдвидени въ настоящата глава, се извършва служебно.

То може да бѫде почнато даже прѣди обявяването на несъстоятелностьта, когато спирането на платкитѣ е придружено съ избѣгване на несъстоятелния, съ скриване, затваряне на магазинтѣ, потищение, укриване или злонамѣрено намаление на неговото състояние въ врѣда на кредиторитѣ.

Digitized by Google

817. Измамливитѣ и непрѣдпазливитѣ банкрути се наказватъ по общия наказателенъ законъ.

818. Всѣки търговски посрѣдникъ, който изпадне въ несъстоятелность, е виновенъ въ непрѣдпазливо банкрутство.

819. Наказва се съ тъмиченъ затворъ отъ *три мѣсеца* до *три години* синдикътъ за злоупотрѣбление въ своето управление.

Ако синдикътъ се признава за виновенъ само въ небрѣжность, той се наказва съ затворъ отъ *единъ мѣсецъ* до *една година* и глоба най-много до *300 лева*. Съдътъ има право да му наложи едното или другото наказание, споредъ обстоятелствата.

Прѣдписанията на тоя членъ се прилагатъ сѫщо за помощницитѣ и за тия, които е натоварилъ синдикътъ съ изпълнението операциитѣ на несъстоятелностьта.

820. Наказватъ се сѫщо съ *три години* тъмиченъ затворъ онія, които, макаръ и да не сѫ съучастници въ банкрутството, бѫдатъ признати за виновни:

1) че въ една несъстоятелность умишлено сѫ скрили, потаили или прикрили, чрѣзъ публични или частни обявления, движимитѣ или недвижимитѣ имоти на несъстоятелния;

2) че злонамѣрено сѫ прѣдставили симулативни вземания било въ името си, било чрѣзъ подставени лица.

Наказватъ се съ тъмиченъ затворъ до *една година* низходящитѣ, възходящитѣ, родинитѣ по права линия, както и съпругътъ на несъстоятелния, които съзнателно сѫ укрили и потаили цѣнности или други нѣща, принадлежащи на несъстоятелния.

821. Кредиторътъ, който си условилъ съ несъстоятелния или съ друго нѣкое лице прѣимущества за своя лична полза за гласоподаването въ разписването по несъстоятелностьта или въ молбата за отсрочка, или онзи, който по другъ нѣкой начинъ е придобилъ прѣимущества въ врѣда на актива на несъстоятелностьта, наказва съ затворъ до *една година* и съ *глоба до 2,000 лева*.

822. Въ случаитѣ, прѣдвидени въ двата прѣдшествующи члена, въ присѫдата трѣбва да се постанови:

1) присъединение, ако бѫде възможно, къмъ масата на кредиторитѣ, имотитѣ и откраднатитѣ цѣнности и повръщането на

Digitized by Google

сумитѣ, които кредиторътъ е получилъ, безъ да му сж били длъжни;

2) обезщетение на врѣдитѣ, размѣрътъ на които е вече установенъ, съ право на обезщетение и за други по-голѣми щети ако би се доказали отпослѣ;

3) отмѣняването по отношение на всички, даже и на нестоятелния, на частнитѣ съглашения, които сж били сключени, за да се доставятъ на кредиторитѣ прѣимуществата, упомѣнати въ прѣдидущия членъ.

Прѣходни правила.

823. Слѣдъ влизането въ дѣйствие на настоящия законъ изгубватъ силата всички онния закони и наредби, които се отнасятъ до прѣдмети, прѣдвидени въ този законъ.

824. Прѣдписанията, които се отнасятъ до заявленията на фирмитѣ за регистрирането имъ въ търговския регистръ и до завѣряването на подписитѣ прѣдъ надлежнитѣ нотариуси или до прѣдставлението имъ въ завѣрена форма, сж задължителни и за онния търговци, които сж започнали търговията си прѣди влизането въ дѣйствие на настоящия законъ. За тая цѣль се опрѣдѣля шестъ-мѣсеченъ срокъ, считанъ отъ влизането въ дѣйствие на настоящия законъ, слѣдъ изтичането на който неизправитѣ, подъ страхъ на нарична глоба до 1000 лева, трѣбва да се принудятъ да изпълнятъ горнитѣ прѣдписания.

Ограниченията, които сж прѣдвидени въ чл. чл. 18, 20, 21, 24 и 25 за употрѣблението на фирмитѣ, не могатъ да се приспособяватъ на такава фирма, която се е употрѣбявала вече прѣди влизането въ дѣйствие на този законъ, ако тази фирма, въ продължение на горния срокъ, е била прѣдявена за вписване въ търговския регистръ.

825. Ако собственикътъ на търговското заведение не оттегли даденото прѣди влизането въ сила на настоящия законъ пълномощие за подписване на фирмата, при подаването, прѣдвиденото въ чл. 824 заявление или вътрѣ въ шестъ мѣсеци отъ влизането

Digitized by Google

въ дѣйствие на настоящия законъ, управительтъ на фирмата се счита за такъвъ въ смисълъ на настоящия законъ.

826. Акционернитѣ дружества и сдружаванията, които до влизането въ дѣйствие на настоящия законъ, сж учрѣдени споредъ досегашнитѣ правила, трѣбва да се впишатъ въ търговския регистръ и тогава, когато, относително съставянето си, не отговарятъ на условията прѣдвидени въ настоящия законъ.

827. Акционернитѣ дружества и сдружаванията, които прѣди влизането въ дѣйствие на настоящия законъ, сж получили разрѣшение да дѣйствуватъ, сж длъжни въ срока, прѣдвиденъ въ чл. 824, да измѣнятъ устава си, съобразно съ прѣдписанията на настоящия законъ.

Слѣдъ изтичането на този срокъ сждилището трѣбва да принуди прѣдставителитѣ на дружеството, подъ страхъ на парична глоба до 1000 лева, да се съобразятъ съ настоящия законъ, относително номиналната стойность на акцинтѣ (чл. 151).

828. Разпорежданията на устава на акционернитѣ дружества и сдружаванията, съставени прѣди влизането въ дѣйствие на настоящия законъ, които противорѣчатъ на повелителнитѣ разпореждания на тоя законъ и които не могатъ да се измѣнятъ отъ устава, слѣдъ изтичането на прѣдвидения въ чл. 824 срокъ, ставатъ недѣйствителни.

829. Правилата на настоящия законъ, които се отнасятъ до просрочието, не могатъ да се приспособяватъ за случаитѣ, въ които давностьта е започнала вече прѣди влизането въ дѣйствие на настоящия законъ, ако, за допълнението на започнатата вече давность, се изисква по-кратъкъ срокъ за просрочване отъ онзи, който е прѣдвиденъ въ настоящия законъ.

830. Разпорежданията на настоящия законъ, които се отнасятъ до правата на искъ и обратенъ искъ, и до упражняването и изгубването на тия права, се простиратъ и върху онния мѣнителници, които сж платими слѣдъ встжпването въ сила на настоящия законъ, но сж издадени прѣди това.

831. Мѣнителницитѣ, просрочването на които е започнало вече прѣди встжпването въ сила на настоящия законъ, колкото се касае до просрочването на правото за искъ или обратенъ искъ, трѣбва да се обсждятъ споредъ досегашнитѣ закони.

Digitized by Google

882. Разпорежданията на настоящия законъ, прѣдвидени въ книга II, глава I и III, части I, II и III, не се прилагатъ къмъ маситѣ на онія длъжници, които сж били обявени за несъстоятелни прѣди встжпването въ сила на настоящия законъ; при това, разпорежданията на настоящия законъ, които се отнасятъ до оспорването и прѣхващането на сдѣлкитѣ или вземанията, даже и въ такъвъ случай, не могатъ да се приспособяватъ, ако несъстоятелността е обявена слѣдъ встжпването въ дѣйствие на настоящия законъ.

Обща наредба.

883. Настоящиятъ законъ влиза въ сила на 1 януарий 1898 година.

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

Наказателни закони.

а) Процесуални.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Законъ за углавното сждопроизводство.

		Членове
Общи наредби		1— 24
	Книга първа. За подсждностьта.	
Глава I.	Подсждность по рода на дѣлата	25— 29
„ II.	Подсждность по мѣстото, гдѣто се е извършило прѣстплението	30— 37
„ III.	Особна подсждность	38— 55
„ IV.	За реда, по който се разрѣшавать прѣпирнитѣ за подсдность.	
	I. Прѣпирни между сждебнитѣ учрѣждения	56— 63
	II. Прѣпирни между сждебни и административни учрѣждения	64— 67
„ V.	За прѣнасяне на дѣлата отъ едно сждилище въ друго	68— 70
	Книга втора. За прѣдварителното слѣдствие.	
Глава I.	За лицата, които участвуватъ въ извършването на прѣдварителното слѣдствие	71
	I. Участието на полицията въ извършването на прѣдварителното слѣдствие	72— 85
	II. За длъжностьта и властьта на сждебния слѣдователь	86— 99
	III. За длъжноститѣ и правата на прокурорить	100—109
„ II.	Условия за извършване прѣдварително слѣдствие	110—117
„ III.	Законни поводи за почване на прѣдварително слѣдствие	118—133
„ IV.	Изслѣдване събитието на прѣстплението.	
	I. Огледъ и свидѣтелствуване.	
	I. Огледъ и свидѣтелствуване отъ слѣдователя	134—141
	II. Огледъ и свидѣтелствуване чрѣзъ вѣщи люде изобщо	142—151
	III. Огледъ и свидѣтелствуване отъ лѣкари	152—166
	IV. Свидѣтелствуване на обвиняемъ, който се е указалъ умствено разстроенъ	167—170

Digitized by Google

II. За издирване предметите, които откриватъ престъплението.

		Членове
	I. Претърсвания и иземвания изъ жилища	171—181
	II. Събиране и пазене на веществените доказателства	182—187
Глава	V. За явяването на обвиняемия при слѣдствието и за разпита му.	
Отдѣлъ	I. Призоваване или довеждане на обвиняемия предъ съдебния слѣдователь	188—205
„	II. Разпитъ на обвиняемия	206—217
Глава	VI. Мѣрки за неотклонението на обвиняемия отъ предварителното слѣдствие	218—231
„	VII. За призоваването и разпитването на свидѣтелитѣ	232—249
„	VIII. За протоколитѣ на предварителното слѣдствие .	250—258
„	IX. За свършването на слѣдствието	259—264
„	X. За отговорностьта на полицейскитѣ чиновници и на съдебнитѣ чиновници по слѣдственитѣ дѣйствия	265—268
„	XI. За реда на потъкването срѣщу дѣйствията на съдебния слѣдователь.	
	I. Редътъ, по който се подаватъ жалбитѣ	269—275
	II. Редътъ за разглеждане жалбитѣ	276—281
„	XII. За дѣйствията на окръжния съдъ и на прокурора слѣдъ свършването на предварителне слѣдствие	282—298

Книга трета. За производството въ окръжнитѣ съдилища.

Глава	I. Почнуването на дѣлата въ окръжнитѣ съдилища	299—301
„	II. Приготовителни разпоредждания за съдебното слѣдствие.	
	I. Разпореджданията на съда	302—304
	II. Разпореджданията на предсѣдателя	305—332
Глава	III. Съставътъ на съда въ съдебно заседание и отводътъ на съдиитѣ	333—348
„	IV. Ходътъ на дѣлата въ съдебно заседание . . .	349—357
„	V. Условия за разглеждане на дѣлата въ съдебно заседание	358—371
„	VI. Дѣйствията по откриването на съдебно заседание.	
	I. Отварянето на съдебното заседание	372—381
	II. Редътъ на извършването на съдебното слѣдствие	382—434
„	VII. Заключителнитѣ дѣйствия на съдебното слѣдствие	435—447
„	VIII. Редътъ, по който се постановяватъ присѫдитѣ.	448—489
„	IX. Редътъ на постановяване присѫдитѣ при участие на съдебни заседатели	490—495
„	X. Обявяване на присѫдитѣ	496—500
„	XI. Протоколитѣ на съдебнитѣ заседания	501—508
„	XII. Дѣлата, по които обвиняемитѣ сж се отклонили отъ съда	509—515

Digitized by Google

Книга четвърта. Редътъ за обтѫжване рѣшенията на общитѣ сѫдилища.

			Членове
Глава	I.	Начинътъ на обтѫжване присѫдитѣ	516—518
„	II.	Възвизнитѣ жалби и протести срѣщу неокончателнитѣ присѫди	519—538
„	III.	Редътъ за разглеждането възвизнитѣ жалби и протести	539—549
„	IV.	Частнитѣ жалби и протести	550—561
„	V.	Жалби и протести срѣщу окончателнитѣ присѫди.	
	а)	Редътъ за подаване касационни жалби и протести	562—568
	б)	Поводи за отмѣнение на окончателнитѣ присѫди	569—572
	в)	Редътъ за разглеждане касационни жалби и протести	573—586
„	VI.	Възобновяване на углавни дѣла	587—593

Книга пета. Изпълнение на присѫдитѣ.

Глава	I.	Встѫпване на присѫдитѣ въ законна сила . . .	594—599
„	II.	Редътъ, по който се изпълняватъ присѫдитѣ . .	600—616
„	III.	Сѫдебни разноски	617—640

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ
за
углавното сѫдопроизводство.

Утвърденъ съ указъ отъ 8 априлъ 1897 год., подъ № 65, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 77, отъ 7 априлъ сѫщ год.

Общи наредби.

1. Сѫдебното прѣслѣдване се възбужда, както отъ длъжностни, така и отъ частни лица.

2. По углавни дѣла, които сѫ подсѫдни на мировитѣ сѫдии, обвинението прѣдъ сѫда се прѣдоставя на потърпѣвшитѣ отъ прѣстѫпнитѣ дѣйствия частни лица, а така сѫщо и на полицейскитѣ и други административни власти, въ прѣдѣлитѣ, показани въ закона.

3. По углавни дѣла, които сѫ подсѫдни на окрѫжнитѣ сѫдилища, обвинението се прѣдоставя на прокурорить и тѣхнитѣ помощници, съ изключение на дѣлата, които, въ основание на законитѣ, могатъ да се прѣкратяватъ, чрѣзъ оттеглюване на тѫжбата и по които дѣла обвинението прѣдъ сѫда се прѣдоставя изключително на потърпѣвшитѣ лица, като частни обвинители.

4. Лицето, което е прѣтърпѣло отъ прѣстѫпното дѣяние врѣди и загуби, но не се ползува съ правата на частенъ обвинитель, може да заяви искъ за възнаграждение до откриването на сѫдебното заседание по углавното дѣло и въ такъвъ случай, признава се за участвующе въ дѣлото, като граждански ищецъ.

Digitized by Google

Ако пропустне този срокъ, потърпѣвшиятъ може да заяви иска си за възнаграждение само въ гражданския сждъ и то слѣдъ окончателното рѣшение на углавното дѣло.

5. Никой не може да бѫде задържанъ подъ стража, освѣнъ въ случаитѣ, опрѣдѣлени отъ закона, нито пъкъ задържанъ въ помѣщения, не установени за това отъ закона.

6. Искане, за задържане когото и да било подъ стража, подлежи на изпълнение само въ тои случай, когато е станало по реда, опрѣдѣленъ отъ правилата на тоя законъ.

7. Всѣкой сждия или прокуроръ, като узнае, че въ прѣдѣлитѣ на неговия сждебенъ кржгъ е задържанъ нѣкой въ затворъ, но не въ надлежното мѣсто или безъ постановление отъ упълномощенитѣ за това мѣста и лица, длъженъ е да вземе мѣрки, щото задържането да се извърши по установения редъ, или да се освободи неправилно задържаниятъ.

8. Всичкитѣ сждилища трѣбва да рѣшаватъ дѣлата по точния разумъ на сжществующитѣ закони, а въ случай на неясность или противоречие въ законитѣ, по които прѣстжпното дѣяние се наказва, трѣбва да основаватъ присждитѣ си възъ общия смисъль на тия закони.

9. Забранено е да се отказва рѣшаването на дѣлата подъ прѣдлогъ, че нѣма закони, или че тѣ сж непълни, неясни или противоречиви. За неизпълнение на това правило, виновнитѣ ще отговарятъ за отказъ на правосждие.

10. По углавнитѣ дѣла всѣкой носи отговорность само за себе си. По възнаграждение за врѣди, направени отъ прѣстжплението, за подсждимия могатъ да отговарятъ и други лица, но само въ показанитѣ отъ закона случаи.

11. Сждебно прѣслѣдване, въ отношение на углавната отговорность на обвиняемия, не може да бѫде възбудено и ако е почнато, подлежи на прѣкратяване:

1) когато е умрѣлъ обвиняемиятъ;

2) когато е изминала опрѣдѣлената отъ закона давность за прѣстжплението дѣяние;

3) когато, въ показанитѣ отъ закона случаи, частниятъ обвинитель си е оттеглилъ тжжбата, и

4) когато е послѣдвала амнистия.

Digitized by Google

12. Когато съдебното преслѣдване се прѣкрати, поради показанитѣ въ горния членъ причини, начеватитѣ въ съда искове за възнаграждение за врѣди и загуби, сторени отъ прѣстжпното дѣяние, се разглеждатъ отъ същитѣ углавни съдилища.

Ако, обаче, съдебното преслѣдване се прѣкрати по горѣказанитѣ причини, прѣди разглеждането дѣлото въ окржжния съдъ по углавенъ редъ, на исковетѣ за възнаграждение за врѣди и загуби, сторени отъ прѣстжпното дѣяние, не се дава ходъ въ углавния съдъ, а тѣ се заявяватъ срѣщу обвиняемитѣ въ гражданскитѣ съдилища.

13. Въ случай на прѣкратяване на съдебното преслѣдване по чл. 11 п. 3, оттеглюването на тжжбата се признава и за отказване отъ граждански искъ, освѣнъ ако потърпѣвшиятъ си е запазилъ изрично правото на този искъ.

14. Оправданиятъ съ присжда отъ компетентния съдъ, която е влѣзла въ законна сила, не може повторно да се преслѣдва за същото прѣстжпление, ако и да сж се открили нови обстоятелства за изобличението му.

15. Осжденията на какво и да е наказание съ присжда, влѣзла въ законна сила, не може да бжде отново осжденъ по същото дѣло, макаръ и да сж се появили относлѣ обстоятелства, които утежняватъ вината му.

16. Постановенитѣ въ членове 13 и 14 правила не се отнасятъ къмъ случаитѣ, когато се признае отъ съда, че първата присжда е издадена вслѣдствие на подлогъ, подкупъ или друго прѣстжпление.

17. Обвиняемиятъ, на когото дѣлото е било прѣкратено по установенния редъ, но безъ да е постановена съдебна присжда, може да бжде отново привлѣченъ подъ отговорность, по особено за това опрѣдѣление на съда, когато прѣди изтичането срока на давностьта, се появятъ нови обстоятелства за неговото изобличение.

18. Откриването на доказателства, че осжденията е невиненъ, или че му е наложено, по погрѣшка на съда, по-голѣмо наказание, отколкото се пада за извършеното отъ него дѣяние, счита се законенъ поводъ, за да се поднови това дѣло по установения за това редъ.

19. Възстановението на честьта и правата на невинно осжденія се допуща въ всѣко врѣме, безъ да се гледа нито давность, нито смъртьта на осжденія.

Digitized by Google

20. Ако опрѣдѣлянето прѣстжпностьта на едно дѣяние зависи отъ опрѣдѣлянето, по установения редъ, правото на собственость върху недвижимия имотъ, дѣйствителностьта на брака, или гражданското състояние на лицето, то углавното прѣслѣдване не се възбужда, а възбуденото се спира, додѣто се разрѣши спорнията прѣдметъ отъ гражданския сждъ.

21. Окончателното разрѣшение отъ гражданския сждъ на въпроси, подлежащи на негово разглеждане, е задължително за углавния сждъ само по отношение на дѣйствителностьта на събитието или дѣянието.

22. Окончателната присжда на углавния сждъ по въпроси: извършило ли се е събитието на прѣстжплението, било ли е това прѣстжпление извършено отъ подсждимия и отъ какво свойство е дѣянието — е задължителна за гражданския сждъ въ всичкитѣ случаи, когато се разглеждатъ отъ този сждъ гражданскитѣ послѣдствия отъ дѣянието, което е било прѣдметъ на углавния сждъ.

23. Съ това, че дѣянието на подсждимия не се признава за прѣстжпно или не му се вмѣнява въ вина, не се отстранява отъ разглеждане по углавенъ редъ гражданскиятъ искъ за врѣди и загуби, сторени отъ това дѣяние. Обаче въ първия случай, ако разрѣшението на гражданския искъ отъ углавния сждъ прѣдставлява мжчнотия по своята сложность, сждътъ може да прѣдостави на заинтересувания да се обърне съ иска си въ гражданския сждъ.

24. Оправданиятъ по сждъ има право, въ прѣдвидѣнитѣ отъ закона случаи (471—474), да иска възнаграждение за врѣди и загуби, които му сж станали отъ неправилното обвинение.

Книга първа.

За подсждностьта.

Глава I.

Подсждность по рода на дѣлата.

25. На окржжнитѣ сждилища, като на първа инстанция, сж подсждни всички углавни дѣла, които не подлежатъ подъ вѣдомството на мировитѣ сждии.

Digitized by Google

26. (*Измѣненъ: З. 28 априлий 1905 год.*[1]) На окрѫжнитѣ сѫдилища съ участие на сѫдебни заседатели сѫ подсѫдни ония прѣстѫпления, за които въ наказателния законъ се прѣдвижда наказание повече отъ петь годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ, а така сѫщо и прѣстѫпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 102 ал. 2 и 3, 104, 110, 113, 120, 121, 123, 126, 128, 138 и 139 отъ сѫщия законъ.

27. Въ случай когато нѣкой се обвинява въ нѣколко прѣстѫпни дѣяния, отъ които едни подлежатъ на разглеждане въ по-доленъ, други въ по-горенъ сѫдъ, дѣлото се рѣшава отъ оня сѫдъ, на който е подсѫдно най-важното отъ тия прѣстѫпления. Сѫдътъ, обаче, може, ако намѣри за цѣлесъобразно, да разгледа отдѣлно тия дѣла.

28. Дѣло за прѣстѫпно дѣяние, което нарушава нѣколко постановления на наказателния законъ, подлежи на разглеждане отъ оня сѫдъ, който е компетентенъ да наложи най-тежкото наказание.

29. Всичкитѣ съучастници въ едно прѣстѫпно дѣяние се сѫдятъ въ единъ сѫдъ, а именно или въ оня, комуто сѫ подсѫдни главнитѣ виновници или въ оня, въ вѣдомството на който се намиратъ повече отъ обвиняемитѣ съ еднаква виновность. Но ако нѣкои отъ съучастницитѣ въ прѣстѫплението сѫ подсѫдни на по-горенъ, а други на по-доленъ сѫдъ, дѣлото за всички обвиняеми подлежи на разглеждане отъ по-горния сѫдъ.

Глава II.

Подсѫдность по мѣстото, гдѣто се е извършило прѣстѫплението.

30. Всѣко прѣстѫпно дѣяние, съ исключение на случаитѣ, показани изрично въ закона, се изслѣдва въ оная мѣстность, гдѣто е извършено и се сѫди отъ оня сѫдъ, на който тази мѣстность е подвѣдомствена.

---

[1]) *Стария чл. 26.* На окрѫжнитѣ сѫдилища съ участието на сѫдебни заседатели сѫ подсѫдни ония прѣстѫпления, за които въ наказателния законъ се прѣдвижда наказание не по-малко отъ петгодишенъ строгъ тъмниченъ затворъ, както и прѣстѫпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 102 ал. 2 и 3, 104, 110, 113, 120, 121, 123, 126, 128, 138 и 139 отъ сѫщия наказателенъ законъ.

Digitized by Google

Ако мѣстото, гдѣто е извършено прѣстжпното дѣяние, не е извѣстно, дѣлото е подсждно на оня сждъ, въ вѣдомството на който обвиняемиятъ е задържанъ или има мѣстожителството си.

31. Ако прѣстжплението е почнато въ окржга на единъ сждъ и се е продължавало въ окржга на другъ сждъ, дѣлото подлежи на оня сждъ, гдѣто сж ставали послѣднитѣ прѣстжпни дѣяния.

32. При съвокупностьта на прѣстжпни дѣяния, които сж извършени въ различни сждебни окржзи, дѣлото се разглежда въ оня сждъ, въ вѣдомството на който е извършено най-важното прѣстжпно дѣяние, а ако дѣянията сж отъ еднаква важность, — въ онзи сждъ, който е най-близо до мѣстото, гдѣто е задържанъ обвиняемиятъ.

33. Въ прѣдвидения отъ прѣдидущия членъ случай, прѣдварителното слѣдствие за всѣко отъ прѣстжпнитѣ дѣяния се извършва отъ сждебния слѣдователь на онзи сждъ, въ окржга на който е извършено дѣянието, и се прѣдставлява чрѣзъ мѣстния прокуроръ въ надлежния сждъ.

34. Ако единъ и сжщи подсждимъ е участвувалъ въ прѣстжпни дѣяния, извършени отъ разни лица и подсждни на разни сждилища, слѣдъ като се разгледа отъ всѣкой сждъ подсждното нему дѣяние, наказанието на такова подсждимо лице, споредъ правилата за съвокупностьта на прѣстжпленията, се опрѣдѣлява отъ оня сждъ, който е разглеждалъ най-важното прѣстжпление.

35. Обвиняемиятъ въ прѣстжпно дѣяние, извършено извънъ прѣдѣлитѣ на българското княжество, се сжди въ България отъ опя сждъ, въ вѣдомството на който е уловенъ и задържанъ, или е ималъ мѣстожителство въ послѣдно врѣме.

36. Ако прѣстжпното дѣяние е извършено на български корабъ въ чужбина или на открито море, дѣлото е подсждно на онзи сждъ, въ вѣдомството на който се намира родното пристанище на кораба или онова българско пристанище, гдѣто корабътъ най-напрѣдъ ще пристигне слѣдъ извършване на прѣстжплението.

37. Когато нѣкой, като подлежи на сждъ въ България, за извършено извънъ прѣдѣлитѣ й прѣстжпление, се обвинява и въ друго прѣстжпно дѣяние, извършено въ прѣдѣлитѣ на княжеството, дѣлото се разглежда въ мѣстото, гдѣто е извършено прѣстжпното дѣяние въ княжеството; ако ли сж извършени нѣколко прѣстжпни дѣяния, то въ оня сждъ на княжеството, на който по рода си, е подсждно най-важното прѣстжпление.

Digitized by Google

Глава III.

Особна подсѫдность.

38. Длъжностнитѣ лица отъ сѫдебното, административно и други вѣдомства за прѣстѫпления, извършени при изпълнение на служебнитѣ имъ обязаности, сѫ подсѫдни на окржжнитѣ и апелативнитѣ сѫдилища и на върховния касационенъ сѫдъ по общия редъ на углавното сѫдопроизводство, като се пазятъ правилата, изложени по-долу.

39. Възбуждане на углавното прѣслѣдване срѣщу мирови сѫдии, сѫдебни слѣдователи, сѫдебни заседатели, сѫдии и прокурори на окржжнитѣ сѫдилища, за прѣстѫпления, извършени при изпълнение служебнитѣ имъ обязаности, става по постановлението на апелативния сѫдъ, гражданско отдѣление, а срѣщу сѫдиитѣ и прокурорите при апелативния сѫдъ и сѫдиитѣ и прокурорите на върховния касационенъ сѫдъ — по постановление на върховния касационенъ сѫдъ, гражданско отдѣление. Срѣщу другитѣ длъжностни лица отъ сѫдебното вѣдомство углавно прѣслѣдване за подобни прѣстѫпления се възбужда по постановление на окржжния сѫдъ.

40. Всичкитѣ поводи за углавно прѣслѣдване срѣщу споменатитѣ въ прѣдидущия членъ длъжностни лица постѫпватъ у надлежнитѣ сѫдилища, отъ които зависи възбуждането на углавно прѣслѣдване, слѣдъ извършването на дознание, ако подобно се укаже за необходимо, отъ едного отъ членоветѣ на тоя сѫдъ.

За всѣко възбудено углавно прѣслѣдване срѣщу длъжностно лице съобщава се за знание на министра на правосѫдието.

41. Слѣдъ възбуждането на углавно прѣслѣдване, надлежнятъ сѫдъ, ако намѣри за нуждно, въ зависимость отъ важностьта на дѣлото, може да поиска отъ министра на правосѫдието отстраненето отъ служба на длъжностното лице.

42. Прѣдварителното слѣдствие по прѣстѫпления, извършени при изпълнение служебнитѣ обязаности, се извършва отъ едного отъ членоветѣ на оня сѫдъ, на който дѣлото е подсѫдно. Слѣдъ свършване на прѣдварителното слѣдствие, то се изпраща на прокурора при надлежния сѫдъ, за да му даде ходъ по общия редъ на углавното сѫдопроизводство.

Digitized by Google

48. Мировитѣ сждии, сждебнитѣ слѣдователи и сждитѣ и прокуроритѣ при окражния сждъ, за прѣстжпления, извършени при изпълнение служебнитѣ си обязаности, се сждятъ въ апелативния сждъ, като въ първа инстанция; а сждитѣ и прокуроритѣ при апелативния сждъ и при върховния касационъ сждъ, се сждятъ въ върховния касационенъ сждъ, общо събрание. Другитѣ длъжностни лица отъ сждебното вѣдомство за подобни прѣстжпления, се сждятъ отъ надлежния окраженъ сждъ.

44. Възбуждането на углавно прѣслѣдване срѣщу длъжностни лица отъ административно и други вѣдомства за прѣстжпления, извършени при изпълнение служебнитѣ имъ обязаности, става съ разрѣшение на надлежния министръ, ако сж назначени съ височайши указъ, а въ другитѣ случаи — отъ длъжностнитѣ лица, отъ които тѣ се назначаватъ на службата си.

45. Законнитѣ поводи за възбуждане углавно прѣслѣдване срѣщу длъжностни лица отъ административно и други вѣдомства, за прѣстжпления по службата имъ, постжпватъ въ надлежния прокурорски надзоръ. Прокуроръть, ако не намѣри за нуждно да се удостовѣри чрѣзъ дознание, извършено отъ него, въ основателностьта на обвинението, иска разрѣшение за възбуждане на углавно прѣслѣдване срѣщу такива длъжностни лица отъ надлежния министръ или началникъ, който е длъженъ да изкаже своето съгласие или несъгласие въ растояние на единъ мѣсецъ. Неотговарянето ще се счита за съгласие. Разногласията между министра и прокурора се вписватъ задължително отъ послѣдния и се разрѣшаватъ отъ върховния касационенъ сждъ, а разногласията между прокуроритѣ и другитѣ началства — отъ апелативния сждъ.

46. Слѣдъ възбуждането на углавно прѣслѣдване срѣщу длъжностно лице отъ административно или друго вѣдомство, прокуроръть иска, спередъ важностьта на дѣлото, отъ надлежното началство или врѣменното му отстранение, или уволнението му.

47. Дѣлата на длъжностни лица, заведени за прѣстжпления, извършени при изпълнение на службата имъ, се разглеждатъ въ углавното отдѣление на надлежния сждъ, безъ участие на сждебни заседатели.

48. Военнитѣ лица отъ сухопжтното и морско вѣдомства за прѣстжпни дѣяния, извършени отъ тѣхъ, когато сж се находили

Digitized by Google

на дѣйствителна служба, подлежатъ на военния съдъ, съ изключение на долуизложенитѣ случаи.

49. Съдъ дато сж уволнени въ отставка, военнитѣ лица се предаватъ на воененъ съдъ само за тия отъ извършенитѣ отъ тѣхъ въ врѣме на службата прѣстжпления, които сж били свързани съ нарушаване обязаноститѣ на военната служба; за всичкитѣ други прѣстжпни дѣяния, подобни военни лица се предаватъ на углавенъ съдъ отъ гражданското вѣдомство.

50. Военнитѣ лица за прѣстжпни дѣяния, извършени отъ тѣхъ, когато сж се нахождали въ безсроченъ отпускъ или въ запасъ на войската и въобще, не на дѣйствителна служба, подлежатъ на углавенъ съдъ отъ гражданското вѣдомство, ако прѣстжпнитѣ имъ дѣянія не съставляватъ направо нарушаване обязаноститѣ на военната служба.

51. Лицата, които принадлежатъ на народното опълчение, се предаватъ на воененъ съдъ само въ тоя случай, когато тѣ се нахождатъ на военна служба, или когато прѣстжпленията имъ се касаятъ до нарушаване обязаноститѣ имъ на военната служба.

52. Лицата отъ гражданското вѣдомство, се предаватъ на воененъ съдъ изключително въ мѣстноститѣ, които сж обявени въ военно положение, и само за такива прѣстжпления, които поименно сж означени въ послѣдовавшия по тоя случай височайшій указъ.

53. Духовнитѣ лица отъ християнскитѣ вѣроизповѣдания за извършенитѣ отъ тѣхъ прѣстжпления, се съдятъ по общия редъ на углавното съдопроизводство, освѣнъ случаитѣ, за които съществува особенъ законъ.

54. Чуждестранци, за прѣстжпни дѣяния, извършени отъ тѣхъ въ България, се подчиняватъ на общитѣ правила за подсъдностьта, ако не е поставено изключение отъ тия правила въ договоритѣ съ оная чуждестранна държава, подъ вѣдомството на която се нахожда обвиняемото лице.

55. Дѣла за прѣстжпни дѣяния, извършени отъ лица, които се нахождатъ на служба при дипломатическитѣ агенти и консули, подлежатъ на углавенъ съдъ въз общо основание, ако въ отношение къмъ тѣхъ не е направено никакво изключение въ договоритѣ съ чуждестраннитѣ държави.

Digitized by Google

Глава IV.

За реда по който се разрѣшаватъ прѣпирнитѣ за подсѫдность.

I. Прѣпирни между сѫдебнитѣ учрѣждения.

56. Всѣкой сѫдъ рѣшава самъ, нему ли е подсѫдно дѣлото, и въ никакъвъ случай не трѣбва да прѣдставя на по-горенъ сѫдъ да му разрѣшава съмнѣнията за подсѫдность.

57. Прѣпирни за подсѫдность между окржжни сѫдилища, които се намиратъ въ вѣдомството на единъ апелативенъ сѫдъ, се разрѣшаватъ отъ тоя сѫдъ; а прѣпирни за подсѫдность между окржжни сѫдилища отъ разни апелативни окржзи се разрѣшаватъ отъ онзи апелативенъ сѫдъ, въ вѣдомството на който първоначално е възникнало дѣлото.

58. Прѣпирни за подсѫдность между мирови сѫдии и сѫдебенъ слѣдователь се разрѣшаватъ отъ онзи окржженъ сѫдъ, при който се намира сѫдебния слѣдователь.

59. Ако нѣколко сѫдилища отъ разни степени, окончателно сѫ признали себе си за некомпетентни да разглеждатъ едно дѣло, то върховният касационенъ сѫдъ опрѣдѣля сѫда, на който дѣлото е подсѫдно.

60. Дѣла за опрѣдѣляне надлежната подсѫдность, се почнуватъ или по прѣдставление отъ окржжнитѣ сѫдилища, между които е възникнало разногласие за това, или по прѣдложение отъ прокурорите, или по жалбитѣ на участвующитѣ въ дѣлото лица.

61. Прѣпирнитѣ за подсѫдность се разрѣшаватъ въ общо събрание на надлежния по-горенъ сѫдъ, слѣдъ като се изслуша заключението на прокурора.

62. Прѣпирнитѣ за подсѫдность не спиратъ почнатото производство, но къмъ прѣдаване на сѫдъ и постановяване на присѫда не може да се пристжпи, догдѣ се не разрѣши окончателно въпроса за подсѫдностьта.

63. Прѣпирни между сѫдове отъ гражданското вѣдомство и военнитѣ или духовнитѣ сѫдилища, се разрѣшаватъ отъ общото събрание на върховния касационенъ сѫдъ, слѣдъ като изслуша заключението на прокурора.

Digitized by Google

II. Прѣпирнитѣ между сѫдебни и административни учрѣждения.

64. Никое административно учреждение или лице нѣма право да взема подъ свое разглеждане дѣло, по което се е вече почнало производство въ сѫдебнитѣ учрѣждения, прѣди унищожаването на това производство отъ по-горна сѫдебна инстанция.

65. Ако нѣкое административно учрѣждение или лице признае, че дѣлото, по което се е почнало производството въ сѫдебното учрѣждение, е подсѫдно нему, то съобщава за това на тоя сѫдъ, чрѣзъ надлежния прокуроръ, като покаже основанията, по които то счита, че това дѣло подлежи на неговото вѣдомство.

66. Въ спомѣнатия въ горния членъ случай, въпросътъ по прѣпирнята се изпраща за разглеждане въ по-горния сѫдъ, а до тогава производството въ тоя сѫдъ, гдѣто прѣпирнята е възникнала, се спира до разрѣшението ѝ.

67. Прѣпирни за подсѫдность между сѫдилищата и другитѣ административни учрѣждения, се разрѣшаватъ окончателно въ общо събрание на надлежния по-горенъ сѫдъ.

Глава V.

За прѣнасяне на дѣлата отъ едно сѫдилище въ друго.

68. Прѣнасянето на углавнитѣ дѣла отъ единъ сѫдебенъ окржгъ въ другъ се разрѣшава или по прѣдставление на сѫда, въ вѣдомството на който се намира производството на дѣлото, или по прѣдставление отъ находящия се при тоя сѫдъ прокуроръ, или пъкъ по усмотрѣнието на по-горния сѫдъ.

69. По-горнятъ, по реда на подчиненостьта сѫдъ, разрѣшава прѣнасянето на дѣлата отъ единъ сѫдебенъ окржгъ въ другъ:

1) когато едно голѣмо количество обвиняеми и свидѣтели по прѣстжплението, извършено въ окржга на нѣкой сѫдъ, живѣятъ въ окржга на другъ сѫдъ, и

2) когато по причина че мѣстото, гдѣто е извършено прѣстжплението, е далечъ отъ мѣстопрѣбиването на тоя сѫдъ, на който

Digitized by Google

е подсъдно, се намѣри за по-удобно да бъде разглеждано въ други по-близосъсѣденъ окржженъ съдъ.

70. Освѣнъ означенитѣ въ горния членъ случаи, на върховния касационенъ съдъ се предоставя право да прѣнася дѣлата отъ единъ съдебенъ окржгъ въ другъ:

1) когато прѣдсѣдателятъ, членоветѣ или прокурорътъ, се обвиняватъ въ прѣстжпно дѣяние, подлежащо по общия редъ на съдопроизводството, за разглеждане отъ тоя съдъ, при който тѣ се намиратъ, и

2) когато, отъ производството на дѣлото въ надлежния съдъ, може да послѣдва нарушение на публичната безопасность.

Книга втора.

За прѣдварителното слѣдствие.

Глава I.

За лицата, които участвуватъ въ извършването на прѣдварителното слѣдствие.

71. Прѣдварително слѣдствие за прѣстжпления, които съ подсъдни на окржжния съдъ, се извършва отъ съдебния слѣдователь, при съдѣйствието на полицията и подъ надзора на прокурора.

I. Участието на полицията въ извършването на прѣдварителното слѣдствие.

72. За всѣко произшествие, което заключава въ себе си признаци на прѣстжпление, полицията незабавно и никакъ не по-късно отъ едно денонощие, слѣдъ получаването за това свѣдѣния, съобщава на съдебния слѣдователь и на прокурора.

73. Полицейскитѣ и други административни власти съобщаватъ на мировия съдия за онѣзи нему подсъдни прѣстжпни дѣяния, които тѣ съ открили и които по закона подлежатъ на прѣслѣдване безъ тжжба отъ потърпѣвшитѣ лица.

74. Когато на мѣстото, гдѣто е станало произшествието, което съдържа въ себе си признаци на прѣстжпно дѣяние, нѣма

Digitized by Google

нито сѫдебенъ слѣдователь, нито прокуроръ, полицията, като имъ съобщава за подобно произшествие, прави сѫщеврѣменно нужното дознание до пристигането на слѣдователя.

75. Когато признацитѣ на прѣстѫплението сѫ съмнителни, или когато за произшествието, което има такива признаци, полицията се извѣсти по слухъ (народна мълва), или въобще отъ източникъ не напълно достовѣренъ, то винаги прѣди да съобщи за това, гдѣто се пада, тя трѣбва да се удостовѣри съ дознание: наистина ли такова произшествие се е случило и да ли то съдържа въ себе си признаци на прѣстѫпление.

76. Направеното споредъ горния членъ дознание, което, споредъ мнѣнието на полицията, не трѣбва да се прѣдаде на мировия сѫдия или сѫдебния слѣдователь по принадлежность (чл. 75), трѣбва да се прѣдстави отъ нея на прокурора, който или го оставя безъ послѣдствие, или му дава надлежния ходъ.

77. Когато прави дознание, полицията събира всичкитѣ потрѣбни ней свѣдѣния, чрѣзъ издирване, устни изпитвания и тайно наглеждване, безъ да прави нито прѣтръсвания, нито нѣкъ изземвания въ кѫщитѣ.

78. Направеното дознание полицията прѣдава на сѫдебния слѣдователь, комуто отпослѣ съобщава и всичкитѣ допълнителни свѣдѣния, които е събрала по тоя прѣдметъ. Като прѣдава дознанието слѣдователю, полицията съобщава за това на прокурора.

79. Догдѣ пристигне сѫдебниятъ слѣдователь, полицията взема потрѣбнитѣ мѣрки, за да прѣдварди заличването на диритѣ на прѣстѫплението и за да прѣсѣче на подозрѣния възможностьта да избѣгне отъ слѣдствието.

80. Полицията взема мѣрки, за да прѣсѣче на подозрѣния възможностьта да избѣгне отъ слѣдствието, въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато подозрѣниятъ е уловенъ при извършването на прѣстѫпното дѣяние или този часъ подиръ извършването му;

2) когато потърпѣвшитѣ отъ прѣстѫплението или нѣкъ очевидци направо посочатъ подозрѣното лице;

3) когато у подозрѣния или въ жилището му се намѣрятъ явни дири на прѣстѫплението;

Digitized by Google

4) когато вещитѣ, които служатъ за доказателство на прѣстжпното дѣяние, принадлежатъ на подозрѣния или сж се намѣрили у него;

5) когато подозрѣнията се е опиталъ да бѣга или билъ уловенъ въ бѣгство, или послѣ бѣгането, и

6) когато подозрѣнията нѣма постоянно мѣстожителство или не е настаненъ на едно мѣсто.

81. Когато полицията завари прѣстжпното дѣяние да се извършва, или щомъ се е извършило, а така сжщо и когато дирить на прѣстжплението могатъ, догдѣ да прѣстигне сѣдователътъ, да се заличатъ, полицията замѣства сѣдователя въ всичкитѣ дѣйствия на сѣдствието, които не търпятъ никакво отлагане, като въ огледитѣ, прѣтръсванията и въ пзвиванията; но формални разпити, нито на обвиняемитѣ, нито на свидѣтелитѣ, полицията не прави, освѣнъ ако нѣкой отъ тѣхъ се намѣри тежко боленъ, щото да има страхъ, че може да умре, догдѣ пристигне сѣдователътъ.

82. Въ случаитѣ, означени въ горнитѣ два члена, полицията съблюдава точно всичкитѣ правила, които сж постановени за сждебния сѣдователь, когато извършва прѣдварително сѣдствие.

83. Сѣдъ пристигането на сждебния сѣдователь, полицията му прѣдава всичкото производство и прѣкратява своитѣ дѣйствия по сѣдствието.

84. Полицията е длъжна, по поржчка на сждебния сѣдователь, да извършва вмѣсто него отдѣлни сѣдствени дѣйствия и по започнатото вече прѣдварително сѣдствие въ случай, ако отъ забавянето на извършването имъ има опасность да се изгубятъ слѣдитѣ на прѣстжплението.

85. Горѣположенитѣ правила се отнасятъ и до селскитѣ кметове и тѣхнитѣ помощници, както и до другитѣ длъжностни лица, които изпълняватъ, въ кржга на вѣдомството си, полицейски обязаности.

II. За длъжността и властта на сждебния сѣдователь.

86. Прѣдварителното сѣдствие не може да бжде почнато отъ сждебния сѣдователь безъ законенъ поводъ и достатъчно основание.

Digitized by Google

87. Съдебният слѣдователь, за всѣко почнато отъ него предварително слѣдствие, не по съобщение отъ полицията и не по молбата на частния обвинитель, съобщава на прокурора.

88. Съдебният слѣдователь предприема по силата на властьта си всички мѣрки, потрѣбни за производството на слѣдствието, съ изключение на онія, за които неговата власть е положително ограничена отъ закона.

89. При извършването на слѣдствието, съдебният слѣдователь е длъженъ да розкрива и установява съ пълно безпристрастие, както обстоятелствата, които изобличаватъ обвиняемия, така и обстоятелствата, които го оправдаватъ.

90. Слѣдовательтъ е длъженъ на врѣме да взима нужднитѣ мѣрки за събирането на доказателствата и особено да не допуща никаква забава въ откриването и запазването на такива дири и признаци на прѣстъплението, които могатъ да се заличатъ.

91. Съдебният слѣдователь е длъженъ веднага да вземе веществените доказателства по прѣстъплението, а така сѫщо и вещитѣ, добити чрѣзъ прѣстъпното дѣяние, което е открито.

92. Когато, споредъ обстоятелството на дѣлото, съдебният слѣдователь се удостовѣри, че е необходимо да се взематъ незабавно мѣрки за обезпечение на паричната глоба, която може да падне върху обвиняемия, или иска за възнаграждение за врѣдитѣ и загубитѣ, които сж сторени отъ неговитѣ дѣйствия, той прѣдставя въ окръжния сждъ за налагане възбрана или секвестъръ върху имуществото на обвиняемия.

93. Съдебният слѣдователь има право да провѣрява, да допълнява и отмѣнява дѣйствията на полицията по извършеното отъ нея първоначално издирване.

94. Законнитѣ искания на съдебния слѣдователь се изпълняватъ безъ забава, както отъ полицията, така и отъ другитѣ учрѣждения, длъжностни или частни лица

95. Съдебният слѣдователь може винаги да поржча на полицията да извърши дознание и да събере справки по негово указание.

96. Ако съдебният слѣдователь срѣщне, при изпълнението на длъжностьта си, съпротивление, той има право да иска съдѣйствието, както на гражданскитѣ или военнитѣ власти, така и на близонаходящитѣ се люди.

Digitized by Google

97. Съдебният слѣдователь може да бѫде отведенъ, както отъ обвиняемитѣ, така и отъ частнитѣ обвинители и гражданскитѣ ищци по причинатѣ, по които могатъ да бѫдатъ отвеждани и съдиитѣ. Отводътъ противъ съдебния слѣдователь се прѣдявява на него самия. Независимо отъ това, съдебният слѣдователь, когато му е извѣстна законната причина за отвеждането му, длъженъ е самъ да се отстрани отъ извършването на слѣдствието и да извѣсти за това на съда, който, ако намѣри отвеждането за уважително, възлага слѣдствието върху другъ съдебенъ слѣдователь.

Догдѣто, обаче, се разрѣши отводътъ отъ съда, съдебният слѣдователь не спира извършването на слѣдствието, ако е прѣдявенъ отводъ срѣщу него; но, ако той сахъ се отстранява отъ слѣдствието, той ограничава своитѣ дѣйствия само съ взимане мѣрки, които не търпятъ отлагане.

98. Съдебният слѣдователь не спира извършването на слѣдствието за това само, че обвиняемиятъ се е скрилъ, или че не се намира лице, подозрѣвано въ извършването на прѣстѫплението.

99. Само съдътъ може да прѣкрати прѣдварителното слѣдствие. Когато съдебният слѣдователь не намѣри основание да продължава слѣдствието въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. 11 отъ настоящия законъ, или по нѣмане въ дѣянието, което послѣдва признаци на прѣстѫпление, или по причина на неоткриване виновника, той спира производството и внася чрѣзъ прокурора дѣлото въ окржжния съдъ, за да се прѣкрати.

III. За длъжноститѣ и правата на прокуроритѣ.

100. Прокуроритѣ сами не извършватъ прѣдварителни слѣдствия, но само даватъ за това прѣдложения на съдебнитѣ слѣдователи и надзиравать производството на тия слѣдствия.

101. Когато извършватъ дознания за прѣстѫпни дѣяния, полицейскитѣ лица се намиратъ въ непосрѣдствена подчиненость на прокуроритѣ.

102. Прокуроритѣ имать право да присѫтствуватъ при всичкитѣ слѣдствени дѣйствия и да разглеждатъ на мѣстото производството, безъ да спиратъ съ това вървежа на слѣдствието.

Digitized by Google

103. По всичкитѣ прѣдмети, които се отнасятъ къмъ изслѣдването на прѣстѫплението и къмъ събирането на доказателствата, съдебният слѣдователь изпълнява прѣдложенията на прокурора съ забѣлѣжване въ протоколитѣ, какви именно мѣрки съ взети по неговото искане.

Ако съдебният слѣдователь намѣри извѣстно искане на прокурора за незаконно, то за изпълнението му иска разрѣшение отъ съда.

104. Ако за изпълнение на прѣдложението на прокурора се срѣщне прѣпятствие, съдебният слѣдователь, като вземе мѣрки за изпълнение на искането, до колкото това е възможно, увѣдомява за това прокурора и очаква неговото разрѣшение.

105. Когато се вземе обвиняемият подъ стража, съдебният слѣдователь, за основанията на такова разпореждане, незабавно увѣдомява прокурора, който може да поиска, щото съдебният слѣдователь да вземе по-лека мѣрка, ако обвиняемият не навлича върху си достатъчно подозрѣние въ прѣстѫплението.

Това изискване на прокурора поддежи на безусловно удовлетворение отъ страна на слѣдователя, а всичката отговорность за такова дѣйствие пада само върху прокурора, който го е прѣдложилъ.

106. Съдебният слѣдователь увѣдомява прокурора и за причинитѣ, по които не е вземенъ подъ стража или освободенъ отъ подъ стража обвиняемия въ прѣстѫпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ петь години.

107. Въ случая на прѣдшествующия членъ, прокурорътъ има право да прѣдлага на слѣдователя да задържи обвиняемия, който е оставенъ на свобода или е освободенъ отъ подъ стража. Но ако слѣдователътъ срѣщне за това задържане прѣпятствие по причина, че обвиняемият не навлича върху си достатъчно подозрѣние въ прѣстѫплението, за което се прѣслѣдва, то, като не изпълни такова искане, прѣдставя за това въ съда.

108. Прокурорътъ може да иска да се допълни прѣдварителното слѣдствие по направенитѣ отъ него указания, макаръ съдебният слѣдователь и да е призналь слѣдствието за свършено.

109. При надзора върху производството на слѣдствието, прокурорътъ не може да бѫде отводимъ отъ изпълнението на своитѣ обязаности; но ако той се намира съ обвиняемия или съ потър-

Digitized by Google

пѣвшия отъ прѣстѫпното дѣяние въ такива отношения, които служатъ за поводъ на отводъ на сѫдиитѣ, той е длъженъ самъ да се отстрани. Жалби по тоя прѣдметъ могатъ да се подаватъ само на прокурора при апелативния сѫдъ.

Глава II.

Условия за извършване прѣдварително слѣдствие.

110. Всѣки сѫдебенъ слѣдователь извършва прѣдварителни слѣдствия въ назначения нему участъкъ въ окржжието или града.

111. Сѫдебниятъ слѣдователь, при сѫществуването на законенъ поводъ, пристѫпя къмъ слѣдствие:

1) когато прѣстѫпното дѣяние е извършено въ неговия участъкъ;

2) когато прѣстѫпното дѣяние е извършено на друго мѣсто, но се е открило въ неговия участъкъ, и

3) когато въ неговия участъкъ живѣе обвиняемия или подозрѣния въ прѣстѫпното дѣяние, макаръ и да е било то извършено на друго мѣсто.

112. Къмъ прѣдварителното слѣдствие за прѣстѫпно дѣяние, извършено вънъ отъ участъка на сѫдебния слѣдователь, послѣдниятъ пристѫпя, безъ да очаква искането за това на онова сѫдебно учрѣждение, въ чието вѣдомство прѣстѫплението е извършено, но се ограничава само съ онія дѣйствия, които трѣбва безотлагателно да се извършатъ на мѣстото, гдѣто прѣстѫплението се е открило, или пъкъ дѣто е задържанъ или намѣренъ обвиняемиятъ; слѣдъ като извърши тия дѣйствия, слѣдователятъ прѣпровожда незабавно, както производството, така и самия обвиняемъ, ако той е билъ задържанъ, на оня сѫдебенъ слѣдователь, въ чийто участъкъ прѣстѫпното дѣяние е извършено.

113. Сѫдебниятъ слѣдователь, въ чийто участъкъ се е открило прѣстѫпното дѣяние, за което не се знае, гдѣ е извършено, продължава почнатото слѣдствие, догдѣто го свърши или догдѣто стане извѣстно, гдѣ е извършено прѣстѫплението.

114. Когато, въ опрѣдѣленитѣ отъ закона случаи, се намѣри за необходимо да се изпитатъ обвиняеми или свидѣтели, или пъкъ да се извърши друго слѣдствено дѣйствие вънъ отъ участъка, гдѣто

Digitized by Google

слѣдствието е възникнало, то изпълняването на тия дѣйствия се възлага на оня слѣдователь, въ участъка на когото тѣ трѣбва да се извършатъ. Въ тия случаи показанията се взематъ чрѣзъ отдѣлни питания, съобщени отъ оня слѣдователь, който извършва слѣдствието.

115. Въ града, макаръ който е раздѣленъ на нѣколко слѣдствени участъци, всѣки съдебенъ слѣдователь непосрѣдствено извършва всичкитѣ дѣйствия по изникналото въ неговия участъкъ дѣло. Сѫщо съдебният слѣдователь може да върши отдѣлни слѣдствени дѣйствия и въ съсѣденъ участъкъ на сѫщия или другъ окржгъ, ако това се види необходимо за откриването на истината.

116. Прѣдварителното слѣдствие трѣбва да се извършва съ най-голѣма бързина и не се спира нито въ праздничнитѣ, нито въ недѣлнитѣ дни, ако това се изисква отъ обстоятелствата на дѣлото.

117. Надзоръть върху слѣдственитѣ дѣйствия, се възлага на оня прокуроръ, въ вѣдомството на когото тѣ се извършватъ, макаръ и тия дѣйствия да се отнасятъ до прѣстѫпно дѣяние, извършено вънъ отъ окржга на съда, при който прокуроръть се намира.

Глава III.

Законни поводи за почване на прѣдварително слѣдствие.

118. Законни поводи за почване на прѣдварително слѣдствие могатъ да бѫдатъ:

1) заявленията на частнитѣ лица и жалбитѣ на потърпѣвшитѣ отъ прѣстѫплението;

2) съобщенията отъ полицията, отъ учрѣжденията и отъ длъжностни лица;

3) явяването на обвиняемия да изповѣда вината си;

4) прѣдложението на прокурора, и

5) възбуждане дѣла по непосрѣдственото усмотрѣние на съдебния слѣдователь.

119. Заявлението за прѣстѫпно дѣяние, при което заявительть е билъ очевидецъ, може да служи за достатъченъ поводъ да се почне слѣдствие, макаръ и да нѣма никакви други улики за слѣдователя. Когато заявительть не е билъ очевидецъ, то заявлението не съста-

Digitized by Google

лява достатъченъ поводъ за почвуването на слѣдствие, освѣнъ само заявительтъ прѣдстави доказателства за достовѣрностьта на заявлението си.

120. Безименнитѣ писмени и подхвърленитѣ писма не съставляватъ законенъ поводъ за почване на слѣдствие, но ако тѣ съдържатъ въ себе си указание за важно прѣстжпление, което заплашва общественото спокойствие, тѣ служатъ за поводъ на дознание, което може да даде основание за извършване на прѣдварително слѣдствие.

121. Жалбитѣ на потърпѣвшитѣ лица се считатъ достатъченъ поводъ за почване на прѣдварително слѣдствие. Нито съдебниятъ слѣдователь, нито прокурорътъ могатъ да откажатъ за това на потърпѣвшето отъ прѣстжпленното лице.

122. Въ всѣка жалба се означава:

1) врѣмето и мѣстото, гдѣто се е извършило прѣстжпното дѣяние;

2) причинитѣ, по които се хвърля подозрѣнието на еди-кого;

3) прѣтърпѣнитѣ врѣди и загуби, и

4) приблизително изброяване възнаграждението, ако такова се иска.

123. Догдѣто трае прѣдварителното слѣдствие, потърпѣвшето лице има право:

1) да прѣдставя свои свидѣтели;

2) да присѣтствува при всичкитѣ слѣдствени дѣйствия и, съ разрѣшението на слѣдователя, да прѣдлага въпроси на обвиняемия и на свидѣтелитѣ;

3) да прѣдставя доказателства за подкрѣпление на иска си, и

4) да иска, за своя смѣтка, да му се даватъ прѣписи отъ всичкитѣ протоколи и постановления.

124. Потърпѣвшето лице, което е заявило граждански искъ, може да моли да се взематъ мѣрки за обезпечение на искането отъ него възнаграждение. Съдебниятъ слѣдователь прѣдставя въ съда за вземане такива мѣрки само въ случая, когато признае молбата на ищеца за основателна.

125. Заявлението и жалбата могатъ да бждатъ писмени или устни и се приематъ въ всѣко врѣме, както отъ полицейскитѣ лица, така и отъ съдебния слѣдователь и прокурора. Врѣмето на по-

Digitized by Google

даването и съдържанието на заявлението или жалбата, а това също и показанията, дадени при развитването, се записватъ въ протоколъ.

126. Слѣдъ като получи заявлението или жалбата, полицейското длъжностно лице, слѣдователътъ или прокурорътъ незабавно развитва заявителя или подателя на жалбата за обстоятелствата на произшествието, или за известнитѣ нему признаци на престѫпното дѣяние и, въ случай ако той явно обвинява нѣкого въ престѫпление, предупрѣждава се за наказанието, което се налага за набѣдяване.

127. Подаването заявление или жалби незадължава подателя да доказва престѫпното дѣяние, но го подвърга на отговорность за всѣко лъжливо показание.

128. Ако съдебнитѣ слѣдователи не намѣрятъ въ съобщенията на полицейскитѣ или на други учрѣждения и длъжностни лица достатъчно основание за извършване на предварително слѣдствие, той незабавно съобщава за това на прокурора.

129. Когато виновнитѣ се явятъ и изповѣдатъ вината си, съдебнитѣ слѣдователи е длъженъ да почне предварително слѣдствие; ако изповѣдьта на явившитѣ се опровергава отъ находящитѣ у слѣдователя свѣдѣния, той прави постановление за причинитѣ, които сѫ го заставили да остави безъ послѣдствие подобно едно заявление и съобщава за това на прокурора.

130. Прокурорътъ може да възбужда предварително слѣдствие, както по свѣдѣнията, които получава, така и по престѫпленията, които непосрѣдствено съгледа.

131. Прокурорътъ не трѣбва да иска почването на предварително слѣдствие безъ достатъчно за това основание. Въ съмнителни случаи, той е длъженъ да събира свѣдѣния прѣзъ дознание.

132. Съдебнитѣ слѣдователи пристѫпва къмъ слѣдствие по свое собствено усмотрѣние само въ тѣзъ случаи, когато завари, че престѫпното дѣяние се извършва или току-щомъ се е извършило.

133. Ако, когато се извършва слѣдственото за едно престѫпление, бждатъ открити признаци на друго, които нѣматъ същественна свързка съ това, което се изслѣдва, то слѣдователътъ, като

Digitized by Google

вземе мѣрки за запазване на тия признаци, а въ случаитѣ, показани отъ закона, и за прѣсичане на подозрѣния способитѣ да избѣгне отъ слѣдствието, съобщава за това на прокурора и пристжпя да изслѣдва новооткритото прѣстжпление не инакъ, освѣнъ по негово прѣдложение.

Глава IV.

Изслѣдване събитието на прѣстжплението.

I. Огледъ и освидѣтелствуване.

1. Огледъ и освидѣтелствуване отъ слѣдователя.

134. Огледитѣ и освидѣтелствуванията се извършватъ или непосрѣдствено отъ сждебния слѣдователь или отъ вѣщи лица въ присжтствието на поемни лица, повикани за свидѣтели на това, което става. При огледа и освидѣтелствуването, дозволява се на всичкитѣ лица, които участвуватъ въ дѣлото, да присжтствуватъ, но сждебнятъ слѣдователь не е длъженъ да ги чака да дойдатъ.

135. Огледитѣ и освидѣтелствуванията, освѣнъ въ случаитѣ, които не търпятъ отлагане, се извършватъ дена.

136. При извършването на огледитѣ и на освидѣтелствуванията сждебнятъ слѣдователь обръща внимание не само върху явнитѣ признаци на прѣстжплението, но и върху мѣстностьта и прѣдметитѣ, които окржжаватъ диритѣ на прѣстжплението. Ако е потрѣбно, той прави нуждитѣ измѣрвания и, ако е възможно, и чертежи на огледанитѣ мѣста и прѣдмети.

137. За онова, което се укаже при огледа и освидѣтелствуването, сждебнятъ слѣдователь съставя протоколъ, до колкото е възможно, на самото мѣсто, гдѣто сж се тѣ извършили. Всичко, което се е откривало, се записва въ тая послѣдователность, въ която се е огледвало и откривало.

138. За поемни лица да присжтствуватъ при огледа или при освидѣтелствуването се призовавать изъ най-ближнитѣ жители лица, които се ползуватъ съ добро име въ обществото.

139. Числото на поемнитѣ лица, които се викатъ да присжтствуватъ при огледа или при освидѣтелствуването, не трѣбва да е, въ никой случай, по-малко отъ двама.

Digitized by Google

140. При огледъ или освидѣтелствуване на лица отъ женски полъ се повикватъ, въ качество на поемни лица, омъжени жени.

141. За неявяване на слѣдствието, безъ уважителни причини, поемнитѣ могатъ да се накажатъ съ глоба до 25 лева.

Ако поемното лице, което е глобено по горната причина, прѣдстави въ *деньдневенъ срокъ*, отъ като му бѫде съобщено за глобата, удостовѣрение, че не е могло да се яви, то съдебният слѣдователь го освобождава отъ глобата.

2. Огледъ и освидѣтелствуване чрѣзъ вѣщи люди изобщо.

142. Вѣщи люди се привикватъ въ такива случаи, когато за точното разбиране на нѣкое обстоятелство, което се срѣща въ дѣлото, сж необходими специални свѣдѣния или опитность: въ науката, въ изкуството, въ занаята, промишлеността или въ какво да е друго занятие.

143. Въ качество на вѣщи люди могатъ да се викатъ: лѣкаритѣ, фармацевтитѣ, професоритѣ, учителитѣ, техницитѣ, художницитѣ, занаятчиитѣ, касеритѣ и лица, които съ продължителни занятия по кой и да е клонъ сж придобили особна опитность.

144. Вѣщитѣ люди, които се викатъ при огледа и освидѣтелствуването, трѣбва да иматъ всичкитѣ качества на достовѣрни свидѣтели.

145. За неявяване при слѣдствието, безъ уважителни причини, вѣщитѣ люди могатъ да бѫдатъ наказани отъ съдебния слѣдователь съ глоба до 50 лева. Ако и вторично не се явятъ безъ законни причини, тѣ могатъ да бѫдатъ доведени по установения редъ.

146. Ако вѣщото лице, което за неявяване на слѣдствието е било наказано съ глоба, прѣдстави въ *деньнедневенъ срокъ*, откакъ му се е обявило наказанието, удостовѣрение, че не е могло да се яви, по уважителни причини, съдебният слѣдователь го освобождава отъ глобата.

147. Съдебният слѣдователь извършва прѣдвариченъ външенъ огледъ на прѣдметитѣ, които подлежатъ на освидѣтелствуване чрѣзъ вѣщи люди и съставя протоколъ за видимитѣ признаци на прѣстъплението, ако такива се укажатъ, а така сѫщо и за всичкитѣ измѣнения, станали въ положението на огледанитѣ прѣдмети.

Digitized by Google

148. Когато нѣма особени прѣпятствия, освидѣтелствуването чрѣзъ вѣщи люди се извършва въ присѫтствието на слѣдователя и на военнитѣ.

149. Сждебниятъ слѣдователь е длъженъ да прѣдлага на вѣщитѣ люди устно или писмено въпроси по прѣдметитѣ, които подлежатъ на тѣхно разрѣшение.

150. Вѣщитѣ люди, когато вършатъ освидѣтелствуване, не трѣбва да прѣъобрѣщатъ и такива признаци, върху които слѣдовательтъ не е обърналъ вниманіе, но отъ изслѣдванието на които може да се открие истината.

151. Ако сждебниятъ слѣдователь се съмнява въ правилностьта на заключенията на вѣщитѣ люди или ако има разноглесіе въ мнѣнията имъ, той може да поиска заключението отъ други вѣщи люди, или да се обърне къмъ по-високо спеціално учрѣжденіе, за да му изпрати такива, или пъкъ изпраща въ това учрѣжденіе самия прѣдметъ за изслѣдване, когато това е възможно.

3. Огледъ и освидѣтелствуване отъ лѣкари.

152. За да се освидѣтелствуватъ и огледатъ мъртви тѣла, различни поврѣждания, дири отъ насилие и състоянието на здравето на потърпѣвшето лице, или на самия обвиняемъ, сждебниятъ слѣдователь призовава сждебния лѣкарь.

153. Обязаноститѣ на сждебенъ лѣкарь се възлагатъ: въ окржжията — върху окржжнитѣ или околийски лѣкари, а въ градоветѣ — върху градския лѣкарь; но ако по болѣсть или по друга нѣкоя причина тѣ не могатъ да се явятъ, то, вмѣсто тѣхъ, сждебниятъ слѣдователь призовава всѣкой другъ воененъ, граждански или волнопрактикующи лѣкарь.

154. Въ важни случаи, сждебниятъ слѣдователь може да призове за освидѣтелствуване на мъртво тѣло не само единъ, но и нѣколко лѣкаря, дори и онзова, който е лѣкувалъ умрѣлото лице, ако е потрѣбно да се обясни връзкатъ на болѣсьта и на лѣкуването.

155. Догдѣто пристигне лѣкарьтъ на мѣстото, гдѣто се намира мъртвото тѣло, сждебниятъ слѣдователь:

Digitized by Google

1) взема мѣрки, ако се съмнява въ дѣйствителностьта за смъртьта, да съживи умрѣлия, а въ противенъ случай — за да запази тѣлото отъ развала и случайно повръждане;

2) удостовѣрява се дали мъртвото тѣло е лицето за смъртьта на което извършва слѣдствие, и

3) съставлява по установения редъ протоколъ за взетитѣ отъ него мѣрки.

156. Когато се прави съдебно-медицински огледъ, съдебнятъ слѣдователь съобщава на лѣкаря, ако той поиска, онна отъ събранитѣ за мъртвото тѣло свѣдѣния, които могатъ да служатъ за указание на лѣкаря върху това, на което той е длъженъ да обърне особено внимание, когато разрѣзва тѣлото.

157. Съдебнятъ лѣкарь при изслѣдването, като се ржководи отъ правилата на съдебната медицина, огледва повърхностьта на мъртвото тѣло, неговитѣ вдълбини и отвори, ставитѣ, цѣлостьта на коститѣ и състоянието на вътрѣшнитѣ органи и до колкото е възможно, разяснява на присѫтствующитѣ значението на всѣко пятно, знакъ, рана и повръждане, и изтѣкненията отъ болкитѣ, опрѣдѣлява степеньта на гнилостьта и произлѣзлитѣ отъ нея явления и отговаря на зададенитѣ нему въпроси.

158. Съдебнятъ слѣдователь и поемнитѣ, а така сѫщо и другитѣ повикани лица при огледа на мъртвото тѣло, имать право да изказватъ своето мнѣние за тия дѣйствия и обяснения на лѣкаря, които имъ се виждатъ съмнителни. Тѣхнитѣ мнѣния се вписватъ въ протокола.

159. Актътъ за огледа или освидѣтелствуването, лѣкарьтъ прѣдава на слѣдователя, ако е възможно тутакси, слѣдъ освидѣтелствуването, и въ никой случай не по-късно отъ *три денонощия*.

160. Ако актътъ или освидѣтелствуването противорѣчатъ на обстоятелствата на слѣдствието, или когато има разногласие въ мнѣнията на лѣкаритѣ, или пъкъ съмнѣние въ правилностьта на тълкуването на намѣренитѣ признаци, съдебнятъ слѣдователь прѣдставя прѣписъ отъ акта или освидѣтелствуването на медицинския съвѣтъ, който разрѣшава съмнѣнието.

161. Когато се освидѣтелствува изново мъртво тѣло, съдебнятъ слѣдователь съобщава на призованитѣ лѣкари цѣлта на

Digitized by Google

новото освидѣтелствуване, протокола и акта на първоначалния огледъ и колко врѣме се е изминало отъ какъ е заровено тѣлото въ земята.

162. Къмъ изкопаване на мъртво тѣло, сждебнитъ слѣдователь не пристжпва, догдѣто не пристигне лѣкарьтъ. За удостовѣрение, че мъртвото тѣло е същото, призовава се свещеника и другитѣ лица, които сж били при погрѣбението, а при повторно освидѣтелствуване се призовава, ако е възможно, и лѣкарьтъ, който е правилъ първия отледъ.

163. Ако отъ прѣдварителнитѣ свѣдѣния не се открие, кой е билъ умрѣлия, тѣлото на когото се е изслѣдвало, сждебнитъ слѣдователь, като опише точно бѣлѣзитѣ на умрѣлия, мѣстото, гдѣто е намѣрено тѣлото и заключенията на лѣкаря за причинитѣ на смъртьта, разпорежда се да се обнародва обявление за това въ държавния и мѣстнитѣ вѣстници и ако е възможно да го фотографира.

164. Когато се изслѣдватъ: рани, побои, осакатявания, изнасилвания, поврѣждания на здравето, прѣждеврѣменно раждане, вслѣдствие на изхвърляне на плода или отъ насилие и подобни послѣдствия отъ прѣстжпления, сждебнитъ лѣкарь опрѣдѣля, до колкото е възможно:

1) свойството на поврѣждането и влиянието му върху здравето на освидѣтелствуемото лице;

2) срѣдствата употрѣбени при насилието или поврѣдата, и

3) отколѣ ли е станала поврѣдата или отъ скоро врѣме.

165. Бабитѣ не се призовавать за самостоятелно медицинско освидѣтелствуване на жени, но могатъ да се повикатъ въ качество на помощници на сждебния лѣкарь.

166. Сждебнитъ слѣдователь не присжтствува при такова освидѣтелствуване на жени, когато трѣбва да се заголватъ скрититѣ части на тѣлото, ако освидѣтелствуемитѣ заявятъ, че той не трѣбва да присжтствува.

Не може да се привличатъ за освидѣтелствуване други лица отъ женски полъ, освѣнъ онія върху които пада основателно подозрѣние.

Digitized by Google

4. Освидѣтелствуване на обвиняемъ, който се е указалъ умствено разтроенъ.

167. Ако слѣдствието покаже, че обвиняемиятъ нѣма здравъ умъ, или страда отъ умствено разтройство, съдебниятъ слѣдователь, като се удостовѣри за това, както чрѣзъ освидѣтелствуване на обвиняемия отъ съдебния лѣкарь, така и чрѣзъ разпитване обвиняемия и онія лица, на които е отъ близо извѣстенъ начина на неговитѣ дѣйствія и съждения, прѣдава на прокурора за по-нататъшно разпореждане всичкото производство по този прѣдметъ, заедно съ мнѣнието на лѣкаря за степенъта на безумието или умственото разтройство на обвиняемия.

Правилото на този членъ се приспособява и тогава, когато обвиняемиятъ впадне въ подобно състояние и слѣдъ извършването на прѣстъпното дѣяние.

168. Производството за умственото разтройство или безумието прокурорътъ впася, заедно съ заключението си по това, за разглеждане въ окръжния съдъ.

169. Освидѣтелствуване на безумнитѣ и страдающитѣ отъ умствено разтройство става въ съдебно заседание на окръжния съдъ отъ единъ ли трима вѣщи лѣкари, споредъ важността на случая.

Забѣлѣжка. Ако за съставяне мнѣние върху умственитѣ способности на обвиняемия се види за необходимо да се наблюдава извѣстно врѣме, съдътъ може, по искане на експертитѣ, да постанови изпращането му въ нѣкое заведение за умопобърканы или въ нѣкоя болница.

170. Слѣдъ извършването на надлежното освидѣтелствуване, окръжниятъ съдъ или постановява да се прѣкрати съдебното прѣслѣдване, ако се укаже, че прѣстъпното дѣяние е извършено въ безумие, лудость или въ припадъкъ на болѣсть, която докарва до изумяване или безсъзнателность, или пъкъ спира това прѣслѣдване, ако обвиняемиятъ е падналь въ болѣзнено състояние слѣдъ извършването на прѣстъпното дѣяние, и назначава въ послѣдния тоя случай, необходимата мѣрка, за да се прѣсѣчатъ на обвиняемия начинитѣ да се отклони отъ слѣдствието и съда.

Освидѣтелствуването състоянието на умственитѣ способности на такива обвиняеми, на които съдебното прѣслѣдване е спрѣно, на основание на тоя членъ, ако отпослѣ оздравѣятъ, се извършва въ окръжния съдъ по правилата изложени въ чл. 161.

Digitized by Google

II. За издирване прѣдметитѣ, които отнасятъ прѣстжплението.

1) Прѣтърсвания и иземвания въ къщата.

171. Прѣтърсванията и иземванията въ къщата и въ други мѣста за живѣне, се извършватъ само когато има основателно подозрѣние, че въ тѣзи мѣста се намиратъ скрити: обвиняемия или прѣдмета на прѣстжплението, или пъкъ веществени доказателства, които сж необходими за обясняване на дѣлото или подлежатъ на конфискация.

172. Прѣтърсванията и иземванията се извършватъ въ присжтствието на поемнитѣ и на стопанина на къщата или на помѣщението, а кога той отсжтствува, то въ присжтствието на жена му, ако е жененъ, или пъкъ на нѣкое отъ по-голѣмитѣ му домашни лица. При прѣтърсванията и иземванията могатъ да присжтствуватъ всички лица, които участвуватъ въ дѣлото.

173. Прѣтърсвания и иземвания въ помѣщенията на иностраннитѣ дипломатически прѣдставители става не иначъ, освѣнъ слѣдъ прѣдварително споразумение съ министра на външнитѣ дѣла.

174. Прѣтърсвания въ черквитѣ, въ молитвенитѣ домове, въ архиерейскитѣ и мънастирски домове, въ зданията, гдѣто се помѣщаватъ учрѣждения правителствени, учебни общества, учебни или богоугодни заведения, а сжщо въ крѣпоститѣ и казармитѣ, ставатъ не иначъ, освѣнъ като сждебнията слѣдователь призовава сжщеврѣменно да присжтствува при това и най-близкото началство на това управление, въ вѣдомството на което се намира помѣщението, което се прѣтърсва.

175. Прѣтърсванията и иземванията се извършватъ денѣ. Нощѣ, обаче, може да ставатъ прѣтърсвания и иземвания, само когато се изслѣдва току-що извършено прѣстжпление, или като има опасность отъ закъснѣването или когато е въпросъ да се улови лицето, което е избѣгало изъ подъ стража. Тѣзи ограничения не се отнасятъ до помѣщения, които сж достжпни нощѣ за всѣкиго, до мѣста, дѣто се събиратъ подозрителни въ прѣстжпления лица, до мѣста, гдѣто ставатъ хазартни игри и до публичнитѣ домове.

Digitized by Google

Както на поемнитѣ, така и на стопанина на кѫщата или на помѣщението, което се прѣтърсва, трѣбва да се обяви по кое дѣло се прѣдприема прѣтърсването и съ каква именно цѣль.

176. Ако изисква нуждата, помѣщението, което се прѣтърсва, може да се обгради отъ полицейски служители, ако такива отсѫтствуватъ, помѣщението се пази чрѣзъ съдѣйствието на частни лица.

177. Сѫдебниятъ слѣдователь има право да отвори заключеното, нога стопаниньтъ не ще да го отвори доброволно; но, въ всѣкой случай, той трѣбва да бди, щото помѣщенията, които се огледватъ, да не се повръждатъ напраздно.

178. Прѣтърсване въ книжата на подозрѣното лице трѣбва да става съ голѣмо внимание, безъ да се издаватъ обстоятелствата, които не се отнасятъ къмъ слѣдствието. Трѣбва да се иземватъ и прилагатъ къмъ дѣлото само необходимитѣ книжа, които се показватъ и на поемнитѣ и на другитѣ присѫтствующи при прѣтърсването.

179. Нито учрѣжденията, нито длъжностни или частни лица, не могатъ да откажатъ да дадатъ писмени или веществени доказателства, които сѫ потрѣбни за извършването на слѣдствието.

180. Допуска се иземване и разгледване на писма и телеграми, адресувани до обвиняемия или отъ него изпратени до разни лица, ако тѣхното съдържание има значение за слѣдствието.

181. Ако се укаже за необходимо да се получатъ книжа, прѣдадени на защитника или адвоката, съ условие да ги пази тайно, то слѣдовательтъ ги разглежда заедно съ защитника или адвоката, като съблюдава точно правилото, постановено въ чл. 187.

2) Събиране и пазене на веществениттѣ доказателства.

182. Веществениттѣ доказателства като: орѫдието, съ което е извършено прѣстѫплението, подложнитѣ документи, подправенитѣ монети, окървавенитѣ или повръдениттѣ прѣдмети и изобщо всичко, което се намира при огледа на мѣстото, при прѣтърсването и иземването и което може да служи за откритие на прѣстѫплението и за изобличение на прѣстѫпника, трѣбва да бѫде подробно описано въ протокола, съ показание и на обстоятелствата, при които е станало намѣрването и вземането на веществениттѣ доказателства.

Digitized by Google

183. Веществените доказателства трѣбва да бждатъ, до колкото е възможно, означени въ броѣ, наредени, запечатани и присъединени къмъ дѣлото.

184. Ако веществените доказателства не могатъ да се отдѣлятъ отъ мѣстото, гдѣто сж намѣрени, напр. кръвь върху стѣнитѣ на зданието, върху дърветата и други такива, а пъкъ е необходимо да се запазятъ, за да ги огледатъ вѣщи люди, сждебният слѣдователь е длъженъ да приеме надлежнитѣ мѣрки, за да се оградятъ диритѣ на прѣстжплението отъ всѣкакво измѣнение или изтрѣбяване и, ако е възможно, да тури печати на мѣстото или на прѣдмета, върху който сж останали дири отъ прѣстжплението, и да прѣдаде запечатаното подъ надзора на полицията или на благонадежни съсѣдни жители или пъкъ да тури стража.

185. Прѣдмети, които подлежатъ на химическо или микроскопическо изслѣдване, взиматъ се само въ толкова количество, колкото е нуждно за изслѣдването и се загъватъ и турятъ отъ лѣкаря или фармацевта така, щото да не могатъ да се изгубятъ изъ пата, да се примѣсятъ съ други вещества или да образуватъ химически съединения съ сждоветѣ.

186. Прѣдмети, които сж били откраднати или отнети силомъ, отъ какъ се намѣрятъ и оцѣнятъ, връщатъ се, срѣщу подпись, на онія, отъ които сж били откраднати или отнети, ако не е твърдѣ потрѣбно да се приложатъ къмъ дѣлото за доказателство.

187. На лицата, отъ които сж взети прѣдмети, като веществени доказателства, сждебният слѣдователь е длъженъ, ако тѣ поискатъ, да даде разписка.

Глава V.

За явяването на обвиняемия при слѣдствието и за разпита му.

Отдѣлъ I.

Призоваване или довеждане на обвиняемия прѣдъ сждебния слѣдователь.

188. Призоваването на обвиняемия става съ писмена призовка, а когато се той намира въ мѣстото, гдѣто се извършва слѣдствието, съ устно повикване.

Digitized by Google

189. Призовката се праща въ единъ екземпляръ, снабденъ съ разписка.

190. Призовката, подписана отъ съдебния слѣдователь, трѣбва точно да показва:

1) лицето, което се иска при слѣдствието;

2) врѣмето и мѣстото на явяването;

3) дѣлото, по което се вика исканото лице, и

4) послѣдствията отъ неявяването.

191. На призования се назначава срокъ за явяване, съобразно съ разстоянието и мѣстнитѣ срѣдства за съобщение.

192. Когато се връчва призовката, върху нея и въ разписката се бѣлѣжи врѣмето на връчването ѝ. Разписката, подписана отъ призования, се връща на съдебния слѣдователь.

193. Ако онзи, който е приелъ призовката, но може, или не ще да подпише разписката, връчительтъ на призовката приканва двама свидѣтели, на които заявява отказа на приемача да се подпише и бѣлѣжи върху призовката и разписката, кому и кога е била тя връчена и защо нѣма подписъ отъ оногова, който я е приелъ.

194. На неграмотнитѣ съдържанието на призовката, въ всѣкой случай, се обявява въ присѫтствието на двама свидѣтели.

195. Призовката се връчва лично на оногова, който се призовава; ако ли го нѣма дома му, тя се дава на едного отъ домашнитѣ му, прѣимуществено на възрастния, или пъкъ на домовладѣлеца или на мѣстния полицейски чиновникъ, ако нѣма домашни.

196. Въ случай че мѣстонахождението на обвиняемия не се открие, полицията съобщава за това на съдебния слѣдователь, който отъ своя страна прѣдставлява въ съда за търсенето на обвиняемия чрѣзъ публикация.

197. Призованиятъ е длъженъ да се яви лично и въ назначения срокъ; ако не може да се яви по законни причини, трѣбва да прѣдстави удостовѣрение за това.

198. Законни причини за неявяване при прѣдварителното слѣдствие се считатъ:

1) лишението отъ свобода;

2) прѣкратяването на съобщенията по врѣмето на зараза, нашествието на непрятель, необикновеното разливане на рѣкитѣ и други такива непрѣодолими прѣпятствия;

3) внезапното разорение отъ злощастенъ случай;

Digitized by Google

4) болѣсть, по причина, на която не може да се излѣзе отъ кѫщата;

5) смъртьта на родителитѣ, на мѫжа, на жената, или на дѣцата, или пъкъ тежката имъ и на умиране болѣсть, и

6) неприемането или несвоеврѣменото приемане на призовката.

199. Призованиятъ, който не се е явилъ въ срока и не е прѣдставилъ удостовѣрение за законнитѣ причини за неявяването си, се довежда прѣдъ слѣдователя. Безъ прѣдварително призоваване могатъ да бѫдатъ доведени:

1) обвиняемитѣ за прѣстѫпления, които по закона се наказватъ съ смъртъ и съ строгъ тъмиченъ затворъ;

2) обвиняемитѣ по други прѣстѫпления, когато не сѫ могли да бѫдатъ призовани по причина, че сѫ се скривали, и

3) обвиняемитѣ, които нѣматъ постоянно мѣстожителство, извѣстенъ занаятъ или занятие.

200. Довеждането на обвиняемитѣ при слѣдствието може да стане само слѣдъ като имъ се прѣдяви формална за това заповѣдь, основана на постановление, въ което се показватъ причинитѣ за вземането на тази мѣрка.

201. Слѣдъ като се прѣдяви на обвиняемия заповѣдьта за довеждането му, въ която трѣбва да бѫде показано прѣстѫплението, въ което се обвинява, той се поканва да доде съ лицето, което му я прѣдявява. Въ случай на непокорство или съпротивление, обвиняемиятъ се довежда при слѣдователя съ помощьта на полицията.

202. Довеждането на обвиняемия, освѣнъ въ крайни нетърпящи отлагане случаи, става денѣ. Обвиняемиятъ, обаче, до изпълнението на заповѣдьта, се държи подъ домашенъ арестъ или подъ стража. Всѣко оскърбление личностьта на обвиняемия при подобно дѣйствуване влѣче подирѣ си отговорность споредъ закона.

203. Заповѣдьта за довеждането обвиняемия, когато отсѫтствува, се прѣдава на полицейското или селско началство, което взема мѣрки да изпроводи обвиняемия при слѣдователя.

За довеждането на задържанитѣ вече подъ стража лица слѣдовательтъ се отнася прямо до директора на затвора.

204. Обвиняемитѣ се призовавать или довеждатъ при слѣдствието, безъ да се гледа тѣхното обществено или служебно положение.

Digitized by Google

205. Когато по болѣсть или по други уважителни причини, призованиятъ или подлежащиятъ на довеждане не може да се яви при слѣдователятъ, то този послѣдниятъ, като се ржководи отъ важностьта на дѣлото, отъ продължителностьта на прѣпятствието за явяване и отъ своитѣ занятия по други дѣла, които не търпятъ отлагане, или отива да разпитва обвиняемия въ мѣстото на неговото нахождане, или чака да се прѣкрати прѣпятствието за явяване.

Отдѣлъ II.

Разпитъ на обвиняемия.

206. Съдебниятъ слѣдователь е длъженъ да направи първоначалния разпитъ на обвиняемия веднага и никакъ не по-късно отъ *едно денонощие* подиръ явяването или довеждането му.

207. Ако слѣдователятъ не дойде да разпита обвиняемия въ точението на 24 часа слѣдъ довеждането му, то полицията съставлява за това протоколъ, който се прилага къмъ дѣлото и съобщава на обвиняемия, до колкото й е извѣстно, причинитѣ за неговото задържане.

208. Въ горния случай, обвиняемиятъ има право да даде обяснения на полицията и да иска да се запишатъ тѣ въ протоколъ. Ако отъ обясненията се укаже, че той е задържанъ по погрѣшка или по недоразумѣние, то полицията е длъжна да го освободи незабавно, като означи въ протокола причинитѣ, които съ я подбудили да стори това.

209. Прѣди разпита, съдебниятъ слѣдователь се удостовѣрява въ самоличностьта на обвиняемия и му обявява въ какво се той обвинява.

Въпроситѣ, които се прѣдлагатъ на обвиняемия, трѣбва да бѫдатъ кратки и ясни.

210. Съдебниятъ слѣдователь не трѣбва да кара обвиняемия да се признае, нито съ обѣщания, нито съ заплашвания или съ други принудителни мѣрки. Когато обвиняемиятъ се самопризнае въ извършване прѣстъплението, разпитването му, съставянето на протокола и подписването на послѣдния отъ обвиняемия, или за неграмотностьта му отъ друго лице, трѣбва да става въ присът-

Digitized by Google

ствието на двѣ грамотни поемни лица, които тоже подписвать протокола.

211. Ако обвиняемиятъ не ще да отговоря на питанията, които му се прѣдлагать, сждебнията слѣдователь, откакъ забѣлѣжи това въ протокола, търси други законни срѣдства за откриване на истината.

212. Всѣкой отъ обвиняемитѣ се разпитва отдѣлно и сжщеврѣменно се вземать мѣрки, щото обвиняемитѣ въ сжщото прѣстжпление да не могатъ да се сговарятъ помежду си. На грамотнитѣ се прѣдоставя сами да записвать въ протокола отговоритѣ, които сж дали устно.

213. Показанията на обвиняемия се записвать въ първо лице съ собственитѣ му думи, безъ никакви измѣнения, изоставяния и добавяния. Мѣстнитѣ и не твърдѣ понятнитѣ думи и изражения се обясняватъ въ вмѣстителни.

214. Когато се разпитва обвиняемия, който говори непонятенъ за сждебния слѣдователь языкъ, повиква се нѣкое лице, което знае този языкъ.

215. При послѣдването на нѣми или въобще на лица, които не могатъ да прѣдаватъ мислитѣ си съ думи, пазятъ се слѣдующитѣ правила:

1) ако обвиняемитѣ не могатъ да дадатъ показания писмено, то разпитътъ се произвежда чрѣзъ лица, които сж навикнали точно да имъ разбиратъ знаковетѣ;

2) ако слѣдствието се произвежда въ градъ, гдѣто има заведение за възпитание на глухонѣми, привиква се единъ отъ възпитателитѣ на това заведение;

3) тѣзи, които се обясняватъ съ глухонѣмитѣ съ знакове, длъжни сж сжщеврѣменно да произнасятъ на гласъ това, което имъ се обяснява.

216. Когато възрастьта на обвиняемия може да има влияние върху това да ли може да му се вмѣни извършеното въ вина или какво наказание да му се опрѣдѣли, то неговитѣ показания върху годинитѣ му се провѣряватъ чрѣзъ справка въ метрическитѣ книги; ако такива нѣма — чрѣзъ градскитѣ списъци на населението и чрѣзъ други документи. Ако това не е възможно, възрастьта на обвиняемия се опрѣдѣля чрѣзъ освидѣтелствуване отъ сждебенъ лѣкарь.

Digitized by Google

217. Съдебниятъ слѣдователь не се ограничава само съ показанията на обвиняемия, а своеврѣменно събира свѣдѣния за запятието му, за семейството му, за срѣдствата на прѣхраната му, за прѣдишнитѣ му отношения съ потърпѣвшия, за това да ли е билъ по-прѣди подъ съдъ, и ако е билъ, то каква присѫда е била издадена противъ него; но не получаването на тия свѣдѣния не спира по-нататъшния ходъ на слѣдствието.

Глава VI.

Мѣрки за неотклонението на обвиняемия отъ прѣдварителното слѣдствие.

218. Обвиняемиятъ, който се намира подъ слѣдствие, не трѣбва да се отдалечава безъ позволение на съдебния слѣдователь отъ мѣстото, гдѣто се извършва слѣдствието.

219. За да се възпрѣпятствува на обвиняемия да се отклонява отъ слѣдствието, зематъ се слѣдующитѣ мѣрки:

1) задължава се обвиняемия съ подпись, че ще се яви при слѣдствието и нѣма да се отдалечава отъ мѣстото, гдѣто живѣе;
2) зема му се порѫчителство;
3) зема му се залогъ;
4) туря се подъ домашенъ арестъ, и
5) туря се подъ стража.

220. Противъ обвиняемия за прѣстѫпление, което се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години, най-високата мѣрка за обезпечение може да бѫде порѫчителство или залогъ.

221. Противъ обвиняемъ въ прѣстѫпление, за което се прѣдвижда наказание строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ години нагорѣ, най-леката мѣрка за обезпечение може да бѫде порѫчителство.

(Измѣнена: З. 28 априлий 1905 г. [1]) Противъ обвиняемитѣ въ прѣстѫпление, наказуемо съ доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ или съ смъртъ, а така сѫщо и за обвиняемитѣ въ умишлено убийство, прѣдвидено въ чл. 247 отъ наказателния законъ, въ

[1]) *Отарата пл. 2 на чл. 221.* Противъ обвиняемъ въ прѣстѫпление, наказуемо съ доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ или съ смъртъ, а така сѫщо и за обвиняемитѣ въ умишлено убийство, прѣдвидено въ чл. 247, пунктъ 6, отъ наказателния законъ, мѣрка за неотклонение е взимането подъ стража.

Digitized by Google

послѣдния случай, само до като се свърши прѣдварителното дирене, мѣрката за неотклонение е вземане подъ стража.

222. Вземане подъ стража, като мѣрка за неотклонение, се се допуща и противъ обвиняемъ, който нѣма затвърдено мѣстожителство, ако и да се обвинява въ прѣстѫпление по-легко.

223. Кога се избиратъ мѣркитѣ за неотклонението на обвиняемитѣ отъ слѣдствието, зема се прѣдъ видъ не само строгостьта на наказанието, което му прѣдстои, но и силата на изобличенията, каквито има противъ него, възможностьта да скрие диритѣ на прѣстѫплението, състоянието на здравето, пола, възрастьта и положението на обвиняемия въ обществото.

224. Залогътъ трѣбва да състои отъ пари или отъ други цѣнности и може да се прѣдстави, както отъ сѫщия обвиняемъ, така и отъ всѣко друго лице.

225. Сумата за порѫчителството или за залога се опрѣдѣля отъ сѫдебния слѣдователь, съобразно съ строгостьта на наказанието, което се прѣдвижда за прѣстѫплението и съ състоянието на порѫчителя или на залогодателя. За приемането на порѫчителството или на залога, сѫдебниятъ слѣдователь прави постановление, което се подписва, както отъ него, така и отъ порѫчителя или залогодателя и имъ се дава въ прѣписъ, ако това пожелаятъ.

(Прибавена: З. 28 априлий 1905 г.) Порѫчителство въ недвижими имоти може да даде и самъ обвиняемиятъ за себе си.

226. *(Отмѣненъ: З. 28 априлий 1905 г.*[1])

227. Ако обвиняемиятъ побѣгне или се отклони отъ слѣдствието и отъ сѫда, взисканата отъ порѫчителя, или прѣдставената въ залогъ сума, откакъ се извадятъ отъ нея колкото пари може да се присѫдятъ за възнаграждение на оногова, който е пострадалъ отъ прѣстѫплението, постѫпя въ полза на държавното съкровище.

228. Догдѣто да прѣстави залогъ или порѫчителство, обвиняемиятъ се задържа подъ стража или подъ домашенъ арестъ.

229. Пущането на обвиняемия подъ порѫчителство или оставянето му на свобода подъ залогъ, не го освобождава отъ задължението, прѣдвидено въ чл. 218.

---

[1]) *Отмѣнения чл. 229.* Количеството на порѫчителството или на залога въ никакъвъ случай не може да бѫде по-малко отъ количеството на възнаграждението, което се иска отъ потърпѣвшия отъ прѣстѫплението, ако искътъ му е достовѣренъ за слѣдователя.

Digitized by Google

230. Въ постановлението за вземане подъ стража трѣбва да е точно забѣлѣжено:

1) името на слѣдователя и деня на постановлението;

2) името, прѣзимето и прѣкора на задържаното лице;

3) прѣстѫплението, въ което задържания се обвинява или подозрѣва, и

4) основанията на задържането.

Постановлението трѣбва да бѫде подписано отъ слѣдователя.

231. Постановлението за вземане подъ стража се прѣдявява на обвиняемия при самото му изпращане въ мѣстото на затвора и, въ всѣкой случай, прѣди да изминe *едно денонощие*, отъ какъ е задържанъ. Прѣписъ отъ постановлението се съобщава въ мѣстото, гдѣто е затворенъ обвиняемия.

Глава VII.

За призоваването и разпитването на свидѣтелитѣ.

232. Свидѣтелитѣ се разпитватъ на мѣстото, гдѣто става слѣдствието, освѣнъ случаитѣ, когато по болѣсть или други причини, които имъ прѣпятствуватъ да дойдатъ на това мѣсто, стане необходимо да се разпитатъ тамъ, гдѣто живѣятъ, или когато съдебнятъ слѣдователь признае това за по-удобно. Ако е потрѣбно да се разпитатъ много свидѣтели, които се намиратъ въ една и сѫщата околность, разпитътъ, въ всѣкой случай, става тамъ, гдѣто се тѣ намиратъ.

233. Свидѣтелитѣ се призовавать по показания въ чл. чл. 188—197 редъ.

234. Свидѣтелитѣ отъ долнитѣ войнски чинове, които се нахождатъ на дѣйствителна служба, се призовавать чрѣзъ найблизкото имъ началство, а офицеритѣ — непосрѣдствено, съ призовки.

235. Свидѣтель, който живѣе въ другъ участъкъ, или въ друго съдебно окржжие, може да се изпитва, по искането на слѣдователя, на мѣстонахождението си отъ тамошния слѣдователь, споредъ обстоятелството на дѣлото, съ клѣтва или безъ клѣтва. Въ такъвъ случай слѣдовательтъ, който произвежда слѣдствието по дѣлото, изпраща на другия слѣдователь питанията писмено, които трѣбва да прѣдложи на свидѣтеля и по които трѣбва да отговаря тоя послѣднятъ.

Digitized by Google

236. Ако нѣкой свидѣтель не се яви, безъ да прѣдстави законни причини, показани въ чл. 198, сждебнитъ слѣдователь му налага глоба не повече отъ 200 лева, и му прождава повторно призовка. Ако и подиръ това свидѣтельтъ не се яви въ срока и не прѣдстави законни причини за това, той се довежда при слѣдствието, независимо отъ отговорността, на която подлежи по чл. 467 отъ наказателния законъ.

237. По отношение на военнитѣ лица, които се намиратъ на дѣйствителна служба, законна причина за неявяване при слѣдствието се признава и не даденото имъ, по военни обстоятелства, дозволение отъ тѣхното началство, за да се отдалечатъ отъ мѣстото на службата.

238. Ако свидѣтельтъ, комуто за явяване при слѣдствието е наложена глоба, прѣдстави въ двънедѣленъ срокъ отъ деня, когато му се е обявило за наложената глоба, удостовѣрение, че не е могълъ да се яви по уважителни причини, слѣдователтъ го освобождава отъ глобата.

239. Свидѣтелитѣ се разпитватъ тозчасъ, когато се явятъ. Ако по нѣкакво прѣпятствие разпитването не стане въ течение на двайсеть часа подиръ явяването имъ, причинитѣ за това се показватъ въ протокола, прѣписъ отъ който се дава на свидѣтеля по искането му.

240. При прѣдварителното слѣдствие свидѣтелитѣ даватъ клѣтва само въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато свидѣтельтъ се е приготвилъ за далеченъ пать и връщането му може да се забави;

2) когато свидѣтельтъ се намира въ болѣстно състояние, което прѣдставлява опасность за живота му, и

3) когато свидѣтельтъ живѣе вънъ отъ окрага на онзи сждъ, на който е подсждно дѣлото, и при това толкова далечъ отъ мѣстото на сждебнитѣ заседания, щото му е невъзможно да се яви въ сжда безъ особено затруднение.

Вънъ отъ тия случаи, сждебнитъ слѣдователь не разпитва свидѣтелитѣ подъ клѣтва, а само ги прѣдупрѣждава, че въ сжда тѣ може да бждатъ разпитани подъ клѣтва, и имъ внушава, че е необходимо да показватъ цѣлата истина не чиста съвѣсть.

Digitized by Google

241. При подвѣждането свидѣтелитѣ подъ клѣтва и при отвѣждането имъ отъ разпить подъ клѣтва, както и при освобождението на нѣкои лица отъ свидѣтелствуване, съдебнятъ слѣдователь се ржководи отъ правилата за разпитването на свидѣтелитѣ прѣдъ съда (чл. чл. 406–410 и 413—420).

242. Свидѣтелитѣ се разпитватъ по отдѣлно, въ отсѫтствието на неразпитанитѣ свидѣтели, и ако е потрѣбно, първоначално въ отсѫтствието на обвиняемитѣ и на участвующитѣ въ дѣлото лица.

243. Питанията и отговоритѣ трѣбва да сѫ кратки и ясни. Всѣки свидѣтель се пита въ какви отношения се намира съ лицата, които участвуватъ въ дѣлото.

244. Разпитътъ на свидѣтели, който е станалъ въ отсѫтствието на обвиняемия, се прочита на послѣдния. Обвиняемпятъ има право да оборва направенитѣ противъ него показания и да моли съдебния слѣдователь да прѣдложи на свидѣтеля нови питания.

245. Приведенитѣ отъ обвиняемото лице обстоятелства за опровержение показанията на свидѣтеля, трѣбва да се изслѣдватъ, ако имать за дѣлото сѫществено значение.

246. При разпита на свидѣтелитѣ, които се обяснявать на непонятенъ за слѣдователя езикъ, както и при снемане показанията отъ нѣми, се пазятъ правилата, постановени въ чл. чл. 214 и 215.

247. Въ случай на необходимость, съдебнятъ слѣдователь може да разпита изново свидѣтеля.

248. Свидѣтелитѣ се тургатъ лице съ лице въ онія случаи, кога отъ разяснението на противорѣчията въ тѣхнитѣ показания зависи по-нататъшния ходъ на слѣдствието.

249. Показанията на свидѣтелитѣ се излагатъ по сѫщия редъ, както и показанията на обвиняемитѣ (213–214). Въ протокола за разпита на всѣки свидѣтель се означава какъ е далъ показанието си: безъ клѣтва или съ клѣтва.

Глава VIII.

За протоколитѣ на прѣдварителното слѣдствие.

250. За всѣко отъ главнитѣ дѣйствия на слѣдствието се съставлява отдѣленъ протоколъ.

Digitized by Google

251. Протоколътъ се съставя така, щото отъ него ясно да се вижда: кой, кога, гдѣ и какви именно дѣйствия на слѣдствието е извършилъ; кои сѫ били, като страни, като посѣмни или като вѣщи люди, какво се е открило отъ тѣзи дѣйствия и какви сѫ били бѣлѣжкитѣ и възраженията на участвующитѣ въ дѣлото лица или на посѣмнитѣ.

252. Въ протокола на разпита се означаватъ:

1) разпитанитѣ лица, а така сѫщо и онія, които сѫ се намирали при разпита, въ качеството на страни;

2) отговоритѣ на разпитанитѣ лица;

3) бѣлѣжкитѣ на обвиняемия или възраженията, каквито е направилъ, кога сѫ се разпитвали свидѣтелитѣ.

253. Протоколътъ се подписва отъ всичкитѣ споменати въ заглавието му лица. За безграмотнитѣ се подписватъ, по устната имъ молба, онія, на които тѣ довѣрятъ.

254. Протоколътъ се прочита на всички лица, които ще го подпишатъ. Ако нѣкой отъ тѣхъ не ще или не може да го подпише, причината за това се обяснява въ протокола.

255. Освѣнъ въ случаитѣ, изрично предвидени въ този законъ, сѫдебниятъ слѣдователь съставя особени постановления само тогава, когато това е потрѣбно за обяснение хода на слѣдствието или разпорежданието на слѣдователя.

256. Въ постановленията се означаватъ, както врѣмето кога сѫ съставени, така и законнитѣ поводи и основанията на дѣйствията, които се предприематъ по извършване на слѣдствието. Постановленията, съ изключение на случаитѣ, показани въ чл. 225, се подписватъ само отъ слѣдователя.

257. Остъргвания въ протокола и въ постановленията на сѫдебния слѣдователь не се допущатъ; но очевидни поправки и допълнения могатъ да се правятъ, съ условие, обаче, че ще бѫдатъ оговорени прѣди да се подпише протокола или постановлението.

258. По молба на лицата, които участвуватъ въ дѣлото, сѫдебниятъ слѣдователь имъ дава прѣписи отъ протоколитѣ и отъ постановленията: на обвиняемия безплатно, а на частния обвинитель и на гражданския ищецъ — срѣщу установенитѣ берии.

Digitized by Google

Глава IX.

За свлючването на слѣдствието.

259. Слѣдъ като се свърши прѣдварителното слѣдствие, сѫдебнятъ слѣдователь прѣдявява на обвиняемия, ако послѣднятъ иска, дѣлото на слѣдствието, както е извършено и го пита: желае ли той да прѣдстави още нѣщо за оправданието си.

260. Ако обвиняемятъ посочи нѣкои нови обстоятелства, сѫдебнятъ слѣдователь е длъженъ да провѣри онія отъ тѣхъ, които могатъ да иматъ влияніе върху рѣшаване на дѣлото.

Подиръ това, слѣдовательтъ обявява на всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица, че слѣдствието е свършено и прѣпраща цѣлото производство на прокурора.

261. Възбуденото по тѫжба на частния обвинитель слѣдствие се прѣдставя на прокурора само за да се удостовѣри той дали дѣлото не съдържа въ себе прѣстѫпление, което се прѣслѣдва отъ прокурорството.

262. Задържанитѣ отъ сѫдебния слѣдователь лица, ако тѣ, до гдѣ е траяло слѣдствието, сѫ били държани въ околията, се изпращатъ въ затвора на окржжния градъ, дѣто ще се разглежда дѣлото.

263. Книжата, които се отнасятъ до слѣдствието, се зашиватъ на редъ споредъ врѣмето, кога сѫ били написани или приети, турятъ се подъ брой, приподписватъ се по листове, провѣряватъ се и се подпечатватъ съ печата на сѫдебния слѣдователь. На тѣзи книжа се прави описъ и въ него се показва на кой листъ на дѣлото се намира всѣка една отъ тѣхъ.

264. Ако отъ слѣдствието се открие, че дѣлото не е подсѫдно на окржжния сѫдъ, слѣдовательтъ, като увѣдоми за това прокурора, изпраща производството на слѣдствието по принадлежность.

Глава X.

За отговорностьта на полицейскитѣ чиновници и на сѫдебнитѣ лѣкари по слѣдственитѣ дѣйствия.

265. Съ дѣйствията си по производството на прѣдварителното слѣдствие, полицията трѣбва да дава дѣятелно съдѣйствие на сѫдебния слѣдователь и на лицата отъ прокурорския надзоръ, за да

Digitized by Google

се разкрилтъ обстоятелствата на дѣлото, безъ да си позволява бавность или бездѣйствие.

266. Въ случай на недоумѣние по изпълняване на поржчитѣ, които имъ се даватъ отъ прокурорския надзоръ или отъ сѫдебнитѣ слѣдователи, полицейскитѣ чинове искатъ разяснение отъ тогова, отъ когото имъ е дадена поржката.

267. Полицейскитѣ чиновници, както градскитѣ, така и селскитѣ, за опущенія и безредія по слѣдствието, се привличатъ подъ отговорность отъ прокурора, подъ надзора на който се е вършило слѣдствието. Споредъ важностьта на опущенията и безредията, той или самъ прави бѣлѣжки на нередовнитѣ, ако се касае до чиновникъ не по-горенъ отъ полицейски приставъ, или пъкъ, ако вината изисква дисциплинарна отговорность, съобщава за опущенията и безредията на тѣхното началство.

За наложенитѣ дисциплинарни наказания, прокурорътъ съобщава на надлежното началство на полицейския чиновникъ.

Но ако градскитѣ или селскитѣ полицейски чиновници, при изпълнението на възложенитѣ имъ обязаности по слѣдствието, сж извършили нѣкое прѣстжпление или нарушение, прокурорътъ се разпорежда за даването имъ подъ сѫдъ по надлежни редъ.

268. Сѫдебниятъ лѣкарь, който не е изпълнилъ своитѣ обязаности по слѣдствието, привлича се подъ отговорность отъ прокурора, подъ надзора на когото се е извършвало слѣдствието.

По отношение дисциплинарната или углавна отговорность на сѫдебнитѣ лѣкари, когато изпълняватъ обязаноститѣ си по слѣдствието, постжпва се съгласно прѣдидущия членъ.

Глава XI.

За реда на потъжването срѣщу дѣйствията на сѫдебния слѣдователь.

I. Редътъ, по който се подаватъ жалбитѣ.

269. Лицата, които участвуватъ въ дѣлото, могатъ да подаватъ жалби срѣщу всѣко дѣйствие на слѣдствието, което нарушава или стѣснява тѣхнитѣ права. Свидѣтелитѣ, вѣщитѣ люди, поржчителитѣ, поемнитѣ и други лица, които се призовавать

Digitized by Google

при слѣдствието, могатъ да подаватъ жалби само срѣщу стѣснителнитѣ мѣрки и неправилнитѣ глоби, на които тѣ сж били подложени при слѣдствието.

270. Жалбитѣ противъ дѣйствията на полицията се подаватъ на прокурора, а срѣщу дѣйствията на слѣдователя, които сж направени по негова собствена власть, или по прѣдложение на прокурора — въ окржжния сждъ или на прокурора при апелативния сждъ.

271. Жалбитѣ могатъ да се даватъ и прѣди да постжпи дѣлото въ сжда. Жалбитѣ могатъ да бждатъ устни или писмени. Устнитѣ жалби се вписватъ въ протокола.

272. На обвиняемия, който е задържанъ подъ стража, въ случай, че заяви желание да подаде жалба, се прѣдоставятъ всичкитѣ необходими за това срѣдства.

273. Всѣка жалба, за да бжде прѣставена, дѣто трѣбва, се подава на онова длъжностно лице, срѣщу дѣйствията на което тя се отнася.

Подавачътъ на жалбата може да иска да му се даде разписка за приемането ѝ.

274. Подадената жалба съ обясненията, ако такива се укажатъ нуждни, по принадлежность трѣбва да се изпраща до *три дни* откакъ е подадена, а когато жалбата се подава срѣщу лишението отъ свобода, тя трѣбва да се изпрати по принадлежность въ теченето на *едно денонощие*.

275. Подаването на жалбата, догдѣ бжде разрѣшена, не спира нито извършването на слѣдствието, нито изпълнението на отдѣлни слѣдствени дѣйствия.

II. Редътъ за разглеждане жалбитѣ.

276. Подиръ приемането на жалбата сждътъ, не по-късно отъ първия присжтственъ день, пристжпва за разрѣшението ѝ въ разпоредително заседание.

277. Жалбата и всичкитѣ свѣдѣния, които се отнасятъ до нея, се докладва отъ единого отъ членоветѣ на сжда.

278. При разрѣшаването на жалбитѣ, слѣдственото производство може да се изиска въ такива само случаи, когато безъ него не е възможно тя да се разрѣши.

Digitized by Google

279. Прѣди да се разрѣши жалбата, изслушва се заключението на прокурора.

Жалбата се разрѣшава съ мотивирано опрѣдѣление.

280. Ако сждътъ признае за необходимо да прѣдаде почнатото слѣдствие на другъ сждебенъ слѣдователь, то въ опрѣдѣлението се показва кои отъ дѣйствията на слѣдствието се признаватъ не дѣйствителни и трѣбва да се подновятъ.

281. Постановеното отъ сжда опрѣдѣление се съобщава на оногова, който е подалъ жалбата и се изпълнява незабавно. Подателътъ на жалбата може да иска прѣпись отъ опрѣдѣлението. Тая молба трѣбва да се удовлетвори въ теченне на *три дни*.

Глава XII.

За дѣйствията на окржжния сждъ и на прокурора слѣдъ свършването на прѣдварителното слѣдствие.

282. Слѣдъ свършването на прѣдварителното слѣдствие, сждебнятъ слѣдователь прѣпраща дѣлото на прокурора на окржжния сждъ, който е длъженъ да разгледа:

1) подлежи ли дѣлото подъ вѣдомството на прокурорската власть;

2) слѣдствието направено ли е съ надлежната пълнота, и

3) трѣбва ли да се прѣдаде обвиняемиятъ подъ сждъ, или неговото дѣло да се прѣкрати, или да се спре.

283. Дѣлото, което е възникнало по реда на частно обвинение, не се изключава отъ вѣдомството на прокурора, ако отъ слѣдствието се е открило такова прѣстжпно дѣяние, което подлежи на прѣслѣдване отъ прокурорството. Но ако прѣдметътъ на слѣдствието е прѣстжпно дѣяние, подлежащо на прѣслѣдване по частенъ редъ, то обязанностьта на прокурора се ограничава само въ прѣпращане на дѣлото въ надлежния сждъ.

284. Когато е очевидно, че слѣдствието е направено съвършено непълно, вслѣдствие на което не може да се състави правилно заключение за сжщността на дѣлото, въ такъвъ случай прокурорътъ има право или да поиска допълнителни свѣдѣния, или да повърне дѣлото за изслѣдване.

Digitized by Google

285. Открититѣ при изслѣдването на нѣкое прѣстжпление прѣстжпни дѣяния на лица, които не сж участвували въ това прѣстжпление, не могатъ да бждатъ поводъ да се повърне дѣлото за допълнение, но трѣбва да станатъ прѣдметъ на особено слѣдствие.

286. На прокурора се забранява, подъ страхъ на законна отговорность, да спира вървежа на дѣлото за допълнение на слѣдствието съ несжществени свѣдѣния.

287. Ако при съвокупностьта на прѣстжпленията на обвиняемия, най-важното отъ тѣхъ е напълно изслѣдвано, а за откриване на обстоятелствата на по-маловажното прѣстжпно дѣяние е необходимо продължително врѣме, то, слѣдъ като се свърши слѣдствието за по-важното прѣстжпление, може да му се даде по-нататъшенъ ходъ, безъ да се чака свършването на слѣдствието на по-маловажното дѣяние на липето.

288. Ако прѣстжпното дѣяние е извършено отъ нѣколко лица, то макаръ нѣкои отъ тѣхъ и да не сж още извѣстни, или открити, на слѣдствието за онія обвиняеми, по отношение на които всичкитѣ обстоятелства на дѣлото сж приведени въ ясность, може да се даде по-нататъшенъ ходъ.

289. Прокурорътъ е длъженъ да даде законния ходъ на всѣко слѣдствие, въ продължение на *7 дни* отъ получването му.

290. Съ собствената си власть, прокурорътъ при окръжния съдъ не може нито да измѣни реда за подсждностьта на дѣлото, макаръ то и да е получило неправиленъ ходъ, нито да прѣкрати или да спре слѣдствието по неоснователность на обвинението или по други законни причини, нито да раздѣли прѣдметитѣ на изслѣдването, които имать свързка помежду си (чл. чл. 287 и 288), но своето заключение за това прѣдлага на съда, при който той се намира.

291. Заключението на прокурора за прѣдаване обвиняемия подъ съдъ, се излага въ форма на обвинителенъ актъ, въ който трѣбва да има означено:

1) събитието, което заключава въ себе си признацитѣ на прѣстжпното дѣяние;

2) врѣмето и мѣстото, дѣто е станало прѣстжпното дѣяние, до колкото е то извѣстно;

3) името, бащиното име, прѣкора и званието на обвиняемитѣ;

Digitized by Google

4) същностьта на доказателствата и уликитѣ, които сж събрани по дѣлото противъ обвиняемитѣ, и

5) опрѣдѣление по закона: на кое именно прѣстжпление съотвѣтствуватъ признацитѣ на дѣянието, което се прѣслѣдва.

292. При обвинителния актъ прокуроръть прилага списькъ за лицата, които трѣбва да се призоватъ при сждебното слѣдствие.

293. Ако по нѣкое дѣло, или по дѣла, които сж тѣсно свързани, прокуроръть признае, че едно обвиняемо лице или нѣкое негово дѣяние подлежи да се прѣдаде въ сжда, а другъ обвиняемъ, или друго дѣяние на сжщия обвиняемъ, че не подлежи на прѣдаване въ сжда, той внася едноврѣменно въ сжда обвинителенъ актъ, за едното и заключение за прѣкращение на другото.

294. Прокуроръть, заедно съ обвинителния актъ или съ заключението за прѣкратяването или спирането на дѣлото, излага своето мнѣние и относително мѣркитѣ за неотклонението на обвиняемия отъ сжда, ако признава за нуждно да се измѣни или отмѣни една отъ взетитѣ срѣщу него мѣрки.

295. По дѣла, които се произвеждатъ по реда на частно обвинение, обвинителнията актъ се замѣнява съ тжбата на частния обвинитель, който се извѣстява за свършването на слѣдствието, за да има възможность, ако пожелае да състави допълнителна жалба.

296. Слѣдъ като прокуроръть направи прѣдложението си за да се прѣкрати дѣлото, окржжнията сждъ разглежда слѣдствието само за онія лица, които сж привлѣчени къмъ отговорность. — Кога сждъть не е съгласенъ съ мнѣнието на прокурора, въпросътъ за прѣкращение на дѣлото се прѣдоставя на апелативния сждъ да го рѣши въ гражданското си отдѣление. Апелативнията сждъ, ако се съгласи съ мнѣнието на окржжния сждъ, съставя опрѣдѣление за да се дадатъ подъ сждъ лицата, които сж привлѣчени къмъ слѣдствие. Опрѣдѣлението на апелативния сждъ замѣства обвинителния актъ и се съставлява съобразно чл. чл. 291 и 292.

297. За прѣкратеното отъ окржжния сждъ, чрѣзъ опрѣдѣление, углавно прѣслѣдване прави се обявление, което се залѣпя на вратата на сжда и се извѣстява за това потърпѣвшето лице.

298. Срѣщу опрѣдѣлението на окржжния сждъ за прѣкратяване на дѣлото, потърпѣвшето отъ прѣстжпното дѣяние лице,

Digitized by Google

макаръ и да не е заявилъ граждански искъ, има право, въ теченето на *единъ мѣсецъ* отъ деня на извѣстяването му за прѣкращение на дѣлото, по реда, указанъ въ прѣдшествующия членъ, да подаде жалба въ апелативния сждъ, гражданско отдѣление, по реда, установенъ за частнитѣ жалби.

Опрѣдѣлението на апелативния сждъ по прѣдмета е окончателно и, когато то уважава жалбата на потърпѣвшето лице, съставлява се споредъ прѣдписанието на чл. чл. 291 и 292 и замѣства обвинителния актъ.

Книга трета.

За производството въ окржжнитѣ сждилища.

Глава I.

Почнуването на дѣлата въ окржжнитѣ сждилища.

299. Производството въ окржжнитѣ сждилища по углавни дѣла се почнува: 1) или по обвинителенъ актъ отъ прокурора, внесенъ въ окржжния сждъ; 2) или по жалба на частния обвинитель; 3) или по възивнитѣ жалби на странитѣ, противъ присждитѣ на мировитѣ сждилища, и 4) по опрѣдѣление на апелативния сждъ въ прѣдвиденитѣ въ чл. чл. 296 и 298 случаи.

300. По дѣла, които се рѣшаватъ съ участието на сждебни заседатели, прѣдварителното слѣдствие е безусловно необходимо. По другитѣ дѣла, които се рѣшаватъ безъ участието на сждебни заседатели, сждътъ може да пристжпи да ги разглежда и безъ прѣдварително слѣдствие, ако прокурорътъ, споредъ доставенитѣ му свѣдѣния и доказателства, или споредъ самото свойство на дѣлото, признае за възможно да прѣдстави на сжда обвинителенъ актъ.

301. По дѣла, които се произвеждатъ по реда на частно обвинение и сж подсждни на окржжния сждъ, въ качеството на първа инстанция, сждътъ може да пристжпи къмъ разглеждане жалбата на частния обвинитель споредъ прѣдставенитѣ отъ него свѣдѣния и доказателства.

По искането, обаче, на частния обвинитель, може да се произведе прѣдварително слѣдствие.

Digitized by Google

Глава II.

Приготовителни разпорежданія за сждебното слѣдствіе.

I. Разпорежданията на сжда.

302. Окржжнятъ сждъ по всѣко дѣло, което е постжпило на негово разглеждане, е длъженъ прѣди всичко, да обсжди въ разпоредително заседание: да ли се не изискватъ нѣкои особени отъ негова страна разпореждания по дѣлото и да опрѣдѣли реда на по-нататъшното му производство.

303. При прѣдварителното разглеждане на дѣлото се разрѣшаватъ и всичкитѣ възбудени съ жалбитѣ или заявленията отъ странитѣ въпроси, относително реда на неговото производство.

304. Когато дѣлата, които ще се разглеждатъ изискватъ участието на сждебни заседатели, то прѣдсѣдателтъ на сжда се разпорежда за повикването имъ, съгласно реда, установенъ отъ закона за сждоустройството.

II. Разпорежданията на прѣдсѣдателя.

305. Когато, слѣдъ прѣдварителното разследване на едно слѣдствие въ окржжния сждъ, на дѣлото се даде по-нататъшенъ ходъ, прѣдсѣдателтъ на сжда прави незабавно разпореждане да се даде на подсждимия:

1) прѣписъ отъ обвинителния актъ, или отъ жалбата на частния обвинитель, и

2) списъкъ на лицата, които се прѣдполага да се викатъ въ сжда.

306. Когато се даватъ означенитѣ въ прѣдидущия членъ книжа, на подсждимия се обявява, че той е длъженъ да съобщи на сжда въ *седмодневенъ* срокъ, избралъ ли е нѣкого за свой защитникъ, има ли той прѣдъ видъ да се разпитатъ, като свидѣтели, и други нѣкои лица неразпитвани или разпитвани, като свидѣтели, на прѣдварителното слѣдствие, освѣнъ опия, които му сж показани въ прѣдявения списъкъ, и по какви именно обстоятелства ще бжде този разпитъ. Както за това, че му сж съобщени

Digitized by Google

книжата, така и че му е обявено относително избирането на защитникъ и допълнението списъка на свидѣтелитѣ отъ подсѫдимия се взема разписка, а ако е безграмотенъ, подписътъ се дава отъ другиго, комуто той довѣрява.

307. Гражданскиятъ ищецъ се извѣстява за постѫпването въ сѫда на обвинителния актъ, като му се прѣдоставя право самъ да се погрижи за получаването, съ свои разноски, прѣписъ отъ тоя актъ.

308. На гражданския ищецъ се дозволява така сѫщо да моли въ *седмодневенъ* срокъ, отъ какъ се извѣсти, за допълнение списъка на свидѣтелитѣ, които ще се повикатъ въ сѫда.

309. Подсѫдимитѣ могатъ да си избиратъ защитници измежду лицата, на които закона признава правото на адвокатство. Ако подсѫдимиятъ е малолѣтенъ, избранятъ отъ него защитникъ подлежи на одобрение отъ прѣдсѣдателя на сѫда.

310. По молбата на бѣдни подсѫдими, прѣдсѣдателътъ на сѫда имъ назначава, до колкото е възможно, защитникъ измежду находящитѣ се при сѫда адвокати.

311. За двѣ или повече подсѫдими лица по едно и сѫщо дѣло може да бѫде единъ общъ защитникъ само тогава, когато сѫществото на защитата на единого отъ тѣхъ не противорѣчи на защитата на другия. Въ противенъ случай, за всѣко подсѫдимо лице трѣбва да има особенъ защитникъ.

312. Подсѫдимитѣ не се лишаватъ отъ правото да промѣняватъ, съ знанието на прѣдсѣдателя, избранитѣ отъ тѣхъ защитници, или да молятъ за промѣняването на назначенитѣ отъ сѫда защитници.

313. Наедно съ разпореждането за се допустнатъ защитницитѣ да изпълнятъ обязаноститѣ си, прѣдсѣдателътъ на сѫда имъ дозволява да се срѣщатъ на самѣ съ подсѫдимитѣ, които се държатъ подъ стража.

314. Подсѫдимиятъ и защитникътъ му, а тъй сѫщо гражданскиятъ ищецъ и частниятъ обвинитель или тѣхнитѣ повѣреници, иматъ право въ всѣко врѣме, на всѣкадѣ, гдѣто заседава сѫдътъ, да разглеждатъ въ канцеларията на сѫда първообразното дѣло и да извличатъ изъ него всичкитѣ свѣдѣния, които имъ сж потрѣбни, въ присѫтствието и подъ надзора на секретаря.

Digitized by Google

315. На прокурора не може да се откаже призоваването на свидѣтелитѣ, които сѫ показани отъ него въ обвинителния актъ или въ особено искане, направено до прѣдсѣдателя на сѫда въ врѣмето, когато се правятъ приготовителнитѣ разпорѣждания отъ сѫда.

316. Призоваването на свидѣтели по молбата на другитѣ участвующи въ дѣлото лица става само тогава, когато отъ сѫда е признато, че тѣхнитѣ показания се отнасятъ до обстоятелства, които могатъ да имать сѫществено значение за разяснение на дѣлото.

Ако, обаче, за установяването на едно и сѫщо обстоятелство се иска призоваването на много нови свидѣтели, сѫдътъ може да не призовава всичкитѣ, ако признае, че призоваването имъ ще замедли и затрудни безполезно производството на дѣлото.

317. Свидѣтелитѣ, които сѫдътъ е отказалъ да призове и за което е съобщилъ на страната, могатъ да бѫдатъ прѣдставени за разпитъ въ сѫда въ опрѣдѣления за разглеждане на дѣлото день, отъ самата страна, която ги е искала, като имъ заплати тази послѣднята прѣдварително разноскитѣ по доброволно съ тѣхъ съглашение.

318. Слѣдъ като изминатъ сроковетѣ, установени да се прѣдявяватъ исканията за призоваване на свидѣтели, послѣднитѣ могатъ да бѫдатъ призовани само поради новооткрити сѫществени обстоятелства, но въ тоя случай никой свидѣтель, повиканъ по искането на една отъ странитѣ, не може да бѫде допустнатъ за разпитъ въ сѫдебното заседание, безъ съгласието на противната страна, ако не и е било явено за това поне единъ день прѣди този разпитъ.

319. Странитѣ могатъ да молятъ да се призоватъ въ сѫда и вѣщи люди, за обяснение на нѣкой прѣдметъ или за провѣряване на направената вече експертиза. Заявленията за това трѣбва да се правятъ въ опрѣдѣления отъ чл. чл. 306 и 308 срокъ.

320. Ако нѣкой отъ подсѫдимитѣ или свидѣтелитѣ не разумѣва български, прѣдсѣдателтъ на сѫда призовава при разглеждането на дѣлото прѣводачъ измежду лицата, които имать качеството на достовѣрни свидѣтели.

Digitized by Google

321. Ако подсѫдимиятъ или нѣкой отъ свидѣтелитѣ е нѣмъ или глухъ и не може да изказва мислитѣ си съ писмо, при разглеждането на дѣлото се призовава тълковникъ, споредъ правилата, изложени въ чл. чл. 214 и 215.

322. Подсѫдимитѣ, тѣхнитѣ защитници, частнитѣ обвинители, гражданскитѣ ищци, свидѣтелитѣ, вѣщитѣ люди и всичкитѣ лица, които трѣбва да се явятъ при съдебното слѣдствие, се призовават въ съдилището съ призовки, по реда, показанъ въ чл. чл. 188—197.

Министритѣ, митрополититѣ и епископитѣ се разпитватъ въ кѫщитѣ имъ, ако поискатъ това въ течение на *три дена* отъ получване призовката. Разпитътъ въ тоя случай се извършва отъ едного отъ членоветѣ на съда, по реда, указанъ въ чл. чл. 298 и 302 отъ гражданското съдопроизводство.

Призоването на служащитѣ по желѣзнитѣ пѫтища става чрѣзъ връчване призовкитѣ имъ на тѣхното началство.

323. Подсѫдимитѣ, които се обвиняватъ въ прѣстѫпленія, влѣкущи подиръ себе си наказание тъмиченъ затворъ, ако сѫ на свобода, сѫ длъжни да се явятъ въ съда лично, макаръ и да иматъ вече избрани защитници. Подсѫдимитѣ, които сѫ били зети подъ стража при прѣдварителното слѣдствие, се прѣпращатъ въ затвора на онзи градъ, гдѣто ще заседава съдътъ, поне една недѣля прѣди да се открие заседанието.

324. Частнитѣ обвинители и гражданскитѣ ищци могатъ да се явятъ въ съда или лично, или чрѣзъ повѣреници.

325. Заедно съ разпорежданията за призоваването на лицата, които трѣбва да се явятъ въ съда, прѣдсѣдателътъ назначава врѣмето и мѣстото на съдебното заседание по всѣко дѣло, като взема прѣдъ видъ отдаленостьта на мѣстопрѣбиванието на призованитѣ лица.

326. За дѣлата, които сѫ назначени за разглеждане се прави обявление, което се прилѣпя на вратата на съда поне една седмица, прѣди разглеждането.

327. *Три дни* прѣди откриването на съдебното заседание, на всѣкой подсѫдимъ се съобщава именния списъкъ на съдитѣ, на прокурора и на съдебнитѣ заседатели, ако дѣлото подлежи да се разглежда съ тѣхно участие.

Digitized by Google

328. Когато по едно назначено за разглеждане дѣло, се срѣщне прѣпятствие за откритието на сждебното заседание въ опрѣдѣления срокъ, или защото се е разболѣлъ подсждимия, или нѣкой отъ свидѣтелитѣ, показанието на които има сжществено значение за дѣлото, или пъкъ по други важни причини, прѣдсѣдателтъ на сжда отлага заседанието по това дѣло, съобщава това незабавно на призованитѣ въ сжда лица и прави обявление, което се залѣпва на вратата на сжда.

329. Прѣпятствие за откриване на сждебното заседание може да служи и болѣстьта на защитника на подсждимия, когато, по краткостьта на врѣмето, което е останало до срока на заседанието, на новоназначения защитникъ е невъзможно да се приготви за защита.

330. Ако подсждимиятъ, който е на свобода, не се яви безъ законни причини, той се докарва въ сжда и се задължава да заплати всичкитѣ разноски, причинени отъ отлагането на заседанието.

331. Неявяването въ сжда на частния обвинитель или на неговия повѣреникъ, безъ законни за това причини, се признава за отричане отъ углавното прѣслѣдване, и има за послѣдствие прѣкратяването на дѣлото и възлагане върху му причиненитѣ разноски.

332. Неявяването въ сжда на гражданския ищецъ или на неговия повѣреникъ не прѣпятствува за откриването на сждебното заседание, но гражданскиятъ му искъ не се разглежда отъ углавния сждъ.

Глава III.

Сѣставътъ на сжда въ сждебно заседание и отводътъ на сждитѣ.

333. Въ сждебното заседание трѣбва да присжтствуватъ: 1) не по-малко отъ трима сжди, между които се счита и прѣдсѣдателтъ на сжда или изпълняющия неговата длъжность; 2) прокурора или неговия помощникъ; 3) секретаря или подсекретаря.

334. Ако единъ отъ троицата присжтствующи сжди, по болѣсть или по други причини, напусне заседанието прѣди да се свърши разглеждането на дѣлото и на негово мѣсто стане другъ сждия, то сждебното слѣдствие и всичкитѣ прѣния прѣдъ сжда се подновяватъ отъ самото начало.

Digitized by Google

335. Въ случай, че се оттегли прокурорътъ, съдебното заседание се продължава, ако той се замѣни съ друго лице отъ прокурорския надзоръ.

336. Въ случай, че се оттегли секретарътъ, съдебното заседание може да се продължава само като се замѣни той отъ друго лице.

337. На подсъдимитѣ и на потърпѣвшитѣ лица се позволява, по законни причини, да отвеждатъ съдиитѣ отъ участие въ съдението на дѣлото.

338. Съдиитѣ могатъ да бждатъ отстранявани отъ участвующитѣ въ дѣлото лица, въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато съдията, жена му, родниницѣ му въ права линия безъ ограничение, а въ съребърна, родниницѣ отъ първитѣ четири степени и родниницѣ по сватовщина отъ първитѣ три степени или усиновенитѣ отъ съдията имать участие въ дѣлото;

2) когато съдията е билъ по дѣлото слѣдователь, прокуроръ или повѣренникъ на една отъ странитѣ или когато е означенъ въ списъка на свидѣтелитѣ, които се призовавать за съдебно заседание;

3) когато съдията е настойникъ на единого отъ участвующитѣ въ дѣлото лица или когато единиятъ управлява работитѣ на другия, и

4) когато съдията и жена му сж по закона най-близкитѣ наслѣдници на единого отъ участвующитѣ въ дѣлото лица или пъкъ имать съ единого отъ тѣхъ тяжба.

339. Отстраняването на съдията се прѣдявява или съ писмена или съ устна молба, не по-късно отъ *единъ день*, прѣди да се отвори съдебното заседание по дѣлото, освѣнъ ако причинитѣ на отстранението сж възникнали отпослѣ въ течение на производството.

340. Който желае да отстрани съдията, длъженъ е точно да обясни основанията на това и да прѣдстави или посочи доказателства, които ги удостовѣряватъ.

341. Съдията, противъ когото е заявено отстранение, не може да участвува при разрѣшението му, но той дава нуждитѣ обясненія на състава, който ще го разрѣшава.

Digitized by Google

342. Отъ какъ изслуша обясненията на сждията, срѣщу когото е прѣдивено отстранение и заключението на прокурора, сждътъ постановява опрѣдѣление, относително отстраненето, а въ случай, че сждията бѫде отстраненъ и относително силата на онія дѣйствія, въ които е той участвувалъ.

343. Сждията, комуто сж извѣстни причинитѣ за неговото отстранение, длъженъ е да обяви за това на сжда, безъ да очаква да бѫде отстраненъ отъ участвующитѣ въ дѣлото лица.

Като се направи такова заявление, сждътъ постановява опрѣдѣление съ допущане отстраненето по реда, указанъ въ прѣдпдущія членъ.

344. Прокурорътъ е длъженъ да се отстранява и да не взима участие въ производството на дѣлата, по тия сжщитѣ причини, по които и сждитѣ, като прѣдаде, въ такива случаи, на друго лице отъ прокурорскія надзоръ да изпълнява обязаноститѣ му споредъ правилата, постановени въ закона за такива случаи.

345. Както подсждимиятъ, така и потърпѣвшиятъ отъ прѣстжпното дѣяние, могатъ да заявятъ на сжда за сжществуването на законни причини за отстраняването на прокурора, който самъ не се отстранява въ показанитѣ отъ горнія членъ случаи. Тогава сждътъ, безъ да спира производството на дѣлото, съобщава за постжпката на прокурора, на усмотрѣние, на най-близкото негово началство.

346. Секретарьтъ на сжда е длъженъ да се отстранява отъ дѣлото, въ което участвуватъ лица, които се намиратъ съ него въ опрѣдѣленитѣ отъ 338 чл. отношения; но неизпълняването отъ него на тая обязаность не унищожава законната сила на сждебнитѣ дѣйствія, които сж записани отъ него въ протокола, ако достовѣрностьта на протокола со не опровергава съ други причини.

347. Срѣщу опрѣдѣление по отстраненето на сждитѣ могатъ да ставатъ потжвания само отъ лицата, които участвуватъ въ дѣлото и то не отдѣлно, а заедно съ потжване срѣщу присждата по сжщество на дѣлото.

348. По дѣла, означени въ чл. 26 на настоящія законъ, въ състава на сжда влизатъ, освѣнъ обозначенитѣ въ чл. 338 лица, и законното число избрани по жребие сждебни заседатели, които прѣдварително не сж били отстранени по реда, показанъ по-горѣ.

Digitized by Google

Глава IV.

Ходътъ на дѣлата въ съдебно заседание.

349. Прѣдседателътъ на съда управлява хода на съдебното слѣдствие, грижи се да има редъ въ обясненията и възраженията, отстранява въ прѣнията всичко, което нѣма прямо отношение къмъ дѣлото, недопуща оскърбителни изражения за кои и да е личность и не дозволява да се нарушава потрѣбното уважение къмъ религията, къмъ закона и къмъ установенитѣ власти.

350. Прѣдседателътъ на съда е длъженъ да прѣдстави на всѣкой отъ подсѫдимитѣ всевъзможни законни срѣдства за оправдание.

351. Като ржководи хода на дѣлото по начинъ, който най-много помага за разкриването на истината, прѣдседателътъ на съда може да се разпореди да се извърши съдебно слѣдствие изпърво за едного, а послѣ за другиго отъ обвиняемитѣ въ съвмѣстно извършване на едно прѣстѫпление; но той нѣма право да отказва на никого отъ тѣхъ да заяви своитѣ бѣлѣжки, какго по съществото на дѣлото, така и относително до начина на разглеждането му въ съда.

352. По дѣла, въ разглеждането на които участвуватъ съдебни заседатели, прѣдседателътъ на съда се грижи, щото тѣ да могатъ да се възползуватъ отъ всичкитѣ срѣдства за обстоятелствено разглеждане на дѣлото и, по тѣхно искане, имъ дава потрѣбнитѣ обяснения съ прости и понятни за тѣхъ думи.

353. Въ врѣме на прѣкѫсване съдебното заседание, прѣдседателътъ на съда взима мѣрки, за да прѣдупрѣди външно влияние върху съдебнитѣ заседатели, което може да подѣйствува на тѣхното убѣждение по дѣлото.

354. По особено важни дѣла прѣдседателътъ на съда е длъженъ да прѣгради всѣкакви сношения съ съдебнитѣ заседатели, като имъ прѣдостави особна стая за почивка.

355. Прѣдседателътъ на съда спира всѣкого, който въ съдебното заседание си позволи да изрази одобрение или неодобрение за даденитѣ показания или обяснения, или да встѫпи въ непозволени сношения съ свидѣтелитѣ или съдебнитѣ заседатели, или по другъ нѣкой начинъ да наруши установения редъ.

Digitized by Google

356. Ако внушението на прѣдсѣдателя на сѫда не подѣйствува, той постжпва съ нарушителя по реда, установенъ въ закона за устройството на сѫдилищата.

357. Всичкитѣ разпореждания, които сѫ вънъ отъ прѣдѣлитѣ на властьта, която има прѣдсѣдательтъ на сѫда и всичкитѣ постановления по споветѣ и прѣпирни на странитѣ, могатъ да изхождатъ само отъ сѫда, който по въпроси, относящи се до реда на производството на дѣлата, изслуша прѣдварително заключението на прокурора.

Глава V.

Условия за разглеждане на дѣлата въ сѫдебно заседание.

358. Сѫдебнитѣ заседания по углавни дѣла бивать публични. Но сѫдътъ има право, кога види, че интереситѣ на религията, на обществения редъ, или на нравственостьта могатъ да пострадатъ отъ публичностьта на заседанието по дѣлото, което има да се разглежда, да разпореди да се разглежда дѣлото при затворени врата. Това разпореждане на сѫда се обявява публично и се вписва въ протокола.

Забѣлѣжка. На лицата, които не сѫ навършили 17 годишна възрасть, не се допуща да присѫствуватъ въ публичнитѣ заседания на сѫда, като публика.

359. Затварянето за публиката вратата на сѫдебното заседание, като извънредна мѣрка, трѣбва да се обяви на присѫствующитѣ и да се означи въ опрѣдѣлението на сѫда: какви именно дѣйствия ще се произвеждатъ при затворени врата на заседанието и по какви причини.

360. Слѣдъ като се обяви опрѣдѣлението на сѫда за затварянето на вратата на заседанието, непричастнитѣ въ дѣлото лица тозъ часъ се оттеглюватъ, но, по желанието на подсѫдимия и потърпѣвшия, въ стаята на заседанието могатъ да се оставятъ тѣхнитѣ роднини и познайници, но не повече отъ три лица, отъ всѣка страна. Въ всѣки случай, слѣдъ като обяви прѣдсѣдательтъ на сѫда, че заключителнитѣ обяснения сѫ прѣкратени, вратата на заседанието се пакъ отварятъ и послѣдующитѣ дѣйствия ставатъ публични.

Digitized by Google

361. Съ разрѣшение отъ прѣдсѣдателя на съда, при слушането на дѣлото, което се разглежда при затворени врата, допущатъ се лица, принадлежащи на съдебното вѣдомство или на адвокатско съсловие.

362. Съдебното слѣдствие се извършва устно. Изъ това правило се допущатъ само изключенията, които сж показани въ слѣдующитѣ членове.

363. Не се запрѣтява да се прочетатъ въ съдебното заседание даденитѣ на прѣдварителното слѣдствие показания на свидѣтели, които не сж се явили прѣдъ съда по причина на смъртъ, болѣсть, безизвѣстно отсжтствие, умопобъркване, голѣма старость, далечно пжтуване или друго нѣкое мжчно отстранимо прѣпятствие. Така сжщо се четатъ и показанията на лицата, означени въ чл. 322 ал. 2, когато разпитътъ имъ е билъ направенъ въ кащата имъ.

364. Напрѣшнитѣ показания на свидѣтель, който се е явилъ, могатъ, откакъ му се зематъ нови, да се прочетатъ, ако устнитѣ му показания не сж съгласни съ писменитѣ, дадени на прѣдварителното слѣдствие.

365. На участвующитѣ въ дѣлото лица, на свидѣтелитѣ и на вѣщитѣ люди, за по-точно изложение на устнитѣ имъ показания, не се забранява да имать при тѣхъ си памятни записки, когато показанията имъ се отнасятъ до нѣкои изчисления, изводи или смѣтки, които се мжчно задържатъ въ паметьта.

366. На участвующитѣ въ дѣлото лица и на свидѣтелитѣ не се възбранява така сжщо да прочитатъ писмата, които сж приели, или книжата, които се намиратъ у тѣхъ, когато еднитѣ или другитѣ се отнасятъ къмъ прѣдмета на тѣхнитѣ показания.

367. Прокурорътъ или частнията обвинитель, отъ една страна, подсждимията или неговиятъ защитникъ, отъ друга, ползуватъ се съ еднакви права въ съдебното състезание. Както едната, така и другата страна има право: 1) да прѣдстави доказателства за това, което твърди; 2) да отстранява, по законни причини, свидѣтелитѣ и вѣщитѣ люди, да имъ прѣдлага, съ позволението на прѣдсѣдателя на съда, питания, да възражава противъ свидѣтелскитѣ показания и да моли да се разпитватъ изново свидѣтелитѣ въ присжтствието или въ отсжтствието единъ на други; 3) да прави

Digitized by Google

бѣлѣжки и да дава обяснения по всѣко дѣйствие, което става въ сада, и 4) да опровергава доказателствата и съображенията на противната страна.

368. Съ означенитѣ въ горния членъ права се ползува и гражданскиятъ ищецъ по всичкитѣ прѣдмети, които се касаятъ до неговия искъ.

369. При сждебното състезание на странитѣ правото на послѣдня дума, както по съществото на дѣлото, така и по всѣкой прѣдметъ, за който има прѣпирня, има всѣкога подсждимиятъ или неговиятъ защитникъ.

370. Сждебното заседание по всѣко дѣло трѣбва да върви непрѣкъснато, освѣнъ врѣмето, което е необходимо за почивка.

371. Ако сждътъ признае за необходимо да спре за късо врѣме разглеждането на дѣлото, за да събере допълнителни свѣдѣния, то, слѣдъ като се събератъ тия свѣдѣния, заседанието се продължава отъ онова дѣйствие, при което то е било спрѣно. Но сждитѣ могатъ да искатъ подновяването на нѣкои дѣйствия или извършването на сждебното слѣдствие отъ самото начало.

Глава VI.

Дѣйствията по откриването на сждебното заседание.

I. Откриването на сждебното заседание.

372. Въ назначеното за разглеждане на дѣлото врѣме, прѣдсѣдателятъ на сада, като се удостовѣри, че всичкитѣ длъжностни лица, които сж длъжни да присѫтствуватъ въ сждебното заседание, се намиратъ на мѣстата си, открива заседанието, обявява какво дѣло подлежи на разглеждане и заповѣдва да введатъ подсждимия въ стаята на заседанието.

Подсждимиятъ, който се е явилъ, не може да се отдалечава отъ сада въ врѣме на сждебното слѣдствие. Прѣдсѣдателятъ може да взема нуждитѣ мѣрки, за да възпрѣпятствува на отдалечаването му; той може въ врѣме на прѣкъсването на слѣдствието да се разпореди, щото подсждимиятъ да се тури подъ надзоръ.

Ако, обаче, подсждимиятъ се отдалечи или не се яви на слѣдствието слѣдъ прѣкъсването на заседанието, то, разглеждането

Digitized by Google

на дѣлото може да се довърши въ негово отсѫтствие, ако разпитътъ му по обвинението е билъ направенъ и съдътъ не намѣри за необходимо неговото присѫтствие.

378. Прѣдсѣдателътъ на съда прѣдлага на подсѫдимия питания за името и прѣкора му, за годинитѣ, за вѣроизповѣданието, за мѣстожителството и за занятието му, а така сѫщо и приелъ ли е прѣпись отъ обвинителния актъ или отъ тѫжбата на частния обвинитель.

374. Подиръ това, прочита се гласно списъка на лицата, които сѫ призвикани за свидѣтели и прѣдсѣдателътъ на съда провѣрява: всички ли призвикани свидѣтели сѫ дошли въ сѫдилището и, ако не всичкитѣ, то кои именно отъ тѣхъ не сѫ се явили и има ли прѣдставена прѣдъ съда законна причина за това.

375. Ако всичкитѣ призовани свидѣтели не се намѣрятъ на лице, съдътъ, слѣдъ като изслуша обясненията на участвующитѣ въ дѣлото лица по въпроса, може ли да се извършва съдебното слѣдствие въ отсѫтствието на свидѣтелитѣ, които не сѫ се явили, постановява опрѣдѣление: или да се отсрочи съдебното заседание по дѣлото, което е било назначено за разглеждане, или да се разгледа дѣлото, ако и да не сѫ се явили нѣкои отъ свидѣтелитѣ, показанията на които съдътъ признае за несѫществени.

376. Когато се отсрочи заседанието поради неявяването на нѣкого отъ свидѣтелитѣ, показанията на когото имать сѫществено значение за дѣлото, съдътъ прави разпореждание: или да се призове повторно свидѣтельтъ, който не се е явилъ, или да се докара по установения редъ.

377. Законни причини за неидването на свидѣтелитѣ въ сѫдилището се считатъ прѣпятствията, които сѫ означени въ чл. 198. Освѣнъ това освобождаватъ се отъ явяване въ сѫдилището: 1) свидѣтелитѣ, които живѣятъ въ другъ съдебенъ окржгъ, и още толкозъ далечъ, щото, безъ особно затруднение, тѣмъ е невъзможно да се явятъ въ сѫдилището; 2) военнитѣ лица, които се нахождатъ на дѣйствителна служба, когато началството имъ, по военни обстоятелства, вижда за невъзможно да имъ позволи да се отдалечатъ отъ мѣстото на службата си.

Въ тия случаи, съдътъ или отлага дѣлото за ново призоваване на свидѣтелитѣ, или постановява разпитването имъ на мѣ-

Digitized by Google

стото по делегация отъ единого отъ членоветѣ на съда, гдѣто се намира мѣстожителството имъ.

378. Свидѣтельтъ, който не се яви въ съда, безъ да прѣдстави законни причини, осѫжда се на глоба не по-горѣ отъ 400 л. и, освѣнъ туй, плаща разноскитѣ, които сѫ станали за призованитѣ въ съда лица, поради отсрочването на заседанието, причинено отъ неговото неявяване.

379. Свидѣтельтъ, който до *две недѣли*, отъ какъ му се обяви наложената глоба, прѣдстави удостовѣрение за законнитѣ причини на неявяването си, освобождава се, както отъ глобата, така и отъ плащането на разноскитѣ, които сѫ станали поради отсрочването на заседанието.

380. Слѣдъ като се провѣри списъкътъ на свидѣтелитѣ, прѣдседателтъ на съда ги поканва да се оттеглятъ въ назначената за тѣхъ особена стая и да не излѣзватъ отъ тамъ, прѣди да ги повикватъ за разпитъ. При това взематъ се мѣрки да се не сговарятъ помежду си свидѣтелитѣ.

381. По дѣла, които подлежатъ на разглеждане отъ окръжния съдъ съ участието на съдебни заседатели, прѣдседателтъ на съда, слѣдъ извършването на прѣдшествующитѣ обряди, пристѫпва къмъ избирането по жребие отъ числото на призованитѣ и неотстранени съдебни заседатели законното число, които се привеждатъ подъ установената за това клѣтва и слѣдъ това завзематъ мѣстото на единъ редъ съ сѫдиитѣ, по равно отъ двѣтѣ страни.

Забѣлѣжка. Прѣдседателтъ тегли жребието отъ една закрита урна, която съдържа имената на всички явившіи се и неотстранени съдебни заседатели.

II. Редътъ на извършването на съдебното слѣдствие.

382. Слѣдъ като се извършатъ всичкитѣ обряди, които съпровождатъ откриването на съдебното заседание, прочита се гласно обвинителниятъ актъ или тѫжбата на частния обвинитель.

383. Подиръ това прѣдседателтъ на съда, въ кратки думи, излага сѫществото на обвинението и пита подсѫдимия: признава ли се той за виновенъ.

Digitized by Google

384. Прѣдседательтъ на сѫда прѣдлага по-нататъкъ на обвиняемия питания, които се отпасятъ до обстоятелствата на прѣстѫплението, въ което той се обвинява и до всѣко доказателство провѣрено въ сѫдебното заседание.

385. Ако подсѫдимиятъ признава вината си и неговото самопризнание невъзбужда никакво съмнѣние, сѫдътъ може да обяви сѫдебното слѣдствие за свършено и да пристѫпи къмъ изслушване заключителнитѣ сѫдебни прѣния.

386. Ако и да се е призналъ подсѫдимиятъ, сѫдътъ може, по свое усмотрѣние или по искането на участвующитѣ въ дѣлото, да почне сѫдебното издирване на обстоятелствата на прѣстѫплението, и въ такъвъ случай разгледва и провѣрява доказателствата.

387. Прѣдседательтъ и съ негово разрѣшение членоветѣ на сѫда непосрѣдствено, а сѫдебнитѣ заседатели, чрѣзъ прѣдседателя на сѫда, могатъ да прѣдлагатъ на подсѫдимия въпроси по всичкитѣ обстоятелства на дѣлото, които имъ се показватъ недостатъчно разяснени.

388. Мълчанието на подсѫдимия не трѣбва никакъ да се тълкува въ смисъль, че той признава вината си.

389. Когато има нѣколко подсѫдими, разпитването става всѣкога отдѣлно, или въ отсѫтствието на другитѣ съучастници, или въ тѣхно присѫтствие, по усмотрѣнието на сѫда.

390. Протоколитѣ за огледитѣ и освидѣтелствуванията за прѣтърсванията и иземванията, се четатъ въ сѫдебното заседание, само кога поискатъ странитѣ, или кога сѫдътъ признае това за нуждно.

391. Когато сѫдътъ, по искане на странитѣ или по собствено усмотрѣние, припознае, че протоколътъ на огледа нѣма законна достовѣрность или нуждната пълнота, и че провѣрката на огледа е възможна, той възлага на едного отъ членоветѣ си или на сѫдебния слѣдователь да извърши новъ огледъ.

392. Въ извънредни случаи, за мѣстни огледи и изобщо за непосрѣдствено удостовѣрение въ събитието, когато то заключава въ себе си важно прѣстѫпление, сѫдътъ отива, въ узаконения съставъ, на мѣстото на прѣстѫплението, гдѣто и открива сѫдебното засѣдание по установения редъ.

Digitized by Google

396. За обяснение на освидѣтелствуването или на експертизата, които сж извършени отъ сждебния слѣдователь или отъ вѣщи люди, сждътъ може да призове въ заседанието сж лицата, които сж извършили освидѣтелствуването или експертизата и да поиска отъ тѣхъ обстоятелствени разяснения на тѣхнитѣ дѣйствия.

394. Вѣщитѣ люди, които сж правили сждебно-химически или микроскопически изслѣдвания, вънъ отъ мѣстото на сждебното слѣдствие, не се викатъ въ сжда за обяснение, но се замѣняватъ съ мѣстнитѣ лѣкари или фармацевти.

395. По искането на участвующитѣ въ дѣлото лица или по собствено усмотрѣние, сждътъ може да назначи ново освидѣтелствуване или експертиза чрезъ избрани отъ него или показани отъ странитѣ вѣщи люди, но съ условие, щото тѣ да извършатъ дѣйствията си въ заседанието на сжда, ако е възможно, или, поне, да представятъ въ сждебното заседание обстоятелствено изложение на това, което сж намѣрили при освидѣтелствуването или експертизата.

396. Вѣщитѣ люди не могатъ да бждатъ избрани измежду участвующитѣ въ дѣлото лица или измежду лица, които сж свидѣтели, сждебни заседатели или сждии по дѣлото.

397. Вѣщитѣ люди, прѣди да представятъ обяснения въ сжда, даватъ клѣтва по сжщия редъ, както и свидѣтелитѣ за това, че по предложения на тѣхно обсжждане предметъ ще дадатъ мнѣние по съвѣстъ и по крайно свое разумѣние, безъ да оставятъ неразрѣшенъ нито единъ въпросъ, който може да разрѣшатъ на основание на своето знание и опитъ.

Догдѣто още не се е изпълнилъ обряда на клѣтвата странитѣ могатъ да отвеждатъ вѣщитѣ люди, когато нѣматъ качествата, които се искатъ за тѣхъ отъ закона. Сжщо така тѣ могатъ да бждатъ отвеждани по онния причини, по които се отвеждатъ сжднитѣ.

398. На вѣщитѣ люди, слѣдъ като си дадатъ своитѣ заключения, могатъ да се предлагатъ, съ разрѣшението на прѣдседателя, въпроси, както отъ сжднитѣ и сждебнитѣ засѣдатели, така и отъ странитѣ.

399. Веществените доказателства, които могатъ да служатъ за откриването на прѣстѫплението или на обвинението, или за

Digitized by Google

оправданието на подсъдимия, трѣбва да бъдатъ внесени въ заседанието на съда и турени прѣдъ съдиитѣ, ако не се срѣщне прѣчка за това въ обема или въ качеството на вещитѣ.

400. Веществените доказателства, при огледването имъ отъ съдиитѣ и заседателитѣ, показватъ се на подсъдимия и на потърпѣвшия, ако той е на лице.

401. Ако съществува съмнѣние въ подложността на единъ актъ, който не е признатъ още за подложенъ отъ гражданския съдъ, углавниятъ съдъ произвежда изслѣдване по правилата, изложени въ гражданското съдопроизводство.

402. Свидѣтелитѣ, които съ били изпратени при откриването на заседанието въ особна стая, се привикватъ въ съдебното заседание единъ по единъ.

403. Прѣди всичко се разпитватъ потърпѣвшитѣ лица, подиръ това свидѣтелитѣ, които съ указани отъ обвинителя, и най-подиръ, свидѣтелитѣ, които е указалъ подсъдимиятъ. Този родъ за разпита на свидѣтелитѣ може да бъде измѣненъ поради нѣкои прѣпятствия, които могатъ да се срѣщнатъ въ опазването му, или по усмотрѣнието на прѣдсѣдателя на съда въ особни уважителни случаи.

404. На всѣкой свидѣтель, прѣди да се разпита по съществото на дѣлото, се прѣдлагатъ прѣдварителни питания, за да се опрѣдѣлятъ неговата личность и неговитѣ отношения къмъ участвующитѣ въ дѣлото лица.

405. Слѣдъ като свидѣтелътъ отговори на прѣдварителнитѣ питания, прѣдсѣдателътъ на съда пита странитѣ: имать ли тѣ нѣкои възражения противъ допущането на свидѣтеля къмъ разпитъ.

406. Не се допущатъ да свидѣтелствуватъ:

1) безумнитѣ и умоповрѣденитѣ;

2) духовнитѣ лица, относително до признанието, което имъ е направено при изповѣдъта, и

3) защитницитѣ на обвиняемитѣ, относително до признанието, което имъ е направено отъ довѣрителитѣ имъ.

407. Мажътъ или жената на обвиняваното лице, родинитѣ му по права линия, възходяща и низходяща, а още и неговитѣ братя и сестри, могатъ да отстраняватъ себе си отъ свидѣтелствуване; а ако ли не пожелаятъ да се възползуватъ отъ това право, разпитватъ се безъ клѣтва.

Digitized by Google

408. Не се допущатъ да свидѣтелствуватъ подъ клѣтва: 1) отлѫченитѣ отъ черква съ присѫда на духовния сѫдъ; 2) малолѣтнитѣ, които не сѫ достигнали до 16 годишна възрастъ, и 3) слабоумнитѣ, които не разбиратъ святостьта на клѣтвата.

409. Не се допущатъ да свидѣтелствуватъ подъ клѣтва въ случай, че се прѣдяви отводъ отъ коя да е страна:

1) пострадалото отъ прѣстѫплението лице, макаръ и да не участвува въ дѣлото, а така сѫщо и мѫжътъ или жена му, роднинитѣ му по права линия и неговитѣ братя и сестри;

2) другитѣ, по съребърни линии роднини, както негови, така и роднинитѣ на подсѫдимия въ третата и четвъртата степени, и роднинитѣ по сватовщина и на двѣтѣ страни въ първитѣ двѣ степени;

3) онія, които се намиратъ въ особни отношения съ участвующитѣ въ дѣлото лица, или поради усиновение, или поради настойничество, или поради това, че единъ отъ тѣхъ управлява дѣлата на другия, а сѫщо и онія, които имать тѫжба съ нѣкого отъ участвующитѣ въ дѣлото лица по гражданско или углавно дѣло, заведено прѣди дѣлото, по което се викатъ, като свидѣтели, или пакъ, ако е свършено, не сѫ се изминали 6 мѣсеци отъ свършването, и

4) лица, осѫдени на строгъ тъмиченъ затворъ за повече отъ петъ години и лица, които сѫ осѫдени за лъжесвидѣтелствуване и лъжлива клѣтва.

410. Този, който е призованъ да се разпитва, като свидѣтель, не може да изпълнява по сѫщото дѣло обязаноститѣ на прокуроръ, защитникъ на подсѫдимия, или на повѣреникъ на частния обвинитель, или на граждански ищецъ.

411. За причинитѣ по отвѣждането на свидѣтелитѣ, сѫдътъ не прави разслѣдване, но опрѣдѣля основателностьта или неоснователностьта на отвѣждането по свѣдѣнията, които се намиратъ въ дѣлото, по прѣдставенитѣ отъ странитѣ доказателства и по обясненията на отвѣжданитѣ лица. Въ съмнителнитѣ случаи отвѣжданитѣ лица се разпитватъ безъ клѣтва.

412. Свидѣтелитѣ даватъ клѣтва въ сѫдебното заседание. Всѣкой се кълне по обряда на своето вѣроизповѣдание.

Digitized by Google

Лице, което се отказва, безъ законни причини, да дава свидѣтелски показания или да положи клѣтва, се наказва веднага, съгласно чл. 467 отъ наказателния законъ, отъ сѫщия сѫдъ окончателно.

Опрѣдѣленото наказание може да се отмѣни отъ сѫда, ако осѫденнятъ свидѣтель изяви съгласие да даде показания или положи установената клѣтва прѣди свършването на сѫдебното слѣдствие.

418. Отъ клѣтвата се освобождаватъ:

1) свещенослужителитѣ и монаситѣ отъ всичкитѣ християнски изповѣдания, и

2) лицата, принадлежащи на вѣроизповѣдания и вѣроучения, които не допущатъ клѣтвата; на мѣсто клѣтва, тѣ се обѣщаватъ да покажатъ самата истина по чиста съвѣсть.

414. Свидѣтелитѣ отъ православно вѣроизповѣдание даватъ клѣтва не другояче, а при посрѣдството на свещеникъ, който отказъ имъ направи внушение за святостьта на клѣтвата, прочита слѣдующето клѣтвено обѣщание:

„Обѣщавамъ се и се заклѣвамъ въ Всемогущаго Бога, прѣдъ Святото негово Евангелие и животворящия Кръстъ, че, безъ да се увличамъ нито отъ приятелство, нито отъ вражда, нито отъ родство, нито отъ чакане облаги или други нѣкои цѣли, азъ по съвѣсть ще покажа въ това дѣло самата истина и не ще утаи нищо отъ познатото на мене, като си припомнямъ, че азъ за всичко това ще съмъ длъженъ да дамъ отвѣтъ прѣдъ закона и прѣдъ Бога при страшния Неговъ сѫдъ. А въ удостовѣрение на тази моя клѣтва, цѣлувамъ словото и Кръста на моя спаситель. Аминъ“.

Всѣкой, който се заклѣва, цѣлува Кръста и Евангелието и произнася гласно „заклѣвамъ се.“

415. Свидѣтелитѣ отъ неправославно вѣроизповѣдание даватъ клѣтва прѣдъ духовно лице отъ тѣхното вѣроизповѣдание, съгласно съ догматитѣ и обрядитѣ на тѣхната вѣра.

416. Нѣми, които знаятъ да пишатъ, полагатъ клѣтва, като подпишатъ формата ѝ, а нѣми, които не знаятъ да пишатъ, полагатъ клѣтва, чрѣзъ знакове, съ помощьта на тълковникъ.

Digitized by Google

417. Когато въ мѣстото, гдѣто заседава сждътъ не се намѣри духовно лице, отъ онова друговѣрно изповѣдание, на което принадлежи свидѣтелътъ, той дава клѣтвата си прѣдъ прѣдседателя на сжда.

418. Прѣди разпита, на всѣкой свидѣтель, прѣдседателътъ на сжда му напомня отговорностьта за лъжливитѣ показания и му внушава да говори прѣдъ сжда само истината.

419. Разпитътъ се начева съ прѣдложение свидѣтелю да разкаже всичко, което му е извѣстно по дѣлото, безъ да примѣсва обстоятелства, които не се отнасятъ до дѣлото и безъ да повтаря слухове, които неизвѣстно отъ кого излѣзватъ.

420. Слѣдъ като свидѣтелътъ изложи показанията си, прѣдседателътъ на сжда прѣдоставя на странитѣ да прѣдлагатъ на свидѣтеля питания по всичкитѣ прѣдмети, които всѣка отъ тѣхъ припознава за нуждно да се разяснятъ.

421. Питанията се прѣдлагатъ на свидѣтеля по-напрѣдъ отъ тая страна, по посочването на която той е билъ призованъ за разпитъ, а послѣ отъ противната страна.

422. Всѣка страна има право да прѣдлага на свидѣтеля питания не само за това, което той е видѣлъ и чулъ, но още и за тѣзи обстоятелства, които доказватъ, че той не е могалъ да го види, нито да чуе отъ онова, което показва или поне не е могълъ да чуе и види така, както свидѣтелствува за него.

423. Свидѣтелътъ не може да се отрече да дава отговори на питанията, които клонятъ да открияатъ противорѣчия въ неговитѣ показания или да убѣдятъ, че тѣ се не срѣщатъ съ извѣстнитѣ обстоятелства или още съ показанията на другитѣ свидѣтели; но той не е длъженъ да отговаря на питания, които изобличаватъ него сжщия въ каквото и да е прѣстжпление.

424. Всѣка страна може да прѣдложи на свидѣтеля повторни питания, за да се разяснятъ отговоритѣ на противната страна.

425. Ако съ отговоритѣ на питанията на странитѣ не се разяснява напълно прѣдмета на показанието, прѣдседателътъ, членоветѣ на сжда или сждебнитѣ заседатели, съ дозволението на прѣдседателя, могатъ да прѣдложатъ на свидѣтеля допълнителни питания.

Digitized by Google

426. На всѣки свидѣтель се прѣдявяватъ веществените и писмени доказателства, които се отнасятъ до прѣдмета по неговото показание, но само слѣдъ като бъде разпитанъ прѣдварително за тѣхнитѣ отличителни качества и признаци, по които той може да ги разпознае.

427. Всѣкой свидѣтель може да се разпита изново, въ присѫтствието на другитѣ свидѣтели, или да се тури съ тѣхъ лице съ лице.

428. Изпитанитѣ свидѣтели не могатъ да се отдалечаватъ отъ заседанието до свършването на съдебното слѣдствие, безъ разрѣшението на прѣдсѣдателя.

429. Прѣдсѣдателътъ на съда дозволява на свидѣтелитѣ да се оттеглятъ отъ съда само слѣдъ като прѣдяви молбата имъ на странитѣ, на които не се възбранява въ този случай да молятъ да се прѣдложатъ на свидѣтелитѣ още нѣкои питания.

430. Ако се покаже нужно да се отдалечи подсѫдимиятъ отъ заседанието, догдѣто се нѣкой разпита, или пъкъ защото е направилъ буйство, или шумъ, то слѣдъ завръщането му въ стаята на заседанието, прѣдсѣдателътъ на съда е длъженъ да му съобщи съ точность всичко, което е станало въ неговото отсѫтствие.

431. Прѣводачитѣ и тълковницитѣ, които се привикватъ при съдебното слѣдствие, даватъ клѣтва по същия редъ, както и свидѣтелитѣ, че ще прѣдаватъ вѣрно питанията и отговоритѣ, които ще се прѣдлагатъ чрѣзъ тѣхъ. Прѣводачътъ или тълковникътъ, догдѣто още не е далъ клѣтва, може да се отвежда отъ странитѣ. Основателностьта на отвода се опрѣдѣля отъ съда.

432. Ако подсѫдимото лице е нѣмо, но знае да пише, то показанията и обясненията си излага писмено, но ако е глухо и знае да пише, то питанията и забѣлѣжкитѣ му се прѣдлагатъ писмено. И въ единия и другия случай написаното се прочита.

433. Слѣдъ като се разгледатъ и провѣрятъ въ съдебното заседание всичкитѣ събрани по дѣлото доказателства, никоя отъ странитѣ нѣма право да привожда нови доказателства, но ако признава за необходимо да прѣдстави къмъ дѣлото едно новооткрито доказателство, тя обявява за това на съда.

Digitized by Google

434. По едно новооткрито доказателство, прѣдставено отъ коя да е страна, сждътъ е длъженъ да даде на противната страна възможность да се приготви за състезание. Въ този случай отъ сжда зависи, възъ основание чл. 372, да отложи свършването на сждебното слѣдствие.

Глава VII.

Заключителнитѣ дѣйствия на сждебното слѣдствие.

435. Сждебното слѣдствие се свършва съ прѣнията на участвующитѣ въ дѣлото лица по съществото на разгледанитѣ и провѣрени доказателства.

436. Тия прѣния състоятъ: 1) отъ обвинителната рѣчь на прокурора или частния обвинитель; 2) отъ обясненията на гражданския по дѣлото ищецъ, и 3) отъ защитителната рѣчь на защитника или отъ обясненията на самия подсждимъ.

437. Прокурорътъ въ обвинителната си рѣчь излага сжществените обстоятелства на обвинението въ такъвъ видъ, въ какъвто тѣ се прѣдставляватъ отъ сждебното слѣдствие и своето заключение върху свойството и степенъта на вината на подсждимия.

438. Въ дѣла, които се разглеждатъ безъ участието на сждебни заседатели, прокурорътъ въ обвинителната си рѣчь излага своето заключение не само върху виновността на подсждимия, но сжщо и върху наказанието, на което той по закона подлежи.

439. Прокурорътъ въ обвинителната си рѣчь не трѣбва да прѣдставя дѣлото едностранчиво, като извлича изъ него само обстоятелствата, които сж противъ подсждимия, нито да прѣувеличава значението на находящитѣ се въ дѣлото доказателства и улики, или пъкъ да прѣувеличава важността на прѣстжплението, което е прѣдметъ на разглеждане.

440. Ако отъ извършеното сждебно слѣдствие прокурорътъ се убѣди въ невиността на подсждимия, той е длъженъ, безъ да поддържа опровергнатия отъ сждебното слѣдствие обвинителенъ актъ, да заяви за това на сжда по съвѣсть.

441. По дѣла, които могатъ да се прѣкратятъ чрѣзъ оттегляне тжбата на частния обвинитель, този послѣдният прѣдставя на сжда, ако намѣри за нуждно, такива обяснения, каквито се възлагатъ отъ закона на прокурора.

Digitized by Google

По тия дѣла прокурорътъ дава заключение само относително прилагането на закона.

442. Гражданскиятъ ищецъ може да обяснява и доказва всичкитѣ дѣйствия и обстоятелства, отъ признаването и опрѣдѣлението на които зависятъ неговитѣ искания, но той нѣма право да се разпростира върху углавната отговорность на подсѫдимия.

443. Въ дѣла, които се разглеждатъ съ участието на сѫдебни заседатели, гражданскиятъ ищецъ прѣдставлява своитѣ обяснения, относително размѣра на гражданския искъ, слѣдъ като сѫдътъ, заедно съ сѫдебнитѣ заседатели, се произнесе по въпроса за виновностьта на подсѫдимия.

444. Защитникътъ на подсѫдимия обяснява въ защитителната си рѣчь всичкитѣ обстоятелства и доводи, съ които се оборва или ослабя повдигнатото противъ подсѫдимия обвинение.

Защитникътъ на подсѫдимия, обаче, не трѣбва да се простира върху прѣдмети, неимеющи никакво отношение къмъ дѣлото, нито да си позволява да нарушава потрѣбното уважение къмъ религията, закона и установенитѣ власти, нито пъкъ да употрѣбява изражения оскърбителни за личностьта на когото и да е.

Сѫщитѣ правила съблюдаватъ и подсѫдимитѣ, когато се защищаватъ.

445. По дѣла, които се разглеждатъ съ участието на сѫдебни заседатели, защитникътъ на подсѫдимия въ рѣчьта, които прѣдшествуватъ рѣшаването въпроса за виновностьта на подсѫдимия, нѣма право да говори за наказанието, което угрожава подсѫдимия, а се ограничава само съ опрѣдѣляване законното свойство на прѣстѫплението, което се разглежда и съ посочване на обстоятелствата, които намаляватъ вината на подсѫдимия въ случай, че бѫде осѫденъ.

446. Слѣдъ защитителната рѣчь на подсѫдимия или неговия защитникъ, както прокурорътъ или частниятъ обвинитель, така и гражданскиятъ ищецъ могатъ да прѣдставятъ възраженията си, но, въ всѣки случай, правото за послѣднята дума принадлежи на подсѫдимия или на неговия защитникъ.

447. Подиръ окончателнитѣ обяснения на защитника, въ дѣлата, които могатъ да бѫдатъ прѣкратени съ оттеглюване тѫжбата на частния обвинитель, прѣдсѣдателътъ на сѫда склонява странитѣ за помирение. Ако помирение не послѣдва, или ако по-

Digitized by Google

съществото на прѣстжпленіето помирение не може да се допустне, прѣдсѣдателтъ на сжда пита подсжднния, може ли той да прѣдстави още нѣщо за свое оправдание и въ случай на отрицателенъ отговоръ, обявява прѣнията на странитѣ за свършени.

Глава VIII.

Редътъ, по който се постановяватъ присжднтѣ.

448. Подиръ свършването на сждебното слѣдствие и на заключителнитѣ прѣния, сждътъ се оттегля на съвѣщание и постановява въпроситѣ, които подлежатъ на разрѣшение.

449. За основа на въпроситѣ по съществото на дѣлото трѣбва да служатъ не само доводитѣ на обвинителния актъ, но така що и сждебното слѣдствие и заключителнитѣ прѣния до толкова, до колкото тѣ развиватъ, допълватъ или измѣнявать тия доводи.

450. Ако на сждебното слѣдствие се откриять обстоятелства, които измѣняватъ състава на прѣстжпното дѣяние, опрѣдѣлено въ обвинителния актъ, сждътъ постановява и разрѣшава въпроса за виновностьта, ако обстоятелствата посочватъ на по-легко прѣстжпление; ако, обаче, обстоятелствата посочватъ на по-тежко прѣстжпление, сждътъ може или да постанови извършването на допълнително прѣдварително слѣдствие, или да отложи само дѣлото по свое усмотрѣние, или по искане на странитѣ, за да имъ даде възможность да приготвятъ обвинението или защитата.

451. Ако на сждебното слѣдствие се открие и друго прѣстжпно дѣяние, освѣнъ прѣдвиденото въ обвинителния актъ, сждътъ може да разглежда съвмѣстно и двѣтѣ прѣстжпни дѣяния, ако прокурорътъ иска и подсждимиятъ е съгласенъ. Това правило не се прилага, ако подсждимиятъ не е съгласенъ съ съвмѣстното разглеждане на дѣлата, или ако за новото прѣстжпление е прѣдвидено въ закона наказание строгъ тъмиченъ затворъ повече отъ петь години, или пъкъ ако новото прѣстжпление е неподсждно на сжщия сждъ.

452. Сждътъ постановява и рѣшава въпроси за виновностьта и тогава, когато разкрититѣ на сждебното слѣдствие обстоятелства измѣняватъ прѣстжплението по обвинителния актъ въ такова прѣстжпно дѣяние, което е подсждно на по-доленъ сждъ.

Digitized by Google

453. Въпроситѣ върху това: извършено ли е събитието на прѣстѫплението, било ли е то дѣяние на подсѫдимия и да ли трѣбва да му се вмѣни въ вина, се съединяватъ въ единъ съвокупенъ въпросъ за виновностьта на подсѫдимия, когато отъ никого не е възбудено съмнѣние нито върху това, че прѣстѫплението е извършено отъ него, нито върху това, че то трѣбва да му се вмѣни въ вина, ако се признае, че е отъ него извършено. Въ случай на какво годѣ съмнѣние, по кой и да е въпросъ, въпроситѣ трѣбва да се постановятъ отдѣлно.

454. Подиръ питането: виновенъ ли е подсѫдимиятъ въ това прѣстѫпно дѣяние, което съставлява прѣдметъ на обвинението, постановяватъ се отдѣлни питания за такива обстоятелства, които уголѣмяватъ или намаляватъ степеньта на виновностьта.

455. Въ никой случай не трѣбва да се съединяватъ такива въпроси, отъ които единиятъ може да се разрѣши положително, а другиятъ отрицателно.

456. Ако подсѫдимиятъ се обвинява въ нѣколко прѣстѫпления или сѫ участвували нѣколко лица, то за всѣко прѣстѫпление или за всѣки съучастникъ, се постановяватъ отдѣлни питания.

457. За подсѫдимитѣ, които въ врѣме на дѣянието не сѫ били навършили 17 годишна възрасть, постановява се питане: дѣйствували ли сѫ тѣ съ разумѣние.

458. Въпросътъ за виновностьта трѣбва да съдържа не само законното опрѣдѣление на прѣстѫпното дѣяние, но и сѫщественитѣ фактически признаци на дѣянието, въ което се обвинява подсѫдимия.

459. Въпроси за наказанието на подсѫдимия и за другитѣ законни послѣдствия отъ прѣстѫплението се постановяватъ, по дѣла, които се разглеждатъ безъ участието на сѫдебни заседатели, наедно съ въпроситѣ за виновностьта на подсѫдимия; а по дѣла, подлежащи на разглеждане съ участие на сѫдебни заседатели, слѣдъ разрѣшението отъ тѣхъ въпроситѣ за виновностьта и слѣдъ изслушването обясненията на странитѣ по такива прѣдмети, които сѫ изключени отъ вѣдомството на сѫдебнитѣ заседатели.

460. Сѫдътъ не може да откаже на подсѫдимия да постанови питане за една отъ причинитѣ, по които или стореното се не вмѣнява въ вина, или пъкъ наказанието се намалява, или съвсѣмъ се отмѣнява, ако тая причина принадлежи къмъ тия, които сѫ изрично показани въ закона.

Digitized by Google

460 а). *(З. 8 януарий 1899 год.)* Сждитѣ, както и сждебнитѣ заседатели, длъжни сж да опрѣдѣлятъ вината или невинността на подсждимия по вътрѣшното си убѣждение, основано въз обсѫждането на всичкитѣ обстоятелства на дѣлото съвокупно.

461. При постановяването и обсѫждането въпроситѣ по дѣлото, въ съвѣщателната стая не могатъ да присѫтствуватъ нито прокурорътъ, нито участвующитѣ въ дѣлото лица.

462. Подиръ прѣдварителното съвѣщание, прѣдсѣдателътъ на сѫда събира по всѣко питане гласоветѣ на присѫтствующитѣ сѫдии, като начена отъ по-младия и най-подиръ обявява своето си мнѣние. Слѣдъ като събере гласоветѣ по всичкитѣ въпроси, прѣдсѣдателътъ обявява подтвърдителнитѣ и отрицателнитѣ отговори и прави въз въпросния листъ писмени забѣлѣжки, какъ е разрѣшенъ всѣки въпросъ.

463. Когато гласоветѣ се раздѣлятъ на двѣ мнѣния, за основание на рѣшението се приема онова мнѣние, което съединява въ себе си най-много гласове; когато гласоветѣ сж равни, отдава се прѣдпочитание на мнѣнието, което е по-снисходително къмъ подсждимия.

Когато послѣдватъ повече отъ двѣ мнѣния и не може да се състави ни болшинство, ни равенство на гласоветѣ, то сждитѣ, които принадлежатъ къмъ мнѣнието, което съединява въ себе най-малкото число гласове, обявяватъ кое отъ мнѣнията, приети отъ по-голѣмото число членове, всѣки единъ отъ тѣхъ признава за по-справедливо и тогава тѣхнитѣ гласове се присъединяватъ къмъ едно отъ мнѣнията, които сж приети отъ по-голѣмото число членове.

464. Сждътъ трѣбва да се ржководи отъ правилата, които сж постановени въ прѣдидущия членъ, както при рѣшението на всѣко питане отдѣлно, така и при окончателния изводъ на заключение по дѣлото.

465. Сждътъ постановява присѫда:

1) или за оправданието на подсждимия, кога дѣянието, за което се е обвинявалъ, се признае недоказано, неподлежащо на вмѣнение по законни причини, незапрѣтено отъ законитѣ подъ страхъ на наказание, или кога събитието, ако и да се е извършило, но не е било дѣяние на подсждимия;

2) или за освобождението на подсждимия отъ сѫда, кога прѣстѫпното дѣяние се покрива съ нѣкои законна причина за прѣкратяване на дѣлото, и

Digitized by Google

3) или, най-подиръ, за наказанието на подсѫдимия, когато той се изобличава въ такова прѣстжпно дѣяние, което му се вмѣнява въ вина, и отъ отговорностьта за което той не може да бѫде освободенъ.

466. Въ извънредни случаи, когато се прѣдставятъ особни уважения за улекчаване участьта на подсѫдимото лице, дозволява се на сѫда да ходатайствува прѣдъ Негово Царско Височество Князя, чрѣзъ министра на правосѫдието, за смѣкчаване на наказанието въ размѣръ, който излѣзва изъ прядѣлитѣ на сѫдебната власть, или даже за помилване на подсѫдимия, който е въвлѣченъ въ прѣстжплението по нещастно за него стечение на обстоятелствата.

467. Освѣнъ разрѣшението на въпроситѣ за виновностьта и за наказанието, сѫдътъ прави постановления и за другитѣ послѣдствия на прѣстжплението и на сѫдебното производство, като:

1) за отнетитѣ чрѣзъ прѣстжпното дѣяние вещи;

2) за възнаграждението, загубитѣ, които сж станали на едната или на другата страна, и

3) за изплащане на сѫдебнитѣ разноски.

468. Отнетитѣ чрѣзъ прѣстжпни дѣяния вещи се възвръщатъ на ступанина имъ, макаръ и да не е той прѣдявилъ никакъвъ искъ, но вещитѣ, които служатъ за вещественн доказателства и които имать сѫществено за дѣлото значение, връщатъ се слѣдъ като присѫдата встжпи въ законна сила.

Забѣлѣжка. За отнети чрѣзъ прѣстжпното дѣяние вещи, на които притежателитѣ не сж извѣстни, прави се обявление въ „Държавенъ Вѣстникъ". Ако въ течението на шесть мѣсеци отъ обявлението не се яви никой да заяви правата върху тѣхъ, тѣ се продаватъ на публиченъ търгъ и стойностьта имъ се влага въ държавното съкровище, гдѣто се пази въ продължение на три години и слѣдъ изтичането на този срокъ, оставатъ въ полза на държавата.

469. Ако за вещитѣ, които сж отнети чрѣзъ прѣстжплението, прѣдяви претенции нѣкое трето лице, то сѫдътъ прѣдоставя на странитѣ да се отнесатъ съ претенцитѣ си до гражданския сѫдъ.

470. Сѫдътъ опрѣдѣля възнаграждение за сторенитѣ чрѣзъ прѣстжплението врѣди и загуби въз основание на дѣйствующитѣ углавни и граждански закони.

471. На оправданния подсѫдимъ се дозволява да иска възнаграждение за врѣдитѣ и загубитѣ, които му сж станали поради неоснователното му даване подъ сѫдъ.

Digitized by Google

472. Отъ лице, което е възбудило сждебно прѣслѣдване поради потърпѣлитѣ отъ него врѣди и загуби, както и отъ лице, което не е прѣтърпѣло отъ прѣстжплението, въ което е обвинявало подсждимия, оправданиятъ може да иска възнаграждение само тогава, когато сждътъ, който е издалъ оправдателната присжда, е призналь, че тѣзи лица сж дѣйствували недобросъвѣстно, като сж изкривявали обстоятелствата на произшествието, давали сж лъжливи показания или сж подбуждали други на това, или пъкъ сж употрѣбявали други незаконни или прѣдосждителни срѣдства.

473. Оправданиятъ подсждимъ не се лишава отъ правото да иска възнаграждение и отъ длъжностнитѣ лица, въ това число и отъ сждебния слѣдователь и отъ прокурора, ако може да докаже, че тѣ сж дѣйствували пристрастно, притѣснително, безъ законенъ поводъ или основание, или пъкъ изобщо недобросъвѣстно.

474. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ искове се прѣдявяватъ и се сждятъ по реда, установенъ въ гражданското сждопроизводство за исковетѣ за възнаграждение за врѣди и загуби, причинени отъ дѣйствията на длъжностнитѣ лица.

475. Сждътъ не спира постановяването на присждата въ случай, че се покаже необходимо да се събератъ допълнителни свѣдѣния, или да се направи подробна смѣтка за размѣра на възнаграждението, което иска една отъ странитѣ, но отлага разрѣшението само на този въпросъ, като възлага изпълнението му на единого отъ членоветѣ си, въ присжтствието на странитѣ.

476. Прѣдседательтъ или, по негово поржчение, единъ отъ членоветѣ на сжда излага писменно сжщността на присждата въ резолюция, която се подписва отъ всичкитѣ членове на сжда, които сж взели участие въ разглеждането и рѣшаването на дѣлото.

477. Писмено изложение на особенитѣ мнѣния, заявени при постановяването на резолюцията, се допуща само догдѣто още не е подписана присждата.

478. Въ резолюцията на сжда се означаватъ:

1) годината, мѣсецътъ и денътъ, когато е ставало сждебното заседание по дѣлото;

2) съставътъ на сжда;

3) званието, името, прѣзимето или прѣкоръть и годинитѣ на подсждимия, е ако тѣ сж нѣколцина, тогазъ на всѣкиго отъ тѣхъ, и

4) сжщността на присждата.

Digitized by Google

479. Незабавно подиръ подписването на резолюцията съдиитѣ се връщатъ въ стаята на заседанието и прѣдсѣдателтъ я обявява чрѣзъ гласно прочитане.

480. Кога влѣзватъ съдиитѣ, всичкитѣ лица, които се намѣрватъ въ стаята на заседанието, ставатъ отъ мѣстата си на крака и стойкомъ изслушватъ резолюцията.

481. По дѣло което изисква продължителни съвѣщания, дозволява се да се отложи постановяването на резолюцията до слѣдующия день, за което прѣдсѣдателтъ обявява гласно.

482. Въ сѫщото врѣме, кога обявява резолюцията, прѣдсѣдателтъ на съда назначава деня и часа, когато присждата ще се прочете въ окончателна форма и призовава участвующитѣ въ дѣлото лица да дойдатъ въ това врѣме на съдилището.

483. Подробната присжда трѣбва да се приготви отъ прѣдсѣдателя или, по негово назначение, отъ едного изъ членоветѣ на съда не по-късно отъ *дѣвъ недѣли*, отъ какъ се обяви резолюцията (чл. 479).

484. Прѣписи отъ присждата се даватъ: на подсъдимия безплатно, а на другитѣ участвующи въ дѣлото лица, ако тѣ искатъ, срѣщу установената такса.

485. Присждата се съставлява за всѣко дѣло отдѣлно. Тя се съчинява по установената форма и се издава въ името на княза.

486. Въ присждата, освѣнъ показаното въ резолюцията, се означаватъ:

1) прѣдметитѣ на обвинението, изложени въ обвинителния актъ или въ жалбата на частнитѣ лица, които сѫ прѣтърпѣли врѣди и загуби, и въ заключителнитѣ по сѫдебното слѣдствие прѣния;

2) *(Измѣненъ: З. 28 априлий 1905 год.*[1]) съобразяването на обвинението, както съ прѣдставенитѣ и провѣреннитѣ по дѣлото доказателства и изобличения, така и съ законитѣ, и

3) подробно изложение на сѫщността на присждата, съгласно съ разума и съ думитѣ на закона.

487. Ако отъ съда е постановено да се ходатайствува прѣдъ княза за смѣкчаване наказанието на подсъдимия въ размѣръ, който надвѣва низъ прѣдѣлитѣ на сѫдебната власть, то въ присждата се привождатъ уваженията за смѣкчаване участъта на под-

[1]) *Стария ч. 2.* Съобразяването на обвинението, както съ прѣдставенитѣ по дѣлото доказателства и изобличения, така и съ законитѣ.

Digitized by Google

сждиния и мнѣнието на сжда, относително до мѣрката за предполагаемото смѣкчаване на наказанието.

488. Присждата се подписва отъ всичкитѣ сждии, които сж участвували въ рѣшението на дѣлото, и се приподписва отъ секретаря.

489. Неподписването на присждата отъ единого или отъ двама сждии, поради отсжтствие, болѣсть или по друга причина, не спира дѣлото отъ по-нататъшния му ходъ.

Глава IX.

Редътъ на постановяване присждитѣ при участие на сждебни заседатели.

490. Когато дѣлата се разглеждатъ съ участието на сждебнитѣ заседатели, то за разрѣшение на въпроситѣ за виновността и за другитѣ фактически страни на дѣлото, прѣдседателтъ, заедно съ сждиитѣ и сждебнитѣ заседатели, се оттеглятъ въ особна стая и слѣдъ разрѣшението на въпроситѣ, всичкитѣ сждии се връщатъ въ залата на заседанието, гдѣто прѣдседателтъ обявява постановенитѣ отговори.

491. Ако съ въпросния листъ обвиняемиятъ се признае за виновенъ, прѣдседателтъ на сжда прѣдлага на прокурора или частния обвинитель да даде своето заключение относително до наказанието и другитѣ послѣдствия отъ виновността на подсждимия.

492. Слѣдъ това прѣдседателтъ на сжда показва гражданския ищецъ да обясни правата си за получаването на искания възнаграждение и неговия размѣръ, а подсждимия или неговия защитникъ, да дадатъ обяснения, ако желаятъ, въ опровержение на прѣдявенитѣ искания отъ прокурора и гражданския ищецъ.

493. Подсждимиятъ и неговиятъ защитникъ нѣматъ право да оборватъ достовѣрността на дѣйствията, които сж признати отъ сждиитѣ и сждебнитѣ заседатели, но могатъ да доказватъ само, че тия дѣйствия не сж запрѣтени отъ закона, или че законътъ не може да се приспособи за тѣхъ, поради давность, амнистия или по други причини, или че възнаграждението, което претендира гражданскиятъ ищецъ, е незаконно или твърдѣ голѣмо.

494. Подсждимиятъ и неговиятъ защитникъ могатъ да молятъ сжда за смѣкчение на наказанието, което прокуроръть или частниятъ обвинитель иска.

Digitized by Google

495. Слѣдъ свършването на тия прѣпирни, прѣдседателътъ, заедно съ сѫдкитѣ, но безъ сѫдебнитѣ заседатели, се оттеглятъ втори пѫть на съвѣщание за постановяването на въпроситѣ и резолюцията по реда, означенъ въ прѣдидущата глава

Глава X.

Обявяване на присѫдитѣ.

496. Въ назначеното врѣме присѫдата се обявява отъ прѣдседателя или отъ едного отъ членоветѣ на сѫда въ присѫтствието на прокурора или неговия помощникъ и на секретаря или подсекретаря. Въ това врѣме подсѫдимиятъ, който се намира подъ стража, се довежда въ сѫда.

497. Обявяването на присѫдата се извършва съ това, че се прочита публично и че се даватъ на участвующитѣ въ дѣлото лица прѣписи отъ нея, ако тѣ сѫ молили за това.

498. Подиръ прочитането на присѫдата, присѫтствующиятъ членъ на сѫда обяснява на участвующитѣ въ дѣлото лица въ какъвъ срокъ и по какъвъ редъ тѣ могатъ да се потѫжватъ прѣдъ по-горния сѫдъ срѣщу изслушаната отъ тѣхъ присѫда.

499. Слѣдъ като се изпълни горѣизложения обрядъ, сташалата присѫда се счита обявена на всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица, както на тѣзи, които присѫтствуватъ лично, така и на онѣзи, които отсѫтствуватъ и срокътъ за потѫжване срѣщу присѫдата се смѣта отъ деня на обявяването ѝ.

500. Прѣдседателътъ или членътъ, който е обявилъ присѫдата, прави бѣлѣжка върху нея за врѣмето и реда на обявяването присѫдата.

Глава XI.

Протоколитѣ на сѫдебнитѣ заседания.

501. За всѣко разгледвано въ сѫдебното заседание дѣло се съставя отъ секретаря или отъ неговия помощникъ особенъ протоколъ.

502. Въ протокола на сѫдебното заседание се означаватъ:

1) врѣмето и мѣстото на заседанието, съ показание, въ кой именно часъ то е било отворено и затворено;

Digitized by Google

2) имената на сждиитѣ, сждебнитѣ заседатели, прокурора и секретаря, които сж присѫтствували въ заседанието;

3) прѣдметътъ на дѣлото, което се е разглеждало въ заседанието;

4) участвующитѣ въ дѣлото лица, а именно: подсждимитѣ съ тѣхнитѣ защитници, гражданскитѣ ищци или частни обвинители съ тѣхнитѣ повѣреници или прѣдставители;

5) свидѣелитѣ, които сж били разпитани въ заседанието, и вѣщитѣ люди, които сж прѣдставили обясненията си;

6) всичкитѣ дѣйствия, които сж станали въ заседанието по този именно редъ, по който сж се вършили, и

7) бѣлѣжкитѣ и възраженията, относително до реда на всѣко дѣйствие, съ кратко показване какви опрѣдѣления сж постановени отъ сѫда по тѣзи прѣдмети.

503. Протоколътъ на сждебното заседание трѣбва да бѫде така съставенъ, щото отъ него да може да се види цѣлия ходъ на дѣлото прѣдъ сѫда и да може да се удостовѣри отъ него, че сж съблюдени онія правила, нарушението на които съставлява поводъ, за отмѣнение на присждата.

Освѣнъ това, въ протокола на сждебното заседание по дѣла, които се разглеждатъ безъ участието на сждебни заседатели, се записватъ подробно и точно показанията на свидѣелитѣ и на другитѣ разпитани по сѫществото на дѣлото лица.

504. Протоколътъ на сждебното заседание се подписва отъ сждиитѣ и се приподписва отъ секретаря.

505. Протоколътъ на сждебното заседание трѣбва да е написанъ безъ остъргване. Поправкитѣ и припискитѣ въ него се споменуватъ прѣдъ подписа на сждиитѣ.

506. Кога се обявява присждата, протоколътъ на сждебното заседание се прѣдавява на участвующитѣ лица за разглеждане, а на неграмотнитѣ изъ тѣхъ се прочита, ако пожелаятъ. За бѣлѣжкитѣ, че изложението на станалото въ сѫда дѣйствие или на даденото показание не е точно направено, секретарътъ на сѫда или неговия помощникъ споменува въ протокола слѣдъ подписа на сждиитѣ.

507. Подиръ разглеждането на тѣзи бѣлѣжки, сждътъ постановява за тѣхъ своето мнѣние, което се подписва отъ сждиитѣ и се приподписва отъ секретаря.

Digitized by Google

508. Установенитѣ форми и обряди на съдопроизводството, за спазването на които нѣма удостовѣрение въ протокола на съдебното заседание, признаватъ се за нарушени.

Глава XII.

Дѣлата, по които обвиняемитѣ сж се отклонили отъ съда.

509. Въ случай, че не се открие мѣстопрѣбиването на обвиняемия или въ случай, че е избѣгалъ, съдътъ, по прѣдставление отъ съдебния слѣдователь, по прѣдложението на прокурора или по собствено усмотрѣние, като се има прѣдъ видъ въ какво положение на дѣлото се е отклонилъ обвиняемия, прави разпореждане за търсенето му, чрѣзъ обнародване въ „Държавния Вѣстникъ“ и въ единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници, ако такъвъ има.

(Нова ал.: З. 28 априлий 1905 год.) Това разпореждане не спира хода на дѣлото, по отношение къмъ другитѣ обвиняеми, които сж на лице, ако се обвиняватъ нѣколко души.

510. Въ обнародването за търсенето трѣбва да сж означени:

1) съдътъ, по искането на който става обявлението;

2) името и прѣзимето или прѣкорътъ и бѣлѣзитѣ на лицето, което се търси, и

3) прѣстжплението, въ което то се обвинява.

Съ това заедно се обявява, че всѣкой, комуто е извѣстно мѣстопрѣбиването на обвиняемия, е длъженъ да покаже на властьта, гдѣ се той намира.

511. Обявленията за търсенето на обвиняемитѣ въ прѣстжпления, се огласяватъ въ градоветѣ по мегданитѣ, а въ селата по сборнитѣ мѣста и се залѣпятъ на вратата на полицейскитѣ управления и на съдилищата, подъ вѣдомството на които принадлежатъ обвиняемитѣ.

512. Когато има основание да се прѣдполага, че обвиняемиятъ се намира вънъ отъ държавата, то неговото призоваване прѣдъ съда става чрѣзъ публикуване въ вѣстницитѣ, които се издаватъ на чуждъ языкъ, а ако правителството на тая държава, гдѣто се той намира, е длъжно по договори да прѣдава прѣстжпницитѣ, то заедно съ това се правятъ постжпки за изискването му.

513. Сжщеврѣменно съ вземането на мѣрки за търсенето на обвиняемия, съдътъ прави разпореждане да се вземе имота му подъ настойничество.

Digitized by Google

514. Ако въ теченіето на *шесть мѣсяци* отъ публикуването за търсене обвиняемиятъ не се яви и не се намѣри, то сждътъ, като отлага сждението на дѣлото за него до явяването или задържането му, постановява опрѣдѣление, какъ да се постжпи съ имуществото му, по правилата, които сж постановени за неизвѣстно отсжтствующитѣ.

515. Искътъ за възнаграждение врѣдитѣ и загубитѣ, причинени отъ прѣстжпното дѣяние, въ случая, когато обвиняемиятъ се е отклонилъ отъ сжда, ще се прѣустановява, а може да бжде разгледанъ, ако гражданскиятъ ищецъ настоява на това по начина, указанъ въ чл. 12 на настоящия законъ.

Отклонившиятъ се подсждимъ може да иска по граждански редъ обратно присъденитѣ отъ сжда въ полза на гражданския ищецъ врѣди и загуби само тогава, когато углавниятъ сждъ, слѣдъ явяването или довеждането му въ сжда, го е оправдалъ, защото не е билъ той дѣецътъ на прѣстжпното дѣяние.

Книга четвърта.

Редътъ за обтжжване рѣшенията на общитѣ сждилища.

Глава I.

Начинътъ на обтжжване присъдитѣ.

516. *(Измѣнен: З. 28 априлий 1905 год.*[1]) Срѣщу всичкитѣ присъди на окржжнитѣ сждилища, издадени безъ участие на сждебнитѣ заседатели, а така сжщо и срѣщу осждителнитѣ присъди, издадени при участие на сждебни заседатели, допущатъ се, както въззиви отъ страна на подсждимитѣ, частнитѣ обвинители и гражданскитѣ ищци, така и апелационни протести отъ лицата на прокурорския надзоръ.

[1]) *Стария чл. 516.* Срѣщу всичкитѣ присъди на окржжнитѣ сждилища, издадени безъ участието на сждебни заседатели, а така сжщо и срѣщу оние, издадени при участието на сждебни заседатели, когато тия послѣднитѣ сж били постановени съ болшинство на гласоветѣ по въпроса за виновността, допущатъ се, както въззиви отъ страна на подсждимитѣ, частнитѣ обвинители и гражданскитѣ ищци, така и протести отъ лицата на прокурорския надзоръ.

Digitized by Google

517. *(Изменен: З. 28 априлий 1905 год.*[1]) Оправдателнитѣ присѫди по дѣла, разгледани отъ окржжнитѣ сѫдилища съ участие на сѫдебнитѣ заседатели, както и присѫдитѣ на апелативнитѣ сѫдилища, сѫ окончателни.

518. Окончателнитѣ присѫди могатъ да бѫдатъ отмѣнени по касационенъ редъ, както по молбитѣ на участвующитѣ въ дѣлото лица, така и по протести отъ страна на прокурорския надзоръ.

Глава II.

Възивнитѣ жалби и протести срѣщу неокончателнитѣ присѫди.

519. Подсѫдимиятъ има право да подаде възивна жалба срѣщу неокончателната присѫда по всичкитѣ прѣдмети на дѣлото, които се отнасятъ до него, и за всѣка неправилность въ производството на дѣлото или въ постановяването на присѫдата.

520. Равно съ подсѫдимия право на възивъ има и частниятъ обвинитель, но той не може да иска повече отъ това, за което е молилъ първостепенния сѫдъ.

521. Прокуроритѣ могатъ да подаватъ възивни протести само срѣщу онія неокончателни присѫди, които не сѫ съгласни съ даденитѣ отъ тѣхъ заключения и само по тия прѣдмети, по които тѣхнитѣ искания не сѫ били уважени отъ първостепенния сѫдъ.

522. Гражданскиятъ ищецъ има право да подава възивна жалба само противъ онія части отъ неокончателната присѫда, които се касаятъ до възнаграждението за врѣди и загуби, а другитѣ части на присѫдата, той може да оборва само до толкова, до колкото съ тѣхъ се нарушава правото му за възнаграждение.

Съ правото на граждански ищецъ за възивъ се ползува и лицето, което е осѫдено да плати сторенитѣ отъ прѣстжпното дѣяние врѣди и загуби.

523. За несъвършенолѣтнитѣ и въобще за лица, които сѫ лишени отъ възможность да се ползуватъ отъ правата си, възиви

---

[1]) *Стария чл. 517.* Присѫдитѣ по дѣла, разгледани отъ окржжнитѣ сѫдилища съ участието на сѫдебни заседатели, когато въпроситѣ за виновността сѫ били разрѣшени едногласно, както и присѫдитѣ на апелативнитѣ сѫдилища, сѫ окончателни.

Digitized by Google

могатъ да бждатъ подавани отъ тѣхнитѣ родители, съпруги, настойници или отъ онія лица, които се грижатъ за тѣхното възпитание.

524. Възивни жалби се подаватъ писмено или устно, лично или чрѣзъ упълномощени за това повѣренници и защитници.

525. Въ възивната жалба трѣбва да е означено: отъ кого се тя подава и гдѣ има възивникътъ своето мѣстожителство, подава ли се тя срѣщу цѣлата присжда или само срѣщу извѣстна нейна часть, съ какво се оборва присждата и за какво именно моли лицето, което подава възивъ.

526. Устнитѣ възивни жалби се записватъ въ протоколъ, който трѣбва да съдържа условията, прѣдвидени въ горния членъ.

527. Възивнитѣ жалби и протеститѣ трѣбва да се подаватъ въ сжда, който е постановилъ присждата, не по-късно отъ *деснедѣленъ* срокъ слѣдъ обявяването на присждата въ окончателна форма.

528. Срокътъ почва отъ деня, въ който е обявена присждата въ окончателна форма и се свършва въ съотвѣтствующия день на втората седмица. Ако послѣдниятъ день на срока се падне въ неприсжтственъ день, за край на срока се счита първия слѣдъ него присжтственъ день.

529. Срокътъ не се счита за пропустнатъ, ако до неговото изтичане, възивътъ е прѣданъ на пощата.

530. Когато срокътъ е пропустнатъ по уважителни причини, възстановяването му зависи отъ сжда, противъ присждата на който възивната жалба е подадена, по правилата на гражданското сждопроизводство (чл. чл. 751—754).

531. На подсждимитѣ се съобщава незабавно за всѣкой подаденъ по тѣхно дѣло възивъ или протестъ.

532. Участвующитѣ по дѣлото лица могатъ да разглеждатъ производството по реда, показанъ въ чл. 314.

533. Прѣписи отъ възивнитѣ жалби и отъ протеститѣ се даватъ на всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица, по тѣхна молба: на подсждимитѣ безплатно, а на другитѣ участвующи въ дѣлото лица, срѣщу установената заплата.

534. Противъ протеста или възивната жалба, подадена отъ едната страна, другата може да подава писмени възраженія или обясненія въ апелативния сждъ до деня, който е назначенъ за разглеждане на дѣлото.

Digitized by Google

535. Въззивнитѣ жалби или протести за углавната отговорность на подсѫдимия спиратъ изпълнението на цѣлата присѫда, и подаването имъ относително до възнаграждението спира изпълнението само въ това отношение.

536. *(Измѣненъ: З. 28 априлий 1905 год.*[1]) Ако противъ подсѫдимия, който е осѫденъ на простъ или строгъ тъмниченъ затворъ, не е взета мѣрка за неотклонението му, и ако такава се признае за необходима, окрѫжниятъ сѫдъ му я опрѣдѣля по правилата, изложени въ глава VI.

537. Въззивъ или протестъ срѣщу присѫда, съ която се оправдава подсѫдимиятъ, който се е намиралъ подъ стража, не спира освобождението му.

Срѣщу такъвъ подсѫдимъ може да се вземе мѣрка за неотклонението му отъ сѫщия сѫдъ по искането на прокурора, ако послѣдниятъ изяви намѣрение да опротестира оправдателната присѫда прѣдъ по-горния сѫдъ. Взетата мѣрка не може да бѫде по-голѣма отъ порѫчителство.

538. Слѣдъ като се подаде въ установения срокъ жалбата или протеста противъ неокончателна присѫда, цѣлото дѣло се прѣдставя незабавно въ апелативния сѫдъ.

Глава III.

Редътъ за разглеждането въззивнитѣ жалби и протести.

539. При разглеждането дѣлата въ апелативния сѫдъ, пазятъ се сѫщитѣ правила, които сѫ постановени за окрѫжнитѣ сѫдилища, съ изключенията и допълненията, постановени въ слѣдующитѣ членове.

540. Подсѫдимитѣ и участвующитѣ въ дѣлото страни се призоваватъ отъ сѫда за деня на разглеждане дѣлото. Неявяването на коя да е отъ странитѣ не спира разглеждането на дѣлото.

---

[1]) *Стария чл. 536.* Подсѫдимиятъ, който е подалъ въззивъ противъ присѫда, която го осѫжда на простъ или на строгъ тъмниченъ затворъ до петь години, може да си остане на свобода, само когато прѣдстави въ сѫда залогъ или порѫчителство.

Ако, обаче, е осѫденъ на строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, зема се подъ стража.

Digitized by Google

Свидѣтелитѣ и вѣщитѣ люди, разпитани въ първата инстанция, не се призовават въ втората инстанция, освѣнъ, ако за разяснение на дѣлото, тѣхното вторично разпитване се укаже за необходимо.

Призоваването на нови свидѣтели и вѣщи люди, неразпитани въ първата инстанция, се допуща тогава, когато сждътъ приеме, че тѣхнитѣ показания се отнасятъ до обстоятелствата, които имать съществено значение за дѣлото.

541. За назначенитѣ за разглеждане дѣла въ апелативния сждъ се прави обявление, което се залѣпя на опрѣдѣлено за тая цѣль мѣсто въ сжда, поне 10 дена прѣди разглеждането имъ.

542. Съ изключение на означенитѣ въ чл. 358 случаи, докладътъ на дѣлото става публично.

543. Докладътъ на дѣлото се извършва устно отъ единъ членъ на сжда и съдържа:

1) обстоятелствата, които съставятъ съществото на дѣлото;

2) присждата, която е постановена отъ окржжния сждъ;

3) възивната жалба или протеста и възраженията на участвующитѣ въ дѣлото лица, ако тѣзи възражения сж били прѣдставени, и

4) законитѣ, които се отнасятъ до дѣлото.

Освѣнъ това, при доклада прочитатъ се още и онія книжа и актове, които, поради същественото си значение за дѣлото, трѣбва да бждатъ прочетени.

544. Възивната жалба на лицето, което не се е явило при доклада на дѣлото, трѣбва да се прочита напълно.

545. Подиръ доклада на дѣлото, старанитѣ и всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица, се допущатъ да дадатъ устни обяснения. Устнитѣ обяснения и самото разглеждане на дѣлото не трѣбва да излѣзватъ вънъ отъ прѣдѣлитѣ на възивната жалба или протеста.

(Нова ал.: Э. 28 априлий 1905 год.) Въ апелативния сждъ подсждимиятъ не може да бжде сжденъ за дѣянне, въ което не е билъ обвиняванъ прѣдъ окржжния сждъ.

546. Свидѣтелитѣ, които сж дали клѣтва въ окржжния сждъ, не се подлагатъ изново на нея, но прѣдсѣдателятъ на апелативния сждъ имъ напомня за дадената отъ тѣхъ клѣтва.

Digitized by Google

547. Кога дѣлото се разглежда по възивната жалба на подсѫдимия, опрѣдѣленото нему наказание може да бѫде не само намалено, но и съвсѣмъ отмѣнено.

548. Да се увеличи наказанието или да се назначи наказание на подсѫдимъ, който е билъ оправданъ отъ окржжния сѫдъ, се допуща въ втората инстанция само тогава, кога е билъ подаденъ протестъ отъ прокурора или възивна жалба отъ частния обвинитель.

549. Въ присѫдата на апелативния сѫдъ трѣбва да бѫде означено точно и положително, въз какви основания той утвърдява или отмѣнява напълно или отчасти присѫдата на окржжния сѫдъ, и какво именно той постановява на мѣсто присѫдата, която отмѣнява.

Глава IV.

Частнитѣ жалби и протести.

550. Отдѣлно отъ възивитѣ и протеститѣ, могатъ да се подаватъ, докдѣ още не е постановена присѫдата, частни жалби и протести по слѣдующитѣ прѣдмети:

1) по опрѣдѣление подсѫдностьта на дѣлото;

2) по въпроси, дали прѣслѣдването трѣбва да става отъ прокурора или отъ частния обвинитель и обратно;

3) по приемането мѣрки да се възпрѣпятствува на подсѫдимия да избѣгне отъ слѣдствие и отъ сѫдъ, и

4) по приемане мѣрки да се обезпечи иска, относително до възнаграждението за врѣди и загуби.

551. Освѣнъ това, частнитѣ жалби могатъ да се подаватъ срѣщу опрѣдѣленията, които налагатъ за неявяването въ сѫда глоба на заседателитѣ, свидѣтелитѣ и на вѣщитѣ люди и на други лица, срѣщу непримането на възивни жалби и противъ неправилното извѣстяване на присѫдитѣ.

552. Жалбитѣ и протеститѣ противъ частнитѣ опрѣдѣления на окржжния сѫдъ се подаватъ въ сѫщия сѫдъ, въ *две недѣли*, отколкото се обяви частното опрѣдѣление, или ако то не е е било обявено, отколкото се приведе въ дѣйствие.

Digitized by Google

558. Отъ постановеното въ прѣдидущия членъ правило се изключватъ жалбитѣ срѣщу бавность и срѣщу неправилно земане на подсждимитѣ подъ стража. Такива жалби могатъ да се подаватъ прѣзъ всичкото врѣме, догдѣ се гледа дѣлото.

554. Подаването жалба или протестъ срѣщу частното опрѣдѣление не спира неговото изпълнение, освѣнъ въ случаитѣ кога признае това за необходимо окражниятъ сждъ, който е постановилъ опрѣдѣлението или апелативниятъ сждъ, въ който е подадена жалбата или протеста.

555. За прѣдставянето на възражения и обяснения противъ частнитѣ жалби пази се установения въ чл. 534 редъ.

556. Частнитѣ жалби, срѣщу неприемането на касационни жалби се прѣпращатъ незабавно слѣдъ получването имъ въ върховния касационенъ сждъ. Въ този случай възраженията или обясненията срѣщу частнитѣ жалби трѣбва да бждатъ прѣпращани направо въ сжщия касационенъ сждъ.

557. Частнитѣ жалби и протести се насрочватъ веднага слѣдъ постжпването имъ и се разглеждатъ отъ апелативния сждъ въ публично заседание.

558. При разглеждането на частнитѣ жалби и протести, апелативниятъ сждъ разрѣшава само възбуденитѣ въпроси, безъ да се коснува до сжществото на дѣлото.

559. Слѣдъ разрѣшаването отъ апелативния сждъ на частната жалба или на частния протестъ, окражниятъ сждъ, въ по-нататъшното си производство на дѣлото, е длъженъ да се съобрази съ опрѣдѣлението на апелативния сждъ, съ изключение на случая, когато се окриятъ нови обстоятелства, които този послѣдниятъ не е ималъ прѣдъ видъ.

560. Въ опрѣдѣленията за неправилното отказване да се приеме въззивна или касационна жалба, назначава се срокъ за подаване такава изново отъ *една до две недѣли*, отъ като се врѣчи прѣписъ отъ опрѣдѣлението за това на апелативния или касационния сждъ.

561. Жалба, която е върната неправилно, може да се подаде повторно въ тоя сжщия видъ, макаръ че отъ сжда е направенъ надписъ за неприемането ѝ.

Digitized by Google

Глава V.

Жалби и протести срѣщу окончателнитѣ присѫди.

А. Редъ за подаване касационни жалби и протести.

562. Жалби и протести по касационенъ редъ допущатъ се само противъ окончателни присѫди, които не могатъ да бѫдатъ обтѫжени по апелативенъ редъ.

563. Лицата, които имать право да подаватъ въззиви или протести срѣщу неокончателни присѫди, могатъ да подаватъ такива и срѣщу окончателни присѫди само съ ограниченията, които сѫ прѣдвидени въ слѣдующитѣ членове.

564. Който не е подалъ въззивна жалба или протестъ срѣщу една неокончателна присѫда на окржжния сѫдъ, той не може да иска отмѣнението на окончателната по сѫщото дѣло присѫда на апелативния сѫдъ, ако този сѫдъ е потвърдилъ присѫдата на първата инстанция.

565. Ако присѫдата на окржжния сѫдъ е отмѣнена отъ апелативния, то за отмѣнението на окончателната присѫда на апелативния сѫдъ могатъ да молятъ всичкитѣ участвующи въ дѣлото лица, даже и тия, които не сѫ правили възражения по апелативенъ редъ.

566. Всѣко участвующе въ дѣлото лице може да моли за отмѣнението на присѫдата, ако сѫ нарушени правилата, постановени за запазване неговитѣ права, но не и правата на противната страна.

567. Жалби и протести срѣщу окончателнитѣ присѫди се подаватъ на окржжния или апелативния сѫдъ въ *двунедѣленъ* срокъ, считанъ отъ деня на обявяването присѫдата въ окончателна форма.

(*Нова ал.: З. 8 януарий 1899 год.*) При жалбитѣ на частнитѣ обвинители, гражданскитѣ ищци и обвиняемитѣ, срѣщу окончателнитѣ присѫди на окржжнитѣ сѫдилища, се прѣдставя залогъ *десетъ лева*, а срѣщу окончателнитѣ присѫди на апелативнитѣ сѫдилища, по дѣла, разглеждани въ окржжнитѣ сѫдилища безъ участие на сѫдебни заседатели — *двадесетъ лева*. Безъ такъвъ залогъ, жалбата

Digitized by Google

не се приема. Залогътъ по жалба, оставена отъ върховния касационенъ сждъ, безъ послѣдствие, постжива въ държавно съкровище, а по жалба, призната за основателна, се връща на лицето, което го е прѣдставило. Отъ прѣдставяне на залогъ се освобождаватъ държавнитѣ учрѣждения, а така сжщо и подсждимитѣ, които се намиратъ подъ стража или пъкъ имъ е признато правото на сиромашия.

568. Възраженія и обясненія срѣщу подадонитѣ касационни жалби и протести могатъ да бждатъ подавани въ върховния касационенъ сждъ по реда, показанъ въ чл. 534. Относително изпълнението на обтъженитѣ присжди се пазятъ правилата, прѣдвидени въ чл. чл. 533—535.

Забѣлѣжка. Подаването на касационната жалба срѣщу окончателна присжда не спира изпълнението на присждата касателно до глобитѣ, които се налагатъ, като наказание за прѣстжпното дѣяние или като възнаграждение за причинени отъ него врѣди и загуби, освѣнъ когато осжденнатъ прѣдстави нуждното обезпечение. Въ случай на непрѣдставяване такова, събраната сума, до окончателното разрѣшение на касационната жалба, се пази, като депозитъ, въ надлежния сждъ.

Б. Поводи за отмѣнение на окончателнитѣ присжди.

569. Жалби и протести срѣщу окончателни присжди се допущатъ:

1) когато е нарушенъ точния смисъль на закона и неправилно е изтълкуванъ при опрѣдѣляване прѣстжпното дѣяние и рода на наказанието;

2) когато сж нарушени обрядитѣ и формитѣ, които сж толкова сжществени, щото безъ тѣхното съблюдение не е възможно да се признае, че присждата има сила, за едно сждебно рѣшение, и

3) когато сж нарушени прядѣлитѣ на вѣдомството или на властьта, които законътъ прѣдоставя на сждебното учрѣждение.

570. Ако при производството на дѣлото не сж станали нарушения на обрядитѣ и формитѣ, които би докарали отмѣнението на присждата, но при все това, по поводъ на жалбата или протеста, се признае за неправилно само приложението на закона, относително до наказанието на осжденія, то върховнинтъ касационенъ сждъ, като указва тая неправилность, и като отмѣнява едно подобно опрѣдѣление на сжда, може, безъ измѣнение на нака-

Digitized by Google

занието, ако е назначено сѫщото, което прѣдвижда законътъ, но не по оня членъ отъ наказателния законъ, който е показанъ въ присѫдата, непосрѣдствено самъ да поправи нарушението на закона и неправилното му приложение.

571. При съвокупностьта на прѣстѫпления, неправилното прилагане на закона къмъ по-малко важното прѣстѫпно дѣяние, когато това обстоятелство не е могло да има влияние върху назначението на наказание за по-важното прѣстѫпление, не трѣбва да служи за поводъ да се отмѣни присѫдата.

572. Ако бѫде постановена присѫда несъгласно съ въпросния листъ на сѫда съ сѫдебнитѣ заседатели, или не бѫде смѣкчено наказанието, когато съ въпросния листъ по дѣло съ участие на сѫдебни заседатели е признато, че има смѣкчаващи вината на подсѫдимия обстоятелства, това не може да служи за поводъ да се отмѣни цѣлата присѫда, а служи за основание да се отмѣни само наложеното наказание и да се повърне дѣлото за опрѣдѣляване такова, съгласно съ фактитѣ, установени въ въпросния листъ.

В. Редътъ за разглеждане касационнитѣ жалби и протести.

573. Слѣдъ получаването жалбата или протеста въ върховния касационенъ сѫдъ, прѣдседателствующиятъ на отдѣлението назначава день за разглеждане на дѣлото.

574. Никой отъ участвующитѣ въ дѣлото не се призовава при разглеждане на дѣлото въ касационния сѫдъ, но никому не се възбранява да присѫтствува въ сѫдебното заседание.

575. Докладътъ на дѣлото става въ публично заседание и се извършва устно отъ единого отъ членоветѣ на сѫда, по установения за това редъ. При това, докладчикътъ прочита онія актове или книжа, които по своята важность за касационното производство трѣбва да бѫдатъ доложени.

576. Докладътъ на дѣлото се състои въ излагане:

1) обстоятелствата на дѣлото, които се отнасятъ до прѣдмета на жалбата или протеста;

Digitized by Google

2) обтѣжената присѫда;

3) основанията, по които се иска отмѣнението на присѫдата;

4) законитѣ, отнасящи се до дѣлото, и

5) рѣшенията на върховния касационенъ сѫдъ, които сѫ постановени по еднородни дѣла.

577. Прѣди постановлението на рѣшението, върховнията касационенъ сѫдъ изслушва заключението на прокурора освѣнъ по основанията, които сѫ указани въ касационната жалба или протеста, или въ словѣстнитѣ обяснения на страната, но и по основанията, които той самъ намѣри за отмѣнението на присѫдата.

578. Обсѫждането и разрѣшението на постановенитѣ въпроси отъ върховния касационенъ сѫдъ става по общия редъ.

579. Резолюцията на върховния касационенъ сѫдъ се провъзгласява публично отъ прѣдсѣдателствующия на отдѣлението, а рѣшението се изготовлява въ окончателната форма по правилата, постановени за присѫдитѣ.

580. Жалби, срѣщу рѣшенията на върховния касационенъ сѫдъ не се допущатъ.

581. Дѣлото, по което присѫдата е отмѣнена, повръща се или въ сѫда, който е постановилъ присѫдата или въ другъ сѫдъ отъ равна степень за ново разглеждане.

Ако дѣлото е повърнато въ сѫда, на който присѫдата е отмѣнена, то това се рѣшава отъ сѫщия сѫдъ при другъ съставъ.

582. Сѫдътъ, въ който е повърнато дѣлото за ново рѣшение, е длъженъ *въ изяснението на точния разумъ на закона* да се подчини на разясненията на върховния касационенъ сѫдъ. Жалби противъ постановената на това основание присѫда не се допущатъ; по съ това не се лишава страната отъ право да подава касационна жалба на друго основание, вслѣдствие на нови нарушения или поради повторение на сѫщитѣ нарушения, които сѫ послужили за поводъ на отмѣнението на присѫдата.

583. При повторното разглеждане на дѣлото, наказанието на подсѫдимия не може да бѫде увеличено, ако противъ отмѣнената присѫда не е имало протестъ отъ прокурора или жалба отъ частния обвинитель.

584. Ако присѫдата е отмѣнена въ полза на подсѫдимия, поради нарушение, станало при прилагането на наказателния законъ

Digitized by Google

и ако та въ отнѣнената си часть се отнася и къмъ други подсѫдими, които не сѫ подали касационна жалба, рѣшението на върховния касационенъ сѫдъ нма сила и спрямо тия послѣднитѣ.

585. Присѫда, която е потвърдена отъ касационния сѫдъ, се връща за изпълнение въ оня сѫдъ, който е рѣшилъ дѣлото.

586. Рѣшенията на углавното отдѣление на касационния сѫдъ, съ които се разяснява точния смисълъ на законитѣ, се обнародватъ за общо свѣдѣние и еднообразно тълкуване и приложение.

Глава VI.

Възобновяване на углавни дѣла.

587. Прѣдставленията на лицата отъ прокурорския надзоръ и молбитѣ на самитѣ осѫдени, или на тѣхнитѣ родственици, или свояци, за възобновяването, по показанитѣ въ закона причини, на такива дѣла, по които присѫдитѣ сѫ влѣзли въ законна сила, постжпватъ въ углавното отдѣление на върховния касационенъ сѫдъ.

588. Законни причини за възобновяване на дѣлата се признаватъ:

1) осѫждането съ разни присѫди на нѣколко лица за едно и сѫщо и при това такова прѣстжпление, извършването на което отъ едного отъ подсѫдимитѣ доказва невъзможностьта да се извърши то отъ другиго;

2) осѫждането за убийство на человѣкъ, който отпослѣ се укаже, че е живъ, или за друго прѣстжпление, което не е било извършено и въобще откриването на доказателства за невиновностьта на осѫдения;

3) откриването подправката на документа или лъжливостьта на показанията, върху които присѫдата е основана, и

4) доказанитѣ по сѫдъ користни или други лични съображения на сѫдитѣ или на сѫдебнитѣ заседатели по това дѣло, за възобновлението на което сѫ постжпили молби или е направено прѣдставление.

Digitized by Google

589. Касационният сждъ, въ всѣки случай, прѣдварително се удостовѣрява, чрѣзъ провѣряване по установения редъ, въ дѣйствителностьта на обстоятелствата, върху които се основава молбата за възобновление на дѣлото, и слѣдъ туй, ако признае молбата за уважителна, отмѣнява влѣзлата въ законна сила присжда и повръща дѣлото въ същия сждъ за ново разглеждане.

590. Ако бжде отмѣнена, не турена още въ изпълнение присжда, изпълнението се спира до окончателното рѣшение на дѣлото, като се взематъ само мѣрки, за да се възпрѣпятствува на осжденія да се отклони отъ слѣдствието и сждъ.

591. Когато се възобновява дѣло по доказателства, прѣдставени въ полза на осжденото лице, по-нататъшното дѣйствие на турената въ изпълнение присжда незабавно се спира и участьта на осжденія се облегчава въ всичко, което не прѣпятствува на взетите мѣрки за явяването му въ сждъ.

592. Ако неправилно осжденият е умрѣлъ, то, слѣдъ възобновяване на дѣлото, той се прѣдставлява въ сждъ чрѣзъ защитникъ, избранъ отъ неговитѣ родини или назначенъ отъ сждъ.

593. Жалби и протести срѣщу присжднтѣ по възобновенитѣ дѣла, се допущатъ на общо основание.

Книга пета.

Изпълнението на присжднтѣ.

Глава I.

Встжпване на присжднтѣ въ законна сила.

594. Присдата встжпва въ законна сила:

1) когато по дѣлото, което е рѣшено *неокончателно*, не сж подадени, въ установения срокъ, възивни жалби или протести отъ лицата, които участвуватъ въ дѣлото;

2) когато по дѣлото, което е рѣшено *окончателно*, не сж подадени, въ установения срокъ, касационни жалби или протести отъ лицата, които участвуватъ въ дѣлото, и

3) когато подадените касационни жалби или протести сж оставени безъ послѣдствие.

Digitized by Google

595. Присѫдата встжпва въ законна сила или въ цѣлия свой обемъ, или само къ нѣкои свои части.

596. Ако противъ присѫдата, която е постановена за нѣколко подсѫдими, сж подадени жалби или протести само за нѣколцина отъ тѣхъ, то за всичкитѣ други тя се счита за встжпила въ законна сила отъ врѣмето, когато е изминалъ срока за подаването на въззивни жалби.

597. Присѫдата, противъ която е подадена жалба само относително гражданския искъ, встжпва въ законна сила въ всичкитѣ си части, които не се касаятъ до този искъ.

598. Присѫдитѣ, които сж встжпили въ законна сила, прѣди да се приведатъ въ изпълнение, прѣдставятъ се на усмотрѣние на князя чрѣзъ министра на правосѫдието:

1) когато подсѫдимитѣ се осѫждатъ на смъртно наказание, и

2) когато сѫдътъ ходатайствува за смѣкчение наказанието на осѫденото лице, въ размѣръ, който излиза изъ прядѣлитѣ на прѣдоставената на сѫдилищата власть, или за помилване на прѣстжпника.

599. Височайшето разрѣшение, което е послѣдвало по присѫдата на сѫда, съобщава се отъ министра на правосѫдието непосрѣдствено на сѫда, който е постановилъ присѫдата.

Глава II.

Редътъ, по който се изпълняватъ присѫдитѣ.

600. Всичкитѣ разпореждания по изпълнението на присѫдитѣ, които излизатъ изъ кржга на непосрѣдственитѣ сѫдебни дѣйствия, се отнасятъ къмъ обязаноститѣ на прокурора, комуто се дава прѣпись отъ всѣка присѫда.

601. За изпълнението на присѫдитѣ прокурорътъ прѣдлага на надлежнитѣ власти, като надзирава за точното и незабавното имъ изпълнение.

602. Дѣйствията, за които се изискватъ полицейски разпореждания, като изпращане осѫденитѣ въ мѣстото на затвора или запирането и вземането имъ подъ надзоръ, се възлагатъ на полицията.

603. Прѣди да се изпълни присѫдата надъ осѫдени духовни лица, духовното вѣдомство, къмъ което тѣ принадлежатъ, снема отъ осѫдените духовния имъ санъ или степеньта на свещенството имъ.

Digitized by Google

604. Изпълнението на присждитѣ за парични глоби, които сж наложени за наказание, както и на присждитѣ за паричнитѣ възнаграждения, присждени за удовлетворение потърпѣвшитѣ за врѣди и загуби, се възлага на сждебнитѣ пристави, които въ тоя случай постжпватъ съгласно съ правилата за изпълнението на рѣшенията по граждански дѣла.

Вземенитѣ количества за глоби сждебнитѣ пристави внасятъ въ надлежното ковчежничество.

605. Присждата, слѣдъ като встжпи въ законна сила, незабавно се изпълнява. Изпълнителитѣ сж длъжни да слѣдватъ въ точность присждата и да изпълняватъ съгласно съ нея исканията на прокурора, чрѣзъ когото (е внасятъ за разрѣшение въ сжда и всичкитѣ затруднения или съмнѣния, които сж възникнали при изпълнението на присждата.

606. За станалото изпълнение прокурорътъ съобщава на сжда за свѣдѣние.

607. Когато за изпълнението на присждата се изискватъ непосрѣдствени сждебни дѣйствия, то изпълнението се произвежда въ сждебното заседание отъ прѣдсѣдателя на сжда. Присждата, съ която се оправдава подсждимия, изпълнява се съ самото провъзгласяване на сжщностьта ѝ въ сжда. Оправданиятъ, който се е намиралъ подъ стража, ако се не обвинява въ друго прѣстжпление, за което подлежи да се държи подъ стража, веднага се отпуща на свобода.

608. Отъ правилото за незабавното изпълнение на присждитѣ допущатъ се слѣдующитѣ изключения:

1) въ случай, че осжденитѣ страдатъ отъ болѣсть, която прѣпятствува да се изпълни надъ тѣхъ личното наказание, то се отлага, до гдѣто тѣ оздравѣятъ;

2) изпълнението на наказанието надъ жени, непразни или скоро родили, се отлага до изминаването на осемь недѣли слѣдъ раждането;

3) ако осжденото лице побѣгне, изпълнението на присждата за личното наказание се отлага догдѣ се улови, но възнаграждението за врѣдитѣ и загубитѣ, които сж причинени отъ прѣстжплението и изобщо паричнитѣ глоби, безъ отлагателно се взематъ отъ неговитѣ имущества.

Digitized by Google

609. Осѫденитѣ, безъ да се изключватъ и тия, които сѫ осѫдени на смъртно наказание, могатъ да се допущатъ, подъ надлежния надзоръ, да се виждатъ съ тѣхнитѣ родители, съпрузи, чада, братя, сестри, роднини и познайници.

610. Когато се изпълняватъ присѫдитѣ надъ осѫденитѣ на смъртно наказание, трѣбва да се пазятъ и изпълняватъ слѣдующитѣ правила:

1) прѣди да се извърши наказанието върху осѫдения, призовава се духовно лице отъ неговото вѣроизповѣдание, за да го приготви, споредъ правилата на това вѣроизповѣдание, или къмъ изповѣдане и свето причащение, или само къмъ покаяние и молитва. Духовното лице придружава осѫдения до мѣстото на наказанието и остава при него, догдѣто се изпълни присѫдата, като го напѫтствува къмъ новия животъ, който се открива за него на онзи свѣтъ;

2) осѫденитъ се завежда въ мѣстото на наказанието, въ затворническа дреха, заобиколенъ съ войнска стража, а тамъ дѣто нѣма такава, съ полицейска стража;

3) когато се доведе осѫденитъ на мѣстото на наказанието, прокурорътъ, който се разпорежда съ изпълнението на присѫдата, поржчва на придружающия го секретарь на сѫда, да прочете гласно присѫдата, и

4) слѣдъ това се извършва върху осѫдения смъртното наказание, чрѣзъ обѣсване.

611. За изпълнението на смъртното наказание се съставя протоколъ, който се подписва отъ прокурора и приподписва отъ секретаря.

612. Запрѣщава се извършването на смъртното наказание публично и въ днитѣ, които се почитатъ за празднични, било отъ осѫдения, било отъ държавата. То трѣбва да се извършва въ непразднични дни въ двороветѣ на затворитѣ и колкото е възможно по-рано.

613. При извършването на смъртното наказание, присѫтствува и сѫдебнитъ лѣкарь, който, щомъ констатира, че наказаното лице е прѣстанало да живѣе, съобщава на полицията да се разпореди за погребението му; ако нѣма сѫдебенъ лѣкарь, то тая длъжность се извършва отъ гражданския, окржжния, военния или отъ нѣкой волнопрактикующъ лѣкарь.

614. Осѫденитѣ на тъмиченъ затворъ или на запиране се изпращатъ въ мѣстнитѣ или въ по-ближнитѣ, опрѣдѣлени за зат-

Digitized by Google

воръ или запиране мѣста. На началството на тия мѣста се изпращатъ прѣписи отъ постановенитѣ за осждентитѣ присѫди.

615. Въ мѣстата на строгия тъмиченъ затворъ, непразднитѣ жени до раждането имъ, а родилкитѣ до пѣтичането на шесть недѣли слѣдъ раждането, се освобождаватъ отъ работене; слѣдъ този срокъ за онія жени, които държатъ при себе граждитѣ си дѣца, работенето се улеснява въ такава мѣрка, колкото е това нуждно да се прѣдупрѣди възможната врѣда за майката или граждото й дѣте.

616. Присѫдитѣ, на които, въ прѣдвидѣнитѣ въ наказателния законъ случаи, сждътъ е постановилъ обнародването, се изпращатъ отъ прокурора за обнародване въ „Държавенъ Вѣстникъ", за смѣтка на осждентитѣ.

Глава III.

Сждебни разноски.

617. *(Измѣнен: З. 8 януарий 1899 год.*[1]) Всичкитѣ разноски по углавнитѣ дѣла ставатъ отъ сумитѣ, които се намиратъ въ разпореждането на правителството. Отъ това правило се изключва производството по частни прѣстѫпления, по които обвинителъ, ако не му е признато правото на сиромашия, е длъженъ да заплати прѣдварително потрѣбнитѣ разноски. При изпълнението на присѫдитѣ, разноскитѣ, които сѫ означени въ слѣднитѣ членове, се заплащатъ отъ лицата, върху които сждътъ ги е възложилъ, а всичкитѣ други окончателно се приематъ за смѣтка на хазната. Ако обвиняемиятъ се оправдае, разноскитѣ, които е направилъ обвинителъ, оставатъ за смѣтка на послѣдния. Ако пъкъ осжденият се укаже несъстоятеленъ, то разноскитѣ, които той е длъженъ да заплати на обвинителя, се изплащатъ на послѣдния отъ държавното съкровище, а отъ осжденія се прибиратъ, когато стане състоятеленъ.

Забѣлѣжка. Несъстоятелностьта на осжденія се констатира отъ финансовитѣ власти.

---

[1]) *Старий чл. 617.* Всичкитѣ разноски по углавнитѣ дѣла ставатъ отъ сумитѣ, които се намиратъ въ разпореждането на правителството. При изпълнението на присѫдитѣ, разноскитѣ, които сѫ означени въ слѣдующитѣ членове, се заплащатъ отъ лицата, върху които сждътъ ги е възложилъ, а всичкитѣ други окончателно се приематъ за смѣтка на хазната.

Digitized by Google

618. Отъ тѣзи, които съ осѫдени да платятъ съдебнитѣ разноски, се зематъ:

1) паритѣ за пѫтнитѣ разноски на лицата, които съ извършили слѣдствени дѣйствия;

2) *(Изм. съ З. 10 февруарий 1904 г.*[1]) Възнаграждението за вѣщитѣ люди, за свидѣлитѣ, за прѣводчици отъ чужди языци и за други лица, въ случаитѣ и въ размѣръ, както се опрѣдѣлятъ по-долу, и

3) разноскитѣ за пращането и изпращането на вещественни доказателства, за извършването на химически и технически надирвания и за напечатване различни обявления въ вѣстницитѣ.

619. Лѣкаритѣ, които се намиратъ на служба, както и волнопрактикуващитѣ отъ тѣхъ, кога се призовавать за съдебно-медицински изслѣдвания вънъ отъ мѣстото, дѣто се намиратъ, получаватъ възнаграждение, съгласно правилника за възнаграждение на лѣкаритѣ по извършването съдебно-медицинско изслѣдване по углавни дѣла.

620. *(Измѣнѣнъ: З. 10 февруарий 1904 г.*[2]) Вѣщитѣ люди и прѣводчицитѣ, които се призовавать въ слѣдствието и въ съда, получаватъ възнаграждение за трудъ си по правилата, опрѣдѣлени въ чл. чл. 468, 469, 775, 777 отъ гражданското съдопроизводство. Свидѣлитѣ и другитѣ непричастни до дѣлото лица, които се призовавать при слѣдствието и въ съда на разстояние повече отъ десеть километри, получаватъ пѫтни пари на километръ отъ 10—20 ст., по усмотрѣнието на съда; а призованитѣ, които пѫтуватъ по желѣзницата или параходитѣ, взематъ за отиване и връщане платата за мѣста отъ трети класъ. Освѣнъ това, получаватъ за обдържане и дневни пари отъ единъ до два лева за всѣки день на отсѫтствието имъ изъ мѣстожителството.

---

[1]) *Стария ч. 2.* Възнаграждението за вѣщитѣ люди, за свидѣлитѣ и за други лица въ случаитѣ и въ размѣръ, които се опрѣдѣлятъ по-долу.

[2]) *Стария чл. 620.* Вѣщитѣ люди, които не съ лѣкари, както и свидѣлитѣ и другитѣ непричастни до дѣлото лица, които се призовавать при слѣдствието и въ съда на разстояние повече отъ десеть километра, получаватъ пѫтни пари на километръ отъ 10—20 ст., по усмотрѣнието на съда; а призованитѣ, които пѫтуватъ по желѣзницата или параходитѣ, взематъ за отиване и връщане платата за мѣста отъ трети класъ. Освѣнъ това, както единъ, така и другитѣ, получаватъ за обдържане и дневни пари отъ единъ до два лева за всѣки день на отсѫтствието имъ изъ мѣстожителството.

Digitized by Google

621. На съдържателитѣ или управителитѣ на спецарии и на лаборатории, за употрѣбенитѣ отъ тѣхъ по съдебно-химически изслѣдвания реагенции, се дава плата по опрѣдѣлението на съда.

622. Разноскитѣ за затуляване и изпращане на вещества, подлежащи на химическо изслѣдване, а още и за прѣпращане на други вещественни доказателства, се заплащатъ по мѣстнитѣ цѣни на употрѣбенитѣ за това материали, работници и кола.

623. Лицата, на които се поржчва да пазятъ задържания добитъкъ, получаватъ възнаграждение за прѣхраната му; но, когато се опрѣдѣлява количеството на такова възнаграждение, взема се въ съображение и ползата, която означенитѣ лица би могли да извадятъ отъ даденитѣ имъ подъ наглеждане животни.

624. Разноскитѣ по напечатване на обявления за издирване на прѣдмети, които сж потрѣбни за изслѣдването, за найденитѣ мъртви тѣла и за издирване на подозрѣваемитѣ, се взематъ отъ имуществата на лицата, които сж признати за виновни по дѣлото.

625. Всички молби, обяснения и жалби по дѣлата за прѣстжпления и нарушения, както и самото производство по тия дѣла, се освобождаватъ отъ съдебни мита и гербовъ сборъ.

626. Когато, споредъ правилата на настоящето съдопроизводство, се даватъ на участницитѣ въ дѣлото прѣписи отъ присѫдитѣ и отъ други книжа не инакъ, освѣнъ за тѣхна смѣтка, тогава отъ лицето, което иска да му се дадатъ такива прѣписи, се взема по *единъ левъ на листъ*, като се считатъ по двадесеть и петъ реда за всѣка страница.

627. Възнаграждението на призованитѣ при прѣдварителното и съдебно слѣдствие вѣщи люди, свидѣтели и други лица, се дава по опрѣдѣлението на оня съдъ, у който е постжпило дѣлото за разглеждане или трѣбва да постжпи. Даването на тия пари става по искането на лицата, които иматъ право за възнаграждение. Ако искането е станало прѣдъ съдебния слѣдователь, този послѣдният внася въ съда за отпущане на такива пари.

628. Който не заяви, че иска възнаграждение за разноскитѣ си, додѣто още не е обявена резолюцията, се счита, че се е отказалъ отъ възнаграждението.

629. Пѣтнитѣ пари, които влѣзватъ въ състава на възнаграждението, се прѣсмѣтватъ споредъ установената таблица за

Digitized by Google

километрическото разстояние, а за мѣста, неозначени въ таблицата, споредъ даденитѣ отъ надлежната постоянна комисия свѣдѣния за разстоянието.

630. Лицата, които извършватъ слѣдствие, сѫщо и съдебнитѣ мѣста, сѫ длъжни да държатъ подробна смѣтка за всичкитѣ съдебни разноски. Съдебниятъ слѣдователь прѣдставя въ съда съставената смѣтка веднага подиръ свършването на прѣдварителното слѣдствие.

631. По дѣло за прѣстѫпление, извършено отъ нѣколко лица, съдебнитѣ разноски се възлагатъ върху главнитѣ виновници и върху тѣхнитѣ съучастници, които отговарятъ по равно и солидарно.

632. Въ присѫдата трѣбва всѣкога да се означава върху кого именно се възлага изплащането на съдебнитѣ разноски. Но подробно прѣсмѣтване на съдебнитѣ разноски, съ показание за какви прѣдмети сѫ употрѣбени, става въ особно опрѣдѣление, което се постановява подиръ обявяването на присѫдата.

633. По присѫда, която е вече встѫпила въ законна сила, опрѣдѣлението за съдебнитѣ разноски, които трѣбва да се възмѣстятъ, се обявява на лицата, които сѫ осѫдени да плащатъ или на тѣзи, у които е прѣминало тѣхното имущество, чрѣзъ мѣстната полиция.

634. Ако лицата, отъ които се иска заплатата на съдебнитѣ разноски, не припознаватъ смѣтката за правилна, тѣ могатъ да подадатъ жалба по общия редъ, въ *десетдневенъ* срокъ, отъ какъ имъ се съобщи опрѣдѣлението за тази смѣтка.

Опрѣдѣлението, което е постановено по частната жалба, не подлежи на обжалване.

635. Ако отъ лицето, на което се възлага заплащането на съдебнитѣ разноски, се иска заедно съ това, по рѣшение на съда, и възнаграждение за сторенитѣ отъ него врѣди и загуби, тогазъ най-напрѣдъ се събира отъ него възнаграждението, и послѣ вече съдебнитѣ разноски.

636. Съдебнитѣ разноски не се събиратъ отъ имуществото на едно лице, което е умрѣло прѣди да встѫпи присѫдата въ законна сила, макаръ и да е билъ признатъ за виновенъ. Но ако виновниятъ е умрѣлъ подиръ встѫпването на присѫдата въ законна сила, съдебнитѣ разноски се събиратъ отъ останалото подиръ него имущество.

Digitized by Google

637. Въ случай, че осжденнятъ да заплати сждебнитѣ разноски е несъстоятеленъ, тѣ оставатъ за смѣтка на държавното съкровище.

638. Изпълнението на присждитѣ, относително сждебнитѣ разноски и глобитѣ, става по реда на чл. 604, като се издава служебно на окржжния управитель изпълнителенъ листъ.

639. Настоящиятъ законъ отмѣнява: углавното сждопроизводство на Вр. С. Правила отъ 24 августъ 1878 год. и на допълнението къмъ тѣзи правила отъ 3 юний 1880 год., закона за сроковетѣ на апелативнитѣ и касационни жалби отъ 18 декемврий 1880 г., както и всички други правила по углавното сждопроизводство, които противорѣчатъ на настоящия законъ.

Сждопроизводството по углавни дѣла, подсждни на мировитѣ сждии, си остава въ сила, съ изключение на чл. 7, който се отмѣнява съ чл. 63 отъ настоящия законъ.

640. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 юлий 1897 г.

Digitized by Google

27. *(Измѣнен: З. 19 декември 1905 г.*[1]*)* По дѣла за прѣстжпни дѣяния, по които обвиняемият е длъженъ да се яви лично, съдията се разпорежда да се доведе, ако не се яви самъ. Мировият съдия може да се разпореди за довеждане на обвиняемия и безъ да го призовава прѣдварително съ призовка.

28. Докарване на обвиняемия не става инакъ, освѣнъ като му се изпрати формална призовка съ същото съдържание, като кога се вика на съдъ.

29. Обвинителтъ се извѣстява за деня и часа, опрѣдѣлени за явяването на обвиняемия.

30. При разглеждане дѣла, които сж повдигнати отъ длъжностни лица, когато тѣ не могатъ да се явятъ, изпращатъ вмѣсто себе си довѣренници.

31. Ако самитѣ страни не се задължаватъ да приведатъ свидѣтели, то мировиятъ съдия ги вика самъ.

32. Свидѣтели отъ нижнитѣ военни чинове, кога сж на дѣйствителна служба, се привикватъ чрѣзъ най-близкото имъ началство, а офицеритѣ се викатъ направо чрѣзъ призовки; но повикването прѣдъ съдъ не ги уволнява отъ служба, ако не сж получили уволнение отъ началството си.

33. По удостовѣрението отъ военното началство за невъзможността на тоя воененъ, който се вика за свидѣтель, поради военни обстоятелства, да се яви лично прѣдъ съда, то таковиятъ се разпитва отъ мѣстния мирови съдия въ мѣстото, гдѣто служи.

34. Свидѣтели отъ священо званіе или монаси, ако не се явятъ по първото призоваване, повикватъ се чрѣзъ най-близкото имъ началство.

35. *(Измѣнен: З. 19 декември 1905 год.*[2]*)* Свидѣтель, който не се яви въ назначения день, безъ да прѣдстави уважи-

---

[1]) *Старий чл. 27.* По дѣла за прѣстжпни дѣйствия, за които споредъ закона, е положено наказание съ затваряне въ тъмница, ако подсѣдимиятъ не се яви лично, съдията взема мѣрки, за да го докаратъ. Мировиятъ съдия може да се разпореди, за да докара обвиняемия и безъ прѣдварителна призовка.

[2]) *Старий чл. 35.* Свидѣтель, който не се яви въ назначения срокъ, *безъ* да прѣдстави удовлетворителни оправдания, наказва се, но опрѣдѣление отъ мировия съдия, на глоба, не повече отъ *двадесет и пет франка*, споредъ важността на дѣлото и състоянието на свидѣтеля. Ако не се яви вторично, нанъ му се налага и друга глоба.

Digitized by Google

телни причини за неявяването си, наказва се съ глоба до *двадесеть и петь лева*, споредъ важностьта на дѣлото и състоянието на свидѣтеля. Ако свидѣтельть не се яви и слѣдъ повторно призоваване, сждията се разпорежда за довеждането му.

36. Въ продължение на *двѣ седмици* слѣдъ като му се обяви опрѣдѣлението отъ мировия сждия за щрафа, свидѣтельть има право да си прѣдстави оправданията за неявяване, които, ако се намѣрять удовлетворителни отъ мировия сждия, той може да опрости глобата.

37. Но причина на болѣсть, ако нѣкой свидѣтель не може да се яви прѣдъ сжда, то мировиять сждия го изпитва тамъ, гдѣто лежи, и странитѣ, ако сж пристигнали, присжтствуватъ при това. Но сжщия начинъ се допитватъ свидѣтели и въ такива случаи, когато трѣбва да се разпитватъ повече свидѣтели, които живѣятъ на едно мѣсто.

38. Свидѣтели, които живѣятъ въ чужда мирова околия, далечъ отъ тоя градъ, гдѣто става разглеждането на дѣлото, могатъ да бждатъ разпитвани отъ мировия сждия въ тая околия, гдѣто живѣятъ, при туй се дозволява да присжтствуватъ и странитѣ, които би пожелали да изслушатъ разпитването.

Отдѣление III.

Отсрочване на разглеждане на дѣлото и мѣрки за прѣкжсване на срѣдствата за уклонение отъ сжда.

39. Когато се явятъ и двѣтѣ страни прѣдъ мировия сждия и заявятъ, че по нѣкои причини, като не могатъ да прѣдставятъ нуждитѣ си доказателства, мировиять сждия отлага дѣлото, като му назначи новъ срокъ. Но кога заяви само едната страна, мировиять сждия отлага тогава дѣлото, когато намѣри заявлението удовлетворително.

40. Мировиять сждия може и отъ само себе си да отложи разглеждането и рѣшението на дѣлото, ако го намѣрва нуждно, било за да направи огледъ, било да изиска отъ странитѣ или отъ полицията какви и да е свѣдѣния, които сж необходими за рѣшение на дѣлото.

Digitized by Google

41. Когато се отсрочи разглеждането на дѣлото поради неявяването на едната страна въ назначения срокъ, противната страна може да иска, щото разноскитѣ, които тя ще прави, за да идва други пѫть въ съда, да се натоварятъ на страната, която, като не докаже, че е имала уважителни причини за отсѫтствие, е станала причина за излишнитѣ разноски.

42. *(Измѣнен: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) Обвиняемиятъ нѣма право да се отдалечава отъ мѣстожителството си, безъ разрѣшение отъ мировия съдия, по дѣла, по които той е длъженъ да се яви лично при разглеждането имъ.

43. За да се прѣсѣкатъ на обвиняемитѣ срѣдствата за уклонение отъ съда, мировиятъ съдия може да употрѣби слѣдующитѣ мѣрки:

1) когато обвиняемиятъ се подозрѣва въ простъпъкъ, за който, споредъ закона, се налага парична глоба или запиране, или когато му се иска възнаграждение — взема му се разписка, че ще се яви въ означения день, или му се взема поржчителство;

2) когато обвиняемиятъ се подозрѣва въ прѣстѫпно дѣйствие, за което, споредъ закона, се налага затворъ въ тъмница, взема се поржчителство или залогъ, или се запира обвиняемиятъ.

44. *(Измѣнен: З. 19 декемврий 1905 год.*[2]) Поржчителството налага задължение на поржчителя да плати сумата, за която е поржчителствувалъ, ако обвиняемиятъ избѣгне или се отклони отъ съда.

45. Залогътъ бива или въ пари, или въ друга движима цѣнность, и се дава или отъ самия обвиняемъ, или отъ всѣко друго лице.

46. Количеството на поржчителството или залога се опрѣдѣлява отъ мировия съдия, споредъ строгостьта на наказанието, което може да падне на обвиняемия и споредъ състоянието на поржчителя или заложника[3]).

---

[1]) *Стария чл. 42.* Никой отъ обвиняемитѣ нѣма право, безъ разрѣшението на мировия съдия, да се отстранява отъ това мѣсто или градъ, въ който се разглежда дѣлото.

[2]) *Стария чл. 44.* Поржчителството обязема задължението да плати поржчительтъ глобата, ако обвиняемиятъ избѣгне и не се яви на срока.

[3]) *Втората часть на чл. 46*, която гласи: „Това количество не може да бѫде по-малко отъ възнаграждението, което се търси отъ тогози, който е изтеглилъ чрѣзъ простъпъка, когато искатъ му се подкрѣпя съ достовѣрни доказателства" — *е отменена. (З. 19 декемврий 1905 год.)*

Digitized by Google

47. За приемането на поржчителството или на залога съдията полага постановление, което се подписва, както отъ него, тъй и отъ поржчителя или заложника и му се дава копие.

48. Отпущането на обвиняемия подъ поржчителство или оставянето му на свобода съ залогъ, не го уволнява отъ да изпълнява правилата, предписани въ 42 членъ.

49. Обвиняемиятъ, ако побѣгне или се уклони отъ съда, взема се заложената сума отъ поржчителя, слѣдъ като се удовлетвори отъ нея искътъ за възнаграждението отъ причиненитѣ повреди или загуби чрезъ простъпъка на обвиняемия, остатъкътъ се обръща въ капиталъ за устрояване мѣста за запиране по приговоръ на мировия съдия.

50. Кога се взема подъ стража обвиняемиятъ, за това се написва особено постановление съ точно означение:

1) кога е задържано лицето;

2) кое лице е задържано, и

3) прѣстжпното дѣйствие, въ което се обвинява.

Това постановление се подписва отъ мировия съдия и се провожда копие въ мѣстото на затвора.

Глава III.

За разглеждането на дѣлата отъ мировия съдия.

Отдѣление I.

Кога и какъ могатъ да се отстраняватъ мировитѣ съдии.

51. Мировиятъ съдия е длъженъ да се оттегли отъ съда, и странитѣ могатъ да го отстраняватъ:

1) когато има за разглеждане дѣло, въ което пиатъ нанѣса: или той самъ или жена му, всичкитѣ му роднини по права линия безъ ограничение, роднини по косвена линия до четвърта степень (четвъртия поясъ); сватоветѣ до трета степень, или усиновенъ синъ или усиновена дъщеря на съдията;

2) когато мировиятъ съдия е настойникъ (опекунъ) на една отъ тяжащитѣ се страни, или на такъвзи, който управлява работата съдружно, и

Digitized by Google

3) кога сѫдията или жената му по закона сѫ най-близки наслѣдници на единого отъ тѣзи, които участвуватъ въ дѣлото, или пъкъ сѫ имали, или имать съ нѣкого отъ сѫдящитѣ се тяжба.

52. Прошение за отстранение на мировия сѫдия съ изложение на причинитѣ за това, трѣбва да се прѣдстави отъ обвинителя, когато подава иска си, а отъ обвиняваня, не по-късно отъ първото си явяване прѣдъ сѫда.

53. Когато се явятъ законни причини за отстранение на сѫдията, по негово усмотрѣние или слѣдъ заявление отъ странитѣ, той прѣдставлява за това на окражния сѫдъ, който, ако признае отстранението уважително, поржчва на единъ отъ ближнитѣ мирови сѫдии да разгледа това дѣло.

Отдѣление II.

Редътъ за разглеждане на дѣлата.

54. Мировиятъ сѫдия разглежда дѣлата словесно и публично.

55. Двереми затвореними се разглеждатъ само дѣла:

1) за простѫпки противъ сѫмейнитѣ права;

2) за докачение честьта на жената и за други безсрамни или съединени съ съблазнь дѣйствия, и

3) за простѫпки, които се прѣслѣдватъ само чрѣзъ жалби на частни лица, когато и двѣтѣ страни желаятъ да се разгледа дѣлото имъ на особно.

56. При разглеждане на дѣлата, както на обвиняемия, билъ той лично присѫтствувалъ или не, тъй и на обвинителя и гражданския ищецъ, се дава право да си хващатъ повѣреници.

57. Кога се обяви на обвиняваня сѫществото и основанието за обвинението му, мировиятъ сѫдия го пита: счита ли се виновенъ въ това, за което го обвиняватъ.

58. Ако обвиняемиятъ не се признава виновенъ, то сѫдията изпитва най-напрѣдъ свидѣтелитѣ на обвинителя, и слѣдъ туй изслушва обвиняемия какво ще прѣдстави за свое оправдание, а тъй сѫщо и свидѣтелитѣ, които той прѣдстави.

59. Не се допущатъ за свидѣтели:

1) безумни и луди;

2) духовни лица, когато се отнася работата да кажатъ това, което сѫ чули на изповѣдьта;

Digitized by Google

3) повѣренницитѣ или защитницитѣ на обвиняванитѣ, кога се отнася до признанието, което имъ сж направили довѣрителитѣ имъ.

60. Мжжътъ или жената на обвиняемото лице, родинитѣ му по права линия, възходяща и низходяща, а тъй сжщо и братята или сестритѣ му, могатъ да се отказватъ отъ свидѣтелство; ако ли не пожелаятъ да се възползуватъ отъ това си право, то даватъ свидѣтелството си безъ клѣтва.

61. Не се допущатъ за свидѣтелство подъ клѣтва:

1) *(Измѣнен: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) лица, осждени на строгъ тъмиченъ затворъ за повече отъ 5 години и лица, които сж осждани за лъжесвидѣтелствуване и за лъжлива клѣтва.

2) малолѣтнитѣ, които нѣматъ още 16 години, и

3) глушавитѣ, които не знаятъ святостьта на клѣтвата.

62. Не се допущатъ за свидѣтелство, подъ клѣтва, когато нѣкои отъ странитѣ поиска отстранение:

1) лицето, което е прѣтърпѣло отъ прѣстжплението, макаръ то и да не е участвувало въ дѣлото, а тъй сжщо мжжътъ или жената на тогози, който е прѣтърпѣлъ, родинитѣ му, по права линия, братата и сестритѣ му, тъй сжщо и другитѣ му отстрана родини, както неговитѣ, тъй и на обвиняемия до третя и четвърта степени и сватоветѣ, и на двѣтѣ страни, до първитѣ двѣ степени, и

2) тѣзи, които сж били въ особни отношения съ тогози, който е участвувалъ въ дѣлото, т. е. ако сж били усиновени или настойници, или сж управлявали работитѣ на единого или другиго отъ тѣхъ, а тъй сжщо и тѣзи, които сж имали тяжба съ кого и да е отъ съучастницитѣ въ дѣлото.

63. Като изключимъ всичкитѣ случаи, изброени въ горнитѣ членове, 60—62, свидѣтелитѣ се изпитватъ подъ клѣтва, ако не бждатъ освободени отъ нея по взаимно съгласие и споразумѣнно на странитѣ.

64. Когато не се намѣри свещеникъ, мировиятъ съдия изпитва свидѣтелитѣ безъ клѣтва, като имъ напомня, че тѣ сж длъжни да обадятъ съ чиста съвѣсть всичко, което имъ е извѣстно,

[1]) *Старата т. 1.* Лицата, указани въ 31 ст. на отоман. наказателенъ законникъ. (Вмѣсто съотвѣтствующия членъ отъ наказателния законъ).

Digitized by Google

и всѣка отъ тѣхъ запись, че тѣ се задължаватъ да потвърдятъ съ клѣтва всичко туй, което показватъ, ако нѣкоя отъ странитѣ би поискала това.

65. Отъ клѣтва се освобождаватъ:

1) свещеницитѣ и монаситѣ отъ всичкитѣ християнски вѣроизповѣдания, и

2) лицата, които принадлежатъ на вѣри и секти, които не се кълнатъ; вмѣсто клѣтва тѣ даватъ обѣтъ, че ще изказватъ съ чиста съвѣсть всичко, което знаятъ по дѣлото.

66. Мировиятъ съдия, като изслуша свидѣтеля на едната страна, прѣдлага на другата страна, да ли не ще тя да прѣдложи на свидѣтеля нѣкои питания.

67. Мировиятъ съдия може и самъ отъ себе си да запитва, както свидѣлитѣ, тъй и обвинителя и обвиняемия за необходимитѣ нѣща за разяснение на дѣлото и да отстрани разноречията.

68. Когато обвиняемиятъ не рачи да отговаря, то съдията, безъ да прибѣгва къмъ заплашвания, обѣщания, ухищрения или други подобни мѣрки, пристжпва направо до разглеждането на онѣзи доказателства, които има вече при дѣлото.

69. Доказателствата, които едната страна прѣдставлява, мировиятъ съдия прѣдлага на другата страна за свѣдѣние.

70. Въ дѣла, които могатъ да се прѣкратяватъ съ примирие, съдията гледа само тѣзи доказателства, които съ прѣдставени отъ странитѣ.

71. Огледи, освидѣтелствувания и раятърсвания (обиски) се правятъ или отъ самия мирови съдия, или чрѣзъ полицията по негова поржчка.

72. Да прави огледи, освидѣтелствувания и обискъ, мировиятъ съдия възлага на нѣстната полиция само тогава, когато, по нѣкакви обстоятелства, тѣзи дѣйствия той лично не може извърши, а пъкъ да ги отложи за другъ пжтъ не бива.

73. Ако нѣкоя отъ странитѣ заяви, че има уважителни причини да се съмнѣва въ довѣреностьта на огледа, освидѣтелствуването или обиска отъ полицията, мировиятъ съдия е задължень самъ лично да провѣри тѣзи дѣйствия.

74. Огледи, освидѣтелствувания и обиски ставатъ въ присжтствието на не по-малко отъ двама поемни и отъ тѣзи лица, които съ участвували въ дѣлото, които би се нашли тамъ незвани.

Digitized by Google

75. Повикани нарочно биватъ ступанитѣ на кѫщята, на дюгенитѣ на промишленитѣ и търговскитѣ заведения, или управителитѣ имъ, а тъй сѫщо и околийскитѣ чиновници или църковнитѣ и общински старѣйшини.

76. При обиска или иземване (виемка), освѣнъ призванитѣ лица повиква се господарьтъ на дома или на помѣщението, а въ тѣхно отсѫтствие жената му или нѣкой другъ отъ най-старитѣ въ кѫщи.

77. Огледитѣ, освидѣтелствуванията, обискитѣ и разбиванията, освѣнъ извънреднитѣ случаи, които не търпятъ отлагане, трѣбва да ставатъ денѣ.

78. Въ такива случаи, когато има нужда да се узнае точно нѣкое обстоятелство, което се срѣща въ дѣлото, необходими специални свѣдѣния или опитность въ науката, искуството, занята или въ какво и да е занятие, призовавать се специални лица (експерти).

79. Когато странитѣ не могатъ да се споразумѣятъ, било за количеството на врѣдитѣ или загубитѣ, било за цѣната на ограбеното или разваленото, тогава мировиятъ сѫдия, като изслуша доказателствата на едната или другата страна, или мнѣнието на вѣщитѣ лица, произнася своето послѣдно опрѣдѣление.

80. За неявяване на огледа, на освидѣтелствуването или прѣтърсването, поемнитѣ и вѣщи люди могатъ да бѫдатъ подложени отъ мировия сѫдия на глоба не повече отъ *двадесетъ и петъ* франка.

81. Мировиятъ сѫдия събира свѣдѣния за званието и годинитѣ на обвиняемия само въ тѣхъ случаи, когато о туй необходимо за опрѣдѣлението на наказанието, което му се стои.

82. Разглеждането и рѣшението на всѣко дѣло се свършва у мировия сѫдия, ако е възможно, въ едно заседание.

83. Мировиятъ сѫдия, като види отъ обстоятелствата на дѣлото, че то не подлежи на негово разглеждане, длъженъ е, безъ забава, да прѣдаде дѣлото на сѫдебния слѣдователь, или ако нѣма нужда да се произвежда изслѣдване, право на прокурора.

84. Когато мировиятъ сѫдия срѣщне въ реда на сѫдопроизводството нѣкое затруднение, то се разрѣшава отъ него по съображение на постановленията, изложени въ настоящата книга, съ подробнитѣ правила на сѫдопроизводството въ окрѫжнитѣ и апелативни сѫдове.

Digitized by Google

2. Съдопроизводство по углавнитѣ дѣла, които съ подсждни на мировитѣ съдии.

			Членове
Глава	I.	. . . . .	1— 7
„	II.	Редътъ, по който се захващатъ дѣлата при мировитѣ съдии.	
Отдѣление	I.	Поводи за захващане на дѣлата	8— 19
„	II.	Повикване странитѣ и свидѣтелитѣ	20— 38
„	III.	Отсрочване на разглеждане на дѣлото и мѣрки за принасяне на срѣдствата за уловяване отъ съда	39— 50
Глава	III.	За разглеждането на дѣлата отъ мировия съдия.	
Отдѣление	I.	Кога и какъ могатъ да се отстраняватъ мировитѣ съдии	51— 53
„	II.	Редътъ за разглеждане на дѣлата	54— 84
Глава	IV.	За постановлението и обявяването на присѫдитѣ.	85— 99
„	V.	За заочнитѣ присѫди	100—105
„	VI.	За протоколитѣ на мировитѣ съдии	106—108
„	VII.	За отводитѣ противъ присѫдитѣ и за частнитѣ жалби противъ разпорежданията на мировитѣ съдии	109—118
„	VIII.	За реда на апелативното производство въ окражнитѣ съдове	119—135
„	IX.	За отмѣняването на окончателнитѣ присѫди на мировитѣ съдии и на окражния съдъ . . .	136—143
„	X.	За изпълнението на присѫдитѣ	144—154
„	XI.	За съдебнитѣ разноски	155—162

Digitized by Google

Digitized by Google

Сѫдопроизводство

по углавнитѣ дѣла, които сѫ подсѫдни на мировитѣ сѫдни.

(Утвърденъ съ указъ отъ 25 май 1880 год., подъ № 226, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 49, отъ 4 юний сѫщата година).

Глава I.

1. *(Измѣненъ: 3. 16 февруарий 1896 год.*[1]) Подъ вѣдомството на мировитѣ сѫдни подлежатъ:

а) всичкитѣ нарушения, прѣдвидени въ наказателния законъ, дѣлъ II, съ изключение на нарушенията, прѣдвидени въ гл. X отъ сѫщия дѣлъ — чл. чл. 529—534.

---

[1]) *Стария чл. 1.* Подъ вѣдомството на мировитѣ сѫдни подлежатъ простѫнки, за които, споредъ особения уставъ за наказанията, имъ се налагатъ:

1) забѣлѣжки и изобличения (виговори);

2) нарична глоба не повече отъ *триста франка;*

3) запиране не повече отъ *три мѣсеци*, и

4) затворъ въ тъмница не повече отъ *шесть мѣсеци.*

Забѣлѣжка I. Мировитѣ сѫдни при опрѣдѣлението на наказанията и глобитѣ, се рѫководятъ отъ: уставитѣ за нарушение на казанитѣ управления, устава за повинноститѣ и за търговията, устава за питейнитѣ сборове, устава за акциза и тютюна и др. тѣмъ подобни устави, безъ да излѣзватъ вънъ отъ границитѣ на дадената имъ власть.

Забѣлѣжка II. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ дѣла не подлежатъ на разглеждане отъ мировитѣ сѫдни, въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато наказанието за простѫнъка е съпряжено съ запрѣщение да търгува или промишлява, или съ затваряне дюгена или промишленото заведение, и

б) когато възнаграждението за причиненъ врѣдъ или загуба, чрѣзъ простѫнъка, надминава *хиляда лева.*

Digitized by Google

б) *(Измѣненъ: 3. 19 декемврий 1905 год.*[1]) прѣстѫпленията, прѣдвидени въ членоветѣ отъ наказателния законъ: 134, 135, 154, 188, 229, 230, 234, 235, 236 алинея втора, 265, 293, 294, 298 алинея втора, 301, 302, 304, 305, 309 алинея първа, пунктове 1, 2, 311 алинея втора, 314, 320, 334, 335, 336, 338 алинея втора, 344 алинея втора, 380 алинея втора, 408 алинея втора, 415 алинея първа и 416 алинея първа.

Забѣлѣжка I. Мировитѣ сѫдии, при опрѣдѣлянето на наказанията и глобитѣ, се рѫководятъ: отъ уставитѣ за нарушение на казанитѣ управления, устава за повинноститѣ и за търговията, устава за питейнитѣ оборове, устава за акциза и тютюна и др. тѣмъ подобни устави, безъ да излѣзватъ вънъ отъ максимума на наказанията, прѣдвидени за прѣстѫпленията и нарушенията, означени въ прѣдидущия членъ, до колкото дѣлата по нарушения на тѣзи устави не сѫ изключени отъ вѣдомството имъ съ особни закони.

Забѣлѣжка II. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ дѣла не подлежатъ на разглеждане отъ мировитѣ сѫдии въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато наказанието за простѫпъка е съпряжено съ запрѣщение да търгува или промишлява, или съ затваряне дюгени или промишленото заведение, и

б) когато възнаграждението за причинена врѣда или загуба, чрѣзъ прѣстѫпление или нарушение, надминава хиляда лева.

2. *(Отмѣненъ: 3. 19 декемврий 1905 год.*[2])

3. На всѣки мирови сѫдия сѫ подсѫдни само тѣзи простѫпки, които сѫ станали въ неговата околия. Когато нѣколко прѣстѫпни дѣйствия се обнаружатъ изведнажъ въ разни мирови околии по едно дѣло, то дѣлото е подсѫдно въ тоя мирови сѫдъ, въ околията на който е станалъ най-важния простѫпъкъ.

4. Всѣки мирови сѫдия си рѣшава самъ, на него ли подлежи да разгледва постѫпилото дѣло, споредъ рода на подвѣдомственитѣ му дѣла, или по званието на подсѫдимия. И ако види, че не подлежи нему, мировиятъ сѫдия го направлява по прина-

---

[1]) *Стария п. б на чл 1.* б) прѣстѫпленията, прѣдвидени въ наказателния законъ, дѣлъ I, членове: 234, 293, 294, 298 ал. 2-ра, 301, 302, 305, 314, 320, 334, 335, 336, 338 ал. 2-ра, 344 ал. 2-ра и 380 ал. 2-ра.

[2]) *Стария чл. 2.* Освѣнъ горѣказанитѣ дѣла, които мировитѣ сѫдии имать право да разгледватъ по рода на опрѣдѣленитѣ наказания за прѣстѫпни дѣйствия, тѣ могатъ да разгледватъ собственно, *за да склонятъ тракитѣ на миръ* по дѣла, които макаръ и да назначатъ за себе си построги наказания, но, споредъ закона, не се захващатъ инакъ, освѣни чрѣзъ жалба на тѣзи лица, които сѫ прѣтърпѣли врѣдъ или загуба, и могатъ дсе прѣкратятъ съ примирие или полюбовно (съ добро).

Digitized by Google

длежность, или го прѣдава на другъ мирови сѫдъ, или на подлежащето военно началство, или пъкъ на духовния сѫдъ.

5. Прѣпирни за подсѫдность между мирови сѫдии отъ сѫщия сѫдебенъ окрѫгъ се разрѣшаватъ отъ окрѫжния сѫдъ въ тоя окрѫгъ, а между мирови сѫдии отъ разни сѫдебни окрѫзи се разрѣшаватъ отъ онзи окрѫженъ сѫдъ, въ окрѫга на който се е захванало най-напрѣдъ прѣнието.

6. Прѣпирни за подсѫдность между мирови сѫдии и сѫдебенъ слѣдователь се разрѣшаватъ въ онзи окрѫженъ сѫдъ, при който е сѫдебниятъ слѣдователь.

7. Отмѣненъ съ чл. 63 отъ углавното сѫдопроизводство.

Глава II.

Редътъ, по който се захващатъ дѣлата при мировитѣ сѫдии.

Отдѣление I.

Поводи за захващане на дѣлата.

8. Мировиятъ сѫдия пристѫпва до разглеждане на дѣлата:

1) по жалбитѣ на частни лица, които сѫ прѣтърпѣли врѣда или загуба;

2) по съобщение отъ полицейскитѣ или административнитѣ власти;

3) по непосрѣдствено усмотрѣние отъ него самаго на прѣстѫпно дѣйствие, което подлежи за прѣслѣдване независимо отъ жалба на нѣкое лице.

9. На мировия сѫдия се подаватъ жалби отъ частни лица за врѣди или загуби, или отъ тѣхъ самитѣ, или отъ други лица, които по закона иматъ право да ходатайствуватъ за тѣхъ, или отъ тѣхни повѣреници.

10. (*Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) За повѣреницитѣ се пазятъ правилата, които сѫ изложени въ книга II, глава VIII отъ гражданското сѫдопроизводство.

---

[1]) *Стария чл. 10.* За повѣреницитѣ се пазятъ правилата, които сѫ изложени въ глава II отъ гражданското сѫдопроизводство на мировитѣ сѫдии.

Digitized by Google

11. (*Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) Жалбата, която се подава на мировия сѫдия, бива писмена и трѣбва да носи подписа на тѫжителя.

12. (*Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[2]) Въ писмената жалба, трѣбва, по възможности, да сѫ показани:

1) името, фамилията, званието, прѣкора, както и мѣстожителството на обвинителя;

2) прѣстѫпното дѣйствие, врѣмето и мѣстото, гдѣто е извършено;

3) прѣтърпѣнитѣ врѣди и загуби;

4) обвиняемото или подозрѣваемото лице, както и мѣстожителството му;

5) свидѣтелитѣ или други доказателства, съ които се подтвърдява жалбата, и

6) годината, мѣсеца, деня, когато е подадена.

13. Ако не се има на лице обвиняванъ или подозрѣваемъ въ прѣстѫпното дѣйствие, за което е подадена жалба, или ако доказателствата, които го потвърдяватъ сѫ недостатъчни, мировиятъ сѫдия може да порѫча на мѣстната полиция, да му събере и прѣдстави всички необходими по това дѣло свѣдѣния, когато прѣстѫпното дѣйствие принадлежи въ числото на тѣзи простѫпки, които се прѣслѣдватъ отъ закона, независимо отъ жалбитѣ на частни лица.

14. Лицата, които сѫ прѣтърпѣли врѣда или загуба отъ прѣстѫпно дѣйствие, могатъ и сами да се обръщатъ направо къмъ мѣстната полиция, която е длъжна да направи потрѣбнитѣ издирвания и за резултата да съобщи своеврѣменно на мировия сѫдия.

15. Полицейскитѣ и другитѣ административни власти съобщаватъ на мировия сѫдия за онѣзи прѣстѫпни дѣйствия, които тѣ сѫ открили, и които по закона подлежатъ на прѣслѣдване и безъ жалби отъ частни лица.

---

[1]) *Стария чл. 11.* Жалбата или прошението, които се подаватъ на мировия сѫдия, биватъ: писмени и устни. Устната жалба, като се запише отъ мировия сѫдия въ протокола, прочита се на подавача, който я и подписва, ако знае да пише.

[2]) *Старата ал. първа на чл. 12.* Въ писмената, както и устната жалба, трѣбва, по възможности, да сѫ показани.

Digitized by Google

16. Въ съобщенията си, били тѣ писмени или устни, полицейскитѣ и другитѣ административни власти трѣбва да показватъ:

1) кога и гдѣ е станало прѣстжпното дѣйствие;

2) на кого пада подозрѣнието и какви доказателства има за туй;

3) има ли граждански ищецъ и свидѣтели, и

4) мѣстожителството на всичкитѣ показани лица.

17. При съобщението на мировия сждия за прѣстжпно дѣйствие, обвиняемиятъ може да се докарва съ съобщението въ слѣдующитѣ случаи:

1) когато хванатиятъ при свършване прострѣпъкъ е непознатъ на полицията, или не може да прѣдстави удостовѣрение за името, фамилията и мѣстожителството си, и

2) когато работата е за прѣстжпни дѣйствия, заради които, споредъ закона, обвиненията се затваря въ тъмница и при туй има възможность да избѣгне, ако се остави свободенъ, или може да изглади слѣдитѣ на прѣстжпното дѣяние.

18. Споредъ своето лично усмотрѣние, по нѣкое прѣстжпно дѣйствие мировиятъ сждия може, ако го види за потрѣбно, да порѫча на полицията да направи прѣдварително издирване споредъ правилата.

19. Ако полицията не изпълни възложената порѫчка отъ мировия сждия, то той има право за важни опущения, направени отъ нея, да съобщи на прокурора или неговия помощникъ.

Отдѣление II.

Повикване странитѣ и свидѣтелитѣ.

20. Повикването въ сжда на единъ обвиняемъ става чрѣзъ писмена призовка, а когато живѣе въ сжщия градъ на мировия сждия, става и устно.

21. Призовката трѣбва да съдържа точно:

1) кое лице се иска;

2) кога и гдѣ да се яви;

3) дѣлото, поради което се вика обвиняемия, и

4) послѣдствията за неявяване.

Призовката се подписва отъ мировия сждия.

Digitized by Google

22. Призовката се врѫчва на тогози, който се вика чрѣзъ разсилния, който се нахожда при мировия сѫдия, или чрѣзъ мѣстното околийско или общинско управление.

23. Призовката се врѫчва на сѫщото лице, което се вика. Ако го нѣма у дома му, тя се дава на едного отъ домашнитѣ му, особено на най-стария, или на стопанина на кѫщата, или на мѣстния околийски началникъ, или же на старшия полицейски.

24. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 г.*[1]*)* Като се врѫчва призовката, върху втория екземпляръ отъ нея се отбѣлѣжва врѣмето, когато е врѫчена, подписва се отъ получателя и отъ лицето, което е я врѫчило, и се повръща на мировия сѫдия.

25. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 г.*[2]*)* Ако оня, комуто е адресирана призовката неможе или не желае да я подпише, врѫчительтъ отбѣлѣжва това, както и причината на неподписването, върху самата призовка и удостовѣрява всичко това съ своя подписъ и съ подписа на двама свидѣтели. По сѫщия начинъ се постѫпва и когато призовката се врѫчва на неграмотно лице, на което, въ всѣки случай, се обявява съдържанието на призовката.

26. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 г.*[3]*)* Призованиятъ трѣбва да се яви лично при разглеждането на дѣлото, но по дѣла за прѣстѫпни дѣяния, които се прѣслѣдватъ само по тѫжбата на потърпѣвшия, както и по дѣла за простѫпки, за които наказанието е глоба или запиране, обвиняемиятъ може да не се яви лично, а да изпрати повѣреникъ, за което се спомѣнува въ призовката.

---

[1]) *Стария чл. 24.* Кога се прѣдава призовката, върху нея се забѣлѣжва врѣмето, когато е врѫчена, а другиятъ екземпляръ съ подписа на получателя и врѣмето, когато е получена, се възвръща и прѣдава на мировия сѫдия.

[2]) *Стария чл. 25.* Ако тоя, който получава призовката, не може или не рачи да се подпише, това се записва и на двѣтѣ призовки като се каже кому, кога е подадена и защо не е рачилъ да я подпише.

[3]) *Стария чл. 26.* Призоваемиятъ трѣбва да се яви лично при разглеждането на дѣлото; но по дѣлата за простѫпки, на които по закона е опрѣдѣлено най-горно наказание, запиране, той може да изпрати повѣреникъ, за което се спомѣнава и въ призовката. Мировиятъ сѫдия, обаче, има правото да привиква обвиняемия, за да се яви самъ лично, ако това, споредъ обстоятелствата на дѣлото, се вижда необходимо.

Digitized by Google

послѣдното слѣдо се прѣдоставя всѣкоги на обвиняемия или на негова повѣренъ.

181. Съ присѫдата на окржжния сѫдъ, или се утвърдява присѫдата на мировия сѫдия, или се постановява нова присѫда, но само въ прѣдѣлитѣ на отвива. Наказанието на обвиняемия не може да бѫде усилено, ако го не поиска обвинителятъ.

182. Когато гласоветѣ на сѫдиитѣ се раздѣлятъ на двѣ или повече мнѣния, за основание на присѫдата се взема туй изъ тѣхъ, което съединява въ себе си най-много гласове; при равенството имъ, дава се прѣдпочитание на мнѣнието, което е прието отъ прѣдсѣдателя на сѫда; ако ли мнѣнията сѫ се раздѣлили тъй, щото гласътъ на прѣдсѣдателя не може да даде прѣвѣсъ, тогава се дава прѣдпочтение на туй отъ равносилнитѣ, по числото на гласоветѣ, мнѣние, което е по-снисходително къмъ участьта на подсѫдимия.

183. Въ обявяването на присѫдитѣ на окржжния сѫдъ, въ написването имъ и въ даването копия отъ тѣхъ, а още въ съставянето на протокола на сѫдебното заседание пази се редътъ, който е опрѣдѣленъ въ членове 94—99, 106—108 съ тая само разлика, че всичкитѣ разпореждания по тѣзи прѣдмети ставатъ отъ прѣдсѣдателя на сѫда.

184. Както присѫдата на окржжния сѫдъ, тъй и протоколътъ на сѫдебното заседание, се подписватъ отъ прѣдсѣдателя и членоветѣ, които сѫ участвували въ рѣшението и се скрѣпяватъ отъ секретаря.

185. Присѫдитѣ на окржжния сѫдъ, по дѣлата на мировитѣ сѫдии, се считатъ окончателни и не подлежатъ на апелация.

Глава IX.

За отмѣняването на окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сѫдии и на окржжния сѫдъ.

186. *(Измѣненъ: З. 4 януарий 1903 г.*[1]) Противъ окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сѫдии и на окржжнитѣ сѫдилища се допущатъ жалби отъ странитѣ и протести отъ прокурорския надзоръ по касационенъ редъ.

---

[1]) *Стария чл.* **186.** Противъ окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сѫдии и на окржжнитѣ сѫдове се допущатъ жалби отъ странитѣ и протести отъ помощника на прокурора въ касационенъ редъ.

Digitized by Google

187. Жалби и протести противъ окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сждии и на окржжнитѣ сждове могатъ да се принесатъ:

1) въ случай на явно нарушение на прямия смисълъ на закона или на неправилното му тълкуване при опрѣдѣлението на прѣстжпното дѣйствие и по рода на наказанието;

2) въ случай на нарушението на обрядитѣ и на формитѣ на сждопроизводството, които сж съществени, щото поради неспазването имъ не може да се счита присѫдата, че има сила на сждебно рѣшение;

3) въ случай на нарушение на придѣлитѣ на вѣдомството или на властьта, която е прѣдоставена на мировия сждия или на окржжния сждъ;

4) *(Новъ п.: З. 19 декемврий 1905 год.)* Въ случай, че обвиняемиятъ по дѣлото, разрѣшено окончателно отъ мировия сждия, установи, че не е могълъ да се яви прѣдъ мировия сждия, по причина на прѣпятствия, които не е могълъ да прѣдвиди, нито да отстрани.

188. Жалбитѣ и протеститѣ противъ окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сждии и на окржжнитѣ сждове се подаватъ въ сжщия срокъ, и съ спазването на сжщитѣ правила, каквито сж постановени за подаването на апелационнитѣ жалби. (чл. 111)

189. Жалбитѣ и протеститѣ на окончателнитѣ присѫди на мировитѣ сждии се подаватъ въ окржжния сждъ, а противъ присѫдитѣ на окржжния сждъ — въ касационния.

140. *(Измѣнен: З. 4 януарий 1903 год.*[1]) Сѣдъ като провѣри и признае, че жалбата или протестътъ сж поддадени въ срокъ, мировиятъ сждия или окржжниятъ сждъ ги прѣпраща, заедно съ обтежената присѫда и цѣлото производство на дѣлото, въ надлежния по-горенъ сждъ.

141. Окржжниятъ сждъ, ако уважи жалбата или протеста, отмѣнява окончателната присѫда и прѣпроважда дѣлото за разглеждане на други мирови сждия. Сжщо и касационниятъ сждъ, когато отмѣни присѫдата на окржжния сждъ, прѣдава дѣлото на други окржженъ сждъ за разглеждане.

---

[1]) *Отнася чл. 140.* Къмъ жалбата или протеста се прилагатъ тъй сжщо обвеществото на противната страна, ако то е подадено, както и свѣдѣнията по дѣлото протоколи и всичкото производство.

Digitized by Google

142. *(Изменен: З. 19 декември 1905 год.*[1]*)* Мировият сѫдия или окражният сѫдъ, за ново разглеждане на което е изпратено дѣлото, приставатъ къмъ рѣшаването му не иначъ, освѣнъ като призовать и двѣтѣ страни. Свидѣтелитѣ, които сж разпитани при първото разглеждане на дѣлото, не се призовават за ново разпитване, освѣнъ ако това се налага отъ съображенията за касиране на дѣлото.

143. Въ случай откриване на нови обстоятелства, които доказватъ невинността на осѫдения, и подложността на доказателствата, на които е основана влѣзлата въ законна сила присѫда на мировия сѫдия или на окражния сѫдъ, дѣлото може да се възобнови, но само съ разрѣшението на касационния сѫдъ.

Глава X.

За напълнението на присѣдитѣ.

144. *(Изменен: З. 4 януарий 1903 год.*[2]*)* Присѣдитѣ на мировитѣ сѫдии и на окражнитѣ сѫдилища, въ качеството на апелативна инстанция, встѫпватъ въ законна сила: 1) когато противъ неокончателната присѫда не е подаденъ въ законния срокъ апелационенъ отзивъ; 2) когато срѣщу окончателната присѫда не е подадена жалба или подадената жалба е оставена отъ надлежния сѫдъ безъ уважение, и 3) когато противъ задочната присѫда не е

---

[1]) *Старият чл. 142.* Мировият сѫдия или окражният сѫдъ, за разглеждането на което е прѣдадено дѣлото, приставатъ къмъ рѣшението му не иначъ, освѣнъ като призовать и двѣтѣ страни и рѣшаватъ по обвиненията редъ.

[2]) *Старият чл. 144.* Присѣдитѣ на мировитѣ сѫдии и на окражнитѣ сѫдове, въ качество на апелативна инстанция, стѫпватъ въ законна сила:

1) когато, въ продължение на двадесеть и четири часове отъ обявлението на присѫдата, не е изявено неудоволствие противъ нея ни отъ една страна;

2) когато, слѣдъ изявяването на неудоволствие противъ неокончателната присѫда, не е прѣдявенъ въ установения срокъ апелационния отзивъ;

3) когато, подиръ изявяването на неудоволствие противъ окончателната присѫда, не е подадена въ установения срокъ касационната жалба, или пъкъ подадената жалба е оставена безъ внимание, и

4) когато противъ заочната присѫда не е подаденъ апелационенъ отзивъ въ установения срокъ, ако присѣдатъ, по рода на дѣлото, подлежи на апелация.

Digitized by Google

подаденъ отзивъ, въ случай, че присѫдата подлежи на обтѫжване по апелативенъ редъ.

145. Присѫдата, която е встѫпила въ законна сила, привежда се безъ забава въ изпълнение.

146. Присѫдитѣ на мировия сѫдникъ, привеждатъ се въ изпълнение отъ него сѫщия, а присѫдитѣ на окрѫжния сѫдъ или се проваждатъ за изпълнение на мировия сѫдия, въ участъкъ на когото е възникнало дѣлото, или се изпълнятъ, по разпореждане отъ прѣдседателя на сѫда, споредъ, гдѣто се намѣрва осѫдениятъ.

147. Ако за изпълнението на присѫдата е необходимо нуждно присѫтствието на осѫдения, който живѣе въ сѫщия мирови участъкъ, той се призовава за туй, и ако не се яви безъ уважителни причини, той се привожда чрѣзъ полицията.

148. За изпълнението на присѫдата върху лице, което живѣе въ други мирови участъкъ, съобщава се на мѣстния мирови сѫдия.

149. Забѣлѣжкитѣ и изобличенията всѣкога се правятъ устно.

150. Заплатата на наричната глоба, тъй и за възнаграждението за врѣди и загуби, ако виновниятъ нѣма никакви налични срѣдства, за да внесе присѫдената отъ него парична сума, тя може да бѫде разсрочена на опрѣдѣлени срокове, споредъ количеството на глобата и способитѣ на изплащането.

151. На изплатившия наричната глоба за врѣди и за загуби, дава се разписка; прѣдставенитѣ отъ него пари, записватъ се въ особна книга.

152. Наричната глоба или възнаграждението, което не е заплатено на уречения срокъ, събира се, споредъ изладения отъ мировия сѫдия изпълнителенъ листъ, или чрѣзъ мѣстнитѣ полицейски чинове, или чрѣзъ околнитѣ и селски началства.

153. Осѫденитѣ на запиране държатъ се въ помѣщения, устроени нарочно за туй въ мировитѣ участъци.

Забѣлѣжка. За напрѣдъ, до устройството на таквязи помѣщения, осѫденитѣ на запиране държатъ се при полицията.

154. Осѫденитѣ на тъмнично затваряне проваждатъ се въ мѣстото на затвора чрѣзъ мѣстната полиция. За изпроваждaнитѣ въ тъмница мировиятъ сѫдия съобщава на тия общества, на които принадлежатъ осѫденитѣ.

Digitized by Google

Глава XI.

За сждебнитѣ разноски.

155. Свидѣтелитѣ и вѣщитѣ люди, които сж били призовани съ призовка и желаятъ да получатъ възнаграждение за пѫтни разноски, трѣбва да обявятъ за туй подиръ свършването на изпитването имъ или на туй дѣйствие, за което сж призовани.

156. Възнаграждението на свидѣтелитѣ и на вѣщитѣ люди се опрѣдѣля само въ случай, когато сж призовани отъ мѣсто далечъ повече отъ 15 версти. Въ тоя случай тѣ получаватъ пѫтни пари по 20 сантима на една верста, и суточни единъ франкъ за всѣки день на отсѫтствие отъ мѣстожителството имъ.

157. Заплатата на сждебнитѣ разноски пада или

1) на обвинителя, ако обвинението се признае недобросъвѣстно, или

2) на обвиняемия, ако той е признатъ за виновенъ.

158. По дѣло за простѫпъкъ, сторенъ отъ нѣколко лица, сждебнитѣ разноски падатъ на главнитѣ виновни, ако ли тѣ сж несъсѫотѣлни — на тѣхнитѣ съучастници. Както единтѣ, тъй и другитѣ носятъ обща отговорность.

159. Въ случай на отсрочване на заседанието за неявяване на една отъ странитѣ, заплатата на сждебнитѣ разноски по туй заседание пада на туй лице, по вината на което разглеждането на дѣлото е било отложено.

160. Кога нѣма на видъ виновнитѣ или при несъстотелностьта на лицата, осждени на заплатата на сждебнитѣ разноски, тѣ оставатъ за смѣтка на хазната.

161. Всичкитѣ прошения, обявления, отзиви и жалби по дѣла за простѫпки, подсждни на мировитѣ сждебни учрѣждения, се подаватъ на проста книга и самото производство въ тия учрѣждения се освобожава отъ всѣкакви мита.

162. За копия отъ протоколитѣ и присждитѣ на мировитѣ сждии и окражнитѣ сждове взема се по 50 сантима отъ единъ листъ, като смѣтатъ на всѣка страница по двадесеть и петь реда. На осжденитѣ се даватъ такива копия даромъ.

Забѣлѣжка. Глобитѣ, които се взематъ за неявяването по призоваването на мировия сждия, безъ уважителни причини, обрѫщатъ се въ капиталъ за устройство на помѣщение за запиранитѣ въ мировитѣ околии.

Digitized by Google

Digitized by Google

8. Законъ за сждене министритѣ.

	Членове
I. Редъть за дѣйствията на народното събрание при даването подъ сждъ министритѣ за прѣстжпления, прѣдвидени въ 155 членъ отъ конституцията	1— 9
II. Начинътъ, по който се състава и дѣйствува държавнията сждъ, за издирване и рѣшаване на дѣла по обвинение върху министритѣ въ прѣстжпни дѣяния, които сж прѣдвидени въ 155 членъ отъ конституцията	10—20
III. Начинътъ, по който става прѣдаването подъ сждъ и самото сждене на министритѣ, когато тѣ се обвиняватъ въ общи прѣстжпни дѣяния	21—32

Digitized by Google

Digitized by Google

Глава IV.

За постановлението и обявяването на присѫдитѣ.

85. Слѣдъ изслушването на странитѣ и подиръ съображението на всичкитѣ доказателства, които се иматъ въ дѣлото, мировиятъ сѫдия рѣшава въпроса за вината или невиностьта на подсѫдимия по вѫтрѣшното си убѣждение, основано на съвокупностьта на обстоятелствата, открити при сѫдебното разглеждане.

86. Мировиятъ сѫдия е обязанъ да рѣши дѣлото по точната смисъль на сѫществующитѣ закони, а въ случай на непълнота, неясность или противорѣчие на законитѣ, чрѣзъ които сѫдимото дѣяние се запрѣтява, подъ страхъ на наказание, длъженъ е да основе рѣшението на общия смисъль на законитѣ; при туй запрѣтено е нему да спира рѣшението подъ прѣдлогъ на непълнота, неясность или противорѣчие на законитѣ.

87. Въ дѣла, които могатъ да се прѣкратяватъ съ помиряване на странитѣ, мировиятъ сѫдия е *обязанъ да ги склонява на миръ* и само въ случай на неуспѣхъ въ туй, да пристѫпва къмъ постановление на присѫдата въ придѣлитѣ на прѣдоставената му власть.

88. Мировиятъ сѫдия, слѣдъ като признае обвиняемия за невиненъ, тоя часъ го отпуща. Ако обвинението е било недобросъвѣстно, тогава сѫдията осѫжда обвинителя да заплати сѫдебнитѣ разноски; а ако обвиняемиятъ поиска възнаграждение за станалитѣ нему загуби, обвинительтъ се осѫжда да плати и тѣхъ.

89. Признатиятъ за виновенъ, мировиятъ сѫдия осѫжда на наказание и на заплата, както сѫдебнитѣ разноски, тъй и възнаграждение за сторенитѣ отъ него поврѣди и загуби, ако обвинительтъ или гражданскиятъ ищецъ поиска туй.

90. При осѫждането на заплата отъ парична глоба, мировиятъ сѫдия, ако виновниятъ е несъстоятеленъ, опрѣдѣля и размѣръ на друго наказание, което замѣнява паричната глоба.

91. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]*)* Присѫдата на мировия сѫдия се счита окончателна, когато съ нея се налага

---

[1]) *Стария чл. 91.* Присѫдата на мировия сѫдия се счита окончателна, когато въ нея се опрѣдѣлятъ: забѣлѣжка или изобличаване, парично искане не повече *отъ 25 франка* и когато възнаграждението за поврѣда или загуби не надминава *тридесетъ франка* или арестъ (запиране) не повече отъ *три дни*.

Digitized by Google

глоба не повече отъ *25 лева* или запиране не повече отъ *пѣтъ дена*, и когато е прѣсѫдено възнаграждение за врѣди и загуби не повече отъ *100 лева*.

92. Осѫдениятъ съ неокончателна присѫда на затворъ въ тъмница може да бѫде оставенъ на свобода, до стѫпването на присѫдата въ законна сила, не инакъ, освѣнъ като той прѣдстави залогъ или поръчителство.

93. Добититѣ, чрѣзъ прѣстѫпно дѣйствие, нѣща връщатъ се на стопанина имъ, който е длъженъ, ако стане нужда, да ги донесе въ окрѫжния сѫдъ, когато се разглежда дѣлото.

94. Като постанови присѫдата, мировиятъ сѫдия записва я на кратко, въ форма на резолюция, и я обявява на участвующитѣ въ дѣлото лица публично въ сѫщото заседание, въ което е свършено разглеждането на дѣлото.

95. (*Измѣненъ: 3. 4 януарий 1903 год.*[1]) Мировиятъ сѫдия обявява на участвующитѣ въ дѣлото лица, въ какви случаи, въ какъвъ срокъ и по кой редъ се позволява да се обтѫжва постановената отъ него присѫда.

96. Мировиятъ сѫдия, слѣдъ обявяването на присѫдата, длъженъ е да я изложи въ окончателна форма не по-късно отъ *три дни*.

97. Присѫдата на мировия сѫдия, изложена въ окончателна форма, трѣбва да заключава въ себе си точно означени:

1) годината, мѣсеца и числото, когато е станала присѫдата;

2) званията, имената и фамилиитѣ или прѣкоритѣ на участвующитѣ въ дѣлото лица;

3) обстоятелствата на дѣлото, приети за основание на присѫдата;

4) сѫщностьта на присѫдата съ указване на законитѣ, въ силата на които тя е постановена, и

5) разноскитѣ на производството, които се присѫждатъ на виновната страна.

На края на присѫдата трѣбва да е подписътъ на мировия сѫдия.

---

[1]) *Стария чл. 95.* Мировиятъ сѫдия, при обявяването на присѫдата, обяснява на участвующитѣ въ дѣлото лица: въ какви случаи, въ какъвъ срокъ и по кой редъ се позволява да се обжалва присѫдата на сѫдията, като прилага на туй, че ако тѣ желаятъ да се възползуватъ отъ туй право, тогава длъжни сѫ да заявятъ за туй въ предължение на *двадесеть и четири часа* отъ обявяването на присѫдата.

Digitized by Google

98. Мировиятъ сѫдия записва своята присѫда особно по всѣко дѣло.

99. По просба за даване копия отъ присѫдата, мировиятъ сѫдия е длъженъ да дава тия копия не по-късно отъ *третия день* отъ врѣмето, когато постѫпи просбата.

Глава V.

За заочнитѣ присѫди.

100. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) По дѣла, по които обвиняемиятъ не е длъженъ да се яви лично при разглеждането имъ, мировиятъ сѫдия постановява заочна присѫда, ако обвиняемиятъ не се яви лично или чрѣзъ повѣреникъ.

101. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[2]) Когато обвиняемиятъ, който се е отклонилъ отъ сѫда, не се намѣри, слѣдъ като се е направило разпореждане за търсенето му, мировиятъ сѫдия спира разглеждането на дѣлото по отношение на углавната отговорность до довеждането на обвиняемия, а по отношение на гражданския искъ постановява заочно рѣшение по правилата на гражданското сѫдопроизводство.

102. *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[3]) Ако обвинителъ не се яви въ назначения день за разглеждането на дѣлото, лично или чрѣзъ повѣреникъ, безъ да прѣдстави уважителни

---

[1]) *Стария чл. 100.* Ако обвиняемиятъ въ простъпъкъ, за който се полага наказание не по-горѣ отъ запиране, не се яви или не проводи повѣренъ на опрѣдѣления срокъ, или въкъ, ако и да проводи повѣренъ, но по таковзи дѣло, по което той самъ е викамъ да се яви лично, тогава мировиятъ сѫдия постановява заочна присѫда.

[2]) *Стария чл. 101.* Въ случай, че не се намѣри до назначения срокъ обвиняемия въ таковзи чрѣстъпление, за което въ закона е положенъ тъмиченъ затворъ, мировиятъ сѫдия отлага сѫдението за наказанието до привождането на търсеното лице и постановява, по иска за възнаграждение за поврѣди и загуби, заочно рѣшение, по правилата на гражданското сѫдопроизводство.

[3]) *Стария чл. 102.* За неявяването на обвинителя въ назначения срокъ, ни лично, ни чрѣзъ повѣренъ, безъ прѣдставяне на уважителни за туй причини, мировиятъ сѫдия или постановява за отказване на жалбата, ако дѣлото е отъ такъвъ родъ, щото може да се прѣкрати съ помиряване, или, въ противенъ случай, осѫжда обвинителътъ, освѣнъ полицейскитѣ чинове, на парична глоба, не повече отъ *двадесетъ и петъ* франка и го призовава да новъ срокъ.

Digitized by Google

причини за неявяването си, мировиятъ съдия прѣкратява дѣлото, ако то е такова, което може да се прѣкрати съ помирение, а въ противенъ случай разглежда дѣлото и постановява по него-присжда.

103. Ако до постановлението на заочната присжда мировиятъ съдия узнае, че причина на неявяването на обвиняемия съ били нѣкои непрѣодолими прѣпятствия, или че призовката за явяване не му била на врѣме пристигнала, тогава отлага рѣшението на дѣлото, като означава на обвиняемия новъ срокъ за явяване, за който му и извѣстява.

104. Обвиняемиятъ, който е пропустналъ назначения за явяване срокъ, но е пристигналъ въ съда прѣди постановлението на присжда по съществото на дѣлото, допуща се до словесни обяснения. Постановената подиръ туй присжда не се счита заочна.

105. Копие отъ заочната присжда се прѣпровожда на обвиняемия съ призовка.

Глава VI.

За протоколитѣ на мировитѣ съдии.

106. За всичко, което се отнася къмъ разглеждане на дѣлото, мировиятъ съдия записва на късо въ протокола, въ който се означаватъ:

1) врѣмето на начеването на дѣлото и причината къмъ туй; имената и фамилиитѣ или прѣкоритѣ на странитѣ, или на тѣхнитѣ повѣрени; същностьта на жалбитѣ и на съобщенията;

2) призоваването на странитѣ и на свидѣтелитѣ; неявяването имъ; налагане за туй парични глоби и сложението имъ; разпорежданe за доказване на обвиняемия; мѣрки, за да му се прѣсѣкатъ способитѣ за уклонение отъ съда;

3) прѣдставенитѣ доказателства отъ странитѣ; привождането на свидѣтелитѣ на клѣтва и същностьта на тѣхнитѣ показания; огледитѣ, освидѣтелствуванията, прѣтърсванията и оцѣнкитѣ;

4) случаитѣ на затварянето на вратата на заседанието; отлаганията въ разглеждането на дѣлото и налагането глоба за нарушението на реда въ врѣмето на заседанието;

Digitized by Google

5) примиряването на странитѣ и условията, на които то е послѣдвало; случаитѣ на прѣдаването на дѣлото на сѫдебния слѣдователь или на прокурора;

6) сѫщността на присѫдата и врѣмето на нейното обявление.

п. п. 7 и 8. *(Отмѣнени: З. 19 декември 1905 год.* [1]).

107. *(Измѣненъ: З. 19 декември 1905 год.* [2]) Когато странитѣ по дѣлото се помирятъ, условията на помирението, ако има такива, имъ се прочитатъ, поправятъ се по тѣхнитѣ указания и се подписватъ отъ тѣхъ, ако сѫ грамотни.

108. Протоколитѣ за оцѣнкитѣ, огледитѣ и другитѣ мѣстни изслѣдвания се прочитатъ на странитѣ, на проститѣ и вѣщи люде и се подписватъ отъ тѣхъ, ако сѫ грамотни, както и отъ производившитѣ тѣзи слѣдствени дѣйствия.

Глава VII. [3])

За възивитѣ противъ присѫдитѣ и за частнитѣ жалби противъ разпорежданията на мировитѣ сѫдии.

109. Противъ неокончателнитѣ присѫди на мировия сѫдия и двѣтѣ страни могатъ да приносятъ възиви по всичкитѣ прѣдмети на дѣлото, които се отнасятъ до тѣхъ. Но гражданскиятъ ищецъ по дѣло, начената отъ полицейската или друга административна власть, може да принесе възивъ само за възнаграждение.

110. *(Измѣненъ: З. 4 януарий 1903 год.* [4]) Полицията, ако намѣрва, че трѣбва да се обтѣжи присѫдата, съобщава за това,

---

[1]) *Стария ч. 7.* Прѣдставяне на отзивъ или жалба отъ недоволната страна и обясненията на противната страна, изпровождането на дѣлото въ окражния сѫдъ.

[2]) *Стария ч. 8.* Разпорежданията за изпълнението на присѫдата.

[3]) *Стария чл. 107.* Записанитѣ отъ мировия сѫдия показания на странитѣ, както и на свидѣтелитѣ, сѫщо отзивитѣ противъ присѫдитѣ, или условията на примиряването, се прочитатъ на лицата, отъ които сѫ тѣ направени, поправятъ се по тѣхнитѣ указания и се подписватъ отъ тѣхъ, ако сѫ грамотни.

[3]) Думата „отзивъ" въ гл. VII е замѣнена съ думата „възивъ". *(З. 19 декември 1905 год.)*

[4]) *Стария чл. 110.* Полицията ако изяви неудоволствие противъ присѫдата, тя е обязана да прѣдстави за туй на помощника на прокурора, който може или да прѣдстави отзивъ на мировия сѫдия, или да остави обявеното неудоволствие безъ послѣдствие.

Digitized by Google

возно съ прѣпись отъ нея, въ прокурорския надзоръ. Отъ послѣдния зависи да подаде или не възивъ.

111. *(Измѣнен: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) За подаване възивъ се опрѣдѣля *дванедневенъ* срокъ отъ деня на прочитането на рѣзолюцията или отъ деня на получаването прѣпись отъ заочната присѫда.

112. *(Измѣнен: З. 19 декемврий 1905 год.*[2]) Възивътъ се подава писмено.

113. *(Измѣнен: З. 4 януарий 1903 год.*[3]) Странитѣ сж длъжни да прѣдставятъ въ възива доказателствата си и да посочатъ свидѣлитѣ си. Слѣдъ като провѣри и признае, че възивътъ е подаденъ въ срокъ, мировиятъ съдия го прѣпраща въ окражния съдъ, заедно съ обтяжената присѫда и цѣлото производство на дѣлото.

114. Противъ възива позволява се на противната страна да прѣдстави обяснение въ окражния съдъ.

115. Подаденията въ установения срокъ възивъ спира и изпълнението на присѫдата, но принасянето възивъ само по прѣмѣта на възнаграждението за повръди и загуби не спира изпълнението на присѫдата за наказанието.

116. Отдѣлно отъ възивитѣ се допущатъ само слѣдующитѣ частни жалби:

1) за бавность на разглеждането;
2) за неприемане на възива, и
3) за вземане на обвиняемия подъ стража.

117. Частнитѣ жалби, тъй за неприемането на *възива*, както и за вземане обвиняемия подъ стража, се принасятъ въ *седмодневенъ срокъ* отъ врѣмето на изпълнението на обявленитѣ разпорѣждания.

---

[1]) *Стория чл. 111.* За подаване отзивъ се полага дванедневенъ срокъ отъ врѣмето на обявяването на присѫдата, или отъ врѣмето на получаването копие отъ заочното рѣшение.

[2]) *Стория чл. 112.* Отзивитѣ могатъ да се принасятъ писмено или словесно. По искането на противната страна дава ѝ се копие отъ отзива.

[3]) *Стория чл. 113.* За получаването на отзива мировиятъ съдия дава разписка, а самия отзивъ прѣпровожда въ окражния съдъ, заедно съ обжалваната присѫда и относящитѣ се къмъ дѣлото протоколи съ всичкото производство.

Digitized by Google

118. Жалбитѣ за бавностьта на мировия сѫдия и за неприемането *въззива* подаватъ се въ окрѫжния сѫдъ, а жалбата за вземане подъ стража се прѣдставя на самия мирови сѫдия, който е обязанъ да я прѣдстави въ окрѫжния сѫдъ, заедно съ своето обяснение, въ продължение на *двадесетъ и четире* часове отъ врѣмето на получаването ѝ.

Глава VIII.

За реда на апелативното производство въ окрѫжнитѣ сѫдове.

119. Всичкитѣ дѣла, които сѫ постѫпили отъ мировитѣ сѫдии за апелационно разглеждане, могатъ да се разглеждатъ въ канцелярията на окрѫжния сѫдъ отъ странитѣ. Прокуроритѣ или тѣхнитѣ помощници могатъ да разглеждатъ тѣзи дѣла въ своитѣ канцелярии.

120. Разглеждането на дѣлата се произвежда устно и публично въ окрѫжния сѫдъ, по сѫщия редъ, както у мировитѣ сѫдии, но съ опазването на особнитѣ правила, постановени въ долуслѣдующитѣ статии.

121. *(Измѣненъ: З. 13 януарий 1899 г.*[1]) Странитѣ се призоваватъ при разглеждане на дѣлата и могатъ да се явятъ лично или чрѣзъ повѣреникъ. Неявяването имъ не спира разглеждането на дѣлото, освѣнъ когато сѫдътъ признае за необходимо присѫтствието имъ.

122. Разглеждането на дѣлото се начева съ прочитането на присѫда на мировия сѫдия и на принесената противъ тая присѫда жалба; подиръ туй, странитѣ прѣдставятъ своитѣ обяснения устно; а когато тѣ не сѫ на лице, тогава се прочита отзива противъ присѫдата и обяснението на противната страна, ако то е прѣдставено.

---

[1]) *Стария чл. 121.* Странитѣ не се призоваватъ за разглеждането на дѣлата, но тѣ могатъ да се явятъ лично или чрѣзъ повѣреникъ. Неидването имъ не спира разглеждането на дѣлото, освѣнъ когато самъ окрѫжнитъ сѫдъ признае за необходимо присѫтствието на странитѣ. Обвиняемитѣ въ прѣстѫпни дѣйствия, за които въ закона е положенъ тъмниченъ затворъ, трѣбва да сѫ винаги на лице.

Digitized by Google

123. (*Измѣненъ: З. 4 януарий 1903 г.*[1]) Освѣнъ посоченитѣ въ отзива, нови доказателства могатъ да се прѣдставятъ и свидѣтели да се посочватъ най-късно въ първия день, назначенъ за разглеждане дѣлото. Въ единия или другия случай сѫдътъ призовава свидѣтелитѣ или приема доказателствата, само ако признае мотивирано, че иматъ сѫществено значение за рѣшение на дѣлото.

124. Когато се види необходимо да се произведе изново огледъ, изслѣдване или оцѣнка, или пъкъ да се питатъ свидѣтелитѣ на мѣстото, окрѫжниятъ сѫдъ порѫчва туй на едного отъ своитѣ членове, и отлага дѣлото до изпълнението на порѫчването.

125. На свидѣтелитѣ, слѣдъ излагането на тѣхнитѣ показания, могатъ, съ разрѣшението на прѣдседателя, да се прѣдлагатъ питания, тъй отъ страната, която ги е прѣдставила, както и отъ другата страна.

126. Питанията, които сѫ необходими за отстранението на разноречията и за разяснение на дѣлото, се прѣдлагатъ отъ прѣдседателя, и, съ негово разрѣшение, отъ членоветѣ на сѫда, а още и отъ помощника на прокурора.

127. Свидѣтелитѣ, които сѫ се клѣли при мировия сѫдия, изново не се кълнатъ, но прѣдседательтъ на сѫда имъ напомня за сторената отъ тѣхъ клѣтва.

128. Като се изслушатъ свидѣтелитѣ, прѣдоставя имъ се да прѣдставятъ обяснения на лицето, което е подало отзивъ, тъй и на противната страна.

129. Въ дѣла, които могатъ да се прѣкратятъ съ помиряване, прѣдседательтъ на сѫда се *старае да примири обвинителя съ обвиняемия.*

130. Прѣдъ постановяването на присѫдата помощникътъ на прокурора обяснява значението на прѣдставенитѣ доказателства, указва на законитѣ, които се отнасятъ до дѣлото и дава заключение за приспособлението имъ въ дадения случай; но и подиръ туй,

[1]) *Стария чл. 123.* Странитѣ могатъ да прѣдставятъ своитѣ доказателства и да привождатъ свидѣтели, тъй опѣзи, които сѫ били при първоначалното разглеждане на дѣлото, както и тѣзи, които по нѣкои уважителни причини не сѫ могли да се явятъ при мировия сѫдия. Нъ разглеждането не се отлага за непрѣдставяне на доказателства и свидѣтели на врѣмето на слушането на дѣлото, освѣнъ ако странитѣ попросятъ да се призоватъ неявившитѣ се свидѣтели и окрѫжниятъ сѫдъ не намѣри прѣпятствия на туй.

Digitized by Google

Законъ

за

сѫдене министритѣ.[1])

(Утвърденъ съ указъ отъ 10 декемврий 1880 год., подъ № 707, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 91, отъ 13 декемврий с. г.)

I.

Редътъ за дѣйствията на народното събрание при даването подъ сѫдъ министритѣ за прѣстъпления, прѣдвидени въ 155 членъ отъ конституцията.

1. Всѣки прѣдставитель има право да внесе въ народното събрание прѣдложение за прѣдаване подъ сѫдъ министритѣ. Това прѣдложение трѣбва да бѫде писмено и подписано най-малко отъ една четвърть отъ членоветѣ на народното събрание.

Въ прѣдложението за прѣдаване подъ сѫдъ трѣбва да сѫ показани фактоветѣ и обстоятелствата на обвинението, които показватъ прѣстъпнитѣ дѣяния, прѣдвидени въ 155 членъ отъ конституцията (срав. 156 чл. отъ конституцията).

2. Прѣдложението за прѣдаване подъ сѫдъ, слѣдъ като се внесе въ народното събрание, незабавно се съобщава на обвиняемия министръ.

[1]) За цитиранитѣ въ настоящия законъ членове отъ углавното сѫдопроизводство по врѣм. сѫдеб. правила и отъ допълнението къмъ сѫщитѣ правила, гледай съотвѣтствующитѣ членове въ углавното сѫдопроизводство.

Digitized by Google

8. Слѣдъ три дни, отъ като се внесе прѣдложението за прѣдаването министра подъ сждъ, прѣдставителтъ, който е внесалъ прѣдложението, чете го въ събранието и излага устно мотивитѣ, слѣдъ което обвиняемиятъ министръ има право да даде обяснения за свое оправдание или за опровержение мотивитѣ; слѣдъ това се допущатъ прѣния по поводъ на прѣдложението, при което обвиняемиятъ министръ има право да възразява на всѣки прѣдставитель, който поддържа обвинението.

4. Слѣдъ като се свършатъ прѣнията, прѣдсѣдателтъ пита народното събрание, приема ли то въ уважение прѣдложението, за да се прѣдаде подъ сждъ министра, или го оставя безъ послѣдствие.

5. Ако народното събрание признае прѣдложението за прѣдаване подъ сждъ уважително, то избира комисия отъ 12 члена, върху която се възлага да установи тя подробно и обстоятелно фактоветѣ на обвинението.

За членове на тая комисия не могатъ да бждатъ избрани прѣдставителитѣ, които сж подписали прѣдложението за прѣдаването подъ сждъ, но тѣ, както и обвиняемиятъ министръ трѣбва да бждатъ изслушвани всѣки пжть, когато поискатъ.

6. Комисията трѣбва да свърши дѣйствията си до затварянето на сесията и да яви на събранието резултатитѣ на своитѣ изслѣдвания.

7. Слѣдъ като комисията направи доклада си за резултатитѣ на изслѣдването, ставатъ прѣния споредъ изложения въ чл. 3 редъ; слѣдъ това народното събрание, съгласно съ 157 чл. отъ конституцията, рѣшава въпроса за прѣдаването министра подъ сждъ.

8. Въ сжщото заседание народното събрание избира, измежду прѣдставителитѣ, държавенъ обвинитель, върху когото се възлагатъ прокурорскитѣ обязаности.

9. Станалото постановление за прѣдаване министра подъ сждъ незабавно се съобщава министру на правосждието за надлежно разпореждание, съгласно съ чл. 10.

Digitized by Google

II.

Начинъ, по който се съставя и дѣйствува държавниятъ сждъ, за издирване и рѣшаване на дѣла по обвинение върху министритѣ и въ прѣстжпни дѣяния, които сж прѣдвидени въ 155 чл. отъ конституцията.

10. Прѣдварителното слѣдствие по обвинението на министра, въ прѣстжпни дѣяния, показани въ 155 членъ отъ конституцията, се извършва отъ особна слѣдствена комисия, която състои отъ три члена: единъ членъ отъ върховния касационенъ сждъ, като прѣдседатель на комисията, единъ отъ подпрѣдседателитѣ на апелативнитѣ сждилища и единъ отъ подпрѣдседателитѣ на окржжнитѣ сждилища. Членоветѣ на тая комисия се назначаватъ отъ княза, по докладъ отъ министра на правосждието.

11. Слѣдствената комисия, при извършване слѣдствието, се ржководи отъ правилата, които сж прѣдписани за извършването на прѣварително слѣдствие отъ 574—665 ст. на врѣм. сжд. правила.

12. Наглеждането за извършване прѣдварителното слѣдствие принадлежи на държавния обвинитель.

13. Обвиняемитѣ министри и държавнятъ обвинитель могатъ да подаватъ жалби или протести срѣщу дѣйствията на слѣдствената комисия, за нарушение или стѣснение правата имъ, въ углавното отдѣление на върховния касационенъ сждъ (672—676 ст. на вр. сжд. правила), който (сждъ) при разрѣшението на жалбата или протеста, се ржководи отъ правилата прѣдписани въ 677—683 ст. отъ вр. сжд. правила.

14. Комисията, като свърши прѣдварителното слѣдствие, прѣпраща дѣлото до държавния обвинитель, който има право да изиска допълнително слѣдствие, ако и да е признала комисията слѣдствието за свършено.

15. Върху основание на данитѣ, които сж установени въ прѣдварителното слѣдствие, държавнятъ обвинитель съставя обвинителенъ актъ (чл. 15 отъ допълнението на вр. сжд. прав.) и го прѣдава прѣдседателю на върховния касационенъ сждъ, заедно съ прѣдварителното слѣдствие, тъй сжщо и съ списъка на лицата, които трѣбва да се викатъ въ сжда.

Digitized by Google

16. Прѣдсѣдателтъ на върховния касационенъ сѫдъ, слѣдъ като получи обвинителния актъ, разпорежда се, споредъ прѣписанитѣ въ 691—710 ст. отъ врѣм. сѫдебни правила и чл. 18 отъ допълнението на вр. сѫд. правила, а тъй сѫщо се разпорежда да се привикатъ въ сѫдебното заседание въ назначения срокъ всичкитѣ прѣдсѣдатели на апелативнитѣ и окржжнитѣ сѫдилища.

17. Държавниятъ сѫдъ се състои отъ: *а)* всичкитѣ налични сѫдии отъ върховния касационенъ сѫдъ, освѣнъ тѣзи сѫдии, които е участвувалъ при извършването на прѣдварителното слѣдствие (715 ст. вр. сѫд. правила); *б)* сѫщо толкова сѫдии, избрани съ жребие, кога се открие сѫдебното заседание, измежду прѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ и окржжнитѣ сѫдилища.

Прѣдсѣдателскитѣ обязаности се възлагатъ върху прѣдсѣдателя на върховния касационенъ сѫдъ.

Обязанноститѣ на обвинитель се възлагатъ върху държавния обвинитель.

Секретарската длъжность се възлага на единого отъ секретаритѣ при върховния касационенъ сѫдъ, по назначение отъ прѣдсѣдателя на тоя сѫдъ.

Бѣлѣжка. Отводъ на сѫдиитѣ се допуща върху общото основание. (716—720 ст. отъ вр. сѫд. правила.)

18. Държавниятъ сѫдъ, при извършването на сѫдението и при рѣшение на дѣлото, се ржководи отъ общитѣ правила за рѣшаване на углавни дѣла (722—849 ст. вр. сѫд. прав.). Присѫдитѣ на държавния сѫдъ сѫ окончателни; тѣ не подлежатъ ни на апелация, ни на касация; но на осѫденитѣ се прѣдоставя право да подаватъ молба за помилване, която се прѣдоставя на усмотрѣнието на народното събрание.

19. Въ случаитѣ, показани въ 816 и 835 ст. врѣмен. сѫд. правила, присѫдата, прѣди да се изпълни, се прѣдставя въ народното събрание за негово усмотрѣние (16 и 159 чл. отъ конституцията). Послѣдовавшето съгласие на народното събрание за помилване или за смаление на наказанието се прѣдставя чрѣзъ министра на правосѫдието на негово височество княза за утвърждение. Тъй сѫщо се постжпва и въ онѣзи случаи, когато народното събрание признае молбата за помилване уважителна.

20. За изпълнението на присѫдата на държавния сѫдъ, наблюдава държавниятъ обвинитель.

Digitized by Google

III.

Начинътъ, по който става прѣдаването подъ сѫдъ и самото сѫдене министритѣ, когато тѣ се обвиняватъ въ общи прѣстъпни дѣяния.

21. За общитѣ злодѣяния и прѣстъпления, извършени отъ министръ, обвиняемиятъ министръ подлежи на наказание споредъ общия углавенъ кодексъ.

22. Ако министрътъ, при възбуждане прѣслѣдването, се намѣрва въ оставка, тогава той се сѫди въ общитѣ сѫдебни мѣста по обикновения редъ на углавния сѫдъ.

23. Когато министрътъ е на служба, углавното прѣслѣдване срѣщу него може да бѫде възбудено само по разрѣшение отъ народното събрание по просто вишегласие на присъстващитѣ членове.

24. Министрътъ се сѫди въ върховния касационенъ сѫдъ въ углавното отдѣление.

25. На прокурора при върховния касационенъ сѫдъ се възлагатъ прокурорскитѣ обязаности върху общитѣ основания.

26. Гражданското отдѣление отъ върховния касационенъ сѫдъ избира измежду своитѣ членове едного за извършване прѣдварителното слѣдствие.

27. Тоя членъ отъ върховния касационенъ сѫдъ, който произвежда слѣдствието, щомъ това послѣдното се свърши, прѣдава го на прокурора при върховния сѫдъ, който или съставя обвинителенъ актъ, или дава своето заключение, за да се прѣкрати дѣлото и слѣдъ това го прѣпраща въ гражданското отдѣление на върховния касационенъ сѫдъ.

28. Ако гражданското отдѣление на върховния касационенъ сѫдъ намѣри, че дѣянието, което се приписва на министра, е ненаказуемо и че уликитѣ за изобличение обвиняемия министръ въ прѣстъпно дѣяние сѫ недостатъчни, то той прѣкратява дѣлото, и се разпорежда, за да се освободи обвиняемиятъ, ако той се намѣрва подъ стража.

29. Ако гражданското отдѣление намѣри, че приписваното на министра прѣстъпно дѣяние е наказуемо, и че уликитѣ за изобличението му сѫ достатъчни, то дѣлото за подсѫдния се прѣдава въ углавното отдѣление на върховния касационенъ сѫдъ.

Digitized by Google

80. Министрътъ, който е привлѣченъ къмъ слѣдствие или е прѣданъ подъ съдъ, веднага прѣстава да извършва служебнитѣ си обязанности.

81. Когато се извършва прѣдварителното слѣдствие, когато се прѣдава обвиняемиятъ подъ съдъ и когато се свърши съдението, пазятъ се общитѣ правила, които съ установени за углавното съдопроизводство.

82. За простъпки, за които въ углавния законъ се полага само парично взискание не повече отъ 300 лева или запиране до 3 мѣсеца, министритѣ се съдятъ въ обикновенитѣ съдилища, но, при това, запирането се замѣнява съ глоба отъ 25 до 300 лева.

Digitized by Google

Законъ

за

прѣслѣдване незаконно обогатенитѣ чиновници.

Утвърденъ съ указъ отъ 20 декемврий 1894 год., подъ № 618, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 13, отъ 18 януарий 1895 год.

1. Всѣки чиновникъ и служащъ, държавенъ или общински, върху когото има подозрѣние, е длъженъ, ако му се поиска отъ надлежната власть, да оправдае обогатяването си, като прѣдстави точна смѣтка съ подробно посочване източницитѣ на туй обогатяване.

2. Началството на всѣки чиновникъ или служащъ е компетентната власть, която служебно или писмено да и се прѣдстави смѣтка.

Срокъ за туй прѣдставяне се дава двенедѣленъ отъ съобщението. Ако има уважителни причини, срокътъ се уголѣмява отъ респективната власть, но той не може да бѫде по-голѣмъ отъ три мѣсеци.

Забѣлѣжка. Чиновникътъ или служащиятъ, който се откаже отъ това врѣме да прѣдстави смѣтката си, се суспендира отъ службата си, ако още служи.

3. Слѣдъ прѣдставянето на смѣтката, административната власть разгледва я по реда на надзора и дисциплината и само, ако открие нѣкое прѣстжпно дѣяние, прѣпраща дѣлото съ всичкитѣ му книжа до надлежното прокурорство за прѣслѣдване и наказание виновния споредъ общия наказателенъ законъ.

Digitized by Google

4. За отказване да се прѣдстави смѣтка, съгласно чл. 3, виновнитѣ се наказватъ съ глоба отъ 300 до 3000 лева, независимо отъ наказанието за прѣстжпното обогатяване.

5. Всички суми и имоти на незаконно обогатения чиновникъ или служащъ се задържатъ и присѫждатъ въ полза на държавното съкровище.

6. Имотитѣ, прѣхвърлени отъ незаконно обогатения чиновникъ върху кое и да било трето лице, се отнематъ на общо основание, като се докаже, че тѣ сѫ били прѣхвърлени така съ цѣль на укриване.

Прѣходенъ членъ. Настоящиятъ законъ има сила и за онѣзи чиновници и служащи, които сѫ прѣстанали отъ служба прѣди издаването му.

Digitized by Google

Наказателни закони.

б) Материални.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Наказателенъ законъ.

Книга I. Общи постановления.

			Членове
Глава	I.	Уводни наредби	1— 12
„	II.	За наказанията	13— 38
„	III.	За вмѣняемостьта и прѣстжпностьта	39— 47
„	IV.	За опитването	48— 50
„	V.	За съучастието	51— 56
„	VI.	За замѣната и снѣгчаването на наказанията	57— 62
„	VII.	За съвокупностьта и повторението на прѣстжпитѣ дѣяния	63— 70
„	VIII.	За причинитѣ, които изключватъ углавното прѣслѣдване и наказание	71— 87
„	IX.	За възстановление въ правата (реабилитация)	88— 97

Книга II. За прѣстжпнитѣ дѣяния.

Дѣлъ	I.	За прѣстжпленията и тѣхнитѣ наказания.	
Глава	I.	Измѣна	98—108
„	II.	Прѣдателство	109—118
„	III.	Насилствени дѣйствия и осъмърбления противъ държавния глава и членоветѣ на сѣмейството му	119—125
„	IV.	Прѣстжпления противъ избирателното право	126—137
„	V.	Прѣстжпления противъ властьта	138—156
„	VI.	Прѣстжпление по носене военната тегоба и противъ държавната въоржжена сила	157—171
„	VII.	Прѣстжпления противъ обществения редъ	172—182
„	VIII.	Подправка на парични знаци	183—192
„	IX.	Свидѣтелстуване и лъжовна клѣтва	193—199
„	X.	Набѣдяване	200—203
„	XI.	Богохулство и др. прѣстжпления противъ вѣрата	204—207
„	XII.	Прѣстжпление противъ гражданското състояние	208—209
„	XIII.	Многобрачие	210—213
„	XIV.	Разврать	214—233
„	XV.	Доканение на честьта	234—246
„	XVI.	Лишение отъ животъ	247—262
„	XVII.	Тѣлесна поврѣда	263—278

Digitized by Google

			Членове
Глава	XVIII.	Двубой	274—279
„	XIX.	Злоноставяне	280—287
„	XX.	Прѣстжпления противъ личната свобода и неприкосновеностьта на жилището	288—307
„	XXI.	Прѣстжпления противъ чужди тайни	308—312
„	XXII.	Кражба	313—318
„	XXIII.	Обсебване	319—323
„	XXIV.	Грабежъ	324—329
„	XXV.	Изнудване	330—333
„	XXVI.	Противозаконно присвояване	334—337
„	XXVII.	Укриване	338—343
„	XXVIII.	Измама и злоупотрѣбление на довѣрие	344—351
„	XXIX.	Подправка на документи, лѣкарски свидѣтелства, марки, печати и други знаци	352—373
„	XXX.	Банкрутство и щета на кредиторитѣ	374—379
„	XXXI.	Повръждане на имотъ	380—382
„	XXXII.	Общеопасни прѣстжпления	383—417
„	XXXIII.	Прѣстжпления по служба и по адвокатско звание	418—445
Дѣлъ	II.	За нарушенията и тѣхнитѣ наказания.	
Глава	I.	За нарушенията по носенето военната тегоба	446—451
„	II.	Нарушения противъ държавната безопасность, обществения редъ и спокойствието	452—467
„	III.	Нарушения противъ властьта изобщо и разнитѣ административни наредби отдѣлно	468—480
„	IV.	Нарушения на благочинието въ врѣме на богослужение	481—482
„	V.	Нарушения противъ нравственостьта	483—491
„	VI.	Нарушения противъ личната безопасность и народното здраве	492—511
„	VII.	Нарушения противъ сѣмейнитѣ права	512
„	VIII.	Нарушения противъ чужда собственость	513—523
„	IX.	Общеопасни нарушения	524—528
„	X.	Нарушения по службá и по адвокатско звание	529—537
Обща наредба			538
Разяснения върху нѣкои думи, които се срѣщатъ въ настоящия законъ			539—544

Digitized by Google

Наказателенъ законъ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 2-й февруарий 1896 год., подъ № 43, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 40, отъ 21-й февруарий сжщата година.

Книга първа.

Общи постановления.

Глава I.

Уводни наредби.

1. Прѣстжпление или нарушение се счита онова дѣяние, което е обявено отъ закона за такова.

2. Всѣко прѣстжпление или нарушение се наказва съ онова наказание, което е опрѣдѣлено отъ закона, прѣди да е то извършено.

Ако между извършването на дѣянието и издаването на присждата послѣдватъ различни закони, то въ такъвъ случай трѣбва да се приспособява оня, който е по-мекъ.

3. По този законъ се наказватъ всичкитѣ прѣстжпления и нарушения, извършени въ прѣдѣлитѣ на българската държава, освѣнъ случаитѣ:

1) когато прѣстжпното дѣяние е извършилъ чужденецъ, който се ползува съ право на възмездство (екстериториалность) по началата на международното право;

2) когато лицата, които сж извършили едно прѣстжпно дѣяние, се прѣслѣдватъ и наказватъ по особни за тѣхъ закони.

Digitized by Google

4. Българскитѣ поданици и чужденцитѣ се съдятъ и наказватъ споредъ настоящия законъ, ако извършатъ вънъ отъ държавата прѣстжпления: измѣна, прѣдателство и подправка на парични знаци, (книга II, дѣлъ I, глави I, II и VIII), които се приематъ отъ българскитѣ държавни каси, или ако, като чиновници на българската държава, извършватъ дѣяние, което се счита отъ настоящия законъ, като прѣстжпление по службата.

Въ тѣзи случаи българскиятъ поданникъ или чужденецътъ се съдятъ и наказватъ, ако и да сж били съдени и наказвани въ оная страна, дѣто е извършено прѣстжплението; при това прѣтърпѣното наказание се взема въ вниманне при опрѣдѣленне размѣра на новото наказание, по реда, означенъ въ чл. 61.

5. Освѣнъ случаитѣ, посочени въ чл. 4, наказва се тъй сжщо по настоящия законъ и онзи български поданникъ, който извърши вънъ отъ държавата едно отъ прѣдвиденитѣ въ настоящия законъ прѣстжпления.

6. Постановленията на чл. 5 се прилагатъ и за чужденцитѣ, когато извършеното отъ тѣхъ прѣстжпление се наказва споредъ настоящия законъ поне съ тъмиченъ затворъ, когато прѣдложението на чуждитѣ власти за прѣдаването имъ не бѫде прието и министрътъ на правосъдието се разпореди за възбуждане на углавно прѣслѣдване.

7. Постановленията на чл. чл. 5 и 6 не се прилагатъ:

1) ако извършеното прѣстжпление по законитѣ на чуждата земя не съставлява прѣстжпно дѣяние;

2) ако отъ чуждестраннитѣ съдилища сжществува присѫда, влѣзла въ законна сила, и е послѣдвало оправдание по сѫдъ, опрощаване или пъкъ ако наказанието е изпълнено;

3) ако углавното прѣслѣдване или изпълненнето на присѫдата, споредъ законитѣ на чуждата държава, сж се просрочили, и

4) ако не е послѣдвало нуждното заявление отъ потърпѣвшето лице за прѣслѣдване на дѣянието въ случаи, когато това се изисква отъ законитѣ на чуждата държава.

Забѣлѣжка. Отъ постановленното на чл. 7 п. 1, се изключава българскиятъ поданикъ, ако е извършилъ прѣстжпленията, прѣдвидени въ кн. II, дѣлъ I, гл. XIII и гл. XIV, чл. 216.

8. Въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 5 и 6, наказанието се намалява по реда, означенъ въ чл. 61, ако отъ законитѣ на

Digitized by Google

страната, гдѣто е извършено прѣстѫплението, се прѣдвижда полетко наказание, нежели отъ настоящия законъ.

9. Въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 5 и 6, прѣтърпѣната часть отъ наказанието вънъ отъ държавата всѣкога се прѣсмѣта въ наказанието, което се опрѣдѣля отъ българскитѣ сѫдилища. При това, ако чуждестраннитѣ сѫдилища сѫ опрѣдѣлили такъвъ видъ наказание, което не е прѣдвидено въ настоящия законъ, то това наказание се замѣнява съ най-съотвѣтствующето въ настоящия законъ.

10. Ако български подданикъ е извършилъ вънъ отъ държавата такова дѣяние, което споредъ настоящия законъ влѣче подирѣ си лишение отъ извѣстни права, то за приложението на допълнителното наказание се възбужда углавно прѣслѣдване и въ случая, когато наказанието е било прѣтърпѣно вънъ отъ държавата или е било опростено отъ надлежната чуждестранна власть.

11. Българскиятъ подданикъ не се прѣдава на чужда държава за прѣслѣдване или наказание.

Чужденци не се прѣдаватъ за политически прѣстѫпления.

12. Чуждестраннитѣ присѫди не подлежатъ на изпълнение въ прѣдѣлитѣ на българската държава.

Глава II.

За наказанията.

13. Наказанията сѫ:

а) Главни:

1) смъртно наказание;
2) строгъ тъмниченъ затворъ;
3) тъмниченъ затворъ;
4) запиране (арестъ), и
5) глоба.

б) Допълнителни:

1) лишение отъ права;
2) конфискация на опрѣдѣлени прѣдмети, и
3) обнародване присѫдата.

Digitized by Google

14. Смъртното наказание се извършва чрѣзъ бѣсилка, не публично.

15. Строгиятъ тъмиченъ затворъ е доживотенъ или врѣмененъ.

Врѣменниятъ строгъ тъмиченъ затворъ трае непрѣкъснато отъ една година до петнадесеть години, а въ случай на съвокупность на нѣколко прѣстжпления (чл. 67), може да се продължи и до двадесеть години.

Осжденитѣ на строгъ тъмиченъ затворъ се държатъ въ особени за това устроени тъмници.

16. Осжденитѣ на строгъ тъмиченъ затворъ се държатъ въ общи отдѣления и добиватъ храна и облѣкло, отредени въ тъмницата.

Затворницитѣ отъ тоя родъ се дѣлятъ на два разряда:

1) осждени най-малко на петъ години, и

2) осждени на по-малко отъ петъ години.

Затворницитѣ отъ първия разрядъ денемъ, споредъ правилника на тъмиченото управление, се употрѣбяватъ на тежки работи, а нощемъ, по възможность, се отдѣлятъ на само.

За извършенитѣ си работи, както вжтрѣ, така и вънъ отъ тъмницата, затворницитѣ не получаватъ никакво възнаграждение; обаче, на тъмиченото управление се прѣдоставлява право да разрѣшава на затворницитѣ съ доказано добро поведение, слѣдъ изтичането на двѣ трети отъ наложеното имъ наказание, да се занимаватъ съ работи по свой изборъ, като получаватъ въ своя полза една трета часть отъ чистия приходъ на извършената отъ тѣхъ работа.

Подобни затворници за лошавото си поведение могатъ да бждатъ винаги повръщани отъ тъмиченото управление къмъ първото имъ състояние — на тежки работи.

Затворницитѣ отъ втория разрядъ се занимаватъ съ работи по свой изборъ, до колкото това не е противно на тъмиченния правилникъ; при това, една трета отъ чистия приходъ отъ работата на всѣкого се отдѣля за въ негова полза, а другитѣ двѣ трети се задържатъ за поддържането на затворницитѣ въобще.

(Прибавена: З. 27 януарий 1904 год.) Осжденитѣ затворници най-малко на петъ години строгъ тъмиченъ затворъ, които се употрѣбятъ на държавна или обществена работа вънъ отъ затвора, а така сжщо и осжденитѣ затворници на по-малко отъ петъ години строгъ тъм-

Digitized by Google

ничен затворъ или на простъ тъмиченъ затворъ, които пожелаятъ да се употрѣбятъ на сжщата работа вънъ отъ затвора, добиватъ едно намаление на наложеното имъ наказание, по такъвъ начинъ, че въ пресѣтането на изтърпѣното наказание 20 работни дни се броятъ за единъ мѣсецъ затворъ.

Забѣлѣжка. Тежкитѣ работи се опрѣдѣлятъ съ особенъ правилникъ отъ министерството на правосждието.

17. Отъ тежки работи се освобождаватъ:

1) лицата отъ женски полъ;

2) невъзрастнитѣ до двадесеть и една година и прѣстарѣлитѣ отъ шестдесеть години нагорѣ;

3) лицата, които тъмиччинятъ лѣкарь намѣри за неспособни да извършватъ тежки работи, и

4) осжденитѣ за двубой, (кн. II, д. I, гл. XVIII) и за политически прѣстжпления (кн. II, д. I, гл. I и II).

Но осжденитѣ отъ горнитѣ четире категории, се занимаватъ съ легки работи, опрѣдѣлени по усмотрѣнието на тъмиччното управление, като получаватъ и тѣ въ своя полза една третя часть отъ чистия приходъ на извършената отъ тѣхъ работа, споредъ условията, прѣдвидени въ чл. 16.

18. Тъмиччният затворъ трае не по-малко отъ единъ день и не повече отъ три години, а въ случай на съвокупность на нѣколко прѣстжпления (чл. 67), може да бжде продължень и до четири години.

Затворницитѣ се държатъ отдѣлно отъ осжденитѣ на строгъ тъмиченъ затворъ и се занимаватъ съвмѣстно съ работа, по свой изборъ, споредъ тъмиччния правилникъ. Тѣмъ се дозволява, ако желаятъ, да имать своя храна и легло; тѣ носятъ свое собствено облѣкло, но, ако жслаятъ, могатъ да бждатъ снабдени и съ тъмиччно облѣкло. При това, по възможность, нощемъ се разпрѣдѣляватъ на само (по единочно).

Половината отъ чистия приходъ отъ работата на затворника се отдѣля за негова полза, а другата половина се задържа за поддържането му.

19. Осжденитѣ за двубой (кн. II, д. I, гл. XVIII) или политически прѣстжпления (кн. II, д. I, гл. I и II), както и осжденитѣ невъзрастни лица, а така сжщо и онія отъ женски полъ, се

Digitized by Google

държатъ въ особени отдѣления, като се има прѣдъ видъ пола на осѫденитѣ и рода на наказанието имъ.

20. Осѫденията на тъмиченъ затворъ може да бѫде освободенъ прѣди свършека на затворния срокъ, при слѣдующитѣ условия:

1) осѫденията на строгъ тъмиченъ затворъ отъ 5 години нагорѣ, да е прѣтърпѣлъ три четвърти отъ наложеното му наказание и да е при това заслужилъ за доброто си поведение да бѫде прѣмѣстенъ отъ категорията на тежкитѣ работи къмъ работи по свой изборъ;

2) осѫденията на строгъ тъмиченъ затворъ до петь години или на тъмиченъ затворъ, да е излежалъ поне една година въ тъмницата и да е прѣтърпѣлъ сѫщо три четвърти отъ наложеното му наказание.

Прѣдсрочно освободенъ може да бѫде и осѫденията на строгъ тъмиченъ затворъ до животъ, слѣдъ като излежи не по-малко отъ петнадесеть години въ затвора.

21. Не могатъ да бѫдатъ прѣдсрочно освободени вторично осѫденитѣ за: кражба, грабежъ, изнудване, обсебване, укриване, измама и палежъ.

22. Прѣдсрочно освободенитѣ се нахождатъ подъ надзора на полицията, до дѣто трае срока на наказанието, опрѣдѣлено въ присѫдата.

23. Прѣдсрочното освобождение може да бѫде всѣкога отмѣнено, ако освободеният наруши условията, подъ които е билъ освободенъ.

Врѣмето, изтекло отъ деня на прѣдсрочното освобождение до отмѣната му, не се смѣта въ срока на наказанието.

Затворникътъ, прѣдсрочното освобождение на когото е отмѣнено, не може вторично да бѫде прѣдсрочно освободенъ и повръща се къмъ първото си състояние въ тъмницата споредъ присѫдата.

Срокътъ на наказанието се счита за свършенъ, ако изтече прѣди да бѫде отмѣнено прѣдсрочното освобождение.

24. Прѣдсрочното освобождение и неговата отмѣна ставатъ по разпорѣждането на министра на правосѫдието, основано върху мнѣнието на единъ комитетъ, състоящъ отъ слѣдующитѣ по право лица: прѣдсѣдателя на мѣстния окржженъ сѫдъ или лицето, което изпълнява неговата длъжность; прокурора при сѫщия сѫдъ; директора на тъмницата; тъмничния свещеникъ и единъ членъ отъ мѣстното общинско управление по назначение отъ него.

Digitized by Google

Членовете на комитета се свикватъ отъ прѣдсѣдателя на окржжния сждъ, който и прѣдсѣдателствува въ съвѣщанията.

Прѣдсрочното освобождение трѣбва да почива върху несъмнѣнни доказателства отъ тъмничното началство и отъ мѣстния прокурорски надзоръ за примѣрното поведение и прилежание на затворника.

25. Формата за отпустителнитѣ свидѣтелства за прѣдсрочно освободенитѣ ще се урежда отъ министерството на правосждието съ особенъ правилникъ.

26. Запирането трае не по-малко отъ единъ день и не повече отъ три мѣсеци.

Затворницитѣ отъ тази категория се държатъ въ особени помѣщения.

27. Сроковетѣ на наказанията се опрѣдѣляватъ въ присждата съ пълни дни, седмици, мѣсеци и години, а се изброяватъ, като се смѣтатъ годинитѣ и мѣсецитѣ по календаря, седмицитѣ отъ седемъ дена, а деньтъ отъ двадесеть и четире часа.

Началото на сроковетѣ почнува:

1) за онія, които се намиратъ подъ стража по същото углавно дѣло, по което е издадена присждата, отъ деня, когато тя встжпи въ законна сила, и

2) за останалитѣ отъ деня, когато бждатъ задържани за изпълнение на присждата.

28. Глобата се налага въ размѣръ не по-малко отъ петъ лева и опрѣдѣлява се отдѣлно за всѣко лице. Въ присждата, която налага парична глоба, трѣбва да е опрѣдѣлено едноврѣменно, въ случай че не се внесе глобата, съ колко врѣме лишение отъ свобода се тя замѣнява, като се прѣсмѣтатъ за всѣки петъ лева не повече отъ единъ день тъмниченъ затворъ или запиране и като се има прѣдъ видъ, за какво е осжденъ виновниятъ: за прѣстжпление или нарушение.

Най-високиятъ размѣръ на запирането, съгласно чл. 26, е до три мѣсеци, а най-високиятъ размѣръ на тъмничния затворъ въ този случай е до шесть мѣсеци.

29. За изплащане на глобата може да се даде на осжденія единъ срокъ отъ три мѣсеци отъ деня на влизането присждата въ законна сила, обаче, осжденниятъ на глоба може да влѣзе въ затвора за изпълнение на присждата, безъ да чака платежния срокъ на глобата.

Той има право всѣкога да се освободи отъ затвора, като прѣдварително изплати остатъка отъ глобата.

Digitized by Google

Тоя остатъкъ отъ глобата се отнася къмъ цѣлото й количество тъй, както остатъкътъ отъ затвора къмъ цѣлия неговъ срокъ.

Глобата се изисква отъ наслѣдството само въ такъвъ случай, когато присѫдата е влѣзла въ законна сила прѣди смъртьта на осѫдения.

30. Въ опрѣдѣлени отъ настоящия законъ случаи, виновнитъ се лишава или може да бѫде лишенъ чрѣзъ присѫда, независимо отъ главното наказание, и отъ слѣдующитѣ права:

1) да заема държавни или обществени длъжности вообще, или опрѣдѣлени длъжности;

2) да носи знакове на отличия;

3) да бѫде избиратель и избираемъ при каквито и да е избори, които ставатъ по разпорѣждането на надлежната власть;

4) да бѫде членъ въ нѣкой родителски съвѣтъ, управитель по назначение отъ сѫдъ, настойникъ надъ невъзрастни и на лица, лишени отъ гражданскитѣ права;

5) да упражнява опрѣдѣлени звания, изкуства, занятия или търговия;

6) да бѫде началникъ, възпитатель или учитель въ каквото и да е училище, и

7) да бѫде свидѣтель при извършването на всѣкакви актове и договори, които споредъ закона трѣбва да бѫдатъ скрѣпени съ свидѣтели.

31. Лишенитѣ отъ права, изброени въ чл. 30, могатъ, слѣдъ изтичането срока на допълнителното наказание, отъ ново да упражняватъ онѣзи права, които имъ сж били отнети чрѣзъ присѫда.

32. Независимо отъ прѣдвиденитѣ въ закона случаи, лишенията отъ права, изложени въ п. п. 1 и 2 на чл. 30, могатъ да бѫдатъ налагани отъ сѫда при всѣко осѫждане за каквото и да е прѣстжпление по служба.

33. Независимо отъ прѣдвиденитѣ въ закона случаи, лишение отъ право за настойничество може да послѣдва;

1) ако настойникъть бѫде осѫденъ за прѣстжпление, въ което умишлено е участвувалъ заедно съ лице нему подвластно;

2) ако настойникъть бѫде осѫденъ за прѣстжпление, прѣдвидено въ кн. II, дѣлъ I, гл. гл. XII, XIV, XVI, XVII, XIX и XX, и насочено срѣщу лице нему подвластно.

Digitized by Google

34. Осжденитѣ на смъртъ или строгъ тъмиченъ затворъ за не по-малко отъ петь години, губятъ своитѣ родителски и съпружески права, само въ случаитѣ точно отъ закона опрѣдѣлени, а брачнятъ разводъ между такива лица се допуща само по настояване на останалия на свобода съпругъ.

Осжденитѣ на строгъ тъмиченъ затворъ се турятъ подъ запрѣщение и могатъ да разполагатъ съ имота си само чрѣзъ завѣщание.

Подробнитѣ правила върху всичко това, както и върху реда за управлението имота на осжденія, сж изложени въ гражданскитѣ и духовни закони.

35. Сроковетѣ за лишение отъ права се опрѣдѣляватъ отъ сжда и надминуватъ сроковетѣ на главнитѣ наказания най-много съ 5 години.

Началото на срока почнува отъ деня, когато присжда̀та може да бжде турена въ изпълнение.

36. Осжденията на смъртно наказание или на строгъ тъмиченъ затворъ до животъ, губи опрѣдѣлевитѣ отъ сжда права за винаги.

37. Намѣренитѣ у виновния прѣдмети, на които направата, проданьта, разпространяването, притежанието или пазенето сж забранени, а въ прѣдвиденитѣ отъ закона случаи и вещитѣ, които принадлежатъ на виновния и които сж били прѣдназначени или сж служили за извършване на прѣстжпленнето, се отнематъ въ, ако не подлежатъ на изтрѣбление, се продаватъ за въ полза на държавнитѣ тъмници.

Тая наредба се приспособява отъ сжда и тогава, когато подсждимият бжде оправданъ или освободенъ отъ наказание.

38. Въ прѣдвидени отъ закона случаи, ако сждътъ опрѣдѣли, присжда̀та — когато встжпи въ законна сила — може да бжде обнародвана за смѣтка на виновния.

Глава III.

За вмѣняемостьта и прѣстжпностьта.

39. Прѣстжпление по настоящия законъ се счита само умишлено извършеното дѣяние, ако не слѣдва противното отъ съдържанието на закона.

Digitized by Google

40. Прѣстжпното дѣяние е умишлено, ако виновнитъ, когато го извърши, иска или допуща такива послѣдствия, каквито сж послѣдвали или има да послѣдватъ отъ туй дѣяние.

Прѣстжпното дѣяние е непрѣдпазливо, ако виновнитъ, когато го извършва, макаръ и да е прѣдвиждалъ послѣдствията, които сж послѣдвали отъ него, но е мислилъ да ги прѣдвари или, ако и да не ги е прѣдвиждалъ, могалъ е или е билъ длъженъ да ги прѣдвиди.

Непрѣдпазливитѣ прѣстжпни дѣяния се наказватъ само въ прѣдвиденитѣ отъ закона случаи.

41. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ лице, което прѣзъ това врѣме не е могло да разбира неговото свойство и значение или да ржководи постжпкитѣ си по недоразвитостьта, умственото растройство или безсъзнателностьта си.

Въ тия случаи сждътъ, ако признае за необходимо, или подлага такова лице подъ отговоренъ надзоръ на неговитѣ сродници или на други лица, които би пожелали да се грижатъ за него, или пъкъ го настанява въ нѣкоя лѣчебница, докле оздравѣе.

42. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ малолѣтно лице, което не е навършило десетгодишна възрастъ, както и отъ непълнолѣтно лице, което не е навършило седемнадесетъ годишна възрастъ, ако това послѣдното е дѣйствувало безъ разумѣние.

Въ тия случаи подобни лица или се подлагатъ подъ отговоренъ надзоръ на родителитѣ, настойницитѣ или онія, които би пожелали да се грижатъ за тѣхъ, или пъкъ се настаняватъ въ нѣкое възпиталище.

43. Не се вмѣнява въ вина онова дѣяние, послѣдствията на което дѣецътъ не е могалъ да прѣдвиди (случайно дѣяние).

Фактическитѣ обстоятелства, които принадлежатъ къмъ състава на прѣстжплението, не могатъ да се вмѣняватъ въ вина на извършителя, ако той не е зналъ за тѣхъ при извършването на дѣянието.

Настоящето правило може да се прилага и къмъ дѣяния, които сж извършени по непрѣдпазливость, само въ такъвъ случай, когато и самото незнаяне не е било слѣдствие отъ непрѣдпазливостьта.

44. Не е прѣстжпно онова дѣяние, което е извършено въ изпълнение на закона или на служебна заповѣдь, ако е дадена отъ надлежната власть по установенитѣ правила, и ако тя не налага очевидно прѣстжпление.

Digitized by Google

45. Не е прѣстжпно онова дѣяние, което е извършено при неизбѣжна отбрана, за да се отблъсне противозаконното и непосрѣдственото нападение върху личността или имота на нападнатия или на другиго. Прѣвишаването границитѣ на неизбѣжната отбрана не се наказва, ако е станало отъ уплашване или смущение.

46. Не се наказва онова дѣяние, което е извършено отъ нѣкого, за да спаси своя животъ или живота на своитѣ ближни отъ непосрѣдствената опасность, която произхожда отъ крайна нужда или заплашване, или непрѣодолима сила, ако тая опасность не може да бѫде отклонена по другъ начинъ.

При сѫщитѣ условия не е прѣстжпно онова дѣяние, което е извършено отъ нѣкого, за да спаси своето здраве, свобода, цѣломждрие или други лични, или имотни блага, ако причинената отъ него врѣда бѫде призната за маловажна сравнително съ спасяваното благо.

Тия правила не се приспособяватъ, когато самото отклонение отъ опасността, съставлява прѣстжпно дѣяние.

47. Незнанието или кривото разбиране на наказателния законъ не извинява никого.

Глава IV.

За опитването.

48. Дѣйствието, съ което е начената, но още недовършено изпълнението на намисленото прѣстжпно дѣяние, съставлява *опитване*.

49. *(Измѣнен: З. 19 декември 1905 год.*[1]) Опитването, сравнително съ извършеното прѣстжпно дѣяние, се наказва въ умаленъ размѣръ, по реда установенъ въ чл. 61, освѣнъ когато законътъ разпорежда другояче.

Опитването не се наказва:

1) когато дѣецътъ по собствено побуждение се е отказалъ да довърши намисленото прѣстжпно дѣяние;

2) когато дѣецътъ прѣди да се открие дѣянието му по собствено побуждение прѣмахне онова послѣдствие, което принадлежи къмъ състава на прѣстжпното дѣяние, и

3) когато прѣдметъ му е нарушение.

---

[1]) *Старата ал. 1.* Опитването, сравнително съ извършеното прѣстжпно дѣяние се наказва въ умаленъ размѣръ, по реда, установенъ въ чл. 61.

Digitized by Google

50. Ако това дѣяние, въ което се е проявило опитване, не се наказва, като такъво въ посоченитѣ въ чл. 49 случаи, но, при все това, съдържа въ себе си законенъ съставъ на друго прѣстжпно дѣяние, то наказуемостьта на това послѣдното не се прѣмахнува отъ съдържащитѣ се въ чл. 49 постановления.

Глава V.

За съучастието.

51. Съучастници на извършено прѣстжпление сж:

1) непосрѣдственитѣ извършители на прѣстжпното дѣяние;

2) подбудителитѣ, които чрѣзъ дарове, обѣщания, заплашвания, злоупотрѣбления на авторитетъ или власть, или по другъ нѣкой начинъ сж придумали другиго да извърши стореното прѣстжпно дѣяние, и

3) помагачитѣ, които умишлено сж помогнали, било съ съвѣти и разяснения, било като набавятъ срѣдства или отстраняватъ спънкитѣ, или по другъ начинъ, за да бжде прѣстжпното дѣяние извършено.

52. Непосрѣдственитѣ извършители и подбудители се наказватъ съ сжщото наказание, което законътъ прѣдвижда за извършеното прѣстжпно дѣяние, а помагачитѣ се наказватъ по реда, установенъ въ чл. 61.

53. Личнитѣ свойства или отношения на единого отъ извършителитѣ или съучастницитѣ, които изключаватъ наказуемостьта на извършеното дѣяние, или пъкъ смегчаватъ, или увеличаватъ наказанието, не се взематъ въ внимание, относително останалитѣ извършители или съучастници.

54. Ако дѣецътъ е извършилъ дѣяние, което вѣче подирѣ си по-тежко наказание, отколкото онова, къмъ което го е придумалъ подбудителътъ, то това дѣяние, което по-тежко се наказва, не трѣбва да се вмѣнява въ вина на подбудителя. Това сжщото правило се прилага и къмъ помагачитѣ.

55. Освобождава се отъ наказание онзи съучастникъ, който, прѣди да е прѣстжплението довършено, се отрече отъ своето понататъшно участие и стори своеврѣменно всичко възможне отъ негова страна, за да бжде прѣстжплението прѣдварено.

Digitized by Google

56. За нарушение, извършено отъ нѣколцина сговорници, прѣслѣдватъ се само непосрѣдственитѣ извършители; останалитѣ се прѣслѣдватъ само въ прѣдвиденитѣ отъ закона случаи.

Глава VI.

За замѣната и смѣгчаването на наказанията.

57. За непълнолѣтнитѣ отъ *десеть до седемнадесеть* години, които сж дѣйствували съ разумѣние, наказанията се замѣняватъ:

1) смъртното наказание и доживотният строгъ тъмиченъ затворъ — съ врѣмененъ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до десеть години;

2) строгиятъ тъмиченъ затворъ отъ десеть години нагорѣ — съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ една до петь години;

3) *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) Строгиятъ тъмиченъ затворъ до десеть години — съ тъмиченъ затворъ до двѣ години;

4) строгиятъ тъмиченъ затворъ до петь години — съ тъмиченъ затворъ до една година;

5) тъмиченъ затворъ — съ запиране или настаняване въ възпиталище; а намѣсто запиране или глоба — съ мъмране отъ съда или настаняване въ възпиталище;

6) непълнолѣтниятъ не може да бѫде лишенъ отъ права, и наказанието му не може да бѫде усилено споредъ чл. 66, и

7) непълнолѣтнитѣ прѣстѫпници могатъ да се държатъ въ възпиталище само до двадесеть и една година.

58. За пълнолѣтнитѣ прѣстѫпници отъ *седемнадесеть до двадесеть и една година* наказанията се замѣняватъ:

1) смъртното наказание се замѣнява съ петнадесетгодишенъ строгъ тъмиченъ затворъ;

2) доживотният строгъ тъмиченъ затворъ се замѣнява съ врѣменен строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ 5 години;

3) всичкитѣ други срокове на затвора се намаляватъ съ една трета, и

---

[1]) *Стария т. 3.* Строгиятъ тъмиченъ затворъ не повече отъ десеть години и не по-малко отъ петь — съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Digitized by Google

4) лишението отъ права се прилага само въ такива случаи, когато главното наказание надминува нетогодишенъ строгъ тъмиченъ затворъ.

59. Смъртното наказание се замѣнява съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ:

За лицата, които сж навършили повече отъ шестдесеть и петь години въ началото на изпълнението присждата.

60. Кога се опрѣдѣля наказанието трѣбва да се вематъ въ съображения обстоятелствата, които утегчавать или смѣгчавать вината.

(Нова ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) При обстоятелства, които утегчавать вината, наказанието се опрѣдѣля, като се отива къмъ най-висшата мѣрка на прѣдвиденото въ закона наказание или се опрѣдѣля самата най-висша мѣрка; при обстоятелства, които намаляватъ вината, наказанието се опрѣдѣля, като се отива къмъ най-нисшата мѣрка на прѣдвиденото въ закона наказание или се опрѣдѣля самата най-нисша мѣрка.

61. Ако смѣгчающитѣ вината обстоятелства бждатъ толкова важни или толкова многобройни, щото дори и най-нисшата мѣрка на опрѣдѣленото въ закона за дѣянието наказание се покаже извънредно строга, то сждътъ може:

1) да слѣзе изъ подъ най-ниския прѣдѣлъ на наказанието, прѣдвидено въ закона за прѣстжпното дѣяние, съ една трета;

2) ако ли пъкъ не е прѣдвидено най-нискиятъ прѣдѣлъ отъ наказанието за прѣстжплението, то да прѣмине къмъ други редъ наказание по такъвъ редъ: отъ смъртно наказание — къмъ строгъ доживотенъ или врѣмененъ тъмиченъ затворъ на петнадесеть години; отъ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ, къмъ врѣмененъ строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ десеть години; отъ врѣмененъ строгъ тъмиченъ затворъ — къмъ тъмиченъ затворъ;

3) да намали глобата до най-низкия ѝ размѣръ споредъ чл. 28.

62. Прѣдварителниятъ арестъ, цѣлиятъ или часть отъ него, може да се спадне по усмотрѣнието на сжда отъ наложения съ присждата тъмиченъ или врѣмененъ строгъ тъмиченъ затворъ.

Това правило може да се приспособи и тогава, когато едноврѣменно виновнийтъ се прѣслѣдва за нѣколко прѣстжпления, а присждата е изречена за друго прѣстжпление, нежели онова, за което осжденийтъ е билъ подложенъ на прѣдварителенъ арестъ.

Digitized by Google

Глава VII.

За съвокупностьта и повторенията на прѣстѫпнитѣ дѣяния.

63. Ако едно и сѫщо дѣяние нарушава нѣколко постановления на настоящия законъ, то се прилага само онзи членъ отъ закона, който опрѣдѣля най-тежко наказание.

64. Ако едно и сѫщо лице е извършило нѣколко прѣстѫпни дѣяния, или е извършило нѣколко пѫти едно и сѫщо прѣстѫпно дѣяние, то, откакъ му се опрѣдѣли за всѣко прѣстѫпно дѣяние особено наказание, налага му се най-тежкото отъ тѣхъ.

Ако най-тежкото е строгъ тъмиченъ затворъ или тъмиченъ затворъ, или запиране, или пѫкъ глоба и за едно или нѣколко отъ останалитѣ прѣстѫпни дѣяния се налага еднородно съ най-тежкото наказание, то сѫдътъ може:

1) ако е най-тежкото наказание строгъ тъмиченъ затворъ, да го увеличи най-много съ една година;

2) ако е то тъмиченъ затворъ, да го увеличи най-много съ шестъ мѣсеци;

3) ако е запиране, да го увеличи най-много съ единъ мѣсецъ, и

4) ако ли пѫкъ е глоба, да я увеличи най-много двойно.

Забѣлѣжка. Най-високиятъ прѣдѣлъ на увеличеното най-тежко наказание не трѣбва да надминава размѣра отъ общата сума на наказанията, опрѣдѣлени за всѣко прѣстѫпно дѣяние особно.

65. Сравнителната тежнина на наказанията се опрѣдѣля по постепеностьта, изложена въ чл. 13; но тъмиченъ затворъ е по-тежко наказание отъ строгия тъмиченъ затворъ, ако е два пѫти по-дълготраенъ отъ послѣдния, тъй сѫщо и запирането е по-тежко отъ тъмиченъ затворъ, ако е два пѫти по-дълготрайно.

66. Ако за едно или нѣколко отъ извършенитѣ прѣстѫпни дѣяния виновнятъ подлежи на допълнителни наказания, то тия послѣднитѣ се прибавятъ къмъ наказанието, наложено по правилата на съвокупностьта.

67. Ако двѣ или нѣколко прѣстѫпни дѣяния, които подлежатъ на наказанията по правилата на съвокупностьта, сѫ еднородни и извършени по навикъ или въ видъ на занятъ, то сѫдътъ може:

1) да удвои най-тежкото наказание;

2) ако наложеното най-тежко наказание е петнадесетгодишенъ строгъ тъмиченъ затворъ, да го увеличи до двадесетъ години;

Digitized by Google

3) ако е то тригодишенъ тъмиченъ затворъ — да го увеличи до четири години, и

4) ако най-тежкото наказание е запиране или глоба, то и въ двата случая може да се наложи най-много въ двоенъ размѣръ; ако пъкъ глобата е единствено наказание и въ най-високъ размѣръ, то наедно съ нея може да се наложи и тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Забѣлѣжка. Въ първия случай удвоеното най-тежко наказание не трѣбва да надминува петнадесеть годишенъ строгъ тъмиченъ затворъ и три годишенъ тъмиченъ затворъ.

68. Правилата на съвокупностьта се прилагатъ и въ случаи, когато нѣкой е осѫденъ съ разни присѫди на различни наказания, състоящи въ лишение отъ свобода.

69. Ако за едно или нѣколко прѣстѫпни дѣяния, лицето е вече осѫдено съ присѫда влѣзнала въ законна сила и, като е прѣтърпѣло изцѣло или часть отъ наказанието, се укаже, че подлежи на наказание и за друго прѣстѫпно дѣяние, извършено прѣди да почне изпълнението на първата присѫда, отговаря по правилата за съвокупностьта.

(Измѣнена: З. 19 декемврий 1905 год.[1]) При това, належаното наказание се спада отъ размѣра на най-тежкото, като се счита годишнинатъ строгъ тъмиченъ затворъ за двѣгодишенъ тъмиченъ затворъ, а тъмиченъ затворъ за двойно запиране.

Ако подирното наказание е затворъ и по рода си е по-легко, то се присъединява къмъ първото.

Ако пъкъ то по рода си е по-тежко, то първото наказание се присъединява къмъ второто.

70. Който, отъ какъ е вече прѣтърпѣлъ едно наказание, извърши друго прѣстѫпно дѣяние, отговаря по общитѣ правила.

Ако, обаче, това ново прѣстѫпно дѣяние е подобно или еднородно съ първото, или пъкъ подлежи на по-тежко отъ прѣтърпѣното наказание, то новото наказание може да бѫде усилено по реда, указанъ въ чл. 67, ако при това отъ свършека на прѣтърпѣното наказание до извършването на второто прѣстѫпно дѣяние не сѫ изминали:

1) за прѣстѫпление повече отъ 5 години, и

2) за нарушение повече отъ една година.

[1]) *Старата ал. втора:* При това, належалото наказание се спада отъ размѣра на най-тежкото, като се счита годишнинатъ строгъ тъмиченъ затворъ за тригодишенъ тъмиченъ затворъ, а тъмиченъ затворъ за двойно запиране.

Digitized by Google

Глава VIII.

За причинитѣ, които изключаватъ углавното прѣслѣдване и наказанието.

71. Углавното прѣслѣдване се изключава:

1) когато виновнятъ умре;

2) когато се измине опрѣдѣлената въ закона давность, и

3) когато се даде амнистия.

72. По давность на прѣстжпленіето, углавното прѣслѣдване се изключава, когато срѣщу виновния не е възбудено прѣслѣдване по установенія за това редъ:

1) въ течение на двадесеть години — за прѣстжпление, което се наказва съ смъртъ;

2) въ течение на петнадесеть години — за прѣстжпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ не за по-малко отъ десеть години;

3) *(Измѣненъ: 3. 8 януарий 1899 г.*[1]) въ течение на десеть години — за прѣстжпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ, въ другитѣ случаи;

4) въ течение на петь години — за прѣстжпление, което се наказва съ тъмиченъ затворъ, и

5) въ течение на една година — за всичкитѣ нарушения.

73. Давносттта на прѣстжплението почнува:

1) за довършенитѣ прѣстжпления — отъ деня на извършването имъ, и

2) за прѣстжпленията, които сж се спрѣли на опитването — отъ деня на извършването послѣдното дѣйствие; а за онова прѣстжпление, което трае непрѣкжснато — отъ деня, когато се то прѣкрати.

74. Ако възбуждането или продължението на углавното прѣслѣдване стои въ зависимость отъ разрѣшението на нѣкой прѣдварителенъ въпросъ, който трѣбва да се разрѣши съ влѣзло въ законна сила рѣшение на надлежната власть, то течението на давносттта спира до окончателното разрѣшение на прѣдварителния въпросъ.

75. Всѣко дѣйствие на сждебнитѣ органи, насочено противъ нѣкои отъ дѣйцитѣ или съучастницитѣ, по поводъ на извършеното прѣстжпно дѣяние, прѣкжсва давносттта.

---

[1]) *Стария т. 3.* Въ течение на десеть години — за прѣстжпление, което се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години.

Digitized by Google

Давностьта се счита за прѣкъсната само по отношение на оныя лица, срѣщу които е било насочено дѣйствието на съдебнитѣ органи. Слѣдъ свършването на тия дѣйствия почнува да тече нова давность.

76. Привеждането въ изпълнение на наказание, опрѣдѣлено съ влѣзла въ законна сила присѫда, се изключава:

1) когато осѫденият умре;

2) когато осѫденият се помилва, и

3) когато се изтече опрѣдѣлената отъ закона давность.

77. Давностьта изключава изпълнението на наказанието:

1) слѣдъ изтичането на двадесеть и петь години, ако опрѣдѣленото въ присѫдата наказание е наказание съ смъртъ;

2) слѣдъ изтичането на двадесеть години, ако опрѣдѣленото въ присѫдата наказание е строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ десеть години;

3) слѣдъ изтичането на петнадесеть години, ако опрѣдѣленото въ присѫдата наказание е строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ петь години;

4) слѣдъ изтичането на десеть години, ако опрѣдѣленото въ присѫдата наказание е строгъ тъмиченъ затворъ не повече отъ петь години или тъмиченъ затворъ, и

5) слѣдъ изтичане на двѣ години, ако виновният е осѫденъ за нарушение.

78. Давностьта на наказанието се брои:

1) отъ деня на встѫпването на присѫдата въ законна сила, а ако изпълнението на наказанието е захванало, то отъ деня на прѣкъсването на изпълнението чрѣзъ избѣгване на осѫдения, и

2) отъ деня, когато прѣдсрочното освобождение бѫде отнѣмено.

Ако по законни причини изпълнението на присѫдата е отложено или лицето е било по други причини затворено, то давностьта не тече.

79. Давностьта на наказанието не се простира върху прѣдвиденитѣ въ чл 30 п. п. 1, 2 и 3, допълнителни наказания, ако тѣ сѫ опрѣдѣлени съ присѫда, влѣзла въ законна сила.

80. Давностьта се прѣкъсва съ всѣко разпореждане на надлежната власть, което разпореждане е насочено къмъ изпълнение на присѫдата — а особенно съ задържането на осѫдения.

Обаче, отъ деня на такова разпореждане, почнува да тече нова давность.

Digitized by Google

81. За прѣстжпленія, които се прѣслѣдватъ само по тжжба отъ потърпѣвшія, углавно прѣслѣдване не се възбужда, ако не е послѣдвала такъва тжжба отъ него или отъ упълномощеното отъ него за това лице, или ако той, потърпѣвшіятъ, е непълнолѣтенъ или душеболенъ — отъ неговитѣ родители, настойници или изобщо отъ онѣзи, комуто по закона прѣдлежи да се грижи за него.

Ако, обаче, прѣстжпленіето е извършено отъ родителитѣ или настойницитѣ на потърпѣвшія или отъ онѣзи, комуто по закона прѣдлежи да се грижи за него, то углавното прѣслѣдване се възбужда служебно.

82. Ако въ указанія въ чл. 63 случай, заедно съ прѣстжпленіето, което се прѣслѣдва не инакъ, освѣнъ по жалбата на пострадавшія, бѫде извършено друго прѣстжпление, което се прѣслѣдва независимо отъ тжжбата на пострадавшія, то углавното прѣслѣдване спрямо послѣдното не се изключава, макаръ пострадавшіятъ и да не се е възползувалъ отъ правото си да се тжжи или даже да е заявилъ, че се отказва отъ това си пра̀во.

83. За прѣстжпленія, които се прѣслѣдватъ само по тжжба отъ потърпѣвшія или отъ неговитѣ закони прѣдставители, наказанието не се налага:

1) ако тжжбата е послѣдвала макаръ и прѣди свършъка на давностьта, но съ се изминали шесть мѣсеци отъ какъ тжжительтъ е узналъ за прѣстжпното дѣяніе, и

2) ако тжжительтъ е пожелалъ да се прѣкрати дѣлото прѣди да се започне изпълнението на присѫдата.

Забѣлѣжка. Правилата, прѣдвидени въ този членъ, не се приспособяватъ спрямо онія прѣстжпленія, които се прѣслѣдватъ по частна жалба отегляването на които не се допуща.

84. Ако потърпѣвшето лице се помине прѣди истичането на прѣдвидения въ чл. 83 п. 1 срокъ и безъ да е прѣдявило тжжба или безъ да се е отказало отъ нея, то прѣзъ останалата часть отъ срока тая тжжба могатъ да прѣдявятъ и възходящитѣ и низходящитѣ, родни братя и сестри, съпруги на потърпѣвшето лице, а въ случай на прѣстжпление противъ имота — наслѣдницитѣ му.

85. По прѣстжпленія, които се прѣслѣдватъ само по тжжба отъ потърпѣвшія, бѫде ли дѣлото прѣкратено отъ едного изъ тжжителитѣ, то виновнятъ не се освобождава отъ отговорность спрямо другитѣ тжжители; сѫщо тъй, бѫде ли дѣлото прѣкратено

Digitized by Google

спрямо едного отъ съучастницитѣ, то другитѣ съучастници не се освобождаватъ отъ отговорность.

86. Наложеното на осѫдения наказание може да се отмѣни или смѣгчи по помилване отъ държавния глава.

87. Изключването на наказанието съ смъртьта на виновния или неговото помилване не унищожава гражданския искъ за възвръщане на прѣдметитѣ и възнаграждението за причинения врѣдъ и загуби, освѣнъ ако тоя граждански искъ е просроченъ, споредъ правилата на гражданския законъ.

Глава IX.

За възстановление въ правата (реабилитация).

88. Всѣкой осѫденъ за прѣстѫпление съ лишение отъ граждански права и който е прѣтърпѣлъ наказанието си или е билъ помилванъ, може да бѫде възстановенъ въ правата си.

89. Молбата за възстановление въ права се подава само слѣдъ петь години отъ деня на освобождението отъ затвора или отъ деня на помилването на осѫдения. Този срокъ се намалява на три години за осѫдените само на тъмиченъ затворъ. Срокътъ за рецедивиститѣ, както и за ония, които слѣдъ като сѫ получили възстановление, навлѣкли сѫ си ново осѫждане на строгъ тъмиченъ затворъ, е десетгодишенъ, а за осѫдените само на тъмиченъ затворъ, е шестъ години.

90. На осѫдения на строгъ тъмиченъ затворъ, се приема молбата за възстановление само, ако е живѣлъ поне три години въ сѫщия окржгъ, отъ които двѣтѣ послѣдни въ сѫщата община.

Онѣзи осѫдени, които сѫ прѣкарали всичко или часть отъ това врѣме подъ знамената и ония, които занятието имъ заставя да мѣнятъ мѣстожителството, могатъ се освободи отъ това условие, ако удостовѣрятъ съ достовѣрни свидѣтелства — първитѣ отъ своитѣ военски началници, вторитѣ отъ своитѣ господари, за своето добро повѣдение.

Тѣзи свидѣтелства трѣбва да сѫ съставени споредъ условията, прѣдвидени въ чл. 93.

91. Осѫденията подава молбата си за възстановление прокурору при окржжния сѫдъ, като бѣлѣжи въ нея:

а) датата на осѫждането си, и

б) мѣстата, дѣто е живѣлъ слѣдъ освобождението си.

Digitized by Google

92. Молителтъ е длъженъ, освѣнъ въ случай на давность, да удостовѣри, че е платилъ сждебнитѣ разноски, глобата и обезщетението, или че му сж били опростени.

Ако нѣма подобно удостовѣрение, той е длъженъ да установи, че е претърпѣлъ, вмѣсто това, лично задържване спорадъ изпълнително производство, или пъкъ, че потърпѣвшето лице се е отказало отъ този способъ на изпълнение.

Ако е билъ осжденъ за измамливо банкрутство, той трѣбва да удостовѣри, че е платилъ пасива на несъстоятелностьта въ капитали, лихви и разноски, или че дългътъ му е билъ опростенъ.

Но, ако молителтъ удостовѣри, че не е въ състояние да плати сждебнитѣ разноски, сждътъ може да допустне възстановлението, макаръ тѣзи разноски да не сж платени или сж платени отъ части.

Въ случай на солидарно осжждане, сждътъ опрѣдѣля каква часть на сумитѣ се пада да плати молителтъ.

Ако потърпѣвшето лице не може се намѣри или пъкъ то се отказва да го получи, то дължимото количество се влага чрѣзъ нотариуса въ българската народна банка. Ако въ продължение на петь години потърпѣвшето лице не се яви да получи дължимото, то, по просто искане, се връща влогодателю.

Забѣлѣжка. Въ случай на неизвѣстно отсжтствие на потърпѣвшия, той се извѣстява чрѣзъ единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници и „Държавенъ Вѣстникъ".

93. Прокуроръть при окржжния сждъ изисква свѣдѣния отъ кметоветѣ, дѣто е живѣлъ осжденията:

1) колко врѣме и отъ кога до кога е живѣлъ тамъ;

2) какво е било поведението му въ това врѣме, и

3) съ какво се е поминувалъ.

Тѣзи свѣдѣния трѣбва да съдържатъ бѣлѣжка, че ще служатъ за възстановление. При това, прокуроръть събира свѣдѣния и отъ мировия сждия и началника въ околиитѣ, дѣто е живѣлъ осжденія.

Прокуроръть си доставя и още:

1) прѣписи отъ присждата, и

2) извлѣчение отъ затворническитѣ книги за поведението на осжденія.

94. Всички тѣзи книжа съ свое мнѣние, окржжниятъ прокуроръ прѣпровожда до прокурора при апелативния сждъ, въ окржга на който живѣе осжденятъ.

Digitized by Google

Произнасянето трѣбва да става въ два мѣсеца слѣдъ внасяне книжата въ апелативния сждъ чрѣзъ прокурора. Тоя послѣдният прави за това писмено мотивирано заключение. Той може да иска въ всѣко врѣме и сждътъ може по длъжность да постанови за допълнителни изслѣдвания. Дѣлото не трѣбва да се заключва въ всѣки случай повече отъ шестъ мѣсеци.

95. Апелативният сждъ, въ общо събрание, се произнася по молбата отъ какъ чуе заключенията на молителя или на неговия защитникъ и на прокурора. Въ случай че молбата се отхвърли, нова молба може да се подаде само слѣдъ двѣ години.

96. Ако възстановлението се признае, опрѣдѣлението се съобщава, чрѣзъ прокурора при апелативния сждъ, на първостепенния сждъ, който е сждилъ молителя, за да се отбѣлѣжи въ оригиналната присжда и въ книгата на сждимостьта. Възстановеният въ правата си може да си вземе безплатно препись отъ опрѣдѣлението и извлѣчение отъ книгата на сждимостьта.

97. Възстановлението заличава осждането и отмѣнява за бждаще всички лишения отъ права, които сж били слѣдствие на това осждане. Условията на търговската реабилитация се уреждатъ въ специалния търговски законъ.

Книга втора.

За прѣстжпнитѣ дѣяния.

дѣлъ I.

За прѣстжпленията и тѣхнитѣ наказания.

Глава I.

И з м ѣ н а.

98. Изгѣва върши онзи, който:

1) умишлено убие или се опита да убие държавния глава или прѣстолонаслѣдника;

2) който поврѣди тѣлесно и разстрои здравето на държавния глава или прѣстолонаслѣдника, или ги направи неспособни да владѣятъ, и

Digitized by Google

3) който прѣдава държавния глава или прѣстолонаслѣдника на непріятеля, или имъ отнима личната свобода чрѣзъ насилие или заплашване, или прѣпятствува на държавния глава да упражнява владѣтелскитѣ си права.

99. Сѫщо съставлява измѣна и такова дѣяние, което има за цѣль:

1) да измѣни насилствено законното прѣстолонаслѣдие;

2) да измѣни насилствено държавния строй или единството на държавата, и

3) да наруши цѣлостьта на държавната територия чрѣзъ насилственото присъединяване часть отъ нея къмъ чужда държава.

100. Наказанието за измѣна е:

1) смъртъ, въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 98 п. 1, и

2) доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ, въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 98 п. 2 и 3.

Ако сѫществува опитване на прѣстъпленията, прѣдвидени въ п. п. 2 и 3 на чл. 98, наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ десетъ години.

101. Наказание за измѣна въ случаитѣ, прѣдвидени въ п. п. 1 и 2 на чл. 99, е:

строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ десетъ години, а въ случая, прѣдвиденъ въ п. 3 на чл. 99:

доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ.

102. Съзаклятие, съставено съ цѣль да извърши измѣна, прѣдвидена въ чл. 98, се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до десетъ години, а въ случая, прѣдвиденъ въ чл. 99:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

103. Съзаклятието сѫществува отъ момента, когато двѣ или повече лица се сговарятъ да извършатъ измѣна.

104. Всѣки, който, безъ да се сдружава съ другиго, прави приготовления за извършване измѣна, прѣдвидена въ чл. чл. 98 и 99, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

105. Който непосрѣдствено проповѣдва или възбужда къмъ измѣна, било явно и устно, било че разпространява или явно излага съчинения, ликове или печатни произведения, съдържанието или значението на които му сѫ познати, наказва се:

Digitized by Google

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до десетъ години. Ако ли проповѣдьта или възбуждането неподѣйствуватъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ.

106. Наказуемостьта за измѣна отпада, ако виновнитъ доброволно и прѣди да е открито прѣстжплението самъ отстжпи отъ приготовлението или почнатото вече изпълнение, ако при това бждатъ отстранени врѣднитѣ послѣдствия.

107. Не се наказва онзи съучастникъ въ едно съзаклятие, който, прѣди да бжде прѣдприето нѣщо, освѣнъ самото сдружаване — и прѣди да бжде открито отъ властьта самото съзаклятие, го напустне и не само съобщи за това на другитѣ си другари, но се погрижи и да ги отклони отъ тѣхното прѣдприятие или пъкъ прѣдупрѣди властьта.

108. За прѣстжпленията, означени въ настоящата глава, виновнитъ може да бжде лишенъ отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Глава II.

Прѣдателство.

109. Българскитъ поданикъ, който посрѣдствено или непосрѣдствено прѣдумва или подбужда друга държава, къмъ война или друго враждебно дѣло спрямо българската държава, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ десетъ до петнадесетъ години.

Ако ли е избухнала война, или пъкъ е прогласена война, наказва се:

съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ.

110. Българскитъ поданикъ, който доброволно постжпи въ редоветѣ на непріятелска войска, отъ какъ е войната прогласена или започната, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ десетъ до петнадесетъ години.

Ако ли пъкъ служи въ редоветѣ на чужда войска и, отъ какъ е прогласена или започната война, доброволно остане на сжщата служба или наглѣе да се сражава срѣщу българска или ней съюзна войска, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

Digitized by Google

111. Който:

1) прѣдаде на неприятеля или се съгласи съ него да му прѣдаде: крѣпость, градъ, утвърдено мѣсто, проходъ, брѣгъ или позиция, складъ отъ оржжия, военни материали или храни, кораби, офицери или войници отъ българската войска;

2) снабди неприятеля съ карта, планъ или описание върху военнитѣ съоружения, движения или прѣдприятия;

3) подпомогне неприятеля да нахлуе или да напрѣдне въ територията на българската държава;

4) подпомогне неприятеля съ пари или да си увеличи въоржженитѣ сили, военнитѣ материали или храни за войската си, или пъкъ го улесни да се снабди съ такива;

5) възбуди раздоръ, интежъ или бѣгство (дезертьорство) между българската войска, съ цѣль да помогне на неприятеля;

6) въ ущърбъ на българската военна сила и въ полза на неприятеля запали, поврѣди, срути или по другъ начинъ направи непригодни: складъ отъ оржжие, воененъ материалъ или храни, приготвени за българската военна сила, както и мостове, язове, насипи, огради, желѣзни или други пжтища;

7) служи на неприятеля за шпионъ или потаява, или пъкъ подпомага неприятелски шпионъ или неприятелски войникъ, пратенъ за развѣдъ (рекогносцировка);

8) направи нѣкое отъ означенитѣ въ тоя членъ дѣяния спрямо държава, съюзна на българската, или спрямо военна сила, която дѣйствува задружно съ българската:

наказва се съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ.

Ако ли това е извършено въ врѣме на война — съ смъртъ.

112. Онзи, който посрѣдствено или непосрѣдствено съобщи на неприятеля такива документи или свѣдѣния, които се отнасятъ къмъ безопасността или къмъ важни нѣкои интереси на българската държава и които:

1) му сж били повѣрени или е могалъ да ги узнае по служебното си положение, или по особено възложена върху му поржчка;

2) притежава или ги е узналъ чрѣзъ насилие, кражба, обсебване или по какъвъ-годѣ измамливъ начинъ:

наказва се съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ десеть до петнадесеть години.

Digitized by Google

Бидатъ ли тия свѣдѣния узнати отъ виновния по всѣки другъ начинъ, непрѣвиденъ въ тоя членъ, и въ сѫщото врѣме знае, че тия свѣдѣния трѣбва да се пазятъ тайно, наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до десетъ години.

113. Онзи, който безъ намѣрение да помогне на непріятеля или да причини щета на държавата:

1) съобщи на чуждо правителство, или разгласи такива свѣдѣния или съдържанието на такива документи, за които знае, че въ интереса на българската или съюзна ней държава, е да се държатъ тайно;

2) потаява или подпомага въ военно врѣме непріятелски шпионъ,

наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

114. По чл. 113 се наказва и онзи, който въ военно врѣме умишлено:

1) извърши дѣяние, което излага на опасность неутралностьта на държавата или прѣстѫпи нѣкоя особена държавна заповѣдь, издадена и обнародвана съ цѣль да се спази неутралность;

2) наруши нѣкое държавно разпореждане, извършено и обнародвано съ цѣль да се спази държавната безопасность.

115. Съзаклятие, което има за цѣль прѣдателството, означено въ чл. чл. 109, 110 п. 1 и 111, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до десетъ години.

116. Който по начинъ, означенъ въ чл. 105, проповѣдва или възбужда къмъ прѣдателство, прѣвидено въ чл. чл. 109, 110 и 111, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до десетъ години.

117. Правилото, изложено въ чл. 107, се прилага и за случантѣ, прѣвидени въ тая глава, освѣнъ случая, означенъ въ чл. 109.

118. За прѣдателство, виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Digitized by Google

Глава III.

Насилствени дѣйствия и оскърбления противъ държавния глава и членоветѣ на сѣмейството му.

119. За насилствено дѣйствие противъ държавния глава — до колкото това дѣяние не е измѣна — наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ петъ години.

120. *(Измѣненъ: З. 8 януарий 1899 год.*[1]) За оскърбление, нанесено лично или задочно на публично мѣсто срѣщу държавния глава или срѣщу съпругата му, или прѣстолонаслѣдника, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до двѣ години и глоба до четири хиляди лева.

Ако това е сторено чрѣзъ разпространяване или явно излагане на съчинения, ликове или печатни произведения, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци и глоба до шестъ хиляди лева.

121. За насилствено дѣйствие противъ прѣстолонаслѣдника или ближнитѣ на държавния глава: съпруга, възходящи, низходящи, братя и сестри, до колкото извършеното дѣяние не е друго по-тежко прѣстъпление — наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

122. *(Измѣненъ: З. 8 януарий 1899 год.*[2]) За оскърбление, насочено срѣщу нѣкого отъ означенитѣ въ чл. 121 лица, съ изключение на съпругата на държавния глава и прѣстолонаслѣдника, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година и глоба до двѣ хиляди лева.

Ако това е извършено чрѣзъ разпространяване или явно излагане ликове, съчинения или печатни произведения, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до двѣ години и глоба до четири хиляди лева.

---

[1]) *Отм. ал. I на чл. 120.* За оскърбление, нанесено на държавния глава лично или задочно на публично мѣсто, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до двѣ години и глоба до четири хиляди лева.

[2]) *Отм. ал. I на чл. 122.* За оскърбление, насочено срѣщу нѣкого отъ означенитѣ въ чл. 121 лица, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година и глоба до двѣ хиляди лева.

Digitized by Google

123. За изказано публично съ думи или чрѣзъ печата, или съ друго нѣкое дѣйствие, намѣрение, за да се лиши отъ живота държавнията глава или прѣстолонаслѣдникътъ, наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

124. Който чрѣзъ печата или по другъ нѣкой начинъ налѣвети държавния глава, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци и съ глоба до шестъ хиляди лева.

125. За прѣстжпленията, означени въ чл. чл. 119, 121 и 123, виновнията може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4, а въ случая, означенъ въ чл. чл. 120, 122 и 124, отъ правата изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

Глава IV.

Прѣстжпления противъ избирателното право.

126. Който, съ сила или заплашване, възпрѣпятствува нѣкому отъ прѣдставителитѣ на народното събрание да присжтствува въ заседание, или пъкъ да упражнява свободно своето право на гласуване, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

127. За прѣстжплението, прѣдвидено въ чл. 126, ако то е извършено противъ нѣкой членъ отъ общински или окржженъ съвѣтъ, наказанието е:

тъмниченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

128. Който, съ сила или заплашване, възпрѣпятствува на нѣкой избиратель да упражни свободно своето избирателно право, при каквито и да е избори, назначени по разпорежданe на властьта, или пъкъ съ викове и други противозаконни срѣдства разтури бюрото, или разгони нѣкои отъ членоветѣ му, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до една година, ако същеврѣменно не е извършилъ прѣстжпление, за което въ закона е прѣдвидено по-тежко наказание.

129. Лицата, натоварени или упълномощени да съставятъ избирателнитѣ списъци, — ако не запишатъ въ тѣхъ името на

Digitized by Google

оногова, комуто е признато избирателното му право, или пъкъ запишатъ името на такова лице, което по закона не притежава подобно право, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ.

180. Чиновникъ, който съ цѣль да лиши нѣкого отъ избирателното право, което послѣдниятъ законно притежава, или да му присвои избирателно право, ако той такова не притежава — прѣдстави лъжовни свѣдѣния прѣдъ надлежното управление, на което е възложено да състави избирателнитѣ списъци, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи отъ горѣказаното управление, който скрие, прѣправи, унищожи или направи непригоденъ такъвъ документъ, който се отнася къмъ избирателното право на отдѣлни лица.

181. Който, при каквито и да е избори, назначени по разпореждане на властьта, подкупи нѣкого отъ избирателитѣ съ пари, дарове или други имотни облаги, било да упражни или не своето избирателно право, или пъкъ да го не упражни по опрѣдѣленъ начинъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година или съ глоба до петстотинъ лева.

Съ сжщото наказание се наказва и подкупенияТ избиратель.

182. За прѣстъплението, прѣдвидено въ чл. 131 и извършено отъ чиновникъ, макаръ и по другъ начинъ, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до двѣ години.

183. Който, при каквито и да е избори, назначени по разпореждане на властьта, унищожи, скрие, добави (умножи), промѣни или прѣправи избирателнитѣ бюлетини или пъкъ по другъ измамливъ начинъ прѣиначи сжщностьта на изборния гласъ или осуети или прѣиначи резултата на станалия изборъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Ако ли това извършено отъ оногова, комуто е възложено да ржководи изборитѣ, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

184. Който влиза въ избирателното събрание съ оржжие или държи оржжие за нанисане побой, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Digitized by Google

185. Който гласува или пъкъ се яви да гласува подъ чуждо име при избори, назначени по разпореждане на властьта, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ единъ до шесть мѣсеци:

Съ същото наказание се наказва и онзи, който гласува нѣколко пъти въ една и сжща избирателна околия, или пъкъ, отъ като е гласувалъ въ една околия, явява се и гласува въ друга околия.

186. За прѣстжпление, означено въ чл. 133, виновнията се прѣслѣдва само тогава, ако е заявено прѣдъ надлежната власть не по-късно отъ осемь дни, отъ какъ сж прогласени изборитѣ.

Въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 128, 131, 132, 133 и 134, виновнията не се прѣслѣдва, ако, слѣдъ тридесеть дни отъ какъ е извършено прѣстжплението, не послѣдва заявление прѣдъ надлежната власть.

187. За прѣстжпление, означено въ чл. 126, виновнията се лишава отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4; а въ случая, означенъ въ чл. 127, може да бжде лишенъ само отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

Въ останалитѣ случаи, прѣдвидени въ настоящата глава, виновнията може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. 3; а отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2, виновнията се лишава, ако е заемалъ служба въ врѣме на прѣстжплението.

Глава V.

Прѣстжпления противъ властьта.

188. Тълпа, събрана съ цѣль чрѣзъ сила или заплашване да прѣпятствува:

1) на българското правителство или народното събрание;

2) на друга нѣкоя публична власть или нейнъ органъ,

да упражнявать свободно своитѣ права и длъжности, или да ги принуди да извършатъ или да не извършатъ нѣщо въ кржга на тѣхнитѣ права и длъжности, наказва се за *мятежъ:*

въ първия случай — съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ три до десеть години, а въ втория случай — до петь години.

189. Съзаклятие, което има за цѣль мятежъ, означенъ въ чл. 188, наказва се:

Digitized by Google

въ първия случай — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години, а въ втория случай — съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

140. Ако въстаналата тълпа е нападнала или влѣла въ своя власть: община, домъ, складъ за оржжие, военни припаси или барутъ, желѣзница, телеграфно или пощенско учрѣждение, то виновнитѣ, ако не сж извършили по-строго наказуемо прѣстжпление, наказватъ се:

прѣдводителитѣ и подбудителитѣ — съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до петнадесеть години, а всичкитѣ други — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

141. Ако въстаналата тълпа извърши: грабежъ, палежъ, нѣщо унищожи или употрѣби насилие надъ отдѣлни личности, то подбудителитѣ и прѣдводителитѣ, до колкото не сѫществува по-тежко прѣстжпление — наказватъ се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ десеть до петнадесеть години, а другитѣ — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

142. Не се наказватъ онія отъ мятежницитѣ, които — бидейки изобщо поканени отъ гражданска или военна власть — напустнатъ тълпата и повече не се придружатъ къмъ нея.

Това правило не се простира върху подбудителитѣ и прѣдводителитѣ на мятежа, нито пъкъ върху извършенитѣ вече прѣстжпления.

143. Правилото, означено въ чл. 107, се прилага и въ случай на подготвенъ мятежъ.

144. Който, вънъ отъ случаитѣ, означени въ чл. 138, употрѣби сила или заплашване съ цѣль да принуди публична власть, чиновникъ или нѣкой органъ отъ публична власть, да извърши или да пропустне нѣщо по служба, наказва се за *явно насилие:*

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

145. Който противозаконно прѣпятствува на нѣкой органъ отъ публична власть, когато послѣдниятъ упражнява своитѣ права и длъжности, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

146. Който даде, обѣщае или прѣдложи даръ или друга облага чиновнику, за да го склони да извърши или да пропустне нѣщо противъ своитѣ служебни длъжности, наказва се за *подкупъ:*

съ тъмиченъ затворъ,

Digitized by Google

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който даде чиновнику даръ или друга облага, за гдѣто е извършилъ или пропустналъ нѣщо противъ своитѣ служебни обязаности.

147. За подкупъ наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години:

ако бжде даденъ, предложенъ или обѣщанъ даръ или друга облага на сждия, сждебенъ засѣдателъ, слѣдователь или прокуроръ, за да рѣши или спомогне да се рѣши въ полза или щета на нѣкои отъ странитѣ углавна или гражданска сждба.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който даде, предложи или обѣщае даръ или друга облага на защитникъ или пълномощникъ, за да се рѣши или спомогне да се рѣши въ полза на противната страна или въ щета на неговия довѣритель углавна или гражданска сждба.

148. За подкупъ по чл. чл. 146 и 147, се наказва, съобразно съ случая, и онзи, който срѣщу награда или обѣщание за награда или друга облага, се предложи или възприеме да стане посрѣдникъ.

149. Който самоволно извърши дѣйствие, за което знае, че спада въ кржга на публична служба, която той не заема или отъ която е лишенъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

150. Който самоволно прѣмахне, счупи или повреди печатъ, положенъ отъ публична власть или нейнъ органъ върху предмети за знакъ, че сж подъ запоръ или за да бждатъ отбѣлѣжени, както и онзи, който самоволно отвори мѣсто или хранилище, върху което има наложенъ такъвъ печатъ за знакъ, че вещитѣ, които се намиратъ въ мѣстото или хранилището, сж подъ запоръ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

151. Който самоволно изтрѣби, прѣмахне или повреди книги, регистри, документи или вещи, които се пазятъ у публична власть, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ единъ мѣсецъ,

а въ особено важни случаи:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

152. Който самоволно освободи затворникъ изъ мѣсто, гдѣто е затворенъ по разпореждане на властьта, или изъ подъ надзоръ или стража, или пъкъ му спомогне да избѣга, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

Digitized by Google

153. Затворници, ако се сдружатъ, чрѣзъ съединени сили, за да избѣгнатъ насилствено изъ затвора, наказватъ се, като смутители:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

Ония отъ смутителитѣ, които при това извършатъ насилствени дѣйствия надъ чиновницитѣ на затвора или надъ лицата, натоварени съ надзора върху тѣхъ, наказватъ се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

154. Който се възпротиви спрямо законна наредба, възбрана, заповѣдь или покана, сторена отъ публична власть, наказва се за *явно непокорство:*

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева, ако не е прѣдвидено за случая друго наказание.

(Нова ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) Който наруши владѣнието върху единъ недвижимъ имотъ на лице, което е въведено въ владѣние по установения редъ върху този имотъ, присѫденъ нему съ влѣзло въ законна сила рѣшение по споръ за собственость или за нарушено владѣние, или пъкъ му е присѫденъ отъ съдебенъ или финансовъ приставъ на публична продань, когато нарушението на владѣнието е извършено отъ бившия владѣлецъ на имота или отъ членове на неговото сѣмейство,

наказанието е тъмиченъ затворъ отъ единъ до шестъ мѣсеци и глоба до петстотинъ лева.

Виновнитъ по чл. 154 ал. трета, се прѣслѣдва само по тъжбата на потърпѣвшето лице.

155. За явно непокорство наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година,

ако, като се законно покани, несъстоятеленъ длъжникъ, директоръ или членъ отъ настоятелството на дружеството, обявено за несъстоятелно, отрече да даде искани отъ него разяснения, или пъкъ дадени вече такива отрече да потвърди по установенъ редъ.

156. За митежъ, виновнитъ се лишава отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Въ останалитѣ случаи, прѣдвидени въ тая глава до чл. 153, виновнитъ може да бѫде лишенъ само отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

Digitized by Google

Глава VI.

Прѣстжпления по носене военна тегоба и противъ държавната въоржжена сила.

157. Всѣки, който употрѣби хитрость или измама съ цѣль, да освободи себе си или другиго отъ военната тегоба, или укрие нѣкого, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ на двѣ години.

158. Всѣкой български поданикъ, който по разни начини, се е отклонилъ отъ носенето военната служба до навършването на 30-та си година, наказва се:

ако е способенъ за военна служба, съ глоба отъ 100 до 2000 л. и послѣ се взема въ постоянната войска, а ако е неспособенъ, съ тъмиченъ затворъ до една година. Лицата, които сж прѣминали 30-та си година, наказватъ се съ тъмиченъ затворъ до три години и се лишаватъ отъ правата, прѣдвидени въ п. п. 1, 2 и 3 на чл. 30.

159. Всѣкой, който умишлено осакати самъ себе си или изобщо се направи неспособенъ къмъ изпълнението на военната служба, така сащо и онзи, който съ подобна цѣль осакати или направи неспособно друго лице, подлежаще на призивъ или намѣряще се въ редоветѣ на войската, наказва се съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

160. Всѣкой, който склони къмъ непокорство на призивната заповѣдь войникъ отъ коя да е категория войска, наказва се:

въ мирно врѣме — съ тъмиченъ затворъ до една година, въ военно врѣме, въ врѣме на военно положение или при обявяване на мобилизация — съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години.

161. Всѣкой, който склони къмъ бѣгство войникъ отъ войската, даде на такъвъ бѣглецъ убѣжище или му помогне да се укрие по другъ начинъ, наказва се:

въ мирно врѣме — съ тъмиченъ затворъ отъ шестъ мѣсеци до три години;

въ военно врѣме, въ врѣме на военно положение или подиръ обявяване мобилизацията на войската — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

162. Всѣки който съ измама, лукавство или други хитрини разузнае разпорежданія и обстоятелства, които се отнасятъ къмъ въоржженитѣ сили на държавата или къмъ нейната отбрана и за

Digitized by Google

които знае, или е длъженъ да знае, че трѣбва да се държатъ тайно и то съ цѣль да ги съобщи на чужда държава, наказва се:

въ мирно врѣме — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години;

въ военно врѣме — съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години, а ако тия свѣдѣния съ съобщени на непріятеля и той би могалъ да се възползува отъ тѣхъ въ врѣда на нашитѣ войски — съ смъртъ.

163. Всѣки, който обнародва чрѣзъ печата свѣдѣния върху състоянието, разположението, движението и операціитѣ на българскитѣ въоржжени сили; върху състоянието на оржжието, военнитѣ матеріяли и прѣдмети, необходими за войската; върху хранилището, количеството и прѣвоза на хранитѣ, ако е забранено да се разгласяватъ подобни свѣдѣния, или ако отъ самото свойство на свѣдѣнията или отъ други обстоятелства, се разбира, че тѣхното обнародване може да поврѣди на държавнитѣ интереси, наказва се:

въ мирно врѣме — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години;

въ военно врѣме — съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години;

Забѣлѣжка. Това постановление не се отнася къмъ онія съобщения, които съдържатъ свѣдѣния, обнародвани отъ самото правителство.

164. Длъжностни лица, които дадатъ невѣрни свѣдѣния за свѣйното или здравословното положение на младежа, подлежащъ на военна служба, наказватъ се:

съ тъмиченъ затворъ отъ една до три години.

165. Длъжностни лица, които умишлено съставятъ непълни или неправилни призователни списъци, наказватъ се:

съ тъмиченъ затворъ до три години.

166. Длъжностно лице, което допусне да се замѣни взетиятъ вече за новобранецъ младежъ съ другиго, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ една до три години.

167. Всѣки, който чрѣзъ печатъ, публични рѣчи, викове на публично мѣсто, чрѣзъ картини, изображения, фотографически и други символически емблеми подбужда военнослужащитѣ къмъ прѣстъпления и нарушения, забранени отъ военнитѣ закони и правилници на дисциплината, наказва се:

въ мирно врѣме — съ тъмиченъ затворъ до три години, а въ военно врѣме и въ врѣме на военно положение — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петнадесеть години.

Digitized by Google

168. Всѣки, който, безъ да има право за носене на военната форма или други военни отличия, се яви съ такива въ редоветѣ на войската, съ агитационна или изобщо съ прѣстѫпна цѣль, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три години, а въ военно врѣме или въ врѣме на военно положение — съ строгъ тъмиченъ затворъ до петнадесеть години.

169. Чиноветѣ отъ армията, които не се намиратъ на дѣйствителна служба, за разгласяване повѣренитѣ имъ въ врѣме на службата или по другъ начинъ държавни тайни, отнасящи се до войската, наказватъ се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ.

170. Съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци, наказва се:

1) онзи, който въ военно врѣме или откакъ войската или часть отъ нея е прѣведена въ боево положение, умишлено или по непрѣдпазливость (немарливость)—не изпълни въобще или отъ части контракта, сключенъ съ правителството за доставката прѣдметитѣ и материалитѣ, потрѣбни за войската или за народното опълчение;

2) подрядчикъ, посрѣдникъ или пълномощникъ, който е знаялъ цѣлта на уговора, но умишлено или по непрѣдпазливость, станалъ причина за неточното му изпълнение;

3) прѣвознитѣ прѣдприемачи, както и тѣхнитѣ помощници и служители, които умишлено или по непрѣдпазливость, станатъ причина за непрѣвозването, споредъ условията, на войската и нейнитѣ потрѣби.

171. За прѣстѫплението, прѣдвидено въ чл. 169, виновнитъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Глава VII.

Прѣстѫпления противъ обществения редъ.

172. Който непосрѣдствено подбужда къмъ извършване на прѣстѫпление и то чрѣзъ явна проповѣдь прѣдъ събрание, или чрѣзъ разпространяване и явно излагане ликове или печатни произведения, наказва се:

1) като подбудитель, ако послѣдва прѣстѫпление по поводъ на това подбуждение;

Digitized by Google

2) съ тъмиченъ затворъ, ако подбуждението остане безъ послѣдствие.

173. Наказва се съ тъмиченъ затворъ и онзи, който по изложения въ чл. 172 начинъ съ цѣль за извършване на прѣстжпление:

1) подбужда непосрѣдствено къмъ непокорство на закона или правилата, наредбитѣ и разпорежданията, издадени отъ властьта въ кржга на законитѣ;

2) подбужда къмъ вражда или умраза противъ вѣроизповѣдни общества (братства), народности или отдѣлни разреди отъ населението или противъ правнитѣ установления на брака и собствеността;

3) напада неприкосновеността на особата на държавния глава, реда на прѣстолонаслѣдието, държавния строй, цѣлостьта или единството на държавата или задължителната сила на законитѣ.

174. Който, по изложения по чл. 172 начинъ, хвали или оправдава прѣстжпление или тогова, което и за гдѣто е извършилъ това прѣстжпление, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Въ тоя случай давността за углавното прѣслѣдване е три мѣсеци.

175. Тълпа, събрана да нападне съ оржжие отдѣлни разреди отъ населението, отдѣлни народности или вѣроизповѣдни общества (братства), наказва се:

1) прѣдводителитѣ и подбудителитѣ — съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години;

2) всички други — съ тъмиченъ затворъ.

Правилото, означено въ чл. 142, се приспособява и въ този случай.

176. Съзаклятие, което има за цѣль прѣстжпление, прѣдвидено въ чл. 175, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ.

Правилото, установено въ чл. 106, се приспособява и въ този случай.

177. За прѣстжпления, прѣдвидени въ чл. чл. 175 и 176, виновнитѣ могатъ да бждатъ лишени отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—2.

Digitized by Google

178. Чета, съставена съ цѣль да върши прѣстжпления противъ личната или имотната сигурность, заедно или всѣки членъ отдѣлно, наказва се:

1) основателитѣ и прѣдводителитѣ — съ строгъ тъмниченъ затворъ до десеть години и съ лишение отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4;

2) останалитѣ — съ тъмниченъ затворъ.

179. Наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години:

1) който, безъ позволение отъ закона или отъ властьта, събира, въоржжава, упражнява или снабдава съ войнишки потрѣбности чета;

2) който въ такива чети вземе мѣсто на главатарь или прѣдводитель.

Виновнитъ може да бжде лишенъ и отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—2.

Онзи, който се придружи къмъ такава чета, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до двѣ години.

180. Който съ сила или зачлашване прѣчи да стане, или разгони станалото вече незабранено отъ законитѣ публично събрание, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до една година.

Ако това извърши длъжностно лице наказанието е до три години строгъ тъмниченъ затворъ.

181. Който, съ измама или съ лъжливи обѣщания или чрѣзъ разпространяване невѣрни свѣдѣния и данни, съзнателно подбужда часть отъ населението къмъ изселване вънъ отъ държавата, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ.

182. Наказва се съ тъмниченъ затворъ до шестъ мѣсеци, който, за да увеличи или намали работната плата, извърши противъ работникъ или работодатель насилие.

Съ сжщото наказание се наказватъ и онѣзи, които се събератъ прѣдъ фабрикитѣ или прѣдъ такива мѣста, въ които работятъ работници или пъкъ прѣдъ кжщата или мѣстопрѣбиванието на работодателя, или прѣдъ наглѣдника на работитѣ и попрѣчатъ съ насилие на началото на работата или нейното продължаване, или пъкъ принудятъ съ насилие работницитѣ да спратъ работата.

Digitized by Google

Глава VIII.

Подправка на парични знаци.

183. Прѣстжпление за подправяне на парични знаци върши онзи, който самъ или чрѣзъ другиго, съ цѣль да пусне въ обръщение, посрѣдствено или непосрѣдствено, като истински или пълноцѣнни:

1) подправи металически или книжни парични знаци, които вървятъ въ държавата или въ странство;

2) измѣни такива парични знаци, за да имъ придаде изгледъ на по-голѣма стойность;

3) по какъвъ-годѣ начинъ намали теглото на златни или сребърни парични знаци;

4) прѣобрази паричень знакъ, който не върви и му придаде изгледъ на такъвъ, който върви.

Наказанието въ случаитѣ 1, 2 и 4 е строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до десетъ години, а въ 3 случай — строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

184. Ако прѣдметътъ на прѣстжплението, означено въ чл. 183, сж дребни металически или книжни парични знаци, които служатъ за размѣна срѣщу единична парична мѣрка и които не сж сребърни или златни, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

185. Шайка, която има за цѣль подправка на парични знаци или разпространяване на такива, ако е извършено какво-годѣ приготовително дѣйствие, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до една година.

186. По чл. чл. 183 и 184, се наказва и онзи:

1) който прокара въ обръщение парични знаци, подправени или измѣнени отъ него или по негова поржчка отъ другиго, макаръ и не съ цѣль, означена въ чл. 183;

2) който, по споразумѣние съ подправачитѣ на парични знаци или тѣхни съучастници, вземе или пъкъ внесе въ държавата подправени или измѣнени парични знаци, съ цѣль да ги пусне въ обращение за истински.

Digitized by Google

187. Който, вънъ отъ случаитѣ, означени въ чл. чл. 183 и 186, прокара въ обращение паричии знаци, за които знае, че сѫ подправени или измѣнени, наказва се:

1) съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години, ако стойностьта имъ надминува хиляда лева;

2) съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеца, ако стойностьта имъ е по-малко отъ хиляда лева, или ако сѫ златни или сребърни паричии знаци, теглото на които е намалено;

3) съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеца, ако сѫ дребни паричии знаци.

188. Който приеме подправенъ или измѣненъ паричень знакъ и отъ какъ узнае, че е такъвъ, съзнателно го прокара въ обръщение за истински, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци.

189. Къмъ паричнитѣ знаци се приравнявать:

1) печатни облигации на прѣдявителя, банкови билети, акции или замѣняющи тѣхъ врѣменни свидѣтелства, прѣносни билети (асигнации) или квитанции, както и принадлежнитѣ къмъ тия книжа процентни, дивидендни или размѣнителни свидѣтелства (купони и талони), които се издаватъ отъ държавни власти или отъ упълномощени за това публични ковчежничества, общини, дружества, корпорации или частни лица.

Това постановление има сила и когато въ упомѣнатитѣ печатни книжа подписътъ или нѣкои думи или числа бѫдатъ ръкописни;

2) поименни облигации, заедно съ тѣхнитѣ купони и талони, които се издаватъ отъ българската държава или отъ нѣкое държавно ковчежничество, или банка и които сѫ прѣдметъ на обръщение въ борсата.

190. Който приготви, пази или укрива прѣдмети или орѫдия, за които знае, че сѫ прѣдназначени за подправка на паричии знаци, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

191. За прѣстжпление, прѣдвидено въ настоящата глава, осѫденъ чл. чл. 188 и 190, виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Digitized by Google

192. Прѣдметитѣ, които сж служили, или сж били прѣдназначени за прѣстжпление, прѣдвидено въ тая глава, подлежатъ, въ всѣки случай, на конфискация.

Глава IX.

Свидѣтелствуване и лъжовна клѣтва.

193. Който прѣдъ сждъ или прѣдъ друга надлежна публична власть, като свидѣтель, вѣщо лице, прѣводачъ или тълковникъ, съзнателно потвърди неистина или затаи истина, подъ клѣтва, дадена по установения редъ, устно или писмено, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

За лъжесвидѣтелствуване, безъ клѣтва, наказанието е:

тъмниченъ затворъ.

Който, като страна прѣдъ сждъ, положи лъжовна клѣтва, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до три години.

194. Ако означеното въ чл. 193 прѣстжпление бжде извършено по непрѣдпазливость, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ до една година.

195. Равносилно съ клѣтвеното удостовѣрение се счита и всѣко тържествено обѣщание, дадено отъ лицето:

1) че по съвѣсть ще каже или изложи самата истина;

2) че казаното или изложеното вече отъ него ще потвърди и съ клѣтва.

Равносилно е на клѣтва така сжщо и всѣко наномняване на служебна или обща клѣтва или пъкъ по-прѣдишна по сжщото дѣло и въ сжщото качество дадена клѣтва.

196. За прѣстжпление, означено въ чл. 193 и извършено по углавно дѣло, въ врѣдъ на обвиняемия, наказанието е:

1) строгъ тъмниченъ затворъ отъ петь до десеть години, ако обвиняемиятъ по това углавно дѣло бжде осжденъ на затворъ повече отъ петь години;

2) строгъ тъмниченъ затворъ, не по-малко отъ десеть години, ако обвиняемиятъ бжде осжденъ на смъртъ.

Digitized by Google

197. За лъжовна клѣтва или свидѣтелствуване наказуемостьта отпада:

1) когато лицето, ако покаже или изложи истинатa, би обвинило само себе си въ прѣстжпно дѣяние;

2) когато лицето е имало право да се отрече то углавното дѣло отъ да бѫде свидѣтель, вѣщо лице, прѣводачъ или тълкователь, а сѫдътъ не му е напомнилъ това негово право;

3) когато лицето се отрече прѣдъ надлежната публична власть отъ своята лъжовна клѣтва или свидѣтелствуване прѣди да бѫде това обтжжено или прѣди да бѫде възбудено срѣщу него углавно прѣслѣдване за това и прѣди да е причинень другиму какъвъ годѣ врѣдъ чрѣзъ такава лъжовна клѣтва или свидѣтелствуване.

198. Който подбуди и склони другиго къмъ лъжовна клѣтва или свидѣтелствуване, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Но ако се отнася това къмъ углавно дѣло, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ единъ мѣсецъ.

199. Виновнитъ въ прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 193 алинея I и 196, се лишава отъ правата, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4 и 7.

Виновнитъ въ прѣстжплението, прѣдвидено въ чл. 198, може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—2.

Глава X.

Набѣдяване.

200. Който съзнателно набѣди невинно лице прѣдъ властьта за какво годѣ прѣстжпление, или прѣдстави измислени или лъжовни доказателства срѣщу него, наказва се:

1) съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години — ако набѣдяването има за прѣдметъ прѣстжпление, и

2) съ тъмиченъ затворъ до една година — въ всѣки другъ случай.

Вѫде ли въ първия случай набѣденият осѫденъ, то набѣдителътъ се прѣслѣдва по чл. 196, [съобразно съ означенитѣ въ него различия.

Digitized by Google

Виновнятъ може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4 и 7.

201. Ако набѣдяването не повлече подирѣ си углавно прѣслѣдване спрямо набѣденны, то набѣдителтъ се прѣслѣдва само по тжжбата отъ набѣдения и се наказва:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

202. За прѣстжпления, прѣдвидени въ чл. 201, виновнятъ може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

203. Бжде ли нѣкой осжденъ за прѣстжпление, прѣдвидено въ настоящата глава, то присждата може да бжде обнародвана, ако потърпѣвшятъ поиска.

Глава XI.

Богохулство и други прѣстжпления противъ вѣрата.

204. Който хули Бога по начинъ, изложенъ въ чл. 172, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

205. Който съ сила или заплашване прѣпятствува или прѣкъснува незабранена вѣроизповѣдна служба, обрадъ или тържество, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

206. Който въ мѣсто и врѣме, гдѣто и когато се върши вѣроизповѣдна служба, обрадъ или тържество:

1) се поругава надъ прѣдмети, посвятени за богослужение или съ такава цѣль ги изтрѣби или ощети;

2) причини явна съблазънь чрѣзъ своето неприлично поведение, и

3) който се поругава по начинъ, изложенъ въ чл. 172, съ нѣкое незабранено въ държавата вѣроизповѣдание,

наказва се съ тъмиченъ затворъ до една година.

207. Който оскверни гробъ, или самоволно изрови или извади изъ нѣкой гробъ човѣшки трупъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който самоволно прѣмѣсти, скрие или отнесе такъвъ изровенъ или извадент трупъ.

Digitized by Google

Глава XII.

Прѣстжпления противъ гражданското състояние.

208. Който умишлено замѣни, скрие, подхвърли малко дѣте, или по другъ начинъ скрие и лиши другиго отъ правата на гражданското му състояние, или пъкъ направи съмнително това негово състояние, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Ако ли това бжде извършено съ користна цѣль, то виновнятъ се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

209. Който, при встжпването си въ бракъ, утаи прѣдъ другата брачуща се страна за сжществуването на законно къмъ брака прѣпятствие, или я склони да встжпи въ бракъ по измамливъ начинъ и вслѣдствие на това брака бжде прогласенъ за недѣйствителенъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

Прѣстжпленията на виновнитѣ и въ двата случая се възбуждатъ по жалбата на потърпѣвшата страна, а срока на давностьта е шесть мѣсеци и се опрѣдѣля отъ деня на прогласяване брака за недѣйствителенъ.

Оттеглюването на жалбата не прѣкратява углавното прѣслѣдване.

Глава XIII.

Многобрачие.

210. Който, при наличностьта на една законна женидба, която е още въ сила, сключи и друга, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който встжпи въ брачень сжюзъ, съ лице за което знае, че се намира въ законенъ бракъ.

211. Който извърши многобрачие, съ измама или лукавство, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до седемь години.

Digitized by Google

212. Правилата, прѣдвидени въ настоящата глава, не се приспособяватъ за онія, вѣроизповѣданието на които допуща многобрачие.

213. Който прибере чужда жена още неразведена отъ законния ѝ съпругъ, а сѫщо и жена, която прибере неразведенъ още мажъ и живѣятъ незаконно (въ конкубинатъ), наказва се съ затворъ до една година.

Глава XIV.

Развратъ.

214. Който блудствува съ дѣте, ненавършило тринадесеть годишна възрастъ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Забележка. Подъ думата „блудство" се разбира всѣко дѣло, извършено съ цѣль да бѫде възбудено или удовлетворено плътско желание, освѣнъ плътско съвокупление.

215. За блудство:

1) съ лице, на възрастъ отъ тринадесеть до шестнадесеть години, безъ негово съгласие или дори съ негово съгласие, но безъ да разбира то свойството и значението на самото дѣло;

2) съ лице по-възрастно отъ петнадесеть години, безъ негово съгласие, наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

216. За мажеложество (педерастия) между лица по-възрастни отъ шестнадесеть години, както и за скотоложство, наказанието е: тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

217. За блудство, означено въ чл. чл. 214, 215 и 216 и извършено:

1) съ низходящи сродникъ;

2) съ лице, кóето се намира подъ властьта или надзора на виновния;

3) съ лице, принудено къмъ това съ насилие, или заплашване противъ неговия или на нѣкого отъ неговитѣ ближни животъ или здраве,

Digitized by Google

наказанието е:

въ случай на чл. 214, — строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до шесть години, а въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 215 и 216 — строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

218. Който се съвокупи:

1) съ момиче, ненавършило тринадесеть годишна възрасть;

2) съ момиче отъ тринадесеть до шестнадесеть годишна възрасть, дори и съ негово съгласие, но безъ да разбира то свойството и значението на самото дѣло;

3) съ лице отъ женски полъ, за което виновниятъ знае, че е душеболно, или което се нахожда въ безсъзнателно състояние,

наказва се:

въ първия и третия случай — съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до шесть години, а въ втория случай — съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

219. Който се съвокупи съ жена, която, измамена отъ виновния, е прѣдполагала, че стжпва въ връзка съ мжжа си, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

Ако ли срѣдството на измамата е лъжовенъ (фиктивенъ) бракъ, то наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

220. Който се съвокупи съ лице отъ женския полъ:

1) лишено отъ възможность за самоотбрана и то безъ негово съгласие;

2) като го принуди къмъ това съ насилие надъ личностьта му или съ заплашване, че ще го умъртви, или ще му нанесе тежка тѣлесна поврѣда (чл. 263), или пъкъ ще направи това нѣкому отъ неговитѣ ближни;

3) като прѣдварително го унесвѣсти било самъ или чрѣзъ другиго,

наказва се *за изнасилване:*

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до десеть години.

4) Бжде ли изнасилената по-млада отъ шестнадесеть години, то наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ отъ петь до дванадесеть години;

5) Ако ли пъкъ отъ изнасилването е послѣдвала смъртъ, то виновниятъ се наказва:

съ доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ.

Digitized by Google

221. За прѣстъпления, означени въ чл. чл. 218—220 и извършени:

1) съ възходящъ или низходящъ сродникъ;

2) съ лице, което се намира подъ властьта или надзора на виновния,

наказанието е:

1) строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до осемь години — въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 218 и 219;

2) строгъ тъмниченъ затворъ отъ петь до дванадесеть години — въ случаитѣ, означени въ п. п. 1, 2 и 3 на чл. 220;

3) строгъ тъмниченъ затворъ отъ осемь до петнадесеть години — въ случая, означенъ въ п. п. 4 и 5 на чл. 220.

Освѣнъ това виновнятъ — ако е баща или майка, дѣдо или баба — може да бъде лишенъ и отъ родителски права.

222. Който се съвокупи съ дѣвойка по-млада отъ двадесеть и една година, която има подъ своя власть или надзоръ и която самъ е прѣлъстилъ, наказва се — ако не подлежи на наказание по пунктъ 2 отъ дѣлъ първи на чл. 221 — съ тъмниченъ затворъ до една година.

223. Който лиши отъ моминство мома, навършила шестнадесеть годишна възрастъ, съ прѣдварително обѣщание, че ще я вземе за жена, а отъ послѣ не направи това, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

224. Съвокупление между възходящи и низходящи сродници, наказва се — ако прѣстъплението не е отъ прѣдвиденитѣ въ чл. чл. 218, 219 и 220, за кръвосмѣшение:

1) съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до шестъ години — за възходящия;

2) съ строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години — за низходящия сродникъ; бъде ли той по-младъ отъ двадесеть и една година — съ тъмниченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до двѣ години.

225. Съвокупление между:

1) братя и сестри, първи братовчеди, както и между сродници по сватовщина до втора степень;

2) възходящи или низходящи свояци (чл. 539),

наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до двѣ години.

Digitized by Google

226. За прѣстъпленія, означени въ чл. чл. 224 и 225, изходящитѣ сродници или свояци, както и сродницитѣ по сватовщина отъ женски полъ, по-млади отъ шестнадесеть години, не се наказватъ.

227. Прѣлюбодѣяние, което — въ силата на едно влѣзло въ законна сила рѣшение — е повлѣкло подиръ си разводъ или разлѫчение между съпрузитѣ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Прѣдявяването на просбата, съ която се иска разводъ или разлѫчение, прѣкѫснува давностьта; но теченията на давностьта започнува изново отъ деня, когато рѣшението влѣзе въ законна сила.

Прѣслѣдването се възбужда само по тѫжба отъ оскърбения съпругъ.

228. Който своджда къмъ блудство или съвокупление:

1) лице, ненавършило шестнадесеть годишна възрасть;

2) шестнадесеть до двадесеть и една годишна дѣвойка, за която сводникътъ знае, че е мома;

3) шестнадесеть до двадесеть и една годишна ученичка или нему подвластна, или поднадзорна дѣвойка;

4) лица, съвокуплението между които се счита за кръвосмѣшение, означено въ чл. чл. 224 и 225;

5) своя законна жена, както дъщеря или храненица; такъвъ, ако не подлежи на наказание, като съучастникъ въ прѣстъпление, прѣдвидено въ настоящата глава — наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ три мѣсеци до двѣ години.

229. Който възбуди явна съблазънь по срамотенъ начинъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци.

230. Който продава, разпространява или явно излага срамотни ликове или печатни произведения, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци.

Изготовительтъ или съчинительтъ на такива ликове или произведения, които се разпространяватъ или явно излагатъ съ негово знание, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци.

Такивато произведения се конфискуватъ.

231. За развратъ виновнийтъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1, 2, 4, 5 и 6.

Digitized by Google

282. За прѣстъпленията, означени въ чл. чл. 215, 218 п. 2, 219, 222 и 223, углавното прѣслѣдване става само по тъжба отъ потърпѣвшето лице.

283. За прѣстъпленията, прѣдвидени въ настоящата глава, освѣнъ случаитѣ на чл. 220, ако послѣдва законенъ бракъ между потърпѣвшата и дѣеца, то наказанието не се прилага.

Глава XV.

Доканение на честьта.

284. Който въ присѫтствието на другиго съзнателно стори или каже нѣщо унизително за неговото достойнство или честь или пъкъ за достойнството или честьта на неговитѣ родители, дѣца, мѫжъ или жена, братъ или сестра, макаръ и умрѣли, наказва се за *обида:*

(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.[1]) съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

285. Който разглася обстоятелства или дѣйствия позорни за честьта на другиго или му припише прѣстъпни дѣяния, наказва се за *клѣвета:*

(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.[2]) съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци и съ глоба до петстотинъ лева.

286. За обида и клѣвета:

1) противъ глава или дипломатически прѣдставитель на чужда държава;

2) противъ духовно лице, когато то извършва богослужение или изпълнява вѣроизповѣдни обряди;

3) противъ публична власть или органъ на такава власть въ врѣме или по поводъ на изпълнението на служебнитѣ си обязаности;

4) противъ майка или законенъ баща, както и противъ незаконенъ баща, ако виновнията му дължи за своята отхрана или поддържка;

5) чрѣзъ печатно произведение, ликъ или писмо, разпространено съ знанието на виновния;

6) публично;

---

[1]) *Старата ал. втора на чл. 284.* Съ тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци и съ глоба до петстотинъ лева.

[2]) *Старата ал. втора на чл. 285.* Съ тъмиченъ затворъ до една година и съ глоба до четири хиляди лева.

Digitized by Google

7) отъ чиновникъ или органъ на публична власть, когато изпълняватъ своитѣ служебни обязаности,

наказанието е:

тъмниченъ затворъ до двѣ години и глоба до петь хиляди лева.

(Нова ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) Бѫде ли органътъ на публичната власть лице, което занимава длъжность, която се повѣрява съ заповѣдь, наказанието е тъмниченъ затворъ до шесть мѣсеци и глоба до хиляда лева.

237. Ако докаченията е отвърналъ веднага съ обида или клѣвета, то сѫдътъ може да подвъргне едногото или и двамата отъ обвиняемитѣ на наказание по-легко по рода или мѣрката отъ опрѣдѣленото въ закона или пъкъ съвсѣмъ да ги освободи.

238. Правилото, изложено въ чл. 237, не се приспособява въ случаитѣ, изброени въ чл. 236 п. п. 1—5 и 7-й.

239. Обвиняемиятъ въ клѣвета се освобождава отъ наказание, ако докаже:

1) истиностьта на разгласеното обстоятелство, дѣйствие или прѣстѫпно дѣяние, или

2) че е извършилъ това за въ полза на държавата или обществото, или въ защита на своята лична честь или честьта на неговото сѣмейство.

Но и въ този случай обвиняемиятъ може да бѫде наказанъ за обида, ако такава сѫществува въ формата на разглашението.

240. Обвиняемиятъ въ клѣвета, не може да се ползува отъ прѣдписанията на чл. 239, ако:

1) разгласеното обстоятелство се отнася къмъ частния или домашенъ животъ на оклѣветеното лице;

2) приписаното прѣстѫпно дѣяние се прѣслѣдва по тѫжба, а потърпѣвшето лице не е възбудило углавно прѣслѣдване, и

3) разгласеното обстоятелство или приписаното прѣстѫпно дѣяние се отнасятъ до държавния глава и членоветѣ на неговото сѣмейство или до глава и дипломатически прѣдставитель на чужда държава.

241. Углавно прѣслѣдване за клѣвета, която има за прѣдметъ дѣяние, което е повлѣкло подиря си углавно прѣслѣдване, не се възбужда, а възбуденото се спира, додѣто издадената по това дѣло присѫда не встѫпи въ законна сила или пъкъ самото дѣло не бѫде прѣкратено.

242. Присѫдата, издадена за клѣвета или обида, се обнародва, ако оклѣветеното или обидено лице поиска това.

Digitized by Google

243. Който разгласи съзнателно нѣкое неистинско обстоятелство, което подкопава търговския или занаятски кредитъ или пие на нѣкое лице, дружество или учрѣждение, или довѣрието къмъ способноститѣ на нѣкого да упражнява своето звание или занаятъ, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до една година и съ глоба до хиляда лева.

Бѫде ли това извършено публично, чрѣзъ печатно произведение, ликъ или на писмо, разпространено съ знанието на виновния, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до двѣ години и глоба до двѣ хиляди лева.

244. За обида или клѣвета углавно прѣслѣдване се възбужда само по тѫжба на потърпѣвшето лице, а бѫде ли послѣдното — публична власть или нейнъ органъ, то углавното прѣслѣдване се възбужда служебно (ex officio), но съ разрѣшението:

1) отъ министерския съвѣтъ:

а) ако клѣветата или обидата сѫ извършени противъ народното събрание или противъ нѣкоя избрана отъ него комисия или депутация, и

б) ако клѣветата или обидата се отнасятъ до българското правителство изобщо;

2) отъ самия министръ, ако клѣветата или обидата сѫ извършени противъ неговата личность или противъ нему непосрѣдствено подвластни учрѣждения и органи;

3) отъ прямото началство на оклѣветения или обидения органъ на публична власть.

245. *(Изменен: З. 8 януарий 1899 г.*[1]) За обида или клѣвета противъ особата на глава или дипломатически прѣдставитель на чужда държава, углавно прѣслѣдване се възбужда служебно, но съ разрѣшение отъ министра на външнитѣ работи и изповѣданията.

246. За обида или клѣвета непосрѣдствено противъ умрѣли лица, възбуждането на углавно прѣслѣдване зависи отъ дѣцата, родителитѣ, братата и сестритѣ или отъ съпруга на умрѣлия.

[1]) *Старият чл. 245.* За обида или клѣвета противъ особата на глава и дипломатически прѣдставитель на чужда държава, углавното прѣслѣдване се възбужда служебно, ако бѫде това поискано по реда на дипломатическитѣ спошения.

Digitized by Google

Глава XVI.

Лишение отъ животъ.

247. Който умишлено умъртви другиго, наказва се за *убийство:*

съ строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ десеть години.

Който прѣдумишлено умъртви другиго, наказва се съ смъртъ.

248. За убийство наказанието е:

доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ, ако е извършено:

1) противъ глава на чужда държава;

2) противъ духовно лице, когато послѣдното извършва богослужение или изпълнява вѣроизповѣдни обряди;

3) противъ органъ на публична власть въ врѣме или по поводъ изпълнението на служебнитѣ си обязаности;

4) противъ майка или законенъ баща, както и противъ незаконенъ баща, комуто виновнятъ дължи за своята отхрана или поддържка;

5) противъ двоица или пѣколцина, както и противъ непразна жена;

6) по начинъ или съ срѣдство, опасно за живота или здравието на мнозина;

7) по начинъ, придруженъ съ мжки за убития;

8) съ користна цѣль;

9) съ цѣль да бжде улеснено друго прѣстжпление;

10) чрѣзъ отравяне.

249. Ако намѣрението е възникнало въ състояние на силно раздразнение и веднага е изпълнено, то убийството се наказва:

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до десеть години; а въ случаитѣ, означени въ чл. 248, съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ петь до петнадесеть години.

Бжде ли раздразненото състояние прѣдизвикано отъ убития чрѣзъ насилие, обида или клѣвета противъ виновния или нѣкого отъ неговитѣ ближни и убийството се е извършило веднага въ раздразненото състояние, то наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години, а въ случаитѣ, означени въ чл. 248, строгъ тъмниченъ затворъ до 8 години.

Digitized by Google

250. За убийство, извършено съ прѣвишаване прѣдѣлитѣ на нуждна отбрана и не въ защита на живота, наказанието е:
тъмиченъ затворъ до двѣ години.

251. За убийство, извършено по изрична молба на убития, наказанието е:
строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.
Ваде ли това извършено и отъ състрадание къмъ убития, то наказанието е:
тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

252. Който набави срѣдства или по какъвто и да е начинъ спомогне другиму да извърши самоубийство, пъкъ послѣдва такова самоубийство или опитване къмъ него, наказва се:
съ тъмиченъ затворъ.

253. Който придума къмъ самоубийство непълнолѣтно или такова лице, за което виновният знае, че не е способно да ръководи своитѣ постжпки или да разбира свойството и значението на извършеното, както и онзи, който умишлено даде съвѣти, набави срѣдства или по какъвъ и да е начинъ спомогне на такова лице да извърши самоубийство, наказва се:
съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до десеть години, ако послѣдва такова самоубийство или опитване къмъ него.

254. За убийство, извършено отъ майка върху законна или незаконна рожба въ врѣме на добиване или тутакси слѣдъ него, наказанието е:
Строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

255. За убийство на недородена или току що родена рожба съ чудовищенъ видъ, виновният родитель се наказва:
съ тъмиченъ затворъ.

256. Който се готви самъ или подбужда другиго да извърши убийство, означено въ чл. чл. 247 и 248, наказва се:
съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

257. Който по немарливость причини другиму смъртъ, наказва се:
съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

258. Който причини другиму смъртъ по незнание своята професия или на своитѣ занятия, или защото немарливо ги е из-

Digitized by Google

пълнилъ, или не е изпълнилъ съществуващитѣ за тѣзи занятия правила, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци и съ глоба до петъ хиляди лева.

Освѣнъ това, на виновния може да бѫде възбранено да упражнява званието или дѣятелностьта си, а присѫдата може да бѫде обнародвана.

Забѣлѣжка. Правилата, наложени въ настоящия членъ не се приспособяватъ спрямо майка, която причини такава смъртъ на своята недородена или една що родена рожба.

259. Майка, която умъртви своето заченато, но още неродено дѣте, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ една година.

Бѫде ли дѣтето незаконно, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

260. Който умъртви заченато, но още неродено дѣте — наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

Бѫде ли това извършено безъ съгласието на непразднатa, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ отъ три до шестъ години.

Ако ли въ втория случай е послѣдвала смъртъ за непразднатa, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ отъ десетъ до петнадесетъ години.

На виновния може да бѫде възбранено да упражнява своето званіе, ако е той лѣкарь, аптекарь или баба.

261. За прѣстѫпленія, означени въ чл. чл. 247, 248 и 253 и въ втория и третия случаи отъ чл. 260, виновнитѣ се лишаватъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4 и 6.

Въ останалитѣ случаи, прѣдвидени въ настоящата глава — освѣнъ по непрѣдпазливость причинена смъртъ — виновнитѣ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

262. Ако слѣдъ лицето, което е било убито прѣстѫпно, останатъ лица, грижата за прѣхраната на които е лежала нему, то сждътъ присѫжда въ тѣхна полза прилично възнаграждение, което, споредъ обстоятелствата, може да се заплати отведнажъ или да се опрѣдѣли сжегоденъ доходъ.

Digitized by Google

Глава XVII.

Тѣлесна повръда.

263. Който причини другиму *тежка тѣлесна повръда*, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ 3 до 10 години.

Тѣлеснатa повръда е *тежка:*

Ако е причинена душевна болѣсть, слѣпота, глухота, нѣмота; ако е отнетъ или за винаги осакатенъ кракъ или ржка, или е причинена дѣтородна неспособность; ако е сторено обезобразяване, което причинява разстройство на рѣчьта или на нѣкой органъ на чувствата за винаги, или пъкъ ако е причинено постоянно общо разстройство на здравието, опасно за живота.

264. Който причини другиму *тѣлесна повръда*, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

Тѣлесна повръда е:

ослабаване на зрѣнието, слуха или рѣчьта;

затрудняване движенията на краищата на тѣлото, или на дѣтороднитѣ органи, безъ причиняване дѣтородна неспособность;

избиване на зжби, безъ които се затруднява дъвченето и говоренето, обезобразяване на лицето, постоянно разстройство на здравието, не опасно за живота, или разстройство на здравието врѣменно опасно за живота;

варанявания, които проникватъ въ черепната, гръдната и коремната куфини.

265. Който причини *лека тѣлесна повръда*, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Лека тѣлесна повръда е:

разстройство на здравието, вънъ отъ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 263 и 264, както и причиняване на болка или страдание.

266. Който причини тѣлесна повръда:

1) на глава или дипломатически прѣдставитель на чужда държава;

2) на духовно лице, когато послѣдното извършва богослужение или изпълнява вѣроизповѣдни обряди;

3) на органи отъ публичната или обществена власть въ врѣме или по поводъ на изпълнение служебнитѣ имъ обязаности;

Digitized by Google

4) на майка или законенъ баща, както и на незаконенъ баща, на когото виновнийтъ дължи за своята отхрана или поддържка;

5) по начинъ особено назначителенъ за потърпѣвшия;

6) на непразна жена, която вслѣдствие на това помѣтне;

7) ако отъ това послѣдва смъртъ;

8) когато виновнийтъ е упражнявалъ своитѣ служебни обязаности;

9) чрѣзъ отравяне,

наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до дванадесетъ години, ако е тежка тѣлесна поврѣда (263);

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години, ако е тѣлесна поврѣда (264);

съ тъмиченъ затворъ до една година, ако е лека тѣлесна поврѣда (265).

267. За тѣлесна поврѣда, намислена и извършена другиму въ раздразнено състояние, прѣдизвикано отъ потърпѣвшия съ насилие, обида или клѣвета противъ виновния или неговитѣ ближни — наказанието е:

1) тъмиченъ затворъ не по-малко шесть мѣсеци, ако е тежка тѣлесна поврѣда;

2) тъмиченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до една година, ако е тѣлесна поврѣда, и

3) тъмиченъ затворъ до два мѣсеци или глоба до петстотинъ лева, ако е лека тѣлесна поврѣда.

268. За лека тѣлесна поврѣда сждътъ може да освободи виновния отъ наказание, ако потърпѣвшийтъ му е отмъстилъ пакъ съ тѣлесна поврѣда.

269. За тежка тѣлесна поврѣда, причинена другиму съ привишение прилѣжитѣ на нуждната отбрана и не въ защитѣ на живота — наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

270. За тѣлеснитѣ поврѣждения, опрѣдѣлени въ чл. чл. 263 и 264, причинени по непрѣдпазливость, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци и глоба до хиляда лева.

Digitized by Google

Ако ли виновниятъ е причинилъ такава повреда по незнание на своята професия или на своитѣ занятия, или защото немарливо ги е изпълнилъ, или не е изпълнилъ съществующитѣ за тѣзи занятия правила, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до една година и глоба до двѣ хиляди лева.

Въ втория случай съдътъ може да възбрани на виновния временно да упражнява своето звание или дѣятелность и да опрѣдѣли да обнародва присадата си.

271. Леката тѣлесна повреда не се наказва, когато не е причинено тѣлесно разстройство, ако тя е извършена въ видъ на домашна изправителна мѣрка и отъ лице, което има родителска или подобна власть надъ потърпѣвшия.

272. Углавното прѣслѣдване за прѣстжпления, прѣдвидени въ чл. чл. 264, 265 и 270 първа алинея и въ случаитѣ на тѣлесна и лека тѣлесна повреда чл. 266 п. п. 1, 4, 5 и 6, се възбужда по тжжбата на потърпѣвшия.

273. Въ изказанитѣ въ настоящата глава случаи, присъжда се, по искането на пострадавшия и въ негова полза, прилично възнаграждение, което, въ случай че болѣстьта му се продължи или че той не бжде въ състояние да работи, може да се заплати съ извѣстенъ капиталъ единъ пжть за всѣкога или же да се отреди ежегоденъ доходъ, като се вземе въ внимание личното или сѣмейното положение на потърпѣвшия, както и на виновния.

Глава XVIII.

Д в у б о й.

274. Двубой е правиленъ, при еднакви условия, сговоренъ бой между двоица съ смъртоносно оржжие и въ присжтствие на секунданти не по-малко отъ едного отъ всѣка страна.

275. Който на двубой причини на противника си всѣка друга, освѣнъ лека тѣлесна повреда, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ единъ мѣсецъ.

276. Който на двубой умъртви противника си, наказва се: съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Digitized by Google

Ако ли е било уговорено да се бият на смъртъ, то убиецътъ се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до седемъ години.

277. Съ тъмиченъ затворъ до една година се наказва:

1) който подбужда другиго къмъ двубой или къмъ подиовяване на двубой и такъвъ послѣдва;

2) секундантъ, който не употрѣби обикновени срѣдства за да помири противницитѣ въ двубоя.

Забѣлѣжка. Присъствующитѣ на двубоя лѣкари и свидѣтели не се наказватъ; а така сжщо се не наказватъ и секундантитѣ, които сж се опитали да възпрѣпятствуватъ на двубоя.

278. Който умишлено или въ врѣда на противника си отстжпи отъ условенитѣ или обичайнитѣ правила на двубоя и го умъртви или му нанесе тежка тѣлесна поврѣда, наказва се:

за убийство или тежка тѣлесна поврѣда.

По сжщото правило се наказва и онзи, който надума виновния да извърши такова отстжпване или спомогне, или пъкъ умишлено допусне да стане това.

279. Който излѣзе на двубой съ лице непълнолѣтно, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ три мѣсеци до двѣ години.

Ако при това умъртви противника си или му причини тѣлесна поврѣда, то той се наказва:

за убийство или тѣлесна поврѣда.

Глава XIX.

Злопоставяне.

280. Който изложи другиго — лишенъ отъ възможность да се самозапазва по малолѣтство, прѣстарѣлость, болѣсть, тѣлесенъ недостатъкъ или несвѣсть — по такъвъ начинъ, че животътъ му може да бжде въ опасность и, като съзнава това, не му се притече на помощь, наказва се за *злопоставяне*:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

281. За злопоставяне, означено въ чл. 280 и извършено отъ лице, което по закона или по съгласие е дължно да се грижи за злопоставения, виновнитъ се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ двѣ до шестъ години.

Digitized by Google

282. Който, бидейки длъженъ по закона или по съгласие да се грижи за лице, което не може да се самозапазва по малолѣтство, прѣстарѣлость, болѣсть, тѣлесенъ недостатъкъ или несвѣсть, и, като съзнава, че то е злопоставено — но не отъ него — по начинъ, изложенъ въ чл. 280, и не му се притече на помощь, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

283. Съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ двѣ години, наказватъ се:

1) проводникъ, който самоволно или съ измама злопостави (280) тогова, когото съпровожда;

2) корабленикъ, който злопостави по сжщия начинъ нѣкого отъ служителитѣ или пътницитѣ, които се нахождатъ на кораба.

284. Който, бидейки длъженъ по закона или по съгласие да се грижи за малолѣтно дѣте, умишлено го напустне, безъ, обаче, да го злопостави (280) наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до една година.

285. Който, бидейки длъженъ по закона да пази, приема или съпровожда лица болни или такива, които се нахождатъ въ несвѣсть, не се съобрази съ своитѣ длъжности, безъ уважителни причини и животътъ на безпомощния може отъ това да бжде изложенъ на опасность, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до три мѣсеци и съ глоба до шестстотинъ лева.

286. Лѣкарь или баба, които упражняватъ званието си и, бидейки поканени, не се притекатъ на помощь на болния или на родилка, безъ уважителни за това причини, наказватъ се:

съ тъмниченъ затворъ до три мѣсеци и съ глоба до хиляда лева.

Ако ли на виновния е било извѣстно опасното положение на болния или на родилката, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ до шестъ мѣсеци и глоба до двѣ хиляди лева.

Присждатъ се обнародва.

287. За злопоставяне, означено въ чл. чл. 280—284, виновнятъ може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. 4; а въ случай на чл. 286 — и отъ правата, изброени въ чл. 30 п. 5.

Digitized by Google

Глава XX.

Прѣстжпления противъ личната свобода и неприкосновеностьта на жилището.

288. Който противозаконно лиши нѣкого отъ свобода, като го задържи или затвори самъ или чрѣзъ другиго, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Ако ли това трае повече отъ една седмица, наказанието е: строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

289. Прѣстжплението, прѣдвидено въ чл. 288, наказва се:

въ първия случай съ тъмиченъ затворъ отъ единъ мѣсецъ до двѣ години, въ втория — съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ двѣ до петь години, ако е извършено:

1) спрямо майка или законенъ баща, както и спрямо незаконенъ баща, комуто дѣцетъ дължи за своята отхрана;

2) спрямо органъ на властьта, въ врѣме и по поводъ на изпълнение служебнитѣ си обязаности;

3) отъ органъ на властьта, който при това злоупотрѣбява съ служебната си власть, и

4) по начинъ мжчителенъ или пъкъ по начинъ опасенъ за живота на задържания или затворения — до колкото не сжществува по-тежко прѣстжпление.

290. Който чрѣзъ насилие, заплашване или измама, лиши отъ свобода, като настани и задържи:

1) въ лудница здравъ човѣкъ подъ прѣдлогъ, че е душеболѣнъ;

2) въ блудна кжща лице отъ женски полъ, незаписано между блудницитѣ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

291. Който лиши другиго отъ свобода и го продаде за робъ, вънъ или вжтрѣ отъ прилѣлитѣ на държавата, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до десеть години.

292. Който грабне или скрие, чрѣзъ сила, заплашване или измама, чуждо дѣте, ненавършило дванадесеть годишна възрастъ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Ако това е сторено съ намѣрение да се употрѣби дѣтето за просия или за други користни или безнравствени цѣли, наказанието е: строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до десеть години.

Digitized by Google

293. Който самоволно прибере или задържи при себе чуждо дѣте, ненавършило четиринадесеть годишна възрасть, и противъ изричното настояване отъ страна на неговитѣ родители, застжпници или надзорникъ не го възвърне, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Ядде ли това извършено отъ милость къмъ дѣтето, наказанието не се прилага.

294. Който прибере подхвърлено или заблудено дѣте, по-младо отъ седемъ години, и слѣдъ двѣ седмици отъ какъ го е прибралъ умишлено не съобщи за това на мѣстната полиция или на родителитѣ, или на тѣхнитѣ застжпници, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до единъ мѣсецъ или съ глоба до двѣстѣ лева.

295. Който вземе, даде или употрѣби за просия или друга безнравствена цѣль дѣте, ненавършило дванадесеть годишна възрасть, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до дѣ години.

296. Който грабне съ измама, заплашване или насилие лице отъ женски полъ съ блудствена цѣль — ако лицето не е навършило шестнадесеть годишна възрасть, безъ неговото съгласие, или макаръ и съ неговото съгласие, но безъ да разбира то значението на това, за което си е дало съгласието, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

Съ същото наказание се наказва и онзи, който извърши горното прѣстжпление върху лице отъ женски полъ, което е навършило шестнадесеть годишна възрасть и грабването е извършено противъ неговата воля.

297. Който отвлѣче несъвършенолѣтна мома, която му е пристанала съ цѣль да се ожени за нея и не извърши това, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

298. Който принуди другиго да извърши, пропустне или да прѣтърпи нѣщо противно на волята му, като упражнява за това сила, заплашване или пъкъ като злоупотрѣби властьта си, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

Ако виновниятъ е прѣдполагалъ, че по такъвъ начинъ той осжществява едно свое право, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до три мѣсеци или глоба до петстотинъ лева

Digitized by Google

299. Който се опита да принуди другиго да извърши прѣстжпление, като упражни за това сила, заплашване, злоупотрѣбление на властьта си или заплашване съ подобно злоупотрѣбление, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години, ако за прѣстжплението е прѣдвидено наказание: смъртъ, доживотенъ или времененъ строгъ тъмиченъ затворъ, а съ тъмиченъ затворъ до една година, ако за прѣстжплението е прѣдвидено наказание: тъмиченъ затворъ или глоба.

Ако е послѣдвало прѣстжплението, то принудительтъ се наказва:

въ първия случай — съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ три до шесть години, ако не подлежи за това, като съучастникъ, на друго по-тежко наказание;

въ втория случай — съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

300. Който принуди работници отъ заводъ или фабрика да прѣкжснатъ или да неподновяватъ прѣкжснати вече работи, като упражни за това сила или заплашване, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ една година.

301. Който се закани другиму съ прѣстжпление противъ неговата личность или имотъ, или пъкъ противъ личностьта или имота на нѣкого отъ неговитѣ ближни (чл. 539), и това заканване би могло да възбуди у заплашения основенъ страхъ за осжществяването му, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци.

При това му се взема имуществено поржителство въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ сѫда и за срокъ, който не трѣбва да надминава една година; въ противенъ случай, заплашительтъ се запира за не повече отъ три мѣсеци.

302. За заканване, означено въ чл. 301 и насочено:

1) противъ майка или законенъ баща, както и противъ незаконенъ баща, комуто заканительтъ дължи за своята отхрана или поддържка, и

2) противъ личностьта на органъ отъ публична власть въ врѣме или по поводъ изпълнението на служебнитѣ си обязаности, — наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци, като му се вземе поржителство, съгласно чл. 301.

Digitized by Google

По същия начинъ се прѣслѣдва и писменно заканване съ палежъ или убийство.

303. Който влѣзе въ чуждо жилище или въ сграда, която се нахожда въ жилищенъ дворъ, като употрѣби за това заплашване, насилие, хитрость, злоупотрѣбление на власть, или който се вмъкне въ означенитѣ мѣста посрѣдствомъ подправени ключове, счупване, строшване, пробиване или катерене, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до една година.

Ако влизането или вмъкването сж извършени нощемъ или отъ двоица или нѣколцина, или дори и отъ едно, но въоржжено лице, наказанието е:

тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

304. Който влѣзе или се вмъкне въ чужда необитаема сграда или ограденo мѣсто по начинъ, указанъ въ чл. 303 алинея първа, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до шесть мѣсеци или съ глоба до хиляда лева.

305. Който остане въ чужда сграда или ограденo мѣсто противъ изявената воля на домакина или застжпника му да излѣзе, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до единъ мѣсецъ или съ глоба до двѣстѣ лева.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който се скрие нощемъ въ чуждо жилище или жилищно мѣсто, безъ да знае домакинътъ или застжпникътъ му.

306. Углавното прѣслѣдване по прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 290, 293, 296, 297, 298, 301[1]), 302 п. 1, 303, 304 и 305, се възбужда по тжжба на потърпѣвшия.

Ако тия прѣстжпления сж извършени отъ органъ на властьта — възползуванъ отъ своето служебно положение, то углавното прѣслѣдване се възбужда служебно.

307. За прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 288 алинея втора, 289, 291, 292 и 299 първитѣ случаи, виновнията може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

---

[1]) Въ чл. 306 прибавенъ и чл. 301. *(З. 19 декемврий 1905 год.)*

Digitized by Google

Глава XXI.

Прѣстжпления противъ чужди тайни.

308. Който открие чужда тайна, опасна за доброто име на другиго, която му е била повѣрена или му е станала извѣстна, било по служба, занаятъ, било по звание, наказва се, — ако не подлежи за това на наказание по глава XV:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

309. Съ тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева се наказва онзи:

1) който съзнателно отвори чуждо писмо, телеграма, или запечатани книжа;

2) който тури ржка на чужди, макаръ и отворени писма или телеграми, съ цѣль да узнае тѣхното съдържание, или пъкъ съ такава сжща цѣль прѣдаде другиму такива писма или телеграми.

Ако ли пъкъ узнатата по такъвъ начинъ тайна бжде разгласена, или ако виновнятъ се възползува съ нѣщо отъ такива писма или телеграми въ ущърбъ на тогова, отъ когото или комуто сж тѣ писани или пратени, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ.

310. Чиновникъ или служитель по телеграфитѣ, пощитѣ, телефонитѣ, който подправи подадена или приета телеграма, или противозаконно отвори, унищожи, скрие или съобщи нейното съдържание другиму или пъкъ допустне, или спомогне другиму да извърши това, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ три мѣсеци до три години. При това се лишава отъ правата, прѣдвидени въ чл. 30 п. п. 1—2.

311. Чиновникъ, който противозаконно отвори, унищожи или скрие чуждо писмо или пакетъ или другиму допустне, или спомогне да извърши това, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ отъ три мѣсеци до три години. При това се лишава отъ правата, прѣдвидени въ чл. 30 п. п. 1—2.

Ако това е извършено отъ частно лице, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

312. За прѣстжпления, означени въ чл. чл. 308 и 309, виновнятъ се прѣслѣдва само по жалбата на потърпѣвшия.

Digitized by Google

Глава XXII.

К р а ж б а.

313. Който отнеме чужда движима вещь изъ владѣнието на другиго, безъ неговото съгласие — съ намѣрение противозаконно да я присвои — наказва се за *кражба:*

съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

Забѣлѣжка. Кражба има и тогава, когато часть отъ откраднатата вещь принадлежи на крадеца.

314. Ако стойностьта на откраднатата вещь не надминува триста лева, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Стойностьта на откраднатата вещь се опрѣдѣля по врѣмето, когато е извършена кражбата. Освѣнъ това, ако прѣдметътъ на кражбата съ нѣколко вещи, тогава тая стойность се опрѣдѣля по стойноститѣ имъ, взети скупомъ.

315. За кражба наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петь години:

1) ако съ откраднати вещи, посвятени за богослужение, за вѣроизповѣдна или благотворителна цѣль и то отъ помѣщение, прѣдназначено за божествена служба;

2) ако съ откраднати вещи, които се намиратъ на гробищата и съ прѣдназначени за споменъ на нѣкое умрѣло лице, или пъкъ се намиратъ върху трупа на мъртвеца;

3) *(Измѣнен: З. 19 декември 1905 год.* [1]) ако кражбата е извършена отъ едного или нѣколцина, но въоружени, макаръ и да не се е употрѣбило или насочило оружието;

4) ако прѣдмета на кражбата е отъ онѣзи, които по естеството си или по обичай не съ подъ постояненъ надзоръ, като сѣно на ливада, полски и градински плодове, земледѣлчески орудия на полето и други такива, както и домашенъ добитъкъ, пуснатъ, оставенъ или излѣзналъ на паша (чл. чл. 519, 520 и 521);

5) ако виновният е слуга на потърпѣвшия или пъкъ ако потърпѣвшиятъ е домашно лице спрямо господаря на виновния;

6) ако е извършена отъ лице, което живѣе съ потърпѣвшия въ едно и сѫщо жилище или домакинство;

---

[1]) *Стария п. 3 на чл. 315.* Ако кражбата е извършена отъ двоица или нѣколцина, или само едно лице, но въоружено, макаръ и да не е употрѣбило и даже не е насочило оружието си.

Digitized by Google

7) ако е извършена отъ органъ на властьта, който се е възползувалъ отъ своето служебно положение;

8) ако крадецътъ или нѣкой отъ крадцитѣ, съ цѣль за да бѫде кражбата извършена, лъжовно се прѣдстави, като органъ на властьта, или пъкъ си послужи съ измислено правителствено разпореждане.

Но ако стойностьта на откраднатата вещь не надминува петдесеть лева, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ отъ три мѣсеци до двѣ години.

316. Независимо отъ стойностьта на откраднатата вещь, кражбата се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години:

1) ако е извършена въ врѣме на пожаръ, наводнение, корабокрушение, битка, метежъ или друго нѣкое обществено бѣдствие;

2) *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) ако е извършена въ сграда, оградено мѣсто или на корабъ, кждѣто виновниятъ се е вмъкналъ чрѣзъ уничожаване, разрушаване, счупване, пробиване, събаряне или подкопаване прѣгради, здраво направени, за защита на лица или имотъ, или си е послужилъ за влизането не съ прѣдназначения за обикновено влизане начинъ, като е прѣодолѣлъ такива прѣпятствия или прѣгради, които не могатъ да се прѣодолѣятъ, освѣнъ съ помощьта на изкустни срѣдства или особена ловкость;

3) *(Измѣненъ: З. 19 декемврий 1905 год.*[1]) ако е извършена съ помощьта на подправени ключове или съ друго оржжие, не прѣдназначено за отваряне, или пъкъ когато съ такава цѣль бѫде прѣрѣзанъ, счупенъ, строшенъ или изкъкнатъ катанецъ (кофаръ), или друго приспособление за прѣдпазване, които здраво охраняватъ затворенитѣ помѣщения и за прѣмахването на които е потрѣбно сериозно усилие;

---

[1]) *Старий т. 3 на чл. 316.* Ако е извършена въ сграда, оградено мѣсто или на корабъ, кждѣто виновниятъ се е вмъкналъ чрѣзъ валомъ (строшаване), счупване, подкопаване, пробиване, катерене или по другъ необикновенъ начинъ.

[2]) *Старий т. 3 на чл. 316.* Ако е извършена съ помощьта на подправени, присвоени или откраднати ключове или съ друго оржжие, не прѣдназначено за отваряне, или пъкъ когато съ такъва цѣль бѫде прѣрѣзанъ, счупенъ, строшенъ или изкъкнатъ катанецъ (куфаръ), или друго приспособление за прѣдпазване.

Digitized by Google

4) ако е извършена от двоица или нѣколцина членове на грабежна или хайдушка чета или шайка.

(Нова ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) Ако кражбата е извършена съ похощьта на присвоени или откраднати ключове, наказанието е строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

317. За кражба, виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4, съ изключение на чл. 314.

318. За кражба, углавно прѣслѣдване се възбужда само по тъжбата на потърпѣвшия:

1) ако е извършена между съпрузи, между възходящи и низходящи сродници или пъкъ между съребрени и други сродници, които живѣятъ въ едно общо домакинство;

2) ако потърпѣвшиятъ е настойникъ или надворникъ спрямо виновния;

3) въ случай, прѣдвиденъ въ чл. 315 п. п. 5 и 6.

Въ третия случай, углавно прѣслѣдване може да бъде възбудено и по тъжба отъ господаря на виновния, както и отъ главата на сѣмейството или отъ домакина.

Оттеглюването на тъжбата не прѣкратява углавното прѣслѣдване, освѣнъ за кражба между съпрузи и възходящи и низходящи сродници до втора степень.

Глава XXIII.

Обсебване.

319. Който противозаконно присвои чужда движима вещь, която владѣе или пази, наказва се за обсебване:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

Присвояването се счита за извършено, щомъ владѣлецътъ или пазителътъ се разполага съ такава вещь, като съ своя собствена, или щомъ отрече, че тая вещь принадлежи на тогова, който има право да си я иска.

320. Ако стойностьта на обсебената вещь не надминува триста лева, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

321. По чл. чл. 319 и 320, се наказва и онзи, който постжпи по такъвъ сжщи начинъ (чл. 319) спрямо своя собствена вещь,

Digitized by Google

турена подъ запоръ по разпореждане на съдебна или друга публична власть, но повѣрена или оставена у него на съхранение.

322. За прѣстъпленията, означени въ настоящата глава, виновнятъ се лишава и отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4, съ изключение на чл. 320.

Ако ли при това, той е нарушилъ и нѣкои отъ своитѣ длъжности по звание, то може да му бѫде и възбранено да упражнява това звание.

323. Правилата, означени въ чл. 318, се приспособяватъ и въ случаитѣ, прѣдвидени въ настоящата глава.

Глава XXIV.

Грабежъ.

324. Който отнеме чужда движима вещь отъ нейния владѣтель, като употрѣби за това сила или заплашване противъ него или противъ друго нѣкое присѫтствующе лице, съ цѣль да я присвои противозаконно, наказва се *за грабежъ:*

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ до десеть години.

Забѣлѣжка. Подъ „заплашване" въ този случай се разбира застрашаване съ такова непосрѣдствено дѣяние, което излага на тежка опасность здравето или имота на заплашвания, на неговитѣ ближни (чл. 539) или на друго нѣкое присѫтствующе лице.

325. Грабежъ е и всѣка кражба, когато завареният на мѣстото на прѣстъплението крадецъ употрѣби насилие или заплашване споредъ чл. 324, за да извърши кражбата или да запази владѣнието върху откраднатата вещь.

326. За грабежъ се счита и онази кражба, за извършването на която лицето е било приведено въ несвѣстъ или поставено въ беззащитно състояние.

327. За грабежъ наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ десеть години:

1) ако е извършенъ отъ двойца или нѣколцина сговорени да извършатъ кражби или грабежи;

2) ако е придруженъ съ тежка тѣлесна поврѣда.

Но ако е послѣдвало смъртъ, наказанието е:

доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ.

Digitized by Google

328. За грабежъ придруженъ съ убийство (чл. 247), наказанието е:

смъртъ.

329. За грабежъ, виновнията се лишава и отъ права, изброени въ чл. 30.

Глава XXV.

Изнудване.

330. Който, за да набави за себе си или за другиго противозаконна имотна облага, съ сила или заплашване, принуди нѣкого да извърши, да пропусне или да търпи нѣщо, наказва се за *изнудване:*

съ тъмиченъ затворъ не по малко отъ три мѣсеци.

331. За изнудване, по чл. 330, се наказва и онзи, който, за да набави за себе си или за другиго противозаконна имотна облага, заплашва нѣкого, че ще го набѣди или наклѣвети явно или чрѣзъ печата.

332. За изнудване наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петь години,

ако виновнията заплашва съ убийство, тежка тѣлесна повреда, палежъ или друга значителна имотна повреда.

333. За изнудване виновнията може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Глава XXVI.

Противозаконно присвояване.

334. Който намѣри чужда вещь и въ продължение на една единица не я предаде на властьта или на тогова, който я е изгубилъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци или съ глоба до 500 лева.

335. За противозаконно присвояване, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци:

1) ако виновнията противозаконно присвои чужда движима вещь, която случайно или по погрѣшка му се е паднала на ржка;

Digitized by Google

2) ако виновнятъ всеме противозаконно своя собствена или чужда движима вещь — въ послѣдния случай съ съгласието или въ интереса на нейния собственикъ — отъ оногова, комуто е заложена или комуто принадлежи правото на ползуване отъ нея.

336. Който открие имане (съкровище) и въ продължение на една седмица не съобщи на властьта, наказва се за противозаконно присвояване:

съ глоба до петстотинъ лева.

Ако ли властьта е била прѣдупрѣдена отъ виновния, че той пристжпва да търси такова имане, то наказанието се налага само тогава, ако виновнятъ не е съобщилъ за намѣреното въ продължение на тридесеть дни.

Намѣреното имане се конфискува.

337. Правилата, изложени въ чл. 318, се приспособяватъ и въ случаитѣ, прѣдвидени въ настоящата глава.

Глава XXVII.

У к р и в а н е.

338. Който, за да си набави имотна облага, укрие, придобие или спомага да бждатъ отчуждени такива вещи, за които знае или по обстоятелствата трѣбва да прѣдполага, че сж придобити отъ другиго чрѣзъ прѣстжпление, наказва се за *укриване:*

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

Ако ли стойностьта на укритата вещь не надминава триста лева, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

339. За укриване наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петь години:

1) ако укривателтъ е знаялъ, че прѣдметътъ е придобитъ чрѣзъ прѣстжпление, което влече подирѣ си наказание, по-тежко отъ десеть годишенъ строгъ тъмиченъ затворъ;

2) ако укривателтъ упражнява това въ видъ на занятъ или по навикъ.

340. За укриватель се счита и онзи, който спомогне на извършителя или съучастника да избѣгне или да осуети углавното прѣслѣдване, или да остане ненаказанъ прѣстжпника, или пъкъ да

Digitized by Google

се обезпечи ползата, която произтича отъ извършеното прѣстжпление, безъ, обаче, да се е споразумѣлъ съ прѣстжпника, прѣди да е извършено самото прѣстжпление. Въ тоя случай наказанието е:

тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Ако ли това е извършено съ цѣль за имотна облага, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

341. *(Измѣненъ: З. 19 декември 1905 год.*[1]) Онія, които знаятъ положението или качеството на прѣстжпницитѣ, които се наказватъ по чл. чл. 327 и 328 и имъ ставатъ укриватели, наказватъ се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ три до шесть години и съ лишение отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

342. За укриване, означено въ чл. чл. 338 ал. 1-ва и 339, виновнятъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

За укриване, означено въ чл. 340, виновнятъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. 1 и 2 но само тогава, когато и прѣстжпникътъ, когото е укривалъ, подлежи на такова допълнително наказание.

343. Наредбитѣ на чл. чл. 340 и 341, не се приспособяватъ противъ оногова, който е дѣйствувалъ по означения начинъ въ полза на нѣкого отъ своитѣ ближни (чл. 539).

Глава XXVIII.

Измама и злоупотрѣбление на довѣрие.

344. Който, съ цѣль да набави за себе си или за другиго противозаконна облага, възбуди или поддържи по лукавъ или измамливъ начинъ заблуждение у нѣкого и съ това му причини имотна щета (загуба), наказва се за *измама:*

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Ако ли стойностьта на имотната щета не надминава сто лева, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

---

[1]) *Стария чл. 341.* Онія, които знаятъ положението или качеството на разбойницитѣ и имъ ставатъ укриватели, наказватъ се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ три до шесть години и съ лишение отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Digitized by Google

345. Измамата, безъ разлика на стойностьта отъ причинената щета, се наказва:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до седемь години:

1) ако виновнитъ сж е прѣдставлявалъ съ измамлива цѣль за органъ на властьта или за лице, което дѣйствува по поржка на властьта.

2) ако е извършена отъ органъ на публичната власть или отъ адвокатъ, пълномощникъ, дѣловодитель, или отъ друго волнонаемно длъжностно лице въ кржга на тѣхната длъжность, звание или пълномощие;

3) ако виновнитъ е настойникъ или надзиратель спрямо измамения.

346. Съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години се наказва и онзи, който, безъ разлика на стойностьта на причинената щета, изтрѣби, срути или разруши съ измамлива цѣль своя собственъ осигуренъ имотъ.

347. Който причини другиму имотна щета по измамливъ начинъ (чл. 344), безъ, обаче, да има за цѣль да набави за себе или за другиго противозаконна имотна облага, се наказва:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

348. Правилата, означени въ чл. 318, се приспособяватъ и въ случай на измама.

349. Който съзнателно ощети чуждъ имотъ, повѣренъ нему да го наглежда или да го управлява, наказва се за *злоупотрѣбление на довѣрие:*

съ тъмиченъ затворъ.

Ако ли виновнитъ е ималъ за цѣль чрѣзъ това противозаконно да набави за себе си или за другиго имотна облага, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

350. За измама виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—5, а за злоупотрѣбление на довѣрие — само отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1, 2 и 4, съ изключение на чл. 344 алинея 2.

351. Освѣнъ случаитѣ, означени въ чл. чл. 344, 345 и 346, за измама или за злоупотрѣбление на довѣрие, виновнитъ се прѣслѣдва само по тъжба на потърпѣвшия.

Digitized by Google

За злоупотрѣбление на довѣрие виновният се прѣслѣдва служебно, ако е извършено отъ настойникъ, отъ управитель на запоренъ или фондиранъ имотъ, или конкурсна маса, както и отъ членъ отъ дирекцията или отъ надзорния съвѣтъ на нѣкое акционерно дружество, или изобщо отъ лице, на което публичната власть е повѣрила или го е упълномощила да наглежда или да управлява чуждъ имотъ, — въ кржга на тѣхнитѣ длъжности или пълномощия.

Оттеглюването на тжжбата не прѣкратява углавното прѣслѣдване.

Глава XXIX.

Подправка на документи, лѣкарски свидѣтелства, марки, печати и други знаци.

352. Който състави лъжливъ туземенъ или другоземенъ официаленъ документъ, или пъкъ прѣправи съдържанието на такъвъ истински документъ и отъ това произлѣзе или може да произлѣзе повреда за правата на другиго, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

353. За прѣстжпление, означено въ чл. 352, и извършено отъ виновния съ цѣль да набави за себе или за другиго противозаконна имотна облага, наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до десеть години.

354. За прѣстжпление, означено въ чл. 352, и извършено отъ органъ на публична власть, въ кржга на неговитѣ служебни длъжности, наказанието е:

строгъ тъмниченъ затворъ отъ петь до десеть години.

355. По чл. 354, се наказва всѣкой органъ на публична власть:

1) който лъжливо внесе сжществено обстоятелство въ протоколъ или въ други служебни книги, които държи по силата на своето служебно положение, или въ документъ, който му е повѣренъ по силата на сжщото му положение;

2) който изготви лъжливи засвидѣтелствувани извлѣчения изъ такива книги или протоколи, или пъкъ прѣправи истинско съдържание на сжществени книжа, които се нахождатъ при такива служебни книги или протоколи.

356. Чиновникъ, който въ кржга на службата си изготви лъжливи засвидѣтелствувани прѣписи отъ документи, или пъкъ засвидѣтелствува прѣписи отъ документи, които не сжществуватъ,

Digitized by Google

както и онзи, който засвидѣтелствува лъжовенъ прѣводъ за вѣренъ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

357. Официални документи се считатъ и метрическитѣ книги, както и засвидѣтелствуванитѣ извлѣчения и свидѣтелства, издадени по тѣхъ.

358. Приравнява се къмъ подправка на официаленъ документъ, когато чиновникъ, адвокатъ или публиченъ прѣводачъ, съ цѣль да лиши другиго отъ съществено доказателство за какво-годѣ право, или съ цѣль да го затрудни да прѣдстави такова доказателство, поврѣди, изтрѣби, стори непригодно за употрѣбяване, скрие или даде противнику официални книжа, протоколи или оригинални документи, които му сж повѣрени да ги държи или пази по силата на неговото служебно положение,

наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до десетъ години.

Ако ли е това извършено спрямо засвидѣтелствувани прѣписи, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до три години.

359. За подправка на официаленъ документъ, виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

360. Който умишлено стане причина да се внесе въ официаленъ документъ или книга, лъжливи фактове, обстоятелства или заявления, които имать значение за правата или правнитѣ отношения на другиго, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Ако ли виновнитъ е извършилъ това съ цѣль да набави за себе или за другиго противозаконна облага, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години и виновнитъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

361. Който, самъ или чрѣзъ другиго, състави лъжливъ частенъ документъ или прѣправи такъвъ истински документъ и го употрѣби, за да докаже, че съществува или че е прѣкратено, или измѣнено нѣкое право или задължение, или нѣкое правно отношение, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до двѣ години или съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци и виновнитъ може да бѫде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

Digitized by Google

Но ако стойностьта на прѣдметното право или задължение не надминува триста лева, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ до двѣ години.

362. Безъ разлика на стойностьта наказанието за прѣправяне на частни документи е:

строгъ тъмниченъ затворъ до петь години:

1) *(Измѣнен: З. 19 декември 1905 год.*[1]) Ако сж съставени лъжовни или сж подправени истински кредитни или търговски ефекти, прѣдназначени за циркулация;

2) ако сж прѣправени търговски книги, на които законътъ придава безусловна или условна доказателна сила;

3) ако сж прѣправени такива цѣнни книжа, които циркулирать, като книжни пари, безъ, обаче, да сж приравнени отъ закона къмъ тия послѣднитѣ (чл. чл. 183 и 189).

Въ тѣзи случаи виновнитъ може да бѫде лишенъ и отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

363. За подправенъ документъ се счита и всѣка незаписана книга, снабдена съ подписа на другиго и изпълнена съ съдържание несъгласно и противъ волята на подписателя.

364. Съобразно съ означенитѣ различия за подправка на документи се наказва и онзи, който съ знание се ползува съ лъжливъ или прѣправенъ официаленъ или частенъ документъ, съставенъ отъ другиго.

365. Който унищожи, скрие или поврѣди противозаконно чуждъ или незаключително нему принадлежащъ документъ, съ цѣль да причини другиму щета, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ.

366. Който унищожи, прѣмахне или прѣмѣсти прѣдметъ или бѣлѣгъ, положенъ или направенъ, за да се означи граница (синоръ) или межда, съ цѣль да причини другиму щета, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ.

367. Лѣкарь, който снабди нѣкого съ лъжливо свидѣтелство върху състоянието на здравето и възрастьта му, за да го употрѣби прѣдъ когото и да е, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ до три години.

---

[1]) *Стория м. 1.* Ако е съставена лъжовна или е подправена истинска медицинска.

Digitized by Google

Съ сжщото наказание се наказва и ветеринаренъ лѣкарь или фелдшеръ, който издаде лъжливо свидѣтелство за здравословното състояние на добитъкъ.

368. По чл. 367 се наказва и онзи, който безъ да е лѣкарь, лъжливо си присвои такова звание и като такъвъ или подъ името на другъ лѣкарь, или пъкъ подъ измислено име, снабди другиго съ лъжливо свидѣтелство върху състоянието на здравето му, за да го употрѣби прѣдъ публична власть или прѣдъ осигурително дружество.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който съ такава сжщо цѣль прѣправи такова истинско свидѣтелство.

369. Който съзнателно употрѣби лъжливо лѣкарско свидѣтелство, за да измами когото и да било, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ и може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

370. Който изготви лъжливи или прѣправи истински:

1) гербови, пощенски или други, прѣдназначени за даждия, марки или бѣлѣзи, които се издаватъ отъ нашата или друга държава;

2) държавни или официални знаци, които служатъ да се опрѣдѣля мѣрилото на разни сждове и мѣрки, или пъкъ рода и качеството на благороднитѣ метали, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години и може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

371. По чл 370 се наказва и онзи, който прокара въ обръщение, съ знание, лъжливи или подправени марки, знаци или бѣлѣзи, означени въ сжщия членъ или пъкъ ги употрѣби вторично, като залепи или прѣмахне онния видни знаци, които означаватъ, че тѣ сж веднажъ вече употрѣбени.

372. Ако чрезъ прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 370 и 371, се причинява щета на стойность по-голѣма отъ сто лева, то виновнията се наказва за измама по чл. 344 алинея първа.

373. Виновнията въ произволно и противозаконно осжществление, напълно или отчасти, на чуждото право, върху литературна, музикална или художествена собственость, когато е извършено съ цѣль на търговска спекулация, освѣнъ гражданската си отговорность къмъ увредения, наказва се:

съ заиране или глоба до хиляда лева.

Ако виновнията е произволно издалъ чуждо литературно, музикално или художествено произведение подъ свое име, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ.

Digitized by Google

Глава XXX.

Банкрутство и щета на кредиторитѣ.

374. Виновенъ за измамливо банкрутство е онзи изпадналъ въ несъстоятелность длъжникъ, който съ цѣль да причини щета на кредиторитѣ си:

1) скрие, отстрани, продаде по-долу отъ стойностьта или подари принадлежащи къмъ неговото имущество вещи, опрости слѣдуемото се нему искане, или пъкъ скрие такова искане, или пъкъ удовлетвори измислено обязателство;

2) *(Измѣненъ: З. 5 януарий 1904 год.*[1]) Признае напълно или отчасти, било въ регистритѣ и книжата си, било въ автентични или частни актове, било въ равносмѣтката си, дългове или задължения, които въ сѫщность не дължи;

3) удовлетвори едного или нѣколцина отъ кредиторитѣ си, или имъ отстжпи, или заложи имотитѣ си, и

4) не е държалъ търговски книги, които по закона е билъ длъженъ да държи, или ги е унищожилъ, скрилъ или пъкъ ги е държалъ тъй лъжливо и нередовно, щото отъ тѣхъ не може да се разбере активътъ и пасивътъ, или ходътъ на неговото прѣдприятие.

Наказанието за измамливо банкрутство е:

строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

Но, ако стойностьта на щетата не надминава 5000 лева, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

374-а. *(Новъ: З. 5 януарий 1904 год.)* Съ максимума отъ наказанието, прѣдвидено въ прѣдидущия членъ, се наказватъ онія обявени въ несъстоятелность търговци, които сж извършили нѣкое отъ дѣянията, означени въ сѫщия членъ, като сж упражнявали търговията си подъ чуждо или заимствувано име.

Сѫщото наказание се налага и на търговеца, който е далъ съгласието си да се упражнява търговията подъ негово име.

375. За измамливо банкрутство виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—5 и 7.

376. За непрѣднамѣрено банкрутство съ тъмниченъ затворъ до двѣ години се наказва онзи изпадналъ несъстоятеленъ длъжникъ:

---

[1]) *Стария т. 2.* Признае измислени дългове или обязателства напълно или въ часть.

Digitized by Google

1) който причини тази своя несъстоятелность чрѣзъ прахосване, легкомислено водене на работитѣ си, игра на борсата или чрѣзъ такива рисковани прѣдприятия, които не влизатъ въ кржга на неговитѣ обикновени занятия;

2) който е пропустналъ да състави или е съставилъ неправиленъ годишенъ балансъ на своя активъ и пасивъ, когато е билъ длъженъ да направи това;

3) който, отъ какъ е знаялъ или е билъ длъженъ да знае, че не може да плаща дълговетѣ си, прави нови, или не се погрижи да обяви за своята несъстоятелность и по такъвъ начинъ даде възможность нѣкому отъ кредиторитѣ, въ щета на другитѣ, да се удовлетвори или усигури отъ неговия имотъ;

4) който извърши прѣстжпление, означено въ чл. 374 п. 4, но безъ намѣрение да причини щета на кредиторитѣ си.

Виновниятъ може да бжде лишенъ отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2;

5) *(П. п. 5, 6, 7, 8, 9, 10 и 11 нови: З. 5 януарий 1904 год.)* който е правилъ лични или кжщни разноски, очевидно чрѣзмѣрни въ сравнение съ неговото обществено положение;

6) който, съ цѣль да забави обявяването си въ несъстоятелность, е купилъ стоки, съ намѣрение, което отпослѣ се е осжществило, да ги продаде по-долу отъ текущата имъ цѣна, или който, съ сжщата цѣль, е направилъ заеми, или е турилъ въ кржгообращение търговски записи, или пъкъ е прибѣгналъ къмъ други съсипателни срѣдства, за да се снабди съ пари;

7) който, при встжпването си въ бракъ, не се е съобразилъ съ разпореждането на чл. 13 отъ търговския законъ;

8) който, въ разстояние на три дни отъ спирането на платкитѣ си, зложелателно не е подалъ въ сжда заявление, което се изисква отъ чл. 653 отъ търговския законъ, или пъкъ не е показалъ въ това заявление имената на всичкитѣ солидарни съдружници;

9) който, безъ законно прѣпятствие не се е прѣдставилъ лично прѣдъ дѣловодителя или синдика въ прѣдвиденитѣ отъ търговския законъ случаи и срокове, или като се е прѣдставилъ прѣдъ тѣхъ, имъ е далъ лъжливи свѣдѣния, или пъкъ, прѣзъ траянето на несъстоятелностьта, безъ разрѣшение, се е отдалечилъ отъ мѣстожителството си (чл. чл. 666, 692 и 707 отъ търговския законъ);

Digitized by Google

10) който е обявенъ отново за несъстоятеленъ, безъ да е удовлетворилъ задълженията си по прѣдшествующъ конкордатъ;

11) който, съ цѣль да получи отсрочка на дълговетѣ си, даже прѣди обявяването на несъстоятелностьта, съзнателно и лъжливо би прѣувеличилъ актива си, или би посочилъ симулативни дългове, за да направи да постжпятъ въ събранието на заемодавцитѣ фиктивни кредитори.

377. Ако нѣкое търговско или друго подобно дружество е обявено за несъстоятелно, то въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 374 и 376, подлежатъ на углавна отговорность онния отъ упълномощенитѣ за водене на дружественитѣ дѣла, които сж извършили прѣстжплението.

(Нова ал.: З. 5 януарий 1904 год). Тия лица отговарятъ още по чл. 376 за непрѣднамѣрено банкрутство и въ слѣдующитѣ случаи:

1) ако измамливо сж пропустнали да обнародватъ, по установения редъ, съдружеския договоръ и измѣненията къмъ него, ако такива сж послѣдвали;

2) ако сж прѣдставили неистински свѣдѣния за размѣра на подписания или внесения капиталъ;

3) ако сж раздали на съдружницитѣ очевидно фиктивни дивиденди и, по тоя начинъ, сж намалили дружествения капиталъ;

4) ако измамливо сж направили по-голѣми удръжки отъ онния, които допуща дружествения договоръ;

5) ако, чрѣзъ измама или всѣдствие на измамливи операции, сж причинили несъстоятелностьта на дружеството.

378. Наредбитѣ, означени въ чл. чл. 374 до 377, се приспособяватъ спрямо несъстоятелния длъжникъ и тогава, когато конкурсъ не послѣдва само за това, че не сжществува, освѣнъ само единъ кредиторъ, или пъкъ за това, че отъ стойностьта на имота на длъжника не би могли да се покрияТ даже конкурсните разноски.

379. Който, прѣдъ видъ на нѣкое рѣшение, което има да се изпълнява противъ него, злонамѣрено скрие, отстрани, отчужди, поврѣди или унищожи нѣщо отъ имота си, или пъкъ направи измисленъ дългове или търговски операции, съ цѣль да причини щета на кредиторитѣ си, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Виновнитъ се прѣслѣдва само по тжбата на потърпѣвшия.

Digitized by Google

Глава XXXI.

Повръждане на имотъ.

380. Който повръди, разори или изтръби противозаконно чужда движима или недвижима вещь, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ.

Ако ли стойностьта на повръдения имотъ, не надминува сто лева, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци или глоба до 500 лева.

381. За повръждане на имотъ, безъ разлика на стойностьта му, виновнитъ се прѣслѣдва по чл. 380 п. 1, ако прѣдметъ на прѣстжплението сж:

1) сгради или прѣдмети, посвѣтени за богослужение, както и гробници, надгробни или публични паметници;

2) желѣзнопжтни и телеграфни съоржения, обществени пжтища, мостове и насипи, както и съоржения водопроводни, газопроводни или такива, които служатъ за изтичане на обилна вода или нечистотии;

3) книги, ржкописи и други прѣдмети, които се съхраняватъ въ обществени сбирки и библиотеки въ интереса на науката или искуството, както и писмена, документи или други прѣдмѣти, които се съхраняватъ въ публични архиви.

382. Вънъ отъ случаитѣ, изброени въ чл. 381, виновнитъ за повръждане на имотъ се прѣслѣдва само по тжжба на потърпѣвшия.

Глава XXXII.

Общеопасни прѣстжпления.

383. Който умишлено запали:

1) сграда, посвятена за богослужение;

2) сграда, корабъ или колиба, гдѣто живѣятъ люди или сж прѣдназначени за живѣене;

3) сграда или друго помѣщение, които служатъ за врѣменни жилища и то въ врѣме, когато се обикновено живѣе въ тѣхъ;

4) сграда, която служи за хранилище на запалителни прѣдмети, или въ която се помѣщава обществена библиотека, архивъ или сбирки отъ прѣдмети по науката или искуството.

наказва се за *палежъ:*

съ строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три години.

Digitized by Google

384. За умишленъ палежъ виновниятъ се наказва:

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ една до десеть години, ако прѣдметъ на прѣстжплението сж:

1) сграда, корабъ или колиба, въ които не живѣятъ, нито пъкъ сж прѣдназначени да живѣятъ люди;

2) врѣменно жилище, когато въ него обикновено никой не живѣе;

3) домакинска сграда, запасъ отъ разни стоки или продукти на открито стоварени, необрани или не отдѣлени отъ почвата полски плодове, гора, магазинъ, рудница или мость.

385. За палежъ (чл. 383), наказанието е:

смърть или доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ:

1) ако е послѣдвала смърть за нѣкого, който е прѣбивавалъ въ запалената сграда или помѣщение, когато пожарътъ е избухналъ и виновниятъ е знаялъ или могалъ да знае това обстоятелство;

2) ако палежътъ е извършенъ отъ едного или нѣколцина, съ цѣль да се извърши съ това убийство, грабежъ или мятежъ, и

3) ако е извършенъ отъ двоица или нѣколцина сговорни (шайка) да палятъ, грабятъ или разоряватъ.

386. По чл. чл. 383 и 384, се наказва и онзи, който злонамѣрено запази своя собствена сграда или другъ, като изброенитѣ, собственъ прѣдметъ, ако е запалениятъ прѣдметъ, по естеството или положението си, изложилъ въ опасность живота на нѣкого или пъкъ чуждъ имотъ.

Въ случая на чл. 385, наказанието е:

доживотинъ строгъ тъмниченъ затворъ.

387. Въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 383—386 и причинени по непрѣдпазливость, наказанието е:

тъмниченъ затворъ до една година.

Ако ли е отъ пожара послѣдвала смърть за нѣкого, то наказанието е:

тъмниченъ затворъ не-малко отъ шесть мѣсеци.

388. За палежъ (383—386), виновниятъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1—4.

389. За палежъ дѣецътъ не се прѣслѣдва, ако самъ угаси избухналия пожаръ, или пъкъ — макаръ и подпомогнатъ отъ другиго — успѣе да прѣпрѣчи неговото по-нататъшно разпростра-

Digitized by Google

ване и то прѣди да бѫде открито неговото дѣяние и прѣди да е причинена друга щета, освѣнъ оная, отъ самото подпалване.

390. Съзаклятие, което има за цѣль палежъ, наказва се: съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

391. Всѣко злоумишлено разрушаване на обитаеми здания, корабъ, желѣзница или друго строене, съ помощьта на взривни вещества, се приравнява на подпалване и се наказва съ смъртъ или доживотенъ тъмиченъ затворъ.

Опитването къмъ извършване на това прѣстѫпление се наказва съ сѫщото наказание, както и самото дѣяние.

392. Полагането или хвърлянето на взривни вещества на улицата или на друго мѣсто, съ цѣль да се лиши нѣкой отъ живота, се наказва съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до петнадесеть години.

393. Заплашването, чрѣзъ взривъ, да се лиши нѣкой отъ живота, се наказва съ тъмиченъ затворъ.

394. Когато е извършено прѣстѫпление съ помощьта на взривни вещества, то този, който е фабрикувалъ това вещество, доставилъ или го е продалъ на дѣйцитѣ, като е знаелъ, че за тази именно цѣль ще се употрѣби, се наказва, като съучастникъ на прѣстѫпното дѣяние.

395. Когато двама или повече души се съгласятъ да извършатъ едно прѣстѫпление, посрѣдствомъ взривни вещества, то, ако е имало приготовление или начало на изпълнение, макаръ и да не е било изпълнено самото дѣяние, съгласившитѣ се наказватъ съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петь до петнадесеть години.

396. Наказва се съ затворъ отъ три мѣсеци до една година и съ глоба отъ 200—2000 лева, който безъ разрѣшение на правителството или въпрѣки прѣдписанията на надлежнитѣ отъ него за тази цѣль правилници:

1) построи здание за фабрикуване или пазене (депо) на взривни вещества;

2) употрѣби взривни вещества въ разни прѣдприятия — като кариери, рудници, построяване пътища, пристанища, канали, язове, пробиване тунели и други подобни работи, въ които взривнитѣ вещества се употрѣбяватъ, като сила;

3) отвори магазинъ за продаване на взривни вещества, и

Digitized by Google

4) настани нѣкое индустриално заведение (пиро-техническо, за изготвяне на оржжия, правяне опити съ научна или практическа цѣль и други), въ които взривнитѣ вещества се прѣработватъ и служатъ като срѣдство на индустриалното прѣдприятие.

397. За всѣко нарушение на прѣдписанията, изложени въ правилницитѣ относително начина на фабрикуването, пазенето, продаването, прѣвозването, употрѣблението или унищожението на взривнитѣ вещества, отъ което нарушение е могло да послѣдва или е послѣдвало взривъ, виновнитѣ се наказватъ съ тъмниченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Ако отъ взрива е причинена нѣкому поврѣда на здравето, рани, осакатяване или е послѣдвало смърть, виновнитѣ се наказватъ съ тъмниченъ затворъ. При това, солидарно съ притежателя на фабриката, на прѣдприятието или на взривнитѣ вещества — макаръ той и да не е билъ непосрѣдствено виновенъ въ нещастната случка, се осжждатъ да заплатятъ обезщетение на останалитѣ неспособни за работа потърпѣвши лица или на тѣхнитѣ сѣмейства. Освѣнъ горнитѣ наказания, виновнитѣ могатъ да бждатъ лишени и отъ правото да упражняватъ занятието си или пъкъ се запрѣтява врѣменно или за винаги функционирането на заведението имъ.

398. Наказва се съ затворъ отъ шесть мѣсеци до три години и глоба отъ 3000—10000 лева този, който тайно, безъ знанието и разрѣшението на правителството или пъкъ подъ чуждо име, а съ разрѣшението издадено на трето лице, фабрикува или внася отъ странство взривни вещества.

При означенитѣ въ тоя членъ прѣстжпни дѣяния всичкитѣ хванати взривни вещества, инструменти и срѣдства за прѣвозване, се конфискуватъ за въ полза на държавната хазна.

399. Наказва се съ затворъ отъ единъ мѣсецъ до една година и съ глоба отъ 100—1000 лева всѣкой, който държи у себе си, въ кжщата си или на друго мѣсто, каквото и да било количество взривно вещество. Освѣнъ горното наказание, всичкитѣ намѣрени у виновния взривни вещества, се конфискуватъ за въ полза на държавната хазна.

Постановлението на този членъ не се отнася за ония лица, които, съгласно съ специално постановление или пъкъ на основание на особни разпореждания на дѣйствующитѣ въ страната закони и наредби, иматъ право да държатъ у себе си извѣстни количества взривни вещества.

Digitized by Google

400. Който безъ разрѣшение отъ надлежнитѣ власти, купува или размѣня взривни вещества отъ военни лица или чиновници отъ държавнитѣ арсенали, барутни изби, химически лаборатории и други такива, се счита като съучастникъ въ кражба на държавно имущество и се наказва съ тъмиченъ затворъ.

401. Който умишлено причини наводнение и изложи чрѣзъ това чуждъ имотъ на опасность, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до десеть години.

Ако ли е сторилъ това съ цѣль да спаси или да запази свой собственъ имотъ, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по малко отъ една година.

402. Който умишлено причини наводнение съ опасность за живота на другиго, която е могълъ да предвиди, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ 3 години.

Ако ли въ тоя случай е послѣдвала смъртъ за нѣкого, то наказанието е:

доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ.

403. Който причини по непредпазливость наводнение и изложи чрѣзъ това на опасность живота или имота на другиго, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Ако ли въ такъвъ случай е послѣдвала смъртъ за нѣкого, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

404. За умишлено причинено наводнение, виновнитѣ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 1 и 2.

405. Който умишлено повреди желѣзница, или други принадлежности къмъ нея и изложи чрѣзъ това на опасность живота или имота на другиго, наказва се:

1) съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ, ако е послѣдвала отъ това смъртъ за другиго;

2) съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до десеть години, ако е послѣдвала отъ това тежка тѣлесна повреда за другиго;

3) съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години — въ всѣки другъ случай.

По сжщия начинъ се наказва и онзи, който умишлено причини такава опасность, като прѣмѣсти или прѣмахне нѣкой знакъ, предназначенъ за предпазване, или пъкъ като даде лъжовенъ или не даде установения знакъ на желѣзница.

Digitized by Google

(Нова ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) Който хвърля камъни, дървета или други твърди тѣла, или пъкъ стрѣля върху влакъ въ движение, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци и съ глоба до хиляда лева.

Въ този случай, ако не се открие виновният въ продължение на една година, врѣдитѣ отъ прѣстжплението, до размѣръ на хиляда лева, се заплащатъ отъ общината, въ землището на която е извършено прѣстжплението.

406. Въ случаитѣ, означени въ чл. 405, и причинени по непрѣдпазливость, виновнѣятъ се наказва:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Ако ли е въ тоя случай послѣдвала смъртъ за другиго, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

407. По чл. 405 се наказва и онзи служитель отъ жедѣзница, който умишлено изложи на опасность чуждъ имотъ, или живота на лица, които се нахождатъ върху или около желѣзопжтенъ влакъ.

Ако това дѣяние е извършено отъ служитель по немарливость къмъ своитѣ длъжности, то се налага наказанието, прѣдвидено въ чл. 406.

408. Който умишлено повръди телеграфъ, телефонъ или тѣхни принадлежности, или по другъ начинъ побърка или прѣкжсне телеграфно съобщение, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

Ако ли е извършено това по непрѣдпазливость, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци.

Ако това дѣяние е извършено при насилственo завземане на станция или въ врѣме на матежъ, наказанието е:

тъмиченъ затворъ отъ една до три години.

409. По чл. 408 се наказва и онзи телеграфенъ чиновникъ или служитель, който умишлено или по немарливость къмъ своитѣ длъжности, побърка, затрудни или прѣкжсне телеграфното и телефонното съобщение.

410. Който умишлено стори или допустне да се разбие, разруши, да заседне или да потъне корабъ и изложи чрѣзъ това на опасность живота или имота на другиго, наказва се:

1) съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ, ако отъ това е послѣдвала смъртъ за другиго;

Digitized by Google

2) съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до десетъ години, ако е послѣдвала тежка тѣлесна повреда за другиго;

3) съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години, въ всѣки другъ случай.

411. Въ случаитѣ, означени въ чл. 410 и причинени по непрѣдпазливость, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

Ако ли е въ този случай послѣдвала смъртъ за другиго, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

412. По чл. 410 се наказва и онзи, който умишлено причини спомѣнатата опасность, като прѣмахне или прѣмѣсти знакъ, прѣдназначенъ за сигурность на корабитѣ движения, или като пропустне да даде такъвъ знакъ, или пъкъ даде лъжовенъ знакъ.

Ако това дѣяние е извършено по немарливость, то виновнитъ се наказва по чл. 411.

413. Който умишлено тури или примѣси съзнателно опасенъ за живота или за здравието прѣдметъ въ кладенецъ, изворъ, водопроводъ, или въ друга подобна направа, прѣдназначена за обща полза, отъ дѣто или съ която се черпи вода за пиене, наказва се:

1) съ доживотенъ строгъ тъмиченъ затворъ, ако е отъ това послѣдвала смъртъ за другиго;

2) съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ петъ до десетъ години, ако е послѣдвала тежка тѣлесна повреда за другиго;

3) съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години — въ всѣки другъ случай.

По сжщия начинъ се наказва и онзи, който тури такъвъ примѣсъ въ прѣдмети, които сж изложени на продань или прѣдоставени за общо употрѣбяване и прѣдназначени за ядене или пиене, както и онзи, който продава, прѣдлага за продань или иначе тури въ обръщение такива прѣдмети, опасното свойство на които е знаялъ.

414. Въ случаитѣ, означени въ чл. 413 и причинени по непрѣдпазливость, наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

Ако ли е въ този случай послѣдвала смъртъ за другиго, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ 6 мѣсеци.

Digitized by Google

415. Който умишленно наруши официална наредба, издадена противъ разпространението или появяването на заразителна човѣшка болѣсть, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до 6 мѣсеци.

Ако ли е отъ това послѣдвала смъртъ за другиго, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ 6 мѣсеци.

416. Който умишленно наруши официална наредба, издадена противъ разпространението или появяването на заразителна болѣсть по добитъка, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до три мѣсеци.

Ако ли е отъ това послѣдвала зараза, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

417. Който съзнателно или по непрѣдпазливость при ржководенето или при изпълнението на постройки наруши общепринетитѣ строителни правила и съ това излага другиго на опасность, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

Глава XXXIII.

Прѣстжпленія по служба и по адвокатско званіе.

418. Чиновникъ, въ смисълъ на настоящата глава, е всѣки, който съ заплата или безплатно, постоянно или врѣменно, по назначение, изборъ или по пълномощие, подъ клѣтва или безъ клѣтва, е натоваренъ да върши държавна или общинска служба, както и онзи, който е натоваренъ да върши дѣлата на учрѣждения или заводи, които се нахождатъ подъ непосрѣдственъ надзоръ и управление на държавата или на нѣкоя община.

419. Началникъ на въоржжена сила, който, като бѫде законно поканенъ отъ надлежна гражданска власть, отрече или пропустне да ѝ даде съдѣйствие, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци или съ строгъ тъмиченъ затворъ до 5 години.

420. Чиновникъ, който призове съдѣйствието на въоржжена сила, за да прѣпрѣчи изпълнението на законни разпорежданія,

Digitized by Google

заповѣди, присѫди или рѣшения, издадени отъ сждебна или друга публична власть, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

421. Чиновникъ, който присвои пари или други цѣнни вещи, които му сѫ врѣчени въ качеството на длъжностно лице или повѣрени да ги пази или управлява въ сѫщото качество, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ до петь години.

422. За прѣстѫпление, означено въ чл. 421, сѝ наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ двѣ до десеть години онзи чиновникъ, който, за да възпрѣпятствува или затрудни откриването на дѣянието си, направи фалшиви книжа или пъкъ прѣправи истински книжа, книги, смѣтки или протоколи, прѣдназначени за вписване или контролиране на книжата; унищожи или направи негодни за употрѣбление книги, смѣтки или други, относящи се до обсебването, документи или книжа и въобще, ако той извърши освѣнъ присвояването, още и друго прѣстѫпление, което е свързано съ присвояването и което не влѣче подирѣ си по-тежко наказание.

423. За прѣстѫпление, означено въ чл. 421, наказанието е:

тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци, ако стойностьта на обсебената вещь може да бѫде замѣстена отъ служебния залогъ на виновния или ако и да нѣма залогъ, но се внесе и замѣсти до възбуждането на углавното прѣслѣдване и, ако при това самото прѣстѫпление не е извършено по начинъ, прѣдвиденъ въ чл. 422.

424. Чиновникъ, който, като е натоваренъ да събира държавни или общински даждия, или други налози или берии, събере такива, за които знае, че платецътъ не е длъженъ никакъ или не въ такъвъ размѣръ да ги плаща, и слѣдъ това не ги внесе по принадлежность никакъ или само часть отъ тѣхъ внесе, наказва се:

съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

425. По чл. 424 се наказва и онзи чиновникъ, който, като е натоваренъ по служба да дава пари или други прѣдмети, противозаконно отбие на приемача нѣщо отъ това, което му се слѣдва, а пъкъ отбитото внесе въ смѣткитѣ, като изплатено.

Digitized by Google

426. Въ случаитѣ, означени въ чл. чл. 424 и 425, наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години,

ако противозаконно събранитѣ и невнесени по принадлежность даждия или берии, или отбититѣ пари и прѣдмети надминуватъ стойностьта триста лева.

427. Чиновникъ, който има да събира какви-годѣ налози или берии, които му се слѣдватъ за извършена по служба работа и събере такива, за които знае, че платецътъ не е длъженъ никакъ и не въ такъвъ размѣръ да ги плаща, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

Ако ли стойностьта на противозаконно събраната берия надминува триста лева, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

428. Чиновникъ който приеме даръ или възнаграждение, което не му се слѣдва, или пъкъ не отблъсне даровно обѣщание, за да стори или пропустне, или за гдѣто е сторилъ или пропустналъ такова дѣйствие, което е длъженъ да извърши по служебенъ дългъ, наказва се за *подкупъ*:

съ тъмиченъ затворъ.

Ако ли пъкъ паедно съ това извършеното или пропустнатото съдържа въ себе си и нѣкое нарушение на неговитѣ служебни длъжности, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

Наказва се съ същото наказание чиновникъ и тогава, когато съ негово съгласие сж дадени или обѣщани другиму дарове или възнаграждения.

429. Въ кржга на чл. 428 не спадатъ такива дарове и възнаграждения, които сж дадени чиновнику доброволно и съ одобрение отъ непосрѣдственото му началство за извънредния му трудъ, както и обикновени дарове или възнаграждения, дадени служителю, не по негово искане и ако това не е нарочно забранено чрѣзъ нѣкои служебни правила.

430. За подкупъ наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ отъ двѣ до десеть години, ако чиновникъть е:

Digitized by Google

1) сждия или сждебенъ застѣдателъ, който сжди или рѣшава противозаконно по углавно или гражданско дѣло, по което е подкупенъ;

2) прокуроръ или сждебенъ слѣдователъ, който наруши по какъвъ-годѣ начинъ своитѣ длъжности по углавно дѣло, по което е подкупенъ.

431. Чиновникъ, който наруши своитѣ служебни длъжности, съ цѣль да набави за себе си или за другиго нѣкаква облага или да причини другиму ущърбъ или каква-годѣ щета, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

432. Духовно лице, което вѣнчае лица, като знае, че едно отъ тѣхъ извършва многобрачие, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

Ако ли това извършено по непрѣдпазливость, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

433. Духовно лице, което вѣнчае лица, като знае, че съществуватъ спънки, които разтройватъ брачния съюзъ, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шестъ мѣсеци.

Ако ли това извършено по непрѣдпазливость, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до шестъ мѣсеци.

434. Чиновникъ, който въ краіа на своитѣ служебни обязаности, самъ или чрѣзъ другиго, употрѣби противозаконни принудителни срѣдства, за да изтръгне отъ обвиняемъ, свидѣтель или вѣщо лице изповѣдь или показание, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

435. Чиновникъ, който започне или прѣдложи да се започне углавно прѣслѣдване противъ лице, за което знае, че е невинно, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по малко отъ шестъ мѣсеци.

436. Чиновникъ, който умишленно упражни противъ другиго наказание, като знае, че не може или не трѣбва да бѫде упражнено никакъ или въ такъвъ размѣръ или по такъвъ начинъ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петъ години.

Digitized by Google

Ако ли упражненото по такъвъ начинъ наказание е извършено по непрѣдпазливость, или наказанието е запиране, или глоба, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

437. Чиновникъ, който пропустне да изпълни съ врѣме своитѣ длъжности, които му налага службата спрямо углавно прѣслѣдване, или по другъ начинъ осуети успѣха на това прѣслѣдване и то съ цѣль да избави другиго отъ наказание, което му се слѣдва по закона, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години или тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

Съ същото наказание се наказва и онзи чиновникъ, който съ същата цѣль пропустне да тури въ изпълнение влѣзла въ законна сила присѫда, което по служба е билъ длъженъ да извърши.

438. Чиновникъ, който се възпротиви или недопустне законна ревизия надъ своитѣ служебни дѣла или въ поднадзорното му учрѣждение, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ три мѣсеци.

439. Органъ отъ публична власть, който спомогне или допустне да избѣга или пъкъ самоволно освободи затворникъ или друго осѫдено лице, турено подъ неговъ служебенъ надзоръ, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ до петь години.

Вжде ли извършено това по непрѣдпазливость, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ до една година.

440. Чиновникъ, който съзнателно снабди другиго съ лъжливо свидѣтелство за неговото имотно състояние или за неговото поведение, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до една година.

441. Началникъ на публична власть или учрѣждение, който съзнателно склони или допустне свой подвластенъ чиновникъ да извърши прѣстжпление, подлежи на наказание, прѣвидено за извършеното прѣстжпление.

442. Чиновникъ, който въ щета на държавата или на частни лица съобщи другиму или обнародва такива дѣла, съвѣщания, раз-

Digitized by Google

пореждания или съобщения, които му сж повѣрени или достжпни по служба и за които знае, че съставлявать служебна тайна, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до двѣ години.

443. Чиновникъ, който се отрече да изпълни длъжностьта си, която му налага службата, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Ако ли е извършилъ това по сговоръ съ двоица и нѣколцина чиновници, то наказанието е:

тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци.

444. Адвокатъ, който съ нарушение на своитѣ длъжности служи противозаконно и на двѣтѣ страни по дѣло, което му е повѣрено въ качество на адвокатъ, или пъкъ въ течението на сждбата прѣстане или се отрече да застжпва клиента си и безъ дозволение отъ послѣдния приеме да застжпва противника му, наказва се:

съ тъмиченъ затворъ не по-малко отъ шесть мѣсеци и може да бжде лишенъ отъ право да упражнява своето звание.

Ако ли такъвъ адвокатъ е дѣйствувалъ по сговоръ съ противника въ щета на клиента си, то наказанието е:

строгъ тъмиченъ затворъ до петь години и лишение отъ право да упражнява своето звание.

445. За прѣстжпления, означени въ чл. чл. 421, 422, 426, 427 ал. 2-ра, 428, 431, 432 ал. 2-ра и 444, виновнитъ се лишава отъ права, изброени въ чл. 30 п. п. 3 и 4.

Дѣлъ II.

За нарушенията и тѣхнитѣ наказания.

Глава I.

За нарушенията по носенето военната тегоба.

446. Български поданикъ, който, като навърши седемнадесеть годишната си възрасть, не се запише въ нѣкой призователенъ участъкъ, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Digitized by Google

Който е навършилъ деветнадесетата година — съ глоба до сто лева.

Който е навършилъ двадесетата година и е способенъ за военна служба, зачислява се въ редоветѣ на постоянната армия, безъ право на жребие и облѣгчение, а ако е неспособенъ — съ глоба отъ сто до триста лева.

Забѣлѣжка. Глобата се взема лично отъ младежа, който не се е записалъ или, ако е несъстоятеленъ, отъ неговитѣ родители, настойници или господари.

447. Никой български поданикъ, подиръ навършването 17-та си година, не може да бѫде приетъ на каквато и да е държавна, обществена или частна служба, нито да получава паспортъ, свидѣтелство за пътуване или стипендия, до гдѣто не прѣдяви свидѣтелство, че е записанъ въ нѣкой призователенъ участъкъ. Онія, които присматъ на служба подобни младежи или имъ издаватъ горѣпомѣнатитѣ документи, безъ да изискватъ свидѣтелство за записване въ призователния участъкъ, наказватъ се:

ако сѫ длъжностни лица — съ глоба отъ 25—300 лева;

ако ли сѫ частни лица — съ глоба отъ 10—100 лева.

448. Лицата отъ общинското управление, които по небрѣжность съставятъ неправилни или непълни призователни списъци, наказватъ се:

съ глоба отъ 50—300 лева.

449. За несвоеврѣменното съставяне на призователнитѣ списъци, виновнитѣ се наказватъ:

съ глоба отъ 100—300 лева.

450. Записанният въ призователния списъкъ младежъ, който до 20-та си година не се яви, безъ уважителни причини, прѣдъ наборната комисия или не прѣдстави законно свидѣтелство, че се учи въ признато учебно заведение въ странство, счита се за отклонивши и се наказва:

ако е способенъ за служба, зема се въ постояннитѣ войски, безъ право на жребие и облѣгчение;

ако е неспособенъ, съ глоба отъ 100 – 300 лева.

451. Този, който приеме духовно звание прѣди да е служилъ въ постоянната армия, наказва се:

съ глоба 1000 лева.

Digitized by Google

Глава II.

Нарушения противъ държавната безопасность, обществения редъ и спокойствието.

452. Който снеме на планъ, нарисува или опише укрѣпление или пъкъ ги обнародва, безъ да има за това дозволение отъ надлѣжната власть, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

453. Който събира запаси отъ оржжие или огнестрѣлни прѣдмети тайно или противъ изрично запрѣщение отъ властьта, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

454. Който купи отъ простъ войникъ или приеме отъ него, като даръ, залогъ, въ замѣна, съ цѣль да се ползува или да пази войнишки прѣдмети, безъ писмено позволение отъ неговия началникъ офицеръ, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

455. Който изготви, разпространи или съхранява, съ цѣль да разпространи, печатни оттисъци или металически знаци, надѣлия, които по фориата си приличатъ на парични, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Прѣдметитѣ, които сж послужили, като срѣдство за нарушението, се конфискуватъ.

456. Търговецъ или занаятчия, у когото бждатъ намѣрени, пригодни за употрѣбяване по рода на търговията или занята му, не снабдени съ законенъ бѣлѣгъ или не вѣрни мѣрила, тегла или теглилки, както и онзи, който продава оскнкъ, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до триста лева.

Намѣренитѣ подобни мѣрила, тегла и теглилки се конфискуватъ.

457. Който проси явно самъ или провожда за това свое или находяще се подъ негово настойничество малолѣтно дѣте, безъ дозволение отъ надлежната власть, наказва се:

съ запиране до двѣ седмици или съ глоба до двадесеть и петь лева.

Digitized by Google

Ако ли това е извършено отъ двоица или нѣколцина сговорници, по-възрастни отъ седемнадесеть години, то наказанието е:

запиране до единъ мѣсецъ.

458. Който не обади сѫщинското си име или се назове съ лъжливо име, когато е запитанъ върху това отъ надлежната власть, наказва се:

съ запиране до два мѣсеци.

459. Който носи форменъ дрехи, длъжностенъ знакъ, военни или други отличителни знакове, безъ дозволение отъ надлежната власть или безъ да има такова право, наказва се:

съ глоба до триста лева.

460. Който прибѣгне къмъ званне, търговия, занаятъ или изкуство, безъ дозволение, каквото се изисква за това споредъ закона, наказва се:

съ глоба до петстотинъ лева.

Ако ли виновнитъ е ималъ такова дозволение, но прѣстапи прѣдѣлитѣ на своитѣ права, наказва се:

съ глоба до петстотинъ лева.

461. Който наруши чрѣзъ скарване, сбиване или по другъ подобенъ начинъ общественото спокойствие, наказва се:

съ запиране до една седмица или съ глоба до двадесеть и петь лева.

Ако ли е извършено това отъ двоица или нѣколцина, които не се разотидатъ противъ изричната покана отъ страна на полицейската власть, то наказанието е:

запиране до единъ мѣсецъ или глоба до сто лева.

462. Който наруши общественото спокойствие съ лъжливи сигнали или съ тревога, наказва се:

съ запиране до два мѣсеци или съ глоба до двѣстѣ лева.

463. Който наруши реда или спокойствието въ нѣкои събрания или въ врѣме на театрални прѣдставления, народни тържества и други подобни, наказва се:

съ запиране до една седмица или съ глоба до двадесеть и петь лева.

Digitized by Google

464. Който открие народна игра, веселба или театрално прѣдставление безъ надлежно дозволение, когато се изисква такова споредъ закона, наказва се:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

465. Който отвори кафене, кръчма или други подобни въ недозволено врѣме или допуща въ тѣхъ недозволени веселби, игри, безредици или безчинства, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

466. Който остане въ питейно или публично увеселително мѣсто по-късно отъ опрѣдѣленія отъ полицейската власть часъ, макаръ че съдържателъть или полицейскиятъ чиновникъ го покани да напусне мѣстото, наказва се съ глоба до двадесеть и петь лева.

Който пъкъ търпи оставането на посѣтителитѣ си слѣдъ опрѣдѣленія отъ полицейската власть часъ, наказва се:

съ глоба до сто лева или съ запиране до петнадесеть дни.

467. За явно непокорство наказанието е:

тъмиченъ затворъ до три мѣсеци:

а) ако виновнитъ, като се законно призове или покани, отрече да се яви прѣдъ надлежната власть, или да напълни възложенитѣ върху му длъжности, като свидѣтель, вѣщо лице, прѣводачъ, съдебенъ заседатель или тълковникъ по углавно дѣло;

б) ако виновнитъ, като се законно покани, отрече да прѣдстави на надлежната власть нѣкой прѣдметъ, който подлежи да бъде сравненъ или прѣгледанъ по углавно дѣло.

Глава III.

Нарушения противъ властьта изобщо и разнитѣ административни наредби отдѣлно.

468. За явно непокорство наказанието е:

запиране до единъ мѣсецъ

когато нѣкой наруши приличието или тишината въ врѣме на съдебно заседание или друго публично служебно дѣйствие и не се отстрани, отъ какъ му бъде изрично заповѣдано отъ надлежното лице.

Digitized by Google

469. Който отрече, като бъде поканенъ отъ надлежната власть, въ случаи опасни за чий да е имотъ, здраве или животъ, или въ случай на едва що извършено прѣстжпление, да се притече на помощь, която може да стори безъ опасность за себе си или за другиго, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

470. За поврѣда или изтрѣбление поставенитѣ, по разпорежданѣ на законнитѣ власти: гербове, надписи или обявления, а сжщо за поврѣждане на публични памятници, наказанието е:

запиранѣ до единъ мѣсецъ или глоба до 100 лева.

471. Който наруши полицейска заповѣдь или наредба, издадена за спазване или поддържане безопасностьта, удобството, чистотата или спокойствието по общественитѣ пжтища, улици, площади или мостове, наказва се:

съ запиранѣ до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

472. Който наруши полицейска заповѣдь или наредба, издадена за прѣдвардване или за прѣдпазване отъ пожаръ или наводненѣ, наказва се:

съ запиранѣ до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

473. За самоволно оставяне на мѣстото, назначено за жителство, по законно разпорежданѣ на надлежната сждебна или правителствена власть, а сжщо за самоволно връщане въ мѣста, отъ които виновницитѣ сж изпъдени, наказанието е:

запиранѣ до три мѣсеци или глоба до триста лева.

Освѣнъ глобата виновнитѣ се закарватъ на онѣзи мѣста, които имъ сж били опрѣдѣлени за живѣенѣ.

474. Който наруши наредба, която възбранява прежде-врѣменното погрѣбение, наказва се:

съ запиранѣ до единъ мѣсецъ или глоба до сто лева.

475. Който не изпълни никакъ или както трѣбва, или наруши законно разпорежданѣ, покана, заповѣдь или наредба на властьта, или на учрѣждение, или на органъ отъ властьта, наказва се, ако не е прѣдвидено въ случая друго наказание:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

Digitized by Google

476. Който наруши нѣкоя заповѣдь или разпореждане, издадено за празднуване празднични дни, наказва се:
съ глоба до двадесеть и петь лева.

477. За отиване вънъ отъ прѣдѣлитѣ на държавата, безъ вземане на установения паспортъ или свидѣтелство, виновниятъ, слѣдъ завръщането, се наказва, освѣнъ заплатата на установения сборъ:
съ глоба до двадесеть и петь лева.

Това правило не се разпространява на тѣзи случаи, когато виновниятъ подлежи на по-строго наказание за прѣстжпни дѣйствия, извършени отъ него прѣди отиването му за граница или въ врѣме на отсжтствието му.

478. Който не се съобрази съ прѣдписанията на закона да съобщава на надлежнитѣ власти свѣдѣния за числото на роденитѣ и умрѣлитѣ наказва се:
съ глоба до двѣстѣ лева.

479. Който съзнателно ненадейна опасность за живота на другиго и не се притече на помощь, която е могалъ да му подаде, безъ да причини опасность на себе си или другиму, наказва се, ако е послѣдвала отъ това смьрть:
съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до триста лева.

480. Съ глоба отъ 25—500 л. се наказва:

1) онзи, който включва пари въ кутии, съ обявена цѣность, въ пощенски колети и въ праткитѣ съ и безъ обявена цѣность;

2) онзи, който, съ цѣль да тури пощенското управление подъ отговорность, е обявилъ умишлено по-голѣма или по-малка стойность отъ онази, която е била въ дѣйствителность вложена въ писмата, кутиитѣ, вазелитѣ или праткитѣ;

3) онзи, който би включилъ въ пощенската кореспонденция вещества, които се пръскатъ, запалватъ или изобще сж опасни и могатъ да повредятъ другата кореспонденция. За послѣдствията на такива вложения, виновнитѣ се наказватъ на общо основание, споредъ причинената врѣда. За нарушение на пунктъ първи, паритѣ се конфискуватъ и писмата се облагатъ съ двойна такса; за нарушение на пунктъ втори, вложената въ повече сума се конфискува.

Digitized by Google

Глава IV.

Нарушение на благочинието въ врѣме на богослужение.

481. За нарушение на благочинието въ църква, въ параклисъ, или въ други молитственъ домъ, чрѣзъ неприличенъ викъ и шумъ, или чрѣзъ неблаговидни постѫпки, виновнитѣ се наказватъ:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

482. За нарушение, вънъ отъ молитственитѣ здания, благочинието въ врѣме на священослужене или на шествието съ общенародни увеселения или съ каквито и да е безчиния, които прѣчатъ на божествената служба, виновнитѣ се наказватъ:

съ запиране до петнадесеть дена или съ глоба до петдесеть лева.

Глава V.

Нарушения противъ нравственостьта.

483. Съ глоба до двадесеть и петь лева се наказва онзи:

1) който публично пѣе неприлични пѣсни;

2) който явно произнася неприлични думи;

3) който нарисува неприличенъ ликъ или напише надпись на улица, площадъ, общественъ пѫть или на друго публично мѣсто.

484. Съдържатель на публиченъ (блуденъ) домъ, който приеме въ такъвъ свой домъ лице отъ женски полъ, безъ да го прѣдупрѣди за свойството на занятието, което се упражнява тамъ и то въ присѫтствието на прѣдставитель отъ мѣстната полицейска власть, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до 500 лева.

485. Съ запиране до единъ мѣсецъ се наказва онова лице отъ женски полъ:

1) което се занимава съ блудство, въ видъ на занятъ, безъ да е то записано въ числото на блудницитѣ;

2) което, бидейки записано въ числото на блудницитѣ, наруши нѣкоя отъ полицейскитѣ наредби, издадена за спазване здравието, обществения редъ или приличие.

Digitized by Google

486. Който се яви на улица, площадъ, въ градина или на друго нѣкое открито обществено мѣсто, очевидно въ пияно състояние, наказва се:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

487. Който упои малолѣтно дѣте съ спиртно питие, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Ако това е извършено отъ лице, което търгува съ такива питиета или отъ неговъ замѣстникъ и то въ кржга на своята търговия, то наказанието е:

глоба до сто лева.

488. Който въ кръчма, гостилница, на улица или на друго публично мѣсто опие другиго; така сжщо, който, по занаятъ, продава спиртни питиета, и той или замѣстникътъ му като знаятъ, че нѣкой отъ гоститѣ е въ пияно положение, продължаватъ да му даватъ, наказва се:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

489. Който явно и по жестокъ начинъ мачи нѣкое животно, наказва се:

съ глоба до сто лева.

490. Който устрои на явно или достжпно за обществото мѣсто *хазардна* игра, както и онзи, който се придружи къмъ такъва игра, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до 300 лева.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който допустне въ своето достжпно за публиката заведение устройството на подобни игри.

491. Който си е направилъ за занятие и печалба хазарднитѣ игри и приглашава и приема хора въ особно мѣсто, за да играятъ на хазардъ, както и онзи, който въ подобно мѣсто съ користна цѣль или по занаятъ дава пари на заемъ, наказва се;

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

Който, безъ надлежно разрѣшение отваря лотария, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

А паритѣ и нѣщата, които сж туренн на лотарията или се намиратъ на масата за игра, се конфискуватъ.

Digitized by Google

Глава VI.

Нарушения противъ личната безопасность и народното здраве.

492. Съ глоба до петдесеть лева се наказва онзи:

1) който пришуска съ кола или конь по улицитѣ на градоветѣ, селата, както и онзи, който оставя на произволъ нѣкое товарно или за ѣзденe животно, безъ да се погрижи за безопасностьта на лицата;

2) който прѣчи свободното движение по улицитѣ, площадитѣ, по видинтѣ или други нѣкои обществени пътища;

3) който кара или ѣзди изъ градоветѣ на шейни безъ звънци, както и онзи, който кара или ѣзди на слаби или разглобени кола;

4) който введе или остави, противъ правилата на безопасностьта, звѣръ въ градъ или село, на площадъ, улица или на друго мѣсто, гдѣто той може по такъвъ начинъ да причини врѣда или нѣкоя опасность;

5) който хвърля камане или други твърди прѣдмети или нечистотии върху животни, хора, чужди сгради или огрaдени мѣста;

6) който изпрѣчи на улица или на други мѣста, гдѣто ходятъ постоянно люди, или окачи незакрѣпени, както трѣбва, прѣдмети, които могатъ съ падането си да повредятъ нѣкого;

7) който изхвърля или излива нѣщо на улица или на друго мѣсто, гдѣто ходятъ постоянно люди, по такъвъ начинъ че може да опапа или повредди нѣкого;

8) който постави или остави неприбрани на улица, площадъ или общественъ пътъ такива прѣдмети, които прѣчатъ на свободното движение, и

9) който изхвърля лешове и други мърсотии на улица или на друго публично мѣсто.

493. Който насъска срѣщу човѣка животно, което се намира подъ неговъ надзоръ или не го удържи, когато то нападне на човѣка, както и онзи, който не се погрижи да прѣдвари възможна опасность отъ такова животно, наказва се:

Digitized by Google

съ запиране до една седмица или съ глоба до двадесеть и петь лева.

494. Който, безъ позволението на полицейскитѣ власти, държи опасни диви звѣрове или ги пуща на свобода, както и онзи, който не се погрижи да предвари опасностьта или врѣдата, които би могли да причинятъ, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до триста лева.

495. Който употрѣби оржжие, а особено ножъ или друго опасно оржжие, въ сбиване, предизвикано не безъ негова вина, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

496. Който не поправи, не подпре или не сруги сграда, зидъ или плетъ, които грозятъ сами по себе си да се срутятъ, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

497. Който остави кладенецъ, зимникъ, трапъ или друга каквато и да е яма на улица, пазъ, дворъ, въ кѫща или на друго мѣсто, гдѣто ходятъ люди, непокрити никакъ или както трѣбва, или не отбѣлѣжени съ предпазливи знаци, необходими за личната безопасность, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

498. Който строи или поправи сграда, мостъ, кладенецъ или друго каквото и да е здание, или прави улица, площадъ и оконъ, безъ надлежното дозволение, или безъ да се съобрази съ установенитѣ за това правила, или съ необходимитѣ за безопасностьта мѣрки, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Виновнийтъ може да бѫде задължень да поправи или да сруги всичко, което е неправилно построено, ако се докаже, че то може да угрожава за безопасностьта или здравето.

499. Който не се съобразява съ правилата, които опрѣдѣлятъ какъ трѣбва да се пазятъ, прѣнасятъ, изготовляватъ или употрѣбляватъ отровни вещества, барутъ, фейрверки или други запалителни предмети, а така сѫщо и цѣрове, наказва се:

съ запиране до два мѣсеци или съ глоба до двѣстѣ лева.

Digitized by Google

500. Който погрѣбе мъртвецъ, безъ позволение отъ надлежната власть или въ непрѣдназначено за това мѣсто, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

501. Който изрови мъртвецъ, за да го прѣнесе на друго мѣсто, безъ дозволение за това отъ надлежната власть, наказва се:

съ глоба до сто лева.

502. Който прѣнесе мъртвецъ отъ чужбина или отъ едно окржие, околия или община въ друга, безъ позволение за това отъ надлежната власть, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

503. Който, въпрѣки установената отъ закона прѣдпазливость, се отнася немарливо къмъ прилѣпчивитѣ болѣсти, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до двѣстѣ лева.

Ако ли отъ тая немарливость послѣдва зараза, то наказанието е:

запиране до два мѣсеци или глоба до двѣстѣ лева.

504. Който не съобщи комуто трѣбва появяването на прилѣпчива болѣсть между жителитѣ, като дифтеритъ (лошо гърло), скарлатина, варіола (баба-шарка) и помежду добитъка, като моръ и други, както и онзи, който не вземе установенитѣ мѣрки за прѣдпазване противъ заразата, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

505. Който, безъ установения отъ закона прѣгледъ, прѣкарва добитъкъ, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

506. Който умърси кладенецъ, изворъ или друго мѣсто или сждъ, отъ кждѣто или съ който се черпи вода за пиене, наказва се, ако не е прѣдвидено за случая друго по-тежко наказание:

съ запиране до една седмица или съ глоба до двадесеть и четь лева.

507. Който изготовлява или държи за продань, или продава подправени или развалени питиета, или прѣдмети за ядене, а особено месо, което съдържа трихина, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

Съ същото наказание се наказва и онзи, който изготовлява или държи за продань или продава сждове отъ врѣдителни за здравето материали.

Digitized by Google

Поправенитѣ или разваленитѣ питиета, или за ядене прѣдмети, както и врѣдителнитѣ съдове, се конфискуватъ.

508. Който не пази чистота спрямо питиета или за ядене прѣдмети, които изготовлява или държи за продань, или продава, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

509. Който устрои бойна (салхана) или табакхана, безъ да пази установенитѣ отъ закона за това правила, както и онзи, който не отстрани нечистотитѣ изъ бойната или табакханата, наказва се:

съ глоба до сто лева.

510. Който коли добитъкъ на мѣсто, гдѣто е възбранено, или противъ установенитѣ за това правила, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

511. Съдържатели на гостилници, кръчми, ханища и други подобни заведения, прѣдназначени за публиката, които не държатъ нуждната чистота, наказватъ се:

съ глоба до триста лева.

Глава VII.

Нарушение противъ сѣмейнитѣ права.

512. Когато се отказватъ да помагатъ на родителитѣ си за нуждитѣ прѣзъ живота имъ на старо врѣме тѣзи отъ дѣцата имъ, които имать достатъчни срѣдства, подлежатъ съ запиране не повече отъ три мѣсеци; освѣнъ това принуждаватъ се да даватъ на родителитѣ си съразмѣрна помощь споредъ състоянието си.

(Нова-ал.: З. 19 декемврий 1905 год.) Това нарушение се прѣслѣдва само по тѫжбата на родителя.

Глава VIII.

Нарушения противъ чужда собственость.

513. Който самоволно ходи по чужди ливади, бранища, пасища, разсадници, посѣви или приготвени за посѣви земи, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Digitized by Google

514. Който самоволно приеме, прокара или прогони добитъкъ прѣзъ чуждо землище, достжпностьта въ което е възбранена отъ стопанина по видливъ начинъ, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който самоволно допусне домашнитѣ си птици да бродятъ по чужди градини, разсадници или посѣви.

515. Който самоволно допусне добитъка си да броди по чужди ливади, бранища, пасища, разсадници, посѣви или приготвени за посѣви земи, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

516. Който изхвърля камънякъ, лѣшове или други мърсотии на чуждо землище, наказва се:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

517. Който умишлено убие или поврѣди чуждъ добитъкъ, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

518. Който чупи, събаря или срутва чужди плѣтъ, зидъ, ровъ или други подобни, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

519. Съ глоба до десеть лева се наказва:

1) който самоволно бере овощия, ягоди, гжби или други подобни плодове въ чужди градини и забранени мѣста;

2) който поврѣди чуждо дърво или каса цвѣтя отъ чужда градина;

3) който взема или копае самоволно пѣсъкъ, пръстъ, глина, камъни или други подобни въ чуждо землище.

520. Който задигне чуждо сѣно, овѣсъ, ячмикъ или други прѣдмети, прѣдназначени или пригодени за храна на добитъка противъ изричната воля на собственика и то съ цѣль да нахрани добитъка си, наказва се:

съ запиране до единъ мѣсецъ или съ глоба до сто лева.

521. Който самоволно бере дърва или тръсти отъ чужда гора или тръстникъ, наказва се:

Digitized by Google

съ глоба двоенъ размѣръ отъ стойностьта на дърветата или тръстьта.

Забележка. Тази наредба не се прилага спрямо онзи, който:

1) който си събере сухи пръчки или дърва непригодни за въ работа и то въ размѣръ, колкото може човѣкъ да нарами;

2) който отсѣче или вземе клонъ отъ самораслo дърво, за да си поправи колата, която си се счупила или повредила по пътя.

522. Който, съ цѣль да осуети или намали резултата на публиченъ търгъ или продань, предложи на нѣкого отъ наддаващитѣ участие въ печалбата или обѣщае нѣкоя имотна облага, както и онзи, който приема това предложение или обѣщание съ сжщата цѣль, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци и съ глоба до 500 лева.

523. За нарушения, предвидени въ чл. чл. 513—521, виновнитѣ се прѣслѣдва само по жалбата на потърпѣвшия.

Глава IX.

Общеопасни нарушения.

524. Съ глоба до петдесеть лева се наказватъ:

1) който стрѣли съ огнестрѣлно оржжие, който запали фейерверкъ или наклади огънъ близо до сгради или вещи, така щото може да произлѣзе опасность за пожаръ;

2) който пусти въздушенъ шаръ, змей или друго подобно съ прикрѣпени къмъ тѣхъ запалителни вещества;

3) който влѣзе съ открита запалена сжщь или огънъ въ помѣщение, което служи за хранище на такива предмети, които лесно се запалватъ.

525. Който заготовява или държи стока, материали, които лесно възприематъ огънъ, на такъво мѣсто или въ такъво хранилище, гдѣто запалването имъ може да бжде опасно, както и онзи, който държи съвмѣстно такива предмети, които не могатъ да се държатъ наедно, безъ опасностьта за запалване, наказва се:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

526. Който вкара въ пристанище корабъ, преди да разтовари отъ него оние предмети, които лесно се запалватъ, наказва се:

съ глоба до триста лева.

Digitized by Google

Съ сжщото наказание се наказва и онзи, който спре корабъ, натоваренъ съ такива прѣдмети, близо до другъ корабъ.

527. Зидарь или разпоредитель на работа, който гради пещь, огнище, коминъ и други подобни, безъ да се съобрази съ правилата за прѣдпазването отъ пожаръ, наказва се:

съ глоба до петдесеть лева.

528. За неопазване на установенитѣ правила за прѣдпазливостьта при употрѣбление на огня въ жилищата, за пушене тютюнъ въ плѣвницитѣ, горницитѣ и тѣмъ подобни, а сжщо за нѣмане сждове съ вода или огнегасители орждия въ тия случаи, когато това е прѣдписано, виновнитѣ се наказватъ:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

За нарушение правилата на прѣдпазливостьта отъ огънъ вънъ отъ мѣста за живѣене, именно:

1) за кладене огънъ или за непрѣдпазливото му употрѣбление въ близкото разстояние отъ лѣсове, шубърки, ниви поженати или непоженати, слама, сѣно, градини, мостове или здания;

2) за неогасяване огъня при оставяне на мѣстото, гдѣто той е билъ накладенъ;

3) за изгаряне на шубърки, трѣви, корени, пръчки и тѣмъ подобни, безъ пазене на прѣдписанитѣ правила, или въ недозволено врѣме, и

4) за вадене катранъ или смола, горене вжглища и приготовляване на поташа, безъ опазване на прѣдписанитѣ прѣдпазителни мѣрки, или въ непозволено врѣме,

виновнитѣ се наказватъ:

съ глоба до двадесеть и петь лева.

Глава X.

Нарушения по служба и по адвокатско звание.

529. Чиновникъ (418), който е упълномощенъ да издава прѣписи или извлѣчения отъ присжди, рѣшения или опрѣдѣления, и издаде такъвъ прѣписъ или извлѣчение, прѣди да бжде подписана самата присжда, рѣшение или опрѣдѣление, наказва се;

съ глоба до сто лева.

Digitized by Google

530. Чиновникъ, който направи или обнародва, безъ дозволение отъ надлежната власть прѣписъ или извлѣчение изъ тайнитѣ правителствени постановления, макаръ и слѣдъ уволнението му отъ служба, наказва се:

съ запиране до три мѣсеци или съ глоба до петстотинъ лева.

531. Чиновникъ, който узнае по служебенъ редъ за другиго, че е противозаконно затворенъ — макаръ и по разпореждане отъ полицейска или друга нѣкоя административна власть, и не съобщи за това на надлежната власть или на своето непосрѣдствено началство, въ течение на 48 часа, наказва се:

съ глоба до сто лева.

532. По чл. 531 се наказва и онзи чиновникъ, който приеме другиго, несъобразно съ установенитѣ за това правила, въ похѣщение, което се намира подъ неговъ непосрѣдственъ надзоръ и е прѣдназначено за лица, осѫдени или душеболни, ако при това не е прѣдвидено за случая друго по-тежко наказание.

533. Надлежниятъ чиновникъ, който не държи редовно книгитѣ или регистритѣ, прѣдназначени за гражданското състояние на гражданитѣ, наказва се:

съ глоба до петстотинъ лева.

534. Чиновникъ, който немари къмъ длъжноститѣ си, които му налагатъ да събира или да съобщава свѣдѣния върху гражданското състояние, наказва се:

съ глоба до сто лева.

535. Адвокатъ, който пропустне да се яви на врѣме, безъ уважителни причини, прѣдъ надлежната власть да брани интереситѣ на своя отсѫтствующъ клиентъ и безъ да упълномощи за това другиго отъ своя страна, наказва се:

съ глоба до триста лева.

536. Адвокатъ, който напустне, безъ уважителни причини, клиента си, когато сѫ останали само три дни до разглеждането на дѣлото, по което се е наелъ, наказва се:

съ глоба до сто лева.

537. За нарушения, означени въ чл. чл. 535 и 536, виновниятъ се прѣслѣдва само по тѫжба отъ оногова, който го е упълномощилъ.

Digitized by Google

Обща наредба.

538. Тоя законъ влиза въ сила отъ първи май, 1896 год.

Догдѣто да се построятъ предвиденитѣ въ тоя законъ специални помѣщения за осжденитѣ, както и за ония, които ще се осждятъ на строгъ тъмиченъ затворъ, тежкитѣ работи ще се замѣняватъ съ окови.

Чрѣзъ настоящия законъ се отмѣняватъ всичкитѣ закони и наказателни разпореждания по предмети, предвидени въ него, освѣнъ законътъ за нарушенията, които се наказватъ отъ селско-общинскитѣ сждове.

Разяснения върху нѣкои думи, които се срѣщатъ въ настоящия законъ.

539. *Малолѣтието* се брои до навършването на десеть годишна възрасть; *непълнолѣтието* се брои отъ началото на единадесеть годишната до навършването на седемнадесеть годишната възрасть; *пълнолѣтието* се брои отъ началото на осемнадесеть годишната до двадесеть и една годишната възрасть, а *пристарѣлъ* е всѣки, който има отъ шестдесеть и петь години нагорѣ.

Подъ думата *невъзрастность* се разбиратъ всичкитѣ възрасти до навършването на двадесетата и една година.

540. За *ближни* се считатъ: възходящи и низходящи сродници (по кръвь и сватовство) и своящи (доведени, заварени и усиновени), брата и сестри, братови и сестрини дѣца, бащини и майчини брата, сестри, внуци и храненици, съпруги и сгоденици, братови и сестрини съпруги и съпружни брата и сестри.

541. *Престжпно дѣяние* въ настоящия законъ значи прѣстжпление и нарушение.

542. Гдѣто се говори за прѣстжпление изобщо или за нѣкое прѣстжпление отдѣлно, разбира се и съучастие, а така сжщо и опитване, ако не слѣдва противното отъ съдържанието на закона.

543. Подъ думата *власть* или *публична власть* се разбиратъ всички административни (държавни, окржжни и общински), сждебни и военни власти.

Digitized by Google

Подъ думитѣ *органи на властьта* се разбиратъ всички, които сж натоварени да упражняватъ длъжноститѣ на административнитѣ, съдебни и военни власти, както и лица, натоварени въ отдѣлни случаи съ публична служба или призовани на помощь отъ публична власть.

544. Подъ думата *война* се разбира и гражданска война, а подъ думата *военно врѣме* се разбира и врѣмето, когато държавнитъ глава свика извънредно подъ знаме цѣлата войска или само часть отъ нея.

Digitized by Google

Законъ

за

условното осѫждане.

(Утвърденъ съ указъ отъ 31 декември 1903 год., подъ № 95, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 3, отъ 5 януарий 1904 год.)

1. Въ случай на осѫждане на затворъ до една година, на запиране или на глоба, ако подсѫдимиятъ не е билъ по-рано осѫжданъ на затворъ за прѣстъпление отъ общъ характеръ, сѫдилищата могатъ да постановятъ, съ сѫщата присѫда и съ мотивирано постановление, да се отложи изпълнението на наказанието.

Ако въ продължение на три години не се повдигне противъ осѫдения никакво прѣслѣдване, което да се свърши съ осѫждане на затворъ или на друго по-тежко наказание за прѣстъпление отъ общъ характеръ, осѫждането се счита за нестанало. Въ противенъ случай, първото наказание се изпълнява заедно съ допълнителнитѣ наказания и неспособности, безъ да може да се смѣсва съ второто.

Сѫдътъ, който постановява окончателна присѫда, е длъженъ да укаже отъ постановлението на коя присѫда подкача да тече тригодишния срокъ.

2. Отлагането изпълнението на наказанието не се простира върху заплащането на сѫдебнитѣ разноски и обезщетението за врѣди и загуби.

3. Прѣдсѣдателитѣ на сѫдилищата и мировитѣ сѫдии сѫ длъжни, слѣдъ като промине отлагането, да прѣдупрѣдятъ осѫдения, че въ случай на ново осѫждане въ прѣдвидениятъ отъ

Digitized by Google

чл. 1 условия, първото наказание ще се изпълни безъ да може да се смѣсва съ второто и че ще си навлѣче наказанието на рецидива, съгласно чл. 70 отъ наказателния законъ.

4. Осъждането се вписа въ бюрото за съдимость, но съ специална бѣлѣжка, че е отложено изпълнението му.

Ако никакво прѣслѣдване, което да се е свършило съ осъждане, съгласно 2-та алинея на чл. 1, не се е повдигнало въ прѣдвиденія срокъ отъ три години, осъждането но се вписва вече въ извлѣченията, които се издаватъ отъ него на странитѣ.

Digitized by Google

Законъ

за

отмѣнение закона и наредбитѣ за печата.

(Утвърденъ съ указъ отъ 18 априлий 1901 год., подъ № 44, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 91, отъ 28 априлий с. г.)

1. Отмѣнява се законътъ за печата отъ 29 декемврий 1887 год., заедно съ измѣненията и допълненията, приети отъ VII обикновено народно събрание, I редовна сесия, и отъ VIII обикновено народно събрание, I и II редовни сесии.

2. Отмѣняватъ се врѣменнитѣ наредби за прѣстъпленията по печата отъ 13 декемврий 1900 год.

3. Прѣстъпнитѣ дѣяния, извършени чрѣзъ печата или печатно произведение, се прѣслѣдватъ и наказватъ споредъ постановленията на общия наказателенъ законъ.

4. Подсѫдностьта и производството на дѣлата по печата се опрѣдѣля и извършва споредъ правилата на углавното сѫдопроизводство.

5. За прѣстъпнитѣ дѣяния, извършени чрѣзъ печата или печатно произведение, се прѣслѣдватъ и наказватъ:

а) писателтъ, ако е познатъ и живѣе въ княжеството;

б) издателтъ, ако писателтъ не е познатъ или не живѣе въ княжеството;

в) печатарьтъ, ако издателтъ не е познатъ или не живѣе въ княжеството, и

г) раздавачътъ, ако печатарьтъ не е познатъ или не живѣе въ княжеството.

Digitized by Google

6. Списатель или издатель на вѣстникъ или списание може да бѫде всѣки пълнолѣтенъ български поданникъ, който се ползува съ граждански и политически права и има постоянно мѣстожителство въ България.

7. Внасянето въ княжеството чуждестранни вѣстници, списания и книги, е свободно.

8. *(Нов: З. 12 май 1901 г.)* Прѣстѫпленията по печата не се прѣслѣдватъ слѣдъ изтичането на 6 мѣсеци отъ деня на обнародването писаното, което съставлява прѣстѫплението, или отъ послѣдния актъ на прѣслѣдването.

Digitized by Google

Законъ

за

наказанията, които се налагатъ за прѣстъпленията, прѣдвидени въ 155 членъ отъ конституцията.

Утвърденъ съ указъ отъ 10 декемврий 1880 г., подъ № 706, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 91, отъ 13 декемврий с. г.)

---

1. За измѣна на отечеството или на княза виновнията се наказва споредъ рода на измѣната и степеньта на вината, съ затворъ въ окови отъ (5) пѣть до (15) петнадесеть години.

2. За нарушение на конституцията виновнията се наказва, споредъ важностьта на нарушението и степеньта на вината, съ затворъ въ тъмница отъ (1) една до (5) пѣть години.

3. За прѣдателство или врѣда, причинени на княжеството съ цѣль за личенъ интересъ, споредъ важностьта на врѣдата и степеньта на вината, виновнията се наказва съ затворъ въ тъмница отъ една (1) до десеть (10) години.

Бѣлѣжка а). Наказанията, които сж показани въ горѣпомѣнатитѣ три члена, винаги се придружаватъ съ лишение за до животъ отъ политическитѣ и гражданскитѣ права, които сж изброени отъ наказателния законъ и освѣнъ туй съ възнаграждение на врѣдата и загубитѣ, които сж причинени на държавата чрѣзъ прѣстъпното дѣяние.

Бѣлѣжка б). За по-точното опрѣдѣление признацитѣ на прѣстъпленията, които сж показани въ горнитѣ три члена, сждятъ се ржководи отъ наказателния законъ, а тъй сащо и отъ конституцията.

Digitized by Google

Digitized by Google

Тълкувателенъ законъ,

на

чл. 2 отъ закона за наказанията, които се налагатъ за прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. 155 отъ конституцията, отъ 10 декемврий 1880 г., и на забѣлѣжка *б* отъ сжщия законъ.

(Утвърденъ съ указъ отъ 31 декемврий 1903 год., подъ № 101, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 3, отъ 5 януарий 1904 год.).

Чл. 2. и забѣлѣжка *б* отъ закона за наказанията, които се налагатъ за прѣстжпленията, прѣдвидени въ чл. 155 отъ конституцията, трѣбва да се разбиратъ въ слѣдующия смисъль:

Извършеното отъ министръ нарушение на единъ обикновенъ законъ не съставлява нарушение на чл. 43 или на други нѣкой членъ отъ конституцията, слѣдователно, министритѣ могатъ да бждатъ сждени и наказани углавно само за нарушение на нѣкой изриченъ членъ на конституцията.

Служебнитѣ дѣйствия на министритѣ, които сж били разглеждани и одобрени отъ народното събрание, не могатъ да бждатъ прѣдметъ на никакво углавно и гражданско прѣслѣдване.

Това тълкуване на закона има сила не само за бждащитѣ, но и за миналитѣ дѣйствия на министритѣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

прѣстжпленията, извършени чрѣзъ печата противъ държавния глава и членоветѣ на неговото сѣмейство.

(Утвърденъ съ указъ отъ 16 януарий 1904 год., подъ № 7, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 11, отъ 16 януарий с. год.).

1. Лицето на княза е свещено и неприкосновено (чл. 8 отъ конституцията).

2. Който чрѣзъ печата или чрѣзъ разпространяване и излагане съчинения непосрѣдствено проповѣдва или възбужда къмъ изивна, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ 5 до 10 години и съ глоба отъ 5000 до 10000 лева.

3. Който чрѣзъ печата изкаже намѣрение или желание да се лиши отъ живота държавнятъ глава или прѣстолонаслѣдникътъ, наказва се:

съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ три до десеть години и съ глоба отъ 3000 до 8000 лева.

4. Който чрѣзъ печата, чрѣзъ разпространяване или явно излагане на съчинения и ликове напада, докача или уронва достойнството на държавния глава, на съпругата му или прѣстолонаслѣдника или ги излага на присмѣхъ или прѣзрѣние, или подигравки, наказва се:

съ затворъ отъ една до три години и съ глоба отъ 2000 до 5000 лева.

Digitized by Google

Ако това е сторено противъ ближнитѣ на държавния глава: възходящи, низходящи, братя и сестри, наказанието е:

тъмиченъ затворъ отъ шестъ мѣсеци до двѣ години и глоба отъ 1000 до 3000 лева.

5. Който чрѣзъ печата наклѣвети държавния глава или прѣстолонаслѣдника, наказва се:

съ строгъ тъмиченъ затворъ отъ двѣ до петъ години и съ глоба отъ 5000 до 10000 лева.

6. Прѣпечатването отъ други печатни произведения, а така сѫщо и прѣвеждането и напечатването отъ печатни произведения на чуждъ языкъ се наказватъ, като самостоятелни прѣстъпления, когато прѣпечатаното и прѣведеното съставлява прѣстъпление по настоящия законъ.

7. Ако за едно или нѣколко прѣстъпления по печата е осѫдено едно лице съ присѫда влѣзла въ законна сила и се укаже, че подлежи на наказание за друго прѣстъпление по печата, извършено прѣди да почне изпълнението на първата присѫда, тогава то се наказва съ максимума отъ прѣдвиденото наказание за второто прѣстъпление.

8. Издирването на виновнитѣ въ извършването на прѣстъпленията, които прѣдвижда настоящиятъ законъ, става по реда, прѣдвиденъ въ углавното сѫдопроизводство за откриване на прѣстъпницитѣ.

9. Всѣка влѣзла въ законна сила присѫда за прѣстъпленията, прѣдвидени въ настоящия законъ, се обнародва въ най-близкия брой на вѣстника или списанието, въ които е била обнародвана прѣстъпната статия и то на първата страница и въ единъ брой съ обикновенитѣ на тая страница букви.

За отказване да се обнародва присѫдата, издателътъ на вѣстника или списанието се наказва съ глоба отъ 500 до 2000 лева; при това сѫдътъ може да постанови, щото присѫдата да се обнародва и въ други вѣстници за смѣтка на осѫдения.

Въ случай, че издаването на вѣстника или списанието е спрѣло, осѫденитѣ сж длъжни да напечататъ присѫдата въ другъ вѣстникъ или списание на свои разноски, въ противенъ случай, тѣ се глобяватъ отъ 300 до 1000 лева.

10. Забранява се откриването и обявяването на публични подписки, съ цѣль да се събиратъ пари за изплащане на нало-

Digitized by Google

женитѣ възъ основа на тоя законъ глоби, подъ страхъ на наказание съ затворъ отъ шесть мѣсеци до двѣ години и съ глоба отъ 500 до 2000 лева.

11. Дѣлата по нарушението на настоящия законъ се разглеждатъ отъ окрѫжнитѣ сѫдилища безъ участието на сѫдебни заседатели и се разглеждатъ най-късно до седемь дена отъ внасянето имъ въ сѫда отъ прокурора. Апелативнитѣ сѫдилища и върховниятъ касационенъ сѫдъ разглеждатъ сѫщитѣ дѣла най-късно 7 дена отъ постѫпването имъ въ тия сѫдебни инстанции.

Digitized by Google

Digitized by Google

IV.

Разни закони.

Digitized by Google

Digitized by Google

1. Законъ за потарнуситѣ и мировитѣ сѫдии, които извършватъ нотариални дѣла.

			Членове
Глава	I.	За назначаване нотарнусигѣ на длъжность и тѣхнитѣ обязаности	1— 30
„	II.	За кржга и реда на дѣйствията на нотарнуса и на мировия сѫдия по извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ	31— 78
„	III.	За съставянето на запрѣтителната и разрѣшителната статии	79— 85
„	IV.	За извършването на засвидѣтелствуванията	86— 96
„	V.	За митата при извършването на актоветѣ	97—126
„	VI.	За отговорностьта на нотарнуситѣ	127—132

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

нотариуситѣ и за мировитѣ съдии, които извършватъ нотариални дѣла.

(Утвърденъ съ указъ отъ 31 януарий 1885 год., подъ № 14, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 15, отъ 14 февруарий с. год.).

Глава I.

За назначаване нотариуситѣ на длъжность и тѣхнитѣ обязаности.

1. За извършване и засвидѣтелствуване на всѣкакви актове за продажба, за наемане, за залагане, за дарение и пр. назначава се при всѣко окржжно съдилище по единъ нотариусъ.

Забѣлѣжка. Въ градоветѣ и селата, гдѣто има само мирови съдии, послѣднитѣ изпълняватъ обязаноститѣ на нотариуса, на основание постановленията въ настоящия законъ.

2. Нотариуситѣ се назначаватъ съ указъ отъ князя, по прѣдставление отъ министра на правосждието. По чинъ тѣ сж равни съ членоветѣ на второстепеннитѣ окржжни съдилища, но не се считатъ за члени ве на съдилища. (Вижъ чл. 108 отъ закона за устройството на съдилищата).

3. *(Измѣнена: З. 26 януарий 1898 год.*[1]) За нотариуси могатъ да се назначаватъ само български поданици, които сж на възрасть по горѣ отъ 26 години, ако сж свършили правнитѣ науки

[1]) *Старата чл. 3.* За нотариуси могатъ да се назначаватъ само български поданици, които сж на възрасть по-горѣ отъ 25 год., иматъ срѣдно образование, или сж служили, като мирови съдии, секретари при окржжнитѣ съдилища или съдебни пристави не по-малко отъ двѣ години.

Digitized by Google

въ висшето училище или въ нѣкой чуждестраненъ университетъ, или ако имать поне срѣдно образование и при това съ издържали предвидения за нотарискитѣ изпитъ.

За реда и програмата за тоя изпитъ ще се изработи особенъ правилникъ. (Вижъ чл. 116 отъ закона за устройството на сждилищата).

4. Не могатъ да се назначаватъ за нотариуси лица, които съ лишени съ сждебна присжда отъ граждански и политически права, признатитѣ за фалити и несъстоятелни длъжници, осжденитѣ на тъмиченъ затворъ за повече отъ 6 мѣсеци, освѣнъ за престжпления по печата и политически престжпления, и находящитѣ се подъ слѣдствие за злодѣяния и престжпления, които се наказватъ съ затворъ.

5. Прѣди да встжпи въ длъжность, нотариусътъ въ открито заседание на сжда и въ присжтствието на цѣлия му съставъ, полага слѣдующата клѣтва:

„Кълна се въ името на Бога всемогжщаго да бжда вѣренъ на негово высочество българския князъ, да пазя свято и ненарушимо конституцията и законитѣ на княжеството, да изпълнявамъ честно и добросъвѣстно обязанноститѣ си по службата, която ми се повѣрява, и всичкитѣ правила, разпорежданія и поржчения, които се отнасятъ до тия мои обязаности, да не прѣвишавамъ властьта, която ми е дадена, и да не причинявамъ умишлено никому врѣди и загуби, да пазя тайна по дѣлата, които ми се повѣряватъ и поржчватъ за извършване въ кржга на моитѣ обязаности, като помня, че за всичко азъ съмъ длъженъ да давамъ отчетъ прѣдъ закона и прѣдъ Божия сждъ. Богъ да ми е на помощь. аминъ". (Вижъ чл. 139 отъ закона за устройството на сждилищата).

6. Всѣки нотариусъ, щомъ встжпи въ длъжность, длъженъ е да прѣдстави въ сждилището, при което е назначенъ, изискуемата гаранция въ размѣръ, какъвто е опрѣдѣленъ отъ закона за гаранцитѣ на чиновницитѣ. Мировиятъ сждия, който извършва нотариални дѣла, не е длъженъ да прѣдставя гаранция.

7. Ако гаранцията на нотариуса се изчерпи напълно или отчасти поради злоупотрѣбления, или пъкъ поржчительтъ му прѣстане да отговаря за него, — той се отстранява отъ длъжность, чрѣзъ запов.дь отъ министра на правосжднето, догдѣто внесе новъ залогъ или прѣдстави новъ поржчитель. Ако до една недѣля отстраненіятъ нотариусъ не даде нова гаранция, отчислява се отъ длъжность.

Digitized by Google

8. Нотариуситѣ изпълняватъ обязаноститѣ си само въ придѣлитѣ на окржга на тоя сждъ, при който се нахождатъ, а така сщо и мировитѣ сждии извършватъ нотариални дѣла само въ придѣлитѣ на околиитѣ имъ. Актъ, извършенъ отъ тѣхъ въ друго окржжие или въ друга околия, нѣма сила на нотариаленъ актъ.

9. Всѣки нотариусъ има свое писалище при сждилището, или вънъ отъ него, но въ сщия градъ, съ единъ секретарь, разсилепъ и нѣколко писци, числото на които се опрѣдѣля отъ прѣдседателя на сждилището споредъ нуждата.

10. Секретаритѣ при нотариуситѣ се назначаватъ съ заповѣдь отъ министра на правосждието, по прѣдставление отъ прѣдседателя на окржжния сждъ, а писцитѣ се назначаватъ съ заповѣдь отъ прѣдседателя на сжда.

11. Всички извършени нотариални дѣла нотарпусътъ, а така сщо и мировнятъ сждия, сж длъжни да държатъ въ тайна, съ изключение на указанитѣ отъ закона случаи. За неопазване на това правило тѣ се прѣдаватъ на сждъ за прѣдаване тайни по служебнитѣ дѣла.

12. За прилагане върху издаваемитѣ отъ нотариуса актове и всѣкакви книжа той има печатъ съ изображение на държавния гербъ и съ надпись наоколо: „печатъ на нотариуса при еди кой окржженъ сждъ“. Отпечатъкъ отъ печата и листъ съ подпись на нотарпуса се пази въ архивата на сжда за сравняване издаваемитѣ отъ него прѣписи отъ актоветѣ и други книжа.

13. Нотариуситѣ, а така сщо и мировитѣ сждии, които извършватъ нотариални дѣла, сж длъжни да държатъ и водятъ точно и ясно слѣдующитѣ книги: 1) регистръ за означаване всичкитѣ въобще извършени отъ тѣхъ актове, протести и засвидѣтелствувания, а така сщо и заявенитѣ у тѣхъ заемни обязателства и договори; 2) актова книга за внасяне въ нея напълно извършенитѣ по нотариаленъ редъ актове за разнитѣ имоти, освѣнъ за проданьта и залагането на недвижими имоти; 3) запрѣтителна книга, въ която се записватъ всѣкакъвъ родъ ограничения за право по разпореждане на недвижимитѣ имоти, по съобщенията, които имъ се правятъ отъ прѣдседателитѣ на сждилищата, отъ мировитѣ сждии и сждебнитѣ пристави; 4) квитанционна книга за записване на сборовотѣ, които тѣ взематъ за извършване и засвидѣтелствуване на актоветѣ; 5) общъ азбученъ указатель за всички извършени отъ тѣхъ актове и засвидѣтелствувания; 6) азбученъ ука-

Digitized by Google

затель за имотитѣ, които сѫ записани въ запрѣтителната книга, и 7) вѣдомость за всичкитѣ находящи се у тѣхъ нотариални документи за пазене. Всички тия регистри и книги се изпращатъ на нотариуситѣ прѣброени, провървени и подпечатани съ печата на министерството отъ министра на правосждието, освѣнъ книгата за записване на сбороветѣ, която имъ се изпраща отъ министерството на финанситѣ. За актоветѣ по продаване и залагане на недвижими имоти отъ министерството на правосждието ще се изготвятъ покупателни и заложителни документи, напечатани въ графическа форма въ дубликатъ, за издаване на всѣки класъ (парче), продаденъ или заложенъ имотъ, особенъ документъ.

Забѣлѣжка. (Прибавена: в. 14 януарий 1898 год.) Залагането за една опрѣдѣлена стойность на нѣколко недвижими имоти изъ одинакъ, по заявлението на залагателя, може да се извърши съ единъ общъ актъ.

14. Въ регистритѣ празднитѣ мѣста трѣбва да бѫдатъ зачеркнати, а изтриванията и междуредитѣ прѣписвания, ако не сѫ завѣрени съ подписитѣ на лицата, които сѫ се подписали, че сѫ получили прѣписи, считатъ се за недѣйствителни.

15. Регистритѣ на нотариуситѣ съдържатъ петъ стълбове, въ които се внася: 1) броя на дѣлата, като се почнува отъ първото число на всѣка година; 2) числото, мѣсецътъ и годината, въ които се е извършилъ актътъ или засвидѣтелствуването; 3) името, прѣзимето, прѣкоръ, званието, родината и мѣстожителството на лицата, за които е извършенъ актътъ или засвидѣтелствуването, или е направенъ протестъ; 4) означаване съдържанието на акта и количеството на внесения сборъ за неговото извършване; 5) разписките на лицата, на които е даденъ прѣпись изъ актовата книга или отъ засвидѣтелствуването съ записване името, прѣзимето, прѣкоръ, званието и родината на получителитѣ.

16. Запрѣтителната книга има четири стълбове, въ които се означава: 1) запрѣтителна статия, съ означаване какво е запрѣщението на недвижимия имотъ, т. е. да ли е заложенъ той, даденъ подъ наемъ или е наложено на него запрѣщение за обезпечение иска на нѣкого и пр., и въ всичкитѣ случаи се означава точно недвижимия имотъ на собственика или владѣлеца, лицето или имота (ако е той заложенъ срѣщу другъ имотъ), въ полза на което се е приложила запрѣтителната статия и основанията, въ които е тя приложена; 2) означаване лицето, на което е даденъ прѣпись отъ запрѣтителната статия; 3) разрѣшителната статия, които състои

Digitized by Google

въ забѣлѣжка за снемане на запора върху имота съ означаване основанията, въ силата на които е станала такава забѣлѣжка, и 4) означаване лицето, на което е даденъ прѣпись отъ разрѣшителната статия.

17. Азбучният указатель на недвижимитѣ имоти, които се намирать подъ запрѣщение, има два стълба: единъ за означаване на имотитѣ, а другъ за забѣлѣзване на врѣмето, когато се е снело запрѣщението.

18. Когато слѣдъ изтичането на годината се свърши актовата книга, нотариусътъ, а така сѫщо и мировиятъ сѫдия, който извършва нотариални дѣла, е длъженъ да я прѣдстави съ регистра и съ всички слѣдующи къмъ нея приложения, въ окржжния сѫдъ, като излага съ собственоржчния си подпись, въ края на книгата, числото на сѫдържащитѣ се въ нея актове, а въ регистра — числото на статиитѣ.

19. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ подписи се завѣряватъ отъ прѣдсѣдателя на окржжния сѫдъ, който удостовѣрява правилностьта имъ съ своя подпись, и оставя книгитѣ и регистритѣ за пазене въ архива.

20. Финансовитѣ чиновници и ревизоритѣ, имать право всѣкого да прѣглеждать книгитѣ на нотариуситѣ и на мировитѣ сѫдии по нотариалнитѣ дѣла за записване сборовете, съгласно съ общитѣ правила за счетоводството и отчетностьта по държавнитѣ приходи.

21. Нотариуситѣ, а така сѫщо и мировитѣ сѫдии, не могатъ да държатъ въ каситѣ си, въ никой случай, повече отъ хиляда лева. Щомъ се събере такава сума, тѣ незабавно сж длъжни да я внесатъ въ мѣстното ковчежничество по установения редъ.

22. Нотариуситѣ и мировитѣ сѫдии, които извършватъ нотариални дѣла, сж длъжни да пазятъ въ безопасно помѣщение и да държатъ въ цѣлость всичкитѣ актове и книги, а така сѫщо и печатитѣ си.

23. Книгитѣ и производствата на нотариуситѣ, както и тия на мировитѣ сѫдии по нотариални дѣла, могатъ да се прѣглеждатъ въ всѣко врѣме отъ прѣдсѣдателя на сѫда или отъ единого отъ членоветѣ на тоя сѫдъ по поржчение отъ прѣдсѣдателя.

24. Нотариуситѣ сж длъжни, щомъ постжпи у тѣхъ заявление за продажба на недвижимъ имотъ, за дарение, за залагане и въобще всѣкакъвъ договоръ за ограничение правото на соб-

Digitized by Google

ственость или на ползуване отъ недвижимъ имотъ, незабавно и въ никой случай не по-късно отъ три дни да издадатъ нуждния актъ. Мировитѣ сѫдии извършватъ тия актове въ опрѣдѣленитѣ отъ вѫтрѣшния имъ правилникъ часове.

25. Нотаруситѣ сѫ длъжни всѣки присѫтственъ день да се нахождатъ въ своитѣ писалища не по-малко отъ шесть часове, опрѣдѣлени съ утвърждение на окръжния сѫдъ, за които се обявява за всеобщо знание. Това сѫщо е длъженъ да прави и мировиятъ сѫдия въ часоветѣ, опрѣдѣлени отъ вѫтрѣшния му правилникъ, който се утвърждава отъ окръжния сѫдъ. Но засвидѣтелствуванията на подписи въ какъвто и да е актъ, както и извършването на протестъ за полици и взаимни обязателства, мировиятъ сѫдия е длъженъ всѣкога, когато му се прѣдставятъ, да извършва, а така сѫщо да дава прѣписи и справки отъ актоветѣ въ часоветѣ, опрѣдѣлени за такива дѣйствия отъ вѫтрѣшния му правилникъ.

26. Жалби срѣщу неправилнитѣ дѣйствия на нотаруситѣ, както и срѣщу онія на мировитѣ сѫдии, се подаватъ на тоя окръженъ сѫдъ, комуто сѫ тѣ подвѣдомствени. Жалбитѣ се подаватъ на самия нотарусъ или мировия сѫдия, които сѫ длъжни въ продължение най-много на три дни да ги изпратятъ въ окръжния сѫдъ, отъ деня на подаването имъ, и окръжнитъ сѫдъ, ако намѣри за нуждно, извѣстява на тажащитѣ се лица, които сѫ участвували въ извършването на акта, за да присѫтствуватъ въ назначения день, когато ще се разглежда жалбата имъ.

Забѣлѣжка. Споменатитѣ въ тоя членъ жалби, както и онія за бавность, се подаватъ на проста хартия, необлѣпена съ гербова марка.

27. Срокъ за подаване жалба противъ дѣйствията на нотаруситѣ и мировитѣ сѫдии, по нотариални дѣла, се полага десетдневенъ отъ деня на отказването на нотаруса или мировия сѫдия да извърши това дѣйствие, заради което се подава жалба.

28. Противъ съдържанието на жалбата, както нотаруса, така и мировиятъ сѫдия имать право да подаватъ, когато я изпращатъ въ сѫда, свои обяснения. Тѣ сѫ длъжни да даватъ обяснения по жалби противъ дѣйствията имъ и когато имъ се искатъ отъ прѣдсѣдателя на сѫда. Но тѣ не сѫ призовавать и нѣматъ право да присѫтствуватъ въ сѫда, когато се разглеждатъ тия жалби.

29. Постановленията на окръжнитѣ сѫдилища по жалбитѣ, които сѫ подадени вслѣдствие на отказване за извършване актове,

Digitized by Google

могатъ да се обжалватъ прѣдъ надлежния апелативенъ сждъ въ разстояние на десеть дена отъ дена на съобщението прѣписъ отъ рѣшението. Ако съ рѣшението на сжда е потвърдено дѣйствието на нотариуса или мировия сждия, който е извършилъ актъ или е направилъ засвидѣтелствуване, то, за да се унищожи силата на такива актове или засвидѣтелствувания, трѣбва да се заяви искъ въ надлежното сждилище.

80. За причиненитѣ отъ дѣйствията на нотариуса или мировия сждия врѣди и загуби заявява се искъ за възнаграждение въ тоя окржженъ сждъ, подъ вѣдомството на който се нахождатъ тѣ. За възбуждане искъ срѣщу нотариуса или мировия сждия за възнаграждение отъ врѣди и загуби, по нотариални дѣла, особно разрѣшение не се иска.

Глава II.

За кржга и реда на дѣйствията на нотариуса и на мировия сждия по извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ.

81. Всѣкакви актове за продаване-купуване недвижими имоти, за даване подъ залогъ (установяване на ипотеки) и изобщо за всѣко отчуждаване правото на собственость или правото за ползуване отъ недвижимъ имотъ, се извършватъ отъ нотариуса или мировия сждия, споредъ околията, въ която се намира недвижимия имотъ. За извършване на тия актове, явяватъ се при нотариуса или сждията сами странитѣ лично или тѣхни законно упълномощени повѣреници.

82. Договори, които опрѣдѣляватъ имотнитѣ отношения между съпрузи, тамъ гдѣто тия договори сж въ обичай, трѣбва да се извършатъ тоже отъ надлежния нотариусъ или мировия сждия.

83. Договори за наемане кжщи, стан, магазии и всѣкакви други недвижими имоти въ градоветѣ и въ чъртата имъ, трѣбва да се утвърждаватъ отъ нотариуса или надлежния мирови сждия, другояче такива договори подлежатъ на оспорване.

84. Нито единъ актъ за продаване, даряване, за даване подъ залогъ и изобщо за отчуждаване правото на собственость или правото за ползуване отъ недвижимъ имотъ не може да стане, ако продавачътъ, независимо отъ документитѣ за правата, които

Digitized by Google

му принадлежатъ, не прѣдстави и свидѣтелство отъ надлежното общинско управление, че подлежащата недвижимость му принадлежи, като собственость, или че той има право да я владѣе и да се ползува отъ нея. Ако нѣма документи, свидѣтелството на общинското управление, слѣдъ обстоятелствената му провѣрка, се счита за достатъчно доказателство за правото върху имота.

Забѣлѣжка. (З. отъ 14 януарий 1888 год.) Обстоятелствената провѣрка става прѣдъ нотариуса или мировия сѫдия, който извършва нотариални дѣла, чрѣзъ разнитване подъ клѣтва на не по-малко отъ трима околни, по прѣимущество, стари люди, привикани по указанието на общинското управление. Като околни люди не се приематъ лицата, които притежаватъ свойствата, прѣдвидени въ статиитѣ 61, 62 и 63 отъ гражд. сѫдопроизводство. За извършения разнитъ се съставя протоколъ, който се подписва отъ присѫтствующитѣ.

34а. *(Новъ: З. 10 януарий 1889 год.)* Независимо отъ случаитѣ на продаване, дарене, даване подъ залогъ и изобщо отчуждаване правото на собственость или правото за ползуване отъ недвижимъ имотъ, нотариусътъ или мировиятъ сѫдия могатъ да издаватъ крѣпостни актове на лицата, които пожелаятъ това, слѣдъ като изпълнятъ условията, прѣдвидени по-горѣ и въ чл. чл. 50 и 51 съ забѣлѣжката му.

За тия актове се плаща по $^1/_2$% за крѣпостно мито, както и другитѣ, прѣдвидени въ закона за нотариуситѣ, мита.

35. Търговски сговори тоже се извършватъ отъ надлежния нотариусъ или мирови сѫдия, но извършването на тия сговори трѣбва да става споредъ правилата, изложени въ търговския законъ.

36. Всѣкакви други сговори, актове, подписи, удостовѣрения, освѣнъ горѣпоказанитѣ, могатъ да се извършватъ частно и да се прѣдставятъ за засвидѣтелствуване на нотариуса или на надлежния мирови сѫдия, ако странитѣ желаятъ. Прѣписи отъ първообразнитѣ актове могатъ такожде да се прѣдставляватъ за засвидѣтелствуване на нотариуса или на мировия сѫдия.

37. Въ всичкитѣ актове и засвидѣтелствувания, които се извършватъ отъ нотариуса или мировия сѫдия, трѣбва да бѫдатъ означени: 1) годината, мѣсецътъ и числото, а кога се изисква и часътъ на извършването; 2) окрѫжниятъ сѫдъ или мировото сѫдилище при което е извършенъ акта; 3) подписитѣ на договаряющитѣ се страни и на свидѣтелитѣ, и 4) подписътъ на нотариуса или мировия сѫдия, който е извършилъ акта.

Digitized by Google

38. На издаваемитѣ отъ нотариуса или мировия сждия прѣписи, справки и засвидѣтелствувания се прилага печата на нотариуса или мировия сждия и се означава нумеръть, подъ който актътъ или засвидѣтелствуването сж записани въ регистра и врѣмето на издаването.

39. Прѣписитѣ и засвидѣтелствуванията, които сж писани на нѣколко листа, трѣбва да бждатъ провързани, прѣброени и скрѣпени отъ нотариуса или мировия сждия.

40. При означаване на лицата, както въ актоветѣ и засвидѣтелствуванията, така и въ подписитѣ, трѣбва да бждатъ записани и тѣхнитѣ и бащинитѣ имъ имена, прѣзимената и мѣстожителствата имъ, така щото да нѣма съмнѣние за тѣхната тождественость.

41. Самоличностьта на неизвѣстнитѣ на нотариуса или мировия сждия лица, които сж участвували въ извършването на акта или засвидѣтелствуването, трѣбва да бжде засвидѣтелствувана отъ двѣ грамотни познати тѣмъ лица, безъ да се отстраняватъ отъ това и роднинитѣ на неизвѣстното на нотариуса или мировия сждия лице. Удостовѣрението на самоличностьта трѣбва да бжде записано въ акта или засвидѣтелствуването.

42. Когато не е възможно да се увѣри въ самоличностьта на нѣкой отъ участвующитѣ, които сж показани въ прѣдидущия членъ, или когато за засвидѣтелствуване самоличностьта имѣма повече отъ едно лице, нотариусътъ или мировиятъ сждия споменува за това въ акта или въ засвидѣтелствуването съ забѣлѣжка ималъ ли е други доказателства и свѣдѣния прѣдъ видъ относително самоличностьта, какви именно, или не.

43. На нотариуса или мировия сждия се запрѣщава, подъ опасность на недѣйствителность, да извършватъ актове или засвидѣтелствувания, както отъ и на свое име, така сщо отъ и на име на жена си, както и отъ и на име на свои и нейни роднини въ права линия, безъ ограничение на степенитѣ, а въ побочна на роднини отъ първитѣ четири и по сватовство въ първитѣ три степени — а тѣй сщо и на лицата, които се намиратъ у него подъ настойничество, които сж го усиновили или които е той усиновилъ. Въ тия случаи актоветѣ се извършватъ отъ единъ членъ на окржжния сждъ или мировъ сждия по назначение отъ прѣдсѣдателя.

44. Нотариусътъ или мировиятъ сждия трѣбва освѣнъ удостовѣрението въ самоличностьта на участвующитѣ въ извършването на акта или на тѣхнитѣ повѣренници, да се удостовѣрятъ сщо

Digitized by Google

имать ли тѣ законна правоспособность отъ ония или на името на които трѣбва да се извърши акта.

45. При извършването на всѣки актъ трѣбва непрѣменно да присѫтствуватъ двама свидѣтели, които да удостовѣрятъ дѣйствителното му извършване; тѣ сѫщеврѣменно могатъ да удостовѣрятъ и самоличностьта на ония, които извършватъ акта.

46. Свидѣтели при извършване на актоветѣ могатъ да бѫдатъ само лица съвършенолѣтни, да знаятъ да четатъ и да пишатъ на официялния языкъ и да сѫ извѣстни на нотариуса или на мировия сѫдия лично или по достовѣрно за тѣхъ засвидѣтелствуване.

47. Свидѣтели при извършването на актоветѣ, подъ опасность за тѣхната недѣйствителность, не могатъ да бѫдатъ: 1) слѣпи, глухи, нѣми, безумни или слабоумни и луди; 2) които не знаятъ български языкъ; 3) лицата, въ полза на които въ самия актъ се прави нѣкакво разпореждане, а така сѫщо, които се намиратъ съ тѣхъ или съ участвующитѣ въ акта или пъкъ самия нотариусъ или мировия сѫдия въ отношения, означени въ чл. 43 отъ настоящия законъ; 4) слугитѣ на нотариуса или мировия сѫдия, който извършва акта; 5) служащитѣ въ канцеларията на нотариуса, мировия сѫдия и окрѫжния сѫдъ, и 6) които сѫ подпадвали подъ такива наказания, чрѣзъ които имъ е отнето правото да бѫдатъ свидѣтели.

48. Ония, които желаятъ да извършатъ актъ, или прѣдставятъ готовъ проектъ отъ него, или ако желаятъ да бѫде той извършенъ отъ нотариуса или мировия сѫдия, обявяватъ му за съдържанието и условията на прѣдполагаемия актъ, съ писмено заявление.

49. Нотариусътъ или мировиятъ сѫдия, като разгледа условията или проекта, длъженъ е да разпита участвующитѣ въ акта: дѣйствително ли тѣ по добра воля желаятъ да го извършатъ и разбиратъ ли неговия смисъль и значение.

50. Прѣди извършването на акта нотариусътъ или мировиятъ сѫдия е длъженъ да се удостовѣри: първо, че законитѣ не запрѣтяватъ извършването на такъвъ актъ и второ, ако думата е за недвижимъ имотъ, че означениятъ въ акта недвижимъ имотъ дѣйствително принадлежи на страната, която го отчуждава, или се съгласява за ограниченно правото на собственостьта.

51. При удостовѣряването, че недвижимиятъ имотъ принадлежи на страната, която го отчуждава, нотариусътъ или мировиятъ

Digitized by Google

сѫдия се ржководи по чл. 34 отъ настоящия законъ. Независимо отъ това нотариусътъ или мировиятъ сѫдия прави справки въ актовата и запрѣтителнитѣ книги за недвижимитѣ имоти.

Забѣлѣжка. При извършването на актове за отчуждаване недвижими имоти на мюсюлманитѣ, които сѫ се изселили изъ България прѣзъ послѣдната руско-турска война и се връщатъ назадъ, и при удостовѣряването, че тия имоти принадлежатъ тѣмъ, на нотариуса или мировия сѫдия, освѣнъ документитѣ, за които се споменува въ чл. 34 отъ настоящия законъ, трѣбва да бѫдатъ прѣдставени и сѫдебнитѣ рѣшения, чрѣзъ които тѣ сѫ утвърдени въ право на собственость или владѣние, и удостовѣрение отъ подлежащитѣ мѣста, че отчуждаемиятъ имотъ нѣма никакви дългове нито на сиротскитѣ и земледѣлческитѣ каси, нито въ хазната. За обезпечение на частнитѣ истци, оня, който извършва актоветѣ, е задълженъ да се справлява въ сѫда да ли не сѫ прѣдявени на отчуждаемия имотъ нѣкои частни искове. За всѣки прѣдявенъ въ окрѫжния сѫдъ искъ по оспоряване собственостьта на недвижимъ имотъ, ако послѣдниятъ не се намира въ околията на седалището на сѫда, прѣдседательтъ съобщава за указаната цѣль на надлежния мирови сѫдия. Не се допуща продаване или залагане на недвижимъ имотъ, по който има прѣнирня не разрѣшена окончателно и отъ касационния сѫдъ, ако тя е достигнала до тамъ.

52. Актоветѣ, извършването на които е забранено отъ закона, а сѫщо и ония, въ съдържанието на които би се указало нѣщо противно на законитѣ, които запазватъ реда на управлението, обществената нравственость или честьта на частни лица, не могатъ да бѫдатъ приети отъ нотариуса или мировия сѫдия за извършване. Така сѫщо нотариусътъ или мировиятъ сѫдия не може да приеме извършването на ония актове, прѣдметъ на които ще бѫде имотъ не принадлежащъ на страната, която го отчуждава или правото на разпореждане, което е изгубено за страната и не е прѣдставено отъ нея удостовѣрение отъ лицата, въ полза на които е станало такова ограничение на правото на собственостьта или на владѣнието, за съгласието имъ на отчуждаването му.

53. При извършването на актъ, въ който участвува лице, което не знае български язикъ и се обяснява на язикъ непонятенъ на нотариуса или мировия сѫдия, трѣбва да се вика прѣводчикъ.

54. Въ проекта на акта, подиръ указанията, прѣдписани въ членове 31—36, а така сѫщо подиръ означаването на свидѣтелитѣ (чл. чл. 44 и 45) и способа за удостовѣрението въ самоличностьта, както на тия послѣднитѣ, така и на участвующитѣ въ акта лица, а равно и удостовѣрението, че имотътъ принадлежи на отчуждающата го страна, съгласно съ 51 членъ, излага се самото

Digitized by Google

негово съдържание и се опрѣдѣля нему трѣбва да се дадатъ прѣписи отъ актовата книга.

55. Въ проекта на акта трѣбва да бѫде точно указано за всичкитѣ документи, които сѫ прѣдставени за извършването ѵу, както: за довѣреноститѣ, свидѣтелствата, за самоличностьта и др. т., съ обясненне прѣдставени ли сѫ тѣ въ първообразъ или въ прѣписъ.

56. Самитѣ документи или засвидѣтелствуванитѣ тѣхни прѣписи, се пазятъ у нотариуса или мировия сѫдия, като се означи въ тѣхъ: годината, мѣсецътъ, числото и нумера на оня актъ, къмъ който сѫ тѣ приложени.

57. Нотариусътъ или мировия сѫдия прочита на странитѣ проекта на акта, като имъ обявява за количеството на слѣдуемитѣ мита, които трѣбва да заплатятъ.

58. Подиръ като изявятъ странитѣ, че сѫ съгласни съ изложението на акта и подиръ изплащането на митата, проекта се вписа въ актовата книга.

59. Актоветѣ трѣбва да бѫдатъ писани чисто, а всичкитѣ въ тѣхъ суми, числа, нумера и срокове трѣбва да се означаватъ и съ слова.

60. Празни мѣста, поправки, приписки и съкращения се допущатъ не инакъ, освѣнъ като се спомѣне за тѣхъ въ проекта на акта съ подписа на участвующитѣ въ неговото извършване.

61. Празнитѣ мѣста трѣбва да бѫдатъ зачертани, а поправкитѣ да сѫ направени така, щото погрѣшното или излишното вписване да се зачертава съ тънка черта.

62. Зачеркване на актоветѣ строго се запрѣщава. За подобно зачеркване нотариусътъ или мировиятъ сѫдия се подлага на наказание.

63. Подиръ вписянето на акта въ книгата, той изново се прочита на странитѣ или отъ самитѣ тѣхъ, или трѣбва да бѫде прочетенъ на свидѣтелитѣ.

64. Лицата, които сѫ участвували въ извършването на акта, а така сѫщо и ония, които сѫ прочели или изслушали неговото съдържание, по своето желание, безъ свидѣтели, трѣбва, при подписването му, да обявятъ на свидѣтелитѣ, че тѣ сѫ прочели сами или имъ се е прочелъ той отъ другиго, за когото трѣбва да се спомѣне и въ сѫщия актъ.

Digitized by Google

65. Присѫтствието на свидѣтелитѣ, независимо отъ желанието на страната, е задължително не само при обявяването на условията, но и при самото четене на такъвъ актъ, въ извършването на който участвува глухъ.

66. Глухиятъ, който знае да чете, длъженъ е самъ да прочете акта и да обяви съотвѣтствува ли изложението му напълно съ неговата воля, което се и означава въ него актъ прѣди да бѫде подписанъ.

67. При извършването на актъ отъ или на името на неграмотенъ глухъ, освѣнъ обикновенитѣ свидѣтели, пригласява се още едно лице, на което той вѣрва и което умѣе да се обяснява съ него чрѣзъ знакове. Такова лице може да бѫде и роднина на глухия, но трѣбва да има всичкитѣ други условия, които се изискватъ отъ свидѣтеля.

68. Нотариусътъ или мировиятъ сѫдия трѣбва да се удостовѣри чрѣзъ питания, които не се отнасятъ до прѣдмета на извършваемия актъ, дѣйствително ли неграмотниятъ глухъ разбира знаковетѣ. които му се правятъ.

69. Грамотниятъ нѣмъ или глухонѣмъ отъ или на името на когото се извършва актътъ, длъженъ е подиръ прочитането на акта да напише въ него собственорѫчно, че го е челъ и е напълно съгласенъ съ съдържанието му.

70. При извършването на актъ отъ или на името на безграмотенъ нѣмъ или глухонѣмъ, освѣнъ лицето, което умѣе да се обяснява съ него чрѣзъ знакове, трѣбва да се призове и друго, на което тия знакове сѫ извѣстни и което трѣбва да има всичкитѣ качества на свидѣтель, ако даже и да бѫде роднина съ нѣмия или глухонѣмия.

71. Подиръ прочитането на акта по реда, означенъ въ прѣдидущитѣ членове, той се подписва въ актовата книга отъ участвующитѣ лица въ неговото извършване, отъ свидѣтелитѣ и слѣдъ това отъ нотариуса или мировия сѫдия.

72. Странитѣ, които извършватъ акта, ако не могатъ да подпишатъ поради неграмотность или по други причини, могатъ да порѫчатъ на друго лице да ги подпише за тѣхъ, за което се удостовѣрява съ подписа на свидѣтелитѣ.

73. Прѣписитѣ отъ актоветѣ, които сѫ внесени въ актовитѣ книги, нотариусътъ или мировиятъ сѫдия не може да ги дава на други никому, освѣнъ на самитѣ лица, отъ които сѫ извършени

Digitized by Google

актоветѣ или на тѣхнитѣ повѣренници, наслѣдници и въобще на онія, къмъ които сѫ прѣминали тѣхнитѣ права.

74. Нотаріусътъ или мировнатъ сѫдия не може да допустне никое чуждо лице до справка на актоветѣ, които сѫ внесени въ актовитѣ книги.

75. *(Измѣненъ: З. 4 януарий 1903 вод.*[1]) Изключение отъ установенитѣ правила въ прѣдидущитѣ два члена се допуща: 1) за лицата отъ сѫдебното вѣдомство съ надлежащитѣ удостовѣрения, че справкитѣ и прѣписитѣ сѫ необходими тѣмъ за изпълнение на служебна обязаность и 2) за частни лица, ако се касае да направятъ справка или взематъ прѣписъ отъ актовитѣ книги, въ които сѫ записани договоритѣ, извършени съгласно чл. чл. 31, 32 и 33 отъ настоящия законъ, както и отъ запрѣтителната книга.

76. Вѣрностьта на прѣписитѣ се удостовѣрява отъ нотаріуса или мировия сѫдия съ запазване реда, показанъ въ 37, 38 и 39 членове.

77. Издаването на всѣки прѣписъ се забѣлѣзва въ актовата книга съ означение, кому именно е даденъ прѣписътъ.

78. Лицата, които сѫ приели прѣписи, трѣбва да дадатъ въ регистра на нотаріуса или мировия сѫдия разписка за приемането имъ.

Глава III.

За съставянето на запрѣтителната и разрѣшителната статии.

79. Запрѣтителната статия се състави: 1) сѫдъ всѣки извършенъ отъ нотаріуса или мировия сѫдия актъ, който установява ограничение на правото за владѣние, или на правото на собственостьта на недвижимитѣ имоти 2) по опрѣдѣлението на сѫда.

80. Въ запрѣтителната статия, освѣнъ показанитѣ въ 13 и 16 членове, трѣбва да се означава: 1) годината, мѣсецътъ и числото, въ които е станалъ акта за ограничаване правото на разпо-

[1]) *Стария чл. 75.* Изключение отъ установенитѣ правила въ прѣдидущитѣ два члена се допуща: 1) за лицата отъ сѫдебното вѣдомство съ надлежащитѣ удостовѣрения, че справкитѣ и прѣписитѣ сѫ необходими тѣмъ за изпълнение на служебна обязаность и 2) за частни лица, ако на това сѫ съгласни странитѣ, или когато правото за получаване на справкитѣ или прѣписитѣ е прѣдоставено отъ сѫдебно опрѣдѣление.

Digitized by Google

рождането на имота, и 2) нумерътъ и страницата на акта въ актовата книга.

81. Ако запрѣтителната статия е съставена по опрѣдѣление на съда, то въ нея се забѣлѣзва числото и нумерътъ на това опрѣдѣление.

82. Съществуването на запрѣтителната статия за отчуждаването на недвижимитѣ имоти не прѣпятствува и не запрѣтява на .съставянето на акта за прѣминуването на този имотъ къмъ друго лице, ако въ запрѣтителната статия нѣма указания, че владѣлецътъ или собственикътъ се е лишилъ напълно отъ правото за разпореждането съ своя имотъ.

83. Послѣдующитѣ актове за ограничаване правата на собственостьта се съставятъ отъ нотариуса или мировия съдия и на тѣхно основание се съставятъ запрѣтителнитѣ статии, безъ да се иска за това съгласието на лицата, въ полза на които има вече ограничения, ако само правата на тия лица не се нарушаватъ съ послѣдующитѣ ограничения.

84. Съставяне на разрѣшителната статия за снимане на запрѣтяването, за унищожаване на залога или друго ограниченне на правото на владѣнието или на собственостьта, може да послѣдва или съ съгласието на оногова, въ чиято полза е съставена запрѣтителната статия, или по опрѣдѣление на съда.

85. Въ разрѣшителната статия се означава годинатъ, мѣсецътъ и числото на нейното съставяне и оня актъ или съдебно опрѣдѣленне, съ силата на които се унищожава запрѣтителната статия; самиятъ актъ нотариусътъ или мировиятъ съдия внася въ актовата книга.

Глава IV.

За извършването на засвидѣтелствуванията.

86. Нотариусътъ или мировиятъ съдия, по желанието на онія, които се обрѣщатъ къмъ него, извършва засвидѣтелствуване на всѣкакъвъ родъ споразумения, актове и удостовѣрения, съгласно съ чл. 36 отъ настоящия законъ.

87. Засвидѣтелствуванията се означаватъ отъ нотариуса или отъ мировия съдия въ регистритѣ по реда, показанъ въ чл. 38 отъ настоящия законъ.

Digitized by Google

88. При извършването на засвидѣтелствуванията нотариусътъ или мировиятъ сѫдия трѣбва да се ржководи по правилата, изложени въ 40, 41, 42, 43, 44 и 45 членове.

89. При протестуването на мѣнителницитѣ (полицитѣ) нотариусътъ или мировиятъ сѫдия се ржководи отъ търговскиятъ законъ.

90. При засвидѣтелствуването вѣрностьта на прѣписитѣ съ прѣдставенитѣ у нотариуса или мировия сѫдия документи, той е длъженъ да сравни прѣписа съ първообраза и да упомѣне въ засвидѣтелствуването отъ кого е билъ прѣдставенъ оня документъ, отъ който е снетъ прѣписътъ, така сѫщо и да ли е снетъ той отъ първообраза или отъ другъ прѣписъ, и не е ли имало въ първообраза или въ първоначалния прѣписъ зачеркванія, приписки или каквито и да сѫ особености.

91. За засвидѣтелствуването първообраза на подписитѣ на актъ, който не е направенъ у нотариуса или у мировия сѫдия, тѣ (подписитѣ) трѣбва да сѫ написани въ тѣхно присѫтствие или да сѫ признати прѣдъ тѣхъ отъ подписавшитѣ се лица.

92. Самоличностьта на лица, които не сѫ извѣстни на нотариуса или на мировия сѫдия, трѣбва да бѫде удостовѣрена по установения редъ въ 41 и 42 членове съ забѣлѣжка за това въ засвидѣтелствуването.

93. Засвидѣтелствуване подлинностьта на подписитѣ се извършва върхѹ самия подписанъ документъ.

94. Засвидѣтелствуването на врѣмето, въ което се е прѣдявилъ документътъ у нотариуса или у мировия сѫдия, се извършва отъ него въсъ самия документъ, съ означаване на лицата, които сѫ го прѣдявили.

95. Засвидѣтелствуването на заемнитѣ задължения, договори и различенъ родъ протести се извършва отъ нотариуса или мировия сѫдия, върху самия актъ, съ означаване на лицата, които сѫ го прѣдявили.

96. При засвидѣтелствуване на актоветѣ, които сѫ извършени по домашенъ редъ, нотариусътъ или мировиятъ сѫдия, е длъженъ да се удостовѣри въ самоличностьта и правоспособностьта на участвующитѣ въ извършването на засвидѣтелствуването, съгласно съ 41, 42, 44, 45 и 46 членове.

Digitized by Google

Глава V.

За митата при извършването на актоветѣ.

97. Разноскитѣ при извършването на актоветѣ сѫ: 1) митата отъ актоветѣ; 2) особенъ сборъ за извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ и за издаване прѣписи отъ актоветѣ, отъ запрѣтителнитѣ и разрѣшителнитѣ статии, за справки и всѣкакви прѣписи.

98. Всичкитѣ означени въ прѣдидущия членъ разноски, когато за тѣхното изплащане не е имало особено съгласие между договоренитѣ страни, падатъ по равна часть на всѣка една отъ тѣхъ.

99. Хартията, на която е написанъ прѣписътъ отъ акта, дълговитѣ обязателства и мѣнителницитѣ, дубликатитѣ отъ прѣписитѣ и книжата, по които се извършватъ засвидѣтелствуванията, се обклѣпятъ съ гербова марка, съгласно закона за гербовия сборъ.

100. При извършването на актове, които установяватъ прѣминуването на правото на собственость или на владѣнието на недвижими имоти, взема се особено актово мито по четири лева за всѣки актъ, но само въ такъвъ случай, ако цѣната на имота надминува 100 лева. Ако е по-малка, не се взематъ.

101. При прѣминуването на имотитѣ отъ едно лице въ чужда собственость на друго или въобще при промѣняване на владѣнията, независимо отъ актовото мито, взема се още особено мито, наречено крѣпостно по 2% отъ цѣната на имота.

102. Крѣпостнитѣ мита се взематъ въобще отъ онія актове, чрѣзъ които прѣминува недвижимия имотъ отъ единого на другиго, а отъ движимитѣ имоти и паричнитѣ капитали само въ случаитѣ, означени въ 104 членъ.

103. Крѣпостнитѣ мита се взематъ и за отчуждаването на държавни недвижими имоти.

104. (Отмѣненъ съ закона за митата отъ имоти, придобити по безвъзмездѣнъ начинъ.)

105. Отъ опрѣдѣляване сумата, отъ която трѣбва да бѫдатъ взети крѣпостни мита, онія, които участвуватъ въ прѣминуване на имота, сѫ длъжни при извършването на акта да обявятъ съвѣстно истинската негова цѣна; въ противенъ случай ще подпадатъ подъ съдебно рѣшение на тройни мита за потаената сума.

Digitized by Google

106. Цѣната на имота, който прѣминува по завѣщание, се обявява съвѣстно въ самото завѣщание, или отъ завѣщателя или отъ неговия наслѣдникъ при дѣйствителното му встжпване въ владѣние на завѣщания имотъ.

107. При издаването на крѣпостенъ актъ за недвижимъ имотъ по завѣщание, нотарiусътъ или мировiятъ сждия трѣбва да се увѣри по-напрѣдъ, че завѣщанието е потвърдено отъ надлежната власть по установения редъ.

108. Отъ имотитѣ, които сж продадени на публиченъ търгъ, крѣпостнитѣ мита се взематъ по най-послѣднѣ придобитата цѣна.

109. При издаването крѣпостенъ актъ за недвижимъ имотъ, продаденъ и купенъ на аукционенъ търгъ, за изплащане дългове на неизправни длъжници, нотарiусътъ или мировiятъ сждия е длъженъ да изиска, щото протоколътъ по продаване-купуването, съставенъ отъ сждебния приставъ или отъ неговитѣ помощници, да бжде прѣдварително прѣгледанъ и утвърденъ отъ надлежния окржженъ сжд. Протоколъ, който не е прѣгледанъ и утвърденъ отъ сжда, не трѣбва да се взема въ внимание и да се издава на основание на него крѣпостенъ актъ за недвижимъ имотъ.

110. За да издаде крѣпостенъ актъ за недвижимъ имотъ по сждебно рѣшение, нотарiусътъ или мировiятъ сждия е длъженъ прѣдварително да се увѣри, че сждебното рѣшение, на основание на което се иска крѣпостенъ актъ, е влѣзло въ законна сила и с изтекалъ касационния срокъ.

111. Цѣната на фабрики, мелници, рибни, солни и други заводи, се опрѣдѣля споредъ дохода въ послѣднитѣ десеть години, като се извадятъ разноскитѣ за тѣхното обдържане, и производството на работенето, а, ако тия завѣдения сж сжществували помалко отъ десеть години до тѣхното прѣминуване въ други ржцѣ, то за опрѣдѣляване на тѣхната цѣна трѣбва да се вземе въ десеть пати доходътъ на послѣднята година прѣди прѣминуването имъ, като се вземе въ внимание и въ двата тия случаи изчислението на дохода, показанъ отъ лицата, които участвуватъ въ прѣминуването.

112. За извършване на актоветѣ, нотарiусътъ или мировiятъ сждия взема: за актове съ цѣна не повече отъ 800 лева — 8 лева; отъ 800 до 1.600 — 6 лева; отъ 1.600 до 3.200 лева—

Digitized by Google

9 лева; отъ 3.200 до 4.000 лева — 12 лева. За актове съ цѣна по-голѣма отъ 4.000 лева се взема по 15 лева и освѣнъ това по единъ левъ на всѣки (1.000) хиляда лева отъ цѣната на акта.

118. За извършване (написване) и региструване на менични обязателства, на полици (вексели) и протести за тѣхъ и на отворени записи (бонове), когато сумата на обязателствата или полицитѣ и на отворенитѣ записи не надминува 2.000 лева, нотарiусътъ или мировиятъ сждия взема 4 лева, а когато сумата е по-голѣма отъ 2.000 лева, взема освѣнъ 4 лева още и по 1 левъ на всѣки 1.000 лева.

114. За засвидѣтелствуване подписитѣ на менични обязателства, полици и всѣкакъвъ видъ записи и договори, отъ каквато сума и да сж тѣ, взема се за всѣки екземпляръ по 1 левъ, независимо отъ съотвѣтствующата на цѣната гербова марка.

115. За извършване на актове и договори или засвидѣтелствуване съдържанието имъ, на които цѣнностьта на прѣдмета не може да бѫде опрѣдѣлена, взема се по 4 лева за всѣки екземпляръ.

116. За засвидѣтелствуване вѣрностьта на прѣписитѣ се взема по единъ левъ за първия листъ и по 50 ст. за останалитѣ, като се считатъ всѣки 25 редове за страница на листа.

117. За засвидѣтелствуване първообраза на подписитѣ се взема по 50 ст. за всѣки подписъ.

118. За засвидѣтелствуване врѣмето, въ което се е прѣдявилъ документътъ, взема се единъ левъ.

119. За засвидѣтелствуване и вржчване всѣкакви протести и заявления, — било по граждански, било по търговски дѣла — се взематъ по два лева за всѣки листъ, освѣнъ гербовитѣ марки за по единъ левъ, залѣпени върху всѣки листъ (екземпляръ).

120. За правене справки за врѣмето, въ което е извършенъ или засвидѣтелствуванъ какъвто и да е актъ, и даване писмено удостовѣрение за това, взема се единъ левъ, освѣнъ гербовата марка, за удостовѣрението.

121. За надаване вторични и послѣдующи прѣписи, взема се по 2 стотинки за всѣки редъ.

Digitized by Google

122. Освѣнъ изброенитѣ мита и берии, взема се и по 40 ст. за удряне печата на нотаруса или на мировия сѫдия върху всѣки актъ.

Забележение. За удряне печата на актове отъ два или повече екземплара, взема се като за актъ отъ единъ екземпляръ.

123. За засвидѣтелствуване съдържанието и подписитѣ на сѫдебна довѣреность и всѣкакво пълномощно, взема се по единъ левъ, освѣнъ гербовата марка.

124. Всичкитѣ заявления, които се подаватъ на нотаруса, или на мировия сѫдия, по нотариални дѣла, трѣбва да бѫдатъ облѣпени съ гербова марка отъ единъ левъ.

Забележение. Не се изисква никакво писмено заявление при подписване документи за засвидѣтелствуване или потвърждение подписитѣ.

125. Всичкитѣ мита и берии, които се взематъ при извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ, постжпватъ въ полза на хазната.

126. За извършване и засвидѣтелствуване на актове по продаване-купуване или даване-вземане подъ наемъ движими и недвижими имоти отъ страна на държавнитѣ учрѣждения, не се взематъ никакви мита и берии отъ тия учрѣждения.

Глава VI.

За отговорностьта на нотаруситѣ.

127. За всѣко незаконно отказване да изпълни длъжностьта си, за всѣко опущение по службата си, прѣвишение на власть и за всѣки противозаконенъ постжпъкъ, и за злоупотрѣбление, нотарусътъ, споредъ опущението или злоупотрѣблението, или се прѣдава на дисциплинарно взискание, или се дава на углавенъ сѫдъ.

128. На дисциплинарно взискание нотаруситѣ подлежатъ: *а)* за опущения, които сж произлѣзли отъ невнимание или отъ незнание обязаноститѣ по службата; *б)* за неизпълнение на правилата и формитѣ при извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ, за нарушение на тия правила и форми и въобще за невнимателность и небрѣжность по службата; *в)* за бавность въ изпълнението на обязаноститѣ по службата.

Digitized by Google

129. Взисканията, на които могатъ да се прѣдадатъ нотаріуситѣ, по реда на дисциплинарното производство, безъ да се прѣдаватъ на углавенъ сждъ, сж: *а)* напомняване, *б)* забѣлѣжване, *в)* изобличение; *г)* снемане отъ платата.

130. Прѣдаването на сждъ по углавенъ редъ и сждението на нотаріуситѣ ставатъ по реда, указанъ въ законитѣ за углавното сждопроизводство. А при даването имъ подъ сждъ по дисциплинарно взискание, трѣбва да се пазятъ постановленията на чл. чл. 180—198 отъ закона за устройството на сждилищата.

131. Съ настоящия законъ се отмѣнява III глава отъ врѣменнитѣ сждебни правила (ст. 524 –531), допълнението къмъ 531 статия на тия правила, т. е. инструкцията за реда на извършването и засвидѣтелствуването на актоветѣ, договоритѣ и другитѣ сдѣлки отъ 1879 год., врѣменнитѣ инструкции и форми за ржководството на мировитѣ сждии при извършване и засвидѣтелствуване на актове, договори и пр. отъ 1880 год., допълнението къмъ III глава на допълнителния раздѣлъ къмъ врѣменнитѣ сжд. правила (524—531) и всичкитѣ други закони, правила и наредби, които противорѣчатъ на него, освѣнъ правилата за домашни актове отъ 24 декемврий 1883 год., които оставатъ въ сила до прѣдвидения въ тѣхъ срокъ.

132. Настоящиятъ законъ влиза въ сила единъ мѣсецъ слѣдъ обнародването му въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Digitized by Google

Digitized by Google

Законъ

за

замѣняване на турскитѣ документи за право на собственость съ крѣпостни актове.

(Утвърденъ съ указъ отъ 3 януарий 1892 год., подъ № 2, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 25, отъ 1 февруарий сѫщата година).

1. Всѣкой, който притежава недвижимъ имотъ съ турски документъ за право на собственость, е длъженъ да замѣни този турски документъ съ крѣпостенъ актъ въ продължение на десеть[1]) години отъ обнародването на настоящия законъ.

2. Нотариуситѣ замѣняватъ турскитѣ документи за право на собственость съ крѣпостни актове, слѣдъ като имъ се прѣдставятъ отъ заинтересуванитѣ лица, заедно съ свидѣтелство отъ надлежното общинско управление, че обозначенитѣ въ тѣхъ недвижими имоти принадлежатъ и се владѣятъ отъ просившитѣ замѣняването имъ.

3. Правособственицитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ никакви документи за право на собственость, сж длъжни тѣй сѫщо, въ опрѣдѣления въ чл. 1 срокъ, да се разпоредятъ, за да се констатира правото имъ на собственость върху недвижимитѣ имоти и снабдятъ съ крѣпостни актове.

4. За констатирането правото на собственость върху недвижимитѣ имоти, които се владѣятъ безъ никакви документи за право на собственость, притежателитѣ прѣдставятъ на нотариуситѣ

[1]) Съ З. отъ 16 февруарий 1896 год., прѣдвиденятъ въ чл. 1 срокъ, е продължѣнъ съ 5 години.

Digitized by Google

удостовѣрения отъ общинското управление въ землището, на което се намира имотътъ. Това удостовѣрение се издава отъ кмета на основание на едно протоколно постановление, подписано отъ членоветѣ на общинското управление. На основание на това удостовѣрение нотариусътъ издава крѣпостния актъ.

5. Слѣдъ изминаването на прѣдвидения въ чл. 1 десетъ годишенъ срокъ, лицата, които прѣдставятъ въ съдилището или друго присъствено мѣсто турски документи, глобяватъ се съ 5% отъ стойностьта на имота, опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги.

Сжщо така се глобяватъ съ 5% отъ стойностьта на имота, опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги, онія отъ притежателитѣ, които подиръ изтичането на десетъ годишния срокъ заявятъ прѣдъ съдъ или друго присъствено мѣсто претенция за право на собственость безъ крѣпостни актове.

6. За издаването крѣпостни актове на правособственицитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ никакви документи, нотариуситѣ събиратъ всичкитѣ прѣдвидени берии въ закона за тѣхъ по издаването на крѣпостенъ актъ за покупка-продажба, съ изключение на прѣдвиденитѣ мита въ чл. 101 отъ сжщия законъ и $^1/_4$% вмѣсто 2% крѣпостно мито.

За имоти, стойностьта на които не надминава сто лева, мито за извършване на акта не се взема.

7. За замѣняването на турскитѣ документи за право на собственость съ крѣпостни актове нотариуситѣ събиратъ:

За документи отъ стойность до 800 лева — 1 л., отъ 801—1600 — 2 л., отъ 1601—8200 — 3 л., отъ 3201—4000 — 4 л.; за актове съ цѣна по-голѣма отъ 4001 се плаща по 1 л. на хилядата отъ стойностьта.

Освѣнъ това крѣпостнитѣ актове ще се облѣпятъ съ гербови марки, съгласно закона за гербовия сборъ, и ще се подпечатватъ срѣщу установената за това такса.

8. За прилагането на настоящия законъ министрътъ на правосждието ще издаде особенъ правилникъ.

9. *(Новъ: З. 18 юлий 1902 год.)* Прѣдвиденията въ чл. чл. 1, 3 и 5 срокъ се продължава още съ петь години, начиная отъ деня на обнародването настоящето допълнение въ „Държавенъ Вѣстникъ". (Държавенъ Вѣстникъ" брой 153, отъ 18 юлий 1902 г.)

Digitized by Google

Законъ

за

разрѣшение лихоимскитѣ дѣла въ варненското и силистренското окржжия.

(Утвърденъ съ указъ отъ 9 декемврий 1893 г., подъ № 790, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 277, отъ 18 декемврий сжщата година.)

1. Лихоимскитѣ дѣла въ варненското и силистренското окржжия се разглеждатъ отъ надлежнитѣ сждилища.

2. Лихоимски записи сж онѣзи, по които се възприема, че съдържатъ лихва по-голѣма отъ двайсетъ на сто годишно.

3. Лихоимски дѣла се считатъ онѣзи, които сж заведени или ще се заведатъ прѣдъ сждилищата по лихоимски записи, издадени по заеми, сключени до освобождението на княжеството отъ земледѣлци, жители на окржжията, означени въ чл. 1. За такивъ се считатъ и дѣлата, които сж заведени или ще се заведатъ по чл. 9 на този законъ.

4. Не само мировитѣ, но и окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища сж длъжни, както прѣди разглеждане дѣлото, тъй и слѣдъ изслушване обясненията на странитѣ, да склоняватъ сждящитѣ се на спогодба и само въ случай на несполука, да постановяватъ рѣшение.

5. Лихоимскитѣ дѣла въ окржжнитѣ и апелативнитѣ сждилища се разглеждатъ съ участие на прѣдставитель отъ прокурорския надзоръ.

6. Договорната лихва по лихоимскитѣ дѣла не може да бжде по-голѣма отъ двайсетъ на стотѣхъ годишно проста лихва; ако

Digitized by Google

е уговорена по-голѣма, тя се намалява до двайсеть на стотѣхъ. Тази лихва тече само до 24 декемврий 1883 година.

7. Когато въ записа не е показанъ размѣрътъ на лихвата, а се възразява, че е била приложена лихва на капитала или е била платена, длъжникътъ има право да доказва било чрѣзъ други записи, било чрѣзъ писма или тефтери, било чрѣзъ свидѣтели, било чрѣзъ разпитване на страните, било най-после чрѣзъ клѣтва, повечето незаконна лихва, която е приложена на капитала или е била платена, безъ да е означено това въ записа.

8. Когато се докаже, че заемътъ е билъ направенъ съ по-голѣма лихва отъ показаната въ чл. 6, то повечето приложена на капитала или платена незаконна лихва се сбира отъ капитала, като се смѣта отъ деня, въ който е била приложена на капитала или е била платена. Ако капиталътъ се погаси съ повечето незаконна лихва, която се е приложила на него или е била платена, заемодавецътъ може да бѫде осѫденъ да повърне получената незаконна сума съ нейнитѣ лихви отъ деня, въ който му е била заплатена.

9. Издаденитѣ на основание чл. 939, отъ врѣменнитѣ сѫд. правила, рѣшения отъ апелативнитѣ сѫдилища въ изслѣдването по лихоимски дѣла и още не изпълнени, се обезсилватъ и на заемодавцитѣ се прѣдоставя право да прѣдявятъ отново прѣдъ надлежния мирови или окржженъ сѫдъ исковетѣ, по които сѫ били постановени тѣзи рѣшения, безъ да се плаща сѫдебно мито, ако такова е било платено.

10. По лихоимски дѣла, присѫденитѣ суми съ сѫдебни рѣшения, издадени до влизането и слѣдъ влизането въ сила на този законъ, се изплащатъ най-късно въ три години, като се смѣта за първитѣ рѣшения отъ 1 януарий 1894 год., а за онѣзи, които ще се издадатъ, отъ влизането имъ въ законна сила, като се плаща по една трета часть всѣка година.

Digitized by Google

Законъ

за

пожаритѣ по селата, махалитѣ, колибитѣ и по-малкитѣ градове, които се занимаватъ прѣимуществено съ земледѣлие.

(Утвърденъ съ указъ отъ 14 февруарий 1883 год., подъ № 1084, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 136, отъ 17 декемврий с. год.)

Глава I.

Общи положения.

1. Загубитѣ, които произлизатъ отъ пожари, станали въ землищата на селата, махалитѣ, колибитѣ и по-малкитѣ градове, за изтрѣбление сѣно, слама, снопе, плѣвници и хамбари, се обезщетяватъ по настоящия законъ.

2. Въ деня, когато стане пожарътъ, тутакси се съставлява актъ отъ кмета или неговия намѣстникъ и двама души отъ старитѣ на селото, махалата, колибитѣ или градеца, а въ отсѫтствието на тия, въ присѫтствието на двама съсѣди; този актъ, подписанъ отъ помѣнатитѣ и подпечатанъ съ общинския печатъ, се прѣпраща чрѣзъ надлежния околийски началникъ до окръжния прокуроръ за по-нататъшно разпореждане.

3. Ако виновникътъ въ разстояние на четири мѣсеци отъ деня на пожара не се изнамѣри отъ сждебнитѣ власти или не се покаже отъ жителитѣ на общината, за да се осѫди съгласно съ сѫществующитѣ закони, то жителитѣ отъ селото, махалата, колибитѣ или градеца, въ землището на които е станалъ пожара, съ

Digitized by Google

длъжни да обезщетятъ пострадавшия въ натура или пари, съгласно съставения за пагубитѣ актъ, въ който трѣбва да бѫдатъ всички изгорѣли или повредени стоки (храни) изброени.

Ако по-послѣ слѣдъ извършеното обезщетение на пострадавшия, виновникътъ се улови, то жителитѣ, които сѫ заплатили обезщетението, заявяватъ иска си срѣщу виновника прѣдъ надлежния сѫдъ.

Глава II.

Обезщетения по пожаритѣ.

4. Сумата за обезщетение единъ или повече пострадавши, която (сума) се нормира възъ основание данъка на всѣкиго отъ текущата година, се опрѣдѣлява отъ поточленна комисия, именно: двама души назначавани отъ пострадавшия, двама отъ старейския съвѣтъ (или общинското управление на градеца), подъ прѣдседателството на общинския кметъ и рѣшаватъ по вишегласие.

При опрѣдѣлението цѣнитѣ на изгорѣлитѣ стоки (храни), комисията се води по текущитѣ цѣни отъ деня на пожара.

5. Пагуби, които надминаватъ сумата отъ три хиляди лева сребърни, за връхнината, пострадавшиятъ нѣма право да претендирва отъ жителитѣ, а отъ виновника, въ случай, че той се хване послѣ четири мѣсеци.

6. Отъ правата на тоя законъ се ползуватъ и скотовъдцитѣ, хранитѣ на които се нахождатъ въ землището на селата, колибитѣ и пр., както и тѣ сѫ длъжни да изплащатъ припадающата тѣмъ часть отъ загубитѣ, произлѣзли въ сѫщитѣ землища.

7. Освѣнъ градоветѣ: София, Самоковъ, Кюстендилъ, Видинъ, Ломъ, Вратца, Рахово, Търново, Севлиево, Ловечъ, Габрово, Плѣвенъ, Варна, Балчикъ, Силистра, Тутраканъ, Ески-Джумая, Провадия, Шуменъ, Османъ-Пазаръ, Разградъ, Русе, Свищовъ, Горня-Орѣховица, Добричъ и Никополъ, въ всички други градове, паланки, села, колиби и махали се приспособяватъ тия правила.

8. Ако пострадавшиятъ отъ пожаръ не заяви претенция за обезщетение въ продължение на една година отъ деня на пожара, изгубва си правата.

Digitized by Google

Законъ за горитѣ

отъ 1 априлъ 1904 год. и измѣненията му съ законъ отъ 1 мартъ 1906 год.

(Извлѣчение).

Общи разпорежданія.

1. Горитѣ въ княжеството сж:

а) частни;
б) общински, и
в) държавни.

Частни гори сж онія, които съставляватъ собственость на частни или юридически лица.

Общинскитѣ гори сж два вида: гори, които сж били отстжпени отъ древно врѣме на нѣкой градъ или село за вѣчно ползуване (балталъци) и гори, които съставляватъ частни имущества на общинитѣ (чл. 26 отъ закона за собствеността).

Държавни гори сж онія, които не принадлежатъ нито на частни лица, нито на общини.

Ялъцитѣ се обявяватъ държавна собственость. Правителството отчуждава правото на паша и водопой, което сж имали старитѣ имъ притежатели.

Обезщетението ще се опрѣдѣли отъ една комисия, назначена отъ министерския съвѣтъ. Недоволната страна може да обтжжи рѣшението на тая комисия по правилата, наложени въ закона за отчужденията за обществена полза.

2. Общинскитѣ гори, отстжпени отъ древно врѣме за вѣчно ползуване, сж неотчуждаеми.

Digitized by Google

8. Въ продължение на двѣ години отъ публикуването на настоящия законъ, границитѣ на всички общински, държавни и частни гори и пасища, трѣбва да бѫдатъ точно установени и опрѣдѣлени въ единъ протоколъ отъ мѣстния лѣсничей.

Съставенитѣ така протоколи се подписватъ отъ съсѣдитѣ на респективнитѣ гори въ продължение на два мѣсеци, отъ деня на врѣчването имъ, слѣдъ което, ако не прѣдставятъ съсѣдитѣ никакви възражения, тия протоколи добиватъ сила на владѣтелни документи.

Ако съсѣдитѣ не сѫ съгласни съ съдържанието на протоколитѣ, длъжни сѫ, въ прѣдвидения по-горѣ срокъ отъ два мѣсеци, да подигнатъ споръ за това, като повърнатъ на лѣсничея протоколитѣ и сѫщеврѣменно изложатъ писмено на самия протоколъ или въ отдѣлно заявление своитѣ възражения и претенции.

Ако протоколитѣ на лѣсничея не бѫдатъ повърнати въ урѣчения срокъ, подписани или неподписани или въобще, ако въ тоя случай не постѫпятъ никакви рекламации отъ страна на заинтересованитѣ съсѣди, лѣсничеятъ веднага разпорежда да се обяви въ „Държавенъ Вѣстникъ“ съдържанието на протоколитѣ, слѣдъ което тѣ добиватъ сила на владѣтелни документи, макаръ неподписани.

4. Възникналитѣ спорове се разрѣшаватъ първоначално отъ гражданското отдѣление на окражния сѫдъ, въ окражието на който се намира спорнятъ имотъ.

Дѣлото се завежда по прѣписката за опрѣдѣляване границитѣ на спорния имотъ, съгласно чл. 3 отъ този законъ. Тая прѣписка се прѣпраща отъ лѣсничея на окражния сѫдъ въ мѣсеченъ срокъ, отъ възвръщането на протоколитѣ.

5. Рѣшението на окражния сѫдъ се обжалва отъ недоволната страна прѣдъ апелативния сѫдъ въ прѣдвидения за това срокъ въ гражданското сѫдопроизводство.

Рѣшението на апелативния сѫдъ се обжалва прѣдъ върховния касационенъ сѫдъ сѫщо така въ прѣдвидения въ гражданското сѫдопроизводство срокъ.

Частнитѣ опрѣдѣления се обжалватъ по реда, наложенъ въ гражданското сѫдопроизводство.

6. По изложения по-горѣ редъ се разрѣшаватъ спорове, както за граници, така и за собственость на гори и пасища: а) между

Digitized by Google

държавата и община; б) между държавата и частно лице; в) между община и община, и г) между община и частно лице.

7. Председателтъ на съда съ особна призовка извѣстява на спорящитѣ страни за постжпването на дѣлото въ съда.

Въ едномѣсеченъ срокъ отъ получването на тази призовка, странитѣ сж длъжни да прѣдставятъ въ съда писмено изложение на своитѣ претенции съ означаване на всичкитѣ си доказателства за подкрѣпление на претенциитѣ си, а така сжщо и да прѣдставятъ всичкитѣ си документи. Това изложение, заедно съ приложенията му се прѣдставлява въ толкова екземпляра, колкото сж спорящитѣ страни.

Слѣдъ изтичането на горния срокъ, прѣдседателтъ на съда назначава дѣлото за разглеждане въ съдебно заседание съ призоваване само на странитѣ, като сжщеврѣменно се разпорежда, за да се съобщатъ прѣписи на странитѣ отъ постжпилитѣ писмени изложения, заедно съ приложенията имъ.

Въ първото си заседание, слѣдъ доклада на дѣлото и устнитѣ обяснения на странитѣ и ако не успѣе да ги склони на спогодба, постановява опрѣдѣление за това: кои отъ посоченитѣ въ изложението доказателствени срѣдства се допущатъ, по кой редъ и начинъ да се събератъ и има ли необходимость да ходи цѣлия съставъ на съда на самото спорно мѣсто.

Ако съдътъ намѣри за необходимо, дѣлото да се разгледа на самото мѣсто, опрѣдѣля какъвъ депозитъ въ какъвъ срокъ да внесатъ странитѣ за разноски на съда, свидѣтелитѣ и другитѣ участвующи лица. Като отиде на самото мѣсто, съдътъ разглежда и рѣшава дѣлото безъ отлагане, на общо основание, а резолюцията си прочита въ сѣдалището на съда.

Като доказателствени срѣдства, могатъ да служатъ приетитѣ въ гражданското съдопроизводство и въ допустимитѣ въ закона случаи.

8. Въ апелативния съдъ дѣлата се разглеждатъ по реда, изложенъ въ прѣдидущия членъ съ тази разлика, че не се съобщава за постжпването на дѣлото.

9. Странитѣ се прѣдставляватъ отъ законнитѣ си пълномощници, които могатъ да прѣупълномощаватъ адвокати.

10. Дѣлата, които се завеждатъ по силата на този законъ, както и висящитѣ такива се освобождаватъ отъ внасяне на съдебно мито. Другитѣ съдебни разноски, както и касационнията депозитъ,

Digitized by Google

се изплащатъ по прѣдвиденитѣ за това правила въ гражданското сѫдопроизводство.

11. Издаденитѣ отъ горскитѣ комисии рѣшения, възъ основа на чл. 2 отъ закона за горитѣ отъ 1897 година, въ полза на общини, добиватъ законна сила и не подлежатъ на никакво обтѫжване.

Висящитѣ до сега дѣла въ горскитѣ комисии, прѣдвидени въ закона за горитѣ отъ 1904 година, се изпращатъ за разглеждане и рѣшаване по сѫщество отъ надлежния окрѫженъ сѫдъ, ако сѫ висящи въ първоначалната горска комисия, и отъ надлежния апелативенъ сѫдъ, ако, по каква и да е била причина, сѫ висящи въ върховната горска комисия.

Рѣшенитѣ отъ първоначалнитѣ комисии, по които постановенитѣ рѣшения не сѫ влѣзли въ законна сила, се обтѫжватъ прѣдъ надлежния апелативенъ сѫдъ до изтичане на срока, който законътъ имъ дава.

Рѣшенията на върховнитѣ комисии, които сѫ издадени до влизането въ сила на този законъ, могатъ да се обтѫжватъ прѣдъ върховния касационенъ сѫдъ и подлежатъ обязателно на касиране и връщане за ново разглеждане въ надлежния апелативенъ сѫдъ, въ слѣднитѣ случаи:

1) когато издаденото рѣшение не е съобразно съ даннитѣ на дѣлото и законитѣ;

2) когато е основано върху документи, неимѣющи по закона силата, която имъ е дала върховната комисия;

3) когато въ рѣшението се съдържатъ разпореждания, които си противоречатъ едно на друго;

4) когато рѣшението се отнася до прѣдмети, вънъ отъ прѣдѣлитѣ на спора;

5) когато съ него е билъ разрѣшенъ споръ, който е билъ вече разрѣшаванъ съ влѣзло въ законна сила рѣшение;

6) когато, въ спороветѣ за гори, балталъци и пасища между общини и общини, върховната комисия не е опрѣдѣлила точно и опрѣдѣлено границитѣ;

7) когато въ рѣшението не сѫ взети въ внимание и оцѣнени всичкитѣ доказателства по дѣлото, и

8) когато се открие подлогъ въ актоветѣ, върху които е основано рѣшението.

Digitized by Google

Срокът за обтужването е тримѣсеченъ, считанъ за изброенитѣ първи седемъ случаи, отъ деня на влизането въ сила на настоящия законъ, а въ случая на пункть 8, отъ деня на влизането въ законна сила присѣждата на углавния сѫдъ.

. . . . . .

. . . . . .

71. Споровете за пасища и бранища между села и общини, предвидени въ закона отъ 10 февруарий 1897 год., се разрѣшаватъ по установения по-горѣ редъ за разрѣшаване споровe за гори и пасища.

Дѣлата по тия спорове се възбуждатъ отъ заинтересуваната страна чрѣзъ окржжния управитель, който изпраща книжата въ надлежния окржженъ сѫдъ, слѣдъ като съобщи чрѣписъ отъ молбата на противната страна.

Поправка.

Напечатаното въ ал. втора на чл. 25 отъ закона за устройството на сѫдилищата (стр. 40): „споменатиятъ *деногодишенъ* срокъ“, да се чете: „споменатиятъ *шестмѣсеченъ* срокъ“.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

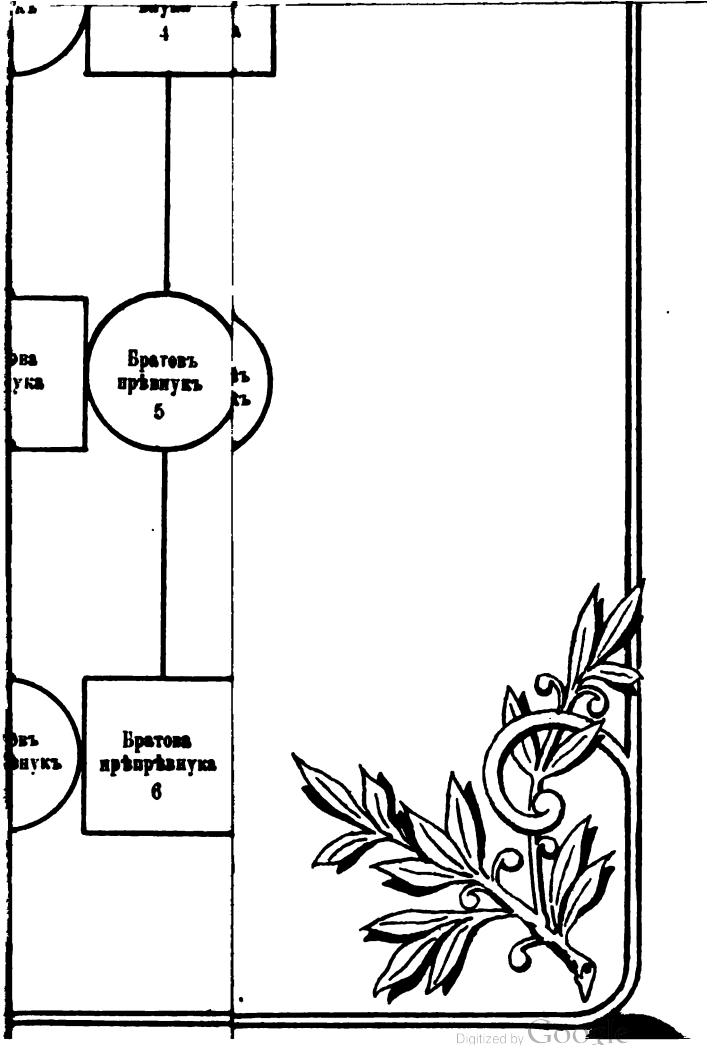

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

30.- Su

379/6

770640

Digitized by Google

ЦѢНА 6 ЛЕВА